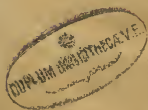
PETRI GASSENDI DINIENSIS

ECCLESIÆ PRÆPOSITI,
ET IN ACADEMIA PARISIENSI
MATHESEOS
REGII PROFESSORIS

EPISTOLÆ,

QVIBVS ACCESSERVNT
CLARISSIMORVM QVORVMDAM
AD IPSVM
EPISTOLÆ, ET RESPONSA.
IN QVIBVS HVMANIORVM, PHILOSOPHICARVM, & Mathematicarum Rerum complura luculenter admodum enucleantur, atque explicantur.

TOMVS SEXTVS.
CVM INDICIBVS NECESSARIIS.

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII ANISSON,
& IOANNIS BAPTISTÆ DEVENET.

M. DC. LVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EPISTOLARVM ARGVMENTA,

Quæ sic ordinauimus ne Seriei vis fieret Epistolarum, quæ varijs Inscriptionibus satis supérque variantur.

GAFFA

Argumenta.

exceſſum

EPISTOLARVM AD AVCTOREM
in Appendice contentarum

ELENCHVS.

PETRI

PETRI GASSENDI EPISTOLÆ,

In vnum redactæ corpus operâ ANTONII POTERIÆ SAMERACI, *eius Amanüensis.*

Viro Illustri HENRICO FABRO PYBRACIO, TARABELLIO, *Regi à Consilijs, & libellorum supplicum Magistro,*

PETRVS GASSENDVS, S.

EDDITÆ sunt mihi tuæ literæ (Illustrissime FABER) cùm ego te Prouinciæ nostræ maluissem redditum. Certè enim literas tuas maxima sum animi cum alacritate complexus. Deum verò immortalem! quænam illa animi mei futura erat ecstasis, si te ipsum complecti licuisset? Verùm sic fata tulere; neque tam tibi pro iniuria, quam nullam pati Sapiens potest, expostulandum acriùs fuit, quàm dolendum vehementiùs nobis, quòd te nobis caduceatorem Iupiter inuiderit. Tanto certè exstitisse videtur iactura grauior, quantò quæ fuerat plurium in te exoptando consensio, fuit deinceps in te tantis votis detractato consternatio. Ego, vt ingenuè fatear, polliceri mihi videbar Imperatoris Marci sæculum fœlicémque fore sperabam hanc Prouinciam, cuius Præses philosopharetur; ex quo verò Musis nostris suus Apollo subductus est, ipsâ nobis propemodum, nisi fuisset paulò animosior, Philosophia excidisset. Erexi nempe animum, imitatus constantiam tuam, puderéque me imbecillitatis meæ cœpit, si te, cuius intererat, tonitrua rauca calcante, ego sub nimbis deprimerer. Egregiè sanè, ac provt animum tuum sublimem decebat, compositus es, qui adeò laudabilem ataraxiam retinuisti; mihi verò parcendum fuit, tanquam affectanti, nondum assequuto imperturbatam illam sapientis animi magnitudinem. Quamquam enim sic me semper, vt videbatur, haberem, post discessum tuum, cœcum prorsus esse fortunæ imperium, & in hac præsertim tanta caligine rerum, illud esse magis timendum, quod sperandum minus est: nondum tamen animo eram ita Pyrrhoneo, quin affectus in alteram partem assensum propè inflecteret. Hæc scilicet vna mihi ἐμπειρία deerat, quominùs possem æmulus Sexti Empyrici videri. Heinc studebam quidem antea; in dies verò magis nunc studeo viuere omnino in diem, neque vnquam agere mecum obsignatis tabulis. Quid expediat committo Diuis; quod superest, genium meum perpetuò sequor non inuitus. Verebar antea id, quod euenit; nec postquam euenit, euincere potui, quin memetipse commouerim. Nunc parum abest, quin me pigeat votorum meorum, quoties mente repeto mecum, & vota tuorum meis fuisse contraria, & propter hunc rerum statum, quod meritis tuis debebatur, gloriosum fuisse non assequi; & forsan te maiora manere fœliciore sæculo; & quod caput est, fuisse fortè satiùs exoptare tibi tranquillum illum secessum, quem Auus quondam tuus illustrissimus extrema iam ætate delegit, & sapientissimus Parens tuus ita ardenter expetiit. Absit ergo ampliùs sollicitè quæram quem tibi, quem mihi Dij dederint finem. Expendant ipsi quid nobis conueniat, rebusque nostris vtile sit: fortassis enim pro iucundis optatissima quæque cócedent. Sed hæc hactenus. Quod dignatus fueris mei meminisse, amorisque in me tui tantis viarum interuallis symbolum illud transmittere (Christianos Charronij, quos me nondum vidisse sciebas, Tractatus intelligo) dici profectò non potest, quo in pretio habuerim: Sed nimirùm ea est humanitas tua, is singularis in literas, literarúmque cultores amor. Cæterùm Opuscula illa auidè satis deuoraui: neque enim malè diuinasti placere mihi Authoris illius genium, & ingenium. Quamquam, vt quod sentio, liberè apud te profitear, cùm omnia valde placeant, nihil tamen æquè arridet, ac ipsa Sapientia, quam ille est in Præfatione testatus

testatus studiis suis imposuisse coronidem, Pulchrè porrò me admones Authorem hunc mecum in solitudinem ducam; est enim Philosophia paucis contenta iudicibus, multitudinémque consultò deuitat. Charronio verò quis sanior iudex? si præsertim assederint illi, quorum ipse operâ profecit, Montanus, Lipsius, Seneca, Plutarchus, M. Tullius. Hos sanè & paucos alios ipsi comites adhibeo; paucos inquam; nam tales authores apparent mihi admodum rari in tam vasto gurgite. His vbi nonnunquam substituo Lucretium, Horatium, Iuuenalem; vbi Lucianum, aut Erasmum; Deum immortalem! quàm meræ me chimeræ delectant! quàm suaue duco ventis luctantibus æquora, magnos aliorum labores spectare ex littore! quàm contemplor, ac rideo personatam histrioniam, quam vniuersus exercet Mundus! quàm prouidere mihi videor aucupia, quæ subindicas! neque enim ita sum Historiæ præsertim Gallicæ ignarus, quin fata præsentiam, in quæ vergunt omnia. Nihil est necesse illa explicare; nullo heic opus Heleno; sed Dij fortassis meliora. Scribis istheic Philosophos, & Mathematicos esse, quibus magis curæ sint Sol, & Luna Chymicorum, quàm Astrologorum, quíque defectus alios non obseruent, ac timeant, quàm qui contingunt in marsupiis. Proh Deûm, atque hominum fidem! Siccine sunt curuæ animæ in terras, inanésque rerum Cælestium? Sperabam fore quicum communicarem, & à quo vicissim nonnullas obseruationes acciperem. Lunares aliquot eclipseis accuratè obseruatas, illam præsertim cui tu obseruandæ coràm adesse dignatus es, perscribere decreueram, atque simul præmonere futuri Maio sequenti Solaris deliquij. Illud enim si Cælum faueat, studiosè obseruare mihi in animo est, cùm præsertim in hoc Horizonte Sol non sit deinceps passurus Eclipsim per nouennium integrum. Verùm cùm me hac in parte mea fefellerit spes, sequar non inuitus consilium tuum. Philosophabor nimirum cum iis, qui meliore sæculo vixerunt, & quorum mentibus est aurum infusum, non auri cupiditas. Sed & interea iucundissima Iosephi Galterij, Valetæ Domini, ac Prioris familiaritate fruor, quem priscis illis Philosophis, atque Mathematicis haud sanè inferiorem putem. Vtinámque adesset mihi Platonis ingenium, ita me Deus adiuuet, vt prætereà Socratis genium in illo agnoscо. Meminisse te, opinor, quisnam ille sit; is à me suo nomine petiit te salutari, & illius igitur, & meo te saluto nomine. Benè, imo optimè Vale, mi FABER, meque eo, quo me soles prosequi amore, amare prosequere. Datum Aquis-Sextiis VI. Idus Aprileis, anno salutis, M. DC. XXI.

POST-SCRIPTVM.

QVonam fato contigisse dicam, (FABER Illustrissime) vt literæ istæ, quas quo vides tempore scriptas, perferendas ad te dederam, post mensem potuerint in meas recidere manus? Qui scilicet eas deferebat Gratianopoli, rediit aliquot dies ibi commoratus. Parum certè abfuit, ipsis mihi redditis, quin fortunam cœperim meam incusare, quòd videri tibi possem immemor officij, obseruantiæque debitæ; quasi iucundam recordationem nominis tui pleno affectu parum gratus non colerem. Ipsas vbi aperui, ac lacrymis penè obortis (quis credat!) perlegi, volui nihil immutando istam dumtaxat excusationem, vt Appendicem subiungere; quam vt sanè ingenua est, ita ingenuè accipies. Cæterum Solarem Eclipsim, cuius mentionem faciebam Cælo benè propitio licuit accuratè prorsus obseruare beneficio perspicillorũ, quibus vidisti aliàs à nobis notari Solis maculas. Contigit nobis illius Initium die Maij 21. horâ mat. 7. min. 6. secun. 30. Finis hora 9. m. 31. sec. 30. ac Medium proinde hora 8. m. 19. digiti Ecliptici maximæ obscurationis fuere 9. cum min. 23. hæc ad te scribo, quoniam te Cælestium rerum noui esse cupidum. Studiosiùs porrò singula, quæ obseruaui subnotarem, si quis istheic ex professo studia ista coleret. Audieris opinor, quemadmodum Patres Societatis IESV hanc in vrbem admissi sint. Quo tempore ista scribo viri Consules de formã contractus deliberant. Egone anno sequente Cursum absoluturus sim, quem media tantùm ex parte confeci, nondum plenè scio. Vt vt sit futurum, priusquàm me in Ecclesiam, monteisque meos recipiam, in votis habeo visere vniuersam Italiam; vtinámque Germania sic foret pacata tunc temporis, vt magnos, qui in illa sunt, viros possem quoque inuisere. Si interea literas possem ad Keplerum dare, quod aliàs (si ritè recordor) facilè pollicebare per Imperatoris Nuncium, perlubenter id facerem. Vereor tamen ne hoc incommodo foret: quarè non ausim prorsus tibi molestus esse hac in re. Cæterum Paradoxa mea redigo hoc anno in quandam consonantiam, Logica plurima Physicis prætexo, Ethica atque Metaphysica subiungam, si toto, quo cœpi curriculo colligere iuuet puluerem Philosophicum. Non dissimulo ampliùs errores, contradictiones, Tautologias, & quæ extra rem, dicta scatent apud Aristotelem. Communeis iam opiniones audentiùs conuello. Temerè ne an Veritatis affectu id faciam, iudicabis ipse aliquando. Iubebo vni ex meis Auditoribus dictata exscribere, quæ deinde communicem tecum. Te videlicet nugis meis delectari commemini. Sed eheu! quorsum hæc omnia, aut quænam iam ista est Appendix. Vale, FABER Nobilissime, atque Sapientissime, Vale iterùm ac iterùm Vale. Aquis-Sextiis IV. Id. Iun.

Celebri Viro VILLEBRORDO SNELLIO, *Eximio Mathematico in Academia Leydensi,*

PETRVS GASSENDVS, S.

MIrabere, SNELLI, vt opinor, cum videris te hac Epistola interpellari ab homine, qui tibi sit facie, nominéque incognitus. Non hæreo tamen, quin pro tua singulari humanitate

manitate æqui, boníque conſulas, quòd ego bonis artibus, literiſque initiatus, tam inſignem illarum Myſten, quantus ipſe es; hoc obſeruantiæ teſtimonio proſequi affectauerim. Scito enim ex quo tempore eruditus ille tuus, ac elaboratus Eratoſthenes in meas primùm incidit manus, tanto me tui amore, ac deſiderio exarſiſſe, vt nihil in votis habuerim potiùs, quàm vel te inuiſere, vel certè hunc tibi meum affectum ſignificare. Etenim cùm tacito quodam naturæ faſtidio vmbraticos iſtos eruditos, quibus ciuitates ſcaturiunt, magnifacere non poſſim, quòd veritatem, & ſcientiam rerum venentur dumtaxat ex libris, res ipſas prorſus negligant: dici profectò aliunde non poteſt, quanta veneratione ſimul, ac beneuolentia paucos illos apud me complectar, qui pedem interdum ducentes ex Muſæolis, ipſam Naturæ maieſtatem aperta facie contemplantur. Eam ob rem, cùm tu ad aſſiduam librorum euolutionem, ex qua, vt Stagirites ille, Anagnoſtes dici promereris, accedere volueris exquiſitas rerum cœleſtium, terrenarúmque obſeruationes, quas ipſemet admiranda quadam ſolertiâ peregeris; profectò mirum videri non debet, ſi ego te proptereà ſuſpiciens, tantam de te opinionem, tantúmque ſimul erga te ſtudium, amorémque conceperim. Cæterùm quis ego ſim, aut vbinam gentium degam, declarandum tibi potiùs duxi ex libelli titulo, cuius ad te exemplar tranſmitto, quàm ex moleſta periphraſi. Quamquam enim munuſculum hoc per hæc interualla viarum exhibeo, non vt in ipſo characteres legas, ſed vt affectum in te meum, ac obſeruantiam inſpicias: Deligendum tamen hoc, & offerendum cenſui; quòd exinde lubens peruiſurus eſſes accuratam vnius loci, non omninò incelebris (quod mihi domicilium eſt) ſub cælo deſignationem. Siquidem ex ſtrenuo labore, ac nunquam ſatis laudato ſtudio, quo exactiſſimè conſtituendæ Geographiæ nauas operam, coniectari facilè licet, quàm accipias volens accuratè obſeruatas locorum latitudines, ac ipſas etiam ſi fieri poſſit, longitudinum differentias. Vidi in hac Ciuitate veſtratem Petrum Bertium, qui de re Geographica ob ſuos illos immenſos labores optimè quidem in dies meretur; attamen verò qui defectu exactarum obſeruationum, tot admiſſos in Geographiam lapſus minimè valeat corrigere. Communicaui ergo cum ipſo obſeruatam illam à me Diniæ latitudinem, altitudinémque polarem 44.grad. 6.min. ſimúlque & Aquarum Sextiarum 43.gr.33.min. & Gratianopoleos 45.gr.11.min. vt ex locis huiuſmodi ad parallelos debitos reductis, circunſtantia quoque ad veriorem ſub cælo ſitum redigeret. Hæc mihi porrò non omninò fortuitò exciderunt; quippe tibi etiam inſinuanda cenſui, quòd certò certius habuerim, non poſſe tibi quidpiam eiuſmodi eſſe iniucundum. Tametſi verò tam illam Aquenſem, quam Gratianopolitanam latitudinem ipſe præſens obſeruaui: nolim tamen gloriam hanc duobus amicis meis inuidere, quorum alter Ioſephus Galterius Aquis-Sextiis; alter Iacobus Valeſius Gratianopoli mecum obſeruauit. Quod memoro, vt illi Aquenſem, huic Gratianopolitanam attribuas, Dinienſémque ſolam, vt à me ſolo obſeruatam mihi reſerues, ſi quando fortè dignabere Elenchum tuum his locis augere. Sunt quidem penes me plures obſeruationes multigenæ; at quibus opus nòn eſt impræſentiarum te onerare. Si rem gratam me tibi facturum aliquando cognouero, ſcito fore vt de omnibus tecum agam non inuitus. Permiſi nunc ſolum iſta properanti irrepere calamo, ne vacuis prorsùs manibus acceſſum ad te affectarem.

Supereſt, vt impoſterùm amicitiæ iure tecum vtar; ac proinde vt tu mihi quidpiam abs te poſtulandi licentiam non abnuas. Sanè quidem erit, quòd mirere me adeò eſſe perfricta fronte, vt in ipſo ſtatim amicitiæ tuæ, quam ineo, limine ſtudium tuum, ac operam minimè verear deſiderare. Enim-verò non ambigo, quin is ſit candor animi tui, vt exinde potiùs intelligas, quàm meus ſit ingenuus amor. Certè is ſum, qui initio ſtatim me totum amicis deuoueã nihil omninò recuſaturus, quodcumque illi exegerint: Quamobrem etiam ipſos in me affectu haud abſimili propendere facilè confido. Ac tu quidem vel ex eo colligere potes, quàm ego agam ſimpliciter, quòd tuam ecce beneuolentiam conciliare mihi ſtudeam, non ex officio, quod tibi præſtem, ſed ex eo quod velim mihi præſtari abs te. Quodnam vero tandem iſtud eſt? Noſſe te primùm deſidero, SNELLI, me cum appuliſſem in hanc Ciuitatem, exiſtimauiſſe fore vt cæleſtium obſeruatores non paucos heic aſſequerer. Verumtamen ſpe lactatus inani, breui deprehendi, proh dolor! Sidera hîc alia, quam Chymicorum nulla obſeruari. Cumque benè multi forent immorientes Aſtrologi, comperi tamen neminem, qui aſtris ipſis inuigilaret. Ita rariſſimi apparent in tam vaſto gurgite, qui philoſophandum cenſeant ἐξ αὐτοψίας potiùs, quàm ex præſcriptis philoſophantium. Conatus ergo erigere, addereque animos quibuſdam hominum noſtrorum, vt animas cæleſtium inaneis, depreſſóſque in terram vultus ad ſidera tollerent; Vnum inueni ex tot millibus, qui ſit ſeſe ad id muneris egregiè paſſus animari. Is eſt Petrus Frereus Monsfortius illuſtris Primi Præſidis in Delphinali Senatu filius, & in magno Regis conſilio conſiliarius bene meritus, qui præter doteis cæteras eximias, Matheſeos, per-quam ſtudioſus eſt. Cum ipſi ergo nihil aliud deeſſet ad obſeruandum cæleſtia, quorum amore capiebatur, quàm exquiſitum aliquod, ſatíſque amplum Organon (minutiora enim quæ habebat demonſtrationi quidem idonea, at exactæ operationi inutilia eſſe facilè peruidit) cúmque aliunde in hac ciuitate non adeſſent artifices, qui accurata illa præciſione, quam noſti eſſe neceſſariam, poſſent illud conficere; author ipſi fui, vt & Quadrantem chalybeum, cuius radius eſſet duorum ſaltem pedum Pariſienſium, præter omnia ſibi compararet; & curaret eundem in Batauia elaborari, ac perfici. Nihil cunctatus eſt, ſed conceſſuro ad dominum ſuum Regis Chriſtianiſſimi apud veſtros Ordines illuſtriſſimos Nuncium Secretario Carolo Botardo, iuueni

iuueni industrio, atque erudito; statim conficiendi huius Instrumenti curam, ac studium demandauit, Cum petiisset porrò ex me descriptionem totius Quadrantis, cui artifex sese conformaret; subiit illicò in mentem tale ferè tibi adesse, qualem animo voluerem. Et Ohe! inquam, si SNELLIVS noster dignaretur vocare ad se artificem peritissimum, cui totius Instrumenti formam, rationémque præscriberet, quàm hoc foret tutius!

Quod igitur, vno verbo, rogaris, hoc est vt prædictæ laterum Quadrantis longitudini addatur ex tuo præscripto latitudo, & crassities simúlque arcui capacitas tanta, quanta per lineas transuersaleis singulis minutis capiendis sufficiat. Deinde etiam forma Alhidadæ, Pinnacidiorum ac cylindrulorum alterius in centro ad magnas, alterius in latere ad exileis distantias capiendas, & sic quidem vt omnia summouere liceat (dum nihil obsit) ex Quadrantis facie, cum altitudinibus capiendis plumbo vti vacauerit. Postremò ipsa quoque forma genu fulcri, seu pedestrali; ad hoc vt Quadrans facilè obtineat motum, ac situm quemlibet. Quæ quidem omnia existimo artificem facilè vel ex sola tui inspectione intellecturum. Non dubito verò, quin tantisper vacet applicare hûc animum; sic te bonis hisce Artibus promouendis deditum coniicio. Et profectò, si vacauerit deuinxeris tibi omninò prædictum Monsfortium hominem sanè optimè merentem, quidquid in ipso spectaueris; frueris quoque ipse aliquando fructibus, quos ille ex tua cura percipiet; Siquidem quidquid obseruauerit, tibi acceptum referet, tecúmque simul communicabit. Ego etiam me tibi permultùm ex hoc capite debere fatebor, si importunè tecum agenti morem aliquem gesseris. Vtinam verò obsequium exigeres ipse ex me aliquod; ita me Deus adiuuet, vt me ad nutum experireris. Reditum appato in Patriam, quo me negotia reuocant. Tu si quidpiam bona mea sorte ex me fortassis desideres, committere iam dicto Botardo Secretario poteris, qui mihi per eundem Monsfortium studiosè id significabit. Benè interea Vale, SNELLI, méque tui studiosissimum ac obseruantissimum ama. Parisiis x v. Kal. Mart. Stylo Greg. & anno vulg. M. D C. X X V.

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis eximio Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS, S.

QVòd ego te hac Epistola iam tandem conueniam (humanissime GALILEE) causa tum recens, tum antiqua est. Mihi certè nihil est antiquius, quàm colere summam Sapientiam, ac eruditionem tuam. Ex quo enim tempore tuus ille cælestium Interpres tam incognita generi humano patefecit mysteria; dici non potest, quo tacito cultu memet tibi deuouerim. At verò cùm mihi nuper carissimus tibi, mihíque Deodatus candorem illum exposuisset, quo cum amicis agere soles; dispeream, nisi ad ineundam tecum non leuem amicitiam illicò inflammatus sum. Etsi enim tibi abs me, tum ætate, tum doctrina, tum aliis multis nominibus inferiore nihil aliud, quàm obseruantiam singularem polliceri liceat; abs te verò nihil aliud, quàm ingenitam erga bonos, studiosósque propensionem exigere: facile tamen mihi persuasi fore, vt mihi non postremum amicitiæ tuæ concederes gradum, cùm me obseruantissimum tuæ virtutis esse agnosceres. Stupebis quidem, & meritò cùm hominem incognitum tanta fiduciâ te adorientem considerare cœperis: at hîc appello natiuam illam animi tui sinceritatem; appello Vraniæ amorem, qui te deduxit, & fama natum super Æthera reddidit, appello Deodati nostri qui fuit ingenuæ meæ simplicitatis spectator, testimonium; appello tandem Superos omneis (si ita fari liceat, ad fidem tibi ingerendam, qua admirari desinas. Voluit quidem amicus is noster prouinciam hanc sibi demandatam, vt & tibi significaret, vndénam ego, aut quis essem; & cum hac epistola transmitteret tibi editi à me libelli exemplum, quod esset mei erga te affectus quasi pignus, & symbolum: at cùm necesse habuerim tali amico morem gerere, sensi tamen singularem tuam humanitatem fuisse aliunde consilium meum æqui, boníque consulturam; & donariolum, quod attinet, ita volui acciperes, vt cum indignum ego iudicârim, quod in tuas incideret manus; ille tamen impenso studio curauerit incidere.

Nunc, cum ista primùm scribenti viderentur sufficere: attamen quod mihi videor non iam cum recente amico, sed cum antiquo agere; agam ecce liberaliùs, eróque paulò diffusior, quàm si diffidens amicitiæ tuæ timidiusculè scriberem. Imprimis ergo, mi GALILEE, velim sic tibi persuasum habeas, me tanta cum animi voluptate amplexari Copernicæam illam tuam in Astronomia Sententiam, vt exinde videar mei probè iuris factus, cùm soluta, & libera mens vagatur per immensa spatia, effractis nempe vulgaris Mundi sistematisque repagulis. Vtinam verò hactenus frui tuo illo recens instituto Mundi systemate licuisset? Quàm adiutus enim, promotúsque fuissem in conceptis illis à me de Mundo opinionibus? Somniasse quippe me aliquid circa hoc argumentum peruidebis facilè, si digneris forte legere, quod tribus dumtaxat verbis in præfatione libelli ad te missi polliceor me quarto libro tractaturum. Quamobrem etiam intelliges, quàm ardenti desiderem studio, quid tu hac in parte sentias quamprimùm accipere; cum tu cælestium arcanorum sis sagacissimus scrutator, participsque consultissimus. Cur porrò fœtum, quem iam parturiebas, cùm nuntium præmitteres, huc vsque non emiseris, etsi assequor fortè coniectutâ; nondum tamen plenè didici. Hoc saltem fortassis profiteri liceat, magnam factum iri rei Literariæ, cordatísque diuinissimarum scientiarum studiosis iniuriam, si tantum opus suppresseris. Certè nisi obstiterit legitimum impedimentum, oratum te, atque vtinam exoratum

ratum eſſe noueris, vt rem adeò deſideratam bonis amplius non inuideas. Quòd ſi vel certo conſilio tuo, vel fatis ita ferentibus, ſic te continere debeas, vt ne quidem etiam cum amicis inſtitutum tuum per literas communices, abſit à me, vt ſperem poſtulem-vè conſcius illius fieri. Sic me tamen habeo; ac in gradu adeo eminenti beneuolentiam tuam colloco, vt ſi vel vacet, vel liceat, quidpiam ſis mihi ſignificaturus, vbi me inardeſcere hoc deſiderio reſcieris.

Perlegi præter nuntium tuum treis illas de Maculis Solis ad VVelſeum Epiſtolas, quas profectò, quam ſint dignæ acumine & iudicio tuo, non eſt quod multis explicem. Sufficiat ſubſcribere me ratiocinationi tuæ circa Macularum materiam, geneſim, figuram, locum, motum, diſſipationem, & ſi quæ alia eiuſcemodi accidentia Macularum ſunt. Doleo verò è noſtra Gallia, & ſpecialis etiam meæ profeſſionis deinceps prodiiſſe, qui adeo infœliciter de iiſdem ſit ratiocinatus. Non hæreo, quin ipſius liber ad te vſque peruenerit; ego dignum vberiore refutatione nunquam iudicaui; quàm quæ præmiſſa in tuis illis continentur Epiſtolis. Profectò, cum illa tua de Maculis Philoſophia teſtem tot accidentium (quibus probè ſatisfacere alia ratione non licet) experientiam habeat; quid potius illi Planetarum perpetuitati obiici poſſit, quàm quòd ne ipſe quidem author obſeruare potuerit, vel vnius reditum (qui menſtrua tamen circiter reuolutione fieri debebat) ex tanta multitudine? Cæterùm librum, qui à te de Cometis ſcriptus perhibetur, nondum eſt datum conſpicere; at quo ardore videre peroptem, dictu mihi facile non eſt. Cùm ſuſceperim enim defendendum Cometas eſſe corpora perpetua, eiuſmodique opinioni Phænomena omnia Cometarum ſpeciali quadam, ac propria ratione accommodem; coniector ſolertiam tuam poſſe mihi ad hoc plurima ſuggere argumenta; neque enim dubito, quin pro ea, qua cœpiſti philoſophari libertate, quamplurima protuleris, vel in quæ ego genio quodam fœlici inciderim, vel certè ex quibus non parum coniecturæ meæ poſſint promoueri. Obſeruationum à me factarum circa Cometam, qui ſub finem anni 1618. affulgere telluri cœpit, nihil feci publici iuris; contentus, ſi ex iis poſſim circa defectum parallaxeos, itemque circa directionem caudæ in Solis oppoſitum cum quadam, eáque variabili deflexione philoſophari. Eadem ratione, & de obſeruatis Solaribus Maculis emittere nihil in animo eſt, niſi quod iuxta principia tua conducere videbitur ad impugnandum Ariſtoteliſmum, adhortandúmque homines ad aliquam veriſimiliorem, ſaniotémque Philoſophiam. Quandoquidem verò in memoriam Obſeruationum incidi, communicabo ecce vnam, quam vt equidem coniicio non iniucundè accipies. Ea eſt Eclipſeos Solaris, quæ poſtrema nobis Europæis contigit, anno nempe 1621. Æra, & ſtylo, qui vobis, nobiſque eſt vſui. Illam enim Aquis Sextiis obſeruaui admodùm exactè, nihilque ambigo, quin tu pro tuo cæleſtium amore (dum cælum vobis fuerit ſerenum) exactiſſimè obſeruaueris. Ego eadem methodo, qua & Maculas obſeruaui (niſi quòd circa Maculas Meridianum tempus expecto, vt aliunde noto Meridiani cum Eccliptica angulo, verùm in diſco ☉ ſitum Macularum accipiam.) Radios Solis itaque per teleſcopium trajectos in occluſam cameram excipiebam inferiùs chartaceo albo benè complanato, deſcriptóque in eo circulo, in quem radij cogerentur; cum adeſſet interim prope Teleſcopium, qui motaret, ac centra vitiorum Soli ſemper opponeret. Diameter circuli, quæ erat vnius Pedis Pariſienſis, ſic diuiſa fuerat in duodenas parteis, vt ſexagenas etiam ſingularum per diuiſiones, minutiores liceret adhuc colligere. Sed & circumferentiam in 360. hoc eſt heinc inde in 180. diuiſeram parteis, initio facto, qua parte digiti primi erat initium; tum vt in magna occultatione liceret ſemper vſurpata heinc inde æquali limborum obſcurationis diſtantia cogere radios in circulum, & tumorem vmbræ maximum in diametrum reiicere; tum vt exinde haberi poſſet diametrorum Luminaris vtriuſque inter ſe proportio. Cum Tychonicæ porrò tabulæ exhiberent nobis Initium Eclipſeos circa horam matut. 7. obſeruaturus præſto adfui ab hora circiter ſexta. Aderat porrò extra cameram excellens Mathematicus Ioſephus Galterius (is ſcilicet, ad quem primi libri Exercitationum mearum præfationem dirigo) qui ſtatim atque appareret, ac deſineret obſcurationis veſtigium, Solis altitudinem, quam ſedulò ſectabatur, ictu parieti impacto, ceu ligno dato, acciperet. Contigit igitur Eclipſeos Initium Sole eleuato 25. grad. 30. min. Finis vero eleuato 51. grad. 17. min. hoc eſt, Eclipſis ☉ cœpit horâ 7. min. 5. ſec. 28. Deſiit horâ 9. 31. min. 12. ſec. numerando à media nocte, quæ præceſſit meridiem prædictæ diei 21. Digiti verò Ecliptici maximæ obſcurationis exſtiterunt 9. grad. 23. min. tuncque deficiebant vtrinque ex circumferentia grad. 77. min. 30. vnde elicere eſt æqualeis apparuiſſe Luminarium diametros.

Iam ſi iſtheic obſeruata Eclipſis hæc fuerit, habebimus ſaltem parallaxeos ☾ pro varietate latitudinis locorum differentiam. Et cum latitudo Aquenſis obſeruata ſit 43. grad. 33. min. ex diſcrimine iſtius cum veſtra, ac differentia parallaxeos, colligemus quæ fuerit tunc Lunæ à terris diſtantia. Horâ etiam nos proximè (ſubductis nempe rationibus) certiores efficiet differentiæ longitudinis Florentiam inter, & Aquas Sextias. Certiores ſanè efficeremur, ſi iſtheic fortaſſis foret obſeruata Lunaris illa Eclipſis, quæ contigit menſe Iunio an. 1620. aut alia quæ menſe Nouembri, an. 1621. Sciremus & differentiam Florentiam inter, & Diniam, ſi alia rurſus menſis Aprilis an. 1623. florentiam verò inter, & Pariſios; ſi nupera illa huius anni, quæ contigit menſe Martio, ſiquidem has omneis ego obſeruaui, conſignatáſque habeo. Tu ſi eaſdem, aut alias fortè obſeruatas communicare non grauabere, reponam ego, tibíque gratias habebo ſanè quam-plurimas. Rogo te quàm maximo poſſum animi conatu, vt ſaltem velis communicare cum VVillebrordo SNELLIO, cuius

ignota tibi non est in restituenda Geographia sagacitas, & sollicitudo. Perscripturus sum ad illum (quod voluit) proximis his diebus non pauca, quæ habeo huius generis, vnà cum exacta Aquensis, Geneuensis, Lugdunensis, aliorumque pedum longitudine. Certus verò propemodum sum, vt cum etiam pedis Florentini desiderârit magnitudinem, implorauerit industriam, & humanitatem tuam, seu fecerit, seu non fecerit; non pœnitebit me egisse apud te illius Patronum. Ita noui vtrumque vestrum bonarum artium promouendarum per quàm studiosum existere. Certè si in regula lignea, aut alia ratione transmittere Leydam ad ipsum digneris delineatum pedem, qualem apud vos asseruari publicè & interest, & dubium non est, cautionem me do te in homine non ingrato beneficium collaturum. Ego quid hic adiiciam præter verecundiam nihil habeo, quamquam etiam erubesco ruborem meum profiteri apud hominem candidissimum: Tu quidquid id est, boni consule; agam imposterùm vti voles. Interea me, quo non est tui obseruantior, Vir optime, ama, & de ingenuis artibus mereri nunquam desine. Dabam Gratianopoli Diniam meam breui concessurus, XIII. grad. Kal. August. anno M. DC. XXV. Vale.

Percelebri Viro VVILLEBRORDO SNELLIO, *eximio Inclytæ Leydensis Academiæ Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS, S.

REdditæ sunt mihi tuæ Literæ (Suauissime SNELLI) quibus testor Superos nihil vnquam mihi obtigisse iucundius. Imprimis quippe non possum mihi summoperè non gratulari, quòd Tu tantus vir tãto erga me amore propendeas. Iis enim Epistola tua interspersa est à capite, quod aiunt, ad calcem beneuolentiæ vestigiis vt facilè cognouerim intelligentissimum virum esse, etiam amantissimum. Deinde verò singularem tuam agnoui humanitatem, & ex sincero illo affectu, quo me suadente nobili Monsfortio commodasti operam, & ex summa illa mansuetudine, qua libellum meum non amicè solùm accepisti; sed & immerentem etiam excepisti cum elogio. Ad hæc & admiratione non exprimenda suspexi, quòd quæ tam pauca transmiseram circa meas obseruationes, ipse cum tanto fœnore remittere dignatus sis. Sed fœcunda nimirum terra nunquam reddit sine vsura, quod accipit; magísque futurum fuisse mirandum par est, si ex immenso eruditionis, doctrinæque Oceano riuulus iste non dimanasset. Postremò tamen quod speraueris me tibi quasdam operas efflagitanti obsecuturum, dici non potest quanta me quámque diuturna voluptate cumulaueris, tametsi enim quidquid possum vix vllius momenti est; cum placere tamen id video Viris tam bene-merentibus, incredibile prorsus est quanta me statim vrgeri ad opus alacritate persentiscam.

Cùm ergo Parisiis redeuntem negotia me in hac Ciuitate (nolentem sanè) detinuissent, accepi tuas literas ante duos menseis; ipsisque quam maxima potui satisfeci diligentiâ. Ac primùm quidem quod spectat ad desideratam pedum nostratium longitudinem; scripsi illicò ad amicos meos, qui quod non statim votis meis respondere potuerint, excusationem paratam facient, cur ego tibi tam serò respondeam. Quamquam neque quidquid optabam, datum est adhuc assequi: Literis enim Tolosam, & ad alias Ciuitates datis, etiam ex Italia satisfactum huc vsque non est, ob exortos, puto, bellicos tumultus in illis Regionibus. Quotquot tamen hactenus potui ex vicinia conquirere Pedes, mitto iam ecce cum his literis in Regula lignea exaratos. Iam enim tandem in Prouinciam, Diniámque meam discessurus, differre ampliùs nolui, ne propter nimiam aliorum Pedum expectationem (fortassis frustraneam) videretur humanitas tua obliuioni tradita. Constitueram equidem typos omneis ad me transmissos fasciculo facto ad te mittere, at propter hæc tamen interualla tanta, commodiùs existimaui transferre omneis in hanc Regulam, ratus vt mihi, quod ad præcisam conformitatem attineret, satis supérque fideres. Adieci verò etiam nostratium Vlnarum Quadranteis, quod rem quoque esse argumenti tui, tum ex Eratosthene, tum ex literis tuis intellexerim.

Primò igitur accipies Pedem Lugdunensem, & Gratianopolitanum, qui vterque à me collatus idem prorsus inuentus est. Et Gratianopolitanum quod spectat, accepi ipse præsens cum nostro Valesio ex longitudine orgyiæ, seu Toisæ, quæ insculpta iam diu perdurat in exteriore pariete ad maiorem portam ipsius domus Episcopalis. Lugdunensis desumptus est ex virga ferrea, quæ Lugduni in domo publica, seu, vt loquuntur, Vrbis asseruatur. Curauit autem cum illîc esset accipi studio cuiusdam Antelini Mathematicarum studiosi, vir eximius Petrus Richardus Senatus huiusce Prouinciæ supremi Consiliarius, & Amicus meus singularis, qui etiam huc rediens ipsum attulit. Quia verò & Lugduni ferrea, & hîc Gratianopoli insculpta parieti Vlna est reperta, idcircò vtriusque Quadrantem expressum simul inuenies. Mercatores huius Ciuitatis Gratianopolitanam eandem esse cum Parisiensi asserunt; cúmque Lugdunensis paulò breuior sit, æstimant vulgò hanc differentiam vna quinquagesimâ; quod etsi prorsus non quadret ad prototypos, excusaríque valeat aliis nominibus: nihilominùs tacendum non censui. Quod Geneuensem attinet tum Pedem, tum Vlnæ Quadrantem, transmisit vtcumque ad me vir per-eruditus mihíque carissimus Ælias Diodatus, asserens Vlnæ prototypum (cuius materiam tamen non expressit) omni memoriâ superiorem esse, at Toisæ, cuius vnam duodecimam seu semipedem solùm delineaui, prostare publicè ab anno 1544.

Habebis porrò & Pedem Regium siue Parisiensem, qualis Lugduni est ferreus inuentus, cum mensuris cæteris. Fortassis quidem illum

illum iam habes ex ferreo, qui exſtare duplex Pariſiis dicitur, attamen verò & hunc etiam communicare volui; tum vt ſuppleret defectum, ſi fortaſſis adhuc non recuperaſſes Pariſiis; tum vt ſi haberes, quid inter vtrumque intereſſet deſpiceres; tum denique, vt quoquo modo examinares, num quem determinas partibus 1055. qualium Rhiiulandicus ſit 1000. probè prorſus ſe habeat. Ego certè cum apud Valeſium reperiſſem Regulam transmiſſam ex Holandia, in cuius vna facie eſſet Rhiiulandicus Pes in 12. digitos diuiſus, & in alia diuiſus in 10. ita vt ex hac parte eſſet vnâ circiter vnciâ longior, quàm ex altera, ídque cum ſuperſcripta cenſura, quod longior foret iuſtior, ; accepi tamen breuiorem quòd magis eſſet conformis Schemati Semi-pedis in Eratoſthene tuo exſtantis, adiectione alterutra facta, quæ ad calcem præſcribitur, & cum Regio Pede comparaui, Viſus ſum verò deprehendere illam Buteonis longitudinem non indigere tanta adiectione, quantam videris exigere. Vt vt ſit transtuli & illam Rhiiulandici pedis longitudinem, tum vt experiare quid totum hoc ſit, tum vt reſcribas quantum à vera longitudo hæc differat, vt & nobis aliquid certius experiri aliquando liceat.

Poſtremò videbis, quæ ſit longitudo noſtri Pedis Aquenſis, & Prouincialis (qui etiam Auenioni & toti Linguedocio vſui eſſe dicitur, quantum quidem fide Mercatores aſſeruerunt) quamquam vulgò nobis *Pannus*, Palmúsve, non autem Pes dicitur. Eſt autem vna octaua pars *Cannæ* (qua vt orgyia vtimur) ac proinde Quadrans Semi-Cannæ, quæ nobis quaſi Vlna eſt; neque enim alias habemus, aut alio modo indigitamus, ac diuidimus menſuras ædificiorum, agrorum, pannorum, cæterorúmque huiuſmodi. Aſſeruatur porrò Aquis Sextiis in publica ſeu Vrbis domo Semi-Canna ferrea, ex qua Quadrátem deſumpſit, miſitque ad me Ioſephus ille Galterius, cuius mentio eſt à me facta ſuperioribus literis; vſus præſentia, & exploratione Ioannis Lombardi viri induſtrij, cenſoríſque illic Regij publicorum Ædificiorum. Omittere hîc non debeo eundem Lombardum communicaſſe mecum experimentum à ſe factum ſoliditatis cubicæ vnius eiuſmodi palmi. Scripſit ergo ſe expertum fuiſſe palmum cubicum continere Potus ſeu *Quarterones* noſtrates ita nimirum nominitamus, quas *Pintas* alij dicerent liquidorum communeis menſuras) 12. $\frac{1}{4}$ quemlibet verò Quarteronem pendere aquæ communis, quam putealem fuiſſe coniector, libras 3. vncias 4. $\frac{8}{7}$ Vini verò libras 3. vncias 4. $\frac{1}{4}$ vt proinde Pãnus aquæ cubicus pendat libras 40. vncias 7. $\frac{3}{4}$ Vini autem libras 40. præcisè. At olei, cuius tamen Quarterones non expreſſit, libras 36. vncias 12. Omiſſis vino, ac oleo, periculum in aqua faciamus, cum ipſe quoque experimentum in puteali aqua feceris vt diſpiciamus num latus cubicum, ſiue Panni Longitudo ſit ea proportione, qua par eſt, ad vſque veſtrum Rhiiulandicum Pedem.

Principio verò, quia ponderum ratio eſt examinanda, reductióque ponderis illius facienda ad Hollandicum, ſuppono aureum Hiſpanicum, ſiuè *Piſtoletum ſimplum*, qui pendit grana Francica 63. pendere per te Hollandica grana 71. *Piſtoletos* etiam vſurpo, quòd quamuis ſint etiam elocabiles apud nos, vbi ſolùm pependerint grana 62. deprehenduntur tamen communiter eſſe iuſti ponderis, imò interdum granorum 63. $\frac{1}{2}$ Certè non ita pridem appendi *Piſtoletos* duplos, quos eſſe granorum 127. comperi. Deinde comprobatum eſt etiam à prædicto Galterio 300. *Piſtoletos* ſimplos qui pendere debent grana Francica 18900. pendere noſtrates ſeu Prouincialeis vncias præcisè 42. vnde elicere eſt vnciam noſtratem componi ex 450. granis Francicis, librámque communem, quæ componitur ex vnciis 16. valere grana item Francica 7200. Quapropter & prædictum pondus palmi aquæ cubici librarum 40. vnciarum 7. $\frac{3}{4}$ continebit Francica grana 151467. Quibus poſitis, cùm Francica grana ex iam dictis ſint ad Hollandica vt 63. ad 71. Idcircò facta conuerſione, prædictus Palmus aquæ cubicus pendet grana Hollandica 170701. quorum Radix cubica eſt 55. $\frac{46}{100}$. At verò, per te Rhiiulandicus Pes cubicus putealis aquæ eſt librarum 63. vnciarum 7. $\frac{2}{11}$ quæ (ſexdecim per te vnciis in vnam libram, & 640. granis in vnam vnciam computatis) ſunt grana Hollandica 649716. cuius quidem numeri cubica Radix eſt 86. $\frac{61}{100}$. Quocirca cum ſint hæ Radices vt ponderum ſic ſolidatum; perſpicuum eſt pedem Rhiiulandicum inde prodire ad Aquenſem Palmum ea proportione, qua ſunt 8661. ad 5546. ſeu vt 1000. ad 640. Cæterùm, quantum coniectari licet, alia longè proportio eſt. Multa ſunt quidem quæ fallere experientem potuerint; etſi ille viſus eſt ſemper artifex ſolers, & ſedulus; vtcunque ſit tamen, & quamuis id nihil negotium promoueat, amore tamen Veritatis latere te nolui.

Nunc, vt ad pauca illa mea obſeruata redeam, gaudeo maximopere, quòd grata tibi exſtiterint. Etſi verò non intelligo qua ratione ex datis hîc latitudinibus duorum, aut trium dumtaxat locorum, colligas ipſe Ptolemæum duobus, aut ampliùs gradibus in deſignanda latitudine Africanæ oræ aberraſſe: peruideo tamen ſolertiam, qua exinde etiam longitudines quorundam Europæ locorum, emendare adniterit. Dignum ſanè tua induſtriâ ſtudium; quandiu enim ſolæ habebuntur cum latitudinibus vulgares diſtantiæ, non poterit quidpiam hoc inuento tuo ad habendás longitudinum differentias eſſe conducentius: ſed & dignum eſt ſubtilitate, acuminéque ingenij tui, quòd illis in tuo Tiphis excogitatis Theorematibus tantum feceris operæ in Geographia compendium. Gratias certè habeo plurimas, quòd præcipuum exemplo ex meis obſeruationibus petito transtuleris in Epiſtolam. Quæ porrò lætitia te cœpit, cùm deprehendiſti Leydam, & Aquas Sextias vix differre ſecundum longitudinem $\frac{2}{5}$. vnius gradus, me mirum etiam in modum affecit. Quod autem deſideras vt Dinia noſtra non ſit ſexqui-gradu orientalior Aquis-Sextiis. Scito vix orientaliorem $\frac{2}{3}$ gradus reperiri tua ſectanti veſtigia. Cum enim

latitudo Aquensis sit 43.gr,33.min, Diniensis 44.gr.6.min.distantia itineraria 16.leucarum, seu milliarium Prouincialium, quæ ego 20, horariis metior (cum & tu quas simileis leucas numeramus 12. Aquis-Sextiis, Auenionem vsque, emetiaris milliaribus horariis 15.) ac proinde, deducto triente, fiant milliaria ferè 14. quæ conuersa in quindecimana exhibeant 11. Et aliunde differentia latitudinum, sit minutorum 33. quibus respondeant 8 $\frac{1}{4}$ milliaria itidem quindecimana, ex quibus eruatur Arcus paralleli Aquensis vtrimque Meridiano interceptus, milliarium rursus quindecimanorum 7 $\frac{1}{3}$ perspicuum fiet, si fecerimus vt 100000. ad 554408. quadruplum secantis dimidij latitudinum additarum 43. grad. 49. min. $\frac{1}{2}$. Ita 7 $\frac{1}{3}$ ad aliud, fore vt solùm prodeant min. 41. pro differentia longitudinis Diniam inter & Aquas Sextias, quibus si addantur 23. min. quæ Aquas inter, & Leydam sunt, non erit Dinia, quàm Leyda 54. min. orientalior.

Tuum iam est perscribere, quid facto sit opus, vt ex differentiola hac emolumentum aliquod in rem literariam cedat; siquidem enecas me, quamdiu communicare differs; quæ animo concepta habes, veritus ne ego hîc nolim necessarias tuo instituto deuorare molestias. Sumptus faciendos aliquos scribis; at fortassis ij non erunt, quibus non possim sufficere. Res quidem mihi domi angusta, nec Mecœnates hîc habemus, qui bona studia promoueant: At mihi tamen amici sunt, quorum certè beneuolentiæ fidere debeo quamplurimùm. Coniectabar velle te fortassis conscendere me editiores aliquos monteis (planitiebus enim destituimur) ad positionum angulos capiendos, & serie quidem aliqua: An hoc, an aliud sit consilium tuum, accipiam volentissimus; quamquam vereor ne non commodum mihi vllum sit instrumentum. Nam quæ obseruationibus faciendis idonea sint, non habeo nisi lignea; & cùm minoribus non fidam, adsunt tria, quæ sua mole obstant; quòd portatilia præsertim non sint; ea sunt Quadrans, & Octans, cuius vtriusque Radius est 5. Pedum Parisiensium, & Radius Astronomicus, cuius longitudo est Pedum 7. similium: nisi fortassis Radius portatilior posset in vsum cedere. Vtcumque sit, nosse meliùs potes, quid mihi necessarium sit. Quapropter te oro, vt cures tale instrumentum isthîc mihi confici, quale duxeris fore opportunum. Cùm elaborabitur, significare mihi pretium per literas poteris: ego verò statim dabo operam, vt vel Lugduno nostro, vel etiam Parisiis illud tibi consignetur. De ratione qua Organon transmitti ad me vsque possit, postmodùm cogitabimus.

Sequitur, vt quia obseruata si quæ alia penes me sint, quæ Geographiam præsertim attineant, accipere desideras; communicem ecce aliqua longitudini deseruientia, etsi verò eæ perpusillum videantur conducere, nisi etiam in aliis locis obseruationes similes iisdem temporibus sint factæ; attamen & existimo factas isthîc aliquas, & aliunde tu is es, qui ex omnibus proficias.

Primùm igitur heic non memoro Eclipsin illam Lunarem obseruatam Diniæ, quam descripsi breuiter in secunda statim pagina mearum Exercitationum: Siquidem illam peruidisti iam. Alia obseruatio Diniæ facta est coniunctionis Lunæ cum Arista. Visæ sunt enim, in eadem longitudine anno 1623. mense Iulio, die 5. stylo Greg. (quem etiam intelligas velim in sequentibus) hora 10. min. 26. cum ipsa videlicet spica existeret adhuc alta grad. 10. min. 46. Transiuit porrò ☾ non nihil plusquam διχότομος, Aristæ ad Boream, distantibus limbis tanto interuallo (aut insensibiliter minore) quantum apparebat tunc inter mediam caudæ Helices & Equitem seu Stellulam illam ipsi insidentem. Subductis rationibus potest hæc obseruatio lunari defectui obseruato propemodum æquiparari.

Ecce verò duas Eclipseis Lunareis obseruatas Aquis Sextiis, Prior Totalis visa est anno 1620. die Iunij 14. Contigit autem illius Initium hora 11. min. 16. cùm nempe spica ♍ esset alta post Meridianum 16. grad. 58. min. Totalis verò obscuratio cœpit hora 12. 26. min. $\frac{1}{2}$ cum in eadem cæli parte Arcturus foret adhuc eleuatus 35. grad. 34. min. Cætera nubes impedierunt. Posterior anno 1621. die Nouembris 28. Partialis hæc fuit; contigitque illius Initium hora 13. 54. existente nempe eleuato in Occidente Aldebaram 52. 10. Finis verò hora 15. min. 52. existentibus scilicet in eadem parte eleuatis, Aldebaram quidem 32. grad. 30. min. Bedalgense verò 39. grad. 50. min.

Iuuat & hîc attexere obseruationē Eclipseos Solaris habitam Aquis Sextiis, quando & exactissima fuit, & vtilis esse potest instituto tuo, vbi rationes subduxeris. Contigit ergò anno 1621. die 20. Maij, apparuítque illius Initium hora 19. min. 51. sec. 28. hoc est ☉ eleuato in regione Orientali 25. grad. 30. min. Finis hora 21. min. 31. sec. 12. existente nimirum ☉ in eadem regione alto 51. grad. 17. min. maximæ verò obscurationis digiti Ecliptici fuerunt 9. 23. min. Superfluum esset adiicere qua ratione, vt exacta foret, obseruatio peracta sit. Totum perscripsi ad Galileum, quem literis nuper exoraui, vt ipse ad te Florentini Pedis longitudinem mitteret, mentione facta Macularum Solis, quas eodem penè artificio obseruare solitus sum.

Sed & ecce duas obseruationes hoc anno factas Parisiis. Prior fuit coniunctionis ♀ cum ☾ pro qua etiam rationes subducendæ sunt, vt instituto deseruiat. Contigit ergò hæc nuper mense Februario, die 9. hora 5. min. 30. ex Horologio Samaritanæ, quod ad *nouum Pontem* est, parùm autem horologium hoc destitit à vero (vt proximis deinde horis comprobatum à me est ex Fixis.) Existimo si à vobis visa, atque obseruata fuit, Venerem à Luna occultatam apparuisse, cum hîc Gratianopoli ☾ sex circiter min. à ♀ transierit; at mihi Parisiis visa sit simpliciter contingere, raderéque ♀ extremo suo cornu Australi absque eo, quod aliquid contexerit, sed videlicet nudo visu: tum enim Telescopio, casu iter faciens, ac per *nouum Pontem*, vbi me hoc

spectaculum

spectaculum remoratum est, destituebar. Non memoro hîc Tabularum, Ephemeridúmque fallaciam. Exempli enim gratiâ Francofurti ad Oderam vbi proculdubio ♀ visa fuit contegi à ☾ colligitur ex Origano debuisse limbos horum Planetarum duodecim aut amplius minutis dissidere inter se, vt temporis interea differentia reticeatur.

Posterior fuit exiguæ illius Eclipseos Lunaris quæ contigit etiam nuper die 23. Martij. Respectabam ego ☾ etiam per Telescopium; at clarus vir Midorgius vnus ex generalibus Franciæ Thesaurariis, sectabatur sedulò aliquam Fixarum Quadrante chalibeo cuius radius esset pedalis, etsi nubes sæpiùs interrumperent. Visum est ergò contingere Eclipseos Initium hora 12. min. 54. cùm altus adhuc nempe esset in Occidente Regulus 36. grad. 20. min. Finis hora 13. min. 37. cùm esset iam Borea lanx in Oriente alta 31. 30. Neque mirere totalem durationem breuiorem inde colligi, quàm habeatur ex Tabulis, aut Ephemeridibus etiam ex Tychone deductis, plusquam horâ integra: Nam & quantitas Eclipseos fuit etiam minor, quàm præscribatur ex Tabulis, siquidem nunquam accessit ad vsque sesqui-digitum. Idem ferè in posteriore Sexti-Aquensi deprehenditur, quæ eadem Partialis fuit. Quorsum-nam verò hæc differentia; loci alterius est disquirere.

Doleo plurimùm, quòd obseruaturo in hac Ciuitate vtramque duarum Totalium quæ superiore anno contigerunt, vtramque nubes inuiderint. Cæterùm verò ad confirmandam huius Vrbis latitudinem, explorau nuper cum Valesio Meridianam Solis altitudinem die Iunij 21. cuius cum Meridie Solstitium coincidit. Stylo vsi sumus 7. aut paulo minùs orgyiarum, altitudine putà facti in tecto perampli sphæristerij foraminuli. Ac ne immorer in cautionibus, quas ad habendam præcisionem adhibuimus, deducendis: Qualium partium stylus fuit 64690. Talium vmbra recta 25410. Vnde prodiit Angulus altitudinis limbi superioris ☉ 68. grad. 33. min. 20. sec. ex quo subducta semidiametro ☉ 14. grad. 50. min. restat pro visa altitudine centri ☉ 68. grad. 18. min. 30. sec. huic verò vno minuto Parallaxeos addito, sit altitudo ☉ correcta 68. grad. 19. min. 30. sec. Iam si exinde subduxerimus maximam ☉ declinationem 23. grad. 31. min. 30. sec. restabit altitudo Æquatoris 44. grad. 48. min. 0. sec. quare & habebitur altitudo Poli 45. grad. 12. min. vno dumtaxat minuto differens ab ea, quam tecum communicaui superioribus literis, verumtamen de his hactenus.

Superest, vt post expeditas obseruationes huius generis, aliam vltrò communicem, futuram tibi non iniucundam. Memini dolere te in tuo illo erudito libro *de Cometa anni* 1618. quòd non satis diligens, & curiosus in obseruanda Cometæ cauda fueris. Vnicam enim, si ritè recordor, obseruationem factam habes circa initia Apparitionis, ex qua elicis intersectionem Eclipticæ cum circulo per Cometæ caput, caudæque axem traducto, fuisse in consequentia promotiorem ☉ plusquam Signo integro. Asseris verò coniecturaliter diebus consequentibus prædictum Nodum recessisse versus ☉ in Antecedentia. Ego, qui illo primùm tempore spectaculo tam pulchro allectus, periculum obseruandi feci. Cometæ loca solùm venabar ex Fixarum aliquot ab illo distantiis. Procedenti tempore curiositas vberior me cœpit; ita vt ad Parallaxim, si quam Cometa panderet, applicarem animum: quamquam hoc nihil ad rem præsentem. Cœpi igitur etiam Caudæ ductum obseruare, non quotidie quidem, sed cùm certa puncta Cauda ista peruaderet. Duas, treis-ve obseruationes tibi indicabo, vt exinde adiuuari possis, si fortè adhuc aliquid in hac materia mediteris.

Prædicto igitur anno 1618. mense Decembri die 19. hora 17. min. 20. Aquis-Sextiis, fusa est Cauda per primum Equum, seu vltimam caudæ Helices. Distabat vero tunc Cometa ab Ariadne 21. grad. 47. min. ab Arcturo 26. gr. 9. min. Vnde ipsius longitudo colligitur fuisse 1. grad. 26. min. ♎ latitud. 53. gr. 58. min. Bor. Conceptus ergò circulus per Cometam & primum Equum Eclipticam secuit in 21. gr. 2. min. ♐ ☉. Porrò eodem tempore in 28. gr. 20. min. ♐ versabatur; sectio illa igitur transierat iam Solem, recesseratque ab illo in Antecedentia grad. 7. min. 18.

Die 21. sequente hora 17. min. 10. Cauda sparsa est per secundum Equum. Distabat Cometa tunc à Lucida Cynosuræ, quæ est secundæ magnitudinis, 25. grad. 13. min. ab humero Helices, qui & Dubhe 28. grad. 12. min. vnde prodiit eius longitudo grad. 26. min. 28. ♍ cum latitudine Boreali 56. grad. 50. min. Quamobrem ductus per Cometam & secundum Equum circulus Eclipticam secuit in 21. grad. 54. min. ♐. Et quia ☉ tunc occupabat 0. grad. 23. min. ♑ idcircò intersectio fuit quidem remota à ☉ in Antecedentia 8. grad. 29. min. rediit tamen promotáque est hoc biduo in Consequentia min. 52.

Tertia obseruatio est diei 24. hora 17. etsi non omninò exacta, quòd ductum Caudæ attinet. Traductus quidem per Caudam & Cometam circulus relinquebat Dubhe Australiorem satis sensibiliter; at quantum præcisè id esset æstimare postmodum non licuit, nisi ex pictura, & schemate, quòd superstitit. Ex hoc ergò coniectatus sum id fuisse in circulo etiam latitudinis, vnum gradum circiter. Hoc supposito, quia tunc distitit Cometa ab vltima Caudæ 5. grad. 13. min. à Media caudæ 4. gr. 49. min. Fuitque proinde eius longitudo 17. gr. 34. min. ♍ latit. 59. gr. 10. min. Bor. Ideò conceptus circulus per Cometam & 50. grad. 40. min. in circulo latit. Dubhe (cum ipsa Dubhe sit tantum lata 49. grad. 40. min.) is intersecuit Eclipticam in 23. grad. 31. min. ♐. Quocirca, & cùm tunc ☉ in 3. grad. 27. min. ♑ degeret, sectio ab illo distitit antecedenter 9. grad. 56. min. promota tamen hoc triduo in Consequentia 1. grad. 37. min.

Ego pro mea quadam speciali de Cometis

Philosophia

Philosophia gaudebam coniecturas meas non infeliciter cedere; quòd attineret variationem huius deflexionis à ☉ opposito. Quamquam enim certus omninò non eram, quòd discrimen illud diei 24. esset prorsus 9.grad.56.min. At quia directio Caudæ non transierat suprà Dubhe minus quàm dimidio gradus, idcircò cum vel dimidio huic gradui respondeat 8.gr. 40.min. quibus adhuc excedũtur 8.gr.29.min. Differentia diei 21. ideò à sententia dimoueri non potui. Cæterùm verò confirmatus, & gauisus magnoperè sum, cùm obseruationem illam tuam accepi, ex qua deprehenderim eiusmodi intersectionem promotam fuisse dietim in Antecedentia, quo vsque præterito ☉ illum rursùs, etsi progressu tardiore consequeretur. Vtinam verò & hoc mihi citiùs licuisset aduertere. Quidquid sit hanc lætitiam meam significandam tibi censui, potiusquam Physica commenta, quibus excusare contendo eiusmodi Phœnomena. Nugæ sunt, & res est prolixior, quàm vt cogi possit in præsentem Epistolam; vt taceam me isti argumento locum destinasse in Exercitationibus.

Iam itaque tempus est, vt finem scribendi faciam, exorémque tuam humanitatem, vt totum hoc, quidquid est, boni, apud te consulatur. Tu si quidpiam rescribere aliquando volueris, Literas semper dare poteris ad prædictum Monsfortium. Hasce ego nostro Valesio ex Pedemontio breui redituro discedens relicturus sum, quoniam & ipse est ad te Literas simul traditurus. Benè, imò optimè Vale, Doctissime, ac Optime SNELLI, Gassendúmque tuum amare perge, qui eminentis tuæ virtutis est obseruantissimus. Dabam Gratianopoli postridie Idus Augusti, anno M. DC. XXV.

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, *qui est Magni Hetruriæ Ducis eximius Mathematicus,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN longissimi sanè temporis (Suauissime GALILEE) fœnus perexiguum. At malui tamen versibus paucis, extemporaneam nactus occasionem, finem facere diuturno silentio, quàm continua procrastinatione ad nanciscendum otiosam quandam scribendi opportunitatem, nihil tandem perscribere. Commodùm certè adfui in hac Ciuitate, cum Senator planè nobilis Nicolaus Fabricius Peireskij Dominus omnigenæ Vir literaturæ, ac Artibus bonis promouendis impensissimè deditus, aliquot Romam literas daret. Rogatus quippè num & Romæ nosset qui curam suscipere vellet transmittendi ad te schedulam; exsultauit, vt qui eminentem virtutem tuam meritò miretur, & recepit vltrò in se hanc prouinciam, ac pergerem tantum, si quid vellem scribere, author extitit. Hoc ipsum ergo est, quod facio; ac cætera quidem, quæ concepta habeo in alîud tempus differens, duo tantum sunt, quæ te scire velim. Vnum est, longum esse tempus, ex quo vbinam sit gentium, aut quid agat noster Diodatus, rescire non potui. Quamprimùm quidem ex Italia rediit, transmisit ad me libros illos, quibus tu me beare voluisti (ita me Deus adiuuet, vt munus eiusmodi tuum sum exosculatus, méque gratiis tibi exsoluendis sensi esse imparem.) At quas ex te literas erat mihi consignaturus, nescio quo miserando fato expectare adhûc contingat. Hæc sanè fuit præcipua causa, cur tandiu & rescribere, & grates pro tuis illis libris rependere distulerim. Præstolabar videlicet num forsan ex me, bona mea sorte, officij quidpiam exigeres, vt simul tibi, & meam sententiam circa libros tuos aperirem, & circa omnia (quæ mea est in te obseruantia) obsequendo satisfacerem. Alterum cùm & heic nuper tempore defectus Lunaris ob negotia quædam diuersarer, defectum illum à me simul & Iosepho illo Galterio, cuius tibi mentionem feci prioribus literis, fuisse sedulò obseruatum. Scilicet existimo, cùm Cælum tibi fuerit nostro hoc sæculo, ex voto Hipparchi, in hæreditatem datum; lætaturum te, cùm acceperis præsto esse, qui tuis sub auspiciis velint ipsum excolere. Accipe ergo paucis, quæ fuerit nostra Eclipseos obseruatio, cuius tantò alacriùs tibi copiam facio, quantò ad manum etiam est pergrata quoque tibi futura, quæ ab amicis aliquot nostris est facta Parisiis. Ad nostram, quod attinet, dicenda multa iam haberem circa varietatem colorum, qui in Luna obseruati sunt; itémque circa vmbellam illam, quæ & limbi Lunæ temerationem initio præcessit, & eiusdem restitutionem ad finem subsecuta est, cæteráque huiusmodi, quibus probè explicandis, sola tua illa Philosophia potest esse par. Verùm sufficiet nunc temporis designare momenta illa, quæ deduximus ex Fixis in quatuor præcipuis Eclipseos cardinibus, inde nempè efficietur, vt si fortè aliquod illorum obseruatum fuerit Venetiis, Romæ, &, quod non dubito, Florentiæ, aut alio loco celebri, cuius tibi facilè fuerit habere notitiam, liceat nobis tandem præcipuarum saltem quarundam Europæ nostræ Vrbium differentiæ longitudinalis habere certitudinem. Quid tamen moror? Initium Eclipseos nobis contigit hoc salutis anno 1628. secundum Æram Dionysianam, ac stylo quidem Gregoriano, die Ianuarij 20. hora à meridie 7. min. 49. Scilicet fuit tunc Canis maior, seu stella, Sirius, dicta, alta ad Ortum, in tangente quadrati circiter quadrupedalis, partibus 3870. hoc est, 21.grad. 9.min. Supponitur autem hæc stella habuisse Ascensionis rectæ gr.97.min.15. Declinationis verò Austrinæ gr.16.min.12.& Sol fuisse in 0.gr.25. min.♒ cum Ascensione recta 302 gr.38.min. existente nobis aliundè Poli altitudine gr.43. min.33. Totalis obscuratio, seu eius principiũ hora 8. min. 48. Quia scilicet fuit tunc Cor Hydræ altũ ad Ortum partibus tãgẽtis 2525. hoc est 14.gr.10.min.existente Ascensione recta huius

huius stellæ 137. grad. 25. min. & declinatione Austrina 7. 5. cum promotione Ascensionis rectæ ☉ duorum circiter minutorum. Recuperatio prima luminis hora 10. min. 25. exsistente nempe eadem stella (corde Hydræ) alta ad Ortum partibus 5440. seu 28. gr. 33. min. ac ☉ interim promoto secundum Ascensionem rectam min. 3. aut 4. Finis denique hora 11. min. 24. quia nempe fuit tunc ad Occasum altus Sinister Orionis Pes partibus 5010. seu 26. grad. 37. min. cuius Ascensio recta est 74. grad. 12. min. & declinatio Austrina 8. grad. 40. min. Ac fuit ☉ ampliùs promotus 2. min. circiter. Iam verò perscriptum nudè Parisiis est, Eclipsim cœpisse, cùm esset alta Canicula 28. grad. 3. min. 20. sec. & Totalem obscurationem cùm eadem stella esset alta 36. grad. 20. min. de Initio recuperationis nihil habitum est: circa finem scriptum est illum contigisse circiter cum Arcturus esset eleuatus 9. grad. 30. min. Attamen supponendo altitudinem Polarem Parisinam 48. grad. 45. min. & Ascensionem rectam Caniculæ 109. grad. 58. min. cum declinatione Bor. 6. grad. 8. min. Arcturi verò ascensionem rectam 209. grad. 42. min. cum declinatione Bor. 21. grad. 10. ratiocinati exinde sumus contigisse Parisiis Eclipseos Initium hora 7. grad. 35. min. Principium Totalis obscurationis hora 8. min. 34. Finem hora 11. min. 7. Refractionum porrò causâ, minuta sex detraximus altitudini Arcturi, Atque ex collatione quidem obseruationum istarum cum nostris, & cum duæ priores ex istis potiores, certioresque sint; (Postremam enim illud *circiter*, suspectam, & incertam facit, quamquam in ipsa quoque non est paralangis multis aberratum) hoc saltem habemus iam Parisiensis, & Aquensis (qui idem propè est cum Massiliensi nonnihil occidentaliori) Meridianorum differentiam esse grad. 3. $\frac{1}{2}$. cùm differentia temporaria sit min. 14. Mirum certè videri potest, quòd priores illæ duæ obseruationes ad minutum consentiant. Et nostrarum quidem earumdem obseruationum collatio cum Origani Ephemeride inducit quandam circa durationem Eclipseos differentiam: Nobis quippe tota Eclipsis 5. minutis exstitit contractior, Totalis verò obscuratio 5. min. productior, quàm præscribat supputata ex Tychone Ephemeris. Adde & alternis differentiam temporaneam esse 33. & 38. min. Verùm, & hoc ipsum nosse foret operæ-pretium, an eadem Eclipseos momenta, quæ præscripta sunt in Ephemeri, fuerint Franco-furti obseruata: & hoc posito, explorandum, an penumbra illa, & quasi nubecula præcedens & subsequens in Eclipsim veniat computanda; quantumuis illam Telescopium à perfecta disci Lunaris illustratione submoueat. At ecce iam propè excedo magnitudinem Epistolæ iustam (ita præter exspectationem, institutúmque exspatiatus sum) & vereor nè illustris Senator causari possit hanc prolixitatem, cum iam præsertim semel miserit, cui hæc perscripta crederentur. Aliàs igitur & plura de his, & de studiis meis interruptis, (vtinam verò optato otio mihi frui tandem concedatur) sermonem longiorem instituam. Vale interea, vir optime, próque candore ingenito, deuotum planè tibi virum ama. Si mihi quidpiam rescribere fortassis volueris, literas illis committas, licet per quos Nobilis Senator curaturus est, vt ad te istæ perueniant. Iterùm vale. Dabam Aquis-Sextiis, VI. Non. Mart. anno M. DC. XXVIII.

Celebri Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS, S.

DIscedebam Aquis-Sextiis (Humanissime PVTEANE) cùm Senator nobilis Nicolaus Fabricius Peireskij Toparcha tantillùm remoratus est; donec Libelli ad te transmissi capita summa percurrerem. Substiti lubens, & quæ mea est in te obseruantia, testatum tibi volui versibus hisce, quos ipsi consigno, quàm id iucundè acceperim. Vera loquor, ex quo tempore tuum illud de Epicuro, cum euulgata ipsius effigie pellegi Elogium, nescio quo tacito affectu occœperim te & suspicere, & amare. Scilicet ego tanto Viro paraui Apologiam, destinato ipsius doctrinæ volumine integro, quod Paradoxicarum Exercitationum aduersus Aristoteleos volumini, cuius ideam, primúmque librum feci iam iuris publici, attexatur. Quod rei præsenti est, delectatus summoperè sum, & te quoque in illustranda materia adeò nobili operam quandam collocasse. Quippe res adhùc luce indiget, ac non nisi à Viris eximiis, Literarúmque humaniorum, & Matheseos callentissimis, vltimam manum exspectare potest. Illud verò præ cæteris auidissimè arripui; quod præter communem sententiam de celebratis Olympicis ludis sub finem Æstatis scitissimè colligis. Vtinam & de Plenilunio quidpiam simile proferretur. Etsi enim plerique omnes in eo consentiant, résque vero simillima sit; nihil tamen adhuc obseruare licuit, quod perpetuò Luna plena celebratos conficiat. Negotium certè mihi semper fecit locus ille apud Lucianum de exorta Luna sub finem certaminum, longo post mediam noctem interuallo (quo scilicet ipse Lucianus stadia xx. peruadere, exspectaréque deinceps debuit, donec prodiret Peregrinus) tunc enim duabus, vel tribus horis ante noctem dimidiam exoriri debuerat Luna, si initio certaminum exstitisset πανσέληνος. Quamuis quippe Lucianus scribat distulisse Peregrinum suum illud incendium; commodè tamen hæc procrastinatio non potest intelligi, nisi ad finem vsque ludorum. Cùm ille enim mori destinasset in Conuentu adeò celebri, non poterat ampliùs vno die post peractos ludos expectare, ne discedentibus omnibus in nullius, vel paucorum exureretur oculis. Atque hæc quidem heic attingo, vt addam tibi stimulos ad hoc quoque caput illustrandum; cum res tua sagacitate, industriáque dignissima sit. Cæterùm cum non vacet iam claro viro VVendelino tuo quidpiam scribere, comitatus enim me plurimùm vrget, hoc tamen à te exigere ausim, vt meo nomine salutem accipiat. Non potest ille mei vultus, nec nominis meminisse; at

ego probè memini, me cum puer essem, vidisse illum Diniæ, vbi nunc Canonicum Ecclesiastem ago, deincepsque quantus is vir sit, indicauit sæpissimè insignis amicus meus Iosephus Galterius per-raræ vir eruditionis, quicum olim VVendelinus ipse vixit familiariter; vt taceam non posse vos in colendo nostro Fabricio certare, quin ego tertius me ingeram; cùm & ego quoque culmen virtutis ipsius cominus suspiciam, & quod dicere liceat, inter duos litigantes, quasi tertius gaudeam. Perscripturus sum postmodum ipsi VVendelino Astrologica nõnulla, quæ habeo præ manibus, quando illum studiis hisce impensè deditum accipio. Intereà verò ecce Author est Nobilis Fabricius, vt nuperæ Eclipseos Lunaris obseruationem hîc inseram, quam ille abs te accipere possit. Mense itaque Ianuario proximè elapso die x x. (stylo nouo) obseruaui Eclipseos Initium in hac Ciuitate hora 7. min. 49. cum foret nempè Sirius altus ad Orientem grad. 21. min. 9. Principium Totalis obscurationis hora 8. min. 48. cùm foret scilicet Cor hydræ altum ad ortum grad. 14. min. 10. Restitutionem primam luminis hora 10. min. 25. eleuatâ nempe eâdem Stellâ grad. 28. min. 33. Finem denique hora 11. min. 24. putà cùm Pes sinister Orionis esset altus ad Occasum 26. grad. 37. Obseruationis circumstantias, & quæ exinde deduci possent hûc congerere non est operæ pretium, ne nimiùm peccem in patientiam, & humanitatem tuam. Sanè enim quem tu me virum, dic bona fide, existimabis, qui vix manum è tabula tollere posse videar, quamuis cursim & in procinctu calamum arripuerim; Quid putas nempe facturus essem, si & cum otio, & ex oblata occasione scriberem. Vtcumque tu existimes; ego nihil aliud tot hisce verbis testatum tibi volui, quàm summè propensam in te voluntatem. Quocirca & hunc finem facio, quod tuæ mihi beneuolentiæ cupiam esse principium. Benè ergò, mi Eryci, vale. Dabam Aquis-Sextiis IX. Kalend. April. an. æræ nostræ vulgaris M. DC. XXVIII.

PETRVS GASSENDVS GAFFARELLO SVO, S.

QVem libellum egregium ad me dedisti (mi GAFFARELLE) is mihi fuit iucundissimus. Qui scilicet lubens accepturus eram, & propter genus Argumenti, & propter Authoris iudicium: non potui profectò illum non complecti suauissimè, cum & illustratum vidi tuis operis, & obsignatum symbolo amicitiæ nostræ obseruaui. Nè tibi porrò intestata fieret animi mei gratitudo, rem ecce statim significare per Literas volui, vt stimulos simul adderem ad pergendum, quo cœpisti pede in ingenuis hisce studiis. Etsi enim Rabbinicum studium, nescio quid illiberale in ipsa fronte præferat; eum tibi tamen in hoc genere delectum esse peruideo, vt generoso animo Sparta hæc possit esse ornamento. Quod certè spectat ad hunc Authorem, cuius tu Interpretem, & illustratorem egisti, is mihi videtur non parùm à cæterorum Rabbinorum desciuisse ingenio. Quippe tantum abest, vt aliorum superstitionibus irretiatur; quin potiùs perplexas eorundem, & plusquam Gordias intricationes non tam dissoluit, quàm discutit. Quare & subscribo desiderio tuo, cùm vicem doles cæterorum huius Authoris operum, & facilè cæteros, quoquot noui Rabbinorum, si vnum Moscheh excipias, cum vnico isto commutarim. Minime sanè dubium videtur, quin vir haud alioquin Christianus, mentem certè suam Philosophiâ excoluerit. Nam & hæc quoque abundè potest dedocere deliria, quibus adeò procliue est superstitiosæ genti præpediri. Quæso te enim quàm ingenuè sentit circa quæstionem propositam de יום יהוה seu tempore interitus Mundi? notum supponit ex ipsa lege Mundum tandem aliquando esse finem habiturum: at quantânam rationis luce coniecturas illas caliginosas discutit, quibus ducuntur cæteri, vt huic fini tempus præscribant, ratúmque ipsum habeant? digna hæc viro Christiano sententia; quippe de hac die (inquit Christus) nemo scit; digna & viro Philosopho. Etsi enim Philosophia minimè nos certos reddat, Mundúsne æternùm duraturus sit: facilè tamen suadere videtur non esse timendum ne ruina tanta impendeat. Neque verò hîc insinuo illos Aristotelis cachinnos, quibus tantum casum metuenteis homo profanus excipit; vt neque illas satis impias aliquorum adhortationes qui securos nos esse iubent de extremo illo die videndo, qui cum iam iam imminere ante mille annos prædicaretur à Patribus, ecce tamen iam tam procul recessit, neque est dubium quin sit paratus longè vlteriùs recedere. Illud potiùs innuere contendo, vt temerè faciunt, quotquot ex Christianis coniecturas curiosè venantur ad cognoscendum illum diem, quem Dominus, & Christus eius nos latere voluerit; ita peccare in Philosophiam, non modò quotquot certò statuunt dissolutum nunquam iri Mundum: sed quotquot etiam hanc dissolutionem pro foribus esse certò autumant. Quamquam enim quod ad priorem illam partem attinet, maxima esse videatur secundum rationem naturalem persuasio, quòd neque Mundus vnquam cœperit, neque sit olim vnquam desiturus. Attamen ea esse videtur rationis imbecillitas, vt cum Mundus non possit tutò corruptibilis pronunciari, censeri tamen incunctanter incorruptibilis non debeat. Non habeant quippe Stoïcorum, Epicureorúmque Scholæ demonstrationes satis firmas, quibus ipsam Mundi ruinam stabiliant, certósque nos faciant,

——Omnia paullatim tabescere, & ire
Ad scopulum, spatio ætatis defessa vetusto:

Quænam verò tamen illæ etiam sunt, quibus isti suam illam Mundo æternitatem adstruunt? Vix sanè quidpiam grauius ab ipsis proferri comperies, quàm quòd eadem sit iam Mundi facies, quæ Patribus nostris est visa, quæ item Auis, quæ Pro-Auis; vt proinde & nati natorum, & quotquot ab illis nascentur, visuri eandem æternùm sint. Cedo verò quænam hæc est, quâ nos miselli homunculi euehi

gestimus,

geſtimus audacia, vti ex aliquot perſpectis hominum ætatibus decerpamus æternitatem? Ecce enim non condono ſolùm 5. aut 6. annorum millia, quæ iuxta ſactos Codices à condito orbe deducuntur. Concedo etiam illa circiter 50000. ex principio vſque Philoſophiæ, vt eſt apud Laërtium. Largior & illa 400000.ex nata vſque Aſtrologia,quorum Cicero & Diodorus meminerunt. Ecquid tamen totum hoc eſt, ſi cum debita tanto Animali, quantus Mundus eſt, duratione comparetur? an non æquè facilè Cornici illa hemerobia, quæ apud Pontum eſſe dicuntur, diuinarent immortalitatem? Quaſi verò adamanti,auro, rebúſque conſimilibus, quæ ſuperant hominum memoriam, aſſerenda corruptio ſit; ipſi Mundo cum ſæcula pro conditione tantæ molis, multiplicauerimus, propriam quandam exſolutionem ominari non liceat?Nolim porrò exiſtimes improbare me propterea, quod Rabbinus noſter habet circa Mundi ſenium: hæc nimirum alia, quâ dicebam in Philoſophiam peccari, pars eſt. Sanè verò longè abſum, vt illa admittam ſenectutis argumenta, quæcunque ipſe reiicit; neque enim exiſtimo nictum oculi, tremorem manus, momentaneum ſudorem, aliáque ſimilia magis eſſe argumenta ſenectutis in homine, quàm ſint in Mundo Eclipſes, Terræ-motus, Diluuia, & quæ ſunt alia eiuſmodi. Hoc tamen volo, vt tacito pede, & non intellecta irrepit ſenectus in nos: cùm illam ingruentem Acari in nobis exſiſtens (ſi illi mentem concedas) non poſſit deprehendere: ita Mundum quoque ipſum ſeneſcere poſſe,nobis, qui aliqua ipſius debiliſſima pars ſumus, minimè agnoſcentibus. Rabbinus autem hoc (vt opinor) pernegaturus non fuerit, qui mihi videtur ſolùm illorum temeritatem velle coargnere,qui leuibus adeò coniecturis rem adeò grauem definiunt. Eadem certè leui interpretatione exceperim, quem in eo lapſum quiſpiam ſcrupuloſior fortè animaduerteret, vbi de æuo primorum Parentum. Neque enim tam negat illos diuturniores nobis exſtitiſſe, quàm probationis ipſius debilitatem arguit. Cum nimirum,qua proportione humana ætas decreuerat ab Adamo vſque ad Dauidem, eadem quoque non decreuerit à Dauide vſque ad nos, qui limites etiam Dauidi præfixos plerumque prætergredimur, Poëtica ſanè, & declamatoria argumenta iſta ſunt, vt & illa eiuſdem farinæ. *Ætas Parentum peior auis*,&c.quæ ætate qualibet fieri Seneca etiam ipſe obſeruauit, adiecítque *hæc ipſa eſſe hominum vitia, non temporum.* Hinc cùm ſolet in eandem ſententiam illud Poëtæ obiici,

Et genus hoc viuo iam decreſcebat Homero
Terra malos homines, nunc educat, atque puſillos,

Vt ſcilicet oſtendatur Mundum vergere ad interitum: Poſſet quiſpiam excipere, veterem querelam ſemper innouari, ratione alia nulla præſtituta, quàm quòd rationis peruerſitate laudamus ſemper Veteres, cum deſpectu præſentium; &, ſi quidpiam nobis incommodum eſt, exaggeramus ea opinione, quòd quælibet præterita ætas aurea præ noſtra fuerit. Profectò, ſi quidpiam in Mundo decreſcit, immutatúrque præ ſenio, illud in paucorum adeò ſæculorum obſeruationem non cadit. Quod enim ſpectat ad haſce nonnullas annorum Chiliadas, videtur Mundus in eadem ſemper variatione perſeuerare; adeò vt illud etiam veriſſimè vſurpari poſſit,

Non alium videre Patres, aliúm-ve Nepotes
Aſpicient; ——

Quia ſcilicet quantumcumque varietas magna obſeruetur in particularibus mutationum circunſtantiis: in genere tamen eadem ſemper ſunt, quæ in ſæculis diuerſis contingunt. Quo ſanè ſenſu expoſuerim illud: *Noui, quod omne, quod faciet Deus ipſum erit* לעולם. Illud quod Elcha noſter attingit de Terræ,ac Maris viciſſitudinibus, longiorem ſanè ſæculorum exigeret ſeriem, ſi ad decantatam vſque Ariſtoteli commutationem extenderetur. Verumtamen, vt nihil eo vſque durationem Mundi protendere cogit, ita id quod obiicitur leuioris momenti eſt, quàm vt laborioſè ſoluatur. Præterea quod habet de Aquis Terrâ eminentioribus, benignè etiam interpretandum. Etſi enim mihi vnquam perſuadere potui, quin vertices montium, & eorum præcipuè, qui in mediis attolluntur Inſulis (quidnàm verò etiam Continentes ſunt, quàm aliquæ ſeu Inſulæ, ſeu Pen-Inſulæ maiores) longiùs diſtent à centro Telluris, quàm circunſtantis, allabentíſque maris ſuperficies: non videtur tamen Rabbinus tam hoc inficiari, quàm arguere,etſi aquæ ſuperiores Terrâ ſupponantur, non ſufficere tamen illas generali Diluuio, cùm Deus alias ad hoc negotium olim vſurpauerit. Illud leuius de Terræ totius motu impoſſibili. Vt enim taceam quæſtionem non eſſe de mobilitate Telluris iuxta mentem Scholæ Samiæ;experientia nulla eſt, quæ totius Terræ molem probet aliquando concuſſam. Etſi vt poteſt totus homo contremiſcere, impoſſibile non ſit, quin tota quoque Terra contremiſcat, atteſtante præſertim Scriptura ipſam à ſuis vſque columnis adeò tremefieri. Notus tibi Iobi locus eſt המרגן ארץ ממקומה ועמודיה יהפלצון. Addo ſolùm illum locum de perpetua ſtatione Telluris והארץ לעלם עמרת,non videri prorſus vſurpandum, vt Rabbinus Elcha accipit; neque enim intelligitur de perpetua Terræ in ſuo loco conſiſtentia, ſeu hæc opponatur Coperniceæ tranſlationi,ſeu generali Terræ-motui,quem ipſe Elcha ſenſum ſtatuit;ſed de perpetua conſeruatione ſubſtantiæ, ſeu materiæ, quæ ſcilicet nunquam generatur,nec corrumpitur;& nec creſcit vnquam mole, nec decreſcit; quantumcunque varias mutationes ſubiens, innumeras prope-modum formas quotidie induat,& exuat. Hoc eſt enim,quod Eccleſiaſtes antecedentibus verbis de *generatione vadente, venientéque* ſubindicat. Iam illud etiam pari ratione,qua ſuperiora interpretandum,quod Solem, cætetáque Aſtra naturâ ſua nec calida, nec frigida eſſe Philoſophiam docere inſinuat. Nimirum ipſi ſatis fuit hanc viſam Ariſtoteli, Peripatóque ipſius ſententiam; quamuis quæ oppoſita eſt, & experientia, & ratione videatur probabilior. Argumentum

mentum enim ipsius videtur, quæ Astra non minitarentur interitum Mundo, exsistentia licet calida, & ignea; non habere quorsum id moliantur; cum non ignobilibus Philosophis attestantibus non sint ex se feruida magis existimanda, quàm calida. De Sole certè id sponderim, cuius tamen igneis maximè sentimus. Ille enim non est Mundo ad interitum; sed potiùs, vt cor homini, ad incolumitatem concessus. Addiderim cùm idem Sol easdem Terræ parteis quotannis inuisat, & desertas faciat: cùm annis item singulis Apogeum petat, Perigeúmque repetat: cùm denique suam continuò, licet insensibiliter (præter variationem latitudinis) eccentricitatem variet (quod ille Cælum inclinari dicit) exinde tamen non ipsam Mundi demolitionem exsistere, sed Rerum potiùs summã sic nouari. Excursus enim, & recursus illi necessarij sunt ad inducendam illam variationem, ex qua Mundi perfectio est. Quod ille porrò obiter dicit de Instrumentorum fallacia in Cælestibus obseruandis, non omninò abnuerim; id nempe solùm testari possunt, qui sortiti sunt Cæli suspiciendi venerabiliorem curam, vt Trismegistus loquitur. Quamquam nihil gloriæ propterea decedit illis Cæli Interpretibus, quod Organa satis idonea Cælestibus obseruitandis, hypothesibúsque suis stabiliendis nacti non fuerint; cùm non idcircò esse desierint argumenti repertores, quo Deos, Hominésque vicerunt, si mihi cum Plinio ita loqui liceat: sed hæc alterius loci sunt. Superest itaque hoc vnum, quod attingam circa Eclipseis, admirari scilicet me quorsum Rabbinus præter naturaleis simul, & generaleis Eclipseis in Sole supponat; cùm nulla alia præter eam, quæ patiente Christo contigit, eiusmodi fuisse memoretur; & ipse minimè Christianus non videatur illam probaturus; ídque præsertim cum nullus Ethnicorum, quotquot illorum temporum conscripserunt historias, illius meminerit, solúsque Phlegon ille Trallianus, citatus Eusebio, ad Tiberij Principatum Eclipsim quandam retulerit, quam-ne in Plenilunio quidem, attestante Origene, asseruerit contigisse. Verùm & ex hoc capite, & ex eo, quod ipse obseruasti circa Diuini Messiæ aduentum, facilè intellexero non fuisse illi animum à Sacra, & Christiana nostra religione penitùs auersum. Quod isto porrò loco notas Scaligeri lapsum de Eclipsi לקוי appellata, quod in ipsa Luna credatur à veneficiis percuti, adiiciens Lunam deficientem percussam potiùs appellari, quod tum menteis hominum terrore percutiat: Tibi sanè quàm multùm assentior. Siquidem vulgus hominum patientem Lunam conspiciens stupet, rigescit, & aliquid iis persimile habet, qui dicuntur icti fulmine. At fortassis tamen Scaliger non omninò caruit coniectura, cùm præsertim vox hæc à Rabbinis vsurpata primùm videatur, quo tempore versabantur apud eas Genteis, quibus eiusmodi persuasio erat familiarissima. Illæ enim, vt notum est, peluels & tintinnabula pulsantes, credebant se tum posse Lunæ laboranti succurrere, cum strepitu illo veneficia, quibus liuesceret, arcerent. Hac certè de causa videtur Temesæa fuisse appellata, quod quadam quasi percussione temerata deprehenderetur, & Medea venefica tum illam sic vocat, tum illam plagam suis veneficiis infligi, qua si obiicit,

Te quoque Luna traho; quamuis Temesæa labores
Aera tuos minuant; currus quoque carmine nostro
Pallent; & pallet nostris Aurora venenis.

Vtcumque sit, potuit quoque circa has præstigias appellari Eclipsis percussio, quòd luminaria Cælestia solitâ luce destituta perinde liuida appareant, ac illi, qui ictus, plagásque vehementiores excipiunt. Quamquam neque Rabbini desunt, qui ex illa vsitatiore in Scripturis sacris Radice Eclipsim appellant קדרות vti Aben-Esra scribendo in Exodum, & aliàs, non semel. En tamen quonam abripior? quasi verò cauere non debeam ne Sus (quod aiunt) Mineruam doceat, aut quasi gratulatoriã ob acceptũ librum scripturus Epistolã, velle videar alium ipse librum illo maiorem conscribere? verùm quid tu hîc facias? cùm & ego ea sim indole, vt quantum possum quidquid accipio, nisi cum vsura non reddam; & existimauerim non posse me vllas tibi vberiores gratias agere, quàm illam breui exercitatione perlustrãdo materiem, quæ videretur carissima, gratissimáque tibi extitisse. An non boni id consules, qui intelliges facilè nihil in me fuisse amicitia nostra & professione dignius? Etsi neque capita omnia percurrere visum est, (quàm fuisset enim hoc importunum?) neque pauca hæc, quæ decerpta vides, attingere in animo fuisset, nisi facilè persensissem, posse me, si hoc agerem expectationi tuæ respondere. Et verò tamen quomodo feres, si præterea iam interpellare te ausim, quorsum Hebraicum textum è regione tuæ interpretationis minimè collocaueris? Quod tibi fuerit consilium, nescio, neque is sum, qui penitiùs quidpiam velim introspicere: patiere tamen liberè dicam, esse me in ea opinione vt si apposuisses Rabbini contextum; facturus fuisses Viris studiosis rem gratissimam, & tibi sanè non indecoram. Hoc autem dico, vt si quando fortè hunc libellum prælo iterum committas, thesaurum nobis illum non inuideas, qui alioquin rarissimus est, & fortassis, nisi tua succurrat industria, naufragium quoddam altum passurus; ac non inuideas etiam tibi gloriam, quæ ex germanæ interpretationis, conformitatísque cum Textu collatione profectura est. Verùm tu hanc quoque meam libertatem æquo accipies animo: neque enim tibi hisce verbis tam admonitionem expono, quàm votum. Restat iam vt pauca subiungam circa ea, quæ mihi voluisti de Patre Mersenno innotescere. Illud verò (vel Genio tuo bono annuente) primùm profitebor, esse, quòd virum illum suspiciam, & amem certè quam-plurimùm. Et meretur enim inter Viros nostri sæculi eruditissimos numerari; & me ab ipso præterea sic amari sentio, vt non possim ipsi, si velim, non esse deuotissimus. Neque verò licet inter vos aliqua sit oborta dissensio, aut tu propterea is es, qui perruptam velis meam tecum necessitudinem, aut ego is, qui propterea debeam facere cum

in Exod. 13. & al.

ipso

ipſo diuortium. Tu enim maiore candore, ego maiore conſtantia ſum, quàm vt tale quidpiam, aut tu ſomnies, aut ego aggrediar. Generoſior certè tibi animus incumbit, quàm vt frangaris delicato illo popularium hominum affectu, qui amicis nuncium remittunt, niſi in eos, quos ipſi oderunt ſe gerant infeſtiſſimè: & me iampridem Philoſophia docuit immota fronte contueri hanc rerum inconſtantiam, ac leui aliqua de cauſa non diſcedere ab eo, quod mihi non ſine delectu maturiore propoſuerim. Id vnum mihi dumtaxat dolendum, quòd vt inter ſaxum, & ſacrum, hinc inde non niſi iniucunda videam; neque ea ſim fœlicitate, vt qui iunguntur in me tertio, iungantur ipſi inter ſe. Quodnam meum putas proinde votum, niſi vt querelas reciprocas, repetitáſque audire dediſcam, & vos eo nexu beneuolentiæ reuinctos accipiam, quæ homines, quæ literatos, quæ Sacerdotes, quæ Chriſtianos deceat. Ac video ſanè te eò propendere, vt per te non ſtet, quin omnia deinceps pacatiſſimè peragantur. Quàm hoc laudo! ſed amico viro hoc ſatis non eſt; exopto enim vos quoque in gratiam perfectiſſimam redire. Ecce & hac ipſa de re ſcribere ad illum in animo habeo, neque me ſic ſpero fore infœlicem, vt obteſtatus nihil conſequar. Et quod ad te attinet, maius quidpiam mihi de amicitia noſtra ſpondeo, quàm vt rem mihi adeò gratam neges. Equidem non memoro hìc qua in re tu illum, in qua te ille offenderit. Abſit enim præter voluntatem, abſit præter meum inſtitutum, Camarinam hanc moueam. Hoc ſolùm velim, vt præ oculis (& neque graue id habeas) exſtitiſſe temet priorem, qui induciis non ſteteris: ac proinde ducas illa tua generoſa dignum indole, quâ haſtâ damnum factum fuerit, id quod intereſt, per eandem præſtari. Cedo autem, quàm glorioſum tibi fuerit, ſi Merſennus, vt ille olim dicturus tibi illud videatur, næ tu vir longè optimus es, qui reſarciendæ beneuolentiæ tale initium feceris? Hinc valdè probo, quod te dicis ſcripſiſſe in Germaniam, ne Amama aduerſus illum calamum ſuum acuat (quamquam is ille, opinor, non eſt, qui quempiam multùm pertimeſcat) ita ſcilicet imitaris exemplum Chriſti Domini: ſed cum hac via iam inſtiteris, noſti non eſſe retrò reſpectandum. Quod de Fluddo adiicis; neſcio an nôris nauaſſe me quandam Reuerendo Patri aduerſus illum operam. Menſis iam eſt, ex quo ad ipſum meam cenſuram miſi duorum illorum operum, quæ Nundinis Autumnalibus aduerſus eius Commentaria accepiſſe potes Fluddum emiſiſſe. Hoc autem egi, non tam quòd ille meâ egeret induſtriâ, quàm vt me comprobarem natum ad Amici obſequium. Addis ad calcem aliquid de emittendis illis meis in Epicuri Philoſophiam elucubrationibus. Id habeo ſanè gratiſſimum, quando & mea tibi ſtudia innotuerunt: neque vereor, vt quos liber tuus lectores æquos nanciſcetur, mihi propterea ſuccenſeant, ob quæſitam illam Epicuro apud vulgus infamiam. Facillimè enim noſſe poterunt, quod Seneca habet, Epicurum ſancta, & recta præcipere; eiúſque Sectam malè quidem, ſed immeritò audire, quòd ſola voluptatis vox fronti præfixa, & prauè accepta, fecerit locum fabulæ. Emiſiſſem porrò iampridem commentationes illas meas, ſi aut datum fuiſſet diutiùs alicubi interquieſcere, aut ſchedas meas in ſcriniis ſemper apud Patriam non reliquiſſem. Nôſti enim quot iam annis ſtudia mea ſint variis negotiis, & peregrinationibus interrupta. At dabit Deus his quoque finem, cùm id quidem ipſi viſum fuerit; túmque votis & Amicorum, & meis ſatisfaciam, ac præmiſſis, quæ ſuperſunt Anti-Ariſtoteleis exercitationibus, Epicureas, de quibus ſcribis, continenter ſubſtiam. Vale interea mi GAFFARELLE, & quo iampridem cœpiſti affectu, me perpetuò proſequere. Dabam Aquis-grani in itinere, poſtridie Non. Martij, Anno ſalutis Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

GOTTIFREDO VVENDELINO *Viro eximio,*

PETRVS GASSENDVS S.

HÆrebis, non hæreo (Suauiſſime VVENDELINE) cuius aut vnde Epiſtola. Quidni? hæc enim ego ſcribo nomine tibi ignotus & vultu. Scribo, cùm tam procul à meis, tam propè à tuis abſim laribus. Ne mirere tamen: Is ſum, qui tuam eruditionem merito ſuſpiciens, te ſpectaturus hûc acceſſeram. O mea Sors! tu inde abfuiſti; cúmque non abſis iam maximùm, ecce tamen hoc tempore maximum Chaos interiectum. Plena ſunt omnia milite, vel confuſione potius militari; plena omnia periculis. Teſtem affectus videndi tui citare poſſum tui verè amantem, Erycium illum Puteanum dico; illum, quo Artes, ac Literæ bonæ nullum maius ornamentum, aut ſæculo noſtro nactæ ſunt, aut conſequente æuo nanciſcentur. Ipſe eſt, qui accinctum me ad te conquirendum, pro ſua illa rara humanitate prohibuit. Prohibuit, quoniam diſſuaſit; præclarè ſentiens non expedire, quidquid ſine diſcrimine aperto non liceat. Quid facerem? diſcederem longiùs, te inſalutato, etiam per Epiſtolam? Non feci, non tuli. Hiſce itaque paucis verſibus, quam poſſum ſalutem iam dico: dicturus coram ſi Deus adſpiret. Speraram tecum communicare commentationes aliquot meas argumenti Aſtronomici; ſed vel ſperandum amplius, vel res literis demum peragenda. Symbolum hîc tibi interea reſigno meæ in te obſeruantiæ: Selectas, inquam, duas obſeruationes, quas ſat ſcio, iucundè accipies. Vna eſt Eclipſeos Solaris peracta Aquis-Sextiis, cuius loci latitudo eſt 43. grad. 33. min. ante annos octo, eodem die, imò eadem hora anniuerſaria, qua iam refero. Scilicet anno Æræ vulgaris 1621. die Maij 21. ſtylo Gregoriano. Idque mane deficere cœpit Sol hora 7. min. 5. ſec. 28. Deſiit hora 8. min. 18. ſec. 20. cum creuiſſet obſcuratio ad digitos vſque 9. min. 23. Altera Eclipſeos Lunaris, quam peregi item Aquis-

Sextiis, superiori anno 1628. Contigit illius Initium die Ianuarij 20. à Meridie hora 7. min. 49. Totalis obscuratio hora 8. min. 48. Recuperatio luminis hora 10. min. 25. Finis hora 11. min. 24. Adhibitum porrò ad vtramque accuratum studium. Iurare ausim vix vllam vnquam Solari factam exactiorem. De Lunari idem dicendum; quantùm per penvmbram illam initialem, finalémque licuit. Prioris momenta habita ex Sole. Cùm ego enim Solis Radios Optico tubo traiectos circulo albo exciperem, aderat loco commodo Prior ille Valletæ Galterius, quem nosti, vt Solis altitudines ad scrupulosa tempora indaganda venaretur. Posterioris habita ex Fixis: hisce enim noctu collucentibus, cautionéque adhibita horologium nullum tutius. Nihil necesse accensere, perscriberéque singula. Cum præsertim si quidpiam forrè his rebus indigueris, communicare paratus sim, & plura & ampliora longè. Conrendo iam Antuerpiam, rediturus postea Bruxellas, vt exinde si per bella liceat, repetam lustrationem cœptam superioris Germaniæ. Tu si fortassis aliquid officij, bona mea forte, à me exigas, literas dare poteris Parisios ad Puteanos Fratres, Viros illos ingenuos, quibus demandata nobilissimæ Bibliothecæ Thuanæ cura. Ij nempè transmitti curant, vbicumque Gentium sim, quidquid seu ex Prouincia, seu aliunde mihi consignatum habent. Hac certè via etiam nudius-quartus accepi à Nobili illo Senatore Petriscio, quicum de te sæpe collocuti sumus, declinationem Parheliorum siue Solis quintuplicis Romæ nuper visi die Martij 20. Illius exemplar attexam huic epistolæ (lubens enim, opinor, videbis) ni fortè discessum comitatus vrgeat, exscriptionémque impediat. Deesse puto aliquid: sed effigiabo qua par erit fide; piaculum enim propter coniecturas addere quidpiam obseruatis, aut detrahere. Hìc præsertim, cum hæc forma sit, quam ad Amicum illum nostrum Illustrissimus Cardinalis Barberinus misit. Tu benè Vale, mi VVENDELINE, & quæ studia colis, excole perpetuùm. Resciui illa cùm ex editis elucubrationibus: tum ex habitis cum bono, & docto Petauio colloquiis; tum nunc ex Puteano, Musarum delicio inexhausto. Digna sunt tuo ingenio; digna sæculo erudito. Incumbe solùm, & me ama. Iterum Vale. Louanij XII. Kal. Iunij, Anno salutis, Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

Viro Incomparabili ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Literas ecce, mi PVTEANE, mihi traditas, tibi consignandas. Hoc curo: sed vide interea, compensationem vt exigam. Adtexo enim literas, quas Fieno nostro cures consignari. Si licentiam miraris meam, comitatem ego tuam specto. Ago familiariter, ago confidenter; imò ago prætεrea, quod *stupeas. Videlicet hìc non consisto*; amplius audeo; contendo plus vltra. Pecco; & ô me lepidum! non efflagito veniam; humanitatem tuam accuso. Quidni! hæc, vt eximia est, libertatem peccandi inspirat. Quæris quid hoc sit? cum Fieno scribam, hoc ipsi mando, vt si quidpiam rescripturus sit, literis ipsis te oneret, quas tu ad me transmitti procures. En meam audaciam! sed te respice. Aut non debuisti me sic amare; aut ferre iam amicum debes, amantem quidem; sed non moderatum. Vidisti porrò quid VVendelino, si quid mea egeret industria, indicauerim. Significaui, vt literas destinaret Parisios ad vtrumque, aut alterum ex illis Fratribus Puteanis (vulgò *du Puy*) qui Thuani illius Præsidis illustris & lareis colunt, & libros curant. Hoc moneo; vt hac quoque via communicemus postmodùm. Mihi certè nihil carius vnquam, nihil iucundius esse poterit, quàm vt hanc nostram amicitiam colam. Gandauum nunc, orámque illam vlteriorem visurus discedo; hûc si appellam iterùm (continget autem, si quidem contingat, tertio, aut quarto ab Idibus die) requiram ex tuo Chiffletio, quî valeas. Vtinam benè, imò optimè. Scripturus fueram aliquid circa Olympiadas, ac circa etiam Parhelia illa Romæ nuper obseruata, quorum tibi schema est à me ostensum: sunt enim loca Paterculi, Plinij, Suetonij, Dionis, aliorum, quæ collata negotium facessant. At aliud iam tempus exspectandum est. Interdicto agendum cum Fieno. Postquam enim has heri accepi ad te literas, cùm ad ipsum, priusquam ad te scribere cœpissem, nescio quæ calami luxuries abduxerit me, destinatúmque, & debitum tibi absumpserit tempus, sed pensabitur aliàs. Vale, PVTEANE optime, ac me porrò amare perge. Dabam Bruxellæ in ipso discessu, VII. Id. Iunij, Anno Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

Percelebri & eximio Viro D. THOMÆ FIENO, *in Inclyta Louaniensi Academia Professori Medico Primario*,

PETRVS GASSENDVS S.

Qvàm grato, mi FIENE, quámque vbere commeatu me discedentem instruxeris, haud explicare facilè possum. Ecce enim docti libri lectio non viarum modò leniuit molestias; sed epulas quoque iucundissimas in diuersorio ipso apparauit. Vix conuixi certè sodalibus meis, vix interquieui, donec totus mihi liber deuoratus est; non committendo interea, vti vel mica aliqua excideret ingustata: Ita nimirum cupidè in librum inuasi; ita auidè quæcumque in illo conscripta arripui. Et optâras tu, vt legerem semel? Scilicet optâras vt ignis arderet, vel lapis sponte decideret. Qui illam enim philosophandi libertatem tantoperè amo; haud hærebam illum mihi abs te librum traditum, in quo amica Veritas, in quo Plato amicus placeret. Deum verò immortalem! quàm non inanis me lactauit spes!

ſpes! quàm multa paſſim agnoui veſtigia generoſi animi! quàm ſæpe quaſi ſubſilij, propter ingenuam indolem, qua te veritate, qua philoſophia dignum iudicaſti! iam enim Veri inquirendi libertas propè adempta eſt; vixque è multis millibus reperire vel vnum licet, qui non ex opinionibus præiudicatis philoſophetur. Proh pudor! non audere ſe, qui ſeſe philoſophos iactant, reputare homines; timeréque ne ſi bacillo authoritatis non innitantur, nutent, labaſcant, corruant! quaſi verò errorem proinde à veritate diſcernere poſſint, qui palato alieno ſapiunt; aut quaſi verum aliquid proferre vnquam valeant, ex quibus citiùs impetres, vt dormienti leoni barbam vellant, quàm vt abſtruſum aliquid per ſe, ac ſeriò perſcrutentur. Quin etiam aſſueti, vt noctuæ nocturnis ſuis igniculis, nihil vereri magis videntur, quàm ne Sol exortus pellat tenebras; ſicque gaudent ſuis illis, quaſi latebris, vt non ferant ſe educi in auras, quò liberiore, quò illuſtriore, quò humaniore cælo fruantur.

Verumtamen ne retexam longiùs querelam iſtam veterem, accedendum potius propiúſque ad tuam illam Apologiam, pro qua elogium ſanè texerem, ſi hederâ, quod aiunt, egeret. Tu ſcilicet eum Athletam agis, quicum non debeat contendere, niſi, qui velit deiici è gradu. Tu ſic ad pugnam te comparas, vt tibi ſemper victoria concolor alis ſe comitem præbeat. Quamquam certè nactus hîc es Antagoniſtam egregium; illum tu tamen ſic excipis, vt conſiſtere nullibi patiaris. Mille formas induat: Herculea tibi non deeſt ars; qua omnibus ſuperior euadas. Singula quid proſequar? cum ille præſtet quidquid pro communi præſtari poteſt ſententia: tu pro tua ſic dimicas, vt cauſam vbique obtineas. Quidni! cùm tibi non induſtria deſit, non argumenti præſtantia: illum vt artificium iuuat; ſic gratia cauſæ deſtituat. Hinc cum laudarem illius conatum: ob ſucceſſum tamen tibi gratulor; exiſtimóque, bona tua ſorte, exortum fuiſſe aduerſarium, in quem tam ſtrenue, ac fœliciter vireis tuas experireris. Commendandus ille inter cætera, quòd id curare maximè videatur, vt Religioſa Philoſophia ſit: Tu mihi, vel eo nomine commendandus maximè videris; quod philoſophicam materiam pertractes philoſophicè; id tamen curans interea, vt ſua Religioni maieſtas ſeruetur. Ac ſanè quidem vbi Religio præſcripſit nobis aliquid: temeritas, imò furor eſt, in oppoſitum quidpiam muſſitare: Cæterum autem, vbi aliquid definitum expreſsè non eſt, ſed obeſt ſcrupuloſorum quorundam opinio, qui neſcio quas conſequutiones pro ſuo deriuant arbitrio: quid, amabo, neceſſe eſt Philoſophiam totam exturbare? An-non ſcaturigo hæc eſt, ex qua tot abſurda commenta in Philoſophiam defluxerunt, vt quæ vulgò iam circumfertur, non Veritatis ſtudium, ſed anilium deliramentorum tyrocinium appareat? verùm & iſtud ad querelam ſpectat.

Quod itaque ad Apologiæ argumentum attinet; digna ſanè materies, quæ noſtra interdum ingenia exerceat. Quid præclarius enim, aut iucundius nobis, quàm noſtram noſſe originem; diſquireréque ex quibus initiis, per quæ incrementa robur acceperimus? Etſi enim nobis, qui Chriſtiani ſumus, conſtitutum ſemel eſſe debet, Animam, qua ratiocinamur, non eſſe ex traduce, ſed à Deo ter maximo creari, nobíſque infundi: adhuc tamen plurima reſtant, quorum inueſtigatio pulcerrima ſit, ac illud inter cætera, de quo vos inter lis agitur, quonam ſcilicet tempore Anima incipiat fœtum animare. Res abſtruſa, fateor, & ex qua fortaſſe vix vnquam, quæ noſtra caligo eſt, illibatam veritatem expiſcari liceat: ſed Veri tamen ſimilitudo quam venari vtcumque licet, conditionis eius eſt, vt voluptate maxima diſquiſitionis laborem compenſet. Tu, ſi fatearis quod res eſt, quanta-nam mentis oblectatione delinitus es, cùm ſuperatis moleſtiis opinionis illius vulgaris; acceſſiſti ad illam tuam, quæ viſa ſit tot paraſangis eſſe veriſimilior? Hoc nempe éſt, quod Cicero dicit, Animam compleri voluptate humaniſſima, quando occurrit aliquid, quod veriſimile videatur. Ita adhuc loquor, mi FIENE, neque tu ipſe, qui candor eſt tuus, potes id ægrè accipere. Quanquam enim ſententia tua eſt receptâ illâ longè probabilior; non tamen adhuc iurare auſis id, quod ipſe opinaris, eſſe Veritatem ipſiſſimam. Modeſtia ſanè tua maior eſt, ſat noui tuum genium, quàm vt credas, tam facilè eſſe Verum inuenire, ac eſt falſum conuincere. Ingenuè potiùs cum Socrate, Veritatem Diis, Deorúmque filiis relinquens, ſufficere arbitraris; cùm ſimilitudinem Veri aſſequutus fueris: neque verò quicquam gloriæ propterea decedit inuento pulcerrimo; nam & hoc ipſum maximum eſt, cuius ſi benè nos nouimus, imbecilla noſtra natura eſt capax: & laboris heroici eſt inde receſſiſſe, quò ſe errores congerunt; eò proceſſiſſe, vbi rara Veri ſimilitudo affulgeat. Hinc facis profectò perquàm eleganter, cùm diem tertium circiter animationis aſſignans; à momenti tamen ipſius deſignatione abſtines. Vt te enim propiùs collimaſſe meritò ſubolfacis; ita præclarè ſubindicas ſupereſſe adhuc ſcrupulum, cuius exemptio videatur opus humana omni ſolertia maius.

Patiere-ne porrò, dulciſſime FIENE, vt & ego quidpiam attexam ex meis inſomniis? Refero certè ad fœlicitatem, quòd eodem penè tecum argumento contigerit mihi à communi opinione recedere. Etſi enim in eo diſſidebam; quòd animatum ſemen arbitrarer: conſentiebam tamen in eo, quod abſurdè trigeſimus, aliúſve dies exſpectaretur, quo Embryo perfectè formatus Animam reciperet. Probabilius enim longè videbatur, vno, eodémque tenore fieri organorum elaborationem ab ipſo vſque principio; neque adeſſe vllum momentum in tota ſerie conſequente, quo ſic parata eſſent omnia vt momento antecedenti apparatus ſufficiens non eſſet. Quippe ſi die vigeſima nona, quidpiam adhuc ad organi perfectionem deſideraretur, exiſtimabam etiã defuturum aliquid & die trigeſima & quadrageſima & centeſima, imò & à natiuitate, & ad ætatem vſque adultam. Quemadmodum ſi idonea

idonea fuisset trigesima die conformatio, fuisse quoque rebar vigesima nona, & vigesima, & decima & quinta, & prima. Scilicet serie non interrupta, à rudissimis vsque rudimentis ad extremam vsque perfectionem progressus fieri videbatur; &, si tempus exspectandum foret, quo rationalis Anima elaboratis propriis organis induceretur in corpus, exspectandos autumabam non menseis, sed annos; neque enim certè trigesima die affabrefacta, & ad actionem comparata eius organa. Mea itaque sententia erat, quo momento semina Parentum excepta, seséque complexa & commixta in vtero essent, adesse Deum, qui Animam crearet, massulæque illi semineæ (cum iam scilicet Anima Parentum in ea desiisset) infunderet. Vt verò tunc propè ad tuam accedebam sententiam: ita iam tibi do prorsus manum, si complexio, commixtióque illa duos vel tres dies fortè exigat, ad hoc vt massula resideat, omniáque se pacificè habeant, priusquam possit Anima inexistens suum illud opus aggredi. Quod si fortassis non videatur tantum ad hoc temporis exigi, neque feriatio adeò diturna in materia seminea necessaria iudicetur; non hæreo, quin tu sis etiam ex illo tuo triduo quidpiam adempturus, & (si è re esse videatur) ad primum vsque momentum venias. Certè vbicunque hæreatur, in hac intercapedine, rationes tuæ semper militant, eadémque semper patet ad factas obiectiones, responsio. Adiicerem hîc aliquid, nisi quæ tua solertia est, ipse omnia præoccupasses. Quid enim possit desiderari ad illa, quæ habes; seu de generali notione instrumenti (quod ego maioris cuiusdam claritatis gratiâ soleo dicere vel adnatum, vel adsumptum) Seu de instinctu facultatis, Animæve conformatricis (qui sanè prorsus à nostro vulgari ratiocinio distinguitur) Seu de impressis semini ab initio simulachris (quo loco prorsus improbanda non videtur Paracelsi mens) Seu de non necessaria ad exsistentiam Animæ corporis organisatione (cui opinioni præluxerat, quæ mali fuit præcipua radix, definitio Aristotelis) seu de aliis quibuscunque.

Præstat itaque subiicere alias ingenij mei commentationes, dum hanc tractarem materiam. In scopulos impegi varios, neque enim profiteri pudet) verùm vt ardor Veritatis erat, quo tum sentiebam me abripi: ita iam adhuc memorare iuuat, maximè verò apud te, qui & ipse es Veritatis tantopere amans. Primùm itaque suspicabar viuere fœtum Animâ maternâ, quandiu esset in vtero. Vt enim arbos fructui immaturo non alimentum suppeditat modò per adnatum pediculum, sed per ipsum quoque transmittit animæ suæ particulam, qua fructus formetur, nutriatur, adolescat, perfectus euadat: Sic videbatur mater per placentam vtero suo aggeneratam, pérque vasa vmbilicalia ex vtero nascentia non alimentum transfundere modò, verùm Animam quoque suam sic producere, vt fœtus ipsa informatus elaboraretur, vegetaretur, perfectionémque acquireret. Et vt fructus animulam illam sibi paulatim quasi propriam facit, eandémque secum deuehit, vbi maturus iam effectus diuellitur sponte ab arbore sua ex abductione pediculi; ita videbatur fœtus animulam suam sibi paulatim vendicare, maturescénsque illam abducere, dum abruptâ ex vtero placentâ ita prosiliret, vt res per se suas agere quasi inciperet. Concipiebam porrò Animam hanc fœtus compositam ab initio ex delatis per semina patris, matrísque animulis, adeò vt illa huic insereretur, vt surculi anima solet trunci arboris animæ; sic nimirum vt, velut ex trunco tota est deinceps vita arboris: ita ex matre tota deinceps pendeat fœtus vegetatio. Imaginabar animulam hanc simile aliquid habere cum filio-familias, qui ante emancipationem familiæ paternæ est pars; postquam emanciparus est, consistit per se, ac familiam facit. Argumentabar, si potest palmes subter terram ductus, vitíque suæ adhærescens, agere radices, vitémque per se sic formare, vt paulò post vite matrice ampliùs non indigeat: cur fœtus matri suæ adhærens & corpore & Anima, non sic posset concipi in vtero, quasi, plantatus, vt post debitam formationem à matre veluti resectus, posset per sese existere? Addo iam aliud somnium. Allubescebat concipere fœtum propriam quandam, atque distinctam possidentem Animam. At vero illam opinabar ex Anima adhuc Parentum deciduam cum ipso nempe semine. Quippe vt granum ex Planta decisum seruare animam videtur; neque enim mortuum videtur, aut est, nisi vel igne torreatur, vel alio casu efflet animam, quæ quamprimùm Terræ gremio debitè fouetur, vires suas explicat (torpenteis priùs defectu materiæ, debitíque conceptaculi) ac formare aggreditur Plantam illi similem, cuius pars fuit, aut in qua resedit: Sic videbatur semen Parentis generationis actu excretum deuehere secum Animæ particulam, quæ excepta in vtero sic elaboraret congeneam, aggestámque materiam, vt exinde formaretur Viuens illi simile, cuius pars ipsa aliqua fuisset. Quod si adhuc Anima illa dicenda foret ἐντελέχεια corporis organici; videbar mihi eam in semine agnoscere partium heterogeneitatem, quæ cum adultæ animæ minimè sufficeret, satis tamen esse posse subnascenti intelligeretur. Quantumuis enim diuersitas illa dignosci sensu non valeat; ratio id tamen intelligit ex varietate illa partium, quæ se exinde paulatim prodit. Censebam porrò Animam aduenire iam edoctam, quam deinceps aggreditur organorum elaborationem ex generantis corpore. Omnes enim Animæ partes, quæ sunt in quolibet Viuente, videbantur esse eiusdem rationis; adeò vt quidquid cæteræ præstarent, præstare posset quælibet tanquam ideam continens omnium. Iuuabat me exemplum rami resecti ex salice, arboréve simili (quanto verò magis semen, cuius præcipua Animæ cura?) Postquam enim hic ramus est satus, agnoscimus animam ipsius non modò fuisse eruditam, cùm pars esset in salice, fundere ramos & folia: sed fundere quoque radices; quod alterius partis animæ videbatur proprium munus esse. Ex hoc colligebam animulam inexsistentem generantis semini per se idem posse, quod totam

residuam;

residuam; decisámque deuehere secum illarum omnium partium ideam, quas cum reliqua informabat. Vnde & assuetam nutritioni, & conseruationi, seu continuæ corporis generantis conformationi, pergere opus quasi inceptum in semineo corpusculo;agere idem, quod antea agebat;verumtamen debiliter primùm, pro suo modulo, ac teneritudine, próque noua ac demandata agendi ratione à cæteris partibus. Deinceps autem quasi paulatim se colligendo,roborando, opúsque magis idoneum, seu materiam præparatiorem nanciscendo, longè animosiùs.

Enimverò quandoquidem in neutra harum opinionum consistendum mihi erat, quod iuxta vtramvis filij Anima portio fieret Animæ Parentum; cùm Fides tamen Sacra doceret Rationalem animam,vt immaterialem,ita indiuiduam esse, ac à solo Deo ex nihilo producibilem:Idcircò vlterius disquirendum fuit, num distinctione adhibita alterutrius probabilitas cum Sacra Fide posset conciliari. Porrò illud statim occurrit, quod nonnulli etiam Catholici defenderunt,videlicet Animam humanam ex duplici parte compositam esse,Vna nempe immateriali, ac intellectiua; Alia corporea, & sensitiua: Sensitiuam autem vt dispositionem in corpore perexigi ad alliciendam Intellectiuam, detinendámque, ceu vinculis. Quamobrem inde efficiebatur,vt solam partem sensitiuam concederem deriuari à Parentibus, ratione vtrauis iam exposita (hæc scilicet, quod animabus cæterorum Animalium analoga esset, sufficere videbatur ad delineationem animalis corporis) cæterùm autem profitebar Rationalem partem adhuc superesse, quæ crearetur à Deo, infunderetúrque in corpus, statimatque decisione facta, seu fœtus, seu seminis, rationalis Anima Parentis seu fœtum, seu semen informare desineret,soláque portio animæ sensitiuæ superesset. Accessit modus paullò diuersus conciliationis huius faciendæ ex antiquis Philosophis. Isti siquidem animam, quam nos vocamus sensitiuam, cum adnexa vegetatiua, per totum corpus sic fusam volebant, vt conciperent eius quasi florem, seu animæ quasi animam,in solo corde, aut cerebro constitutam sedem habentem. Hæc verò erat illis Mens, Animus, Intellectus, Ratio, *τὸ ἡγεμονικὸν*, *pars princeps*, vnóque verbo celebrata illa diuinæ auræ particula. Quocirca & ipse videbar asserere posse filij animam per totum nempe corpus diffusam,deciduam esse à Parentibus,adesse verò in ipsius seu corde, seu cerebro, non iam florem materiæ, sed diuinam illam energiam, à Deo creatam, corpori infusam, & animæ agglutinatam, qua parte hæreret, seu cordi, seu cerebro, idque tum demùm cum expediret. Vtcunque foret, videbar mihi peroptimè explicare posse duplicem illam Animæ portionem superiorem & inferiorem nostris agnitam Theologis. Deinde etiam declarare causam quare hominis generatio verè dici possit productio Viuentis à principio viuente coniuncto in similitudinem naturæ. Quare filius dicatur pars, & imago patris, neque minùs debeat Parentibus suis, quàm debeat suis brutum animal. Quare cum homo vna sui parte superstes sit, Angelóque factus paulò minor; alterâ tamen similem sortiatur iumento ortum, & interitum, cæteráque similia, quæ si vrgeantur seriò, non sic facilè expedientur ex vulgari sententia.

Sed finem facio, mi FIENE; quoúsque enim digrederer, si recensere singula vellem, quæ circa istud argumentum excogitata aliàs, disputatáque à me sunt, additis etiam solutionibus ad benè multa,quæ obiiciebantur. Hæc attigisse satis sit, provt occurrerunt,seu redierunt, potiùs in mentem, vt præter gratum animum reponerem etiam aliquid in muneris compensationem. Etsi enim somnia rependo, cùm tu omnia tam seriò; sic me tamen habeo, fore vt boni consulas quidquid nugarum hîc loci reperies. Alij certè neque ista, neque hoc modo scriberem:Tibi,cui notum quanti sit ipsum ingenuè philosophari,ingenuum hoc meæ Philosophiæ credere volui specimen. Quare qua dedi, ea mente accipies. Cum hac tempestate, nomine permulti, re perpauci Philosophi sunt; alloquor te vt vnum ex iis, qui sunt maioris & melioris notæ. Si quidpiam fortè desideretur, minimè ignoras mores temporum; &, vt possis, cætera, affectum certè non desiderabis. Memor sum illorum complexuum, quibus non semel me deuinxisti: memor affectus, quo mei amans, me redamantem esse voluisti: memor muneris, quo me obstrinxisti:memor denique virtutis illius,qua præsentia famam augente, mihi perspicuè innotuisti. His itaque nominibus sum affectissimus tibi, & obseruantissimus. Tu me, vt cœpisti, sic amare perge, Quod me attinet, ego te amare, coleréque nunquam desinam. Saluere opto, si per te liceat, & Theologum doctum Fromondum, & professorem iuris Andream,& collegam tuum Castellanum Academiæ Lumina. Epistolam hanc tibi consignabit vir ille clarus Erycius Puteanus;tu si quid opus obsequio meo habeas, literis ipsi ad me creditis significare è re tua erit. Discedo cras manè Gandauum, adque oram maritimam, decimo, vt spero rediturus die. Seu referam pedem, seu aliò contendam, vbicumque Gentium fuero, scito tui memoriam circumgestatum perpetuùm iri. Vale. Bruxellæ postridie Non.Iunij, anno salutis M. DC. XXIX.

Viro Clarissimo, & Philosopho, ac Medicò expertissimo IOANNI BAPTISTÆ HELMONTIO *amico suo singulari,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi & legi in itinere(præclare, ac suauis HELMONTI) quam ad me nuper scripsisti Exercitatiunculam. Etsi verò spes superest videndi iterum tui;quia fieri tamen poterit, vt mutato consilio ex Hollandia in Galliam traiiciam, Flandriámque tuam prætercam, idcircò nactus occasionem rescribendi ad te ex hac vrbe,argumentum illud Epistolæ

tuæ retractare non distuli. Cum me itaque degente Bruxellæ varij inter nos confererentur sermones, illud quoque postremis diebus ante meum discessum, agitatum est, naturalísne Homini *Creophagia* videretur. Ego, vt mihi procliue est, vel solius animi gratiâ ire in sententiam vulgari sensui repugnantem, eam, quæ negaret, partem assumpsi: Tenuisti tu oppositam viam, sicque mutuis oppositísque contendentes rationibus, iucundissimas exegimus horas. Tu iam litem rursum intentas, quasi rem gratam mihi facturus: Ego verò facilè sentio incumbere mihi, vt aliquid etiam regeram, quo rem quoque tibi gratam faciam. Quidquid porrò præstare possim, tanto ero semper inferior, quanto tu semper ille fueris, qui prior prouocaueris ad tam liberale certaminis genus. Regium sanè & in quo vinci præclarius putem, quàm vincere: Quippe in Veri disceptatione non qui veritatem alij commonstrat aliquid adipiscitur, sed cui demonstratur ille lucrum facit. Causa hæc est, cur ego arenam generis huius nunquam recusem; Scilicet ratus nihil esse, cuius iacturam facere possim, esse verò emolumentum, quod pergrande liceat consequi. Quare & gratiam tibi debeo multam, quòd præter mutua colloquia de esu carnium habita, occasionem præbueris aliquid scriptitandi. Haud ignotus verò tibi meus Genius. Etsi enim videri possum interdum quidpiam asserere, nihil tamen vnquam stabilio, quod existimem, velim-ve excedere fineis probabilitatis. Sto aduersus Creophagiam, quasi nobis non naturalem; nimirum coniecturas habeo, quæ me propendere in hanc opinionem faciant. At huic tamen opinioni non sic hæreo, vt nostri vulgò Dogmatici faciunt. Hæreo imbecillo assensu, quòd coniecturæ solummodò sint. Quamobrem tibi perfacile erit ad tuas me pellicere parteis, dùm non dico, demonstrationes, verùm coniecturas dumtaxat illustriores habueris. Ac delegisti quidem illam, quæ videbatur præcipua ex meis, vt obscuriorem faceres. Patere verò, mi Helmonti, opinari me, vel ex eo lucem ipsi accessisse, quod tu sic illam discusseris. Rationes tuæ præclaræ sunt, euincere que videntur opinionem meam demonstratam minimè esse: at neque ego demonstratam puto; scio quid subsit hæsitationis; voluerim solùm contrariam ostendi vero-similitudine maiore.

Itaque ego argumentabar non videri nos à natura cōparatos ad Animaliū carneis comedendas ex conformatione dentium. Siquidem Animalibus (de terrestribus loquebar) quæ ad esum carnis natura instruxit concessos esse denteis longos, turbinatos, acutos, dissitos, inæqualeis, cuius generis sunt leones, tygrides, lupi, canes, feles, cætera. Quæ verò natura creauit, vt herbis dumtaxat, fructibusvè vescerentur, iis adesse dentes breues, latos, obtusos, contiguos, æqua serie dispositos; cuiusmodi sunt Equi, boues, oues, capræ, cerui, alia. Porrò autem Homines sortitos esse à natura conformationem dentium non instar Animalium, quæ sunt prioris generis, sed instar eorum, quæ posterioris: Quocirca probabile esse, cum Homines sint è terrestrium Animalium catalogo, voluisse naturam, vti in delectu ciborum sequerentur non priora illa videlicet carniuora: sed hæc posteriora, quæ simplicibus Terræ donis contenta pascuntur. Iam tu sic instas; *Cùm homo sit immediatè creatus à manu Dei, cum prædestinatione capessendæ æternitatis, flaccescunt idcircò omnes coniecturæ, petitæ ex natura, aut conformatione eius, vt inde de prædestinato iudicetur in functionibus naturalibus.* Ego, vt dicam quod è re sit, fateor hominem destinatum à suo Cōditore ad æternam Beatitudinem, neque, quod spectat ad mysterium destinationis illius, petere quidpiam contendo ex conformatione corporea. Donum videlicèt diuinum, superque naturale est, ac potest Deus Abrahæ filios, seu Prædestinatos excitare ex lapidibus (quamquam etiam non abs re fortè ex erecto ipsius vultu aliqui ratiocinantur iussum Hominem contueri Cælum, tanquam sedem æternitatis, cuius futurus sit particeps) attamen verò non adeò sum solers, vt peruideam quare non liceat ex conformatione partium corporis humani coniecturas desumere ad functiones merè naturaleis, qualis est comestio. Deus certè naturæ Author in eo maximè declarauit immensam quandam sapientiam, quòd res omneis finibus suis sic accommodauerit, vt neque frustrà quidquam factum sit, neque nobis homuncionibus tutiùs vnquam argumentari in rebus Physicis liceat, quàm dum arguimus causam finalem. Longè proinde facessat illa Empedoclis, Epicuri, aliorúmque opinio, scilicet membra Animalium non esse facta propter vsum; sed membris ita casu factis, & coalescentibus, ipsorum vsum accommodatione, experientiáque varia adinuenrum. Profectò enim ipsa inspectio, consideratióque attenta singulorum organorum id opinari non patitur. Ex quo fit, vt cum in Galeno possint esse quæ reprehendamus, non possim tamen non exclamare térque, quatérque aureos illos libros, quos *de vsu partium* edidit. Ita nimirùm illi habent, vnde secretæ cuiusdam virtutis, prouidíque Numinis monstratâ existentiâ cuiusque, vel ἀθεοτάτε, possint conscientiam percellere. Cùm itaque vel Numinis dono in ipso quoque homine dentes sint partes naturales, hoc est quales eius natura exposcit, aut quales sponte natura producit; cur non exinde ratiocinemur ad conditionem materiæ, cui præparandæ ad nutritionem, vitam, consistentiam, dentes destinati à natura sunt? Vbi certè Agens, Organum, formam, vim, actionem, modum, materiam, finem secundum naturam videmus: cur non in ipsis mutuò collatis argumenta desumere ex natura licitum sit?

Nisi te satis cognoscerem, dicerem respondéri posse æternitatem hîc intelligi non qualem speramus in Cælis futuram, cùm è viuis excesserimus: sed qualis potest parari per cibos, quibus atterendis dentes instituti sunt. Etsi enim fieri videmus, vt ex vsu vulgarium ciborum vix Homines possint propagare vitam ad sæculum vsque, aut aliquid ampliùs, nihilominus certum esse paratam fuisse arborem

rem in Paradiso terrestri, ex cuius esu homo potuisset immortalis euadere: & aliunde in hac naturæ corruptione probabile fieri, parari posse Elixir, cuius vsu homo possit, nisi æternum tempus viuere, tot certè sæcula durare, vt duratio homini possit videri quædam æternitas. Verùm non sat firmum præsidium, quod ad rem spectat, de qua agitur. Vt cætera enim omittam, probè meministi, quod attinet ad Arborem vitæ, opposuisse me in statu illo innocentiæ fœlicissimo iussum fuisse hominem comedere non pisceis, aut oueis, sed ex fructibus quibuscumque (excepto solo scientifico) ac potissimùm ex illo vitali. Quare & iam arguere possum ex primæua & labe carente naturæ nostræ institutione destinatos fuisse denteis ad vsum non carnium, sed fructuum; Attingis tu hoc postmodum in exercitatiuncula, dicísque. *Etsi nulla data esset homini licentia carnium: non sufficere tamē licentiā comedendi de lignis ad inferendam prohibitionem vsus carnium.* Ego vt non prorsus inficior, quin potuisset homo vsurpare carneis (neque enim contendere volo) ita ex plano Scripturæ sensu videor mihi satis intelligere futurum fuisse, vt homo prorsùs à carnibus abstineret. Suadeor maximè, tum quòd Deus videretur cibos maximè idoneos, deliciosósque & delegisse & indicasse, quodque proinde carnei illi futuri essent superflui: tum quòd in tanta innocentia ægrè tulisset homo, proculdubio dolores sæuos, mortémque inferre innocuis animalibus, sauciare manus, &c. Et adiicis quidem *potuisse abstinere hominem ad promerendum gloriæ gradum, seu mansionem superiorem.* Vtcumque sit tamen, nulla in hoc statu, vt simplicium fructuum, ita carnium mentio. Quid quòd etiam post primam labem, cum homines adhuc tam multa superarent sæcula, carnium vsum nullum audimus; sed tum demum ille est inductus, cùm iam corruptis hominum viis Deus illum, vt permulta alia, ob duritiem cordis concessit? Nihil necesse est adiiciam circa Elixir, lapidémve Philosophorum. Qualiscumque enim præsumatur beata illa substantia, & vt possibilem ipsius præparationem vltrò concedam; ita semper describitur, vt ipsius vsurpatio longè distet à comestione, seu attritione carnium, de qua iam quæstio est instituta.

Superest ergo aliquid dicam, ad rationem, quam subiicis. *Homo*, inquis, *ex sui natura microcosmica particeps omnium naturarum & specierum est, habet idcirco quatuor denteis incisiuos, & latos, octo caninos, tanquam carniuora bruta, & viginti molareis, tanquam ruminantia; ideóque edit pisceis, vt piscis, carneis item, legumina, olera, grana, insecta, oleum, mel, radices, fructus, rorem, vinum, &c. nam si omnium in se naturas complectitur, eorum quoque victu expleri posse conducebat. Denique carniuora non solùm carnem vorare debebant, sed carnem venari, captam necare, & deinceps lacerare debebant: idcircò alios denteis habuerunt. Homo verò cum venationem, non dentibus, non gryphis, non vnguibus, sed organis artificiosis instituere deberet, denteis anteriores habuit latos, & incisorios, carniuora verò acutos, vt si prædam venando captam, & duro intectam corio necarent, quod non incisoriis dentibus scindendo apti essent, pungendo, ac perforando saltem peragerent punctatis dentibus. Quod aues rapinantes rostro docent, quæ circumcirca non dentibus acuminatis, sed incisoriis labris ad lacerationem prædæ, sufficient ipsis, vngue illorum ideò vicem supplente, prædita essent.* Concludis, *Homini idcircò carne vesci per naturam licitum erat*, sed priùs à corio, & pilis mundata, & impedimentis libera: *atque huic satisfaciunt ministerio sui dentes.* Hæc sunt vel omnia, vel præcipua, quæ ad hanc rem affers, de quibus vt pauca dicere aggrediar, ne mirere, mi Helmonti, si ex eo ducam exordium, quod in Veri disquisitione circa ea, quæ ad hominem spectant, suspecta mihi semper fuerit ipsa hominis φιλαυτία. Profectò enim tacito consensu in eo conspiramus omnes, vt nostram naturam extollamus; ídque vulgò facimus tanto supercilio, vt si quis affectum exuens animum seriò aduerterit, pudore statim suffundatur. Ne digrediar; quid magis vulgare, quàm Hominem esse Microcosmum, seu magni Mundi epitomen? attende tamen, qua iniquitate id tanquam proprium nobis vendicemus. Magnum hîc Mundum accipio, qui describi vulgò solet, Compages ex Cælis, Elementis, Mixtísque corporibus. Angelicam enim naturam, vt supra Mundanam prætereo, concedóque Hominibus, vt Animæ intelligentis & immortalis gratiâ, simileis se Angelis faciant, vel cum Psalte Regio modestiùs, paullò minores Angelis. Cæterùm autem, cùm agendum fuerit de Mundo isto corporeo, ac visibili; quidnam habemus vnde possimus supra cætera tántopere superbire? Non loquor de flammeis illis, immensis perpetuísque sideribus (quamquam quod Solem attinet, cum ille sit causa omnium, quæ generantur in Terris, ac modò proinde quodam eminenti, omnium in se formas, semináque contineat; nescio quid non præ nobis mereatur) de ipsis loquor Animalibus, quæ tametsi terrigena, nobísque congenea, tantò solemus habere despectui. Minimum considera; illud ex eisdem constat, pascitúrque Elementis, eodem Cælo fruitur, &, si Deo placet, decem etiam Categorias continet; quam laudem aliàs à celebri Viro memini magna contentione tributam esse Homini, dum pro suggestu concionaretur. An-ne satis cogitamus non esse in nobis carneis, ossa, venas, arterias, neruos, fibras, membranas, humores, viscera, & alia, quæ non liceat obseruitare, vel in Simiis, qui tales effecti sunt, vt dissimiles possint Homini, similésque videri; vti & Homines ipsi inter se? Ego, vt Xenocrati planè non assentior, ita puto non sine sale fuisse ab eo dictum, fore, vt si equi Deos pingerent, equinâ formâ illos exhiberent. Scilicet cuique animanti forma sui generis pulcerrima est: vnde, vt equo non credendum præferenti sese Animalibus cæteris: ita non video quorsùm credi Homini de se prædicanti debeat; nisi quod ipse aliis obiicit, in se ab illis retorqueri velit. Et tueatur sese Scripturâ, agnoscere tamen bona fide debet, id, quod exinde,

exinde in animantia mutuatur dominium, post peccati labem ademptum, vel ita restrictum, vt in pauca solùm, eáque innoxia tyrannide dominetur; cætera vel experiatur immansueta penitùs, vel dolis techníſque dumtaxat non ſua illa regia authoritate ſibi ſubmittat.

Sed accedamus propiùs ad rem. Ecce, cùm tibi conceſſero Hominem ex ſui natura Microcoſmica naturarum omnium participem eſſe; vndenam tamen ſequitur eum denteis habere, quibus ſubſtantiam omnium deterat? Cæleſtem certè excipere, ac terreſtrem etiam multiplicem licet. Ad Animalia, vt video, ac Plantas appellabis potiſſimùm. At quàm multa, quæſo, obſeruare licet in iſtis etiam generibus, quorum victu hominem expleri tamen abeſt, vt conducat, quin valde potiùs perniciosum ſit: Vt nihil verò de dentibus dicam, tum inciſiuis, tum molaribus, qui pro me maximè faciunt; quæro ſolùm de caninis illis, putéſne nullum Animal ex minimè carniuoris ſimileis denteis poſſidere? Non omnia certè bidentia ſunt; & quibus contingit, vt propter herbas dentibus inciſoriis carpendas, fructibus etiam ſolidis veſcantur, illa indiguiſſe videntur hoc carniuororum dentium genere. Ad fructus autem non ad carneis diſcerpendas comparatos eſſe, ex eo intelligere eſt, quod iis ſint longè diſſimiles, qui Animalium ſunt carniuororum. Quare & dictos caninos puto, non quòd ſint prorſus ſimiles iis, quibus canes prædití ſunt; ſed quòd vt in rictu, ſeu labiorum diductione Canes oſtentant, quos habent denteis in maxillarum deflexionibus; ita in riſu, ſeu diductione oris, homo denteis illos retegat, molareis inter, & inciſiuos. Sanè verò cùm ob membranas, tendines, fibras, viſciditatem, aliáque ſimilia, carneis tenaciores ſint, quàm vt facilè lacerentur; eam ob rem denteis carniuororum debuerunt eſſe turbinati, rari ac prælongi; vt commodè infigerentur, attractionéque fruſta auellerent; contrà autem fructus fragiliores ſunt, latioréque paulò apertione nullo negotio abeunt in fruſta: Qua de cauſa niſi ſufficiant dentes inciſorij, ſuccedunt illi canini dicti, qui in extremo, nonnihil, acuti, vt infigantur paulo altiùs, ſtatim tamen verſus radices latiores euadunt, cohærentque cum inter ſe, tum cum aliis ſimul, vt continentem imprimant plagam. Hinc vices commuta: priores dentes longi & rari fructibus infixi, corradent ſolùm, ac veluti foſſas in fructibus excauabunt; poſteriores breuitate, cohæſionéque impediti non ſatis altè penetrabunt in carneis, vt poſſint fruſta reuellere. Quo etiam loco notabile eſt, carniuororum denteis non coïre, ſed pectinatim ſolùm implecti, vt roborentur ad conuulſionem, auulſionémque carnium; at cæterorum denteis occurrenteis tantò imbecilliores fieri, quantò id poſſunt ſola inter ſe ſui compreſſione tentare. Si pergas porrò imaginari, cùm cæterorum Animalium cibi ſint diuerſi, atque idcircò Animalia ſortita ſint dentes diuerſorum generum, debere hominem proinde, quòd vtatur omnium cibis, omnia ſortiri dentium genera. Reſpice dumtaxat ad Piſceis (neque enim ad Elephantum, Aprorum, aliorúmve denteis exertos remitto) ij propè omnes ſortiti ſunt denteis pectinatim coëuntes, & vti loquuntur, ſerratos, cuiuſmodi conformationem haud reperias in homine, adeò vt cum ſubiicis, *hominem vt piſcem comedere piſceis*, non facilè obtineas id illum propter ſimilem dentium conformationem præſtare.

Addis *hominem comedere carneis, legumina, olera, & alia*, De cæteris reticeo. Quod ſpectat ad carneis, verùm quidem eſt hominem paſci carnibus; at quàm multa, quæſo, agit homo, quæ ſunt ipſi contra, vel præter naturam? ea illi morum peruerſitas contagione veluti quadam iam inuſta eſt, vt ipſius indoles in alienam propè naturam abiiſſe videatur. Hinc tota illa Philoſophiæ, Virtutíſque cura in eo eſt, vt reuocare hominem ad naturæ tramitem poſſit. *Comedit carneis*; at ſi hic cibus videtur illi ſecundùm naturam; quamobrem ipſo non vtitur, vt à natura præparatur? ſed primùm nempe carneis crudas dentibus ſuis carpere, commanderéque exhorreſcit; vnde & illas apparat igni, vt cruditatem exuant. At ſi hæc fuiſſet naturæ intentio, vt homo carneis comederet coctas, Coquos profectò inſtituiſſet, ſiue ipſa potiùs coxiſſet, vti ſolet coquere fructus, qui citra ignem ſuauiſſimi ſunt. Natura certè in neceſſariis, vt vulgò iactant, non deficit: quid autem magis neceſſarium, quàm vſum ciborum voluptatis plenum facere, vt eſt in vſu Veneris factum, quò quemadmodum hîc genus, ita illic ſpecies conſeruationem ſui procuret? Neque quis dicat naturam hoc loco artificio corrigi, ſiquidem, vt prætéream hoc eſſe naturam erroris coarguere; cogita quàm fuiſſet in feras, quam in nos natura benignior? Intelligo proinde, feræ artificio non indigent, quo cibos naturaleis condiant, futurum fuiſſe, vt neque nos condimentis indigeremus, ſi cibi illi nobis perinde connaturales extitiſſent. Deinde, quòd ne præparatis quidem igni carnibus denteis noſtri vtendo ſint ſatis, argumento eſſe videtur cultorum inuentio. Quia ſcilicet denteis à natura ad præſcindendas carneis factos non habuimus; idcircò ad hæc organa nonnaturalia recurrendum fuit, quibus id opus exſequeremur. Quaſi verò nos in tam neceſſariis poſſit natura deſtituiſſe? Et præſtò quidem reſponſionem video : *rationem putà homini conceſſam, quæ defectus eiuſmodi ſuppleat*. Sed hoc eſt naturam ſemper accuſare, vt noſtram tueamur luxuriem. Ita fit etiam circa veſteis, ita fit circa alia. Quia ſcilicet mollities noſtra, vt hoc exempli cauſà attingam, impotens nobis corium ad iniurias aëris fecit; querimur primùm naturam egiſſe nouercam, quod nos robuſto ſatis corio non intexerit; ac deinde noſmet commendamus, quòd ipſi naturæ defectui ſolerter prouiderimus. Ingrati : qui adulterantes quidquid naturæ eſt optimum vitia ipſi inurere, quàm in nobis agnoſcere tam impenſo ſtudio affectamus! Redeo; & quod ipſe ſubdis *de conceſſis à natura armis cæteris animantibus*, in meam accipio ſententiam; Quippe cum iiſdem homini negatis,

tuearis

tuearis vicem illorum ſuppleri artificioſis organis: effici inde videtur, vt quantum feris naturale eſt inſectari, corripere, vſurpare carneis: tantum idem videatur eſſe non naturale homini, prodiréque ſolummodò ex ſuperfluo ſtudio, ac nimia quadam affectatione. *Non eſt homo dentibus, non vnguibus vncis armatus venaticarum ferarum inſtar?* Quid clariùs, quàm non eſſe igitur ad venandum; ac longè minùs ad veſcendum carnibus instructum? Mentionem facis *Volucrum rapacium*; at cogita etiam diſcrimen iſtas inter, & manſuetiores. Ex ſola enim roſtri forma (vt ſuperioris ventriculi officium prætercam) facilè erit colligere quàm prouidè, quàm ſine defectu natura omneis creauerit. Vno verbo, præclarè videmur à Cicerone admoneri, hominem eſſe ad alia, quàm ad ea peſſendas, iugulandáſque belluas deſtinatum. Si pergas *illam quoque induſtriam naturalem dici poſſe, qua talia organa parantur*; ecce eadem prorsùs induſtriâ homines arma factitant, quibus ſeſe mutuò conficiant. An id natura inſtigante faciunt? Vsúſne adeò noxius dici poteſt naturalis? Facultas à natura eſt: at ex vitio noſtro eſt, quòd illa peruersè vtamur.

Verùm, inquies, *negari non poteſt, quin carneis arte præparatæ corpus nutriant & roborent vireis, ſintque in delicijs: Quidnam verò aliud hoc arguit, quàm cibos eſſe naturaleis.* Attende tamen dum narro hiſtoriam, de qua indubia mihi fide conſtat. Cùm ante annos circiter viginti nauis cuiuſdam Bel-regardi Melitenſis Equitis Ægeum mare perluſtraret, vbi fixa fuit anchora ad Inſulam quandam ex Cycladibus, milites inde aduexerunt ouem cum tenello agniculo, matrem victus gratiâ cùm iugulaſſent, fœtui ipſi ſic pepercerunt, vt ex cibis familiaribus pane, carne, piſce, caſeo & ſimilibus veſci ipſum docuerint. Nono deinde circiter menſe, appulit nauis Melitem. Agnus iam grandior eductus eſt, frondibúſque, & herbis permiſſus. Mirum autem, frondeis herbáſque auerſatus eſt, manúſque quibus ſoliti cibi porrigerentur, requiſiuit. Prætereo, cùm occiſus fuiſſet, carnem ipſius inſipidam, ingratíque guſtus extitiſſe. Hoc ſolùm noto; ſi qui cibi ſine controuerſia fuere agno non naturales, ipſum ſic nutrierint, promouerint, delectauerint: Quare non ſimilia in nobis præſtari poſſint à cibis minimè naturalibus? Videre licet quid in bidente aſſuetudo potuerit: Quid mirum ſi & nobis quoque dum innutrimur carnibus, carneis tandem ſic placeant? dixi quid actum ſit in oue, nôſti ſimilia dici de equis, vt iis, quibus impius ille Pabula fecit homines. Similia in bobus experiri licet; ſimilia quoque in cæteris. An vero, quia iſtis Animalibus conſuetudo facit carnium vſum & iucundum & vtilem; dicemus vſum carnium eſſe illis ſecundum naturam? Niſi dicamus; quare aſſeremus vſum ſimilem ex naturæ inſtituto potiùs quàm ex aſſuetudine fieri nobis conducentem? Maximè verò, cùm Parentes noſtri ab initio tantopere caueant, ne fructibus, herbis, frugibus veſcamur; curaréque quàm maximè ſoleant, vt victitemus potiùs carnibus. Quo ex loco emergit mihi manifeſtum argumentum explicantis ſeſe naturæ circa Infanteis, ac pueros. Quæ enim natura in ipſis purior adhuc eſt, neque contrario habitu violenter adhuc deprauata, efficit, vt ex omnibus ciborum generibus deligant, ac diligant fructus; & vix vllum quidem reperire liceat, qui non perdici pomum præferat. Quid, putas, verò contingeret, ſi cùm paulatim infans ablactatur, maturis quibuſdam, atque delicatis fructibus ſenſim aſſueſceret.

Hinc, quia ſentio mihi poſſe obiici, *cur non igitur ipſe planè à carnibus abſtineam; frugibúſque ſolùm, & frugibus veſcar;* excuſare me poſſe videor ex inducta conſuetudine. Natura quippe in iam adultis ita videtur immutata, vt aduentitius ille habitus ſine aliquo detrimento minimè poſſe tolli videatur. Quamquam fateor ſi ſapuero, & vſum carnium ſenſim deſerens ad ipſa almæ Telluris dona memet ſenſim deflexero, nôn hærere me, quin & conſtantiore ſanitate fruar, & vireis quoque ingenij vegetiores experiar. Sanè enim ſeges morborum, mentíſque caligo eſſe oborta ex eo maximè videtur, quòd caro cibus corpulentior, & vt ita dicam nimis ſubſtantialis, prægrauet ſtomachum; corpori toti oneroſior ſit, ſubſtantiam creet nimis craſſam, & obtuſiores ſpiritus; vno verbo, ſubtegmen ſit, quod naturæ ſtaminibus non fœliciter intexatur. Nihil moror proinde, quod dicitur vulgò *gigni carneis ex carnibus* ob conuerſionem præparatiorem. Vt taceam enim conuerſionem carnium non videri promptiorem, quàm fructuum (nam & carnes quoque debent in ſtomacho, hepate, aut venis extremè reſolui; adeò vt in carnem conuerti, quàm in os, quàm in aliam partem faciliùs non debeant) profectò id vbi conceſſerimus obruetur inde calor natiuus ex nimio, nimíſque veloci affluxu ſubſtituendæ ſubſtantiæ; ex quo fortè fieri contingit, vt natura nimis preſſa affligetur; vt obeſitatem creet; vt appetitum excutiat. Quamquam quid de difficultate conuerſionis fructuum, herbarúmve conqueramur, quam in Ceruis, quam in Equis haud difficiliorem videmus eſſe, quàm ſit in nobis carnium. Illi nempe cibi laxiores vt commodè replent ſtomachi capacitatem, ita opportunè coquuntur, exſoluuntúrque in chylum, qui nutriendo ſufficiat: cùm caro ipſa, cibus compactior, ſi ſtomachum quidem repleat, vireis eius ſuffocet; niſi repleat, vel hiantem nimis, vel labaſcentem experiatur. Et opinio quidem vulgi quoque eſt, *fore vt ſi herbis dumtaxat veſcamur, ſubſtantia ſatis ſolida generari minimè poſſit.* Sed nimirùm iſti non conſiderant, quàm generoſa ac robuſta caro generetur inde, in Equis & Tauris, quàm celer inde, quámque diuturnus euadat Ceruus, &c. Quod ad me ſpectat, facilè mihi perſuaderi patiar, ſi hominum quiſpiam in Syluis ferarum inſtar educatus degeret, fore vt vix ceruis curſu cederet; vt non minimè agilis, quàm Simia in ſcandendis arboribus foret; vt cætera eiuſmodi munia obire poſſet fœliciſſimè. Quod hæc præſtare iam nemo poſſit, cauſam eſſe inſtitutionem, quâ educamur, quâ faſciamur,

quâ

quâ sub vmbra, & otio torpentes emollimur, ac hebescimus.

Quónam tamen abripior? Sisto gradum, mi HELMONTI, & ne digrediar ab argumento ex dentibus sumpto, quod tu vnicum oppugnasti, quódque ego solum propugnare volui, orationis stylum abrumpo. De cæteris aliàs dicendum, imò verò & de hoc quoque, nisi tu fortè ipsum extenuans, silentium mihi feceris. Familiam tuam totam saluto, apprecórque ipsi optima. Si cum Dordraci fuero repetam Caletum, quamprimùm illuc appulero, appulsum tibi meum significabo: Sin contendam fortè Antuerpiam, Bruxellæ tibi breui adero, neque tibi amplius rescribam, donec te coram salutare, quod valdè opto, licuerit. Sat iam temporis in Hollandia fui; & cum videro adhuc Vltraiectum, Castrísque illis Buscoduceæ obsidionis interfuero, vix aliquid supererit, quod me remorari hîc possit. Breui itaque aut in Flandriam, aut in Galliam paro reditum. Vale interea optime HELMONTI, Vale & me tui obseruantem, quod iam facis perpetuùm ama. Dabam Amstelrodami Vltraiectum cùm discederem, VI. Eidus Iulij, anno salutis M. DC. XXIX.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

IAm Vltraiecto, mi RENERI, in hanc vrbem redieram, cùm redditæ mihi tuæ literæ sunt, quibus me seriò admones, vt priusquam discedam longiùs, & nobilis Medici à VVassenaer votis & promissis meis simul satisfaciam, &c. Leydæ cœpta, Hagæ absoluta in ipso discessu. Pridie Eid. Iulias, anno M. DC. XXIX. *Hæc habetur sub Titulo Parhelia, siue soles quatuor spurij, qui circa verum apparuerunt Romæ, die xx. mensis Martij, anno 1629.*

Et Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO MYRÆO, *Antuerpiensis Ecclesiæ Decano meritissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

SVppudebat iam (Humanissime, Doctissiméque MYRÆE) quòd Bruxellâ te per literas insalutato discederem. Etsi enim statueram, quam-primùm Parisios accessissem ad te scribere, causámque huius meæ illuc deflexionis significare; Videbar id tamen debuisse, quoniam poteram, præstare maturiùs, vt tu posses maturiùs iubere, si quidpiam fortè votis ibi tuis opella mea conduceret. Ecce verò commodum occurrit in hac Ciuitate, qui discedens Antuerpiam desiderio faceret modum. Videlicet perlectis hisce, quos ipsi credo versibus cognosces me Lutetiam priùs diuertisse, quàm in Germaniam concederem, vt carum ibi socium, dum suas res agit, expectarem. Aderimus ibi, quantum ex ipsius coniectari literis possum, duobus circiter mensibus. Integrum tibi proinde erit prospicere si quidpiam interea obsequio meo indigeas. Nosti ipse quàm me deuinctum, quàm planè tuum dimiseris. At verò ego nondum potui perspectum tibi facere, quàm animum geram non ingratum. Iis certè, quasi pignoribus tuam mihi beneuolentiam consignatam esse voluisti, vt ego me imparem longè reponendo sentiam, Sed enitar tamen, quantum in me erit, vt nunquam pœniteat te prompto illo animo officij quicquam in me collocasse. Desit occasio, desit facultas, qua testatam meam in te voluntatem faciam; at nunquam tamen desiderabis, seu affectum promptissimum, seu recordationem perpetuam tui. Si igitur quidpiam fortassis, bona mea forte, à me exigas, destinare literas potes ad Puteanos illos ingenuos, ad quos etiam perscribere Geuartius noster interdum solet. Cæterùm verò Geuartium, ipsum ocellum Musarum, bonarúmque Artium circulum, quando te volente id faciam, térque quatérque salutatum volo. Consolatoriam ipsi scriberem, nisi te haberet; imò & nisi haberet seipsum. Is enim est, qui è suo penu depromere possit singularia illa omnia Stoicorum Axiomata, fortunæ telis opponenda. Hac ratione nobis Antoninum suum non priùs exhibuerit, quàm ipse sibi vsurpârit. Fœlicem illum, qui ad ingenuam, generosámque indolem, tam liberale adhibuerit studium? De tuis donationibus, quarum lectionem iam absolui, hoc est, quod verè dicere liceat, claritatem tibi nunquam defuturam, per quem tot illustres Familiæ tantam lucem acceperint. Perge solùm benè mereri de Principibus optimis, qui prisca illa pietate, ac fide sunt de Posteris meriti tam benè. Perge verò etiam reuelare quidquid credula superstitio inuexit in historiam. Scriptoris enim ingenui, cordatíque est, fabellas omneis seponere, quantumcumque illas nescio quæ præsumpta seu authoritas, seu vtilitas fixas ratas fecisse videatur. Profectò nisi sint raræ quædam, nobilésque animæ, quæ pro Veritate contendant, actum prorsùs de ipsa est; ecce iam enim nimis multi sunt, qui fucum illi certatim vel faciant, vel foueant. Chiffletium laudatum, eximiúmque virum nomine tuo salutaui, & quem libellum mihi consignâras, quam-primùm ipsi reddidi. Grato in te animo est, suísque illis heroicis studiis semper detinetur. Ægriùs paullò habuerat; at cum vale dixi, iam meliùs valebat. Vale tu benè, Optime MYRÆE, Scribebam raptim Montibus Hannoniæ in itinere, Kal. Aug. ann. Æræ nostræ vulgaris, M. DC. XXIX.

Claro Viro & amico sincero, GERARDO IOANNI VOSSIO, *Eloquentiæ, & Chronologiæ in Inclyta Leydensi Academia Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

PVdet profectò, suauissime VOSSI, tantum iam mihi tempus elapsum sine datis vllis ad te literis. Quamquam enim & tui memoriam

moriam nunquam depono ex animo,&te eam de me opinionem habere facilè confido; ego tamen officio deſim, niſi hanc grati animi teſtationem quaſi rependam. Tu ſuſpiceris haud iniuria non tueri me in amicitia conſtantiam, qui videar illam iam tamdiu obliuioni tradidiſſe. Cùm nunc igitur aliud mihi ſcribendi ad te argumentum minimè ſuppeteret, ſufficere arbitratus ſum, hoc ſignificare, quod iam demum ſcriberem, & ſtudioſioris impoſterùm diligentiæ obſtringerem fidem. Ex iis porrò, quas Bruxella diſcedens ad doctum illum, veréque humanum Riuetum dedi, literis, accepiſti vt opinor, diuertiſſe me in hanc vrbem, priuſquam cœptam illam Germaniæ luſtrationem abſoluerem. Hoc iam addo, me hînc proxima hyeme tota non diſceſſurum; vt ſi tibi fortaſſis opus induſtriâ meâ fuerit, id indicare facile poſſis. Vtinam verò experiare quàm tua me humanitas in officia pronum fecerit! Ita me Deus adiuuet, vt nolim quidpiam deſiderari. Spero proxima occaſione mittere ad te Elenchum præcipuorum Capitum Philoſophiæ Epicureæ; erepta eſt enim ex incendio peſtis, quæ dirè in noſtra Prouincia, ac mea præſertim Vrbe, graſſatur, erit breui præ manibus. Iuuabis tu, ſi quidpiam mihi imcompertum habueris, authórque eris quid agendum ſit, cùm vndique vrgear ad illius editionem. Scilicet tuam beneuolentiam, iudiciúmque hiſ-ce in rebus maximi facio, & meritò. Vale interea Clariſſime Vir, Vale ô chariſſimum caput. Totam illam tuam familiam placidiſſimam ſic ſaluto, vt tteis ingenuos Adoleſcenteis Franciſcum, Matthæum, Dionyſium, perfectas iam virtutis tuæ eminẽtis imagines, ſaluere velim quam-plurimum. Salutem etiam dico clariſſimis viris HEVRNIO tuo vicino; Collegæque eius Vorſtio. Iterum Vale. Pariſiis, poſtridie Eidus Septembris, anno Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

Viro Præclaro DANIELI HEINSIO *Bibliothecario Publico, & Profeſſori Politices in Academia inclyta ad Leydam,*

PETRVS GASSENDVS S.

Erubeſcerem, Clariſſime Vir, meas ad te literas tam ſerò venire, niſi duplici de cauſa verecundiam abiicerem. Vna eſt eximia illa tua humanitas quæ vti i..merentem me in amicitiam vocatum, ac non ſine pignore beneuolentiæ dimiſſum voluit, ita facilè condonabit quidquid demùm peccauerim. Altera eſt curta mea ſupellex, ex qua quidquid ſeu offerri, ſeu præſtari tibi poteſt, leuis adeò momenti eſt, vt collocari haud immeritò Stoicè inter ἀδιάφορα debeat. Cæterùm pellegi, quam mihi abs te eunti, *Aſini* laudem dederas; lepidiſſimum ſanè, ac eruditiſſimum opus, & quod mihi plerumque fuit Cyanei inſtar ſcopuli. Ridebis; at tempora mihi non raro manu tentata ſunt, vt experiter, auriculæ-ne adeo inſignes reſectæ forent. Cum me enim longè infra laudes huic animali tributas, haberem; hærebam num ego fortaſſis celebri Poëtæ interrogationi exceptionem facetem. Vide quid non Suada tua ſeriò agens extorqueat, cum ecce iocando tantam fidem faciat? Nunc, cùm rem mihi facere adeò iucũdam cœperis ne mirere ſi deinceps ad aliquid amplius poſcendum alliciar. Cùm ego rogando exceſſero modum, tu annuendi modum facito; neque enim ſic moroſus ſum, vt ex Amicis quidpiam exigam præter ſummam alacritatem. Niſi moleſtum igitur erit, optarim velis perſcribere, quid de illis Suidæ conſarcinatoribus ſentias, Illine putà aliquid de ſuo Authoris textui adiecerint, & ſi quidpiam adiectum ſit, qua id normâ deprehendi valeat. Id enim mihi ſi probè conſtaret, ſcrupulis multis eximeret, qui mihi ſanè negotium faceſſunt. Tu verò qui nullum inſignem Authorem intactum relinquis, iuuare potes, vel nullus alius. Reponam ego interea locum, quem hunc Authorem percurrenti reſtituere contigit. Ille eſt circa Epicurum, quem apud Suidam legimus natum Olympiade ſeptuageſima nona, cum natum nihilominùs centeſimâ nona conſtet. Videlicet, cùm hic numerus exprimeretur literis ρ θ, obliteratâ ſemel τῆ ρ cauda, vt remaneret ο, effectum eſt vt etiam Interpres tempora non conſiderans, priorem ſubſtituerit, quem literæ ο θ, deſignarent. Salutat te Vir ſingularis & Amicus meus inſignis Franciſcus Luillerius, qui eruditionem tuam iampridem ſuſpiciens, amari quoque abs te vult, habétque paratum exemplum Lexici Hebraico-Rabbinici in hac vrbe recens impreſſi, quod occaſione ad te proxima in amicitiæ arrham mittat. Vale, Vir præclariſſime, ac de bonis literis, Artibúſque æternùm merere. Pariſiis poſtridie Eidus Septembris, anno ſalutis M. DC. XXIX.

Viro Inſigni IACOBO GOLIO *in alma Academia Leydenſi, & linguarum Orientalium, & Matheſeos Profeſſori,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn ex Germania, vt vides, mi GOLI, ſed ex Gallia ad te primùm ſcribo, quod vt vir clarus Riuetus noſter ſignificare iam antea potuit, diuertendum huc fuerit. Vndecumque tamen ſcribam, is ſum, qui me vt tibi deuinctum, ita ad quodlibet obſequium velim paratum noueris. Quamprimùm acceſſi ad hanc Ciuitatem, Viri & boni, & docti permulti auidiſſimè exceperunt, quod de Arabicis illis à te ex Oriente aduectis exemplaribus retuli. Vnus fuit præ cæteris doctiſſimus Hardyæus, qui moræ impatiens dum ego ex aliqua ægritudine conualeſco, ſcripſit ad te Elenchum ipſorum, dignareris tranſmittere. Exiſtimare ſcilicet debes poſſideri abs te theſaurũ, quem tota Natio Literatorum meritò tibi inuideat. Ego ſi eadem erga te interpellatione iam vtar, haud ægrè, opinor, accipies,

pies, qui & vltrò pollicitus es Elenchi illius mihi copiam facere, & me eo habes amicitiæ loco, vt non hæream, quin laborem hunc sis mei causâ deuoraturus. Equidem, si has-ce literas accipiens, miseris iam fortè ad Hardyæum quod abs te petiit, nolim ego eandem bis tibi creari molestiam; abundè enim sufficeret, si illius manu videre possem, & excipere. Optârim solùm, nisi te preces illius satis permouerint, rogatui meo illud concedas, vt quæ verbo-tenus iam disseminaui, scripto etiam tuo confirmare liceat. Nosse potes me ea in re nihil præter solam nominis tui celebritatem procurare, quòd enitar semper, quantum in me erit, vt innotescat quam-plurimis. Thesaurum habes; at nihil tibi propterea ex illo decedet; emergent solùm plurimi, iique honestissimi proci, qui te idcircò ambiant, & stimulos ad gloriam tuam promouendam adiiciant. Equidem quidquid eximium in libris illis tuis continetur, euulgandum à te ipso censeo. Neque est enim qui hanc laudem aut possit generosiùs, aut debeat iustiùs consequi: Patere tamen vt cognoscant quotquot sunt rerum bonarum curiosi, quàm multa ex te, tuáque industria exspectare liceat. Nisi tam multa volumina sigillatim designanda forent, peterem breue argumentum singulorum adiiceres; cùm id non ausim, efficies saltem, vt fas sit per Titulos argumẽta ipsa coniectari. Vnus est ex amicis nostris, qui designari præcipuè velit nondũ visos nobis ex Apollonij Conicis. Est & alius, qui nondum visos Aristotelis codices. Ego, vt non memini indicasse te quidpiam, cum hac de re colloqueremur, circa libros Epicuri; ita scire perlubenter velim, num inter tot volumina occurrerit tibi liber, aut fragmentum ex ipsius operibus. Siquidem Viri Philosophiam habebo præ manibus breui. Pergratum verò faceres, si priusquam in lucem edatur, fortassis enim id breui fiet, noui quidpiam impertireris. Vale, mi GOLI, & me ama. Parisiis postridie Eidus Septembris anno salutis M. DC. XXIX.

Doctissimo Viro ISAACO BEECKMAN, *Dodrechtensis Collegij Rectori,*

PETRVS GASSENDVS S.

CVm nihil habeam, quod ad te scribam, BEECKMANE Candidissime, hoc ipsum est, quod scribere placet. Tu, si me fortè aliquid velis, hanc in Vrbem rescribito, adero nempe heic hyeme tota. Habebo breui præ manibus meum Epicurum; Cum Placita Viri retexam, agere aggrediar tecum de aliquibus. Nihil interea te onero; cum Mersennus noster oneret plus æquo. Si Gorkomium aliquid mandes, velim illi salutem dicas meo nomine, & Rectori illi honestissimo, & Balthazari nostrò admirando. Quod te attinet, scito me dignè sentire de tuo ingenio, déque candore eximio. Scito te mihi in pectore, inque medullis ipsis hærere, Scito me ad quoduis obsequium esse paratissimum; Benè vale, & bonas Arteis promouere nunquam desine. Parisiis postridie Eidus Septembris anno M. DC. XXIX.

Viro & Claro, & verè Docto ERYCIO PVTEANO, *apud Louanienseis, & Arcis Præfecto, & Academiæ Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn scripsi ad te, mi PVTEANE, ex quo tempore Bruxella discedens circa Nonas Iunias, literas simul ad Fienum dedi. Vagatus perpetuò deinceps, pedem tandem hac in Vrbe fixi in menseis certè aliquot. Id innuo, vt nôris vbi Gentium degam, ne si quid opus mea opellâ sit, sat facilè ea vti non possis. Contuli, quam dederas mihi Rutgersij Epistolam cum illo Laërtij textu circa Physica Epicuri ex editione Gifanij: Sanè verò coniecturæ illæ cum Rutgersij, tum Scaligeri non inanes sunt: non in ea tamen loca sunt, quorum præcipua me angit cura. Quàm vellem tuas accipere! neque enim hæreo, quin loca multa restitueris, & nodos illos solueris, qui mihi penè Gordij habentur. Cùm ipse certè visus fueris resignare mihi hanc prouinciam, animósque adieceris ad cœptum opus absoluendum, haud ægrè potes communicare, si quidpiam fortè in Aduersariis consignatum habeas, Quo elogio téque, & tua excipere in animo sit, nihil attinet dicere. Vtinam demum intelligas, quàm animo sim non ingrato. Nisi fortassis aliud habeas, aut non vacet quid amplius præstare, hoc saltem velim significes, quomodò locum intelligas, ex quo desumptum illud tuum σπουδαίως ζῆν ἄειστον. Siquidem vulgaris lectio (vt & Interpretes accipiunt) habet, Epicurum in Epistolis, non solitum vt cæteros τὸ χαίρειν perscribere; sed εὐπράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν ἄειστον. At scribebat-nè Epicurus vtrùmque simul, in eadem nempe Epistola, εὐπράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν ἄειστον; Nusquam opinor; quãta hæc enim fuisset alioquin ἀφραδία. Alterum igitur at quando scribebat εὐπράττειν, quid-nã agebat non à Platone factitatum, & cæteris? Haud igitur debuit Laërtius propter τὸ εὐπράττειν Antithesim facere? Censuerim ergo vinculum, καὶ, præmittendum ipsi εὐπράττειν, vt scilicet intelligamus vtrique illi voci vulgari χαίρειν, καὶ εὐπράττειν, Epicurum substituisse salutarem vocem, σπουδαίως ζῆν ἄειστον, Quod verò quispiam obiicere posset, τὸ χαίρειν, præmissum illis Epistolis, quæ à Laërtio referuntur: existimare par est ipsum irrepsisse ex docticula quorundam Librariorum crisi. Ego quidem sic sentio. Tu qui non potes locum istum non expendisse grauiter; rescribe quæso, quid tibi videatur. Sed velim quoque iudicium feras de mea coniectura circa locum illum in descriptione Sapientis, tertiæ præmissa Epistolæ. Legimus ibi scilicet, Sapientem, iuxta Epicurum, φίλον τε οὐδένα κτήσεσθαι. Et notat quidem Casaubonus suspicatum se primùm fuisse lectionem huiusmodi falsam, tum quòd πολυφιλία, fuerit propria Epicureorum laus; tum quòd scribatur paulò post, μέγιστον ἐστιν, καὶ τὸ φιλίας κτῆσις, Attamen se postea ex nona Senecæ Epistola didicisse nihil

nihil eſſe mutandum. Ego vt iſtud Caſauboni non demiror iudicium, Epicuro enim fuit ſatis iniquus; ita non video quorſum ex illa Senecæ epiſtola confirmari potius in ſententia non debuerit: Epicurus quippe ibi legitur eos reprehendiſſe, qui ſapientem ſic ſeipſo contentum eſſe dicerent, vt Amicis non indigeret, cum Epicurus ſcilicet indigere defenderet. Certè ſequitur etiam poſtea in Laërtio τὴν φιλίαν, ex dictamine Epicuri διὰ τὰς χρείας δεῖν μέντοι προκατάρχεσθαι, ratione etiam reddita, καὶ γὰρ τὴν γῆν, inquit, σπείρομεν. Verùm ſat conſtat Epicurum & quæſiiſſe, & coluiſſe amicitias conſtantiſſimè. Itaque mendum prædicto loco ſubeſſe nihil ambigo. Exiſtimârim proinde ἀντὶ τοῦ, τε οὐδένα legendum eſſe τὸ δεῖνα, ita nimirum omnia cohærent, & perexigua immutatio fit. Scriberem & de aliis locis; verùm iam nimis te onero. Quamquam temperare mihi non poſſum, quin te adhûc rogem, quomodo putes exceptum iri, ſi ex loco, qui Epicuri teſtamentum conſequitur, expunxero illas voces Ἀθηναῖον, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σάνδην, cùm Metrodorus enim fuerit Lampſacenus, quæ reſtant optimè cohærent: hæc ſi relinquuntur, omnia diſſonant. Metrodorus non fuit Athenienſis; quæ tribuuntur Sandi, Metrodori ſunt: & quamuis Caſaubonus putet τὸν Ἀθηναῖον, eſſe poſſe nomen viri proprium; altum eſt tamen vbique aliàs tam de Athenæo, quàm de Sande ſilentium, cùm hîc tamen Laërtius recenſeat ἐλλογίμους μαθητάς. Quod Timocratem attinet, ille obiter poſtea memoratur. Hinc notandum, hiſce detractis, continuò deſcribi Metrodorum, Polyænum, Hermachum, ἐλλογίμους μαθητάς, quos eoſdem ipſe Seneca, non verò illos intermixtos, magnos Viros prodiiſſe ab Epicuro aſſerit. Vides quæ me argumenta moueant, vt voces illas è gradu deiiciam. Quomodo autem irrepſerint, cauſam ſuſpicor, quòd cùm fortaſſis in margine Librarius quiſpiam adnotaſſet ea, quæ in textu memorantur, citari ab Athenæo (vt is ſæpius mentionem facit) & à Timocrate (qui etiam paulò poſt citatur) & à Sande, (neſcio quo, fortè Suida aut alio,) hæc deinceps verba aliorum Librariorum oſcitantiâ in textum ipſum fuiſſe inſerta. Tu ſi nugis meis cenſuram adhibere dignabere, pergratum facies, ſi quamprimùm per otium tibi licebit reſcribas mihi quid ſentias, ſiquidem breui retexam meas de Epicuro Commentationes, ac vbi tuum hiſce de rebus iudicium habuero, mira pergam alacritate. Vale interea, Optime PVTEANE, & ſi quidpiam VVendelino mandes, ſalutem quoque ex me dicito. Sed & ſaluere iubeo noſtrum Fienum, ad quem etiam occaſione proxima reſcripturus ſum. Salutat te Rigaltius vir ſingularis, tuique amans, & qui-cum de te ſermones ſæpe conſerimus. Iterum Vale. Pariſiis poſtridie Eidus Septemb. Anno M. DC. XXIX.

EIDEM.

QVantâ me Literæ tuæ voluptate perfuderint (mi PVTEANE, Vir ſuauiſſime) ſentire magis, quàm dicere promptum. Is tuus eſt candor, ea humanitas, vt facilè exemplum tui, quàm in teipſo non agnoſcas. Elegantiam, eruditionem, virtutes alias non memoro. Ita mihi apud alios commendanda ſunt; tecum de tua erga me beneuolentia maximè agendum. Eam certè tantam experior, vt exſpectationẽ æquè, ac merita mea longè ſuperet; ſed te nimirum attendere debeo, qui agis nihil perfunctoriè. Repere neſcis vel in minimis: quid mirum ſi in immerentem ſit tuus amor adeò inſignis. Quod me attinet, mihi gratulor, quòd ad tantam Viri tanti amicitiam acceſſerim. Quod ad te ſpectat, vicem dolerem, niſi noſſem virtutem tuam mercedem habere profuſionem ſui; niſi mea me Conſcientia de affectu ſaltem rependendo faceret ſecurum. Laudare Epicurum pergis; & hoc ipſum in maximis collocatum officiis duco. Eo enim loco Virum habeo, vt mea propè intereſſe quidquid de illo dicitur, putem. Lacerari paſſim ſolet Vir innocentiſſimus. Quidni exoriatur ſemper aliquis, qui Veritatis, quàm rumoris popularis amantior, auſit. ſapere ſupra vulgus. Sanè cum ex libris à te euulgatis admiratus primùm fuiſſem ingenium, & candorem tuum (ſentire enim de magno Viro videbaris magnificè) poſtquam ſum tamen coram alloquutus; poſtquam iſta iam rurſum accipio; diſpeream, niſi obſtupeſco. Vtinam perfeciſſes ipſe, quod in tanti Philoſophi gratiam animo deſtinaueras. Quàm id egiſſes elaboratè! Quàm fuiſſet tibi, tametſi paucis contenta iudicibus, obſtricta Philoſophia. Id mihi certè præ cæteris iucundiſſimum exſtitiſſet: onere enim me ſubleuaſſes, quod etſi non ſine conſilio ſuſceptum, creſcente tamen in dies mole, maius experiar viribus. Quid tum porrò; diffidam-ne, ac te præſertim conſilium probante; Enitar, vt potero; & vtcunque me moles obruat, non inutile tamen fortè erit collegiſſe rudera, queis alius addat concinnitatem. Scio non poſſe ex tantis ruinis excitari ſtatim ædificium elegans: at videre ſæpe licet humilia taguriola Palatiis Regum occaſionem fieri. Non ego id quidem mihi de mea polliceor ſeu fortuna, ſeu induſtria; hoc noui, deeſſe plerumque, qui in magnis rebus fundamenta iaciant; non deeſſe qui progreſſus curent. Ac in præſenti quidem negotio non idem videtur ſperandum, quod in rebus applauſum ſtatim apud multitudinem nanciſcentibus: fortaſſis tamen non deerunt generoſa ingenia, quibus hoc meum propoſitum placeat. Quamquam verò pauciſſimi probent; modò tui ſimiles ſint, factum erit ſatis abundè. Tu vt iudicare poſſis, quid hoc totum futurum ſit, deſcribere cogito Elenchum ſingulorum capitum, vt Operis ſimul & ſeriem, & argumentum videas. Vt ad tuam redeam Epiſtolam, mirè probo quod tu innuis de hac ætate Chryſippea. Quid facias tamen? ea eſt ingeniorum conditio, vt præire pauciſſima poſſint, ſequi numeroſiſſima. Ne Leænæ quidem ætas vnumquodque ſæculum eſt; vt vel leonem vnicum inter ingenia parturiat. Illud proinde ego etiam doleo, tot præclara monimẽta, quæ ille ἡγεμονικώτατος Poſteris ſuis reliquerat, tantâ iniuriâ intercidiſſe. Quàm enim diues eſſe vena debuit, ex qua

qua effusa, tot deinceps magni Viri ditati sunt! Non ille certè pluuias torrentis instar aquas colligebat; exundabat potiùs viuo, ac perenni gurgite. Et mirum tamen, inexhausta scaturigo fuerit; deriuata inde flumina, altè condita, latè ignorari. Sectatores tu accusas; ego non prorsus abnuo. Fuere enim semper Spurij, quos germani Epicurei Sophistas appellauerunt. At præcipuam mali causam reiicio in Stoicos: quippe à nascentibus Sectis illis sese infensissimè aduersus ipsum composuerunt: Zeno, Cleanthes, Chrysippus strauere viam successoribus: Isti ne degeneres forent, non erubuerunt supponere libros, quibus ille infamaretur. Qui fuere præ cæteris & graues, & sancti, è re esse putauerunt non quid verum esset expendere, sed iuxta euulgata à maioribus Epicurum insectari. De locis illis Laërtianis, quòd tu meum sensum amplectaris tam humaniter, iucundè sanè accipio; nisi te tamen satis nossem, nisi vnam tibi esse cordi veritatem perspectum haberem; illudi mihi suspicarer. Neque enim sic ego vnquam meas probo commentationes, vt de ingenio non valdè diffidam. Exemplum vis imbecillitatis; nescio an, δευτέραν φροντίδα, an, μετάνοιαν, appellare debeam. Quod ad primum certè illum locum attinet, mea mihi deinceps interpretatio displicuit. Cùm locus ita habeat, καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀντὶ τοῦ χαίρειν, εὖ πράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν ἄεισον, existimâram, τὸ καὶ, transponendum, & præmittendum, τῷ εὖ πράττειν, quasi nimirum vice duarum vocum, quibus cæteri vterentur, Epicurus reponeret illas, σπουδαίως ζῆν ἄεισον. Re attentiùs considerata, subdubitaui, an non potiùs mendum lateret in voce illa, ἀντὶ τοῦ. Siquidem cùm aliàs verbum huic phrasi necessarium desit, si pro ἀντὶ τοῦ, reponeremus, ἐτίθη, vel etiam, προσετίθη, vt facilè potuit harum vocum commutatio fieri, sensus non malè cohæreret. Certè vel locus Lucianicus, quem ipse tu indicasti, tametsi non conuincat præmissum fuisse ab Epicuro, τὸ χαίρειν, in Epistolis; innuere tamen id satis videtur. Vrget, quod Epistolis illis apud Laërtium exstantibus, τὸ χαίρειν, habetur præfixum durum quippe nimis videtur; quam ego culpam conjectabar, conferre in librarios. Accedit, quòd Cicero quoque *in secundo de Finibus* recitaturus illam Epicuri moribundi Epistolam, præmittit hanc Epigraphen, *Epicurus Hermacho S.* Verisimile ergo puto sensum esse, quòd Epicurus nunc, τὸ χαίρειν, nunc, τὸ εὖ πράττειν, nunc, σπουδαίως ζῆν ἄεισον, Epistolis suis præposuerit, Quamquam & Laërtius oblitus fuerit quartam illam vocem, ὑγιαίνειν, videlicet, qua Lucianus, te obseruante, notat Epicurum in paucis vsum Epistolis. Næ ego tamen ineptus sum, qui te his nugis detineo! Sed tecum ago, vt cum Parente. Fortassis etiam pergratum erit, quòd hanc cramben repetierim; quippe & denuò iudicium feres. Restat, quas nequeo persoluere, saltem indicem gratias, ob communicatum notarum Iunianarum αὐτόγραφον, illas iam, vt cæteras, quas idem ad te miserat Rutgersius, cum Laërtiano textu contuli. At neutræ attingunt capita Doctrinæ, de quibus ego sum præsertim, maximéque sollicitus. Quòd quidem sunt, perpolitæ sunt, vt illi erant sanè eruditi. Mirum tamen vt semper præcipuos præteruolârint vortices: neque enim si quispiam locus Delio indigeat vrinatore, gurgitem hunc subeunt. Tentabo ego vt potero omnia, quæ meum attingent institutum. Tu ipse Iudex aliquando eris. Rutgersius porrò benè diuinârat multa ex locis à Iunio correctis, restituta fuisse in consequutis editionibus. Addo notata penè eadem omnia in editione Hesychij Milesij, cum eiusdem Iunij notis. Quia enim Hesychius fuit Simia, exscriptor nempe Laërtij, necesse fuit Iunio circa illum inseruierint, quæ circa hunc fuissent obseruata. Dissentio ipse in nonnullis aliquantulum, sed attexere illa iam non lubet, cùm me iam plus æquo importunum sentiam. Itaque finem facio. Vale, PVTEANE Humanissime, & me porrò amare perge. Parisiis postridie Eidus Decemb. M. DC XXIX.

Viro eximio IACOBO GOLIO *in Inclyta Leydæ Academia, & linguarum Orientalium, & Matheseos Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum tibi debeam, mi GOLI, facile dictu profectò non est: quippe iis me cumulas humanitatis officiis, quæ compensare non sit in promptu: Egeram ego temerè, cùm nihil de te meritus, ausus fueram abs te postulare librorum à te ex Oriente aduectorum Indicem: Tu nihil meam, seu impudentiam seu imprudentiam attendens, voto fecisti plusquam satis, & candoris simul, ac beneuolentiæ magnum præbuisti specimen. Itaque mihi quidem ipsi viscera mea fidem faciunt, quàm me tibi obstrictum sentiam: At quibus verbis id exprimam, partim non habeo, partim erubesco. Ea enim est animi tui moderatio, ea lenitas, vt dicenda alioquin non feras. Hoc saltem habe, me eum esse, ex quo vt desint cætera, nunquam sis tamen animi & boni, & grati affectum desideraturus. Quid dices porrò Catalogum videns mihi priuatim vtendum, fruendum, factum esse publici iuris? Scribit ad te Typographus, Vir omninò solers (is est, qui celebrem Bibliorum editionem iam penè absoluit) quid consilij ceperit; ego, si quid ille peccauit, in me totum recipio. Scilicet me nec ignorante, nec inuito id est aggressus, qui compellabar vndique vt illius facerem copiam. Hæsi diu, multúmque, fateor, paterer-ne prælo committi; considerans futurum fuisse, vt si ipse non improbasses huiusmodi euulgationem, alio fortassis ordine, aliísque etiam verbis seu pluribus seu paucioribus, itémque iis typis, qui istheic non desunt, fuisses illam procuraturus: cùm aliunde quoque ignorarem, posset-ne quidpiam tibi propterea à Magnificis Academiæ Moderatoribus succenseri. Verumtamen animaduerti, cùm appareret rem esse factam præter tuum consilium, posse te, nisi id probares, probari-ve

probari-ve deprehenderes, facilè culpam reiicere in amici illius affectum, cui de excudendo nihil cogitans, Indicem illum confeciſſes. Curaui proinde vt Typographus illud promoueret, ſimúlque tuo cum elogio, commendaret etiam Illuſtriſſimos Ordines, Academiæque Moderatores, quorum nunquam valeat ſatis ſuſpici in promouendis bonis Artibus, ingens animi celſitudo. Vtcumque ſeu illi,ſeu tu,quod actum à me accipiatis,(exopto verò quàm optimè) ſcito me rem feciſſe pergratam innumeris Viris,qui literas amant,beneque mereri de iis ſatagunt:Id breui pernoſces,quantum ego certè coniecturâ aſſequor;ita ardenter multi expetunt,quid in pleriſque illorum librorum contineatur peruidere. Sunt qui Poëſim Arabicam cognoſcere deſiderent; ſunt qui præclatas hiſtorias,ſed quæ præſertim attineant Francos; ſunt qui Opera Mathematica;ſunt qui Philoſophica; ſunt qui Medica; ſunt qui alia.Multi proinde me hactenus monent vt te exorem manum admoueas interpretandis iis libris, qui pro cuiuſque ſtudio ſunt. Ego nihil tibi præſcribere auſim,qui ſatis noui iudicium tuum in iis libris deligendis, qui ſint & clariſſimi,& vtiliſſimi futuri.Vnum eſt, quod dicere valeam, nihil videri tuæ vtrique profeſſioni magis conſentaneum, quàm ſi ad librorum Mathematicorum interpretationem te accinxeris.Ex ipſis autem nihil videtur Conicis illis Apollonij hactenus deſideratis haberi poſſe illuſtrius. Eò video plurium vota conſpirare, ac tantò magis, quantò ſi cum recentibus iſtis veteres libros excudi curares, veterum etiam copia fieret, quorum exemplaria rariſſima ſunt, & cariſſimè væneunt. Sunt,qui cupiant, ſi editionem hanc curaueris,Serenum ad calcem minimè omittas.Tu ex teipſo conſilium capies;puto ego ſi Apollonio,Heroni, aut ſimilibus animum applicueris,dignam rem fore liberalitate Ordinum illuſtriſſimorum ſi impenſas ipſi fecerint; niſi fortaſſis occurrat tibi Typographus adeò generoſus, qui præter ſuas operas,conferre velit etiam ſumptus figuratum delineationi neceſſarios.Poſſet eidem committi Editio librorum Ariſtotelicorum,quos vt opinor,non prætermittes de Animalium hiſtoria. Mirum enim quanti illa emolumenti ſit futura,cùm nemo planè literatorum eiuſmodi libris carere patienter ſuſtinuerit. Patiere-ne porrò Goli optime, vt meum ipſius exponam votum.Nihil,vt dixi, præſcribere volo,neque contendo, vt propterea moleſtiam tibi aliquam crees, quò mihi ſatisfactum velis. Optârim ſolùm, vt patiaris explicare me,quid maximè deſiderem. Cùm cætera omnia videre peroptem tum maximè, niſi quamprimùm Aſtronomicas Tabulas, ſaltem varias illas Orientalium obſeruationes Cæleſteis. Noſti ipſe cuius ſit momenti conſignare illas Poſteris; cùm non videamur poſſe meliùs de conſequente æuo mereri, quàm ſi quidpiam eiuſmodi ad ipſum tranſmiſerimus.Cætera quæ ſunt Inuentionis, ratiociniíque humani, poſſunt, cum pereunt, millies repeti. Idem enim ſemper eſt humanum ingenium,& quidquid vnquam fuerit,ab aliquo excogitatum, poteſt id ipſum in alterius mentem aliquando incurerre. At Cæleſtium obſeruationes, quæ alligatæ ſint tèpori, non niſi ſemel fieri poſſunt,eóque pretioſiores ſunt,quòd elapſa earum momenta æternitatis deinceps totius effugiant amplitudinem. Non te latet quanta penuria eiuſmodi Obſeruationum à Ptolemæi vſque ætate ad Copernicum, vſque, & Tychonem maximos Viros fuerit. Quanti verò putas illi fuiſſent,iſtas, quas iam adfers,empturi;cum præſertim,quantum coniector, ad ſæcula illa interiecta pertineant. Quàm optaret verò etiam-num Decus illud eximium tempeſtatis noſtræ Kepplerus viſas eaſdem ſibi, & examinatas fuiſſe, ante Tabulas illas ſuas Rudolphinas editas! Diceres illum tacito quodam inſpirante genio diſtuliſſe tamdiu editionem hanc;cum adhûc tamen vno ecce, altero-ve anno videretur fuiſſe præcocior,verùm ſatis adhuc maturè in Europam illas aduexiſſes,ſi dum Vir magnus ſuperſtes eſt, experiundo comprobare poſſet illæ-ne Tabularum ſuarum ſupputationi congruerent. Cæterum autem ſi congruerent; Deum Immortalem, quæ exultatio! attamen hîc ſtylum cohibeo, ne ex te quidpiam nimis impensè efflagitare videar;tu hoc quidquid eſt,boni conſule; qui ſi quidpiam improbaueris,comparatum me habes ad mulctam. Dum ames me, id tum erit ſatis. Vale itaque,cariſſimum caput,& clariſſimos Collegas,præſertim Heinſium,& Voſſium (ſi is quidem eſt ex Britannia redux) meo ſaluta nomine. Pariſiis VI.Eidus Februar. M.DC.XXX.

PETRVS GASSENDVS
HENRICO RENERIO S.

IS eſt tuus candor, ea virtus, RENERI cariſſime,vt te ſi nolim amare non poſſim.Expertus ſum præſens quanta eſſet tua humanitas: qua iam in abſentem officia teſtaris, vt tui obliuiſcar minimè patiuntur.Quam Paraheliorum explicationem abs me habere cum Amſterodamo diſcederem, volueras, excudi deinceps, tibi curæ fuit. Id ſanè debeo amicitiæ tuæ,qui tametſi erubeſco tantillum meum ratiocinium tanta luce illuſtratum fuiſſe, & me oneratum iis titulis,quos ſentio quàm non merear; non tamen ſic meum ruborem attendo, ac illam tuam erga me beneuolentiam ſuſpicio Plurimùm quoque deuinctum me tibi propter miſſa illa exemplaria habeo.Quippe licet ego hunc quaſi abortiuum, partum deſpiciebam,non defuerũt tamen Amici,quorum causâ(quod & videre, & fouere illis gratum fuerit) agere grates debuerim. Errores quoſdam te abſente irrepſiſſe in typos ſcribis; malo ego longè eos adeſſe, quàm ſi debuiſſes illos tuo auertere incommodo, Res nullius momenti eſt, neque eius cura debuit eſſe tanti. Cæterùm rem gratam perſcribis, obſtrictos tibi ingenuorum Adoleſcentum Parentes ad tibi ſuppeditandum annuos, dum eris in viuis, pingueis reditus. Scilicet huius rei certior,potes iam conſiliis ſtudiiſque tuis certam metam præfigere, te profeſſus,vt ille olim,poſtquam id obtinuit, quod petierat, Philoſophum non indigere.

indigete. Et profectò quidem vir Sapiens bona in sese continere debet, quæ ad bene, beatéque viuendum sint satis. Verùm & illorum professio ex adiunctis fortunæ bonis clarescere plurimum potest: & constantiùs longè vita degitur, dum constat vitæ degendæ modus. Non nutant ampliùs consilia; efficitúrque, vt Animus & expeditiùs, & alacriùs sese comparet ad philosophandum. Non cuiuis contingit sic esse affectum, vt Diogeni, aut Demetrio, vt Cleanthi aut Epicteto; & Aristippus; & Atticus & cæteri sunt philosophati, quos omnium decuit status & res. Caue modò, cauebis autem, quæ tua est moderatio, ne vnquam rem nimis curtam putes. Si is enim esses qui interdum ea, quæ tibi constituta sunt, non sufficere cogitares, à tramite eius, quam quæsiisti, beatitudinis excideres. Ad pauca, eáque necessaria oportet nos componere; & vt augeamur opibus, resecanda solùm desideria sunt rerum non necessariarum. Vulgi hominum ea stultitia est, vt plura semper appetat; vt à futuro semper dependeat; vt cùm bonorum finem non norit, fructum eorundem nunquam assequatur. At Sapiens, cui perspectum est, quàm paucas, quámque paratas natura opes desideret; qui nouit quantum, & quo vsque vtendum rebus omnibus; tuetur semper modum consentaneum, & à cœpto nunquam aberrat. Vnum est, quo valeas te existimare totâ ditiorem Indiâ, si cœlibem vitam degere institueris. Non hoc dico in odium coniugij, aut quasi illud sim dissuasurus, si tuus affectus eò fortè propendeat: Attingo solùm vt moneam eum, qui vxoris, & liberorum curam suscipit, studium quoque suscipere rerum perpetuò promouendarum. Id verò demùm, vt opinor, maximo est impedimento Animo verè libero, & ad philosophandum nato; cuiusmodi sanè tuus est. Tu te consule, qui te meliùs nôsti. Quod memoras de prætermissa Philosophiæ professione in Academia Inclyta, vt adolescentibus vaces, non video quorsum dolere debeas. Speciosior quidem illa professio; sed præterquam, quòd etiam longior, minimè ignoras mores temporum. Quam Philosophiam docemus in Scholis, theatricam facere tenemur; & nescio an cordatus vir ea professione delectari possit. Nihil certè minùs dignum hoc nomine tanto, quàm quod Philosophiam hodie nominant. Germana illa pene elapsa ex hominum manibus in vmbra & silentio apud perpaucos hospitatur. Hanc vnam coles, si te amabis, & illi vota facies, non ex quisquiliis argutationum, quæ solæ ferè in pretio habentur nostris hisce temporibus; sed ex medullis ratiocinationum, quarum ex Veteribus vsque vestigia quædam perennarunt. Memento illi te dedere totum, cùm primùm adolescenteis ex te ipso dimiseris; sed & quamdiu illos erudies, fac vt plerumque philosopheris. Ne elabatur tibi tempus, quod bonæ menti impendere potes, tranquillitatis futuræ spe. Fortassis isti consequendæ nihil supererit temporis: ex præsenti habe, quantum licet. Cùm verò quidquid agimus philosophari semper possimus: quantò magis tibi id liceat in ingenua institutione, quæ circa Arteis, Literásque bonas edocendas tota est? Quin-etiam illud tibi munus tum iucundissimum euadet, si ærati illi teneræ, dum ipse philosopharis, Philosophiam, hoc est, amorem Veri, Honestique instillaueris, quippe & illos sapere docendo, fies ipse sapientior; & eos senties ex te prodituros, qui sint te olim gratissima recordatione prosequuturi. Quæris ex me, quid illis putem esse conducibilius, dum hactenus Græcè, Latinéque mediocriter eruditi sunt, an legere multa; an discere multa; an denique multa scribere. Ad istud verò, mi RENERI, quid aliud tibi respondeam, quàm teipsum id peruidere acutissimè omnium; &, si consultoribus quibusdam opus fuerit, habere te istic inexhaustos gurgites omnigenæ eruditionis, vnde haurire valeas? Verùm, ne putes me fastidio quodam, si quid me roges, abnuere, dicam ingenuè quid sentiam: quamquam non vno id quidem verbo. Videlicet existimo vnamquamque harum exercitationum suam habere laudem, quæ si seorsim consideretur, videri possit maxima, & aliunde, cùm nulla ipsarum seiungenda ab aliis videatur, non tam puto inquirendum quænam præferenda sit, quàm dispiciendum quî illæ temperare inter se debeant. Itaque pauca quædam videntur dicenda esse de singulis. Ac primùm quidem de lectione, quæ profectò non potest illis non esse vtilissima; cùm hac ratione & linguarum non satis periti ad bonorum Authorum stylum tacita quadam æmulatione possint sese componere; & addiscentes paulatim dictionum significationes, phraseónque lepores, consequi possint, vt eos Authores familiares demum habeant, quos nisi assidua lectione nunquam fuerint intellecturi. Id curandum, vt qui libri ipsis prælegentur, neque dictionem perturbatam habeant, neque eius sint argumenti, quod ipsorum captum effugiant. Alterum enim illorum ingeniis figeret inutilem crucem, cùm prouectiores sint habituri, vnde sese etiam ex locis difficilioribus expediant; alterum efficeret, vt neque labor iucundus esset, neque profectus responderet maximæ etiam diligentiæ. Hinc illud probo, cùm tenera ætas narrationibus valde delectetur, vbi rudem saltem Geographiæ notitiam fuerint assequuti, fabulas illis, historiásque statim prælegi, vt hisce capti, seu illecebris, lectioni assuescant, deincépsque, cùm vlteriùs procedendum fuerit, sequantur alacriùs. Quamquam, quod ad fabulas spectat, admoneri illos semper velim ea, quæ ex illis recitantur, esse falsa & ludicra ne scilicet tenella ingenia superstitionum terroribus, aut vitiorum lenociniis fracta in mollitiem degenerem ac indecoram deflectantur. Sed nimirum ea videntur quomodocumque tandem pellicienda, vt lectioni quasi innutriantur; cùm hoc sit quæsitum paratissimum ignorantiæ remedium; quo & cognita aliis, & quæ sunt à nostris seu locis, seu temporibus dissita, cognoscere nobis est in promptu. Ad Memoriam quod artinet, quæ discendo excolitur, ea non potest etiam satis commendari; ac præsertim in hac ætate, quæ & eius est temperamenti, vt facilè quidvis addiscat; & iis curis soluta est, quæ vulgò solent grandioribus maximo esse impedimento. Certè quæ Memoria

moria eſt diues, ea hominem facit eruditum; neque magno ſolùm ornamento in humana ſocietate eſt, ſed ex locuplete etiam penu ſana conſilia, ſana decreta ſuppeditare iudicio poteſt. Ac iſtos quidem nunquam probaui, qui multa addiſcunt; non vt multùm ſapiant, ſed vt multa ſciant, & ex memoria gloriam quærant: Verùm multa ediſcere, vt iudicium inde roboretur, & in ipſo ætatis flore, quaſi matureſcat; hoc nihil duco eſſe præſtabilius. Hinc Author tibi fuero, vt aliquid ſemper illi quidem diſcant, ſed vt cures tamen illud ſemper ad iudicium referant. Ne laborent vnquam in iis ediſcendis, quæ minimè intelligant. Sic enim & Mens excruciatur, & neſcio quo pacto fit, vt à ſeipſa quaſi alienetur. Addiſcant ſemper res, potiuſquam verba; & cùm recitare quidpiam oportuerit, non tam præſcriptis verbis id dicant, quàm ſponte & ex re, de qua dicent, percepta emanantibus. Vtiliùs enim, meo iudicio, memoriam exercet, qui marte ſuo, propriiſque verbis enarrat hiſtoriolam; quàm qui totam Æneiden non intellectam pronunciat. Hoc quidem eſt, quod ferè videmus à Parentibus poſtulari, & à vulgo ſuſpici, declamari totum diem; exiſtimant quippe nihil referre, ſeu ſcias, ſeu neſcias, quid ſit id, de quo loqueris, dummodò memoriter dicas. At ego ſemper exiſtimaui nihil fieri poſſe ineptius; cùm alia præſertim ratio ſuppetat & memoriam ſimul, & iudicium exercendi. Eloquatur Puer per me licet, & incongruè, & barbarè; dummodò voces ex ſeſe fundat, & ſit deinceps qui errorum dum ceſſarit, admoneat. Pergat enim ſolùm, & crebrò id faciat; continget demum, vt nunc hos, nunc illos lapſus corrigens, quiduis & ſcitiſſimè, & expeditiſſimè, & eloquentiſſimè loquatur. Quod denique ad Scriptionem ſpectat, ea plurimum etiam conducit. Etenim, dum illi ſeu Græcâ, ſeu Latinâ linguâ, Vernaculam exprimunt, aut Vernaculâ Græcam, ac Latinam; exercitatione hac fiet, vt quod alienum fuerit, in ſe transferant, & ex peregrino domeſticum faciant, id aſſequi autem ſcribendo, quàm dicendo licet accuratiùs; nam & errores cautiùs deuitantur, & quæ ſeu dictiones ſeu phraſes auribus magis congruunt, ſeliguntur commodiùs. Scribendo nempe tentare licet, quæ compoſitio verborum concinnior; cùm inter dicendum omnia præter propter vſurpanda veniant. Tametſi porrò Scripturæ inuentio credita multis fuerit pernicioſa, quòd exinde memoriæ cultura protſus penève neglecta ſit: hoc ſaltem, negari non poteſt, quæ meditati fuerimus ſcribendo, ea tenaciore quadam ratione hærere memoriæ; ídque, quod ad linguas præſertim addiſcendas attinet; quæ niſi crebra repetitione, ac veluti facta quadam vi, probè imprimi nequeunt. Vt taceam, quæ, ſeu legeris, ſeu didiceris ab aliis, non meliùs vnquam tua fieri, quàm ſi verbis tuis reddere adnixus, calamo mentem retardante, id ipſi, quaſi infixeris. Hiſce præmiſſis, & cùm oporteret accuratè iam comparare exercitationes iſtas inter ſe: breuiter tamen (quod nimis iam prolixitatis pagina admoneat) Exiſtimo primùm debere Pueros, adoleſcentéſque plura ſemper pro ſuo captu legere, quàm diſcant, aut ſcribant; quippe ea modò intelligant, non pauca ſemper hærebunt memoriæ, efficietúrque vt multa etiam inter ſcribendum occurrere valeant. Deinde, cùm debeant initio diſcere plura ad verbum, quàm ſcribant, illud enim eſt & facilius, & ad ſcriptionem etiam neceſſarium: vbi fuerint tamen prouectiores, debere plura ſcribere, quàm memoriæ ad verbum mandent, tum enim & ſcriptio, & Authorum imitatio expeditior ex vſu eſt, Cæterùm autem, quod ad memoriam non tam verborum, quàm rerum ſpectat, debere tum illos plura diſcere, quàm ſcribant, cum & hoc illis ſit magis ad manum; & comparanda rerum copia ſit, quæ declarari ſcriptione poſſit. Habes, mi RENERI, quid hac de re ſentiam; qui exoptaſſem magis, quid de eadem ipſe ſentires, cognoſcere. Sed nimirùm ego ſic facilis ſum, vt balbutire omninò malim, quàm Amico nihil reſpondere. Quem Typographi noſtri filium mihi commendas, nondum vidi: Enitar illi, ſi me conueniat, oſtendere quà potero, quanti & tuam amicitiam, & Parentis eius voluntatem faciam. Tu vale, ac me ſemper ama, & clariſſimo Riueto, cui vt alia benè multa, ſic te cognitum, meíque amantem debeo, ſalutem multam dicito. Pariſiis VI. Eidus Februar. an. M. DC. XXX.

Is Renerius eo ipſo die, quo vxorem duxit Vltraiecti, cœpit per conuiuium malè habere, & ex eo eductus paucis poſt horis interijt, ſicque non thalamum, ſed feretrum inuenit. Narrauit Bornius, qui ſub ipſo ſuum Philoſophiæ curriculum iam abſoluerat.

Eximio Viro IACOBO GOLIO, *& linguarum Orientalium, & Matheſeos apud Leydenſeis Profeſſori Inclyto,*

PETRVS GASSENDVS S.

Vix elapſæ mihi è manibus erant (Suauiſſime GOLI) quas ad te poſtremùm dedi literas, cùm ab amico noſtro perhumano & Collega tuo celebri Riueto, epiſtola reddita eſt. Significabat vir ſingularis & quid rerum ageres, & vt meum illud conſilium de excudendo, quem tranſmiſeras Catalogo, eſſes accepturus, At non multis ecce poſt diebus allatæ ſunt mihi tuæ literæ, quibus quòd tuam mihi teſtari beneuolentiam pergeres, nihil potuit eſſe optabilius. Vnum fuit, quod moleſtiam mihi aliquam create potuiſſet, niſi ſecurus penitùs fuiſſem de tua conſtantia. Scribebas nihil eſſe in eo Indice, quod videre lucem mereretur: & ecce tamen è Typographeio ab aliquot diebus iam prodierat. Quid aliud in mentem ſuccurrere debuit, quàm te eum eſſe, qui nihil propterea ex amicitia remitteres? Excuſationem iam ante ſcripſi, cum miſſis duobus exemplaribus. Addo tuæ eſſe humanitatis, vt lapſum hunc facilè condones, ídque cùm mihi præcipuè nihil antiquius fuerit,

quàm vt exinde tuo nomini celebritatem compararem. Rem porrò & mihi, & plerisque aliis, quibus id innotuit pergratam scripsisti, versare te in animo curam concinnandæ Arabicorum Scriptorum historiæ. Hic nempe erit, veluti desideratus Commentarius euulgati iam Indicis, in quo fœlicis Arabiæ præclaras merces explicabis. Id age modò, Præclare Vir, quippe non hominis vnius, sed totius cuiusdam Gentis exploratum nobis genium facies. Quantum verò putas fore, vt solertiæ tuæ debeant tot illustria ingenia, quorum monumenta non squalore modò, & situ deterseris: Verùm ex alio Orbe adducta in tam aperto Europæ theatro, ac tam clara luce constitueris? Hoc non obstabit, quin te accingas ad proferendos specialiùs, qui melioris notæ visi fuerint; perutile interea, iucundúmque omninò erit plurimos simul, vel potiùs omneis vno prospectu quasi contueri. Eueniet certè, quod coniectaris, fore vt exinde Arabicæ linguæ excitetur studium. Quid enim, amabo, sperandum non est, vbi id fuerit præstitum: cùm iam ex nudo Indice tantus amor illius linguæ addiscendæ exarserit? Et scire aues aliquid de Parisiensibus studiis? Scito linguarum Orientalium heic iam vigere studium, & cum Arabica quidem fuisset huc vsque incultior; ex quo tamen tot præclara illa asportatorum abs te librorum argumenta cognita sunt; dici non potest, quàm multi illam & desiderarint, & quærere occœperint. Viget & studium non vulgare scientiarum Mathematicarum: non quòd publica Auditoria frequenteis habeant plurimos; sed quòd benè multorum lares Sirenum harum conscij sint. Quod idem dicẽdum de cultu Poëseos, Historiæ, Elegantiæ, cæterarúmque amœnitatum, quas Humaniores literas vocant; Quippe illarum studium non tam commendandum videtur ex Gymnasiorum strepitu (tyrones enim, qui eò conueniunt) quàm ex affectu, quo eas priuatim non paucos sanè prosequi videas. Aliud studium, quo permultos etiam detineri compertum habeo, ipsa est Alchymia. Ars laudabilis, vt ego opinor, & propter naturæ inuestigationem, & propter salutem, quam plurimis parat. Sed quæ mihi semper visa est inepta propter pollicitationes Lapidis illius fœlicis, quo isti sperant non modò se Metalla posse transmutare, sed sanitatem etiam constantem, & quod amplius est, immortalitatem olim consequi. Atque hæc quidem, quantum ego noui, celebriora studia sunt, quibus plurimi priuatim incumbunt; quæ publicè verò colantur, commemorare nihil attinet. Nota enim sunt varia Professorum genera, quibus Academia semper efflorescit. Nihil proinde necesse est dicam de Disciplinâ Theologica, quæ tametsi splendorem suum non satis tueri dicatur; sunt tamen causæ, cur pluribus semper Auditoribus, quàm cæteræ simul omnes Facultates concelebretur. Nam & Medicinæ proci sunt pauciores, vel ex eo, quòd qui hîc promouentur Artem vix faciant extra mœnia; & ad Prudentiam Iuris, quod spectat, cùm numerosissimi semper illam ambiant, ex aliis tamen Academiis in Ciuitatem ferè comportatur. Nihil de vulgari dico Philosophia, quæ quod variis in Gymnasiis alumnos semper multos educet, non est profectò cur admiremur; siquidem Dia hæc Sophia non per seipsam iam expetitur, sed, quæ temporum est conditio, quæritur solùm, veluti nescio quid εἰσαγωγικὸν, ad superiores (sic nominant prædictas illas) Facultates. Nihil demum de cæteris, quorum & priuata cultura & publica institutio est. De me ipso aliquid adiicio, quando ipse præterea cognoscere desideras quid retum moliar, dum hîc tempus tero. Ac præmittis quidem veluti encomium flexanimæ indolis: Verùm id refero acceptum tuæ beneuolentiæ, qui si me nosses, agnosceres suppellectilem & tenuem, & curtam. Ipse certè meæ conscius imbecillitatis, nihil non despondeo, & quidquid vnquam comminiscor, ipse omnium primus semper improbo. Sed his omissis ac ne velle celare te videar quid inpræsentiarum agam, dicam paucis; Philosophor. Nosti iam quandam à me collocatam Epicuro operam, illam interdum retexere soleo, dum exploro & alia. Meditor nempe, & comparo celebriora quædam Placita antiquorum Philosophorum; ac omneis cum suspiciam, singulorum Opiniones sic enitor expendere, vt si in cuiusvis transfunderes Genium. Scilicet nullum damnare audeo; & cum Viri magni omnes fuerint; neminem istorum existimo immeditatò, ac præter rationem dogmata nobis sua prompsisse. Leuitatem potiùs, ne dicam temeritatem Hominum nostrorum incusare soleo, qui passim causâ incognitâ, &, vt præoccupati sunt, atro calculo illos notant. Quasi verò aut illi fuerint brutæ quædam pecudes; aut errorem Veritati præferre voluerint! Quod me attinet, ex quo mentem meam hac quasi lympha rationis purgaui; modestiúsque me habui, visus sum mihi sic fuisse admissus in pleraque eorum adita, vt plerisque ipsorum mysteriis mihi iam videar coram interesse. Quod caput est, peruideo, nisi prorsus hallucinor, maiorem fuisse virorum tantorum conspirationem inter se, quàm hominum vulgus opinetur. Verborum est plerumque dissidium: at quod res ipsas attinet, maxima est in maximis etiam, celeberrimísque argumentis eorum consonantia. Id mirum; sed aut longè fallor, aut quod spectat ad principia Rerum; ad finem Bonorum; ad naturam Animæ; cæteráque in quibus illi diffidere præcipuè creduntur; penè prorsúsque consentiunt. Vtcumque sit, hæc mihi præsens est inuestigatio; quæ vt fallat in cæteris, vel vmbra tamen Veritatis, quam vbique capto, delectat. Vmbtam dico: nam de ipsamet Deus aliquis viderit. Ea diuina est, ac Mortalium (quantum complector animo) sic deuitat consortium, vt ne humanæ quidem mentis coniectura illum assequatur. Colenda tamen, quod sui vmbrâ, ac veluti specie, quam verisimilitudinem dicimus, tantopere placeat. Hæc vna est, quàm exigo, dum circà diuinam, hac humanam Philosophiam colo: voluptatémque tum sentio, cum tot sublimeis Animas video in ipsam sic conspirare. Cæterùm nihil hîc subiicio de Mathematicis Artibus, ad quas interdum etiam diuerto. Nosti ipse vt facilè obliuisci illarum non

non liceat, mihi præſertim id nefas eſt, qui illis debeo, ſi quid aliquando delirare dedidici. Vnum eſt, quod potiùs attexam, videlicet deſtinaſſe me ſtatim à Paſchalibus ſingulorum dierum horas aliquas Arabicæ linguæ ſtudio impendendas; Etenim æquum eſſe non duco, vt cùm cæteri ita exardeſcant, ac me præſertim procurante, ipſe ne ſim quidem lepidus. Neque me verò deterret ætas, cuius attigi iam annum duodequadrageſimum: cum ſapientiſſimo olim Viro, tametſi longè prouectiori, contigerit literas Græcas auidè quaſi diuturnam ſitim expleturo arripere. Socium, Amicum, Patronum habeo, Virum omninò ſingularem, Franciſcum Luillerium; qui ſeſe eodem deuouet: Is & te colit, ac vere amat, ſalutátque amiciſſimè. Exoptamus verò vterque, vt ſi compendium fortè habeas, quo nos promoueri poſſe iudices, haud graueris nobis impertiri. Linguam vterque Hebraicam vtcúmque callemus. Si quidpiam nobis id conferat, eò procedemus alacriùs. Quod de futura mea Sede poſtremo loco interrogas, dicam propè quod ille, Neſcio. Mundanus ſum, & dum benè ſit, facile autem eſſe poteſt, vbi Gentium ſim, parùm intereſt. Arcet me adhuc à Patria, quæ illic peſtis eſt graſſata à pluribus iam menſibus, & neſcio an ante Autumnum reditum illùc ſim apparaturus: Amicus certè ille meus, votis aliorum conſpirantibus, iniicit mihi hîc remoram. Seu tamen in Patriam, ſeu aliò contendam, ſeu hîc ſim perſeueraturus, maturè tibi ſignificabo; vt liceat ſemper communicare, amicitiámque hanc colere. Accipies hac cum Epiſtola Merſenni re & profeſſione Religioſi Viri literas, quibus opinor declarabit redditas ſibi mea manu eas, quæ abs te ad illum deſtinatæ fuerant. Adiungo ſchedam Româ tranſmiſſam ad Typographum à quo tuus eſt Catologus editus; vt exinde cognoſceret, Exemplar-ne Samaritanum, quod exſtat Romæ, delineatum eſſet iiſdem characteribus, quibus quod exſtat Pariſiis. Comparatione porrò facta idem eſſe characterum genus, eamdémque formam deprehenſum eſt; niſi quod eſt exigua quædam in VVavv differentiola. Verùm optaret adhuc pernoſſe, an quod Leydæ eſt exemplar duplex, allatum nempe illud à te, & aduectum aliud ex Anglia: ex eiſdem etiam, aut diuerſis conſtent characteribus. Itaque & ipſe te orat, & illius gratiâ ego te exoratum velim, vti nobis ſignifices paucis ex vtroque verſibus deſcriptis, quomodo ſeſe res habeat. Id ſi digneris, ſimul remittes hanc, quam ego ſuaſi, vt tecum communicaret ſchedulam. Supereſt tibi indicem eſſe Tubingæ optimum virum, eximiúmque Mathematicũ VVillelmum Schickardum, qui præclaram quandam Geographiæ reſtitutionem molitur. Is deſiderauit habere abs me obſeruationes aliquot Cæleſteis, quibus inſtitutum ſuum promoueat. Impertitus ſum; ac dici non poteſt, quàm gratò id acceperit; quàm profeſſus fuerit ſe exinde fuiſſe adiutum. Exiſtimo, ſi aliquas ex habitis illis in Oriente, quas tu aduexiſti beneficio tuo impetrarit, fore vt inde & lætaretur, & iuuaretur quam-maximè. Igitur te etiam, ac etiam, mi Goli, obteſtari auſim, vt ſi quædam inter illas ſint, vel Polorum altitudines, vel Eclipſes obſeruatæ, haud graue ducas paucarum quarundam illi copiam facere, ſeu ipſe per te ſcripſeris ad illum, ſeu eam mihi, quod non recuſabo, prouinciam demandaueris. Id ſi egeris, experiere ſanè gratiſſimum virum, ſponſorémque me præbeo fore, vt nunquam te illius tuæ liberalis animi ſignificationis pœniteat. Salutem ſemper plurimam dico Collegis tuis clariſſimis. Vale. Pariſiis poſtridie Nonas Mart. an. M. DC. XXX.

Exiſtimâram tantum mihi temporis ſuperfuturum, vt poſſem ſaltem ad Clariſſ.mum Collegam Riuetum dare literas: ſed vix datum mihi paucas has-ce adſcribere voculas, quibus te precer, vt apud illum me excuſatum facias. Id age quæſo; illum ſaluta, ac ipſe Vale iterum.

Præclaro Viro VVILLELMO SCHICKARDO,

PETRVS GASSENDVS S.

Significauit mihi nuper ſingularis vir, & amicus noſter Diodatus, SCHICKARDE Doctiſſime, quàm grato animo complexus Obſeruationes illas fuiſſes, quas abs me, ipſo procurante, obtinere volueras. Significauit & clariſſimum bonarum literarum lumen Hugo Grotius tuis ex literis, quàm calida, quámque effuſa in me voluntate eſſes animatus. Itaque ego non potui, nec debui memet continere, quin tibi hanc animi alacris, & prompti teſtationem rependerem. Eſt ſanè quod mihi gratules, potuiſſe me tantillo officio beneuolentiam tantam promereri: at fateor me illam debere indoli tuæ generoſæ, quæ vinci eſt neſcia, quæque tam amplam reponit gratiam, vt luculenter me debitorem ex creditore conſtituat. Perge porrò me ſic amare, Clariſſime, & Optime Vir; non parcam ego affectui; neque committam, vt ingratum me, immemorémque vnquam experiaris. Ac doleo quidem non licuiſſe tum cum obſeruationes miſi, aut literas ſimul dare, aut quas præcautiones inter obſeruandum adhibuiſſem apponere: attamen & tum temporis ægritudine quadam deſtinebar, quæ vix neceſſaria delibare me pateretur; & facilè mihi, nec immeritò, de humanitate tua pollicebar fore, vt illud qualecumque eſſet, æqui, boníque conſuleres. Nunc cum deberem veluti hiſtoriam obſeruationum ad te ſcribere, vt clariùs de fide, quæ illis videatur eſſe adhibenda, conſtaret: non facio tamen, quoniam, vt ſpero, id poterit breui fieri compendioſius, videlicet cùm ante annum longam ſcripſiſſem Epiſtolam ad Religioſum, & doctum, Virum Marium Merſennum, quæ contineret quandam ipſius aduerſus R. Fluddum Apologiam: ac ſimul curaſſem vt ipſi illæ eædem, paucæque aliæ, quas à me petierat Obſeruationes conſignarentur; audio iam procurare ipſum, vti obſeruationes typis vnà mandentur cum Epiſtola.

stola. Id itaque si perficiatur, curabo ad te transmitti exemplum, quo descriptionem videas. Nisi fiat, exscribam ipse, ac declarabo quibus organis, quâ curâ omnia peregerim. Dum id exspectas saltem, me eum habe, qui volens nunquam decipiar. Ne verò & hac etiam vice Epistola abeat sine tessera, Obseruationem ecce attexo, cui non tam mea industria defuit, quàm si quid deest, Cælum inuidit. Illam ad verbum sic conscriptam habeo *meis in commentariis*. Diniæ, anno 1627. mense Septembri, die 18. Stylo nouo, Vesperi. Cùm esset Australis in cauda Ceti iam alta ad Ortum gradibus 21. min.54. (Quadrans aderat, cuius radius longit.5. Pedum) hoc est hora 11. min. 1 $\frac{1}{2}$ Tecta erat omninò Luna prædictam stellam in gena ↔ seu quæ est occidentalis trium in collo ↔. Atque id quidem triente, aut $\frac{2}{5}$ Limbi inconspicui; fiebat enim ((iam ἀμφίκυρτος, adeò vt ægerrimè etiam Telescopio secundarium illud lumen adpareret, ab Australi cõfinio lucidæ & obscuræ partium, hoc est paulò infra medium eiusdem partis obscuratæ. Verùm nubes tunc importunè ea parte Horizonti occiduo proxima ascendens (quæ & sensim totum residua nocte occupauit Cælum, & sequente die copiosam effudit pluuiam) inuidit spectaculum. Quamquam iurare propè ausim occultandam fuisse Stellam eo ipso momento, aut insensibili post tempore ex quo videre illam desij. Tanta nempe sedulitate sectatus ipsam Telescopio fueram, cùm Lunæ deorsum quasi adrepere videretur tantáque ipsi propinquitate admota iam fuerat (vix enim inter Stellam, & illustratam Lunæ orientalem partem videbatur collocari posse dimidium eius, quod illustrabatur, cùm tamen ((esset vno tantum die *dichotomo* maior) vt aliquoties iam miratus essem, quorsum tandiu differretur eius occultatio. Hinc si vel vnum, vel duo minuta adiicere volueris; nihil existimo amplius adiiciendum. Semi-quadrante certè horæ post, eleuata nempe eadem cauda Ceti grad. 22 $\frac{1}{2}$ dehiscentibus illîc nubibus Stella prorsus visa non est. Habes obseruatiunculam, quæ si tuo vtcumque instituto deseruiat, tum censebo opellam meam inutilem prorsus nõ fuisse. Certè quæ eius generis obseruationes haberi possunt, conducere præsertim videntur, quòd hîc illæ absint vmbrarum ambages, quæ circa Eclipseis Lunæ obseruandas solent negotium facessere. Circa illas quas accepisti nullam vnquam rationem habui illius velut caliginis qua Luna æquè & initio, & ad finẽ suffunditur. Vsus sum Optico tubo, qui Lunam quasi detergendo, limbum ipsius disertè monstraret, temerationémque statim sensibilem efficeret. De Solari ne me vanum putes; si dicere ausim & exquisitissimam illam fuisse, & dignam fortassis, quæ olim in Astronomiam adsciscatur, peruidebis postea quid studij circa illam contulerim. Sed & quoniam dum noster Grotius Literas mihi tuas recitaret agnoui fore vt gratum haberes, si aliquid etiam impertiri possem de variatione Magnetica, ecce adiungo illam Aquis-Sextiis, non esse omnino sex graduum. Scilicet ducta exquisitè Meridiana linea (quippe neque vnico die, neque vnica aut hora diei aut Solis altitudine ea, & descripta, & probata est) Ego & singularis vir, amicúsque meus Iosephus Galterius Prior ac Dominus Valletæ, vix vidimus vnquam Magneticam acum ab ipsa deflectere vltra gradus quinque & minuta ferè 50. Nosti quàm hæc obseruatio distet à coniecturis Nautonerij, de quo ad Grotium quoque scripsisti. Filium ipsius illic vidimus, qui Patris exemplo Meridianam lineam venaretur solùm ex latrunculis seu stylis, quorum vmbræ circellos varios ante & post Meridiem secarent. Verùm & hac quoque ratione (tametsi obseruandi genus praxi ipsa nominibus multis lubricúmque, & fallax sit; vbi præcisionem exegerimus) apertum ipsi factum est, quantum coniecturæ Paternæ ab experientia recederent. Ita nimirùm contingere solet quoties quis suis applaudens insomniis Naturam ipsam negligit. Quasi verò, si quidpiam bellè, ac in ipsis hypocaustis ratiocinati fuerimus, necesse sit vniuersam statim naturam rerum alligari nostris ratiociniis? Infœlices nisi peruideamus alium esse naturæ genium, quàm humanæ mentis coniectura ferat, & cuius cum opera pateant, modum tamen operandi inuestigare non liceat; tantum abest, vt certas leges Genio nostro consentaneas perscribere tentandum sit. Cæterùm hac cũ Epistola accipies vnà Catalogum rarorum librorum, quos vir insignis Golius ex Oriente nuper aduexit, & apud Leydam deposuit. Passus sum illum hîc excudi, postquam me Golius ipso donauit; quoniam interesse putaui rei Literariæ, vt multis innotesceret; Videbis inter cætera mentionem in eo fieri Obseruationum Cælestium variarum, quæ in Oriente sint habitæ. Hæc causa est cur ipsum nuper tui causâ rogauerim, vt obseruationes illas recenseret, & quascumque aduerteret, seu Altitudines Polareis, seu Eclipseis obseruatas (vix autem possunt non esse complures) illas & interpretaretur, & vel ad te ipse mitteret, vel certè mihi committeret, ad te deinceps transmittendas. Id si egerit (aget autem quæ est ipsius humanitas, ac in me ipsum propensio) existimo non contemnendam operi tuo fore accessionem. Cùm ad me primùm rescripserit, quid sperandum sit, curabo vt nôris. Vale interea, Præclare Vir, & quod agis, agere perge. Scriptionis genus, in quo versaris, vtilissimum æquè est, ac delectabilissimum; viderísque præ cæteris, quotquot attingunt hoc argumentum, dignas omninò agitare curas. Nimirùm isti consarcinatores ne hilum quidem proficiunt. Id agunt solùm, vt Veritas, quæ obducta semel fuerit, inuolucris semper pluribus tegatur; &, quod fieri solet in communi vita, plurium exemplum noceat. Tu generosiùs reuocas rem ad germana principia. Vtinam forent in singulis vel Vrbibus, vel Regionibus, qui instituto tuo deseruirent. Vereor ne tuus affectus tantus Obseruationum necessariarum magnâ laboret penuriâ. Ita paucos videre licet, qui eò applicent animum, puténtque Cælum sibi datum in hæreditatem fuisse. Exclamare profectò licet, *Curua in terras Anima!*

Verùm ne ceſſes propterea pergere quo vſque licebit; Niſi rem planè perficies; attamen fortaſſis eueniet, vt bene multis torporem excutias;& cùm ſemel fundamentum pulcerrimæ rei ieceris, maxima tandem moles aſſurgat. Iterum Vale, ac me ama. Dabam Pariſiis IV. Idus Mart. an.vulgari M. DC. XXX.

Viſum eſt attexere aliud Catalogi illius Exemplum, vt ſi fortaſſis tibi intercedat cum Keplero neceſſitudo, illius ipſi copiam facias. Fortaſſis illum vir maximus contuebitur lubens; & vt negligat cætera, curabis certe vt affectum, quo ipſum complector, iucunde accipiat.

Viro nunquam ſatis laudato IOANNI KEPLERO *S.Cæſareæ Maieſtatis Mathematico Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn eſt quod te detineam multis, ô Literatorum Decus. Mitto ecce munuſculum,quod ſi gratè acceperis, plus æquo fuero conſequutus. Haud ſanè id eſt,quod mereatur in tuas manus incidere; ſed cùm non ea ſim fœlicitate,vt quidpiam melius proferam,ſpero de tua humanitate, vt quàm hîc teſtor obſeruantiam, haud iniucundam habeas. Suppreſſiſſem lubens hunc partum,qui in priuatos amici vſus, nó in hanc lucem quæſitus fuerat: verùm cùm alea iacta ſit,ſupereſt locus excuſationi, qui emendationi non patet. Semel iterúmque memineram tui in illa Epiſtola.Feciſſem fortaſſis ampliore elogio,ſi vel leuis ſuſpicio fuiſſet rem olìm typis mandatum iri. Sed ſpes eſt fore, vt candor tuus, quidquid id eſt, conſulat boni. Typographi error præ cæteris fuit, vbi poſteriore loco facta eſt tui mentio, nempe lituras,ſi quæ erant in αὐτογράφῳ,parùm obſeruauit: verumtamen quæ ad calcem eſt appoſita κατόρθωσις, vt legendum ſit indicabit. Quod ſpectat ad Obſeruationes,illæ & comptiores prodire,& inſtructiores potuerant;ſed quæ ſunt huius generis, niſi ſimplicitate placeant,non eſt omninò quòd euulgentur.Cæterum copiã à Schickardo noſtro tibi iam exiſtimo factã meæ illius Obſeruationis circa Eclipſin Solis nuperam diei X. Iunij, &c. *reſiduum habetur ſub Titulo Mercurius in Sole viſus & Venus inuiſa, Excerpti nomine his exceptis.* Sed finem facio,ne moroſior ſim,iam enim ſentio, quam te meis nugis præter inſtitutũ detineã. Tu me ama,Præclare Vir,qui excellentis tuæ virtutis ſum obſeruantiſſimus.Dabam Pariſiis VI.Kalend.Septemb.an.Æræ vulg.M.DC.XXX.

Raro Viro, & Amico ſincero VVILLELMO SCHICKARDO, *linguæ Sanctæ apud Tubingenſeis Profeſſori Peritiſſimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

DIes aliquot ſunt, mi SCHICKARDE, ex quo amicus ille noſter vir ſingularis, Elias Diodatus miſit ad me literas tuas cum adiuncta obſeruatione Eclipſeos Solis nuperrimæ. Obſeruationem eandem abs te miſſam habueram iam antea Grotij noſtri nobili manu. At cauſa duplex, quòd reſponſionem in hanc diem diſtulerim: vna, quòd cùm ipſe ad eundem Diodatum obſeruationem Eclipſeos meam tibi reſignandam miſiſſem, crediderim forè, vt non auidè, languidéque eam exſpectares: Altera, vt libellum iſtum ad te ſimul tranſmitterem, quando & illum te lubenter viſurum eſſe ſignificâras. Quod ad Eclipſin itaque ſpectat,factum iam eſt operæ compendium,cùm interuentu amici noſtri videre iam potueris quidquid fuit in illa mea obſeruatione præcipuum. Idem etiam poterit tibi ex adiuncta Epiſtola, quam ad Keplerum ſcribo,conſtare; cùm eo fine liberam à ſigillo faciam, vt poſſis totam pellegere. Erit fortaſſis quòd præter Eclipſin libenti animo conſpicias; Id ſi ita ſit, tuo vtere iure: nam illud ad te ſimul ſcriptum volo; Cura ſolùm vt deinceps & Epiſtola & adnexum aliud libelli Exemplar ad Keplerum quam-primùm detur; ſed ſic tamen vt tua interceſſio addat pondus munuſculo. Scilicet, niſi te excuſante, qui communis amicus es, non erat, quòd hunc virum tantum, tam ardenter interpellarem. Maiori vtor erga te licentia; ſed nota mihi tua humanitas, ex qua meritò hæc mihi libertas. Plurima occurrunt, quæ digna ſint veniã;ſed tu ad illam impertiendam etiam non rogatus propendes. Hinc quod attinet libri argumentum, cùm vnà opus eſſet liturâ, id tibi tamen fidenter ſiſto; quaſi non eſſet, quo offendereris. Quare & quidquid iudicaueris, ſcito id mihi,cui tuus candor perſpectus eſt, acceptum fore. Quamquam miſerebit me tui, ſi ea te fortè patientia teneat, vt velis rem cognoſcere. Etenim eæ nugæ ſunt, quarum me penè & piget,& pudet. Verùm tu omnia, vt videbitur. De Parhelio, quod memoras, doleo id fuiſſe Amſterodami infœliciter adeò procuratum,vt nudum & ſine delectu excerptum mea ex ſententia nomine meo circum-latum ſit. Prolixa enim Epiſtola fuerat à me ea de re ſcripta, quæ ſi ſua ſerie fuiſſet excuſa, non adeò me ridiculum, quantum coniector exhibuiſſet. Probas tu quidem; at ego, dum id facis, affectum tuum ſic agnoſco, vt nihilominùs ſentiam, quàm præter mentem res acta ſit. Sunt hîc amici, qui me conquerentem de euulgatione illa cum audierint, requiſierint Epiſtolam, quam & curarent imprimendam. Niſi ea adhuc ſub prælo eſſet, exemplum ipſius ad te mitterem,ſed occaſione proxima id fiet. Quod de reliquis illis meis Exercitationibus rogas, cur non iam in lucem prodierint, in cauſa ſunt tempora, & mores. Libertas in illis mihi paulò maior quàm ferat rerum præſentium conditio. Tametſi enim ſic tempero omnia, vt calumnias præoccupem; nondum tamen ſum adeò fœlix, vt ſatis æquos iudices nanciſcar; quare Saluti conſulo, dum & ſeruire tempori ſtudeo. Parùm abfuit quid Prodromus ille, quòd ſolita approbatione non prodiiſſet præmunitus,excitaret Tragœdiam.Quidnam putas, Sperari debuit de reliquo illo apparatu?

Itaque

Itaque faciem rerum aliam, melioremque sortem exspecto, quæ nisi mihi adriserit, mihi cecineto, & Musis. Habeo & alias Commentationes in Philosophiam Veterum; sed nempe mihi & Amicis habeo: quę enim vulgò laudatur, & placet generis longè alterius est. Sed ad libellum redeo, in quo videbis Obseruationes, quarum mentionem feceram tibi superioribus literis. Ego, cùm illas percurrerem, deprehendi etiam illam de Occultatione Stellæ in gena ♉ quam literis ad te datis inserueram. Tu, quòd literas onerâtim descriptione superuacanea, lapsui memoriæ tribues: neque enim illam Petriscio cõmunicatam imaginabar. Nunc quòd nullam ibi descriptionem legam obseruatæ à me Gratianopoli altitudinis Polaris, non pigebit obseruationem hîc attexere, quæ habita est per Gnomonem magnitudinis haud vulgaris. Itaque ipsam peregi Gratianopoli, anno 1625. die Iunij 21. (in cuius Meridie præcisè contigit Solstitium) opera adiutus optimi illius Valesij, cuius mentio fit in libello. Negotium totum peractũ est in Sphæristerio amplissimo, cuius fastigium sex Orgyis, Parisiensibus-ve toisis esset eminẽtius. Imprimis verò diebus aliquot præcedẽtibus tegulâ ablatâ ex summo fastigio reposueramus laminam, in qua priùs paratum fuerat rotundum foraminulum. Ex inferiore foraminis parte demiseramus perpendiculum & in subiecto pauimento notaueramus casus punctum. Libellato pauimento Meridianam duxeramus lineam ex illo puncto versus Boreã (tabulâ nempe ad hoc aptatâ.) In trabecula leuigata expresseramus intincto filo rectam lineam, trabeculámque sic resecueramus, erexeramúsque, vt alterum lineæ extremum prædicto casus incumberet puncto, alterum attingeret inferiorem partem prædicti foraminuli, quæ pro vertice styli haberetur. Scilicet fidendum non fuerat extensilis, contactilísque fili longitudini, è quo plumbum dependisset. Denique prædictam lineam, seu altitudinem styli emensi fueramus repetitione particularum subtilissimè diuisarum in pede aurichalcico, repereramúsque eam esse eiusmodi partium 6469. Omnibus autẽ apprimè instructis accedentéque prædicta meridie, Obseruaturi adfuimus, notauimúsque breuissimam vmbram, seu punctum limbi propinquioris lucis foraminulo traiectæ in Meridiana linea; ac emetientes distantiam ipsius à prædicto casus puncto, illam deprehendimus prædictarum partium 2541. Quocirca ex proportione illius styli ad hanc vmbram rectam, deduximus angulum altitudinis superioris limbi Solis 68. gr. min. 33. sec. 20. seu centri semidiametro detracta 68. gr. 18. min. 30. sec. Et quia vnum minutũ parallaxeos videbatur restituendũ, habuimus correctam Solis altitudinem 68. gr. 19. min. 30. sec. Vnde & deducta exinde maxima Solis declinatione 23. gr. 31. m. 30. sec. Restitit altitudo Æquatoris 44. gr. 48. min. Ac proinde altitudo Poli Gratianopoli 45. gr. 12. min. Illã præcedente Æstate per Quadrantem Bipedalem obseruaueram vno minuto breuiorem. Diameter porrò foraminis in tecto fuit prædictarum partium 88. grad. Diameter Eclipseos lucis in pauimento breuior earundem 690. gr. longior 736. grad. Vides quod meum Machinamentum: Sed & vide cum dicere de Eclipsi initio cœpissem, quãta sit facta excursio? Quãquam ecquid necesse fuit adiicere quidpiam de comparatione Obseruationum Eclipseos nostrarũ; cùm tu abundè sis perspecturus quid in tua excellat, quid in mea deficiat, & ego etiam id satis peruideam. Quæso te solùm, vt significes occasione proxima an nõ putes differentiam longitudinalem hanc vrbem & Tubingam inter, inde colligi quatuor proximè minutis temporaneis breuiorem, quàm Tabulæ etiam Rudolphinæ habeant. Obseruationes alias requisiui; sed Obseruatores, quos noueram, oscitantes adeò fuerunt, vt vel prorsus, nõ obseruarint, vel obseruationes eas transmiserint, quas pigeat tibi impertiri. Scripsit ad me Golius noster ante duos menseis, fuisse se tempore Eclipseos in itinere; ac proinde illam obseruare non potuisse, verùm promisit se conquisiturum obseruationes vbique omneis, si quas nancisci valeat, quas ad me deinceps mittat. Id si fecerit, statim illas tecum haud grauatè communicabo. Circa Orientaleis verò obseruationes, de quibus illum tui causâ rogâram, postquam exposuit occupationes, quibus districtus teneretur, hæc verba subiunxit. *Primo quoque otio, quod nactus fuero locorum aliquot celebrium longitudines & latitudines ex probatis Authoribus doctissimo viro, Domino Schickardo, cuius certè in exoticis illis rebus iudicium, & eruditionem admiror, suppeditabo.* Vrgebo adhuc magis illũ proximis statim literis, existimóque si tibi ad illum scribere quidpiã vacauerit, rem non inutilem futuram. Cæterũ si fortuna volet, potero fortassis & ipse breui tempore te ex Oriente adiutare. Cogito enim Constantinopolim, Alexandriam & alia illa celebria loca eo fine inuisere, vt præ cæteris organis instructus, Quadrante aurichalcico, quem (Radio duobus Pedibus longiore) VVillebrordus ille Snellius amicus meus singularis, dum esset in viuis, confici mihi curauerat, insigneis quasdam Obseruationes, quãtum licebit, perficiam. Discedere spero proximo Nouembri, vnà cum viro illustri, meíque impensè amante Comite Marchavillæo, qui eo tempore ad eas oras est Orator nomine Regis Christianissimi concessurus. Id perscribere, si videbitur, ad Keplerum poteris (oblitus sum enim literis ad illum hoc inserere) vt si fortassis illîc gentium opellâ meâ vti velit, significare valeat. Tu verò mihi præcipuè manda, si quid meâ egeas industriâ: ac si quis fortè apparatus faciendus esse videbitur, cura ante finem Octobris Literas tuas accipiam. Vale intereà & me porrò ama. Parisiis VI. Kalend. Septemb. M. DC. XXX.

Viro virtutis æternùm spectandæ GALILEO GALILEI, *Magni Heturiæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn Scripsi ad te, Vir illustris, ex quo misi Obseruationem Eclipseos Lunaris anni 1628. & grates simul, quas potui, persolui, pro

promissis ad me tuis illis præclaris voluminibus. Scribo iam rursùs, occasione & Eclipseos illius Solaris, quæ 10. Iunij nuper accidit, & libelli huius qualiscumque, qui quòd prodierit meo nomine, haud debuit tibi esse ignotus. Circa Eclipsim itaque eodem vsus sum apparatu, quo circa illam, quæ contigit anno 1621. & de qua etiam ad te scripseram; nisi me mea memoria fallit. Verùm circulum vsurpaui duplo propemodùm maiorem, qui cùm certiorem me fecerit quantitatis Eclipseos; cætera tamen incerta reliquit, præter momentum, quo Eclipsis cœpit. Hinc duo illa, quæ pronunciare de hoc defectu possum, hæc sunt, Vnum Eclipsim nobis cœpisse in hac Ciuitate Sole adhuc eleuato 14. gr. 40. min. hoc est hora 6. min. $16\frac{1}{2}$. Alterum obscurationem Solis maximam fuisse digit. 11. min. 32. Cætera verò, vt, vestigium primum Eclipseos apparuisse in circulo citra Telescopium superiore dextra parte 35. grad. à supremo circuli puncto; Medium Eclipseos contigisse Sole alto 6. grad. 20. min. seu hora 7. min. $11\frac{1}{2}$. Limbum exteriorem falcis illustratæ fuisse tum minorem semi-circulo 10. grad. Solem occumbentem hora 8. fuisse adhuc obscuratum digit. $1\frac{1}{4}$ & si quæ sunt huiusmodi asserere non perinde ausim. Vtcumque sit, indico omnia, quòd hoc modo nôsse nihil noceat. Ad libellum quod attinet, is non est, qui mereatur tibi bonas aliquot subducere horas. Habe illum solùm, vt pignus continuæ meæ in te obseruantiæ, ac testimonium memoriæ iugis, qua te absentem veneror, & affectissimè complector. Spero me Constantinopoli circa natalitia futurum. Tu si mea obseruatione illîc, Alexandriæ, aliis-ve in locis Orientis indigeas, aut ante discessum significa, scilicet ante initium Nouembris, aut cum illûc appulero destina ad me literas apud illustrissimum, qui-cum eo concessurus sum, Christianissimi Regis Oratorem. Videlicet vbivis gentium habebis me semper & obseruantissimum, & amantissimum tui. Tu me modò ama & maximo Artium, literarúmque ingenuatum bono æternùm. Viue & Vale. Parisiis 111. Kal. Septemb. M. DC. XXX.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

AMpliùs mense est, mi RENERI, ex quo accepi tuas literas vnà cum exemplo tuæ Analyseos in elegantissimo Poëmate expressæ. Nisi statim responderim, in causa fuit exemplum libelli, quod volebam attexere. Etsi neque illud iam accipies cum his literis, quòd eius moles etsi non magna, vectorem tamen alium postulârit. Quocumque id tempore accipies, peto non tam vt librum legas, quàm, quòd sit meus, illum asserues. Quòd enim mittam, non libri valor, sed amor in me tuus facit, quem vt demerear, nolim occasionem tametsi leuem prætermitti. Commendas miro quodam elogio, quod ego de Adolescentum institutione rescripseram. Desiderarem in te candorem, nisi sat mihi cognitus esses. Itaque id malo sic interpretari, vt affectus in me tuus tale iudicium extorserit. Ego enim satis agnosco, quàm nullam promereatur laudem quidquid prodire demùm potest meo ex ergasteriolo. Parce proinde affectui, qui ille tibi imponere potest. Dum sentias me facere ingenuè, si quid præsertim rogatus ago, non est quare cum illo exclamem, Ecquid erit præmij? Scribis fore, vt deprehendam rationem Analyseos ex appicto schemate. Peruideo quidem forte aliquid; at longè absum vt arborem tantam ad radices vsque intimas perfodiam. Qui enim vereor, ne post sudores nihilo Dauo oculatior sim, rem totam ex te discere, quàm ex me coniectari malo. Quamquam duo sunt, quæ me remorantur, ne id officij à te postulem. Vnum est si importuna, laborio sáque res fuerit: præstat nempe vt bono caream, quàm vt te malo afficiam, Alterum, si fortè hoc totum abs te inuentum artificium edi in lucem debeat; quippe inofficiosum esset cognoscere rem præmaturè velle; & si quid fuerit in arcanis, amicitiæ iure id exigere. Alius sum longè, quàm vt amicum, nisi propendentem impellere velim. Quare sic te oratum puta, vt tamen intelligas me nihil nisi tuo Genio bono conspirante efflagitare: méque eum habeas, qui nisi quid præstes, nihilominùs animatus sim. Cæterùm non hæreo, quin res digna sit, quæ in publicum prodeat: sufficit enim tuum esse inuentum. Et multos quidem huc vsque habemus, qui simile quidpiam tentârint: sed neque omnium, neque vndique videtur fœlix successus fuisse: Vnus in id præ cæteris generosè incubuit Ramus; sed vt præsentio Methodus tua generalior est, neque syllogismos dumtaxat inquirit (& certè mirum videri potest, cur vir aliàs magnus, cùm vehementer adeò Aristotelem improbaret, ita se tamen adstrinxerit illius in ratiocinando Analyticis Figuris, & Modis. Mens quippe nostra solertior est, quàm vt tam arctis limitibus contineri sese patiatur. Mille aliis formis ex currit. quamobrem alio Herculе, aliísque nodis ipsi est opus. Hæc vt spero varietas est, quæ Artem tuam commendabit. Et enim res parui momenti non est, Ingenium humanum tam variè luxurians ita detinere, vt suos excursus omneis agnoscat. Atque hoc quidem mirum videtur, cur artem in eo inueniamus, quod sine arte plerumque est factum: Neque enim puto Vallæum, dum carmen illud condidit, cogitasse de artificio, quod tu in illo adinuenisti. Sed nempe Mens dum sui est compos, est sibi ipsi suprema ars; si quidem ipsa naturæ sponte non operatur inordinatè. Infantes etiam syllogismos texunt, & pueruli, quod miratur Plato, scitè ad quæsita respondent. Quidni faciant! cum vt in Plantis & cæteris rebus facultates naturæ omnes functiones suas eleganter obeunt, sic Animi facultas in nobis non possit ex se non præclarè suas agere vices. Videlicet tam naturale est Homini ratiocinari, quàm videre, quàm respirare, & quæ Logica sese menti profitetur succurrere, non tamen facit vt

vt propterea ratiocinetur perfectiùs, sed præstat solùm, vt quibus modis ratiocinatur, animaduertat, Neque hoc dico, quasi contendam artificium tuum inutile propterea futurum: sagacitatem potiùs commendo, qua intimos vsque Animi sese ignorantis recessus penetrare aggrederis. Tametsi verò, quod ad Praxin spectat, sublimia quædam ingenia illud non requisierint: non dubium tamen quin seu mediocria, seu quæ sortis infimæ fuerint, inde plurimùm adiutentur. Generosæ arbores sunt, quæ sponte sua sursum nitantur, verùm sunt semper imbecillæ, quæ indigeant regimine. Hinc, vt Senes egent specillis, quibus iuuenes non vtuntur; ita Mentes minùs viuaces iis subsidiis indigent, quibus florentes commodè carent. Sed ad Theoriam quod attinet, inutilis, quantùm coniector, Ars tua ducenda non erit, nisi Artes ingenuæ omnes superuacaneæ censendæ sint. Quid enim Geometria, quid cæteræ aliud faciunt, quàm vt ea speculemur, quæ iam in natura consistunt, sed quæ nisi illæ monstrarent, non essemus obseruaturi. Nimirùm semper Triangulus omnis treis angulos habet, duobus rectis pareis; neque aliud Mathesis facit, quàm aperire oculos iubet, vt rem sic esse aduertamus. Porrò Ars tua etsi non faciat vt Animus variè operetur, præstabit tamen vt animaduertat quàm operetur variè & cùm voluptas magna sit ea cognoscere, quæ Mathematicæ reuelant, spero fore, vt Animus mirum in modum delectetur, cùm ipse sibi fuerit reuelatus, & quod oraculo iubetur, se in seipso sic nouerit, vt qui agendo Protheus est, nulla se ex parte contemplando lateat. Ego itaque nisi graue sit, & nisi Artem facere publici iuris cogites, quid hoc totum sit lubenter cognoscam. Accipies ecce cum his literis exemplum meæ ad te illius circa Parhelia epistolæ in hac ciuitate excusæ. Siquidem cùm neque prostarent, quæ requirebantur excerpti illius Amsterodamensis exemplaria, neque Excerptum ea forma esset, quæ mihi satisfaceret, passus sum eam quam hîc agnosces Epistolam typis mandari. Cogitâram exemplum nullum in Hollandiam mittere, ne id cognoscens Typographus ille Amstelrodamensis tibi succenseret; at peruidi tandem tuâ interesse, vt qualiscumque res foret, tuas in manus perueniret. Itaque ad te vnum mitto: si nihil obstare iudices, quominùs res euulgetur, exempla alia pro Amicis mittam. Tu benè Vale, & hoc quidquid est, ita accipe, vt me studiosum tui agnoscas. Dabam Parisiis postridie Non. Septemb. M. DC. XXX.

Viro eximio & Amico singulari IACOBO GOLIO *Apud Leydenseis & Matheseos, & linguarum Orientalium Professori meritissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Non ego conqueror, mi GOLI, quòd tam serò mihi rescribas. Tu succensere potiùs deberes, quòd adeò tardè tibi respondeam: Sat enim noui, quàm tu variis occupationibus detinearis; cùm ipse sim aut penè nullus, aut etiam prorsus inutilis. Sed amicitiæ vtamur iure, quod quantacumque excusatione debet esse superius. Quippe maius bonum amicitia est, quàm vt amicis adimat quiduis agendi libertatem. Hinc possem deprecari veniam, prætexeréque seu negotia, quæ responsionem duos propè menseis remorari potuerint. Verùm ago longè candidiùs, quàm vt vel me peccasse putem, vel te eum habeam, qui tibi propterea satisfactum ad vnguem velis. Eodem te affectu teneri confido; quare & ago liberiùs. Profectò verò si tu is esses, qui quod videris parùm curiosè amicitiam colere, aduersum me offendereris; aut ego forem ita delicatus, vt ex te quælibet officia vellem punctatim exigere; præstaret longè nullam inter nos intercedere amicitiam. Quorsum enim hoc diuinum ligamen, nisi vt vita iucundiùs degatur, dum se amici mutuis iuuant, delectántque officiis? Et verò si vnus ex alio quidpiam coactum exegerit; tum voluptas intercidit, quæ ex amico requirebatur. Libera esse debent omnia; & nisi quis concedat amico, vt tum solùm operam reponat, cùm ea nihil habuerit molesti; is iam amicus verus non est: Scilicet voluptatem suam eius affectat incommodo, quem vult sibi esse amicum. Ego itaque, dum tu non rescribis, cogito nondum adfuisse tempus, quo id faceres commodè; certus te id tum præstitutum, cùm penitùs vacauerit, neque res fuerit importuna. Tu de me idem existima, sic enim demum amicitiam eo, quo esse debet, tuebimur fine. Nescio porrò an adhuc tibi redditum sit Exemplum libelli, qui nuper prodiit meo nomine. Curaui certè ab aliquot diebus, vt illud vir clarus, & Collega tuus Andreas Riuetus tibi consignaret. Seu habeas iam, seu sis habiturus; quæso vt solùm habeas. Studia tua grauiora sunt, quàm vt diuertas ad taleis nugas Satis est mihi si hoc, qualecumque affectus mei pignusculum, contingat tibi non iniucundum. Accepi lubens, quæ de studiis tuis voluisti mihi innotescere. Mea illa Arabica intermissa potiùs, quàm dimissa sunt, exspectatione Dictionarij, quod neque prece, neque pretio comparare hactenus licuit. Vide quàm gratum faceres, si Raphelingiani illius exemplum operâ tuâ recuperarem. Vnum hîc fuerat, conditum in Bibliotheca Thuana, quod habere mihi licuisset; At præhabuit Salmasius noster, qui & in Burgundiam illud detulit. Superaui iampridem omneis Grammaticæ molestias; si Dictionarium habuero, en quid mihi iam incidat, quod Arabismi maiorem spem faciat. Habemus hîc virum illustrem Comitem Marchæ-villæum, qui Regius Orator proximo Nouembri Constantinopolim discessurus est. Is cùm me amet & nescio quid de studiis meis conceperit, testatur sibi esse in votis, vt ego illûc vnà concedam ad peragendum Obseruationes, quascumque lubuerit, & licuerit. Itaque iam penè constitui, sic generosè inuitatus, & virum sequi, & cumprimum ad eas oras appulero Arabicam linguam ita

ita colere, vt ad qualecumque Grammatices ſtudium conuerſationem adiiciens, ſperem me tandem aliquid eruditionis conſequuturum. Tu ſeu illîc opellâ mea fortaſſis indigueris, ſeu gnarus locorum, & rerum illarum directorium mihi quoddã impertiri haud graue habueris; poteris aut ante Nouembrim hûc reſcribere, aut cum illûc peruenero, apud illuſtrẽ Oratorem, literas ad me deſtinare. Ego ſi illic quidpiam obſeruem, quod tibi fore ſuſpicer gratum, haud inuitus communicabo. Nunc, quod ſpectat ad obſeruationem nuperæ illius Eclipſeos, quæ 10. Iunij contigit, doleo te ſic fuiſſe diſtrictum, vt eò animúmque, manúmque intendere non vacauerit. Obſeruaui ipſe, vt potui, in hac ciuitate eodem penè modo, quo deſcriptam habes in libello obſeruationem aliam Solaris Eclipſeos, quæ contigerat ante IX. annos. Itaque nobis hæc Eclipſis cœpit prædicta die 10. Sole adhuc ad Occidentem alto 14. grad. 40. m. ſeu hora 6. min. 16$\frac{1}{2}$. Digiti Ecliptici fuerunt 11. cum min. 32. & hæc duo quidem ſatis exquiſitè. Nam & Teleſcopium præclarum, & circulus, quo excipiebam Solis radios, eius erat diametri, quæ parum à Pedibus duobus Pariſienſibus abeſſet. Minùs exquiſite cætera notaui, ſaltem vt perinde velim fidere: Vt, quòd veſtigium primum Eclipſeos apparuerit ſupernè ad dextram, & à verticali puncto circuli gradibus 35. quòd Eclipſis dimidia fuerit Sole adhuc eleuato 6. grad. 20. min. ſeu hora 7. min. 12. quòd falx illa reſidua lucis non produxerit cuſpides ad ſemi-circulum vſque, ſed defecerint hinc inde gradus 5. proximè. Quòd cùm Sol hora 8. ſub horizontem mergeretur, foret adhuc obſcuratus digit. 1 $\frac{3}{4}$ & ſi quæ fuere eiuſmodi. Obſeruationes aliquot eiuſdem Eclipſeos accepi deinde ex aliis locis; At eæ non ſunt, quæ mihi videantur alicuius eſſe momenti. Vnica eſt Schickardi noſtri peracta Tubingæ, quæ cõmunicari mereatur, tametſi vt hîc nobis ventus, ſic illîc nubes interuenerint, quæ plurimùm interturbârint. Quæ igitur ille notauit, duo iſta potiſſimum ſunt; Primum cum ☉ eſſet adhuc altus 8. grad. 35. min. ſeu hora 6. min. 56. defectum fuiſſe digitum 1$\frac{1}{4}$ cum inclinatione diametrorum ad verticalem grad. 40. Secundum, in maxima obſcuratione falcem reſiduam non occupaſſe omninò digitum dimidium; túncque extremas cuſpides citra Diametrum Solis fuiſſe, argumento, quòd diameter Lunæ fuerit Solari amplior. Cùm meam vnius obſeruationem deſiderare viſus ſis, vides vt ipſi ἐκ ϖείας, Schickardeam adiiciam verùm id ago tantò lubentiùs, quantò compertum habeo rem tibi iucundam futuram, vel eo nomine, quòd Virum illum plurimi facias. Certè & ille te meritò colit, & ea ſibi ſemper de tua humanitate pollicetur, quorum feceram illi ſpem. Proximis ſuis literis, poſtquam me alia quædam rogauit, ecce quid inſeruerit. *Quid item Golius ille Arabiſmi Phœnix! An-ne promiſſis ſtabit, & pro me Poli quaſdam eleuationes vel longitudines è libris ſuis Orientalibus excerpet? Sic tardè procedent mea Geographica, ob lentam conquiſitionem ex tot locis.* Hæc deſcribo, vt cùm vacârit in virum humaniſſimum, neque erga te futurum ingratum, id officij colloces. Niſi ego hîc fuero, aut ipſe ea de re ad illum dare literas poteris, aut veſtratis Grotij vti operâ, qui ſæpe cum illo per literas agit. Vnum ſupereſt, quod te velim, niſi ſim moleſtus, fieri exoratum. Noſti vt Snellius longitudinem Rhiiulandici Pedis deſcripſerit olim, ex Prototypo, diſtinxerítque in parteis 1000. Optarim ergo, ſi Snellianus typus reperiri valeat, digneris ipſe exprimere longitudinem illius in regula, curaréque, vt ad me ante diſceſſum deferatur. Niſi Pes ille inueniri poſſit, proſtat ſemper Publicus typus, ex quo ille deſumpſerat: inde igitur deducere poſſes. Si Pedem hunc habuero, cogito illum mecum deferre cum Pariſienſi, cúmque Romano, quem cum Veſtrate non conſentire (quiquid præclarus, & amicus vir argumentando collegiſſet, indubia fide reperi) vt ſi in illis Regionibus veſtigia quædam reperero longitudinum Itinerariarum, aut alia quædam, quæ menſurarum deſignatione indigeant, id adnotare, & exquiſitè & menſuris inſignibus valeam. Seu Regulam porrò, ſeu Dictionarium, ſeu aliud ad me mandare volueris; aut credes docto Aquilio, precaberíſque, vt ad fratrem ſuum in hac Ciuitate degentem tranſmittat; aut conſules præclarum Riuetum, cui & ſalutem dices plurimã. Salutat te Luillerius meus, ſalutat & Gabriel Sionita, cum vterque te ſuſpiciat, amétque, & ſui mentionem tuis in literis gratiſſimam habeat. Merſẽnus noſter ex Spadanis Aquis nondum rediit. Midorgius cupit te ſalutatum, ac abs te amari mirè ſatagit. Si amaueris, deuinxeris tibi virum ſanè non immerentem. Exiſtimo quas ille tibi meo interuentu literas dedit, fuiſſe iampridem tibi redditas; cùm vacauerit, id ſignificabis. Interea Vale & me ſemper ama, Pariſiis poſtridie Non. Septemb. M.DC.XXX.

Singulari prorſùs Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

LOngum tempus eſt, mi PVTEANE, ex quo non dedi ad te literas, do iam, ſed breueis; at breuitatem, quos ſimul do ſupplebunt libri. Tametſi libros dare quî poſſim, cum reponendo impar ſim? Videlicet quæ abs te tuli haud alia ratione compenſo, quàm χρυσεία χαλκείων, ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων. Attamen tu age teipſum, hoc eſt virum humaniſſimum: ita demum tibi ex te, quod ex me nunquam, fiet ſatis. Non multi ſanè ſunt Alexandri, vt tibi ſint cum paribus omnia. Demittendum tibi ex tanto faſtigio, vt te aliqui conſequantur. Quod me attinet, poſtulo, vt nihil meum cognoſcere velis, quin ſis paratus ignoſcere. Etſi longè ſatiùs, vt opinor, fuerit bonas horas non perdere in peruidendis rebus malis; flocci putà, & nihili. Mitto ſcilicet, quia munuſculum, qualecunque eſt, rependere debeo; at ſentio interea vt ſub lima tua ſtare meæ nugæ non

non possint. Verùm tu ipsas quæso sepone, & meum erga te affectum, vt ille est ingens, solùm æstima. Si quidpiam olim habuero præclarius, & illud tibi deuotum erit. Perge me solùm amare, vt facis. Is sum, qui vt virtutem tuam maximi facio, & meritò; sic amorem erga me tuum, partem maximam beatitatis duco. Discedam breui vti spero, Orientis loca inuisurus: Vide si quid officij illic Gentium præstare possim, Penes te imperium; penes me obsequium, & obseruantia perpetua. Parisiis. IV. Id. Septemb. an. M. DC. XXX.

Insigni Viro THOMÆ FIENO *Professori Medicinæ apud Louanienseis Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accipies, mi FIENE, cum hoc Epistolio Epistolæ ingentis exemplum. Tu breuitati ne succenseas; cùm nihil sit necesse bis esse prolixum. Fortassis quoque pluribus aliàs, quàm par fuerat te interpellaui. Verùm quæ ex me, sic consule omnia, vt me semper habeas obseruantissimum tui. Etiam, atque etiam Vale. Saluto semper præclaros Viros. Parisiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO MYRÆO, *Antuerpiensis Ecclesiæ Decano,*

PETRVS GASSENDVS S.

Qvodnam de me iudicium feres, MYRÆE Præclarissime? Sanè si spectes diuturnum silentium, erit quòd in me, vel fastidium, vel obliuionem tui suspiceris. At pigrum bouem me cogita, & tum me, vt reuerâ sum, sine fraude, dolóque accipies. Absit nimirùm, vt qui te habeo, venerórque velut Parentem, mente semper te non complectar; quantum-vis mihi seu lingua hæreat, seu calamus torpeat: cæterùm autem nôsti, vt & sacer cultus sentiendo, quàm fando euadat angustior. Verùm hoc non dico, vt me penitùs excusatum faciam (sat enim culpam sentio) Sed vt tua illa humanitate læsa, ignauiæ huic meæ non planè succenseat. Scilicet tu ea in me voluntate animatum te præstitisti, vt quibuscumque modis possum, animi gratitudinem facere debeam non intestatam. Itaque iucundè accipies eam, quæ Animo semper insidet recordationem suauissimam tui; & veniam dabis, quòd illam tester per literas tantis interuallis. Accipies vnà cum his literis libellos, nescio quos: Habe illos, quòd mei sint, non quòd offerri tibi mereantur. Non tu illis indigebas; sed officij mei fuit leui saltem munusculo tuum illud grande donum pensare. Inuisam fortè intra paucos menseis Orientaleis Ecclesias (cogito enim dare me in comitatum Illustrissimi, qui illuc concessurus est ad Portam, Regij Oratoris) Vide, num destinatis illis à te præclaris operibus subsidij quidpiam fuero collaturus. Id certè mihi sic mandare potes, vt sperare me debeas obsequentissimum futurum. Tu benè Vale, & salutem multam Nepoti tuo dici patere. Parisiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Præclaro Viro CASPARI GEVARCIO *Antverpiensis* πολιτείας *Secretario, Musarum alumno, Amico sincero,*

PETRVS GASSENDVS S.

ET abs te quoque postulo veniam, GEVARTI Mellitissime; quòd tam serò salutem dicam. Profectò nisi humanitas rara, qua me præsentem complexus es, absentem quoque prosequatur, est quòd me infœlicem putem. Qui nihil enim exhorreo magis, quàm ingratitudinis notam; possum tibi iam ex tanto silentio ingratissimus apparere. Sed spero nempe, vt quem immerentem in amicitiam cooptaueris, nec demerentem auerseris. Bis hac ratione beaueris me, cui nihil tua beneuolentia potest esse antiquius. Spondeo interea tibi maioris imposterùm diligentiæ fidem, quam & volo, hisce libellis, quos ad te mitto, oppigneratam. Excusationem nullam prætexo; quid attineret enim mittere? Satis est, si te deprecer, & munus hoc, qualecumque est, velut Symbolum obseruantiæ affectúsque mei accipias. Attexo potiùs coniecturam, quæ mihi nuper, dum præclara illa, & cedro digna Electa tua percurrerem, in animum inducta est. Ea est circa obseruationem insignis viri Claudij Puteani tuis insertam ἀνθολογικοῖς. Ago id porrò tantò fidentiùs, quantò & rem spero tibi gratam fore, & à viri illius clari opinione dissentio, non inuitis ipsius ingenuis, ac eruditis Filiis, quos mihi semper coniunctissimos, & habeo & habere volo. Locus itaque illi explicatur ex Epistola Ciceronis xix. lib. v. ad Atticum, *Etiam, atque etiam Vale de Patrone, &c.* Contendítque legendum esse, *Etiam, atque etiam Vale die Patroni, & tuis condiscipulis. Quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo.* Videlicet propter amorem, quo Atticus fuerat testatus filiolum se diligere, præscribere illi Cicero videtur, vt valere iubeat illam Epicureorum Sectam, in qua nulla, πρὸς τὰ τεκνὰ στοργὴ φυσική, comprobetur. Ego hanc interpretationem subtilissimam iudico: Verùm videtur mihi locus aliàs satis planus, nimirùm distorqueri. Certè si illam adhortationem Cicero in mente habuisset, ipsam fecisset magis perspicuam. Vt taceam illum cum Attico semper egisse longè modestiùs, quàm vt vllam ἀπόστασιν, à Secta ipsi imperaret. Prætereo familiarem illam conclusionem Epistolæ, *etiam, atque etiam Vale.* Cui veluti post-scriptum quoddam adtextum illud fuisse videatur

de

de Patrone, *&c.* & maximè quidem cùm Epiſtola, quæ paucis valde verſibus capita multa complectitur, velut ſubſultim fuerit conſcripta. Adde explicari non poſſe, qui fuerint illi Tarentini pro Parietinis, vti ptidem legebatur, repoſiti; quæ illa item militia, in qua Cicero laborârit; quid illud demum quod egerit. Quamobrem puto alia ratione quærendam iſti loco lucem, exiſtimóque ſi *in Melite* pro *in militia* legerimus, ac Parietinarum vocem antiquitùs lectam retinuerimus, ſenſum ipſius clariorem futurum. Epiſtolâ nempe hoc modo concluſâ, *Etiam atque etiam Vale.* ſubiecerit Cicero, *de Patrone & tuis condiſcipulis* (ſupple, agedum quæ dicenda poſt-ſcripto hoc habeo) *Quæ de Parietinis in Melite* (nimirùm ſitis) *laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.* En verò rationem meæ coniecturæ. Certum eſt ex iis ædibus, quas Epicurus moriens Sectatoribus reliquerat ſuis, aliquas ita collapſas fuiſſe per ducentos, & amplius annos, vt Parietinæ dictæ fuerint. Cùm illas verò exædificandas Areopagitarum Decreto C. Memnius obtinuiſſet, reclamarunt Epicurei, ac Patro ipſe præ cæteris. Vide ſi placet Epiſtolam familiarium primam lib. XIII. quam Cicero, cum eſſet Athenis ſcripſit Mitylenas ad Memnium. *Cùm Patrone Epicureo mihi omnia ſunt*, &c. *Is igitur Patro, cùm ad me Romam literas miſiſſet, vti te ſibi placarem, peterémque, vt neſcio quid illud Epicuri Parietinarum ſibi concederes, nihil ſcripſi.* Et ſtatim poſt: *Idem, vt veni Athenas, cùm idem, vt ad te ſcriberem, rogaſſet, ob eam cauſam impetrauit*, &c. & rurſus. *Quamquam Patronis & orationem, & cauſam tibi cognitam eſſe certò ſcio, honorem, officium, Teſtamentorum ius, Epicuri authoritatem, Phœdri obteſtationem, ſedem, domicilium, veſtigia ſummorum Virorum, ſibi tuenda eſſe dicit.* Cæterùm cùm Epicurus præter Hortum, & adiuncta non alias ædeis ſuo teſtamento ſectatoribus reliquiſſet, quam quæ erant in Melite (quod quidem fuit ex Suida Cecropiæ tribus Oppidum, & in quo ἀλεξίκακον, ex Fauorino, Herculis templum) perſpicuum videtur Parietinas illas alias non fuiſſe, quàm Melitenſes. Locus exſtat apud Laërtium lib. x. in Epicuri teſtamento de ædibus eiuſmodi: Τὴν δ' οἰκίαν τὴν ἐν Μελίτῃ, παρεχέτωσαν Ἀμυνόμαχος, καὶ Τιμοκράτης ἐνοικεῖν Ἑρμάχῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ φιλοσοφοῦσιν, ἕως ἂν Ἕρμαχος ζῇ. Redeo ad illam Epiſtolam, in qua & Memnium Cicero hortatur, vt tollendo illo Areopagi Decreto conſentiat, vel ipſius Attici causâ. Eius verba ſunt, *Pomponium Atticum ſic amo, vt alterum fratrem. Nihil eſt illo mihi nec carius, nec iucundius. Is non quòd ſit ex iſtis, eſt enim omni liberali doctrina politiſſimus, ſed valde diligit Patronem, valde Phœdrum amauit, ſic à me hoc contendit, Homo minimè ambitioſus, minimè in rogitando moleſtus, vt nihil vnquam magis, nec dubitat, quin ego à te, nutu hoc conſequi poſſem, ita etiam ſi ædificaturus eſſes. Nunc verò ſi audierit te ædificationem depoſuiſſe, neque tamen me à te impetraſſe, non te in me illiberalem, ſed me in ſe negligentem putabit. Quamobrem peto à te, vt ſcribas ad tuos poſſe tua voluntate Decretum illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν, illi vocant, tolli.* Habes hîc quæ de Parietinis pro Patrone & cæteris Cicero laborauerit. Epiſtolâ ad Memnium ſcriptâ, exemplum illius ad Atticum miſit, ac ſignificauit, quam ea in re curam, operámque collocauiſſet. Ita nimirùm meminit Epiſtola 11. lib. v. ad Atticū. *Cum Patro mecum egiſſet, vt peterem à veſtro Areopago ὑπομνηματισμὸν, tollerent, quem Polycharmo Pratore fecerant; commodius viſum eſt, & Zenoni me, & poſt ipſi Patroni, ad Memnium ſcribere, qui pridie quàm ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat, vt is ad ſuos ſcriberet, poſſe id ſua voluntate fieri. Non enim dubitabat Zeno, quin ab Areopagitis inuito Memnio impetrari non poſſet. Memnius autem ædificandi conſilium abiecerat, ſed erat Patroni iratus. Itaque ſcripſi ad eum accuratè, cuius Epiſtolæ miſi ad te exemplum.* Iam, cùm nihil ſit veriſimilius, quàm ad Ciceronem reſcripſiſſe Atticum, meminiſſéque quā gratè ſibi pro Patrone & condiſcipulis circa Parietinas illas laboraſſet; annon probabile videtur reſpexiſſe hûc Ciceronem, ſequente illa Epiſtola, & loco de quo agitur? Si auderem licentiam mihi paulò maiorem permittere, dicerem legendum videri, *Quæ pro Patrone & tuis condiſcipulis de Parietinis in Melite procuraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.* Verùm quia ſenſus conſtare poteſt modo iam antè expoſito, non eſt quod meæ Religioni circa legendos Authores vim faciam. Tu ipſe rem conſiderabis, cenſebiſque pro rara illa ingenij tui fœlicitate, quid totum hoc videbitur. Ego ſi meam coniecturā non prorſus, improbaueris, lætabor me commentum fuiſſe, quod potuerit viro tam erudito non diſplicere. Sin explodendum duxeris, & ego illam carbone notabo, qui tanti iudicium tuum facio, vt nulla ratione ab ipſo appellare voluerim. Vtcumque fuerit, ſcito me ſemper clariſſimæ tuę virtutis ſtudioſſimum futurum Vale. Pariſiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Vt tuus Antoninus ſe habeat, perquàm lubenter acciperem. Neque ego modò ſed quotquot ex me ſtudium abs te circa ipſum collocatum acceperunt. Quem ex me noſſe deſideras, eſt P. Fichetus, is ſcilicet, qui Chorum Poëtarum ante editum Antoninum contexuerat. Iterùm Vale.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

Reſcripſi ad te, mi Reneri, ante duos circiter menſeis, circa tuam illam Analyſin. Scripſi, & de mea pro Patre Merſenno aduerſus Fluddum Exercitatione, & de impreſſa hic mea ad te circa Parhelia Epiſtola. Exemplum attexui, quod haberes ipſe, ſimúlque dedi literas, quæ Golio noſtro redderentur. Nunc ſcribo ad te occaſione faſciculi huius literarij, qui ad præclarum Carteſium, tuo interuentu dirigitur. Qui ipſum mihi conſignauit, ille eſt Ferrerius, induſtrius planè artifex, cuius, opinor, tibi nota manus. Is cum ſummâ ſemper obſeruantia, inſignem virum coluerit, dolore iam infando vexatur, quòd occaſione neſcio qua illius

erga se affectum refrigiusse suspicetur. Itaque & scribit ad illum purgatoriam Epistolam, & postulauit ex me, vt testimonio quoque meo innocentiæ facerem fidem. Ego, quod rarum illum virum vix semel coram affari licuerit, excusationem paratam habui me esse non illi satis familiarem, ac posse illum vel succensere, vel non iniuriâ negligere inofficiosum penè officium. Verùm cùm singularem virum interpellare ausus non sim, id recusare saltem non potui, vt tibi, qui cum illi summa intercedit necessitudo, rem mihi noram significarem. Cùm itaque Ferrerium sæpiùs alloqui me contigerit, deprehendi nihil in ipsius ore commendatione quadam eximia Cartesij frequentius. Nisi profectò merita viri aliunde perspecta habuissem, erat quòd tam crebras, & gloriosas laudes hyperbolicas ducerem. Videlicet de illo semper, vt de quodam Deo loquebatur, testatus illum vnicum esse, quem toto Orbe suspiceret, cui & deberet iam maxima, & porrò omnia esset debiturus; vt verbo dicam, nihil potuit mihi remissione illa affectus insperatius contingere: Tantam huiùs viri constantiam in sua illa, vt ita loquar, veneratione obseruitaram. Quod ad me spectat, si magnifieri ab aliquo expeterem, non aliam mei æstimationem, non alium ardorem experiri vellem. Tu si ita videbitur, dabis operam, vt eximio viro, quidquid istud est, innotescat, ipsique simul candoris mei præstabis vadimonium. Testaret apud alium & conscientiam, & Superos ad liberandum ipsi fidem. Apud te nihil est necesse, cui notum satis, quàm ingenuè agam. Cæterùm exoptat Ferrerius remitti ad se literas, nisi illæ fortassis tutò aut reddantur, aut transmittantur; nimirùm sibi renunciatum dicit Cartesium fuisse breui profecturum in Angliam. Id procurabis igitur. Scribit Mersennus ad nostrum Riuetum; sufficiet illi ex me salus, quam ipse dices plurimam. Dic verò etiam per-amico Golio, qui iam vtinam ex suo illo morbo omninò conualuerit. Sperâram ipsi impertiri Obseruationem Eclipseos Lunaris, quæ nuperrimè contigit: Sed Diana illa inuida etiam nubibus vmbram texit. Cùm ille me in Orientem nondum discessisse accipiet, causam agnoscet, quæ sæpè cadit labra inter, & calicem. Potero hîc adhuc versari, quo vsque possis ad me rescripsisse, etsi non propterea contendo, vt quicquam agas incommodè. Vale interea & me porrò ama. Parisiis x. Kalen. Decemb. M. DC. XXX.

Reuerendo & Docto Patri CHRISTOPHORO SCHEINERIO *è Societate* IESV.

PETRVS GASSENDVS S.

Est cur mihi succenseas, quòd te ignotus compellare ausim, Religiose Pater SCHEINERI, nisi tua illa humanitas hanc meam audaciam excuset. Sed mihi nempe non iniuriâ de viro & bono & docto pollicеor, vt meam interpellationem sit habiturus non insuauem. Id certè tibi persuadeas, me eum esse, qui iampridem virtutes tuas suspiciam, & cùm te coram alloqui non possim, testari saltem per literas meam erga te obseruantiam velim. Lætor verò hanc sese mihi, qua possem ad te scribere, occasionem obtulisse: quippe qui tibi has literas vir insigni eruditione Naudæus noster consignabit, significare ampliùs poterit, qua ego cum nominis tui æstimatione te prosequar. Is ne manibus vacuis nomine meo ad te accedar, libellum ecce simul reddet, quem pro votis mihi est, vt habeas quasi symbolum obsequentissimi affectus. Quod libellulum attexam, in causa est optimus P. Derienus, qui hac in Vrbe, & apud tuos Matheseos Professorem agit. Ille si quidem pro amore, quo est erga me animatus, communicauit mecum nuper Schema quoddam Parheliorum, quæ ipse tu Romæ superiore anno obseruaueris. Cùm verò esset aliquid, quod descriptione etiam adiuncta, non satis clarè perciperem, cogitaui statim ad te scribere, vt vberiorem quandam abs te explicationem impetrarem. Tum author ipse fuit, vt mitterem simul exemplum mei nescio cuius ratiocinij circa Parhelia, quæ etiam Romæ, (nescio an obseruante te) præcedente anno apparuerant. Mitto igitur, nec sine rubore; tametsi satis fuerim testatus, quam mihi-met diffiderem. Video certè præ cæteris meam qualemcumque coniecturam circa circuli albescentis amplitudinem, altitudinémque in hoc exemplo non successisse. Licet fuerim parallelismum cum Horizonte subodoratus, sed gaudeo maximoperè, quod promptum adeò experimentum coniectationem correxerit. Cæterùm quod Diagramma illud exaratum manu dumtaxat, non ære excusum fuerit, quale fuisse Roma dicitur transmissum, inde factum existimo, vt non potuerim ita certò me-met ipsum in cæteris refellere, vel confirmare. Quamobrem, & hæc causa est, cur te exorem, vt haud graue habeas ad me mittere tum exemplum, si suppetat, excusi Romæ Diagrammatis; tum ampliorem declarationem, si vel copiosius aliquid in aduersariis depositum habeas, vel memoriæ fœlicitas te ad id satis iuuare possit. Et valde quidem optârim scire, seu exquisitè, seu propè verum, quantæ fuerint singularum Iridum diametri, qui colores, & quâ ratione inter se dispositi; quæ crassitudo omnium circulorum, quæ magnitudo, figura, & viuacitas, aut hebetudo singulorum Solium; quantum & qua parte circulorum, vel arcuum nonnulli mutilati apparuerint; quomodo, & qua serie tam circuli, quã nouitij Soles euanuerint (nam de exortu rogare non ausim) demùm quę aura spirauerit; quæ Cęli facies reliqua fuerit; quæ tempestas præcesserit, quæque per vnum, aut paucos dies subsecuta fuerit. Hæc sunt, inquam, præcipua quædam, quæ desiderârim summopere nôsse, licet vel per nebulam solùm meminisse rerum potueris. Quia vereor tamen, ne videar parùm consideratè agere; rogo te saltem, vt exprimas (quod meminisse haud-dubiè potes) quemadmodum Irides illæ affectæ

affectæ fuerint inter ſe. Videlicet non ſatis capio, an maiores minoribus concentricæ extiterint; & an maiores ita ſeſe in vertice interſecuerint, vt portiones quæ deſinunt in verticali deſcripto intelligi debeant protenſæ ad horizontem verſus Boream (quo caſu Irides debuiſſent videri longè ſolitis maiores, imò penè arcus eorum circulorum, qui Magni in ſphæra dicuntur) An verò potiùs duo illa crura, quæ ad horizontem vſque depreſſa fuere, repræſentarint vnum quemdam, & continuum ſemi-circulum; portiones autem crurium, quæ ad verticẽ, fuerint quaſi arcus vnus circuli alterius inferiorem contingentis, vti apparet, dum ſpeculum, aquam-ve extremam arcu quodam contingimus. Non capio item, an quæ dicuntur Irides minores, ſeſe ſurſum, deorſúmque ſubingreſſæ mutuò fuerint, an contigerint, an ſecuerint; an (quod probabilius videtur) æquidiſtantes vndique fuerint, an Sol demum (qui ad eas parteis) vel in nodo, vel in contactu, vel in interſtitio, apparuerit. Non ſum, inquam, adeò acutus, vt iſta ex ſola figuræ inſpectione peruideam. Tu me verò facilè potes, quidquid hoc rei eſt edocere, quem aliunde non dubito animi eſſe adeò propenſi, vt gratum habeas deſiderio non illaudato facere ſatis. Ego, ſi quid me fortè roges, eum me erga te viciſſim præſtabo, vt ad quodvis officium promptiſſimum experiare. Accepi lubens, quod relatum eſt de Opere illo egregio, quod circa Maculas Solareis mandari iam typis abs te dicitur. Quippe & ego iſtud argumentum oculis, mentéque verſaui, ſperóque fore, vt tua opera ſcrupulis multis eximar, qui negotium adhuc faceſſunt. Alias quidem vias tentaui, Sed Galileanæ adhuc hæreo; ita nihil in cæteris, quod æquè arrideat, inuenio. Id ſignificaui alias viro claro; quo putas verò gaudio excipiam, ſi iam ante tabulam factus, aut ad illius interpretationem fortaſſis acceſſeris, aut commentus aliam fueris, quæ ſit vndequaque concinnior? Seſqui-annus eſt, ex quo Atrebatis iter faciens vidi ibi veſtrum Malapertium. Ille iam tum per-auidè exſpectabat editionem tui Operis; cùm multorum iam annorum Obſeruationibus inſtructus haberet quidpiam meditatum, quod in lucem quoque ederet. Vir ille ſanè induſtrius, ac pluſquam dici poteſt humanus; memini verò me non probaſſe tum quod ſentiret de perpetua Macularum exiſtentia; quaſi quidam Planetæ eſſent (quod & Tardæo viſum fuerat) tum quod ad verum, & locum, & iter in diſco Solis obtinendum, Meridiem non ſatis curaret (in quo tamen ſolo videtur tutò deſignari Eclipticæ ſitus) aliis horis quibuſcumque indiſcriminatim rem perageret. Hem tamen, quò digredior? Sed cogita, cùm principio tecum adeò familiariter agam, debere me neſcio, qua præſenſione eſſe perſuaſum, fore, vt tu omnia boni conſulas, & me quantum-vis immerentem beneuolentiâ tua digneris. Ama me, ergo, Vir Optime, & libertatem meam tantam quocumque tandem iuſſu compenſa. Vale. Pariſiis Idibus Ianuariis. M. DC. XXXI.

Viro Præclaro & Amico ſingulari VVILLELMO SCHICKARDO, *Hebraicarum literarum in Academia Tubingenſi Profeſſori meritiſſimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Menſis propè eſt, mi SCHICKARDE, ex quo tuæ illæ literæ, circa Nonas Octobreis datæ, ad me tandem hûc peruenerunt. Reſpondiſſem maturiùs; verùm exſpectabam in dies, dum de diſceſſus tempore certior, poſſem id tibi ſignificare; cùm & occaſio in dies traheretur, qua Grotius noſter ad te reſcripturus literas meas attexeret. Nunc cum neque illuſtris Orator, vt ſe habent res Aulicæ, aliquid indubium de diſceſſu nôrit: neque clarus Grotius id accipiat adhuc, quod ad te deinceps mittendum præſtolatur ex Belgio: Ego, ne ignores diutiùs vbinam Terrarum ſim, renuntio tibi me eſſe Pariſiis. Scilicet accepi ex iis literis, quas ad Diodatum nuper dediſti, te in ea eſſe opinione, vt me iam, niſi inter Saüromatas eſſe, Getáſque; at ſaltem apud Thraces putes. Deberem quidem, ſi aliqua eſſet humanarum rerum conſtantia: Sed notum nimis, quàm varios caſus fortuna ſemper interiiciat. Sperâſti nuperam Eclipſin potuiſſe à me obſeruari ſeu in Ægeo, ſeu etiam Byzantij: Vides, vt quæ adhuc me habet Lutetia, etiam tunc detinuerit. Quæres an ſaltem hîc obſeruaui? Minimè gentium, mi SCHICKARDE, non quidem quòd per apparatum, diligentiámque ſteterit: Sed quòd Dea illa pharetrata denſa potiùs caligine, quàm Nympharum corporibus laborantem texerit vultum. Ita nimirum inuida illa conatus ſæpe meos deluſit, aſſuefecítque vt leniter quidquid Superis videretur, ferrem. Deſcripſiſti in tuis ad me calculum eius occultationis, quam impertitus à Keplero fuerã: Doleo me rem nõ ita clarè, dum id agerem, expoſuiſſe, vt tibi aliqua ex parte irritus labos ſuſciperetur. Etenim cum præſcripſi Lunam tegere cœpiſſe Saturnum latere obſcuro, parte ſexta proximè ab inferiore angulo, ſeu confinio lucis, & vmbræ intellexi ſextam partem eiuſdem lateris obſcuri; Tu verò ſextam accepiſti circumferentiæ totius, vnde & in centro angulum feciſti 60. graduum, qui 30. ſolùm debuit fieri. Hinc videbis quid retentandum. Ego, ne mea dimenſionis æſtimatione, quid imponerem, characteres ſubnotaui in ipſo corpore Lunari, vt in pari ætate Lunæ poſſet correctio ſemper inſtitui. Id vbique præſto, dum licet, vt nominatim præſtiti deinceps die Septembris XIV. cum Luna texit Stellam dictam Humerum ſiniſtrum ♊. Cùm nempe ſub Crepuſculi finem Cælum iam Stellatum fulgeret, dirigerémque tubum in Lunam, octauo iam, aut decimo quantum mihi videbatur, azimutho occidentalem; animaduerti prædictam Stellam non longè ante egreſſam fuiſſe ex latere Lunę occiduo. Apparebat exitus fuiſſe paulò ſupra dimidiũ eiuſdem occiduæ, & illuminatæ partis ſed & ad-

notaui fuisse è regione inferioris partis eius maculæ, quæ rotunda, & solitaria Caspij maris instar videtur. Infœlicitas fuit, quòd tum apud amicum diuersarer, vbi carerem Organo ad captandum horæ momentum. Vtcumque autem licuit; Organi ibidem sequente die compos factus, obseruaui, cùm Stella esset in eodem loco proximè, primam trium caudæ Vrsæ maioris altitudinem obtinere 38. graduum, seu esse horam 7 $\frac{1}{2}$ & quia distantia Stellæ à limbo obseruata fuerat, quasi pars sexta, aut septima Diametri Lunaris, seu 5. propè minutorum; ideò ratiocinatus sum egressum Stellæ esse debuisse non valdè procul à Meridiano. Hoc totum addo; non tam quòd ad rem, quàm quòd putem nihil posse tibi enarrari iucundius. Obliuiscebar addere diu fuisse, antequam Stella nudo visu conspiceretur. Cæterùm hæc mihi in mentem flebilem casum reuocant, quem tu ad Diodatum scripsisti. Deum immortalem! Igitur-nè Sol ille clarus literatorum Keplerus sic occubuit, vt æternæ iam tenebræ illustrem adeò vultum obsideant? ô! si querelis foret locus; vt possemus merito iure cum natura expostulare, quòd Hominem diuinissimum nisi immortali, at saltem Hamadriadum non donârit æuo! Debebat saltem illi Terra annos Nestoreis non pauciores, à quo ipsa Animam, vitámque immortalem accepisset. Teneriore affectu Luna, quæ isto suo Sole extincto, & ipsa pati defectum voluit; tentare visa num illum quæ olim Dioscurorum charitas fuit, alternâ morte redimere posset. Verùm quia sic fata tulere; viuat iam saltem Anima fœlix super Æthera, cui dum mortalis degeret, adeò ingenteis admouit scalas. Digna illa, quæ iam mysteriis penitioribus intersit; Digna, quam iam excipiat, & compleat tantus ille, & tam dulcis sonus, ad quem exaudiendum ipsa sibi viam tanta contentione aperuit. Sed quod ad nos spectat, dignus obitus, quem Academiæ etiam integræ luctuosis cum vestibus defleant, calculóque atro diem notent; nisi quòd ille parte sui meliore superstes iubere videtur, vt nemo fletu faxit funera. Potiore certè iure, quàm ille, perdocta Virûm volitabit ora, eiusque laudes Posteritas, nisi ingrata contuescet numquam. Videlicet stuporem creabit, quoties quis labores Herculeos, incomparabilémque Genium viri animaduerterit. Quid-ni? cùm admirari quidem, sed consequi non liceat, quantum illius ingenium cæterorum ingeniorum dotibus præcellés, Aquilæ instar supra nubeis volatum iugem tenuerit. Nisi profectò de illo verum, non video, quem vnquam Minerua Arteis omneis docuisse dicatur; & Iupiter Optimus-maximus admisisse in Concilium Deorum. Nobis ea fœlicitas restat, quòd tametsi iacturam tantam reparari non posse sentiamus; gloriosi tamen Viri æuo quadam ex parte, vixerimus, & cùm ego quidem aliquam, tu ipse maximam cum illo, societatem habuerimus. Ignosces mihi, si Epistolam his-ce quasi desideriis Capitis tam cari perfundam; quippe non possum non apud te animum meum exonerare. Vtinam verò sic possem piis parentare Manibus, vt ille quoque intelligeret, quàm mihi sit æternùm ipsius recordatio grata futura. Scribis restitisse in manibus tuis, quod munusculum ipsi destináram. Quidquid de illo egeris, scito me gratum habiturum. Si fortè tamen ipso donâris præclarum illum Lanzium, à quo me amari, tuis ex literis sat sentio; scito fore gratissimũ. Non hæreo porrò quin meo nomine illum sis resalutaturus: Id sic facito, vt intelligat mea esse in illum viscera effusa. Lætor adesse tibi amicum, qui-cùm, vt tecum omnia. Id enim rarum; cum aliunde maxima pars fœlicitatis ex sincera huiusmodi amicitia dependeat; Degite ergo ambo fœlices, & me eum habetote, qui ducam sorti optimæ posse in tertium vobis cooptari. Vale. Parisiis. Idibus Ian. M.DC.XXXI.

Adest hîc Iuuenis & solers, & sagax nomine Belgrandius, qui illustrissimo Principi vnico Regis Christianissimi fratri à Mathesi est. Is apparatum prope iam habet eximium quoddam Instrumentum obseruandis Cælestibus. Exoptat verò, me abscedente, quasi hæres nostræ huius-ce communicationis relinqui, ac te intereà valde salutat. Ego vt id pergratum habui; sic compertum tibi esse volui. Iterùm Vale.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*, PETRVS GASSENDVS S.

DOlui vehementer, Præclare NAVDÆE, quòd datas ad me literas, nescio, quæ fata inuiderint. Videlicet Mothæus noster Vayerius te ad me scripsisse renuntiat; Ego verò ex tuo discessu ne vel schedulam vidi hactenus, certè ne Epistolam quidem, qua apud amicum de me quereris. Vide, amabo, num debeas potiùs de literarum tuarum fato, quàm de meo facto expostulare? Refert etiam ille te ægrè tulisse, quòd literas quasdam Romam dederim, nulla facta mentione tui. At ego neque vllas dedi literas, sed solùm literis amici salutem Bochardo inserui, neque tribus insertis versibus sic tui oblitus sum, vt non etiam tibi dixerim salutem. Nisi rem satis cognoueris; non est quòd mihi culpæ vertatur; est potiùs quòd candorem tuum ad sinceriorem prouocem fidem. Nempe non ex silentio, non ex locorum interuallo, non ex iniuria aut gratia fortunæ diiudicari meum affectum decet. Tu me satis sub cute nôsti, vt cùm volueris, intelligas hærere te mihi in medullis. Nec verò ego etiam dubito, quin tu me summopere ames: Sed luxurianti calamo parco, & commotionem leuiculam spe sedationis vltro condono. Nihil te admoneo de studiis meis. Ipse qui discedens illa excitasti, perspectũ habes, quid rerum moliar. Velim solùm intelligas, laborare me citra contentioné, eámque ob causã opus vix esse dimidia ex parte confectũ. Versor adhuc in Physicis, neque audeo mihi de mea sedulitate polliceri, vt annus extremus hanc partem definiat. Mora fortassis in lucro erit, quando vni Sectæ laborás, omnẽ Philosophiã simul demeto; sed coronide res erit probãda. Nunc tẽporis Exercitationẽ aduersus Iudiciarios texo; quoniã licet Epicurus, ἀθυμμαίως, dictas

dictas ſolùm nouerit; hoc tamen genus Diuinationis, perinde ac cætera omnia videtur fuiſſe repudiaturus. Eâ abſolutâ aggrediar ſtatim, Poſteriorem partem de Sublimibus quæ ſola vulgus philoſophantium appellare μετέωρα, ſolet, cum magis propriè Veteribus dicerentur μετάρσια. Vides quàm lubens acciperem, ſi quid ſpecialius noſſe liceret de Romanis Parheliis. Tu quidquid rerum iſtîc agas, aut quibus ſtudiis detineàris, ſignificare haud graue ducas. Non hæreo, quin Romæ cum ſis, Romano more viuere inſtituas. Diodatus noſter memorabat nuper, quammulta ipſe hac de re. Mihi nihil ſubeſt adiicere, præter illud Comici dictum νόμοις ἕπεσθαι τοῖσιν ἐγχώροις, καλόν. Vale. Pariſiis XII. Kalendas Septembris, anno M. DC. XXXI.

Præclaro, & Amico Viro VVILLELMO SCHICKARDO, *in Academia Tubingenſi Profeſſori Hebraico,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN, mi SCHICKARDE, Gallicum, eundémque Cæleſtem Mercurium. Optaras illum tibi, mihíque non inconſpicuum fieri. Tu, &c. Pariſiis IV. Eidus Nouemb. anno M. DC. XXXI. *Habetur ſub Titulo, Mercurius in Sole viſus, & Venus inuiſa Pariſiis an. 1631.*

EIDEM.

EFfeci nuper, mi SCHICKARDE, vt Deus ille πολύτροπος, vinctus coram te ſiſteretur. Speras Deam πολύχρυσον, pari ratione iam traducam? Auſus fueram, volueram: Sed ipſi me graue peccare in ſexum non collibuit. Eſt quod, &c. Pariſiis poſtridie Eidus Decembris, Anno M. DC. XXXI. &c. *Hæc cum ſuperiore habetur.*

EIDEM.

SCripſi ad te, mi SCHICKARDE, circa Eidus cum Nouembreis, tum Decembreis ſuperiores de viſo à me in hac Ciuitate ſub Sole Mercurio, déque inuiſa Venere. Nunc quando nouam occaſionem Diodatus noſter nactus eſt, attexo breuem ſchedulam, vt ſi fortè literæ meæ militum inſolentiâ, qua omnes propè viæ obſidentur interceptæ fuerint, ediſcas paucis ex fœliciore, quantum coniector, Epiſtolio, quod in illis vberiùs; & ſi dicere liceat paulò floridiùs enarraui. Noueris Mercurium conſpectum mihi ſub Sole fuiſſe die Nouembris 7. manè inter hiatus nubium. Primùm quidem ſub horâm 9. aut non-nihil ante, cùm iam beſſem propemodùm diſci Solaris percurriſſet; poſtremùm in ipſo eius exitu è diſco, hora X. min. 28. ſub latitudine Boreali min. 6. & ſec. proximè 20. Ac tanta ſemper ſub exilitate, vt illius diameter vix exceſſerit 20. ſecunda, ſeu $\frac{1}{90}$ Diametri Solaris. Noueris etiam Venerem non apparuiſſe nobis ſub Sole, neque die ſexta Decembris tota, ſaltem ad horam circiter dimidiam ante Solis occubitū, cum nubes Solem eripuerūt: Neque die 7. tota ſaltem ab hora matutina circiter ſeſqui-octaua in pomeridianam tertiam; Neque die tandem 8. ſaltem ſub meridiem. Verumtamen Veneris loco obſeruatam à me fuiſſe toto hoc triduo Maculam gemellam, cuius tibi fusè deſcripſi figuram, magnitudinem, ſitum, progreſſum in diſco Solis. Porrò ſi fortè literæ perierint; ecce amici, quibus res placuit, prouidere ne quædam ſaltem illarum Exempla perirent. Illas videlicet exſcriptas commiſere Typographo, qui ſi promiſſis ſuis ſtetiſſet, poſſem iam vice ſchedulæ mittere Exemplum excuſum. Sed vt operæ illæ moram trahunt, res licet exigui mômenti, nondum omninò perfecta eſt. Excuſat ſeſe Typographus, quod ſatis fore exiſtimaſſet, ſi literæ publicarentur proximis Veris Nundinis: at quoniam ipſe quoque rem maturandam ſignificaui, admouit iam Operi manum. Itaque ſi fortè occaſio intra paucos dies iterùm arrideat, impreſſum Exemplum curabò, vt habeas. Vale interea, & me ama. Nihil adiungo de Eclipſi Lunæ, quæ poſtridie viſi Mercurij contigit; quando quidquid mihi ex ea videre nubes permiſerunt, Accipies breui fuſiuſculè. Vale iterùm, & Lanzium ſaluta. Pariſiis poſtridie Kal. Ian. M. DC. XXXII.

EIDEM.

MI SCHICKARDE, ſignificâram literis datis poſtridie Kalendas Ianuarias Exemplum duarum Epiſtolarum ad te iam ante tranſmiſſarum, &c. Pariſiis die 6. quæ eſt VIII. Eid. Februar. an. M. DC. XXXII. &c. *Habetur ſub Titulo, Mercurius in Sole viſus & Venus inuiſa.*

Viro æternùm ſuſpiciendo GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

PEr-gratè accepi, per-illuſtris Vir, quam mihi ſalutem voluiſti ex Epiſtola ad Diodatum dici. Doleo poſtremas literas meas ad te datas intercidiſſe; ſed fœlicem me, quòd non propterea te minùs in me propenſum experiar. Mitto nouellum munuſculum: Tu vt debitum excipe, cum referendum ad te ſit, quidquid debetur tuis inuentis. Niſi id videor cum ingenti exaggeratione hac vice teſtatus id feci, vt calculo meo (tametſi illo non indigeres) generoſiùs & citra omnem aſſentationem commendareris. Quod exſpectatum illud tuum tam inſigne opus pro foribus ſit, térque, quatérque iucundum habéo. Quid enim ex te ſperandum non ſit, qui nihil non dignum cedro loquaris? Mihi præſertim, qui fœlicitatis ingenij tui laudator perpetuus, quocumque ducas, ſim ſequuturus. Cùm meorum amicorum libros aduerſus Telluris motum perſpectos habueris, non erit, opinor, quod multum mouearis; Morinus præſertim ſubtilis;

ſubtilis; at ipſe illi ſatis indicaram, quàm & rationes claudicarent, & ſolutiones abluderent. Quid facerem tamen; quando Maneis quiſque ſuos patimur, neque ab amicis exigendum ampliùs, quàm ipſi volentes largiantur. Magno nimis animo opus, vt ſupra hæc vulgaria, quis ſapiat; neque vrbem quam dicunt Romam tuguriolo ſimilem putet;

Nam niſi viuida vis animi peruicit, & extra
Proceſsit, longè flammantia Mœnia Mundi,
Atque omne immenſum peragrauit mente, animóque;

Quî valeat digna cogitare de hac tanta rerum vniuerſitate, ac facie? Perge tu, admirande Vir, ſublimeis curas agitare, dignas maieſtate Naturæ, dignas te ipſo, dignas iis, qui auebunt te imitari. Vale autem, & magno omnium verè Literatorum bono, Viue annos Neſtoreos. Dabam Pariſiis Kalendas Mart. anno M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*, PETRVS GASSENDVS S.

MI NAVDÆE, cùm iam non vacet ad literas tuas fusè reſpondere, hoc te ſaltem latere nolui, redditas mihi tuas literas fuiſſe. Mitto interea Exemplum excuſum aliquot mearum Epiſtolarum: illas vice earum habeto, quas te mihi debere putes. Non mitto iam ad Patrem Scheinerium, ne faſciculus ponderoſior ſit. Cum illo, ſi placet, rem communica, ſimúlque refer multam ſalutem. Quas ab ipſo traditas tibi literas commemoras, neque te tranſmiſiſſe innuis, neque ego adhuc accepi: Habeo interim gratias, & illi, qui ſcripſerit, & tibi, qui anſam feceris ſcribendi. Si Bochardus noſter Romæ adhuc ſit, fac nôrit ſe mihi memoriæ, pectoríque ſemper hærere. Epicurus noſter lentiſſimè ſemper, vt potè grandæuus incedit, neque totius Phyſices curriculum adhuc abſoluit. Stimulum tuum perſentiſcit; ſed noſti quàm ſegnem deſcripſerit Suidas. Miſerat iampridem ad te Tubertus noſter Viri effigiem, vti explorares num ſatis diſertè referret illam Statuam, quam ſcripſeras Romæ exſtare: nihil tamen huiuſce rei in tuis lego literis. Quæſo proxima occaſione quid hoc ſit, velis ſignificare; &, ſi diſcrimen inter Statuam, effigiémque miſſam comperias, cures egregiâ quadam manu exprimi Statuæ lineamenta. Sponſorem me habes expenſorum omnium, quæ neceſſaria fuerint. Vidi quæcunque ſeu ad me, ſeu ad alios perſcripſiſti de Veſuuiano incendio. Res ſanè memorabilis, & digna Hiſtoriâ temporum noſtrorum. Perge curioſè obſeruare quidquid de illo proditum fuerit; vtinam verò potuiſſes ipſe, ſed ſine tuo periculo, rem ipſam coram reſpectare, noſti enim quàm gratior veniat, qui oculatus aliquid narrat. Nihil interea prætermittendum; cùm iſthîc ſaltem teſteis habere pluſquam auritos valeas; nempe tibi ex hiſce flammis non contemnenda occaſio ſubnata eſt inclareſcendi. Nihil attingo de neſcio qua illa iracundiola, quam inculcas. Hæſi ſanè, ac diu, multúmque omnia propè verba expendi, quæ ad te priùs ſcripſeram; verùm agnoſcere non valui, quâ occaſione potuiſſem tibi ſuſpicionem ingerere, quòd vel tantillum fuiſſem iratus. Ipſe leuiculam in te commotionem notaueram: Tu videris illam in me tranſcripſiſſe; at quæſo meas literas, ſi aſſeruaſti, lege denuò, & vbi rem conſiderâris, ſi vel minimam columbini fellis guttululam animaduertas, mihi, amabò, indica. Scilicet demonſtratum facies, quod ego nuſquam peruideo. Certè tuas literas legenti, ſubiit non ſemel exclamare, quod Cicero ad Quintum Fratrem, *Ego tibi iraſcerer? Tibi ego poſſem iraſci?* Sed finio, ne credere videar te id crediidiſſe, quod neque me committere, neque te habere perſuaſum oportuit. Vale. Dabam Pariſiis poſtridie Kal. Mart. M. DC. XXXII.

Salutat te tota Amicorum cohors; ac Elæus noſter ſpeciatim. Ipſe velim præclarum Virum P. Campanellam, quando te tantopere amat, meo nomine ſalutatum facias. Suſpiciebam antè illum, ob inſignem eruditionem; nunc verò etiam diligo ob tantum illum in te affectum. Si me non prorſus indignum habeat cui inter amicos locum tribuat, id debebo tibi perpetuum. Iterùm Vale.

Eximio & Amico Viro IACOBO GOLIO, *in Academia Hollandiæ, & Matheſeos & linguarum Orientalium Profeſſori,* PETRVS GASSENDVS S.

EXcuſabas, præclare GOLI, poſtremis tuis litteris diuturnum ſilentium: Ipſe ex quo illas accepi, quinque propè menſeis iam ſileo; an me perinde excuſabo? Facerem, niſi ſæpiuſculè eadem cantilena repetenda foret; ac niſi id literis aliis non neceſſarium ediſſeruiſſem. Hoc tamen teſtor; cauſam meæ in reſcribendo procraſtinationis eam præſertim fuiſſe, quòd commendatos mihi abs te egregios illos Iuuenes, priùs videre peroptarem. Pudebat quippe reſpondere, nullo officio præſtito eximiæ illorum virtuti; ſed nimirùm cùm ipſi me requiſierint aliquoties, infœlicitas mea fuit, quòd & domo abfuerim, & noſſe vbi diuerſarentur perueſtigando non potuerim. Nunc cùm ignorem abierint-ne, an in Ciuitate adhuc commorentur; differre proliχiùs reſponſionem nolui. Tu, amabò, me admone, illi-ne hîc adhuc verſentur, & vel ipſi mihi indica, ſi noſti, vel cura, vt illi ſchedula relictâ ſuum hoſpitium ſignificent. Dolebo certè ſummoperè, ſi tibi, illiſque teſtandi affectum occaſio hæc prærepta fuerit. Exemplum tandem ad te mitto (quod conſignare illis deſtinaram) meæ cuiuſdam *de Mercurio in Sole viſo*, obſeruationis. Videbis ipſe, quid rei ſit; ac ſi fortè iſtîc peracta obſeruatio ſimilis fuerit, operam dabis vt noſſe valeam. Speraram fore, vt tale quidpiam ex Nundinis reportaretur; ſed Librariorum noſtrorum nemo eò proficiſci auſus eſt. Luillerius

rius meus te ſalutat. Propoſueramus Æſtate hac ita peragrare Germaniam, vt ſequuturam Hyemem Conſtantinopoli degeremus. Verùm tumultus Germanici id nos exſequi non permittent. Deliberamus interea contendere in Angliam; ſi fecerimus, ſpes non leuis eſt repetendæ Hollandiæ, viſendíque iterùm tui. Vale, & quod facis, me amare perge. Pariſiis poſtridie Kal. Aprileis anno M. DC. XXXII.

Illuſtri Viro HVGONI GROTIO,

PETRVS GASSENDVS S.

PVdet me ſanè, illuſtris Vir, te ex Puteano noſtro, potiùs, quàm ex meipſo, accepiſſe obſeruatiunculæ exemplum. Ecce itaque proprium offero; cùm veniam abs te deprecari alia ratione non debeam. Superuacaneum, fateor, officium, quando res tuis oculis ne ſemel quidem digna fuit: Sed nempe tua beneuolentia, meáque obſeruantia illud exigit. Eſt etiam quod placere poſſit, nempe vel noſtri Schickardi nomen, quem ſcio quanti facias. Ipſe aliunde exonerari inutili pondere potes ſi lubet alterum Exemplum, cum aliquo degentium iſteic amicorum communicare. Is ſi fuerit optimus Voſſius, rem mihi facies gratiſſimam. Si præclarus Lansbergius (quem tibi tamen ſim debiturus) rem habebo non iniucundam. Accepi te poſſe iſtîc procurare neſcio quod genus ἐκτυπώσεως. An operis etiam paullò prolixioris, quale eſt iſtud mearum nugarum tibi non prorsùs incognitum? Si ſpem faceres, exſcribi curarem, quod poſſet ſuo tempore ex tuo præſcripto tranſmitti: ſed nolim eſſe importunus; Amare me perge, & Vale. Pariſiis poſtridie Kal. April. an. M. DC. XXXII.

Admodùm Reuerendo & Clariſſimo Patri CHRISTOPHORO SCHEINERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me literas dediſti, Optime virorum SCHEINERI, cum exemplo tuæ Pantographices, accepi ante paucos dies. Quàm verò gratas habuerim non eſt, quod tibi explicem multis: Sufficiat agnouiſſe me plenum affectus candorem tuum. Intexuiſti quam Parheliorum deſcriptionem rogaueram; Grates ob id refero ſummas, ac ſimul teſtor Superos, nihil mihi potuiſſe nunciare iucundius, quàm te fuiſſe priorum quoque Parheliorum obſeruatorem. Hactenùs nempe id ignoráram, adeò vt propterea non potueris debito cum elogio in Commentariolo meo nominari. Sed lætor, quòd ſolertiam tuam, nomine licet ignorato, ingenuè commendauerim, meáque opella acceſſerit ad tanti viri monumentum. Tu magni illam æſtimas; ſed ego hanc æſtimationem beneuolentiæ tuæ adſcribo; alioquin enim ſatis ſentio, quàm tenuia omnia mea ſint. Hæ potius laudes debebuntur Operi tuo eadem de re; cum mihi ſatis eſſe debeat, ſi nugamenta illa mea potuerint tibi non diſplicere. Eſt verò cur Opus euulges; cum ex adiuncta poſteriorum Parheliorum deſcriptione is habendus ſis, quo nemo plureis ſimul Soleis in hunc diem obſeruauerit. Liber tuus *de Maculis, Faculíſque Solaribus* ad manus meas nondum peruenit. Cùm primùm nactus illum fuero, pellegam ſanè auidiſſimè; tum quòd hoc genus Argumenti mihi maximoperè placeat, tum quòd abs te, quem tanti facio, ſtudioſè pertractatum ſit. Delectat interea quod ſubindicas te ex eo numero non eſſe, qui ex Maculis Stellas faciunt, næuóſque pro luminibus, veluti Alcæi quidam habent. Miraris nomen tuum fuiſſe à Gallo noſtro diſſimulatum? Idem queſtus eſt Galileus coram aliquo meorum amicorum; teſtatus ſe illi in itinere multa amicè commonſtraſſe, quæ euulgata deinceps fuerint abſque vlla ſui mentione. Sed hoc donandum humanitati. Vidi iam tuam Pantographicen, ac dici non poteſt, quàm iucundè acceperim te eſſe nobilis illius inſtrumenti Authorem primum. Habueramus iam in hac Vrbe Parallelogramma ex Auri-chalco, qualia à te deſcripta ſunt; ſed tum inuentor ignorabatur; tum neſcio quis eam ſibi gloriam velle vſurpare viſus fuerat. Ipſe, vt verum fatear, vix perſuaderi potueram, quin foret illius origo vetuſtior; quippe humanæ ſortis pudebat, ſi tanti vſus Organum, ac res, vt mihi videbatur, inuentu adeò facilis, nemini pridem veniſſet in mentem. Ita ſcilicet comparati ſumus, vt poſtquam ouum apici conquaſſato inſtiterit, dicamus nihil fuiſſe facilius. Verùm nihil iam ambigo, quin Homines tibi hoc inuentum debeant, cùm & tempore tuæ inuentionis non exſtet memoria illius antiquior, & noſtra hæc, Patrúmque ætas alia multa protulerit ſæculis priſcis inaudita. Quocirca tibi gratulor, ſimúlque habeo gratias, quòd me eum eſſe volueris, cui res in Gallia primùm innotuerit. Oſtendi tuas literas eruditiſſimo Petauio, qui-cum præclarè diuinaſti conſuetudinem mihi intercedere. Is gratiſſimam habuit, quam illi ſalutem dixiſti, enixéque precatus eſt, vt nomine ſuo plurimam referrem. Offendi illum ad calcem penè præclaræ cuiuſdam Opellæ, cui titulum facit *Rationarium Chronologicum.* Volumen erit ſatis iuſtum in 12. quo maior lux Hiſtoriæ nulla. Sic enim Vir magnus Chronologum agit, fidem vbique ſibi faciens, & characteres temporum inſigneis paſſim inſerens, vt tamen quaſi ſeriem texat vniuerſæ Hiſtoriæ. Alloquutus ſum etiam Sebaſtianum Cramoiſium, quo Typographo ille vti ſolet, expoſuíque illi quod ſignificaras de Operum permutatione tuo cum Typographo. Itaque ipſe paratus eſt commutationem facere Petauianorum Operum cum tuis; aut, ſi lubeat ſic agere, rationem tenere accipiendorum Exemplarium. Perſcripſeram antea ad Naudæum noſtrum vt tecum communicaret Exemplum meæ illius obſeruationis *de viſo in Sole Mercurio*: Mitto nunc tibi debitum, occaſione exhibita diſcedentis Viri

præclari,

præclari, & amici mei Iacobi Gaffarelli, qui Romam petens, vltrò sese ad illud tibi consignandum cum his literis obtulit; Res fortè erit non ingrata; quando ad studia tua pertinet. Qualiscumque tamen ea sit, ipsam habeto, quasi pignus constantissimæ in te obseruantiæ. Postularem vt factam Romæ obseruationem impertireris; sed quia nullam eius mentionem in tuis habeo literis; vereor, ne non sit abs te facta. Vale, SCHEINERI Optime, & me vt cœpisti, sic amare perge. Parisiis Eidibus April. an. M. DC. XXXII.

Et Reuerendo, & Celebri Viro THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

DIcebam tibi nuper salutem, CAMPANELLA clarissime, literis ad Naudæum scriptis: Nunc cùm virtutis tuæ studiosus Gaffarellus noster Romam petat, literas ad te dare placuit, quibus meam in te obseruantiam testatiorem exhibeam. Dudum certè est, quòd tuum illum generosum Genium suspicio: Sed quod amici illius mei tantus amicus factus sis, studiosè quoque iam complector. Vadem alium candoris mei, quàm communem illum amicum non præsto; ipse te satis edocebit quàm loquar ingenuè, quàm agam sincerè. Tu experire quocumque tandem imperato officio. Videbis profectò vt saltem desideraturus non sis paratissimam voluntatem. Tenue mitto munusculum: sed accipe simul ingentem affectum, quo me tibi totum deuoueo. Vale. Parisiis Eid. April. M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

NIhil necesse est, mi NAVDÆE, vt scribam ad te pluribus. Discedit ad te communis amicus, ex cuius ore quæcumque forent conscribenda excipias. Accepi nuper Epistolam optimi Patris Scheinerij cum Pantographices exemplo, quo me donatum voluit; at redditum simul non fuit, quod ille missum simul scribit Exemplum quoddam Parheliorum. Fortè tamen id alia occasione ad me transmittes: rescribo ipsi, ac vnà mitto editam nuper obseruationem visi in Sole Mercurij. Mitto etiam, ac simul do ad præclarum tuum Campanellam literas, in quibus imploro tuum Vadimonium. Tu provt me nosti, fidem facito; neque enim postulo aliud. Ama me semper, & si quid rerum istic moliris, significa. Si fortè verò aliqua mea industria opus sit, nosti quo iure quæsitam habeas. Vale. Parisiis Eid. April. an. M. DC. XXXII.

EIDEM.

DIscesserat iam Gaffarellus noster, cum Tuberti manu accepi literas tuas suauissimas cum Epicuri effigie, & Parheliorum Exemplari. Responsurus illicò fueram; at quando tu faciebas spem tum Voluminis *de Maculis Solis*, tum Laërtiani Exemplaris, cum notis marginalibus; distuli, donec Moræus noster & reciperet, & traderet omnia. Nunc, cùm à tribus aut quatuor diebus ista sint mihi præ manibus; tempus sanè est, vt ad te rescribam. Initium porrò meritò facio ab illa gratiarum actione, quam singularem tibi debeo, ob procuratam effigiei Epicureæ delineationem. Nempe agnosco studium, quo Hovvenij illius tui, egregij sanè artificis, sollicitasti operam; ac receptam simul in te mei causâ obligationem. Quid ego illi per te deberem, significandum fuerat; quando sola animi grati testificatio non est satis. Neque verò est, quòd illum propterea minus exspectare abs me debeat; qui daturus sum operam, vt ex nominis ipsius mentione, luculentissimam faciam. Quæso te, vt illi interea plurimam meo nomine & referas gratiam, & salutem dicas. Me profectò illius manus delectauit mirificè; & quotquot ex nostris amicis conspexere lineas, viri industriam laudarunt. Tu mihi declara, cùm primùm vacabit, an quod manu dextra Epicurus tenet, cylindri formam habeat, referátque volumen, seu chartam, sibi ipsi circumuolutam. Suspicor nimirùm sculptorem ad id respexisse, quod Laërtius ait κυλίνδρυς, circiter trecentos fuisse Epicuro conscriptos. De Parheliis nihil adiicio ad ea, quæ priùs ad Patrem Scheinerium; rescribam ipsi postquam opus de Maculis pellegero; neque enim adhuc vacauit oculos, mentémque eò conuertere, ob segnitiem librarij, cui tradideram informandum. Lætor interea gratam illi meam obseruatiunculam de Mercurio in Sole, fuisse. Nihil necesse est ad ea respondere, quæ per te de illa requisierat; cum peruidisse iam omnia debeat ex misso excuso Epistolæ meæ ad Schickardum exemplari. Adtexo potiùs aliam circa Mercurium obseruationem, quam habiturus quoque sit, quantum opinor, non iniucundam. Occasio imprimis huiusmodi fuit. Mandata iam typis, atque euulgata prædicta Epistola fuerat; cùm tandem sum nactus duas priores parteis Ephemeridum Keplerianarum. Illas obiter cùm euoluerem, obseruaui Mercurium conspici potuisse sub Sole ante annos quatuordecim; tametsi id in nouo Orbe. Tunc piguit me id pronunciasse, concessum nobis primùm fuisse obseruare posse in Sole Mercurium; quod ex inuento vsque Telescopio, σωματικῶς Soli coniunctus, subiunctus-ve priùs non fuisset. Quin maior etiam me cepit pudor, cùm ad sequenteis annos respectans, deprehendi post duos annos coniunctionem parem futuram, sicque rem longè euadere, quàm credideram, frequentiorem. Porrò alias quoque corporeas Coniunctiones perscrutatus, præter illam, quæ eodem anno euentura est, & præteritam ante decem annos; adnotaui debere vnam extrema die mensis Aprilis nuper elapsi contingere. Itaque licet non dubitarem inuisibilem futurum Mercurium, quòd, vel Keplero admonente, factus Sole superior, foret ab ipso contegendus: rem obseruare tamen volui, ad

ad conuincendos illos, qui adhuc in ea hærent sententia vt existiment Mercurium perpetuò deferri in Epicyclo, nos inter, & Solem detento. Ac rationes primùm subduxi, ex quibus habui Mercurium in medio Solis disco futurum (puta in distantia à centro, latitudineve Austrina minutorum non prorsus quatuor) proximè post occasum Solem; si quidem Sol nobis eo die occumbere debuit hora 7. min. 12. à Meridie; media verò illa Coniunctio celebrari debuit hora 7. min. 25. Ratiocinatus quoque sum, factis vtriusque Sideris in eandem partem motibus, totum Solis discum non posse peruadi à Mercurio, nisi horis præcisè decem; sicque transcursus initium ab hora vsque secunda cum duabus quintis futurum, finem verò post mediam noctem, seu hora 12. cum totidem quintis. Deinde omnia adparaui, vt si reuerà existimâssem conspectum iri Mercurium, accinctúsque esse ab Aurora volui, suspicatus quinque horarum, vt nuper, anticipationem. Et fuit quidem Cælum toto tempore antemeridiano nubibus obductum; sed inclarescens à Meridie, clarissimum Solem ad occasum vsque transcurrentibus, per vices dumtaxat, nubilis raris exhibuit. Versabátur in eadem scena Mothæus noster Vayerius, & Cantaclarus, quorum prior circulum album, amplúmque oppositum Soli moderari voluit, cùm ipse Telescopij dirigendi gererem curam. Cæterùm illo tempore toto Mercurius nobis planè inuisus; cùm ne macula quidem alia disco Solis appingeretur. Hinc si ritè se habuit, Ephemeridum calculus, asseruare possumus, Mercurium præter Solem factum; sed supponamus coniunctionem præoccupauisse quinque propè horis; an-non debuisset Mercurius ante horam decimam matutinam sub Solem ingressus, post secundam pomeridianam salutare centrum, ac illi deinceps ad occasum vsque, Vale continuum dicere? Certè Mercurij latitudinem atque adeò semitæ eius per discum Solis prolixitatem non malè designatam fuisse ex consonantia calculi cum illa mea nupera obseruatione est coniiciendum. Temporis autem hallucinatio non videtur maior, quàm tunc fieri hoc tempore potuisse; cùm præsertim heic error quoque Ephemeridum Origanicarum consentiat. Vt enim Mercurij cum Sole Coniunctio debuit per ipsas mense Nouembri tribus diebus cum septem horis euenire maturiùs, quàm debuerit per Keplerianas; ita iam debuit tribus diebus cum octo horis præcurrere. Verùm fingamus Coniunctionem debuisse non quinque, sed & decem horis celebrari velociùs; an-non tametsi Mercurius subiisset Solem ante eius ortum; debuisset nihilominus non abire ex eius disco, nisi duabus & ampliùs horis; postquam ego aciem intendi? Addo, ne quispiam causaretur potuisse Mercurium ab occaso Sole in discum eius incurrere; adfuisse me die sequente ab ipso vsque Sole exorto, hoc est, ante horam matutinam quintam, exploraturum an transcursus superesset vestigium. Nihil portò etiam tunc visum; cùm licet Mercurius iniisset Solem ab ipsissimo occasu, non debuisset tamen exire, nisi besse propè horæ, ab exortu. Atque hæc sunt, quæ poteris cum optimo viro habere communia. Precarer, vt meo nomine præclaro Holstenio persolueres grates, quando me Notis Viri illustris in x. Laërtij librum tuo interuentu beare voluit, sed profectò prona illius in me voluntas maior est, quàm vt restationem gratitudinis literis ad ipsum destinaris, prætermittam. Meum illi seu tu, seu Bochardus noster reddetis Epistolium. Quod scribis de locis quorundam Authorum, qui Epicuri meminerint, aut illa vidi, aut ea non sunt, quæ scrupulosè valde consecter. Vt nihil enim negligo ex antiquis Authoribus, qui habere superstites Epicuri libros potuerint, ita non admodum requiro, quæ Recentiores proferunt, quando haurire nihil potuerunt, nisi ex iisdem fontibus, qui nobis quoque adhuc scaturiunt. Pergratum est tamen, quidquid admones, cum ἀναλύσεις, sedulus cognoscere possis, quæ me præterfugiant. Illud perlibenter viderem, quod de Bonciario subiicis: at vereor, ne, quod innuis, opus fuerit solùm in votis. Quod de quantulacumque mei apud Eminentissimos, Eruditissimósque Viros æstimatione, memoras; id rorum debeo tum opinioni, quam de tua virtute meritò concipiunt, tum insigni amicitiæ, quæ mihi tecum intercedit. Tu vide, ne affectus ille, quo me complecteris, imponat, & in me prædicando nimius, idoneum sponsorem non habeas. Ipse meæ conscius imbecillitatis, non alius haberi, alius esse studeo; neque is sum, qui meo Genio vllam faciam vim, vt sustinere famam possim. Vtcumque se res habeat, tu, qui me nôsti, fac nouerint id mihi cordi præsertim esse, vt à Viris eruditione eminentibus diligar, ipsísque me deuoueam totum. Saluta verò, inter cæteros eruditum Allatium, de quo sæpe cum Burdelotio Operum ipsius & demonstratore, & laudatore sermonem conserui. Vidisti in Catalogo Franconfurtensium Nundinarum Titulum Fluddanæ ad me Responsionis: Ego nihil vidi ampliùs. Aduenit nuper ex Anglia adolescens ingenuus, qui Fluddo viso, retulerit illam typis nondum commissam, ipsúmque Fluddum conquestum meam in scribendo breuitatem, in exantlando nescio quo magno Opere adhuc laborare. Cum primùm opus prodierit, mihíque innotuerit, rem vt exoptas significabo. Superest, vt indicem paucis quid lucis videatur Lucretio ex meis illis qualibuscumque lucubrationibus affulsurum. Id scilicet enixè rogas, quòd res sit præsertim futura pergrata Clarissimo Viro Alsario à Cruce, benè merituro nouis Commentariis de Lucretiana Philosophia. Faciam ergo ingenuè, sed priùs restatus me nullas meas nugas tanti ducere, vt putem illas cum vigiliis tam docti Viri comparandas. Tu me scilicet rubore suffundis, ac penè dicam, enecas, cum scribis illum ab instituto, si ego quidem credam mea sufficere posse, Poëtæ intelligendo, destiturum. Quasi verò non ego potiùs retrahere pedem ab incœpto debeam, quàm vt ille ab opere laudatissimo absterreatur? Sed erit fortè, quòd vterque in eodem campo decurramus, cùm ille Lucretium ex serie contextus interpretaturus

pretaturus sit, ipse Methodo paullò immutata Lucretium producturus sim, ad explicationem, confirmationémque Placitorum Epicureorum hinc totus quidem Lucretius in opellam meam transferetur; sed carminum ordo mihi perturbatus, planéque varius futurus est. Ecce enim assumo alia in Epicuri vitæ Apologiam; alia in partem Philosophiæ Epicureæ Canonicam; vt quæ libro quarto de Sensuum veracitate disputantur; alia in partem Ethicam, vt quæ præsertim continentur in Librorum Procemiis; quæ referuntur in eodem libro de fugitandis amoris simulacris, ac pabulis, quæ libro tertio de constantia in ferenda morte, & id genus alia. Cætera omnia variè per Physicam partem distribuo, passim nimirum, quatenus quidlibet facit ad institutum. Vt habeas autem specimen, ex quo tractationis ducere coniecturam valeas, recens exemplum profero. Versabatur proximis diebus illa quæstio præ manibus, an membra Animalium destinata fuerint, factáque ad vsum; an ipsis casu sic generatis, casus, industriáque vsum fecerit. Primùm igitur illam Epicuri opinionem commemoraui, quæ habetur apud Lactantium, tum libri tertij Institutionum capite 17. tum libri de opificio Dei capite 6. Deinde versus illos subieci, ex libro quarto Lucretij, *Illud in his rebus vitium*, &c. Ac postea, vbi exposui vt Epicurus excogitare fortuitam membrorum conformationem potuisset; carmina retuli nonnulla ex libro quinto Lucretij; præter ea, quæ cùm de rerum origine commemorassem. Adhæc sententiam consimilem Veterum aliorum Philosophorum attexui, ac nominatim Empedoclis, vt ab Aristotele narratur, tum libro primo, capite primo, de Animalium partibus; tum libro secundo, capite secundo de naturali Auscultatione. Id etiam subtexui, quod Galenus habet libro primo de vsu Partium, capite 21. circa Epicureos, Asclepiadeósque; ac simul apposui argumenta varia, quibus res fieret probabilis. Postremò, quoniam hæc opinio cum Decretis Fidei nostræ, veráque ratione non poterat stare; opposui illi inter cætera ea, quæ Lactantius disputat contrà: itémque quæ Plato in Timæo, Aristoteles locis citatis, Stoïci apud Ciceronem in libro secundo de natura Deorum, ac in tertio de Finibus. Subinde, postquam sum conatus Hippocratem aut excusare, aut ad veram etiam opinionem reducere; præcipua quædam ex Galeno totis illis septendecim, diuinis sanè libris, selegi; ipsemet quædam Marte meo contra Epicurum disserui; & quantum potui, feci satis argumentis oppositis. Hactenus edo specimen, ex quo tu potiùs intelligas, quàm ego cogar dicere, an & quantum id ad Lucretium faciat. Tu, si fortassis cum Alsario communicandam rem duxeris, effice imprimis, vt summum candorem, quo cum amicis ago, cognoscat; tum, vt quam cœpit in me testari beneuolentiam foueat; denique, vt meam in se obseruantiam perpetuam putet. Finem his scribendis faciebam, cùm me Mersennus noster inuisit. Occupatione mea perspecta, rogauit statim nomine suo salutem tibi dicerem, idem contendit Præsul meus, qui in musæolum ipsum deduxit. Petiit Mersennus, adiicerem, mirari se, quòd nihil adhuc de propositis per te Campanellæ quæstionibus responsum fieri curaueris. Excusare te volui; sed ille subiunxit aurem vellicandam. Voluit tandem, quod ego quoque, vt Campanellam salutares, neque Gaffarellum prætermitteres. Tu, mi NAVDÆE, optimè Vale; Perge similis esse tui; & me amare ne desine. Parisiis, v. Eid. Maïas an. M. DC. XXXII.

Præclaro Viro LVCÆ HOLSTENIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVanta sit humanitas tua, expertus loquor, Docte HOLSTENI, Acceperas me desudare in restituendo decimo, eóque deprauatissimo Laërtiani codicis libro. Illicò, factâ tibi copiâ Basileensis Exemplaris, cui ὁ μακαρίτης, Aldobrandinus Notas marginaleis, lectionésque varias illustri manu apposuisset; decerpsisti ex codice integrum librum decimum, ipsúmque ad me transmisisti. Profectò si ex nota facie, si ex obsequio præstito, si ex vetere amicitia hæc liberalis animi prodiisset testatio; esset, quòd gratias agerem: At nunc est præterea, quòd candorem tuum non sine stupore suspiciam. Videlicet qui promouendis ingenuis literis es natus, nullam studiosos adiutandi occasionem vis prætermissam. Cæteros ferè occupat liuor, qui defossos thesauros malunt, quàm vt, cum ipsi nequeant, ditescere alios patiantur. Tu longè generosior, qui, quod posses ipse vsurpare tibi, ita profundis in alios. Quod me attinet, dabo operam, vt experiare non ingratum. Vtinam verò ipse mihi, quid officiorum præscriberes; ita me Deus adiuuet, vt obsequentissimum haberes. Non vacauit adhuc notas illas omneis conferre, ac expendere; obiter tamen animaduerti quò præsertim Vir eruditus interpretando respexerit. Obseruaui illum multa adnotasse ex editione Parisiensi, nisi fortè quoddam Exemplar Vaticanum habuit illi simile, quo Stephanus vsus. Vtcumque sit; fateor ingenuè quidquid habere hactenus ex Codicibus seu impressis, seu manu-scriptis licuit, impar esse locis corruptissimis, quæ passim occurrunt, sanandis. Absit proinde Medicas manus, ac non fallenteis pollicear; satis erit, si meas quasdam coniecturas proferens perspicuum faciam, qua præcipuè Textus videatur esse νοσώδης. Sed non est, quòd te his detineam, virorum Humanissime; superest potiùs exorem te, vt quando me non cogitantem deuinciendum existimasti, affectantem iam in amicum studiosum tui, obseruantémque cooptandum censeas. Vale. Parisiis v. Eid. Maïas, an. M. DC. XXXII.

Viro

Viro Claro GVLIELMO CÆSIO
Typographo Amſterodamenſi,

PETRVS GASSENDVS S.

SCripſerat ad me ante paucos menſeis nobile illud literarum decus Hugo Grotius, tum placuiſſe tibi meas aliquot Cæleſtium rerum Obſeruationes; tum deſiderare te plureis ad illuſtrandum, quod moliris inſigne Coſmographiæ opus. Itaque rem ſtatim & illi, & tibi facturus pergratam, amicum meum ſingularem Iacobum Valeſium in Delphinatu agentem generalem Franciæ theſaurarium, literis datis exoraui, vt quas haberet generis huius Obſeruationes impertiretur. Siquidem nôram penes ipſum deliteſcere plurimas, quas vel ipſe, vel induſtrius, quo iampridem vtitur, obſeruator peregiſſet. Exſpectatum diu reſponſum, propter graſſantem illîc gentium morbum Epidemium; at commodum ecce aduenit. Quia enim noſter Salmaſius eſt craſtina luce ad vos diſceſſurus (ô Fata noſtra, qualem virum eripi nobis patimur!) committam illi faſciculum, vel theſaurum potiùs acceptarum Obſeruationum. Theſaurum dico; nam erit ſanè, cur tibi ex eo euulgato Poſteritatem totam obſtringas. Nôſti enim obſeruationes eſſe fundamenta, quibus Aſtronomia nixatur; & cùm plurimi exoriantur ſemper, qui Tabulas, Ephemeridaſque contexere poſſint, aut corrigere, raris tamen ſæculis naſci, qui ipſi ſtudioſè obſeruent. Hinc nihil mirum, ſi poſt exactam tot ſæculorum ſeriem, perfectè adhuc inſtaurari Cæleſte hoc ſtudium non potuit; quando ex tota Antiquitate infrequentiſſima habentur obſeruatorum ſubſidia. Vnus memoriâ totius æui digniſſimus Tycho Braheus in hanc præſertim curam incubuit. Sed Codices obſeruationum tandiu exſpectati adhuc inuidentur. Et licet Keplerus ex illis Tabulas ſuas deduxerit; cùm nondum tamen hæ Tabulæ Cælo ad amuſſim reſpondeant (omnium alioquin præſtantiſſimæ) deſiderium Poſteris fiet Tychonicarum Obſeruationum, quæ cum faciendis conferantur, ad perficiendam ſcientiam. Seu enim Keplerus non omneis aduocârit, nec ceperit; ſeu fortaſſis aliquibus, quo Hypotheſibus conſentirent adiecerit quidpiam, aut ademerit: Profectò Veri ſcrutatores requirent olim hiſtoriam, varietatémque Obſeruationum. Quod moneo, vt intelligas, non poſſe inſtitutum tuum mihi non admodum probari; cùm, ſi qua nanciſci obſeruata potes, ea tanto ſtudio tranſmittere in Poſteros ſatagis. Imitaris enim generoſum illum Snellij veſtratis, & noſtri quondam amici, genium; cui niſi deberemus, quas collegit Haſſiacas, VValterianas, & Regiomontani, Tychoniſque Obſeruationes pauculas; mirum quàm tenues reliquiæ ſupereſſent nobis ex diuite æuo. Præclarè verò ita facis: etenim quæ cuduntur alia, delet dies facillimè; quæ huiuſce ſunt ordinis, recordatione grata confirmat. Cætera quippe non ſunt certis alligata temporibus, & quæ ſcripta ſapienter ſunt, occidere millies & redire poſſunt: at obſeruata huiuſmodi ſic à momentis temporum pendent, vt habita ſemel, ſingularia ſint, & perdita ſemel, reſtitui non poſſint. Quare, vt ſtudioſis cariſſima ſunt; ita nunquam illos eorum temporum, quibus ſunt perfecta occupat obliuio. Mihi proinde gratulor, quòd quas Obſeruationes mitto (aliàs fortaſſis ſepeliendas) procurare ſtudioſis poſſim; tibi gaudeo, qui cùm ſis natus, vt bonas Arteis promoueas, occaſionem hanc præ manibus habeas. Faſciculus certè inſignis; cùm nudæ præſertim ſint Obſeruationes; neque poſt citatum Snellij ſpicilegium vberius vllum, quod ſciam, exſtet. Vt verò habeas quanti fieri Obſeruationes poſſint, aut debeant; ſcito me his nominibus ſponſorem illarum præſtari. Primùm Amicus ille meus, Vir fidei ſummæ, eruditionis eximiæ, patientiæ indefeſſæ eſt. Deinde eius obſeruator nomine Elziarius, Olitor ille quidem eſt; ſed quo profectò non alius vnquam magis opportuna loquutus. Sanè vt Protagoras olim Democrito exhibuit ingenij ſpecimen ex ſcita lignorum ſtructura: Sic Elziarius ex eleganti Vizilianorum hortorum cultu, genij Mathematici argumentum Valeſio præbuit. Nec verò vnum illud fuit: ſiquidem breui is euaſit, vt & obſeruandi peritiam maximam acquiſierit, & totam Trigonometriam planè perdidicerit, & Aſtronomiæ fundamenta ita introſpexerit, vt ego aliquando ſuperueniens, offenderim ipſum defendentem Telluris motum, ſoluentémque ex intimis huius ſcientiæ principiis, quæ eruditi quidam viri ſecùs ſentientes obtrudebant. Quódque admirere, id cœpit ſub annum ætatis quadrageſimum, vxorem aliunde & liberos curans, hortóſque colens aſſiduè: adeò vt cum illum noctu obſeruantem, ſcribentémque contemplarer, viderer mihi Cleanthem videre, à quo non ſecus tranſigebantur dies in hortis; noctes in ſtudiis. Tertiò proinde & illius in eo obſeruando diligentiam coram ac non ſemel intuitus ſum; & exploraui ipſemet eius inſtrumenti, quo vtitur, fidem.

Sextans eſt trium paullò minus Pedum, ligneus ille quidem, ſed quem illemet ſic eſt fabrefactus, vt optimè cohæteat, ſic illiuit, vt nihil patiatur à mutatis temporibus; ſic per tranſuerſas lineas diuiſit, & pinnacidia in eo compoſuit, vt vix vnquam integro minuto aberret ab iis Fixarum diſtantiis, quæ à Tychone ſunt conſignatæ. Denique plurium huiuſmodi obſeruationum calculum inſtituens, deprehendi illas mirè conſonare; & nonnullas etiam conferens cum exquiſitioribus quibuſdam ex meis, quod deſiderarem, vix fuit aliquid. Cæterùm, cùm per-raræ ſint habitæ Gratianopoli quàm plurimæ ac penè omnes peractæ ſunt Viziliæ; quod oppidum eſt Gratianopoli ad Auſtrum duabus leucis maiuſculis. Occaſio fuit, quòd Valeſius, quam-primùm ex Scotia, vnde eſt oriundus, ad Delphinatum acceſſit, ad illuſtrem illum Lediguerium ſic adſcitus eſt, vt cum celebrem eius domum, quæ Viziliæ eſt, frequentiſſimus itaret, Olitorem Elziarium

illîc nouerit, & de parando in ipsis hortis Obseruatorio cogitauerit. Hinc poteris quidem has obseruationes Vizilianas inscribere: sed pergratè accipiam, si ex amici nomine Valesianas indigitâris. Ego provt ille eas ad me transmisit, committo; Tu vel transpone, vel selige, vel vtere tandem pro tuo instituto. Illarum series sic sequitur.

Planetarum distantiæ obseruatæ Viziliæ, cuius latitudo 45. grad. 5. min. 30. sec. Longitudo eadem, quæ Gratianopoleos, vbi Polus attollitur 45. grad. 12. min. Annò 1622. &c. prælongâ serie.

Habes hucusque, Præclare CÆSI, obseruationum copiam, quâ Valesius credidit serie. Catalogus certè instructissimus, & non paucorum, vt vides annorum, circa Superiores Erraticas Stellas. Quod si non perinde instructus circa Inferiores est; causam puta editos monteis, qui Viziliæ Ortum, Occasúmque præripiunt, & conditionem earum Stellarum, quæ tum manè solùm, vesperéque conspicuas sese exhibent, tum plerumque latent sub radiis Solis. Mercurius verò potissimùm, de quo omnes Obseruatores id iure queruntur, quod de Marte Plinius, *inobseruabilem eius esse cursum.* Fortassis mea illa de Mercurio ante annum in Sole viso obseruatio poterit esse instar plurium, quæ desiderari heic possent; & quadam etiam ex parte supplere, quod Keplerus conqueritur, Obseruationes omneis Brahei per viginti annos conscriptas, cadere intra vnicum trientem Mercurialis excentrici; reliquos verò duos trienteis inobseruatos manere. Ex quo mirum videri non debet, si Keplerianus calculus tempore meæ obseruationis abfuit à vero quinque propè horis; id lucro potiùs deputandum, quòd non vt alij abfuerit quinque aut saltem tribus diebus. An verò gratum faciam, si heic attexuero Obseruationem nuperam, ex qua circa eundem Mercurium Kepleriani quidem calculi error paullo maior; at aliorum Artificum maximus longè proditus est. Cùm hoc ipso anno 1632. & die Iulij 29. sub horam quartam matutinam expergefactus in Auroram respectarem, Venerem in ea promicantem vidi, & nescio, qua fœlici sorte oculos ipsi circumducens, incidi in Mercurium, ab illa distantem triplici quasi Diametro Lunæ. Facta statim præ manibus Kepleriana Ephemeris indicauit Coniunctionem sideris vtriusque celebrandam die 31. Idque in ipsa Meridie, cum nota hac apposita, *Mercurius ferè corporaliter iungitur Veneri; tamen quinque scrupulis superior. Attendatur manè ♀ eum in Aurora monstrabit paullò altiorem.* Itaque ego me ad illam, & diem, & horam ita accingendum duxi, vt diem non negligerem antecedentem, & consequentem. Verùm die 3. crassi adeò fuere vapores Horizontem obsidentes, vt priusquam discuterentur, Venus ægrè apparuerit, Mercurius euanuerit. Ipsa die 31. apparato organo, vt Veneris saltem distantiam à duabus Fixis acciperem, Fixæ omnes priùs obliteratæ fuerunt, quàm illa ex densioribus vaporibus emergeret. Quare id solùm superfuit, vt exploratem num Mercurius illius corpus circunstaret. Inclarescebat iam Aurora, & hora quarta parùm aberat, cùm ægrè Mercurium detexi, & Cantoclaro amico meo, cuius ædeis, ac vineam huius obseruationis gratiâ tunc vsurpabam, demonstraui. Situs Veneris supra Horizontem erat tunc septem circiter graduum; Mercurius verò ab ea distabat, cùm nudo visu inspiciebatur, tanto marginum interuallo, quantum Veneris Diameter adimpletura videbatur: cùm verò Telescopio, videbatur posse Diameter Venerea quinquies circiter collocari in intercapedine. Erat autem Mercurius Veneri non supra, seu ad verticem; non planè ad læuam, seu in eodem parallelo dicto Almicantharat; non planè loco inter hæc medio, sed versabatur inter hoc medium, & prædictum parallelum; adeò vt spectato Eclipticæ situ, videretur præcisè esse, aut non multo antè fuisse in eodem cum illa latitudinis circulo, sed collocatus ad Boream. Pulsauit quarta interea, & non longè post, Mercurius disparuit. Omnibus expensis; Quia iuxta prædictam Ephemeridem Coniunctio illa heic fieri debuit eodem die, hora ij. cum triente, ante Meridiem; & contigit tamen hora proximè tertia, cum sextante; ideò visum est calculum Kepleri nimis promouisse Coniunctionem hanc septem horis cum semisse. Sed parum nempe istud est, si cum hallucinatione Ephemeridis Origanicæ comparetur, iuxta quam tribus ante diebus euenire debuerat, & minimùm, si conferatur cum Ephemeride Argolij, quæ celebrandam promiserat quinque diebus maturiùs. Est autem valde mirabile, quòd vix aliquid, aut nihilum etiam Keplerus aberrauerit in designanda sub Coniunctionem latitudinum differentia: & maximè si Diameter Venerea conspecta Telescopio, habeatur vnius proximè minuti. Occasione porrò huius Coniunctionis, memorarem similem aliam Veneris eiusdem cum Marte, vt putà, quam etiam absque vlla designatione locorum ex Fixis obseruaui anno 1612. mense Octobri. Cùm die enim 14. discederem Diniâ Aquas-Sextias, Aurorâ iam inclarescente, animaduerti Venerem à Marte distantem paullò minus Diametro apparente Veneris. Existimabam esse Dodrantem, vel quanta apparebat inter secundum Equum in Helices cauda vicinámque ipsi stellulam intercapedo. Erat autem ♀ occidentalior, habénsque Venerem deflectentem in Meseurum, seu Vulturnum circiter. Die verò 15. eodem tempore, ac itinere Diniam inter & Aquas-Sextias medio, Venerem vidi orientaliorem, & Martem ab ea deflectentem versus Mesoboream. Distantia visa paullò maior, quàm inter duas infimas Stellas ex tribus appendicibus Balthei Orionis, longè verò minor, quàm inter duos Hœdos. Enimverò, quia eodem anno, ac in fine Ianuarij eorumdem ♀ ac ♂ Coniunctionem obseruâram Aquis-Sextiis, non illam quidem

dem adeò propinquam, ſed tamen, vt puto, ſatis exquiſitè; ideo lubet magis eam adponere. Radio vtebar Aſtronomico in parteis decies millenas diuiſo, & tranſuerſali in ſimileis, cylindruliſque pro pinnacidiis tam ad oculum, quàm in tranſuerſali. Cæteros dies antecedenteis, conſequenteiſque prætereo; Coniunctionis diem deligo, & vnicum dumtaxat ante, vnicum poſt adiicio. Itaque eiuſdem & anni 1622. & Ianuarij die 30. hora 7. veſpertina exhibita eſt diſtantia Veneris, & Martis o. grad. 36. min. & iterata o. grad. 35 $\frac{1}{2}$. min. ac repetita tertiùm o. grad. 35. min. At hora 7 $\frac{1}{2}$ inter Venerem, & caput Andromedæ diſtantia fuit 28. grad. 40. min. Inter ♀, & Markab Pegaſi 20. grad. 56. min. Inter verò ♂, & caput Andromedæ 28. grad. 47. min. Inter ♂, & Markab 21. grad. 26. min. Ac poſtmodum ad explorandam inſtrumenti fidem inter Sirium, & Procyonem occurrit diſtantia 25. grad. 42. min. Die ſequente 31. horâ 8 $\frac{1}{2}$ veſpertina, diſtiterunt Venus, & Mars o. grad. 28. min. neque moliri quidpiam aliud, propter exortas rubeis licuit. Die verò prima Februarij, hora 7 $\frac{1}{2}$ veſpertina, fuit diſtantia Veneris, & Martis o. grad. 36. min. $\frac{1}{2}$ Veneris verò, & Capitis Andromedæ 27. grad. 37. min. Veneris, & Alæ Pegaſi 13. grad. 41. min. Martis, & Capitis Andromedæ, 28. grad. 12. min. ♂, & Alæ Pægaſi 14. grad. 16. min. Simileis alias Veneris Coniunctiones adderem, ac præſertim quidem cum ☾; ſed quia deſcriptam iam habes, quam obſeruaui in hac Vrbe anno 1625. die 9. Februarij; addo hìc ſolùm aliam, quam obſeruâram Aquis-Sextiis, anno 1619. menſe Aprili, vel ex eo, quod Sideris vtriuſque diſtantiam acceperim non modò ſemel, cùm venarer adhuc horam ex altitudine Arcturi: ſed ter etiam interdiu, cùm horam captarem ex Sole. Die ergo Aprilis ij. manè hora 4. min. 55. diſtitit ♀ à ☾ 1. grad. 1. min. horâ 9. min. 36. diſtitit 2. grad. 24. min. hora ij. min. 16. diſtitit 2. grad. 57. min. Hora pomeridiana o. grad. min. 20. diſtitit 3. grad. 27. min. Prætereo autem, vt exacto menſe, ſeu die Maij ij. manè hora 4. min. 50. cùm Luna videretur quaſi conſtituere apicem Trianguli penè Iſoſcelis, cuius angulos ad baſim occuparent ♀ & ♃ proximè ipſam eorum Coniunctionem, diſtantiam fuiſſe ☾ à ♀ 10. grad. 45. min. hora 4. 50. min. ☾ à ♃ 10. grad. 20. min. hora verò 5. Veneris verò & ♃ o. grad. 32. min. hora 4. min. 30. Sed ad Mercurium redeo, de quo poſtremò obſeruationem, quam dicere licet negatiuam, adiicio, excerptam ex Epiſtola, quam Romam ad Naudæum ſcripſi oſtendendam Scheinerio, v. Eidus nuperi Maij. Ea ſic habet. *Attexo potiùs aliam circa ☿ obſeruationem*, &c. vſque ad illud, *hac ergo ſunt, quæ poteris cum optimo viro habere communia.* Habetur ſuperiùs. Hactenus excerpo, mi CÆSI, ac finem ſimul facio. Tu benè Vale, & magno Reipublicæ literariæ bono magnis conatibus inſiſte. Pariſiis Kalendas Octob. anno M. DC. XXXII.

Gaſſendi Epiſtola.

Viro nunquam ſatis laudato GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

SAtis temporis iam elapſum eſt, Humaniſſime Virorum, ex quo Diodati manu accepi, quod conſignari mihi voluiſti, Dialogorum tuorum Exemplum. Quod ſerò tamen gratias agam, excuſationem mereor; quando vix tandem licuit diſcedenti Pariſiis deſiderata lectione frui, die vno, aut altero. Nempe quam-primùm egregius liber factus eſt mihi præ manibus, tanta illius apud ſtudioſos expectatio inarſerat, vt quia Diodatus Exemplum ſuum detulerat in Angliam, meúmque vnicum ſupererat; vix vllus fuerit, qui peruidere ſucceſſiuè non poſtulârit. Itaque diſceſſus occaſio vix demùm fecit illius copiam, ægréque inter varias occupationes obtinui, vt prægustarem, quod ſpero adhuc, quam-primùm conquieuero, pleno quaſi ore ſorbere. Interea cùm foret in hac ciuitate paucis diebus commorandum, ſignificare volui, quàm gratè acceperim librum; quàm iucundè percurrerim. Equidem tanta ſum affectus inter legendum voluptate, vt etiam-num; quoties mente repeto, mirificè mouear. Ita ſcilicet tibi conſtas, amantiſſime Veritatis Vir, vt quodcunque ratiocinaris, Naturam ſemper ſequaris Ducem, & ex propriarum Obſeruationum diuite penu, Principia ducas. Aſſurgis quò Mortalium nemo ſubuectus eſt hactenus; fœlicéſque huiuſmodi ſunt, qui vel eminùs conſequuntur. Quod mirabile verò ſit; cùm humana ſagacitas procedere vlteriùs non poſſit, is in te eſt animi candor, vt bona fide ſemper agnoſcas, naturæ noſtræ infirmitatem. Quantumcumque enim coniecturæ tuæ ſint veriſimillimæ; non ſunt tibi tamen pluſquam coniecturæ; neque, vt vulgares Philoſophi ſolent, fucum facis, vel pateris. Quàm iuſtum rebus imponis pretium! Obliuiſci certè, ſi velim, non poſſum, glebulæ terræ commendationem ſupra Adamantes, & alia, quæ malè ſanum vulgus miratur. Dicerem plura, ſed ſi perſpectus tibi vtcumque meus eſt Genius, diuinabis planè nihil eſſe in tuis ratiociniis, quod ſummopere mihi non arrideat. Addo ſolùm me periucundè in id incidiſſe, quod per literas admonueras, de opinionis tuæ conſenſu circa Stellarum exilitatem, cum mea illa de Mercurio in Sole viſo, obſeruatione. Delectat quippe eam tibi cogitationem veniſſe in mentem pro ingenij acumine, inexhauſtáque ſolertia, cui ego, vel non cogitans, tam promptam præſtiterim fidem. Sic euenire plerumque ſolet, cùm nobis ſatis eſt animi, vt ab opinionibus præiudicatis diſcedamus. Non pauca ſunt, quorum ſpem facis, vt circa ponderum cadētium inæqualem velocitatem. Quæſo te, ídque non meo ſolùm, ſed Merſenni etiam noſtri, aliorúmque nomine, vt non patiaris

nos illorum tabescere exspectatione. Morinus inter cæteros librum tuum auidè legit, téque suspicit, vt par est; non fatetur tamen se victum, existimátque rationes suas in manuscriptum Prodromum perseuerare illibatas. Ipse, cùm multa alia in tui gratiam edisserui, tum præsertim exaggeraui causam abs te redditam de geminata intra diem naturalem Maris reciprocatione,& commendatione dignissimam esse, & inconcussam persistere. Ea commemorarem,nisi ipse nosses,solui potuisse obiecta omnia ex iactis abs te fundamentis. Id dico, Antiquorum omnium rationes, & Hypotheses apparere nugas & insomnia mera, quando cum inuento tuo comparantur. Contigit certè mihi non semel, vt cum apud viros ingenuos tuam explicarem sententiam, tanta in animis audientium fieret verisimilitudo, vt assumpta motuum Telluris Hypothesis,ad declarandum Maris æstum, probabilitatem ex ipsa declaratione obtineret. Verùm plura Deo volente, cùm licebit per otium. Vale interea & me ama. Lugduni in itinere, ipsis Kalendis Nouembribus,anno M. DC. XXXII.

Literas hasce cognato tuo viro optimo commendaui; Tu si quidpiam officij ex me fortassis exigas, significare per ipsum potes. Iterùm Vale.

Admodùm Reuerendo, & Doctissimo Viro Patri THOMÆ CAMPANELLÆ *Philosopho celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Rescripsissem pridem ad te, Præclarissime CAMPANELLA, nisi posteriores tuæ literæ, quas emissas resciueram, desiderium sui diuturnum fecissent. Ac illas quidem Parisiis demùm circa huius mensis initium accepi; sed de discessu tunc cogitans, responsionem distuli ex ciuitate hac transmittendam. Neque verò propterea otij nullum superest, vt Epistolam effusam conscribam; sed malo tamen aliquid tandem, quàm nihil omninò reponere. Itaque velim tibi persuadeas, nihil mihi vnquam contigisse gratiùs, singulari illa amicitiæ demonstratione, qua me beandum esse duxisti. Tu nempe ex censu longè alio, quàm literati isti triuiales, qui per compita, foráque crebrescunt; euincísque facilè, vt Philosophorum nostri sæculi habearis præcipuus. Quidni igitur suauissimum ducam à tanto viro diligi, quem magni quidem fieri, à viris bonis, doctísque videam, sed quem ego præ omnibus maximi semper æstimarim. Quod tu mea aliquid ducas, eximiæ bonitatis est; neque enim sum nescius, quàm exigui momenti sit, quidquid præstari abs me potest. Ea re solùm gloriari possum, quòd sum Veritatis studiosissimus & vt falli à nemine, sic fallere neminem volo. Id dico propter Obseruationes, in quibus potest industria quidem, at non fides desiderari. Ad Commentationes verò Epicureas quod attinet, subdubitare visus es, ne quid in Religionem peccem: Sed absit à me,vt excidat quidpiam, quod pugnare cum illa possit. Inculcas Prouidentiam: ego verò eandem aduersus Epicurum tueor; neque, si ille quicquam errauit, patrocinium causæ suspicio. Exopto, vt Naudæus noster fecerit tibi copiam earum literarum, quas ad ipsum dedi mense Maio. Si fecit, peruidisse potes specimen Dissertationis circa eam partem Prouidentiæ, quæ ad membrorum structuram spectat, ac simul pernosse quo studio Pietatis parteis complectar.Quippe quod Philosophum agam, dissimulare non debeo quidquid ad opinionum viri, quem interpretor elucidationem conducit:at quòd Christianus etiam,& Theologus sim, meminisse debeo, quid vtramque personam deceat. Hac ratione te imitor, qui pro ingenij acumine ita excussisti impiorum ratiocinia, vt de Atheismo triumphaueris, & pro summo etiam candore nihil eorum reticuisti, quæ in malignæ causæ gratiam edisseri solent, aut possunt. Ita scilicet faciendum, ne, si mussitanteis dumtaxat induxerimus aduersarios; suspicari aliquis possit, nos propriæ causæ diffidere,quasi non valeamus,nisi hostibus remissè agentibus procedere obuiam. Vtcunque sit,carissimum duco,quòd sic amicè me admones; ídque in parte non postrema beneuolentiæ tuæ duco. Plura, Deo benè propitio, cùm Diniam meam appùlero, & ad Naudæum etiam scribam, quem velim interea salutatum facias. Vale, eruditissime & candidissime Vir, méque, quod facis, æternùm ama. Scribebam Lugduni in itinere, Postridie Kalendas Nouembreis, anno M. DC. XXXII.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro CHRISTOPHORO SCHEINERIO, *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

Debueram priùs rescribere, Optime Virorum SCHEINERI, ex quo præsertim literas tuas sub initium Iulij datas concessum est accipere;verùm quia faciebas spem conscribendi vberiùs;idque intra dies non multos,idcircò exspectare volui, vt liceret simul rescribere ad omnia.Sed enim,cùm spe inani lactatus, nescio qua sorte has posteriores literas nondum viderim, differre nolui diutiùs tum id tibi significare, tum te certiorem facere mei in Prouinciam discessus. Addo, quòd testatus nondum fueram, singularem illam voluptatem, quam ex lectione operis tui de Maculis Solis percepi. Dignum certè ingenium tuum, in quo hæ rosæ nascerentur, adolescerèntque, dignus oculus, cui mysteria, adytáque ista paterent. Quod me attinet; vix quicquam offendi, cui non planè consenserim; fuere verò quam-plurima, quæ addidicerim, recens. Præcipuum fuit varietas motus ea ratione apparentis, vt interdum parallelus, interdum obliquus Eclipticæ fiat.

Quippe,

Quippe, quantum-vis multas habeam temporum anni ſingulorum conſignatas Obſeruationes; nunquam tamen animaduerti id genus inæqualitatis, donec me tuus liber admonuit; omnem ſcilicet varietatem abs me deprehenſam in obſeruationum defectum coniiciens. Qua Hypotheſi explicas negotium, acutiſſima illa ſanè; ſed ſimplicior fortè ex annuo Telluris motu depromeretur. Cum vtrauis tamen ſufficiat, tua vel eo nomine placet, quòd alia iſtìc diſplicet. Cætera prætereo; ſed illud tranſeundum ſilentio non eſt; ineffabilem fuiſſe ſuauitatem, quâ, quæ ſunt à te de modo Viſionis oculatiſſimè demonſtrata, arripui auidiſſimè. Fortaſſis id olim vberiùs pernoſces, ſi quando meæ neſcio quæ Phyſicæ Commentationes in lucem prodierint. Porrò, quia me literis ſuperioribus admonueras, habere te præ manibus Pareliorum argumentum; gratum habebis, vt opinor, ſi obſeruationem tibi indicem, quæ me fugerat idem pertractantem. Ea peracta eſt in Anglia, ante annos quadringentos, ſeu anno ſalutis ∞ c c. x x x i i i. deſcribitúrque in hiſtoria Anglicana Matthæi Paris, in Henrico III. ac ſimul apponitur ſchema, in quo quatuor Soles Spurij vnà cum vero exhibentur. Si tibi fortè res eſt perſpecta, horum paucorum verſiculorum leuis iactura habenda eſt. Niſi ſito,bſeruatio digna videtur, quam diſcutias. Exiſtimo deſiderari aliquid in Diagrammate; diſquirendum tamen an poſſint quatuor Soles adulterini alia ratione apparere, quàm abs te obſeruatum eſt. Vale, S c h e i n e r i Optime, & me, quod facis porrò ama. Lugduni in itinere poſtridie Kal. Nouemb. anno M. D C. X X X I I.

Si quid me fortè volueris, deſtinare literas, potes Aquas-Sextias ad Nobilem Senatorem Nicolaum Fabricium Petriſci i Toparcham, illi ſiquidem curæ erit, vt compendioſè ad me mittantur. Vale iterùm.

Præclaro Viro Lvcæ Holstenio,

Petrvs Gassendvs S.

Inuiſi nuper ex hac vrbe, Humaniſſime Holsteni, celebrem illum Meziriacum Burgi in Breſſia commorantem. Cúmque varij inter nos confererentur ſermones, incidit fortè mentio Geographiæ Agathemeris, cuius ipſe habet Exemplum ex Bibliotheca Grauuellana Veſonlij exſtante deſcriptum. Subiit illicò in mentem conſilium tuum circa minorum Geographorum euulgationem. Id vbi illi indicaui, ſubiecíque fieri poſſe, vt librum ipſe non videris, paratum ſeſe ſtatim exhibuit, pro ea, qua eſt, humanitate, ad ipſum tecum communicandum. Titulus eſt, quantum recordor Ἀγαθημερὸς τοῦ ὄρθωνος γεωγραφίας ὑποτύπωσις. Incipit verò Ἀναξίμανδρος, &c. eſtque foliorum circiter quatuor. Itaque ſi hic Geographus abs te fortè deſideretur, potes id mihi interuentu Petriſcij noſtri ſignificare. Ego verò operam dabo, vt nanciſci quam-primum valeas. Vale intereà, Præclare Vir, ſícque habe, memorem me officij tui ſemper futurum, prætermiſſurúmque occaſionem nullam, qua gratum tibi facere liceat. Lugduni in itinere v. Eid. Nouembreis M. D C. X X X I I.

Petrvs Gassendvs
Gabrieli Navdæo *Suo*, S.

Longum, mi N a v d æ è, abrumpo ſilentium breui Epiſtolio: ſed præſtat nempe aliquid tandem, quàm nihil omnino perſcribere. Appulſus ad hanc ciuitatem, humaniſſimóque exceptus hoſpitio illuſtris Petriſcij, quem decus noſtrum eſſe noſti, offendo illum ſcribentem ad te, exigentémque literas, quas ſuis conſociet. Itaque licet præceps occaſio; negligendam tamen non cenſeo, vt quam poſſum, ſalutem dicam. Priuſquam exinde diſcedam, dicturus vberiorem ſum: Scito interea me benè valere, exoptaréque vt tu optimè. Literas accipio ex amicis noſtris, qui degunt Pariſiis, obſeruóque in Tubertinis, quorſum ſis breui Paduæ futurus. Vtinam principium hoc ſit ſtabiliendarum fortunarum. Accipio ſimul, quas Londino Diodatus noſter tum ex ſe mittit, tum remittit miſſas ex Hetruria; agnoſcóque virum præclarum expeditionem Romam parare: ſed noſti tu meliùs quid id rei ſit. Reſcripturus ad illum ſum, ſpondere tamen non audeo, vt breui reſpondeat. Effice tu, vt nôſſe valeam quid aget cum illo fortuna. Nondum extrema adeſt manus illi Philoſophiæ, cuius tu penè author es; quippè hoc ſolum infantiam quidem, at non maturam ætatem præſtare eſt natum. Itaque exſpectandum eſt, donec Pariſios rediero. Id continget cum Præſul meus, quem ſpero breui heic adfuturum, iter eódem ſuſceperit: ſuſcipiet autem, quantum opinor, circa Octobris initium. Vir illuſtris Markæuillæus inuitauit me adhuc nuper literis humaniſſimis adinuiſendum ſecùm Orientem: verùm exſpecto conſilium, quod Luillerium meum rogaui, priuſquam diſertè reſpondeam. Aliquid ſemper Cæleſtium rerum Commentariis meis adiicio: Tu ſi fortè ſit iſtìc gentium, qui hiſce ſtudiis delectetur, cura vt nôſſe valeam. Communicabo haud inuitus tum obſeruata cætera, tum nuperam Solis Eclipſim; ſed ohe grandem Epiſtolam, non breue Epiſtolium! hoc igitur in lucro habe, méque vt facis æternùm ama. Vale, Aquis-Sextiis, pridie Nonas Maiias anno M. D C. X X X I I I.

Admodùm Reuerendo Patri, & Viro Clariſſimo, Christophoro Scheinerio,

Petrvs Gassendvs S.

Maturè ſatis hûc adueni, S c h e i n e r i Optime Virorum, vt acceptis literis tuis, ſub Februarij finem datis, verbulum hoc reponerem. Verbulum, inquam; nam & vrget Veredarij præſentia, & metus, ne Romæ non ſis, cùm ille ad Vrbem accedet, Significas videlicet enocari te in Germaniam à Maieſtate

sacra Cæsarea, & Præsul meus conijcit discessum tuum in hocce tempus. Vtcumque sit, parcendum mihi exiguo labori non est, vt si fortè hoc Epistolium ad te vsque perueniat, accipias quam reddo salutem. Non accepisti, quantum coniicio, quas Kalendis Nouembribus ad te dederam literas. Cum nempe Lugduno transirem scripsi & ad te, & ad præclarum Campanellam, consignauíque literas Bibliopolæ Prost, pollicito se magnâ curâ, vt redderentur, effecturum. Sed mea hæc est non vestra iactura; quando quidem propter candorem, affectúsque mei significationem, quod ex me speretis magni nihil est. Lætor eundem Mercurium ab aliis duobus illustribus viris, quos commemoras, obseruatum fuisse: cùm verò etiam accepero quid, & qua ratione obseruatus fuerit, cumulata voluptas erit. Ipse tum mense Ianuario obseruaui Diniæ vespertinum Mercurium, tum impræsentiarum obseruo ex ædibus ipsis, & eo quo sum in hac Ciuitate exceptus hospitio illustris Viri Petrscij. Ab obseruatione cùm cessauero, quid abs me fuerit actum, perscribam. Est interea quòd impertiar, quàm peregi Diniæ obseruationem Eclipseos, quæ nuper contigit in Sole, quantum per pluuias, nubeis, grandines, ventos interuenienteis licuit. Si Romæ adhuc fueris, pergratum facies si totam rem cum Campanella communicâris. Scriberem etiam iam ad ipsum, si liceret per otium; sed vereor ne satis temporis non sit, vt vel tabellam solam transcribam, quam historiæ obseruationis in meis attexui Commentariis. Tu interea illum saluta, & Vale. Aquis-Sextiis, Non. Maij M. DC. XXXIII.

Salutat te quam-plurimùm Nobilis ille Hospes meus nusquam gentium non cognitus. Is & te summopere colit, & vrsinam tuam Rosam admiratus, tum laudes tuas cecinit pridem, tum etiam ex quo aduentaui, non paucos mecum circa tuas & Obseruationes præclaras, & propositiones de modo Visionis sermones conseruit.

Admodùm Reuerendo Patri, & Viro Clarissimo THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

Non scripsi ad te, Vir Eximie, ex quo Lugduno iter faciens, literas ad te ipso die Kalendarum Nouembrium dedi. Dedi verò & ad Scheinerium, & vtrasque commisi Bibliopolæ Prost, ex quo, quòd agere se tecum per literas; adsereret, obtinui, vt meas adiungeret suis. Hoc memoro vt possis ipse fidem meam saluam habere, nisi fortassis literæ illæ ad te vsque peruenerint. Videlicet non peruenisse suspicionem id ingerit, quòd scribens nuper ad me Scheinerius, mentionem earum, quas ad ipsum simul dedi, facit nullam. Profectò nisi & tu acceperis, est quòd maximopere doleam, quoniam ipsis responsum est binis pridem abs te allatis. Sed nempe huiusmodi fata nonnunquam interueniũt, & amicorum exigit candor, vt casus hos-ce consulant æqui. Quòd si fortassis illæ tibi, bona mea sorte, redditæ sunt; est quod gaudeam summopere, sperans exinde paucos hos versus gratiores tibi exstituros. Ad me quod spectat, tantò ipsas conscribo iucundiùs, quantò iis tibi exhibendis occasionem facio Nobilibus amicis meis inuisendi tantum Virum, quantus ipse es, eaque fruendi fœlicitate, quam mihi adhuc inuident fata. Cæterùm ex amplis nuper à Galileo Epistolis resciui ipsum breui Romæ, quò citatus est, adfuturum. Id miratus sum; quoniam nihil non approbatum edidit; sed nostrum non est nosse hæc momenta. Alia vt mittam, quàm ageres pro rara tua humanitate, & singulari industria, si exortum dissidium inter summos illos & amicos nobis viros (Galileum, & Scheinerium intelligo) componeres? Vir vterque adeò est bonus, adeò Veritatis studiosus; adeò fidei & candoris plenus; &, Deum tamen immortalem! occurrisse quod alterum alteri faceret infensum! Ipse certè satis dolere literatorum vicem non possum, quoties obseruo magnos viros in generis huiusmodi altercationes incidere. Nam pusilla quidem ingenia, quæ pendentem ex tenui filo consectantur gloriolam, ita excandescere possunt; at viros adeò eminenteis, quos sincerus agit Veritatis amor, iisdem moueri affectibus, magnopere sanè est mirum. Sed hæc nimirùm videtur esse humanæ sortis conditio: adeò sumus omnes, siue corporis, siue ingenij fœtuum amantes. Nolim porrò quicquam esse importunus nisi ipse eò propendeas; quocirca neque adiicio, quod meâ quidem sententiâ promouere concordiam posset. Tibi sunt clariùs omnia perspecta; etiam quæ dicere præsenti, quàm scribere absenti tutiùs. Itaque nihil vehementer à te exopto, efflagitóque, nisi vt amare me pergas, ac eum habeas, qui sit amantissimus & obseruantissimus tui. Vale Aquis-Sextiis VI. Eid. Mai. anno M. DC. XXXIII.

EIDEM.

Quas ad te scripsi nudius-quartùs, Præclarissime CAMPANELLA, iis commisi, qui inuisendi, & alloquendi te coram occasione illa beari voluerunt. Vterque illorum præcipuus est alter à Sacris, alter à Secretis Duci illustrissimo, qui totam iam Romam exspectatione sui compleuit. Iter iam hâc post illos faciens Nobilis Boessiacus, qui ex eodem comitatu peroraturus est Latinè coram summo Pontifice, schedam quoque habere cupit, cuius reddendæ occasione salutem tibi coram dicat. Hæc itaque est, quam ipsi conscribo ac tanto quidem alacriùs, quantò & ipse mihi est amicus eximius, & tu is es, quem velim semper quam-plurimùm cognitum fieri. An-non tu id patienter feres, imò etiam consules boni. Nisi is esses, q[illegible]m celebrem eminentissima virtus fecit, non ita te multi ambirent, ac impeterent, sed nempe Sol non fert indignè, cum heliotropia quæ eius vim persentiunt, in ipsum respectant.

Aut-

Aut in virum adeò illuſtrem non debebas euadere,aut graue iam eſſe non debet,ſi Literatorum omnium oculi radiis tuis percellantur. Vtcumque habeas, habe me ſemper virum ſtudioſiſſimum tui. Vale. Aquis-ſextiis III. Eid. Mai. M. DC. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS CONSTANTINO *Suo*, S.

ACcepi ante paucos dies, Mellitiſſime CONSTANTINE, præclatum epiſtolium. Neſcio quæ fata fuerint illius,quod ſcriptum dicis menſe Ianuario : ſed alterius ritè recordor, quo, cum Pariſiis adhuc verſarer, beare me volueras ; Mirum porrò, te hactenus nullum accepiſſe reſponſum ; & nullum tamen neque amandi, neque ſcribendi facere finem. Sed nempe conſtantia hæc tanta in eum cadere ſolum poteſt, qui nomine tuo digniſſimus ſit. Ea profectò tanta eſt, vt vel inuitum fuerit raptura ; quid-ni me etiam qui ſum iam pridem erga te propenſiſſimus ? Pudet me tamdiu diſtuliſſe affectus ſignificationem, méque indignum fateor, cui tu ſic tuum teſtatum facias. Verùm,qua es humanitate, ſic condonabis negligentium, vt quem tacentem amaueris, loquentem iam impenſius ames. Nihil eſt mihi, quod reponam enarrationi illi tuæ diſſidiorum literariorum : ſed non ignoras, quàm ſit hoc ſolum ingratum & infertile. Hoc ſaltem ſcito, feciſſe te rem longe iucundiſſimam, quando hiſtoriam, ſeu veriùs hiſtrioniam Temporum docuiſti. Tametſi enim ægrè ferendum viros alioquin eximios ſeſe mutuò diſcerpere ; ſuaue nihilominus eſt quid rerum iſtic agatur, noſſe. Humanitas eſt optare, vti benè ſit omnibus ; at fieri mentium diuortia tam humanum eſt, quam in corporis habitu, vultúque eſſe diſcrepantiam. Varia hæc partium ſtudia ſapientiæ ſtudio coæua ſunt, neque ſperandum eſt ſæculum, in quo non citiùs inter Horologia. Tu viue ab his curis liber, neque puta eſſe,qui poſſit tantas liteis componere. Si certandum ſit, enitere ſemper id, quod pridem facis, vt amore vincas, corporéque ſimul, ac mente quam-optimè valeas. Reſciui quanto molimine cum noſtro Burdelotio, aliíſque amicis perſæpe contendas. Optimum genus certaminis, quo non vinci minùs, quàm vincere gratum, imò, quo vulnera inflicta iucundiora ſunt, quàm ipſa victoria. Hæc inter Viue fœlix, & Vale, ac inter cæteros amicos optimum Aubertum ſaluta. Diniæ,proſtridie Non. Iulias M. D C. XXXIII.

Clariſſimo Viro LEONI ALLATIO, PETRVS GASSENDVS S.

HÆſi diu, Præclare Vir, quibus verbis, aut qua ratione agere tecum occiperem. Quippe poſtquam Naudæus primùm, & Gaffarellus poſtmodùm literis ſuis ſignificârunt, quo me affectu proſequeris, animo confuſus toties reſtiti, quoties arripui calamum gratitudinem teſtaturus. Et ſanè ſi ego is eſſem, qui tam effuſam voluntatem aliquando promeritus vel leuiſſimis officiis forem : haud ita obſtupeſcerem : at me non modò facie ignotum, verùm ne vllis quidem datis, acceptis-ve literis conſcium, hac tanta obrui beneuolentia;quid-ni præ ſtupore obrigeam ! Hæc vna res mihi ſolatio, quòd niſi quid dignum rependam, ipſe vertere tibi debeas, qui me impotem feceris. Quomodo enim in culpa ſim, qui anſam tibi præbuerim nullam ; tu immerentem, nec rogantem, me cogitantem deuinxeris ? Credidiſti fortè amicis plus æquo mihi fauentibus ; at quorſum non ſubdubitaſti, eſſe nimis poſſe lenam amicitiam ? Ego immenſum illis debeo,quando amicum te debeo ; ſed parcere arti non poſſum, qua imponere tibi affectârunt. Et cum gratulari mihi ſummopere debeam,quòd ſic erga me animatus ſis, eſt tamen quod doleam nihil eſſe in me, quo te permoueri debuiſſe comperiam. Vtcumque ſit ; præſtabo ſaltem, vt ingratum me experiaris nunquam, & cùm vires defecerint ſupereſſe tamen voluntatem viuidiſſimam deprehendas. Polliceor proinde quidquid tandem ſum ; Tu ſic accipe, vt ſi poſſem præſtare quidpiam amplius, eodem animo tibi deuouerem. Vale bonarum literarum & Literatorum decus. Diniæ, poſtridie Eid. Iulias M. D C. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS GABRIELI NAVDÆO *Suo*, S.

REddidit mihi, cum rediit, Præſul meus literas tuas. Eæ me ſanè delectârunt tum ob coniunctas cum Gaffarello vices, memoriámque habitam mei ; tum ob fortunarum tuarum quod exopto vt maximum tandem accedat, incrementum ; tum ob renuntiatum Allatij erga me affectum inſignem, cuius me etiam poſt modùm Gaffarellus certiorem fecit. Veſtrûm vtriuſque conſilio Epiſtolium do ad præclarum Virum. Veſtrûm vterque ſuppleat, quod meæ deeſt induſtriæ. Præſul meus, qui te ſalutat diſceſſurus breui Pariſios rediturus eſt ante Hyemem. Ego cum illo non diſcedo, veritus, ne quadam ex parte libertatis iacturam faciam. Meminiſti, opinor, me noluiſſe aliàs accedere ad Eminentiſſimum Virum. Ceſſante huius proſequutione, eſt alius, quem tu probe nôſti, qui mirè me ſollicitat, vt fraternam, indiuiduam, perpetuam ſocietatem voueam. Spondet ab initio nolle ſe, vt priùs pedem domum iniiciam, quàm beneficium, penſioném-ve librarum ter mille fecerit ſecuram. Is ergo eſt, quem ſi Pariſios conceſſero, effugiam nunquam ; adeò ille me ſuum cupit; adeò ego ſum impotens, vt denegem aliquid coram. Continebo itaque me in caſu hac, humili quidem, ſed quæ mei me habeat iuris. Hæc inter,quid putas,Luillerius, qui-cum ſolo poſſum, vt noſti, liberrimus viuere ? Ille, vt me ſincerè amat, ſic conditionum, ipſa ſpecie, honeſtiſſimarum diſſuaſor non eſt ; at ego promiſſo

promissorum memor (quæ & magno viro obieci) plus illi largiri, quam exigat, volo. Non memoro vt penè se dedere eidem voluerit, ne separati degeremus, vt tantumdem, & amplius ex suo obtulerit; vt Regiam etiam professionem, quam recusaui, quæsierit; nempe illius erga me amor incompertus tibi non est. Expeditionis in Orientem vix nuper dimisimus curam. Spero autem heic adfuturum aut mense Nouembri, vt Hyemem mecum transigat; aut sub Veris initium, vt in Italiam secedamus, Venetiásque potissimùm. Fortassis illîc absoluere opus illud meum licebit; quod si heic gentium velim, non possum. Tu benè Vale, mi NAVDÆE, & me perpetuùm amare perge. Diniæ postridie Eid. Iul. M. DC. XXXIII.

Satius est ex aliis, quàm ex me addiscas, qua Responsione Schickardus Mercurium meum exceperit, qua Dissertatione Hortensius. Si adesset mihi vel vnum Exemplar, illud ad vos transmitterem; sed licebit fortassis aliàs.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Eruditissimóque Viro, Patri ATHANASIO KIRCHER *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

QVo affectu, putas, accepi, KIRCHERE Humanissime, quas, vt me beares literas dedidisti? Certè quanto prosequi possum doctissimum, optimum, & amicissimum virum. Rescripsissem priùs: sed statim ab acceptis, concedendum peræ grè fuit. Quin maius otium exspectarem, neque (quod facio) rure scriberem; nisi proximè fores discessurus. Itaque paucos versus do, sed qui sint tamen amoris mei, atque obseruantiæ erga te perpetuæ amplissimo pignori. Procul abscedis; sed animo etiam illûc te consequar; neque locorum interstitia vllum amicitiæ interuallum statuent. Fortassis etiam te inuisurus in Scythicis illis confiniis aliquando sum; maximè si Deus, quod nôsti, destinatum iter fortunet. Supplebunt literæ interea, familiare commercium; neque deerunt officia, quæ inter absenteis præstentur. Cura solùm, vt valeas, & per tot castra, ac per militarem illam insolentiam, sospes euadas. Ita nempe non modò tibi, sed & bonis literis, Artibúsque consules: & me quod spectat, animæ dimidium meæ seruabis. Quod de præclaro illo Tonduto commemorasti, pergratum habui. Ille est, opinor, de quo etiam multa Morinus meus retulit aliàs. Saluta illum meo nomine, & quia volens peruidebit quidquid circa nuperam illam Solis Eclipsin præstare potui, exscribam ecce hîc tabulam, quam cum illo communicabis. Admone solùm Phaseis descriptas prout eæ sunt sub obscuro tecto per tubum acceptæ. Cæterùm dicere non possum quàm iucundum sim habiturus quod munus mihi destinas. Erit illud mihi quasi tessera amoris candidissimi, & κειμηλίῳ quolibet carius. Ægrè fero nihil mihi adesse, aut esse in me repositu dignum. Scribo tamen ad illum nostrum, quem nemo vnquam pro dignitate satis commendet, Petrisciùm; vt si quid habeat ex meis nugis, qualemcumque licet compensationem faciat. Vale, Præclarissime Vir, & me sic porrò vt cœpisti, ama. Dabam Tanarone, quod est oppidum Diniensis Diœceseos, postridie Kal. Augusti, an. M. DC. XXXIII.

ISMAELI BVLLIALDO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVàm gratas habuerim tuas literas, ipse, qui me amas, neque nescius es te abs me amari, coniicere potes. Non multis rescribo, quia iam non vacat extra ipsam domum, vrbémque versanti; sed ex prolixis literis quas ad Schickardum destino, erit quod putes scriptum non paucis. Videlicet Luillerius noster commonstrare tibi illas poterit, priusquam in Germaniam mittat; Túque si quid videbitur commodum, ex illis desumes. Pudet adeò tardè rependisse grates, rescripsisséque eximio Viro; ac tu etiam habes, cur mihi succenseas, propter adseruatam, nondúmque transmissam præclaram tuam Epistolam: Sed quas causas illi, tibi dictas puta. Quæso te solùm, si literas meas peruolutare volueris, ne longas nimis adiicias moras. Delectat Veneris accessum ad Pollucis humerum non fuisse tibi inobseruatum; videbis neque mihi fuisse ex contextu Obseruationum, idque ad dies nuperi Maij 25. 26. 27. Cúmque obseruatio tua sit diei 26. Lætaberis te adeò propè ad verum collineasse. Certè & ego lætatus sum, quòd conspirauerimus ad vsque minuti dimidium. Circa locum Mercurij subductum per calculum ex obseruatione, quam ad te transmiseram; sustinendum iudicium erit, donec explorauero germana loca tum Cappellæ, tum dextri humeri Aurigæ. Vereor scilicet, ne eæ stellæ non ritè se habeant in Catalogo Tychonis. Antiqua nonnulla argumenta habeo, ac nuper etiam nescio quid nouam suspicionem iniecit. Loca etiam Lancium, aliarúmque Stellarum suspecta pridem habeo. Illûc fortè, si Deus faxit, curam aliquando conuertam. Inaudieram iam aliquid de Galilei liberatione; Is verò sanè non poterat carcerem valde diuturnum pati. Si literas enim vidisti, quas vir ille fidei plenus ad Diodatum simul & me scripserat, perspectum est illum non fuisse in culpa. Quod ratiocinaris de sensu Scripturæ ad sensum meum penitùs quadrat. Vide autem quantâ solertiâ senex optimus in iis literis idem argumentum pertractet. Quod familiariùs iam versáris cum nostro Mersenno, tibi gratulor; incomparabilis enim est Optimi Viri cōsuetudo. Non fert quæuis ætas plureis simileis; tantâ ille eruditione, & bonitate præcellit. Fruere illo, ac interea me amare ne desine. Vale Tanarone, Eid. Augusti, an. M. DC. XXXIII.

Conclusa

Concluſâ illa adeò longâ ad Schickardum Epiſtolâ, vbi aliam quoque ad Hortenſium concludere volui, id conſilium cepi, quod tecum Luillerius noſter communicabit. Tu ſi vacat per otium, fac vt negotium acceleretur. Fortaſſis etiam noſter Merſennus adiutare vos poterit, profectò ſi id præſtiteritis ſubleuaueritis me importuniſſimo labore. Vale iterùm.

Viro Clariſſimo & Amico cariſſimo VVILLELMO SCHICKARDO, *Hebraicarum literarum & Aſtronomiæ Profeſſori apud Tubingenſeis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

SAt ſentio, quàm tibi ſim impar, ô Eruditiſſime, & Candidiſſime virorum, qui ex tantulo debitore, tantus euadis creditor. An ſperare debueram tam exiguum munuſculum fauore tam grandi compenſatum iri? aut iam eſt, quod exiſtimem poſſe aliquid abs me ſuggeri, ex quo iterùm creditor conſtituar? Alterum abfuit; alterum abſit, cùm mihi potiùs gloriandum ſit, quòd æternùm vincar à tanto inter literatos Heroe. Ego vt ſolum ſterile vix ſum potis vt aliquid marcidulum proferam; tu, vt fœcunda terra, nihil non vegetum, ſtatímque maturum profundis. Hic eſt, cur in te titulos ſpecioſos, ac nomina regeram, quæ amor in me tuus expreſſit. Ipſe ſiquidem mecum habito, ac noui in tam curta re elogia hæc tanta mihi non deberi. Ac fortè quidem aliquid eſt, fuiſſe me aut primum, aut vnum ex iis, qui Mercurium primi ſub Sole viderunt; Sed contentus meâ opellâ, non-nihil profuiſſe Vraniæ cultoribus; pudore ſuffundor, cùm mihi propterea debito maiores grates rependuntur. Tametſi nempe literas meas obſeruationem præ ſe ferenteis, gratiſſimas tibi futuras ſperaram; non ſic me tamen habueram, vt deberes propterea viſcera velut effundere, & rem ipſam ſic illuſtrare, vt vmbella illa Mercurij Sole præclarior euaderet. Quàm gratulor proinde mihi, qui in virum inciderim, & amoris ingenui, & incomparabilis ſolertiæ? Quàm fortunatum duco libellum, qui occaſionem tibi præbuerit tanti operis contexendi? Licet enim mea illa obſeruatio mihi quoque ipſi ſit viſa non contemnendi eſſe momenti; attamen fœlicis fuit ſortis, vt te Patronum, vindicémque nanciſceretur illicò. Tu videlicet vnus videbaris, cui & obſeruationum copia ipſius vſui amplificando, demonſtrandóque ſuppeteret; & induſtria, patientiáque explicandi negotium adeò intricatum adeſſet. Quare & illa videbatur ſola tua commendatione poſſe inclareſcere, & vtilitate abs te patefacta, ad Poſteros vſque tranſire. Mihi certè timendum fuerat, ne quam præſumebam nepotibus ſeris exſtituram gratam, non eſſet in me vnde poſſem ad proximos tranſmittere; at confido iam, poſtquam tu tanto illam ſtudio tractas, fore vt deinceps non pereat, niſi quo caſu Cæleſtium amor, & literæ bonæ peribunt.

Porrò eſt, cur deprecer veniam, quòd ſignificare diſtulerim tamdiu conſignatam mihi reſponſionem tuam; cum illam habeam præ manibus ab extremo vſque Ianuario. Verùm, vt faciliùs condones, triplicem poſſum adferre cauſam. Vna eſt, quòd Exemplum illud pro tua voluntate ad me deſtinatum, neſcio qua ſorte imperfectum mihi redditum fuerit; deeſt nimirum quaternio tertius, quem & Luillerius meus Pariſiis ſibi inuiſum aſſeruit, & inclytus ille Senator Fabricius hîc Aquis-Sextiis deſiderauit. At ego exſpectandum duxi num Exemplum aliud compararc poſſem, ex quo integro perluſtrato, poſſem vberiùs reſcribere. Altera, quòd ſperauerim fore, vt Nundinis Vernis promiſſum abs te copioſius Reſponſum prodiret ipſéque proinde reponere poſſem aliquid appoſitum magis extremis tuis literis. Poſtrema, quòd cùm ad te dare ante Nundinas non poſſem, quas obſeruationes peregi circa ☿ veſpertinum prædicto menſe Ianuario; cunctandum cenſuerim donec peregiſſem alias circa eumdem hoc menſe Maio veſpertinum appariturum. Tametſi verò quotquot Exempla reſponſionis iam editæ fuerant delata Pariſios, coëmpta fuerint illicò, mihíque nullum fuerit ſuperſtes: Tametſi bellici tumultus, qui noſtrates Bibliopolas ab adeundis Nundinis proximè elapſis abſterruerunt, Obſtiterint quominus quicquam de tua illa ſeu inchoata ſeu abſoluta Reſponſione accipere potuerim. Tametſi quidquid poſſum ex meis Obſeruationibus præſtare, perexiguum futurum ſit; nihilominus committendum mihi vt tardiùs reſpondeam non eſt. Et vereor quidem, ne aut longè viarum ambages, aut turbæ illæ militares, quibus apud vos omnia ſcatent, literarum mearum aut retardationem aut deperditionem inducant; Sed committam, vt vela ventis, & omina bona precatus, conſcientiæ ſaltem ſecurus degam. Scilicet habere placatum, propitiúmque genium non poſſum; quò vſque tibi hanc qualemcunque meæ erga te gratitudinis teſtationem præbuero.

Equidem ſic afficior, non vt venire in examen partis illius Reſponſi velim, ſed vt poſſim ſolùm eximium candorem, conditionémque inſignem, quam in illa teſtatus es, ſuſpicere, & commendare. Quare & de meis ratiociniis poſt Obſeruationem adtextis, nihil eſt quod adiiciam; maximè verò cum cognoſcam quàm illa ſint leuia, neque vllum ſit, ad quod velim adhæreſcere, vt ad ſaxum. Quin etiam mihi res eſt pergrata, quòd pro candore tuo refellis quidquid ex illo tibi non placet; id enim ſic accipio, vt ſi animo laboranti Medicas manus admoueas. Longè alia mihi mens eſt, quàm quæ videtur maximæ hominum parti inſidere; quando tantum abeſt, vt iraſcar, dum contradicentem inuenio, vt agam potiùs gratias, & lucro habeam maximo, quòd tutiorem viam demonſtret, aut demonſtrare conetur, qua ad Veritatem perueniam. Hînc licet fortè aliquid rationibus tuis

reponere

reponere possem; nolo tamen, quia & illud ponderis magni non iudico, & volo vt intelligas, neminem esse, qui me citiùs det vtramque manum verisimiliora suadenti. Abundè est, quòd facti fidem ita inconcussam tueris, vt illa sanè ingenua est. Falli possum; at fallere nihil est quod auerser magis; ex quo fit, vt certus non posse redargui in iis, quæ refero; præter conscientiam testeis non quæram. Aderat mihi tunc Præsul meus Raphaël de Bollonia, quem tibi vel honoris causâ nominare potueram: Sed confidentia nescio qua fretus, aut non memini, aut neglexi. Et videre poteris ipse quàm te non fefellerit candoris mei opinio, cum Obseruationes accipies, quas factas de eodem Mercurio sub Sole viso didici nuper. Beauit me nempe optimus Scheinerus, cùm VII. Kalendas Martij admonuit factam Obseruationem tum Oeniponti à suo quondam discipulo Ioanne Baptista Cissato, tum Rubeaci in Alsatia à Ioanne Remo Quietano, singulari amico suo. Beasset me magis, si historiam Obseruationis adiunxisset. Quippe commemorauit solùm non discrepare abs me Cissatum in describenda Mercurij magnitudine, nisi secundis duobus, aut tribus; sed fortassis nihil ampliùs habuit.

Quod superest, optâssem sanè, vt qualescumque sint illæ meæ Obseruationes nuperæ, ad manus tuas peruenissent ante absolutam, aut typis mandatam Theoriam Mercurij: At nisi ista occasione, aliâ fortassis vsui erunt. Exscribo autem illas, vt soleo, meis ex Commentariis, cùm Religio sit aliquid adiicere, detrahere-ve. Id moris habeo, vt quam-primùm obseruatio peracta est, ex vsurpata schedula illam transcribam in codicem, dum memoria est adhuc recens, si peccatum est aliquid, aut fortè quidpiam intercurrit, quod castigare erratum possit; at rem semel sic consignatam perire, quàm vim pati, malo. Cùm pro otio deinde licet, ac nisi sit res, quam ardenter cognoscere desiderem, quando sum curis solutus, reuoco illam ad calculos, Nisi sim, vti rarò sum, consignauisse est mihi satis. Videlicet satis existimo esse, si dum per vigorem ætatis, & oculorum aciem licet, quas Obseruationes possum, in Commentarios referam; sperans vel adfuturum tempus, quo illas possim retexere; vel adfuturos, qui possint magis publico vsui accommodare. Sic video fecisse Mæstlinum, quem tu iam longo pòst tempore lætaris reliquisse tibi, velut congestam materiem, quam in præclarum digeras Opus. Hæ nimirum res eiusmodi sunt, quas adnotauisse semel sufficit, cùm etiam plurimis exactis sæculorum myriadibus, & alienas manus admittant, quibus perinde expoliantur, ac dum recentissimæ sunt, & quantum libet simplices, insignem sui amorem creent. Quidni? cùm præceps, & lubrica obseruandi rem aliquam occasio nunquam redeat; & quæcumque Obseruationes, aut peractæ priùs fuere, aut peraguntur posteriùs vtilissimè cum ea conferantur. Hæc commemoro, vt non admireris, si nudas ad te Obseruationes transmittam, non item, quæ ex iis deduxi, aut deducere potui (calculum quippe continentem instituere adhuc non vacauit) & satis fuit per vices nosse, si quid obseruata Planetarum loca ab Ephemeride dissiderent. Cogitaui etiam te nullo quasi præiudicio detentum liberiorem fore in examinandis, versandísque Obseruatis, quæ quod non planè inter se aliquando cohæreant, ipse quò referam, non habeo; sed ecce tandem quid circa Mercurium, & occasione illius circa Planetas alios.

Anno Christi currente 1633. mense Ianuario, Stylo nouo, Diniæ. Occasione exhibita obseruandi Mercurij, qui vix nisi hac tempestate, &c. *Vt in Commentariis; ad vsque diem 30. eiusdem mensis inclusiuè.*

Et hactenus quidem priores Obseruationes transcribo. Posteriores seu nuperæ ab Aprilis fine incipiunt; Placet autem obseruationi diei 28. præmittere, quod adnotatum circa præcedentem inuenio. Id sic se habet. Die 27. Aquis-sextiis Cælum varium, sed flabat iam Africus (nempe à Solis Eclipsi vsque, constitutionem aëris constanter obseruaueram Vesperi Mercurium, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem 1633. ac eiusdem mensis Aprilis die 28. vesperi, Aquis-sextis. Cum ex die vsque superiore facta esset spes, &c. *Vt in Commentariis, ad diem vsque Iunij primam inclusiuè.*

Cœperam ista conscribere, exscriberéque ex quo die desiit Mercurius conspici. Quoniam verò licuit intereà Obseruationes peragere circa Venerem & Saturnum, quorum ab initio constitueram illius quidem Elongationem, huius verò Oppositionem cum Sole deprehendere; ideò haud graue habui ipsas quoque tecum facere communeis. Sum iam in procinctu, vt Diniam discedam; sed subcisiuas deligo horas, quibus tibi adhuc aliquid impertiar. Ac primùm quidem cognoscas velim rogasse me Luillerium meum, vt tui causâ obtineret ex amico illo & erudito viro Bullialdo, quas conscius eram illum habuisse circa Mercurium Obseruationes; ac simul describi curaret, quas Hassiacas nondum tibi perspectas fuisse memineras. Ille ergo Epistolam, quam ad te Bullialdus ea de re conscripsit, sic misit ad me, vt sis iam cum hac illam accepturus. Deinde, cùm dolenda mihi, tibíque iactura antiquorum Commentariorum, non possim tibi proferre plura, quæ habui aliàs circa Mercurium; saltem Excerptum duplex adiicio, ex quibusdam literis meis, quarum Exemplum abs se asseruatum idem Luillerius vnà transmisit. Vnum est circa transitum Mercurij præter Solem factum, ante menseis tredecim: Alterum circa Coniunctionem Mercurij cum Venere, ante menseis non ampliùs decem. Ne moror, en excerptum prius ex Epistola, quam Parisiis Romam ad Naudæum scripsi v. Eidus Maij. Anno M. D C. XXXIII. Nihil necesse est ad ea respondere, quæ per te de viso in Sole Mercurio Scheinerus requisierat, cum peruidisse iam omnia debeat ex misso excuso, &c. *Vt in Epistola.*

En excerptum posterius, ex Epistola, quam Parisiis Amsterodamum ad Gulielmum Cæsium Kalendis Octobribus scripsi. Cùm hoc ipso

ipso anno 1632. & die Iulij 29. sub horam quintam matutinam expergefactus, in Aurõram respectarem, Venerem in ea coruscantem vidi, &c. *Vt in Epistola.* Verùm hactenùs de Mercurio. Addo quod Obseruare licuit ex Eclipsi nupera Solis, quandoquidem verò tempore Eclipseos macula est visa in Sole insignis, ideò describo ex Commentariis quidquid adnotatum comperio totis diebus duodecim, quibus macula Solem occupauit. Series ergo ita se habet.

Die prima Aprilis huius nempe anni 1633. priusquam Aurora multùm inclaresceret, cepi distantiam inter, &c. *Vt in Commentariis, vsque ad diem 13. inclusiuè.*

Huc vsque de Eclipsi Solis, & Obseruationibus, quæ circumstiterunt illam. An aliquid etiam adiiciam de Eclipsi nupera Lunæ, seu ea quæ contigit sub finem superioris anni. Puderet; quando nihil certum, nihil dignum præstare licuit, sed quidni etiam totum perscribam homini amico, & ingenuo, cum agniturus exinde sit non voluntatem, sed facultatem agendi quid melius defuisse. Igitur in hunc se res habet modum.

Anno Christi currente 1632. Mense Octobri, die 27. Stylo nouo, Vesperi, Lugduni in Gallia. Destinâram animo adesse in hac ciuitate, &c. *Vt in Commentariis.* Et istud quidem de ea Eclipsi attexo. Tandem quod præstare circa occultatam à Luna Stellulam Caudæ Arietis potui. Rem sic expressam habeo.

Anno Christi 1633. & mensis Februarij die 14 vesperi, Diniæ, Idque ad Sacellum Diui Lazari, non procul ab vrbe remotum, versus Africum, &c. *Vt in Commentariis*, Et tantùm de hac Occultatione.

Hæc absoluebam Aquis-Sextiis, consignaturus literas nostro illi Fabricio, vt transmitti ad te curaret, cùm in ipso penè discessu literas accepi ex Hollandia vnà cum Dissertatione per-docti illius, & maximæ spei Iuuenis Martini Hortensij, circa visum mihi in Sole Mercurium. Subiit etiam cogitatio apparitionis Mercurij, quam Kepleriana Ephemeris intra mensem polliceretur. Hæc ergo fuit causa, cur mecum assumpserim, detulerimque, non Dissertationem modò, quam ille videre ardebat (habet nunc illam præ manibus, seu etiam quidquid heic ad te scripsi,) tum vt viderem num Dissertatio suaderet quidpiam adiiciendum; tum vt exspectarem num possem aliquid subnectere de memorata apparitione. Ac de ipsa Dissertatione, quando tu haud-dubiè illam perspexisti, nihil quod dicam habeo; nisi quòd sentio eius Authorem me summopere deuinxisse, testatúmque fuisse candorem, solertiam, & sagacitatem insignem. De apparitione Mercurij, hoc solum habeo, quòd fuerit nulla. Quæso verò nihil causeris, quòd non maturiùs significârim, literásque has ad te miserim, siquidem excusatum me facere debent occupationes plures, maioré sque, quàm dicere liceat. Nunc etiam mihi vim aliquam, negotiísque facio, cùm tibi non ex ipsa Vrbe, sed ex dissito oppidulo scribo, in quod meus me Præsul euocauit, sed nimirum iam pudore suffusus, quæsitum misi tum has ipsas, quas absoluerem literas, tum quaternionem Commentariorũ, quo continentur Obseruationes tempore illo Mercurij frustra exspectati peractæ. Ipsas scilicet ὡς δεύτερον τόκον, seu, si malis, quasi mulctam, pœnámque procrastinationis debui tibi persoluere. Itaque sic illas describo.

Die 19. Iunij (scilicet huius eiusdem anni 1633.) vesperi, ídque Diniæ; Cum totis diebus antecedentibus nubes Venerem eripuissent, cuius stationem, &c. *Vt in Commentariis.*

Mi Schickarde, hoc adhuc vnum. Cum destinasset Præsul meus me in hoc suo temperatioris aëris oppidulo totis iis diebus detinere, quibus æstus foret in Vrbe quasi intolerabilis, iussi adferri ecce Radium, quo stationem tum ♀, tum ♄ obseruitarem. Quia ergo, nisi circa ♄, attamen circa ♀ res non malè prorsus successit, ideò non piget extremam manum non apposuisse Epistolæ; donec possem hanc quoque tibi Obseruationem elargiri. Vides, vt illi sim similis; qui viridarium ingressus, ita flores colligit, vt aliis aliísque elegantioribus visis subinde succedentibus, quem extremum carpat, non habet; sed tollam tamen denique manum. Quod ad hanc rem spectat, sic *in Commentariis.*

Die mensis Iulij 29. scilicet huius eiusdem anni 1633. Tanarone, quod Oppidulum est situm Diniæ ad Boream, dissitúmque duabus leucis, ita vt, &c. *Vt in Commentariis ad vsque diem Augusti 13. inclusiuè.*

Hùc vsque progressus pedem sisto; quando & cras hînc discedendum, & vereor ne curæ succedant, quæ hisce Cælestibus obstent. Constitueram ad paucos adhuc aliquot exspectare dies, donec Saturni directio sensibilis facta obseruanti foret; verùm adnotato vtcumque per hosce dies illius situ, enitar post circiter mensem talem obseruare, qui collatus cum eo, qui fuit à me ante mensem obseruatus tempore stationis Planetæ prodat. Hînc, cùm iam mihi non liceat; potero tamen aliàs quidquid id rei communicare (ac si præsertim desideres) vnà cum statione priore, ad quam habendam Februarij finem, & Martium mensem totum consumpsi; Nec verò multum exspectarem; sed nunc quoque Obseruationes tunc habitas describerem: sed quia debet hoc vespere discedere Diniam, qui literas crastina luce deferat Aquas-Sextias, idcircò supersedeo. Attexo solùm compendiosiorem (quod illa grata futura sit) habitam in bruma de Stella Polari. Ea sic habet.

Anno 1632. ac mense Decembri, Diniæ, cum adesset tempus, quo per easdem nocteis, &c. *Vt in Commentariis.*

Sequitur quidem in Commentariis longa Meridianarum Solis altitudinum series: verùm occasione alia describetur. Cum sufficere iam debeat brumalem Solis altitudinem existere Diniæ grad. 22. min. 26. $\frac{1}{2}$ Atque idcircò suppositis Tychonis Parallaxibus, cum maxima declinatione refringi nobis Solem in ea altitudine quatuor

minutis ampliùs quàm in Danico Horizonte.

Atque heic tandem modus esto. Iam enim videor conscripsisse non Epistolam sed librum; non opus quoddam elegans, sed centonem valde diffutum. Verùm memini te esse SCHICKARDVM, qui cum sis amantissimus simplicissimæ veritatis, iucundum habeas conscribi res pro vt se offerunt, habéntque. Hac certè de causa non selectas mitto, quas bonas duntaxat Obseruationes existimo; omneis potiùs tibi obtrudo, ne vel aliquo præiudicio Veritati officiam, vel prætermittam aliquid quod cognoscere potissimùm velis. Alius quispiam posset hanc meam simplicitatem deridere; Sed prætulerim delirus videri, quàm immeritam exigere fidem. Sunto Obseruationes imperfectæ; ego perfectas non iactito. Profero cuiusmodi sunt, vt si quis vsurpare volet, debitas cautiones adhibeat. Hinc, quantum possum; non singulareis, sed repetitas & dierum plurium obseruationes habere studeo, vt aliæ alias corrigant, & ex collatis omnibus certi aliquid depromatur. Vtinam verò quotquot nobis Obseruationes reliquerunt, & historiam, & tam errores quàm ritè gesta transmisissent? Scilicet iam expenderemus quo tandem modo forent accipienda, quæ nobis negotium facessunt, quòd ipsi illa nimis præcisa, nimísque indubia haberi affectauerint. Cùm enim dicunt exempli gratiâ se Planetam obseruasse in tali longitudinis, latitudinis-ve loco: si (vt Instrumenta, & modum obseruandi prætercam) adderent saltem distantiam à Fixis; liceret postmodùm correctis Fixarum cùm locis tum distantiis, examen instituere, & fortassis ad veriorem loci obseruati cognitionem peruenire. Quin adduci quoque nunquam potui, vt seu Keplero, seu Tychonis hæredibus parcerem, qui hactenus nobis inuiderunt seriem atque historiam tot illustrium obseruationum? An supprimendæ enim sunt omnes, vel maxima illarum pars, quòd plures, vt puto, non cohæreant Hypothesibus assumptis? An potest viros ingenuos veritatis suppudere, & non Aristoteles illud verissimè protulit βέλτιον εἰς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν; An non errata saltem prosunt, vt prudentiores, qui in idem incubuerint, euadant? Ne fieri posse memorem, vt quæ erronea existimantur ob præiudicium aliquod, aut prodantur legitima, ex aliis suppositis; & inducant in suspicionem, quæ immeritò habentur indubia: aut animos adiiciant ad melius quidpiam comminiscendum.

Sed ne longiùs abripiar, superest tibi salutem dicam nomine Nobilis illius, cuius sæpius mentionem feci, Nicolai Fabricij, qui est & Petrisci Toparcha, & in suprema Aquensi Curia inlustris. Is cùm sit vniuerso Orbi literatorum notissimus, ignotus tibi esse non potest. Non potest certè multa de illo non commemorasse tibi eruditus Holstenius, cuius ad ipsum literas nominis tui plenissimas vidi. Is est, qui magnâ semper curâ adiutandis omnibus studiosis sic inuigilat, vt fortè etiam studiis tuis suppeditare auxilia possit. Quàm multos enim codices, putas, non modò ex tota Europa, sed ex toto etiam Oriente & detegit, & comparat, quos maxima alacritate eruditis viris statim impertiatur? Vide igitur si quid instituis, cœptísque tuis conferre valeat. Et enim sic est erga te, & virtutem tuam animatus, vt gloriæ, fœlicitatíque habiturus maximæ sit, si testatum tibi occasione quadam, non prorsus ingrata fecerit affectum. Vale semper, ama me semper, & amicum Lanzium semper resaluta. Tanarone, Eid. Augusti. An. DC.XXXIII.

Viro Eximio, & Amico singulari MARTINO HORTENSIO, *Delfensi, Mathematico solertissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Qvanam ratione tecum agam, HORTENSI Humanissime, qui me inscium & immerentem tanto fauore es prosequutus? Sanè & imparem me sentio, qui dignas grates vnquam persoluam, quando tu statim tantam in me effudisti beneuolentiam, vt me prorsus obrueris; & cùm gratitudinis ergò me totum reposuero, eò saltem nomine concedam, quod tu me deuinxeris prior. Verùm ipse tu aut adeò in me non debuisti esse profusus, aut temperare magis tibi, si sperasti, vt quidpiam æquum meritis tuis rependerem. Ego aut silentio testari inexplicabilem affectum in te conceptum debeo; aut si prætera exigis voces, raucidulum quidpiam solùm mussitare. Esto proinde hac qualicumque significatione contentus, & quod deest, sensum, ac memoriam tui vigere in pectore scito. Atque hæc quidem præmoneo, vt intelligas me non solùm in communem, quam & scripto publico, & priuatis literis exoptâsti, conspirare amicitiam, sed honori etiam summo ducere, fœlicissimæque adscribere sorti, quòd tu tantus Vir me vltrò ambire pro immensa tua humanitate volueris. Nisi verò officiis, obsequiísque meis tuæ de me exspectationi abundè satis respondero, non defectum voluntatis erga te propensissimæ, sed imbecillitatem virium, quam satis sentio, incusato.

Ad Dissertationem tuam vt veniam, affectum imprimis accipio, quo me speciosis nominibus exornando vix finem facis: sed bona tua cum venia nomina ipsa respuo, vt quæ supellectili curtæ consentanea non agnoscam. Ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς, vt veteri Parœmia dicam. Tu verò nostra sic accipis, quasi sint cuiusdam momenti. Si me amas, sic mecum age, vt cum eo, cui nihil est simplicitate antiquius; & quem

quem moderata etiam commendatio puellari pene rubore ſuffundit. Iſti potiùs tituli te, ſimileſque tui ſummos Viros decent; mihi ſatis ſupérque eſt, ſi amicus nominer tuus, quod ero ſanè impoſterum. Deinde, quòd rem ipſam ſpectat, eâ ſolertiâ, eóque iudicio conſcripta omnia deprehendo, vt concedam plane in tuam ſententiam. Neque id ſolùm dico in iis, in quibus te amicum nimis approbatorem habeo; verùm in iis maximè, in quibus te candidiſſimum cenſorem experior. Certè quæ commendas eatenus placent, quatenus tibi non diſplicent: At quæ reprehendis ideò grata ſunt, quòd & agnoſco ſinceritatem, & ſanius quidpiam edoceor, quàm eſſem antè penè perſuaſus. Quantumcunque enim ſic affici ſtudeo, vt experimenta admittens ratiociniis ſemper diffidam, & à ferendo iudicio de aliqua re continentiſſimus ſim; me tamen tangit ſpecies quædam veriſimilitudinis; adeò vt verbis communibus vtens illius aſſertor aliquando videar. Enim-verò nulla eſt vnquam veriſimilitudo tam potens, quæ me ſic faciat indubium, vt non ſim paratiſſimus ad amplectendum præclariorem. Hinc tantum abeſt, vt indigner ſi quis me minùs probabilem amplexum ſententiam demonſtret, quin illum potiùs vt Præceptorem, ac velut bonæ mentis parentem agnoſco, & exoſculor. Quin etiam vix audeo contradicere, & cum pudore quodam id facio, cùm aliqua ſupereſt defenſionis anſa, ac ſpes; veritus ne aut libertatem, qua amici in me vtuntur, animo haud æquo accipere videar; aut pertinacem animum faciam, quem mihimet propoſui, & liberrimum, & ad omnia ἀδιάφορον poſſidere.

Quàm putas proinde tibi multum debeo, cui conſcriptam à me ſententiam de aëre quodam Cæleſtibus globis circumfuſo ſic excuſſiſti, vt me ſtatim induxeris in longè veroſimiliorem. Tametſi enim adhuc puto probabile admodùm eſſe regionem quandam velut aërem ex propriis ſeu vaporibus, ſeu exhalationibus, contextam cuiuis globo circumreſpergeret: euiciſti tamen vt illam non iam tantam exiſtimem, quæ tantum Orbem lucis ſpuriæ globo concluſo circumponat. Experimenta tua illuſtria, & præclara prorſus ratiocinia: hoc addo, debuiſſe me ſanè diligentiùs attendere num ſeruaretur proportio quædam inter aërem & circumdatum illo globum. An enim licet Tellus noſtra aëre ſuo circumamiciatur, illum tamen ad eam effuſum altitudinem poſſidet, vt illuſtrata Lumine Solis, & conſpecta eminùs incrementum lucis accipiat, quod vel ex Luna in ſenſum cadat? Et verò quæ aliis globis adfingitur Lux, ea innumeris propè vicibus moleculas illorum excedit. Quod ad igneis nocturnos ſpectat, efficis quoque vt priorem deponam ſententiam; nam & cauſa quoque germana cur tantumdem amplificentur, ea videtur eſſe, quam ipſe aſſignas, neque valde obſtat, quod conieceram ex Iridibus areolis-ve lucernarum. Quo loco non poſſum ſatis commendare, quam commemoras Beeckmanni noſtri ſolertiam; ſed ille nempe non ſemper ſui ſimillimus eſſe non poteſt, Ac ipſe quidem Epiſtolâ iam ad Schickardum miſsâ, & typis mandata, cùm neſcio quid meditarer, aliquid adfine commentatus fueram; ſed ne excuſare me videar vberiorem rei conſiderationem, te admonente aggreſſus ſum, & vt ſe haberet penitiùs inſpexi. Et profectò res fuerat digna maiore quadam attentione; cùm quid præſertim diſquirerem de contextura oculi, de lucis proprietatibus, de ſimulacris corporum, de viſionis denique modo.

Miratus ſum præterea indefeſſum ſtudium, & ſagacitatem qua venatus es apparentem Siderum magnitudinem; ac tum ſuſpexi candorem tuum in dimittenda illicò receptiſſima opinione; tum gratulatus mihi ſum, qui obſeruatione mea calcar tibi addiderim ad id moliendum, quod Poſteri non poterunt non amplexari. Poterit quidpiam adiici, detrahi-ve in tantis minutiis præ obſeruandi difficultate; in deſignanda quantitate vera corporum Cæleſtium aliquid fortaſſis immutabitur circa ſuppoſitam abs te illorum à Terra diſtantiam; ſed hoc opus, hîc labor erit Inſtrumentis magis idoneis conquirere omnia, aut ea, quæ præſcribis reuincere, aut iis tutiora præſtare. Quando porrò dictam diſtantiam ex ſenis laudatiſſimi Lanſbergij præſcriptis proponis; venit in memoriam, quod nuper, cum forem Aquis-Sextiis colloquuri de iis ſimul cum præclaro illo viro, & vetere meo amico Ioſepho Galterio. Rem verò, vt opinor, tibi (imò & ſeni optimo) gratam faciam, ſi id in hunc locum inſeruero. Ergo cum ipſe commendarem Lansbergianum illud inuentum circa dimenſionem, diſtantiámque Terræ, & duorum Luminarium, ac Diagramma collaudarem, quod habetur & in Prolegomenis, & in libro ſecundo Vranometriæ; Galterius quoque commendauit, collaudauítque demonſtrationem, qua cæterorum artificum ratiocinationes erroris arguuntur. Verùm adiecit ſe conſiderare in exquiſita inſtauratione, quod eſt à ſagaci viro prætermiſſum; vt nempe ſemi-diametri cùm Solis, tum Terræ aſſumptæ forent, quæ terminantur ad veros contactus lineæ ex apice vmbræ in globos extremos directæ, vtque non ex centro ipſo Terræ, ſed ex ſuperficie ducta foret linea in contactum cum globo ☉ quod inde, non illinc obſeruetur Solis-ſemidiameter apparens. Quamuis enim Lansbergius parùm intereſſe interdum inſinuet (quæ mea erat reſponſio) totum id parùm intereſſe ob ingentem Solis à Terra diſtantiam, & res tamen non videtur (inſiſtebat ille) fuiſſe negligenda, quantumcunque ſit momenti exigui: & quia hæc deinde ſtabilitur Scala dimetiendis cæterorum Syderum diſtantiis & magnitudinibus, excreſcere admodùm poteſt qui in hoc negotio admittitur errorculus. Atque vt ſimul adiiciam, quam ille demonſtrationem Ptolemæo ſuo inſeruerat ante annos quindecim (ac nuper etiam Exemplo Vranometriæ Lansbergianæ à me Pariſiis ad ipſum tranſmiſſæ) libris

libris prolatis ſtatim oſtendit. Res ecce in hunc ſeſe modum, quantum me iuuat memoria, habet.

Suppoſito Diagrammate, eiuſdémque explicatione, pro vt eſt apud Lanſbergiũ, addantur ſolùm lineæ *A N*, & *BO* cadentes normaliter in puncta contactus lineæ *D E*, itémque linea *P Q*, quæ poſt contactum in *Q* ſecet lineam *D E*, in *R*, & occurrat lineæ *A E* circa punctũ *E*. Denique lineæ *A Q*, & *A R*. Ex his ita ratiocinabimur ad habendam diſtantiam, & magnitudinem Solis, idémque proportione erit intelligendum de Luna.

Primò angulus *D*, ita innoteſcet. Triangulũ *B C I*, rectangulum eſt, datúrque præter Angulum *C B I*, latus *B C*, dabitur ergo linea *BI*. Similiter Triangulum *BOI*, Rectangulum eſt; datúrque in eo latera *B O*, & *B I*, dabitur ergo angulus *O B I*. Huic addatur Angulus *C B I* fiet angulus *C B O*, qui ſi auferatur ex recto *C B G* reſtabit *G B O* Porrò angulo *G B O*, æqualis eſt angulus *B D G* (ſeu quæſitus Angulus *D*) propter Rectangula, & communem angulum ad *G*.

Secundò linea *P R*, ita pateſiet. Trianguli Rectanguli *OBD*, notum eſt præter angulos, latus *BO*; ergo innoteſcet etiam latus *D B*, cui ſi addatur *B P* fiet *D P* vnum ex lateribus Trianguli *DPR*, cuius quia prǽterea noſcuntur omnes anguli, propter notum exteriorem *A P Q*, nempe apparentis ſemi-diametri *A Q*, itémque interiorem *D*, idcircò non poterit ignorari latus *P R*.

Tertiò angulus *R A P* ita colligitur. Angulus *E A N* æqualis eſt angulo *A D E* propter Rectangula, & communem angulum ad *E*; ſcilicet *D N* produci concepta vſque ad concurſum lineæ *A E*. Similiter angulus *E A Q* æqualis eſt angulo *A P Q*, vel *A P E* propter Rectangula, & communem angulum ad *E*. Ex *E A Q* auferatur *E A N*; remanebit angulus *N A Q*. Hunc bipartitur linea *A R*, vt pote ſubtenſa communis Rectangulorum, quorum aliunde baſes *A N*, & *A Q* ſunt æquales ſemi-diametri. Igitur ſi dimidium *N A Q*, vt pote *NAR*, angulus addatur angulo *E A N*, producetur angulus *E A R*, cuius complementum ad quadrantem eſt angulus quæſitus *R A P*.

Quartò proinde latus *P A*, ſeu diſtantia Solis à ſuperficie Terræ ex eo dabitur, quòd in Triangulo *ARP* dentur omnes anguli cum latere *P R*, addendáque ſolùm eſt ſemidiameter *P B* vt producatur vera Solis à centro Terræ diſtantia.

Quintò item ſemi-diameter Solis *A Q* non dari non poterit, quòd in Rectangulo *A Q P* dentur omnes anguli cum latere *AP*. Atque ita quidem, aut propè Galterius.

Vt ad exilitatem Stellarum, cùm Errantium, tum Fixarum redeam; video primùm quibus momẽtis clariſſimi noſtri amici Schickardi rationes deiicias, vt obſeruatam à me quantitatem Mercurij non eſſe augendam propter Opticas fallacias demonſtres. Ipſe certè aliquid etiam, quod reſponderetur, meditatus fueram; ſed tu reliquum nihil facis; exiſtimóque præclarum virum, poſtquam Reſponſionem attenderit tuam, ambas tibi daturum manus. Deinde tibi gaudeo, quòd te eædem propemodum cogitationes ſubierint, quæ virum illum nulli æuo vnquam tacendum Galileum. Is cum primùm legit deprehenſam à me exilitatem ☿ literis datis ſignificauit perſuaſum ſe iampridem fuiſſe, Mercurium cæteráſque Stellas eſſe magnitudinis incredibiliter minoris, quàm vulgò habeantur, aut appareant; méque id viſurum in libro, cuius prælo iam commendati erat Exemplum ſtatim miſſurus. Stetit promiſſis Optimus Senex, ac medio nupero Ianuario literas ecce alias ad me, & ad communem noſtrum Eliam Diodatum, conſcriptas, quibus editionem ſuppreſſam, & ſe Romam citatum monet, *Sancto*, vt vocant, *Officio*, Libri rationem redditurum. Profectus ille Romam eſt, ac neſcio quid iam cum illo agatur. Hoc perſuaſum propè habeo, nullum ad vos vſque perueniſſe libri Exemplum, neque ſpem ſupereſſe magnam, vt breui perueniat. Quamobrem exſcribam heic tibi paginam vnam, aut alteram, in qua agitur de exilitate Stellarum; vt videas qua ratione illam Summus vir obtinuerit. Exſcribam verò Italicè, vt liber ille conſcriptus eſt, quando te etiam Italicè intelligere ex eo colligo, quòd eiuſdem Authoris librum de Maculis Solaribus citas, qui etiam Italicus eſt. Continet liber Dialogos quatuor, circa duo Syſtemata Ptolemaicum, & Copernicanum. Itaque quarto Dialogo, & pagina quidem libri 393. Collocutores *Sagredus* & *Saluiatus* ſic proſequuntur,

Sagr. *L'error dunque di coſtoro conſiſte*, &c. Ad vſque illud, *Veggo*, &c. Porrò & quando poſtremis illis literis nuperi Ianuarij, in quibus ſuam de exilitate ♀, & ☿ repetit ſententiam,

tiam, continetur inſignis quædam ratiocinatio vice Reſponſionis ad ea,quę ex Sacra Scriptura obiici ſolent Copernicanis: Iucundiſſimum habebis,ſat ſcio, ſi id quoque deſcripſero. Id nempe reſcripſi occaſione tum Antariſtarchi, tum famoſi Problematis, quos libros noſti recens conſcriptos ad ſiſtendum motum Telluris. Inter cætera ergo hæc habentur,

Quanto al N. che pur ſi monſtra humo di grande ingegno,&c. ad vſque illud,*alla moltitudine Populare*. Sic ille.

Menſes duo ſunt,mi HORTENSI,ex quo huc vſque proceſſeram. Scilicet nolebam ſegnis apparere in ſignificando tibi affectu gratitudinis; ſed iam volens nolens appareo, & niſi tua bonitas lentorem hûc meum excuſet, abiero inexcuſatus. Hoc tamen dicam ingenuè. Cùm haberem tum quoque cœptam ad Schickardum Reſponſionem, in qua multæ rerum Cæleſtium Obſeruationes continerentur,cogitatio ſubiit eaſdem quoque tibi exſtituras gratiſſimas quòd aliquas potiſſimû peruidere deſideraſſes.Factum ergo eſt,vt dum illas communicare differo, quo vſque meæ ad Schickardum literæ forent abſolutæ; totum hoc tempus elapſum ſit. Enim verò quid putas iam concluſis literis contingit?Succedunt ecce occupationes totius cum Præſule meo viſitandæ Diœceſeos, quæ me prohibent, vt (quod ſummis votis expetieram) allaborem tibi. Verùm id cœpi conſilium, vt quando iam deſtituor Amanuenſi idoneo,ſcribam Pariſios ad meum Luillerium, vt confici curet Exemplum huiuſmodi Obſeruationum,priuſquam Tubingam illas deſtinet, ac deinceps id exemplum cum hac ipſa Epiſtola ad te in Hollandiam tranſmittat. Quòd ſi fortè etiam procuret, quæ obſeruationibus interſeruntur deſcribi, atque adeò quod ſatiùs erit, integram Epiſtolam, tum id erit mihi in lucro, vt cauſæ tibi innoteſcant retardatarum literarum. Heinc quia velim, vt eadem vel plurima,vel etiam omnia tibi dicta exiſtimes,haud ero hac vice prolixior. Finio igitur apprecatus tibi & longos, & ſalubreis annos magno bonarum Artium bono. Addo ſalutem,quam exopto vt meo dicas nomine, & optimo Lansbergio, & amicis cariſſimis Golio, ac Beeckmanno. Vale.Scribebam Tanarone oppido Dinienſis Diœceſeos, Eidibus Auguſti M.DC.XXXIII.

Et Nobili & Docto Viro PETRO FRANCISCO TONDVTO, *San-legerio, Iurium Doctori*,

PETRVS GASSENDVS S.

LOnga iam mora, Vir Eximie, ex quo debui reſcribere,ſed purget illam bonitas tua, cui excuſatio nulla eſt ſatis. Id non merebar,vt me tuis præoccupares literis;mereor iam, vt mihi etiam ex dilata tamdiu reſponſione iraſcaris. Verùm qui fuiſti tam humanus, vt prior ſcribendo me ſuperior exſtiteris; eſto iam humaniſſimus vt condonando negligentiam te ipſo ſuperior euadas. Cæterùm delectauit me, quòd obſeruare tibi licuerit nuperæ Solaris Eclipſeos Initium.Non licuit nobis in hac vrbe circa id momentum tam eſſe beatis; at licuit tamen tum circa Finem,qui obſeruatus eſt nobis horâ 5. min.45. tum circa Phaſeis alias, tibi vt ſcribis, iam perſpectas, ex quibus collegimus contigiſſe Medium Eclipſeos hora 4. min.42 $\frac{1}{2}$ adeò proinde vt Emerſio fuerit horæ vnius min.2. $\frac{1}{2}$ Quia verò, ſi Incidentiæ tantumdem tribuerimus, debet nobis eueniſſe Eclipſeos Initium hora 3. min. 40. quod obſeruatum tibi Auenione eſt hora 3. min.29. euadet ſanè æquo maior inter duas haſce vrbeis differentia longitudinis; 9. vt pote minutorum. Sed ſuperârit, vt oportuit, emerſiò Incidentiam paucis minutis aliquot, eáque aſſumantur quinque; tum non malè elicietur, quàm veram coniicio differentiam, minutorum proximè ſex. Si quidem hînc ad vos ſunt leucæ Prouinciales 23. quæ ſatis præciſè vni gradui magni circuli æquipollent. Et quoniam aliunde coniector latitudinem Auenionis vix tantumdem abeſſe à quadrageſimo quarto gradu, quantum Dinia ſuperat eundem, minutis nempe quinque aut ſex; exinde ratiocinor reſpondere ex Æquatore diſtantiæ huiuſcemodi gradum vnum cum dimidio; aut certè quam-proximè; atque adeò intereſſe nos inter, & vos, minuta vt dixi temporaria ſex En porrò cur lætari debeas, detrahi mihi quinque minuta circa Incidentiam, mirâ conſonantiâ cum Obſeruatione eiuſdem Initij peracta Pariſiis. Nempe ad me perſcriptum eſt, id accidiſſe Pariſiis alto adhuc Sole grad. 31. min. 27. hoc eſt horâ 3. min. 18. Et quoniam inde ad horam 3. min. 40. deſunt min.22. fit vt detractis quinque minutis ſuperſint 17. quanta eſt aliàs à me conſcripta longitudinis differentia Pariſios inter & Diniam. Quippe Pariſij, & Aquæ-Sextiæ ex Obſeruata vtrobique eadem Lunari Eclipſi anno 1628. quatuordecim diſſident minutis; Aquæ-Sextiæ verò, & Dinia ex certis ratiociniis, minutis quam-proximè tribus. Et nonnullæ quidem cautiones adhibendæ præterea ſunt, ob inæqualem Pariſiis nobiſque factam durationem; ac præſertim quia Finis obſeruatus Pariſiis eſt, eleuato adhuc Sole grad. 12. min. 6 $\frac{1}{2}$ hoc eſt hora quinta min. 23. differentia planè vt priùs minutorum 22. Sed vtcumque ſit, non malè opinor, quis aſſumpſerit longitudinis differentiam min.11. aut 12. Pariſios inter & Auenionem. Habes quid inde colligi circa pauca hæc loca poſſit. Plura nanciſci non licuit, adeò vel Cœlum non arriſit, vt in Belgio; vel communicatio eſt interturbata, vt ex ſuperiore Germania; vel pauci nimis ſpectârunt Cælum, vt vbique ferè gentium. Hînc doles non immeritò, non eſſe qui ſtudeant remediis Longitudinum reſtituendarum; niſi enim variis in locis obſeruetur tempore eodem Luna aut deficiens, aut Solem obſcurans aut Fixam aliquam vel tegens,vel prætermeans. Spes magna non eſt,

vt res perficiatur. Et fecit quidem Snellius quod potuit in Batauis suis Eratosthene, ac Typhi; plura facturus, vt perscripserat, nisi mors vota præuenisset. Facit iam etiam Schickardus ille, cui debitura plurimùm, si cuiquam alij, est Geographia. Facturum quoque se pollicetur tuus ille ac meus Morinus, qui Inuenti Longitudinum etiam in Mari medio inueniendarum arcani præstolatur præmia; sed vereor, nec fortè iniuriâ, vt rei curtæ quid semper desit, ac supersit, quod addere seri nepotes perpetuò possint. Tu benè vale, Præclare Vir, ac scito me ducere tanti tuam beneuolentiam, eúmque honorem, quo dignari, imò beare voluisti me, vt quod potius ducam, sit nihil. Dare literas ad te possem aliis occasionibus, sed præstat illas committere eximio nostro Petriscio, quando ipse est, per quem tuas procurasti ad me transmitti. Vale iterùm. Diniæ, Nonis ipsis Decembribus an. M. DC. XXXIII.

Præclaro Viro, & Amico eximio, VVILLELMO SCHICKARDO, *Professori linguæ Hebrææ, & Astronomiæ Celeberrimo, in Academia Tubingensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Cripsi ad te mense Augusto effusissimas literas. An eæ ad te peruenerint, aut incolumem in tantis Germaniæ cladibus offenderint, quid exoptem habeo, quid suadeam non habeo. Vtcumque sit tamen, ea mihi mens fuit, vt in magna farragine Obseruationum benè multarum, eas præsertim circa ☿ occupatas acciperes, quas ipse circa ☿ mensibus Ianuario, & Maio superioribus peregissem. Nunc, cùm cognoscam ex nuperarum Nundinarum Catalogo Opus illud tuum nondùm fuisse absolutum, proditurúmque non priùs esse, quàm Vernalibus Nundinis; ea propter id consilij capio, vt maturè mittam quidquid obseruare circa ☿ licuit, tum matutinum mense Octobri, tum vespertinum hisce diebus. Nempe hìnc quoque adiutari, quantum coniicio poteris, nisi editio operis extremam acceperit manum. Certè quod hac postrema vice ad refractiones attenderim, sine quibus vix vnquam est obseruatus ☿, erit opinor, cur suaue ducas posse exinde non modò meas, sed fortassis quoque aliorum obseruationes rectificari. Et spero quidem hunc Planetam vno adhuc, aut altero mihi conspectum iri die; sed ne occasionem amici, qui est post triduum discessurus ad Fabricium nostrum, missam faciam; occipio interea meo more ex Commentariis exscribere, quæ in illos dietim coniicio. Duco porrò initium ex eo vsque tempore, quo sum prædicto mense Octobri insidiatus ☿. Tu consule boni, vt cætera omnia.

Die 15. Octobris anni 1633. Stylo nouo, manè Cælo pulcerrimo, ab initio vsque Auroræ, &c. *Vt in Commentariis ad diem vsque Ianuarij 12. inclusiuè ad illa vsque verba, ☿ vale dixerit.*

Hûc vsque exscribo, optime SCHICKARDE, quæ in Commentarios conieci ad superiorem vsque vesperam. Non consignabo literas, nisi die proximo ante lucem; addam proinde velut post-scripto si quid fortassis hoc vespere obseruare fuerit concessum. Nisi fecero, vt nihil boni perseuerans aëris constitutio pollicetur, scito nihil fore Obseruatum, neque plura esse ex me circa hanc ☿ apparitionem expectanda. Quæ mitto, ea non erunt quidem adeò accurata, vt expeteres; Verumtamen tu sic accipies, vt affectum saltem, & conatum probes. Si quid præstem imposterùm, quod sit oculis tuis dignius, nôsti, opinor, me eum esse, quem liuor nullus afficiat. Inuigilabo potissimùm circa Eclipsin ☾ futuram proximo mense Martio. Accipies breui quidquid conari circa illam potuero; ita sit nobis Cælum propitium. De Solari præterita misi ad te, non modò meam, sed impetratas etiam amicorum Obseruationes. Quam iam adiiciam, vna est, nempe illam Petrus Franciscus Tondutus San-legerius I. C. Auenionensis communicauit mecum datis Septembri mense literis. Scripsit verò se obseruâsse Eclipseos Initium Auenione, die nuperi Aprilis octauâ, hora 3: min. 29. Sole scilicet adhuc alto supra Horizontem grad. 31 $\frac{3}{4}$ nihil adscripsit aliud. Vt verò ego quidpiam mearum circa situm illius vrbis coniecturarum attexam, opinor ipsius latitudinem esse grad. 43. min. 54. nimirùm minutis 16. ampliorem, quàm Arelatensem habeam, differentiámque longitudinis eiusdem ab hac nostra vrbe esse vnius gradus cum semisse, seu temporariorum minutorum sex. Sunt nempe hinc illuc 23. leucæ, qualium totidem vnum gradum Circuli magni complere solent. Sed iam tandem finio, apprecatus tibi vt nouum, sic fœlicem annum. Precor etiam, vt Lanzium semper meo salutes nomine. Destinârat Fabricius noster aliquid ad te mittere, adiutandorum studiorum causâ; Scribo vt hisce literis, si fortè iam vacet, adiungat. Vale. Scribebam Diniæ, ipsis Ianuarij Eidibus M. DC. XXXIV.

Clarißimo, ac æterni nominis Viro GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico, Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

MAgna me tenet exspectatio (ô magnum æui nostri Decus) quid rerum tibi contigerit. Tametsi enim rumore crebro nescio quid diuulgatum est; haud fido nihilominùs donec res fuerit planè perspecta. Vtcunque sit, eam esse noui animi tui moderationem, vt seu pro votis, seu præter vota aliquid interuenerit, paratissimus fueris ad omnem fortunæ,

fortunæ euentum. Est mihi proinde quid tibi congaudeam, nihil est, quod condoleam, quando nihil potest accidisse, quod valuerit animi tui serenitatem obturbare. Viue ergo similis tui, vt degas fœlicissimè, neque patere vt hanc adeò venerabilem senectutem, quæ sapientia fuit semper tibi comes indiuidua, destituat. Si quid fortassis aduersum te, hoc est aduersus Placita tua Sanctissima Sedes definiit, æquo animo acquiesce, vti virum decet prudentissimum; satísque esse reputa, quod animatus non fueris nisi in gratiam solius semper creditæ tibi Veritatis. Resciui nuper ex Diodato Berneggerum illum Argentoratensem Latinam tuorum Dialogorum interpretationem moliri. Id fortè doleas; sed tu nihil conscius, neque impedire si velis, eruditorum vota possis. Cùm nuper literæ ad me deferrentur Parisiis, aliæ ad me, aliæ ad te charactere eodem fuerunt. Et ad me quidem destinatæ illius Hortensij sunt, qui imitatus Keplerum tuo cum Nuncio differentem, Dissertationem instituit de viso à me in Sole Mercurio: quæ ad te spectant, eiusdem esse, quia sunt eadem manu, coniicio. Accedit, quòd licet in meis nulla fiat illarum mentio; rogat me tamen Hortensius, vt Exemplum tibi impertiar, si quod habeam præ manibus Dissertationis mecum suæ. Fortè id exoptat, vt inde cognoscas quàm fœliciter ex meo Mercurio occasionem sumpserit incidendi in illam tecum de apparente Siderum exilitate, sententiam. Gratulatus certè illud ipsi fueram ex scriptis etiam, quæ me volueras ex tuis tum libris, tum literis non ignorare. Mitto igitur ad te librum vnà cum ipsius literis interuentu eximij, ac non ignoti tibi Fabricij, qui pridem summam virtutem tuam obseruantiâ maximâ colit. An verò ausim tum illius, tum meo etiam nomine id exigere officij abs te, vt cures mitti ad nos vitra Telescopica optima, & si sperare quidem licet, cuiusmodi sunt illa tua; quando hactenus nec Venetiis, nec Parisiis, nec Amsterodamo nancisci vlla potuimus, quæ satisfaciant abundè. Audebo sanè quia nota mihi rara tua bonitas est; notus ardor, quo bonas Arteis, earúmque studiosos promouere curas. Effice igitur rem dignam tua sollicitudine, ac scito te facturum rem non modò nobis periucundam, sed aliis quoque, imò etiam tibi, (quantum spero) olim futuram pergratam, cùm obseruationes innotuerint, quas te procurante, peregerimus; & quæ consequenter debebuntur tibi, tum generalis inuentionis, tum specialis Organi nobis communicati, gratiâ. Poteris porrò seu directè Aquas-Sextias mittere ad illustrem Fabricium, qui idem est Petrisci Toparcha, & in Parlamento Regis Consiliarius; seu destinare ad eundem intercedente Cognato tuo, aut affine Rossiæo Lugduni degentibus. Vale, Incomparabilis Vir, & quod facis me semper ama. Dabam Diniæ XIV. Kalendas Februarij M. DC. XXXIV.

Viro & Præclaro, & summè Amico MARTINO HORTENSIO *Delfensi, eximio Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

BReuiter respondeo, Præclare HORTENSI, vt citò respondeam. Nempe occasionem nanciscor destinandi Aquas-Sextias ad nostrum Fabricium tum quod Exemplum Dissertationis, tum quas voluisti literas ad Galileum transmitti. Nec verò agere id possum, quin scribens simul Parisios, schedam hanc ad te, illinc dirigendam, adiiciam. Hoc solùm autem velim, vt scias me & accepisse, & gratas habuisse postremas tuas literas; ac præsertim quia cognoui meas tibi non displicuisse. Doleo Exemplum literarum, quas simul eodem mense Augusto ad Schickardum dederam, nondum peruenisse ad te; sed Luillerij mei ea non est culpa. Illicò enim id fuit peractum, & Mersenno nostro ab illo commissum; sed quæ est viri bonitas nimia, ipsum credidit nescio cui videndum; ac deinceps recuperare quam citò voluisset, non potuit. Opinor autem ex quo præsertim literas tuas habuerit, incubuisse illum seriò vt tuis meísque votis fieret satis. Cæterùm euenit ante septem dies, vt occasione ☿ tum mense Octobri, tum nuper abs me obseruati, literas alias obseruationum similiter plenissimas dederim ad eundem Schickardum. Scripsi verò simul Parisios, vt describeretur illarum exemplum, cuius tibi statim copia fieret, nec pari modo distraheretur. Atque id quidem rursùm procuro; non quòd eximium aliquid inter obseruata agniturus sis; sed quia non possum alia ratione meum erga te affectum testari. Vna me res securum facit, quòd bona semper fide ago, dum ago quidquid pro otij, loci, organorum conditione licet. Quod desideras præsertim videre, si quid de Coniunctione illa ♀ & ☿ ante sesqui-annum obseruauerim; scito nisi fortè ad te exemplum illud prius perueniat, descriptam exstare meam obseruationem in quadam Epistola ad Ianssonium vestratem illum celebrem Typographum scripta, duobus mensibus ex quo fuit peracta. Nempe literas detulit ad illum, qui ad vos transiuit laudatus Salmasius. Poteris itaque ex ipso obseruationem repetere; neque illam modò, sed & plureis alias, nostri potissimum Valesij, quas hortante nobili Grotio cum illo tum communicaui. Accepi iam esse in itinere quod ad me Parisiis mittitur Exemplum Lansbergianæ Apologiæ. Per-quàm lubenter legam illam, etsi amicos impetat; quippe viros ita complector, vt ad opiniones illorum non tenear. Resciui quoque ipsos sese ad respondendum accingere: Vtinam sic res vtrimque agatur, vt de moderatione non minùs, quàm de re ipsa certetur.

Indignum est quippe sapientibus viris diuexare se mutuò probris, & scommatibus: Ac dum testantur se suscepisse Veritatis patrocinium Animi imbecillitatem, impotentiámque sui testari. Cognoscam etiam perlubenter quid tu Bartholino opposueris. Non vidi quidem eius librum, sed fore spero vt ex tuo, genium, ingeniúmque illius agnoscam. Et fortè tu quidem Tychonem minutulè interdum carpsisti; verùm ipse quoque lætari deberet si rediuiuus sisteretur, plurimarum rerum abs te monitus, ad quas satis non attendisset. Cura proinde, mi HORTENSI, vt quidquid sit de Bartholino, qui, qualis vir sit, ignoro, Tychoni saltem suus honor, quàm poterit magnus semper relinquatur. Atlas profectò ille fuit, ipsúmque grata recordatione Posteri omnes prosequentur. Quamobrem danda opera est, ne in illum sic inuehare, vt nomen exinde commacules tuum. Deceptus fuerit aliquoties; at quanta dignum commendatione, attigisse illum, eam præcisionem, quàm Maiores nunquam sperârant, & tot quidem tantísque impensis, vigiliis, laboribus; vt taceam quàm arduum, ac lubricum sit obseruandi negotium, & quàm sit facilius hac in re præcipuè aliena reprehendere, quàm meliora ex se præstare. Hoc, vt amicum sincerum decet, ac in aurem dictum volo. Addo fore, vt experiaris nihil decessisse ex tuo instituto, cùm de viro semper loquutus venerabundo affectu fueris; imò tantò maius accessisse pondus, quantò scripsisse videberis amore solo Veritatis. Agnosces etiam non modò fore, vt minuatur inuidia (quæ nobis denique quid prodest?) sed fœliciùs etiam retractare possis materiam eandem, si aliquando fortè lubuerit, ac præterea honorem tibi conciliabis quam-maximum propter specimen indolis plenissimæ summi candoris. Quod ego semper aërem quemdam Cælestibus globis circumfusum habeam, non demonstratione, aut vllo effectu sensibili persuadeor; sed coniecturâ dumtaxat ducor ex similitudine cum Terreno globo. Hinc illum non amplius tantum facio, ex quo Astrorum species succrescat; tantum dumtaxat habeo, cuiusque globi proportione, quantus est hic noster respectu Telluris. Nimiùm absumus, vt experimento manifestare id valeam, sed nemo etiam, quantum opinor, rem secus habere ostendat. Pares in causa sumus cum illis, qui ex Marte, aut Venere de Terra ratiocinarentur. Profectò verò si facies ☾ probabilem facit analogiam cum nostris hisce Elementis Marium, & Continentium; quid ni capiamus præter varias generationes, complúrésque, in tota Lunæ superficie; tot exhalari circum vapores, ex quibus Sphæra circumuestiens huic aëri nostro similis texatur. Taceo fortassis aliquam desumi posse coniecturam ex eo quòd etiam Telescopio margo Lunæ extimus vnitissimus appareat; quòd inæqualitates conuallium & montium (tametsi in tanta distantia succcessiuè positæ, minùs obseruabiles) compliantur ipso aëre amplissimo tractu ad oras diffuso. Sed hæc dicenda pluribus, quàm præsens scribendi occasio patiatur. Prolixior, quàm sperâram fui; nescio an lucro id deputandum. Saluto semper eosdem Amicos, ac præterea optimum Vossium, cum præclara familia. Vale. Scribebam Diniæ IV. Kalendas Februarij, M. DC. XXXIV.

PETRVS GASSENDVS CONSTANTINO *Suo*, S.

Calamum tandem arripio, Mellitissime CONSTANTINE, vt paucos tibi reponam versus. Non requiro verò imprimis, vt negligentiam meam tantam interpretatus fueris; ipse potiùs interpretor illam pro tuo in me amore, fuisse tibi non iniucundam. Non deposco etiam abs te, ne pertenuem hanc schedulam indignabundus auerseris; siquidem noui, tametsi feram, quòd mea tamen sit, non displicituram. Heinc, quia satis persentio nullam abs te mihi accusationem intentari; absit, vt ego vllam tibi excusationem pertexam. Gratissimum mihi est semper, quod tu scitè adeò perscribis de Literatorum ac τῶν φαρισαίων, ϗ διδασκάλων contentionibus:

Non quia vexari quemquam'st iucunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue'st.

Vtinam totam historiam dicere nobis aggredereris. Vidi ex tuis literis datis Exemplum eius Epistolæ, quâ, οἱ φαρισαῖοι τοῖς ἀρχιερεῦσι reconciliari videntur. Illa mihi magis ingenua, quàm pro illorum ingenio exspectauisses, est visa; nescio tamen lis-ne exinde satis composita remaneat. Copiam feci nostro Petriscio humanissimarum literarum tuarum, vt agnosceret, quod se attineret: Mirum autem dictu, quàm ille se tibi profiteatur esse deuinctum. Scripsi ad nostrum Gaffarellum, nisi omnia, selecta saltem, quæ illum per me rescire volueras; at quando iam accipio nullum ampliùs esse diuortium; nihil refrico sed gratulor potiùs. Vtinam verum vos inter sit, quod dicitur, *amantium iræ*. Mirandum profectò, æquè ac dolendum, potuisse viros eruditos, ac in tanta, támque diuturna consensione simul versatos, tantum pati dissidium: sed nempe summi est candoris, quidquid ex amico proficiscitur, tametsi duriusculum sit, interpretari benigniùs; & quantò melior quisque est, tantò magis amici vicem vt condolere, sic condonare. Ego ad vos, mi CONSTANTINE, vix sum prius consolaturus, quàm hunc adhuc annum superauero. Saluta interim Amicos ac tu præsertim salue, & Vale. Diniæ IX. Kal. Febr. M. DC. XXXIV.

Per-nobili

Per nobili & per-docto Viro P. FRANCISCO TONDVTO *San-legerio Iurium Doctori,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi ex literis tuis ad præclarum noſtrum Fabricium, Vir Eruditiſſime, Eclipſim Lunæ nuperam non inobſeruatam tibi præteriiſſe. Gauiſus ſummopere ſum, ac volui etiam te non latere, tametſi ipſum Initium Diniæ quoque inuiſum fuerit, cæteras tamen omneis Phaſeis ad vſque ſemi-digitos adnotari abs me potuiſſe. Teleſcopio Lunam ſpectabam, ac reſpectabam identidem in Schemmata ad ſingulos ſemi-digitos delineata, vt de momentis, quibus Phaſes obiicerentur, iudicium ferrem. Hoc ergo modo, & aliunde Fixæ alicuius Stellæ ſectando altitudinem, peregi, & pertexui, quam obſeruationis ſeriem heic appono, &c. *Vt in Commentarys.*

Vides non malè nos conuenire circa Finem Eclipſeos, ac præſertim ſi prodita abs te centri ☾ altitudo exhibuit horam 10. min. 56. túque pro fine accepiſti reſtituti limbi momentum, inumbratione ſuperſtite; aut ſi, vt ipſe ratiocinaris, exhibuit horam 11. min. 0. ipséque Finem penſitaſti ex inumbratione illa ſenſibiliore deſinente. Quod ad Procyonis altitudinem circa idem tempus obſeruatam ſpectat; miratus ſum quorſum tu occidentalior, videris illam depreſſiorem, quàm eadem mihi continuò ſectanti, apparuerit: Sed nempe ſuſpicatus ſum, debere numeros abs te haud rite fuiſſe inter conſcribendum obſeruationem conſignatos, cùm loco graduum 29. ſcribendi fuerint 32. Ipſe certè ſi calculos retexere volueris, agnoſces ex illa altitudine elici horam non 10. min. 59. ſed 11. min. $18\frac{1}{2}$ ac huiuſmodi minutorum 20. diſcrepantiam fortè obortam ex prætermiſſis quinque illis gradibus, qui Aſcenſioni rectæ ⊙ ad circulum deerant. Circa medium tempus Eclipſeos, cum ex Phaſeön, & plurium & tutiorum comparatione comperiſſem ipſum extitiſſe Diniæ hora 9. min. $21\frac{1}{2}$ miratus ſum etiam reponi abs te potuiſſe ad horam 9. min. 3. Vel quod eſt ſummum min. $7\frac{1}{2}$ adeò vt dimidia duratio fuerit æquo productior. Verùm memini, quanta ſit in medio illo tempore ex inſpectu Lunæ deſignando difficultas; cùm per minuta benè multa Luna veluti hæreat, & ne Lynceus quidem diſcernere poſſit lux-ne depereat, conſtet, vel augeſcat. Potes quoque ipſe illius hæſitationis meminiſſe, atque idcircò facile fuiſſe, vt tum exiſtimâris Medium, cùm poſſent minuta non pauca vel abundare, vel deficere. Fabricius noſter, quod mirere, ita varias Phaſeis accepit, vt Medium prope idem eliciatur. At cum Finem maturiùs triente circiter horæ, quàm nos, adnotauerit; ſequitur, vt durationem dimidiam multùm decurtârit. Vtcumque ſit, tu Vale ſemper, ac me porrò amare perge, qui perſto amantiſſimus, & obſeruantiſſimus tui. Dabam Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus, VII. Eid. April. an. M. DC. XXXIV.

Illuſtriſſimo Domino, D. EDOARDO, *Baroni Herbert de Cherbury, in Anglia, & Caſtri Inſulæ de Kerry in Hibernia, & Pari vtriuſque Regni,*

PETRVS GASSENDVS S.

Vir Illuſtriſſime, Menſes aliquot elapſi iam ſunt, ex quo Diodatus ille noſter præclarum Opus ad me tranſmiſit, quo me donatum volueras. Humanitas ſanè eximia, &c. Aquis-Sextiis menſe Aprili. M. DC. XXXIV. *Habetur ſub Titulo ad Librum Herberti illuſtris Angli de Veritate, Epiſtola.*

Viro Clariſſimo, Amiciſſimóque VVILLELMO SCHICKARDO, *in Tubingenſi Academia linguæ Hebrææ, & Aſtronomiæ Profeſſori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

COEperam ad te ſcribere, optime Virorum SCHICKARDE, cùm tuas accepi literas circa Martij finem datas. Quantâ exinde fuerim cumulatus lætitiâ, explicare haud mihi promptum. Videlicet ex prima parte tuæ Reſponſionis edita, nihil de te audieram; verebárque, ne aut quid tibi contigiſſet humanitùs, aut binæ meæ literæ ad te vſque non perueniſſent. Quas certè literas ad me vnà cum tua obſeruatione Solaris Eclipſeos miſſas innuis, iniqua nimis ſorte non vidi. Sed me eo nomine fœlicem, quòd & tu degas incolumis, & meæ illæ literæ in tuas penetrârint manus. Qui tuas ſub finem ſuperioris Menſis & accepit, & ad me tranſmiſit Pariſiis, ille eſt Luillerius Rationum Magiſter, quo intercedente tu meas habuiſti. Dignus vir ſanè amore tuo, omniúmque tui ſimilium (ſcilicet bonorum, eruditorúmque,) & quem cum multi mihi ſint Amici præſtantiſſimi, nemo eſt omnium, qui inuideat, cùm incomparabilem dico. Qui verò in hac Ciuitate mihi conſignauit, ille eſt Fabricius, qui & præſidium & dulce decus Literatorum omnium eſt. Vir omni laude longè ſuperior, & cuius fama cùm iampridem aureis tuas compleuerit, teſtaris ipſe quam gratam nuper habueris eius amicitiam. Adſum ego iam illi hoſpes à menſe vſque Martio; & cum negotia quædam forenſia me in ciuitate detineant, detinent tamen potiſſimùm Sirenes ſuauiſſimæ domi. Ædes hæ ipſiſſimæ ſunt, in quibus rurſùm peregi nuper, quas tu circa ☿ obſeruationes exigis. Quippe non poſtrema mihi fuit cauſa, cur eo tempore aduentârim, quòd deſtinâſſem

nâssem mense Aprili ad ☿ attendere, quem prouiderem Diniæ ob altitudinem montium inaspectabilem futurum. Et quid præstare quidem licuerit, iudicabis ipse percurrens obseruatorum seriem. Ego, quòd saltem maxima elongatio inde habeatur, fœlicitati magnæ adscribo. Verùm quid moror totum id ex Commentariis transcribere; cùm si quid amplius præfandum sit, possit te volente postmodum subiungi. Paucis ergo res sic se habet.

Anno 1634. mense Aprili, die 9. Stylo nouo, Vesperi, Aquis-Sextiis, Attendens num ☿ posset, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque diem 29. inclusiuè.*

Hactenus exscribo, Praclare Schickarde, quidquid hac vice obseruare circa ☿ licuit. Tametsi enim is fuerit pluribus diebus appariturus, non apparuit tamen propter obstinatam nubium inuidentiam. Eæ quippe aut continenter toto Cælo fuere respersæ, aut ad Occasus certè regionem confertissimæ exstitere vespertinis temporibus; adeò vt cùm possem interdum alios Planetas obseruitare, Mercurium nunquam potuerim. Nihil est necesse adscribere quæ obseruata aliunde habeo. Hoc potius addo, cùm Keplerus aliquam fecisset spem videndi mane ☿ aut sub finem Maij, aut certè priore parte Iunij; ea de causa me attendisse, quantum potui sedulò, si quà fortè detegeretur. Obstabat tectum domus attiguæ, quominùs exortus liberè pateret. Eximius ergo Fabricius construi curauit supra tectum domus suæ Obseruatorium eminens simul, ac liberum; ex quo potuisset ☿ à tertio vsque altitudinis gradu (tantundem Horizon illîc occupatur) sese conspicuum facere ni conspici graue duxisset. Ac Cælum quidem non semper arrisit, nunquam enim fuere crebriores, aut vberiores pluuiæ. Die saltem Maij 28. qua Cælum fuit manè serenum ☿ planè visus non est: Inuisus etiam diebus Iunij 5. 6. & 14. quibus Cælo valde sereno (saltem ad eam regionem Ortus) obseruaturus adfui etiam ante natam Auroram. Et quoniam circiter ea loca in quibus esse debuit ☿ nullæ insignes Stellæ coruscant, ideo ne locis planè incertis venarer ☿ nunc æquicrurum, ac penè æquilaterum Triangulum fingebam ex Medusæ capite, Lucida ♈ & ipso ☿ nunc alia ratione regebam obtutum, si quà in illum inciderem; sed irriti omnes conatus, & vt verbo dicam, ☿ matutinus visus non est. Hoc latere te nolui; memor operæ etiam superiore anno frustra collocatæ, in disquirendo Mercurio, vt literis aliis perscripsi.

Sequitur vt tibi impertiar quidquid circa nuperam Lunæ Eclipsim conscriptum habeo: quando aut totum describere, aut etiam dare literas tum per otium non licuit, cùm nudum tibi abacum obseruationis meæ transmisi. Accepi simul cum literis, quod circa Eclipsin ipse obseruasti, ac miratus sum, vel potiùs obstupui, dum ex tua, meáque obseruationibus collatis animaduerti sequi vt Dinia occidentalior Tubinga sit. Accepi etiam continuò ex Diodato schedulam, qua Berneggerio significasti hærere te, quî fieri possit, vt tantum lapsum admiserim. Ego verò etiam, mi Schickarde, hæreo, neque satis capio, quid totum id sit. Sed nempe transcribo imprimis quidquid in Commentariis est, subiecturus quidquid memoriæ præterea succurrerit, ex facta vsque obseruatione. Id igitur ita se habet.

Anno 1634. ac die Martij 14. Stylo nouo. Vesperi, Diniæ, Eclipsis ☾. Ninxerat manè, flante Euro, forma niuis irregulari; fuerátque propè adempta spes videndæ futuræ Eclipseos, tum præsertim, cùm leui pluuia perseuerante post niuem, obscurum planè Cælum fuit ad horam vsque pomeridianam 5. Porrò sub ipsam horam quintam, visæ sunt nubes heic illeic variè interhiscere, simúlque non nihil reuixit intermortua spes videndæ Eclipseos. Quamobrem curâ reassumptâ, &c. *Vt in Commentarys ad vsque obseruationem Rabbi Azobi.*

Habes hucvsque, mi Schickarde, quidquid de hac Eclipsi ☾ in Commentariis reperio. Id mitto cuiusmodi est; quando absoluere non vacat. Ea mihi certè negotia sunt, quæ vix patiuntur exscriptionem: Sed tu facilè omnia indulgebis. Vt paucis ergo accipias, quid circa meam obseruationem hæsitationis subeat, memini primum me admiratum, dum calculo retexerem Fabricianam obseruationem, ac circa finem potissimùm, quî fieri posset vt tanta foret nos inter discrepantia. Cùm enim Dinia, & Aquæ-Sextiæ vix ampliùs quàm tribus minutis temporariis inter se distent; videbam nihilominus trientem horæ interesse. Ac tametsi non dubitabam, quin ipse fuissem accuratior, & quin vir eximius, dum ea sectaretur, quæ præscripta abs me voluerat, errorem quemdam sensibilem seu oculorum, seu organorum, seu adiutantium defectu potuisset admittere; scrupulus tamen remanebat, quòd ipse mihi siderem ac tribuerem nimium. Ergo memoriâ repetens si quid etiam mihi inter obseruandum contigisset, nihil aliud subiit, nisi quod inter exspectandum donec Eclipsis inciperet, & Quadratum aliàs, vt puto, descriptum ad Aldebaran componendo perpendiculum incidisse inter 9000. & 10000. vmbræ versæ parteis. Hærere verò exinde cœpi, an fortè, qui numerus 9300. consignatus fuerat, quo tempore locum ♂ exploraui, in vmbra versa exstitisset, & qui postmodum adnotatus est 9000. quasi decrementum vt altitudinis ita numerorum iam fuisset vsurpatus pro 1000. & consequenter quòd fortassis aut sectator Stellæ, aut ego ad primam cyphram non attenderemus, numerus 890. vmbræ rectæ, exstitisset scriptus pro 9900. ac postea etiam 8650. pro 9650. atque ita consequenter habitis semper circa primam cyphram 8. pro 9. 7. pro 8. 6. pro 7. 5. pro 6. 4. pro 5. inter sectandum Aldebaram. Verùm nescio quâ φιλαυτίᾳ persuaderi non potui eiusmodi inaduertentiam. En quo adiutus argumento animaduerti, cum tempora crescentis Eclipseos heinc retraherentur, constare tamen quæ decrescentis adnotata fuerunt ex altitudinibus Procyonis. Quia enim primus numerus fuit

970.

. . o. qui iam vſurpari pro ſupetiore non potuit, & a quo omnes conſequentes ad vſque 595 . continua ſerie decreuerunt, ea propter omnis plane ratio emendandi ſublata eſt; ratumque habui, vt decrementi, ſic incrementi tempora haud male fuiſſe deſignata. Fauit quæ Lunæ altitudo Auenione fuerat à Tonduto obſeruata in fine Eclipſeos, & acceſſit, quod meminerim Eclipſim longè ampliùs, quam ſperaueram, retardatam fuiſſe.) Quin etiam adhuc memini Dauidem Lautaretium clarum Medicum, & rarum amicum, qui tum aderat dum præteriiſſe longè videret, quod tempus nobis præſtitueramus, ſubductione debita facta ex Kepleri Ephemeride; iocando ſæpius quæſiuiſſe, Quid, ſi fruſtra hic apparus? Quid ſi nos Luna ludere velit? Quid ſi exſpectatura ſit, donec præ impatientia diſceſſerimus? & id genus alia: cùm & ipſe quoque aliqua regererem, & commemorarem inter cætera, quid Origano aliàs contigiſſet.

Vides quid mẽtem occupaſſet, obſeruationi vt fiderem, tu rurſum planè iam commones, quam reponẽs obſeruationem. Pudet nimirùm, dum omnia verſo, nihil occurrere, quod meam corrigens, conciliare cum tua poſſit. Arguere quippe tanti erroris, quãtus inde demonſtraretur Tabulas omneis Geographicas extremæ foret impudentiæ. Suſpicari potuiſſe te, vel leuiter hallucinari, improbũ foret, ac mihi etiam propemodùm ſacrilegum. Quocirca nihil ſupereſt, niſi, cùm ipſe homo ſim, humani à me nihil alienum putem. Quæſo te ſolùm, vt cùm tu quoque Solarem Eclipſim ſuperioris anni obſeruaueris, elicias exinde pro tua ſolertia quid diſcriminis inter Diniam, & Tubingam intercedat. Nempe quia ſimul oſtenderur, quot minutis proximè hac vice abfuerim in deſignandis temporibus; fortaſſis anſa præbebitur, qua occaſiones lapſus agnoſcantur. Poteris quoque explorare num minurulum aliquod ex Organi tui conſtitutione emendandum fuerit; cum ipſa quoque temporum per Azimutha captatio ſua quædam incommoda habeat. Profectò enim vel vnius Meridianæ lineæ inuentio, & exquiſita ſuper illam Inſtrumenti poſitio, vt nihil dicam de cæteris, non paruæ eſt difficultatis. Quamquam id mihi; cùm tu quidem facilè omnia præcaueas, quæ vitiare hanc [illegible] poſſunt. Quod ſupereſt, cùm deſtinaſſem abeſſe Dinia proximo Martio, quo tempore Luna iterùm deficiet, enitar tamen ita res meas componere, vt illeic adſim, quo poſſim illeic omnia cautiùs & diſquirere, & deſcribere iteratò. Nihil eſt opus admonearis, vt ad idem te compares; eſt enim tibi ſatis res cordi. Aduerte interea ſi vacet ad tranſitum Lunæ propè Fixas aliquas: nam ego quoque eò attendam, quantum per occupationes, & Cælum ipſum licuerit; ac fortaſſis eueniet, vt eodem ſimul incumbamus. Non ſtabit profectò per me, quin tranſitum ☾ ſub Pleiadibus, & 16. Auguſti, & 4. Nouembris obſeruem. Vt habeas intereà quid rei huiuſce à datis poſtremis literis præſtiterim; Obſeruationes aliquot ecce, quarum prima & ſecunda peractæ ſunt Diniæ, cæteræ in hac ciuitate.

Anno 1634. Menſe Febr. die 5. Stylo nouo, Veſperi, ídque Diniæ, Appulſus ☾ ad Pleiadas ex Ephemeride, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe Martio, die 6. Veſperi, cum foret Luna ad ſenſum exquiſitè διχότομος, &c. *Vt in Commentarijs.*

Atque hæ duæ quidem obſeruationes Diniæ; ſequuntur Aquenſes præter eam, quam ſuperiùs retuli tranſitus Lunæ prope Spicam die Aprilis 13.

Anno eodem, menſe Maio, die 13. Veſperi, Aquis-Sextiis. Statueram ad tranſitum Lunæ prope Cor Scorpij attendere; verùm nubes adeò contectæ, flante Coro tranſlatæ ſunt, &c. *Vt in Commentarijs,*

Anno eodem, menſe Iunio, die 6. Veſperi, Inualeſcere occipiente Coro, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe eodem, die 9. Veſperi, occultatio auſtralis trium in fronte Scorpij à Luna, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe Iulio, die 7. Veſperi appulſus Lunæ ad orientalem trium in Scorpio, ſeu, &c. *Vt in Commentarijs.*

Et hi quidem ſunt Lunares appulſus, quos commemorandos tibi habui, niſi fortaſſis gratum habeas, adiici alium platicum magis, non ad Fixam, ſed ad ♂ ſub menſis huius initium. En igitur obſeruationem, quam peregi per triduum.

Anno eodem, menſe eodem, die prima, Veſperi perſeuerauit eximius calor, &c. *Vt in Commentarijs ad vſque finem obſeruationis diei* 3.

Triduanam habes obſeruationem, ex qua loca ♂ ac ☾ huiuſque appulſum ad illam circiter διχοτομίαν eruere valeas. Occaſione ſtellulæ poſtremo loco memoratæ, ſuccurrit in memoriam captatus die 6. Iunij locus ſtellulæ illius maiuſculæ, circa eundem dextrum poplitem Ophiuchi; quam Luna margine Auſtrino prope attigit menſe Auguſto anni 1630. Vt habes in eo excerpto, quod impreſſum eſt, ex Epiſtola ad Keplerum. Vt ergo illa obſeruatio alicui quoque vſui ſit, ecce vnde poſſit vtrumque locus Stellæ reſtitui, quando apud Tychonem deeſt. Diſtiterunt memorata die, ídque inter exſpectandum ☿ ea ſtella, &c. Itémque diſtantiæ Fixarum. *Vt in Commentarijs.*

Coronidis vice, & ne te farragine nimia onerem; attexo ſolùm obſeruationem futuram tibi haud iniucundam, quam adnectere liceat occultationi Propodis à ♃ &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem 1634. menſe Iunio, die 8. Veſperi occultatio extremæ alæ ſiniſtræ Virginis, à Marte. Cùm ab, &c. *Vt in Commentarijs.*

Finem tandem facio, Optime SCHICKARDE, cùm iſta ſatis ſupérque ſint. Hiatus ſunt, ſed præſtitit hianteis verſus relinquere, quàm iis complendis elaborando (quod factu ſemper facilè eſt) paginas facere inaneis. Non pudet verò adeò incoctas obſeruationes communicare, quando tu eo es animo, vt impolitas mauis, quàm nullas; eo candore, vt facilè ſimplicitatem meam excuſes; ea bonitate, vt

vt rerum mearum nolis fieri dispendium; quibus curandis istud ipsum, quo ad te scribo, suffuror tempus. Quod innuis te procuraturum, vt ex meis obseruatis euulgentur aliqua; nisi quid fortè exceptum velim, scito omnia tibi permissa, & me solùm excipere, quod tu duxeris excipiendum. Tametsi enim certo consilio animum his rebus applicui: & longè sum tamen ab eo tempore, quo expetitum vsum deducam, & liuoris expers, nihil planè est, quòd habeam quasi in arcanis. Fortassis quoque ista olim non vacabit excutere: quid ergo inuideam, si quid fortè sit, ex quo studiosis fructus quæratur. Tu iudex esto; nam ego quidem testari affectum, & candorem possum; exquisitam operam polliceri non possum. Accepi tuis cum literis treis illas primas Velitationes circa Astronomiam, ac simul agnoui, quanto me in illis honore affeceris. Id non merebar, mi SCHIKARDE, neque sperandum mihi fuerat, vt me inter tantos viros cooptares: Sed nimirum nescit amor tuus modum, pectorique tuo permittendum est, vt hosce ardores effundat. Pellegi porrò auidè omnia, & consequutura mirè expetens, visus sum mihi vniuersam, eámque maximè sinceram, rerum Cælestium disciplinam fasciculo vno collectam videre. Accepi etiam libellum tuum de Bacchanalibus Iudæorum. Eo declaras te nihil posse sic perfunctoriè agere, quin ludi tui seria aliorum longis excedant parasangis. Erit profectò cur exinde Iurisconsulti mirè illustrent Legem illam, *Iudæos quosdam Codice de Iudæis, & Cælicolis*, in qua restituenda, & interpretanda quidam desudarunt. Accepi tandem literas quibus me beauit clarissimus Lanzius. Adnitar illi hisce conclusis verbulum reponere, sperans vberiùs respondere. De Fabricio nostro nihil est, quod adiiciam; Ipse enim est ad ad te perscripturus. Non hodie tamen (nimis quippe aliis iam curis distrahitur) sed intra proximum octiduum. Tametsi verò literæ meæ ad te peruenturæ maturiùs non sint; festino tamen hac occasione destinare Parisios, vt dum Fabricianas illeic exspectabunt, procuret noster Luillerius eas obseruationes exscribi, quæ transmittantur ad Hortensium, quòd exscribere mihi bis non vacet. Exspectat etiam Fabricius ex communi nostro Diodato Responsum, si quam fortè nouerit viam, quâ MSS. Codices, quos tu expetis tutò transmittantur. Vtinam verò ea pateret, nam plura tecum communicaret, vir longè humanissimus, & amantissimus tui. Quod de Holstenio scripseram, memoriæ lapsui imputandum. Siquidem ille literis suis ad Fabricium datis ante quatuor annos, non se Tubingæ fuisse scripsit, sed Viennæ de te sermonem habuisse cum præclaro illo Tegnagelio, qui etiam testatus est se adlaborasse, vt pertrahereris in Aulam Cæsaream. Degit porrò Holstenius Romæ, éstque Eminentissimo Cardinali Barberino à libris. Ipse est, qui Porphyrium nuper edidit cum Notis de vita Pythagoræ, emissurúsque est propè diem minotum omnium Geographorum, quos Antiquitas habuit, aut quos nancisci saltem potuit, manipulum valde insignem. Nihil obseruatum Romæ accepi, cuiusmodi tu exigis. Nam Scheinerus quidem Solarem Eclipsim superioris anni illeic obseruauit, & ante discessum in Cæsaris Aulam schemata aliqua nobiscum (etiam excusa) communicauit; sed de tempore nihil addidit, fortassis id sibi reseruans, donec euulget, quem de ea Eclipsi Tractatum promittit. Cæterùm dabo operam, vt quæ Eclipsis futura est proximo mense Martio, Romæ sedulò obseruetur; curæque erit, vt quidquid demùm fuerit obseruatum, deinceps accipias. Sed Vale tandem, vir Optime, idémque Amicissime; & qualem me ducis, talem esse habe. Scribebam Aquis-Sextiis, XV. Kalendas Augusti, anno M. DC. XXXIV.

GABRIELI NAVDÆO,

PETRVS GASSENDVS S.

HIc demùm dies, mi NAVDÆE, diuturni silentij finem attulit. Nec verò illud iam abrumpo, vt tibi propterea satisfactum existimem; abrumpo solùm, ne desuetudo nimiam præscriptionem inducat. Est nimirùm, quòd conquerare, nisi prolixas literas dem, treis saltem versus non exarari. Me quoque ipsum, dum attendo, negligentiæ huiusce pudet; quasi, quod iure amicitiæ liceat planè confidere, ipsum violare ius libeat, quo officia mutua præstantur. Quid faciam tamen; cùm talem me Natura parens effinxerit, ac te eum habeam, qui præsto sis nihil Amico non condonare? Age ergo, dignam te ipso bonitatem mihi prætende, qui nullam tibi excusationem debeo, possum-ve prætexere. Negotia certè prætereo, quæ me iam anni prope dimidium extra proprios detinent lareis; quippe & interdum per illa interquiescere licuit; & per id tempus literas ad alios Amicos conscripsi. Incusare etiam non possum occasionum penuriam; quando hospes adsum nostro isti magno omnium & literatorum, & literarum præsidio, Peirescio inquam, per quem sum conscius quid vterque communicetis. Non dico tandem, quia rogâras, vt quidpiam tibi de Fluddana Responsione perscriberem, me exspectasse donec prodiret Frisiana illa Responsio, quam Fluddus minitatus est, vt res meliùs perstringeretur. Debueram nempe, vel hanc meam, quod nunc temporis facio, exspectationem significare. Quid ergo, inquies, Ne nunc quidem licebit quidpiam cognoscere ex iis, quæ respondit Fluddus? Id verò licebit, Optime NAVDÆE, sed vno verbo, cùm me vberiùs rem præstiturum recipiam, postquam quid à Frisio Fluddum defendente, (nisi Fluddus est sub nomine Frisij) fuerit responsum, peruidero.

Paucis igitur totum Opus paginarum est octoginta septem, & folij quidem non magni, sed characteris tamen minuti. Titulus prælongus; Inscribitur enim, *Clauis Philosophiæ, & Alchymiæ Fluddanæ; siue Roberti*

Fluddi

Fluddi Armigeri & Medicinæ Doctoris, ad Epiſtolicam Petri Gaſſendi Theologi Exercitationem Reſponſum; In quo Ioannis Marini Merſenni Monachi obiectiones, querelæque ipſius iniuſtæ, immeritò in Robertum Fluddum adhibitæ examinantur, atque auferuntur: Seuerum ac altitonans Franciſci Lanouij de Fluddo iudicium refellitur, & in nihilum redigitur; Erronea principiorum Philoſophiæ Fluddanæ detectio à Petro Gaſſendo facta corrigitur, & æquali iuſtitiæ trutina ponderatur; ac denique ſex illæ impietates, quas Merſennus in Fluddum eſt machinatus ſinceræ veritatis fluctibus abluuntur, atque abſterguntur. Tractatio deinde iuxta Titulum in quatuor Membra diuiditur, & quodvis Membrum in plureis Parteis.

Primum eſt præcipuè aduerſus Merſennum, quem Fluddus conatur inſignis ignorantiæ conuincere, quòd viribus ſuis diffiſus, alienam opem popoſcerit, ac ſimul reſpondet cùm ad alia, tum ad obiecta minùs præcipua, quæ in Epiſtola illius Dedicatoria legere licet. Alterum eſt totum aduerſus Lanouium; ſcilicet propter Epiſtolam Dedicatoriæ illi ſubiectam, Tertium ìdque prolixius aduerſum me totum eſt, initio facto à deſcriptione naturæ, ſeu indolis meæ. Poſtremum eſt tum in eluendis illis impietatibus, quas Merſennus ipſi ex mea Exercitatione collectas inuſſit; tum in explicanda Diuina, myſticáque Alchymia.

Stylus autem eſt, vt cum Fluddus Alchymiam ſuam explicat, Scripturam Sacram ſemper intrudat; in cæteris verò ipſa Textus verba, ſeu Merſenni nempe, ſeu Lanouij, ſeu mea præſertim proferat; & conſequenter ipſis reſpondeat. Neque verò textus aut omneis, aut ſemel, aut ordine citat; ſed ſelectos, & quoties placet, ſeu ad inſtitutum à ſe pertinere methodum putat. Iam quod ad ipſos tam Merſennum, quàm Lanouium attinet; dici non poteſt quanta illos acritudine inſectetur, quantíſque probris impetat. Ad me quod ſpectat paulò ſe moderatiorem præbuit. Exſcribi iubeo integrum caput (id Epiſtolæ deinde adiungam) in quo obſeruabis Fluddum laborare, vt me à Merſenni, Lanouiique genio alienum eſſe planum faciat. Sic aliis locis nonnulla ſunt in commendationem mei, vt, *quod à Merſenno traditur*, inquit, *argueret in Gaſſendo philautiam; ſed ego ipſum Merſennum potiùs iſtius vitij affinem puto, quem aliàs in pluribus falſum, & errantem inueni; non verò Gaſſendum, qui longe prudentior, & modeſtior eſſe apparet; quantumvis imperioſus iſte, & iactans Merſenni ſermo huiuſmodi rei ſuſpicionem inferre videatur.* Et rursùs: *Certè commendo*, inquit, *aduerſarij iſtius mei ingenium, qui tanto ardore cuiuſlibet ſcientiæ radijs quodammodo illuminari appetit, tantáque diligentia affectat. Non inuideo illi bonam hanc inclinationem; ſed commendo*, *inquam*, *potiùs*, Ac poſteà; *Non dubito profectò, quin meliora, & profundiora longè in memoriali Gaſſendi arca deliteſcant; ſed non vult ea (meliori nimirum prudentia fretus, quàm eſt illa Fluddi) Mundo rudiori propalare. Vulgaria nimirùm publicare geſtit, quoniam Mundana Mundanis optimè arrident, at arcaniora, & magis ardua, quippe Mundanis ideò exoſa, quòd captum ipſorum ſuperent, ſibi ipſi ſapienter reſeruat. Quod ipſum ſi ego ab initio feciſſem, non perſequerentur me iam nunc Mundani tantis iniurijs.* Vnus locus eſt, in quo bilem continere non potuit, nempe cùm reſpondendum fuit ad ea verba, in quibus ſanè acum profundiùs infixeram. Dixeram enim, quod ipſe refert, *Ecce cùm Fluddus in Roſeos Fratres tam benè animatus fuerit; cùm ſemel, iterùm, tertiòque Apologiam pro ijs ſcripſerit, cùm non modò vota illis clandeſtina vouerit, ſed palàm etiam, & aperta voce vt Bahal, Bahal inclamauerit, cum adfuturos ſibi vt Deos è machina ſperauerit, cúmque ex his proficere nihil omninò potuerit (ſcilicet illis adeò beatis non vacauit ſic diuertere) nihilominus ipſorum aduentum, ac per ipſos reſtaurationem hiſce temporibus faciendam tanti putauit eſſe momenti, vt ſicut Chriſto olim naſcente, nouum Sidus exortum eſt: ita Fratribus iamiam diuerſuris, duæ illæ Stellæ, Altera in Cygno, Altera in Serpentario recenter apparuerint.* Hæc verò ille ſic excipit: *Intelligat cachinnis ouans ac turgens Gaſſendus Fluddum vtcumque prouocatum, irritatúmque, pacificum tamen eſſe, & perfacilè poſſe iſtiuſmodi à viro mundano, glorioſo, atque Thraſonico profecta ſcommata, ac irriſiones ferre.* Et poſtea, *Mea autem inuocatio, cùm non more Gaſſendiano ſiue Papiſtico ad mortaleis vel Sanctos per imagines pictas, & ex lapidibus atque lignis ſculptas ſeu manufactas, ſed ad ipſum Deum viuum dirigatur: ille ipſe cùm ad Sanctos ſuos coram Idolis ab hominibus ſculptis & deauratis genua flectens, vt Bahal Bahal inclamet; Confidat in Hoſtia, & vino, ſiue Miſſa ſua ficta*, & infrà. *Cæterùm ſat ſcio etiam ipſum Gaſſendum tanta rerum cognoſcendarum curioſitate eſſe captum, vt audito Fratrum R. C. virtutum rumore, & intellectis ijs, quæ de Naturæ miraculis ab ipſis in eorum fama, & confeſſione publicata erant; mox egregius in ipſius mente appetitus, & ſitis pluſquam Tantalea, res ab ipſis editas intelligendi, atque addiſcendi exarſerit: ſed mens ipſius ſuperba impedimento fuit, quominùs ſeſe illis ſubmitteret, & ſic, more hypocritarum, aliud coram hominibus profeſſus eſt, aliud verò in corde habuit.* Ac rurſus, *Qua in re obſecro, adeò excellens eſt? An-ne quicquam in libello ipſius aduerſus Ariſtoteleem emiſſum eſt, quod omnia ingenia humana ſuperet? Num hic ſolus Daphnis in ſyluis hinc vſque ad Sidera notus? An-ne obſeruationes ipſius Cæleſtes adeò raræ, vt etiam à ſapientiſsimis adorentur? Num denique Exercitationes ipſius in Philoſophiam Fluddanam adeò magnificæ, ac mirandæ, vt eaſdem tam glorioſa concluſione (ſummæ ſcilicet philautiæ indicio) finiret, & ante victoriam, quaſi triumphum caneret, vendicarétque ſibi palmam, ingeminans illud, Io Pœan? Io Pœan? Sed intelligat velim Gaſſendus*

cum toto Orbe Christiano eruditione prædito, illius in scripti sui præcedentibus modestiam atque moralitatem calami mei rigorem, atque acrimoniam compescuisse, & hucusque temperasse: At si imposterùm me scommatis premere tentârit; sentiet ipse, & reliquæ suæ plumæ aues, qui Vir siem. Abstinui enim hactenus ab examine libelli sui aduersus Aristotelem, item ab inquisitione obseruationum ipsius Cælestium; sed si me porrò incitarit, ostendam, &c. Ista exscribo fusiùs, quàm mihi proposueram; sed ideo ago, quia hæc sunt, quæ quantum coniicio desideras nosse. Agnosce verò, quàm id ingenuè; puderet quippe ad alium ea præsertim conscribere, quæ sunt in mei commendationem, sed tecum nimirùm, quasi cum me ipso.

Quod superest, an putas Fluddum eiusmodi Clauem suæ Philosophiæ, Alchymiæque tradidisse, qua vtramvis apetire seu intelligere liceat? nihil sanè minus; Quia semper, quod abundè conieceramus, obscurum per obscurius. Ac pernegat quidem me penetrauisse in diuina suæ Philosophiæ, Alchimiæque mysteria. Ego verò cùm id non profitear, non video tamen quorsùm dissuadear, quin ea sit illius mens, quam sum mihi visus primùm detexisse. Certè cùm ad alia respondeat, quæ ponderis magni non sunt; intacta tamen præterit ea, quæ præcipui erant momenti. Quippe Mersennum, exempli gratiâ, monueram, vt illum vrgeret, *An nomine Christi, Messiæ, Seruatoris, &c. intelligeret non Ætheream illam, seu quintam suam substantiam; sed Hominem illum verum, ac specialem, cuius natura à Verbo Diuina, ante annos mille sexcentósque, & non priùs assumpta est, qui natus est ex vera, & non metaphoricè dicta Muliere, at Virgine; qui in forma verè humana cum hominibus conuersatus est; & anno ætatis 34. sub Pontio Pilato cruci est adactus, in ea mortuus, ac posteà suscitatus*, &c. Enimverò quia disertè heic respondere cogebatur, & non ambages quærere; ideò obmutescere maluit, quàm aut sese prodere, aut amphibologicè loqui. Non ita sanè circa id, quod obtestatus conscientiam fueram, num alia via non perueniisset, quàm Geomantica in notitiam eius verrucæ, quam sub sinistra palpebra amasiæ sui contubernalis exstare diuinauerat. Nam ad hoc respondens: *Quod scripsi*, inquit, *verum est, atque ex animo Deum testor, me solùm Geomantiæ ope, atque rudimentis hoc perfecisse*. Occasione porrò Artis diuinatricis, quam profitetur, rem ecce lepidissimam. Proposuerat illi Mersennus in suis Commentariis Amici cuiusdam Theodidacti manus, iusserátque illum pronunciare de ipsius indole; minatus, ni vera referret, fore vt ille egregiè errores eius exciperet. Fluddus verò cum iam respondet, caput scribit, in quo contendit me esse illum Theodidactum, cuius eæ manus fuerint. At ego, cùm Mersennus illa Commentaria edidit, neque virum nôram, neque ipsi adhuc innotueram; adeò vt saltem ex hoc capite Fluddus factus sit Pseudomantes. Prætereo, vt non mussitanter in eadem perstet sententia, quòd Anima hominis non creetur ex nihilo, sed ex Diuina substantia (vt & cæteræ formæ,) subducatur; quòd Causæ Secundæ per se nihil agant, & consequenter nullæ sint, Deus verò solus omneis in creaturis operationes eliciat, & id genus cætera, quibus quid ego obiecerim, quid ille responderit, quid regerere valeam, non vacat iam commemorare. Id fortassis cum fœnore tum vt præmonui, præstabitur, cùm Frisij responsio venerit in manus. Verbulum addam ad illustrem, doctúmque illum Claramontium; tu cum illi reddes, aut reddi curabis, quidquid deest, fac suppleas. Mitto ad te duos libellos, alterum Schickardi, alterum Hortensij, quos meo attexas Mercurio. Prodibit breui integrum Schickardi de eo Volumen, Exempla nactus cum fuero, tecum etiam communicabo. Vale intereà, & me porrò vt pridem facis, amare perge. Scribebam Aquis-Sextiis VI. Eid. Septemb. an. sal. M. DC. XXXIV.

Dolet illustris Fabricius temporis satis sibi non esse, vt quas destinarat ad te literas hàc occasione dare non possit. Salutat te intereà eo, quo nôsti illum erga te affectu; ac recipit se breui, hoc est, per Lugdunensem Veredarium iacturam hanc compensaturum. Vale iterùm.

Excellentissimo Equiti SCIPIONI CLARAMONTIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum tibi debeam, Clarissime Vir, nec sine ingenti affectu, nec sine immenso pudore commemorare potis sum. Debeo enim gratiam ob summum honorem, quo me cumulatum voluisti, dum literis Naudæi nostri illos tua manu apposuisti versus, qui mihi plusquam aurei sunt. Debeo & mulctam ob negligentiam, haud dubiè incredibilem, quâ per tot menseis distuli gratitudinis testationem. An debeo mihi illud de tua humanitate polliceri, vt boni consulturus sis pœnitentiam hanc adeò seram? Non debeo sanè, si me attendam; debeo si te respiciam. Ego quippe priorem gratiam meritus planè non fueram; hanc posteriorem etiam demereor: At tu, qui bonus exstitisti incogitantem deuinciens, non potes non optimum te, supplicem complexus præstare. Agnoscenti ergo ignosce, & sic habe me, segnem licet, non fuisse tamen immemorem insignis illius fauoris, quo me dignatus es prosequi. Ipse te potiùs prior ambire, & compellare debueram; quo ergo loco mihi habendum, quòd tu præoccupaueris? Sed præclarus nempe Naudæus se proxenetam interposuit; nescio an ratum, an irritum id habere debeam, quod ab ipso gestum. Nam cessit quidem in rem meam, quod & me tibi cognitum, & te mihi amicum fecit: At rem egit præter decorum, cùm te virum adeò illustrem eo demitti passus est, & me

imparem reddidit, qui dignam gratiam vnquam reponam. Vtcumque egit, & te illi, & me tibi ſic debeo, vt in illo nihil non agnoſcam antiquo affectui conſentaneum; in te bonitatem vt promptiſſimam, ſic profuſiſſimam experiar. Nihil ſupereſt, niſi vt me talem erga te impoſterùm habeam, qui nihil officij, ſi quomodocumque præſtandum fuerit, prætercam: Tu verò is eſſe, qui iam occepiſti, hoc eſt, mei amans impoſterùm pergas. Vale, Aquis-Sextiis VI. Eid. Septemb. M.DC.XXXIV.

Cùm illuſtris ille Fabricius, de quo non poteſt Naudæus noſter non conſeruiſſe tecum ſermones, reſciret me dare ad te literas; poſtulauit ſalutem tibi nomine quoque ſuo dici; ita te etiam ſuſpicit, & eruditionem, virtutémque tuam, vt eſt omnium Literatorum fautor eximius, veneratur.

Viro Clariſſimo, Amiciſſimóque IOANNI BAPTISTÆ MORINO, *Doctori Medico, & in Inclyta Pariſienſium Academia Regio Matheſeos Profeſſori,*

PETRVS GASSENDVS S.

PEllegi tuum, mi MORINE, de Longitudinibus librum. Cum ſit verò, quod gratuler, tam præclarum opus abs te exantlatum; eſt tamen quod condoleam ſubeſſe tibi quod conqueraris. Quid facias tamen, cùm ea ſit humanitatis conditio, vt niſi ex ſpinis non decerpat roſas? Stupendum foret, ſi pro votis ſingula tibi contigiſſent; neque parui ducere debes, quòd multa probè ſucceſſerint. Eſt etiam fortaſſis, cur pietas tua rem totam ſic interpretetur, vt hac ratione Optimus Deus geſtientem lætitiam compeſcuerit. Ecquis ſcit enim, an-non fortaſſis elatus fuiſſes nimiùm; niſi hæc temperandi tibi ſubnata fuiſſet occaſio? Vtcumque ſe res habeat; edoctus eſſe, profectò debes ea, qua iam ætate es, nihil te pati non humanum. Porrò quod depoſcis abs me, vt in tua cauſa arbiter ſedeam, vide a quo, aut quid depoſcas. Nam ego quidem longè abſum ab ea ſeu eruditione, ſeu experientia, quæ ad hoc negotium neceſſaria eſt, & quamvis eſſet quidpiam in me, quo poſſem vtcumque gloriari; is ſum tamen, qui ſoleam mihi-met ipſi diffidere, & à ferendo iudicio de rebus, quæ videntur etiam perſpectiſſimæ, abſtinere. Cùm tu etiam celebreis Viros ex Iudicibus effeceris reos; qua fronte ego, qui neque tecum, neque cum illis ſum comparandus, cognoſcere auſim, vel dirimere tantos inter Viros conteſtatam litem? Sanè, cùm illi, ſaltem Mydorgius, Bulengerius, Belgrandius tum cogniti mihi, amicique ſint, tum habiti ſemper vt præcipua quædam lumina Mathematicarum; exoptandum mihi potiùs, & procurandum, ſi fieri poſſit, vt coëatis rurſus in gratiam, quàm vt in dies exaſperari veſtrûm animos vel videam, vel feram. Quid, quòd ipſe quoque meum iudicium, vel eo nomine feciſti ſuſpectum, quòd me in hocce tuo libro, & amicum tuum (vti ſum reuerâ) declaraueris, & commendatione toties repetitâ, ampliùs quàm decebat, exornaueris? An-non mutuum ſcabere videar, ſi cùm applauſu accinuero, vel admittere facinus indignum, ſi refragatus fuero? Aut ergo mihi potiùs tacendum, quod ipſe tamen non expetis; aut boni debes conſulere, vt planè recuſem Iudicis perſonam:

Itaque vt & morem geram, &c.

Haſce literas non abſolui, quia iudicium interponendo poſſe me placere non ſenſi.

Admodùm Reuerendo, ac Optimo Patri THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

HAud ægrè feres, vt opinor, factum me conſcium tui aduentus. Nouit Illuſtris noſter Fabricius, cui committeret, cum mihi commiſit. Commiſit videlicet viro continentiſſimo Arcani, & obſeruantiſſimo tui. Quem-putas verò ex tota Gallia acceſſum tuum cumulatiore cum voluptate, accepturum? Maxima certè fuit exſultatio, qua te fœliciter adlapſum ad oras noſtras comperi, ac me continere non potui, quin fauſta omnia apprecatus, id maturè ſignificârim. Id inſignis iſtius meæ fœlicitatis ſenſus exigit, qua tamdiu in hac tum Prouincia, tum Ciuitate detineor; donec te tandem contueri, complecti, & alloqui poſſem. Accede ergo ad noſtrum decus, ac me apud ipſum diuerſantem, téque exſpectantem comperies. Vale. Aquis-Sextiis, ex Fabricianis ædibus III. Kalendas Nouembris, M.DC.XXXIV.

Clariſſimo Cariſſimóque Viro D. VVILLELMO SCHICKARDO, *in Tubingenſi Academia linguæ Sanctæ, & Aſtronomiæ Profeſſori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ANnus ferè eſt, Optime SCHIKARDE, ex quo nullas dedi ad te literas. An verò mihi ſperandum fuit, vt pertingere ad te vllæ poſſent in hac tanta rerum Germaniæ, VVirtembergæ, Tubingæ tuæ perturbatione? Haud ampliùs certè, quàm mihi ſpondeo fore, vt ad te iſtæ penetrent; adeò omnia adhuc ſunt turbarum plena. Enimverò fortunæ noſtræ, Amicorúmque optimorum Luillerij, Diodati, Berneggeri committendum aliquid eſt; quoniam non omnia interciderunt, quæ ſunt illorum interuentu vltrò citróque tradita. Quin etiam ingenti deputandum lucro, ſi facta, vel ſemel iniqua non ſint, vt propterea nos pigere

non debeat operæ in Epiſtolis perituris fruſtrà conſumptæ. Animos ſanè adiicit, quòd quæ tu mihi circa obſeruatam Lunæ Eclipſin nuperam communicata volueras, ad me vſque peruenerint, vtinam verò ad te vſque mala illa non perueniſſent, quæ ex iiſdem literis intelligere licuit, ac diſplicuit? Quanquam quî vocitentur mala, quæ tu pro conſtantia tua ſingulari, habueris veluti quædam exercitamenta virtutis rerum bonarum bonarum maximæ? Scilicet, vt Vir Sapiens, conditionem nôras rerum humanarum, eáque in boni ſola duxeras, quæ abs te eripere nulla fortunæ iniquitas poſſet. Et durum quidem graſſante lue, Coniuge iam, ac liberis orbum, obiectam ſtatim habere Patriam nefandiſſimis hoſtibus, qui Matrem, Patruum, Sororémque immaniter confoderint; verùm quò fuere tela grauiora, eò commendatior factus es, quòd non propterea illis ſuccubuiſti, ſed perſtitiſti eadem ſemper fortitudine animi. Id præſtitiſti, vt cognoſceremus non eſſe inermem virtutem, aut ſapientiam inane nomen; effeciſtíque, vt æuum noſtrum gloriari poſſit Philoſopho, quem Seneca, ſi viueret, cum Stilpone illo ſuo copularet. Nos ſaltem fœlices, quòd ipſe incolumis euaſeris, ac eminentiâ tuæ virtutis deuiceris ipſos victores? Sed nempe hoc bonarum Artium fœlicitati debebatur, vt illi Marcello fœliciores eſſent, téque ſoſpitem in ea tanta ſtrage reperirent, ac tuerentur. Viue igitur, Vir Præclare, & animo illo infracto benè mereri de literis perge.

Ego, quod te videam ob malignos caſus rerum Cæleſtium, ac Diuinarum non intermiſiſſe curam, ſuppeditare ecce pergo, ſi quid cælitùs obſeruaui, vnde tua illa ſtudia, adiutentur. Et poſtularet quidem tuæ circa memoratam Eclipſin obſeruationis occaſio, vt quam circa eandem peregi, initio ſtatim reponerem, verùm quia exſpectas præſertim quidquid circa Mercurium à Septembri menſe ſuperioris anni obſeruatum à me eſt; eapropter inde auſpicor; memor me idem literis ſuperioribus præſtitiſſe. Porrò, quia nimis prolixum foret obſeruationibus matutinis veſpertinas attexere, quas per eadem tempora habui, aut veſpertinis matutinas; idcircò ea ſolùm appono, quæ vnà cum ☿ ſeu manè, ſeu veſpere obſeruata exſtiterint. Deſcribo autem ſemper omnia, vt in Commentarios relata comperio.

Anno 1634. menſe Septembri, die 28. Stylo nouo: Manè, Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus. Reſpergebantur toto Cælo, &c. *Vt in Commentarÿs ad vſque diem 19. Octobris incluſiuè.*

Anno eodem 1634. die Nouembri 4. ☿ præter ſeu ſupra ⊙ &c. *Vt in Commentarÿs.*

Anno eodem 1634. menſe Decembri die 12. Veſpertina, &c. *Vt in Commentarÿs, ad vſque diem 23. incluſiuè.*

Anno 1635. menſe Ianuario, die 16. mane, Aquis-Sextiis, &c. *Vt in Commentarÿs, ad vſque diem 7. Februarÿ incluſiuè.*

Habes hactenus, mi SCHIKARDE, quidquid eſt à me Aquis-Sextiis circa ☿ obſeruatum. Repetij lareis poſt-modùm, à quibus toto abfueram anno; Verùm ſatis eſſe fœlicem non licuit, vt ſequutam ☿ poſt Vernum Æquinoctium veſpertinam apparitionem potuerim inde obſeruare. Notæ iam tibi querelæ meæ de intercepto nobis præ montium altitudine Horizonte; præ illa certè ac nubibus, quæ ſatis crebræ exſtiterunt, quater dumtaxat Mercurium & videre & comparare cum ſolo Tauri oculo licuit. Id fore præſentiens mandâram Agarrato apud Optimum Petriſcium relicto, vt ipſe illeic attenderet, & detectum ſemel ☿ iuxta eam praxin, cuius mihi fuerat adiutor, obſeruaret. Ac egit ſanè ille, quod potuit, eámque adiuturus heic, quæ obſeruata ad me tranſmiſit: At, quia ſchedas eius retexens, haud eam reperio, quæ continere obſeruationes Aprileis debuit; eapropter iteratò ſcribo, vt eas quam-primùm communicet, quò poſſim ſaltem ad calcem harum literarum attexere vnà cum ſingulari illa, quam ſe menſe Iulio peregiſſe ſcripſit circa ☿ matutinum. Dum expecto, ecce interea quid obſeruatum mihi ſit.

Anno hoc eodem 1635. menſe Aprili, die 3. Veſperi, Diniæ, Cum flaret Corus, ſed ſatis leuis, Diſtiterunt inter ſe ☿ & Aldebaram 3000. 1935. hoc eſt 33. grad. min. $3\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ac ſtatim poſt pedis Orionis grad. 25. ac proinde hora 4. min. 16. Sirius & Lucida ped. ♊ 3000. 2920. hoc eſt grad. 32. min. $58\frac{2}{3}$ deb. grad. 33. min. $\frac{1}{2}$

Die 4. ſequente, Veſperi, diſtiterunt ☿ & Aldebaram 3000. 2701. hoc eſt 31. grad. min. 49. Fuit Altitudo ☿ grad. 11. min. 50. ped. Orionis grad. 24. min. 15. Sirius & Lucida ped. ♊ 3000. 2920. hoc eſt grad. 32. min. $58\frac{2}{3}$ vt die ſuperiori.

Die 6. ſequente veſperi (ſcilicet die ſuperiori induxerat Africus nubes) diſtiterunt ☿ & Aldebaram 3500. 1831. hoc eſt grad. 29. min. 40. Fuit altitudo proximè eadem quæ heri, Sirius, & Lucida ped. ♊ 3500. 2432. hoc eſt grad. 32. min. $57\frac{3}{5}$

Die 8. ſequente veſperi, Africo obturbante Cælum, ſed non quantum die ſuperiore, diſtiterunt inter ſe ☿ ægrè conſpicuus, & Aldebaram 3500. 1515. hoc eſt grad. 27. min. $54\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ped. Orionis grad. $20\frac{3}{4}$ Sirius, & humerus dexter Orionis ægrè viſi 3500. 1340. hoc eſt grad. 26. min. $55\frac{1}{3}$ deb. grad. 26. min. 58.

Hiſce de ☿ præmiſſis, tempus eſt exſcribam, quæ obſeruata abs me ſunt circa Eclipſin nuperam Lunæ. Et fortè quidem iam habuiſti, quæ per Diodatum ab ipſa ſtatim obſeruatione ad te tranſmiſi; verùm quia non tædet laboris in tui gratiam iterati; & rem vberiùs in Commentariis quàm tunc ſcripſerim expoſitam habeo; idcircò iſta elicio.

Anno 1635. menſe Martio, die 3. Veſperi, Aquis-Sextiis, Eclipſis Lunæ. Flauit Corus, ac cœpit nubeis ab hora vſque matutina circiter quarta diſcutere, raráque

ſon

ſolùm tranſtulit ab hora circiter octaua. Cæterùm ea fuit venti vehementia, vt vehementiorem non meminerim, & cùm ſerenitatis ſpem pro Eclipſeos obſeruatione pene indubiam fecerit; fecerit tamen dubium, exſequi-ne quædam ex iis, quæ deſtinaram, foret paſſurus. Sanè cùm à Meridie procurarem apponi lintea, quibus vis eius reprimeretur, mirum quanta colluctatione contra nitendum fuerit, vt paucula conſiſterent, nec diſrupta peſſundarentur, &c. *Vt in Commentarys.*

Ipſe, quia malus ſum Pictor, exhibeo heic tibi dumtaxat nudum circulum, quem ſi peripheriam intelligas Lunæ *A* erit punctum Initij Eclipſeos, *B* Immerſionis, *C* Emerſionis, *D* Finis. Addo punctum *D*, fuiſſe è regione Caſpiæ illius maculæ, ſeu tantillum ſupra eius medium; *B* paullò ſupra medium Pedis maioris illius Homuncionis; *C* vix quicquam ſupra aliam maculam quaſi oppoſitam, & æqualem Caſpiæ, & ad læuam Vmbilici, *A* denique ſenſibiliter ſupra aliam longè minorem, marginiſque valde vicinam. Addo iterùm ex meis Picturis colligi ab *A* in *C* gradus Lunaris circumferentiæ 25. à *C* in *B* 142. à *B* in *D* 30. à *D* in *A* 163. Redeo ad Commentarios.

Reſtat vt ex varia, &c. *Vt in Commentarys.*

Exſcribo hucvſque Optime Virorum, quæcumque circa hanc Eclipſin, etiam ex tua obſeruatione in Commentarios inſerui. Attexo verò, vnde nuper exſultare contigerit. Conquirebam reliquias antiquarum Obſeruationum, quas transferrem in Codicem, cùm inter ſchedas inſperatas occurrit illa, in qua Lunaris Eclipſis ſuperioris anni primariò hoc eſt cum re ipſa obſeruaretur, deſcripta fuerit. Perueſtigaui illicò num quidpiam adnotatum foret, vnde momenta, quæ nos torſerunt, corrigi poſſent, vel confirmari. Ecce autem poſt obſeruatam Abdebaræ altitudinem 6900. ſeu 34. grad. 36. min. hoc eſt hora 8. min. 22. cùm defectus creſcens foret Digitorum $6\frac{1}{2}$ reperi hac Stella nube occultata & priuſquam retegeretur, forétque alta 6780. ſeu 34. grad. 8. min. hoc eſt hora 8. min. 25. cùm defectus foret digitorum 7. Reperi, inquam, altitudinem mediæ trium Balthei Orionis obſeruatam fuiſſe 6050. ſeu 31. grad. 10. min. Igitur magna auiditate ſubducere calculos cœpi, vt viderem, num inde tempus exhiberetur cæteris vel conſonum, vel diſcrepans. Porrò quia exhibitam vidi horam 8. min. 25. adeò vt vnius aut alterius ad ſummum minuti foret diſcrepantia; idcircò haud malè ominatus ſum de tota illa ſerie temporum ex Aldebaram deductorum; hæcque occaſio, vt verum fatear, torporem meum excitauit, vt ad te tandem ſcriberem, id ipsúmque ſignificarem. Expendes proinde, quid totum hoc ſit, vt iteratò, ſicubi error deliteſcat, ſubodoreris. Dum hæc ſcribo (res planè mira!) redduntur mihi literæ à præclaro illo, & ſagaciſſimo Viro VVendelino, in quibus inuenio quam obſeruationem nuperæ Eclipſeos peregit Hercæ Louanium, vt puto, & Leodium inter. Lego autem Initium Eclipſeos illeic contigiſſe hora 6. min. $52\frac{1}{2}$. Immerſionem horâ 7. min. $57\frac{1}{2}$. Emerſionem horâ 9. min. $38\frac{1}{2}$. Repletionem horâ 10. min. $43\frac{1}{2}$. Vt Medium fuerit horâ 8. min. 48. Mitto quàm præclarè Obſeruatio iſta cum Aquenſi noſtra conſentiat, indicatâ Meridianos inter differentiâ tam ex Initio, quàm ex Fine minutis $5\frac{1}{2}$. Cùm aliunde ex Medio eliciantur minuta 5. ex Emerſione min. 6. Vnica Immerſio differentiam ſolùm minutorum duorum indicat; quod vtri imputandum dicere non poſſum. Suſpicor quidem non fuiſſe illum inter obſeruandum vſum Teleſcopio; ſed cùm iſtud ad coïtionem Meridianorum faceret, idem argueretur in cæteris punctis. Vtcumque ſit, vides profectò ex collata etiam hac obſeruatione cum tua, quàm nimiùm tuus Meridianus in Geographorum Tabulis à noſtris hiſce abducatur.

Hactenus porrò de Eclipſi. Exſpectas iam aliquot Lunæ ad Fixas appulſus conſcribam; verùm hoc anno adeò fœlicem, ac ſuperiore eſſe non licuit. Certè quos me obſeruaturum ad Pleïadas receperam, nubes penitùs obuelarunt, niſi quòd nocte illa inter 15. & 16. Auguſti, anni ſuperioris, facto ſemel hiatulo, ac iam ſuperatis à ☾ Pleïadibus, interuidere Lunam potui à Lucida Pleiadum diſtantem ſecundum lineam διχοτομίας 1685. 1398. hoc eſt 1. grad. min. $36\frac{1}{3}$. Idque, cùm Luna alta foret ſuperiore cuſpide 22. grad. 35. min. Erat ipſi Stella ad dextram, & ſitu quidem ſuperior, quaſi tota Diametro ☾. Obiter autem dixi lineam διχοτομίας, non centrum; licet ea per centrum agi videretur, quòd perpendicularis ex Stella non in centrum caſura, ſed in partem lineæ illius Borealem viſa fuerit. Nec verò nubes ſolùm craſſæ fecere negotium tota ea nocte, quæ ſequuta eſt diem 5. Nouembris; ſed tenues etiam aliquæ iunctæ claritati Auroræ Pleïadas fecerunt penitus inuiſas, die 10. menſis huius manè. Sic fruſtra planè aduigilatum circa Auſtralem frontis Sagittarij, & die Ianuarij 14. & die 9. Martij, de quibus Keplerus admonuerat. Sed ne cauſeris nimiam huius anni ſterilitatem, En adhuc præter monita, treis appulſus ſatis inſigneis.

Anno ſuperiori 1634. die Aug. 3. Veſperi, loca imprimis Veneris, Martis, Saturni, &

Lunæ adnotata. Exspectato postmodùm, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem mense Septembri, die 12. manè, Appulsus Lunæ ad Pleiadas, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno hoc 1635. Mense Maio, die 30. Vesperi, Diniæ. Cùm ad Lunam attenderem, &c. *Vt in Comentariis.*

Gratum nunc, opinor, habebis, si commistam referam Lunam concursibus illis trium Planetarum Saturni, Martis, Veneris, qui debuere multis sub finem Octobris superioris esse conspicui. Itaque, ne hoc etiam loco circa matutinas Obseruationes immorer, vespertinas ita exscribo.

Anno 1634. Mense Octobris, Die 24. Vesperi, Aquis-Sextiis, Nubibus superstitibus, &c. *Vt in Commentariis, ad vsque diem 3. Nouembris inclusiuè.*

Hæc me admonent, vt exscribam quod obseruare licuit die 24. sequente eiusdem mensis Nouembris, Cum iam ♀ posset Obseruari interdiu. Id sic habet. Occurrens fortè ☾ in conspectum, sub hor. 2. à meridie, &c. *Vt in Commentariis.*

An adiungam etiam vnam, alteram-ve Obseruationem de ♀ cum ipso ☉ comparata? adiungam sanè, ac simul etiam obseruata contemporanea, vt de ♀ loco certior fias. Itaque Anno hoc 1635. Mense Februario, die 3. Vesperi, splendore ☉ satis retuso, distiterunt inter se, margine superiore ☉ exstante alto, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 5. sequente, Vesperi, distiterunt inter se (& inter rimas quidem nubium) ☉, &c. *Vt in Commentariis.*

Extrema dies, qua hac vice ♀ ad Occasum vidi, fuit 17. huius mensis. An videri etiam potuisset diebus consequentibus, nisi nubes obstitissent, incertum. Telescopio apparebat adhuc, quasi falx ☾ trium dierum, sine Telescopio quasi nubecula, miniméque rotunda, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 28. sequente manè apparuit ♀ inter nubeis adeò magna, ac splendida, vt videri haud dubiè potuisse à quatuor aut quinque diebus superioribus iudicata fuerit, nisi nubes obstitissent. Cùm nubes non permiserint illam cum ☉ comparare, exspectaui deinceps donec ☉ ex Horizonte ac nube, quæ ipsi incumbebat, emergente, distiterunt. ☉ orâ occiduâ, &c. *Vt in Commentariis.*

Die sequenti, ac primo Martij, distiterunt inter se, Cælo satis pulcro, & Aurorâ iam clarâ ♀, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 9. sequenti manè (nimirùm diebus superioribus non licuerat propter nubeis) distiterunt ♀, & inferior, &c. *Vt in Commentariis.*

Verùm mi Schickarde, modum tandem facio; cùm innumera prope alia, communicanda suppeterent. Nimirum hæc scribo è lecto, in quo me condyloma quoddam ab aliquot diebus ita detinet, vt si velim citò, ac planè curari abstinere ab hisce iubeat. Probro etiam vertitur mihi, quòd die 10. Mensis huius vim mihi quandam fecerim nimiam, ad obseruandum transitum Lunæ supra Pleiadas ante memoratum. Sed ego leuia hæc omnia duco; nihil non sperans ex tenui victu, quem hac occasione tenuiorem adhuc solito instituo. Vtcunque sit, obtemperabo Amicis tantisper; addámque heic solùm vt liberem fidem, quas accepi proximis diebus ab Agarrato Obseruationes. Exscribo illas, quales sunt, sed censurâ adhibitâ quatenus coniectura iuuat.

Anno 1635. Mense Martio, die 23. Vesperi, Aquis-Sextiis. Detectus est ☿ altus duorum circiter graduum, sed obseruare comparando cum Stellis Fixis non licuit, &c. *Vt in Commentariis ad vsque diem 15. Aprilis inclusiuè.*

Agnosco has Obseruationes, vt sunt à me recensitæ fore tibi haud iniucundas. Quod ad matutinã Mensis Iunij spectat etsi spe delusus aliquot iam annis penè mihi persuaseram ☿ quoque nuper versantem in ♉, ac in ♊ futurum manè inconspicuum. Hortatus tamen fueram Agarratum, vt ad illum attenderet, si fortè vspiam compareret, & crediderat quidem comparuisse die Maij 29. Sed vt optimus Fabricius perscripsit, Lucida Arietis, non ☿ fuerat. Errore detecto attendit vlteriùs, éstque opinatus se illum tandem detexisse die sequentis Iunij 2. & cùm tam ipse ☿ quàm Lucida Arietis apparerent ægerrimè, adnotauit vtcũque distare ☿ & Lucidam ♈ 2900.1065. hoc est 22. gr. 15. min. adiiciens statim futuram fuisse ex horologio Vrbico horam quartam cum quadrante. Nihil tale potuit deinceps ob nubeis dierum sequentium seu videre, seu obseruare; & cùm admonuissem, vt attenderet, num fortè pro ☿ aut caput Medusæ, aut mandibulam Ceti, aut aliam Fixam vsurpauisset, rescripsit sese rem explorasse, memorem situs eiusce Stellæ; ac peruidisse illam haud-dubiè exstitisse Mercurium: Ipse adhuc anceps, imò penè certus, non exstitisse, nihil definio.

Atque heic demùm finis esto. Propero, vt possit Amicus crastinâ luce discessurus literas deferre ad Fabricium, qui per memoratos initio Amicos, ac pro incredibili erga nos affectu, & sollicitudine, transmitti ad te procurabit. Quæso te, si & Lanzius noster euasit incolumis (quod omnibus expeto votis) salutem dicas meo nomine cum gratulatione ingenti. Tu verò Vale, & me porrò ama. Diniæ XVI. Kal. Aug. an. M. DC. XXXV.

EIDEM.

Ne traham ampliùs tam longas moras, Schickardee Amicissime, mitto ecce Obseruationes, quas ante mensem in hac vrbe circa ☿ habui, & quam-primum quidem nanciscor, quas penes optimum Fabricium eodem tempore peregit Agarratus ille, de quo iam ante. Nempe illas attexi meis volui, vt vberiùs tibi satisfieret vnde supplere, probare, emendare posses. Faxit Deus modò, vt literæ meæ ad tuas vsque, per hanc bellorum confusionem, perueniant manus. Occipio à die, quæ præcessit apparitionem ☿, de qua sic lego *in Commentariis.* Anno 1635. Mense Septem

Septembri, die 11. Stylo nouo, manè, Diniæ. Quid ☿ per hoſce dies exoriturus ſperaretur, &c. *ad vſque diem 2. Octobris incluſiuè; adſcriptis è regione Obſeruationibus matutinis, Aquis-Sextijs habitis, à die 12. in 25. Septembris incluſiuè, prout illas in Commentarijs aſſeruo.* &c.

Iſthæc dum ſcribo; accipio ecce, Virum Optimum peſte interijſſe.

PETRVS GASSENDVS MERSENNO *Suo*, S.

ACcepi nudiuſtertiùs vno eodémque faſciculo treis illas tuas literas ſuperiori menſe perſcriptas, quibus interpellas eximium Fabricium, vt abs me eliciat, quid ſentiam de Quæſtione ſingulari à docto Viro propoſita. *Vtrum ſit aliqua demonſtratio perfectè Logica, perfectè Mathematica, perfectè ſenſibilis, qua probetur dari magnitudinem latitudinis non expertem, quæ aliquando, & alicubi ſit in puncto vere Mathematico, & cuius puncti nulla ſint partes, & tamen in eodem ipſa habeat parteis extra parteis?* Ipſe pellubenter depoſcerem tempus ad Quæſtionis meditationem, quòd heri præſertim tota penè die intereſſe me, aut etiam præeſſe Sacris oportuerit, nec potuerim huc intendere mentem, verùm quia tu tantopere vrges, & præſto eſt occaſio reſcribendi Aquas-Sextias ad illuſtrem Fabricium; calamum ecce arripio, & conſcribo raptim, quod ille ad te veredario proximo mittat.

Initio porrò mirabere, ſi rogatus ſententiam dicere, aperuero nullam: Sed excuſatio mihi in promptu, quòd quæſtionem non aſſequar, dum qua de magnitudine ea inſtituatur, non ſatis capio. Profectò, ſi præclarus Vir exigeret, num certa quædam, & explicata magnitudo probari demonſtrando poſſit in puncto exſiſtere, haud refugerem explorare, declararéque ſententiam; nunc autem labor, quem ille facit in coniectando potiùs, quàm in demonſtrando verſatur; & mihi quidem non tam de re, quàm de eius mente eſt addubitatio. Quid verò, inquies, Poteſt-ne illi magnitudo alia, quàm corporea, ſenſibiliſque, & vna, vel plures trium vulgò dictarum dimenſionum intelligi, comparata cum illo puncto, quod ab Euclide eſt definitum? Poteſt, mi MERSENNE, quantum ſuſpicor; quando & quæſitum videtur non poſſe dimenſionibus, punctiſque vulgatis quadrare; & vir præclarus innuit poſſe ex eius reſolutione accipere lucem tum Chiaſmum Platonicum, tum aliqua id genus alia.

At quorſum videtur vulgaribus hiſce dimenſionibus non quadrare? Primùm, quia longitudinem ſeu lineam perſpicuè excludit; ſcilicet proponit magnitudinem latitudinis non expertem; neque opinandum eſt virum, cui garrulitas eſt exoſa, κατaχρηστικῶς loqui velle, cenſendo latitudinem illam in longum exporrectionem. Sic etiam non cadit in mentem Virum ſolertem, ac ſerium intelligere ſeu hanc primam, ſeu dimenſiones cæteras, eſſe aliquando, ſiue in momento, quod eſt punctum temporis, & pari iure durationem, ſeu magnitudinem temporaneam, ſi corporum affectio ſit attribui poſſe tam lineæ, quàm dimenſionum aliarum punctis. Quippe hæc ſunt nimis ἀπεριῤῥέπῆ, & ad Sophiſtarum nugas releganda. Prætereo autem, niſi velit ſecluſam longitudinem, prout latitudo illam comprehendit, ea tum poſſe obiici, quæ ſunt mox circa ipſam-met latitudinem attingenda. Subinde enim latitudo, ſeu dicta ſuperficies, poteſt-nè in puncto conſtitui? In quo-nam amabo? An in aliquo ſui-ipſius? At præter nouam κατάχρησιν, non iam in puncto, ſed in punctis innumerabilibus erit, & nullum tamen erit, in quo, ſed iuxta quod parteis extra parteis conſtitutas habeat. An ergo in aliquo puncto contigui ſibi corporis? At ſi plana quidem ſuperficies contingat planam, tunc parteis habebit non puncto vel punctis, ſed partibus æqualibus ſibi attiguis reſpondenteis; & quidquid ipſius dicetur eſſe in puncto contiguo, nihil prorſus erit, præter eius punctum. Sin autem plana Sphæricam, aut Sphærica Sphæricam tangat; tunc manifeſtiùs conuincetur punctum id eſſe, quod eſt in puncto; non partem vllam ſuperficiei, quæ parteis extra parteis habeat; niſi ad eas recurratur, quæ non in puncto, ſed iuxta ſunt.

An fortaſſis ille recurrat ad Corpus Dominicum, quod, cùm ſuis conſtet dimenſionibus, ac proinde habeat magnitudinem latitudinis non expertem, ſic cohæret tamen cum ſpeciebus panis in Euchariſtiæ Myſterio, vt totum ſit in minima parte, & in quolibet eius puncto? Qua occaſione diſputatur, & vulgò etiam admittitur poſſe totam montis ſubſtantiam in punctum confluere, ablata ipſi diuinitùs, ſeu interna partium extenſione, quæ pleriſque eſt quantitas; ſeu etiam externa duntaxat, quæ eiſdem eſt illius affectio; adeò vt partes ſubſtantiæ omnes, (ſeu *entitatiuas* ſolùm, ſeu præterea *quantitatiuas*, ſic loquuntur, poſueris) ritè in puncto coëxſiſtant? Attamen puto Virum præclarum ſpirare amplius aliquid, quàm quod edocemur in Scholis: Vt prætercam Myſterium Euchariſtici Corporis Fide tenendum, non explorandum aliqua Mathematica, ſenſibili-ve demonſtratione. Adde quòd, cùm ex Fide ſit, ſubſtantiam Sacri Corporis in ſpeciebus reuerà eſſe; fortaſſis tamen non eſt ex eadem, quòd quantitas illi ſubiaceat, & miraculum in eo eſt, quòd Corpus ibi deſtituatur propriâ magnitudine, ſícque ne ibi quidem ſit magnitudo vlla latitudinis non expers, quæ in puncto conſtituta parteis extra parteis tueatur. Nihil autem morandum quòd Scholaſtici de confluxu illo ſuperexſtruunt; quoniam argutantur de re, quæ nullius eſt exſiſtentiæ, & eas habet hypotheſeis, quas demonſtratio non admittit. Iam ergo niſi Quæſtio intelligenda eſſe videtur de magnitudine corporea, aut ſaltem ſenſibili, de qua-nam tandem intelligetur? Videtur ſanè de incorporea, ſeu quæ ſenſum effugiat, & quæ non Inani ſeu Vacuo, ſed naturis, quæ ſola Mente ſunt perceptibiles, conueniat.

Hoc censu ille habere potest & Deum ter-Maximum, & Intelligentias, & humanam Animam; sed Deum potissimùm, qui & pluribus suffragiis incorporeus est, & ita magnus canitur, vt magnitudinis eius non sit finis. An verò etiam diceret hanc Dei magnitudinem latitudinis esse non expertem, idque non modò provt in se perfectione pollet immensa, attollitúrque eminentia planè insuperabili; sed etiam provt extra se, seu veriùs, quodam cum respectu, diffusionem duplicem habet, alteram quidem secundum locum, iuxta quam Cœlum, ac Terram implet, & vltra hunc Mundum infinitè patet; alteram verò secundum tempus, iuxta quam omni æuo constat, éstque initio omni superior, omni fuit vlterior? An diceret etiam quæ puncta in loco, rebúsque locatis, itémque in tempore sunt, eiusmodi esse, in quibus cum Mathematica sint, & nullas parteis habeant, ipsa magnitudo Diuinæ substantiæ reuerâ exsistat, parteis sic habens extra parteis, vt illæ sint semper & vbique eædem, vel potiùs vna, & vt sic loquar, vnissima res seu substantia; quippe quæ admittatur tota in toto loco, ac tempore; & tota in qualibet parte (quod etiam proportione quadam & de Angelis & de Animabus Rationalibus concedunt) posset dicere; verùm aliò respexisse videri potest.

Etenim quid prohibet illum intelligere Animæ ex Timæo compositionem? Duas certè illius parteis admiserunt Pythagorei, & Pythagoreos imitatus Plato; alteram μεριστὴν, diuiduam, vt potè corpoream; cum sit quidam veluti flos, ac portio quædam purissima, tenuissimáque materiæ; alteram ἀμερῆ, planè indiuiduam, hoc est, ipsam Mentem incorpoream; cum ipsa ex natura sua ab omni materiæ concretione libera sit. Ac non memoro quidem quorsum rendat eiuscemodi contextura, seu ad explicandum quò pertineant τὸ θυμοειδὲς, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν, mortalia; quò τὸ λογιστικὸν immortale; seu ad insinuandum quo vehiculo Mens, quæ sit diuinæ particula auræ transmittatur in corpora, & quæ sunt hisce consequentia. Id solùm dico, quod ad rem est, Deum, cùm ex mente illorum has duas naturas, alteram diuiduam, alteram indiuiduam συνεκράσατο commiscuit, id effecisse, vt magnitudo latitudinis non expers, vt putà res diuidua consociaretur veluti puncto rei scilicet indiuiduæ, & hac ratione simili puncto verè Mathematico; ac in ipso partium experte, haberet ipsa parteis suas. Certè nisi præclarus Vir hoc aut simili se explicet modo, non video quorsum respiciat. Et possum quidem toto Cælo in comminiscendo errasse: Sed hoc ipse turpe non duco, neque ægrè feram si magnæ hallucinationis conuincar; quando nec videri volo Oedipus, nec me Sphinga domi habere profiteor. Res ipsæ sunt, quas auidè, quantum licet quidem scrutor, & addisco; obscura verba, quæ obtruduntur darâ operâ parùm curo. Heinc si ridiculum me putes, quòd euagatus tam longè fuerim; vide, quî sis ipse dignandus, qui me tam impensè ad id prouocâris. Quin etiam tibi ipsi verte, si nihil lucri ex tot iam verbis abs me effusis retuleris; putà quia nihil adhuc responsum ad quæstionem propositam, *Vtrum sit demonstratio qua probetur*, &c. Siquidem, ipse in causa es, qui rē sollicitaueris mihi non certam, nec præfinitam, quíque prouidere debueris an-non sic excurrendum foret, vt explicaretur, si fortè aliquid occurreret, vnde ipsa de re constaret.

Vtrum, his etiam valere iussis, instigabis præterea, vt postrema expositione tanquam germana supposita, explicem quid videatur esse de demonstratione sentiendum? Si facis, rem improbam petis; cum noueris me nihil minùs, quàm demonstrationes iactare, & species tamen ipsa Quæstionis demonstrationem exigat, seu quis respondendo affirmet, seu neget. Enim-verò, vt partim tibi quadam ratione morem geram, partim meo me genio ἀπορητικῷ permittam, respondebo non demonstrando, sed addubitando solùm, vti reuerâ heic multa sunt, quæ hæsitationem pariunt. Ac primùm quidem, quòd non percipiam quid ille vocet demonstrationem, nec quibus Principiis niti ipsam velit. Videlicet cùm ratio, & efficacia demonstrationis alia sit apud Platonem, alia apud Aristotelem, alia apud Epicurum, alia apud alios; non apparet mihi quæ forma demonstrationis ipsi probetur. Coniicio solùm Virum præclarum non exigere vulgarem, seu Aristotelis ipsius, qui demõstrationem depinxit, qualem proferre nullam potuit. Insinuat ipse habere se speciale quoddam organum, quo iuxta propria Placita demonstrationes contexantur. Verùm si taleis exigit, proferat ipse potiùs, neque enim æquum videtur, vt hariolemur iterùm, quid ille adferuet in penu. Fortè est ipsi duplex Criterium; Intellectus putà, & Sensus, quando demonstrationem poscit Logicam, & sensibilem, cùm aliunde illa, quam & mediam habet, & Mathematicam appellat, sensibilis fit, propter immersionem quantitatis in materiam, & intelligibilis, propter abstractionem ab eadem. Neque verò arbitror illi demonstrationem Logicam dici, quæ tradatur in Logica, vel sit de rebus Dialecticis, nisi fortassis Logicam seu Dialecticam non Stoïco sensu, aut Peripatetico, sed Platonico vsurpet. Verùm quacumque tandem ratione demonstrationem accipiat; videtur saltem admissurus illud vniuersè dici demonstrari, quod ita euidens fit, vt Mens planè certa de illo reddatur.

Cæterùm seu compositam, seu simplicem Animam dicat, cùm illam habeat, vel ex toto, vel ex parte saltem, substantiam incorpoream; non video, quî possit exeinde contexi demonstratio, seu euidens ratiocinatio, certa habenda ipsi Lycæo, quòd nihil ducit incorporeum, nisi τὴν ἐντελέχειαν, hoc est inseparabilem à corporibus perfectionem; aut ipsi Porticui, quæ nihil nisi τὸ λεκτὸν, seu significationem vocis; aut ipsis Hortis, qui nihil nisi τὸ κενὸν Inane putà, seu rerum locum. Neque dicas nihil curandum, quòd illi possint manifestam Veritatem abnuere: Etenim, si illa fuerit manifesta, Intellectum ad assentiendum non dico suadebit, sed coget. Quis certè propriis

pr[illegible]is oculis in meridiano Sole apertis, flectere mentem valeat, vt refragetur asserenti esse tunc diem, potiusquam noctem; atqui perfecta demonstratio esse debet eiusmodi vt repugnantiam omnem excludat. Dubito rursus quorsum roget an possit de illa magnitudine esse Demonsttatio perfectè Logica, perfectè Mathematica, perfectè Sensibilis (neque enim treis hasce formas cum disiunctione proponit) quippe si magnirudo illa in Intellectum solùm cadit, nec subiicitur Sensui, quo fieri modo poterit demonstrario sensibilis, & non quidem quomodocunque, sed sensibilis perfectè? Quomodo verò etiam erit perfectè Mathematica; cum numeri, &c. Dimensiones, & tota illa harmonia, non nisi Analogia quadam, & per translationem ipsi atttribuantur? Sed & quomodo poterit Logica perfectè censeri, cum rerum purè intelligibilium nulla sit in nobis perfecta notitia? Siquidem illas non intuemur; sed negatione duntaxat rerum corporearum sic enitimur assequi, vt nihil tamen nisi fingamus, dum eas adumbratione quadam, vt possumus, concipimus. Quod si dicas posse ex rebus, quæ sunt perfecte sensibiles Intellectum meditatione perfectè Mathematica assurgere in cognitionem rerum perfecte Logicarum; & ex Principiis stabilitis demonstrationem contexere, quæ perfecte Logica sit. Attende, quæso, vt Intellectus suam illam gradationem faciat, & deprehendes euidentiam ita paulatim imminui, vt ad extremum cùm venerit, vix aliqua vmbra illius supersit. Et dicant eiusmodi res manifestissimas naturà. Eæ certè nobis tales non sunt, veréque quod artinet ipsas, dicimus habere oculos noctuarum.

Idem porrò dicere licet, si ille fortè sensibilem magnitudinem profiteatur. Quippe, cum ipsam alliget puncto, quod suo quodam modo incorporeum est, & sensum planè effugiens ab Intellectu solo spectatur, sequitur punctum non intuitu, sed abstractione solùm cognosci, per derractionem videlicet rerum diuiduarum, & habentium parteis, quo vsque Mens eò perueniat, vt capere se quidpiam puter, quod sit & partium omnium, & diuisionis omnis expers. Non vrgeo autem, vt fieri posset, punctum reuera nihil esse, sed meram fictionem, & hypothesin, ex genere earum, quæ fœlicirer Mathematicis succedunt, dum ex illis ratiocinantur, cùm iuraturi tamen non sint, illas sic in rerum natura, vt ipsi somniant, exsistere. Verùm hæc, & sexcenta alia longioris sunt disquisitionis. Finio Itaque, mi Mersenne; cùm & iam fessus scribendo sim, & γλαμμαθόφορος vrgeat. Perturbatè omnia habebis, neque erit vnde satisfactum putes; sed veniam tamen non deprecor, quando quod potui, id præstiti, & in hisce quidem remporiis angustiis. Tu & bene Vale, & Amicos saluta. Scribebam Diniæ postridie Kal. Nouemb. ann. DC. XXXV.

EIDEM.

SIgnificas tuo Epistolio, MERSENNE Iucundissime, accepisse te literas, quibus responsum vtcumque est ad Quæstionem præclari Viri. Nisi illę prorsus placuerint, haud me propterea pœnitet; quando nihil hac in re mihi contigit ex inopinato. Attexis ipse alias quasdam solutiones Problematis; Verùm de illis dicere mei non duco esse officij. Præstamus quisque quod possumus; atque adeo præter ius est exigere quidpiam supra vireis. Hoc solùm dico circa illam, cuius ipse author videris, (& in quam etiam Bullialdus noster, vt accipio inciderat) vix posse, quantum coniicio, solertiorem excogitari. Hærescis ipse in Parabolæ Foco; ille etiam pedem in Hyperboles Vmbilico constituit: An quod Vir præclarus te admonuit pergendum esse vlteriùs, innuit aliquid attexendum de radiis post factam in Foco, aut Vmbilico coïtionem diffusis, quò ex ipsa decussatione eliciatur notio Chiasmi illius, qui apud Timæum? Hoc certè & ipse opinatus fueram, perscripserámque ad Fabricium (nostrum illud eximium decus) sed non curâram tamen aut tibi, aut præclaro Viro innotescere, quòd neque etiam hæc solutio vndequaque faceret satis.

Vt verò paucis rem iam declarem; resumo solùm quod me ad calcem superiorum literarum attigisse commemini, Nempe Mathematicum punctum esse meram quandam fictionem, ac hypothesim; non verò quidpiam quod reuerâ exstare per artem aut naturam possit. Quippe, vt Marcus Tullius Oratorem nobis depingit, qualem reperias neminem; ac vt intelligamus solùm, rantò fore speciatim quemque Oratorem perfectiorem, quantò propiùs ad eminentem illam Ideam accesserit: Ita & Mathematici puncta, ac magnitudines describunt indiuiduas, non sanè quòd raleis indigitent vsquam; sed vt puncta, aut lineas, aut superficies vsurpaturi, intelligamus tantò congruentiùs attribui illis hæc nomina, quantò iis quæ de illis rraduntur, definitionibus congruerint magis. Hinc quidquid de punctis, lineis, & superficiebus indiuiduis demonstratur, præclarè succedit, quando explicantur Physicis punctis, lineis ac superficiebus, quæ non exuunt vnquam rationem diuidui; demonstrationésque in istis tantò veriores efficiuntur, quantò sua tenuitate propiùs illis accesserint. Solent pari ratione illi hypotheseis statuere in rerum Cælestium doctrina, quales tamen sic se habere, vt statuunt, non asserant, Concentricos, Epicyclos, Deferenteis, Æquanteis, & alia id genus; Et faciunt tamen, quòd ex ipsis calculus Mathematicus intelligatur, procedátque. Sanè cùm ad eandem aliqui assumant Telluris motum, cæteri quietem, quarum opinionum oportet falsam esse alterutram; vides tamen vt calculus ex hypothesi vtraque texatur. Quod attingo solùm, vt intelligas nihil me dicere absurdi, cum puncta, lineas & superficies à Mathematicis definitas pro meris habeo hypothesibus; quæque fieri possint de rebus, quarum nulla sit exsistentia.

Quare & exinde peruidebis quid momenti habeant, quæ aduersus statuentes continuum ex insectilibus componi, subtiliter argumentantur; vt fore Diagonium latere

quadrati

quadrati non maius; circulos homocentricos inter se fore omneis æqualeis, atque id genus cætera. Dico iam punctum in quòd radij seu parabolicâs reflexi, seu hyperbolicâs refracti concurrant, non fore vnquam Mathematicum punctum, sed dumtaxat Physicum; quare & in puncto partium experte nunquam fore magnitudinem parteis extra parteis habentem. Nam admitto quidem demonstrationem, quæ fit de radiis, seu potiùs Mathematicis lineis in superficiem parabolicam, hyperbolicam-ve Mathematicè spectatam, & vt planè politam incidentibus, iisdemque seu reflexione seu refractione coëuntibus in Mathematicum punctum. At persuasum quis faciat lineas Physicas, seu radios Solareis perinde coïncidere in punctum Mathematicum, & non potiùs coangustari in spatiolum, quod sensus quidem iudicet punctum; sed quod mente tamen in tot dissecari debeat particulas, quot coarctati radij capientur? Sanè demonstratum non est lucem esse quidpiam incorporeum, & lucidum radium non esse defluxionem corpoream ex luminoso corpore; quin potiùs contrarium arguitur ex motu, ex resilitione, ex commistione, & aliis id genus: adeò vt radius traiiciatur independenter à medio, siue subiecto, quod in eo sit, corporeus ipse, imò corpus tenuissimum, gracillimúmque. Quòd si radius est quoddam corpus, aut saltem non sine subiecto corporeo; vides-ne vnum quidem radium in Mathematico puncto consistere posse; quippe nulla puncti capacitas est quæ corpusculo illi coæquetur. Si hoc verò sit, quantò minus esse poterunt plures radij, hoc est plura corpora; cùm non modò punctum esse nequeat locus excipiendo corpori; sed ne plura quidem corpora possint per naturam consistere simul, seu coïre in eundem locum? Ridebis fortè, quòd sis persuasus politissimam superficiem posse radios reiicere in punctum planè indiuiduum: Verùm cogita priùs nulla arte exprimi posse superficiem adeò politam, vt reuerâ sit cauitatum & protuberationum expers. Ad sensum quidem ita erit, & neque oculus, neque digitus asperitatem vllam discernet; sed natura tamen semper inæqualitatem agnoscit; idque demonstratur vel ex eo quòd, nulla sit superficies, quæ non semper capiat, retineátque aliquid affusi humoris; adeò tenuiter vel aqua, vel gluten vel quid simile potest in particulas minutulas diuidi, quæ & ipsæ hamulis minutioribus incidant in repagula quibus cohibeantur. Et indica certè instrumentum poliens, in quo, & ex quo demonstrare asperitatem non liceat imprimendam superficiei? Esto enim lima, esto puluis; esto quod voles aliud; profectò semper efficientur fossulæ quædam sensum fugientes. Deinde, vt nihil dicam de Materia, nihil de artificio formæ seu parabolicæ, seu hyperbolicæ constituendæ, ac nihil morer difficultates planè insuperabileis, si quis velit omnia exquisitissima haberi. Dico solùm admissâ quoque eiusmodi formâ planè exquisitâ, radios qui ex illa coïbunt, nunquam coïturos in eam confusionem, quam erigeret punctum illud indiuiduum. Si possit quispiam mortalium præstare quicquam in hisce formis elaborandis; eximius ille est noster Mydorgius: Verùm is magni, opinor, ducet, si focum, vel vmbilicum deducere potuerit ad exilitatem animalculi illius, quod Acari dicitur, vel decimæ illius partis. Sanè hoc animalculum pro puncto penè est sensui; ac illius saltem portio decima tam minuta est, & similis puncto, vt nemo sit illam ampliùs diuisurus. Porrò cum vel resectus vnus Acari pediculus habeatur sensui, ac humanæ industriæ indiuiduus: Cogita tamen quàm sit amplior ipsa Naturæ subtilitas, quæ resoluere illam potest in milliones aliquot particularum illarum, ex quibus ipsum contexuit. Aliquot dico; nam Natura aliquò vsque tandem procedit, neque diuisionem, resolutionem-ve in infinitum molitur. Itaque esto spatiolum non amplius pede Acari, in quod radij confluant; cùm id pari iure possit diuidi in milliones aliquot minorum adhuc spatiolorum: habebunt in eo radij singuli regiones suas inconfusas; adeò vt quotquot radij coïbunt habituri sint regiunculas inter se distinctas. Nimirùm cùm radij liberè vergentes non ita sint multi, (Paradoxica mihi causa est, quod non ex puncto quolibet superficiei lucidæ diffundantur radij in quodlibet medij punctum) illi, extruso aëre, aëreis-ve corpusculis, quibuscum esse nequeunt (ne corpora multa sint simul, aut sese mutuò penetrent) ex diffusis collecti fiunt: Similéque est, ac si comam totis infusam humeris, vittâ colliges in digitum vnum. Vt in hac verò constrictione non penetrantur mutuò capilli; sed sunt singulorum loca singula in spatiolo, quod comprimit vitta: ita & de radiis est Philosophandum, habita ratione gracilitatis eximiæ; adeò vt in decussatione radiorum ex oppositis in oppositas parteis procedentium, non per easdem hi, ac illi spatioli parteis transeant; sed per distinctas, & inconfusas. Et vides, quòd vulgò id non aduertatur, in quas cogantur angustias, qui vrgentur, quamobrem fiat, vt traiectæ Solis, cæterarúmque rerum species foraminulo, aut per lenteis Optici tubi, ita decussentur, vt situs, & color, ac varietas partium ita perfectè conseruetur? Sed nempe vulgò non attendunt ad subtilitatem Naturæ, & metiuntur omnia ex iis, quæ vel sensus dispicere, vel manus potest elaborare. Quàm sum iam nimius, mi MERSENNE; certè plusquam credideram. Iam ergò demum benè Vale. Diniæ, Eid. Decemb. M. DC. XXXV.

Clarißimo, Doctißimóque Viro D. BAPTISTÆ POISSONIO *Regio apud Andeis Cognitori, & Procuratori,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi, Vir Amplissime, quas ad me literas dedisti plenissimas beneuolentiæ. Id non merebatur illa qualiscunque Problematis tui celeberrimi discussio, quando præsertim

præſertim non licuit, quod ingenuè profeſſus ſum, vel eius ſcopum ſubodorari. Verùm quæ tua bonitas fuit, affectum ita attendiſti, vt pro effectu duxoris, cùm ſic erga me fuiſti animatus. Ipſe probè cõſcius, quantum balbutierim, non eſt, quòd iam ampliùs auſim muſſitare, ac circa tuum aliud Problema examen inſtituere. Satius lõgè duco planè apertéque teſtari ignorantiã, quàm operosè obducere immenſa quadam argumentatione. Ita ſagacitatem tuam & ſuſpicio, & veneror, cum verſari tibi in mente affirmationis Problematis veritatem coniicio, quæ mihi pro ingenij hebetudine nõ apparet. Quippe, tametſi prima fronte occurrerit mihi, quã vocant Intentionalem ſpeciem, ſeu imago, ac ſimulacrũ, quod ex obiecto ſenſibili ita per mediũ effunditur, vt prototypi retinens figurã, ſic recipi totum in toto videatur, vt ſit etiã totum in ſingulis partibus, punctíſque illius, quæ ſint infinita: nihilominùs cogitaui ſtatim aliud animo tibi inſidere; ac præſertim cùm ſpecies illa non ſit eadem, vt mea fert opinio, neque in toto medio, neque in quibus-vis eius partibus; vti neque in diuerſis Sẽſuum organis, neque in diuerſis partibus eiuſdem. Haud ita quidẽ creditur vulgò, Paradoxúmque nimium videtur, ſi dicatur obiectum quodpiam non poſſe idem à multis ſimul reſpectantibus conſpici; attamen ſic rem ſe habere puto, fortaſsíſque ipſi conciliarem fidem, ſi tu animo illam agitares. Verùm aliud quidpiam, vt dixi, ſpectari abs te ſuſpicor, tantũ abeſt vt iam rurſus prius Problema quaſi retractaturus explicare illud contendã de eadem ſpecie, ſeu imagine, quã ipſe crediderís, & contrahi poſſe, & eſſe in puncto verè Mathematico, in quo tueatur parteis extra parteis. Videlicet pari ratione reſpondere fortaſſis poſſem non contrahi ſpeciem in punctum verè Mathematicum. Imò, quod Merſennus miretur, luminoſis radiis non cõtingere, vt in tale punctum vnquam coëant, quantumcunque Mortales omnes ad parandum ſpeculum ſiue parabolicum, ſiue hyperbolicum connitantur. Hoc autem attingo, quod ipſe potueris in eam luminoſæ ſpeciei coarctationem reſpicere, tametſi mihi ſemper videaris & manifeſtiora, & ſublimiora attendiſſe. Ac meas quidem illas nugas peruideres ipſe aliquando ex Commentationibus in Epicuri Philoſophiam, ſi illæ tanti forent momenti, quanti iudicantur abs te; ſed eæ ſint potiùs tineis aſſeruandæ; neque dubium eſt, quin communis noſter tibi impoſuerit, cùm vt de ipſis tanta opinio conciperetur, author fuit. Ipſe perinde non impono; cùm me tibi eſſe deuinctiſſimum profiteor. Tu me, vt cœpiſti, ſic amare perge, & Vale, Diniæ pridie Kal. Mart. an. M. DC. XXXVI.

Viro Clariſſimo, Amiciſsimóque MARTINO HORTENSIO *Delfenſi, ac apud Amſterodamenſeis Mathematico Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

IAm faceſſat ſilentium, HORTENSI Humaniſſime, & pudor nunc tandem excitet torporem. Agnoſco nempe bona fide quantum in te, ac noſtram ipſam amicitiam peccauerim, dum ſemel, atque iterùm compellatus, nihil repoſui. Verùm tu, quod Vir bonus ſis, viro ignoſces minimè malo; quique præ mera ſegnitie non eſt aſſequutus tuam diligentiam. Excuſationem nullam prætendo, quòd nec vllam habeam; nec, ſi ſuppetat, ea ſit obiicienda. Præſtat veniam vt deprecari, ita dumtaxat conſequi ex bonitate illa naturæ, qua mihi feciſti peccandi fiduciam. Quippe non adeò ſocors fuiſſem, niſi perſpecta indoles tua condonationis ſpem induxiſſet. Ac non raró quidem accinctus, vt ad te reſcriberem, fui; verùm vel leui ſemper quadam occaſione interueniente contigit vt in proximas hebdomades res transferretur, effectúmque tandem eſt, vt dum mora moram trahit, ipſa procraſtinatio non in menſeis modò, ſed & in annos euaſerit. Nunc etiam parum abfuit, quin ſcribere adhuc differrem, quaſi id facturus Aquis-Sextiis, quò ſum profecturus intra paucos dies; Attamen quia eram nuperæ Eclipſeos obſeruationem miſſurus, & aliunde Diodato noſtro pollicitus fueram literas tandem ad te dare. Idcircò placuit paucos potiùs attexere verſus, quàm fieri amplius dilationi ſemper producendæ obnoxium. Videbis porrò, qua ratione Obſeruationem peregerim; ac niſi aliud, ſaltem fidem, Veríque amorem, & ſtudium probabis. Tu ſi quid iſtheic obſeruatum, pari iure communicato, vnà cum ſuperioris anni obſeruatis Eclipſibus; nempe quas literas inſinuas id continenteis, haud accepi. An ipſe quoque non habueris obſeruationes de illis meas, incompertum mihi eſt: certè vt haberes, & volui, & per Amicos procuraui, quibus commiſi, vt non priùs ad Schickardum μακαρίτην illum, quæ deſtinaſſem tranſmitterent, quàm deſcriptum foret, quod etiam ad te tranſmitteretur Exemplum. Sed μακαρίτην nôſti quæ fata extrema paſſus eximius ille Vir fuerit; & quantum ſui deſiderium reliquerit nobis amicis, & Literatis omnibus, ac rerum præſertim Cæleſtium ſtudioſis. Vtinam ipſe, ſicuti es, ita te dignum habeas, cui is tradidiſſe lampadem videatur. In id incumbe, quæſo, & attende, quàm rari ſuperſint, quibus adyta illa Vraniæ abſtruſiora ſic pateant, vt poſſint quidpiam exequi immortali nomine dignum. Non ſtabit per me, quin Diodatus noſter haberi procuret, ac tibi committi diuitem commentariorum illius ſuppellectilem; Nôſti verò quanto ſtudio illam, dum vixit, vndique conquiſierit, inſtruxeritque; ſi modò clades illæ ingentes fieri ſoſpitem permiſerunt. Sed de his aliàs, vt & de tua præclara illa Oratione, cuius me exemplo beaſti; cuiúſque me lectio delectauit mirificè. Habuit Valeſius, quod tu cum ipſo communicatum eſſe voluiſti; exiſtimóque illum iam tibi gratitudinem feciſſe teſtatam. Accipio Argolium operã ipſius ad editionem. nouarum ſuarum Ephemeridum vſurum; Tu velim mihi ſignifices, quid ſperandum eſſe videatur circa Ephemeridas, quarum ſpes facta in præfatione Tabularum Lansbergianarum. Significa etiam, ſi placet, an editionem diſtuleris elucubrationis de

Diametro

Diametro Solis, vt si res adhuc integra sit, id quod circa dedicationem abs me exegisti, impertiar. Benè Vale, ac nunquam me, licet immerentem, amare desiste. Diniæ, Kal. Martiis an. M.DC.XXXVI.

Clarissimo, Doctissimóque Viro MATTHIÆ BERNEGGERO, *Supremæ Curiæ in Inclyta Argentoratensi Academia Moderatori sapientissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVod ad te scribam, Optime, Doctissiméque BERNEGGERE, tum ex officio, tum ex votis communis nostri Diodati est. Et officij quidem non possum sine rubore meminisse, qui toties de me meritum nulla sum vnquam gratitudinis testatione prosequutus. Scilicet dum noster Schickardus ὁ μακαρίτης superesset, quoties, amabò, vltrò citróque literas te intercedente, dedimus, & accepimus! Eras ipse velut communis vtriusque nostrûm depositarius; & ipse tamen, quod non possum non verecundè commemorare, nunquam ad te ipsum, vt, seu commendarem, seu agerem gratias, vel verbulum scripsi. Id semper sat fuit, quod noster Diodatus sese præstiturum recepit; tantâ me fecit confidentiâ de tua bonitate securum. Nunc verò postquam amicus ille longè optimus est fato pefunctus, quid differam ampliùs veniam deprecari, id ipsum agendo, quod dudum, ac sæpius debui agere, scribendo nimirùm. Scribo porrò etiam pro Diodati votis, quando is impensè me sollicitat, vt quædam ad te carmina in defuncti laudem trans-mittam. An verò possim id agere non exaratis paucis versibus, quibus ruditatem excusem? Certè Poëta neque esse, neque salutari vnquam volui; & exacto semel ætatis efflorescentis impetu eiusmodi studia planè intermisi. Nunquam etiam fui ea fœlicitate, vt mihi ipse satisfecerim, eâ patientiâ vt idem sæpius versando arroserim vngueis. Quare non iniuriâ diu detrectaui, quod ille abs me petiit, donec obtestanti per beatos Maneis, pérque ius amicitiæ, iratis Musis natus videri, quàm parùm illi obsequens malui? Hoc autem dico, vt leniùs feras, si quasi viâ sacrâ pergenti obtrudam, quæ stomachum moueant. Id scilicet ago ex necessitate, sponsorem eundem, ac Patronum, qui compulerit, habiturus. Quin etiam non leuis est spes fore, vt tu, quidquid id est, pro tua bonitate castiges; aut etiam planè deleas? Vt vt feceris, gratissimum erit. Cura modò vt Lanzius ille, abs quo me amari summopere sentio, sui me oblitum non putet; Vale.

ERgo morbus iners Marte potentior,
Ausus grande nefas, id Caput abstulit,
Cui per bella, per hosteis
Tot iam fata pepercerant?
Ergo fœda lues vlcere pessimo
SCHICKARDVM *rapuit, quo mage candida*
Illimisque magis nix
Celso non venit Æthere?
Ergo qui poterat pectore ferreas
Delinire Tigreis, mitis, & innocens
Exorare Tyrannum
Orci non potis exstitit?
O Diuûm pietas! ô hominum fides!
Quid virtus igitur? Quid probitas iuuat?
Quid nouisse tot Arteis?
Quid culmen Sapientiæ?
Quid prodest oculis, mentéque Siderum
Explorasse vias, si nihilominùs,
Quam Cælestium inanes,
In Terræ premitur sinum?
Quid linguas Asiæ, iuráque Regibus
Cum priscis docuisse aurea proficit:
Si iam Patria cippo
Mutum pertenui tegit?
Sed fallor; quoniam quâ bonus exstitit,
Tot rerúmque sciens, parte superstite,
Diis miscetur, & altè
Hæc mortalia despicit.
Excelso feriens Æthera vertice,
Stellis inseritur, quas procul ambiit;
Et præsens speculatur,
Quæ coniecerat eminùs.
Spirátque, & propriis eloquitur libris,
Persis, queis dederat viuere, celsior;
Et dignatus Olympo,
Diuûm Nectare pascitur.
Fœlix, qui Patriis, atque domesticis
Infractus potuit viuere casibus;
Et passus grauiora
Hunc finem reperit malis!
Certè, si lacrymis quis decoret Virum;
Non quæ pertoleret iam mala, defleat;
Sed quæ damna reliquit,
Cum desiderio sui.
Æther præcipuè lumina contrahat,
Ac fundat latices, nubibus obtegens
Vultum, quòd sacra templa
Mystes deficiat frequens.
Obducat faciem Phœbus, & aureos
Cincinnos resciet; quòd Decus inclytum
Qui spectet, celebrétque
Hymnis haud fiet ampliùs.
Exercere choros Cynthia desinens
Condat sub tenebris ora nitentia,
Plangendósque labores
Mœrebunda redintegret.
Ipsi nam varians hactenus obstitit
Motúsque implicitus, formáque multiplex,
Ne noscatur, honoris
Quantum debeat adsequi.
Ille autem poterat fila retexere
Solus; iámque decus reddere cœperat,
Pollens mente sagaci,
Filum cum Lachesis secat.
Hunc casum pariter cætera congemant
Velatis radiis Astra vagantia;
Queis tantam, remoratus,
Lucem par fuit addere.
Sed tu præ reliquis, inclyte Mercuri,
Cui curas vigiles, & studium tenax,
Vt te nobilitaret,
Me instigante, dicauerat.

Vultu

Vultus quippe tuus sic patet infrequens,
Sit pars oculitur maxima Semitæ,
Vt qua proruptus obires,
Nemo sat benè diceret.
Is verò monitus te reducem gradu
In Phœbi solio cùm velut Arbiter
Cœli deueheberis,
Conspectum mihi primitùs;
Ansam continuò carpserat impiger
Texendi numeros, legibus orbitam
Certis exhibiturus,
Cum mors improba restitit.
Tellus quin-etiam quassa remugiat,
Quæ seu per Samiæ Gentis obambulet
Leges, haud habitura
Talem sit modo Vindicem.
Seu quà longa iacet, debeat exprimi,
Errorum nebulis, queis scatet, eruta,
Non visura sit vllum
Deinceps huic oneri parem.
Sic Pontus reboans infremat, & caput
Nereus concutiat, dorsa quod æquoris
Tiphy destituantur,
Instructo i[illegible]us artibus.
Sic Aër; quoniam, siue P[illegible]rhelia
Scrutari lubeat, siue quid amplius
Inspectare per altum,
Haud is Dædalus euehat.
O quas non lacrymas fundere debeant
Nymphæ mirificis quæ penetralibus
Naturæ reserandis
Ta[illegible]to iam careant Duce!
Quas non sacra simul Pieridum cohors
A[illegible]eus i[illegible]nuas d[illegible]a recludere,
A[illegible]ente chorago,
Cui Phœbus dederat vires!
San[illegible] [illegible]uit ficta Poëseos,
Seu v[illegible]ræ Historiæ gesta reuoluere;
Nemo doctior illo,
Nemo comptior exstitit.
Sin Gentes varias adloqui oportuit,
Quas Sol exoriens, quas videt occidens,
Haud vllus peregrinos
Effatus magè calluit.
Illi sed studium, curàque maxima
Linguam nosse Sacram, quæ solet vsui
Immortalibus esse,
Prisci gloria Codicis.
Hæc est quam repetens Æthereas domos
Exultam retulit, quà modò Cælites
Interfatur, & audit,
Quæ Mortalibus haud licet.
Illeic ergo suæ præmia consequens
Virtutis, Superûm par sit honoribus?
Æternùmque beatus,
Diuûm delicias legat.
Tu verò recolens, quàm tibi flebilis
Eius mors fuerit, non tamen irritos,
O Dulcissime LANZI,
Luctus perpetuùm trahe.
Id cura potius, molliter vt cubet,
Qui viuens Animæ dimidium suæ
Te duxit; monumenta
Dum fatis pius eripis.
Nimirùm violas sparseris, ac rosas,
Fœtus ediderisi tibi creditos,
Et doctisque bonisque,
Exstinctos animaueris.

PETRVS GASSENDVS DIODATO *Suo*, S.

TRansmisisti iam, vt opinor, ad Virum clarissimum, amicissimúmque Martinum Hortensium, quas ad ipsum nuper dedi literas per Luillerium nostrum tibi consignandas, vnà cum obseruatione Lunaris Eclipseos abs me per-acta Diniæ, vigesima die nuperi Februarij. Cæterùm accessi deinceps ad hanc Ciuitatem, solitóque hospitio à per-illustri optimo, & nunquam satis laudato Nicolao Fabricio Perrisci Toparcha exceptus, reperi illum iam adeptum, quas optâram ipsum in Oriente vsque (pro ea, qua vbivis notitia, & veneratione habetur) sollicitare obseruationes Eclipseos Lunæ, quæ contigit superiore mense Augusto. Quare & ipsas, cæteràsque, quas conquirere licuit, non priùs habui præ manibus, quàm tuo rursum interuentu communicandas esse duxi cum eodem Hortensio. Vtinam verò superstes etiam optimus ille Schickardus foret, qui-cum res communicaretur: Sed ne fata conquerar frustra; aggredior potiùs exscribere, quæ excerpta mihi, & vel leuiter versata, subductáque sunt, vt hac occasione transdantur.

Obseruationes Eclipseos Lunæ, quæ contigit Anno 1635. Mense Augusto, die 27. (seu vt vulgus numerat 28. manè) Stylo nouo, per acta, ac primùm quidem

AQVIS-SEXTIIS.

AVspicor verò haud immeritò ab ea obseruatione, quam in suis Ædibus, ac Obseruatorio proprio optimus Fabricius fieri procurauit. Accersiuit P. Theophilum Minutium ex Minimorum Ordine, Domesticósque adhibuit Agarratum, atque Corberanum. Obstitere plurimùm ipsis venti, nubes, ac fulgetra; sed ita nihilominùs, vt & quatuor præcipua Puncta non omninò inuiderint, & plures Phaseis intermedias permiserint obseruitare. Itaque Initium Eclipseos nudo, liberóque oculo spectatum tunc contingere visum est, cùm ora Lunæ superior adhuc foret ad Occasum alta 32. grad. 15. min. & Aldebaran 27. grad. 5. min. (nempe ferreo Quadrante amplo, & singula minuta prima transuersalibus ostendente) vnde fuisse colligitur ex Luna quidem hora 13. min. 25. Ex Stella verò hora 13. min. 21. At respectatum Telescopio, seu cum margo Lunæ cœpit reuerà temerari, orbari-ve luce primaria; adnotatum Initium est eadem horà Lunâ adhuc altâ 31. grad. 46. min. & Capella 39. grad. 20. min. vnde fuisse colligitur ex Luna quidem hora 13. m. 31. ex Stella vero hora 13. min. 30. Quod spectat ad Phaseis crescentis defectus, haud fuit omnium satis perspicua, accuratáque designatio. Tres præcipuæ fuere;

fuere; Obscuratio semissis peripheriæ, Obscuratio bessis; & Obscuratio dodrantis. Ac primùm quidem adnotatum est semissem pene petipheriæ fuisse obscuratum alto ad Orientem Polluce 10, grad. 5. min. Seu hora 14. min. o $\frac{1}{2}$. Itémque semissem fuisse obscuratum margine Lunæ superiore alto 28. grad. 55. min. Seu hora 14. 2. min. Et rursus, cùm videretur paulò post deesse adhuc quidpiam semissi, consequenter tamen fuisse aliquid semisse amplius obscuratum, Capellâ ad Orientem altâ 45. grad. min. o. seu hora 14. min. 5 $\frac{1}{2}$. Assumatur porrò intermedium congruum & obscurationi semissis peripheriæ tribuatur defectus Digitorum 7. haud improbabile fuit crescentem Lunæ Defectum *Digitorum* 7. contigisse hora 14. min. 3. Deinde adnotatum est nondum bessem peripheriæ fuisse obscuratum Humero dextro Orionis ad Orientem alto 15. grad. 50. min. (ita opinor scribendum fuisse pro 19. grad. 50. min.) seu hora 14. min. 10 $\frac{1}{2}$ Et mox bessem visum fuisse Sinistro pede Orionis ad eandem regionem alto 11. grad. 15. min. seu hora 14. 11. min. Ac rursus tamen non ampliùs besse iudicatum fuisse, Capellâ altâ 46. grad. 10. min. seu hora 14. min. 13. Quia verò Bessi obscurato respondet defectus Digitorum $9\frac{3}{4}$ idcircò probabile fiet defectum Digitorum 9 $\frac{3}{4}$ contigisse hora 14. min. 13. Fortè fuit hora 14. min. 16. Quòd prima obscuratio circa Dodrantem mox referenda hûc pertinere videatur; Sed ipsa obseruatio relinquenda intacta est. Denique ergo adnotatum est obscuratum iam peripheriæ Dodrantem fuisse, Aquilâ ad Occasum alta 15. grad. 2. min. seu horâ 14. min. 16. quo etiam tempore cuspis falcatæ Lunæ inferior attigerat infimum limbum. Additur visum paulò pòst superatum fuisse Dodrantem. Aquilâ altâ 14. grad. min. o seu hora 14. min. 21 $\frac{1}{2}$. Quare & accepto congruo intermedio, & respondentibus Dodranti digitis $10\frac{3}{4}$ probabile fiet defectum Digitorum $10\frac{3}{4}$ contigisse 14. hora min. 10 $\frac{1}{2}$ aut si malis hora 14. min. 21. Totalis obscuratio Telescopio respectata adnotata est cœpisse ad Maculam illam solitariam, ac veluti Caspiam, cùm ora Lunæ inferior attolleretur adhuc 25. grad. 45. min. & Aquila 12. grad. 5. min. Vnde prodit ex Luna quidem, hora 14. min. 24. ex Stella verò hora 14. min. 32 $\frac{1}{2}$ Verendum nè paulò maturiùs ea obscuratio contigerit; non modò, quia proportio defectus crescentis ita exigit, sed etiam quia Humero dextro Orionis alto 18. grad. 20. min. seu hora 14. min. 24. Dicitur filum dumtaxat illuminatæ Lunæ superfuisse; & Humero eodem alto 19. grad. 2. min. seu hora 14. min. 28. fuisse filum longè tenuius; adeò proinde, vt quidquid lucis deprehensum post-modùm est ad claritatem superstitem referendum esse videatur. Illa scilicet tanta esse ad aliquot minuta solet, vt facilè mentiatur lucem directam, ac primariam. Quare verisimile est Totalem hanc obscurationem non cœpisse tardiùs, quàm hora 14. min. 28. Recuperatio luminis prima adnotata est contigisse cùm nubes occuparent Lunam; sed mox tamen ante eam fuisse conspicuam, claritate scilicet illa secundaria iam inualescente; idque cùm Lyra ad Occasum attolleretur adhuc 7. grad. min. 50. seu hora 16. min. 3. Porrò, quia cum Luna deinceps apparuit, adnotatus est Quadrans peripheriæ iam restitutus, alto ad Ortum Pectore Cygni 21. grad. 5. min. Vnde proditur hora 16. min. 15. Eapropter, si supponamus respondere huic Quadranti restitutionem Digitorum 7 $\frac{1}{4}$ & tali restitutioni tribuamus vel 6. vel ad summum 7. temporis minuta; videtur non potuisse Prima Recuperatio esse maturior, quàm hora 16. min. 8. Et tempore quidem altitudinis Stellæ Cygni adnotata est fuisse altitudo superioris marginis Lunæ 13. grad. 10. min. Vnde prodit solùm hora 16. min. 4. sed fidendum magis videtur expositæ altitudini, & collationi Fixarum: Nisi quod fortassis, ne tanta à conspecta vsque Lyra retardatio inducatur; assumi verisimiliter potest hora 16. min. 6. Phases decrescentis defectus neque tam multæ, neque tam certæ, constantésque sunt adnotatæ, vt inscribi heic debeant. Id consideratione est dignum, quòd cùm Luna magis, magísque intra crassitudinem vaporum demergeretur, species eius magis, magísque ampliari obseruaretur, etiam Telescopio. Finis restat, qui in clara iam Aurora Telescopio respectatus visus est contingere sub maiori pede Homuncionis illius Lunaris, cùm ora Lunæ superior attolleretur adhuc 4. grad. 20. min. seu hora 17. min. 1. At libera acie spectatus cùm eadem ora attolleretur 3. grad. min. 45. vnde colligitur hora 17. min. 5. saltem, si vera Parallaxeos, Refractionísque Lunaris habita est ratio.

DINIÆ.

AN addam quid mihi contigerit Diniæ, ac in villa quadam ad montem Cossonum, in quam me-met cum tota pene suppellectile obseruatoria receperam, ob præreptum Vrbi occiduum illum Horizontem. Certè vt nihil causer vehementiam venti, fulguráque, & tonitrua, tota penè nocte continentia; ac tandem pluuiam vberrimam, quæ effusa est Aurora iam inclarescente; ipsæ Nubes tantâ constantiâ seu potiùs obstinatione eripuere nobis Lunam, vt vix circa horam à media nocte secundam videre illam permiserint. Id totum quidquid fuit scripsi tum Parisios, fortassísque etiam res fuit cum Hortensio communicata. Nisi fuerit, sic iam attexo. Exspectabatur breui hora à media nocte secunda, cùm series tenuiorum nubium, quas agebat Africus, visa est procedere, succederéque versus Lunam. Tunc concepta aliqua spe interuidendi defectum, & Quadratum (more tangentium in costis diuisum) compositum fuit altitudinibus comparandis, & accepta præ manibus

manibus Teleſcopia, ac Schemata defectum Lunæ per ſingulos ſemi-digitos exhibentia (erant nempe mecum adiutores ſoliti.) Adaucta ſpes, cùm Aquila inter hiatum quemdam interluxit, & venti vehementia viſa eſt nonnihil remitti. Igitur Aquilam ſectando, detecta demùm Luna eſt præter tenuia nubila, & quãtum æſtimare licuit vſurpando Teleſcopia, & reſpectando Schemata. Defectus iam fuit *Digitorum* 5. Tunc lucida Aquilæ fuit adhuc alta 340. ſeu 18. grad. 47. min. vnde prodit *hora* 13. *min.* 54. & ora inferior 540. ſeu 28. gr. min. 22. Vnde hora 13. min. 55. Emerſit poſt Luna paulò clariùs, cùm iam tota ſemi-diametro, aut inſenſibiliter ampliùs, foret obſcurata. Erat proinde defectus *Digitorum* 6. aut tantillum ampliùs. *Fortè* 6$\frac{1}{4}$ Fuit tunc altitudo marginis inferioris Lunæ 530. ſeu 27. grad. 55. min. vnde prodit hora 13. min. 59. Inconſpicua tunc Aquila; ſed comparuerunt tamen tam lucida Lyræ, cuius altitudo fuit 475. ſeu 25. grad. 24$\frac{1}{2}$ min. quàm Markab Pegaſi, cuius etiam ad Occaſum altitudo in vmbra verſa 765. ſeu 27. gr. 44. min. Ex qua vtraque altitudine colligitur *hora* 14. *min.* 1. Rurſus apparuit Luna, ſed paulò obſcuriùs, cùm iam videretur Defectus proxime *Digitorum* 7. aut aliquantò minùs, fortè 6$\frac{1}{2}$ fuit tunc ora Lunæ inferior alta 525. ſeu 27. grad. 44. min. vnde hora 14. 2$\frac{1}{2}$ min. & Lyra, quæ ſola comparuit, 465. ſeu 24. grad. 56. min. vnde *hora* 14. *min.* 4. Non longe poſt clariſſimè quidem, ſed poſtremum tamen viſa eſt Luna, cùm defectus æſtimaretur *Digitorum* 7. $\frac{1}{4}$. Tunc fuit altitudo oræ inferioris ☾ 517. ſeu 27. grad. 20. min. vnde prodit hora 14. 5$\frac{1}{2}$ min. Et ipſius Lucidæ Lyræ 456. ſeu 24. grad. 31. min. vnde *hora* 14. *min.* 7.

PARISIIS.

OBſeruator fuit egregius ille, & non ignotus tibi, vt opinor, Iſmaël Bullialdus, cui tametſi nubes, ac ventus ab Occaſu Hyemali cætera præpedierint, ſequentia tamen non inuiderunt. Ac Primum quidem, cùm Defectus creſcens per Teleſcopium appareret *Digitorum* 7. Fuit ipſi Altitudo Lyræ in Quadrante idoneo 31. grad. 23. min. ac proinde hora 13. min. 37. Cùm foret verò defectus *Digitorum* 9. fuit altitudo eiuſdem Lyræ 29. grad. 40. min. ac proinde *hora* 13. *min.* 48. Apparuit deinde *Totalis obſcurationis Principium*, Aquilâ altâ 16. grad. 30. min. ac proinde hora 14. *min.* 4$\frac{1}{2}$ Et *Emerſionis Principium* Lyrâ altâ 14. grad. 32. min. ac proinde, *horâ* 15. *min.* 40. Deníque Defectus decreſcens apparuit præcisè *Digitorum* 6. cum Lyra foret adhuc alta 10. grad. min. 50. ac proinde *hora* 16. *min.* 12.

ROMÆ.

OBſeruatores ibi aliquot; ſed aliquid ſanè videtur πρὸς ἀκρίβειαν deſiderari. Vt mittam illos, qui nimis multùm exorbitauiſſe videntur, duos propono, quibus eſt ſaltem quæpiam Altitudo cælitùs deſumpta. Prior eſt optimus ille, & doctiſſimus, clariſſimúſque P. Athanaſius Kirkerus è Societate IESV, qui ab eximio noſtro Fabricio prouocatus, adhibuit quidem ſocium P. Melchiorem Incoferum ex eadem Societate Mathematicum inſignem; ſed fuit illis præ manibus puſillum ſolùm Aſtrolabium; vt minùs ſit mirum ſi prodiderit nimiam temporis anticipationem. Vtcunque ſit *Initium Eclipſeos* adnotatum eſt contigiſſe Lunâ altâ 29. grad. 30. min. Incompertum nobis an centrum, an limbum vſurpauerint; ſed ſuppoſita veriſimiliter altitudine centri, colligitur fuiſſe *hora* 13. *min.* 56. *Totalis obſcuratio*, Lunâ altâ 24. grad. 24. min. vnde colligitur *hora* 14. *min.* 45. *Emerſio* quantum licuit per rimas quaſdam nubium, Lunâ eleuatâ 8. grad. 54. min. vnde colligitur *hora* 16. *min.* 33. Poſterior eſt Gaſpar Bertus, iuuenis induſtrius, atque eruditus: ſed is nempe, vt poſteà ſcripſit, & perfunctoriè ſolùm id egit, putà vt quibuſdam amicis quoquo modo rem demonſtraret, & moderationem Quadrantis, quo altitudines ſunt captæ, commiſit cuipiam adſtantium, eiuſmodi rerum non valdè perito. Vtcunque ſit autem, *Initium* Eclipſeos adnotauit contigiſſe centro Lunæ alto 31. grad. 45. min. & Aquila 19. grad. 35. min. vnde colligitur ex Luna quidem hora 13. min. 42$\frac{1}{2}$ Ex Stella verò, *hora* 13. min. 51. $\frac{1}{2}$ vel 52. Totalem verò Obſcurationem eodẽ centro Lunæ alto 25. gr. m. 58. & Lyra 18. gr. min. 5. Vnde colligitur ex ☾ quidem Hora 14. min. 35. Ex * verò hor. 14. min. 42.

NEAPOLI.

OBſeruarunt duo, heinc nempe egregius Matheſeos Profeſſor Camillus Glorioſus, cum aſſumpto ſocio Bernardo de Magiſtris ſtudioſo Aſtronomiæ; inde Ioannes Ladron de Gueuarra, præſente Ioanne Baptiſta de Benedictis, perito Mathematico. Et huius quidem Poſterioris Obſeruatio, neſcio quo pacto non cohæreat, propter nimiam retardationem: Nempe Eclipſeos Initium refert ad horam 13. min. 51. Ex Lunæ altitudine 32. grad. 7. min. Quo etiam tempore plura horologia pulſauiſſe ſcribit horam 1. $\frac{3}{4}$ à media nocte. Quanquam ſe vſum Sextante addit 7. Palmorum Neapolitanorum; quo etiam minutorum partes exhibentur, & quo altitudo Poli Neapolitana comprobata fuit eadem, quæ exſtat in Saminiati Tabulis, Scilicet 40. grad. 48$\frac{2}{3}$ min. Ne memorem alia momenta abſque vlla altitudine Lunæ, aut Stellarum prolata; etiam Finis Eclipſeos, quem neſcio, quo pacto doctus aliàs Aſtrologus, contigiſſe collegerit Luna iam ſub Horizontem demerſa min. 30. Itaque tutior, & accuratior videtur prioris, hoc eſt, Camilli obſeruatio. Certè ille per-quàm ingenuè profitetur deeſſe poſſe paucula aliquot minuta circa deſignatum Eclipſeos Initium. Quippe cælo aliàs vndique ſereniſſimo (ô quantum illius à noſtro diſcrimen!) turbatus eſt ipſe ob

inumbrationem Lunæ verticem occupantem, cùm limbus tamen Telescopio intemeratus conspiceretur. Quare & *Initium* Eclipseos contingere est opinatus, cùm Aldebaram iam attolleretur 31. grad. 55. min. (vtebatur autem Quadrante Palmorum 4 $\frac{1}{2}$) qua ex altitudine colligitur *hora* 14. *min.* 23 $\frac{1}{2}$. Et quia subdit hoc commentum morulâ exiguâ antecessisse verum Initium, ideò videtur assumi posse ad minimum pro Initio *hora* 14. *min.* 25. *Totalem Obscurationem* contigisse dicit (addendo hanc Obseruationem exactissimam, & indubiam) cùm iam altitudo Aldebaræ foret 49. grad. 25. min. vnde colligitur *hora* 15. *min.* 21. Subiicit, quo tempore fuit *Dimidium lucis recuperatæ*, horologium Nouitiatus Iesuitici vicini pulsasse præcisè *horam* 10. Et quia adnotarat tempore prioris obseruationis idem horologium pulsauisse *septimam*, tempore posterioris *octauam*, adeò vt discrimen à priore sit horarum 3. à posteriore 2. Idcircò si ad horas 14. min. 23 $\frac{1}{2}$ addideremus horas 3. vel ad horas 14. min. 21. addiderimus horas 2. Colligetur defectus decrescens Digitorum 6. contigisse hora 17. min. 21. vel 23 $\frac{1}{2}$ aut discrimine perexiguo hor. 7. min. 22.

CAHIRI in Ægypto.

OBseruauit P. Agathangelus Capucinus vnà cum socio Ioanne Molino Dragomano Veneto. Is exquisito, vt memorat, vsus est Astrolabio altitudini Lunæ accipiendæ. Non adnotauit porrò, an centrum, an oram Lunæ attenderit: Attamen probabile est (supponamus saltem) attendisse centrum. Igitur *Initium* contigisse refert altâ ad Occasum Lunâ 27. grad. Quare & suppositâ, quam ille designat, Poli altitudine 29. grad. 50. min. Colligitur fuisse tunc *hor.* 15. *min.* 14 $\frac{1}{2}$ Supputârat ille ex Astrolabio horam 15. min. 11. Quo exiguo discrimine Instrumenti fides probatur. *Totalem* verò *Obscurationem* cœpisse Lunâ altâ grad. 15. quare & ex iisdem suppositis, colligitur fuisse *hor.* 16. *min.* 16 $\frac{1}{2}$ Subdit præ Nili humiditate vaporibus, ac nubilis obseruati non potuisse, neque Recuperationem lucis, neque Demersionem Lunæ infra Horizontem, neque alia.

ALEPI in Syria.

OBseruauit P. Cælestinus à S. Liduina, Carmelita discalceatus, vnà cum P. Michaële Angelo Capucino perito Mathematico. Ille adfuisse sibi scribit varia horologia, ac etiam Telescopium, quo sint duodecim Phases adnotatæ. Accepit aliquoties Lunæ, ac Stellarum quatundam altitudinem; Etsi non refert quo Instrumento, neque an centri, an limbi Lunæ altitudo exstiterit. Ac cætera quidem haberi, & transmittenda esse scribit à memorato P. Capucino. Ipse intereà, quod habuit communicare haud graue duxit. Cœpta iam illeic fuerat Eclipsis, cùm *Prima Phasis* accepta est. Ea Sola est communicata, sicque exhibita, quasi iam defectus foret $\frac{1}{6}$ *Diametri* seu *Digitorum proximè* 2. memorantur horologia indicasse tunc *horam* 4. *matutinam*, seu 16. *à meridie*; ac Lunæ altitudinem fuisse 19. graduum. Supponatur autem fuisse vsurpatum centrum, & Polarem eleuationem esse Alepi 37. grad. 20. min. Colligemus fuisse tunc *horam* 15. *min.* 38. adeò vt horologia anticipauerint min. 22. Quòd si pro duobus digitis detrahantur ex eo tempore minuta circiter 10. haud planè abs re deducemus *Initium Eclipseos* contigisse Alepi *hora* 15. *min.* 28. Subiicit ille *duodecimam seu postremam Phasin* fuisse obseruatam cùm iam Aurora elucesceret, & horologia indicarent horam 4 $\frac{3}{4}$ *cum* 5. *minutis*, hoc est vt puto *hora* 16. *min.* 50. & exiguo post tempote supetfuisse solùm modicam quandam, & dubiam lucem; adeò vt hora 5. (seu 17. (completâ Luna visa fuerit omninò demersa intra tenebras. Intelligere ex his licet eiusmodi Phasin, vel fuisse finem Illuminationis, Obscurationisque totalis initium; vel certè tam parùm superfuisse lucis primariæ, vt Totalis obscuratio debuerit incipere post vnum, aut alterum, tertium-ve minutum. Supponantur duo defuisse minuta; tunc *Totalis Immersio* contingere debuerit *hora* 16. *min.* 52. iuxta horologia, adimantur verò minuta 22. propter anticipationem iam expositam, debuit esse *hora* 16. *min.* 30. & quia talis horologiorum anticipatio sic increscebat (ex iis quæ mox referentur) vt attenta proportione videantur adhuc adimi posse min. 3. Idcitcò *Totalis obscuratio* videtur esse referenda ad horam 16. *min.* 27. Ad explorandum porrò horologiorum fidem id facit, quod adiicitur. Die iam inclarescente, & Luna subeunte crassiorem vaporum caliganem, illius altitudinem fuisse obseruatam grad. 5. min. 30. quo tempore ab horologiis indicabatur hora quinta cum semisse; siue à Meridie hora 17. min. 30. Siquidem cùm ex adnotata Lunæ altitudine, colligatur fuisse hora 16. *min.* 56. Patet & tunc quoque anticipationem fuisse, & auctiorem quidem min. 12. adeò vt tunc horologia anticipando aberrauerint min. 34. Porrò & hic error etiam comprobatur, quòd cùm arcus semi-diurnus in ea latitudine sit hor. 6. min. 32. debuerit proinde Sol oriri hota 5. cum semisse; & tamen eo tempore, quo ab horologiis hora illa demonstrabatur, aberat adhuc Sol ab ortu 5. aut 6. gradibus (nempe quantum Luna ipsi opposita ab occasu) atque adeò horæ circiter dimidium. Et certè fit quidem diei inclarescentis mentio; at non exorientis, aut exorti Solis.

KEBECI in noua Francia.

AN postremò addam quod Mothæus noster Vayerius literis primùm indicauit, & ipse deinde facto cōperi, exstare nēpe in Relatione

[illegible] rerum nouæ Franciæ poſtridie Eclipſeos [illegible], & Pariſiis edita; quòd P. Paulus [illegible] & alij PP. Societatis IESV ad Ke[illegible] [illegible] (aut certè ad vicinas ædeis B. M[illegible] de Angelis) Eclipſin Lunæ magn[illegible] ſpectarint, ipſa die Augusti 27. *circiter* [illegible] *vespertinam*. Sanè Eclipſes aut ma[illegible] præciſione adnotatæ à Veteribus habentur, & ab Aſtronomis curantur, vt propterea iſta obſeruatio qualiſcunque tandem ſit, non fuerit nobis prætermittenda. Vtinam verò Patribus illis optimis veniſſet in mentem inſigne quoddam Eclipſeos punctum, vel ex horologiis ſuis deſignare. Deum immortalem! quantum exinde quæſitum fuiſſet emolumentum, & ipſi Geographiæ, & Expeditionibus, quæ fieri ſolent in eas oras.

Hactenus varias huius Eclipſeos obſeruationes refero. Non inſtituo verò illarum inter ſeſe comparationem, quâ ſeu conſenſus ſeu diſſenſus circa Incidentiam, Moram, D[illegible], & conſimilia innoteſcat. Duo [illegible] allato pro longitudinum differentia. Vnum eſt, inde confirmari, quod ad [illegible], Meridianum Pariſienſem ab Aquenſi, & Dinienſi longius ad Occaſum diſtare quam huc vſque ex alia quadam Eclipſi [illegible] ſuppoſuerimus. Scilicet diſcrimen inter P[illegible], & Aquenſem habitum fuit mi[illegible] temporariorum 14. At illud nunc [illegible] intelligitur 12. proximè minutis; Adeo [illegible] Dinienſis (diſtans aliunde ab Aquenſi [illegible] proximè minutis ad Ortum) [illegible] minus a Pariſienſi, quàm ſe[illegible] diſſideat. Porrò id facit, vt iam [illegible] probabilis videatur illa differentia, [illegible] Dinienſem, & Lodunenſem, Pi[illegible] Meridianos collegeramus ex O[illegible]ltatione Reguli à Luna, quæ tum Bullialdo Loduni, tum mihi Diniæ eſt obſeruata Die 17. Iunij, anno 1627. vti ſub finem *E[illegible]larum de Mercurio in Sole viſo* obiter adnotatum habes. Quin-etiam ſi Schickard[illegible] ipſe, ὁ μακαρίτης viueret, minùs exinde miraretur Paradoxum illud, ad quod tum ip[illegible], tum meæ obſeruationes Eclipſeωn, [illegible] muitos cogebant, nempe Meridianum Dinienſem vix quicquam eſſe Tubingenſi occidentaliorem habendum. Altera [illegible] inde conſtare, quàm nimis multum Tabulæ, Chartæque Geographicæ omnes illa Ægypti, ac Syriæ loca à nobis remoueant. Quippe parum abeſt, quin treis horas, ſeu gradus 45. inter Meridianos Alepi, & Maſſiliæ conſtituant (parum eſt autem Maſſiliâ Aquis-Sextiis occidentalior) Cùm ex relatis tamen conſtet ampliùs quàm duas horas, ſeu 30. grad. non debere interſeri. Et dubitaui quidem primùm de Obſeruatione Cahiri, non capiens nempe, quî fieri poſſet, vt tam prope Neapolin, aut ad nos vſque reduceretur; ſed ipſa Alepi facta Obſeruatio tum Cahirenſem comprobauit, tum ſibi ipſi fidem fecit; quando vtcunque dubitare de cæteris liceat; illud ſaltem conſtat viſam illeic fuiſſe immerſionem Lunæ totalem in vmbram. Nam ſi viſa quidem ea fuiſſet exſiſtente Luna in ipſiſſimo Horizonte, atque adeò ſtatim orituro Sole. Scilicet hora à media nocte 5. cum ſemiſſe; ſanè tum demum viderentur tres horæ eſſe interponendæ; At quia conſtat Lunam adhuc viſam, obſeruatámque fuiſſe cum iam horæ dimidium ab Immerſione effluxiſſet; non poſſunt ſaltem pluſquam duæ horæ cum dimidio interiici. Cæterùm, & quia tunc quoque Luna ab Horizonte abfuit 5. aut 6. gradibus, quibus debetur aliud circiter horæ dimidium; Eapropter indubium videtur, non eſſe maiorem longitudinis differentiam Alepum inter & Maſſiliam, quàm horarum duarum, ſeu graduum Æquinoctialium 30. quod mirabile ſanè eſt, & adnotatione dignum.

Hæc cùm ita ſe habeant, cúmque immane adeò peccetur circa nobiliſſimam, vtiliſſimámque artem, vides profectò, mi DIODATE, quantum ea fuerit debitura nobilibus curis optimi Fabricij, ſi permoti tandem illius exemplo magni quidam Principes ſimili ſtudio Geographiæ reſtituendæ detinerentur. O quantum illi, & gloriam ſibi, & populis ſuis, hoc eſt Societati generis humani vtilitatem compararent? Sed vota iam nimis antiqua, ac neſcio quid ſit porrò ominandum. Ne id obliuiſcar, curauit vir ille eximius Eclipſin Lunæ nuperam in ædibus ſuis per eoſdem obſeruari, adhibito prætereà *Honorato Buccia*, Theologo Mathematico, Præpoſito Barreſimenſi. Cùm multæ porrò fuerint obſeruatæ Eclipſeos Phaſes, Addo heic ſolùm eius finem ſeu *Primam limbi reſtitutionem*, ſpectatum Teleſcopio fuiſſe attentione magna obſeruatum, cùm Spica Virginis foret iam alta ad Ortum 21. grad. 0. min. ac proinde *hora* 11. *min.* $33\frac{1}{2}$ Mihi, vt noſti, idem finis obſeruatus Diniæ, ex altitudine quidem humeri dextri Orionis hora 11. min. $36\frac{1}{2}$ ex altitudine verò Pollucis *hora* 11. min. $35\frac{1}{2}$ hoc eſt medio congruo *hora* 11. *min.* 36. Quare & differentia longitudinis Diniam inter & Aquas-Sextias eadem comprobatur, quam ſæpe ſuppoſui trium proximè minutorum. Nempe ex quo ad Snellium ſcribens (dum ille adhuc foret in viuis) eiuſque Methodo inſiſtens, habui ipſam minutorum Æquinoctialium 40. Prætereo Eclipſin viſam iſtheic fuiſſe infra quantitatem trium Digitorum conſiſtere: vt minùs ſit mirum, ſi mihi non exceſſerit Diametri quadrantem; quem tamen ſtudioſè ad id attendendo attigiſſe iurauerim. Prætereo etiam virum eximium iam reſciuiſſe hanc Eclipſin obſeruari non potuiſſe nec Romæ, nec Neapoli. Vtinam Cælum fuerit propitium aliis in locis magis diſſitis, in quibus obſeruari eandem procurârat. Quæſo te verò, vt cum iſta reſcire Hortenſium curabis, cures quoque vt ille nos participes ſuarum vtriuſque Eclipſeos obſeruationum efficiat. Memini illum datis quibuſdam ante biennium literis adiunxiſſe quaſdam obſeruationes Eclipſeon, quas Oxonij peregiſſet inſignis quidam Matheſeos ac Medicinæ Profeſſor; Non recordor iam nominis (neque enim ſunt literæ ad manum) ſed ſi ab illo iam habeat,

vel habere possit quidpiam circa istas posteriores obseruatum, per-gratum rem faciet, si communicare dignetur. Accepi Schickardum, quòd adhuc tempore Eclipseos mensis Augusti superstes foret, illam Tubingæ obseruasse. Accepi etiam eius fratrem virum præclarum ad eum misisse Obseruationem quandam eiusdem ad ostia Garumnæ peractam. Vtinam Vir doctissimus clarissimúsque Berneggerus vtramque illam obseruationem haberet adhuc depositam ; quò sicuti agi inter nos solebat, dum saluus foret, ὁ μακαρίτης, possem ab illo accipere ? At si per tempus iam liceat, ipsum ea de re paucis compellabo. Tu benè Vale, mi DIODATE, ac me semper ama, quemadmodum soles. Scribebam Aquis-Sextiis VI. Eidus Aprileis. Anno M. DC. XXXVI.

Ad Illustrem, ac Per-Amicum NICOLAVM CLAVDIVM FABRICIVM *Petrisci Toparcham,*

PETRVS GASSENDVS S.

Cvm iam non liceat ex integro obseruationes describere, quas abs te mecum communicatas, & supputatione facta in Commentariolos relatas deposcis; excerpo saltem velut Compendium, quod tuis intereà votis satisfaciat.

Eclipsis Lunæ Totalis obseruata anno 1635. mense Augusto, die 27. (seu vt vulgus numerat 28. mane) Stylo nouo, ac primum quidem,

ALEPI in Syria.

Exordior ab Obseruatione, quæ in loco maximè Orientali per-acta est ab optimis, &c. *Vt in superiore, his exceptis.* Id verò adscribo, licèt vrgear, vt agnoscas vberiùs, quàm sint futuræ vtiles nobilissimæ istæ tuæ curæ. An commemorabo, quod bearis me, cùm significasti haud minimam partem huiusmodi Obseruationum ab Eminentissimis Cardinalibus procuratam fuisse. Intelligo nempe, si semel Principibus Viris hæc placuerint, fore vt tandem nobilissima, vtilissimáque Artium Geographia possit instaurari. Vetus iam nimis propter illius deturpationem exspostulatio, quòd ipsius restitutioni, Viri priuati sint impares, & surdi sint nimis, qui rerum potiuntur, quorúmque ea res interest præcipuè. At si tandem Pontifex Summus, aut saltem magnus ille Nepos in hanc curam incumberet (posset autem facillimè per Sacerdotes ac Religiosos, qui in omneis Mundi Regiones mittuntur) Deum immortalem! quanta exinde & vtilitas generi humano, & ipsi gloria compararetur? Sanè immensam gratiam apud omneis doctos, ac bonos iniret, & re, vel solùm inchoata, vniuersam Rempublicam literariam demereretur. Quamquam hæc tibi, quid occino; qui rem totam apprimè tenes. Ergo Vir Nobilissime, meique amantissime Vale.

Admodùm Reuerendo, & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO *Condatensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

Decimus penè agitur mensis (Præclarissime VVENDELINE) ex quo accepi literas ante annum abs te conscriptas. Non est verò, quod suspicere meam in rescribendo moram compensationem exigere: publica potiùs causa est, qua interclusæ nobis viæ literarum vltrò, citróque dandarum. Et hactenus quidem causa perseuerat; verùm eximia nostri huiusce viri, & amici incomparabilis solettia ferro potentius castra perrumpens, viam aperuit, qua iam tandem communicare mutuò possimus. Age proinde, nihil cunctemur, cum non sit præsertim, quòd extimescamus fore, vt nostræ literæ, si quas contingat intercipi, nos perduellionis reos conuincant. Innoxius nempe calamus nobis, neque πολιτείαν attingens, quando neque ipsi publicis seu rebus, seu consiliis immiscemur. Quæ tractamus negotia Reipublicæ separata sunt, & commune nihil cum dissidiis huiuscemodi vulgaribus habent. Ipsum est Cælum, ipse est Mundus, ipsa rerum Natura est, in qua contemplando versamur, & ex qua nihil potest vni ditescendo accrescere, quin sit statim omnium, & communis iuris. Nihil in ea discriminis, seu Celtæ, seu Cantabri simus. Quare & incolæ Mundani possumus, vt Diogenes olim, oppositas acies tutò permeare. Cæterùm non est, quòd propterea existimes literis tuis hac vice satisfactum iri; abundè erit si semel nobis glacies hæc secta fuerit, & ex eadem porrò detrita, sperare vberius quidpiam concedatur. Sanè & illæ redditæ solùm post superioris anni Solstitium, non præstitere, vt possem ipsam Solstitij obseruationem, vbi poscebas, peragere; ac multum erit, si per negotia proxime futurum obseruare liceat. Quippe Parisios te-uocor dudum, & me sola heic detinet Fabricij nostri nobilissimi, humanissimi, amantissimi consuetudo. Quocirca & ipsi præsertim debebis, si dum remoram iniicit, maximam illam, quam exigis Solis altitudinem sim Massiliæ adnotaturus. Interea ne Epistola absque tessera abeat; scito nos illeic nuper adfuisse; & cùm amplus Quadrans ptæ manibus foret, Meridianas aliquot altitudines per biduum acceptas, exhibuisse penè, quam ipse supponis eleuationem Polarem. Eiusmodi præsertim fuit altitudo Solis die 12. huius mensis, in Meridie exhibita 65. grad. min. $0\frac{1}{2}$ Nimirùm, cùm aliunde foret Declinatio Solis Borea 18. grad. min. $22\frac{1}{2}$ Æquator deductus est altus 46. grad. 38. min. & Polus ipse 43. grad. 22. min. exigua minuendus Solis parallaxi. Nescio

porrò

porrò an Inſtrumenti vitio, an aliunde contigerit, vt præcedente xi. die altitudo Solis obſeruata fuerit 64.grad.48.min.vnde altitudo Poli deducta 43. grad. 19. min. dumtaxat vtcunque ſit, eadem 12. die ex altitudine Aquilæ manè obſeruata 54.grad.36.min. intellecta tertium fuit altitudo Poli 43. grad. 22. min. quæ die præcedente ex altitudine 54. grad. 37. min. habita fuerat 43. grad. 21. min. Sic veſpere eiuſdem diei vndecimæ altitudo Spicæ 37.grad. 26.min. repoſuit eandem Poli altitudinem 43. grad. 22. min. Cùm die ſuperiore exſiſtens 37. grad. 28. min. præſtitiſſet ſolùm 43. grad. 20. min. Præterea Martem veſpere eiuſdem diei xi. altitudine ſua ſumma 40. grad. 18.min. & Declinatione 6. grad. 20.min. prodidiſſe adhuc eandem Poli altitudinem 43. grad. 22. min. Quamvis Saturnus eodem die manê altitudine ſua 24. grad. 28. min. & die ſequente 24.grad. 27.min. non fecerit Polum altiorem, quàm 43.grad.19.min. & 43. grad. 2[illegible].min. Id non auſim in ſpeciem Refractionis conicere, vti neque quòd altitudo Cordis Scorpij 21.grad.7.min. fecit ſolùm altum 43. grad. 21. min. miratus ſum magis, quamobrem Arcturus altitudine ſui maxima 67. grad. 45. min. extulerit Polum ad vſque 43. grad. min. 23. Quo ſe cumque modo res habeat; habes bona fide quid præſtitum fuerit. Et non apparet heic quidem obſeruationum omnium vel conſpiratio, vel conſtantia, quantam fortaſſis depoſceres; ſed verſatus ipſe in hoc genere, ac non vna vice, (opinor) [illegible] conatum haud minùs probabis. Ad illum [illegible] tui gratia optimus Fabricius, & [illegible] idcirco ſumus, vt ſi fortaſſis non liceret Solſtitialem illam altitudinem obſeruare, id ſubſtitueretur, quod eſt enarratum. Porrò ſi illam obſeruàro, non Quadrante ſolùm perficiam, verùm vſurpabo maximè Gnomonem, & ſi poſſim quidem, quantum alias Gratianopoli, ſex videlicet plus minùs orgyiarum. Quippe hoc tibi præſertim cordi, & dummodò res ad libellam, ac perpendiculum componatur, nihil obtineri poteſt exquiſitius. Re peracta, non differam, quominus tecum communicem, ac ſimul etiam alia, quæ circa Eclipſeis, & maximas Mercurij elongationes noſſe peroptas. Impertirer iam aliqua; ſed aduerſaria non ſunt ad manum. Habeo in illis pluſculas cum Solis, tum Lunæ notatas Eclipſeis; & Mercurium quod attinet, Apparitiones veſpertinas octo, matutinas quinque, poſtremo hoc triennio, ex quo reuiſi Patriam, diligenter obſeruatas. Solebam iſta, & alia, ad optimum illum Schickardum, cùm ſupereſſet transdere; nunc cùm tu eaſdem agites curas, haud inuitus ſanè profundam. Itaque plura pro otio, & dum Commentarij præ manibus erunt, ac tua etiam Epiſtola, ad quam plenior porrò dabitur reſponſio. Velim intereà, ſi quid fortaſſis cum illuſtribus illis Viris, & amicis eximiis Myræo, Geuartio, Puteano, & Chiffletio agas, ſalutem dicas meo nomine; & ſignifices quàm ſit mihi ſemper clariſſimorum Nominum, & cariſſimorum Capitum iucunda recordatio. Tu autem Vale, & me ama. Dabam Aquis-Sextiis XIV. Kalendas Iunij M. DC. XXXVI.

Hæc abſolueram, cùm noſter Fabricius tranſmittere ſe ad te dixit Synopſin quandam abs me compactam obſeruationum varijs in locis peractarum circa Eclipſin ſuperioris menſis Augusti, quam ipſe quoque temet iſteic obſeruaturum receperas. Adiecit ſe etiam mandaſſe, vt attexeretur Exemplum facta à me Obſeruationis circa Eclipſin nuperam, quæ contigit Februario menſe, provt ipſam acceperat cum Hortenſio communicatam. Gratiſſimum id habui, & quia bona ſorte fuit illi etiam præ manibus obſeruatio Eclipſeos, quam ante menſeis quatuordecim in hac vrbe peregeramus; ſuaſi, vt curaret ſeligi, ac ſubdi quatuor illa puncta, ſeu momenta præcipua, quæ tu etiam Herceæ (quantum memini) ſcripſiſti abs te obſeruata. Quin-etiam quia Finis nuperæ Eclipſeos & in hac vrbe eſt obſeruatus à Viro Illuſtriſſimo, & Amſtelodami etiam ab Hortenſio; idcirco & hoc ſubijciendum cenſui, tu conſule boni, & iterum Vale.

EIDEM.

REcepi ante duos menſeis, VVENDELINE Doctiſſime, ſcripturum me vberiùs, ſi Solſtitium tunc proximum poſſem Maſſiliæ obſeruare. Nunc quando, &c. *Habetur ſub Titulo, Solſtitialis altitudo Maſsiliæ, Epiſtola.*

Viro Clariſſimo, Amiciſſimóque MARTINO HORTENSIO, *Profeſſori Matheſeos Amſtelodami Doctiſſimo, atque Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ETiam quoque ſcribo per-pauca, HORTENSI Humaniſſime, plura haud-dubiè perſcripturus, vbi Diniam peruenero, quò craſtina luce apparo diſceſſum. Exigo interea ab inclyto hocce, optimóque Fabricio, vt non priùs ad VVendelinum, quas ipſi committo, donet literas, quàm exſcribi curauerit quod poſſit ad te cum hac ſcheda tranſmitti illarum Exemplum. Nempe id exopto, vt quidpiam abs me circa Diametros Luminarium habeas, dum obſeruata alia, & commentationes de modo viſionis ex meis Aduerſariis Diniæ aſſeruatis exſpectas. Delectauit me plurimùm quòd heic adhuc adfuerim, cùm Nobilis ille Tillyæus inluſtrem Fabricium inuiſit, vt de te audire, & conferere iucundiſſimos ſermones liceret. Scito enim nihil eſſe mihi vt amicitia tua carius, ita vel ſola nominis tui commemoratione iucundius. Spero me tandem Pariſiis menſe Octobri adfuturum. Illeinc Deo volente, & facilior & crebrior erit communicatio. Vale interea, Doctiſſime, Amiciſſiméque HORTENSI, & vt me cœpiſti amare, perge porrò impoſterùm. Vale. Aquis-Sextiis, pridie Nonas Auguſti M. DC. XXXVI.

Viro nunquam satis laudato GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico Primario, ac Philosopho Præstantissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

PVtas (Virorum Optime, Clarissiméque GALILEE) debere mè præclarum virum transeuntem prætermittere, non commissa per schedulam, quam ad te perferat salute? Nec possum sanè, nec debeo; tantum iam tempus intercessit, ex quo literarum nihil dedi ad te; tam grata mihi in pectore semper viget memoria tui. Vereor, ne non satis crediturus sis, quàm iucundos de te sermones cum illo conseruerimus, aut quantæ vertam fœlicitati, quoties audire quempiam, qui te fuerit coram allocutus, licet. Ita me Deus adiuuet, vt te sospitem voueo, quò & ipse quoque frui tuo conspectu optatissimo tandem possim. Id, fatis benè volentibus continget mihi, priusquam annus proximus prorsùm elabatur; quando fixum, ratum, constitutum est, non rediturum me Parisios, quin te priùs adiero; & fœlicem istam senectam amplexibus meis fuero prosequutus. Decreui nihil emittere ex nugamentis illis meis circa Epicuri Philosophiam, donec reuersus fuero abs te: Vtinam sis ipse superstes, si is tandem fœtus visurus sit lucem. Memorabit egregius Vir, quid me rerum interea heic molientem offenderit; scilicet eximio illo Telescopio, quo me beate dignatus es, effigiari Lunam procuro suis lineamentis, & coloribus; qua etiam in re Pictor iam adhibitus fuerat ante duos annos per complureis menseis. Nunc eidem negotio tantò incumbo ardentiùs, quantò noster Fabricius, incomparabilis ille detinet heic Claudium Mellanum, Pictorem illum, Cælatorémque celeberrimum, quem tu Romæ nosti (certè & ipse mihi de te quam-plurima commemorauit) vt penicillo, scapellóque instituto subseruiat. Si res succedat, nemo te priùs promeruisse Exemplum potest. Vidisse videor in Venere quæ corniculata etiam-num apparet, futura breui διχότομος, nescio quid disparitatis inter intimam extimámque oram. Si, cùm euadet ἀμφίκυρτος, nebulosior in medio, quàm in limbo deprehendatur; tum demum comprobabitur, quod est verosimillimum, τὸ φαινόμενον πρόσωπον, simile Lunari quadrate in ipsam, Vale, Virorum Optime, méque semper, qui semper tui sum obseruantissimus, ama. Salutat te quam-plurimùm inlustris Fabricius, abs quo quantum & suspiciaris, & ameris, apptimè nôsti. Scribebam Aquis-Sextiis in illius ædibus XIV. Kalendas Decembris, anno salutis M. DC. XXXVI.

PETRVS GASSENDVS GABRIELI NAVDÆO *Suo*, S.

SIgnificasti, mi NAVDÆE, obscurum euasisse me, dum breuis esse volui: Ecce igitur vt mulctam expendam. Dixeram ipsum Solem horizonti vicinum, &c. *Habetur sub Titulo, De Apparente Magnitudine Solis humilis, & sublimis, Epistolæ quatuor.*

Clarissimo, Doctissimo, Amicissimóque Viro MARTINO HORTENSIO, *Professori Matheseos apud Amstelodamenseis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ALter iam mensis labitur, HORTENSI Humanissime, ex quo Diodatus, optimus ille, transmisit ad me literas Octobri mense abs te conscriptas. Præter destinatas ad me, erant quæ ad nostrum Valesium: Is ad me, cùm eas accepisset, remisit subinde, vt pellegerem; ac impensè sollicitauit, vt votis tuis facerem satis. Hoc itaque est, quod aggredior; tum quidem, quia ille efflagitat, tum verò præsertim quia iam erga te debitor sum inueteratus. Deposcis, vt significem, quo artificio Solis, ac Lunæ aucupari diametros soleam. Postulas etiam, vt causam dicam detectæ abs me differentiæ, qua diametri huiusmodi alia magnitudine in visum incurrunt, alia per vmbram sese depingunt; quam rem video Morinum nostrum, secus quàm se habet, ad te perscripsisse. Age ergo consule boni factum compendium operæ, quando exscribi iussi exemplum Epistolæ ante duos menscis ad Naudæum virum amicum, & Philosophum in Italiam missæ, in qua vtrumque præstitum est. Obseruata in exscripto proportiò non est, nec trabeculæ, nec pinnacidiorum; sed ipse satis intelliges ex adiuncta hac descriptione. Suppono Pedem Regium, seu Parisinum diuidi vulgò in duodecim digitos, quem-vis digitum in duodecim lineas (sic dicere solemus vncias) & abs me quam-vis lineam per transuersos ductus in duodecim particulas, seu quasi puncta subdistingui. Hac ratione trabecula (quæ dimidio pedis crassitudine non est maior) deprehensa est continere secundum lineam fiduciæ inter pinnacidia extremis apposita pedes 22. digit. 2. lin. 0. part. 4. vniuersè particulas 38308. pro quibus inter supputandum substituere soleo Secantem complementi 261542. Vtrumque autem Pinnacidium Altitudinis aliàs debitæ deprehensum est latum digit. 5. lin. 6. part. 4. vniuersè part. 796. Atque hoc quidem addendum fuit. Addendum & aliud circa id, quod conquereris de inobseruabili Lunæ vmbra. Sed suppono nempe eam trabeculam mira tractari facilitate, si circiter medium, vel fenestrulam debitè alta suffulciatur. Suppono etiam lucem è fenestra ita esse circumcidendam, vt non multò amplior, quàm

quam ferant pinnacidia, ſubingrediatur in lucem. Suppono demum ex ea vmbra, quam pinnacidium ſuperius in inferiore depingit, ſecundam eſſe, quam penvmbram vocant, accipiendaque ſolum eſſe extrema vmbræ nigerrimæ, tanquam includentia id ſpatium, quod Luminaris diameter nulla ſui parte reſpectat. Iam cum res notatu facilis videatur in vmbra, quam Sol proiicit, ita cortigo hebetudinem delineationis Lunaris. Parata, & ad manum habeo pluſcula alba foliola geminis lineis interſtincta, parallelis illis quidem, ſed intercapedine inæquali in diuerſis foliolis, vt ex facta ſucceſſiue applicatione plurium inferiori ipſi pinnacidio, internoſci poſſit ac determinari, quæ intercapedo exquiſitè vmbra compleatur. Demonſtrationem attexerem, quam in memorata inſinuaui Epiſtola; ſed ipſe ſtatim eam peruidebis. Itaque præſtat heic ſubiiciam, quod in illa non attigi, (neque verò neceſſe fuit; quando poſtulata ſolùm cauſa fuerat diuerſitatis diametri ſecundum obtutum & ſecundum vmbram) præſtat, inquam, ſubiiciam quid obſeruarim hactenus circa [illegible] vtriuſque Luminaris quantitatem. Ac primum quidem prætereo, quod ſuperiore Æſtate, vigeſima nempe menſis Iunij obſeruaui Maſſiliæ, vbi vſurpare trabeculam [illegible] pedum 36. digit. 1. lin. 7. part. 7. vniuersè particularum 62443. Cùm mecum enim detuliſſem, ipsique appoſuiſſem eadem Pinnacidia [illegible]tudinis particularum 796. vmbra ſuperioris deprehenſa eſt in inferiore contracta ad digit. 1. lin. 8. part. 10. hoc eſt vniuersè ad [illegible] 250. ex quibus accipiendo pro [illegible] 273. ratiocinatus ſum ſemidiametrum Solis eſſe grad. o. min. 15. ſec. 2. ſeu diametrum totam grad. o. min. 30. ſec. 4. Superiore nocte, cùm Luna foret ad exortum alta gradibus circiter 10. Vmbra diametri illius decurtatæ quidem apparuerat digit. 2. lin. 1. part. 2. Integræ verò digit. 1. lin. 11. part. 6. Vnde exhibita fuerat ſemidiameter decurtata quidem grad. o. min. 13. ſec. 38. Integra verò grad. o. min. 14. ſec. 9. ſeu diameter tota grad. o. min. 28. ſec. 18. Sed hæc vt dixi prætereunda, quando plures iteratæ obſeruationes non ſunt. Quippe eo ſolùm proceſſeram, vt VVendelino gratificaturus obſeruarem illeic loci altitudinem Solſtitialem, quam, vt hoc dicam obiter, deprehendi eſſe grad. 70. min. 10. ſec. 55. Quoniam vſurpato ſtylo altitudinis pedum 51. digit. 8. lin. 4. part. o. hoc eſt vniuersè particularum 89328. obſeruaui vmbram meridianam minimam pedum 18. digit. 4. lin. 5. part. 10. vniuersè particularum 71750. idque detractâ ſolùm vnicâ particulâ, quòd Sol paullò maturiùs initium ♋ attigiſſet, quàm in ipſa meridie diei 21. vbi particulæ fuerunt 31751. Adeò proinde vt fuerit proportio Gnomonis ad vmbram qualis radij 10000000. ad tangentem 3554312.

Sed ad Diametros Luminarium tandem redeo, quas & ſæpiùs, & quietiùs in hac ipſa Ciuitate, ædibúſque ipſis optimi Fabricij obſeruare licuit, vſurpatâ Trabecula initio deſcripta. Ergo quod Solem attinet, cùm obſeruationes paucæ vix ad paucula ſecunda excurrant; plurium tamen conſentiunt, vt Apogeius ſit grad. o. min. 30. ſec. 12. Perigeius grad. o. min. 31. ſec. 6. Illeic nempe vmbra ſuperioris pinnacidij contrahitur in inferiore ad digit. 3. lin. 2. part. 4. vniuersè part. 460. heic verò ad digit. 3. lin. 1. part. 6. vniuersè part. 450. Quod ad Lunam verò conſenſus ſimiliter eſt, vt Apogeia ſit grad. o. min. 26. ſec. 37. propter vmbram in inferiore pinnacidio contractam ad digit. 3. lin. 5. part. 8. Perigeia verò grad. o. min. 31. ſec. 6. hoc eſt, præcisè prorſus tantâ, quantus Sol etiam Perigeius, propter vmbram ſimiliter contractam ad digit. 3. lin. 1. part. 6. Id mirabere, mi HORTENSI, ſed ego quidem non video poſſe errorem magnum ſubeſſe. Expendes ipſe omnia, & ſi quid vitij, diſcriminíſque obſeruando agnoueris, pro tuo candore admonebis. Iam, vt vel vnum Exemplum habeas diametri per vmbram variæ apparentis, provt Sol decliuis, aut ſublimis euaſerit, Ecce, verbi causâ ſuperiore Iulio, ac die 12. manè, Cùm Sol foret altus 3. grad. Vmbra ipſius in prædicto inferiore pinnacidio fuit digit. 3. lin. 3. part. 6. vnde colligitur diameter grad. o. min. 28. ſec. 52. Alto verò Sole grad. 5. vmbra fuit digit. 3. lin. 3. part. o. Alto grad. 8. vmbra digit. 3. lin. 2. part. 8. Sícque deinceps donec à 15. circiter gradu altitudinis, ac in ipſo meridie vmbra fuit digit. 3. lin. 2. part. 4. Miſſum autem facio incrementum vmbræ eadem proportione à meridie factum, cùm & veſpere antecedente, alto Sole grad. 3. fuit ſimiliter vmbra digit. 3. lin. 3. part. 6. Sícque rursùm diameter Solis fuiſſet grad. o. min. 28. ſec. 52. Ad-hæc vt exemplum etiam habeas variatæ Lunæ diametri, provt vel ſecundum vmbram ſpectatur, vel ſecundum nudum obtutum; ídque in diuerſis lucis gradibus: Ecce cum die 24. ſuperioris Iunij, hora 2. matutina, Obſeruaſſem eadem ratione diametrum Lunæ decurtatam grad. o. min. 18. ſec. 42. propter vmbram digit. 4. lin. 1. part. o. Integram verò grad. o. min. 28. ſec. 36. propter vmbram digit. 3. lin. 3. part. 10. (Refero autem bona fide, cùm Luna inter Apogeium & Perigeium media, videri debuiſſet diametri dimidio minuto circiter maioris: ſed nimirum in Plenilunio obſeruari poteſt exquiſitiùs) cùm id, inquam, ſic peregiſſem, vſurpaui Radium, ac in eiſdem tenebris ſeu ante natam Auroram, & cùm ſola Lunæ reſpectatæ lux tranſuerſùm afficeret oculos deprehendi diametrum eius, decurtatam quidem grad. o. min. $26\frac{1}{2}$ Integram verò grad. o. min. 38. Cùm poſtmodùm autem Aurora cœpiſſet inclareſcere, obſeruaui decurtatam gr. o. min. $25\frac{5}{6}$ Integram grad. o. min. $36\frac{2}{3}$ Rurſus cùm dies foret omnino iam clara, decurtatam grad. o. min. 24. Integram grad. o. min. $34\frac{2}{7}$ Iterùm cum exortus Sol verſaretur adhuc inter vapores ſatis denſos, decurtatam gr. o. min. $23\frac{1}{5}$ Integram rurſus grad. o. min. $34\frac{1}{7}$ Denique cùm Sol foret iam nitidiſſimus, & dies clariſſima, decurtatam grad. o. min. $21\frac{1}{2}$ Integram grad. o. min. 33. Obiter heic adnota, quod dicere oblitus fueram, Diametrum ipſius-met Solis inter vapores exiſtentis, & in altitudine grad. 3. tum cùm per vmbram exhiberetur

beretur solùm grad.0.min.18.sec.52. obseruatam fuisse eodem Radio grad.0.min.33 3/4

Ex his iam pernosces quid tibi Morinus significare voluerit, neque opus est aliquid adiiciam circa rationem, quam exigis huiusmodi apparentiarum. Illæ nimirùm aliæ sunt, quàm ipse perscripserit; & cum huiuscemodi sint, ratio tibi est abûdè perspecta. Quippe & ratiociniis tuis in Dissertatione mecum instituta id debeo, vt me suspicio eius ipsius, quam in prædicta Epistola expressam habes, subierit. Cæterùm de Morino nostro nihil aliud dicere possum nisi quod vir optimus est; de eius opinionibus, déque assentatione, aut potiùs veneratione, qua illas prosequitur, quid dicendum sit, ipse satis nosti. Delectauit me plurimùm, quod perscripsisti de Instructione Naucleris vestris tradita, vt possint in India, aliísque locis Eclipseis Lunæ obseruare. Delectauit etiam optimum Fabricium, qui procurauit per Generaleis Religiosorum Ordinum subditis sibi Religiosis, qui peregrinantur, degúnt-ve in illis Regionibus, idem muneris demandari. Porrò quoniam Instructio illa typis, vt ais, excusa est, per-gratum nobis facies, si curaueris illius Exemplum ad nos transferatur. De Schickardi scriptis nihil prorsus audio; sed nempe longum iam tempus est, ex quo ne noster quidem Diodatus à Berneggero aliquid habet. Nôsti quæ sint earum Regionum, viarúmque impedimenta. Benè Deus fortunet omnia, Tu benè Vale, mi HORTENSI, ac me amare ne desine. Illustris Fabricius te multùm salutat, prosperáque omnia tibi apprecatur. Scribebam Aquis-Sextiis in illius Ædibus, Eidibus ipsis Februariis, M. DC. XXXVII.

Viro incomparabili GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

ADeram nuper Aquis-Sextiis, GALILEE Clarissime, Præstantissiméque Virorum, cùm Inlustris Pireskij nostri τῦ μακαρίτυ, germanus tuas accepit literas, & quanta mei mentio facta abs te fuisset, ostendit. Et confestim quidem gratitudinem testaturus ad te scripsissem; sed partim, quæ ad manum erant negotiola interturbarunt, partim desiderium, ac spes agendi coram gratias continuit. Constitueram videlicet hoc ipso anno te conuenire, inarserátque animus, cùm significatum à Diodato est, grauem morbum ætati iam ingrauescenti superuenisse. Quare apparato commeatu de die discessus deliberabam, cùm ecce renunciatum est itinera omnia terráque, maríque sic occupari milite, vt sine magno discrimine penetrari istûc non posset. Id vbi confirmatum est, ac bona sorte simul accepi te ab eo morbo conualuisse, sic nutare cœpi, vt tandem præstabiliùs censuerim differre adhuc in paucos menseis meam versum te profectionem. Accessi interea ad hanc Ciuitatem & discessuro Lugdunum Veredatio paucos hosce versus exarare placuit, qui Rossio, Cognatóque tuo, optimis viris commendarentur. Accipies proinde & valere me, & gestare semper in mente, medullísque intimis memoriam iucundissimam, ac venerationem tui. Quantum verò putas id doleo, quod commemoras quódque à Diodato iam acceperam, oculorum altero te fuisse orbatum? Sed & quantæ putas id mihi consolationi vertitur, quòd perspectam animi tui moderationem habeo, neque hæreo, quin solitâ, hoc est inuictâ constantiâ casum istum admiseris, tanquam nihil à conditione humanitatis passus alienum? Et versetur etiam alter, qui superest oculus in simili discrimine: cogito tamen te ad hanc quoque iacturam leniter ferendam esse paratissimum; quippe sic affectum, vt quocumque te, vel Natura, vel Fortuna adegerit, lubens, lætúsque consequaris. Nôsti nimirùm quantum præstet sequi volentem, quàm trahi inuitum; & patiendi necessitatem consensione potiùs lenire, quàm repugnantiâ exasperare. Te verò præsertim consentaneum est ad omnem euentum, compositum esse, qui es iampridem aduersus Fatum tantopere exercitatus; quémque vix vllum telum ferire, quod non fuerit præuisum, potest. Quæ cæcitas certè instare videtur, non ex inopinato continget; neque sic mœrore afficiet ob hebetatam corpoream aciem, quàm voluptate recreabit, ob superstitem perspicaciam mentis. Accidat enim; futurus tamen & habendus es, quasi alter Appius, quo inter Romanos nemo oculatior; aut quasi alter Democritus, quo (seu verum, seu fictum sit quod de cœcitate eius dicitur) nemo inter Philosophos solertiùs, ac penitiùs naturam rerum introspexit. An fortè etiam non cogitabis præter hoc spolium, quod nisi aliud, saltem mors sui faciet iuris, superfuturos oculos immortalitatis luce corruscanteis? Videlicet fieri non potest, vt extinguantur, aut intereant fœlices illi oculi, quibus primis concessum est tot res mirandas conspicere, & conspiciundas exhibere. Verùm consisto; ne candorem, modestiámque summam offendam; addóque solùm esse, quod doleam, nisi te lumine vtróque res discernentem conuenero. Quippe tecum communicare in animo erat præter cætera non contemnendum Paradoxum, *Quod aperto licet oculo vtroque, altero tamen solùm videamus visione, quam distinctam vocant.* Sed quamquam non possis ipse explorare, quæ experiundo mihi contingunt; habebis tamen facilè cæterorum experimenta; & vel ex solo parallelismo motus oculorum tibi cognito coniicies, opinor, opinionem hanc videri planè necessariam, Et quæretur quidem fortassis quid alter præterea oculus moliatur; verùm constabit illius axem sic relaxari, aut retrahi, vt planè prorsúmque otietur, & Naturæ ductu ex oculis duobus illius axem dirigi, qui valentior exstiterit; vt solent membra gemina inæqualis esse virtutis.

Plura, Deo volente, coram: Interea nihil adiicio circa dolorem quem concepisti ex immatura Optimi, Nobilissimíque Pireskij morte.

morte. Sane is summo quidem studio bonos, literatósque omneis qua Orbis patet, complectebatur; sed te vt primas in iis tenere arbitrabatur meritò, ita imprimis & suspiciebat, & prosequebatur insigni affectu. Conscius sum ipse quid tui causâ procuratum voluerit; quàm vehementer institerit; quàm obtinere non desperarit. Et quamquam fortassis id tibi, qui es ingenti animo præditus, ἀδιάφορον fuit: saltem illius erga te mens esse non potuit ardentior; nec per eum stetit, staturum-ve fuit quin maxima cum libertate tranquillitatéque degeres quod superest æui. Me quod attinet, ipse te superiorem longè hisce casibus, insultibusque Fortunæ duco; istamque sedem habeo, non instar infausti cuiusdam exsilij, sed instar optatissimi, fortunatissimique secessus. Quasi verò cordati viri quidquam ampliùs desiderent in mediis Aulæ fluctibus, tumultibúsque Ciuitatum, aut quasi tibi in hac ætate possit aliquid esse dulcius, quàm procul abesse à prophana turba, quæ quasi bellua multiceps nihil vere humanum sapit; nihilque, præter simultatem, inuidiam, perfidiam, cæteráque id genus spirat. Isteic proinde contentus viue, & quantum licet fœliciter Vale. Massiliæ III. Eid. Octob. M. DC XXXVII.

Principi Magno, Sapienti, Bono,
LVDOVICO VALESIO, *Alensi Comiti, leuioris Equitatus per Gallias Magistro, & Gallo-Prouinciæ Pro-Regi,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

MAGNE PRINCEPS, Commuto locum, Deo propitio, valetudine commutata. Haud est vero fas te insalurato stationem hanc deserere, in qua te præeunte fui constitutus. Discedens nempe teneor Aquas-Sextias, ne Abbas Campinius lareis repetat, quin salute coram accepta, salutem ipsi referam præsens. Et plenum quidem robur non est: sed vireis fortassis acquiram eundo. Spero certè abundè fore, vt ad te breui redeam, ac præsertim si vel Brinoniæ, vel Belgenserij fueris, vbi adfuturus speraris. Spem aliunde fecit optimus Antistes, is nempe in cuius διοικήσει versaris, fore vt te etiam conueniat ab Assumptione Dei-paræ. Fecit & Belrecullius, eximium illud Iuuenum decus. Vtinam publica negotia illis, mihíque fœlicitatem, hoc est augustissimam simul, ac iucundissimam tui consuetudinem non inuideant. Retulit nuper Robertus meus quantâ excepisses lætitiâ alterum illum Præsulem à partibus meis futurum. Non hæreo etiam, quin ipsi semel, iterúmque adeunti te testatum esse volueris quàm sit rem tibi facturus gratam. Faxit Numen, vt ipse olim non intestatum faciam, quàm tu me sponte obstrinxeris, quàm ego iure euaserim tuus. Quod spectat certè ad id negorium, ecquid fausti non ominer, quòd fœlices tuæ intercedant manus? Sex Primarij Viri sunt, quorum suffragiis res peragenda: debetur autem reuerentiæ augusti tui nominis, quòd conciliatis quatuor, sim iam duobus votis superior. Et ex cæteris quidem duobus, alterum deprecari nefas, nimiúmque est, quòd ipse illi tuam deposcenti gratiam fauere detrectaueris: quid verò alter tibi Parisiis responderit, mihi non constat. Id quidquid sit, maximum fuerit, si prinsquam inde discedas, Vicarium accersiueris, qui Sede vacante suo vtetur iure. Tametsi enim fortè reponat se iam alij fidem dedisse, aut vt det literas habuisse; exigere tamen ex eo poteris, vt quantum per fidem licebit graue non ducat, vel tui causâ symbolum in me suum conferre. Scilicet nullus dubito, quin suæ spontis adhuc sit, & fore confido, vt Electus Præsul libertatem ipsi plenissimam faciat. Recepit quoque præclarus ille, quem primo loco memoraui, suis agere literis, vt conspirantem illum efficiat. Quid verò non euenerit, si ex desiderij tui testificatione accesserit pondus? Vide, OPTIME PRINCIPVM, quantum mihi de te pollicear. Temerè sanè, si me spectem; sed licentia tamen non illicita, si indulgentiam illam tuam, quæ reddidit iampridem me de tua bonitate securum. Viue semper fœlix, & Superis charus, ac benè, imò optimè Vale. Draguiniani in ipso discessu III. Kal. Augusti, M. DC. XXXIX.

EIDEM.

MAGNE PRINCEPS, Iterùm quidem re interpello; sed interpello tamen volentem. Nempe conquestum te memini, quòd ad te non sæpiùs, & Latinè literas darem. Tametsi verò negotiis nunc distineris oppidò magnis; emergit tamen, vel potiùs constat semper animus liber, solésque inter classica, etiam Euterpes tibias audire. Paucis aliunde volo iam te; quoniam sum ad te breui rediturus. Occasionem fecit, qui hac iter faciens literas vltrò ad te accepit. Is Corculi illius tui magnum agit Vicarium; éstque in ipsius Ecclesia benemeritus, notúsque Præcentor. Cùm verò me impensè amet, exoptétque meum negotium pro votis tuis succedere; satagit ipse quoque illud pro sua virili promouere. Et quoniam accepit eum virum, de quo scripsisse commemini, abs re, vt eius quoque suffragium euincatur, accitum iri; ideò insinuanda tibi verba censuit, quæ ad institutum non parum conducant. An-non patiere, OPTIME PRINCEPS, vt illa tibi suggerat, quando mea res agitur, quæ est tibi maximè cordi? Maior est profectò humanitas tua, maior beneuolentia, quàm vt audire lubens detractes. Agnosces porrò virum alioquin cordatum, ac omninò dignum, quicum sermones conferantur. Excusationem nullam subtexo, quia nullam abs me exigis, sed vis candidè, & quod non promereor, penè familiariter agi. Fortunet Deus consilia tua, téque sospitem diu seruet. Vale. Dabam Diniæ, III. Kalendas Septembris, anno Salutis, M. DC. XXXIX.

EIDEM.

EIDEM.

Em, Magne Princeps, quàm debeo tibi gratias vberes agere, ob tam profusam beneuolentiam! Scripsisti ad meum Præsulem, vt significares quid Regi placeret; vt sponsorem præstares te posse à promissis illum resilire; vt innueres te experiri, quid tui causâ facere vellet; vno verbo, vt illum mihi, cæterorum instar quæreres fautorem. Quonam interea, Deum immortalem! dicendi lepore es vsus? Quos stimulos non adhibuisti, vel infixisti veriùs? Quos ad persuadendum, quod intenderas, rationis neruos non contendisti? Dicam ingenuè visus es mihi factus te ipso superior, nec potui mihi non gratulari, ac fœlicitati magnæ vertere, quòd te eum gesseris mei causâ! Habebam certè iam alia: sed hoc habeo nunc argumentum incomparabilis bonitatis, quòd non potuerit etiam in caput coniunctissimum esse comparatior. Faxit Deus ter-Maximus succedant tibi prosperè omnia, & cum impar sim, qui grates rependam, ipse δέξαις, ἢ χάριν meam suppleat infirmitatem. Erit porrò, Optime Princeps, cur admirere virum illum nescio qua ex causa ita obriguisse, vt cautè Marpesia fuerit inflexilior. Alium cèrtè neminem noui, qui non statim dedisset manus, nec puto quemquam esse Mortalium ita natum iratis Gratiis, vt vel audito nomine tuo non euasisset obsequentior. Misit ipse statim consultum ecquidnam responsurus esset: sed ad illum nempe cuius interest, vt votis tuis non fiat sàtis. Et videbis sanè, cùm responderit, vt dare nòn ausus repulsam perspicuam, hærere tamen se insinuet quo retrahere pedem possit. Ita penè iam egerat circa obstrictam tibi fidem; detexi enim quo artificio adniteretur facere fucum, vt quasi Proteus deluderet, elaberetúrque, quæsito prætextu. Rem totam perscripsi ad nostrum, si dicere liceat, Campinium, subnotauíque compedes aureos, quibus ille vinctus tenetur. Indicaui etiam tam illi, quàm præclaro Marescoto, quid facto opus existimem, vt sui vel nolens deditionem faciat. Noui quippe eum nihil æquè, ac fauoris tui iacturam extimescere, sed vt te habet Principem bonum (qui profectò es optimus) ita te esse procliuem putat, qui & verba accipias, & excusationem quamcunque admittas. Quare si innotuerit te, non sine indignatione tergiuersationem eius excepisse, displicuisséque quòd noluerit saltem Maiestati Sacræ obsequi: haud-dubiè deuictus coram te procumbet. Quia verò & tuam, vt mihi videtur, dedecet Personam, & ille se dignum non præstat, cui ipse id significes, congruere magis visum est, vt Marescotus, cui is aliunde plurimum confidit, rem exsequeretur. Vocaui quoque Ber-villam, amicissimum scilicet caput, in partem quandam operæ, ratus per-grata fore omnia, quando & de me agitur, & de testatione tuæ voluntatis, quam irritam fieri non est consentaneum. Tu igitur quidquid id est, æqui, bonique sic consule, quasi ipse ad quidlibet de te audendum me animàris. Vale, Principum Optime, & me amare desine nunquam. Diniæ IV. Eid. Septemb. M. DC. XXXIX.

PETRVS GASSENDVS BORIENÆO Suo, S.

Amicorum Candidissime, reddidit mihi hesterna luce tuus famulus tertium Epistolium. Occupatissimus cùm forem, non vacauit extemporaneam respònsionem cõscribere; is verò recepit se illam circa vesperam quæsiturum. Non rediit tamen; quare ne illam nimis retardatam causeris, mox expergefactus calamum arripio. Sed hem! mi Amice, quàm appositè famulus ingreditur limen, excusationem ex eo texens, quòd heri ad te reuerti non debuerit. Ne heic ergo illum diutius detineam, ago paucis immensas gratias ob singularissimum affectum: Quantum certè tibi debere me sentiam, ipse, qui me nosti, coniicere potes. Virum hactenus non conueni, quia ex quo ipse discessisti, pomœrij fineis egressus non sum. Accepi aliunde locum heri fuisse peruulgato versui, ac interpretationibus, ob quam sibi aselli sui iacturam Martinus creauit. Quamprimum tandem & potero, & licebit illum inuisam; quoniam & debeo, & tu hortaris. Exspectat adhuc doliolum, virus haud-dubiè, non vinum hausturus. Vtinam ex fago comedere vellet; sed alexipharmacum non curat. Commiseram huic nudiustertiùs vnde impostуram conuelleret de claudo in me pedibus non eunte. Quid fidei factum, nondum comperi; hodiernus dies fortè docebit. Multa haberem præterea; sed quia adscribere non vacat, vnum quod lubens intelliges, subiicere animus est. Accepi nempe literas à Principe ter-optimo eidibus huius mensis datas; ex quibus quia Latinæ sunt paucos exscripsisse versus non pigebit. *Nepotis*, inquit, *ad Antistitem tuum missi, reditum exspecto, cuius contumacia tantis à me machinis oppugnabitur, vt supplices, & victas manus cogamus eum tendere. Cunctator Naturâ meditatur aliquid, quod votis respondeat meis. Fortassis sodalium nobis vota conciliat, vt confecto negotio gratior ad me accedat.* Sunt plura, sed heic modus esto. Tu benè Vale Amicorum decus. Ex Museolo XIII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.

Principi Magno, Sapienti, Bono, LVDOVICO VALESIO, *Alensi Comiti, leuioris Equitatus per Gallias Magistro, & Gallo-Prouinciæ Pro-Regi,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Magne Princeps, Redit ad te demum Antistitis Nepos, literásque defert; in quas penetrare, piaculum mihi, ac Religio est,

et. Vereor tamen ne poſſis de me Euripideum illud vſurpare.

Μάντις ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς,

diuinus ſum ad te ſcribens rem ipſam acu tetigiſſe. Perſpicies ipſe quidquid id eſt, & ſi ſit forte aliqua Sphinx, Campinius tibi OEdipus erit. Hoc teſtari poſſum, internuncium tuum ſeſe generosè geſſiſſe, ac eſſe cur in eo agnoſcas animum planè obſequentem. Eſt etiam quamobrem fidem illi habeas, cum referet ecquid-nam cauſæ remoram tantam iniecerit. Iuuabit hoc quoque, vt intelligas quid in receſſu conditum lateat, ac vbi rem pernoueris, id agas pro more, amoréque erga me tuo, quod expedire videbitur. Me quod attinet, longe abſum, vt quidquam præſcribam, aut inſinuem; quando tua illa ſolertia grandiora omnia, & vt ſic dicam, magnificentiora prouidet, ac præſtat. Certè hac ipſa occaſione feciſti ipſe non rogatus, quod ne in mentem quidem mihi occurriſſet; ac tametſi occurriſſet, nefas duxiſſem, aut ſperare, aut abs te exigere. Ita efficis, vt de te dicere idem liceat, quod de Gratiano Auſonius, *Spem ſuperas, cupienda præuenis, vota præuenis, quæque animi noſtri celeritas ſenſuum inſtar afficiat, beneficus præeuntibus antecedītur, præſtare tibi eſt, quam nobis optare velocius.* Hinc nihil mirum, ſi ſentiam me tanta hac beneficentia non onerari, ſed opprimi. & (quod durum eſt animo gratitudinem profitenti) peruideam nullam temporis longinquitatem ſufficere, vt quas debeo gratias debite perſoluam. Hiſce ſi adiunxeris propenſam illam beneuolentiæ teſtationem, quam expreſſiſti nuperis tuis, iiſque amicis literis; quid ſupereſſe animi putes? Eſt ſanè cur contraham vela; eſt cur non modò ſileam, ſed etiam planè obſtupeſcam, ſcilicet non minorem gloriam Mnemoſyne tibi, quam Bellona parat; quando Viris quoque ſtudioſis, vmbraticiſque præripis palmam. Vis dicam quid contigerit? Reuocauit mihi in mentem mellita tua Epiſtola quod Carolus IX. Auus ille tuus, Regum generoſiſſimus, ad Petrum Ronſardum carmine perſcripſit; at diſplicuit tamen me eum non eſſe, qui polliceri idem poſſim, quod Coryphæus ille Poëtarum. Quippe ſi prodire quidpiam ex me poſſet, quod genium haberet, vnde viueret, ſcripta ad me tua intexerem chartis non igne, non ferro, non vetuſtate abolendis. Quam-putas quoque diſplicuit non poſſe me Senecæ inſtar, Epicurum imitari, qui ad Idomeneum ſcribens, rigidæ tunc potentiæ Miniſtrum, & magna tractantem, (ita loquitur Seneca) *Si gloria*, inquit, *tangeris, notiorem te Epiſtolæ meæ facient, quam omnia iſta, quæ colis, & propter quæ coleris.* Pergit autem ille, *Nunquid ergo mentitus eſt? quis Idomenea noſſet, niſi Epicurus illum ſuis literis inciſiſſet? Omnes illos Megiſtanas, & Satrapas, & Regem ipſum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblinio alta ſuppreſſit.* Et poſtea, *quod Epicurus amico ſuo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili; habeo apud poſteros gratiam; poſſum mecum duratura nomina educere.* Neque verò ipſe quoque Seneca mentitus eſt, quando ſuis Epiſtolis ignotum aliàs Lucilium ad nos vſque, & porrò tranſmiſit. Enim-verò, cùm is non ſim, qui talia ſpondere, aut præſtare valeam, neque profectò tu is es, qui timere debeas, ne tanta tua virtus tradatur vnquam obliuioni. Cæterùm quod tuo illo ſtylo in quo grauitas ſententiarum cum elegantia verborum certat, neſcio quid duriuſculum ſenias, id dignum ſanè tua comitate, ipſéque planè aggreſtis ſum, qui ſciam dumtaxat laruam laruam, & ſimiam ſimiam dicere. Qualiſcunque ſim, fœlicem me habeo, quòd tu dignaris amare me. Perge id agere, & Vale. Diniæ XII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.

Commendatio Extemporanea,

Contendunt ecce in Italiam per-eruditi iuuenes Baptiſta Baillius Normanus, & Ludouicus Derodo Delphinas; & quia inuiſum non præteribunt maximum illum Galileum, quem affari vt coram poſſint, peregrinationem præſertim ſuſcipiunt, idcircò ſciant ſe maximum operæ-pretium eſſe facturos. Videlicet Virum conuenient, famá ſuper Æthera notum, & quo alium non extulit ætas hæc noſtra glorioſiorem. Quippe tametſi Orbis terrarum laudatis Virorum inluſtrium ſcriptis, factiſque circumſtrepit; horum tamen omnium memoriam ſilentium altum breui inuoluet, nomen, quod ille Cælo inſcripſit, donec Cæleſtia curæ erunt, apud Homines perennabit. Quæſo Præclaros Iuuenes, ſalutem meo nomine dicant; ac perſuaſum habeant inuidere me, quòd vnà adire, Virúmque complecti perinde non liceat, obſtantibus faris. Apprecor illis fauſtum iter, Aquis-Sextiis raptim, XVI. Kalendas Nouembris M. DC. XXXIX.

PETRVS GASSENDVS BORIENÆO *Suo*, S.

Debeo multa, perſoluo pauca; ſed ſatius eſt aliquid demum, quàm nihil omninò reponere. Perſpectum habeo quidquid tibi mei ergo contigerit: non fuit verò id tibi ferre quàm mihi audire ingratius. Te ſcilicet amoris candor facere potuit alacrem, me quòd cauſam præbuerim, non potuit angor non occupare. Hoc vno ſum nomine fœlix, quòd tu me nec ignarum habes, nec immemorem tanti tui affectus. Vtinam liceat, quantum me tibi deuinctum agnoſcam, opere teſtari. Spero ſaltem fore, vt olim meminiſſe iſta nos iuuet; vbi mutuò in apricis illis, viridariiſque fabulabimur. Vale interea, ô candidum, & dulce Amicorum Decus. Aquis-Sextiis Non. Nouemb. M. DC. XXXIX.

I LVDOVICO

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπϱάττειν.

OPTIME PRINCEPS, En redit Campinius abs te, nec defert tamen literas, quas receperat abs te postulare. Eæ sunt, quas pro tua illa incomparabili bonitate conscribere dignatus es ad Grassensem Episcopum. An-non boni consules, si quas ille oblitus est, exigam iam per famulum, quando ipse nequeo te coram adire? Consules haud-dubiè, méque eum habebis, quo obsequentiorem non deuinxeris, neque obseruantiorem tui. Vale IX. Kal. Febr. M. DC. XL.

EIDEM.

SCribere nolui, sed ire ipse: obstitit tamen nescio quod fatum. Id perrumpam Deo propitio, nec longas sanè moras heic traham. Vtinam interea valeas optimè, ô & dulce Decus, & Præsidium nostrum. Diniæ, ex Musæolo XVI. Kal. Maias an. Sal. M. DC. XL.

EIDEM.

ESt sanè, quòd me non iam moræ, sed morositatis accuses: nisi accipias quid remoram mihi iniiciat, vnde excuses. Mouit scilicet Præsul noster quietis impatiens camarinam, quæ vt clarescat, Collegæ omnes enixè obtestati sunt, ne videar subito discessu deserere communem causam, ac vireis quidem omneis explicui, vt bonus ille præter Statuta, vsúsque Ecclesiæ nihil attentaret: verùm nihil profeci, in eóque iam sumus, vt prouocationis auxilio vtamur. Mittimus proinde quæsitum iusta Appellatoria, quæ vbi lege agentes impleuerimus, nihil erit, quòd me deinceps detineat. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS; & me, quod facis, æternùm ama. Diniæ ex Musæolo VIII. Kalendas Maij, M. DC. XL.

An-non pro tua bonitate patiere salutem abs me Optimo Bervillæ dici?

EIDEM.

PRæter omnem profectò spem rescribo ecce, nec iam aduenio. Quippe non rescripsi per complureis dies, qui discessurus in singulos fui, & non discessi tamen, quia in singulos subnatæ sunt variæ resistendi causæ. Qui eas subtexuit is ipse fuit, qui priores texuerat; sed technis illius breui finis fiet. Vtcunque fuerit, expecto solùm πνεῦμα τὸ ἅγιον aduentum, ipsóque propitio vela tandem faciam ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκόστης. Ita & officio erga Deum fungar, nec deseram Fratres, qui id expetunt, vt simus ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ & non suberit cur deinceps discedam abs te ante ipsum חַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה. Sospes intereà esto, ac Vale. Diniæ ex Musæolo XII. Kalendas Iunias, M. DC. XL.

Salutem semper plurimam, quantum per te licet, Bervillæ dico.

Verè Pio, Docto, & Amico Viro ATHANASIO KIRCHERO *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

REdux in hanc vrbem, Optime KIRCHERE, literas accipio abs Naudæo nostro, quibus salutem nomine tuo, vt semper solet, plurimam dicit. Non possum verò me continere, quin ad eum rescribens schedam hanc seponam, qua grates iam toties debitas rependam. Eram quoque vltrò ad te perscripturus quod à me diebus proximis circa variationem Magneticæ acus obseruatum fuit. Nempe Valesius noster scripsit se tibi significasse eius libelli argumentum, quo fides est facta in Anglia variationem hanc decreuisse. Conieci autem fore, vt lubens ex literis meis addisceres, si quid eius rei haberem in promptu. Cum primùm ergo admonitus obseruationis Anglicæ fui, reuocaui statim in mentem obseruatam mihi Parisiis variationem longè minorem, quam Authores eam præscripsissent. Memini quoque illam Diniæ, Massiliæ & in hac ipsa Ciuitate nunquam posterioribus annis eò potuisse pertingere, quò prioribus peruenisse noram. Quare & rem sum facilè persuasus, & parùm abfuit, quin mei me pudoris suppuduerit, qui inuariatam variationem habens, meæ culpæ adscripsissem totam obseruationum varietatem. Re communicata cum eximio illo Iosepho Galterio, Valletæ Priore, qui-cum, mecúmque aliàs penes nostrum Peireskium, τὸν μακαρίτην, es conuersatus, non est ille quidem perinde adsensus, sed dignam tamen rem censuit, quæ à nobis exploraretur. Cum ipse verò vix iam à morbo diuturno conualesceret, incumbendum mihi præcipuè rei obseruandæ fuit. Peregi autem tam intra ædeis, quas ille iam inhabitat, & in quibus recens Meridianæ lineæ ductæ sunt, quàm intra alias, quas iunior incoluit, & in quibus lineæ ante triginta annos supra pauimentum exaratæ adhuc conspiciuntur. Ne longum verò faciam. Doressens quidam tum Professor Philosophus, & Arelatensis postea Ecclesiastes variationem in hac Vrbe ante annos prope quadraginta censuerat esse graduum nouem. Ipse Galterius non longè post deprehendit Doresseum acu non satis prolixa vsum, nec lineam ipsi habitam ex intersectione cum vmbra perpendiculi Azimuthum referentis ad obseruatam interea Solis procul à Meridie versantis altitudinem supra Horizontem, quæ est profectò Methodus omnium optima semper visa. Quamobrem cautiones quas decuit, adhibuit, ac obseruauit variationem consistere infra gradum septimum, breuíque peruidit ne

ne attingere quidem ſextum. Superueniens ego ab annis circiter duobus ſupra viginti, certus prope fui variationem non excedere quintum gradum. Re conſequenter, & repetitis obſeruationibus, exploratâ deprehendimus variationem paulò minorem gradibus quinque, definitámque gradibus quatuor cum dodrante habuimus. Hac præoccupatione ducti (neque enim fateri pudet) nihil deinceps hæſimus, quin variatio huiuſmodi pro conſtanti habenda foret, vnde & oſcitantiùs mentem deinceps aduertimus, & ſi quid incongruum apparuit, meræ negligentiæ attributum fuit. Sanè cum ante quatuor annos obſeruarem Maſſiliæ proportionem vmbræ Solſtitialis ad Gnomonem, & Meridianis lineis ductis Pyxidem amplam, accuratéque elaboratam applicarem, memini ſæpius conqueſtum me quòd variatione Magnetica tertium gradum non ſuperante, non duxiſſem lineas ſatis exquiſitas. Nunc verò quid putas abs me obſeruatum? Nulla fuit profectò Meridiana linea cui acus variè applicita peruenerit ad tertium gradum. Ac in aliquibus quidem conſtitit ad duos cum ſemiſſe, viſa eſt etiam aliquando non peruenire prorsùs ad duos; verùm applicita ad lineam, quam habuimus maximè tritam, quæque eſt adhuc maximè omnium ex antiquioribus conſpicua, duos omninò gradus exhibuit. Adnixus eſt optimus Senex id cognoſcere etiam ipſe, ægréque demum fidem adhibuit, cum tam procul à quinto gradu reſiſtere acum conſpexit. Atque hæc ſunt tandem quæ te ſcire volui, ne ſi cum fortè plures aliunde obſeruationes habueris, teſſera mea deſideretur. De cauſa nihil adhuc potui, quod ſatisfaciat, comminiſci, tametſi variè verſauerim, & Copernicanam anticipationem, & Gilbertinam verticitatem, & Keplericos nucleos, & Democriticos hamulos, catenuláſque, & alia id genus oppidò quàm multa. Exſpecto quid cenſueris ipſe, qui præter inſignem ſolertiam perfeciſti haud-dubiè experimenta longe plura. Vale, Aquis-Sextiis, v. Non. Iul. M. DC. XL.

Clariſſimo, & Doctiſſimo Viro FORTVNIO LICETO, *in Bononienſi Academia Philoſopho Eminenti,*

PETRVS GASSENDVS S.

Deliberandum diu non fuit, FORTVNI LICETE, Vir Eximie, an accepto tuo de Quæſitis libro, deberem ad te ſcribere; cùm tu me in eo ſic obſtrinxeris, vt planè oportuerit meum erga te gratitudinis affectum teſtari. Quippe, &c. Aquis-Sextiis Eidibus Auguſti, anno Salutis M. DC. XL. *Habetur ſub Titulo, de Apparente magnitudine Solis humilis, & ſublimis, Epiſtola.*

PETRVS GASSENDVS, NAVDÆO *Suo*, S.

Seſqui-menſis eſt, mi NAVDÆE, ex quo ad Licetum ſcribere occipiens, dedi ad te literas, quibus me breui tranſmiſſurum quidquid ſcriptum foret, ſpem feci, &c. Aquis-Sextiis, Eidibus Auguſti, M. DC. XL. *Exſtat ad calcem ſuperioris.*

Clariſſimo & Doctiſſimo Viro HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Ecquem me virum habeas, Virorum Humaniſſime, qui ſemel, iterúmque prouocatus, nihil reſpondeam, & vix iam tandem poſt tertiam interpellationem aliquid reponam? Scilicet annus prope eſt, ex quo me beare tum literis tuis, tum libelli egregij *De Solidorum grauium naturali motu*, Exemplo voluiſti. Menſes quoque non multi ſunt, ex quo aliæ literæ tuæ ad me peruenerunt, & dies perpauci, ex quo tertiæ, quæ cum Exemplo alio eiuſdem libelli fuere deſtinatæ. An-non proinde iure ſuccenſeas, quaſi aut ego inſoleſcens, tantam humanitatis tuæ teſtificationem parui fecerim; aut obtorpeſcens non potuerim diligentia hac tanta excitari? Ego verò, Præclare Vir, torporem in me pudendum agnoſco, & cui niſi pro tua illa bonitate eximia ignoſci non debeat: Cæterùm enim, quàm mihi caræ literæ tuæ fuerint, quàm cara tua munera, non eſt mihi dicere promptum. Sed res nimirùm ita ſe habuit. Literas tuas ſemper accepi aut in itinere, aut in ipſo ad iter faciendum procinctu; & cùm ſemper in primum otium reſponſionem diſtulerim, effectum eſt, vt vel nanciſci parum otij licuerit, vel aliquid ſemper interuenerit, quod aliò traduxerit curam. Nunc etiam parum omninò abeſt, quin huc appulſus, occaſionem ad te ſcribendi prætermittam; adeò promptum reditum parat Princeps, Pro-Réxque optimus, quicum acceſſi, & quicum nuper, cùm iam Tolone diſceſſiſſem, poſtremæ tuæ redditæ ſunt. Ne committam tamen, vt diutiùs officio deeſſe conuincar, haſce conſcribo (raptim licet) & commendaturus ſum, vt ad te mittantur quam-primùm. Doleo nimirum, quòd paratæ heſterna luce non fuerint, cùm Veredarius hàc iter fecit. Imprimis autem gratias tibi, quantas poſſum maximas habeo, quòd agere mecum literis prior occeperis; quòd me fieri amicitiæ tuæ participem volueris, quòd xenia etiam contuleris; quòd finem ſilentio, velut obſtinato tuâ conſtantiâ induxeris. Deinde, quòd rogas ecquid de libello abs te tranſmiſſo ſentiam; ſcito me illum ſuſpicere propter demonſtrandi methodum ſpecialem. Quippe eximius Galileus, qui eadem propoſuit, & plura deduxit,

alia ratione progressus est : Egregius autem vir Balianus propriam aperuit semitam, ac perspicuum fecit posse multis viis ad Veritatem perueniri. Et postulat quidem concedi nonnulla, quæ quispiam fortè abnueret, quòd Naturæ subtilitas hebetudinem sensus non sequatur; quòd coactus retinaculo motus, non videatur vllo momento coæquari liberrimo : quòd perpendiculorum parallelismus in similitudinem assumptus non eximat difficultatem; cùm velut ex eius suppositione circa hæc nostratia interuallula error tantò proditur magis, quantò heinc magis receditur; ita ex postulatorum concessione tantò possit maior detegi fallacia, quantò motus prolixior (videlicet ex Cælo vsque, aut ad Centrum vsque) vsurpabitur. Enimverò & cohærentia experimentorum illis fidem facit; & consequutio prôportionis, qua grauia decidentia velocitatis acquirunt gradus. Mirabile certè videatur, si Balianus solo ratiocinio eam proportionem inuexerit, quam primus, quod sciam, Galileus est experiundo assequutus : Et par est tamen ita censere, cùm ille adeò inclytus Vir experimenti nec proprij, nec Galileani meminerit. Est mihi porrò specialis quidem eam obseruandi methodus, ex descensu puta per aquam, quæ tardatiorem casum faciens, obseruabiliorem reddit per momenta celeritatis acquisitionem; attamen non est cur heic loci quicquam de illa congeram, vt neque de Physicis causis, quas ad explicanda huiusmodi symptomata sum aliàs commentus. Recipis adhæc te missurum Exemplum duorum Dialogorum, quos præclarus ille Licetus committi prælo mandauerit. Res verò mihi quidem per-grata; sed fronte planè perfricta sim, si cum nihil præ manibus, quod rependatur iam habeam, ausim acceptatione mea tuam prouocare liberalitatem. Memini primis illis tuis habitam fuisse abs te mentionem meæ cuiusdam Epistolæ, quam clarissimus Vir & expendisset, & in opus suum de Quæsitis dignatus fuisset inserere. Ego tum id opus nondum videram : neque priùs vidi, quam Naudæus noster (nostrum appello, quia ad me scribens, te agnitum sibi, amicúmque profitetur) exemplum transmisit, quod accepi solùm superioribus mensibus. Accepta porrò occasione testandæ gratitudinis scripsi copiosè ad Licetum : Vtinam verò non præ nimia loquacitate obruerim : adeò multa congesta sunt, quæ circa Problema illud de Speciebus, vmbrísque corporum venere in mentem. Siquidem præter Physicas causas, præcipuorum effectuum, quæ circa Visionis mysterium occurrunt, Paradoxa quoque multa interserui, quæ non-nisi æquum, atque perspicacem, qualis ille est, iudicem sustineant. Memini etiam te requisiisse, an superstes esset, & quid-nam rerum ageret celebris ille Medicus Faber. At quia Naudæus significauit plura te de illo Parisiis, quàm ego nôrim, accepisse, idcircò nihil heic adiicio, adhortórque solùm, vt si paratum habes id opus, quod titulo subindicasti, id euulgare ne differas; cum seu ille simile quidpiam ediderit, seu suppresserit, tua tibi laus sit integra futura. Videlicet fieri non potest, vt vterque vel in idem collineaueritis, vel iisdem experimentis, iisdem ratiociniis, iisdem ordine, figuráque dicendi vsi fueritis; vt proinde eadem planè sperare ex vtroque liceat. Quod scribis de Viro insigni Iacobo Gaufrido nostrate, quem generosissimus Parmæ Princeps sibi à Secretis esse voluit, fuit longè acceptissimum. Quod verò sperasti eam mihi cum illo intercedere amicitiam, vt quas familiareis exoptas tradere possim literas, scias velim ne ea quidem fœlicitate me esse, vt probare me illi facie, nomine-vè cognitum possim. Quare & licet benè de Viri humanitate coniicio, non ausim tamen rem pertentare, quæ te nihil iuuet, & me nihil aliud, quàm ineptum declaret. Si credas tamen literas quomodocumque profuturas, nihil me respiciam, sed dabo, quàm conducenteis potero, vt in me saltem obsequendi non desideres voluntatem. Vale. Scribebam Antipoli, XI. Kal. Octobris M. DC. XL.

Viro Clarissimo A. F. PAYENO, *Iurisconsulto Auenionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

AN-non me iure habeas Mortalium morosissimum, in quo ex datis vsque tuis humanissimis literis causari potes tantum moratum? Pudet profectò Baronis nostri Viri optimi pollicitationem, & exspectationem tuam iam toties delusam; Pudet varia negotia segnitiem-ve obtendere, vt excusationi prætextus quæratur. Quare & præstat vt venia, si indulgendam censueris, bonitati tuæ adscribatur tota. Spero autem fore, vt etiam condones, quòd iam tam pauca respondeam, cum intelliges me reuerâ etiam-num fuisse præpeditum, neque arripuisse calamum, nisi ne Baro inclytus absque Epistolio ad te aduentaret. Quem verò me tandem haberes, nisi hac saltem occasione testarer gratitudinem, quòd me prior conuenetis, quòd te amicum obtuleris, quòd mea deprædicaueris, quòd lucubrationum mearum aliquid habere cui inuigilares, expetieris? Ac par esset quidem tecum aliqua ex obseruatis communicare; sed non heic mihi illorum copia, qui maturioris reditus spe apud lareis omnia deposui. Faciam tamen satis quam-primum licebit; ac ne exspectabo quidem donec domum rediero, si quæ niues, & frigora præcipitârunt tantopere, mitescere Cælum non-nihil patientur. Quod de variatione Magnetica rogas, scito illam quoque nobis variam esse; Quippe ante annos triginta singularis noster Iosephus Galterius, Prior, ac Dominus Valletæ prolixiorem contraxerat, fixámque & ratam habuerat graduum sex; quadrante

drante aut triente minus, & cum ante annos viginti vterque ſimul incumbentes gradu integro minuiſſemus, habueramus, nihil iam habentes, ipſam inuariatiſſimam. Nunc verò poſtquam noſter Valeſius Anglicæ illius obſeruationis admonuit, mentem ſeriò aduertimus, deprehendimúſque illam vix excedere duos gradus. Id nempe acu applicita tam Metidianis lineis, quæ ante annos XXX. ductæ, indeletæque perſeuerârunt, quàm alıis recentioribus, quæ demiſſis ſemper ad varias Solis altitudines perpendiculis, fuere exaratæ. Verùm Deo ptopitio aliàs de his plura. Salutem intereà dico plutimam eximio illi San-legerio, abs quo, & ab optimo Bardio memini iucundiſſimam nominis tui mentionem factam. Vale Eruditiſſime Vir, & me vt cœpiſti, ſic amare perge. Dabam Aquis-Sextiis, IV. Kal. Nouemb. M. DC. XL.

Viro Erudito, & Amico Sincero PETRO PVTEANO *Claudij F.*

PETRVS GASSENDVS S.

INſinuauit Luillerius noſter poſtremis ſuis literis, adhibuiſſe te ægrè fidem iis, quæ ad ipſum perſcripſeram de factis à me circa motum Proiectilium experimentis. Id verò miratus, &c. Aquis-Sextiis, XII. Kal. Decemb. M. DC. XL. *Habetur ſub Titulo, De motu impreſſo à motore tranſlato, Epiſtolæ.*

EIDEM.

MOram non traho, Vir Eximie, ſed mox obſignatis, miſsíſque, quas peruidebis literis, haſce occipio, vt liberem de propoſita Parentheſi fidem. Aquis-Sextis III. Eid. Decemb. eodem anno. Quippe, &c. *Habetur ad calcem ſuperioris,*

Erudito, Candido, & Amico Viro D. IOANNI CAPELLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

HAud ſanè hæſeram, mi CAPELLANE, quin ſi Luillerius noſter communicaret tecùm meam illam ſatis prolixam Epiſtolam De apparente magnitudine Solis humilis, & ſublimis, &c. *Habetur ſub Titulo, De apparente magnitudine Solis humilis & ſublimis, Epiſtola.*

Clariſſimo, & Doctiſſimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

ET hac etiam vice, per-optime BARDI, redditæ ſunt mihi in ipſo ab Vrbe diſceſſu tuæ literæ Kalendis Decembribus datæ. Memoras initio ſcripſiſſe te alias diebus mox antè præteritis: Ego verò illas ad me nondum perueniſſe ægerrimè fero. Repete quæſo, ac mente veſtiga, qua illas via tranſmiſeris, plurimi quippe redemptas velim, vt quam mentem tuam iis ſignificatam inſinuas intelligere, & ſatis proinde pro mea erga te obſeruantia facere poſſim. Etenim quod de literis abs Clariſſimis illis Viris Galileo, atque Liceto, ſeu conſcriptis, ſeu conſcribendis obiter attingis, non capio. Non quòd tu diſertè mentem non aperias, ſed quòd aperire te viro, qui priores tuas iam acceperit, perſpectáſque habeat, præſumas. Ac ſuſpicor quidem facete te etiam mentionem illarum, quas ipſe ab Auguſti vſque Eidibus ad Licetum dedi, quarúmque etiam cum nuperas ad te ſcriberem memini; ſed vereor, ne hanc ſuſpicionem faciat deſiderium, quo flagro pernoſſe an eæ literæ fuerint ad Licetum perlatæ. Cùm illas enim Romam ad noſtrum Naudæum, cuius interuentu Bononiam tranſmitteretur, direxerim; nec reſcire quidem in hunc diem potui, Romam-ne vſque, & ad optimi illius amici penetrârint manus. Id mihi fuit conſolationi, quòd cùm poſtremis hiſce tuis accepi exemplum eorum Dialogorum, quorum mihi ſpem feceras, quibúſque eximius Licetus te intercedente donatum me voluit. Debeo porrò ingenteis gratias illi propter donum, tibi propter operam: & cùm par ſit animo grato mentionem mei nominis eius calamo, ac tuo ore toties expreſſam excipere; tum id præſertim commemorandum, quòd meam illam Epiſtolam *de Solis ſublimis, humiliſque* vmbra iteratò edi vterque voluiſtis. Eſt verò cur tibi ſimul gratuler, quòd talem ſis nactus Amicum, qui tibi parteis præcipuas in iis committat Dialogis, quíque eximias animi doteis abs te præ ſumma modeſtia penè conſepultas iacere non ſinat. Nempe id ſaltem adnoto, dum totum librum curſim euoluo. Euoluo, inquam, ne cùm tenear ad te quam-primùm reſcribere, comprobem me in cognoſcendo argumento non negligentem. Tametſi certè per primum otium gratias habiturus optimo Liceto, cogito rem pleniùs & diſquirere, & cum eo conferre; nihilominùs tecum quoque, cuius ille perſonam induit, paucis agere ex officio eſt. Sed velim pernoſcas mihi penitùs non innotuiſſe diſſidium, quod inter Viros Clariſſimos Licetum atque Claramontium intercedere Dialogi docuerunt. Siquidem neque illius opus *de nouis Aſtris, & Cometis*; neque iſtius reprehenſionem, vel fando inaudieram. Non potui porrò non ægrè ferre, Viros & magnos, & amicos, eò potuiſſe procedere, vt bona mutuò verba non audiant; Quippe cùm id moris minùs deceat, & profeſſionem Sapientiæ, & Humaniores literas, quibus vterque effloreſcit. Verùm ſpero rem compoſitum iri, & Claramontium eadem haſta, qua læſit, vulnus curaturum, ac præſertim cum obſeruârit nihil fuiſſe propterea abs Liceto dictum acerbius. Percurri ergo imprimis opus *de Centro & Circumferentia*; adnotauíque magnum Virum pro ſolita illa ſua diligentia nihil feciſſe reliquum; &

& subtiliter etiam excogitasse plurima, veluti centrum leuitatis in apice leuium, ascendentiúmve corporum, & centrum qualitatis neutrius in qualibet Cæli particula constitutum. Percurri & opus inscriptum *de Terra vnico centro motus singularum cæli particularum*, obseruauíque quod superiùs insinuatum fuerat, de Terræ globo cum aëre ad vertices vsque montium circumfuso, ecce cum nempe Physicum centrum, circa quod Cælestia moueantur, potiusquam punctum, partém-ve vllam circa medium insensilem, id ipsum in hoc repeti, copiosissiméque, & nullo omisso probationis genere, aduersus Claramontium defendi. Percurri denique, & illud *de Regulari motu, minimáque parallaxi Cometarum Cælestium*, animaduertíque Licetum propugnare fusissimè argumenta illa Tychonis de Cometarum motu per circulum maximum, déque per-exigua illa Parallaxi, ex qua conuincitur non ferri omneis infra Lunam, vt censuit Claramontius. Neque me latuit institutum, quo Licetus innuit sategisse se demonstrare in opere *de nouis Astris & Cometis* Aristotelis Philosophiam cum Astronomorum experimentis consentire. Optime Bardi, cùm redierim solùm heri in hanc vrbem in Comitatu Optimi Principis, & Pro-Regis nostri, cœperam hosce ad te versus hoc statim manè exarare. Pluribus prosequuturo adest ecce mihi ex inopinato Tabellarius hac transiens, ac postulans si quid fortassis sit mihi præsto præ manibus. Ego verò ne oblatam occasionem prætercam, qualescunque sunt versus, trado, confisus te excusaturum, quòd non modò alteram manum, sed ne iteratam quidem lectionem præ festinatione patiantur. Vale Aquis-Sextiis, Non. Ianuariis, M. DC. XLI.

Ita propemodum se habet hæc Epistola, quòd ipsum-met protographum cum suis lituris consignatum non potuerit hûc, nisi memoriter, transferre.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπραττειν.

Discedo ecce, cum tu accedis; ât volens facio, quia te volente. Significabit Robertus meus quid causæ fuerit, cur maturârim, cur ipse posterior discessurus sit. Postulabit etiam abs te meo nomine Epistolium, quòd quia peruidebis esse è re mea, scribes haud-dubiè non inuitus. Quæ consignata volueras verba, resignare non distuli: cognosces autem quemadmodum Viri illustres gesserint morem. Inclytus Galliardus mira comitate, cùm tu abires, deuinxit me: id tibi insinuo, vt non sinas meam gratitudinem intestatam. Vale ô Decvs Principvm, Aquis-Sextiis, IV. Eid. Ianuariis, M. DC. XLI.

Eidem.

In redeunt ad te Sanitiensis, & Glandatensis Præsules, Roberto meo comitante, ipse discedo heinc Parisios, & ne lareis quidem reuiso. Quid causæ sit, ex illis disces, qui simul etiam enarrabunt, vt omnia se habuerint, vt omnia nobis successerint. Æquum est autem, vt ex me nôris incredibilem animi ardorem, inconcussámque constantiam, qua tui ergô sese gesserunt. Non commemoro autem odium penitùs implacabile, quo noster ille semper exæstuat; id cognosces ex Glandatensi, cuius vehementiæ, ac industriæ quantum debeam, non, si vox quidem ferrea sit, non si ora centum exprimere possim. Recepit tibi significandum quid adhuc ex tua desideretur opera; non hæreo verò, quin tu illud tantò exsequaris lubentiùs, quantò rem tuam ex re mea facis. Nempe id demum superest, vt cœpto negotio coronidem imponas. Rem insinuaui etiam Roberto, cui rerum pro me agendarum indiculum concredidi. Scribam amplius, Deo propitio cum Lugdunum peruenero. Tu interea, optimè Vale. Dabam Ebreduni in ipso discessu, XI. Kal. Februarij, M. DC. XLI.

Eidem.

Non mirabere, cur heinc scribam; cùm iam nôris me non potuisse in Delphinaleis illos monteis, nec Vapinio, nec Sistarico penetrare. Scilicet tantæ niuium moles occùpârunt itinera, vt viatores omnes heinc illeinc resistant. Necessitate ergo cogente in has inferiores regiones deflexi, vnde iam rectà iter instituo. Interea cum Mannâ transietim, vetulam vidi, cuius Marchio aliquoties mentionem fecit. Ea est octogenariâ maior, neque è lecto facilè assurgit; sed nempe ex casu, quo præfracta tibia perfectè sanata non est. Facies illi vegeta satis, neque rugosâ admodum, ostendit viraginem fuisse; & ipsa, & quæ circumstabant mulierculæ aliquot, testatæ sunt renatos denteis ante ânnos circiter quatuor, cùm quindecim scilicet annis vixisset planè edentula. Rogata num per dentitionem exquisitum fuisset dolorem experta, exquisitissimum, respondit. Quin-etiam, inquit, infandus est, quo per hæc tempora discrucior. En quippe vnum iam emersurum, qui omnem quietem conturbat. Is autem fuit molarium vnus ad læuam maxillæ superioris partem. In illam cum respicerem, animaduerti paucos denteis albicantes, aut integros; plurimi quippe nigrescebant, nonnulli erant carie exesi. Plura Deo volente per otium. Cùm hesterna luce prandissem Balmetis, transire volui per Vallem-clausam, vt mirabilem illam Sorgæ scaturiginem contemplarer. Non vacat illam describere, faciam autem Deo propitio, si interquieuero tantisper Lugduni. Vale interea Optime Princeps. Dabam hospiti ad te transmissuro, cùm discederem Insulâ in Comitatu Venasino, VI. Kal. Febr. M. DC. XLI.

Eidem.

EIDEM.

Deſtinâtam pluribus ex hac vrbe perſcribere; verùm feſtinanti non ſuppetit tempus. Vnum eſt, quod tacere non poſſum; Illuſtriſſimam nempe Heroïnam tuam Coniugem nullo non officio deduxiſſe in parteis meas Præſulem Heduorum. Ita oportuit auguſtam domum in me deuinciendo conſpirare totam. Videtur aliunde meus hûc appulſus non ſine quodam Numine in id tempus incidiſſe, quo properantem ad te egregium à Secretis Virum videre, & affari licuit. Quippe ex ipſo quoque non pauca addidici, quæ noſſe interfuit. Excepit nos communi menſâ noſter ille Campinius, publicus Iuſtitiæ in hac vrbe Vindex, qui quantum te ſemper & colat, & amet, dicerem, niſi nôſſes ſatis? Seruet te nobis ſoſpitem Deus in annos Neſtoreos. Dabam Lugduni in Itinere. Kal. Febr. M.DC.XLI.

Finiebam Epiſtolium, cùm allatæ ſunt, redditæque mihi iucundiſſimæ tuæ literæ IV. Kal. præſentes datæ. Quam auidè exoſculatus, quàm arctè complexus illas fuerim, ipſe qui tui erga me amoris, qui meæ in te obſeruantiæ non neſcius es, coniicere potes. Accepi ſimul, quas es dignatus commendatitias adiungere; vtar verò ipſis, vt mones, communicato conſilio cum præclaro ac iure tibi cariſſimo Victoriæ Abbate. Quod mittere dignatus es ad Graſſenſem Epiſcopum, qui nominationem ratam adſerat, conſentaneum eſt eximio affectui, quo cœpiſti me proſequi.

Dij tibi, ſi qua pios reſpectant Numina, ſi quid
Vſquam iuſtitiæ eſt, & mens ſibi conſcia recti,
Præmia digna ferant.

Iterum Vale.

EIDEM.

Scripſi ad te paucis diſcedens Lugduno. Subij deinceps Ligerim, in quo ſuborta tempeſtas me integrum diem Digonij detinuit. Succeſſit die ſequente in idem diuerſorium Hugo Antagoniſta, cum Cameratio San-victorino. Ipſe, quia expeditiore vehebar nauigiolo, Briaram maturiùs perueni, dimiſſóque lembo Aureliam vſque conducto veredis mihi vtendum cenſui. Cùm perueniſſem Corbelium, ſcaphidium rurſus vſurpaui, quo fœliciter denique quinto Eid. hûc appuli. Quem primum conueni ſuccedente die, fuit tuus Abbas, Inclytus ille, qui ſanè provt virum decuit tibi addictiſſimum, literas tuas, méque excepit. Is inter cætera officia per-affabilem præbuit illuſtrem Chavinium, qui lectis tuis literis adeò ſe comem præbuit, fauotémque omnem pollicitus eſt, vt perſpectiſſimum fecerit quo te cenſu habeat, quo affectu colat. Dies fuit ante-cinereus, quo etiam videre, affaríque licuit placidiſſimè illuſtrem Noyerium; &, ne quidpiam illius diei fœlicitati deeſſet inuiſi prætereà optimum illum Caldo-Bonæum, qui me conſequenter reuiſens, renunciauit Heroïnam Duceſſam Aquiloniam commendaſſe me Præſuli Carnotenſi, huic non-niſi heſterna luce literas tuas reddere potui; quæ ſanè illi tam gratæ fuerunt, vt ſeſe nihil non tui causâ præſtiturum receperit. Illuſtriſſimum Principem Parentem tuum, quia ruri eſt, conualeſcítque, nondum vidi. Literas etiam nondum reddidi illuſtriſſimo Principi Condæo, tum quia ferè hactenus inter Filij nuptias fuit, tum quia rebus aliis procurandis tempus impendi. Præſules omneis, qui Comitiis ſunt interfuturi nondum ſum affatus. In his eſt Auguſtodunenſis, quem tamen accepi generosè reſpondiſſe Abbati San-vandrillæo aduerſarij parteis tuenti, ſe prorsùs à meis futurum. Conuenient cras omnes apud Altiſſiodorenſem, vt definire valeant quo die ex Vrbe diſceſſuri ſint, quo udituri Comitia. Sanitienſem cum meo Roberto in dies ac horas exſpecto: quippe ex literis Campinij tranſiiſſe eos Lugduno in confeſſo eſt. Deſunt verba, vt exprimam quantum me Graſſenſis, optimus ille deuinxerit, ſcilicet nihil reliquum ad ratam præſtandam procurationem ſuam fecit. Quæſo te pro tua bonitate, gratitudinis meæ ſenſum per noſtrum Berecullium illi inſinuandum procures. De negotij ſucceſſu nihil eſt, quod adiiciam. Nulla quantum coniector fiet Agentium commutatio in ſequens quadriennium. In id mihi incumbendum, vt cauſa mea cum Hugone decidatur; & ſi ſuperior fuero, in ſubſequens quinquennium admittar. Omnia Deus ter-Maximus pro beneplacito diſponat. Neſcio quas alias literas dare prætereà in Prouinciam poſſim. Neceſſe eſt tamen amici me hoc præſertim tempore, niſi ad eos ſcribam, excuſatum habeant. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & præſidiũ meum. Obliuiſcebar rogare te, vt ſi quid tranſmittendum ad me fuerit, id ad Andream ſecretarium, officioſiſſimum iuuenem, cum literis tuis deſtinari iubeas. Comperio nempe hac via me recepturum omnia longè diligentiùs. Ber-villam ſemper, vt par eſt, ſaluto. Iterùm Vale. Pariſiis, XV. Kal. Mart. M.DC.XLI.

Hæc iam ſcripſeram, cùm proſper aduentus Sanitienſis Præſulis, ac mei Roberti renunciatus fuit: hoc te ſcire volui, quia & viros amas, & iucundum duces, quòd Illuſtris Præſes reſcire tuo iuſſu id poſſit. Erit profectò quod lætetur Germanum ſibi numquam viſum firmiore valetudine, neque Robertum hilariore.

EIDEM.

Scribo adhuc ad te ex Vrbe; ſed proximo tamen diſceſſurus die. Scilicet Præſules quo die conuenturos prædixeram, diſtulere diſceſſum in totum octiduũ. Literas tuas non reddidi Illuſtriſſimo Principi, quoniam Andream, cui eas Abbas inclytus concredidit, à ſex vſque diebus videre non potui. Siſtaricenſis Præſul aduenit, qui tuas de me literas oſtendens, nihil non ſe tui causâ facturum pollicitus eſt. Die Lunæ ſeu V. Kal. fiet Comitiorum auſpicatio; cauſa autem noſtra vel non diſcutietur, vel ſaltem non dirimetur ante finem hebdomadis. De ſucceſſu eſt ſemper cur metuam ab Abbate San-vandrillæo, tanto feruore aduerſarium tuetur, tanta autho-

ritate pollet, ac ex contracta potissimum non ita pridem affinitate. Gloriatur certè se aliquot auertisse suffragia;& cùm deflectere Pręsulem Augustodunensem non possit, futurum sperat, vt Decanus Matisconensis ab eo desciscat, suffragiúmque irritum reddat. Spes mea semper in Domino, qui causæ æquitatem nouit. Vtinam eius voluntas fiat. Scribere alij nemini vacat,sed nempe tu satis es bonus, vt si qui amici te rogauerint, quî valeam; valere me dicas. Vale tu optimè, ô PRINCIPVM DECVS,& præsidium meum. Parisiis VIII.Kal. Mart. M. DC. XLI.

EIDEM.

EN denique, OPTIME PRINCEPS,quo fine negotium coronatum fuerit. Cœperat causa primo statim Comitiorum die disceptari (quid rei fuerit aliàs exponam) cùm delecti sunt Præsules, allectíque alij ex inferiore Cleri ordine, qui acta censerent. Primas in iis tenuit Archi-Episcopus Tolosanus, Vir omni elogio superior, qui postquam nouit ex familiari, plenóque fiduciæ colloquio auersari reipsa me, quod nisi cum dedecore poteram non prosequi, negotium arbitratu suo componendum vltrò suscepit. Non ignoras, OPTIME PRINCEPS (quod nôrunt etiam Bervilla, Berecullius, & Valletæ Prior, amicorum intimi) optasse me semper exoriri aliquem, qui in id curæ incumberet, vt me ex illo honestis quibusdam conditionibus expediret. Itaque ansam arripui; ac tametsi mihi videbar haud-dubiè superaturus suffragiis, ius tamen cessi aduersario, acceptis conditionibus, quas optimus Præsul cum suis Assessoribus,ex quibus Arelatensis Archidiaconus fuit, præscribenda censuit. Quæ illæ fuerint edicam aliàs. Nunc, cùm non vacet abundè est, si noueris magnâ me lætitiâ perfundi ex translato onere, quod ne toto quidem Crœsi auro impositum humeris vellem. Vox est Comitiorum me relictis spinis delegisse rosas; quietémque mihi non proprio,sed alieno dispendio comparatam fuisse. Probârunt consilium etiam qui tui causâ fauebant constantissimè, Sistaricensis, Augustodunensis, & Sanitiensis Præsules; itémque Prior San-Victorinus; ne quidpiam dicam de cæteris. Hæc raptim, dum scribo Parisios, quo proximo die discessurus sum, Vale, ô DECVS PRINCIPVM,& præsidium meum. Meduntæ, Kal. Mart. M. DC. XLI.

Cùm ne Riantiensi quidem Baroni, mei tam amanti, ad quem videbis literarum fasciculum dirigi, scribere quicquam liceat, manda, quæso, quis exitus negotij fuerit, significari.

EIDEM.

REdditæ sunt mihi ab Andrea literæ tuæ suauissimæ, IV. Kal. Martias conscriptæ. De iis quid possum dicere, nisi quòd tu semper similis es tui. Quas nuperas dedi Meduntæ de negotij exitu te certiorem facient. Cùm hûc redij, mirum dictu quantopere Amici omnes congratulati fuerint. Scilicet me mihi ac Musis redditum esse agnouerunt, quem penè condoluerant intra procellas Aulicas, & ciuileis turbas coniectum, absorptúmque iri. Ipse, quid mihi in votis esset, significare ausus non fueram, nisi vni Luillerio; adeò verebar ne Aduersarius mentem alicunde subodoraretur. Agendum semper seriò fuit, vt illi metum incuterem, quo mihi expetitas pacis conditiones demum offerret. In fructu iam est, quòd iucunda veterum Amicorum consuetudine frui placidissimè licet; sed cumulata erit voluptas cùm te licebit reuisere. An id sit futurum ante anni finem, spondere planè non audeo. Si te priùs tamen, vel publica pax, vel certè induciæ sinerent, quod sæpe optasti, venire ad nos; Non redires sanè, quin me, quod sæpe promisi, in comitatum dederem tuum, Ne intereà otiosus per Æstatem sim, quæsitum mitto quam retractare elucubrarionum farraginem, possim. Eam dum exspecto, fortassis edam, quam dudum Vitam Peireskij, τοῦ μακαρίτου pellegisti. Itinerarium de quo loqueris, compendio quidem, sed integrè habes; nisi literæ aliquæ perierunt.Scripsi quippè Ebreduno,in ipso discessu; scripsi Insulâ, & Lugduno in itinere. Scripsi ex hac Vrbe ab ipso appulsu. Obstinatam mentem Antistitis noui; sed tu præclarè insinuas Horatianum illud, *leuius fieri patientiâ, quidquid corrigere est nefas.* Mittam proxima occasione, quam ad Augustodunensem scribis, Schediolum addam,quo meam gratitudinem testatiorem faciam. Si fortè ad Sistaricensem,& Sanitiensem scripsetis, significare poteris te gratam habere constantiam, qua ad meum vsque negotium compositum perseuerârunt. Veretur posterior ne consilium, quod cœpi sis improbaturus; videlicet è re non fuit innotescere omnia omnibus. Quamobrem fac quæso, vt intelligat rem tibi esse non iniucundam. Ber-villæ semper apprecor salutem. Vale, OPTIME PRINCIPVM. Parisiis postridie Non. Mart. M. DC. XLI.

EIDEM.

SCripsi mox antè literas alias, quibus Franciscum Amalricum nostratem Canonicum te salutare desiderantem, commendatum facerem; Scribam fortassis alias in gratiam Lafayæ,tum vt gratias agam propter bona verba,quibus illum es consolatus, quòd se comparare ad expeditionem præ inualetudine non potuerit; tum vt exorem ne quod munus implere hac vice non valuit,detrimento illi impositum sit; sed ad ampliora potiùs provt spem facere dignatus es, gradui. Nunc scribendum nihil superest, nisi quòd iam sum vberrimè affatus viros Religiosos, ac tùi obseruanteis, Hilarionem, Mersennum, Reynaudum. Inuisebam heri Burdelotium; bona autem sorte incidi in Russilionensem Comitem, qui me complexus, illicò rogauit de te, quî valeres. Retracto nunc Peireskij Vitam prælo commissurus statim à Paschalibus. Tu Vale DECVS PRINCIPVM, & præsidium meum.Parisiis, Eidibus Martij. M. DC. XLI.

EIDEM.

EIDEM.

NIhil potuit contingere dulcius, quàm non displicuisse tibi, quod cepi consilium asserendi me in tranquillam vitam. Campinio paulò secus visum; sed nempe vt optimus est, meíque amantissimus, dolet non saltem fuisse mihi conditiones æquas, & vtileis magis. Ego verò quamuis aliunde nihil penè in rem meam vertatur, maximi tamen æstimo Animi quietem, & libera studia. Nullo certè cum auro commutatum velim, quam voluptatem iam percipio, dum quidpiam pacatissimè lego, meditor, comminiscor. Quippe nemo possit auidiùs diuturnam aut famem, aut sitim explere. Accedunt hisce deliciis, mellitissimæ literæ, quibus me beare suauissimum ducis. O te optimum! ô me ter-fœlicem! Viue diu, ac semper Vale, DECVS PRINCIPVM, & præsidium meum. Parisiis, XI. Kalend. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

NOn multum vacat Sacro hoc die calamo dare operam; quia tamen Berecullius noster significauit peruelle te negotij conditiones nosse: En paucis, vt se res habuerit. Exonerabam seriò pectus coram optimo Archi-præsule, cùm id vnum esse cordi insinuaui, vt suppeteret vnde posset creditoribus fieri satis. Tum verò ille, dummodò, inquit, debita tua non excedant librarum millia quinque aut sex, spero negotium confectum iri. Ego autem, excedunt, inquam, duobus aut tribus millibus (quippe præter Chirographum, cuius ipse commeministi, liberârat me iam alio Campinius, superérantque partim Aquis-Sextiis, partim Diniæ leuiora alia) & ille, vereor ne sit plus nimio, inquit; siquidem Vir, quicum rem habes miræ tenacitatis est, prælaturus abs te habere vel huiusce summæ dimidium. Videro tamen an, cùm supersint muneris gerendi anni quatuor, & stipendia in singulos quatuor millia librarum sint; partiri summam sic liceat, vt octies mille in rem tuam cedant. Ad quæ ego, vt videbitur, inquam, nam tametsi exemplo Agens possem plura exigere, ídque in re præsertim curta; spes est tamen fore, vt Deus in futurum prouideat, abundéque est, si præteriti anxietate mens eximatur. His sermonibus habitis, optimus ille ita incubuit, vt rem demum deduxerit quò proposuerat deducendam. Est igitur Hugo mihi traditurus octo librarum millia, dimidium perfectis Comitiis, residuum post annum exactum: ídque vel Aquis-Sextiis, vel pro libitu in hac Vrbe. Conditionem tamen appositam voluit, vt si fortè currente anno è viuis excesserit, residuum illud exigere ab hæredibus non sit fas, & æquum. Hæc sunt, PRINCIPVM OPTIME, quæ de negotio addiscere pro tua illa eximia beneuolentia per-optasti; Et pernouisses quidem priùs; sed pollicitus fueram me nemini euulgaturum, præterquam vni Campinio, cuius potissimùm intererat nosse. Enim-verò quod ad te spectat, dicere videor nemini, quamquam & me à data fide pene liberum sentio, quando rem per alios innotuisse iam plærisque comperio. Vtcumque sit tamen, nolim fieri author; adeò vt cum possint Berecullius, & Ber-villa esse conscij, velim prætereа cum nemine rem per ipsos communicari. Salutem illis plurimam dico, nec tu dici heic abnuis. Vale OPTIME PRINCIPVM, & præsidium, ac Decus meum. Parisiis, IV. Kal. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

LIteras habui, OPTIME PRINCEPS, à Natali Tornatore Ecclesiæ nostræ Presbytero, quibus accipio illum tua authoritate indigere. Nescio an te id deceat, aut qua ratione eius votis te intercedente fieri satis possit. Hoc vnum testari, & possum & debeo, virum esse omninò bonum, Diniensiúmque neminem esse, cui sim, quàm illi obstrictior. Ipse est, qui meorum omnium negotiolorum curam gerit; qui in ædibus meis habitat; quem commensalem habeo; cui si dixero vade, vadit, si, veni, venit; cuius ea est in me propensio, vt quidquid mea intersit, suâ interesse haud secus ducat. Sanè Præsule etiam nostro adeò erga me malè animato, ipse quoque illius odium subire veritus non est; & cùm Præsul plureis amicos, imò & quem famulum nôsti, auertere tentauerit, Tornator nec prece, nec pretio, nec minis, nec iniuriis, à mei amore deflecti vnquam potuit. Quin-etiam, quod me tam constanter amet, causam fuisse existimo, cur bonus ille eam ipsi ansam ad te confugiendi fuerit machinatus. Quæ innuo, vt cum certus sim te, vt me amas, nihil mei causâ, quod in te fuerit, non præstiturum, intelligas perinde esse illi, ac mihi gratificari. Dicerem plura, nisi hæc satis. Tu, OPTIME PRINCEPS, Vale, Parisiis, Non. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

DEum immortalem, quàm bonus es! ausus fueram rogare te, vel expetieram potiùs postremis meis literis, vt quam abs te opem Tornator ille meus exigeret, non esset graue impertiri. Tu verò quam-primum res tibi innotuit, & ne exspectato quidem meo desiderio, negotium voluisti confectum, ac plura etiam fieri mandasti, quàm mihi optanda ipse nouerim. An-non hæc summa bonitas, amórque nimius erga me? Sed nempe Deum imitaris, qui nos non modò inconsultos, sed immerenteis etiam suis cumulat beneficiis. Vtinam Ipse præmia digna, qui fons est bonorum inexhaustus, ferat, nam tibi quidem grates dignas persoluere haud opis est meæ. Quas nuperas ad me dedisti, vel potiùs quibus me beasti, non habui satis tempori, vt eas, cùm ad te scriberem, fuisse redditas renunciarem. Testari dignatus es meam pro Lafaya commendationem non exstitisse tibi ingratam. Hoc ipsum verò quoque est, pro quo tibi gratias debeo immortaleis. Id

illi

illi iam significo: & quia literas à me poscit, quas ipse manu sua donet, ideò præter hoc Epistolium, aliud eius manu accipies, quod quæso sit non importunum. Nisi facerem, posset ille aut me frigidum ducere amicum, aut persuaderi me de tua diffidere beneuolentia. Illud ego nolim, hoc ipse non vis. Literas accepi diebus proximis ab Episcopo Augustodunensi, cum fasciculo, quem iam ad te transdo. Scripsit specialeis in eo conclusas ad Heroïnam tuam Coniugem; & quia rationem, vt puto reddit commendati mei ab illa negotij, idcircò mihi ipse permisi, quoniam ex officio esse credidi, eas conscribere, quas istis attexo. Tu benè, imò optimè Vale, Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis, pridie Eid. April. M.DC.XLI.

EIDEM.

CVm nihil mihi possit contingere dulcius mellitis tuis literis, tum quas nuperas habui, mellitissimæ exstiterunt. Non ob id sanè, quòd me animæ dimidium tuæ salutasti (id enim me potiùs rubore suffudit, tot nominibus imparem, tot parasangis sepositum) sed ob suauem adeò pro excusso iugo ponderoso congratulationem, vt potuerit etiam si quid pœnitentiæ fortè superfuisset, prorsus delinire. Quid non neruorum intereà emollientia verba habuerunt? Erat apud me Vir per-eruditus, cùm tuas accepi literas. Is me legente, Deum! inquit, vt stylus hic Tacitum sapit? Ego verò, imò, inquam, dicere debuisti, vt Taciti genium? adeò potest optimus Princeps potiore iure, quàm Lipsius, appellare Tacitum suum. Cætera vt prætercam, id verum præcipuè, deterritum me, quòd arduum esse agnouerim, inter abruptam contumaciam, & deforme obsequium medium inuenire. Quibus scilicet paucis diebus interesse Comitiis licuit, facile fuit peruidere, aut loquendum ad gratiam, aut esse à gratia prorsùs excidendum. Cum illud verò pro indole, institutóque abhorrerem, istud pro rerum gerendarum conditione extimescerem; nihil visum tutius, salubriúsque est, quàm lubricum adeò iter declinare. Et suggillabant quidem boni, meíque amantes Prælati, quasi animo despondcrem, neque durum Virtutis callem tenere possem impauidus. Ipse verò, id vobis, inquam, perfacile dictu, factúque, quibus illicò discessuris agendum nihil supererit, at cùm fuerit mihi deinceps tātum temporis in Aula terendum, Viríque illi grauissimorum negotiorum causâ tam sæpe adeundi, quibus displicere non erubuerim. Dicite, amabo, qua fronte, qua mente repulsas, supercilia, ac fortè grauiora excipiam? Ac si immersus quidem iam forem, necessitas-ve adigeret, enatarem sanè totis viribus, & vel fœlix emergerem, vel fortis perirem: Verùm re adhuc integrâ, & cùm mihi nihil sit necesse, ecquid me dem præcipitem, voléńsque experiar iniquitatem Fortunæ? Hæc tum ego, quæ tibi iam non improbari gaudeo. Viue, ac Vale Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis, XIII. Kalend. Maias, an. M.DC.XLI.

EIDEM.

EST nobilis quidam Diniensis cognomen habens à Salice, qui repetitis vicibus vt donem ad te literas deposcit. Vellet enim quantum coniector, causam nescio quam commendari in Sabaudi Principis Aula, ratus si haberet à te literas, fore vt Princeps, eiusve Parens dici fieri ius imperarent. Ipse huc vsque abnui, nesciens quî possis pro temporum, rerúmque conditione esse comparatus. Nunc sanè etiam subterfugio; non quòd verear ne minùs me ames, tanquam importunè nimis rogitem; sed quòd non feram te in eas quasi angustias coniici, vt vel non sponte aliquid præstes, vel inuitus aliis opinionem facias, quòd in me non satis propendeas. Et agnosce quantum aliunde confidam. Æquum foret me Ber-villæ, Berecul ij-ve vsurpare industriam ad subodorandum nihil-ne prohibeat, quò minus concedas quod expetitur: Et ecce malo tamen ipse, ipsi tibi id insinuare, vt significari mihi iubeas obstaculi-ne quidpiam subsit. Nempe si subsit, quàm potero ingeniosè virum auertam, ne rogaturus te adeat. Sin minus tum votis illius nihil subueritus faciam satis. Vale interea quàm optimè, Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis VI. Kalend. Maias M.DC.XLI.

EIDEM.

QVod ad te scribam nihil est, nisi hoc ipsum, nihil esse quod scribam. Fallor tamen? Sed nempe consilium vt in arena accipio. Quid hoc est, inquies? Succurrit, inquā, vt ad te perscribam quid iam agam rerum. Ecquid verò est? Absoluo examen Primę Philosophię, siue Metaphysicę Renati Cartesij viri celebris, quā manu-scriptam Mersennus habuit, meæque censuræ commisit. Operis argumentum rogas? Ecce author illud distribuit in Meditationes sex, quarum Prima inscribitur, *De iis, quæ in dubium reuocari possunt.* Secunda *de natura Mentis humanæ, quod ipsa sit notior, quàm corpus.* Tertia *de Deo, quòd existat.* Quarta *De vero, & falso.* Quinta *de essentia rerum naturalium, & iterùm de Deo, quòd existat.* Sexta *De rerum naturalium existentia, & reali Mentis à corpore distinctione.* Vis pernosse quidpiam vberiùs? Ecce *In Prima* dubium facit, quidquid in hunc diem cognouit, tum ob frequentem Sensuum fallaciam: tum ob somniorum delusionem, ob quam certus esse non potest, iam-ne dormiat, an vigilet; tum ob quempiam fortè errorem, in quem possit, nisi à Deo, saltem à malo Genio induci. *In Secunda, Cogito,* inquit, *igitur exsisto:* ac tum requirit ecquid-nam sit, animaduertítque se non esse corpus, sed præcisè rem cogitantem. Heinc se dicit Mentem, quæ corpora esse iudicans, quia illa cognoscit, tantò magis se esse inferat, quantò se clariùs, hoc est, cogitatione propria cognoscit. *In*

In Tertia habet pro Regula, *Quidquid clarè, distinctéque percipit, verum esse*; vnde & quia cognoscit per Ideas, & Ideatum vna repræsentat Deum, scilicet substantiam æternam, infinitam, omnipotentem, ac cætera; Et hæc Idea tantum habet realitatis obiectiuæ, vt neque ipse, neque alia causa præter Deum, producere illam in Mente potuerit: Eamobrem cùm ipsam clarè, distinctéque percipiat, & aliunde à Deo se habere sciat, neque ea in re possit decipi; concludit exsistere Deum. *In Quarta*, probat Deum fallere non posse, esse se errori obnoxium, quòd de nihilo participet; errorem esse Voluntatis, seu arbitrij, quatenus latiùs, quàm Intellectus, patet, & iudicium de rebus ferr, quas Intellectus non percipit clarè. *In Quinta* agnoscit se habere Ideas corporeorum accidentium, vt extensionis, ac figuræ; & acceptâ figurarum vnà, vt puta Triangulo, argumentatur Deum necessariò exsistere, quia non minùs impossibile est concipere Deum, seu Ens perfectissimum, cui desit exsistentia perfectionum præcipua, quam concipere Triangulum, qui non habeat tres angulos pareis duobus rectis. Additque propositionem, quòd Deus exsistat, certiorem esse quacumque alia etiam Mathematica; quòd de cæteris certum esse non liceat, nisi priùs constiterit Deum esse, neque esse fallacem. *In Sexta* ratiocinatur, esse aliquid, præter seipsum, idest præter Mentem, ac specialiter proprium corpus, & quia habet Ideam corporis distinctam ab Idea Mentis, concludit esse proinde Mentem distinctam a corpore; ac exsistere sine illo posse. Quid de istis sentiam, cognoscere aues? Cum conclusiones prorsum amplectar, nempe Deum exsistere, Mentem separabilem esse; non adrident tamen ratiocinia, quibus ille putat se eas demonstrasse. Hæc & non habui, & habui scribenda. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, v. Non. Maias M. DC. XLI

EIDEM.

NE sit molestum, OPTIME PRINCEPS, monstrari à me tuas literas; id enim simul tuâ, meaque, & Reipublicæ interest. Tua interest; quia tametsi tibi non alius studiorum sit præfixus scopus, quàm vt quæ negotiis intercurrunt otia non inutilia exigas, & honestissimam voluptatem rerum gerendarum curis intermisceas, non est tamen nihili habendus, qui honor blandè vestigare, vltróque ambire virtutem solet, etiam inuitam. Meâ interest; quia licet & mihi studia ipsa sint pretium, non potest nihilominùs gloriosior fieri accessio, quàm si boni, doctíque omnes probari tibi ea nouerint, ac me eum esse, quem tu tam bonus, támque doctus Princeps tantopere ames. Interest Reipublicæ, quia in hac tanta peruersitate celari non debet tam rarum exemplum, quo edoceantur Proceres quantum virtus, ac eruditio cohonestet amplam fortunam; & sentiant minores vellicatam aurem, quasi suppudere illos debeat temporis iacturam vltrò facere, ac te indefessum in Artibus bonis excolendis non imitari. Quod me attinet, nullus acrior infigi valeat stimulus, quàm ex perspecto illo ardore, quo caues adeo sollicitè, ne dies abeat sine linea, ac censes illum planè periisse, in quo non quidpiam legeris, scripseris, fueris meditatus. Perge modò, OPTIME PRINCEPS, quando tua hæc studia sunt non solùm tibi oblectamento, sed aliis etiam emolumento; & sic habe, tantò tuam gloriam pleniorem fore, illustrioremque, quantò pauciores æmulos habueris, parem neminem. Significauit Bereculius quemadmodum te gesseris erga meum illum Antistitem; id ipse totum refero ad amorem erga me tuum. Conuenit ille cum meis Collegis, & meo quidem vnius damno, præter fas, & recens, antiquúmque ius; Sed nempe agendum interdicto erit, vt iure, præsénsque eò restituar, vnde me ille iniuriâ, absentémque deiici suis technis curauit. Tu Viue, & Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, VI. Eid. Maij. M. DC. XLI.

Eximio Viro RENATO CARTESIO,

PETRVS GASSENDVS S.

VIR EXIMIE; Beauit me Mersennus noster, cum tuarum illarum sublimium de prima Philosophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præstantia, ingenij perspicacia, nitórque dictionis mirificè placuit, &c. Parisiis Eid. Maij M. DC. XLI. *Habetur sub Titulo, Disquisitio Metaphysica, seu Dubitationes, & Instantiæ aduersus R. Cartesium.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS

Εὐ πράττειν.

NImis bonus es, qui ira me amas. Quòd dare illas literas te inconsulto nolui, publicarum rerum ignorantia fecit. Certè de tua beneuolentia diffidere me, non est quòd verearis. Literas ergo dabo, quia non improbas; verùm proxima solùm occasione. Nunc me quippe Mersennus noster facit occupatissimum, qui transmissurus crastina luce in Hollandiam Animaduersiones illas meas in Cartesianam Metaphysicam, donec exscribuntur, sollicitè instat. Heinc neque iam tecum agam pluribus; abundè erit, si gratias agam ob testationem affectus tui erga me constantissimi aduersus meum illum Antistem factam. Noluisti ipse literis tuis, quæ tua est moderatio, eos sermones significare, quos, satagente illo tecum redire in gratiam, habuisti de me; at illi profectò mihi innotuerunt. Quod scribis declarasse illum velle etiam mecum redire; quî potuit seriò facere, quando interea omnem mei conciliandi ansam

sam præsecuit? Scilicet mihi interea id iuris suffuratus est, cuius nisi sim planè excors, atque improbus, dedicationem necessariam fecit? Nam si me solùm id attineret, condonarem facillimè; at Beneficij mei ius est, quod vt illibatum accepi ab Antecessoribus; ita ad Successores transmittere teneor. An committam, vt illi mihi vertere olim opprobrio possint, quod in me satis aut animi, aut fidei non fuerit, vt vsurpatorem sinerem impunem? Videre profectò ne posse quidem Ecclesiam prius repetere, quàm in integrum fuero restitutus. Et Spinosa quidem Vir optimus; sed facilem nimium sese præstitit, cùm de iure me attinente, & de quo non fuerat controuersiâ, ita permisit transigi, vt ipse spoliatus eo fuerim, & homo infensissimus, cui cordi magis nihil fuerat, illo tanquam præda exsatiauerit ardorem hostilem. Sed hem quo abripior! id ignosce ac benè Vale DECVS PRINCIPVM & Præsidium meum. Parisiis, XVI. Kal. Iunij, M. DC. XLI.

Quòd iter susceptum vertat prosperè, è pectore voueo. Literas hac vice non habeo à nostro Bereculio; sed superiore geminas habui. Cum Ber-villæ memineris, an-non patiere heic adiici quam multam illi salutem dico? Peireskij Vita est tandem sub prælo. Vale iterùm.

EIDEM.

PErscripsit ad me Bereculius Antistitis mei pollicitationes. Illis diffido, quia noui, quàm modicæ fidei Vir sit. Quòd sciam certè, nisi aduersum me promissis suis nunquam stetit; Sed nimitùm voluit abs te reconciliatus discedere; fretus interim transactione, quam aduersum me pepigit, vel potiùs extorsit. Et vis scire, quid cogitârit? Videlicet posse humanitùs quidpiam tibi, mihive contingere, priusquàm de iure controuersia fiat. Profectò, si homo ἀναλφάβητος, Græcam non affectasset fidem, declarasset schedâ tibi consignata velle se nihil meo iuri, ea transactione derogatum, & rem constare integram donec pleniùs cognosceretur. Non fecit? Scito anguem latere. Cur verò putas illam ad calcem conditionem apposuit, vt nisi iura ea transactione sibi tributa consequeretur, non staret ipse cæteris? Cur, inquam; nisi quia agnouit iniuriam mihi à se illatam, nec potuisse Collegas meos in ipsum transferre meum ius; ac intereà putauit omnem conquerendi ansam mihi adimi, quod secus Capitulum totum in me-met veluti armarem, quasi aduersus fœdifragum, instaurandíque belli authorem? Clausula sanè insolita, naturæ contractus aduersa, & de qua (si id per amicos à me salutatos liceat dicere) ne Normanus quidem quispiam cogitasset. Ac non me latuerat quidem eius mens; sed accipio ecce Diniâ literas, quæ illam planè perspectam faciant. Quid te his tamen rebus detineo, HVMANISSIME PRINCIPVM, quasi nihil possim scribere, quod sit tibi lectu iucundius? Condona, quæso, animi motus, qui frangi posse visi non sunt, nisi ad te appellerentur. Nisi tam bonus, tam mei amans, tam tui esses similis, non effunderem ista in tuum pectus. Aliàs agam de aliis. Nunc saltem tacendum præterea non est, quod Bereculius adiicit, non potuisse omninò te, qui es Hominum mansuetissimus, tam aduersus Antistitem, quàm aduersus Spinosam bilem continere. Qua de re quid dicam, non habeo nisi quod nimiùm fœlix sum, qui te erga me talem habeo. Viue igitur, ac optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IX. Kalend. Iun. M. DC. XLI.

ANTONIO GODELLO, *Grassensium Episcopo*,

PETRVS GASSENDVS S.

PAucis ac serò respondeo, PRÆSVL OPTIME, sed perspecta nempe tua bonitas opinionem facit peccandi impunè. Rescripsissem tamen maturiùs; verùm is codex, intra quem latuit præclara tua Epistola, est nuper dumtaxat Belgenserio missus. Nunc, nisi scribo pluribus, concurrenteis, nescio qua sorte, occupationes possum causari. Et perrumpo nihilominùs, quòd treis denique versus, quàm nullos dare ad te præstet. Id præsertim, quia Bereculio te esse Aquis-Sextiis, meminisséque mei nunciante, vellicari aurem non abs re persentio. Suppudet quippe videri me præ negligentia immemorem tam virtutis tuæ eximiæ, quàm amoris erga me tui. Peireskij Vita mandatur iam typis, foliorum formâ quadripartitâ; eáque erunt, quantum coniicio, numero propè sexaginta. Quintum iam-num excuditur, pollicetúrque Typographus operam satis diligentem. Quod tu scriptum probas, non de opere, sed de materia accipio, quæ haud-dubiè superat opus. Agnosco interea candorem, sed non sine beneuolentia, quæ imponere tibi potuit. Vtcumque sit operam dabo, vt in me obseruantiam, gratitudinémque desideres nunquam. Vale, Parisiis, IX. Kal. Iun. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

SI ex me quæras, OPTIME PRINCEPS, quid iam rerum agam, paucis referam. Nôsti varia Experimenta, quæ circa res proiectileis, deciduásque per-acta sunt, cùm per superiorem Autumnum, quà curru, quà equo perlustrares Prouinciam, & Triremi celerrima tenderes Massiliâ Castelldifium versus. Quippe non modò te auctore plærique illa exsequuti sunt, sed præiuisti quoque ipse, & vt egregiè perceperas, ita eximiè edisseruisti quî contingeret, vt omnes motus rerum à nobis tam emissarum, quàm dimissarum perinde fieri apparerent, seu id corpus, cui insisteremus quiesceret, seu moueretur. Ego subinde ad

ad Amicos in hanc vrbem ea perſcripſi; & quia fuere à quibus fides non-niſi ægrè impetraretur, ideò conſcripſi vberiores ad aliquos Epiſtolas, quibus causâ expoſitâ eximerem admirationem. Oſtendi nempe id potiùs fuiſſe futurum admirabile, ſi lapis ſurſum ex curru aut equo, vel naui tranſlatis proiectus in ipſam manum non recidiſſet, aut ſi ex ſummo malo dimiſſus, non decidiſſet in pedem mali. Nunc igitur præcipuas duas eiuſmodi Epiſtolarum volentibus ipſis retracto, ac vt euulgentur vltrò patior; etiam poſterior, quâ oſtenſum eſt Copernicæam (niſi Pythagoricam potiùs, & Platonicam) de motu Terræ opinionem impetendam eſſe argumentis firmioribus, quàm quæ vſurpare eſt moris. Id ſtupore profectò dignum, homines non è vulgo modò, ſed eruditos etiam, & ex Philoſophis, Mathematiciſque maximè illuſtreis obiicere experimenta, quæ neque ipſi fecerint, neque ab expertis acceperint; ſed quæ putent ita debere neceſſariò ſuccedere, vt perfeciſſe illa ſe iactitare non erubeſcant. En præ cæteris Clauij verba, *Pari ratione efficeretur lapidem, ſeu ſagittam aliquam magna vi ſursùm directè proiectam non in eundem locum recidere, veluti in naui aliqua celerrimè mota accidere conſpicimus.* Quid tu heic dicas, qui in naui celerrimè mota, ſecus accidere conſpexiſti: Et ſi dixiſſet quidem ille, *veluti probabile eſt, aut veluti ferunt, qui fuerunt experti*; ſolam vel negligentiam, vel credulitatem cauſarer; at cum id dixit, *veluti accidere conſpicimus*; eſt ſanè cur prætereà ſummam admirer ſecuritatem. Tu benè Vale, PRINCIPVM, DECVS. Scripſit ad me nuper Arnulfus (affinis ille ſcilicet, hoſpéſque Draguiniani meus) timere ſe quidpiam à Conciuium malè animatorum technis: ſi te adierit, certus ſum te illi præſidium ſolitum non denegaturum. Iterùm Vale, Pariſiis, Kal. Iun. M. DC. XLI.

EIDEM.

NE mirere, OPTIME PRINCEPS, ſi immoderati iſteic ſint feruores; tales certè heic quoque vigent, quales vix ſenſit Africa. Ac fortaſſis quidem videri penè intolerabiles poſſunt, quòd repentè ſubierint; quòd diuturnis, exquiſitíſque frigoribus ſucceſſerunt: ſed vt vt ſit vix medio Iulio exſpectatus fuerat æſtus importunior. Hæc verò rerum eſt inconſtantia, quæ humanam omnem prouidentiam eludit. Nam ſuas quidem cauſas hæc habent; ſed ſagacitati noſtræ nuſquam obuias. Sol diſpenſator eſt caloris, quo accedens ad nos Æſtatem, abſcedens creat Hyemem; at cùm incedat, vno tenore; cur non vno quoque tenore increſcit, ac decreſcit calor? An-non eſt neceſſe cauſæ interueniant, quæ & hanc interruptionem faciant, quæque & media Hyeme æſtus, & media Æſtate excitent algores? Eæ ſunt ergo cauſæ, quas dixi fugere humanam ſolertiam. Repetunt ipſas Aſtrologi ex Schematiſmis Siderum; ſed hæ non poſtremæ illorum ſunt nugæ. Quippe Schematiſmi lentiſſimè fiunt: ſunt hæ mutationes prorſus repentinæ. Et ſi fierent quidem propterea ex Sideribus quædam veluti ſpecula, quæ radios Solis nunc collectos, nunc diſperſos tranſmitterent; id quandam veri ſpeciem præferret; nunc verò illi orbiculi nunquam ſeſe ita componunt, vt variationem facere alieni, vel ſui caloris, ſenſibilem poſſint. Videntur ergo potiùs ex ipſamet Terra cauſæ reperendæ, ex qua Auſtrini halitus per Hyemem ſuborti teporem inducunt, Borei per Æſtatem feruorem retundunt: ſed quis eſt idcircò adeò oculatus, vt quibus diebus, quibuſve horis huiuſcemodi halitus ſint ſuborituri proſpiciat? id garriunt quoque Aſtrologi; ſed nempe vt ſolent humanos euentus. En famulus meus correptus eſt febri; ardent viſcera; arteriæ ſubſiliunt: requirunt illi cauſam ex Aſtris, ac Natalitio Themate; & verò ipſe proximam, recentémque non neſcio cauſam. Præclarè penitùs vt noſti; ac me ediſſeruiſſe aliàs memini, ille Poëtarum Coryphæus,

> Ὢ ποποὶ, οἷον δή νυ θεὺς βροτοὶ αἰτιόωνται;
> Ἐξ ἡμέων γὰρ φασι κακ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
> Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

Quod in hunc modum interpretor:

> *Eheu! quàm grauiter mortales Numina culpant?*
> *Quippe mala à nobis aiunt accedere; at ipſi*
> *Stultitiâ propriâ, haud fato, mala perpetiuntur.*

Sed modus eſto. Quas heic adiungo literas à Roberto meo tranſmittendas habui. Manda quæſo tuorum alicui, vt tranſdat illas, quò deſtinantur. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VII. Eidus Maias M. DC. XLI.

EIDEM.

SCribebam nuper de repentinis mutationibus Aëris: id comprobatum peropportunè, cùm temperati feruores ſunt, vno, altero-ve pòſt die. Ecce enim vernante cælo frequentes pluuiæ, tonitruáque, & hodierna etiam hac luce à tempore ante-lucano. Quàm delectabit, ſi inaudiero parem iſtheic eſſe temperiem, vt quia ſcribis te in oram Prouinciæ orientalem excurrere, ſalubriùs, gratiúſque excurras? videlicer non tuâ ſolùm, ſed meâ quoque intereſt (ne quid dicam de cæteris) vt valeas, & iucundè valeas. Heinc timerem magis; ſed compertum habeo, quanta cum incolumitate, ſuauitatéque potueris in eadem regione ducere Æſtates. Id debetur tuæ virtuti, quæ ad omne cælum corpus comparat, animum ad omnem fortunam. Eadem eſt enim, quæ temperantiam, æquanimitatémque præſcribit, quarum ope & ſanitatem, & alacritatem tueris. Ita maximum tibi adeſt bonum, quo frui per naturam licet, ſana in ſano corpore mens. Nihil eſt opus te admonere, vt perenne id facias; qui apprimè noſti quàm pretioſum ſit, quàm non poſſint imperia omnia

omnia, diuitiæque omnes cum illo conferri, doles te negligentiùs solita studia colere per has bellorum occupationes; sed non ignoras ea nos lege, conditionéque esse natos, vt vndique esse beatos non liceat. Voluptas aliunde non exigua est", in commune bonum conuertere vota; populos commissos probè regere, quam nactus es Spartam, illam exornare. Denique negligentiam illam cum ea compensas diligentia, qua libris dimissis, rebus ipsis studes. Quippe tua studia vmbratilia tota, quemadmodum nostra non sunt; sed intermistam, vt plurimùm contemplationi actionem habent. Est verò cur intereà Reipublicæ literariæ nomine tibi gratias agam, quando sic amas literas, vt perire existimes, si quid temporis illis non impendis. Macte porrò animo esto; nam quidquid agas, semper studes, qui dies, horásque ita dispensas, vt nullam frustrà exigas, nullam non impigrè, honestéque ducas. Viue modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum, Parisiis, postridie Eid. Iun. M. DC. XLI.

EIDEM.

Postridie quam nuperas scripsi, accessit Laurentius Aquensis Consiliarius, inuisurus (quod fecerat nondum) Abbatem Campinium, Virum optimum, & Germani instar, obseruantissimum tui. Discessurus voluit me etiam coram videre; & alloqui: quare euocatus ex Musæolo ad salutandum ipsum processi. Datis, acceptísque communibus de valetudine verbis enarrauit vultu, &, vt apparuit, pectore in lætitiam effuso, scripsisse se pridie ad te vltróque tuam in impetranda redeundi licentia opem implorasse. Protulit etiam, ostendítque Epistolæ suæ exemplum, innuens, si potuisset, eam stylo supplice magis contexere, fuisse haud-dubiè vsurpaturum. Insinuauit quoque, si tam ipse, quàm Socius potuissent literis reddendis clariores viros deligere, haud quaquam fuisse neglecturos. Cùm recitasset quid in Prouincia, quid in Aula actum, non actum-ve foret, subdidit se, vnà cum Socio conuenisse Parentem tuum, itémque Chauinium, & Abbatem Victorianum, vt submissam tibi mentem testarentur, posséntque tuam beneuolentiam Viris eiusmodi intercedentibus conciliare. Denique adiecit me sibi rem facturum gratissimam, si ad te scribens, summum ardorem, quo præsidium tuum expetit, efflagitátque, significarem. Excepi ipse lætari me, apprehensum denique filum, quo se ex mæandris subducere posset. Conscriptas ad te literas, & argumento, & stylo, & manu reddentium fore non ingratas, PRINCIPEM te esse summè generosum, ac bonum, & qui inuictus cætera, sinceris tamen precibus, affectibúsque sis non inuictus. Præclarè actum erga Patronos, qui tui tam studiosi sint, in quos sis ipse adeò propensus. Me nullo planè habendum loco, qui nullus esse apud te debeam, nec possim nisi temerè talibus Viris interuenire. Ausurum tamen, quia id vellet, suggerere ipsius pronam, & ad omne obsequium comparatissimam voluntatem. Quod superesset, pergeret modò, quo dextro pede occeperat. Hæc summa est, OPTIME PRINCEPS, consertorum mihi cum ipso sermonum. Ac datam quidem libero fidem, dum, quod expetiit, exsequor; sed interim tamen quo & decet me, & tuâ interest, candore, id præsto, quin-etiam neque consilium, neque suasionem adhibeo; cùm tu sapientior, meliórque sis, quàm vt præter nudam historiam, aut face, ad diiudicandum, eligendúmque quod optimum; aut stimulo ad exsequendum, prosequendúmque indigeas. Vale optimè, ó PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XI. Kalend. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

Ruborem creas, OPTIME PRINCEPS cùm iis me elogiis, quibus sustinendis sum impar, exornas. Sed nempe, vt Parentibus filiorum næui lumina sunt: ita verendum est, ne tibi cuius est candor eximius, amor ille tantus, quo me prosequeris, imponat. Ego profectò longè absum, vt in me, quam præsumis scientiæ plenitudinem agnoscam; quippe qui non Oceanum, sed nec riuulum, aut ne stillam quidem posse summis labris attingi confidam. Tametsi enim eius scientiæ, quam appellare τῶν φαινομένων, seu Historicam soleo, consequi possim aliquid; illius tamen percelebris, qua intimæ rerum naturæ, proprietatésque cognoscantur, ne atomum quidem mihi-met polliceor. Hæc est, quam Deo totam concedo, qui, cùm Naturæ opifex sit, solus habere perspectam sui opificij rationem possit. Et considera quidquid primum in rerum natura occurret, Animal, Plantam, quidvis aliud: non omnes simul Philosophi causas germanas proximásque, & modum aut artem structuræ illius vnquam explicabunt. Vnus qui fecit, dicere potest; at nobis homuncionibus præter stuporem, superest nihil. Fœlices nihilominus, quibus Diuina bonitas spectaculum tot operum admirabilium non inuidit. Videtur author ille Naturæ sese habere vt artifex, qui fabricatus Dædali statuas, aliáque id genus stupenda, ipsa quidem propalam faciat; sed interiora tamen illa machinamenta non reuelet. Quare, vt satis esse spectatoribus debet oculos pascere iucundè, neque aut conqueri de Artifice, aut se habere miseros debent, quòd illius solertiam non complectantur animo; ita nobis in pulcrum hoc Naturæ Theatrum admissis, sufficere debet tot rerum, quæ in illo exhibentur, contemplatio suauissima; neque iure possumus aut cum Deo expostulare, aut infœlicitati cuipiam vertere, quòd ipsius quoque peritiam in iis condendis non assequamur. Ac sapienter sanè ille sic prouidit. Quippe non iam admirationi, aut venerationi hominibus foret, si supra homines nihil saperet, ipsíque eius industriam se consequu

conſequutos gloriari poſſent. Vides proinde, quæcunque ſint Scholarum pollicitationes, qua de ſcientia ego deſperem; vides quam auſim proſequi, dum τοῖς φαινομένοις, ſeu hiſtoria rerum, hoc eſt ipſa effectorum τοῦ Δημιουργοῦ, ſum ſpeculatione contentus. Sed & vide quæſo, an id ſit, quod vocas altum ſapere; cùm me ex gradu illo ſummo ſublimis Sapientiæ demittam, & hanc humilem, cuiuſque è vulgo nemo non ſit capax, conſecter. Vtcunque ſit, aurea profectò, ipsóque digna Apolline tua illa ſententia, de Veritate cùm agitur; non eſſe, quod Ariſtotelis aut Platonis ſimus ſtudioſi. Dicendum aliàs de illa erit. Nunc, ne ſim nimius, finem facio; apprecatus tibi omnia proſpera. Viue & Vale Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis IV. Kal. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

Qvod cœperam nuper dicere, reſumo; ne videar illam adeo præclaram de Veritate ſententiam abſque teſſera dimiſiſſe. Imprimis verò illud occurrit, tam Ariſtotelem, quàm Platonem reuerentiores fuiſſe Veritatis, quàm vt ſeſe illi prætulerint; qui ſi prætuliſſent, non eſſet profectò quamobrem ipſos reuereremur. Quippe Sapientiæ profeſſores ob id ſolùm ſuſpicimus, quòd docere illos arbitremur vera, nam ſi profiterentur falſa, ecquis ad illos accederet? Itaque ipſa Veritas eſt, cuius vnius ſtudioſi ſumus, & cuius ſpeciem induat oportet, ſi quid falſum proſequimur. Videlicet ne mimi quidem, picturæ, & alia, quibus decipimur, delectant, niſi quatenus præ ſe ferunt ſimilitudinem cum vero. Vnde & conſtat quàm ſit pretioſa, quàm diuina res Veritas; cuius ſola vmbra tantoperè placet. Quàm optandum proinde foret, vt humanum genus aperiret oculos, quo Veritatem potiùs ipſam, quàm ſimilitudinem, aut vmbram & agnoſceret, & conſectaretur. Ecce enim fucus obtenditur rebus, quo ſolo abducimur; neque interim vera bona aut cogitamus, aut diſquirimus, aut diſcernere ardenter ſtudemus. Quare nec mirum eſt, ſi rerum veritate non perſpecta, atque idcircò ſi naturæ voce, ſeu ratione non exaudita, cœci nos motus abripiant, & quaſi cynoſurâ deſtitutos in ſcopulos, breuia, ſyrteiſque coniiciant; Donec profectò quid reuerà, quid apparenter ſolùm ſit bonum, non ſatis internoſcimus; inuoluunt nos, ſeu potiùs obruunt cupiditatum inanium fluctus; & quia illis metas ſecundum naturam non præſcripſimus, longè omninò abſumus, quàm vt nos ad portum patiantur perduci. Is portus Tranquillitas eſt, quam cùm nemo non expetat, nemo non paſſis velis declinat. Quid enim aliud agimus, dum libidini, ambitioni, auaritiæ laxamus habenas? dum odiis, iniuriis, rapinis, bellis, cædibus, proditionibus Cælum cum Terra commiſcemus, & ſocietatis humanæ iura ſúſque déque euertimus? niſi non harum perturbationum origo, & cauſa ignorantia eſt; quæ, dum Veritatem ſtudioſè requirere negligimus, tenebras facit, ac intereà occupat, tenétque imperium. Sed vetus nempe querela eſt; neque cum rebus humanis ita benè agitur, vt ceſſare potiùs noſtris, aut futuris, quàm præteritis temporibus, debeat. Tu inter has publicas turbas placidum illum animi ſtatum, quod facis, conſtanter tuere. Viue diu fœlix, & Vale, Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis, III. Non. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

Veniam dabis, Optime Princeps, ſi paucos prorſus verſus dem: ſed nempe ſcriptioni deſtinatum tempus ſuffuratus Amicus eſt; cui omni officio fuit ſatisfaciendum. Id licere mihi putaui per te, qui tantam feciſti de te confidentiam. Fiet aliàs Deo volente cum hac iactura compenſatio: quamquam iacturam non dicerem, niſi ipſe pro tua immenſa bonitate ita ſentires. Quippe eſſet potiùs lucro apponendum, ſi quod legendis literis meis tempus deteris, ad alia referres. Tu præſertim, ac iſto quidem difficillimo tempore; quo ſuſtines tot, ac tanta negotia. Accepi nimirum, quas habuiſti cauſas, vt Prouinciæ metueres, & ſingulariter prouideres. Vides intereà caſum inſignem, quo hoſtes recens perculſi ſunt; cùm eſſe nihil potuerit eâ, quam ſunt adepti victoriâ luctuoſius. Fortunet Deus proſperè omnia, téque imprimis incolumen ſeruet. Viue diu, & Vale, Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis, IV. Eid. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

Nihil fuerat opus, Optime Princeps, conſcribi ad te Carteſianæ Metaphyſicæ argumentum; quando ea iam excuditur, Merſennúſque noſter editionem curat. Ita ipſemet eſt nuper confeſſus, qui initio celauerat; adiecítque imprimi vnà cum Obiectiones alias, tum Animaduerſiones meas ſolutione iam à Carteſio miſſa. Requiſiui ipſum, vt mihi illius copiam faceret, cum verò tergiuerſaretur, an-non facis, inquam, quòd Antagoniſta ſe acerbiorem præbuit, vererîſque ne ex lectione aliquid moleſtiæ creetur? annuit ingenuè; tum autem ego, Tu non igitur me ſat nôſti, qui ſi quid rationis occurrat, ardenter excipiam; ſi quid ſtomachi, facilè condonem? dedit itaque demum pellegendam. Cùm perfeciſſem, quàm benè, inquam, mecum agitur, quòd meæ Animaduerſiones ſecundum totam ſeriem cum Reſponſionibus imprimantur! quippe erit vnde Lectores æquum de controuerſia, déque ſtylo iudicium ferant. Hæc ipſe ad illum: Tu Optime Princeps, cum liber erit præ manibus, quid id totum ſit, vberiùs cognoſces,

Heic solùm addo, per-mirum esse, quàm simus quisque nostri amantes, quàm sententiæ semel infixæ tenaces, quàm contradictionis minimè patientes! Cúmque id minus quemlibet deceat, tum præcipuè virum sapientiam professum, qui dignus esse eo nomine, nisi pro scopo habeat veritatem solam non potest. Non modò enim æquum videtur, vt patiamur Placita nostra controuerti ab aliis; sed etiam vt ipsimet nos veritatis ergo, ipsa euertamus. Digna sanè vox Aristotele, δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι, καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας. Sequitur, quod nuper innuebam, ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν, hoc est Platone, ac veritate, ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. Sed hæc, & alia tu meliùs nôsti. Viue diu ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis XIV. Kal. Augusti. M. DC. XLI.

Bervillæ semper salutem nuncio. Scribo ad Valtortam, vt illi commendem mei cuiusdam agnati causam: nisi tecum sit quæso te, vt tuorum quispiam meas literas ad illum transmittat. Iterùm Vale.

EIDEM.

ERam nuper apud Thuanum, cùm Princeps, Antistésque Metensis eò adueniens, post consertos quosdam sermones, ecquis Vir essem requisiuit. Cùm Thuanus verò, Puteanúsque dixissent ad aurem esse me virum Prouincialem, quem tu amore tuo dignareris, dici non potest, quanta me derepentè in tui gratiam humanitate fuerit complexus. Cœpit subinde facere palam quantum te Cognato gloriaretur, lætaretúrque; quanta eximiam tuam virtutem, cuius exempla retulit, veneratione prosequeretur. Non refero porrò, vt omnes & assenserint & symbola contuletint; id solùm attingo, vt nôris quanti ab illo Principe fias; quanti ab omnibus, qui te nôrunt. Quin etiam talia non scriberem, si vel facere aliquam tibi assentandi opinionem possem; vel te eum nossem, qui ad vanam ostentationem ista referres. Sed nimirùm tu sic me amas, vt nouam quandam abs te gratiam inire necesse non sit: ego tuæ virtùtis eam habeo tationem vt incentiuum facere, potiusquam remoram contendam. Et teneris certè vel ex eo, pergere constanter, quò cœpisti gressu; quòd in oculis omnium, clarissimáque luce versaris; neque potes non in hac morum peruersitate esse exemplo, cuius, quibus innati sunt veræ virtutis igniculi æmulatione accendantur. Quàm, putas, verò res est diuina, dum hoc tramite indeflexus incedis, spargere te interea, & dum nihil cogitas, odorem, quo alliciantur plurimi, inducantúrque in eandem viam? Macte proinde animo esto, & quod agis, id semper age; sic enim demum poteris inter Heroës locum habere. Eò multi aspirant; sed quia interim virtutem non-nisi fucatam sibi statuunt ob oculos, ideò lactantur inani spe, excidúntque ingentibus ansis. Viue modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, VII. Augusti, M. DC. XLI.

Obsignâram iam Epistolium, cùm reddita mihi tuæ literæ sunt, ipsis huius Mensis Eidibus conscriptæ. Reseraui ergo, sed eo solùm fine, vt significarem mihi redditas: quippe non-nisi proxima occasione iis responsurus. Ber-villam iubeo semper saluere. Vale iterùm.

EIDEM.

PErspecti mihi labores sunt, quos in communiendis iis locis, quibus aliquid timetur, impendis. Et quereris quidem non sine lepore ex nihilo nihil fieri; sed cùm opis diuinæ sit ex nihilo nihil facere; proximum tamen ipsi est, pauca ex re facere multùm. Haud malè proinde ominati sunt, nec meriti malè de tua prouidentia, qui à te tantum operæ ex subsidiis tantillis sperârunt. Quippe, vt non aliud, hoc saltem fecere, vt te tutelæ Numinis creditum esse constiterit. Heinc est tua illa ἀελπιστία, quâ gloriari potes eadem naui te, ac tuam simul fortunam vehi. Fortunati nimiùm, qui tecum vehuntur? Populi fœlices, sua si bona nôrint! Perge modò, OPTIME PRINCEPS, grandi hoc passu incedere; gerentem quippe hos animos Numinis fauor destituet nunquam. Gratiam facienti quod in se est non denegari, trita sententia: tu verò vota non concipis, nisi admota aratro manu. Ista nec de te nimiùm spondes, nec præ segnitie Cælum fatigas; sed cùm præstitisti, vt per te nihil stet, vt Deus omnia fortunet, voues. Nôsti eiusmodi consilium ne Ethnicos quidem latuisse, qui adiuuari forteis à Diis, & Deos omnia vendere laboribus pulcrè senserunt. Nôsti Diuinam, Primámque causam se sola non agere omnia, quæ & Secundas cùm fecerit, eas sanè esse nequicquam noluit. Quare optas quidem ab ea incrementum; sed & plantas, & rigas tamen. Quidni hac fretus conscientia, & ratus nihil prætermissum, serena mente constanter sis; qui vtcumque dé prospero euentu securus non sis, nihil videas tamen, cuius te possit propter infaustum pœnitere. Apprecor ipse prospera omnia, infausta omnia deprecor. Sic Viue diu fœlix, & Vale. Parisiis, postridie Kal. Augusti M. DC. XLI.

Quod spes sit fore, vt Epistolium te Aquis-Sextiis conueniat, an-non feres heic à me dici, quando non vacat scribere, Bereculio nostro, æquè ac Ber-villæ plurimam salutem? Vale iterùm.

EIDEM.

MEnsis prope est, ex quo ad te scribens memini Victoriæ, quæ non ἐπινίκιον verùm ἐπικήδειον victoribus fecit. Agnosces iam quæ non ouatio, sed παλινωδία illis succedat. Videlicet, deiectâ Statuâ, basis quoque suffossa est; & qui erat Patuleius, factus est

eſt illis Cluſius Deus. Mirari profectò par eſt, nos heinc ſecuros maximè eſſe, vnde ante dies tam paucos timebamus quam-maximè. Sed hæc eſt nempe fœlicitas, hoc ſacrum conſilium imperans Fortunæ. Quippe cum ſit ſagacitatis id coniicere, quod futurum eſt, tum prudentiæ præſertim eſt quidquid demum occurrerit, ſic temperare, vt benè vertat. Euentus plærumque in nobis non ſunt; at cùm cauſa cæca illos faciat, poteſt prouida ſic inflectere, vt nihil videatur non factum conſultò. Hoc ego ſanè dicere ſoleo, non tam quadrare circulum, quam ex globo facere cubum. Nóſti enim quod dicitur,

Vt ſphæra Fortuna, cubo ſic inſidet Hermes.

Quamquam quid ego iſta ad te; qui tantâ ſapientiâ omnia moderaris? Verum condonabis, quòd exciderint ex recente memoria, ac præſentanea meditatione. Facile profectò non fuit non intendere animum ad inexſpectatiſſimum caſum: Vouco tibi nullum fieri improuiſum; nullum ex quo non te fortunatiſſimum probem. Viue modò diu, ac Vale, Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis, v. Eid. Sextil. m. dc. xli.

EIDEM.

QVod dicis te veram virtutem non poſſidere, ſed optare, ex ipſa virtute proficiſcitur: Quippe, vt prætercam hoc eſſe modeſtiæ, quæ ipſa quoque cum eſt ingenua, ac ſine fuco, Virtus eſt: Oportet profectò non inchoatam modò, ſed adultam etiam obtineat, qui veram atque conſummatam expetit ardentibus votis; Et diceret fortaſſis alius te ne iſtâ quidem deſtitui; ſed neque ipſe de te ſic ſentis, neque ſentire congruum eſt; quoniam ipsâ excideres, ſi te conſequutum putares. Noſſe vis, vt iſtud accipiam? Dicis ipſe egregiè veram virtutem eſſe immotam; Dicis Primo tantùm Motori conuenire, vt non moueatur: colligo ergo veram virtutem in Primo tantùm eſſe Motore. Et quia tamen de virtute, cuius homines valeant eſſe capaces, agitur; putârim id ſic temperandum, vt humana virtus conſiſtat in ſimilitudine cum Primo Motore, non omnimoda illa quidem (neque enim Dij eſſe poſſumus) ſed quantum quidem per humanam imbecillitatem fas eſt; adeò vt quiſque veram virtutem tantò magis obtineat, quantò obtinet conſtantiorem. Heinc accedere ad veram virtutem, eſt ad Deum accedere; hoc eſt, ad conſtantiam aliquo modo ſimilem immutabilitati Diuinæ. Et quia res eſt per ſe ardua, perinde eſſe mihi videtur, ac ſi quis non ſecundum flumen, ſed aduerſus, hoc eſt in ipſam ſcaturiginem nauiget. Vt enim faciliùs nihil eſt, quàm ſecundo flumine ferri; ita nihil procliuius, quàm delabi per vitia, & vt labor eſt tendendi in fontem; ita difficultas inhianti ad illam quaſi originem virtutis. Quare vt nitenti in fontem quieſcendum non eſt, nè refetatur ab ipſo fonte; ita aſpiranti ad ſummam virtutem connitendum perpetuò eſt, ne, ſi non faciat, ab ea recedat. Atque hoc tandem eſt, quod volebam, cùm fore dixi, vt à virtute conſummata excideres, ſi in ea eſſes opinione, vt te adeptum exiſtimares. Nempe hæc opinio feriatio eſt quædam, per quam non modò non promouemur, ſed etiam longè ſemouemur; ſícque comprobatur, quod ſæpe audiiſti, in via virtutis non progredi, eſſe regredi. Cætera aliàs, ne ſim iam nimius; intereáque exopto tibi non virtutem modò eximiam, ſed etiam virtutis eximiæ cumulatiſſimam mercedem. Benè Vale, Principvm Decvs. Pariſiis, xvii. Kalend. Septemb. m. dc. xli.

EIDEM.

AN nuper contradictio fuit, cùm te virtutem eſſe immotam aſſerente, ſic annui, vt cenſuerim tamen non eſſe quieſcendum? Non videtur ſanè quando quidem virtus ipſa eſt Animi conſtantia, quæ conſtantiſſima cum eſt, tum demum vera virtus eſt; Neque enim eſt, cur putemus ſolam iuſtitiam eſſe conſtantem, atque perpetuam voluntatem, vt Iuriſconſulti definiunt; id ad virtutem omnem ſpectat; & vt conſtantia voluntatis tribuendi ſuum cuique eſt Iuſtitiæ; ita Temperantiæ honeſtè; Fortitudinis generosè, Prudentiæ ſapienter agendi. Porò, quod nóſti habitum dici Qualitatem permanentem variis actibus comparatam; dictum habeto de Virtute, quæ habitus eſt, quæ permanens eſt, quæ repetitis actibus firmitudinem nanciſcitur ſuam. Vnde & ſicut deſuetudo habitus alios oblitterat, ſic ſpeciatim ipſam virtutem, ac proinde, ne id eueniat, intermittenda actio non eſt. Quin-etiam tantò magis eſt ipſi virtuti proſpiciendum, quantò non modò ceſſatio lentitudinem in mentem inducit, ſed crebræ etiam ſunt occaſiones oppoſitorum actuum, qui in habitum contrarium detorqueant. Quippe vt deſint cætera, paſſiones continuò inſurgunt, quæ niſi Virtutis ipſius reprimantur imperio, eam demùm è ſolio deiiciunt, occupántque, & tenent arcem. Itaque Virtus quidem immota: ſed vt ſit, agnoſcis vt non ſit quieſcendum. Id fit, vt dum arbor tanto fit ſtabilior, quanto ampliùs radios agit; ſic nempe minùs & arbor ventis, & virtus paſſionibus cedit. Si placet, comparato quoque ipſas paſſiones cum fluctibus, Animum cum naui, facultates eius cum iuuenibus, quorum vt ille loquitur, alij malos ſcandunt, alij per foros curſitant, alij ſentinam exhauriunt; ſiquidem virtus denique ipſa ſimilis erit Gubernatori, qui clauum tenens ſedet in puppi quietus, nec (vt verbis eiuſdem dicam) facit ea, quæ iuuenes; ſed multò maiora, & meliora facit. Hæc ſatis ſunto. Tu autem Vale, Ocelle Virtutis, & Principvm Decvs. Pariſiis, x. Kal. Septemb. m. dc. xli.

EIDEM.

Frigidissimum te Poëtam dicis; quid, si calidissimus fores? Noui sanè ingenium tuum ad maiora natum, maiora sectatum, non fuisse ardenter complexum hoc-ce eruditionis genus. Memini, quod abs te accepi, vix tibi semel iterúmque carmen aliquod excidisse; at simul noui quo enthusiasmo animi sensa exprimas; memini simul quo studio elegantiores Poëtas colas. Quare & minùs mirum est, si in versus omninò bonos, vel non cogitans interdum erumpas. Eiuscemodi profectò ij sunt, quibus Epistolam clausisti

Occidit fortuna Ducem, Martémque repressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex praripit ense.

Agerem lubens Commentatorem; sed inseruisse in Epistolium, vt pretiosam gemmam sufficiat; quò nitorem tuum ad te referens, indéque splendescens gratiosius accedat. Adderem quoque ex me nonnulla; sed quid Anseri cum Olore? Sum ipse quippe longè frigidior, qui vix semel quoque decennio agitante Deo calorem concipio, ægréque tandem Apis Matinæ more, modóque, seu per laborem plurimum operosa paruus fingo carmina, vt verbis illius rem dicam. De reditu, quod admones, memento, PRINCEPS OPTIME, nondum esse annum exactum. Peireskij Vita iam-nunc primùm, vel potiùs tandem è prælo prodit, delibero autem quidpiam-ne prætereà eo, quo superest semestri committam. Semestri dico; nam, vt quæ nôsti inita mecùm pacta compleantur, exspectandus est Martius proximus. Accepisti Comitia demum ad vmbilicum, quod aiunt, perducta. Ostendit in iis Robertus animos omninò ingenteis. Hugo quoque ille, cui vices remisi, ita gessit generosè, vt nihil sit, cur facti pœniteat. Abest vterque cum Genteneo, cúmque illis Præsulibus, quos destinârunt Comitia ad dicendum Regi postremam salutem. Ego sic tibi salutem dico, vt te saluum velim in annos Nestoreos. Vtinam ita viuas, & Valeas, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, III. Kal. Septemb. M.DC.XLI.

EIDEM.

Non est, quòd te heic multum morer, nam & superiore die scripsi per Veredarium publicum; & hasce credo cursori tuo comites libri, in quo es mihi prima, summáque camœna dictus. Is porrò liber exemplum est editæ nunc primùm Peireskianæ Vitæ, cui nihil potuit esse gloriosius, quàm & pro tuis votis conscribi, & tuis sub auspiciis in lucem prodire. Attexo ipsi duo Exempla, quorum, si per te liceat, alterum Valauesij sit; alterum Baronis Riantij; nempe istorum, secundum te interest prima omnium habere. Omnia incompacta; Sed ea adparo, cuiusmodi mox è Typographeio traduntur, ne cursore ex improuiso transeunte, imparata habeam. Adde quòd Valauesius, qui compactorem Peireskianum in ære habet, significauit velle se curare exemplum Musæo destinandum tuo: Neque ego non debeo rem facere illi per-gratam. Quæso te vt facias tu quoque, atque adeò iubeas tria simul Exempla ad memoratum Baronem mitti; is enim tradet artifici, qui tuum elaboret ex præscripto Patris. Hoc solùm volui; Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis pridie Kal. Septemb. M.DC.XLI.

EIDEM.

En OPTIME PRINCEPS, quæ sunt vices rerum. Scripsi ad te ante sex menseis de negotio composito; & ante octiduum de pactis seruandis: Scribo nunc omnia ne quicquam acta, nihílque mihi superesse, nisi vt illud occinam, opera, & impensa periit. Quid, inquies, istud rei est? Vt paucis dicam, Regia Maiestas & Cardinalis Maximus irritã, fecere tam Ebredunensem, quàm Arelatensem nominationem Agentium; Hugóque, cui ius cesseram, liberatus proinde fuit fide præstita de damno sarciendo. Heinc, cùm spes foret his ipsis diebus quatuor librarum millia, & intra sex menseis quatuor cætera persolutum iri; comprobaui quàm verum sit, spem vigilantium esse insomnium. Si nosse porrò desideres, vt se res in Aula habuerit; ecce quemadmodum Robertus, qui ipse interfuit, enarrauerit. Præsul Gratianopolitanus, cui Meduntensia Comitia priusquam distraherentur id commiserant muneris, coram Rege iam per-orârat cùm Agentes Cleri pro more, vt gratos haberet, ipsi exhibens, hoc abs Rege tulit Responsum, *Ego illos gratos non habeo, quòd nominati fuerint absque præscripto vllo meo; túque* (respexit tunc in Hugonem) *etiam pecuniam numerasti. Poterunt deinceps alij nominari, Cancellariúsque meum hac de re interpretabitur Placitum: Intereà Prior San-dionysianus Agentium functionem obibit.* Cardinalis quoque subinde per-oratione ab eodem facta, *accepistis*, inquit, *ipso Regis ore, quid velit circa Agenteis factum. Id significauit, me non inconsulto; ac, si quid fortè oblitus fuisset, qui suggererem præsto aderam. Quod ad Cancellarium remisit, ne hæreatis, aliò non tendit, quàm vt securos vos iubeat id iuris, quod cuique Prouinciæ ex ordine competit, sartum tectúmque seruatum iri. An tu verò* (oculos simul ad Abbatem Grinanium vertit,) *nominari iterùm possis, prouidebitur postmodùm.* Et quoniam Hugo tunc requisiuit, num posset quoque iteratam nominationem procurare; *neque tu*, inquit, *qui numerasti, neque qui accepit, poteStis.* Dicente illo, nec se numerasse, nec accepisse alium; & quam-vis Chirographo sese obstrinxisset, fecisse id tamen pro voto, atque applausu Comitiorum; nihílque actum in ea re fuisse, quod non esset agi consuetum pro Comitiis cæteris, quæ iuberent semper eum, qui cederet, præstari abs eo, cui cederet, indemnem. *Benè vertit*, inquit, *quòd non numerasti; sic quippe nihil tibi laboris in repetendo supererit. Quod spectat ad Chirographum, iubebit Rex illud Aresto rescindi.* Ha-

ctenus

ctenus ille retulit. Cum inaudiiſſet Andreas tuus eodem ipſo die, quo hæc fuere peracta, ſategit, ne, ſi fortè Hugo Areſtum illud depoſceret, ipſe inauditus exciderem iure. Non ſane quòd velim, aut poſſim virum cogere, vt promiſſis ſtet, ſed quòd æquum eſſe videatur, vt eorum emolumentorum, quæ per ſemeſtre tempus cepit, me quadantenus participem faciat. Heinc & rem mihi ſtatim nunciauit, & Victotiano etiam Abbati, qui vt humaniſſimus eſt, tuóque amore reuerà dignus, omnem operam vltrò obtulit. Rediit iam Hugo in Vrbem, in eóque ſumus, vt quid debeat, velit-ve commune facere noſcatur. Scribo aliunde ad Andream, literas ad Boſſerium dans, ſi quid fortè Numina flecti Parentis interuentu poſſint. Sed facio ſolùm vt Amicis id volentibus ſatisfaciam: nam neque ſpes vlla affulget, neque ſi eſſet aliqua, non eam ducerem inſomnio vaniorem, ſcilicet lactari iam dedidici, reſtátque ſolùm vt animum aduerſus hunc caſum obfirmem. Et nihil quidem fuiſſe in rem meam verſum graue nihil eſt, id vnum angit, non ſupereſſe vnde me ære liberem, ac præſertim erga optimum Campinium, cuius in me amor tener nimium fuit. Verùm Deus ter-Optimus qua ratione ſit prouiſurus nouit. Viue tu fœlix OPTIME PRINCEPS, ac in annos Neſtoreos Vale. Pariſiis poſtridie Non. Septemb. M. DC. XLI.

Literas aſſeruo, quas ſcripſi poſtridie, quàm dedi ad te ſuperiores. Eæ ſunt concluſæ faſciculo Exemplarium trium Peireskianæ Vitæ, quem Curſor tuus receperat ſe hàc tranſeundo accepturum. Fortè-ne tranſierit incompertum habeo, neque inuiſens hoc manè Abbatem petere ex eo memini; ſed ſi iam tranſiit leuis iactura, niſi quod mihi fuiſſet pergratum id opus quamprimùm a te conſpici. Vale iterùm.

EIDEM.

NIhil à datis vſque ad te ſuperioribus literis ex Aula accipio. Hugo ſic rigidè tuetur, & debere nihil à ſe, & ſibi emolumentorum perceptorum nihil ſupereſſe, vt quod ſperem penè nihil ſit. Deus Optimus bene omnia vertat. De curſore tuo nihil audio; quare ſepono Epiſtolium ante dies quatuordecim ſcriptum, quod vnà cum iſto accipias. Exempla ſi deinceps mittam, id te præhabuiſſe nihil nocuerit. Do interea vt breuitatem qua iam vti cogor quodammodo ſuppleat. Nempe officio diſtrahor, quo me amicus expertus pridem nimis obſequioſum implicuit. Quid faciam tamen, quem Natura eius finxit facilitatis, vt quicquam Amicis leuioribus licet, recuſare potis non ſim? Tu benè, imò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis Idib. Septemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

TRanſiit denique Curſor tuus, diſceſsítque heri ex hac Ciuitate. Non fui ego domi, cùm me requiſiuit; at monſtrauit ipſi meus famulus faſciculum ad te deſtinatum. Cur illum non detulerit, ipſe-met tibi renunciabit. Literas attulit ab Andrea, quibus accepi, quod & Boſſerius Abbati Campinio iam ſignificârat. Euenit nempe, quod Amicis, Vates non malus, prædixeram, quódque ad te etiam memini perſcriptum. Ipſe, cùm omnia commiſerim Diuinæ Prouidentiæ, tueri quantum licet εὐθυμίαν conor. Id ſolatio eſt, quòd nihil eorum, quæ mihi, Amicíſ-ve viſa ſunt, conducentia prætermiſerim; quod ſupereſt, quódque in mea poteſtate ſitum non eſt, ne me fruſtra torqueat, animum contendo. Verſabar heri, cum heinc abeſſem apud illuſtrem Cancellarium: Scilicet hac hebdomade videre me ſemel, ac iterum voluit, occaſione Vitæ Peireskij, quam ſe pellegiſſe totam eſt teſtatus. De eximia humanitate, ſingularíque eruditione, cuius ſpecimen dedit, dicerem, niſi tu Virum abundè noſſes. Demiratus ſanè id ſum; ac in illo potiſſimùm negotiorum mari immenſo. Audio te in Vrbem breui rediturum, & quantum coniector, iſtæ literæ tibi iam reuerſo tradentur: Faxit Deus ter-Maximus, vt incolumis redeas, ſobolémque ſaluam, lætámque inuenias. Dicere non memineram ſcripſiſſe me ad Valaueſium, vt ex iis Exemplaribus, quæ ad ipſum tranſmiſſa ſunt, quæque haud-dubiè breui accipiet, tibi offerat, quod & deſtinârat. Ac doleo quidem librum non citiùs incidiſſe in tuas manus; quando momenti licet non magni, habere te tamen primum oportuerat; verùm nôſti ipſe, quæ obſtiterint fata. Dum tu, quidquid demum id ſit, æqui, boníque conſulas, quod ſanè facies, mitiùs feram. Diu, ac fœliciter Viue, atque adeò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis XII. Kalendas Octobris M. DC. XLI.

Non vacat iam ad Bereculium, vt conſtitueram reſcribere; Enim-verò, tu ſatis bonus, vt patiaris ipſi heic me, æquè ac Bervillæ ſalutem nunciare. Vale iterum.

EIDEM.

DEficiunt me verba, PRINCEPS OPTIME, quibus tua illa tam appoſita, tam aurea, tam bona accipiam. Ecquid enim poſſit præclarius, animoſiúſque depromere Philoſophia tota ex diuite penu? Ecce nempe ſic me affaris, vt me affari ipſe debui, ſi is quidem eſſem, quem tu, dum ſcribis, eſſe peroptas. Certè, tametſi Sapientia me nihilo inferiorem Stilpone finxiſſet, non aliud mihi ipſe dixiſſem, quàm quod tu me mones tuis literis. Iuſſerat Demetrius cum Mægaram cepit, Philoſophi domum intactam ſeruari; & cùm poſtmodum prouideret, vt reſtituerentur, quæ erepta fuerant, ea proptérque ἀναγραφὴν τῶν ἀπολωλυτότων ab eo popoſcerit, reſpondet vt Laërtius habet, μηδὲν τῶν οἰκείων ἀπολωλέναι, παιδείαν γὰρ μηδένα ἐξενηνοχέναι, τόν τε λόγον ἔχειν, καὶ τὴν ἐπιστήμην. Quæ proinde à Seneca merito iure exaggerantur, addente ipſum id reſpondiſſe, *cùm captâ Patriâ, amiſſis liberis, amiſſa vxore, ex incendio publico ſolus,*

& tamen beatus exiret. Ac nihil quidem simile iussit, qui fortunas meas cum aliorum fortunis coniunctas euertit; sed neque ego ea sum virtute, qui si perinde fuissem rogatus, fuissem perinde responsurus. Tu verò, PRINCEPS eximiè bonus, ominaris melius de me, ac talem mentem, qualis fuit magni Viri interpretaris: Vtinam me dignum tuo iudicio præstem, eúmque me exhibeam, quem deprædicas. Ex hoc certè casu non potui non quodammodo conturbari; quanquam, vt ingenuè id dicam, nihil me mouit iactura propria, sed quam perpessuros Amicos persensi. Nam ad me quod spectat, tum pauca sufficiunt, tum interest parùm, quando-nam, & indutus-ne, an nudus sepeliar. Ad Amicos quod attinet; non ita possum fieri austerus, vt si quod illi pro nimia sua in me propensione patiantur detrimentum, non me afficiat. Quippe quod illi quoque innuunt, se mei ergo leniter ferre, nescio quo pacto afficit magis. Si quid solatur, fati est rigor, dum patientiam facit necessariam, ægritudinémque inutilem monstrat. Quid de profusissima illa voluntate subiiciam, qua animatus erga me es? Profectò grates tibi dignas persoluere non opis est meæ. Facultates offers, neque ambigo, quin ex pleno offeras corde: At cùm te tanta bonitas deceat, esse à me debet non alienus pudor. Quamquam, ne putes me non satis de tuo candore dignè sentire, summam, quam ipse suggeris testarer confidentiam, nisi faceret ratio religiosum. Nempe non vererer facere vorsuram, commutare-ve debitum, nisi te in eo esse nossem, vt Maternam hæreditatem ære alieno liberam facias. Satis est proinde hanc affectus tui significationem habere, commendatámque facere, cum aliunde æquum non sit fieri tuis rebus malè consultum. Gratias hac quoque vice ago pro communicato illo carmine:

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum;

Quippe & ex ipso, veluti ex vngue fœlicitatem venæ agnoscere iuuat, ipse cum mihi recens nullum, quod reponam ad manum sit, attexo ecce θρηνῶδές μέλος, quod in Schickardi obitum excidit ante paucos annos. Habebis vnà fasciculum non aliorum carminum modò, verùm Orationis etiam Funebris, in qua vnum miror fuisse prætermissum. Memini antè Demetrij de Stilpone solliciti; Marcellum similem de Archimede gessisse curam: Dux Lotharingius, nisi aliud, hoc præstitit saltem memorabile, quòd in Tubingæ obsidione Schickardi virtutem reueritus est, cauítque ne ipsi, eius-ve familiæ à militibus noceretur. Hoc est, quod Orator omisit, quódque existimaui tibi virtutis amantissimo fore lectu non iniucundum. Ducere volebam lituram insertis de me versibus, at videri id vanius, quàm toletare intactos potuit; cùm & nihil fuerit propter te necesse, qui & nôsti me non ambire elogia, & persuasus es me aliis de me plusquam mihi credere nolle. Fasciculum paullò grandiorem attexam; tu condonabis, mandabísque pro singulari humanitate ad Valauesium quam-primùm mitti. Viue diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, v. Kal. Octob. M. DC. XLI.

EIDEM.

SCripsit ad me Salzæus ille, qui te conuenit, vt literas ad Sabaudum Principem dares. Cùm fuerit verò abs te exceptus non modò pro eximia tua erga omneis humanitate, sed etiam pro tua erga me singulari beneuolentia, dici non potest quantâ lætitiâ exsultantem diuiseris. Quas ad me certè literas scripsit, testantur effusissimam; & quas mihi gratias ob se commendatum egit, peregítque, adeò vberes, feruidæque sunt, vt quàm fueris ipse in illum effusus, perspectissimum faciant. Teneor ipse quidquid gratiarum ab illo fero, ad te referre; cum alioquin εἰδέναι μὲν, ἀποδοῦναι δὲ non liceat per vireis. Sed nempe tu nimis es bonus, ego nimis sum imbecillus; tibíque aut affectus ille, quo in me propendes, temperandus est, aut ferendum si testationem gratitudinis haud æquam reportes. Studia mea in eo iam sunt, vt quas nôsti Commentationes Philosophicas digerere pergam. Quinquennium est, ex quo ad illas animum non appuleram; neque cogitabam quos de ipsis habeo fasciculos euoluere ante reditum in Prouinciam meum. Instigârunt tamen Amici, Luilleriúsque noster imprimis, vt quando eram in hac Vrbe Hyemem totam commoraturus, mandarem illos ad me transmitti, Ij ergo transmissi iam sunt. Quare & quas curas elapsis tot annis intermiseram, repeto nunc primùm. Supererant pauca ex Tractatulo de Causis, Fortuna & Fato; ea iam attexo, scripturus statim de Ortu, & Interitu. Nihil fuerat necesse id significare; sed tu is es, cui debeam omnium, quæ à me aguntur rationem. Fortè etiam, ne quid non nôris subnotabo imposterùm quidquid dabitur comminisci. Nimirum satis coniicio, quam gratam facturus rem sim. Vale interea quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Non. Octob. M. DC. XLI.

Patere semper Bereculio, ac Bervillæ salutem dici.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

EST profectò, cur me ineptum, æquè ac negligentem habeas, qui cùm fuerim tanta à te humanitate prouocatus, nihil à tempore iam tanto in hanc diem responderim. Tantum proinde abest, vt culpæ excusationem vllam prætexam, quin me profiteor prorsus indignum, quem vltrò honoraueris, quem deinceps, rogatus licet, beneuolentia prosequaris. Non etiam tantum est animi, vt postulare veniam ausim; quippe quam me nec promereri, nec iure sperare sim conscius. Vnum superest, vt me tibi sistam, ipse verò quidquid à me actum, non actum censeas,

plenóque

plenóque facto arbitrio imper[illegible], condones-ve mulctam; πάρεργον certè eſt, quod ſubiicio, aliquam reſcribendi moram mihi ſubnatam ex occaſione diſceſſuri ad te Amici, quo non poteſt eſſe amicior. Scilicet cùm ſignificâris Peireskij memoriam eſſe tibi caram, ac meam qualemcumque opellam de eius Vita, ac moribus fore tibi non iniucundam, cogitaui ad te per illum eius Exemplum tranſmittere, haſcéque ſimul literas dare. Tu ſic accipies, non quaſi liber aliquid ex me habeat, ſed quaſi eius ſit argumenti, quod ſe ipſo ſit placiturum. Id ſi tuas ſenſiſſet manus, ecquo non ornatum decore prodiiſſet? (nempe modeſte nimium agis, tuam induſtriam dum eleuas) ex meis habet non quod oportuit, ſed quod mearum virium, officiique fuit: cùm is ſim, non quem depingis, ſed quem eſſe in votis eſt. Vtcumque fuerit, & meam ſegnitiem quomodocumque interpreteris, ſcito eximiam comitatem, qua te tam ſponte in me geſſiſti, hærere mihi medullitùs, méque adeò non fore nunquam vt tibi deuinctiſſimum, ita ad obſequium omne comparatum. Vale. Dabam Pariſiis, Non. Octob. M. DC. XLI.

SAMVELI PETITO, *Viro Clariſſimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

TArde reſpondeo; ſed tardè nempe, quem deſtinaſti Librum accipio. Gratias pro illo habeo ingenteis, & qualeis tua virtus, amorque, quo me proſequi dignaris, merentur. Legam portò ipſum, atque pellegam; ſed non quo ipſe, qui es Mortalium modeſtiſſimus, animo depoſcis. Faciam potius, vt ſegetem eruditionis demetam, neque enim poteſt non vberrima ex tam feraci ſperari fundo. Non eſt proinde, cur à me aliud exſpectes iudicium, qui præiudicium heic ratum habes. Ipſe es, qui cenſere debes, ſeu quid eſt alienum, ſeu tuum, qui potes non aliena modò abſque liuore, ſed etiam tuam ἄνευ φιλαυτίας perſpicaciſſimus ſpectare. Mitto eam ob rem, quod ſpectes, ac cenſeas, Peireskianæ vitæ Exemplum, tametſi meum nihil eſt, quod ferre tuam limam poſſit. Habebis id verò in pignus obſeruantiæ erga te meæ, futurum alioquin per-gratum ob deſcriptum Heroëm illum, qui te, dum vixit, plurimi fecit, tuique amantiſſimus fuit. Et commutatio ſanè haud æqua, neque exquiſita compenſatio; at cum multum deſit, reputabis tamen ſuppleri id ex animo, quo me tibi totum deuoueo. Tu me ſemper ama, & Vale. Pariſiis, v. Eid. Octob. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

SVperioribus literis, recepi perſcripturum me ſi quid comminiſcerer rerum. Nunc, cùm ea, quæ meditor ex media illarum, quas nôſti, elucubrationum ſint ſerie, operæpretium eſſe videtur ſeriem hanc prius retexere, vt quorſum iſta potius me, quàm alia habeant, perſpicuum fiat. Itaque cùm fuiſſet pro votis Luillerij noſtri, vt Epicurum calumniis, quibus à tot iam ſæculis infamatus fuit, purgarem, peruidi eſſe quidem præcipuè circa eius Viri doctrinam, Philoſophiam-ve incumbendum: At præmittendum omninò cenſui librum Apologeticum circa eiuſdem Vitam, ac mores. Nimirum, ſi ſemel conſtaret quanta honeſtate morum fuerit, tum poſſe eius Placita videri minùs improbanda. Sic Ariſtoteles teſtatur parem illam Epicureæ de Voluptate opinionem, quam Eudoxus profitebatur, fidem præſertim obtinuiſſe ex Temperantia profitentis. διαφερόντως γὰρ ἐδόκει σώφρων εἶναι, Quod de Epicuro ſanè dici potuit. Nihil verò neceſſe eſt, vt te admoneam, quemadmodum, ſi quæ ſunt Placita ipſius cum Religione pugnantia (vt nemo fuit Philoſophorum, qui non peccârit aliqua) illa ſtudioſè impetam. Memini enim te perſpexiſſe, quæ fuerint ſpeciatim à me aduerſus ipſum in gratiam Prouidentiæ animaduerſa. Conſcripturo iam ſeriem mearum illarum Commentationum, ea cogitatio incidit, fore tibi non iniucundum, ſi ſummam quoque ſubiecero, quaſi exinde ſis habiturus operis totius Breuiarium. Quippe tametſi id non poſſit vnis peragi literis; nihil oberit, ſi in plureis aut in plurimas diſtribuatur. Quin potiùs fore id præſentio, vnde & mihi ſcribenti labor, & tibi legenti faſtidium leuetur. Quanquam videtur cogitatio concoquenda matutiùs: nunc enim primùm in mentem ſubit. Quidnam facturus igitur ſim, proximæ literæ monſtrabunt. Tu intereà, ô & Præſidium, & dulce Decus meum Vale. Pariſiis, v. Eid. Octobris, M. DC. XLI.

Hac quoque vice Berecullio, ac Beruillæ ſalutem dico.

EIDEM.

PLuribus te iam affari non vacat; videlicet comparo me, vt Eclipſin Lunæ, quæ futura eſt hoc ipſo veſpere, obſeruem. Teneor tamen ſignificare redditas mihi fuiſſe tuas humaniſſimas literas, B. Dionyſij feſto conſcriptas. De iis dicenda multa cùm forent, attingo ſolùm fuiſſe te pro more tuo bonum nimis, cùm memorem tui me eſſe iuſſiſti. Quaſi verò aut tu is ſis, cui loco eſſe aliquo debeam; aut ego is ſim, cui excidere tantus ille amor, quo me beas, poſſit? Videor perſpexiſſe quò reſpexeris: ſed ſi me noſti, nihil eſt neceſſe, vt quæram, præſtem-ve ſponſorem. Talis ſum planè, qualis Ennius à Cicerone deſcribitur, haud magna in re, ſed fidei plenus. Quare & quidquid euenerit, ſecurus eſto neminem vnquam, quiſquis mortalium ille ſit, poſſe irritum facere, quod pactum ſatis ipſe cenſuiſti. Quod pollicitus fueram me perſcripturum his literis, differre nunc quoque in proximas cogor. Scribendum etiam aliquid foret de malignitate mei Præſulis, ſed Berecullius, cui pluſcula ea de re mox

ſcripſi,

ſcripſi, ſupplebit. Vir ille certè meæ quieti vltrò nimis tendit inſidias, &, ſi quid tibi de me promiſit, peſſima exſequitur fide: ſed Simia nimirùm ſemper Simia eſt. Tu dulce meum Decus, ac Præſidium, Vale. Pariſiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

Viro Clariſſimo, Amiciſſimóque A. F. PAYENO, *Iuriſconſulto Aueniomenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

TAnta fuit tuæ erga me humanitatis profuſio, vt apertis literis tuis, ac vix dum viſis titulis, quibus immerentem ornaſti, præ confuſione reſtiterim. Ecquis ſum enim, quem tu debueris tanta non dicam honorare, ſed obruere beneuolentia? An dicam fuiſſe illum tibi vitri cuiùſpiam conuexi inſtar, quod παραδόξως impoſuerit, dum me tantum deprædicaſti, qui nullus propemodum ſim? Certè cùm ipſe affectum tuum quam-maxima poſſum, ac par eſt; animi gratitudine excipiam, tu patiaris volens oportet, me id, quod non ſum reſpuere ingenuè. Et quam-putas animo prompto ea regererem, quæ te magis decent? At non mihi perinde ſunt ſuaues illæ Muſæ propitiæ, agnoſcóque me imparem, qui poſſim quidpiam meritis tuis, ac mea erga te voluntate dignum proferre,

οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δ' στόματ' εἶεν,

Quod exoptâras, vt illa tua de Peireskio elucubratio vitæ illius attexeretur, doleo non potuiſſe præſtari; ſed nempe id opus ante ſeſqui-menſem circiter è prælo iam prodiit. Pervelim illius exemplum ad te, & ad Tondutum dari; neſcius præſertim aliqua-ne obtineri Lugduno valeant: at qua poſſim via in promptu non eſt. De Obſeruationibus eſt ſanè per-æquum vt tibi demum fiat ſatis; quo circa in id quam-primum incumbam. Si liceat nobis per nubila obſeruare quicquam ex defectu Lunæ, qui futurus poſt paucas horas, ſeu proximo veſpere eſt, id fiet ſtatim tecum commune. Dum memet certè comparo, vt ad eum attendam, parùm abfuit, quin hac occaſione nihil reſcriberem; ſed viſum eſt ſatius verſus pauculos, tametſi incompoſitos, exarare, quàm nullos. Scilicet me magis obſtrictum perſenſi, quàm vt differrem diutiùs grati animi ſignificationem. Plura igitur aliàs. Tu intereà cum optimo Tonduto San-legerio, Vale. Pariſiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

EIdem libero, Præclare PAYENE, id ſcilicet mitto, quantulum eſt cumque, quod ex Eclipſi nupera obſeruare per nubeis licuit. Accinctus eram cùm Bullialdo ad eam accuratè ſpectandam: at non fuit Cælum ſatis propitium. Cùm enim Luna exoriens, & libera quidem adhuc à defectu ſeſe in proſpectum dediſſet, nihilominus gradus duos cum ſemiſſe alta vix fuit, cùm præter nubeis ſeſe ſurripuit, neque per duas circiter horas, quà lateret, indicium fuit. Quin-etiam maligna lux fuit, confuſuſ-ve albor dumtaxat, quo ſeſe primum prodidit; &, cùm vix tandem nubila aliquantiſper attenuarentur, diſcernere marginem Lunæ niſi per extremos digitos vix licuit. Et quoſdam quidem notauimus; ſed commemorare nihil neceſſe eſt, cùm non ſint præſertim ſummè exquiſiti. Vnicum finem, de quo nobis indubiè conſtat, adſcribo. Noſti à limbo reſtituto supereſſe adhuc ea parte nigritiem, ſiue penumbram, quatenus eiuſmodi pars non pleno adhuc Solis aſpectu, totiſ-ve radiis colluſtratur: eius rationem porrò non habeo, cùm de Eclipſeos Fine pronuncio. Itaque Finis tum adnotatus, cùm ora Lunæ priùs temerata reſtituta primùm apparuit; contigit nobis ſuperiore Lunæ margine iam elato ſupra Horizontem grad. 24. min. 20. Nulla tunc comparebat Stella: quare eſſe oportuit hac Lunæ altitudine ad eliciendum horam contentos. Fuit proinde (ſi ritè tamen ratiocinati fuimus) hora à meridie octaua cum minutis 50. Cæterùm cùm Bullialdus habeat quem communicatum ſecum voluit obſeruationum Codicem ex quo aliunde nihil iam tametſi præ manibus eſſet, vacaret mihi exſcribere. Comperio ecce bona ſorte mea inter Schediaſmata Epiſtolam ſemi-perfectam, quam ad Schickardum tum ſcribebam, cùm illius mors nunciata fuit. Ea continet obſeruationes à me peractas Diniæ circa matutinam apparitionem Mercurij, anno 1635. ac menſe Septembri, vnà cum nonnullis circa Venerem, Martem, ac Iouem interceptis. Id ergo totum quidquid eſt, mitto; vt quod exoptare te ſignificas, exercere calculum valeas. Attextas ibi animaduertes, quas Obſeruationes per id tempus fieri Aquis-Sextiis curaui. Non habeo illas in Commentariis, neque occurrunt ſchedulæ, quas de iis ad me Obſeruator dedit. Verùm tu per otium poteris curare ipſas & exſcribi, & ad me tranſmitti, ne iis orbatus remaneam. Quod ſupereſt, Epiſtolam vel mei cauſâ tibi habe, qui ad te conſcriptam reputare potes. Neſcio quo caſu primum folium ſemi-lacerum euaſerit; ſed cùm lubuerit pellegere, facile erit adglutinare. Si rem volueris cum Optimo Tonduto facere communem, beabis me quam-plurimùm. Illum quam-plurimum ſaluto. Tu autem Vale. Dabam Pariſiis, VIII. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

VEllicant aurem literæ tuæ, ne non exſequar, quod iam deſtinâram. Ergo ne longum faciam, Apologeticum illum Librum, in quatuordecim Capita diſtinguo. *Primus* nempe *duobus* hiſtoriam, ſeu nudam vitæ ſeriem

tiem retexo. *Duobus alijs* occaſionem infamiæ quæſitæ diſquiro. *Poſtremis* decem calumnias, quæ aduerſus Viri pietatem, bonitatem, ſobrietatem, caſtitatem, ſtudium bonarum Artium fuere congeſtæ, diſcutio. Atque vt de primo Capite iam dicam, Natus eſt Epicurus Gargetti (quod Oppidum fuit Athenienſis agri) Patre Neoclę, ex genere Philaïdarum. Annus fuit tertius CIX. Olympiadis, ac dies decima menſis Gamelionis; hoc eſt, annus ante Chriſtum CCCXLI. & dies ſecunda Februarij; ſi retroagas anni noſtri formam: fuit autem is annus decimus ſextus à nato Alexandro Macedone, ſeptimus à mortuo Platone. Anno ætatis decimo quarto prælegebatur ipſi illud Heſiodi, Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', &c. *Exortum primum chaos eſt, &c.* Quæſiuit ex Grammatico, *vnde-nam chaos exortum foret, ſi primum quidem exortum erat.* Cum ille autem id noſſe non ſui, ſed Philoſophorum muneris dixiſſet, *abeundum ergo*, inquit, *eſt mihi ad Philoſophos, vt ab eis edocear rerum veritatem.* Hacce proinde occaſione & Philoſophiam colere cœpit, & Præceptores aliquos habuit (ſpeciatim verò Nauſiphanem, qui fuerat Pyrrhonis auditor) ſed pene tamen dici poteſt fuiſſe eum αὐτοδίδακτον, adeò verè de illo ſectator Lucretius:

Pectore parta ſuo, quæſitaque proœmia liquit.

Cùm Democriteum ſe profiteretur, ludum apertum habuit Mytilenæ, & Lampſaci, annos natus triginta duos. Athenis deinceps conſedit, Sectámque à ſe vocatam inſtituit, annum circiter trigeſimum ſextum. Comparauit autem Hortos, in quibus cum diſcipulis, familiaribuſque philoſopharetur, pretio minarum LXXX. ſeu, vt monetâ exprimam noſtrâ librarum Turonicarum M. M. M. CCXL. Memorabiléque eſt, quod Plinius obſeruat, inſtituiſſe illum primum agrorum, villarúmque delicias nomine Hortorum in ipſa Vrbe poſſidere; cum vſque ad eum mos non fuiſſet in Oppidis habitari rura. Sub annum quadrageſimum quartum contigit illa celebris per Demetrium obſidio, qua fames à Plutarcho deſcripta inualuit, Epicuro interea Scholam, ſeu familiareis ſuſtentante numeratis dietim in ſingulos fabis. Quot autem ad ipſum familiares, amicique non ex Græcia modò, ſed etiam ex Aſia, Ægyptóque confluxerint, inſinuat Laërtius, dum ne Ciuitates quidem integras ipſis excipiendis fuiſſe ſatis, ait. Et Cicero, poſtquam eſt miratus quàm pauca Amicorum paria ex Antiquitate memorentur: *At verò*, inquit, *Epicurus in vna domo, & ea quidem anguſta, quàm magnis, quantáque amoris conſpiratione conſentienteis tenuit amicorum greges?* Præcipui ex illis amicis fuere Metrodorus, Hermachus, Polyænus, quos *magnos Viros*, inquit Seneca, *non Schola Epicuri, ſed contubernium fecit?* Vis-ne Valerij Maximi verba, *Hoc*, inquit, *loco aptè referantur Polyſtratus & Hippoclides Philoſophi eodem die nati, eiuſdem Præceptoris Epicuri Sectam ſequuti, patrimonij etiam poſſidendi, alendæque Scholæ communione coniuncti, eodémque momento temporis vltima ſenectute extincti. Tam æqualem fortunæ pariter, atque amicitiæ ſocietatem, quis non ipſius cæleſtis concordiæ ſinu genitam, intactam, atque finitam putet?* Sic ille. Ad Libros quod ſpectat, memoratur plureis, quàm Ariſtoteles ſcripſiſſe, ac vno Chryſippo pauciores. Quamquam neque Chryſippo ceſſit, ſi attendas iſtum compilatorem dumtaxat fuiſſe, Epicurum vocibus propriis ad trecentos vſque cylindros complêſſe. Ne te prægrauem, hæc ſufficiant. Tu, meum dulce Decus, ac Præſidium Vale. Pariſiis, VIII. Kalendas Nouemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

Scripſi ad te pauca de Epicuri Vita; habe & iam pauca de illius morte. Teſtamentum condidit, quo Amynomachum, & Timocratem bonorum ſuorum non tam hæredes, quàm Curatores inſtituit. Hermacho ſucceſſore ſuo in Schola deſignato, mandauit ipſi ab illis tradi & libros, & domum, cum Hortis, qui ad Vrbem; itémque domum, quæ in Melite oppido; in eius nempe, ac cæterorum vnà philoſophantur, ſucceſſorúmque illorum vſum. Mandauit quoque, vt reditus ex eiuſdem conſilio, provt eſſe videretur, ex comphiloſophantium vſu diſpenſarent, & ex iis etiam alerent liberos Polyæni, & Metrodori amicorum, filiæque eiuſdem Metrodori conſentaneam dotem conſtituerent. Mandauit rursùs certam partem eorundem redituum ſeponi ad parentandum ſingulis annis, menſibúſque variis, Patri, Matri, Fratribus tribus, & Metrodoro, ac Polyæno; itémque ſibi. Seruos præterea manummiſit, ac tandem conſtituit, vt tuendæ Scholæ, Hortorum, cæterarúmque rerum ſtudium ad Curatorum hæredes, aut eos quibus ſui ſucceſſores illud committerent, tranſiret. Calculi morbo laborauit, quo, dum iam penè deficeret, ita ad Idomeneum, ſeu, vt Cicero habet ad Hermachum ſcripſit, *Cùm ageremus beatum, & eundem vitæ ſupremum diem, ſcribebamus hæc. Tanti autem morbi aderant veſicæ, & viſcerum, vt nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. Compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum, inuentorúmque noſtrorum. Sed tu, vt dignum eſt tua erga me, & erga Philoſophiam voluntate ab adoleſcentia ſuſcepta, fac vt Metrodori tueare liberos.* Cùm foret deinceps demiſſus in balneum, merum popoſcit, ídque vbi hauſit, Amicos admonuit, vt Dogmatum ſuorum eſſent memores, intérque ea verba animam efflauit, dies fuit morbi XIV. & Gamelionis menſis decimus; fluente Olympiadis C.XXVII. anno ſecundo. Attigit proinde annum ætatis LXXII. ſed Græco more, quo tribus diebus LXXI. ſuperauit; cùm re exacta ad noſtram anni formam, deſint totidem, nempe dies illâ reſpondet trigeſimæ primæ Ianuarij (quæ fuerit dies Mercurij) anni ſupra ducenteſimum ſeptuageſimi ante Chriſtum. Cùm obiiſſet, honorauit illum Patria ſtatuis æneis, referente Laërtio. Et vt de affectu ſucceſſorum aliquid adiiciam, Ecce Cicero ſub perſona Attici, *Nec verò*, inquit, *Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam,*

piam,

piam, cuius imaginem non modò in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & annulis habent. Et Plinius, *vultus*, inquit, *Epicuri per cubicula gestant, ac circumferunt secum. Natali eius xx. Luna, sacrificant, feriásque omni mense custodiunt, quas Icadas vocant.* Sed hæc satis sunto. Tu diu Viue, ac benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

Plurimam semper Bereculio, ac Bervillæ salutem nuncio.

EIDEM.

PErscripsi nudam vitæ, ac mortis Epicuri historiam. Nunc de Moribus priusquàm dicam, occasionem ecce infamiæ, qua illi fuere vulgò traducti. Vixit Epicurus, sed non-nihil iunior, quo tempore Zeno Stoïcorum Princeps. Vt porrò Zeno natura austerus, ac tetricus fuit, ex Laërtio, sectatorésque studiosè se eius exemplo composuere, ex Luciano; ita Dogmata ab eo tradita, ab istis defensa austeritatem cum nimia quadam iactatione præ se tulerunt. Nempe summum Bonum Virtutem statuentes, arduam, asperámque ad illam præstituere viam: edixere Dolorem non esse malum, Sapientem esse ἀπαθῆ, atque idcircò non iniuriâ affici, non pœnitere, non misereri: addidere illum non ignorare, non opinari, Diuitem, Regem, Deo parem esse, & id genus similia, quæ Plutarchus est insequutus. Epicurus autem pulchra quidem verba, sed verba tamen esse hæc censuit; quamobrem humaniùs, simpliciúsque agens, ac agnoscens quidquid homines agant, voluptatem quandam ab illis spectari; haud est veritus Voluptatem finem bonorum dicere. Non dixit tamen quamlibet à viro sapiente requirendam esse; sed eam dumtaxat, quæ in Indolentia, seu sanitate corporis; & tranquillitate Animi consistit. Censuit consequenter virtutem esse solam idoneam huic voluptati comparandæ; quatenus Temperantia sanitatem corporis facit, & ipsa aliæque virtutes sedandis affectibus natæ tranquillitatem Animi parant. Cùm ergo Zeno, Stoïcique viderent suum fastum ex hac Epicuri simplicitate fieri ludibrio, neque ignorarent celebreis suas quasdam cùm in Physicis rebus opiniones, tum in Dialecticis argutias ab eo constanter improbari; ideò exarsere in ipsum implacabili odio, neque, quoad Sectæ viguere, infensissimi esse destiterunt. Heinc quæsito ex voce Voluptatis prætextu declamauere summum Bonum ab ipso constitui in ingluuie, ac Venere; quod Zeno ad Antigonum innuit, & Virtutem fieri voluptatis obscenæ ministram, quod Cleanthes expressit pictâ tabulâ, in qua voluptatem vt Reginam, virtutes vt pedissequas, famulanteísque repræsentauit. Sic Chrysippus Epicurum exhibuit, vt discipulum illius Archestrati, à quo fuit copiosè de gulæ voluptatibus disputatum. Sic Diocles composuit ipse quinquaginta amatorias Epistolas, illásque & quæ Chrysippi erant, eius generis, sub Epicuri nomine euulgauit. Sic alij citati Laërtio, ac in iis etiam optimus Epictetus. Sic apud Agellium vir sanctus, & grauis dictus Hierocles: sic vno verbo cæteri fuere non absimili genio constantissimè instigati. Nempe is fuit Sectæ veluti character, vt nemo illi nomen daret, nisi præuio quodam quasi Sacramento, religiosóque fœdere inito, contra Epicurum. Et perspicuè nosse id vis? Attende solùm ad Senecam, qui, quòd Epicurum perinde, ac cæteri consectatores non insectaretur, & aliquoties etiam commendaret, hasce ab illis exprobrationes audiit. *Quid agis Seneca? deseris parteis? quid nobis Epicuri Præcepta in ipsis Zenonis Principijs loqueris? Quin tu benè, & gnauiter, si partium piget, transfugis potiùs, quàm prodis?* Ita ipsemet memorat in libro quem scripsit de vita Beata, in quo aliunde ostensurus se veritatis, potiùs quàm partium studio adigi, *Mea*, inquit, *ista sententia est, (inuitis hoc nostris popularibus dicam) Epicurum sancta, & recta præcipere.* Et iterùm, *Non hoc dicam, quòd plerisque nostrorum Sectam Epicuri flagitiorum magistram esse, sed illud dico, malè audit, infamis est, & immeritò.* Verùm hæc satis, superque sunto. Tu, ô & Præsidium, & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, VI. Eid. Nouemb. M. DC. XLI.

Salutem semper Bereculio, ac Bervillæ plurimam dico.

EIDEM.

ADdo iam ad ante perscripta de occasione infamiæ, Declamatores, & Comicos, qui ab Athenæo, aliísque citantur, ludicrum exinde contexuisse argumentum, ex quo in theatris, concionibúsque plausum quærerent, ac referrent. Quare & cœpit apud vulgus rumor propagari, radicésque agere; ac tantò magis, quantò deinceps non defuere, qui dediti luxui, voluptatibúsque obscœnis, iactauerunt sese habere & authorem Philosophum, & Philosophiam adstipulantem. Tales fuere quidam Pseudo-Epicurei, quos, qui erant germani, dixere Sophistas ex Laërtio. Talis Piso ille, in quem Marcus Tullius inuectus est; tales vno verbo, quotquot Seneca his verbis perstringit, *Non ab Epicuro impulsi luxuriantur, sed vitiis dediti luxuriam suam in Philosophiæ sinu abscondunt, & eò concurrunt, vbi audiunt laudari voluptatem.* Attexi possent viri maligni, qui seu mera affectus prauitate, conscripsere calumnias, vt Theotimus ille, qui propterea accusatus à Zenone Epicureo, & mulctatus capite fuit, quod Athenæus memorat; seu vt superstitionem fouerent, questúmque inde facerent, effudere conuitia, vt Pseudo-Propheta ille Alexander apud Lucianum. Dicendi subinde sunt viri, docti illi ac boni quidem, sed qui populares tamen fuerint, quique tametsi veritatem nossent, putârint tamen declamandum non modò aduersus prauam voluptatem, sed etiam aduersus authorem illius, apud vulgus creditum, vt ea ratione gratificantes multitudini, virtutem pleniùs inspirarent. Tres seligantur ex Ethnicis, qui studiosè, præ cæteris contra Epicurum dixerunt, ex iis Cicero vnus esto, qui in Tusculanis, *Negat Epicurus*, inquit, *posse iucundè viui,*

viui, nisi cum virtute viuatur; negat vllam in Sapiente vim esse fortunæ; tenuem victum antefert copioso; negat vllum esse tempus quo Sapiens non beatus sit; omnia Philosopho digna; sed cum voluptate pugnantia. Non istam dicit voluptatem? Dicat quamlibet; Ac statim, *Et conqueruntur quidem Epicurei, Viri optimi (nam nullum est genus hominum minus malitiosum) me studiose dicere contra Epicurum.* Rursúsque, *Et illi pugnant, & quidam vicinorum fidem implorant,* &c. Quo loco vides Ciceronem & veras Epicuri opiniones non ignorasse, & illas tamen, sectatoribus licet reclamantibus, populariter interpretatum fuisse. Sic cum in libris de Oratore easdem deduxisset, *Ego non quæro,* inquit, *nunc, quæ sit Philosophia verissima, sed quæ Oratori coniuncta maximè.* Alter Plutarchus, qui in posteriorem librum aduersus Coloten relatis opinionibus, ob quas Epicurus infamatus fuit, tum reclamare Epicureos fatetur, tum sibi ipsi obiiciendo iniustitiam calumniæ; *attamen*, inquit, *nos opinionem, non veritatem attendimus* ἀλλὰ τὴν δόξαν, οὐ τὴν ἀλήθειαν σκοπούμενοι. Id ne dixisses de tanto Viro? id magis mirare; retuli priùs Epistolam, quam Epicurus iam moriens scripsit. Cùm ille se in ea opposuisse, dicat doloribus suis perceptam animo lætitiam ex recordatione antecedentium ratiociniorum, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων διαλογισμῶν μνήμῃ, sic enim habet textus Græcus exstans apud Laërtium, cuiusque quam habes interpretationem, ex ipso Cicerone est: at Plutarchus, vt esset, quod carperet magis, verba sic detorsit, vt dixerit *Epicurum opposuisse dolores suos* τῇ μνήμῃ τῶν ἀπολελαυσμένων πρότερον ἡδονῶν *earum voluptatum memoria, quibus sese ante proluisset.* Tertius Galenus, qui testatus legisse se cùm opera Epicuri alia, tum præsertim Ratas Sententias, ac speciatim illam, *Nihil vnquam prodesse venereorum vsum; præclare agi si nihil noceat*, nihilominus ita sæpe aduersus illum declamitat, vt si nihil prorsùs aliud, quàm obscœnitatem oleret. Seligantur denique tandem tres quoque ex Patribus Sanctis, qui profectò quantò ad vitam magis Cælestem attenderunt tantò fuerunt excusatiores; recitatis mox Ethnicis. Primus Clemens Alexandrinus, qui cùm legisset Epistolam illam ad Menæceum, cuius Præfationem oppidò quam-pulchram, in Stromatis retulit, & in qua Epicurus germanam de Voluptate sententiam exposuit: nihilominùs sic inuehitur, quasi ille non aliam, quàm corpoream, pecudúmque propriam voluptatem commendauisset. Secundus Lactantius, qui postquam libro Institutionum tertio retulit *Epicurum constituisse summum Bonum in voluptate animi, Aristippum verò in voluptate corporis;* deinceps tamen exaggerat fuisse illum *turpissimæ voluptatis assertorem.* Postremus Beatus Ambrosius, qui cum in suis Epistolis illam etiam partem citatæ ad Menæceum Epistolæ, quæ est de Voluptate, producat, his verbis, *Etenim, clamat ille, quia non potationes, neque comessationes, neque filiorum soboles, nec fœminarum copulæ, nec piscium copia, aliorúmque huiusmodi, quæ splendido vsui parantur conuiuij, suauem vitam faciunt; sed sobria disputatio,* &c. Et attamen variè aduersus illum, sectatoré sque perinde instat, ac si *illi disrumperentur delectatione corporis, & voluptatem magis æstimarent inquinamento corporis, quam sobrietate mentis.* Sed hactenus esto occasio infamiæ. Dicerem iam de occasione, quæ te Tolonem euocauit, quámque mecum communicare literis tuis dignatus es; sed, vt vides modum excessi; cùm & nihil aliud necesse sit, quàm agere tibi gratias continenteis. Benè, imò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, Eidibus Nouembris, M. DC. XLI.

EIDEM.

QVæ hactenus recensui, eò spectant, vt constet vnde Epicurus infamari occœperit. Aggredior deinceps Capita præcipua criminationum enumerare: repositurus è vestigio, si quid sit, quo illæ diluantur. Cùm sit verò ab obiecta ipsi impietate ducendum initium, illa omittenda heic est, quæ spectatur circa doctrinam; scilicet non iam quæritur, docuerit-nè aliquid impium, sed vtrum impiè vixerit. Vixisse porrò videtur primùm tum à Cicerone supponi, tum à Seneca, dum propter negatam ab eo Prouidentiam, hic quidem instat non subesse *cur Deum Epicurus vereatur, quando ipsi neque tribuendi, neque nocendi materia est.* Ille verò, *Quamobrem*, inquit, *dij colendi sunt, non intelligo, nullo nec accepto ab ijs, nec sperato bono.* Heinc esse videtur, quorsum tam Plutarchus, quàm Athenæus exaggerent abolita fuisse apud Epicurum mysteria, sacrificia, libationes, primitias, pompas, festos dies, & id genus alia. Addit Plutarchus, si Epicurus Deos aliquando adorauit, sacrificulis adstitit, & de Deo, rebúsque diuinis similia cum populis, dixit, fecisse illum simulatè, ac præ multitudinis metu. Deinde, cum Deos è Mundo sustulerit; videtur voluisse, tam se, quàm suos haberi in Diis. Legitur enim apud Plutarchum mandasse Idomeneo, vt mitterentur primitiæ ad sacri sui corporis cultum; & cum delati fuissent à Colote honores diuini, illum & gratè eos excepisse, & verba illa adiecisse, *effecisti vt & nos te sacrum vicissim deputaremus.* Ac rursus illa, *Incorruptibilis esto, ac nos incorruptibileis reputa.* Spectare huc possunt cæremoniæ Testamento institutæ, ídque comprobante præsertim euentu, quo Sectatores illas εἰκάδας & diuina festa coluerunt, & Epicurum tanquam Deum quemdam venerati constanter sunt. Deum certè dixit Lucretius illis versibus,

——*Deus, Ille Deus fuit, inclyte Memmi,*
Qui Princeps vitæ rationem inuenit eam,
quæ

Nunc appellatur Sapientia, quique per artem
Fluctibus è tantis vitam, tantisque tenebris
In tam tranquillo, & tam clara luce locauit.

Quòd voluerit autem Sectatores suos Deos facere, confirmare videtur tum illud ad Menæceum. *Fiet vt iussis parens meis, viuas tanquam Deus inter Homines*; tum quod Plutarchus memorat, Epicureorum fuisse proprium, vt sese Deorum æqualeis iactatent. Denique subiici heic posset impietatis species in Patriam, Parentes & alios, prout Epictetus illam obiicit: verùm quia ex Placitis Viri deducitur potiùs, quàm facto probetur; ideò immorandum circa eam non est. Hæc iam sufficiant. Tu responsionem, qualis afferri poterit; proxima occasione exspecta. Vale interea, dulce meum Decus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M.DC. XLI.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Singularis sanè est bonitas tua, cùm tantillum munusculum, tam ampla grati animi significatione commendas. Id tanti non esse ingenuè agnosco; & dum sit in pignus mei erga te obsequentissimi affectus, suum operæ-pretium est. De Pinacothea Peireskij, quod rogas, mihi planè est in incerto. Hoc testari possum Virum nobilem, & τῶ μακαρίτῃ germanum recepisse se digesturum immensam illam congeriem chartaceorum monimentorum. Res fuerat digna omnibus votis, vt ille ante obitum quæcumque nôrat de mensuris, ponderibúsque conscriberet; at nihil est vnquam tale aggressus, habuítque solùm in Commentariis indigesta Schediasmata. De Guijone nihil mihi compertum, ac debebo tuæ diligentiæ, quis vir fuerit cognoscere, vbi opera eius euulgâris. Ad mea studia, quod attinet, vix per quinquennia repeto libros, infœlicitatéque ea sum, vt abductus statim fato nescio quo mearum obliuisci deliciarum cogar. Causa hæc est, cur meæ illæ Commentationes quas memoras, quidpiam adhuc desiderent, hæteóque abundè-ne satis habiturus quietis sim, vt manum extremam imponere possim. Æstimat illa Robertus meus pro suo amore erga me nimio. Non sunt ea profectò adeò sedula, ac coniectura fortè est facta. Vtcumque fuerit, operam dabo, vt de euentu certior fias, obstrictus nimirùm, quòd curæ sit ecquid rerum à me agatur. Tu benè Vale, ac me porrò ama, qui eximiæ tuæ virtutis sum obseruantissimus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M.DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NOn exspectas sanè, vt Epicurum excusem, quasi non spuriæ, sed germanæ Religionis sectator fuerit. Cùm is eadem laborârit seu infœlicitate, seu culpa, quâ cæteri Philosophi; satis est, si vt alij pij habentur, quòd Deos coluerint, Epicurus quoque haberi, quòd Deos coluerit, possit. Ad hoc porrò vel illud potest ex Laërtio sufficere, quod affectus sanctitatis, seu pietatis eius erga Deos, ἡ πρὸς Θεὺς ὁσιότης, ineffabilis fuisse perhibetur. Ne memorem vixisse illum in ea Ciuitate, ac iis temporibus, quibus Philosophi Deorum negligentes malè mulctabantur, vt argumento sit ipsum nihil tale peccasse, cui ea Ciuitas honores decreuit. Quid quod cùm illi iam in vera Religione magis probentur, qui Deum colunt, non vt serui, supplicij metu, aut præmij spe, sed, vt filij, ob maiestatem, excellentémque eius naturam, Epicurus coluit posteriore hoc, cæteri illo priore modo? Id obiecta ex Cicerone, & Seneca loca confirmant, ac præsertim cùm Cicero in libris de Deorum natura, Epicuream illam vocem referat, *Habet venerationem iustam quidquid excellit*; & Seneca libro de beneficiis quinto addat *Epicurum Deum colere, nulla spe, nullo pretio inductum, sed propter maiestatem eximiam, supremámque naturam*, illúdque etiam habeat: *atqui hunc vis videri colere, non aliter quàm Parentem.* Ad Plutarchum quod attinet, memoratum iam ante est, vt fuerit præter verum, ac fas in Epicurum comparatus. Et neget priuatim eum sacrificasse: at saltem innuit non neglexisse publicam Religionem. Quod simulatè verò egisse causatur, scrutatorem cordis inuidiosè agit. Vt præteream, quia ritus illi superstitiosi, ac spurij erant, potuisse illos mente improbari; cum Sapientia tamen eorum temporum Patrias de iis leges seruandas censeret. Athenæus loquutus est ex Poëtarum rumusculis; & vtcumque verum sit; quod de abolitis mysteriis, cæterísque obiicitur, id non potest osoribus superstitionis fieri exosum. At postulauit Epicurus sibi offerri primitias; diuinos honores delatos admisit; Deum se declarauit, & Coloten etiam, atque id genus cætera? quasi verò, non ista sapiant spurias illas Epistolas, quas Stoïci & confinxerunt, & sub Epicuri nomine vulgarunt? nisi Epicurus non se mortalem agnouit, neque vnum ex præcipuis Dei attributis incorruptibilitatem censuit; vt sibi aut cuiquam Mortalium asseruerit Diuinitatem? quæ Testamento porrò cauit, ea fuere, quæ pro more tunc agebantur; cum quidpiam quoque persimile, sed alio fine etiam-num fiat. Dixerit verò Lucretius Deum; at videtur

certè

certè voluiſſe nihil aliud, quàm gratitudinem teſtari propter accepta beneficia, imitatus nempe receptum Antiquitatis morem de referendis in Deos hominibus illis, qui ſuis inuentis ac laboribus generi humano profuiſſent. Vide vt ex comparatione conſequenti argumentetur,

Confer enim diuina aliorum antiqua reperta:
Námque Ceres fertur fruges, Libérque liquoris
Vitigeni laticem Mortalibus inſtituiſſe,
Cùm tamen his poſſet ſine rebus vita manere;
Vt fama'ſt, aliquas etiam nunc viuere Genteis;
At benè non poterat ſine puro pectore viui:
Quò magis hic meritò nobis Deus eſſe videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas dedita Genteis
Dulcia permulcent animos ſolatia vitæ.

Idem habet de Hercule, cuius laboribus eleganter enumeratis, pergit,

Cætera de genere hoc, quæ ſunt portenta peremta,
Si non victa forent, quid tandem viua nocerent?
Nil, vt opinor: ita ad ſatiatem Terra ferarum
Nunc etiam ſcatit, & trepido terrore repleta'ſt
Per nemora, ac monteis magnos, ſiluáſque profundas,
Quæ loca vitandi plærumque eſt noſtra poteſtas.
At niſi purgatum'ſt pectus, quæ prælia nobis,
Atque pericula ſunt ingratis inſinuandum?
Quantæ conſcindunt hominem cuppedinis acres
Sollicitum curæ, quantíque perinde timores?
Quid-ve ſuperbia, ſpurcities, petulantia quantas
Efficiunt cladeis? quid luxus, deſidiéſque?

Cùm Epicurus porrò dixit eum, qui præceptis ſuis pareret, victurum vt Deum inter homines; nihil aliud quàm phraſin figuratam vſurpauit, vt immortale Virtutis decus, quo Sapiens fulget, commendaret. Plutarchum autem miror; quaſi non noſſet Stoïcorum potiùs eſſe proprium, vt ſeſe iactarent æquales Deorum? De pietate in Patriam, teſtimonium dicunt Statuæ ipſi ab illa conſtitutæ. Pietas in Parentes, ac Fratres ex Teſtamento innoteſcit; cum & Plutarchus exaggeret beneuolentiam illam fraternam. Non reticet quoque Laërtius & manſuetudinem in ſeruos, & vniuersè bonitatem, affectúmque inexſuperabilem ἀνυπέρβλητον erga omneis. Vnde & Cicero, *Epicurus*, inquit, *homo minimè malus, vel potiùs vir optimus.* Sed modus eſto. Is certè, niſi excederetur, de literis tuis quidpiam dicerem, quamquam putare dictum debes, me, quod exigis, mentis oculos habere in te reuerà coniectos. Multi me de Monæci arce, vel tui cauſâ rogitant, ſed ego neque quicquam habeo, neque ſi haberem (& de tuo præſertim conſilio, & ductu) niſi tuo iuſſu euulgarem. Vale, ô Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, III. Kal. Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

VT nunc accipias, quæ Epicuro obiici malignitas ſoleat, duo ſunt illius capita, Vnum eſt ingratitudo erga Præceptores; Alterum maledicentia aduerſus omneis Philoſophos. Et prius quidem poteſt ex Cicerone confirmari, cum Epicurum notat, quod Nauſiphanem Magiſtrum tam malè acceperit, illúmque vexârit omnibus contumeliis. Contumeliæ autem præcipuæ haberi videntur ex Epiſtola, cuius Laërtius & Empiricus meminerunt. In ea enim Epicurus appellauit Nauſiphanem *pulmonem*, quaſi ſenſus expertem, *indoctum*, *ſophiſtam*, *improbum*, *impoſtorem*, *cynædum*. Eadem ratione legitur Pamphilum Platonicum mirificè contempſiſſe; negaſſe ſe quidpiam didiciſſe à Xenocrate; diſſimulaſſe Lyſiphanis, Praxiphaníſque inſtitutionem. Quamuis autem Democritus amplius quàm ſæculi dimidio ante ipſum natum, mortuus fuerit; quia tamen eius doctrinam hauſit, & ſe aliquandiu Democriteum profeſſus eſt; idcircò dici quoque poteſt, fuiſſe in illum, vt in Præceptorem ingratus. Nempe & aliàs ipſum vituperauit, ſcribente Cicerone *ſe nolle Democritum laudatum à cæteris, ab Epicuro qui eum eſt vnum ſequutus, vituperatum.* Et cætera inter pro Democrito λῃρόκριτον dixit apud Laërtium, quaſi gramiis laboraſſet, ſeu in cognitione rerum cæcutiiſſet. Videtur porrò cum ingratitudine coniuncta fuiſſe ambitio; quòd exinde nempe voluerit haberi αὐτοδίδακτος. Ita manifeſtè Empiricus tradit circa Nauſiphanem: circa Pamphilum verò Cicero, *Metuit*, inquit, *ne quid vnquam didiciſſe videatur.* Et rurſus glorianti Epicuro ſe magiſtrum habuiſſe nullum, *Hoc non prædicanti*, inquit, *tamen facile equidem credam, ſicut mali ædificy domino glorianti ſe Architectum non habuiſſe.* Similia habet Plutarchus circa Democritum, docens Epicurum ſtudio gloriæ tumeſcentem, furentémque cum eo rixari. Prætereo autem quod memoratur aliquos tum illius, tum aliorum libros pro ſuis euulgâſſe, iactatus ſe vnum inueniſſe verum, præcelluiſséque omnibus; vt præ cæteris recitat, & inſectatur Cleomedes, inſtituta inter ipſum, & Therſiten comparatione. Poſterius autem caput comprobari poteſt, vel ex vno Plutarcho, apud quem tam ipſe, quàm Metrodorus dicuntur, quæ vocabula inter homines fœdiſſima ſunt, ſcurrilitates, cantillationes, iactationes, ſcortationes, homicidia, ſuſpiratus, corruptelæ, grauedines; eâ aduerſus Ariſtotelem, Socratem, Pythagoram, Protagoram, Theophraſtum, Heraclidem, Hipparchum, & aduerſus quem non virorum illuſtrium, congerentes effudiſſe? Scribit quoque Cicero dixiſſe illum contumelioſiſſimè aduerſus Pythagoram, & Empedoclem;

maledixisse turpissimè Phœdoni Socratico; totis Voluminibus proscidisse Timocratem. Exstant etiam apud Laërtium scommata aduersus Platonem, Heraclitum, Protagoram, alios. Habetúrque adhuc speciale fragmentum cuiusdam Epistolæ apud Athenæum, & Eusebium, in qua Epicurus causatur Aristotelem dilapidasse paternam substantiam; militasse infœliciter; egisse pharmacopolam, & id genus similia. An fidem harum rerum facit, qui genius fuit Sectæ, quasi inspiratus? ea non memoro, quæ Plutarchus habet de Colotæ virulentia, ac mordacitate aduersus Platonem, Empedoclem, Parmenidem, Melissum. Adnoto solùm ex Cicerone Metrodorum, & Hermachum dixisse contra Pythagoram, Platonem, Empedoclem; & meretriculam Leontium fuisse etiam ausam scribere aduersus Theophrastum. Sic scribit Zenonem, quem nôtat Athenis, fixisse maledictis Socratem, scurram Atticum appellando; itémque Chrysippum, Chesippum, & alios. Sic sub persona Cottæ alloquens Velleium, *Tu ipse*, inquit, *paullò ante, cùm tanquam Senatum Philosophorum citares, summos Viros desipere, delirare, dementeis esse dicebas.* Missum autem facio, quod Athenæus habet de Diogene Babylonio, cùm illum dicit *malè moratum, maledicum, obtrectatorem, & ne Regibus quidem parcentem, ea propterque Antiochum, qui ab Epiphane secundus Rex fuit, iugulari ipsum mandasse.* Heic modus esto. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô dulce Decus meum, Vale. Parisiis postridie Nonas Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

QVàm fuit eximia bonitas tua cum literas dedisti plenas de Monæci negotio, Principísque ad te appulsu. Quidpiam simile exoptare (vt tuæ nempe famæ seruirem) ausus fueram; tu verò vota pro singulari humanitate præuenisti; scilicet, vt mihi gratificareris, nondum quippe meæ illæ literæ ad tuas peruenerant manus. Qualeis itaque par est, ago gratias, Deum precatus ter-Maximum, vt cætera tua omnia consilia perinde fortunet. Quam certè refers ex istis laudem, vt cumulatissima est, ita quantum afficiat me nosse ipse potes, qui nosti me esse obseruantissimum tui. Ad pensum venio, quod non est cur amplissimum iam exspectes. Etenim multa quidem obiecta superioribus literis; sed breuis Responsio ex Laërtio patet, dum enumeratis iis, quæ fuere à Stoïcis, aliísque congesta de ingratitudine, ambitione, maledicentia, subiicit illos insanire, μεμήνασι γ' οὗτοι. Opponit proinde, quæ ipse ad calcem Epistolæ penultimæ de pietate, humanitate, mansuetudine, bonitate commemini. Et certè, cùm ex Cicerone, Epicurus fuerit non modò vir bonus, sed etiam optimus; quî potuisset talis haberi, si fuisset tam malè erga Præceptores, cæterósque illos Sapientiæ Professores animatus? An malignitate laborans tot, tam bonos, támque constanteis Amicos parare aliunde potuisset? nihil verò propterea aduersus Ciceronem, Plutarchum, Empiricum regero. Dico dumtaxat illos sequutos, quæ respersa erant per spurias, suppositítiásque Epistolas, de quibus est superiùs dictum, & quarum Authores, vt Laërtius insanos, sic Illustrius appellauit calumniatores διαβάλλοντας. Addo, cùm nullatenus probabile sit effudisse illum conuitia vlla in Præceptores; fieri absque vitio potuisse, vt si vel aliquos non audisset, vel nihil frugi ab iis didicisset, inficiaretur Præceptores. Quinetiam, si multa ex se excogitauit, adinuenítque (vt alia profectò ratione haberi Sectæ Princeps non potuit) nihil prohibuit ipsum se habere αὐτοδίδακτον, cùm non sit ex se αὐτοδίδαξις mala; & verissimum sit, nihil omninò sciri, quod non primus quispiam seipsum docuerit. Contradixerit porrò in multis ipsi etiam Democrito; atque id amore Veritatis licuit, cuius respectu Democritus dux eius non dominus fuit, vt verbo dicam Senecæ. Satis est, quod Democrito honorem habuerit, vti reuerà habuisse fidem faciunt apud Plutarchum & Leonteus, & Metrodorus. An autem illius aliorum-ve libros pro suis venditauerit, diiudicari debet tum ex claritate eorum temporum, tum ex vbertate, qua ipsi fuit promptum, ex alibi dictis, conscribere libros. Quod ad cæteros Philosophos spectat, nihil ad generalem responsionem addendum, nisi fortassis propter illud, quod est aduersus Sectatores obiectum. Ac, vt non negauerim quidem, quin aliqui esse degeneres potuerint; quando profectò non ita benè agitur cum rebus humanis, vt societas vlla absque næuo sit; ita videtur calumnia tam concitari aduersus illos, quàm aduersus ipsum authorem potuisse. Id Cicero præsertim suadet, cùm de Epicureis loquens, testatur nullum vnquam fuisse genus hominum minùs malitiosum. Res expenderetur fœliciùs, si eorum libri superessent, Nam & cùm scripsisse aduersus Theophrastum, Philosophum-ve alium, neque insolitum, neque illicitum sit; tum libri illi, in quibus effusa maledicta dicuntur, suppositítij fuisse videntur. Profectò, cùm vnicum nobis Lucretij opus supersit, agnoscere ex eo licet, non fuisse Sectæ genium, vt Philosophis cæteris malediceretur. Vt de Democrito enim taceam, cuius opinionem aliquoties impugnaturus ita præfatur,

Democriti, quod sancta Viri sententia ponit.

Ecce Empedoclem non refutat, quin laudes Siciliæ, è qua ille erat, prosequutus ita exordiatur:

Rebus opima bonis multa munita virûm vi,
Nil tamen hoc habuisse Viro præclarius in se,
Nec sanctum magis, & mirum, carúmque videtur.
Carmina quin-etiam diuini pectoris eius
Vociferantur, & exponunt præclara reperta:

Vt

Vt vix humana videatur stirpe creatus.
Subiicit autem tam de ipso, quàm de cæteris, vt refutationis necessitatem veluti leniat.

Quamquam multa benè, ac diuinitùs inuenientes
Ex adyto tanquam cordis responsa dedere
Sanctius, & multò certa ratione magis, quàm
Pythia quæ Tripode ex Phœbi, lauróque profatur:
Principijs tamen in rerum fecere ruinas, &c.

En vt versibus te interdum obruam. Sed te nempe hæc eruditio, vt & omnis alia delectat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Eidib. Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

ECce iam caput accusationis, quod vt vulgare maximè est, ita videtur præcipuè Epicureïsmo nomen fecisse. Gulam intelligo, ob quam Epicurum heluonem, lurconem, & cætera dicunt. Chrysippus apud Athenæum discipulum facit insignis Gastrologi. Damoxenus Comicus Præceptorem peritissimi coqui. Refert idem Athenæus illum à Timone victimarum voratorem describi; additque fuisse assentatum Idomeneo, ac Metrodoro. Scribitur idem apud Laërtium de Mythro, vt esset vnde gulam expleret. Plutarchus memorat Methrodorum his verbis scribentem ad Timocratem, *Quanto perfusus sum gaudio; quantâ animatus audaciâ, cùm ventri ritè gratificari ab Epicuro didici?* Et rursus, *Nihil iuuat, ô Timocrates, Græcorum Seruatorem fieri; nihil item coronas ab ijs, propter Sapientiam obtinere: Iuuat mandere, ac potare vinum, quantum quidem ventri non noceat, & illi tamen gratum sit: quippe circa ventrem est summum bonum.* Quæ recito, vt intelligas quorsum Olympiodorus, & alij ex Patribus Sanctis, prædicent vitam Epicuri, sociorúmque eius apud Salomonem describi loco illo Sapientiæ, *Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, &c. Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, &c. quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra.* Quorsum prætereà Chrysologus, & alij non-nulli conferant Epicurum cum Prodigo illo Euangelico, & porcum etiam appellent, requirentem siliquas, hoc est, voluptates corporeas. Sed & D. Augustinus meminit porcum appellatum à Philosophis, fortè propter illud ex Horatio tritum,

Me pinguem, & nitidum, benè curata cute vises,
Cùm ridere voles, Epicuri de grege porcum.

Scribit ad hæc Laërtius Timocratem Metrodori fratrem prodidisse, *Epicurum bis quoque die vomere solitum, præ luxu; & se quidem vix potuisse effugere nocturnam illam Philosophiam, mysterijsque plenum conuenticulum:* adiecisse verò *Epicurum solitum quotidie minam impendere in mensam*, hoc est, aureos nostrates sex cum ferè semisse. Credas huc spectare illud Senecæ, *Obijcite Platoni, quòd petierit pecuniam; Aristoteli, quòd acceperit, Democrito quòd neglexerit, Epicuro quòd consumpserit.* An heic attexendum, quod suo loco retulimus, Epicurum mori noluisse nisi præhausto mero, vt extremus actus responderet fabulæ? Stoïci certè apud Ciceronem morbum, quo interiit, ad edacitatem retulerunt. Addo, cùm Suidas hæc de Epicuro inter alia scribat, *Saxeas mensas, & donaria in sepulchro, hic heluo, & obsoniorum vorator, incidi iussit*; nihil esse mirum, si plærique Epicurum comparent, vt cùm viris aliis luxu perditissimis, ita præsertim cum Sardanapalo, qui busto incidi iussit Epitaphium à Cicerone ita expressum,

Hæc habeo, quæ edi, quæque exsaturata libido
Hausit; at illa iacent pulcra, & præclara relicta.

Hæc abundè sunto. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis XIII. Kal. Ianuar. M. DC. XLI.

Ne pagina hæc abeat vacua, carmina adscribo, quæ Amicus, Musicæ amans die superiore abs me extorsit, proximis cantanda Natalitiis. Ea verò duodena expetiit:

Nunc agite, ô Gentes, mysteria discite mira.
Nascitur in stabulo Cælorum Conditor; éstque
Instratus fœno, cui seruit purpura Regum.
Quæ parit, est Virgo; genitrix est filia nati.
Incipit, æterno qui tempore constitit; & qui
Excipitur loculo, magnus sine limite constat.
Est homo, nec tamen est persona humana; Deúsque
Cùm sit, mortalis tamen est: sed nempe sub vno
Supposito geminæ naturæ conciliantur.
Sic Deus est, & homo; sic iungens infima summis,
Humano generi potis est afferre salutem.
Hæc itaque, ô Gentes, mysteria discite mira.

ALITER.

INtacta genitus Virgine nascitur
Infans: Angelicum concinitur melos;
E Cælo noua lux prodit, & imminet
Cunis insolitum iubar.
O formose Puer, delicijs date
Humani generis! cresce laboribus,
Quos vt nos redimas, & tibi gloriæ
Vertantur, Pater imperat.
Fœlix intereà, quam recubans premis,
Tellus! hæc violas fundat, amaracis
Mistas, dum manibus lilia porrigens
Plenis, Gens pia supplicat.

EIDEM.

DEuoraui opusculum, quo me donare dignatus es, & pro quo gratias debeo multas. Nihil ipsius non placuit: ita se Author eximius probauit suâ famâ dignum. Patiere tamen dici à me, nihil æquè placuisse, ac illud encomium, quod tu voluisses pro animi moderatione suppressum.

Ac debet illi quidem tota Natio quas cecinit laudes in Gallicum nomen; sed debet longè ampliùs tibi, ex quo iudicium de tota Gente ab ipso factum, expresśúmque. Hæc tamen aliàs. Cùm nunc exspectes quid de Epicuri sobrietate dicturus sim. Ecce describit illum Laërtius: *Simplici pane, & aqua contentum; & splendidiùs epulaturum, quidpiam casei solùm poscentem.* Citat quoque Dioclem referentem illum, sociósque *frugalissimis, vilissimísque cibis vsos; & cùm quæuis aqua in potum sufficeret, si vinuli quidpiam aliquando adhiberetur, satis illis fuisse colyten*, hoc est, mensuram Parisiensi *semi-sextario* non maiorem. Stobæus, cùm memoret etiam *pane, & aqua contentum* fuisse, addit celebre ex eo dictum, *habentem se mazam, & aquam, paratum esse etiam cum Ioue de fœlicitate certare.* Plutarchus ipse tenuem hunc victum dissimulare non potuit, cùm illum *in maza, & lenticula* suauitatem summam quæsiisse scripsit. Porphyrius autem, *notum est*, inquit, *vt plerisque Epicureorum ab ipso vsque Principe ita exorsis, maza, fructúsque sufficiant.* Exinde minùs mirabere, quod Cicero ait, cum de Epicuro loquens, *Hic verò ipse*, inquit, *quam paruo est contentus?* Sed erit tamen cur mirere, quod exstat apud Senecam, *Ecce*, inquit, *gloriatur Epicurus, non toto asse se pasci, Metrodorum, qui non tantum profecerit, toto?* Non erat autem assis valor monetâ nostrâ æstimatus, nisi denariotum Turonicorum nouem. Quæso te, quàm deberet famem malignè extinguere, cùm parciùs adhuc victitaret? Scilicet idem Seneca, *Quin-etiam*, inquit, *certos habebat dies ille magister voluptatis Epicurus, quibus malignè famem extingueret; visurus, an aliquid deesset ex plena, & consummata voluptate; vel quantum deesset, & an dignum, quod quis magno labore pensaret.* Plura congererem; sed Iuuenalis versus sufficiant, dum veluti indignatur, Si quis

——— Non Epicurum
Suspicit exigui lætum plantaribus Horti;

Dúmque ostensurus, ecquis-nam sit finis cupiditatum constituendus, rem in hunc modum exsequitur:

——— Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt;
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in Hortis.

Non est proinde, cur immorer in iis reiiciendis, quæ fuere obiecta. Nam vulgus quidem probra coniicit, quæ vera sint, necne haud nouit. De Chrysippo est aliàs dictum: Comicorum scommata non Epicurum modò, sed & Socratem & cæteros magnos Viros prosciderunt. Idem de Timone dicendum, qui conscripsit σιλλους, hoc est maledicta aduersus omneis Philosophos. Assentatio illa eleuatur tum ex tenuitate victus, tum ex iis quæ Epicurus tam ad Idomeneum, quàm ad alios scripsit de cupiditatibus coërcendis; quale est illud apud Senecam, *Si vis Pythoclea diuitem facere; non pecuniæ adyciendum, sed cupiditatibus detrahendum est.* De genio, atque instituto, non Plutarchi modò, sed Sanctorum etiam Patrum, dictum vniuersè suo loco. Horatius nihil aliud, quàm ludit. Quòd ex Timocrate memoratur, videtur planè commentitium; seu spurcitiem spectes, quæ in illa Ciuitatis luce tolerata non fuisset; seu impensas, quæ nimirùm excessissent Epicuri censum. Quòd moribundus merum petierit, perspicuum est fuisse non crapulæ vitium, sed debilitatis remedium. Quòd laborârit calculo, non intemperantiæ fuit, sed naturæ. Quòd morbo interierit, id habuit cum bonis, ac malis commune. Denique Suidas rumusculos, non verò quæ ex Testamento, probatísque authoribus haberi poterant, collegit: & quòd Epicurus cum Sardanapalo, similibúsque comparatur, merè declamatorium est. Attexam heic, in gratiam eorum, qui germanum Epicuri institutum Sectati fuerunt, quod Cicero de illis habet. *Ita viuunt quidam*, inquit, *vt eorum vitâ refellatur oratio; atque, vt cæteri existimantur dicere meliùs, quàm facere: sic hi mihi videntur facere meliùs, quàm dicere.* Et vt exemplum victus habeas, en vt de Pomponio Attico Cornelius, *Nemo*, inquit, *in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quàm anagnosten (quod nos quidem iucundissimum arbitramur) neque vnquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est; vt non minùs animo, quàm ventre conuiuæ delectarentur. Nunquam eos vocabat, nisi quorum mores à suis non abhorrerent.* Pergit, *Cùm tanta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano victu mutauit; nihil de vitæ consuetudine; tantáque vsus est moderatione, vt neque in sestertio vicies, quod à Patre acceperat, parum se splendidè gesserit; neque in sestertio centies, affluentiùs vixerit, quàm instituerat; parique fastigio stetit in vtraque fortuna.* Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, VI. Kalendas Ianuarij, M. DC. XLI.

Quod dixi superioribus literis minam Atticam valere aureos Solares nostrateis sex cum semisse; dicere debui aureos solares septem cum sextante. Quod heic autem legis fuisse Attico sestertium vicies, interpretare monetâ, qua iam vtimur, Turonicas libras 1861110. *Quod sestertium centies*, 9305550. *Salutat te Luillerius noster, eximiè sanus, eximiè bonus, quem nescio quo malo, ac impostore genio ductus meus ille Antistes deprædicari fecerit per nebulonem quemdam, deploratæque famæ Eleemosynarium nomine Ioannem Stephanum Galterium, emissariósque alios, fuisse capite truncatum ad Greuam.*

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod vberem adeò commentarium de Guijonio perscripseris, humanitatis tuæ fuit. Ego certè ausus non fueram ad id operæ prouocare, abundè ducens, cùm opera euulgarentur,

rentur, cognoſcere. Doleo nihil me ſimile habere de Lepanthino prælio, quod, te depoſcente, reponam; ſed ego nempe is Vir non ſum, cui ſpeciale quidpiam de eo compertum eſſe potuerit, præter vulgarem hiſtoriam tam Proſâ à cæteris, quàm Carmine à Rege Scoto, Vaſconéque Poëta conſcriptam. Quando tu tanta ſedulitate circunſtantias ſcrutatus es, quæ ſingulares ſingulis innotuerint; non debes ſanè committere, vt nobilis labor ſua careat luce. Quas per me dare ad Naudæum literas voluiſti, ad ipſum tranſmiſi, neſcius licet, Romæ-ne adhuc degentem conuenturæ ſint. Quippe illuſtris Mazarinus illum accerſit omnibus votis, ac pollicitationibus; & ex poſtremis literis exſpectabatur ſolùm conſenſus Cardinalis Antonij, in cuius ære ille viuit. Mirè commendat Robertus meus, quæ expetitur abs te officia: ipſe in me quam poſſum partem gratitudinis maximam recipio. Tu Vir illuſtris optimè Vale. Pariſiis, VI. Kal. Ianuar. M. DC. XLI.

PAVLO DV MAY, *Senatori Diuionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

CVm reſponſionem differo, occurrit ecce interim gratias agendi noua occaſio. Scilicet tibi ſatis non fuit grata manu, & cum elogio meas illas de Peireskij Vita commentationes excipere: ſed, vt accipio ex literis, quas Riantij Baro ad me dedit, perſcripſiſti, quoque ad ipſum, quàm magnificè de illis ſentires. Id bonitati tuæ eximiæ acceptum totum refero; & quantum me imparem eſſe commendationi tuæ ſum conſcius, tantum me tibi ob ſingularem beneuolentiam deuinctum profiteor. Eſt etiam aliud, quod tibi debeo propter meum Robertum humanitatis genus. Etenim cùm ille ſit mihi merito magno cariſſimus, & quantum tibi debeat literis ſuis ſignificet; non poſſum ego, quantum id eſt, non ducere in me collatum. Quas datis ad me literis adiunxeras, redditæ fuerunt. Non eſt, cur de meo ſtudio dubites in captandis anſis, de quibus ſcripſiſti. Ægrè ſolùm habeo, me non eſſe tanti, qui rebus à me commendatis pondus addere magnum poſſim. Vale, Pariſiis, VI. Kalend. Ianuar. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

DIxi nuper de Gula Epicuro obiecta; en nunc obiectam Venerem. Primùm declamatur in illius Hortum, quaſi in infame lupanar, in quo meretrices proſtiterint, Leontium, Themiſta, Phylænis, & aliæ à Plutarcho, Laërtio, & Cleomede commemoratæ. Celebratur autem præſertim Leontium, cuius exſtat Epiſtola in Græcanicarum ſerie circa Epicuri laſciuiam ſenilem. Legitur verò apud Laërtium non Epicurum modò cum ea rem habuiſſe, verùm etiam Metrodorum. Addit Clemens Alexandrinus duos alios; addit Athenæus Epicureos omneis; ſubiiciens Danaën Leontij filiam fuiſſe ſimiliter ſcortatam. Hûc ſpectare putes nocturnum conuentum, de quo dictum eſt, cùm de Gula; itémque gloriationes illas Corniadæ, numerantis apud Plutarchum, quoties concubuiſſet cum Hedia, & Leontio, Thaſium bibiſſet, oppiparè cœnaſſet; vt minus ſit mirum, ſi Epicurus rurſus comparetur cum Sardanapalo nente purpuram inter ſcorta, & illius Hortus cum Synagoga Strigum, Paradiſo Mohammedis, & ſimilibus. Deinde congeruntur ea, quæ in Epiſtolis Epicuri amatoriis fuere conſcripta, vt quod exſtat apud Laërtium, *ô Regem Apollinem, Lentiola, quo nos tumultuoſo plauſu compleuiſti, Epiſtollulam pellegenteis tuam!* Itémque, *Is ſum, qui niſi vos ad me acceſſeritis, poſſum vel ſæpius volutatus impelli.* Et rurſus ad Pytoclem formoſum, & duode-viginti annorum adoleſcentem, *Sedebo operiens exoptatum tuum, & veluti Dei alicuius ingreſſum.* Hûc ſpectant infractæ, & blandulæ illæ appellitationes, quibus Coloten, verbi gratiâ, dixit ex Plutarcho Κολωτάραν, & Κολωτάριον, *Colotulum, & Colotillum.* Taceo obiici iſtam quoque intemperantiæ ſpeciem, vt cauſam morborum & mortis, de quibus ex Suida, Stoicíſque dictum iam eſt. Denique tam iſta, quàm ſuperior intemperantia cauſa Epicuro fuiſſe dicitur, cur abactus fuerit è Philoſophorum choro. Viſum eſt iam Cleomedem, Epictetum, Hieroclen relegaſſe illum ad cynædos, & meretrices. Refert Themiſtius patrem ſuum ſuſtuliſſe ipſum è Catalogo. Maximus Tyrius, *Epicuri*, inquit, *ne nomen quidem fero, neque enim admitto Philoſophiam, quæ laſciuiat, vt neque Imperatorem qui ex acie diſcedat.* Et Lactantius, relatis illis ex Lucretio de Epicuro carminibus,

Qui genus humanum ingenio ſuperauit, & omneis
Præſtinxit, Stellas exortus vti Ætherius Sol;

Subdit, Quos equidem verſus nunquam ſine riſu legere poſſum. Non enim de Socrate aut Platone hoc ſaltem dicebat, qui velut Reges habentur Philoſophorum; ſed de homine, quo ſano, & vigente nullus æger ineptiùs delirauit. Memorabile eſt, quod Archeſilas apud Laërtium interrogatus, *cur homines ex cæteris ad Epicureos, ex Epicureis autem ad cæteros non migrarent*, Reſpondit, quoniam *ex viris quidam Galli fiunt; ex Gallis verò viri non fiunt*; alludens ſcilicet ad Gallos Sacerdotes Cybeles exſectos, & effœminatos. Ad hunc locum ſpectat, quod Suidas, Ælianus, & alij memorant fuiſſe Epicureos à Romanis expulſos; itémque à Meſſeniis, à Lyctiis, ab aliis Rebuſpublicis; quòd adoleſcentium corruptores eſſent & ſapientiæ degeneris, turpis, effœminatæ inuentores. Vno verbo, exſtat verſus apud Apollinarem,

Ast Epicurus eliminat vndique virtus.
Vale PRINCIPVM OPTIME, & cœptum hunc annum, ac Nestoreos porrò fœliciter exige. Parisiis, III. Non. Ianuar. M. DC. XLII.

EIDEM.

CVm testimonium iam aliquod de Epicuri castitate, expectes, palmare est, quod verè doctus, Sanctúsque Pater Gregorius Nazianzenus in Iambicis habet, dum postquam retulit Epicurum Voluptatem statuere pro fine bonorum, subdit,

Ac ne ob voluptatem, improbam hanc laudarier
Quis crederet, moderatus, & castus fuit,
Dum vixit ille; Dogma moribus probans:

Et de Dogmate quidem cùm agetur, perspicuum fiet Epicurum ea tradidisse Continentiæ, atque honestatis præcepta, vt seueriora non potuerint tradi. Nunc, cùm de moribus agatur, notabile præsertim est, quod legitur apud Stobæum, scilicet asserente quodam Sapientem amore non capi, ac, cæteros inter, exemplo esse Epicurum, excepit Chrysippus, *haud legitimè id concludi, eò quod Epicurus* ἀναίσθητος, *sine sensu* fuisset. Testimonium ab inimico; sed interim probans, quod aliunde probabilissimum facit parcissimus victus, de quo ante scripsi; & labor assiduus, quo præter doctrinam viua voce traditam, libros innumeros conscripsit. Quippe & subductis libidinis fomitibus, & fugata desidiâ, potuit circa venerea ἀναίσθητος iure censeri. Non repeto ipsam Voluptatis vocem fecisse totam fabulam: addo potiùs illud ex Cicerone, *Quid ergo (dicet aliquis) Epicurum existimas ista voluisse, aut libidinosas eius fuisse sententias? Ego verò minimè; video enim ab eo dici multa seuerè, multa præclarè. Itaque, vt sæpe dixi, de acumine eius agitur, non de moribus. Quamuis spernat voluptates eas, quas modò laudauit; ego tamen meminero*, &c. Itémque illud ex Seneca, *Mirum est aliquid fortiter dici ab homine mollitiem professo*; ita enim plærique *iudicant: apud me verò Epicurus est fortis, licet manuleatus sit.* Sed ne plura consecter, & vt ad obiecta breuiter respondeam; fuere quidem fœminæ quædam cum Epicuro in Hortis versatæ; sed quo versatæ modo fuerunt Lasthenia, & Axiothea cum Platone in Academia; Theano, & aliæ cum Pythagora; Gemina & aliæ cum Plotino; & aliæ cum aliis Philosophorum Coryphæis; nempe, vt philosopharentur. Et quoniam Leontium potissimùm obiicitur; sanè illam non meretricem, sed studiosam fœminam fuisse, vel illud vnum arguit, quod ex Cicerone *librum scripsit aduersus Theophrastum scito sermone, & Attico*; quódque Plinius memorat illam depictam fuisse cogitabundam. Prætereo autem fuisse ipsam Metrodori vxorem, vt & Themistiam Leontei, & aliorum familiarium alias; ac Epistolam ipsi attributam fuisse Alciphronis stylum exercentis commentum. De conuentu illo nocturno iam diximus, Corniades Epicureus non fuit. Comparationes declamatoriæ sunt. Epistolæ à Diotimo confictæ, in quibus esse quoque potuit, & illud de Colote, & quidquid fuit præterea Epicuro obiectum ab iis, quos insanire Laërtius dixit. Circa obiecta de morbo, ac morte, nihil adiiciendum ad antedicta. Superest locus de reiectione è Philosophorum choro. Sed qui reiecerunt, vel Stoici fuerunt, vel certo consilio hæserunt disseminato in vulgus rumori. Vt autem magnos Viros opponam, & intereà citatum iam B. Nazianzenum reticeam; primus occurrit Constantinus Porphyrogenneta Imperator, qui Insulam Samum describens, *ex hac*, inquit, *prodierunt Viri Sapientiæ laude insignes, Pythagoras, Epicurus, Melissus, aliique non pauci.* Succurret Cicero, qui & aliquando *Philosophum nobilem* dicit, & passim nobilissimis Philosophorum intermiscet. Et Seneca, qui dum respondet obiicientibus Philosophos aliter vixisse, quàm docuerint, *hoc*, inquit, *per malignissima capita & optimo cuique inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni.* Non subiicio Apuleium; non ipsum Laërtium; non innumeros alios, ac potissimùm eruditiores quosque, ex quo bonæ literæ restitui ante annos prope ducentos cœperunt. Continere me non possum, quin & subindicem egregium Epigramma, quo apud Laërtium Epicurus concluditur ab Apolline, aut Musis edoctus; & subtexam ex Anthologia distichon Menandri præclarum, quo Epicurus confertur cum Themistocle, cuius quoque Pater appellatus Neocles fuit,

Χαίρε Νεοκλείδα, δίδυμον γένος, ὧν ὁ μὲν ὑμῶν
Πατρίδα δουλοσύνας ῥύσατ᾽, ὁ δ᾽ ἀφροσύνας.

Quod ego quidem distichon, vt potui, ita reddidi.

Par Neoclidarum salue; queis Patria debet,
Vni, vt libera sit; alteri, vt & sapiat

Quod ad expulsos Epicureos spectat, non negandum quidem, quin esse potuerint degeneres aliqui; ecqua enim vnquam instituta Societas fuit, in qua omnes fuerint, institutorum seruantes? sed fatendum quoque, & potuisse illos ob calumnias, factionésque aduersariorum expelli; & hoc illis commune fuisse cum cæteris Sectis, vt testantur Edicta Antiochi, Lysimachi, Athenienſium, Romanorum, ac præsertim suadente Catone, & imperante Domitiano, sub quo Epictetus quoque fuit Româ deiectus. Addo Epicureos, ex Eusebio, floruisse omnium diutissimè in vrbibus; & quemadmodum Epicuro, sic illis quoque dicatas statuas, vt ex inscriptione Brundusij reperta constat. Concludo verò, selecto illo ex pluribus Ciceronis loco. *Ac mihi quidem, quòd ipse bonus Vir fuit, & multi Epicurei fuerunt, & hodie sunt, & in amicitiis fideles, & in omni vita constantes, & graues, nec voluptate, sed officio consilia moderantes; hoc videtur maior vis honestatis, & minor voluptatis.* Tu Viue iucundè, Vale DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Kal. Ianuar. M. DC. XLII.

EIDEM.

EIDEM.

QVidquid Superioribus literis circa Epicurum defensum, quidquid postremis circa alia studia commendare dignatus es, id totum debeo humanitati, ac singulari beneuolentiæ, qua dignaris me immerentem. Sed ne ad alia iam digrediar, superest extremum caput accusationis in Epicurum, quod est de odio bonarum Artium, seu liberalium disciplinarum. Nam vniuersè quidem auersatus illas fuisse dicitur, testante Cicerone, *cum nihil olere ex puerilibus disciplinis*; scribente Quintiliano, *fugisse illum omneis disciplinas*; dicente causam Empirico, *quod disciplinas ad Sapientiam nihil conferre existimaret*. Neque id modò, sed etiam dehortatus cæteros fuisse, ne illas amplecterentur; vt Pytoclen apud Laërtium; vt Sectatores omnes apud Plutarchum; Athenæum, & alios. Confirmat vtrumque Cicero his verbis; *Hæc Epicuri non probo; de cætero, vellem equidem aut ipse doctrinis fuisset instructior (est enim, quod ita videri necesse est, non satis politus iis artibus, quas qui tenent, eruditi appellantur) aut ne deterruisset alios à studiis*. Speciatim verò quod spectat ad Grammaticen, mitto, quæ apud Plutarchum, Empiricum, Laërtium, Cleomedem leguntur. Sufficiat idem Cicero, cùm de Epicuro loquens, *Si loquendi*, inquit, *vim, si consuetudinem verborum tenuisset, nunquam in salebras tantas incidisset*. Et rursùs, *In hac exposita sententia*, inquit, *sunt qui existimant, quod Epicurus inscitia plane loquendi fecerit, fecisse consulto, de homine minime vafro male existimant*. Huc spectat, quod Plutarchus scribit *noluisse illum occupari sapientem in Criticorum quæstionibus; neglexisse Historiam, repudiasse Poësim*; quod præter Heraclidum Ponticum, Maximum Tyrium, & alios, Torquatus quoque apud Ciceronem testatur; *An ille*, inquit, *tempus, in Poetis euoluendis consumeret, in quibus nulla solida vtilitas, omnisque puerilis est delectatio*. Quod ad Rhetoricen, arguitur omnem prorsus ornatum Orationis neglexisse, scribente Agellio *ipsum curas vocum, verborúmque elegantias non modo non sectatum, sed etiam insectatum fuisse*. Idem confirmat Halicarnassæus circa voces, & Athenæus circa structuram conscripti ab Epicuro Symposij. Cicero autem illius, ac Metrodori libros cum quibusdam confert, *quos neque distinctè neque eleganter, neque ornatè scriptos latinè* commemorat, & de Epicuri Philosophia alicubi loquens, *Abest*, inquit, *ab eo viro, quem querimur & quem authorem publici consilij, & regendæ ciuitatis ducem, & sententiæ, atque eloquentiæ Principem in Senatu, in populo, in causis publicis esse volumus*. Et sequutus Quintilianus, *alia*, inquit, *mihi quæstio exoritur, quæ Secta conferre plurimùm eloquentiæ possit; quanquam ea non inter multas possit esse contentio. Nam Epicurus imprimis nos à se ipse dimittit, qui fugere omnem disciplinam nauigatione quam velocissima iubet*. Quod ad Dialecticen, non refero, quæ Stoici, Plutarchus, Themistius, & cæteri obiecerũt. Vnus Cicero sufficere potest, cuius sũt varia hac de re loca, sed ille præcipuus, *In illa*, inquit, *Philosophiæ parte, quæ est quærendi ac disserẽdi, quæ λογικὴ dicitur, iste vester planè, vt mihi quidem videtur, inermis, ac nudus est. Tollit definitiones, nihil de diuidendo, ac partiendo docet; non quomodo efficiatur, concludatúrque ratio tradit; non qua vi captiosa soluantur, ambigua distinguantur ostendit, iudicia rerum in sensibus ponit, quibus si semel aliquid falsi pro vero sublatum sit, sublatum esse omne iudicium veri, & falsi putat, &c.* Quod denique ad Mathematicen, ecce Torquatus Epicurum excusans, *An se*, inquit, *vt Plato in Musicis, Geometrica, Numeris, Astris conficeret, quæ & à falsis initiis profecta, vera esse non possunt; & si essent vera, nihil afferrent, quo iucundius, idest melius viueretur*. Plutarchus verò ostendit quibus se voluptatibus Epicurus priuauerit, dum neglexit Geometriam, Arithmeticam, Astrologiam, Musicam, ac persuasit etiam Regibus, vt in suis Conuiuiis, quaslibet potiùs scurrilitates, quàm Musicas, Poëticasque disquisitiones tolerent, Prætereo quæ varia habet Cicero, vt illud, *Quod profectò nunquam putauisset, si à Polyæno familiari suo Geometriam dicere maluisset, quam illam ipsum dedocere*: itémque illud, *Quæ si bis bina quot essent, didicisset Epicurus, certè non diceret: sed dum palato quid sit optimũ indicat, cæli palatum, vt ait Ennius, non suspexit*. Prætereo etiam quæ Cleomedes, & alij, ac id seligo, quod habet D. Augustinus, *Quis*, inquit, *Geometricas literas legere magistro Epicuro, aut discere voluit? contra quas ille multum pertinaciter, nihil earum, quantum arbitror, intelligens disserebat*. Hæc satis; quæ ideò est visum cæteris obiectionibus circa mores attexere, quòd aspernari ingenuas Arteis maxima labes morum videatur. Tu morum candidissimorum illustris PRINCEPS, optimè Vale. Parisiis, XVI. Kal. Februar. M. DC. XLII.

Si iam Aquas-Sextias redieris, patere, quæso, nomine meo, tam Bereculio, quam Ber-villæ salutem quam-plurimam dici. Vale iterum.

EIDEM.

DIlutus postremùm de obiecto odio Liberalium Disciplinarum, id vniuersè adnoto, esse in illis quidem, vnde liberales, hoc est homine libero, ingenuóque dignæ censeantur; sed irrepsisse tamen in singulas multa, quæ sint vaniora, inutiliora, spinosiora, perniciosiora, quàm vt ea Vir sapiens consectari debeat. Ipsum verò Epicurum non illas vniuersè repudiasse, sed quatenus solùm sunt vanæ, inutiles, spinosæ, atque perniciosæ. Quoniam autem nulla non fuit captata in ipsum declamandi ansa; ideò ex hoc capite quoque exprobratum illi fuit, quòd omnem prorsus disciplinam oderit, ac dissuaserit. Decantatum præ cæteris videtur illud ad Pythoclen, *Omnem disciplinam ô beate, deuita*; ex eo enim est, seu ex fonte deductum quod M. Tullius, Quintilianus, Plutarchus, alij obiecerunt. Verùm, cùm illud coniectum fuerit in Epistolas, ex Laërtio suppositítias; perspicuum est, quidquid exinde deriuatum fuit,

fuit sapere calumniam. Cùm Empiricus certè addit causam, quòd Epicurus existimaret disciplinas esse ad Sapientiam inutileis, id subnotat ipsum illas non damnasse, si ad Sapientiam, & voluptatem non illaudatam quicquam conferrent. Heinc, quod ad Grammaticen spectat, testatur idem Empiricus, non fuisse illam ab Epicuro quacumque ex parte eiectam; & quod Plutarchus reprehendit circa Criticos, arguit Epicurum ipsum eodem respexisse, quo Senecam, dum in Professores artium liberalium, vt molestos, verbosos, intempestiuos, scribens subdit, *Quatuor millia librorum Didymus Grammaticus scripsit; miser! Si tam multa superuacua legisset? In his libris, de Patria Homeri quaeritur, in his, de Æneæ matre vera, in his libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: in his, an Sappho publica fuerit*: & alia, quæ erunt dediscenda, si scires. Huc proinde spectat illud Torquati, *Non Epicurus ineruditus; sed ij indocti, qui quæ pueros didicisse turpe est, ea putent vsque ad senectutem esse discenda.* De Poësi testatur Laërtius, placuisse Epicuro Sapientem rectè, de illa disserere, & Poëmata non fingere quidem, sed tamen pangere ποιήματά τε ἐνεργεῖν οὐκ ἂν ποιῆσαι, hoc est, non describendo fabulas, sed aut res præclarè gestas, quod deinceps Atticus fecit; aut quæ ad morum institutionem, naturæque illustrationem faciant, quod Lucretius. Quod spectat ad Rhetoricen, non fuit Epicurus illius ignarus, qui librum de ea ex Laërtio scripsit; sed resecuit solùm, quæ ab ea aliena, inutilia-ve censuit, & perspicuitatem σαφήνειαν solam retinuit. Cùm hæc verò constet ex delectu, dispositionéque tum verborum, tum sententiarum; clarum videtur quidquid præterea ex illa arte exigitur, aut esse inutile, aut ab ea alienum. Ipse ne verò, seu in loquendo, seu in scribendo fuerit adeò barbarus, & inelegans, vt interdum Cicero, aliíque declamant, vel Cicero ipse esse testis potest; exempli causâ; cùm, *Vide*, inquit, *quantum fallare, Torquate. Oratio me istius Philosophi non offendit; nam & complectitur verbis, quod vult, & dicit planè quod intelligam.* Sic Seneca passim, *Aliquam magnificam vocem Epistola secum ferat. Ecce occurrit mihi nescio vtrum verior, an eloquentior. Cuius, inquiens, Epicuri.* Item, *Eleganter, itaque ab Epicuro dictum est*, Ac rursùs, *Et apertior ista sententia est, quàm vt interpretanda, & disertior, quam vt adiuuanda.* Quod ad Dialecticen, Scribit quoque Empiricus, *non omnem fuisse ab illo neglectam, sed Stoicam solummodò*, id nempe ob superuacaneas, spinosásque illas argutias. Heinc solo Dialectices nomine mutato, *Canonicam* scripsit, hoc est, Regulas tradidit, quas vtileis esse ad ratiocinandum putauit; & in quibus potestate, vt loquuntur, continetur, quidquid visum est à Cicerone desiderari. Id suo loco disquiretur, edisseretúrque speciatim quod circa sensus obiicitur. Heic sufficiat, cùm Plutarchus illum circa syllogismum quemdam reprehendisset, excepisse Agellium, *Id factum minutè nimis, ac propè etiam subfrigidè, vnde. & Epicurus*, inquit, *cuiusmodi homo est, non inscitiâ videtur partem illam syllogismi prætermisisse; neque id ei negotium fuit, syllogismum tanquam in Scholis Philosophorum cum numeris omnibus, & cum suis finibus dicere*, &c. Quod ad Mathematicen denique, non in ea quidem fuit Epicurus tantus, quantus Pythagoras, aut Plato: verùm neque inferiór fuit Zenone, & aliis; neque tantum illam explosit, quantum Socrates, cùm etiam de Cælestibus censuerit Sapienti esse disserendum. Heinc quæ specialia obiiciuntur de magnitudine Solis, & similibus, suis locis soluenda sunt; satísque iam est dicere, non fuisse Epicurum auersatum hanc partem, quatenus ad Sapientiam, honestámque voluptatem conducit; sed quatenus solùm infrugifera est, aut mirificè laboriosa. Illud ex Plutarcho circa Musicam, esse declamatorium, vel ex eo constat, quòd inter Epicuri Placita Laërtius id refert, *solum Sapientem de Musica ritè habiturum sermonem*; cùm & aliundè Empiricus scribat Musicam ex eo dumtaxat ab Epicuro, vt à Platonicis quoque, improbatam fuisse, *quòd inutilis, segnis, vinosa, pecuniarum prodiga esset.* Atque heic tandem Apologiæ circa Epicuri mores finis esto? Non esto verò vnquam meæ erga te obseruantiæ; qui sum, viuóque ex asse tuus. Tu annos Nestoreos, & Viue, & Vale, ô & dulce Decus, & Præsidium meum. Parisiis, IX. Kal. Februar. M. DC. XLII.

EIDEM.

Vides, PRINCIPVM OPTIME, vt lentè licet festinantes, ad Apologiæ peruenerimus metam. Superest aliud, quod sit quidem incomparabiliter prolixius de Doctrina curriculum; verùm id semel ineundum est, precandúmque solùm vt Deus fortunet. Si exeuntem manè viatorem sollicitudo caperet tanti illius numeri passuum sigillatim percurrendorum; hæreret sanè in limine: sed & ille debet eam mittere curam, itérque solùm ingredi; quoniam tametsi non aduertenti, spatia immensa superabuntur; & nobis non immensitas operis cogitanda est, sperandúmque solùm, vt sensim progressi simus illud tandem ad vmbilicum perducturi. Non quòd sim certus tot me adhuc abfuturum hebdomadas, vt totidem datis ad te literis, id complecti quidquid est, possim; sed quòd si fortè tandiu absim, nolim me demùm ob institutum non satis maturè prouisum pœniteat. Et absim breuiùs; nihil nocebit aliquo vsque processisse, & quidquid demum peractum erit, id fiet ipsi operæ-pretium. Non poterit certè res tibi non esse iucundissima; tum ob Sapientiæ studium, quod vnum erit argumentum; tum ob manum, quam tibi esse non ingratam satis testaris. Adde quòd literas non-nisi septeno quoque die accipiens, non sis facilè sensurus fastidium; ac tot aliis curis interpositis, sis interim, quasi animum relaxans, & ad quidpiam rerum nouarum diuertens vniuersam propemodum Philosophiam repetiturus. Nempe, vt antè ad Luillerium, non eam dumtaxat, quæ Epicuri fuit specialis, sum prosequutus; sed quidquid præterea

prætereà ex cæteris Sectis perſpectum habui, complexus ſum; ita compendio tecum agens, quidquid præcipuum ex ſingulis videbitur, haud prætermittam. Initium verò faciam ab iis, quæ generatim de Philoſophia videntur eſſe prænoſcenda; ne videar illotis, quod aiunt, rem attrectare manibus. Quanquam id deinceps prima occaſione; iam enim, ſi aggrederer, excederem haud-dubiè modum. Sunt etiam duo quædam, quæ hîc attexenda mihi ſuperſunt. Vnum eſt, quam debeo gratiarum actionem ob bona illa tua verba, tum de Epicuro purgato, tum de enarrato Peireſkio, quorum ſi vterque adhuc viueret, foret cur ſe ampliùs vni tuo elogio, quàm prolixis meis Commentariis debere putaret. Alterum eſt, quòd meo Roberto tibi haud profectò incognito, officium debeo. Grauis quædam illius cauſa diſceptatur impræſentiarum coram Senatu Diuionenſi. Ac non audet quidem petere abs te commendatitias literas vllas; ſed quia ſubueretur, ne aduerſum ſe dare aliquas rogiteris, vellet bonitatem tuam exoratam, vt cùm te non fuerit meritus propitium, non experiatur quaſi infenſum. Nouit cuius illeic ponderis habeatur attinentium re proxime Principum commendatio; timétque præſertim, ne quædam ad illos literæ à te extorqueantur. Ipſe recepi me id tibi illius rogatu ſignificaturum. Túque tantò magis id conſules boni quantò noſti, quæ inter me, ac illum ſit neceſſitudo. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium ac Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Kal. Februar. M.DC.XLII.

EIDEM.

VT ſtem promiſſis, OPTIME PRINCEPS, non aliunde exordiar, quàm ab ipſamet Epicuri adhortatione ad Menæceum, dum ad illum ſcribens, vt eſt apud Laërtium, in hunc modum præfatus eſt. *Neque iuuenis quis exiſtens philoſophandi moram trahat, neque ſenex cum fuerit, philoſophando defatigetur. Ad Animæ quippe ſanitatem neque immaturus, neque intempeſtiuus eſt quiſquam. Et qui dicit tempus ad philoſophandum, aut nondum adeſſe, aut præteriiſſe; perinde facit, ac is, qui dicit tēpus ad beatè degendum aut nondum adueniſſe, aut eſſe elapſum. Itaque & iuueni, & ſeni eſt philoſophandum; iſti quidem, vt in ſenio, quaſi iuuenis, effloreſcat bonis, ob præteritorum gratiam; illi vero, vt in iuuentute, quaſi ſenex, matureſcat ob futurorum ſecuritatem. Heinc ea meditari par eſt, quæ fœlicitatem pariunt; ſi quidem cùm illa adeſt, nihil eſt, quod non habeamus, cùm abeſt, nihil non agimus, vt conſequi illam poſſimus.* Hactenus ille: refero autem, vt imprimis definitionem intelligas, quam apud Empiricum tradit, dum, Philoſophiam eſſe dicit *Exercitationem, quæ rationibus & ſermocinationibus vitam beatam inſtituit.* Quo loco, *Exercitationem* dicit, vt innuat ſtudium Sapientiæ (id enim ſonat iſta vox) debere eſſe animatum; non habitus inſtar torpentem, ſiue quis ſecum ratiocinando, ſiue ſermonem cum aliis ferendo, ſtudeat Sapiens euadere, beatámque vitam adipiſci. Deinde, vt agnoſcas finem, quem ex Metrodoro apud eundem Empiricum ſola omnium artium Philoſophia conſiderat, videlicet *fœlicitatem.* Vbi ille habet Philoſophiam quaſi *artem vitæ*, & cùm artes cæteræ de opere quidem, at non de fine ſollicitæ ſint (vt dum faber conficit clauim, quâ alius aperiat; aut Orator parat Orationem, quâ alius ſuadeatur). Philoſophiam ita vult eſſe de ſuo fine ſollicitam, vt non cenſeat Philoſophum, ſi quis fœlicitatem aliis, non ſibi parare contendat. Hûc ipſi quoque Stoici ſpectaſſe videntur, dum Philoſophiam definierunt *Exercitationem artis conuenientis*, qui deſcribentes Sapientiam, *rerum diuinarum, humanarúmque ſcientiam*, id ſolùm dixere ſpecialius, quod rationibus, ſermonibúſque diſquiſitum, vitam beatam parat. Hûc etiam Ariſtoteles, qui in Metaphyſicis ita Philoſophiam definit *Veritatis ſcientiam*, vt ſtatim declarans functiones illius contemplationem & operationem, contemplationis finem dicat veritatem, operationis ipſum opus; ac deinceps in Ethicis, ad fœlicitatem referat vtramque. Hûc & ipſe Plato, qui non alio ſenſu dixit Philoſophiam eſſe *Exercitationem mortis*, quàm vt indicaret aſſueſcendum eſſe in ſeuocando animo à rebus corporeis, cogendóque vt ſecum ſit, & dignioribus cogitationibus incumbat; hoc enim modo *Animum ſecernere à corpore*, nihil aliud eſt, vt Cicero interpretatur, quàm *emori diſcere.* Hûc quod ipſe Cicero aliàs, dum præclaram illam in tertiam Tuſculanarum Præfationem concludens, *Eſt profectò*, inquit, *Animi medicina Philoſophia, cuius auxilium non vt in corporis morbis petendum eſt foris; omnibúſque opibus, viribúſque, vt noſmetipſi nobis mederi poſſimus, elaborandum eſt.* Adderem alios; ſed hoc ſufficiat; cùm vita beata iuxta Epicurum in corporis, & animi, ſed huius præſertim, ſanitate conſiſtat, Philoſophiam in eo eſſe, vt ex Virtutum ac potiſſimùm temperantiæ praxi ſanum corpus præſtet, quantum per humanam fragilitatem fas eſt; & ex cognitione, ac æſtimatione rerum debita, Animum ſanum, hoc eſt tranquillum terroribus putà, ac inanibus cupiditatibus liberum; quantum per humanam imbecillitatem licet, efficiat. Agnoſces exinde, quò reſpiciant trita ex Lucretio carmina.

Suaue mari magno, turbantibus æquora ventis,
E Terra magnum alterius ſpectare laborem:
Non quia vexari quemquam 'ſt iucunda voluptas;
Sed quibus ipſe malis careas, quia cernere ſuaue 'ſt.
Suaue etiam belli certamina magna tueri,
Per campos inſtructa, tua ſine parte pericli:
Sed nil dulcius eſt, benè quàm munita tenere
Edita doctrinâ Sapientum templa ſerena;
Deſpicere vnde queas alios, paſſimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ;
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Nocteis, atque dies niti præſtante labore,
Ad ſummas emergere opes, rerúmque potiri.

Et

Et quæ sequuntur.

O miseras hominum menteis ! ô pectora cœca !
Qualibus in tenebris vitæ , quantisque periclis
Degitur hoc æui , quodcunque est ? nonne videre 'st
Nil aliud sibi naturam latrare, nisi vt, cùm
Corpore seiunctus dolor absit , mente fruatur
Iucundo sensu , curâ semota, metúque ?

Sed modus esto ; Tu annos Nestoreos corpore simul, ac mente sanus, Vale. Parisiis, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

Bereculio & Ber-villæ perpetuam salutem.

EIDEM.

SCripsi mox ad te , & pluribus quidem, via compendiosiore. Hæc iam post-scribo , vt significem Viri nobilis legitimum votum. Is est Paulus du May Diuionensis Senator, qui vt cum Peireskio dum vixit, amicitiam coluit , ipse quoque & literarum , & Literatorum amans , ita pridem tanto affectu, quantum verbis vix liceat explicare , prosequitur. Sunt illi Cognati , fratrum nempe vnus , & ex fratre altero Nepos , ciues Tolosates , qui graui lite contestaturi in Senatu Prouinciæ, te haud-dubiè sunt inuisuri. Adnixus est ipse, qua est caritate , eorum dissidia componere , & Condæi quoque Principis illustris , à quo impensè diligitur , interpositam fieri authoritatem procurauit. Nihil proficere cùm potuerit , superesse existimat , vt iuri dicundo locus permittatur. Et quia tamen subueretur, ne qui prior accesserit, bonitatem inuocet tuam, vt tuo patrocinio causam adiuues, ideò exoptato te exoratum , vt ἀδιάφορος neutri faueas, aut vtrique fauens , vtrique sis author Patriam repetat , Arbitrósque à Principe memorato delectos audiat. Quoniam verò illum non latet , quanta in me sis propensione , idcircò id tibi per me innotescere expetit ; qui posset profectò, vt tu optimus, ipse merentissimus est, nullo vti intercessore. Ego autem & morem gero, quoniam ius amicitiæ est ; & tantò facio alacriùs , quantò id quod, quæso, tuæ dignitati, æquitatíque est consentaneum ; ac certus sum , te pro tua illa in me beneuolentia æqui, boníque consulturum. Viue, & Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis iterùm, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

PAVLO DV MAY , *Senatori Diuionensi* ,

PETRVS GASSENDVS S.

ECce , Fabroti nostri manu tuas accipio literas , ac statim conscribo , quas dari per me ad optimum nostrum Pro-Regem deposcis. Haud eas obsignabo , vt si fortè velis proprias ipsis adiungere, possis, quod fortassis non fuerim satis assequutus , declarare. Gratias tibi habeo pro significata Roberti valetudine , abs quo nullas habui literas hac vice. Quidquid in illum humanitatis , officiíque contuleris, id mihi fore collatum nôsti. Quod de vindiciis Lazari , Magdalenæque nostratium mones, opis meæ sanè non est. Quæstio facti est , quæ aut Actis , aut testibus decidi debet ; ego idoneis destituor , solámque Maiorum meorum , quam piè sequar , pietatem habeo. Deus qua bonitate est, veritatem prosterni , aut iacere non sinet. Vale. Parisiis, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

LVDOVICO VALESIO , *Principi Optimo* ,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

CVm superioribus literis dictum sit Philosophiæ finem non alium , quàm fœlicitatis adeptionem esse, non est, cur alia occasione factam ipsi originem , quàm ex eiusdem fœlicitatis desiderio existimemus. Nam causa quidem apud Platonem , Aristotelémque admiratio est ; verùm ne admiratio quidem ad Philosophandum , seu requirendum causas instigat, nisi quia res molesta est, & infœlicitatis pars , in ignoratione versari. Cæterùm Epicuro quoque eam philosophandi occasionem fuisse ex hisce Lucretij carminibus intelliges.

Nam cum vidit hic , ad victum quæ flagitat vsus ,
Et per quæ possent vitam consistere tutam ,
Omnia iam fermè Mortalibus esse parata :
Diuitiis homines , & honore & laude potenteis
Affluere, atque bonâ natorum excellere famâ:
Nec minus esse domi quidquam tamen anxia corda ,
Atque animum infestis cogi seruire querelis:
Intellexit , ibi vitium vas efficere ipsum,
Omniáque illius vitio corrumpier intus ,
Quæ conlata foris , & commoda cumque venirent ,
Partim quòd fluxum , pertusúmque esse videbat ,
Vt nulla posset ratione explerier vnquam :
Partim quòd tetro quasi conspurcare sapore
Omnia cernebat , quæcunque receperat intus.
Veridicis igitur purgauit pectora dictis :
Et finem statuit cuppedinis, atque timoris :
Exposuitque bonum summum , quò tendimus omnes ,
Quid foret , atque viam monstrauit tramite prono ,
Quà possemus ad id recto contendere cursu , &c.

Quandoquidem verò Epicurus nec primus, nec solus fuit philosophatus , & requiri potest ex quo vsque tempore Philosophia occœperit : non est primùm , cur immoremur circa vocis originem , cuius Authorem Pythagoram fuisse , cùm Leonti Phliasiorum Regi roganti quantum saperet , respondit, *se nihil aliud, quàm* φιλόσοφον εἶναι, *Sapientiæ esse studiosum* ; testantur Cicerò , Laërtius , Lactantius, & complures alij. De re ipsa quæstio cùm sit , fabulas prætereo , vt quod legitur de Zoroastre,

Zoroaſtre, Perſarum Philoſopho, quinque annorum millibus ante Troiæ excidium; quod de Vulcano, qui Philoſophiam apud Ægyptios primus docuerit quinquaginta annorum millibus ante Alexandrum Macedonem; & id genus alia ſimilia. Dico ſolùm, ſub nomine Sapientum celebrari in Græcia ſeptem illos, qui fuere non multùm antiquiores Pythagora; quanquam hiſtoria de Tripode apud Laërtium memorata arguit Sapientis nuncupationem & recuſatam ab ipſis, & vni Deo tributam fuiſſe. Succurrit locus ex Cicerone, quem non pigebit exſcribere. *Itaque*, inquit, *& illos ſeptem qui à Græcis σοφοὶ Sapientes à noſtris & habebantur, & nominabantur, & multis ante ſæculis Lycurgum, cuius temporibus Homerus etiam fuiſſe ante hanc vrbem conditam, traditur; etiam Heroïcis ætatibus Vlyſſem, & Neſtorem accepimus, & fuiſſe, & habitos eſſe Sapienteis. Nec vero Atlas ſuſtinere Cælum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec ſtellatus Cepheus cum vxore, genero, filia traderetur; niſi Cæleſtium diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxiſſet; a quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione ſtudia ponebant, Sapientes & habebantur & nominabantur.* Hæc ille; quibus nihil antiquius apud Ethnicos memoratur, niſi quòd ferunt de Minerua Sapientiæ Dea, ſeu Præſide, ex cerebro Iouis prognata. Ad nos quod ſpectat, non Sapientiam modò æternam profitemur ex Summi Dei Intellectu progenitam; ſed creatam quoque, propagatamque, agnoſcere eundem Authorem tueremur, vt qui illam primo Parenti initio Mundi indiderit. Sic primus homo celebratur, tanquam primus Sapiens, ſeu Philoſophus, argumentóque affertur, tum quòd impoſuerit rebus nomina; tum quod ea Sapientiæ monimenta reliquerit, quæ inſculpta duabus columnis apud Ioſephum recitantur. Succeſſit porrò longa ſerie, ac poſt diluuium Abrahamus, cuius Sapientiæ teſtimonium dixerunt ex Ethnicis Hæcateus, Nicolaus Damaſcenus, ac Beroſus præ cæteris, ex quo Ioſephus verba hæc refert. *Poſt diluuium autem decima ætate, erat quidam iuſtitiæ cultor, Vir magnus, & Sideralis ſcientiæ peritus*: Subiicit poſteà Abrahamum, cùm veniſſet in Ægyptum, communicaſſe cum Ægyptiis numerorum, ac Siderum ſcientiam. *Nam ante Abrahamum*, inquit, *rudes erant Ægypty huiuſmodi diſciplinarum, quæ à Chaldæis ad Ægyptum profectæ, exinde ad Græcos tandem peruenerunt.* Habes heic originem veram, deriuationémque Sapientiæ ad Græcos vſque, ex quibus vides riuulos adhuc quoſdam deduci. Differendum foret de ſpeciali modo comparandæ Sapientiæ, ſed quia ſum iam nimis, ſufficiat adſcribere vulgatos illos, quos Agellius refert ex Afranio verſus.

Vſus me genuit, mater peperit Memoria;
Sophiam me vocant Gray, vos Sapientiam.

Vale, PRINCIPVM SAPIENTISSIME, Vale ô dulce Decus meum. Pariſiis, Eidibus Februarij, M. DC. XLII.

EIDEM.

TRiplex diſtinxit Epicurus genus Hominum, qui ad Philoſophiam naſcuntur. Senecæ quippe verba hæc ſunt. *Quoſdam ait Epicurus ad Veritatem ſine vllius adiutorio exiſſe; feciſſe ſibi ipſos viam. Hos maximè laudat, quibus ex ſe impetus fuit, qui ſeipſos protulerunt. Quoſdam indigere operâ alienâ; non ituros, ſi nemo præceſſerit, benè ſequuturos. Ex his Metrodorum ait eſſe; egregium hoc quoque, ſed ſecundæ ſortis ingenium.* Et paulò poſt; *Præter hæc, adhuc inuenies alind genus hominum, ne ipſum quidem faſtidiendum, eorum, qui cogi ad rectum, compellique poſſunt, quibus non duce tantum opus ſit, ſed adiutore, &, vt ita dicam, coactore; Hic tertius color eſt, Si quæris exemplum, Hermachum ait Epicurus talem fuiſſe. Itaque alteri magis gratulatur; alterum magis ſuſpicit. Quamuis enim ad eundem finem vterque peruenerit; tamen maior eſt laus, idem effeciſſe in difficiliore materia.* Sic ille. Cæterùm, cùm Plato exigat in eo, qui eſt futurus Philoſophus, inueſtigandi Veri ardorem, ingenium docile, memoriam firmam, affectus temperatos, laborem conſtantem; ac prærerea fœlicitatem naſcendi in ea Regione, in qua Sapientia excolitur; vnde & Diis gratias agit, quòd Græcus fuerit, non Barbarus natus, ea de cauſa mirum non eſt, ſi Epicurus illi conſentiens, pronuntiârit apud Laërtium, *non in quouis corporis habitu, neque in quauis gente Sapientem naſci.* Quod quidem tametſi Clemens Alexandrinus ita fuerit interpretatus, quaſi Epicurus cenſuerit ſolos Græcos poſſe philoſophari; nihilominùs non videtur alia eius fuiſſe ſententia, quàm eſſe perdifficile emergere in virum Sapientem, ac philoſophari, vt par eſt, niſi conſentaneæ dotes à natura conceſſæ ſint, & inſtitutio, exercitatio, occaſio, exemplum accedant. Certè & habuit ipſe amicos ex Ægypto philoſophanteis; & non modò nouit Ariſtippum Cyrenaicum, Diogenem Sinopeum, alioſque non Græcos, philoſophatos fuiſſe: ſed cæteros inter Democritum ipſum abiiſſe procul philoſophatum cum Ægyptiis, Chaldæis, Magis, ac Gymnoſophiſtis. Quo loco admoneor, vt paucis percurram quos nouimus olim apud varias genteis prærer ipſos Græcos Philoſophiam coluiſſe. Itaque in extrema India celebres fuere *Gymnoſophiſtæ*, quos inter præcipui fuere, qui dicti ſunt *Brachmanes*; nempe fuere & alij dicti memorato Alexandrino *Sarmanes*, Straboni *Garmanes*, ac in ipſis *Hylobij*, ſeu in ſyluis æuum degentes. Præterea autem *Pramnæ*, quoniam illi quaſi Sophiſtæ inter Gymnoſophiſtas fuerunt. Celebres deinde fuere apud Perſas *Magi*, quorum Princeps Zoroaſter, & apud Babylonios, Aſſyrioſque *Chaldæi*: tametſi Cicero & alij Chaldæorum nomen non artis, ſed gentis putant; fortè quia, vt Diodorus habet, Philoſophia erat quarundam familiarum propria, traditionéque acquirebatur. Fuere apud Iudæos *Phariſæi*, *Sadducæi*, & *Eſſæi*, ſeu *Eſſeni*; quos poſtremos Plinius, & Porphy-

rius commendant. Apud Ægyptios autem celebratiſſimi fuere *Sacerdotes*, ad quos non modò Democritus, ſed Plato quoque & Thales, & Solon, & Pythagoras (qui vt poſſet eorum myſteria cognoſcere, etiam circumciſionem ex Porphyrio eſt paſſus) & plerique alij. Memorat D. Hieronymus in Æthiopia *Gymnoſophiſtas* cùm eo acceſſiſſe Apollonium ſcribit; & ne mirere, Lucianus illos Indorum propaginem facit. Memorat D. Auguſtinus in Mauritania *Atlanticos*, ſeu *Libycos*, Sectatores nempe Atlantis, & Herculis, qui primi in ea Regione ſunt philoſophati, ac de rebus præſertim Cæleſtibus, ob quarum peritiam, & propter ſpheræ inuentionem dicti ſunt Cælum ſuſtinere. Memorat idem Sanctus Pater *Hiſpanos Philoſophos*; ſed qui illi fuerint, nobis incompertum. Iam de *Druydis* noſtratibus nihil eſt, quod adiiciam; de quibus apud Cæſarem & alios tam multa. Obſeruo ſolùm videri illos, cùm ex Britannia adueniſſent, ſucceſſiſſe memoratis Diodoto Saronidis, & Straboni Vatibus, quibus antiquiores adhuc fuerint *Samothai*, *Sannothai-ve* Laërtio dicti. Nihil proinde addo de *Bardis* Gallorum Poëtis, quorum non Strabo modò, & alij meminerunt; ſed Lucanus etiam illis verſibus tibi profectò non ignoratis.

Vos quoque, qui forteis animas, bellóque peremptas
Laudibus in Cælum Vates demittitis æuum,
Plurima ſecuri, fudiſtis carmina Bardi.

Fuere præterea *Tyrrheni*, *ſeu Etruſci* in Italia: *Sacræ fœminæ* in Germania, & vlteriùs *Getæ*, *Scythæ*, *Hyperborei*, de quibus vix quicquam præter nomina apud memoratos Alexandrinum, Auguſtinúmque habetur. Nam quod Zamolxis, Getes, & Anacharſis Scytha philoſophati fuerint; ad ipſos Græcos eſt referendum; vt referendum etiam quod Lucianus de Orpheo, & Eumolpo Thracibus ſcribit. Sed hæc iam ſatis. Tu philoſophare, ac æternùm Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis, IX. Kal. Mart. M. DC. XLII.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi cum literis tuis egregium tuum illum de Burgundico bello commentarium. Egregium, inquã, reuerâ enim nihil mihi ex eo inter legendum non placuit, niſi quod nimis properè factum iri finem ex mole præſenſi. Et quàm ardenter, putas, exoptaui, vt quo ſtylo, ac ſtudio illam Landonæ obſidionem exſequutus es, aggreſſus fuiſſes cætera, quæ non ad bellum nuperum modò, ſed vniuersè etiam ad Burgundicam attinent hiſtoriam. Perge modò, Vir Erudite, nam ſi hoc quidem opuſculum, nihil fuit aliud, quàm prodromus, eſt cur te magnam oppidò gloriam eſſe conſequuturum ſperes. Gratias, quàm poſſum maximas pro tuo in meum Robertum affectu & habeo, & dum viuam habebo. Explorata mihi magis eius fides, quàm vt dum tuæ beneuolentiæ argumenta commemorat, commendátque diffidere poſſim. Sed nempe tu nimis es bonus, qui eſſe vis magis, quàm videri amicus. Eſto igitur æque in vtrumque; nam ego quidem illum, quàm me habere cariorem non poſſum. Vale, Pariſiis, IX. Kal. Mart. M. DC. XLII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Obſerabam nuper meas literas, cùm tuus ille Victoriæ Abbas, hominum vrbaniſſimus miſit ad me tuas, éſtque ipſemet ſtatim inſequutus. Vocabant me etiam aliò quædam curæ; adeò vt ne poſt-ſcripto quidem licuerit mentionem tuarum facere, quarum me profectò decuit meminiſſe. Nempe & illæ conſcriptæ fuerant vrgente diſceſſus apparatu in Aulam, & tantum temporis ſucciderás, quantum ſufficeret, tum vt quid rerum egiſſes, faceres perſpectum; tum vt ſignificares quam tibi id ſit, quidquid ſcribo, non iniucundum. Verùm tu mihi hactenus eam feciſti confidentiam, vt nihil penè non audeam; &, ſi quid culpæ ſit, ipſe, dum nimis bonus es, videaris ſolus eſſe in culpa. Nunc, cùm tibi grata res ſit, ire pergo eandem-met viam, vt non improbatâ Apologiâ, quæ de Viri moribus eſt, ſuppetat vnde ferre quoque de Doctrina iudicium poſſis. Ac-non malè quidem es ſubodoratus me mea perſæpe interpoſiturum ratiocinia; ſed meus etiam eſt, ita cæterorum antiquorum Philoſophorum intertexere Placita, vt credere poſſis non vnius magis, quàm omnium ſimul Philoſophiam eſſe. Heinc eſt, quamobrem videas me in iſtis Philoſophiæ Procemialibus immorari. Quippe non vnius, ſed plurium inueſtiganda ſapientia eſt. Cùm ſuperioribus porrò literis illos recenſuerim, qui antiquitùs præter Græcos philoſophati memorantur, & ſim conſequenter dicturus de Græcis, ex quibus Epicurus fuit, & à quibus eam quæ ſola penè cognoſcitur, habemus Philoſophiam; Tria quædam hoc loco præmitto. Vnum eſt, quòd te obſeruaſſe apud Empiricum memini, treis generales philoſophandi apud Græcos rationes fuiſſe; Dogmaticam, Acatalepticam, Scepticam. Quicunque enim exiſtimârunt ſe veritatem inueniſſe, illi δόγματα, ſeu *Decreta* rata, certáque tradiderunt, vnde ſunt dicti *Dogmatici*, quales Peripatetici, ac Stoïci fuerunt. Quicunque verò ſunt opinati veritatem adeò occultam, vt eſſe ἀκατάληπτον, ſeu *incomprehenſibilem* putârint, ij *Acataleptici* dicti ſunt; cuiuſmodi fuere Academici ab Arceſila præſertim inſtituti, qui ne veriſimilitudinem quidem retinuerunt; & cùm Socrates dixiſſet ſe hoc vnum ſcire, quòd nihil ſciret, ipſi-ne ſe hoc quidem ſcire, an nihil ſcirent profeſſi ſunt. Quicunque demùm neque

que ſtatuerunt verum inuentum, comprehenſumque, neque cenſuerunt inueniri, comprehendique minimè poſſe, ſed aſſenſum ſuſtinentes, in eo quærendo remanſerunt, ij ἀπὸ τῆς σκέψεως, ſeu *à conſideratione*, *Sceptici* appellati ſunt, veluti etiam *Ephectici* ἀπὸ τῆς ἐποχῆς *a cohibitione aſſenſus*; tales autem fuere Pyrrhonij, ad quos tametſi Epicurus, pertinere interdum videatur, ac præſertim circa Meteora, ſeu Sublimia, atque Cæleſtia; attamen ad Dogmaticos, quod dogmata, tradiderit, & Sapientem eſſe traditurum cenſuerit, videtur eſſe referendus. Alterum eſt, duos generaleis fuiſſe Philoſophiæ tractandæ modos; vnum obſcurum, alium perſpicuum. Et obſcurum quidem ſectati ſunt, tum qui fabulis Dogmata obuelârunt, vt feciſſe creditur Homerus, & qui res Diuinas ac naturaleis deſcripſerunt Poëtice, vt Empedocles, Xenophanes, Parmenides, aut moraleis per Apologos, vt Æſopus; tum qui ſymbolis, Ænygmatibúſque Placita obduxerunt, vt Pythagoras, & plærumque Plato; tum qui ſtyli obſcuritate, vt Heraclitus qui propterea dictus eſt σκοτεινὸς, *tenebricoſus*; & Ariſtoteles, qui Alexandro de librorum Acroaticorum editione conquerenti, reſcripſit *illos ſic editos, quaſi non eſſent editi*, & ab Attico comparatus eſt ſepiæ atramentum effundenti. Perſpicuum autem ſequuti ſunt Ariſtippus, Zeno, Pyrrho, ac præ cæteris Epicurus, cui, vt antè ſcripſi, σαφήνεια vnicè placuit, & cuius Sectatores fuere ſemper animati aduerſus obſcuritatem, veluti Colotes dum apud Macrobium improbat figmentum à Platone vſurpatum; & Lucretius dum Heraclitus ab eo dicitur.

Clarus ob obſcuram linguam, magis inter inaneis,
Quàm de Graueis inter Graios, qui vera requirunt,
Semper enim ſtolidi magis admirantur, amántque,
Immerſis quæ ſub verbis latitantia cernunt.

Tertium eſt, fuiſſe Græcorum Philoſophiam in varias αἱρέσεις, ſeu Sectas diuiſam, quæ ſumpſerint nomen, aut à Sectæ Principe, vt Pythagorica, Epicurea; aut ab eius Patria, vt Cyrenaïca, Megarica; aut à loco, vt Academica, Stoïca, aut ab adiuncto, vt Peripatetica; aut à modo, vt Ephectica; aut ab inſtituto, vt Cynica, &c. Vt illæ autem reducantur ad certa quædam Capita, præſcribenda imprimis eſt tota Poëtarum factio, qui ſeu præceſſere Troianum excidium, vt Muſæus, Linus, Orpheus, ſeu ſequuti ſunt, & Olympiadas præceſſerunt, vt Homerus, Heſiodus. Cùm verò Olympiadem circiter quinquageſimam floruerit illud celebre Septem vocatorum Sapientum examen, ex quibus fuit Thales, qui docuit in Ionia; & circiter ſexageſimam Pythagoras, qui in illa Italiæ parte, quæ olim magna Græcia, nunc Calabria dicitur; ideò dicere poſſumus ex illis vſque temporibus cœpiſſe duas matrices Sectas, *Ioniam*, & *Italicam*, ex quibus aliæ ſint deriuatæ. Verùm de ipſis poſteà. Tu interim, optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Kal. Mart. M. DC. XLII.

Si iam Aquas-Sextias redieris, Bereculium aquè, ac Ber-villam ſaluto. Hunc ipſiſſimum verſum occipiebam, cum alias accepi abs te literas, Deum immortalem! quàm mihi nimium tua illa nimia bonitas tribuit.

EIDEM.

HAbes iam Thaletem Mileſium fuiſſe Principem Sectæ Ionicæ, qui habetur etiam Phyſicæ inuentor. Succeſſit porrò illi Anaximander Præceptor Anaximenis, cuius auditor Anaxagoras Philoſophiam tranſtulit Athenas. Huius ſucceſſor Archelaus Magiſter fuit Socratis, qui relicto Phyſicæ ſtudio, ſolam excoluit Ethicam; íſque fuit interea, ex quo, vt ex fonte centeſimam circiter Olympiadem, Nobiles profluxerint Sectæ; etenim ex eius auditoribus Plato quidem docens in Suburbio *Academia* dicto, inſtituit Academicam: Antiſthenes in Gymnaſio *Cynoſarge* dicto, Cynicam: Ariſtippus dictam à Cyrene Patria Cyrenaicam: Euclides dictam ſimiliter à Megara, Megaricam, & Phædon ab Elide, Elidenſem. Cùm Plato verò præter Ariſtotelem, (de quo poſtea) auditores habuerit cùm Speuſippum Sororis filium, tum Xenocratem; ſucceſſere iſti in Schola; & cum Zenocrati ſucceſſerit Polemon, ſucceſſere Polemoni Crantor, & Crates Athenienſis; ac eatenus fuit Vetus Academia ſubſequutus Arceſilas, author Acatalepſiæ, inſtituit Academiam appellatam Mediam, vt & Lacydes eius diſcipulus dictam Nouam, ſeu Tertiam: Niſi quòd non-nulli ipſam referunt ad Carneadem auditorem Hegeſimi, cuius Præceptor Euander Lacydem audiuit. Cùm Carneadi ſucceſſiſſet Clitomachus, diſcipulus iſtius Philo inſtituiſſe dicitur Quartam, & Philonis auditor Antiochus Quintam; ídque ipſis iam Ciceronis temporibus, qui & illum audiuit, & iſtius familiaris fuit. Incompertum quæ fuerit deinceps ſucceſſionis ſeries: cum Cicero ipſe, Plutarchus & alij in Academicis habeantur. Quod autem ſub Alexandro Imperatore cœperit noua factio, è qua fuere Ammonius, Plotinius, Porphyrius, Iamblichus, & alij; iſti non iam ampliùs Academici, ſed Platonici fuere dicti. De Ariſtotele vt iam dicam, is à magiſtro Platone deſciſcens, *in Lyceo* docuit, & Peripateticam ideò dictam, quòd deambulando doceret, inſtituit. Succeſſit illi Theophraſtus Præceptor Stratonis, cuius auditor Lycon diſcipulum habuit Ariſtonem magiſtrum Critolai, qui vnà cum memorato Carneade Legatus Romam venit tempore Catonis maioris. Poſt Diodorum Critolai diſcipulum ignoratur ſucceſſorum ſeries: cùm memorentur tum & Cratippus Ciceronis tempore, & Nicolaus Damaſcenus & plærique alij: ne aliquid dicam de Interpretibus, Alexandro, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Philopono, &c. qui ſub Imperatoribus floruerunt, Quod ad Sectam Cynicam ſpectat, Antiſthenis diſcipulus celebris ille Diogenes fuit,

cuius auditor Crates Thebanus, Præceptor fuit Leonis Citiensis, à quo instituta fuit noua Secta dicta Stoïca ἀπὸ τῆς σοᾶς *à portica variegata*, in qua docebat. Successit Zenoni Cleanthes; huic Chrysippus; huic Zeno Sidonius, quem sequutus Diogenes Babylonius tertius, cum Carneade, & Critolao Romam venit. Huius successorem Antipatrum audiuit Panætius, qui fuit Scipionis Africani familiaris, & Præceptor Posidonij, quem Pompeius Rhodi inuisere voluit. Cum nos heic series deficiat, habiti sunt tamen deinceps inter Stoïcos multi magni viri, Seneca, Epictetus, Antoninus Imperator, & alij. Ita cùm series Cynicorum in Cratete deficiat, fuere tamen deinceps inter illos magni nominis Demetrius commendatus à Seneca, Demonax à Luciano, & plures, &c. Quod ad Cyrenaicam attinet, successere Aristippo heinc Arete filia, heinc Antipater. Et Arete quidem Aristippum filium instituit dictum propterea μητροδίδακτον, cuius discipulus fuit Theodorus, Bionis præceptor. Antipater verò successorem habuit Epitimedem, Præceptorem Paræbatis, à cuius discipulis Hegesia & Anniceride fuere *Hegesiaci, & Anniceryj* dicti. Hegesias porrò ille fuit, qui πεισιθάνατος, *mortis suasor* dictus, prohibitus fuit à Ptolæmeo disserere de infœlicitate vitæ. Quod ad Megaricam, cuius Sectatores etiam Dialectici, & Eristici, siue contentiosi appellati fuerunt: successit Euclidi Eubulides, huic Alexinus, quem sequutus Apollonius Cronus Diodorum Cronum auditorem habuit. Sunt qui velint Euclidis non sectatorem modò, sed etiam auditorem fuisse Stilponem de quo aliquid ad te pridem scripsi. Quod denique ad Elidensem, illa satis obscura est; vixque de ea duntaxat notum, quod Phædoni successerit Plistanes, istúmque audierit Menedemus Eretrias, qui suis deinceps successoribus Eretriarorum nomen fecit. Et de Secta quidem Ionica satis. De Italica, Deo volente literis proximè sequuturis. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, Non. Mart. M.DC.XLII.

EIDEM.

PRincipem Italicæ Sectæ Pythagoram fuisse iam dixi. Nempe tametsi Patriâ Samius, Polycratis tamen tyrannidem non ferens, secessit in partem eam Italiæ extremam, in qua docuit & obiit. Successit illi Thelanges filius, post quem, qui ad decimam vsque successionem seu Philolai discipulos, Aristotelis tempore floruerunt, fuere *Pythagorici*, *seu Pythagorei* specialiter dicti. Pythagoram aliunde, aut certè Thelangem vt nonnulli volunt, audierunt Empedocles, & Xenophanes, ex quibus iste instituit Sectam Eleaticam dictam, ab Elea, Parmenidis successoris patria; itémque Zenonis, qui Parmenidi successit, ídque, cùm Heraclitus interea Ephesi philosopharetur. Zenonē porrò audiuit Leucippus, Præceptor Democriti, qui Hippocratis, & Socratis temporibus vixit. Democritum audiuere Protagoras, & Metrodorus Chius præceptor Diogenis Smyrnæi, cuius discipulus Anaxarchus, is fuit, qui coram Alexandro de Mundorum pluralitate disseruit. Auditor Anaxarchi Pyrrho, Sectam instituit dictam Pyrrhoniam Ephecticam, Scepticam; cuius, aut ante memini. Discipulus eius Nausiphanes fuit: at nulli ipsi successere, qui fuerint verè Sceptici ad vsque Ptolemæum quempiam Cyrenæum, cuius discipuli fuere varij, ac nominatim Euphranor, cuius auditor Eubulides Ptolemæum Alexandrinum docuit, Heraclidis illius magistrum, quem Ænesidemus Zeuxippi præceptor audiuit. Successit huic Zeuxis præceptor Antiochi, cuius successorem Menodotum audiuit Herodotus Tarsensis præceptor Sexti Empirici, qui Plutarchi ex sorore Nepos M. Antonium Philosophum auditorem habuit. Cùm illi successisset Saturninus quidam, incompertum est quoque, quæ fuerit deinceps successorum series. Ad Nausiphanem Pyrrhonis auditorem vt redeam, is fuit præceptor Epicuri, à quo est Epicurea Secta instituta. Aliquot eius auditores iam commemoraui superioribus literis, vt Neoclem, & cæteros fratres, vt Metrodorum, Polyænum, Idomeneum; Leonteum, Pythoclem, Murem, &c. Sed heic referendus præsertim Hermachus, qui Epicuro in Schola successit. Habuit porrò Hermachus quidem successorem Polystratum, hic Dionysium, hic Basilidem; at cum varij deinceps memorentur, Protarchus, Demetrius Lacon, Diogenes Tarsensis, Diogenes Babylonius, &c. ignoratur tamen qua serie deinceps successerint; cum habeamus solùm ex Suida, fuisse successiones quatuordecim per annos CC.XXXVII. ab vsque Epicuri morte, ad vsque Iulij, & Augusti Imperatorum tempora, quibus floruit Zeno Sidonius, Apollodori successor, & Ciceroni visus, auditúsque. Prætereo autem quàm multi Romæ per id tempus floruerint. Nam præter Andronicum Grammaticum; Lucretium Poëtam Cicerone antiquiores; ecce ipse memorat vt contemporaneos, Pomponium Atticum, C.Cassium. C.Trebatium, L.Papyrium Pætum, L. Sanfeium, T.Albutium, M.Fabium Gallum, L.Pisonem, C.Amafinium, Catium, Pausam, complures alios; quibus addi possent ex Poëtis, Virgilius, Horatius, Propertius. An-memorabo statim post fuisse Bassum, Aufidium, ac Diodorum, quos Seneca laudat? An statim post, quos refert Plutarchus, Zopyrum Medicum, Alexandrum? An statim post, quos Lucianus, Damidem, Hermonem, Hermodoram? An statim post, quos Galenus Pudentianum, Antonium? An consequenter alios? Addere præstat Laërtium, cum posteriùs scriberet, memorasse deficientibus cæterorum Philosophorum successionibus, Epicuri successionem continenter perseuerare, idémque posteriùs testatum Eusebium, itémque Lactantium, & alios. Notandus verò præ cæteris locus apud Eusebium, vbi aliunde Numenius exaggerans summam Epicureorum consensionem, secus quàm euenerit Platonicis, Stoicis, aliis, quos fuisse diuisos in factiones constat; sic habet, *Heinc propter constantem illorum inter*

ter se consonantiam, Dogmata placidissimè, pacatissiméque se habent: hæcque Epicuri Institutio Reipublicæ cuipiam veræ, germanæque persimilis est, quam nempe à seditione remotissimam vna mens communis, vnáque moderatur sententia. Ex quo nec defuerunt, nec desunt, neque vt apparet defuturi sunt, qui perlubenter illam sequantur. Sic ille. Idem est postmodum testatus Themistius, dum *Epicuri Placita seruari apud Sectatores, vt Leges Lycurgi, aut Solonis* scripsit. Et ne similia ex Cicerone, aliisque resumam, sufficiat illud Senecæ. *Apud istos quidquid dicit Hermachus, quidquid Metrodorus ad vnum refertur: omnia, quæ quisspiam in illo contubernio loquutus est, vnius ductu & auspiciis dicta sunt.* Hæc iam satis. Tu semper Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, pridie Eid. Mart. M. DC. XLII.

Cum illustrissimus Princeps Condæus lectâ iteratò Peireskij Vitâ expetiisset Videre me, accessi ad illum ante duos dies, ipse verò & me excepit humanissimè, & vt aliquoties conuenirem inuitauit.

EIDEM.

QVas ad me quinto Eidus scripsisti, voluit tuus Abbas sua reddere manu: nôram iam quæ te habuissent negotia; nôram fuisse te in procinctu, vt Arelatem discederes; quare nihil minus quàm literas ista occasione abs te exspectabam. Verùm quæ tua bonitas fuit, quæ animi tranquillitas, etiam me hac vice voluisti, & potuisti beare. Ego, cùm literis postremis, vt de cæterarum Sectarum, sic de Epicureæ præsertim successione perscripserim, commemorare iam deberem quæ monumenta ex singulis, ac Epicurea præsertim supersint. Attamen in iis recensendis cur deteram tempus non est; cùm si Platonis, Aristotelísque, & Interpretum doctrinæ ipsorum opera seposueris, & quæ Sextus Empiricus pro instituto Pyrrhonio scripsit, quæ Arrianus ex Epicteto iuxta Stoïcorum Placita collegit, paucáque alia adieceris; vix aliquid præter fragmenta habeamus. Nempe, vt illos prætercam, qui nihil scripserunt, vt plærique sentiunt de Pythagora, qui Gymnosophistas, Chaldæos, Sacerdotes Ægyptios, Druidas, aliósque imitatus, non scripto, sed voce, & per Cabalam vt loquuntur, Dogmata sua tradidit; exstitere cæterorum numerosissima opera, temporum iniuriâ planè exciderunt, nisi si quæ transcripta exstant in libris superstitibus. Huic fato inter cæteros obnoxius Epicurus fuit, qui tametsi plura, vt Laërtius habet, quàm Aristoteles scripserit; nihil tamen ad nos ex ipso peruenit, præter paucas Epistolas, & Ratas, vt Cicero appellat, Sententias Κυρίας δόξας, quas idem Laërtius transtulit in decimum librum. Cætera sunt veluti scopæ, quas ex Cicerone, Seneca, Plutarcho, Empirico, aliis colligere licet; nisi quòd tres personæ sunt in Ciceronis Dialogis, quæ videri possunt Epitomen quandam Opinionum Epicuri, ac potissimum Moralium texuisse; Torquatus primo de finibus: Atticus primo de Legibus; Velleius primo de natura Deorum: quin etiam iactura tot Voluminum, quæ de rerum natura Epicurus scripserat, tantò ferri faciliùs potest, quantò Lucretius iis sex libris, qui de eodem argumento supersunt, videtur fuisse omnia illius Physica Dogmata complexus. Proposueram de Philosophiæ partitione addere pauca; sed quia occurrit impræsentiarum quod aliò diuertat, modúmque præscribat; ideò hac de re, proxima occasione, Subiungo solùm quod distichon occasione Lucretij mox memorati ex Ouidio succurrit.

Carmina sublimis tum sunt peritura Lucreti,
Exitio Terras cum dabit vna dies.

Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, & Decus meum dulce. Parisiis, XII. Kalend. April. M. DC. XLII.

EIDEM.

EXsequor ecce his literis quod fui nuperis præstiturus. Scilicet paucis de Philosophiæ partitione dicendum restat, vt ipsas deinde parteis aggrediamur. Itaque, ne multa consecter, solet Philosophia bifariàm distribui. Et primùm quidem in *Contemplatiuam, & Actiuam*, θεωρητικὴν, καὶ πρακτικὴν, quod non Aristoteli modò solemne est, sed etiam Platoni ex Alcinoo, Stoïcis ex Seneca, denique ipsi Epicuro. Docet Plutarchus Contemplatiuam esse, quæ in ipsa rei disquisitæ speculatione conquiescit, vt dum quæritur, *Sitnè Sol animal? Sit-ne aliquid extra Mundum?* Actiuam verò, quæ præterea ad actionem vitæ contendit, vt dum quæritur, *Quomodo vita sit instituenda? quomodo oporteat liberis præesse?* cùm constet autem partem actiuam esse Ethicam, quatenus tanquam sui parteis complectitur Monasticam, Oeconomicam, Politicam: est aliqua tamen inter Philosophos circa Contemplatiuæ subdiuisionem discrepantia. Quippe cùm Aristoteles species illius fecerit treis, Philosophiam primam, seu Theologiam (quam etiam Metaphysicam Sectatores appellauerunt) Physicam, & Mathematicam; Cæteri habuere Mathematicam cum suis illis speciebus, Geometria, Arithmetica, &c. non inter parteis Philosophiæ, sed inter Arteis liberaleis. Quod spectat ad Theologiam, Plato quidem illam vt partem à Physica distinctam habuit, appellando Dialecticam, quatenus, ratione, & discursu ad diuina assurgitur: at Stoïci, Epicurei alij fecere partem Physicæ, provt Physica causas inuestigans, agnoscit in ipsis diuinas, ac potissimùm Productricem, Conseruatricem, Gubernatricem naturæ rerum. Secundò celebris est Diuisio in treis illas parteis, Logicam, siue Rationalem, nomine alio Dialecticam; Physicam, siue Naturalem; Ethicam, siue Moralem: sed aliqui vnicam tantum ex his partibus admiserunt, vt Eubulides Logicam, Thales Physicam; Socrates Ethicam; nonnulli duas solùm, vt Xenophanes Logicam, & Physicam; Archelaus Physicam, & Ethicam; Cyrenaici Ethicam, & Logicam:

Cæteri treis simul, vt non modò Stoici, sed etiam Plato, Aristotelésque (ex Cicerone, & aliis) ac ipse demùm Epicurus. Etenim, licet Epicurus vnicam ferè Ethicam probârit; admisit tamen Physicam, vt necessariam Ethicæ, & licet videatur repudiasse Dialecticam; quia tamen ipsa fuit duntaxat Stoicorum Dialectica, Canonicámque ipsi substituit, Tertiam quoque partem sub nomine alio, vt Seneca habet, induxit. Non addo heic quemadmodum Stoïci Philosophiam comparantes cum agro dixerint Physicam esse quasi arbores, Ethicam quasi fructus, Logicam quasi sepeis; & comparantes cum ouo, vitellum esse Ethicam, albumen Physicam, testam Logicam;& comparantes cum Animali,Ethicam esse Animam,Physicam sanguinem,&carneis; ossa ac neruos Logicam. Addo potiùs quod attinet ad tractationis ordinem; Panætium quidem, ac Posidonium censuisse initium faciendum esse à Physica; & Diogenem Ptolemæensem ab Ethica; sed Zenonem tamen, & cæteros Stoïcos, Aristotelem quoque & alios, ac nominatim Epicurum, voluisse à Logica esse auspicandum. Sic cùm Chrysippus ex Stoïcis,& Simplicius ex Peripateticis, Ethicam Physicæ præmittendam censuerint, cæteri tamen existimârunt Physicam esse præmittendam.Ex his proinde fuit Epicurus, qui vt habuit Canonicam quasi procemium Physicæ, ita autumauit sine Physica seu contemplatione rerum naturalium constitui non posse Ethicam siue doctrinam de fine bonorum. Aristoteles causam censuit, quòd Adolescentes ob passionum vehementiam non sint Ethicæ auditores idonei, qui sint tamen Mathematicæ(adde & Physicæ) capaces. Verùm quid id sit, cognoscendum est ex perspectis partibus de quibus deinceps Deo propitio erit agendum. Tu interea Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, v. Kal. April. M. DC. XLII.

EIDEM.

Literas accepi, quas dare ad me VIII. Kal. cùm iam Arelate rediisses, voluisti. Composuisse te porrò eius Ciuitatis dissidia nihil mirum est;ecquis enim tibi iubenti, vel suadenti potiùs resistere valeat;cùm is sis, qui lenire Tigreis, tumidósque Leones possis? Quomodo possit quæcunque demum populo in magno coorta seditio non illicò frangi, vbi tu primùm affulseris, & tua illa oris maiestate,vocis suauitate, rationis solertia occœperis dictis animos regere,pectoráque mulcere?quod ais te meas exspectare literas,humanitatis est; at quod exspectes sollicitè,amoris est oppidò vehementis.Sed nempe nec recẽs, nec insolẽs est amari me nimiùm abs te;meas nugas abs te aliquid putari.Qualescunque eæ sint, mihi satis est, esse tibi non iniucundas. Pergo proinde,& cum literis superioribus dictum sit treis parteis Philosophiæ, Canonicam, Physicam, Ethicam iuxta Epicurum distingui; aggredior de prima pauca scribere. Præmitto autem Canonicam dici, propter librum,qui ab Epicuro inscriptus est Κανὼν, siue *Regula*;cùm fuerit etiam inscriptus περὶ κριτηρίου, *de iudicio*, seu *indicandi instrumento*, ex quo effectum est, vt Cicero aliquando *Regulam*, aliquando *de Regula*, *& indicio* librum citârit; ne memorem apud Plutarchum Κανόνας, seu *Regulas* dici ob complexionem plurium Regularum. Cùm porrò vox Canon transferatur ad varia; tam potuit tamen isti Epicuri,quàm celebri illi Polycleti libro conuenire, à quo, vt à lege, Plinius memorat peti solita artis lineamenta. Quippe vt Statuarius in suo Canone *proportiones omneis corporis descripsit*, *& mox opere præcepta probauit*, quod à Galeno etiam adnotatum est;ita Philosophus in suo omnia veritatis Criteria, seu iudicia exposuit,& subiecto mox opere,Physica videlicet, Regulas redegit in praxim. Heinc ergo hæc prima Philosophiæ pars Canonica dicitur; ac non minore quidem iure, quàm pars illa Geometriæ,siue Musica, quæ ab Agellio describitur; siquidem vt illa est Ars modulandi Canones tradens, sic ista est *Ars tradens canones diiudicandæ Veritatis*. Cæterùm quoniam hæc Ars est, aut Dialecticæ species, aut substituta Dialecticæ: eapropter eius tractationem duobus libris complexus sum, quorum Prior inscribitur de Canonica Dialecticæ substituta; Posterior de Canonibus. Vt autem heic habeas quandam veluti totius opellæ synopsin: ecce requiro Priore libro, quid Dialectica sit, & qualis antiquissima fuerit? quæ fuerit Zenonis, Euclidis,Platonis, Aristotelis, Stoicorum: quatenus Dialectica fuerit ab Epicuro repudiata, & substituta Canonica: quid verum, quid falsum, & de vtriusque Criterio: Veritatis Criterium, qui tollant: qui modi Epoches Scepticorum: Criterium qui ponant: quod nam, & quotuplex Criterium ab Epicuro assignatum. Posteriore autem libro, Canones propono, vnum de Veritate; statuendo aliquid verum esse, ac illud posse diiudicare, & sciri. Quatuor de Sensu Criterio primario;statuendo non sensum, sed opinionem falli, & quatenus opinio haberi debeat vera, aut falsa. Quatuor de Anticipatione, seu Prænotione, Criterio altero;statuendo vnde sit,& quomodo ex ea aliquid dignosci, rationéque colligi valeat. Quatuor de Passione Criterio postremo; statuendo quemadmodum ex Voluptate & Molestia iudicium de rebus eligendis, ac fugiendis ferendum sit. Duos de Vocum in disserendo vsu, statuendo, vt debeant vtrique à colloquutoribus vsurpari. Hæc itaque sunt, de quibus ad te, Deo propitio singulis deinceps literis aliquid perscribam. Tu interea Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Non. April. M. DC. XLII.

Berecullio semper, ac Ber-villæ plurimam salutem. Sperâram posse transmittere Exemplum mearum Epistolarum de Apparente magnitudine Solis humilis,& Sublimis; sed ne nunc quidem integræ è Typographeio prodierunt; & Bibliopola consilium cepit attexendi alias de Motu impresso à motore translato. Id nisi sit graue, poterit Berecullius rescire per te. Vale iterum.

EIDEM.

EIDEM.

Perſcripſit ad me Bereculius, quàm habueris ægrè meum illum Antiſtitem continenter non meam modò, ſed eorum etiam, ſi qui me amant, aut mea curant, quietem turbare. Quid verò tamen facias; cuius iram minuere, nulla temporis longinquitas poſſit? adeo qui vt terrorem ſui incutiat, nihil ſibi eſſe vindictâ dulcius, & glorietur, & facto probet? Ac me quidem quod attinet, quem quàm gratis oderit, noſti; nihil eſſe quod non facile feram; id ſolùm angit, quod Amici ſic mei causâ exagitantur, vt de deſerenda vrbe cogitent; adeò ſe ille iactat finem, quoad vſque ad vnum omneis exterminârit, nunquam facturum. Verùm, ne te rerum iſtarum recitatione detineam, quas attingere ſolùm volui, vt quas tibi debeo, ob tantum affectum gratias agerem, Occipio, quod recepi nuper, me literis ſequentibus de Dialectica commemoraturum. Imprimis Dialecticæ vox non eſt Platone antiquior, qui occaſionem eius ſumpſit à Dialogis, in quibus Interrogans, & Reſpondens mutuò diſſerunt, ac ratiocinantur; ex quo & Dialecticos dixit. Heinc Zeno Eleates Dialogorum ſimul, & Dialecticæ author perhibetur, Laërtiúſque id memorans, definiri Dialogum dicit, *qui ex interrogatione & reſponſione conſtans inſtituitur de re quapiam Philoſophica, vel ciuili, idque ſeruato perſonæ decoro, & apta verborum ſtructura*: Dialecticam verò *Artem ſermonum, qua aliquid confirmamus, aut refellimus, conſtantem ex interrogatione, & reſponſione diſſerentium.* Non malè proinde Cicero, nunc *Diſceptatricem* interpretatur Dialecticam, nūc *Artem differendi*, & *vera ac falſa dijudicandi* deſcribit. Non heic memoro, quemadmodum Plato, Ariſtoteles, cæteríque acceperint: quemadmodum Stoïci, aliíque alio nomine Logicam appellauerint: obſeruo ſolùm cum ſit paucis de origine, antiquitatéque illi dicendum, non de Naturali, quàm vocant, heic agi, ſed de Artificiali, cuius poteſt duplex quaſi cauſa agnoſci; Vna ludicra propter artem æquiuocationum, & ſophiſmatum, quam ab otioſis, & luſus gratiâ excogitatam, excultámque fuiſſe, tum Cicero ſcribit, tum Agellius exemplo probat. Altera ſeria, nec alia, quàm quæ circa Rhetoricam à Quintiliano exprimitur, dum *Homines*, inquit, *ſicut in Medicina, cùm viderent alia ſalubria, alia inſalubria, ex obſeruatione eorum effecerunt Artem: ita cum in dicendo,* (adde & in diſſerendo) *alia vtilia, alia inutilia deprehenderent, notârunt ea ad imitandum, vitandúmque; & quædam ſecundum rationem adiecerunt ipſi quoque.* Haud abs re porrò Dialecticæ, & Rhetoricæ parem cauſam facio; quoniam hæ duæ Artes fuere primitùs indiuiduæ, Sapientéſque habiti ſunt, qui ſimul & rationum vi, & verborum gratiâ valuerunt. Heinc Socrates apud Xenophontem eoſdem διαλεκτικωτάτους, καὶ ἡγεμονικωτάτους dixit, conſtátque primos Legiſlatores, ac Principes cùm eloquentes extitiſſe, tum, vt exſiſterent, meditari priùs apud ſe debuiſſe, & rationes varias, & methodum ſcitè, appoſitéque ad perſuaſionem deducendi. Taleis fuiſſe Lycurgos, & Solones Plato, Ciceróque teſtantur. Tales fuere heroïcis temporibus Neſtor, ex cuius ore melle dulcior manabat oratio; Phœnix, qui Achillem eſſe μύθων ῥητῆρα docuit; Vlyſſes, cui ipſa Minerua adſtitiſſe non alia de cauſa fingitur, quàm quòd proſpiceret quemadmodum foret ratiocinandum, perorandúmque. An cùm ſub iiſdem temporibus Salomō noſter floruerit, ille nullum veſtigium reliquit? Alia præterea, notóque ſolùm, quod in hunc modum interrogat: *Quis talis vt Sapiens, & quis cognouit ſolutionem verbi?* itémque quod his verbis habet, *Si multitudinem Sapientiæ deſideret quis: ſcit præterita, & de futuris æſtimat; ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum.* Vis aliquid adhuc antiquius? Vide Dialogum Iobi cum Amicis, quem plærique autumant à Moſe conſcriptum, & obſeruabis vt illi mutuò ſibi vendicent diſſerendi artem. Tale eſt illud, *Reſpondete, obſecro abſque contentione. Non inferior veſtri ſum; quis enim hæc, quæ noſti, ignorat?* Et, *An, cùm cæteros irriſeris, à nullo confutaberis? quid noſti, quod ignoremus? quid intelligis, quod neſciamus?* Itaque Dialectica ars non fuit quidem ſcriptis ab omni æuo commendata, ſed in vſu tamen fuit aliquo, ex quo homines mutuò degere, colloqui, alíique aliis perſuadere quidpiam ſtuduerunt. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, IV. Idus Aprilis, M. DC. XLII.

EIDEM.

Delectauit magnoperè non diſplicuiſſe tibi ſententiam de præhabita cæteris Morali Philoſophiæ parte. Et certè quiſquis attenderit, neceſſe eſt ipſam cæterarum principem habeat, quatenus cæterarum fines ad eius finem diriguntur, ſed hæc aliàs. Nunc vt dicam primùm de Dialectica Zenonis Eleatæ, ipſe Ariſtoteles fuit, qui Zenonem Dialecticæ, quemadmodum Empedoclem Rhetoricæ authorem fecit; tametſi propter Artium coniugium Empiricus habuit Empedoclem vtriuſque authorem. Inſtitutum porrò Zenonis fuit deſciſcere à ritu Poëtarum, qui argumentatione inartificiali rationem reddebant rerum omnium ex ſola Deorum voluntate, Διὸς δ' ἐτελείετο βουλὴ, itémque à more cæterorum Pythagoricorum, qui ſilentes addiſcebant, neque cum Præceptore colloquebantur; ac deinde loco rationis authoritatem eius obtendebant αὐτὸς ἔφα. Heinc & ratiocinationem inſtituit, & Dialogi forma expreſſit, vnde & illius ars Dialogiſtica fuit; continens putà regulas, quibus ad ſeruandum decorum colloquutores vterentur. Illam Plato mirè excoluit, nemóque fuit Philoſophorum, qui non ſaltem Sympoſium, Dialogum-ve alium compoſuerit. Ex hac philoſophandi ratione euenit, vt omnis ratiocinatio dicta interrogatio fuerit, quod ex eo tempore vſque Syllogiſmi, non vt nunc fit, abſolutè, & integrè, ſed interrogando & per partes ſolummodò proponerentur. Exempli causâ, nunc dicimus, *Omnis homo*

homo est animal; atqui Socrates est homo; igitur homo est animal. Tunc autem ita procedebatur, *Est-ne omnis homo animal, an-non? est sanè. Et Socrates non-ne est homo? profectò. Igitur Socrates est animal? oportet omninò.* Vides proinde artem Zenoniam fuisse quasi subtilem quandam consequutionum methodum, de qua loquens Proclus, ostendit quemadmodum Zeno tradiderit viginti quatuor consequutionum quasi formas, ex quibus manifestum fieret, quid sequeretur, vel non sequeretur, quoties quidpiam compararetur, puta vel idem ad seipsum, vel aliud ad aliud, vel ipsum ad aliud, vel aliud ad ipsum. Fuit & exinde à quibusdam author habitus τῆς ἐριστικῆς, litigiosæ artis, quam sequutus illum Protagoras mirè prouexit. Sed Zenonis quidem refert Aristoteles argumenta varia, ac potissimùm quibus ille probabat nullum dari motum. In ipsis fuit argumentum Achilles dictum, non quòd validissimum foret, quemadmodum Achilles erat Græcorum robustissimus; sed quòd in illo Achilles celer pedibus, cum testitudine tardigrada compararetur; ostendebatur nempe, si vel vno pede testudo Achillem antecesserit fieri non posse, vt Achilles testitudinem nunquam assequatur; quoniam cùm testudo nullo non momento spatij quidpiam conficiat, quod nisi successiuè seu vno momento post aliud non possit ab Achille confici, tantumdem semper conficiendum intersit. Protagoræ verò celebratur argumentum, quod ἀντιστρέφον, seu *reciprocum* vocatur, & quo fuit aduersus ipsum Enathlus discipulus vsus. Is se illi ea conditione instituendum tradiderat, vt mercedem non solueret, nisi quo die primo apud Iudices causam egisset, euicisséque. Dum cunctaretur postmodùm Protagoras illi diem dixit, & dialemmate hoc est vsus, *seu viceris, debebis ex pacto; seu non viceris, ex sententia.* Enathlus verò excepit, *seu vicero, non debebo ex sententia, seu non vicero, non debebo ex pacto.* Prætereo autem Iudices causam differentes in longissimum diem, dixisse per-quam lepidè, *Mali corui, malum ouum.* Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XIV. Kalendas Maij, M. DC. XLII.

Patere, quæso, Bereculio, ac Bervillæ salutem dici.

EIDEM.

Quoniam discipuli Euclidis (à quo fuit Socrates auditus) Dialectici dicti specialiter fuere; sciendum est eius Dialecticam à Zenonia quidem profectam, atque adeò Eristicam, sed speciali tamen adhibito modo. Quippe Euclides id moris habuit, vti apud Laërtium est, non sumptionibus impugnare demonstrata à cæteris; sed conclusionum frequentiâ aliis super alias inductis, qui vrgentissimus arguendi est modus. Prætereo fuisse ab eo reiectum à comparatione ductum argumentum, quòd seu simile vsurpetur, illud cuius causâ vsurpatur, præstabilius sit; seu dissimile, id rem non attineat? adnoto verò Eubulidem eius successorem inuenisse varia Interrogationum, seu Sophismatum veriùs genera, quorum Stoïci arripuerunt non pauca. In iis fuit τὸ ψευδόμενον *Mentiens*, de quo Africanus Iuris-consultus. Exemplum à quo factum nomen apud Ciceronem sic habet: *Si dicis te mentiri, verúmque dicis, mentiris: Dicis autem te mentiri, verúmque dicis, mentiris igitur*, Ἠλέκτρα, de quo Lucianus. Exemplum de Electra fratrem non cognitum rogante, ita est apud Sophoclem; *An ille viuit? Si ego quidem, An tu ille es?* &c. Ἐγκεκαλυμμένον, *Obuelatum*, de quo idem Lucianus, apud quem etiam est exemplum. *Nôsti tuum Patrem? maximè. Quid igitur, si prope te obuelatum aliquem Statuam, & rogem nôstin' hunc? quid dices? scilicet non nosse me dicam. At ille ipse est Pater tuus? quare patrem tuum nôsti, & non nôsti.* Σωρείτης *Acerualis*, de quo Vlpianus, nomen verò habet ab aceruo, quem vnico grano constitui, aut destrui iuxta exemplum, quod Cicero habet, ita potest argui. *Vnum granum alteri additum, facit-ne aceruum an-non?* si neges, *an tertium duobus additum faciet?* si neges, *quartum-ne? quintumne?* atque ita porrò, donec vbi confessus fueris, colligatur vnicum esse granum, quo addito aceruus fiat, sublato aceruus tollatur. Κερατίνης *Cornutum*, de quo non-nemo; cùm exemplum vulgare sit; *Quòd non amisisti, habes; non amisisti cornua; cornua ergo habes.* Fuere præterea διαλανθάνον *Fallax*, & φαλακρὸν, *Caluum*: sed quorum exempla legisse me non memini. Sunt, qui Obuelatum, & Cornutum referant ad Diodorum Cronum, quem Cicero facit Eubulidis successorem, vnà cum Stilpone, cúmque Alexino viro contentiosissimo, Diodori porrò argumentum, quo nihil moueri arguebat, sic habuit; *Si quid mouetur, aut quo in loco est, aut in quo non est, at non in quo est, manet enim; neque in quo non est, quia nihil agit vbi non est: non igitur quicquam mouetur.* Nôsti ex Sexto Pyrrhonio, quàm facetè proinde illum Erophilus irriserit, cùm afferentem humerum luxatum, vt restitueretur, sic affatus est, *Humerum dicis loco motum? dico ego non esse; nam si est motus, aut quo in loco fuit, aut in quo non fuit*, &c. Stilpon autem cùm negaret species, seu vniuersalia, asserebat consequenter eum qui hominem dicit, dicere neminem. Is de Minerua Phydiæ aliquando rogauit, referente Laërtio, *Nunquid nam Iouis filia Minerua Deus est? certè: Atqui hæc est Phydiæ? profectò: igitur Deus non est.* Neque deuitauit exilium; tametsi accusatus apud Areopagitas responderit se negasse *Deum*, non *Deam*; quod causatus Theodorus quæsiuit, sublata-ne veste spectasset: denique Alexinus Menedemum sic interrogauit, *An verberare Patrem tuum desiisti?* Verùm ille, quasi Haruspex Haruspicem, ita excepit, *Neque verberaui, neque desij.* Prætereo autem Menedemi, qui enunciationes negatiuas sustulit, & ex affirmatiuis connexas, hanc fuisse rogatiunculam, *Diuersum non-nè à diuerso diuersum est? certè, Prodesse autem à bono diuersum est? ita sanè. Non est ergo prodesse bonum.* Sed ista plus æquo: Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium,

dium, & Decus meum dulce, Pariſiis, VII. Kal. Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

NOn miror ſanè te comprobare factam à me parem, imò indiuiduam Dialecticæ cauſam cum Rhetorica. Videlicet te ſpectare non potes, quin vtriuſque vim ex æquo agnoſcas; ſed hæc aliàs. Nunc quod obſeruas Dialecticæ vocis authorem Platonem, appoſite me admonet, vt quidpiam de eius Dialectica dicam. Itaque ſupponendum eſt velle Platonem Animam noſtram portionem eſſe animæ Mundi, & Mentem noſtram portionem Mentis, quæ ſit ipſius animæ Mundi pars puriſſima, ac intelligentiſſima, continénſque proinde Ideas, ſeu exiſtens potiùs ipſa Idea rerum omnium, vno verbo ipſemet Deus. Vult conſequenter Mentem noſtram eſſe ex natura ſua rerum omnium ſcientiſſimam; ſed quarum tamen obliuiſcatur, dum à ſuo toto, ſiue principio veluti præſcinditur, & in corpus demigitur; adeò vt ignoret præcipuè ſuum illud Principium, quod ſit ſummum ens, ſummum verum, & ſummum bonum. Hoc poſito vult Dialecticam eſſe πορείαν ſiue progreſſionem ex hoc quaſi ſpecu ignorantiæ ad lucem intelligentiæ ſummi illius Veri, docetque eam progreſſionem fieri, cum ex rebus iſtis materialibus proceditur ſenſim ad immateriales. Nempe cenſet Mentem per ſpecies rerum extremarum excitatam reminiſci rerum prius cognitarum, de quibus tandem ſcientiam habeat (cùm rerum externarum, ſiue ſenſibilium non habeat niſi opinionem) contendit autem ſtudium Matheſeos præmittendum eſſe quaſi προπαιδείαν, ad annum vſque ætatis circiter trigeſimum, (vt Mens aſſueſcat abducere ſe, ſiue cogitare res ſine materia) ac tum demum Dialecticæ incumbere, illiúſque ductu conniti ad illam primi Entis notitiam; aſcendendo nempe ex vmbris, ſeu rebus materialibus ad ſimulacra, ſeu formas rebus ipſis impreſſas; & ex ſimulacris ad illorum fontem, ſiue Ideam primi Entis, à quo regrediatur, ad quod redeat, in quo denique conquieſcat. Eſt autem præſertim Analyſis duplex, in qua πορεία illa conſiſtit; vna dum ex variis rebus ſenſibilibus, quibus perfectio aliqua, vt pulchritudo ineſt, elicitur notio eius perfectionis, quæ intelligibilibus conueniat, exempli cauſâ ipſius Pulchri. Altera, dum ex demonſtratis ac ſubdemonſtratis, ad carentem medio propoſitionem peruenitur, vt dum Animus immortalis oſtenditur per viam motus, qui à principio ſit, cuius non ſit origo. Ad vtramque verò Analyſin tria quædam requirit, diuiſionem puta, qua rebus debitè tributis omnis deuitatur confuſio: definitionem, qua rei cuiuſque natura, & ſciatur, & exprimatur (videlicet germanam ſcientiam definitione vult comparari) denique ipſam inductionem, qua ex ſingularibus vniuerſalia deducuntur, vt ipſis deinde tanquam mediis, ſeu principiis vti inter ratiocinandum liceat. Ac aliquando quidem etiam inductione à contrariis vtitur; verùm refellendo dumtaxat, ſeu argumentando aduerſus Sophiſtas. Quippe, vt Plotinus declarat, etiam Platonis Dialectica cognoſcit mendacia, ſeu Sophiſmata, ſed veluti ex accidenti. Tale eſt illud apud Laërtium, *Tuus Pater aut eſt à meo diuerſus, aut idem. Si igitur diuerſus à meo, tuus eſt Pater, cùm diuerſus à patre ſit, pater eſſe non poterit. Si verò idem eſt, qui meus Pater, cùm idem ſit, qui meus Pater; meus igitur Pater erit.* Itémque illud in Enthydemo, *Canis eſt tuus, canis eſt catulorum pater; igitur canis eſt tuus Pater.* Mira verò ſolertia eſt, qua ſub perſona Socratis Sophiſtas vbique refellit, dum vel diſtinguit facilè, vel reſpondendo aliquid amplius, quàm ſit rogatum adiicit, quod ferre Sophiſtæ non poſſunt. *An Patrocles eſt frater tuus? Ex matre quidem, non ex Patre. Igitur frater & non frater? non eodem quidem patre*, &c. Sed de Platone iſta ſufficiant. Tu optimè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Non. Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

DEdi ad te mox antè aliam Epiſtolam ſatis prolixam; hac, non multis quidem te volo, ſed multum, ſeu ardenter volo. Nouit Burdelotius quantum tu me ames; noſti ipſe, quantum ego illum; noui ego quantum ille Petrum Baptiſtam Borghium Genuenſem nobilem, eruditum Virum. Exoptat ergo Burdelotius vt tu, intercedente me, gratificetis Borghio, ac in re quidem quæ dignitatem, æquitatem, humanitatem tuam deceat. Cum ad Borghium Romæ degentem tranſmitterentur nuper Genuâ duo integra volumina (dicunt vulgò *Pieces*) ex ſerico panno, ac damaſceno opere, vnum viride, aliud cæſium; contigit duas rateis, quibus vehebantur, quibúſque *Montagutus*, & *Podeſta* præfecti erant, à duobus Prouincialibus Myparonibus inuadi, ipsáque adeò volumina in Prouinciæ oram abduci: quod te proinde rogo, eò ſpectat, vt pro tua illa antiqua fide, próque tua authoritate diſquiri mandes, qui illi ſint, qui Genuenſeis naueis diripuerunt, ſuáque fecerunt, quæ ad Borghium pertinent; ac poſtea ipſis imperites, vt cùm in res Genuenſium non fuerit piraticum ius, id reddant Viro eximio, quod fuit iniuriâ ipſi ablatum. Cùm ſis porrò is, quem te noui, ſcilicet Princeps, quo non eſt iuris, & æqui ſeruantior; non eſt quidem tibi alio incentiuo, quàm ipſa facti notitia opus: at parietur tamen tua bonitas addi, quod agatur cauſa Viri eruditi, & quæ Burdelotio ſit maximè cordi. Patiêre, inquam, ob ſincerum, quo me proſequi dignaris amorem; ac ſuaue habebis, dum rem facies iuſtam, facere ſimul mihi per-gratam. Plura non dico; ne videar ſatis non agere tecum confidenter. Hoc ſolum habe, non poſſe mihi quicquam iucundius accedere, quàm ſi me amicum non inutilem Burdelotio probem. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Nonas Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

EIDEM.

De Dialectica Aristotelis non est, quod multa congeram; cùm faciat in Scholis paginam vtramque. Adnoto solùm ex Cicerone, fuisse illi duas Dialecticæ parteis, Inuentionem atque Iudicium; quod Laërtius subpartiri in Dispositionem & Vsum videtur. Cùm velit autem Dialecticæ finem esse adeptionem notitiæ tam veri τοῦ ἀληθοῦς, quàm verisimilis, τοῦ πιθανοῦ (ad quod vnicum, aliquando accommodat Dialecticæ vocem) ideò, vt manu veluti ducat ad Inuentionem argumentorum, quibus vtrumque comprobetur; conscripsit libros Topicos, in quibus continentur loci, & quasi sedes argumentorum, quæ proinde duci dicuntur à definitione, à partium enumeratione, &c. Et quia censet omne Problema, siue quæstionem quæ disceptatur, reuocari posse ad Capita quatuor, Definitionem, Genus, Proprium, Accidens: idcircò & locos distribui secundum ista capita; & constat proinde pertinere quoque ad Inuentionem tum Porphyrij librum de Prædicabilibus, seu *Genere, Specie, Differentia, Proprio, Accidente*; tum Aristoteleum de Categoriis, quæ nihil sunt aliud quàm series Generum, Specierum & Indiuiduorum sub summis illis Generibus, quæ dicuntur *Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio*, &c. Pertinent porrò ad Iudicium, seu dispositionem non modò libri Analytici dicti, tam Priores, quàm Posteriores, sed ille etiam, qui *de Interpretatione* inscribitur; cum in eo agatur de collocatione vocum, seu vt appellant terminorum (Subiectum dicunt, & Attributum) ad conficiendum enunciationes, quæ sint affirmatiuæ, negatiuæ, vniuersales, particulares, veræ, falsæ, &c. Continetur autem in prioribus Analyseos libris artificium Syllogismi, quatenus ille constituitur ex tribus Enunciationibus, quarum concessis prioribus duabus, (Maiorem, & Minorem, seu Propositionem, & Assumptionem vocant.) Tertia quæ dicitur Conclusio, non potest omninò negari. Ita si probandum sit illi, *Omne* C *esse* B, nimirùm exempla in literis affert, pro quibus *Hominem, Corpus, Animal*, (quodlibet accipere licet) vsurpat argumentum, seu, vt vocant, Medium *A*, illúdque ita copulat nunc cum vno, nunc cum alio eiuscemodi terminorum, vt confectis, præmisśisque hisce Enunciationibus, *omne* A *est* B, *omne* C *est* A; hæc necessariò inferatur, *igitur omne* C *est* B. Talis est & ille, *nullum* B *est* A, *omne* C *est* A; *igitur nullum* C *est* B. itémque ille; *omne* A *est* B; *omne* A *est* C, *igitur aliquod* C *est* B. Adfero verò hæc tria exempla iuxta numerum trium Figurarum, quas ille distinguit; provt vel medium fit subiectum Maioris, & attributum Minoris; vel attribuitur in vtraque; vel in vtraque subiicitur. Nisi verò adiungit quartam, in qua medium fiat attributum maioris, & subiectum minoris, vt si dicatur, *omne* C *est* A; *omne* A *est* B; *igitur omne* C *est* B. ideò facit, quia talis figura nihil aliud est reipsâ, quàm prima; sola nimirùm præmissarum transpositione ab ea diuersa. Vt præter eum verò & Modos singularum Figurarum varios, Conuersionésque, & Reductiones, itémque alias præter Syllogismum Argumentationis species, Enthymema, Inductionem, Exemplum; addere præstat paucula de posterioribus Analyseos libris. Continetur ergo in illis doctrina de Demonstratione, siue Syllogismo necessario, & gignente Scientiam, hoc est, certam, euidentémque notitiam (cùm de Dialectico, seu probabili, gignentéque solùm opinionem agatur præsertim in Topicis; & de Sophistico seu Fallaci, gignentéque errorem, in dicendis mox libris) idque siue Medium sit causa, atque definitio subiecti conclusionis; quo casu Demonstratio dicitur διότι *propter quid*, vulgò *à Priori*; siue sit effectus, & proprietas necessaria; quo casu Demonstratio dicitur ὅτι, *Quia* vulgò, *à Posteriori*. Vult proinde duas Præmissas esse Principia, seu Axiomata, hoc est Propositiones per se notas, vniuersaleis, necessarias, immediatas, veras, &c. Tametsi in exemplum solùm afferat Planetas non scintillare, quia propè sunt; non esse saltatrices in Scythia, quia non sunt vites; & alia id genus. Denique ad partem Iudicij, quæ dicitur Vsus, pertinent libri Elenchorum, in quibus traduntur tum varia tam Interrogantis, quàm Respondentis officia; tum genera varia Sophismatum, quæ vel in dictione, vel extra dictionem vult esse. Scilicet in Dictione sunt, quæ dicuntur exempli gratiâ *homonymiæ*, vt cùm ex eo, quòd Canis latrat, infertur Canem cælestem latrare, & *Amphiboliæ*, vt cum ex oraculo de peruertendis opibus coniecit Chræsus Persicas, qui euertit interim suas, &c. Extra Dictionem verò, quæ dicuntur *à dicto simpliciter ad dictum secundum quid*, vel contrà: vt cùm ex eo, quod arma reddenda Domino dicuntur, infertur, ergo & furioso; vel ex eo, quòd non reddenda furioso, infertur, ergo neque Domino. Itémque *Ignorationis Elenchi*, vt, cùm ignorat aliquis contradictionem solùm esse de eodem respectu eiusdem; ex eo quod duo sint dimidium quatuor, putat duo vnius duplum non esse; quasi idem dimidium, ac duplum esse simul non possit, &c. Verùm hæc nimis; cùm hæc, & plura incomperta tibi non sint. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, VII. Eid. Maij, M. DC. XLII.

CASSIANO A PVTEO, *Nobilissimo Equiti*,

PETRVS GASSENDVS S.

Oportuit igitur me quoque tuam experiri humanitatem, cùm me donasti iis literis, quibus non potuerunt esse humaniores. Sed non vana nempe est fama, te eum esse, qui nullam vnquam benè merendi prætermittere occasionem possis. Quam certè habuisti scribendi ad me, tuæ comitatis fuit tota; ac me idcircò tantò magis tibi obstrictum persentio, quantò nihil fuisse agnosco in me, vnde id honoris consequi spes foret. Quod

Quod nostri enim Peireskij τῦ μακαρίτυ memoriam propagare studuerim, id multis debui nominibus: quòd mentionem nominis tui, non meritis profectò parem, sed qualem occasio tulit, fecerim; id tuæ virtuti, debitum fuit. Cùm tu itaque ob vtrumque testaris gratitudinem, non tam rependis gratiam, quæ nulla debetur abs te, quàm gratiam impendis, quæ abs me debeatur. Addis, quæ est bonitas tua, eam testationem beneuolentiæ, vt ad quiduis officij experiundum securum facias. Ipse, cùm vertam fœlicitati, quòd sic erga me animatus sis, verbis tamen destituor, quibus animum significem gratum. Hoc saltem testor fore nunquam, vt me effusæ huiusce tuæ voluntatis obliuio capiat; ac amare te neminem, quem probare obseruantiorem, & obsequentiorem possis. Vale, Parisiis, postridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Clarissimo, & Doctissimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Compertum iam tibi, BARDI Optime, quàm morosus sim debitor, qui, &c. *Reliqua exciderunt.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS εὐπράττειν.

Exculta fuit Dialectica à Stoïcis potissimùm; tametsi de ipsa inueniendi parte, vt Cicero habet, nihil tradiderunt. Quinetiam cùm pars Iudicandi consistat præsertim in confectione Syllogismorum, nihil tradiderunt de Absolutis, in quibus Aristoteles totus fuit, sed de Hypotheticis duntaxat, in quibus Aristoteles penè nullus. Fecere porrò primùm duos locos, vnum de Voce significante, alium de Re significata. Occasione Prioris, inquisierunt, quid vox, quid dialectus, quid barbarismus, & similia. Occasione Posterioris, quoniam Rem intellexerunt, non quatenus est in seipsa, sed quatenus sui specie transmissa per sensus, à principe Animi parte comprehenditur, & ab illa dicitur, siue enunciatur; ideò egerunt de Sensibus, de Phantasia, seu Comprehensione, & de Dictis περὶ λεκτῶν. Cùm vellent autem Dictorum alia esse imperfecta, vt *scribit*; alia perfecta, vt *Socrates scribit*, & ex his præcipua esse *Axiomata*, Effata, seu Enunciationes (nam sunt etiam interrogationes, iussiones, &c.) Ideò distinxerunt Axiomata varia, & curam non simplicium præsertim habentes, alia appellârunt *Connexa*, vt, *si dies est, lux est*: Alia *Adnexa*, vt, *quoniam dies est, lux est.* Alia *Copulata*, vt, *dies est & lux est.* Alia *Disiuncta*, vt, *vel dies est, vel nox est.* Sunt in his singulis duæ partes, quarum priorem *Incipientem*, posteriorem *Desinentem* dixerunt. Quare & ex earum comparatione de veritate, aut falsitate Axiomatum pronunciantes dixerunt, verbi causâ, Connexum illud verum esse, cuius parti incipienti, *si dies est*, repugnat oppositum desinentis, nempe *lux non est*, atque ita de cæteris. Egerunt postea de Syllogismo, quem & λόγον Rationem dixerunt, & constare etiam voluerunt tribus Axiomatibus, Sumptione, Assumptione, & Conclusione vocatis, hoc modo, *Si Sol lucet, dies est: atqui Sol lucet, ergo dies est.* Adhibuere verò Syllogismo τρόπυς *Modos*, siue Regulas eiuscemodi, *Si primum, ergo secundum; atqui primum; ergo & secundum. Si primum ergo secundum, sed non secundum; igitur nec primum. Non primum simul & secundum, atqui primum, non ergo secundum. Vel primum vel secundum, atqui primum, non ergo secundum. Vel primum vel secundum, atqui non primum, ergo secundum.* Prætereo autem vt Syllogismos dixerint ἀπεράντυς *qui rectum exitum nō habent*, vt, *si dies est, lux est, atqui dies est, igitur Dion ambulat*: ἀσυνάκτυς, *qui non cohærent*, vt, *si dies est, lux est; atqui lux est, igitur dies est.* Vt cohæreret autem, assumendum fuit, nôn, *atqui lux est*, sed, *atqui dies est.* Prætereo rursus quas de veritate, & falsitate tradidere Regulas; veluti, *verum vero est consequens*, vt, *si dies est lux est*; & *falsum falso*, vt, *si Terra volat, Terra habet alas*; Et, *verum falso*, vt, *si Terra volat, Terra est*; *at non falsum vero*, vt, *si Terra est, non sequitur Terram volare.* Adnoto solùm Stoïcos tradidisse varios captiosæ rationis, siue Sophismatum modos, vt præter numeratos, cum de Eubulide, *Mentientem, Fallentem, Electram, Obuelatum, Soriten, Cornutum*, dici possunt θερίζων *Metens*, κυριεύων *Dominans*, ὄυτις *Nullus*, περαίνων *Colligens*; & qui fuit præ cæteris celeberrimus Κροκόδειλος *Crocodilus*, cui nomen, vt opinor fuit, quod est à Luciano indicatum exemplum, *Est-ne tibi puer? Quid-ni. Quid si hunc ad fluuium fortè ambulantem Crocodilus rapiat, & postea se redditurum polliceatur hac lege, vt illi verum dicas, quidnam de puero reddendo apud se decreuerit; quid tu dices ipsum in animo constituisse? Quæstionem rogas ad quam difficile admodum est, &c.* Denique ἀργὸς λόγος *Ignaua Ratio*, *cui si pareamus*, inquit Cicero, *nihil est omninò, quod agamus in vita.* Sic enim interrogant, *Si fatum tibi est ex hoc morbo conualescere, siue Medicum adhibueris, siue non, conualesces.* Item, *si fatum tibi est, ex hoc morbo non conualescere; siue tu Medicum adhibueris, siue non; non conualesces*: Et *alterutrum fatum est: Medicum ergo adhibere nihil attinet.* Suggeri adhuc possent Sophismata plura ex Chrysippo, cuius supra trecenta Volumina de rebus Dialecticis à Laërtio recensentur. *Qui non-initiatis indicat mysteria, impiè agit; Ierophantes non-initiatis indicat mysteria; ergo impiè agit.* Et; *si quis est Megaris, non est Athenis; homo est Megaris, ergo homo nōn est Athenis.* Et, *est quoddam caput, illud tu non habes, ergo caput non habes.* Et, *si quid loqueris, ex ore egreditur tuo; atqui currum loqueris, igitur currus ex ore egreditur tuo.* Verùm faciendus istis est modus, ne si consecter tot inutilia, redarguere

gere videar te, dicentem à me non inutilia scribi. Quod interseris interea iudicium de Dialecticis studiis, præclarum est; vt cætera: quod de amore erga me tuo, latentis ignis est scintilla. Perge me amare, & Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, postridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Bereculio semper ac Bervillæ salutem.

EIDEM.

EX iis, quæ hactenus perscripsi de Philosophorum variorum multiplici Dialectica, elicies, opinor, quorsum Epicurus repudiauerit Dialecticæ studium. Non fecit nempe, quòd, verbi causâ, negligendas voces putârit; sed quòd eas ex communi vsu, ex Grammatica repetendas censuerit. Non item, quòd Syllogismos non nôrit; sed quòd esse non necessarios, vel à natura suggeri, vel faciliore Methodo parari posse crediderit. Non etiam, quòd Sophismata interdum texi ignorârit; sed quòd vel contemnenda esse, vel artificio longè planiore solui existimauerit. Dialecticam ergo reiecit, non vt præcepta falsa tradentem, sed vt inutilissima, & operosissima congerentem. Eadem ratione D. quoque Augustinus eam minùs probauit, similitudine allata, quam vix vlla vnquam prætermittere occasione soleo. *Si quispiam*, inquit, *dare volens præcepta deambulandi moneat non esse cuiquam leuandum pedem posteriorem, nisi cum posuerit priorem, &c. Vera dicit, nec aliter ambulari potest; sed faciliùs homines hoc faciendo ambulant, quàm animaduertunt; cùm faciunt, aut intelligunt, cùm audiunt, qui autem ambulare non possunt, multò minùs ea curant, quæ nec experiendo possunt attendere. Itaque plærumque citiùs videt ingeniosus non esse ratam conclusionem, quàm præcepta eius capit, tardus autem non eam videt, sed multò minùs quod de illa præcipitur, magisque in his omnibus ista spectacula veritatis sæpe delectant, quàm ex eis in disputando aut iudicando adiuuamur.* Hactenus D. Augustinus. Improbauit porrò Epicurus ipsam Stoïcorum Dialecticam potissimùm, non ferens videlicet illos eius causâ intumescenteis. Iure-ne autem, an iniuriâ ex Cicerone intelliges, qui Stoïcos propterea carpit, dum ait, *Illos ossa nudare, spinas vellere, contortiùs concludere, dicere squalidiùs, ratiunculis vti.* Itémque ex Plutarcho, qui confert illos cum Polypo propria acetabula hieme voranti; quasi ipsorum Dialectica suis inuentis sola pascatur, neque extra ipsam vllus sit præceptorum vsus. Et ex Luciano, qui illos causatur, nihil aliud, quàm sibi mutuò affingere cornua, facere Crocodilos, nihílque habere aliud quàm misera verbula, & rogatiunculas, quibus mentem pascant. Et ex Themistio, qui postquam recensuit illorum Outidas, Obuelatos, Dominanteis, Cornutos, quæ *molesta* ait, & *importuna Sophismata* subdit, *quorum & intelligentia difficilis est, & inutilis notitia, Lorci illius instar, cui Midæ plaustrum illigatum fuit.* Quid, quòd Seneca etiam, tametsi Stoïcus, consimilia habet? Vt ex locis oppidò multis seligam vnum, aut alterum; cùm Zeno aliquando ita conclusisset, *Nullum malum gloriosum est; mors autem gloriosa est; mors ergo non est malum*; excipit Seneca, sed indignabundus, *Perfecisti? Liberatus sum metu, post hæc non dubitabo porrigere ceruicem? Non vis seueriùs loqui, nec morituro risum mouere?* ac infrà, *Ego non redigo ista ad legem Dialecticam, & ad illos artificij veternosissimi nodos. Totum istud genus exturbandum iudico, quo circumscribi se, qui interrogatur, existimat; & ad confessionem perductus, aliud respondet, aliud putat. Pro Veritate simpliciùs agendum est, contra mortem fortiùs.* Et paullò post, *Quem Mortalium circumscriptiones vestræ fortiorem facere, quem erectiorem possunt? Frangunt animum, qui nunquam minùs contrahendus est, & in minuta, ac spinosa cogendus, quàm cum aliquid grande componitur.* Et tandem, *Aduersus mortem tu tam minuta iacularis? Subulâ Leonem excipis? Acuta sunt ista, quæ dicis: nihil est acutius aristâ. Quædam inutilia, & inefficacia ipsa subtilitas reddit.* Sic alibi, *Non debuit hoc nobis esse propositum, arguta disserere, & Philosophiam in has angustias ex sua maiestate detrahere. Quantò sanctius est ire apertâ viâ, & rectâ, quàm sibi ipsi flexus disponere*, &c. Et rursus, postquam edisseruit, sint-nè virtutes Animalia, iuxta Stoïcos, *Dissilio*, inquit, *risu, cùm mihi propono solœcismum Animal esse, & barbarismum, & Syllogismum, & aptas illas facies, tanquam Pictor assigno. Hæc disputamus, attractis supercilijs, fronte rugosa. Non possum hoc loco non dicere illud Cæcilianum, ô tristeis ineptias? ridiculæ sunt.* Sed hæc satis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, x. Kalendas Iunij, M. DC. XLII.

Bereculio ac Bervillæ salutem.

EIDEM.

INnui iam antè Epicurum, cùm repudiaret Dialecticam, seu artem illam disputatricem, substituisse Canonicam, seu continentem Canones diiudicandæ veritatis. Veritatem porrò duplicem distinxit, vnam *Existentiæ*, seu qua res est id ipsum quod est: quo sensu dixit nihil differre *an aliquid dicatur verum, an exsistens*, ἀληθὲς ἢ ὑπάρχον, aliam *Dictionis* seu *enunciationis*, ac *Iudicij*; quo sensu dixit *verum esse, quod ita se habet, vt se habere dicitur*, τὸ οὕτως ἔχον, ὡς λέγεται ἔχειν. Priori veritati nullam falsitatem opposuit: Aurichalcum enim, verbi gratiâ, non falsum aurum est, sed verum auricalchum. Posteriori autem opposuit falsitatem, qua *res aliter est in se quàm se habere dicitur*, τὸ μὴ οὕτως ἔχον, ὡς λέγεται ἔχειν. Nimirum Prior ab intellectu iudicante non pendet, cùm nihil aliud sit, quàm ipsamet rei, vt loqui solent Entitas; Posterior pendet, cùm nihil sit aliud, quàm conformitas iudicij cùm re iudicata. Consensit proinde circa vtramque cum Aristotele, vt & speciatim circa quæstionem de futuro contingenti; quatenus admisit quidem totum istud coniunctum, *Viuet cras Hermachus, aut non viuet*, at non separatum illud, *Hermachus viuet*, neque

rursus

rurſus illud, *Hermachus non viuet.* Vide, ſic habet Cicero, *quàm ſit cautus is, quem iſti tardum putant? Si enim*, inquit, *alterutrum conceſſero neceſſarium eſſe, neceſſe erit cras Hermachum viuere, aut non viuere. Nulla autem eſt in natura talis neceſſitas.* Non adiicio quemadmodum à Stoïcis diſſenſerit. Illi enim ſunt, quos Cicero notat; obſeruo potiùs, cùm in ferendo de rebus iudicio opus ſit Criterio, ſeu, vt ſic loquar, Iudicatorio, vel iudicandi inſtrumento; ideò illud fuiſſe ab eo diſquiſitum. Et ſolet quidem vulgò ex Empirico triplex diſtingui Criterium τὸ ὑφ' οὗ, *à quo*, videlicet Homo, τὸ δι' οὗ, *per quod*, ſcilicet Mens, ſenſus, aut facultas alia; & τὸ καθ' ὅ, *ſecundum quod*, putà Operatio, aut applicatio facultatis (conſimilis res dicitur, vt cùm ad explorandum pondus, requiritur *libripens, libra, & libræ vſurpatio*; aut ad explorandum menſuram, *menſor, orgia, & applicatio orgyiæ.*) Verumtamen illud *A quo*, non tam Criterium eſt, ſeu iudicatorium, quàm iudex; & cùm aliunde id, *ſecundum quod*, referatur ad id, *Per quod*, ipſum, δι' οὗ, ſiue *Per quod*, aut ſolum, aut certè præcipuum videtur. Quia ſum verò poſteà dicturus quidnam de Criterio, non Epicurus modò, ſed cæteri etiam ſenſerint: ideo heic prænoto, Res omneis, quatenus ad noſtram notitiam, atque iudicium comparantur, aut manifeſtas eſſe, aut occultas: Manifeſtæ ſunt, quæ ex ſe patent, vt lux diurna; Occultæ verò triplices ab eodem Empirico diſtinguuntur; Quædam enim ſunt penitus occultæ; eæ nimirum, quæ nullo modo diſcerni, comprehendíque poſſunt, vt, ſint-ne Stellæ numero pares? Quædam ſunt occultæ naturâ; eæ nempe, quæ ex ſeipſis quidem euidentes non ſunt, ſed per indicia tamen aliqua comprehenduntur, vt ſunt pori in cute, qui ex ſe inconſpicui, inferuntur nihilominus ex permanatione ſudoris. Quædam ſunt occultæ ad tempus; eæ ſcilicet, quæ ex ſua quidem natura euidentes ſunt, ſed ob externum tamen impedimentum, aut defectu debitæ diligentiæ nos latent, vt ſunt Antipodes, qui ad noſtrorum vſque Proauorum ætatem latuerunt. Adnoto hæc autem, vt intelligas non diſquiri Criterium, neque circa res manifeſtas, quæ ex ſeipſis innoteſcunt; neque circa res penitùs occultas, quæ incertitudinis ſunt inuictæ; ſed circa res naturâ ſua, aut ad tempus ſolùm occultas. Siquidem, cùm incertitudo, qua circa has afficimur, aut ex factis indiciis, aut ex remotis obſtaculis ſuperari poſſe videatur, non deſunt tamen, qui ſentiant deeſſe nobis Criterium, quo neceſſaria indicia, ſeu neceſſariam obſtaculorum amolitionem percipere liceat. De his poſtmodùm. Tu interea Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Optat Lafaya denuò tuam bonitatem experiri; dabo illi fortè alias literas; nôſti verò profectò illas eſſe non poſſe perfunctorias. Tuas accepi datas XIII. Kal. próque ipſis gratias debeo immortaleis. Vale iterum. Pariſiis III. Kal. Iunij, M. DC. XLII.

EIDEM.

QVæris ex me, OPTIME PRINCEPS, quî fieri poſſit, vt Stoïci, cum Philoſophi tanti fuerint, ac ſeſe in Dialecticis exercuerint tantopere, Inuentionem tamen prætermiſerint neceſſariam adeò Dialecticæ partem? Sed ſi fecere quidem conſultò, arbitrari cauſam par eſt, quòd rati fuerint Inuentionem non eſſe partem Dialecticæ, neque ad illam pertinere. Videlicet ars nulla docet ſuam inuenire materiam, ſed operari ſolùm circa ipſam. Sic tradit Sutoria, non inuentionem corij, ſed confectionem calcei ex corio; & Fabrilis non inuentionem ferri, ſed confectionem clauis ex ferro; ac pari modo cæteræ. Quare & Dialecticæ erit tradere non inuentionem argumenti, ſed confectionem Syllogiſmi ex argumento. Quemadmodum autem Coriaria ſuppeditat corium Sutoriæ, & Metallaria ferrum Fabrili; ita cæteræ diſciplinæ argumenta Dialecticæ. Ex quo fit proinde, vt ſi requiratur, verbi gratiâ, Sit-ne Octobri proximo futura Eclipſis, an-non? Dialecticæ munus non ſit inuenire argumentum, quod inueſtigare, & aſſequi eſt Aſtronomiæ proprium; ſed ſubminiſtrante argumentum Aſtronomia, declarare quemadmodum Syllogiſmus fiat, quo futuram eſſe Eclipſin probetur. Et, ſi proponatur ſit-ne pax ineunda, an-non? Ipſi non incumbat inuenire rationem, quam explorare, & pernoſſe Politicæ ſolius eſt; ſed ſuggerente rationem Politica, methodum texendi Syllogiſmum tradere, quo pacem eſſe ineundam ſuadeatur, & ſic illi quidem tueri ſe aduerſus Ciceronem poſſent. Interim porrò heic ſubnoto, quod fui alioquin perſcripturus, videri poſſe non abs re Philoſophos quoſdam ſenſiſſe latere nos quid verum ſit; quando vix vllum placitum adeò eſt veriſimile, vt non illius oppoſitum æquè veriſimile fiat. Philoſophi porrò ij fuere, qui pernegârunt vllum eſſe veritatis Criterium; & non pauci ſanè, nec notæ obſcuræ. Vt Poëtas enim Laërtio memoratos reticeam, Homerum, Euripidem, Archilochum, & nihil de ſeptem Sapientibus dicam: ecce recenſet Cicero Parmenidem, Nauſiphanémque reprehendenteis eos, qui, cum ſciri nihil poſſit, audeant ſe ſcire dicere. Subiicit Laërtius Zenonem Eleatem, Empedoclem, Hippocratem, & cum Democritum etiam addat, notanda profectò Ciceronis verba, *num noſtra*, inquit, *culpa eſt? Naturam accuſa, quæ in profundo veritatem, vt ait Democritus, penitùs abſtruſit.* Heinc nimirum eſt tritum illud, deliteſcere veritatem in Democriti puteo. Quid dicam de Socrate, cuius illud quoque peruulgatum eſt, *hoc vnum ſcio, quod nihil ſcio?* Quid de Platone, quem ex iis, quæ Socrati tribuit, argumentatur Cicero ipſum eadem cum Socrate ſentire? Et certè Academici ab eo inſtituti, de Veritate deſperantes, aut veriſimilitudinem ſolam retinuerunt, aut omnimodam etiam ἀκαταληψίαν, ſeu *incomprehenſibilitatem* induxerunt, quod tribuitur Arceſilæ. Socratem etiam Ari-

stippus imitatus in eo est, quòd Physicam respuit, quasi incomprehensibilia tractantem. Accensentur rursus ab Empirico Xeniades, Anacharsis, Protagoras, Enthydemus, Gorgias, Metrodorus Chius, Anaxarchus, & Monymus Cynicus. Ex quibus sunt quidem Protagoras, & Gorgias potissimum celebres, sed memorare tamen potissimùm iuuat, quod de Metrodoro habet Cicero, *Ille enim sensus appellauit post Democritum obscuros & tenebricosos; & initio libri, qui est de Natura, Nego*, inquit, *scire nos, sciamus-ne aliquid, an nihil sciamus? Ne idipsum quidem nescire, aut scire scire nos, nec omninò sit-ne aliquid, an nihil sit?* Speras vt Pyrrhonios, Scepticos-ve adiungam; sed eos capere pagina non posset. Quippe attingendi sunt Modi, ac veluti Loci communes, ex quibus illi sunt argumentati, continendum est, siue cohibendum assensum, quoties non de eo, quod apparet, sed de eo quod res in seipsa est, dicitúrque verum, est quæstio. De ipsis ergo commodiùs literis proximis dicetur. Tu intereà, ô & Præsidium, & dulce Decus meum Vale, Parisiis, postridie Non. Iun. M. DC. XLII.

EIDEM.

Modi Epoches Scepticorum, de quibus dicendum suscepi superioribus literis, commemorari decem solent. *Primus* ex Animalium varietate desumitur. Cùm de veritate enim rerum naturalium, siue sensibilium præsertim agatur, non Homines soli audiendi, quibus solis sensus concessi non sunt; sed audienda quoque Animalia cætera, quibus sui quoque sunt sensus. Porrò, vt in illis temperies, contexturáque organorum varia est, ita res eadem apparet vni vnius coloris, odoris, saporis; alij verò alterius, ex quo fit, vt tanquam grata requiratur ab hoc, tanquam ingrata refugiatur ab illo. Quare & dici quidem potest, qualis res cuique Animali pro speciali eius constitutione appareat, non qualis secundum se sit; cùm si talis aut talis esset ex natura sua, talis omnibus appareret. *Secundus* ex ipsa varietate Hominum, quippe tametsi illis solis standum foret, ea tamen est temperamentorum, organorúmque diuersitas, vt manifestum sit vnam rem non vniusmodi omnibus videri, ídque non in rebus modò sensibilibus, sed in intelligibilibus quoque; adeò vt proposita quæstione de aliqua re, dici quidem possit, quid de ipsa huic, quid illi videatur; at non tamen qualis sit reuera, & secundum se. *Tertius* ex varietate Sensuum. Quia tametsi concederetur vni homini standum esse; nihilominus varij sensus variè rem eandem percipiunt. Nam mel, quod palato est suaue, molestum est oculis; & quod vnguentum olfactum exhilarat, ingratum est gustatui: ex quo dici duntaxat potest, qualis res cuique sensui appareat; non qualis secundum se sit. *Quartus* ex varietate affectionum in eodem sensu. Quoniam tametsi standum foret vni vnius hominis sensui, is tamen adeò diuersè afficitur, provt in iuuentute, senectute, somno, vigilia, sanitate, morbo, saturitate, fame, quiete, motu, & similibus est; vt dici solùm possit rem talem, aut talem pro tali affectione apparere, non talem, aut talem sua natura esse. *Quintus* ex variis positionibus, interuallis, locis. Constat enim ex his variatis magnitudinem, figuram, motum, colorem, qualitatésque cæteras videri diuersimodè, sícque nihil aliud dici posse, quàm talem rem in tali situ, distantia, loco, talem apparere. *Sextus* ex admistionibus quibuscum rerum species ad facultates perueniunt. Quod enim coloratum vitrum, aut bilis suffusa, quam species visibilis pertransit, manifestè facit, dum colorem variat, id, licet minus aduertatur, facit suo modo medium quomodocumque dispositum, sícque dici aliud nihil potest, quàm talem apparere rem, qualis est medij dispositio. *Septimus* ex quantitate, & constitutione subiecti. Arenulæ enim, verbi gratiâ, separatim asperæ, coniunctim sunt læues. Cornu Caprinum integrum nigrum est; & argentum album, cum illius tamen ramenta alba sint, huius verò nigra; atque adeò solùm dici potest, provt res solitaria, sociata, integra, coniuncta est; talem, talem-ve apparere. *Octauus* ex Relationibus. Quandoquidem nihil non habet relationem ad varia, dicíque potest respectu quidem vnius, pulcrum, dulce, eruditum, magnum, &c. respectu verò alterius deforme, amarum, ineruditum, paruum, & alia. Quocirca, & cum dici talis, aut talis absolutè nequeat, dici solùm potest, quatenus ad hoc, vel illud comparatum apparet. *Nonus* ex crebrò, & rarò contingentibus; quo pacto non Solem, sed Cometam miramur; non aquam sed aurum suspicimus: cùm si vices commutaueris, fit longè mirabilior Sol, & aqua pretiosior futura. Ex quo fit, vt vel æstimentur non ex eo, quod secundum se sunt, sed ex eo, quòd infrequentes, vel familiares apparent. *Decimus* denique ex variis moribus, atque institutis. Notum est enim nullam legem, consuetudinem, persuasionem apud nationes quasdam vigere, cuius non opposita vigeat, viguerit, vigere possit apud alias, ex eóque definiri non posse, quid bonum, honestum, iustum suâ naturâ sit, sed solùm quid istis, illis-ve Gentibus appareat. Atque isti quidem vulgares sunt Modi. Numerantur & quidam alij; sed tres tamen præcipui sunt; vnus *Diallelus*, seu *Alternans*, cùm nempe quispiam arguitur probare vnum ex altero, quod ipsum, nisi mutuò per alterum probari non possit. Alius *Hypotheticus*, seu *aduersum supponens*, cùm supponente aliquo propositionem tanquam veram, opposita assumitur, quam supponere pari iure liceat. Tertius *Reyciens in infinitum*; cùm nimirum probatio probationis exigitur; & rursus postremæ probationis probatio: atque ita porrò; quasi nihil sit sine ratione admittendum. Possem exempla omnium afferre, sed paginam expletam vides. Ipse, si lubeat, seu ex Laërtio, seu ex Empirico, seu ex teipso plura depromes. Valē, ô DECVS PRINCIPVM, Præsidium,

dium, & Decus meum dulce. Pariſiis, Eidibus Iunij, M. DC. XLII.

EIDEM.

QVi Veritatis Criteria ſuſtulerint, ante perſcripſi; qui poſuerint paucis ecce, Inſinuaui iam admiſſum ab ipſis vel ſolum ſenſum, vel ſolum intellectum, vel vtrumque; vel quidpiam prætereà. Et qui ſolum quidem ſenſum pro Criterio admiſerit, vnus ferè memoratur Aſclepiades, perſuaſus nimirùm, vt Empiricus habet, eſſe omneis ſenſuum apprehenſiones veras, ratione nihil comprehendi. Qui Intellectum, Mentem, aut Rationem ſolam, memorantur primùm non pauci ex iis, qui tollere omne Criterium ſunt viſi; quemadmodum Xenophanes, Parmenides, Empedocles, Democritus, Plato; quaſi ipſi nihil aliud voluerint, quàm abrogare ſenſibus fidem; neque pernegârint, quin rationis eſſet diſcernere verum, & falſum. Deinde ij, qui ex Thalete ortum duxerunt Phyſici, ac Anaxagoras præſertim, cuius eſt opinio celebris de Mente; cuique, vt ſenſuum imbecillitatem in diſcernendo vero probaret, exemplum vſurpauit duorum colorum, albi, & nigri, quorum ſi vnus guttatim infundatur in alterum, viſus nunquam percipiet mutationes ad naturam ſubiectas. Itemque Pythagorei, ac nominatim Philolaus, qui repudiatis etiam ſenſibus, Mentem vnicam adhibendam cenſuerunt, ſed purgatam tamen, vt faciliùs cum Mente communi, ſeu Vniuerſi communicet; quod Heraclitus quoque ſenſit, addens, cùm dormimus, ſecretiorem quandam fieri mentis communis, & ſpecialis; cùm vigilamus autem per ipſas ſenſuum quaſi portas attractionem fieri illius ad iſtam. Qui ſenſum ſimul, & intellectum, ij fuere non modò Ariſtoteles, Theophraſtus, Peripatetici cæteri; ſed ex Platonis quoque Sectatoribus Speuſippus, & Xenocrates; quatenus duo diſtinguentes rerum genera, Criterium ſenſibilium Senſum, intelligibilium Intellectum dixerunt. Quod idem Galenus, aliique ſequuti ſunt. Qui aliquid prætereà, fuere Stoïcorum nonnulli, cùm ad ſenſum, & intellectum adiecere nunc Appetitum, nunc Scientiam, nunc anticipatam notionem, nunc comprehenſiuam Phantaſiam. Quo loco nota eſt Zenonis apud Ciceronem ſimilitudo, cum manum aduerſam digitis extenſis ſimplicem eſſe Phantaſiam, (hoc eſt apparentis rei perceptionem, quam Cicero *viſum* interpretatur) dixit; eandem cum digitis non-nihil depreſſis, Aſſenſum; cum eiſdem in pugnum compreſſis, Comprehenſionem; cum manu alia ipſam arctè, vehementérque conſtringente, Scientiam. Notum & quòd Laërtius, aliique de Sphæro Stoïco ſcripſerunt, qui, cùm exorta apud Ptolemæum Philopatora quæſtione, Opinetur-ne Sapiens, nec-ne? Opinaturum eſſe negaſſet; iuſſit Rex apponi mala Punica cerea; ad quæ ille manum deceptus porrexit, Exclamante autem Rege aſſenſiſſe ipſum Phantaſiæ non veræ; negauit ſeſe aſſenſiſſe, quòd mala eſſent Punica, ſed quòd talia eſſe veriſimile foret. Supereſt de ipſo Epicuro dicam, qui ſuppoſuit primùm omnem quæſtionem eſſe poſſe vel de vocibus, vel de rebus: ac cenſuit ad voces non opus eſſe alio Criterio, quàm perſpicuitate ſermonis, de qua duos Canones propoſuit ſuo referendos tempore. Suppoſuit deinde quæſtiones de rebus aut ad ſpeculationem ſolam pertinere, eſséque vel de rebus ſenſibilibus, apparentibúſque: vel de intelligibilibus, & immanifeſtis, aut referri etiam ad actiones vitæ. Suppoſuit denique Criterium, *à quo* eſſe ſolum Hominem; Criterium *per quod* eſſe ſolam Mentem; Criterium autem *ſecundum quod*, de quo præcipuè agitur, eſſe poſſe quaſdam functiones tam Senſus, quàm Mentis, quàm ipſius quoque Appetitus. Ex his autem concluſit tria eſſe veritatis Criteria, τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὰς προλήψεις, καὶ τὰ πάθη, *Senſiones*, *Anticipationes*, *Paſſiones*, ſingulaque accommodauit ſingulis rerum generibus: Nimirùm voluit ſenſibilia diiudicari ipſa ſenſione (ita potiùs dico, quàm Senſu, vt deuitetur æquiuocatio, tametſi rem ſemel præfatus, dicere quoque ſenſum poſſim, cùm vt Græcè αἴσθησις, ſic Latinè *Senſus*, non facultatem modò, ſed actionem quoque ſignificare valeat.) Intelligibilia Anticipatione, ſeu anticipata notitia, quam etiam prænotionem dicunt. Actiones vitæ denique Paſſione, ſiue voluptatis, atque doloris affectione. Ad ſingula porrò Criteria varios adhibuit Canones, ſed quia illi erunt deinceps ſigillatim commemorandi, ideò iſta heic vniuersè prælibaſſe ſufficiat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XII. Kal. Iul. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRiuſquam Canones proponantur, qui poſſunt circa ſingula Veritatis Criteria ex Epicuro conſtitui, generalis ille attingendus eſt, *Eſſe aliquid verum, quod poſſit diiudicari, ac ſciri.* Attingo autem OPTIME PRINCEPS, non tam quòd ipſe planè acquieſcam, quàm quod teneat cauſam non malam viri non mali adiuuare. Ea verò videtur defendi ſic poſſe. Certum eſt imprimis dari veritatem *exſiſtentiæ*, cùm tametſi Gorgias argumentatus fuerit nihil exſiſtere, conſtet nihilominus & exſtitiſſe eum, qui id dixit, & nos exſiſtere, qui id iam conſideramus, & vniuersè cæteri: Ac certum rurſus, dari veritatem *Enunciationis*; cùm quidquid ille iterùm ratiocinatus fuerit, conſtet plurima verè enunciari, vt Sole exorto, diem eſſe, aliáque id genus ſimilia: Veritas verò vtraque diiudicari ſiue Senſu, ſiue Criterio alio poteſt. Deinde quia fortè dicetur huiuſcemodi veritatem eſſe dumtaxat τῶν φαινομένων, *eorum, quæ apparent:* Difficultatem verò eſſe de Veritate τῶν ἀδήλων, *eorum quæ ſunt immanifeſta:* Ideò certum quoque videtur talem aliquam veritatem dari, quæ intellectu, ſeu ratione, vt Criterio diiudicetur. Quippe; quidquid Sceptici dicant, conſtat, verbi

verbi causâ quod attigi aliàs esse in ipsa cute poros, qui manifesti cùm non sint, ex sudore tamen, vt indicio indubitato colliguntur. Nam si cribrum esse perforatum debet, vt tritici grana transmittat, esse profectò debet & cutis, vt sudoris guttulas; quando, nisi foramina seu magna, seu exigua sint, vt exitus pateat, exire nihil potest. An dicent quæstionem esse non de hoc effectu, sed de ipsa natura cutis, aut hominis etiam, alterius-ve rei? Verùm cùm nemo profiteatur, aut profiteri debeat se naturam cognoscere; non dico rerum omnium, sed ne vnius quidem ea perfectione, vt ipsius nihil lateat; nihilominùs negari non potest, quin quadantenus in eam penetretur, ac tantò magis, quantò plura eius attributa peruestigando innotescunt. Et certè Viri perspicaces, nisi nôrunt omnia, quæ ad hominis verbi gratiâ naturam spectant, plurima tamen non ignorant; neque dici potest (vti secus posset) inutile esse omne studium, omneis Doctores, omneis libros. An opponent non ideò res Aristotelea demonstratione sciri? At nisi tali demonstratione, saltem sciri definitione, quæ Platoni est vera scientia, possunt, definitione, inquam, quæ licet non vndique perfecta sit, reuerà tamen est aliqua; & tantò quidem perfectior; quantò quisque sagaciùs, fœliciúsque res inuestigat. Quid dicendum verò ad Epoches Modos? Ad primos illos quatuor quod spectat; tametsi res eadem non appareat vniusmodi & variis Animalibus, & variis Hominibus, & vni etiam homini secundum sensus varios, & affectiones varias: attamen duo aliqua sunt, de quorum veritate constet; Alterum esse in ea re causam generalem, quæ apparere ipsam sensui faciat; Alterum esse in sensibus variis causas speciales, ac varias, quæ faciant variè apparere, vt vnus enim est Solis calor, qui incidens in ceram, & lutum, illam emollit, hoc indurat, ob dispositiones in ipsis diuersas; sic ob diuersas idem mel, verbi causâ, applicitum organis variis, exasperat vnum, & demulcet aliud: & cùm sua cuilibet causæ necessitas sit; ob quam hoc potiùs, quàm illud agat; ideò est saltem aliqua huius necessitatis certitudo. Idem proportione dicendum de Modis consequentibus. Quippe positio, interuallum, locus, admistio, quantitas, raritas, frequentia, necessariam important causam, cur res talis appareat, atque idcircò sciri id possit. Moralis etiam ille modus causam habet in diuersitate temperamentorum, quæ varia in variis cum sint; necesse est animis ea sequentibus diuersa placere. Ad treis postremos, quod attinet, Diallelus imprimis non est, cùm ex effectu colligimus, intelligimúsque necessariam causam. Tum si assumentibus nobis esse diem, quando Sol lucet, alius supponat oppositum, id potest profectò, sed videat quàm iure. Denique Effata per se nota sunt, quæ probatione non indigent. Quamobrem necesse non est infinitum processum dari. Dicenda sanè hæc pluribus; sed tibi tamen intelligenti, & hac præsertim tempestate occupatissimo, multa nimis. Vale ergo, PRINCIPVM DECVS, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, v. Kalendas Iulij, M. DC. XLII.

EIDEM.

Bonitatis sanè fuit nimiæ, eas literas in ista Aulæ agitatione conscribere, quas IX. Kal. Tarascone dedisti. Ad ipsas verò ecquid respondeam, præter id ipsum, quod est à te sapienter, sciteque expressum, hoc est, quid aliud quàm plausum dem ad illas tuas adeò prudentes, atque eleganteis sententias? Parum certè abest, quin ad eas attendens, abducar, vel potiùs absterrear à nugis meis obtrudendis. Verùm quia esse illas tibi non iniucundas subindicas, dum immersus licet ciuilibus vndis, testaris te illas legere, ac pellegere; idcircò obfirmor, cœptísque insisto. Scripsi ex Epicuri mente triplex esse Criterium; cùm autem Sensus primarium sit, déque eo distinguam quatuor Canones, en iam tibi illorum primum, *Sensus nunquam fallitur; ac proinde est omnis sensio, omnisque adeò apparentia vera.* Ne res porrò adeò absurda, ac haberi solet, videatur; memento, quæso, quemadmodum duplex distinguatur cognitionis genus, vt putà, simplex Apprehensio, qua asseritur, aut negatur nihil: & Iudicium quo asseritur, aut negatur aliquid, quódque vel est præceps, dicitúrque *Opinio*; vel maturum & dicitur *Ratio*. Etenim censet Epicurus non aliud cognitionis genus competere sensui, quàm simplicem apprehensionem, quæ ita est vera, veritate illa, quam exsistentiæ diximus, vt falsitas ipsi opponatur nulla. Videlicet veritas illa, cui falsitas opponitur, Enunciationis veritas est, atque idcircò ad Iudicium spectat, quo sensum destitutum vult. Heinc Ratio ipsi prima est, quia sensus non ratiocinatur, & memoria caret; ex quo fit, vt non valeat duos terminos connectere ad faciendum Enunciationem, ferendum-ve iudicium; sed in nuda rei apprehensione consistat: vnde & falsum proferat nihil. Ita visus, dum percipit alicuius rei colorem, nihil aliud, quàm recipit eius coloris speciem, & merè passiuè se habens, non pronunciat rem esse, aut non esse eius coloris; sed simpliciter apprehendit colorem oblatum, speciem-ve illius. Altera est, quia sensus quidquid demùm sentiat, reipsâ afficitur, & qualiscumque res appareat, reipsâ talis ipsi apparet, & propter aliquam quidem causam, qua perseuerante non possit talis non apparere. Quamobrem sensus non fallitur, apparentiam percipiens, quæ reuera est, quæque constante causa non potest non esse; qualis est etiam species turris, quæ procul sita rotunda apparet, aut baculi, qui partim in aqua, partim in aëre constitutus apparet deflexus. Tertia, quia sensus non potest refelli. Non idem à seipso, quia semper æquè afficitur, & non potest aut diiudicare quandonam sit melior, aut deterior sensio; Non vnus ab alio; quia vnus obiectum alterius non nouit, nec apprehendere illud potest:

teſt: non denique ab intellectu, quia intellectus poteſt quidem Opinionem corrigere, at nullo modo ipſum ſenſum, à quo ſic dependet, vt quidquid cognoſcit, eius interuentu cognoſcat, & ſi aliquid corrigit, ab illo monſtrante addiſcat. Quarta, quia ſenſus proinde eſt Regula prima, quæ ſi fallax ſit, nihil certi vnquam haberi poſſit. Multa Lucretius ad hanc rem; ſed illud præſertim,

Denique, vt in fabrica ſi praua'ſt Regula prima,
Normáque ſi fallax rectis regionibus exit,
Et libella, aliqua ſi ex parti claudicat hilum;
Omnia mendosè fieri, atque obſtipa neceſſum'ſt,
Praua, cubantia, prona, ſupina, atque abſona tecta,
Iam ruere vt quædam videantur velle, ruántque,
Prodita iudicijs fallacibus omnia primis:
Sic igitur ratio tibi rerum praua neceſſe'ſt,
Falsáque ſit, falſis quæcumque ab ſenſibus orta'ſt.

Poſtrema, quia fide Senſibus detracta tollitur omnis vitæ degendæ, & rerum gerendarum ratio; ex quo præſtare ille docet, reddere mendose apparentium cauſas,

Quam violare fidem primam, & conuellere tota
Fundamenta, quibus nixatur vita ſalúſque.
Nec modo enim ratio ruat omnis; vita quoque ipſa
Concidat extemplo, niſi credere ſenſibus auſis,
Præcipiteiſque locos vitare, & cætera, quæ ſunt
In genere hoc fugienda, ſequi contraria, quæ ſint.

Mitto, quæ poſſent congeri ex Tertulliano, & aliis, occaſione eorum verborum; *Mitte digitum tuum huc, & vide manus meas*, &c. Itémque, *Quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt*, &c. Scilicet ab ipſis ad Senſuum certitudinem prouocatus, verùm indicaſſe ſat eſt. Quod ſpectat ad experimenta, quæ ſolent vulgò obiici, ea ex Canone ſequente ſoluentur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, v. Non. Iul. M. DC. XLII.

EIDEM.

ALterum, opinor, Canonem exſpectas circa primum Criterium: ille igitur ita habet, *Opinio eſt conſequens ſenſum, in quam veritas, & falſitas cadit.* Vt exemplo manifeſtetur; peroret procul aliquis, & auditor tenuem dumtaxat, confusámque vocem percipiat, tum, ſi opinetur Oratoris vocem eſſe quoque propè tenuem, & confuſam, falſa erit Opinio; ſi fortem, & diſtinctam, vera. Quid ipſa ſenſio interim, ſeu perceptio tenuis, & obſcuræ vocis? ex ſuperiore Canone illa falſa eſſe non poteſt, ſed vera planè; quia reuerâ talis vox percipitur, neque poteſt auris percipere aliam; quando vocis maxima pars diſſipata eſt, deperditáque per aërem, priuſquam ad aurem perueniat. Non conuenit ergo ſenſioni, vt falſa aliquando ſit, ſed Opinioni ſolummodò: ſeu, quod idem eſt, cadit falſitas non in ſenſum, qui ſimpliciter apprehendit, ſed in intellectum, qui præterea ſuum iudicium adhibet, ac talem eſſe rem in ſe, qualis ſenſu apprehenditur, opinatur. Intelligere heinc licebit, quod eleganter Lucretius,

Cætera de genere hoc mirando multa videmus,
Quæ violare fidem quaſi ſenſibus omnia quærunt,
Ne quicquam; quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipſi;
Pro viſis vt ſint, quæ non ſunt ſenſibu' viſa.

Soluit proinde experimenta, quæ numeroſa obiiciuntur, non negando quidem falſitatem illis ſubeſſe, ſed oſtendendo illam ad Mentem, non verò ad Senſum eſſe referendam. Primum petitur ex turri quadrata, quæ apparet procul rotunda; ſed nempe intellectus eſt, non vero ſenſus, qui rotundam pronunciat, talémque viſum iri opinatur, ſi quis propiùs acceſſerit; cum ſenſus quidem nihil aliud, quàm renunciet talem turrim apparere ob ſpeciem detritam, rotundámque in via factam, renunciaturus pari fide non rotundam, ſed quadratam vbi propiùs aſtiterit; ſcilicet ob integram ſpeciem. Aliud eſt de vmbra ſequente, imitantéque corporis geſtus; at ſenſus quidem nihil aliud, quàm vmbram videt, vbicumque, &, quandocumque videt, opinio eſt autem, non ſenſio, ſiue ſimplex viſio, quòd obſeruata ſuccedens vmbra, eadem ſit cum antecedente. Quippe memoriam non ſenſui ad apprehendendum, ſed intellectui ad opinandum, connectendum-ve terminos quibus affirmet quidpiam, neget-ve, inſeruire perſpicuum eſt. Tertium de naui viſa immota, ac prætereunte littore. Sed cùm viſus quidem nihil aliud, quàm nauim, littúſque, vbicumque ſe offerunt, percipiat, & memoria careat, qua res priùs viſas cum poſterius viſis coniungat, manifeſtum eſt intellectum eſſe, qui opinetur quieſcere nauim, cui ſemper ineſt oculus, & moueri littus, cuius partes oculo ſuccedenter exhibentur. Vt breue autem faciam, idem dicendum ad ea quæ ille aggerit de Sideribus quieſcere viſis, cum tamen continuò moueantur; de montibus diſſitis, & procul tamen viſis coniunctis; de apparente pueris poſt gyrationem circumcurſatione; de Sole proximè monteis viſo, cùm immenſa tamen ſpatia interiaceant; de tanto ſpatio ſub aqua viſo, quantum à Terra ad Cælum eſt; de flumine viſo, dum traiicitur, verſus caput ſuum relabi; de viſa abire in anguſtum porticu; de Sole nautis viſo ex vndis emergere, & in vndas demergi; de remis inflexis, ſeu refractis viſis; de viſis noctu Sideribus præter nubila properare; de rebus viſis

geminis, pupillâ leuiter detortâ. Denique de rebus per somnium (adde & insaniam) apparentibus, quatenus est etiam sensus interior irrationalis, nihilque aliud, quàm species, motiones-ve earum percipiens. Scilicet eadem Responsio accommodari omnibus potest, potéstque de omnibus dici, quod Diuus Gregorius Nyssenus de remo, déque Turri habet, *Neque est*, inquit, *hic error visus, sed intellectus. Nam ille quidem videt, & annunciat? Intellectus autem repræsentatis non attendit.* Idem habet Macrobius, rationem arguens negligentiæ, non incertitudinis sensum, quem dicit *rem vnam certissimam omnium.* Imò idem quoque videtur Aristoteles insinuasse, dum non errare sensum dixit circa proprium sensibile, pronunciauítque esse sensui, magis quàm rationi fidendum. Verùm de his post-modum plura. Nunc, ô PRINCIPVM OPTIME, benè imò optimè Vale, Parisiis, v. Eidib. Iulij, M. DC. XLII.

Bereculio, & Bervillæ salutem.

EIDEM.

VErsari te adhuc Tarascone rebar, cùm tuas accepi literas Nonis huius Mensis Aquis-Sextiis datas. Significasti verò rem miram, pergere te Antipolin, quasi aliquid ab hoste metuentem. An Hispano enim satis animi, vt milite nostro Iberum bibente copias in Oram nostram dimittat, opperiente te, & Regia Classe insequutura? sed mei captus ista non sunt: quare venio ad nugas meas, quas te non ingratas habere testaris. Perscriptum iam sensum non falli: perscriptum Opinionem esse, quæ aut vera, aut falsa sit. En de vera Canonem tertium, *Opinio illa vera est, cui vel suffragatur, vel non refragatur sensu euidentia.* Nimirùm Euidentia est ea sensus apparentia, quæ in controuersiam vocari non potest; quæ fidem ex seipsa habet; quâ probabilius nihil est; quare, si talis quæpiam sit, quæ opinioni suffragetur, aut certè quæ non refragetur, censet Epicurus opinionem veram. Suffragatur autem verbi gratiâ, si ob factam ex interuallo hominis apparentiam, opinio fuit Platonem esse, & sublato deinde interuallo, apparentia fit euidens, quæ Platonem esse confirmet. Non refragatur verò, si quis opinatus verbi causâ Lunam esse infra Horizontem, nulla sit deinde apparentia, etiam semotis nubibus, quæ esse illam supra conuincat. Docet proinde Epicurus non ex quacumque apparentia opinandum esse, siue pronunciandum de re; sed ex ea solummodò, cui contradici iure non possit. Ipse est nempe, qui introduxit apud Laërtium τὸ προσμένειν, quod est *exspectandum* esse, siue temerè iudicium non ferre; vt cum Turri apparente procul rotunda, quæritur an rotunda sit: præscribit enim illum, qui videt, non debere statim pronunciare, sed προσμένειν καὶ ἐγγὺς ἐλθεῖν τῷ πύργῳ καὶ μαθεῖν ὁποῖος ἐγγὺς φαίνεται, *exspectare, & ad Turrim propè accedere, ac animaduertere qualis cominùs appareat.* Colligis exinde quam immeritò suggilletur Epicurus; quasi non distinxerit inter id quod apparet, & id quod pronunciandum est, aut existimauerit ex quacumque apparentia ferendum esse iudicium de eo quod res est, cùm ex opposito docuerit non esse temerè opinandum, sed circumspicienda diligenter omnia, exspectandúmque, donec euidentia, aut faueat, aut non reluctetur. Non immoror porrò in iis, quæ Cicero speciatim habet, refero solùm ex eo locum Canoni allato consentaneum, *Meo*, inquit, *iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia remouentur, quæ obstant, & impediunt. Itaque & lumen mutari sæpe volumus, & situs earum rerum, quas intuemur, & interualla aut contrahimus, aut diducimus, multáque facimus, vsque eo dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicij, quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore; vt nemo sit nostrûm, qui non in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acrius.* Hæc ille, & plura; in quibus solùm notandum est, quod iudicium sensibus ex vsu loquendi attribuit, esse ad mentem referendum. Idem notandum in Macrobio, ex quo locum rursus appositum ecce, *Nam si eminus*, inquit, *pomi, quod malum dicitur, figura visatur, non omnimodo id malum est, potuit enim ex aliqua materia fingi mali similitudo; aduocandus igitur sensus alter, vt odor iudicet; sed potuit inter congeriem malorum positum auram odoris ipsius concepisse: heic tactus consulendus est, qui potest de pondere iudicare; sed metus est, ne & ipse fallatur, si fallax opifex materiam, quæ pomi pondus imitaretur, elegit. Confugiendum est igitur ad saporem, qui si formæ consentiat, malum esse nulla dubitatio est.* Sic ille. Tu vbicumque fueris, OPTIME PRINCEPS, optimè Vale. Parisiis, xv. Kal. Augusti, M. DC. XLII.

EIDEM.

ERat Mersennus optimus mecum, cùm tuas accepi literas pridie Eidus, Cannis conscriptas. Memorarem heic quid ille de te, & senserit, & dixerit; sed neque ferret animi tui insignis moderatio; neque ignoras quid ille fuerit publicè testatus de tua Virtute. Itaque in eo iam non moror, dicturus potiùs de Canone, qui superest quartus, atque vltimus de Criterio primo. Is ita se habet, *Opinio illa falsa est, cui vel refragatur, vel non suffragatur sensus euidentia.* Rem ex superiore iam tenes. Quippe euidentia Lydius lapis est, quo Opinionum vt veritas, ita falsitas exploratur. Si quis enim exempli causâ opinetur ignem calidum non esse; an non idcircò falsa eius Opinio conuincitur, quod Euidentia sensus refragetur? & dum vulgò opinantur esse Sphæram Ignis inter Aërem, & Regionem Lunæ, an-non potest falsa haberi opinio eiuscemodi, quòd non suffragetur sensus Euidentia? absurdum profectò videtur ob ratiunculas aliquas, & leueis prorsus coniecturas, deserere fidem manifestam sensuum; ac præsertim cum dogmatum ingentes moles super-exstruantur, sic enim contingit, quod ait Lucretius,

Deinde

Deinde adopinamur de ſignis maxima paruis,
Ac nos in fraudem induimus, fruſtramur & ipſi.

Exinde concludo partem maximam Controuerſiarum Phyſicarum poſſe facilè dirimi, ſi ad euidentiam Senſus prouocetur. Adderem plura, ſed iam non vacat. Tu id, OPTIME PRINCIPVM, boni conſule, & optimè Vale, Pariſiis, VIII. Kal. Auguſti M. DC. XLII.

EIDEM.

QVam glorioſum, quæſo, eſt hoc? naſci veluti in purpura, & poſſe tamen quæ es ad me ſcribere dignatus de Aula ſentire? is ſanè mihi eſſe videtur dignus Principe animus, qui ſuperior ſplendore illo, quo faſcinantur cæteri; mortalia omnia infra ſe videt: ac verè liber, ſuíque compos, tribuit rei cuique legitimum pretium. Viue beatus hac indole, & non improbans tua illa ſtudia meis plerumque intercipi nugamentis, iſta iam habe. Criteriorum alterum eſt, quod Epicurus πρόληψιν dicit, Cicero *Anticipationem, Prænotionémque* interpretatur. Id non eſt alienum ab eo quod Ariſtoteles, προϋπάρχουσαν γνῶσιν *antecedentem notitiam*, & Stoici ἔννοιαν *immanentem notionem* vocant. Vis autem declarem vtcumque quid ſit? Ex quo vſque tempore vidiſti verbi causâ equos, impreſſa eſt menti, memoriæ-ve tuæ ea animalis ſpecies, quæ cogitationi ſeſe offerat, quoties equi vocem audis pronunciari. Quî fit igitur, vt ſi quis apud te diſſerat de equo, nullo labore illum percipias? nempe quia habes ante perceptam illius animalis ſpeciem, ad quam referas, quod ab illo audis. Itaque talis ſpecies, ſeu mauis imago præconcepta, mentíque hærens & quoties opus eſt, occurrens, ipſa eſt Prænotio, ſeu Anticipatio, aut Anticipata cognitio, πρόληψις, de qua loquimur. En iam de illa Canonem Primum, *Omnis quæ in mente gignitur prænotio dependet à ſenſibus: idque vel incurſione, vel proportione, vel ſimilitudine, vel compoſitione.* Id ipſum eſt quod alij dicunt nihil eſſe in Intellectu, quod priùs non fuerit in Senſu; inſinuatúrque interim, vt in ſenſu præfuerint, quæ videntur nunquam tranſiiſſe per ſenſum. Imprimis quippe dubium non eſt, quin Sol, Luna, Terra, Aqua, Homo, Lapis, & ſimilia omnia, quorum prænotiones in mente habemus, in ſenſus noſtros incurrerint, ac proinde quin prænotiones fuerint in nobis genitæ κατὰ περίπτωσιν *incurſione*. Deinde verò quæcunque aliæ prænotiones in nobis ſunt illæ ex iſtis præhabitis, atque adeò ex iis rebus, quæ priùs in ſenſus inciderint, pendent. Quæ enim, verbi gratiâ, Gygantis, aut Pygmæi eſt; ideò in mente gignitur, quod priùs viſi homines fuerint vulgaris magnitudinis, alij maiores, alij minores, ménſque exinde anſam accipiat augendi, atque imminuendi præhabitam ſpeciem, ſeu prænotionem hominis κατ' ἀναλογίαν *proportione*, iuxta quam pergit illam augere, ac minuere, facereque quantumlibet prolixiorem, aut contractiorem. Quæ eſt aliunde Americæ, ipſa gignitur κατ' ὁμοιότητα *ex ſimilitudine*, in mappis, vt vocant, Mundi delineata, ſpectatáque ab oculis, adiuncta ſimul comparatione cum perſpectis à nobis terris. Quæ eſt chimæræ, aurei-ve montis: ea gignitur κατὰ σύνθεσιν *per compoſitionem*, quæ à mente fit, dum viſis Leone, Capra, Serpente, illorum ſpecies copulat, & viſis ſeorſim monte, ac auro, montem aureum inde compingit. Hæc iam ſufficiant; nam & quæ ſubiicienda forent de anticipata notitia Dei, Angelorum, cæterarum rerum, tum ad loca ſpecialia ſpectant, tum heic vniuersè intelligi poteſt, quas habemus ſpecies huiuſmodi rerum, non eſſe abſque analogia ad res, vt corporeas, ſic ſenſu perceptas, Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, Kal. Aug. M. DC. XLII.

EIDEM.

ALius περὶ προλήψεως Canon, de quo iam dicendum, huiuſmodi eſt, *Nihil quærere dubitare, intelligere, opinari, redarguere, ediſſerere ſine Prænotione licet.* Ita Cicero, Empiricus, Laërtius, Clemens, alij non pauci commemorant. Idem autem penè eſt, quod Ariſtoteles cenſet; cum docet *omnem doctrinam, omnémque Diſciplinam in cogitatione poſitam ex præexiſtente cognitione eſſe.* Tametſi, cùm Ariſtoteles velit prænoſcendum, & quòd res ſit, & quid eadem ſit, Epicuro ſufficiat Prænotio quid ſit, ſeu quid voce ſignificetur. Quippe prænotio quoque haberi rerum non exſiſtentium poteſt, vt Chimæræ, & conſimilium. Cæterùm, quòd nihil quærere ſine prænotione fas ſit, manifeſtum penitùs eſt, cùm inquiri nulla res poſſit, de qua ſuſpicio quædam non ſit; & de illa eſſe ſuſpicio ſine aliqua Prænotione ſeu, vt loquitur Cicero, informatione accepta non poſſit. Referre iuuat quemadmodum Epicurus rem exemplo declaret, καὶ οὐκ ἂν ἐζητήσαμεν, inquit, τὸ ζητούμενον, εἰ μὴ πρότερον ἐγνώκειμεν αὐτὸ, οἷον τὸ πόῤῥω ἑστὼς, ἵππος ἐστὶν, ἢ βοῦς; δεῖ γὰρ κατὰ πρόληψιν ἐγνωκέναι ποτὲ ἵππου καὶ βοὸς μορφήν, οὐδ' ἂν ὠνομάσαμέν τι, μὴ πρότερον αὐτοῦ κατὰ πρόληψιν τὸν τύπον μαθόντες. *Neque verò id, quod quærimus, quæreremus, niſi illud prius haberemus cognitum, exempli causâ, quod procul conſiſtit, equus-ne an bos eſt? oportet enim equi, & bouis formam aliquando prænotione habuiſſe perſpectam. Quippe ne nominaremus quidem aliquid, niſi priùs illius effigiem prænotione arriperemus.* Dicerem de cæteris, ſed res nimis clara. Itaque patiere, vt heinc finem faciam, cum etiam vocer ad alia. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS, Pariſiis, VI. Eid. Aug. M. DC. XLII.

Iſthæc abſoluebam cum ecce è Prouincia adueniens Nobilis Pontiſius Durbarum Toparcha, & inuiſit me, & ſignificauit dolere ſe magnopere, quòd te coram ſiſtere ſe in nupera Ordinis ſui conuocatione non fuerit potis. Expetiit dolorem hunc ſuum innoteſcere tibi meis literis. Ego negare id officij Viro amico non potui; ratus te, cui nihil non ingenuè volo cognitum, boni conſulturum. Iterùm Vale.

EIDEM.

Nihil sanè ex literis tuis addiscere iucundius potui, quàm te in illo assiduo (& hac præsertim tempestate) per Prouinciæ oram discursu, valetudine frui firma. Vtinam id liceat in Nestoreos annos: adeo è re est generis humani, vt tales vigeant Principes, qui regimine subditis, exemplo vniuersis prosint. Non parum tibi interim debet nobilis Ordo Prouinciæ, dum vt commendes illius fidem, iis maioribus dignum prædicas, qui Carolum Imperatorem olim inglorium expulerunt. De me quod habes, nimirum est; sed illud nimirùm pro tua bonitate. De Mersenno dici non potest, quantum illum beaueris. Verùm alia instant, quæ ad te iam scribam. Nempe exspectas Canonem de Prænotione tertium. En verò cuiusmodi sit. *Habenda Prænotiones sunt quam-maximè generales, vt argumentari tutiùs in singularibus liceat.* Heic supponitur Prænotionem tantò generaliorem esse, quantò est singularibus conditionibus denudatior: sic enim cùm ex Prænotione, exempli causâ, hominis detrahimus alborem, nigrorem, adolescentiam, senium, eruditionem, ignorantiam, & alia quàm possumus multa singulorum quorundam propria, ac ea interim retinemus, quæ communia sint omnium, vel quam-maximè licet plurium, veluti est Animal bipes, implume, & ratiocinij capax; tum prænotionem Hominis, quam maximè licet generalem assequimur. Vides obiter Prænotionem hanc non differre ab eo, quod vulgò in Scholis, & Vniuersale, & cuiusque rei Definitionem appellant, cùm aliunde quoque videatur nihil esse aliud, quàm Idea Platonica, quatenus sic abducta est à rebus singularibus, vt nulla sit tamen singularis res, quæ non ex illius participatione noscatur. Cæterùm quia argumentari nihil aliud est, quàm ex generali intelligere, colligere-ve singulare: notum est tantò tutiùs, faciliúsque id fieri, quantò Prænotio est generalior. Quæratur, verbi gratiâ, de Æthiope, an sit homo, aut non. Vnde colligas autem, hærebis, si eam hominis prænotionem habueris, vt album esse Animal debeat; at dices & verè & incunctanter esse, si colorem detraxeris. Nempe hæc statim in animo argumentatio intercurret. *Quod est Animal bipes, implume, & rationis capax id homo est. Est autem Æthiops huiusmodi; Igitur est homo.* Quo loco agnoscis operosas illas argumentandi formulas non esse admodùm scitu necessarias; si quidem modò in mente sit generalis prænotio, conclusio de re singulari sponte ipsa colligitur, nulláque arte Dialectices, sed lumine solo naturæ est opus. Experientia sanè id docet in omnibus hominibus, etiam in pueris, ac rusticis; qui modò habeant animum generali quadam alicuius rei prænotione informatum, conclusiones ita elicient, vt ne Dialecticissimi quidem Dialecticorum id faciant meliùs. Prænôrit enim Rusticus animal esse id quod sentit, seu videt, audit, &c. tum si ex eo quæras, est-ne Plato animal? putas-ne, aut hærebit vt esse respondeat? aut si poscatur ratio, etiam vt hoc addat, quia sentit? & præscribet quidem Dialecticus dicendum in forma, *Quod sentit est animal, atqui Plato sentit; igitur Plato est animal*, Sed totus iste syllogismus iam ab eo factus supponitur, cùm breuitatis causâ respondit, Plato est animal, quia sentit. Vnde & tametsi dicere non possit quid sit Propositio, quid Assumptio, quid Figura, quid Barbara, quid alia id genus similia: rem tamen ipsam tenet, ac præstat. Et Dialecticus supra ipsum habet solùm verba, ac obseruationes circa modum intelligendi aliqua; cum ille interim rem eandem, & quo par est modo intelligat; quod vnum est operæ-pretium. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XVIII. Kal. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

Nihil sanè est, quod adiiciam meditationibus illis tuis, quibus posse eo, quo es natus, ac positus loco, sic incumbere; absit vt esse, vel fructuosius, vel laudabilius quicquam possit? Qui secus faxit, haud quaquam mirum, si quid intersit, semper ignoret; si dedecus domus sciat vltimus, imò & fortè nũquam sciat, sed ad Criterium cuius est postremus Canon attexendus is ita habet, *Quæ minimè euidentia sunt, ex rerum euidentium prænotionibus demonstrari debent.* Sic demonstrauit Epicurus Inane rem ineuidentem ex motu, qui euidens est. Sic pori cutis inconspicui ex sudoris conspicui dimanatione ostenduntur. Notandum verò rem euidentem, quæ ad probandum aliquid ineuidens assumitur, quæque vulgò & Medium, & Argumentum appellatur, dictam fuisse antiquis Signum, Græcè σημεῖον, καὶ τεκμήριον. Tametsi verò Epicurus pro eodem ferè habeat τὸ σημειῶδες, καὶ τὸ τεκμαιρεῶδες: videre tamen licet Quintilianum sic distinguere, vt dicas τεκμήριον appellari *signum*, seu Argumentum *necessarium*, quòd cùm aliter se habere non possit, vix pertinere ad artis præcepta videatur. *Nam*, inquit, *vbi est signum insolubile, ibi ne lis quidem est:* σημεῖον verò appellari *signum*, non *necessarium*, comprehendens nempe ea, quæ εἰκότα Græci vocant, *quæque*, inquit ille, *etiamsi ad tollendum dubitationem sola non sufficiunt, tamen adiuncta cæteris plurimum valent.* Cum tam pauca porrò τεκμήρια Quintiliani sensu occurrant; quanti putas faciendum est si τὰ σημεῖα occcurrerint, quæ haberi εἰκότατα, seu *verisimillima* possint? eiusmodi habuit Epicurus quam ἰσονομίαν dixit, & Cicero est *æquilibritatem*, seu *æquabilem tributionem* interpretatus. Ea æquiualet vulgari effato, *Posito vno contrariorum in rerum natura*, (quod scilicet euidens sit) *poni debet & alterum* (nempe quod sit ineuidens.) Vsus autem est τῇ ἰσονομίᾳ, vt demonstraret, si *mortalium tanta multitudo sit, esse immortalium non minorem; & , si quæ interimunt, innumerabilia sint, etiam ea, quæ conseruant, infinita esse debere.* Et obiicit quidem Cotta, *isto modo, quemadmodum homines mortales sunt, sint aliqui immortales, & quemadmodum nascuntur in Terra, nascantur*

naſcantur in Aqua , &c. Verùm hæc ſolùm arguunt Demonſtrationem eiuſmodi conſtare ex ſigno minimè neceſſario ; neque obſtare quin ſit ex iis , quæ adiuncta cæteris , ex Quintiliano plurimùm valent. Quod ſi quis putet Demonſtrationem inſtituendam ſolùm iuxta Ariſtotelem ex ſigno neceſſario , Dicunt Græci ἐνδεικτικὸν , Cicero *inſignem ac propriam percipiendi notam* appellat. Id in Geometria quidem eſt verum , at non perinde in Phyſica, in qua vniuerſa , ne Ariſtoteles quidem ſuæ illius Demonſtrationis vllum proferre exemplum poſſit. Sed hæc ſatis, Tu benè Vale, Decvs Principvm , Decus meum dulce, Pariſiis, xi. Kalend. Septemb. m. dc. xlii.

EIDEM.

Qvod exoptas, Optime Princeps, vt ad Criterium prænotionis accedat aliud , quo liceat actiones vitæ diiudicare; ecce quàm opportunum ſit. Nèmpe dicendum ſupereſt de Criterio illo poſtremo, quod Epicurus *Paſſionem* vocat , & quo diiudicari vult quidquid eſt agendum in vita , *Paſſionem* τὸ πάθος appellat , quam alia voce *Perturbationem* , *Commotionem & Affectum* interpretantur ; complectitúrque eo nomine tam Voluptatem, quàm Moleſtiam ; quas ideò vocat τὰ πρῶτα πάθη , *Paſſiones primas* ; quòd cæteræ omnes ad eas referantur. Eſt ergo apud Euſebium hæc illius ſententia , τῆς αἱρέσεως , καὶ φυγῆς ἀρχὴν , καὶ κριτήριον ἔχειν ἡμᾶς τὴν ἡδονὴν , καὶ τὸν πόνον. *Voluptatem & Moleſtiam eſſe in nobis principium* , *Criteriúmque proſequutionis & fugæ*. Idem habet apud Laërtium , ſupponens quidquid agimus , rerum proſequutionem, aut fugam eſſe ; ac docens, cùm deliberatur voluptatem & moleſtiam tam præſentem, quàm conſectaneam eſſe ſtudioſè attendendam. Sunt hac de re Canones Quatuor, tanquam generales quædam Regulæ omnium Actionum humanarum, quas vnico ecce proſpectu exhibeo. Canon I. *Ea voluptas , quæ nullam habet adnexam moleſtiam, amplectenda eſt.* Canon II. *Ea moleſtia quæ nullam habet voluptatem adnexam , fugienda.* Canon III. *Voluptas, quæ aut maiorem voluptatem impedit, aut grauiorem moleſtiam parit , fugienda.* Canon IV. *Ea moleſtia , quæ aut maiorem auertit moleſtiam, aut vberiorem voluptatem creat, amplectenda.* Fœcunditas magna horum Canonum ; nam profeſſioni etiam Chriſtianæ quam-maximè accommodantur. Verùm & res eſt per ſe nota, meditationéque ſola indiget , & cùm vniuerſa Moralis Philoſophia heinc pendeat , non eſt quod multis iam dicatur. Vale Principvm Optime , & ita age omnia , vt quidquid demum euenerit, nulla te actorum ſubeat pœnitentia. Pariſiis, iv. Kalend. Septemb. m. dc. xlii.

EIDEM.

Benè me noſti , Optime Princeps, quando mecum agis tanta confidentia. Iſthæc ſunt , quæ pro more eſt , vt tanto magis diſſimulentur, quantò impenſiùs afficiunt; túque longè ſapientior es , quàm vt , quod ad te attinet , ipſa fieri propalàm velis. Sed nempe tu me illum habes , cui poſſis vt tibi omnia dicere ; & cùm eâ prudentiâ ſis, vt temerè nihil efferas ; eo ſimul candore es , vt fidum pectus latere nolis. Hæc porrò aliàs ; nam & ſi quando te reuiſere dabitur , animos feciſti, qui tum inardeſcent. Nunc cùm habueris hactenus varios Canonas de Criteriis rerum; ſupereſt , vt & duos accipias de legitimo vſu Vocum. Vnus ad illum , qui loquitur , Alter ad illum, qui audit, ſpectat. Videlicet fabula vitæ his eſt actoribus contenta. En ergo priorem ; *Dum loqueris , delige voces communeis, & perſpicuas , ne aut ignoretur quid velis , aut interpretando tempus fruſtra teras.* Præceptum heic vides , ac rationem ſimul. Cùm enim vox ſit homini conceſſa , vt audienti mentem declaret ; quid-nam abſurdius facere poteſt, quàm voces ab vſu alienas , obſcuráſque ſic vſurpare , vt declarari ipſum debeat , quod declarando eſt deſtinatum , & (quaſi luci lux alia, qua videatur , ſit neceſſaria) illi qui interpretem agit, opus eſſe interprete ? Et vulgaris quidem excuſatio eſt , quòd non ſemper voces familiares ſuppetant ; ſed aut falſum eſt non ſuppetere , ſi modò quis rem probè teneat , & linguam ritè calleat ; aut præſtat eas ſupprimere , quæ nihil aliud quàm crucem figant. Quæritur , vt exemplo dicam ecquid Motus ſit , reſonant Scholæ *eſſe actum entis in potentia* , *quatenus in potentia.* Quod me attinet, mallem dicere eſſe progreſſionem de loco in locum , vel mutationem loci (&, vbi volueris ad alia quoque extendere, mutationes qualitatis, &c.) quàm tradere definitionem longè obſcuriorem ipſo definito. Neminem certe reperias , qui audito nomine , Motus, non concipiat mente , quid ea voce velis: neminem , qui audita primùm ea ſerie verborum , *actus Entis in potentia* , *quatenus in potentia* , ſuſpicari poſſit, intelligi Motum. Annon præſtaret igitur illam prorſus negligere, quàm rem ex ſe claram per eam obſcurare ? Sed , vt præteream cæteros , ecce vt pulcrè Cicero notet diligentiam inutilem , qua vſi fuere Stoïci in repudiatione communium , & inductione nouarum vocum : *Zeno* , inquit, *Metelli vitam negat beatiorem quàm Reguli, proponendam tamen ; nec magis expetendam, ſed magis ſumendam, & ſi optio eſſet , eligendam Metelli , reiiciendam Reguli. Ego quam ille proponendum , &c. magis eligendam beatiorem hanc appello , nec vllo minimo momento plus ei vitæ tribuo , quàm Stoïci. Quid intereſt , niſi quòd ego res notas notis verbis appello , illi nomina noua quærunt , quibus idem dicant. Ita quemadmodum in Senatu , ſemper eſt aliquis , qui interpretem poſtulet , ſic iſti vobis cum interprete audiendi ſunt. Bonum appello, quidquid ſecundum naturam eſt, quod contra, malum : ſed nec ego ſolus, ſed tu etiam Chryſippe, in foro, domi , in Schola definis. Quid ergo aliter homines, aliter Philoſophos loqui putes oportere* ? (Scilicet illi valetudinem verbi gratiâ non bonum, ſed præpoſitum , præponendum-ve appellabant , & dolorem non malum ſed reiiciendum)

dum) pergit, *Quanti quidque sit aliter docti, aliter indocti; sed cum constiterit inter Doctos quanti quidque sit si homines essent, vsitatè loquerentur.* Hæc Cicero. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, Non. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRæclarum est, OPTIME PRINCEPS, quod eleganter exaggeras de humanæ mentis imbecillitate. Ea nempe est, vt nihil nosse, præter rerum corticem liceat; & ne minimæ quidem rei intima natura introspici possit. Oh! si vel hoc vnum intelligeremus, quomodo eliciatur Visio, res familiarissimæ, qualis sit hæc videndi vis; & quî fiat, vt talem rerum faciem percipiat? cur seu foras quidpiam prorumpat, seu ingeratur aliquid, consequatur hæc adeò pulcra & amabilis actio; quàm speciosus censeri posset vanitati nostræ quæsitus prætextus? Nunc autem cùm alta caligo menteis nostras sic occupet, vt tale nihil perspiciamus; an-non suppudere iactationis debet, qua efferimur, dum tantopere de nostra solertia, & subtilitate gloriamur? Quod Sapienter addis *verborum dissidium; si constet de re, non esse curandum;* id tum in mentem reuocat, quod literis nuperis scripsi, tum admonet vt posteriorem circa vsum vocum Canonem subiiciam. En vt illum conceperim, *Dum audis, id enitere, vt vim subiectam vocibus teneas; ne te vel præ obscuritate lateant, vel præ ambiguitate deludant.* Regulæ scopum duplicem vides; cùm enim dicentem audiamus, vt veri quidpiam ab eo discamus, danda nobis opera est, vt & pernoscamus quid velit, & caueamus ne fucum faciat. Sufficit porrò hic vnus Canon, Sophismatibus omnibus soluendis; cùm si priusquam respondeamus ipsum Sophistam, seu rogantem, seu syllogismum obtrudentem interpellemus, vt explicet, ecquid singulis vocibus, propositionibus-ve intellectum velit, cogatur obmutescere, aut futilitatem suam propalare. Nam finge Sophistam, qui roget, *An-ne omnis Canis latrare potest, an-non?* Ac esse qui vicissim quærat, *Quid intelligis hoc nomine Canis?* Tunc si intelligere se dicat Animal illud quadrupes, domesticúmque, nulli non notum; erit, quod respondens affirmet, sed ille ridiculus erit si pergat assumere, *aliquod sidus esse canem;* tale scilicet animal, vt latrare Sidus concludat. Sin dicat se sua interrogatione comprehendere etiam Sidus; tunc erit quòd respondens neget; ille verò intereà comprobabit se stolidum, qui in Sidera transferat latratum. Quod si non roget, sed vna serie syllogismum totum contexat, rogandus erit pari modo, quid in prima propositione nomine Canis intelligat, Efficietúrque, vt hærere in ipso limine cogatur; & qui ridere alium volebat, fiat ipse ridiculus. Dicerem plura; sed sufficit id attexere, quod Seneca habet, dum rem indignam Philosopho Sophismatum structuram docens, *Tu mihi,* inquit, *verba distorques, & syllabas digeris: scilicet nisi interrogationes vaferrimas struxero, & conclusione falsa à vero nascens mendacium adstruxero, non potero à fugiendis petenda secernere. Pudet me; in re tam seria senes ludimus, Mus syllaba est; Mus caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Putas me nunc istud non posse soluere; quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? sine dubio verendum est, ne quando in muscipula syllabam capiam aut ne, quin, si negligentior fuero, caseum liber comedat; nisi fortè acutior est illa collectio, Mus syllaba est, syllaba autem caseum non rodit; Mus ergo caseum non rodit. O pueríleis ineptias? In hoc supercilia subduximus, in hoc barbam demisimus; hoc est, quòd tristes docemus & pallidi.* Mitto cætera, quæ ille præclarè, ac speciatim dum ista confert cum præstigiatorum acetabulis, calculísque, & captiones dicit, quæ nec ignoranti nocent, nec scientem iuuant. Et tantum de Canonica compendiosè perscriptum esto. Tu, meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, postridie Eidib. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

QVàm absum longè, OPTIME PRINCEPS, ab eo, quem postremis literis describis! Putas me esse ἀπαθῆ: Ego verò me παθητὸν, plusquàm credi possit, agnosco. Sed nempe tu eximiè bonus per-humanè interpretaris quidquid in aliis humanum est, ac in me præsertim, in quo amor tuus facit lumina ex næuis. Ac verum est quidem animi Passiones acriores in his, leuiores in illis, plus minusve erumpere: sed & contingit, vt plurimùm tantò grauiorem esse affectum, quantò interiùs concoquitur; & vtcunque etiam interiùs perturbatio non magna sit, verissimè tamen illud dicitur. *Quisque suos patimur maneis.* Heinc & verius dici nihil potest quàm quod dictum est præclarè à Te, *illos censendos esse perfectos, qui minus imperfecti sunt.* Scilicet nemo est hominum, qui vitiis prorsùs careat, beatúsque ille habendus est, in quo & pauciora, & leuiora vigent. Quod de amicitia non iam primùm habes, id ipsum pergit in me ruborem, passionémque adeò, creare; quando is non sum, qui cum & te inter amicitiæ ius, quod æqualium est, versari dicatur. Beneuolentia erga me tua, obseruantia erga te mea, genere alio relationis, quàm *æquiparantiæ*, vt Scholæ loquuntur explicanda est. Enimverò tua erga me beneuolentia modum nescit; &, me quod spectat, rem sic accipio, vt tu censeas me, dum te veneror, eum esse, qui reuerâ sum, videlicet φιλυαλήθην. Aggressurus fui scribere ad te de nobili illa Philosophiæ Parte, quæ Physica dicitur (nempe quæ de Canonica dici poterant, hactenus perscripsi) verum id officij abs me impræsentiarum exigitur, vt inhumanus planè sim, iniurioséque ἀπαθὴς, nisi eo studiosè defungar. Itaque stylum heic abrumpo, sperans, si quid iacturæ vertas (licet profectò tanti non sit) dandis proximè literis id cum fœnore compensare. Quæso te interea, si vacet, eam Præfationem pellegas, quam libris quæstionum naturalium Seneca Vir magnus præfixit. Legisti iam illam

illam haud-dubiè; at cùm iteratò, cùm attentè, cùm mei memor repetes, nouam flammam haud-dubiè cum voluptate noua concipies. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XIII. Kalend. Octob. M.DC.XLII.

Bervillæ ſalutem.

EIDEM.

NOn diſplicuiſſe tibi priorem de Vocibus Canonem, & placitutum quoque cum fuiſſe, qui ab illo ſupererat, res eſt mihi per-quàm iucunda. Agedum nunc relictis verbis, emergamus ad ipſas res, Res ſcilicet, quas Phyſica, de qua recepi aliquid ad te ſcribere, contemplatur. Mitto porrò Phyſicam dici ἀπὸ τῆς φύσεως *à Natura*; & cùm ſit vox φύσεως ἀπὸ τοῦ φύειν, quod eſt tum *naſci*, tum *gignere*, ideò Naturæ nomen complecti non modò quidquid naſcitur, ſed etiam quidquid eſt eius cauſa; & quidquid proinde in Vniuerſo eſt. Ex hoc certe eſt, cur interdum, & Vniuerſitas ipſa rerum, & vniuerſe vis agendi, quæ in rebus eſt, Natura vocetur; interdum & quæuis ſingularis res; & quod ſingulare, ac internum eſt in ipſa agendi principium. Vides proinde cur Epicurus Phyſicam ſcientiam, ſeu φυσιολογίαν, ſic enim appellat, definiat, quæ τὴν περὶ φύσεως θεωρίαν πᾶσαν ἔχει, *vniuerſam de Natura ſpeculationem continet*, ea videlicet tam Naturæ rerum vniuerſæ, quàm ſingularis cuiuſque rei perſcrutari debet principia, parteis, cauſas, vireis, proprietates, actiones, effecta, & quidquid demùm ad illam intimè cognoſcendam ſpectat. Quamobrem autem quippiam dicatur aliquando fieri naturâ potiuſquam vel arte, vel caſu, vel arbitrio, vel diuinitùs; id ex iis, quæ aliàs ediſſerentur, fiet perſpectum. Nihil heic de Origine ſeu antiquitate Phyſiologiæ addo; quippe ea videtur eſſe cum ipſis Hominibus nata; neque enim Homines primi potuere oculos in Cælum, alias-ve res conijcere, quin noſſe appetierint, requiſierintque vnde quidque eſſet. Et quamuis Thales Mileſius dicatur Phyſicorum primus; id tamen duntaxat, quia expoſuit primus, quæ de Natura perceperat, vocibus vulgò intellectis, non Deorum, aliarumve rerum fabuloſarum nominibus, vt Poëtis, qui ante id tempus philoſophabantur, mos erat. Certe & cùm Thales Eclipſin prædixit, anteceſſores habere debuit, qui conſimileis plureis adnotaſſent; quòd illum quoque non pernegaſſe apud Plutarchum legitur. Nihil addo etiam de Phyſicæ ſcopo, cùm qui eſt aliàs vniuersè Philoſophiæ propoſitus, vt comparanda tranquillitas, tollenda admiratio, voluptas inde conſequens, is ad partem hanc præſertim attineat. Hoc ſolùm admoneo corrigendum ſcopum, quem Epicurus præſtituit, dum eum fructum voluit ex Phyſiologia colligi, vt liberemur terroribus, qui partim ex Eclipſibus, Fulminibus, Cometis, cæteriſque ſimilibus; partim ex morte ipſa impendent. Non ſanè quòd ipſa terrorum depulſio, ſi præcisè conſideretur, legitimus ſcopus non ſit; ſed ille voluerit tum Sublimia illa (ita enim vocat, non eſſe timenda), quaſi nulla diuina vi, inſtitutione, curâ contingant, tum mortem metuendam non eſſe, quaſi animus ſuperſtes non ſit, & Inferi ipſi ſint mera commenta. Videlicet poſſunt ſublimes effectus iuxta inſtitutam à Deo rerum ſeriem contingere, & nos tamen non conturbare, qui nouerimus Deum ſinere cauſas naturaleis ſuas agere vices ac eſſe aliunde optimum Parentem, qui nihil inſtituerit, nihil patiatur accidere, niſi in noſtrum commodum; tametſi id nos, vt plurimùm lateat. Poteſt quoque & immortalis ſupereſſe Animus, & non eſſe fabula mera, quod proditur de Inferis; ac non ideò tamen perterrere nos quibus ſit compertum ſupplicia infanda manere ſolos improbos, delicias verò æternas probos; quales vt ſimus ſtudendum ſit, ſi homines quidem dicamur, & ſimus.

Sic igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe'ſt
Non radij Solis, neque lucida tela diei,
Diſcutiant; ſed naturæ ſpecies, ratioque.

Vt iiſdem verbis ſed alio ſenſu cum ipſo Lucretio concludam. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, Præſidium, ac Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Kalend. Octob. M.DC.XLII.

Viro Amico, & Erudito SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

BInas abs te literas habeo, ex quo te iſthùc recepiſti. Vtriſque eum erga me amoris affectum teſtaris, qui ſit dignus tua indole; cùm in me quidem nihil ſit, quod præter effuſam in te voluntatem ſuſpicere poſſis. Quod certè habes de comparatis ad aliquid nugarum mearum excudendum Typographis, officij tui totum eſt; quippe nihil veritus es tua commendatione illas prægrauare. An-non fuit tibi proſpiciendum, ne te pro Viro, qui ſoluendo non eſſet, præſtares ſponſorem? Quam-putas enim leuis rei eſt mea illa congeries Epicurearum Commentationum? Non auſim ſanè committere, vt in apertum prodeant; abundéque eſt, vt Amici, qui ferre næuos patienter poſſunt, illarum participes fiant. Prodromus Exercitationum Paradoxicarum libellus tanti non eſt, vt iteratò lucem accipiat. Ad Inſtantias, quod attinet, conceſſi lubens Pratæo noſtro, vt licet res digna eâ curâ non ſit, appareat, quia vult, illarum Exemplum. Quod aliunde habes de optimis Viris Riueto, Voſſio, & aliis, id & factæ abs te mentioni, & bonitati eorum eximiæ, quàm ſum præſens expertus, debeo. Vtinam forem pro viribus, vt me illorum beneuolentia, & tua ſimul erga me propenſione dignum probarem. Dicere non poſſum quàm fuerit res grata id accipere quod ſubindicaſti poſterioribus literis, fuiſſe te nempe illuſtri illa Rhingrauij domo exceptum. Audio Riueti facinus eſſe: vertant illi proſperè omnia, quando bonis tam benè vult. Vale, mi.

SORBERI,

Sorberi, & me ſemper ama. Pariſiis, v. Kal Octob. M. DC. XLII.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπράττειν.

Pauca ſum nuper ad te ſcribens circa Phyſiologiam præfatus. Addo iam duo Capita, quæ non videntur prætermittenda. Alterum eſt de Methodo, qua Epicurus philoſophandum in Phyſiologia cenſuit: Alterum verò eſt de Ordine, quo in ea procedendum innuit. Et circa Prius quidem, duæ ſunt præcipuæ eius Regulæ. Vna, ὐ κατ' ἀξιώματα κενὰ, ϗ νομοθεσίας φυσιολογητέον, ἀλλ' ὡς τὰ φαινόμενα ἐγκαλεῖται. *Philoſophandum eſt de natura, non ex vana authoritate, & quodam quaſi legis præſcripto; ſed provt depoſcunt, quæ nobis apparent.* Aurea, vt vides, ſententia, & quæ adiuuanda non ſit; quando conſtat illum non phiſophari, qui ex alieno nutu pendet, qui ducem habet non rationem, non obſeruationem, atque experientiam, ſed placitum Magiſtri ſolum, in cuius verba iuratum ſit. Altera, τηρητέον τι, ϗ διαιρετέον ὅσα μοναχῶς ἔχει τοῖς φαινομένοις συμφωνίαν, ϗ ἃ ἐκ ἀντιμαρτυρεῖται τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις πλεοναχῶς συντελεῖσθαι. *Attendendum, ac diſcernendum quæ ea ſint, quæ ſingularem habent cum apparentibus conſonantiam, & quæ pluribus modis fieri conſonum eſt iis, quæ apud nos fiunt.* Scilicet, cùm philoſophando de rebus occultis iudicandum ſit ex iis, quæ apparent, diſtinguendum voluit inter ea, quæ apparent vnico modo euenire, & ea, quæ contingit fieri pluribus; vt cùm dicere liceat ea ſe habere certo modo, quibus reſpondent apparentia, quæ vnico modo eueniunt, non perinde dicamus ea certo aliquo modo fieri, quibus apparentia reſponderint, quæ fieri pluribus contingit. Prioris generis eſſe duxit *Inanis* exiſtentiam, & *Principiorum* inſectilitatem. Poſterioris ea, quæ *Sublimia* dixit, vt Phaſeis Lunæ, Eclipſeis, Cometas, tonitrua, &c. quorum omnium adnixus eſt tradere modos, cauſáſque plureis. Cur ſic fecerit, audi Senecam, qui relatis cauſis Terræ motus multis. *Omneis*, inquit, *iſtas eſſe poſſe cauſas Epicurus ait, plureiſque alias tentat, & alios qui aliquid verum ex iſtis eſſe affirmauerant, corripit; cum ſit arduum de iis, quæ coniecturâ ſequenda ſunt, aliquid certi promittere.* Circa Poſterius verò caput, videtur ille Phyſiologiam effeciſſe quadripartitam. Quippe quantum colligi poteſt ex iis, quæ reſtant monimentis, egit *Primùm* de Vniuerſo, déque Atomis, & Inani; ex quibus illud compoſuit, & conſequenter de rerum omnium, quæ generantur, & corrumpuntur, Principiis, Cauſíſque, & de ipſo Ortu, ac Interitu, de Motu, atque Mutatione, de variis Qualitatibus, quæ mutationem conſequuntur. Egit *Secundo loco* de Mundo, tanquam de parte Vniuerſi; nimirùm eſſe putauit plureis, qui noſtri huius inſtar, ſint omnes & ortui & interitui obnoxij. *Tertiò* de Sublimibus περὶ μετεώρων, ſic enim vocauit quæcunque viſuntur in ſuperiore regione Mundi; ſeu nempe in Cælo, ſeu in Aëre, atque adeò non Aſtra modò, ſed Meteora etiam ſpecialiter dicta. *Denique* de Humilibus, quo nomine complecti licet tum ipſum Telluris globum, ex Terra & Aqua conſtantem; tum quæ ille putauit Inanima eſſe, hoc eſt, tam Foſſilia, quàm Plantas; tum quæ prædita Anima ſcilicet ipſa Animalia, è quorum numero eſt Homo. Et poſſet quidem alius prætereà ex ipſo ordo colligi, cùm & alium ſit ſequutus Lucretius, qui cætera inter Sublimia poſtpoſuit. Verùm qui propoſitus eſt, commodus præcipuè apparet. Pelagus immenſum, Princeps Optime, ſed pergendum tamen quovſque licebit. Hæc nempe ſunt ſtudia, quibus incumbendo *eſt aliquò prodire tenus, ſi non datur vltrà.* Tu benè intereà (ô Decus meum) Vale. Pariſiis, v. Non. Octob. M. DC. XLII.

EIDEM.

Literas accepi geminas, ex quo ipſe dedi poſtremas: ſed Victoriani nempe Abbatis, Prudomíque abſentia priores ſeriùs redditas fecit; vtriſque & eruditionem, & beneuolentiam erga me oppidò ingentem teſtaris. Ego verò vt illam reuereor, hanc exoſculor; ita pudore planè ſuffundor. Profectò enim de me, & ſentis, & ſcribis magnificè nimis; eáque interim bonitate, ac induſtria rem temperas, vt ſiue annuam, leuiculus ſim; ſiue abnuam parum decorè faſtidioſus videri poſſim. Abnuo tamen potiùs qui plus mihi debeo, quàm aliis de me credere; neque hæreo, quin tu qua es indole, id candori potiùs, quàm faſtidio vertas. Non facio aliunde, quaſi præſcripturus, qua mecum ratione debeas agere; id enim pleni tibi eſt iuris, nimiúmque eſt, quod ſic me ames, vt modo tandem, quocunque agas; ſed facio ſolùm, vt inſinuem agnoſcere me, & quantus tu ſis, & quantulus ego, quem tu ſic exornas. Sed agedum ad inſtitutum. Ex iis, quæ nuper deducta ſunt, colligis eſſe iam aliquid de Vniuerſo perſcribendum. Ecquænam verò putas eſt vocis huiuſmodi notio? nomine quidem *Vniuerſi* nihil aliud intelligitur, quàm ipſa rerum omnium complexio. At cum ex Phyſicis antiquis alij complexionem hanc ſtrictiùs, alij laxiùs acceperint, idcircò non omnes perinde Vniuerſum intellexerunt, Plato, & Ariſtoteles, τὸ ὅλον, τὸ πᾶν, *Totum*, ſeu *Omne*, vel *Vniuerſum* idem cum *Mundo* eſſe voluerunt, neque enim exiſtimârunt præter iſtum Mundum eſſe aliquid; quæ eadem videtur fuiſſe Heracliti, Thaletis, paucorum aliorum ſententia. Cæteri aliud Vniuerſum, aliud Mundum eſſe cenſuerunt; nam Vniuerſum quidem putârunt eſſe in immenſum diffuſum; Mundum verò vt potè ſuis definitum limitibus, per exiguam eſſe Vniuerſi partem. Cùm iſti porrò opinarentur eſſe circumquaque vltra iſtum Mundum ſpatium aliquod infinitè ſparſum; fuere, qui illud habuerint omninò Inane, ſeu

ſeu Vacuum, vt imprimis Pythagorici, qui neceſſarium eſſe duxerunt,vt eſſet in quod,& ex quo reſpirare hic Mundus poſſet;ac Stoici etiam, qui id admiſerunt, vt eſſet in quod Mundus olim conflagraturus diſſolueretur. Fuere, qui materiâ oppletum totum habuerint; quemadmodum Empedocles. Fuere & qui partim Inane,partim Plenum poſuerint,vt quotquot præſertim aſſeruere pluréis, infinitos-ve eſſe Mundos, infinitáque Principia, ex quibus poſſent Mundi compingi. Huiuſmodi fuiſſe perhibentur tum Sectatores Thaletis ad Socratem vſque, ſi Anaxagoram exceperis, tum ex Secta Italica Xenophanes, Leucippus, Democritus, Metrodorus, Anaxarchus, maximè verò Epicurus. Ex huius mente eſt, quod Lucretius Vniuerſum appellat *Omne*, *Naturam omnem*, *Naturam rerum*, *Summam rerum*, *Summam totam*, *Summai totius ſummam*, &c. Adnotari autem heic poteſt commendari Epicurum à Lucretio, quòd non paſſus animum iiſdem, quibus Mundum coarctari anguſtiis, illius clauſtra confregerit, ſpatiatuſque fuerit liberrimis ſpatiis.

Ergo viuida vis animi peruicit, & extra
Proceſſit longè flammantia mœnia Mundi;
Atque omne immenſum peragrauit mente, animóque.

Et vide vt admoneat,

Hiſce tibi in rebus latè'ſt altéque videndum,
Et longè cunctas in parteis diſpiciendum;
Vt reminiſcaris Summam rerum eſſe profundam,
Et videas Cælum Summai totius vnum,
Quàm ſit paruola pars, & quàm multeſima conſtet.

Tum non multò poſt,

Scilicet & fluuius, qui non eſt maximus ei'ſt,
Qui non ante aliquem maiorẽ vidit: & ingens
Arbor, homóque videtur, & omnia de genere omni,
Maxima, quæ vidit quiſque, hæc ingentia fingit,
Quom tamen omnia cum Cælo, terráque marique,
Nil ſint ad ſummam Summai totius omnem.

Cætera aliàs. Accipies vnà Epiſtolarum aliquot recens excuſarum Exemplum. Fortè ſatis animi erit, vt occaſione proxima, aliud pro Bereculio mittam. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VI. Eid. Octob. M. DC. XLII.

EIDEM.

EGregia fuit ſanè tua illa diſtinctio, cùm id ſeparans, quod Epicurus parùm piè de Deo ſentit, id amplexus es, quod ex Phyſiologia conſequi licet emolumenti. Id pari modo iam facito. Dicebam nuper ex Viri mente aliud eſſe Vniuerſum, quàm Mundum; addo iam ex eadem, conſtare Vniuerſum ex natura duplici, corporea nempe, & incorporea;& illâ vtrâque eſſe infinitum.Natura corporea duplex ipſi eſt, ſimplex ſcilicet,& concreta, ſiue mauis compoſita. Simplex eſt quæ poſteà Atomus dicetur, putà vt illud minimum in quod vi naturæ reſolui quid poteſt. Concreta, quæ contexta eſt ex ſimplicibus, ſiue Atomis, vt lapis, vt planta, vt Terra,vt Mundus. Appellat autem tam ſimplicem, quàm concretam naturam Corpus. Naturam incorpoream alia voce ἀναφῆ *intactilem* dicit, ac per ipſam nihil aliud, quàm Inane intelligit. Putat ſiquidem nihil poſſe incorporeum intelligi præter Inane ſpatium, quod aliunde tale deſcribit,vt *neque agere,neque pati poſſit, ac præſtet ſolum, vt corpora moueri per ſeipſum poſſint.* Et dari quidem corpora in Vniuerſo ex ſenſu probat; dari Inane ex ipſo motu; nihil verò dari præterea ex eo arguit, quod præter naturam, quæ ſit ſolida,quæque tangi vel tangere, pati vel agere, pellere vel reſiſtere, cæteráque id genus valeat;ac præter naturam, quæ nihil omninò ſoliditatis habeat,neque iſtorum quicquam præſtet,concipere tertiam non liceat. Concludit proinde Lucretius.

Omnis vt eſt igitur per ſe Natura, duabus
Conſiſtit rebus, quæ Corpora ſunt & Inane.

Atque hoc quidem loco peccatum Epicuri fuit, non quòd appellauit Inane Naturam incorpoream;ſed quòd non aliam propterea incorpoream agnouerit, qualem nos eſſe profitemur & Diuinam,& Angelicam, & Animorum humanorum, vt ſuis locis dicendum eſt. Obiici Epicuro poſſet, præter illas duas naturas, dari grauitatem, leuitatem, calorem, frigus, &c. Verùm, vt Ariſtoteles iſta appellat accidentia, & non tam entia eſſe vult, quàm Entis entia, ſeu modos Entis;ita omninò Epicurus ipſa appellans καὶ συμπτώματα, καὶ συμβεβηκότα, ſeu ex Lucretij interpretatione, Coniuncta & Euenta, conſiderari illa non vult, vt aliquas per ſe Naturas, neque, vt aliquid diſtinctum à duabus huiuſcemodi

Nam quæcunque cluent, aut his Coniuncta duabus
Rebus ea inuenies,aut horum Euenta videbis.

Dicere deberem de Infinitate;verùm occaſione proxima commodiùs. Hac ipſa attexo Exemplum, cuius ſuperiore iam commemini. An-non vel ex eo boni conſules, quod id Bereculio noſtro deſtinetur? Vale, ô DECVS PRINCIPVM,Præſidium, ac Decus meum dulce. Pariſiis,XVI.Kal.Nouemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

BEas me valde,OPTIME PRINCEPS, dum tanti ducis meas literas, vt ex ipſis ſemper aliquid retractes. Scilicet non maiore poſſes argumento oſtendere eſſe eas tibi non iniucundas. Pergo itaque quod cœperam nuper ex Epicuro dicere, Vniuerſum nempe eſſe infinitum, tam multitudine corporum, quàm magnitudine ſpatiorum. Et generatim quidem eſſe non poſſe Vniuerſum finitum, probat, quia quidquid finitum eſt,id concipi poteſt cerni aliunde extrinſecùs; at cùm Vniuerſum complectatur omnia, atque idcircò omnem locum, nullus poteſt concipi locus, ex quo cernatur extrinſecùs, quamobrem concludit non poſſe Vniuerſum eſſe finitum,

Omne quod eſt igitur,nulla regione viarum
Finitum'ſt;namque extremum debebat habere.

Extremum porrò nullius posse videtur
Esse; nisi vltra sit, quod finiat, vt videatur,
Quo non longius hæc sensus natura sequatur.
Nunc extra Summam quoniam nihil esse fatendum 'st,
Non habet extremũ: caret ergo fine, modóque.

Speciatim autem de spatiis probat, quia nullum est spatium assignabile, vltra quod aliud cogitari, assignaríque non valeat. Nam vt dicas totum spatium occupari ab isto Mundo; concipiatur, inquit, aliquis exsistens in ipsa ora Mundi extrema, è qua telum extorsum vibret. Aut procedet telum, & sic erit spatium, per quod illud transuolet; aut non procedet, quia impedietur; & cùm impedire nihil possit, nisi corpus, illud erit igitur extra Mundum corpus, atque adeò spatium, quod id occupet; quare & cùm possit de qualibet spatiorum parte idem dici, ideò carebunt spatia extremis, seu quod idem est erunt infinita,

Hoc pacto sequar: atque oras vbicunque locaris
Extremas, quæram quid telo denique fiat:
Fiet vti nusquam possit consistere finis:
Effugiúmque fugæ prolatet copia semper.

De corporibus verò probat, quia si cùm spatia sint infinita, finita forent corpora, hoc est non tam Mundi, quàm Atomi, ex quibus sunt Mundi; tunc quæ corpora in iis mouerentur, in immensum excurrerent, neque mutuò sibi occurrere, séque apprehendere vnquam possent. Quare neque fieret, vt coire possent, & siue Mundum, siue aliam quamlibet rem progignere,

——Nunquam concreta creassent
Vllam rem; quoniam cogi disiecta nequissent.

Vnde & concludit, quemadmodum spatia magnitudine infinita sunt, ita debere corpora multitudine esse infinita. Quo loco cùm infinitudo spatiorum tolerari possit; si quidem & nostri plærúmque admittunt esse vltra Mundum infinita spatia quæ *Imaginaria* appellant, & in quibus fatentur Deum posse condere innumeros Mundos: non perinde tamen tolerari potest infinitudo corporum; quando aduersatur Fidei principiis, vt sit quidpiam aliud præter Mundum hunc, qui finitus cùm sit, ex infinitis constare non possit. Heinc neque ea ratio concludit, qua infinitudo corporum probatur; quoniam neque Mundus, neque aliud quidquam ex fortuito vllo Atomorum concursu fit, sed Deo condente, atque disponente originem habet. Sunt præter hæc duo alia quædam, quæ ille habet de Vniuerso; sed cùm iam non vacet, aliàs referam: quippe & hæc ipsa tumultuariè scribo. Tu intereà, Vale, DECVS PRINCIPVM, ac Decus meum dulce. Parisiis, IX. Kalend. Nouemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

QVam postremis literis tuis, & testationem eruditionis, & significationem affectus erga me demonstrare pergis, non est, quod multis iam repetam. Satis esto, eum esse te, quem maximè omnium Mortalium suspiciam, & colam. Ad illud quod nuper conscripsi, Vniuersum ex Epicuro esse, dicíque infinitum, id imprimis consequitur, vt centro siue medio careat. Non est verò opus id pluribus probem; cùm satis constet non esse centrum, vbi circumferentia non est; nec medium, vbi non sunt extrema. Heinc, quod vulgò centrum seu medium vocamus, id dicitur respectu Mundi; eodémque pacto, qui alios esse præter hunc Mundos asserunt, suum cuique centrum, seu medium assignant; cùm interim tamen ipsi Vniuerso, siue rerum Summæ, nihil simile tribuant. Quamobrem & non negant quidem, quin sint partes Mundi vndique cum centro reuinctæ; & motus omnes vel ad ipsum vel ab ipso, vel circa ipsum medium sint: at non concedunt tale quidpiam in Vniuerso exsistere, versum quod omnia comitantur, aut cui illigata cohæreant.

Illud in his rebus longè fuge credere, Memmi,
In medium Summæ (quod dicunt) omnia niti,
Nam medium nihil esse potest, vbi Inane, locúsque
Infinita: neque omninò, si iam medium sit,
Possit ibi quicquam hac potius consistere causâ,
Quam qualis alia longè regione manere.
Omnis enim locus, ac spatium, quod Inane vocamus,
Per medium, per non medium cōcedat oportet,
Æquè ponderibus motus quacunque feruntur.

Obesse Epicuro videtur, quòd Atomorum explicans motum, tendere illas deorsum dicit. Si sint enim in Vniuerso quæ dicimus loca deorsum, ac sursum, seu superum, ac inferum, necesse videtur, vt in Vniuerso detur centrum, seu medium, cuius respectu illa dicantur. Sed nempe loca sursum, deorsúmque accipiuntur quidem iuxta Aristotelem ex comparatione medij, extremíque in ipso Mundo; at non, perinde iuxta alios, Platonémque potissimùm, qui docet in Mundo nihil absolutè sursum, deorsum-ve magis, quàm prorsum aut retrorsum, dextrorsum, aut læuorsum dicendum. Sed ista omnia solùm dici comparatione Animalis, ac pro eo situ, quem ipsum in Mundo habere contingit. Vnde & Mundi circumferentiam extremum quidem, sed non supremum; ac centrum ipsum medium quidem, sed non infimum locum vocat. Referam aliàs quomodò graue, & leue proinde accipiat non respectu centri, sed respectu loci ad quem quidlibet sponte fertur, aut à quo vi abducitur. Hoc ergo modo, cùm Epicurus meminit locum sursum, ac deorsum, ipsa intellexit positione solùm, comparatéque ad Animal, quod fingens vbiuis in Vniuerso constitutum, habénsque heinc à capite, versum quod Atomus accedat; hinc à pedibus, vltra, quos discedat, lineam infinitè protensam; idcircò totam illam regionem, è qua Atomus aduenit, appellauit sursum, illam in quam abit, deorsum. Id deinde ex Vniuersi infinitate consequitur, vt censeatur Immobile. Verùm hac de re alia occasione. Vale intereà, OPTIME PRINCEPS, Decus Principum, Decus meum dulce. Parisiis, pridie Kalend. Nouemb. M. DC. XLII.

Quæso Bereculio ac Bervillæ salutem.

EIDEM.

EIDEM.

DIcerem iam plura circa id, quod rogas de Inaui, ſeu Vacuo; ſed ne aliquid anteuertam, faciet ſatis quod iam perſcripſi in tranſmiſſis Epiſtolis *de apparente magnitudine Solis humilis, & ſublimis.* Significaſti redditas fuiſſe, & (quæ tua eſt comitas) velle ipſas te legere non ſemel; quæſo vel ſemel legere digneris, quos *de Vacuo* articulos interſertos habes ad paginam 62. itémque ad 196. & 198. Nempe quod abs me exigis, ita locis illis expreſſum comperies, vt non fuerim hîc expreſſurus meliùs. Addo dumtaxat Epicurum accipere Inane, ſeu Vacuum, non modò pro ſpatio, ſeu loco inoccupato à corpore; verùm generaliter etiam pro loco, ſeu ſpatio, quod ſua natura Inane eſt, quódque ſui in eo ſit corpus, ſeu non ſit idem inuariatum, immotúmque manet. Ac tale quidem ſpatium aſſeruit eſſe infinitum, totúmque hunc Mundum puſillam ipſius occupare particulam: quippe, cùm extra Mundum ſuperſit quoquouerſum infinitè diffuſum, ſintque in ipſo alij Mundi, ac per ipſius immenſitatem Atomi, ſeu corpuſcula infinita variè diſcutiant, quæ valeant in Mundos compingi, & in quas, aut conſimileis, compacti Mundi reſolui poſſint. Hoc proinde eſt, quod iam ante ſcripſi, ex illius mente, Nihil eſſe in Vniuerſo præter Inane (intellige ſpatium) & Corpora (intellige Atomos, Mundóſque ex ipſis compactos) ac Vniuerſum tam illius diffuſione, quàm iſtarum multiplicitate eſſe infinitum. Ex his porrò intelligis quod dicendum ſupeteat ex ſuperiore Epiſtola, nempe Vniuerſum ex Epicuri mente immutatum perſeuerare, nam Mundum quidem verbi causâ non vult immutabilem eſſe, quòd extra Mundum locus pateat, vnde plagam accipere, aut quo exſolutus excedere poſſit. At non perinde Vniuerſum, quando neque locus, neque aliud quidpiam extra ipſum eſt, cùm ſit infinitum, omniáque complexum. Hûc ſpectat Lucretianum illud.

Nec rerum ſummam cõmutare vlla poteſt vis
Nam neque quo poſſit genus vllum materiaï
Effugere ex omni, quicquam'ſt; neque rurſus in omne
Vnde coorta queat noua vis inrumpere, & omnem
Naturam rerum mutare, & vertere motus.

Addit, tametſi intra Vniuerſum varij fiant motus, poſſe tamen ipſum ſecundum ſe totum immotum cenſeri. Res eſt perinde intelligenda, ac dum quiſpiam ſtare cenſetur immotus intra quem tamen cerebrum, pulmo, cor, arteriæ, humores ipſi variè mouentur. Cùm ille verò rem exprimat ſimilitudinibus aliis, illam quidem prætereo de grege ouium procul paſcente, immotóque viſo; dum interim oues ſingulæ varios motus obeunt. Sed continere me non poſſum, quin aliam attexam, quæ vt pereleganter exprimitur, ſic tuam attinet profeſſionem.

Præterea magnæ Legiones cùm loca curſu
Camporum complent, belli ſimulacra cientes:
Et circumuolitant Equites, medióſque repetè
Tranſmittunt, valido quatientes impete campos,
Folgur ibi ad cælum ſe tollit, totáque circùm
Ære renideſcit tellus, ſubterque virûm vi
Excitur pedibus ſonitus, clamoréque montes
Icti reiectant voces ad Sidera Mundi,
Et tamen eſt quidam locus altis montibus, vnde
Stare videtur, & in campis conſiſtere folgur.

Subiicerem Anaximandrum, Xenophanem, Metrodorum, alióſque complureis in eadem fuiſſe ſententia. Attingerem præſertim quidpiam de Parmenide, & Meliſſo ob ſugillationes Ariſtotelis; ſed & res præſtari aliàs poterit, & videtur iam adhibendus modus. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & dulce Decus meum Vale. Pariſiis, VII. Eid. Nouemb. M.DC.XLII.

EIDEM.

QVod poſtremis literis tuis attigiſti de Atomis, monet me vt de iis dicturus, præmittam earum Aſſertores, ac Epicurum imprimis, non in eo peccaſſe, quòd Atomos eſſe ſimpliciter dixerint; ſed quòd improductas à Deo, & (quod memoratum iam eſt) infinitas poſuerint. Nam ſimpliciter quidem dicere Atomos, nihil aliud eſt, quàm dicere primam Materiam; vnde & quod non improbatur in cæteris Philoſophis, qui ſub aliis nominibus Materiam primam conſtituerunt, id non poteſt in Epicuro ſub eo nomine improbari. At aſſerere Atomos æternas eſſe, ingenitáſque; hoc tam non ferendum in Epicuro eſt, quàm non fertur in Ariſtotele, Platone, & aliis, qui pari ratione Materiam æternam, ac ingenitam eſſe defenderunt. Cæterùm, cùm vulgò obſerues Ariſtotelis Materiam admitti, ea præmiſſa caſtigatione, quòd creata à Deo ſit; agnoſces poſſe Atomos quoque, ſupponendo illas à Deo creatas eſſe, retineri. A Notatione vt exordiar, notum eſt quidem ἀτόμους, ſeu ἄτομα dici, quaſi *indiuidua*, ſeu *inſecabilia*; ſed vulgaris tamen hallucinatio eſt, quòd Atomi vulgò habeantur, quaſi Mathematica puncta, quæ impartilia eſſe debent; quòd partibus careant, magnitudinéque omni deſtituantur; cùm Atomi tamen à ſuis Authoribus & habere parteis, & prædita eſſe magnitudine aſſerantur; ac eo nomine tantùm appellentur, quòd ſint adeò ſolida, ſeu, vt ita loquar, compacta, & dura, vt nulla ſit vis, qua ſecari poſſint. Perſpectam habes, OPTIME PRINCEPS, Opinionem celebrem, ſtatuentem vnumquodque corpus (etiam animalculum Acari, ſummum-ve eius pediculum) diuidi poſſe in infinitum. Epicurus id non concedit; verùm exiſtimat Naturam ſic exſoluere poſſe omnia in particulas minutiſſimas, vt in aliquibus tandem minimis conſiſtat, quas exſoluere deinceps non valeat. Ita cùm ex Acari verbi gratiâ fecerit Natura millenas particularum myriadas, & ex vnaquaque iſtarum, millenas, ac plureis, ſi volueris; contendit fore, vt poſtremũ perueniatur ad minimas, quæ ſint vlterioris exſolutionis incapaces. Iſtæ igitur minimæ particulę, Atomi ſunt, de quibus ille loquitur; corpuſcula videlicet omnium minima, atque prima. Adnotari proinde poteſt diſtingui ab ipſo triplex Minimum, Matheſeos, Naturæ; &

& ſenſus. Et Minimum quidem Matheſeos eſt punctum, quod ex ſuppoſitione ſolùm eſt, fingitúr-ve à Geometris. Minimum naturæ eſt ipſa Atomus, in quam omnis reſolutio deſinit, à qua incipit omnis compoſitio. Minimum verò Senſus eſt, quo nihil minus cadit in Senſum, cuiuſmodi eſt Acari, exempli cauſâ reſpectu viſus. Ex quo Atomus eſt veluti media inter minimum Matheſeos, & minimum Senſus; quatenus vt in Atomo ſupponere licet innumera puncta, ita in Acari intelligere licet innumeras Atomos. Ne videatur porrò Epicurus eſſe, aut primus aut ſolus, qui Atomos defenderit, ecce inuexit illas Moſchus, de quo Empiricus, & Strabo etiam ante bellum Troianum; ac deinceps, præter Leucippum, Democritum, Metrodorum, alios: etiam Ecphantus Pythagoreus, qui eas appellauit σώματα ἀδιαίρετα, *corpora indiuiſibilia:* etiam Empedocles, qui θραύσματα ἐλάχιστα, *fragmenta minima* intellige Elementorum. Dixit etiam Heraclitus qui ψήγματα ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ *ramenta minima, & partium* ſiue partitionis, *expertia:* etiam Plato, qui Empedoclis inſtar, Elementa compoſuit ex particulis præ exilitate inconſpicuis, ac ſpecialiter figuratis, quaſque ſucceſſor Xenocrates μεγέθη ἀδιαίρετα *magnitudines indiuiduas* vocauit; etiam Aſclepiades, cui ὄγκους *moleculas*, eaſdem eſſe cum Atomis Epicuri monſtrat Galenus: etiam Heraclides; etiam Diodorus, Artemidorus, Mneſitheus, alij. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, poſtridie Eid. Nouemb. M. DC. XLII.

Literas à Bereculio, & Ber-villa habeo; non vacat iam reſcribere ſi interim illos valere heic iubeam, an-non te volente id faciam? Tu ipſe Vale iterùm.

EIDEM.

ID etiam, quod de Atomis literis nuperrimis habes, admoneret me, vt aggrederer earum exſiſtentiam probare: Sed quia ſit ſpes de tuo diſceſſu, & ne hæ quidem literæ te in Prouincia fortè conuenient; ideò res differenda eſt, aut etiam coram ediſſerenda; cum hûc nempe, (quæ mea erit fœlicitas) acceſſeris. Interea, ne vbiuis demum Epiſtolium ad te perueniat, & accedat abſque teſſera, quæ cæteris ſit conſentanea; ecce occaſione illius exilitatis Atomorum, de qua nuper ſcripſi, attexo ex Anthologia duo quædam Epigrammata, quæ haud ſint tibi diſciplicitura, Vnum eſt,

Ἀγρὸν Μηνοφάνης ὠνήσατο, καὶ διὰ λιμὸν
 Ἐκ δρυὸς ἀλλοτρίας αὐτὸν ἀπηγχόνισεν.
Γῆν δ' αὐτῷ τεθνεῶτι βαλεῖν οὐκ ἔχον ἄνωθεν
 Ἀλλ' ἐτάφη μισθοῦ πρός τινα τῶν ὁμόρων.
Εἰ δ' ἔγνω τὸν ἀγρὸν τοῦ Μηνοφάνους Ἐπίκουρος
 Πάντα γέμειν ἀγρῶν εἶπεν ἂν οὐκ ἀτόμων.

Agrum Menophanes emit; ſed ab arbore ſeſe
 Strangulat alterius, dum premit atra fames.
Nec fuit ex proprio, quæ tellus iniiceretur
 Vicini, at pretio, conditus eſt in agro
Agrum Menophanis ſi noſſet, plena Epicurus
 Omnia dixiſſet non Atomis, ſed agris.

Alterum,

Ἐξ ἀτόμων Ἐπίκουρος ὅλον τὸν κόσμον ἔγραψεν
 Εἶναι, τοῦτο δοκῶν, Ἄλκιμε λεπτότατον.
Εἰ δὲ τότ' ἦν Διόφαντος, ἔγραψεν ἂν ἐκ Διοφάντου,
 Τοῦ, καὶ τῶν ἀτόμων πολύ τι λεπτοτέρου,
Ἢ τὰ μὲν ἀλλ' ἔγραψε συνεστάναι ἐξ ἀτόμων ἄν,
 Ἐκ τούτου δ' αὐτὸς, Ἄλκιμε, τὰς ἀτόμους.

Ex Atomis Epicurus ait cõſiſtere Mundum,
 Alcime, quippe putans his nihil eſſe minus.
At ſi nouiſſet Diophantum, conſtituiſſet
 Ex ipſo potiùs, qui minor eſt Atomis,
Aut alia ex Atomis, texens, ipſas potuiſſet
 Ex Diophanto Atomos compoſuiſſe priùs.

Quod ſupereſt, vt pleno affectu te aduentare deſidero; ita plenis votis, fœlix, fauſtúmque apprecor iter. Tu auibus bonis id aggredere, proſequere, perfice; & vbicunque fueris, ô dulce Decus meum, Vale. Pariſiis, XI. Kal. Decemb. M. DC. XLII.

Admodùm Reuerendo, & Religioſiſſimo, Doctiſſimóque Viro, PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Diuionenſis Collegij Rectori ſapientiſſimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EXimia profectò humanitas tua, vt imperâris tibi patientiam percurrendi, cognoſcendique, quidquid illud fuit mearum ineptiarum; méque ſimul adeò ſolerti, elegantique diſquiſitione cohoneſtandum cenſueris. Et dies quidem ſunt aliquot, &c. Pariſiis, VI. Eidib. Decembris, M. DC. XLII. *Habetur ſub titulo De proportione qua Grauia decidentia accelerantur Epiſtola.*

Viro Nobiliſſimo, PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

SErò reſpondeo; nam ecce menſis, ex quo tuæ literæ datæ; ſed in cauſa fuit tum inualetudo, tum prolixa Reſponſio, cui hoc attextum Schediolum habes, &c. ibidem, eodémque die. *Habetur ad calcem ſuperioris.*

Viro Eruditiſſimo, Amiciſſimóque GABRIELI NAVDÆO, *Eminentiſſimi Cardinalis Mazarini Bibliothecario,*

PETRVS GASSENDVS S.

VEni Eſcuenum, mi NAVDÆE, cum optimo Principe, ac mea in Prouincia Prorege Ludouico Valeſio, Alenſi Comite, cui per Sacra hæc tempora; fugienti multitudinem, habere me fui receſſus religioſi comitem placuit. Et quia diſcedens, &c. *Habetur ſub titulo, Nouem Stellæ circa Iouem viſæ,*

PHILIBER

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

NIhil neceſſe profectò eſt meum tibi Robertum commendare pergam; quando tu illum obſtringere, vt ex ipſius literis ſum certior factus, vltrò pergis. Neceſſe eſt potiùs adhibeam nouum actionis gratiarum genus, quatenus tu vota præueniens, non feciſti precibus locum; ſed ea eſt nempe bonitas tua, vt occaſiones benefaciendi prouoces potiuſquàm exſpectes. Hoc ſaltem habe, gerere me animum, qui ſit, & gratitudinis, & reuerentiæ erga te plenus. Vale, Pariſiis, poſtridie Non. Decemb. M. DC. XLIII.

Ingenuo, Studioſo, ac magnæ ſpei Puero, IOANNI BOCHARTO SARRONIO,

PETRVS GASSENDVS S.

CAriſſimam habui, quam nuper tuis ad Patruum literis teſtatus es memoriam mei. Iucundiſſimum ſimul fuit tuo ex ſtylo agnoſcere quantum breui profeceris; ſcilicet exinde auguratus ſum, quid ſis deinceps præſtiturus. Neque verò metuo, ne meam fallas ſpem: quippe qui nucibus relictis, nihil ampliùs puerile ſapias. Intelligis iam quanto ornamento cariturus ſis, niſi ſeriò, alacriterque hac, qua es ætate, ingenium excolueris. Quamobrem non hæreo, quin ipſe-met tibi addas animos, & quin ex te ipſo maximum erga literas ardorem concipias. Id ergo age, mi SARRONI, hoc eſt, quo pede cœpiſti, perge. Si facias enim, ita te noui, vt auſim de te nihil non ſublime ſpondere. Vale, Pariſiis, pridie Non. Mart. M. DC. XLIII.

LVDOVICO DECORMIO BERECVLIO, *Regio generali Aduocato in Senatu Aqui-Sextienſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

DIgnum profectò, BERECVLI, ea perſona, quam ſuſtines; dignum eo cultu, eóque affectu, quo Regis longè Maximi, ac Piiſſimi Maieſtatem, virtutémque es proſequutus; cognoſcere ſtudioſè velle, quas ille memoratu dignas per extremum morbum voces fuderit. An tamen, dum illas pernoſſe ex meis potiùs literis, quàm ex vulgari fama petoptas, ſatis meminiſti quis ſim? Vir ſcilicet nunquam ad Regiam accedens, neque quid rerum in ea geratur, quidve dicatur, niſi id fuerit apud omneis paſſim euulgatum, callens? Ecquid ergo putas conſilij cepi, cùm neque fruſtrare te votis, neque rem præſtate tuæ de mea fide opinioni incongruum ſuſtinui? Nempe optimum Principem, ProRegémque noſtrum conſulendum cenſui, vt ipſe, quæ noſſet, mihi renunciaret, & ego ad te non rumuſculos, ſed excepta illius ore, vt dictata ex adyto Oracula perſcriberem. Is quippe & complura nouit, qui Regi frequens adfuit, & fallere neſcit, cui pudor, ac fides, veritáſque nuda non inueniunt parem, & ſic nos amat, vt nihil non ſit, ſi quid fortè iuuet, gratificaturus. Non priùs certè quid tu me velles, quid ego ipſum ſubinnui, quàm ecce pectore effuſo, eo me prouocatis, *inquit*, quo ſponte, imò impete feror. Siquidem verba illa aurea, quæ cedro digna Rex eſt loquutus, vel potiùs vt Cycnus moriens cecinit, ita recurſant animo, vt nihil eſſe poſſit illorum, & veſtri causâ potiſſimum, commemoratione iucundius. Paululum poſteà meditatus, ac ingeminatis illis verſibus, quorum Gallicus lepor eſt.

Ego, qui Athenis viſitaui Socratem
Incarceratum, quique vidi toxico
Eius labores vltimos finirier, &c.

Iam faciam, quod vultis, ait; tametſi non eſt cur ſperetis, vt verba vobis vel omnia, vel ordine quodam ſeruato recenſeam. Tu poſtea, vt voles, illa digeres; ipſe referam, vt quæque occurrent. Imprimis verò, quam mox audiſti fieri mentionem de Socrate, ſcito eam mihi excidiſſe, quòd pro certo habeam, neque Socratem, neque Canium, neque ſi qui fuerunt iſtis ſimiles, ſpectâſſe intrepidiùs mortem. Menſis penè fuit integer, quo mortem pro foribus eſſe, renunciantibus Medicis, Sacerdotibúſque in confeſſo habuit. Tantum verò abeſt, vt illum interea dulcis vitæ amor tenuerit, quin potiùs moram longiorem trahens repetiit illud identidem, *Tædet animam meam vitæ meæ*. Et cùm deductus aliquoties ad extremum anhelitum, veluti reuiuiſceret; *Per-mirùm*, inquit, *poſſe reos pronunciato ſibi capitali iudicio vix paucis horis ſupereſſe; me mortis inſtantis redditum certiorem, tot diebus ſuperuiuere!* Ac ne putes tamen dixiſſe id illum, præ mero vitæ faſtidio; ecce imitatus Apoſtolum eſt, dum diſſolui cupiit, & eſſe cum Chriſto. Nempe, cùm primùm fuit de vita breui finienda admonitus, vſurpauit illud ex Pſalte, *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus*. Heinc maturè voluit extrema confeſſione ſeſe probare, totam, ex quo regnare cœpit, vitæ ſeriem retexere; quidquid emendatione dignum ſpeciatim foret, edoceri; Euchariſtico Sacramento, vero Viatico, non deſtitui; extrema denique Vnctione, agens Animam communiri. Hæc autem dum miniſtraretur, ſeſe ipſemet ad illam compoſuit; digitis ſuis capillitium dimouit à temporibus; attentus fuit, reſpondítque ipſe ad precationes Antiſtitis; &, cùm videretur in altera manuum eſſe nimis tenue inunctionis veſtigium, ipſam exporrexit, innuítque, vt ſenſibiliùs illineretur. Cùm treis exinde hebdomadas in ancipiti fuerit; interpellauit Medicum, ne ſe celaret extremam horam, cùm illam haberet indubiam, Medico proinde vnicam duntaxat ſupereſſe horam monente, *Benè eſt*, inquit; *ipſam igitur*

tur non ſine fructu tranſigamus. Dum preces illæ recitarentur, quibus excedens è corpore Anima Deo commendatur, quam attentionem potuit, collegit, & qua voce potuit, cum Miniſtris reſpondit. Expetierat, ſperarátque Animam reddere feriâ ſexta, qua & ſuam Patri Seruator Chriſtus reddidit. Cùm iam verò quinta iniret, ipſáque Menſis decima quarta, & Dominicæ Aſcenſioni ſacra; *Nihil graue*, inquit, *hac die mori; quâ aſcendit Chriſtus in Cælum; quâ Corporis ſui myſterium inſtituit, & qua anniuerſaria Regnum hoc terreſtre cum illo Cæleſti commutandum monſtrat.* Mirum interim, quàm paterna fuerit ſollicitudine, ne quod dimittebatur Regnum, detrimenti quid pateretur. Quippe à morbi vſque initiis peragi cœremonias iuſſit, quæ in ſacro Baptiſmate Delphini deſiderabántur, vt Succeſſori mox futuro nomen ſimul imponeretur. Tum Regni habenis Reginæ commiſſis, delectíſque Proceribus, quorum conſilio vteretur, quidquid eò vſque conſiliorum de Maieſtate Imperij, déque ſalute publica inierat, concredidit. Quod mirere autem, ipſis conuocatis, & conſultare coram ſe, tanquam iam fatis defuncto iuſſis, ſpectare voluit quemadmodum res perageretur, cùm ampliùs non eſſet. Voluit & deinceps continenter penè, ac pridie etiam, quàm obierit, cognoſcere ipſe, ac ſtatuere quidquid incidit rerum gerendarum. Accipiens ſub id temporis, aſſenſiſſe demùm Hiſpanum vt proximo Iulio conuenientes Munſterum Legati de Pace ineunda feriò agerent. *O me*, inquit, *fœlicem, qui beandum breui meum Populum futura pace prouideo! O, ſi mihi tantum ſuppeteret vita, quàm eò totis viribus, ardentérque incumberem? nunc quia me Deus, ad ſe vocat; illum ſaltem coram orare, quo vſque exerem, pacémque obtineam, nunquam deſinam.* Idem & ſæpiùs aliàs repetiit, teſtatus, ſi optare ſibi diuturniorem vitam liceret, eo ſolùm fine optaturum, vt & *Regno ſuo pacem quæreret, & ſibi Diuinam clementiam pœnitudine conciliaret.* Nempe inter has Regni curas, nunquam ſingularis, veræque pietatis affectum depoſuit. Sic ſtatas quidem horas negotiis cognoſcendis adhibuit; ſed & ſtatas etiam ſacris Martyrum hiſtoriis prælegendis habuit. Sic Liberos quidem Reginæ cum rerum ſumma commendauit, Fratríque etiam, & Condæo, ac pro ſuo cuiuſque gradu Proceribus cæteris; ſed & fauſta omnia à Deo apprecatus, Patriarcharum more ipſis benedixit. Sic & omneis ſeſe adeunteis, ſalutanteíſque reſalutauit; & bona ſemper verba, aut conſolatoria, aut admonitoria adiunxit. Teſtantibus luctum Forcæo, & Caſtilionæo, Mareſcallis; *Ne mihi*, inquit, *condolete, qui ſum in procinctu, vt ad Deum pergam, ſed vobis potiùs, qui præter rectam ſalutis viam incedítis.* Parenti meo à Tertiana conualeſcenti maciem oſtendit, & *Vide*, inquit, *vt hominem conditio Regia non eximat à conditione mortalitatis.* Eadem Liencurio demonſtrata familiare illud ſubiecit, *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuerteris.* Chirurgo quoque cubiculario, Bontano ſcilicet veſtrati, eo ipſo die, quo obiit, *congruum iam profectò, vt repetam terram, qui iam præter terram olere nihil videor.* Addam-ne alia, quæ ad eundem aliquoties dixit, aut etiam repetiit? *Si obſeruâris*, inquit, *me in delirium incidere, tuæ eſto curæ, vt mundus, compoſitúſque ſemper inueniar, & ſtatim atque obiero, memento abluere cadauer.* Ac rurſus. *Exſecato me quidem*, inquit, *ſed iam penitùs frigidum, triduóque etiam exſpectato.* Innuente verò illo, cadauer demortui morbo hominis non poſſe tamdiu aſſeruari, *vt igitur*, inquit, *videbitur fiat.* Quid memorem verò reſpectantem ſæpius, quà feneſtris apertis licuit, Sandionyſianum Oppidum, commeminiſſe, *ſe illeic breui ſuis Patribus appoſitum iri, & cum ſint viæ geminæ*, inquit, *qui cadauer meum illûc transferent, eâ, quæ prolixior eſt quidem, ſed commodior tamen incedant.* Iuſſit & noctu transferri ſe, ac ſine pompa ſepeliri. Stupendum intereà illum his de rebus ita ſermones conſeruiſſe, vt ſi ſe attinuiſſent nihil, vt ſi ſpectaſſent ad alios, vt ſi de familiaribus, ſolitíſque negotiis fuiſſent. Scilicet ea ſemper apparuit ſerenitate, tranquillitate, ſecuritate animi, vt perſuadeat quod ante dixi, poſſe Mortalium neminem aut conſtantiùs oppetere, aut imperturbatius opperiri mortem.

Hæc ſunt, BERECVLI, quæ optimus Princeps, ſua illa oris ſuauitate, quantum quidem memoriâ complecti potui, enarrauit. Prætereo enim quæ ſubiunxit de exemplo Maximi Regis ad quod ſeſe componere Orbem iam totum ſit conſentaneum. De Prouidentia, qua contigit & regnare illum XXXIII. annos, ſecundum menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & exquiſitè adeò complere huiuſcemodi numerum, vt Magi fuerint ipſi iuſtiùs, quàm Platoni olim ſacrificaturi. De ſanctitate, qua par eſt credere Regem optimum euectum in Cælum, ac promeritum adeò opportunam, inſignémque victoriam à generoſo Principe Enguenij Duce reportatam. De fœlicitate, quæ ſub tam auguſto Regimine ſperanda eſt, educato interim Rege ſub eius Matris auſpiciis, quæ Senatori exaggeranti Infantis pulcritudinem, *Ego verò*, inquit, *dabo operam ne minùs ſit bonus, quàm pulcer.* Plura ſunt, quæ ex ipſo coram audire breui poteris, iam enim comparatus eſt, vt proximis feſtis exactis diſcedat. Habebis verò interim iſta, non quibus tibi fiat ſatis, ſed quibus reputare debeas nihil amplius ſperari potuiſſe ex me, licet obſequentiſſimo, & obſeruantiſſimo tui. Qualiacunque ſint, ipſis fruere, & benè, imò optimè Vale. Scribebam Pariſiis, XI. Kal. Iun. M. DC. XLIII.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

FAcio tandem ſatis, SORBERI; mitto ſcilicet quem iamdudum efflagitaſti Codicem meorum aduerſus Carteſij Metaphyſi-

phyſicam Inſtantiarum. Niſi ptiùs feci, &c. Pariſiis, v. Eid. Iun. M. DC. XLIII. *Habetur ſub titulo, Diſquiſitio Metaphyſica, ſeu dubitationes & Inſtantiæ aduerſus Renati Carteſij Metaphyſicam.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

EN reſumo nunc calamum, quando te iam coram affari non poſſum. Facio verò, quia tametſi in itinere adhuc ſis; prouideo tamen literas meas tibi ſub ipſum-met ingreſſum in Prouinciam redditum iri. Hinc vt ipſe proſperum iter, fauſtáque omnia apprecor; ſic literæ meæ, quòd fœliciter acceſſeris gratulabuntur; ac ne inter acclamationes, quibus te conciues excipient, ipſe ſolus videar tacere, præſtabunt. Accipies vnà Exemplum meæ ad Naudæum Epiſtolæ, agnoſcéſque eam ipſam eſſe, quam Eſcueni dum dignareris cubiculum inuiſere, me ſcriptitantem obſeruitaſti. Erit & vnum quod Bervillæ, te volente, donabitur; reliquus ille faſciculus ad Bereculium deſtinatur. Is teſtabitur accepiſſe ſe, quem extremorum Regis verborum Commentatiolum ipſe dictaſti, & vt ad illum perſcribere mihi liceret, aſſenſiſti. Viue in annos Neſtoreos, ac benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, pridie Eid. Iun. M. DC. XLIII.

GODEFRIDO VVENDELINO *Condatenſi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

PAucæ horæ ſunt, ex quo datis ad F. Langerenum literis, tum te rediuiuum ſum congratulatus, &c. Pariſiis Eid. Iunij, M. DC. XLIII. *Habetur ſub Titulo, Solſtitialis altitudo Maſſilienſis.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

SPes eſt, vt iſtæ literæ te iam Aquis-Sextiis receptum conueniant. Faxit Deus ter-Maximus, vt inaudiamus totum iter tibi proſperè ſucceſſiſſe. Cùm inuiſiſſem nudius-tertius præclarum illum Abbatem tuum, vt ſi quid haberet abs te, renunciaret; is teſtatus eſt nihil habere ſe, ex quo fuit ad te Andreas remiſſus. Craſtina luce, Deo propitio, accipiemus quemadmodum Lugdunum ſuperaueris, & Campinius ne fuerit reliquum iter comitatus; an paucos dies aſſumpſerit, quibus ſit te conſequuturus. Nôris iam quid rerum nouarum & heic, & iſtheic contigerit. Fœlicem te, cui Deus finxit præcordia de meliore luto; quàm vt caſibus hiſce temerentur. Eſt animus tibi, rerúmque prudens, & ſecundis temporibus, dubiíſque rectus, quamobrem is ſemper ſui ſimilis, hæc per negotia liber emerget. Nulla tibi opus Sibylla, quæ non cedendum malis admoneat; ſed contrà, quà fortuna ſinet, eundum eſſe audentiùs: quippe cùm tibi fortunæ loco diuina Prouidentia ſit, ipſi totum te (præſtans interim quidquid Virum bonum, generoſúmque Principem addecet præſtare) committis. Id age ſemper, OPTIME PRINCEPS, & longum viue ac benè Vale. Pariſiis, XIII. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiit nudius-quartus in hanc Ciuitatem Hugo ille Ebredunenſis, cui ante duos annos ius Procurationis totius Cleri conceſſeram; quíque ſpeciali nutu Regis, Cardinaliſque abire iuſſus, reuocatus à Clero eſt. Is dum hæc ſcribo, eſt in procinctu, vt reſtituatur in integrum, ac deinceps procuratione inſequens biennium fungatur; & quia ius, fáſque exigunt, vt quantum reſtat temporis, tantum me præſtet eius iacturæ, quam ſimul ſum paſſus, indemnem, ideò præſtolor rei euentum, vt ſi quid fortè ſerus veſper ſit in mei gratiam vecturus, experiar. Exopto certè, non alio fine, quàm vt (quod aliàs ſum conqueſtus) alieno ære me eximam, maximéque erga Campinium, in quo non poſſum profectò aliud, quàm bonitatem nimiam cauſari. Habes Tolone iuuenem egregium nomine Vitræum, cui copiarum Naualium plurima, vt audio, eſt commiſſa cura. Quæſo ſi quæpiam ſe offerat gratificandi ipſi occaſio, illam mei causâ non inſuauem habeas. Is & eximia eſt indole mihi à puero vſque perſpecta, & Parentem habet, quicum mihi arcta, valdéque antiqua eſt neceſſitudo. Itaque, ſi quia tu me amas, ille ſe amari à me ſenſerit, res ſanè continget, qua mihi eſſe iucundior vlla non poſſit. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VI. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

SPeramus tandem proxima occaſione accipere tuum in Prouinciam appulſum. Faxit Deus ter-Maximus, vt talis fuerit, qualem voueo; fauſtiſſimus videlicet. Hugonis inſtauratio de qua ad te nuper ſcribebam, decreta quidem à Clero fuit; ſed ille tamen nondum voluit ſe in negotia ingerere, donec Regina factum probârit, quod ſeſe Prior Sandionyſianus decreto oppoſuerit, ac Sanitienſem Epiſcopum procuratione ad hoc tranſmiſſa, ſuarum habuerit partium fautorem. Literas ecce habeo à Medico claro, Amiciſſimóque Dauide Lautaretio, apud Dinienſeis Conſulum primo, quibus ardenter expetit, vt pergam tibi eam Ciuitatem, quæ & mea ſit, commen

commendare. Ego verò nihil arbitror necesse commendationem repetere, cùm sic me ames, vt non possis quidquid habere cordi me semel nôris, non meminisse. Rescribam tamen rem præstitam, addámque me confidere, vt sis non modò Ciuitatem, quæ mihi est carissima, sed ipsum quoque Lautaretium, virum & eximiæ virtutis, & singularis in me amoris, summa gratiâ prosequuturus. Optimè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, VI. Non. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NOndum accepi, OPTIME PRINCEPS, peruenisse te Aquas-Sextias, sed fuisse tamen in procinctu vt Arelatis eo pergeres. Ita renunciauit Andreas, qui & omnia heic successisse tuis pro votis certiorem fecit. Fortunet Deus omnia, téque imprimis per hosce æstus, eáque in regione incolumen seruet. Campinius, quantum coniicio, debet iam conuenisse te, Vir, quem tu sic amas, qui te sic obseruat. Est sanè cur Virum tibi gratuler, quicum possis omnia, perinde ac tecum. Discessura heinc eius vxor proxima hebdomade est, quæ te quoque & totam familiam venerationi maximæ habet. Nihil de optimo Abbate, déque nostro Luillerio dico, nosti enim quo cultu te suspiciant, atque reuereantur. Me quod attinet, quis erga te sim, vel innuere superuacaneum. Pauca ad Berecullium scribo; patere, quæso, Bervilla nôrit, quam ipsi annuncio plurimam salutem. Tu & longùm Viue, & optimè Vale. Parisiis, VI. Eid. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

ACcepi demum & aliorum, & suauissimis tuis literis, te Aquas-Sextias incolumen per medios æstus accessisse. Quàm id iucundum fuerit, ipse vel ex eo, quo te veneror affectu coniicere potes. Quas vicissitudines notas, admirabiles sanè sunt; sed ea est conditio rerum humanarum. Vix erit, cur Posteri credant; sed iis nempe, quibus perspecta ipsa inconstantiæ constantia non erit. Heinc tu omnia reputans noua, à Sapiente non diffides, qui habens omnia vetera, etiam nouitatem rem habuit non nouam. Fœlix interim tua mens, quæ tot inter motus immota consistit, & sublimis, mortalia omnia, velut ex Cælesti arce despicit. Deuinxisti me nimiùm, cum meam Commentatiunculam adeò auidè pellegisti. Si quid in ea fuit tuis oculis dignum, id ipsum fuit, quod tu meas aureis fueras dignatus permulcere. Cæterùm meministi-ne, qua te ante discessum tuum de recogitandis mecum vitæ annis quæsierim interpellatione? Beabis profectò, si occœperis, à Natalitiis vsque exorsus. Suppetent haud-dubiè horæ aliquæ in singulas hebdomadas, quibus quid rerum egeris, aut quid tibi contigerit, intra saltem vnum, alterum-ve annum, & repetas mente, & chartis committas. Id vernaculè fieri poterit, & siue aliquod Epistolium, siue nullum adiunxeris, vt fasciculus literarum mitti. Quæ recensui coram heic non repeto; memento dumtaxat te mihi annuisse. Iuuerit prima occasione vitæ Parentum seriem ad te vsque natum vel breuiter retexere, intexeréque præ cæteris & tempus Coniugij, & communem Prolem. Succedente posteà licebit commemorare circunstantias temporis, ac loci, quibus natus es, quibus initiatus, quibus enutritus ad id vsque tempus, quo agnoscis esse in te memoriam antiquissimam tui. Cætera consequentibus expedies quàm facillimè, ratus præsertim te non debere scrupulosè contendere, ne quid prætereas, aut transferas; cum id, si quid fuerit, valeat postmodùm per schedas suppleri, atque emendari. Aggredere modò, ô PRINCIPVM DECVS, memor me eum esse cui depositum sit sacratissimum futurum. Vale intereà quàm optimè. Parisiis, XVI. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NE obliuiscar iterùm, ecce auspicor à salute, quam Mersennus, optimus ille, annunciari tibi per me exoptauit. Quam Andreas dixit abs te, fuit longè iucundissima: & maximè quia constitit te semper optimè valere. Nisi quod te nuper rogaui memoriæ satis hæreat, patere autem tantisper velli, ac te deinceps facilem da. Memento, nisi sis hodie incipiendo idoneus, neque etiam cras, aut perendie fore; ac in huius generis rebus procrastinationem eò ducere, vt facienda omnia infecta relinquat. Perrumpendum itaque est, & quocumque modo admouenda manus; cùm difficilius semper sit incipere, quàm emendare, si quid non benè cœperis. Cuius res sit molis morandum non est; aggrediendum modò, neque cogitandum quàm sit operæ quod restat immensum. Nempe id sensim minuitur, si modò quid detrahi cœptum; & quod immane initio est, temporis progressu tandem euanescit. Multis ictibus deiicitur quercus, vt vetus habet Adagium; ac memini aliàs proposuisse me exemplum viatoris, qui nihil moratus, quàm sit exiguum quod vno passu peragitur, ingreditur tamen, & nihil cogitans, conficit postremò magna interualla. Heinc est quamobrem te interpellem vt cum te aliunde Prouerbium non lateat, ἀρχὴ ἥμισυ παντός, *dimidium facti, qui cœpit habet*; ideò properes, neque te venturas differas in horas. Et forsan quidem nihil id necesse, quòd tu iam te accinxeris: verùm inculcasse nec quicquam nocebit, nec tu non boni consules pro eo, quo es erga me affectu. Vale, PRINCIPVM OPTIME. Parisiis, IX. Kal. Augusti. M. DC. XLIII.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, & Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn est mihi dicere promptum, VVENDELINE Clarissime, quàm suaueis habuerim tuas literas die mensis vndecima datas. Ex iis scilicet didici vt viuas, vt

vt valeas, vt ſtudeas, vt me, quo non potes habere tui obſeruantiorem, ames. Tametſi verò non ſatis agnoui an ad me ſcribens acceperis quem circiter medium ſuperioris menſis literarum faſciculum Naudæo noſtro credideram; eſt nihilominus cur mihi-met gaudeam quòd geminæ illæ meæ literæ ante ſeptennium traditæ ſeu nuper, ſeu recens peruenerint in tuas manus. Demirari ſatis non potui, quem ſignificaſti ſtupendum conſenſum obſeruatæ illius à me Eclipſeos Lunaris anno 1636. cum Lunaribus tuis Tabulis, neque enim poteſt contingere vt maior in rebus huius generis ſperari fœlicitas poſſit. Noſter quoque Bullialdus deprehendit hanc Eclipſin prout eſt à me obſeruata non potuiſſe ad conditas à ſe Philolaïcas Tabulas cæterarum inſtar quadrare. Sed vide nempe quod negotium fuerit ipſi quoque Tychoni creatum circa Eclipſin à ſe obſeruatam ſub finem Ianuarij, ex eius Epiſtola ad Longomontanum, quam retuli in ipſius Vita. An iſthæc verò fuit cauſa, cur ne ſuæ Lunari Theoriæ detraheret fidem, ipſam non inſeruit in Catalogū Eclipſium à ſe obſeruatarum, vt obiter adnotaui. Quod ſpectat ad illam anni 1628. talis eſt prorſus eius deſcriptio, qualem tecum communicatam Peireskius ab alio, quàm à me non accepit. Ipſe nempe ſum, qui eam obſeruaui præſente noſtro Galterio, ac vſus Quadrato cuius ipſe coſtas tribus pedibus Pariſienſibus cum ſemiſſe longas Tangentium more diuiſeram. Deſignaui Initium ex Sirio iam alto partibus tangent. 3870. hoc eſt 21. grad. 9. min. Immerſionem ex corde Hydræ iam alto 2525. hoc eſt, 14. grad. 0. min. Emerſionem ex eodem alto, 5440. hoc eſt, 28. grad. 33. min. Finem ex Pede Sin. Orionis adhuc alto 5010. hoc eſt, 26. grad. 37. min. neque in eorum deſignatione vllam rationem habui penumbræ, ſed patefactæ ſolummodò per Teleſcopium obſcuritatis. Tuum eſt meminiſſe, qua ratione ipſe, aut germani tui paria deſignaueritis; nam ego quidem, ſi quid vitij à me admiſſum fortaſſis fuit, qua ratione intelligam, corrigámque, non habeo. Quos de Eclipſibus libellos à Mœſtlino, VVelperóque editos commemoras, non incidere in meas manus. Eclipſin illam menſis Maij anni 1631. nobis quoque nubes in hac Ciuitate prorſus eripuerunt. Quantitas Eclipſeos quam obſeruaui Diniæ anno 1623. ac die Aprilis XIV. æſtimata fuit à me digitorum XI. ac ſemiſſis. Quoniam tametſi oculo nudo, atque etiam Radio falx lucis reſidua æſtimata fuit ſeſqui-digito; nihilominus Teleſcopio, & comparata ad Diametrum ♃ cui habita æqualis fuit, viſa eſt debere digito integro deminui; ídque ob Iouis Diametrum vix quicquam minuto maiorem. Si te fortè præterea iuuet noſſe quantitatem alterius Eclipſeos, quam obſeruaui etiam Diniæ, anno 1634. & die 14. Martij, ſcito illam fuiſſe digitorum præciſè XI. Contigit eius Finis Procyone adhuc ad Occaſum alto 31. grad. 55. min. ac proinde hora 11. min. 2. Et quia ipſiſſimum Initium obſeruare non licuit, ex Phaſibus tamen, per ſingulos ſemidigitos obſeruatis ante & poſt medium Eclipſeos, deduxi ipſum Medium contigiſſe hora 9. min. 21½. Quod exigis verò Eclipſeis horum poſtremorum annorum, ac illam imprimis, quæ contigit anno 1638. & die Decembris 20. ecce eam exſcribo, prout eſt inſerta in meos Commentariolos: hoc ſolùm præmittens, quòd fuit à me obſeruata Diniæ, apparatis pro more meo variis Phaſeon ſchematibus, in quibus ſemidiametrum vmbræ eſſe ſuppoſui non iam triplam (aut proximè) ad Lunæ ſemidiametrum, ſed partim duplam, partim duplam cum Semiſſe; partim proportionum inter has mediarum. Nempe experiētia me docuerat arcum vmbræ in diſco Lunæ eſſe portionem circuli, quàm vulgò habeatur minoris; cùm & nihil ſit opus heic inſinuem, quod aliunde pernoſſe potes, obſeruatum fuiſſe à me Lunæ Diametrum Apogeiæ quidem non niſi 0. grad. 26. min. 36. ſec. Perigeiæ verò 0. grad. 31. min. 6. ſec. vt Diametrum quoque Solis obſeruaui, Apogeij quidem 0. grad. 30. min. 12. ſec. Perigeij verò 0. grad. 31. min. 6. ſec.

Eclipſeos creſcentis Phaſes, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin attinet, quæ contigit anno 1641. & die Octobris 18. Accinxi me quidem cum iam adueniſſem Pariſios ad eam obſeruandam cum Viro Clariſſimo Iſmaële Bullialdo; ſed inuiderunt nobis nubes maiorem ſpectaculi partem. Quidquid obtinere tamen ex ea licuit, en vt ſubinde fuerit in Commentarios eoſdem relatum.

Cum Luna foret, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin anni 1642. ac diei Aprilis 14. (Decem-nouenalis poſt illam, quam primam obſeruaui Diniæ) accinxi me quidem quoque cum eodem Bullialdo, ac Religioſo optimo P. Georgio Furnerio Societatis IESV: Quid tamen nobis contigerit, planius erit cognoſcere ex Commentariorum excerpto. Sic ergo in illis inter cætera.

Sub horam XI. ipſum locum, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin eiuſdem anni 1642. ac diei 7. Octobris, (ſeu diei octauæ mane) præclarè me-met compararam cum eodem Patre Furnerio ad illius obſeruationem, ſed denſæ adeò fuere nubes, vt Luna ne minimum quidem ſe conſpiciendam præbuerit. Verſabatur per illud tempus iuuenis induſtrius Antonius Agarratus. Amanuenſis quondam meus inter copias Barcinonenſeis. Is autem fore Eclipſin præſentiens, & mihi gratificaturus ſeceſſit pauliſper ab Exercitu, & ſeſe quatenus licuit ad obſeruandum compoſuit. Cùm veniſſet poſtea Pariſios retulit ſe fuiſſe vnâ leucâ circiter ad ortum Ilerdæ (quæ vulgo *Lerida*, ſeu Leida,) ac obſeruaſſe quantum potuit, *Apparato nempe Quadrante, habitóque vnà Teleſcopio*, &c. *Vt in Commentarijs.*

Tu ex his proficies quantum poteris, & affectum ſaltem, quo vellem quidpiam exhibere magis exquiſitum probabis. Habeo adhuc in ſchedis fuiſſe Initium obſeruatum Lugduni, oculo ♉ alto 57. grad. 45. min. hoc eſt horâ 2. min. 46. & Totalem Immerſionem Viziliæ (vbi Polus attollitur 45. grad.

min. 5

min.5½ ad meridiem Gratianopoleos) Procyone alto 35. grad. 12. min. hoc est hora 3. min.27. quæ non congruunt quidem inter se spectata Meridianorum differentiâ & cum fiderim potiùs Viziliano obseruatori, Lugdunensis nihilominus cum Ilerdano, habita quoque Meridianorum ratione, magis congruit. Tu tamen omnia videris. Dabo operam, Deo benè propitio, vt quæ Eclipsis proximo Septembri instat, obseruetur quatenus Cælum fauerit, ac tecum statim communicetur. Agnoui ex literis tuis quam-eximiè bonus vir sit R. P. de Rheita, cùm tantum absit, vt propter meam Censuram succensuerit, quin potiùs tibi significârit se & illam gratam habere, & velle ea mihi nomine suo dici, quæ me rubore suffuderint. Itaque velim, si tibi vacet, ipsi vicissim significes me pectore pleno, affectúque sincero eius virtutem venerari, ac in eo esse, vt si quid egi, quod displicuerit, deuoueam, & quantum licet, velim non actum. *Lampadem* tuam non videram; quæ enim duo eius exempla fuerant ad Naudæum transmissa, ita distracta fuerant, vt neutrum potuisset ad me peruenire. Obstupui eam legens & sagacitatem, & solertiam tuam, exoptóque quam-maximè, vt quæ præclara Paradoxa dudum concepisti, ac iam parturis, fausto denique Sidere nascantur. Proh! quàm arrisere tuæ illæ in Iudiciariam coruscationes? quàm expetij, vt etiam te fulminantem experiretur. Quod me interim tanti facis, dum innominatum non sinis, id & nimium est, & nimij amoris. De lapidis casu ex Terræ superficie in centrum intra 12. potiùs, quàm 20. horæ minuta, quî colligi valeat, non satis percipio. Extulerat Keplerus Solem semidiametris Terrenis 13876. Tu 524. superadiicis; hui, quo argumento? resalutat te optimus Petauius, qui etiam rediuiuum te est gratulatus quam-plurimum; resalutat quoque Præclarus Naudæus, qui etiam bis, térque, ne negligerem inculcauit. Saluta tu Amicos eosdem, quorum mentionem factam habes superioribus literis, & longùm Viue, ac semper Vale. Parisiis III. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

ET hac adhuc vice in aurem obgannio, vt si id nondum occœperis, quod iteratò rogatus es, meminisse possis occipiendum esse. Non video profectò quî te differas, cùm possis nulla fructiosiore occupatione distineri. Nam, & quod iubet Oraculum, cognitioni tui vacabis, & disquirendo quis fueris, agnoscendóque moliri-ne aliquid melius potueris, intelliges quem esse te inposterùm sit consentaneum. Imitaberis & Principes Viros, qui de Vita, rebúsque gestis scripsere commentarios, quibúsque non habet Historia aut generosiores, aut innocentiores. Id fiet per schedas; sed interim tamen ego sic compingam, sicque adseruabo, vt ipse tu olim rem cognoscere, téque in ea agnoscere sis suauissimum habiturus. Tunc & iuuabit meminisse, & intexere si quid deerit, & detrahere, si quid efferetur; & transponere si quid non quadrabit; & membris, articulísque congruo situ dispositis adhibere carnem, ac vitalem succum. Id tamen, vt fieri aliquando possit, incipiendum maturè est ab elementis rudissimis; neque enim fœtus vllus consummatur, qui non initio informis sit, neque exquisitum erit vnquam opus, cuius sperabuntur exordia perfecta. Maturè ergo aggredere; nam donec mora moram trahit, ante initia consistitur; & præscinditur spes omnis prouectus. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Kal. Aug. M. DC. XLIII.

EIDEM.

HOc vnum addo, OPTIME PRINCEPS, ad superiores literas, non esse quamobrem verearis, ne vanitati res vertatur, si non mihi modò, verùm etiam aliis fortassis innotuerit. Nam primùm quidem, si ita probes, res ita agetur te inter, & me, vt nemo futurus sit conscius, & quidquid mihi dixeris, lapidi fuisse dictum videatur. Deinde verò cùm te Deus eâ gratiâ donauerit, vt haberi possis eximium Virtutis exemplum inter Principes; non est profectò inuidendum, si qualis es, talis non esse, & olim fuisse existimeris. Sic autem loquor, securus tantum abesse, vt exinde vanâ gestias gloriolâ, quin descendas potiùs in te, vt agnoscas gratus-ne sis in Diuinam munificentiam. Heinc prouidendum quidem est, tibi, quòd & quantum noui, peroptimè facis, ne animus tuus ob egregias doteis efferatur, & insolescat; ne te illas merito tuo, potiusquam ex mera Dei dignatione habere præsumas, ne te reputes esse aliquid, & si qui sunt tui dissimiles, damnes; aliáque id genus, quæ diuinum Verbum in Pharisæis improbat, quæque spem præscindunt æternæ mercedis. Verùm seruatâ, quæ par est moderatione animi, nôsti Præceptum esse Diuinum, vt coram hominibus luceas, quò illi videntes tua opera bona, gloriam referant ad Cælestem Patrem. Quare & debes te exemplum; ne sint, qui putent fieri non posse, vt cum splendore isto Natalium, cúmque hac tua tanta fortuna cohærere Virtus perfecta non valeat; & teneris, cùm sentias te non tibi solùm esse natum, adiuuare quam-plurimos qui se profectò comparabunt ad virtutem Heroïcam, cùm te illum habuerint, cuius imitatione teneantur. Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VII. Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Literas hasce iam obsignâram, cùm bona sorte fuere ad me suauissimæ tuæ postremæ perlatæ. De ipsis nihil aliud attexere vacat, nisi quòd gratias plurimas ob te mihi annuentem habeo. Cætera Deo benè propitio proxima statim occasione.

Ad

Ad Venerandum Senem, IOSEPHVM GALTERIVM, *Doctorem Theologum, Priorem ac Dominum Valletæ, Amicorum antiquissimum,*

PETRVS GASSENDVS S.

ECquid miraris, OPTIME SENEX, Morinum nostrum remisisse veteri amicitiæ nuncium, edito aduersum me libro, in quo vltrò inoffensúsque, sese infensissimum gessit? An non tibi pridem perspectus eiusce viri genius? is nempe, &c. Parisiis, IV. Eid. Sextil. M. DC. XLIII. *Habetur sub Titulo, Ad librum Ioannis Baptistæ Morini, cui titulus Alæ Telluris fractæ, Epistola.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

GRatias iam egi ob pronam tuam in vota mea voluntatem. Eas iam repeto, ac te solum oro, vt quam-primùm vacauerit, memineris stare promissis. Inaudieram iam aliquid de ista, quam commemoras hominum nostratium factione. Faxit Deus ter-Maximus, vt illi in viam redeant, & qua fœlicitate sunt, dum te talem habent, agnoscant. Dolui maximè nostrum illum ad eorum parteis accessisse, neque potui alia ratione eius mentem interpretari, quam vt voluerit apud illos pleniorem fidem quærere, quò posset ipsos faciliùs restituere in bonam frugem. Audio illorum præcipuos vnà cum ipso huc aduenturos; non capio tamen quid valeant, nisi te habuerint propitium, sperare. Non nôrunt adhuc se alterâ qua lactabantur spe excidisse; an-non frustrabuntur quoque alterâ, nisi id fortè prouiderint, vt te geras intercessorem. Gratulor tibi noua trophæa, quæ generosissimus Princeps Consobrinus tuus proximis diebus retulit ex *Theonu-Villæ* expugnatione. Gloriosissimus certè ille, & dignissimus sanguine vtroque, quo cum ipso communicas. Vtinam illum Deus, vt vnum ex præcipuis Galliæ columinibus incolumen seruet. Tu OPTIME PRINCEPS, & meum Decus Vale. Parisiis, postridie Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Admodùm Reuerendo, Religiosissimo, & Doctissimo Viro P. HONORATO FABRO *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

REddidit mihi germanus tuus, eximiæ comitatis vir, quas voluisti mihi per ipsum literas ratæ & doctrinæ, & humanitatis plenissimas dari. Cùm omnia certè suspexerim, tum imprimis illam effusam, singularémque bonitatem, quâ me ignotum, immerentémque, inexspectata adeò amoris testificatione obruendum censuisti. Nam insinuâram quidem germano suauissimum fore, si quando daretur tuas illas de Cælestium motuum Physicis causis speculationes per-egregias cognoscere; at te idcircò obsequuturum, & tam cumulatè præsertim, vt iure non debueram, ita nec reapsè profectò sperâram. Itaque gratias impareis quidem, sed qualeis tamen possum, habeo; confisus te meam saltem erga te pronam voluntatem esse probaturum. Miratus iam fueram tuum illum Tractatum *de Coloribus*, tametsi neque integrum, neque nisi cursim legendum concessum; nunc verò accipiens totam Physicam pari à te studio excultam, & vel vnicum *de Motu* argumentum illustratum plusquam triginta propositionum centuriis, & stupeo, & sæculo nostro prodiisse Virum gratulor, qui quam diuinus Artifex Mathesin implicuit tanto operi, explicare vt generosè, sic fœliciter aggrediatur. Quas te aduersus Copernicum excogitasse rationes dicis, dignæ erunt haud-dubiè tua illa solertia: siquidem, tametsi non satis perspicio, quid ex tarditate eius partis rotæ, quæ aduersam axi viam tenet possit in ipsum colligi; auguror tamen te exinde rationem texuisse validissimam, vel ex eo, quòd Terram quiescentem supponis, vbi de motu Cælestium Physicâ causâ sermonem instituis. Sanè verò quiete Terræ in centro Mundi supposita, nulla potuit Hypothesis (quantum quidem possum mente assequi) ingeniosior excogitari. Hactenus enim permulti quidem Planetarum motus per spiras, celerioremque Firmamenti circumductionem in Occasum peragi autumauerant; at nemo perinde causam Physicam spirarum istarum dicere tentârat; túque rem ita aggressus es, vt simul ipsam reddidisse verisimillimam videaris. Quippe tametsi cæteræ quoque Suppositiones dubium patiantur; ille tamen spiralis motus, cuius sint gyri angustiores ad Tropicos, explicatiores ad Æquatorem, adeò perspicuè declaratur ex compositione recti accelerati, & circularis æquabilis, vt nihil sit procliuius, quàm existimare rem eo peragi, quo deducis modo. Quin-etiam itus, reditúsque ex Tropico in Tropicum eam habent Analogiam ad eos excursus, recursúsque, quos non improbabile sit peractum ire lapidem in perforatam Terram dimissum; itémque ad vibrationes, reuibrationésque ponderis funipenduli, vt rem non intellectu modò, sed oculis penè cernere videamur. Et quamuis ex tua Positione acceleratio motus recti videatur futura secundum rationem, quâ Sinuum versorum incrementum fit, quæque non-nihil differt ab ea quam Galileus, Mersennúsque, &, si fas dicere, etiam ego, obseruitare visi sumus; attamen circa ipsa initia discrimen est adeò insensibile, vt possit penè ad obseruandi difficultatem reuocari. Siquidem vt nuper scribebam ad Amicorum aliquem, diligentiam propè omnem superat, discernere an sit progressio iuxta numeros

meros integros 1. 3. 5. 7. 9. An iuxta hoſce 1. $2\frac{11}{12}$ $4\frac{3}{4}$ $6\frac{2}{3}$ $8\frac{1}{2}$ &c. Idem porrò dico de aſſerta à te conſtitutione Apogæi, déque eius motu (& ne ipſo quidem æquabili) in conſequentia, de inuariata excentricitate, & (quod mihi pene probatum) de inuariata ſimiliter obliquitate Eclipticæ; de præceſſione Æquinoctiorum, déque turbinatione Solis,& ſi quæ ſint alia, quæ Hypotheſin Solaris motus attineant. Quippe, quantum-vis nonnulla ſint tum operæ difficilioris, tum Intellectus abſtruſioris; vniuerſa tamen demonſtrant quo ſis ingenio, & animo ad quidvis quantumlibet arduum exſuperandum comparatus. Quanquam enim tu is non es, qui motum illum prodromum, quem ſupponi poſſe Galileus cenſuit, ita ſeriò accipias, quaſi reuerâ aut neceſſariò in conditu rerum fuerit aliquis; nihilominus ipſum adeò ſcitè atque appoſitè vſurpas, vt inde penè tam facilè Cæleſtium motuum originem, varietatémque explices, quàm qui vſurpant fluxum puncti, explicare ſolent creationem, accidentiáque dimenſionum. Heinc deuinxiſti me ſanè nimiùm, cùm reſcire voluiſti me quàm hæc præclarè excogitâris; ac proinde viam quaſi ſtraueris ad inueſtigandum vberiùs Phyſicam cauſam tum præcipuam, tum organicam motionum Cæleſtium. Nimirùm ſpes eſt, vt pro tua ſagacitate, atque ſolertia, diſquiſitionem hanc promouens, facem præferas, qua quæ tenebræ adhuc ſuperſunt, diſcutiantur. Perge itaque rem facturus dignam præclariſſima indole, dignam non eruditа minùs, quàm illuſtri familia; dignam Societate, quam quidquid eſt rarum, ſublime, magnificum decet. Sic verò habe me vt honori, ſic fœlicitati magnæ vertere, quod fueris non modò cooptare me, ſed accerſere etiam in tui amicitiam dignatus. Quantò certè me tibi obſtrictiorem vel ex hoc vno capite ſentio, tantò daturus ſum operam, ne tua de me opinione, tuóque affectu me indignum probem. Vale, Literatorum Decus,& me,vt amare cœpiſti,ſic perge. Pariſiis, XIII. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

AN narrabo tibi, quod mihi (dormienti, neſcio, an vigilanti) ſuperiore nocte contigit inſomnium? Meditabar quî fieri poſſet, vt tot iam tentatis remediis, nullum non impar hactenus fuiſſet Filio tibi cariſſimo, ac tantæ ſpei perſanando. Subiit verò me cogitatio curationum admirandarum, quas ad Balnea, Thermáſque noſtras Dinienſeis peractas cognôram; ac tum, quid-ni,inquam, ſi illuc deferretur illuſtris Infans, ſanitatem recuperaret? An-non, ſi malignus eſt humor, qui meatus obſtruxerit, eámque, quam memorant, neruorum infirmitatem fecerit,adeſt tum aqua ad exſoluendum, tum Crypte ſudatoria ad educendum comparata? An-non illeic innumeri, qui ſint neruorum aut debilium, aut decurtatorum Paralytici annis ſingulis conualeſcunt? Et non-ne opus dumtaxat foret ſingulari prudentia in temperando vſu pro morbi, ætatis,virium conditione? Dicere non poſſum ſomnus-ne deinceps me inuaſerit, an continens fuerit; at cum-primùm fui poſtmodùm ſub auroram expergefactus, ea cogitatio ſic rediit, vt cenſuerim illam qualiſcunque foret, eſſe tibi ſignificandam. Itaque hoc ipſum iam præſto, & cùm par non ſit, vt meis inſomniis, ac tanta præſertim in re fidem adhibeas aliquam, addo tamen te rem facturum Paterno ſtudio non indignam, ſi Lautaretium Medicum accerſiueris conſulendum. Non ſanè quòd iſteic deſint Medici, qui noſtri eiuſmodi Balnei, vaporariíque ſint apprimè gnari; ſed quòd degens illeic Lautaretius, illáque præſertim, qua eſt ſagacitate, & diligentia, rem cognoſcere præ cæteris poſſit. Vtcumque fuerit, ſaltem ad te hæc perſcripſiſſe nihil nocebit. Vale, PRINCIPVM, Vale meum Decus. Pariſiis, XII. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

BEaſti me, OPTIME PRINCEPS, cùm iteratò feciſti ſpem eorum, quos petij commentariorum. Comperta mihi iampridem fuerat animi tui moderatio,neque ego non ſenſi me tui pudoris pulſare fores; ſed nempe ideò non deſtiti,quòd ratus fuerim eſſe te de meo candore ſecurum. Aggredere itaque ſolùm,& quo quidem modo ipſe inſtituiſti, is enim peregregius eſt. Hoc vnum te quæſo, ne te ſingularis, de qua dixi, modeſtia ad celandum quidpiam quod videri poſſit laudabile eſſe,compellat. Quippe id in meum ſic effundes ſinum, vt cenſere poſſis in tuo conſtitiſſe. Commemini, exempli gratiâ ſed non tamen ſatis diſertè, conſeruiſſe te neſcio quos ſermones cum Condæo Principe, tempore nuptiarum ipſius; cum Duce Mon-morantio, quo tempore neſcio quid ipſi interuenit diſſidij cum Henrico Magno, dum te aliquando inter Pueros quoſdam Primores vnum requireret,& alia id genus,quæ mihi noluerim omninò abs te reticeri. Huiuſcemodi quoque ſunt,quæ te tam carum cum cæteris,tum præſertim Auo tuo reddiderunt. Vale, ô DECVS PRINCIPVM,& quò lætus pergis inde fœlix redi. Pariſiis, V. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

QVocumque ſcribas idiomate, rem mihi periucundam facis. Perſcripſit ad me optimus Campinius quantum ſe tibi deuinctum ſentiat; ne dubita verò quin affectus ille, quo eſt erga te animatus, in dies excreſcat. Facis profectò pro ſingulari animi tui moderatione, cùm te ſic demittis, tuámque induſtriam, quæ quanta ſit, noui, ſic attemperas; facis pro eximia Sapientia, cùm ſi quid poteſt

poteſt tœdij, moleſtiæ-ve interuenire, hoc & ſale condis, & melle dulcoras; ſed tu cordatiſſimus nempe, qui pari ſtudio quamcumque Spartam nanciſceris, ipſam exornas. Chorezius nihil de caritate Teleſcopiorum ſuorum remiſit. Vnum heic habebis cum geniculo, & mordaci cochleola, ſuſtentaculo ligneo inſerenda. Eſt canaliculus præterea, cui adhibitum præſtare poſſit Microſcopij vſum; verùm cùm is ſit longior cubito, alia occaſione erit tranſmittendus. Vale. Pariſiis, v. Kalendas Septembris. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Dici non poteſt, OPTIME PRINCEPS, quanta lætitia fuerim perfuſus, cùm in faſciculo librorum, quos voluiſti miſſos ad me, tuas non modò literas, verùm etiam commentariorum quaſi primitias concluſas habui. Quàm ſuaue autem putas, fuit, candorem illum agnoſcere, quo recenſuiſti omnia, neque timuiſti, ne ea ſecus, quàm ſe haberent, interpretarer. Hærere certè ex eo non debui, quin fiducia tibi foret de me plena, ac réputares poſſe te mecum, perinde ac tecum ſerere ſermones. Et quantum quidem poſſis, docebit te dies, exſcripſi interea ſchedam integram, ipſúmque ad te iam remitto autographum, vt certior euadas nihil harum rerum tua ipſius manu ſcriptum remanere. Nec verò ſecus de cæteris, quæ deinceps ad me tranſdere dignaberis agam; quæſo te ſolùm, ne id præſtare, quantum per negotia licebit, omittas. Quippe plurima quidem ſunt, quæ te rogatum præterea circa primum iſtum commentarium velim; ſed nolo te interturbare, cùm abundè interim ſit, quod rem per ſumma, ac præcipua pro temporum ſerie capita enarres. Scilicet hæc vbi fuerint abſoluta, retexemus ſpecialiùs omnia, & circumſtantias intertexemus, quarum licet tibi videaris oblitus, percontando tamen dabo operam, vt excitari memoria poſſit. Quàm difficilia euaſerint tempora, mihi non ignotum; verùm ſpes eſt fore, vt breui miteſcant, & Cælum hiſce nubilis variè turbatum ſerenetur. De libris tranſmiſſis id cepi conſilij, vt res cum viris optimis Merſenno, Hilarione, Nizzerone communicetur, ij enim vt ſunt eruditi, & ſui inſtituti, ſodaliúmque amantes, ſic opportunè prouidebunt per quos-nam ex ſuis libri offerantur. Siquidem videri indecorum poſſet, & inſtituto iniurium, ſi alienus quiſpiam ſe ingereret in rem ſpectantem ad hominem, qui nomen dedit Sodalitati. Concredam proinde illis ipſos libros, ratus te non malè conſultum id ire. Nihil attexo rerum nouarum, tametſi eæ ſint, quas noſſe interſit; ſed nimirùm qui tua curant, norúntque omnia præclariùs, iſto me ſubleuant labore. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præſidium & Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Non. Septemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

Nihil eſt noui, quod ad te ſcribam. Nam quod ſpectat quidem ad cariſſimi tibi Viri inſtaurationem, ob quam vt tui cauſa lætor, ita impensè gratulor, res fiet abundè perſpecta per tuos. Remiſi nuper id Schedion, quod dignatus fueras ad me mittere, ſperóque fore vt deinceps conſimilia recipiam, quantum certè tibi per ea quibus diſtineris negotia, licebit. Libros commiſi Patribus, de quibus poſtrema occaſione ſcripſi. Dixit Merſennus ſe argumentum ex ipſis Authoris literis iam noſſe, omnéſque ſimul receperunt deliberaturos ſe cum ſuo illo virorum optimo Challouio per quos & libri offerantur, & votis Authoris ſatisfiat, ac mihi rem poſteà ſignificaturos, cuius poſſim te facere certiorem. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, III. Eid. Septemb. M. DC. XLIII.

Hæc iam ſcripſeram, cùm reddita mihi poſtrema tua litera fuerunt. Et vix quidem vacauit ſchedium ipſis adiunctum exſcribere. Perfeci tamen, quare & ipſum cum hoc Epiſtolio recipies. Condonabis autem, ſi de argumento literarum nihil reponam; exſcriptio illa videlicet nihil temporis reliquum fecit. Vale iterum.

Clariſſimo, & Doctiſſimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Qvas ad me geminas dediſti ante duos menſeis literas accepi ſolùm nudius-tertiùs. Commiſi verò ſtatim Amico quas ad Petrum Fabrum vnà deſtinaſti, & commendaui ſollicitè, vt virum ad tibi reſcribendum inſtiget. Nimia porrò eſt bonitas, qua me pergis obſtringere, cùm nihil tam diuturno offenſus ſilentio nihil de ſingulari tuo erga me affectu remittis. Et potes ſanè eſſe de mea in te propenſione ſecurus; ſed interim tamen niſi prorſus bonus, non poſſes hanc meam negligentiam tantam conſulere boni. Per-gratum fuit cognoſcere quem attexuiſti Indicem præſtantiſſimum tuorum Operum, is quippe vt ſaliuam mouit, ita editionis impatientiam fecit. Mirè interea me delectauit, quòd vnum verſari ſub prælo agnoui; vtinam & id breui prodeat, & cætera mox conſequantur. Quod renuncias de optimo, præclariſſimóque Liceto, nouum mihi penitùs eſt, niſi quantum noui ex Naudæo noſtro editum pridem ab eo librum *de luce Lunæ ſecundaria in Galileum τὸν μακαρίτην, ac partim etiam aduerſum me*: ſiquidem neque quod exemplum, neque quas inſinuas literas ad me peruenerunt. Beabis me verò, ſi libri Exemplum tranſmitti ad me procurauerís; non tam profectò quòd in illo res agatur mea, quàm quòd ſit iucundiſſimum habere atque aſſeruare tanti amici monimentum. Id poterit, quantum opinor, Genuenſi internuntio tradi, & ad optimum Principem, ínque mea Prouincia Pro-Regem rectà dirigi, inuolucro ſolùm ſuperaddito, quod Epigraphen iſtam præferat,

præferat, *A Monseigneur, Monseigneur le Comte d'Alais Gouuerneur, & Lieutenant general pour le Roy en Prouence.* Ille scilicet ita amat me, vt & volens ipsum excepturus sit, & iussurus statim vt ad me transdatur. Interim, si quidpiam fortè literarum ad eximium Licetum des, quæso te, illum iubeas, & saluere meo nomine, & rescire neminem esse apud quem possit eius virtus, atque eruditio fieri commendatior. Velim etiam vt plurimam Clarissimo Medico Sebastiano Baldo annuncies salutem. Tu benè Vale. Parisiis, XIV. Kalendas Octob. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

TErtium cum tuis literis nuper datis accepi Schedion, id verò cæterorum instar exscriptum cum hisce remitto. Cumulas mè gaudio, cùm te tam constantem hac in re præstanda experior; neque subest, quamobrem hæream, quin sis deinceps, dum per negotia licebit, perseueraturus. De Berecullio, quod memoras, dolorem mihi renouat, quo, illum à te defecisse accepi. Conuenire ipsum aliquoties volui; sed à suo semper diuersorio abfuit. Inuisit me ipse semel, iterúmque; pernegauit autem sese aliquid, quod reputaret esse tibi displiciturum commisisse. Nempe restitisse se quidem Classis illius supplicum libellorum institutioni; at fecisse ex munere, & non fuisse vnquam abs te, si quid displicuit, significatum; &, cætera quod attinet, esse se constanter reuerentem tui. Quid porrò ego reposuerim, nihil est necesse commemorare; tu enim satis id coniicis ex veneratione qua te, tuámque virtutem perspectissimam meritò complector. Cætera inter illi prædixi, quod & euentus iam comprobat, nisi & ipse, & cæteri, eo quo par est modo te propitium quærant, nihil esse quod sperent pro votis cessurum. Scripsi hodie Genuam ad quendam Amicum nomine Hieronymum Bardium, vt transmissurus ad me librum, quem Licetus in Galileum, ac in me simul edidit, ipsum ad te cum inuolucro, & epigraphe dirigat. Si faciat, nullus dubito, quin & excipias, & transdas volens. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XIV. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NVperum, quod literis tuis attexuisti Schedium, cum hisce recipies. Quos ad me libros miseras, delecti ex ordine viri, vt præsenseram, obtulerunt. Ipse Cancellarius Regij priuilegij pollicitus diploma est; id vbi viri Religiosi præ manibus habuerint, consignaturi mihi sunt, vt ad te, seu ipsum ad Authorem transdam. Concedo rus crastina luce cum Abbate Campinio (cuius summa semper in te obseruantia) & Molæo Præside mei etiam amantissimo, Lunæ Eclipsin, quæ perendie futura est, obseruaturus. Horizontem liberum quæro, vt quia Luna est oritura aliquantisper iam deficiens dum Sol occubiturus est, experiar num vterque sit (Terrâ interpositâ licet) simul supra Terram futurus conspicuus. Scilicet quasi vaporum Regio ita vtriusque radios refringere heinc inde valeat, vt quamuis demersi infra Horizontem, imminere tamen ipsi conspiciantur. Res obseruata aliàs est, verùm non à me, qui ne ausim quidem vt Cælum sit mihi futurum hac vice propitium sperare. Ista ad alium non scriberem; sed nempe tu meas non improbas nugas. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VII. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

EIDEM.

Vna manus nobis vulnus opémque tulit.

SCilicet quantum prima fronte literæ tuæ conturbarunt, febrim renunciantes, qua tentatus es; tantum eædem te conualuisse commemorantes exhilarârunt. Vtinam hæc fuerit, ac etiam-num sit valetudo constans; téque porrò Deus incolumem seruet in Nestoreos annos. Id, quod me literis postremis timere dicebam, euenit, quippe Eclipseos tempore obstitere votis densissimæ nubes. Heinc non modò simul supra Horizontem conspicere Solem, Lunámque non licuit, sed ne deinceps quidem Lunam, dum in summo defectu fuit. Exitum dumtaxat, Cælo sese posteà aperiente conspeximus, vno altero-ve minuto post horam octauam. Versabamur tunc Sucij, quod oppidum nôsti satis editum non longè à tuo, Parentis-ve Grobosio; quamobrem illeinc optimus Abbas, optimus Præses Molæus, & ego redire noluimus, loco egregio non per-lustrato. Eremum quoque Camaldulensium sacri causa adiimus, ac interim suspeximus insigne Paternæ, tuæque pietatis monimentũ superstiturum. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

Pensum remitto.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, & Pastori Hercano*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas postremas literas dedi, spem fecere obseruationis, si quam fortè peragerem circa Eclipsin tunc futuram, quæ & deinceps contigit die XXVII. superioris mensis. Fidem itaque istæ liberabunt, tametsi per-pauca obseruata sunt, Cælo scilicet inuidente. Concesseram Sucium, quod Oppidum est tribus heinc leucis ad ortum distans, cùm inclinatione tantilla in Austrum, (Meridianorum differentiam vnius minuti temporarij habeo) vt quia locus editus est, experirer num Sole adhuc supra Horizontem exstante, Luna non-nihil suo in exortu iam deficiens exstaret quoque. Verùm & dies fuit totus pluuius, & densæ nubes non modò illud intercepere spectaculum, sed maximam etiam, de qua maxime sollicitus eram, quantitatem

Eclipseos.

Eclipseos. Cætera negata cum fuerint, fœlicitas saltem fuit aliqua, spectare defectum deficientem posse, & momentum id adnotare, quo Telescopium exhibuit oram Lunæ redintegratam. Id quidquid fuerit vt habeas, ecce hic illud tibi exhibeo.

Altitudo Lunæ, &c. *Vt in Commentariis.*

Prætereo autem Eclipsin desiisse ad partem Lunæ superiorem, non omnino ad verticem, sed tantillum ad dextram, seu versus Occasum, & quatuor, aut quinque pòst horæ minutis (nempe dum Luna superstitem inumbrationem exueret) distitisse ♄, qui erat tunc Lunæ inter Austrum & Occasum, à margine quidem remotione Lunæ 1. grad. min. 41 $\frac{1}{2}$ à viciniore verò 1. grad. min. 13 $\frac{1}{2}$ à centro autem 1. grad. min. 31 $\frac{2}{3}$. nempe quantum Radio Astronomico assequi id licuit. Obseruauit per idem tempus in hac Ciuitate Ismaël Bullialdus ac ita se habuit eius obseruatio.

Arcturo ad Occasum, &c. *Vt in Commentariis.*

Adiecit Arcturo alto grad. 19. min. 42. seu hora 7. min. 19. sec. 11. destitisse ♄ ab ora Lunæ proxima 0. grad. 45. min. Exspecto si fortè qui alij quibus eandem curam commendaueram, fœliciores exstiterint. Intereà nolui committere, vt hæc non rescires quam-primum. Tu quid tibi contigerit, si significes, periucundum erit. Vale, & Amicos saluta. Parisiis, v. Non. Octobr. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS εὖ πράττειν.

APpulsurus Monæcum es hoc ipso, quo hæc scribo die, quantum quidem ex tuis, aliorúmque literis supputanti coniicere licet. Vtinam faustis auibus eò accesseris, inde redeas, & omnia ad obsequium, tranquillitatémque comparata offendas. Perspectum iam erat, quod dignatus es rerum nouarum insinuare, faxit Deus ter-Optimus, vt quantus ad benè merendum de Prouincia nostra propendes, tantus habearis ab omnibus, & quæ conditio est temporum, temporum conditio esse agnoscatur. Quos innuis mores hominum, noui, sed spes est, vt illi descendant in se, ac potissimùm, dum nequicquam se contendere obseruitabunt. Videlicet, vt præconcepta de tua lenitate opinio fecit audendi animos; ita generoso honesto incoctum pectus animos franget. Fœlices! quòd tu adeò bonus, vt sis resipiscentibus iniuriam omnem condonaturus. Perscriptum est ad Valauesium esse te in ipsum animo infenso; is verò iurat nihil se aliud, quàm obseruantiam testatũ fuisse. Nam quod *Arearum*, hoc est suam propugnatã causam voluerit, id & postulatã abs te, & impetratã licentiã fecisse. Suæ esse infœlicitatis quòd te suis rebus, votisque aduersum habuerit, at nihil idcircò de reuerẽtia tibi debita remisisse. Dolere se potuisse tuas aureis accommodari maleuolis, qui ausi fuerint nescio quid tibi præter verum insusurrare. Nempe re queri fecisse se, quod ne somniârit quidem vnquam; neque enim se vnquam accessisse, aut in consortium dedisse iis, quos tu causaris tuis consiliis, institutísque repugnare. Implorare se meam fidem, si cum nôrim qualis vir siet, qua consuetudine cum iis, qui tibi minùs affecti sunt, id vel ipsa specie probabile ducam. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, testari possum nobilem virum & venerari semper te, & quantum coniecturis mihi maximè euidentibus assequor, non fecisse locum expostulationi. Quod superest, non latet te, qua me necessitudine Peireskius ille ὁ μακαρίτης, suæ familiæ deuinxerit, quâ me & ipse Valauesius Riantij Baro & eius filius teneant. Quare non improbabis sanè, si id præstem ipsi erga te officij, quod recusare, nisi desertor amicitiæ habear, non possim. Præsto aliunde pro eo affectu, quo tibi, si modò liceret per virium mearum modulum, conciliare, aut sistere quam-plurimorum animos vellem; ratus nihil tibi esse iucundius, quàm regnare in animis, ac nihil esse magis à tua indole, quàm sereniratem testari, alienum. Certè & tua illa verba inserta in Epistolam, *paucorum culpa fuit, vnius pœna*, &c. id reuocârunt in memoriam, quod Ouidius cætera inter de Augusto cecinit,

Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coërcet;
Et iacit inuita fulmina rara manu.

Sed hæc satis, OPTIME PRINCEPS, tu meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, VII. Eid. Octobr. M. DC. XLIII.

EIDEM.

ACcipio discessisse re vno, altero-ve pòst die, quam statueras; sed discessisse expeditiorem. Redeas modò incolumis, quidquid est rei, perinde est; nam quod attinet quidem ad inducias, satis deinceps, Numine benè propitio, omnia supplebis. Dignatus fueras ante sesqui-mensem rescribere ad me, non insuaue fuisse, quod de illustri, carissimóque Infante admonueram; ipséque volueram, quid-nam spei foret ex Lautaretio cognoscere; si fortè de morbo quidpiam inaudiisset. En verò literas iam habeo, quibus ille ad me perscribit se fando quidpiam inaudiisse, & quantum experientia annorum triginta, quibus Balneorum, Thermarúmque vireis probauit, suggerit nihil se Infanti ex illarum vsu metuere, quam-plurimum verò sperare. Tempestatem iam præterlapsam, qua vsus aquarum consentaneus est, opportunam fore Vere proximo, si &(quod vouet meritò) Optimus Deus ægellum seruet, & ipse ea sis voluntate, vt earum vireis experiatur. Id ego nescire te nolui, tum vt ex facta spe recreeris, tum vt eò curam conuertere possis. Futurum puto, vt Lautaretius proximis Comitiis intersit; poterit verò ea occasione tum αὐτοψίᾳ explorare, quæ sit morbi vis, & conditio, tum tibi edisserere quid facto existimet opus. Vtinam omnia prosperè, ac provt sunt mihi in votis, succedant. Tu, OPTIME PRINCEPS, quam-optimè Vale. Parisiis, postridie Eid. Octobr. M. DC. XLIII.

EIDEM.

SPes est, vt faustum reditum Epistolium hoc gratuletur. Scilicet debes, quantum coniicio, speróque, Monæco rediisse, & ab aliquot etiam diebus in ipsa Vrbe consistere? Annon porrò aliquoties, dum fores eius loci spectator, repetiisti illa ex Virgilio?

——— Quantas acies, stragémque ciebunt
Aggeribus socer Alpinis, atque arce Monæci
Descendens gener aduersis instructus Eois.

Perspecta nempe tibi historia? An meditatus aliunde es, quamobrem μόνοικος vocetur? duplicem causam designat Seruius, nimirum vel quòd Hercules illeic pulsis omnibus, solus habitârit, vel quòd in illius templo nunquam aliquis Deorum simul colitur; sicut in Iouis Minerua, & Iuno, in Veneris Cupido? At forsan-ne fuit causa alia, quòd eius loci situs præruptus habitationem singularem, & solitariam faciat? Fortè-ne proinde, quod sæculis priscis eò se Piratæ reciperent. Hercules à loco ipsis repurgato cognomentum tulit, potius-quam donauit? Tenere me non possum, quin occasione Herculis Liguriam quoque, dum ex Gallia (vbi τὴν Ἀλησίαν Vrbem condiderat) rediret, lustrantis; author sim tibi, vt perlegas quæ pauca habet hac de re Diodorus Siculus *libro Historiarum quarto*. Præ-cæteris certè admirabere historiolam, quam ille παράδοξον vocat de muliercula operas locante. Aliud quod scribam, nihil est. Tu, OPTIME PRINCEPS, quamoptimè Vale. Parisiis, x. Kal. Nou. M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiisse te Monæco accepi, & cogitasse statim Massiliam. Rumor fuit te ipso Comitiorum Consularium die, hoc est, nudiustertiùs illeic adfuturum; hæsi ipse, ac visus sum hærendi rationes vtrimque habere. Precor semper Diuinum Numen, vt omnia tibi pro votis cedant; adeò sum certus nullum te non legitimum concipere votum. Vereor, ne illa negotia obstaculo fuerint penso instaurando; quamobrem & nihil abs te ne proxima quidem occasione exspecto. De insequuturis meliùs ominor; dummodò quiete, ac otio, quod spero, maiore fruaris. Intereà verò, si modò valeas; benè, imò optimè est. Vale ergo quamoptimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Nouemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

ID, quod veritus fueram, euenit, vt grauia nempe illa negotia ne aliquid commentariorum ista quoque vice haberem, obstarent. Id delectauit, cœpisse omnia placidè adeò succedere; ac spem factam, vt ex ea vrbe discederes votorum compos. Debebitur successus fœlix & singulari prudentiæ, & generosæ indoli, quæ vinci ac cedere nescia, nihílque metuens, meruit timeri. Fortunet semper tua consilia Deus Optimus Maximus; & cùm ipse finxerit cor, tribuat tibi omnia secundum cor tuum. Id ego voueo vnicè, ac vt te inaudiam optimè valere. Vale igitur semper optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Non. Nou. M. DC. XLIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

QVæ per-eleganter scripsisti de Spectro illo lucido, cognoscere per-gratum fuit. Quod verò nomine non tam tuo, quàm optimi Principis expetiisti nosse quid de eo sentirem, id non fuit perinde iucundum. Etenim & ille est nimiùm sibi pollicitus de me; & tu non satis excusasti curtam meam supellectilem, cùm eius desiderium suscepisti significandum. Quippe ego quidem vt in cæteris, sic in hisce rebus præsertim cæcutio; in hisce, inquam, in quibus aliunde periculum non leue est, ne quis aut nimiùm credulus, aut parum pius esse videatur. Enimverò, cùm præferam ineptus videri, potius quam morosus, ac vbi præsertim obsequium Principi tanto debitum (& à me quidem) exigitur; en, quam non verear balbutire. Imprimis non inficior sanè, quin lucula illa, quæ per nocturnas tenebras, & cum nulla extrinsecùs penetrare in lectum posset, intra ipsum lectum apparuit, potuerit esse diuinitùs ad significandum aliquid immissa. Id probabile enim facit tum Pietas eximia quâ tam generosissimus Princeps, quàm eius Coniux Heroina illustrissima, commendantur (tales nimirum sunt, quibus-cum communicare ille solet, qui vna lux est in tenebris lucens) tum commemoratus à te blandus, plenúsque dulcoris sensus, quo affectus vterque fuit. Is nempe est, cuiusmodi ab Angelis lucis creatur; cum horror incuti non modò à Potestatibus tenebrarum, sed à spectris etiam naturalibus, qui fuerint improuisi, soleat.

Porrò, cùm is sim, qui id non inficier, an-non tamen dignum consideratione, cur si id signum Deus immisit, perspectum simul non fecerit quid eo significatum vellet? An reputare enim par est, Deum nihil aliud, quàm lusisse, vt putà signum ludicrum solùm, inutiléque exhibens; cùm intelligi ex eo non potuerit, quid-nam sperandum, aut metuendum; quid-nam prosequendum aut fugiendum foret? An se Deum peius gessisse, quàm parentem, quàm Principem, quàm virum prudentem, & bonum, qui si subditorum quidquam interest, illos non Ænigmaticè, sed explicitè commonitos facit? Ac difficile quidem est, imò vireis fortè humanas excedit, si ea lux naturalis fuit, causam illius dicere; at æquũ profectò non est notitiæ nostræ modulo vim incomprehensam naturæ metiri. Nisi fortè ea vertigine sumus, vt quasi omneis naturæ vireis ad vnguem perspexerimus, nihil supra captum nostrum sit, quod non illicò esse quoque supra naturã existimemus? Et quæ-nam tamen, inquies, subesse coniectura potest, ob quam opinemur naturam consimile quidpiam interdum moliri? ego quidem non sum tam solers, vt vllam intimè peruideam; sed, quantum tamen assequor, dici fortè posset huiusmodi lucem aut ob affectum oculi, aut ob rem, quæ reuerâ esset extra oculum, apparuisse.

Vt verò primùm aliquid de affectu oculi dicam, videtur res contingere alterutro duorum modorũ potuisse; Vno, si tẽporanea in optimo Principe fuit, quæ in Tiberio Imperatore perpetua

petua penè fuit diſpoſitio. Is nempe, dum noctu expergiſceretur, aperirétque oculos, eam ex ipſis lucem fundebat, vt res poſitas in obſcuro, in quas obtutum dirigeret, ad certum tempus conſpicaretur; quod noui etiam nobili cuipiam fœminæ contigiſſe. Altero, ſi oculos habuit, vt ipſe quoque aliquando in me experior, comparatos. Scilicet interdum, cùm expergefio, interdum etiam cùm ante ſomnum forte aperio oculos ipſos ea luce perfuſos habeo, vt ex improuiſo immiſſam in lectum lucem ſuſpicer, & videre ipſum lectum clarè videar; tametſi reipſa extra me nihil videam, quippe neque brachium exporrectum detegens, neque rem vllam manu contactam vbi, aut qualis eſt, diſcernens.

Et poſſe quidem ex oculis lucem aliquam promanare, qua res obiecta illuſtretur, quæque reflexa in oculos ſpeciem ipſius referat, nemo penè ierit inficias; cùm & ferè ſit in confeſſo nocturna Animalia luce vti propria, vt prædam conſpiciant, & animaleis ſpiritus, qui coaceruari intra oculum, ac deinceps effundi poſſint, naturæ eſſe igneæ; atque idcircò lucidæ (non iis certè minùs, qui ex pilis affrictis vulgò promicant) varia argumenta perſuadeant. Poſſe aliunde oculum tepore ſomni, concluſionéque palpebrarum excalefactum lucem quandam concipere, quæ facultatem interiorem, Imaginationem videlicet, moueat; nihil abſurdum inuehit. Etenim ſi in variis lignis, in ſquammis, & fluore piſcium, aliiſque huiuſmodi rebus excitatus putrefactione calor lucem in ipſis ſenſibilem creat; quid-ni creare in oculo poſſit excitatus calor à concluſis, mobilibuſque ſpiritibus; cum & in ipſo talis fieri tempeſtes aduentitia valeat, qualis in ipſis cicindelis, noctilucis-ve natiua eſt?

Quod autem etiam ex lucula intra oculum exſiſtente imaginatio ſic percellatur, vt conſpectæ lucis apprehenſio fiat, vel illud arguit, quòd dum inſpecto Sole oculos concludimus, videre adhuc videmur Solem, aut ſuperſtitem eius lucem nobis veluti obuerſantem; quæ etiam oculis ſubinde apertis, & in librum intuentibus characteres aureos exhibeat; cùm is tamen color ſeu huiuſmodi lux intra ipſum oculum ſit. Nempe imaginatio id quod intra eſt, extrò transfert, quocumque viſus defigitur; quomodo ſolent quoque qui ictero, aut hypoſphagmate laborant, res viſas habere lucidas, aut rubras, & nemo non imaginatur ſeriem eſſe lacrymularum tranſlatarum per aërem, quæ ſeries guttularum eſt tranſlatarum per oculum; & qui ex Sole directè inſpecto contraxere noxam (vt ego certè aliàs) videre videntur in aëre medio quaſi congeriem graculorum gregatim volitantium; cum ſit potiùs congeries notularum in oculo à radiis Solis inuſtarum. Atque id quidem, ne memorem eandem vim Imaginationis non modò lucem, aut colores exſiſtenteis in oculo, quaſi exteriùs in aëre exſiſtenteis apprehendere; ſed apprehendere etiam ex ſolo motu imaginũ, ſpecierum-ve in cerebro ex rebus vſque impreſſarum, vt furioſorum, delirantium, & ſomniantium viſa manifeſtũ faciunt.

Vt dicam verò etiam aliquid de re, quæ extra ipſum oculum ſit; videtur potuiſſe ea lux eodem modo contingere, quo *Caſtores*, ignéſque alij, luculæ-ve potiùs conſimiles ſolent. Quamobrem enim, ſi aliquando id euenit in nauibus, vt poſtquam rudentes, cæteræque partes præ vehementia tempeſtatis incaluerint, ij excitentur halitus, qui concreſcentes conſpicui fiant, & citra ardorem colluceant; non poſſit interdum halitus humanus & concluſus præſerrim, ſic concreſcere, vt ſimilis ignis minimè ardentis, ſed lucentis ſolùm ſpeciem referat? Et non-ne conſtat halitum non ex cæteris modò Animalibus, ſed ex Homine quoque tranſpiratus formari in ignem, luculam-ve huiuſmodi; quando non modò incaleſcentes poſt ſerotinas pluuias equi viſi aliàs ſunt binas flammulas binis geſtare auriculis; ſed id ipſum etiam quod eſt à Poëtis cantatum de Aſcanio, teſtati Hiſtorici ſunt de Seruio Tullio iuuene; vt nempe illi in Regiæ dignitatis præſagium obſeruata fuerit

Lambere flamma comas, & circum tempora paſci?

Addere poſſem loci genium, è quo fundi queat talis halitus; quippe non ſola Cœmiteria illis fundendis ſunt comparata; ſed loca etiam alia, cuiuſmodi ſanè memorandum eſt *Rogoni* Caſtrum in Prouincia, vbi per nocteis verè hiemanteis illud perfamiliare eſt, quod ſingulare Seneca habuit de Stella viſa conſiſtere ſupra Gylippi lanceam, dum Syracuſas peteret, & Plinius de viſis à ſe ſupra militum pila inhærere. Illeic ſiquidem quotquot efferuntur haſtæ, baculi, digiti per atrium, aut præter feneſtras, totidem ſtatim igniculi, ſeu luculæ potiùs innoxiæ ſuper-exoriuntur. Poſſem ſimul commemorare ſpecialia quædam Africæ loca, in quibus ſpectra varia nõ alia de cauſa familiaria ſunt, quàm quia ventorum defectu varij glomeres vaporum formantur, conſiſtúntque per aërem, & cum ad motum accedentium, recedentium-ve ſolùm moueantur, non aſſuetos indigenas, ſed aduenas ſolùm inaſſuetos perterrefaciant. Poſſem & ediſſerere, vt vapores lucidi fieri ob corpuſculorum ex quibus texuntur variatam poſitionem valeant; citaréque ſpeciem Auroræ Borealis, qualem mirabiliſſimam obſeruaui eo tempore, quo Mons Albanus obſidebatur. Poſſem poſtremò alia quoque hiſce affinia ſubtexere, ad declarãdum quî potuerit intra illud cubiculum is ſeu halitus, ſeu vaporis conformari glomerulus, qui abierit in luculam; ſed faciendus is denique eſt modus.

Iam, ſi requiras vtra ratione exiſtimem probabile luculam illam apparuiſſe; nihil pronuncio; ſed dico ſolùm, niſi ipſa quoque illuſtriſſima Heroïna eandem luculam conſpexiſſet, futurum fuiſſe, vt haberem quaſi rem veriſimilem, apparuiſſe eam luculam propter affectum oculi, & poſterioris quidem modi. Nimirum inſtabilitas, & diſcurſio à te deſcripta, videri poſſet arguere mobilitatem oculi; eodem modo, quo illam arguit inſtabilitas & diſcurſio lacrymularum memoratarum. Hæ quippe non alia ratione moueri apparent, quàm quia dum viſionis axem verſum ipſas obliquè ſitas conuertimus, auertimúſque, quæ guttulæ in oculo ſunt, vnà cum oculo mouentur, perpetuóque axem viſionis, aut antecedunt, aut conſe-

consequuntur. Sic vmbellæ, quas memorasti, videntur arguere crassiusculas aliquas parteis humorum ocularium, quæ interceptæ speciem vmbræ media in lucula crearent; eo fortassis modo, quo mihi contingit, qui ob crassiusculum vaporem intra pupillam oculi dextri, præ me fero semper vmbellam lenticularis amplitudinis, quam & clausis etiam oculis discerno, & dum oculo illo lego, characteribus interceceptam habeo; ex quo & lego laboriosiùs. Sic dici posset inconstantiam magnitudinis, & figuræ, quam similiter adnotasti, arguere illam luculam intra oculum mobilem, dilatari, contrahi, diuersimodè figurari: quando quæcumque mutatio euenire interiùs potest, illam vis imaginationis fieri exterius apprehendit. Sic demùm quod refers voce excitata, & exporrecto bracchio luculam statim euanuisse, arguere posset luculam contentam intra oculum, ea contentione velut discussam dissipatámque excessisse.

Verumtamen, cùm Heroïna illustrissima eandem viderit, & neque aut loqui ad gratiam aut sibi ipsi imponere (qui eius est candor, quæ virtus) voluerit, atque idcircò tale spectrum extra oculos fuerit (secus scilicet non potuisset vtrique simul apparere) eapropter non video quid supersit aliud, quàm vt posteriore ratione apparuisse existimetur. Videlicet propter vaporis, halitus-ve glomerulum, qui & lucem conceperit, & discurrerit, & transformatus fuerit, & tandem euanuerit, quo solent modo *Castores* aut genera alia consimilia lucis.

Et hactenus sit balbutiisse satis. Tu quidquid id est, boni consule, & cum memorabis quid rescripserim, partim tua eruditione, tuóque iudicio tempera; partim pro tuo in me amore, quatenus decere, aut conducere tibi videbitur, dispensa. Benè Vale, ac nostrum illum Galterium, Senem Optimum, Bargemoniúmque simul saluta. Parisiis, Eid. Nouemb. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

PErscripseram iam ad Neuræum, cùm redditæ fuerunt tuæ literæ postridie Kalendas conscriptæ. Retexere heic nihil vacat ex literis ad illum datis circa apparentem tibi luculam; id quidquid est, cognoscere eo referente poteris, quando & ipso intercedente innotescere mihi rem voluisti. Quod solùm iam vacat, tibi gratulor, & ob fœlicem reditum, & ob res omneis pro voto gestas. Aliàs Deo propitio plura; &, quæ præsertim attexere in animo erat, de dæmonio Socratis, de genio Bruti, & aliis, si per tempus quidem licuisset. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, Eid. Nouembris, M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiisse te Massiliam accepi, vbicum que fueris, fausta adprecor. Vereor, ne quæ semper negotia interuenire plurima solent, diuturno obstaculo sint commentariolis repetendis. At modò tibi res penitùs è memoria non excidat, & cùm primùm vacauerit, curam illius non prætermittas; id hoc vnum exigere fas. Addiscam lubens eadem-ne semper tibi apparere lux pergat, & quòd tuum-met de illius apparitione sit iudicium. Nam & nemo te meliùs quid id rei sit definire, aut saltem coniicere valeat; & quod ego quidem de illo, te volente, balbutij, nullius est planè momenti habendum. Vtcumque sit tamen, Tu OPTIME PRINCIPVM, & dulce meum Decus Vale. Parisiis, XII. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

Hæc quæ vides iam scripseram, cùm fuere ad me tuæ literæ cum Commentariolo perlatæ. Præuenit meum votum tua diligentia: quamobrem mihi tantò gratior, quantò insperatior fasciculus fuit. Non remitto iam schedion, quoniam non vacat exscribere; id verò proxima occasione, nunc significasse contentus, remittam. Interea Vale iterum.

EIDEM.

EN remitto iam Schedion, quod occasione superiore non licuit. Quas es dignatus dare Massiliæ ad XIV. Kalendas, accepi. Hem verò, quanta animi, & magnitudine simul, & moderatione conscriptas? De tuo in Prouinciam affectu, nemo qui te nouit, vnquam dubitet. Quid enim tibi potius in votis, quàm vt contueri florentem valeas? infœlicitas tua fuit, quòd neque eam acceperis, quam tueri fœlicem posses, neque fuerint ea tempora, per quæ reddere licuerit fœlicem. Vtinam verò Conciues mei id satis intelligerent, & durare, semérque rebus secundis seruare sat nossent! quippe quantum-vis aliquorum ingratitudinem querare; quantum-vis sint, qui te inuitum ad extrema remedia vocent; non idcircò tamen quam-primum rerum conditio tulerit, tuum illum affectum minùs explicabis. Faxit modò Deus, vt tam apparere, quàm bonus es, possis! nam etiam qui te adegerunt, vt dignitate temperares indulgentiam, experientur te indulgentiâ temperare dignitatem. Viue igitur in salutem omnium, & eum te semper, qui reuerà es, præsta. Viue, inquam, & benè Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, V. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

SAMVELI SORBERIO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me dedisti ipsis Eidibus superioris mensis literas, accepi. Debui maturius quas tantas debeo pro tantis officiis gratias reddere; sed tu tam amans mei cùm sis, etiam indulgens haud-dubiè eris. Quem inspirasti mei amorem in Curcellæi optimi pectus, re, & verbis expertus sum, nam quæ fuere tria

prima

prima folia Diſquiſitionis meæ excuſa, & abs te explorata miſit; ac dedit ſimul literas humaniſſimas, & affectus plenas. Reſcripſi illicò ad ipſum gratitudinem quà potui reſtatus. Ipſe, qui tua commendatione feciſti mihi beneuolum, facito quoque tua ſponſione de mea obſeruantia ſecurum. Doleo non potuiſſe me adhuc meæ illius qualiſcunque in Fluddum Exercitationis, quod ad te tranſmittam Exemplum nanciſci; ſed enitar tamen, ſi qua potero, non rem ſanè, ſed tuam illam erga me propenſionem ſpectans. Spes eſt vt Bornius, eximius ille, ſi te Hagam iam recepiſti, viderit iam te, conſerueritque tecum ſermones. Deum immortalem! quàm ſtatim alter alterum deperibitis, qua vterque indole eſtis? Sentio me ab illo amari; ſed tu, qui ampliùs nôſti me, etiam erga ipſum te ſponſorem præſta. En quantum mihi de te permittam; ſed eſt nempe mihi tuus ille candor, ardórque apprimè perſpectus. Perge modò amare me cui hæres profectò in ipſis medullis. Haſce adhuc cum ſuis tranſdet officioſiſſimus Martellus, iuuenis ſane omnibus nobis merito magno cariſſimus, meque dum in hac Ciuitate ſupereſt, potiſſimum beans. Vale. Pariſiis, IV. Kal end. Decemb. M. DC. XLIII.

Hæc iam ſcripſeram, cùm ecce accipio inſignem faſciculum, in quo præter optimi Curcellæi literas folia conſequentia ad vſque Alphabeti finem reperio. Manum heinc tollo, vt ad eum ſcribam, nolui autem neſcire te vt ingeminare pro me grates poſſis. Vale iterùm.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS

Εὐπράττειν.

QVæ de conſpecta lucula literis ad Neuræum datis diſſeruerim, ipſe, dum vnà cum Campinio ad te redierit, commemorabit. Quæ conſtitueram de genio Bruti, & de dæmonio Socratis, vt celebrioribus dicere; artexeréque literis, eò ferè tendebant, vt confirmarent luculæ ſpectrum nihil non humanum, naturale-ve exſtitiſſe. Quandoquidem verò exopras, vt quæ de iis ſentiam iam ediſſeram. En paucis vt de Bruti genio eſſe imprimis ſentiendum putem. Nox erat profunda, & ſilebant Caſtra, erántque lumina propè omnia exſtincta, cùm Brutus ad ſomnum compoſitus, & tamen (quia parum propter inſtans bellum dormiebat) ſemi-ſomnians, non deſiſteret animo verſare quanto vrgeretur rerum pondere; quo in diſcrimine Reſpublica foret; quæ Pompeium manſiſſet ſors; quid in extrema clade, & deſperatis rebus capiendum eſſet conſilij; cæteráque non abſimilia. Quare & nihil mirum, ſi aliunde anxiæ, ærumnoſæque complexionis cum foret; ſi cùm ex Sectæ placitis tam multa animo hærerent de Geniis, ac Dæmonibus, iiſque tam bonis, quàm malis, viſus ſibi fuerit videre accedens ad ſe illud ſpectrum, quod ſe & malum diceret Genium, & Philippis rurſus videndum; tametſi reuerâ nihil conſpexerit, ſed ſpectrum fuerit ſolùm in mente, & ex genere quidem eorum, quæ præ Imaginationis vehementia, ac per incertum præſertim ſomnum, ſolent nos dubios facere, vigilando-nè fuerint, an ſomniando conſpecta. Ac Brutum quidem fuiſſe dubium, inde primùm colligitur, quòd ex famulis, quidpiam-ne vidiſſent, audiiſſent-ve requiſiuit, Videlicet ſibi non habebat fidem; erátque, cur ſubdubitaret, num fuiſſet reuerâ res viſa inſomnium. Deinde ex eo, quod illi nihil ſe nec vidiſſe, nec audiſſe profeſſi ſunt; qui tamen niſi viderant, audierant-ve Genium loquentem (vt qui potuiſſet oculis ſolùm, oculiſque Bruti ſe accommodare) at debuerant ſaltem humanam, notámque Bruti vocem audire, ſi is quidem fuiſſet reuerâ loquutus, cum viſus fuit ſibi & rogare Genium quis eſſet? & ad illa eius verba, *videbis me Philippis*; intrepidè dicere, *videbo*. Rurſus ex eo, quòd, cùm rem die ſequente enarraſſet Caſſio, & Caſſius ex ſuæ Philoſophiæ principiis fuiſſe inſomnium ediſſeruiſſet; ſedatus eius animus fuit, vt putà quaſi nihil ampliùs hærens, quin fuiſſet reuerà inſomnium. Quid-quod potuit quoque falſus eſſe rumor apparitionis; nempe ex eorum numero, qui occaſione magnarum cladium diſſeminari ſolent in vulgus, quod ſibi factum ſatis non putat, niſi aliqua præceſſiſſe ſucceſſiſſe-ve prodigia narrentur. Plutarchum certè non aliunde hiſtoriam illam accepiſſe inſinuat ſatis vocula, *Dicunt*; quam repetit quoque dum apparitionem Philippus iteratam refert; & quod caput eſt, memorat Publium Voluminium, virum Philoſophum, qui cum ab vſque initio ipſi Bruto commilitaſſet, cætera quidem multa recitârit, de tota autem apparitione mentionem nullam fecerit. Atque hæc quidem de Bruti genio. De dæmonio Socratis aliàs. Nunc, ſi gratum fuerit fauere optimorum, amicorúmque Virorum deſiderio, quatenus Betvillæ id innui, rem & ipſi, & ego ſimul tuæ bonitati feremus acceptam. Non hæreo quin Deus fortunet quæ meditaris Comitia; quippe ſperari ſucceſſus alius, quàm quem fœlicem cætera conſilia parturiunt non poteſt. Aderit ipſis Lauraretius, tu, ipſo viſo, non poteris caræ prolis non meminiſſe. Viue diu fœlix, & Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis pridie Non. Decemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

QVod iam circa Socratis Genium à me exſpectas, ſic accipe. Plutarchus quidem, & Apuleius ſcriptis hac ipſa de re libris, conſentire in id videntur, vt verus Dæmon fuerit, qui Socrati adſtiterit. At Xenocrates qui pernoſſe Platonis, & Socratis mentem (ſi quis alius maximè) debuit, profeſſus eſt εὐδαίμονα *bono Dæmone præditum*, hoc eſt, *fœlicem* eſſe illum, cui obtigerit *bona Anima*; adiecítque ταύτην ἑκάστῳ εἶναι δαίμονα, *hanc vnicuique Dæmonem eſſe*. Ex quo veriſimile fit, Socraticum Dæmonem non aliud fuiſſe quàm

Animam, mentem-ve ipsius ratione, prudentia, solertia, sagacitate, meditatione, exercitatione que instructam. Certè & Apuleius ipse id non obscurè innuit his verbis, *Nihil æquè miror, quàm cùm omnes & cupiant optimè viuere, & sciant non alia re viui, quàm animo, nec fieri posse, quin vt optimè viuas, animus colendus sit, homines animum suum non colant. Nec aliud te in Vlysse Homerus docet, qui semper ei comitem esse voluit Prudentiam, quam Poëtico ritu Mineruam nuncupauit. Igitur hac eadem comitante omnia horrenda subiit, omnia aduersa superauit. Quippe ea adiutrice Cyclopis specus introiit, sed egressus est, Solis boues vidit, sed abstinuit;* Hæc ille: quæ commemoro, ne nimiæ vertas temeritati, quòd videar in dubium reuocare rem, quæ sit apud omneis propè in confesso. Ac-ne putes non alias quoque mihi subesse coniecturas, ecce imprimis Timarchus ille, qui, referente Plutarcho, in Trophonij antrum delapsus, interrogauit de hoc Genio, nihil aliud responsi habuit, quàm Genios huiuscemodi portiones esse Animæ nostræ non vt cæteras depressas in corpus, sed caput velut circumstanteis. Nempe quasi Genius nihil aliud sit quàm τὸ ἡγεμονικὸν *princeps illa Animæ pars*, quæ in capite sedem habet. Deinde Siminias apud eundem quæsiit diligenter ex Socrate ipso, cuiusmodi foret ille eius Genius; at Socrates nihil prorsùs respondit: scilicet quasi mentiri nolens, vt si suum Genium esse dixisset separatam substantiam; & persuasionem tamen non tollens, ob quam salutaria consilia (quòd suggeri diuinitùs crederentur) arripiebantur: vti fecisset, si esse nihil aliud, quàm Mentem prudentem dixisset. Adnota interim quàm multi non insequentibus modò Sæculis, sed ætate quoque ipsa Socratis de veritate, conditionéque huiusce Genij dubitàrint. Ad-hæc memorabile est, nunquam dixisse Socratem se vidisse quidpiam Dæmonium, sed solùm vocem Dæmoniam, vt signum quoddam inaudiisse. Nimirum quasi prudentia foret, cuius dictamen exaudiretur. Ea nempe est, quæ insusurrat secretam-ve gannit in aurem; & loquutio est familiaris, vt dum rationem consulimus, dicamus, videri nos nobis aliquid audire, quod obmurmuret, persuadeat, doceat, &c. Præterea notatu est dignum, eam vocem eiusmodi fuisse, vt nunquam quid agendum foret, sed quid non agendum monuerit. Nisi verò id non insinuat partam experientiâ prudentiam, quatenus videmus multos pœnitere ob id, non quod tacuerint, hæserint, non egerint; sed ob id quod loquuti fuerint, asseuerârint, fecerint. Heinc sanè, cũ Socrates ipse se apud Iudices excusat, quòd à suo genio deterritus ne ad Rempublicam accederet, fuerit; nihil omninò aliud videatur, quã præcauisse pericula accedentibus impendentia. Et cùm dicit se eodem cogente obstetricatum quidem fuisse, sed nihil tamen generasse; nihil aliud, quàm errores cauit, in quos incidunt, qui Dogmata tradunt. Denique, ne ob id, quod dixi de salutaribus consiliis existimes illum noluisse persuasione falsa prodesse; ecce hoc ipsum est quod illi, Platoni-ve eum inducenti ab Eusebio obiicitur; & ipse-met tum in Theage gloriatur quantum hac ratione profuerit; tum se excusat in Apologia, quòd suam illam vocem multò rectiùs Dæmonium vocet, quàm alij faciant, qui Deorum vim, potestatémque Auibus tribuunt. Sed hæc nimis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Decemb. M. DC. XLIII.

En hasce mox obsignaturus, tuas accipio literas Kalendis ipsis Massiliæ datas. Apparitionis constantiam miror; si quidem Neuræus ad me scripserat obseruasse te fuisse primam lucem traiectam in cubiculum per rimulam quandam in laqueari factam. Spectanda res erit attentiùs; nam ad me quidem quod attinet, nihil est, quod pronunciatum velim; nescius præsertim conditionum, quibus ea apparitio fit. Intereà verò, subest omninò, cur bono semper sis animo (quemadmodum reuerà es) ratus te illi adhærere, in quê qui sperant, non confunduntur. Quod superest autem, ita semper habeo, id quidquid apparet, si à Deo sit, non diu passuram eius bonitatem vt quid te velit dubius pendeas; siquidem augustius sentiendum de eius Maiestate est, quàm vt monendo non moneat, hoc est moniturus illudat. Nisi sit, euenire posse, vt diutiùs appareat, sed naturali tamen ex causa; qua constante mirum non sit, si pari modo perseueret. Id verò obiter. Tu iterùm Vale.

EIDEM.

Compensabit prolixitatem superiorum Epistolarum breuitas huius Epistolij. Multa nugatus in illis sum; sed argumentum quâ fuit naturâ vix paucioribus expediri potuit. Res est & scatens scrupulis, & implexa ambagibus; an putas sententiam posse arripi, quæ firmamentis stet inconcussis? Non mihi certè, cui satis est, si aliunde maior quædam verisimilitudo affulgeat. Heinc par est me eum semper habeas, qui, seu quidpiam dicam, seu dicere videar, nihil præiudicatum velim. Ac non hæreo quidem, quin aliunde me sectantem seria nerui deficiant, animíque; sed & tu is es, qui nihil non meo erga te affectui condones. Vtcunque profectò langueant cætera, at viget semper studium, quo sum ad obsequendum comparatus. Tu Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, XV. Kalend. Ian. M. DC. XLIII.

Hæc perscripseram, nihil literarum hac occasione abs te exspectans; & ecce tamen literas, Schediónque accipio satis temporì, vt significem accepisse. Cùm aliud non vacet, hoc saltem te volui. Vale iterum.

EIDEM.

Veniam dabis, OPTIME PRINCEPS, nisi succidam ex die Solemni, vnde te morer pluribus. Schedion remitto, quod occasione superiore non potui. Conuenit nudius tertiùs me, qui verè est summa in te propensione atque obseruantia præclarus Legerius. Accepi fuisse te Salone. Vtinam qui hodie

hodie ישוע naſcitur, in ſalutem quoque Infantis illuſtris naſcatur. Tu Salue, ac Vale ſemper optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis ipſo fortunatorum Chriſti Natalitiorum die. Anno M. DC. XLIII.

EIDEM.

DVm me accingo, OPTIME PRINCEPS, vt fauſtum annum apprecer, ecce redduntur literæ, quibus ipſe es prior apprecatus. Nec verba modò hiſce Kalendis vtrimque læta dicimus, *Et damus alternis, accipimúſque preces:* ſed tu, quæ tua eſt bonitas, apponis etiam Xenia, quaſi ſtipem, caricas, mel, *Incœptum peragat dulcis vt annus iter.* Donatem ipſe Tripodas, quæ præmia fuere Graiorum fortium, ſi & mihi foret hæc vis, & animus tibi talium rerum egens; ſed neque tu exſpectas aliud, neque mihi aliud ſuppetit, quàm gratus in te animus, plenúſque votorum affectus. Ac videri quidem tibi poteſt ſatis, ſi rem agnoſcam in pectore, quam ipſe ne verbo quidem expreſſiſti. Quippe quod alij hominum contenti dixiſſe, non faciunt, tu contentus potiùs feciſſe non dicis; quodque alij vtraque manu oſtentant, dum altera dant, tu ſic dextrâ das, vt ſiniſtram celes. At cùm is ſit in te character bonitatis eximiæ, tum improbare ſanè non potes, ſi vt collati beneficij conſcientia tibi ſufficit, non mihi perinde accepti ſufficiat. Videlicet quæ virtus eſt in conferente reticentia, in accipiente crimen eſt; illéque magis beneficium, quàm ſuum benefactorem amat, cui non eſt longè potior fruitione teſtificatio. Et vide, vt etiam ter-Optimus Deus, à quo eſt omne donum perfectum, commemorari beneficientiam non modò patiatur, ſed etiam depoſcat. Depoſcat, inquam, non ſui cauſa, ſed ne qui ipſam experti ſunt, ſurdo veluti verbere ingratitudinis torqueantur. Tu ergo cum non exigas, patere ſaltem referre me quas grates debere me ſentio, ne videaris mihi rem longe iucundiſſimam inuidiſſe. Et geſtit quidem pluribus ſenſus interior ſe prodere; ſed modum adhibeo, ne ſim importunus. Vno proinde verbo, vt tu dictam tibi putas poſteriorem partem, ita ego mihi priorem Græci illius verſiculi, χάειν λαβὼν μέμνησο, καὶ δοὺς ἐπιλάθου. Viue, & Vale in annos Neſtoreos DECVS PRINCIPVM, ac meum Decus dulce. Pariſiis, Kalend. Ian. M. DC. XLIV.

Reſcripturus Ber-villæ eram; ſed cùm iam per tempus non liceat, & res præſtanda Deo propitio occaſione proxima ſit, nunciabo illi interim, te benè volente, plurimam ſalutem.

EIDEM.

FEcerant poſtremæ tuæ literæ literas hac vice ſperandas, cùm nullas habeam, cauſam coniicio, quòd Maſſiliam diuerteris. Rumor heic fuit neſcio quid turbarum illeic contigiſſe: ipſe, ſi quid fuit, leuiſſimum fuiſſe ex eo auguror, quòd tale nihil ex literis optimi Campinij habeatur: quin-etiam apud aliquos rem exaggerantes ſic interpretor, vt tu tanquam communis Parens, & Aquas-Sextias, Maſſiliámque pari affectu proſequens, partiri cum vtraque Vrbe Feſtos dies volueris; ne altera neglectam ſe præ altera conquereretur. Scilicet rem eſſe non nouam, vt vtrobique alternis degas; ac nihil fieri poſſe prudentiùs, quàm prouidere ne quod opus ipſe ſtruxeris ſuffodiatur; téque idcircò præbere & vigilem, & indefeſſum. Vtcunque fuerit, exſpecto ſemper, ac Diuinum veneror Numen, vt compos fias votorum omnium, adeò certus ſum nihil te præter τὸ καλὸν, κἀγαθὸν ſpectare. Vale ſemper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Eid. Ian. M. DC. XLIV.

Hæc cum perſcripſiſſem & iam literas ad Bervillam abſoluerem, recentiores ab illo habui, quibus, quia ſignificauit quid rei Maſſiliæ actum fuerit, animum planè ſerenauit. Adiecit quàm tibi glorioſè, quámque pro votis omnia ſuccedant; ea verò res, Deum immortalem, quantâ me animi lætitiâ perfudit! Vale iterùm.

EIDEM.

LIteræ iſtæ, quantum coniicio, te aut iam Valletam appulſum, aut in itinere conuenient; vtinam & incolumem & proſperè omnia gerentem conueniant. Literas habeo Diniâ, quibus conciues illi mei vberes habent gratias pro eo, quo recens à te cumulati ſunt beneficio. Nempe quod tuam ac Monæceam cataphractorum centurias diuerti aliò iuſſeris, id tuæ erga me beneuolentiæ referunt acceptum. Ego verò quas-nam propterea tibi agere potis ſim, qui me vltrò ac non rogatus tot nominibus continenter obſtringis? Mirum certè, quàm angerer, ſentiens me adeò imparem, niſi noſſem ſpectare te voluptatem ſolam, quâ afficeris, dum rem agis quam prouides mihi exſtituram iucundam. Itaque nihil aliud mihi ſupereſt, quàm vt vota continuò fundam, ac identidem illud repetam, *Dij tibi ſi qua pios.* Futurum ſpero, vt nunc demum Lautaretium non modò videas, ſed arctè etiam complectaris, tum vt merentiſſimum Virum, tum vt amantiſſimum mei, tum vt deſiderantiſſimum priſtinæ valetudinis in illuſtriſſimo Infante. Operam, quantum opinor dabis, vt priuſquam monteis repetat, illum inuiſat, exploretque, & quidquid ipſi ab exortu notatu dignum obtigit, exquiſitè, & ad vnguem addiſcat. Magna ſemper me complet ſpes reſtitutionis in integrum; tanta me in Viri induſtriam, eximiáſque aquarum doteis, ſecundum Deum, tenet fiducia; Deus vtinam vota mea fortunet. Hæc dum conſcribo, literæ tuæ Nonis datæ mihi redduntur. Quam verò tu bonus ſemper erga me, qui quaſi eſſem aliquid, graue non ducis teſtari te mei deſiderio teneri. Parùm ſanè abeſt, quin ſtatim prorumpam; ita ſubuereor ne non videar ad minimam tuæ voluntatis ſignificationem ſatis comparatus. Ac non poſſunt quidem mea illa cum Hugone negotia (ex quibus factum iri ſatis optimo Campinio ſpes eſt) niſi anno ſequente componi;

componi; at si sensero te in eo esse vt in Patriam redeam, méque tibi sistam, nihil rerum est, quòd valere non iubeam. Testor candidè,& ex animo,vt & persuasissimus sum tuis illis verbis nihil esse candidius. Vale, DECVS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce meum Decus. Parisiis, XVIII. Kal. Febr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

NEque est, quod ad te iam scribam, neque, si esset, possem omninò id explicare pluribus. Aliò nimirùm literas do,vt fusiusculas,ita arduas ob difficilem, quam verso materiam. Non debui tamen committere, ne versiculis saltem paucis non dicerem, quam apprecor, continentérque voueo, salutem. Ipsam, vt opinor, accipies incipientibus Comitiorum fluctibus detumescere: exopto verò semper is sis, qualem suum Mallium describit Claudianus, *quem nec tot limina rerum, aut tantum turbauit onus, &c.* Tu porrò haud-dubiè talem te præstabis,cui præcordia sunt de meliore luto, & virtutis studium haudquaquam ignauius. Esto igitur, vt Olympi vertex, perpetuum nulla temeratus nube serenum.Esto per tanta negotia liber,ac similis tui emerge,&Vale.Vale,inquam,benè, imò optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis,XI. Kal. Febr.(qui mihi Natalis) M. DC. XLIV.

EIDEM.

DIci non potest, OPTIME PRINCEPS, quàm iucundæ fuerint tuæ literæ in ipso procinctu ad Comitia datæ. De tuo in omneis Ordines affectu ecquis dubitet, cùm & naturâ, & studio non possis ad benefaciendum quam-plurimis potes, esse comparatior. Vtcunque enim ea moueas,quæ videri ingrata possunt;& inuitus tamē id facis,& idcirco facis ne in eorum vicem longè ingratiora succedant. Rem non agnoscunt qui solent omnia commodi, aut incōmodi præsentiâ dumtaxat metiri; at geri rem decet ex tua prouidentia, non ex illorum ignorantia, &, si qui fortè seu rerum gnari,seu ignari obmurmurent, meminisse Fabij illius cognominati Maximi, qui non ponebat rumores ante salutem. Versiculum nôsti qui insequitur, *Ergo magisque, magisque viri nunc gloria claret.* Nempe consequuntur semper tempora, in quibus qua mente quidque actum fuerit, perspiciatur, & commendetur. Extorquet demum veritas etiam ab infensis elogia, & plærumque sunt, quos nimiâ alioquin indulgentiâ abalienandos, sinceritas austera conciliet. Curandum modò vt virtus ingenua honestíque studium sibi semper constet. Quod superest enim, ipsam suus honos vltro demùm ambit, longéque vestigat. Quod conuentus causâ Valletam concedens optimi Senis memineris, qui loci illius Prior salutatur, dignum fuit tuo illo in bonos, eruditósque Viros amore; dignum affectu quo es in illum, vel mei ergô animatus. An-non verò consules boni, si id ego ipsum rescire procurem, qui nihil habeo carius, quàm vt, si qua ratione possim, fœlicem illius senectam oblectem. Nimirùm cùm maximi ducat à Principe tantæ virtutis amari, non poterit sanè non summa suauitate tum affici, cum accipiet quàm bonis verbis fuerit abs te cohonestatus. Perscripsit ad me aliquid Neuræus de libro Patris Octuli, cuius duo exempla ad me Septembri mense transmisisti. Significaui tum temporis quibus ea vt alterum Regi, alterum Cancellario traderentur, cōcredidissem;ac me deinceps (fatebor enim) cepit ipsorum alta obliuio, securum vt puto fuisse illis curam, quorum maximè interfuit, commissam. Nunc à Neuræo admonitus, schediolo prouoco Mersennum, ab eóque vicissim schediolum accipio, quod literis hisce habebis adiunctum. Habebis, inquam, tum vt perspicias quatenus res processerit, tum vt elicias quo pretio liber ille habitus fuerit, & penes Cancellarium, & penes illos, qui eius verba exceperunt,recitarúntque. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Kalend. Febr. M. DC. XLIV.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn potero sanè deinceps tecum agere, mi SORBERI, nisi opinionem de me abs te conceptam temperes,ac titulis parcas, quibus me exornas. Quorsum-nam verò tu leuem illum,quo te donâram expunxisti,vt non possem sine rubore meam videre Epistolam Epigraphe adeò ieiuna vulgatam? Quorsum in ea quam apposuisti Typographi nomine, fuisti in meos adeò profusus, vt donare libri exemplis,si quæpiam nanciscar, ausim neminem, ne laudis immensæ, ac immeritæ propalator videar? Esto, quæso, imposterùm in te simul, & in me æquior; ac te maiore, me oppidò minore modulo, metire. Quod de natura Temporis rogitas, eiusmodi est,vt neque satis id assequar, neque assequutus exprimere possim. Causam coniicio, quòd Mens nostra sit præoccupata notione vulgari, quæ efformatur, dum voces illæ transcendentales, ac Synonymæ *Ens*, *Res*, *Aliquid* proferuntur. Quippe cùm, vt voces, ita & notionem applicemus solùm ad id quod Substantiam, Accidens-ve concipimus, ea nos tenet anticipatio,vt quidquid est rerum,aut Substantia esse, aut Accidens debeat. Exinde autem efficitur, vt quia esse Tempus in rerum natura habemus indubium, persuasi simus illud esse aut Substantiam aut Accidens, & definiamus eius naturam iis vocibus, quas non-nisi substantiis,accidentibúsque inditas habemus. Cæterùm Tempus esse videtur aliquid ab omni substantia, accidentéque prorsus distinctum; & habere se ex pari cum Loco, qui ratione consimili neque in substantiis, neque in accidentibus sit habendus.Nempe vt Locus quæpiam res est immobiliter perseuerans; ita & Tempus

Tempus res quæpiam eſt inimpedibiliter fluens; ac in Rerum diſtributione aſſignanda eſſe videntur præter ſubſtanti am,& Accidens, duo quædam quaſi genera re rum, *Locus*,quo capiatur, & *Tempus* quo duret quidquid vel ſubſtantia, vel accidens eſt. Vtrumque genus ex ſe infinitum,ſiue principio, & fine carens; illud ſecundum Dimenſionem longitudinis, latitudinis,& profunditatis; hoc verò ſecundum prioris, poſteriorisque ſucceſſionem; adeò vt ratione illius concipiamus Deum Immenſum, & ratione huius Æternum. Vtrúmque etiam habens parteis inexhauſtas, illud quidem, ſecundum quas & Mundus & quæuis pars eius dicatur heic potiùs, quàm alibi eſſe, cum ſuperſint nihilominus vltra Mundum immenſa ſpatia, in quibus perinde exſiſtere poſſet. Iſtud verò ſecundum quas & Mundus,& quæuis pars eius eſſe dicatur nunc potiùs quàm aliàs; cum Duratio, tamen interminata,& Mundum præceſſerit,&(ſi Deus deſtruat) ſequutura ſit, in qua exſiſtere perinde potuiſſet. Eſt verò vtrumque prætereà & ſecundum totum, & ſecundum parteis inalterabile, inuariabileque; adeò vt ſiue aliquid rerum creatarum ſit, ſiue nihil; ſiue quieſcat, ſiue moueatur; & ſiue feratur ociùs, ſiue ſegniùs, illud nihilo ſecus conſtans, immotúmque perſeueret, iſtud nihilo ſecus vno,eodémque tenore fluat. Dici hæc plutibus deberent; ſed erunt tibi tamen plus æquo, vt inde elicias quovſque meæ me nugæ perduxerint. Tua illa porrò ſeria omninò,ac relata potiſſimum non ad Temporis exſiſtentiam, quæ neque a motu, neque à quiete dependet, cum omnis potius motus, & quies in tempore ſit, ſeu tempore aliquo duret; ſed ad notitiam Temporis, quæ profectò niſi ex motu, partibuſque eius ſuccedentibus haberi non poteſt. Id autem præclare inſinuat tum illud de Somno exemplum, quod eſt ab Ariſtotele, Interpretibúſque eius illuſtratum, imò & illud de inſomniis, déque cogitationibus, quæ ſuccedentes elicitæ, animaduerſæque habentur pro motu tempus menſurante. Illud autem te videtur monere quod ſi nullæ prorſus mutationes forent, tunc non modò reſpectu noſtri, ſed etiam reipsâ nihil præteritum, aut futurum ſed præſens ſolummodò eſſet. Enim-verò res illo caſu non præterirent quidem,quaſi deſinentes,cùm fuiſſent; neque eſſent futuræ, quaſi exorientes cùm non fuiſſent, ſed durarent tamen, hoc eſt immutatæ perſeuerarent certo tempore, in quo ob inuariatum fluxum liceret ſemper diſtinguere prius, & poſterius, ſeu præteritum, & futurum non actu quidem menſuratum motu aliquo, ſed menſurabile tamen. Scilicet non Tempus eſt menſura motus, vt vulgò definiunt; ſed motus potiùs Temporis: Vtcumque motu cæleſti aſſumpto pro generali quadam menſura, videamur nobis non tam parteis huiuſce motus, quàm temporis ad menſuram cæteros ſpecialeis motus vſurpare. An fortè proinde videris res ipſas duranteis non durationem deſignare,cùm dicis in ipſis nihil fore futurum, aut præteritum, ſed præſens dumtaxat? Hæc ipſa certè tranſſumptio eſt, quæ videtur mihi præcipuum circa Æternitatem negotium creaſſe? cùm quæ propria ſunt æternæ ſubſtantiæ tranſlata in eius durationem ſunt, cuius tale nihil eſſe proprium poſſit. Sed iſta plus ſatis. Salutem, quæſo, optimo Curcellio nuncia plurimam; ac ſignifica reſcripturum me cum accepero quæ ſex folia Meditationum fecit ſperanda. Vale, Pariſiis, III. Kal.Feb. M. DC.XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

REducem te quantum conijcio hoc Epiſtolium domi comperiet. Vtinam & incolumem,& votorum compotem factum. Audire ſpero Lautaretium in comitatum adhibitum, vt ſubinde inuiſere, exploraréque Infantem poſſit. Faxit Deus ter-Optimus, vt res denique optimè ſuccedat. Quæſiit Merſennus ex me demandatam-ne ſalutem nunciârim; ego verò etiam Schediolum,quo eam demandari expetierátque tranſlatum aſſerui. Noniſſe ex eo poteris friguiſſe heic magnopere tota decade φθίνοντος ſuperioris Menſis; at τῇ νουμηνίᾳ, ſeu Kalendis huius, aëris tempeties propè vernans rediit, nec Sequana modò ob niueis quieſcenteis intumuit, ſed plenæ etiam aquarum viæ deduxere non ſemel τὸ χρηματοφόρον in vitæ diſcrimen non leue. Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium,& Decus meum dulce. Pariſiis, Nonis Feb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVod exoptâram, hoc mihi tuæ ſignificarunt literæ, nempe te vidiſſe & complexum fuiſſe præclarum Lautaretium, & quod amplius eſt, illius induſtriæ, experientiæ, affectui plurimùm tribuiſſe. Fore ſpero, vt Deo propitio, nunquam te fiduciæ illi habitæ, commiſſæque curæ pœniteat; adeò ſagacem, ſolertémque, & ſedulum compertum habeo. Quod conuentus primordia probè, & pro votis tibi ceſſerint, ſummè & lætor, & gratulor; neque tametſi illa præcipuè tibi fuiſſe cordi coniiciam, hærere licet quin cætera paris fuerint fœlicitatis. Res debetur & prouidentiæ, & magnitudini animi, qua te inuictum præſtitiſti, quæque præſtabit in poſterùm, vt affectus ille in Prouinciam tuus, qua par eſt reuerentia, agnitionéque excipiatur. Vereor, ne non-nihil te permouerit,quod iam haud-dubie de Parente illuſtriſſimo inaudiiſti. Non ſanè quod videri poſſit iacturæ quidpiam tua in re familiari eſſe timendum; ſed quòd pro tenero amore, quo erga illum affectus es, nolles rem præter conditionis ætatiſque decorum factam. At, quæ eſt in te natura,ſtudióque inſignis μετριοπάθεια non poteſt profectò non ſtatim, ſic temperaſſe animum, vt motos fluctus compoſueris, & dicto

citiùs,

citiùs, quod ille ait, tumida æquora placâris. Nimirum Sapientiæ tantopere amans, quid in tua facultate ſit, vel non ſit, meditatum tenes; paratúſque es, ſi quid accidat, quod auertere tuæ opis non ſit, excipere imperturbatè. Et ſapientis certè non eſt, impotenter æquè, ac fruſtrà torqueri, & angor ille animi cui ſe vulgus hominum dat, non valetudini modò obeſt, ſed etiam conſilio, ſi quod fortè ſit tanquam in arena capiundum. At tibi quidem quod-nam heic ſit, capiundum, abſit, vt præſcribam: Res ingenij mei modulo eſt maior, túque tibi ipſi conſultor eſſe conſultiſſimus potes. Nôſti quippe maximè omnium, neque monitore eſt opus, vt memineris quidnam te vt filium, vt Principem, vt Pro-Regem, vt eum, qui es, quíque audis, deceat. Mihi ſatis eſt æquam mentem arduis in rebus abs te ſeruatam congratulari; commendaréque; fœlici nimiùm, quòd tu is ſis, qui ob ſermones hiſce de rebus tecum conſertos non offendare. Vale, ô, DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis prid. Eid. Febr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

INnaudio noſtrum quidem Campinium Aquas-Sextias iam reducem, at te vna, aut altera hebdomade ampliùs domo abfuturum. Vbicumque fueris, Deus Optimus-Maximus te ſoſpitem ſeruet. Inaudio quoque exacta fuiſſe Valletana Comitia, vt tu iam cœpta perſcripſeras, fauſto videlicet ſucceſſu. Quàm delectat verò fuiſſe pronam omnium in tua vota conſpirationem! Iam quippe rumpatur inuidia, ſi quæ ſuperſit, neceſſe eſt, cùm & turbarum concitandarum ſucciſa ſit ſpes, & ademptus color. Quàm placet quoque ita potuiſſe comparari negotia, vt quo tempore ſubſidiorum grauiorum metus incutiebatur, Prouincia potuerit leuiora ſentire? Hinc ſcilicet erit, cur tota Prouincia te vt verè Parentem habeat, eúmque agnoſcat, abs quo liceat quam-maximum tempora patientur leuamen ſperare. Viue igitur tanto noſtro bono, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce & Vale. Pariſiis, XII. Kalend. Mart. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVi dicebaris Cotiniacum Religionis ergô iter inſtituiſſe, euocatus es, vt accipio, ſedandis Arelatenſium rixis. Sed nimirùm pietatis ſolùm commutaſti officia, memor voti abs te concepti pro publica tranquillitate. Agnouiſti Deo pacis principi gratiſſimum fore pacis ſacrificium, & abs te præſertim, quem vt vindicem, ſic Antiſtitem illius conſtituit. Diceris inde Maſſiliam quoque ad componendum diſſidia illeic ſuborta conceſſurus. Scilicet tanquam Angelus pacis eo confeſtim aduolas, vnde accipis ipſam exulare. Quàm vouendum nobis, vt viuas, & valeas, præſtiturus te ſemper hiſce ſtudiis, ac laboribus indefeſſum? Viue igitur in annos Neſtoreos, & vt tot negotiis ſuſtinendis par ſis, valentiſſimam valetudinem. Vale. Pariſiis poſtridie Biſſextilium anni M. DC. XLIV.

EIDEM.

COnuenit me nuperis diebus præclarus Abbas Victorianus, & quæ te ſubierit de me cogitatio, perſpectum fecit. Quis mentem ſtupor, quis faciem rubor inuaſerit, ipſe perpende. Idem profectò etiam-num quoties repeto, aduertóque, inuadit. Agnoſco nempe quàm ſim non dignus bonitate illa immenſa, qua ſic in me propenſus es: quàm impar illi muneri, cui tu me parem pro inexhauſto in me affectu exiſtimaſti. Quid putas-verò animi ſit, aut effari quid valeam, cùm tu hac tua beneficientia ſic me pergas obruere, vt nullam ampliùs eloquendi facultatem reliquam facias. Ipſa quoque res de qua agitur, putas-ne eiuſmodi eſt, vt ad ipſam conſilium afferre expeditum poſſim? an-non ipſam admittere fidentis nimiùm, nec ſatis conſcij quid vires ferant, animi eſt? an-non reiicere faſtidioſi, ac fortè diuinæ, tuóque vtenti miniſterio diſpenſationi aduerſantis? Ecquid proinde mihi ſit tutius, dum reuereor tacitus voluntatem erga me tuam, animum ita comparare vt neque affectando, neque recuſando laborem, Numini committam vt prouideat. Ipſum; tibíque, & aliis ea conſilia ſuggeret, quæ & gloriæ ſuæ, & meæ ſaluti eſſe agnoſcet conducentiora. Vale ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, IV. Non. Mart. M. DC. XLIV.

EIDEM.

NOn potui profectò non mouere me, qui te permouit nuperus dolor. Qui enim exopto nihil magis, quàm videre te vt rebus florentem, valentémque proſperè; ita præſertim ſerenitate, tranquillitatéque animi fruentem; quàm, putas, ab iis metuo rebus, quæ conturbare ſtatum hunc poſſunt? Quam verò magis metuerem niſi perſpectam ſatis haberem, & generoſam indolem, & ſapientiam, qua prouides, ne ſis caſibus humanis inferior; ita fit nimirùm, vt concuti quidem, quod hominis eſt, at non deiici, quod Sapientis eſt, valeas. Et humana certè imbecillitas vix patitur quemquam eò perfectionis aſſurgere, vt non primo eorum aſpectu moueatur; at ſapientia tamen ſic animum regit, vt illicò factam commotionem ſedet. Oſtendit nempe humanos caſus eſſe quaſi μορμολυκεῖα, ad quorum aſpectum pauitare procliue ſit; verùm id eſſe inter ſublimia, vulgariáque ingenia, quod eſt inter viros, pueróſque diſcrimen. Vt enim pueri nunquam ſatis aduerſus terrorem firmantur, neque animi ſatis habent, vt perſonam detrahant; Viri autem, qui nôrunt eſſe inania terriculamenta, neque ſubeſſe quidpiam laruæ, quod meritò metum incutiat; pauore ſtatim eximuntur: ſic ipſa è vulgo ingenia ad omneis caſus percelluntur, neque vnquam ſatis vel audent, vel poſſunt quid iis ſubſit, aut non ſubſit diſcernere: quæ verò ſeſe ſic euexerunt, vt mortalia omnia

omnia tanquam ex *alta* arce despiciant, nôrunt laruam esse quidquid territat, ac nihil veri mali, quod iure perturbare possit subtendi. Hinc, quia quidquid in iis est mali, non re, sed opinione constat, id imprimis curant, vt sanas de rebus opiniones habeant, congruáque ipsis pretia statuant; quod nisi quis fecerit, degere imperturbatus non possit. Non sane, quod apud eos homines, quibus-cum versamur, non interdum viri commoti persona geri possit, aut debeat; sed quòd sit longè aliud reuerà, ac intra pectus affici, aliud sese eum exhibere, quem talem videri intersit. Nempe videri iracundum, miserabundúmque sæpe expedit, licet improbum castigare, & subleuare miserum, absque commotione interna sufficiat. Sed nôsti ipse meliùs omnia, insinuasséque satis est; quod ipse penitùs peruideas. Tu temet proinde ipsum consule; &, quod reuerà generosum, erectúmque tuum decet animum, præsta, ac tuere te semper his superiorem casibus, téque maiorem reputa, quàm vt succumbas molestiæ, aut inutilis te mœror conficiat. Vale potius, OPTIME PRINCEPS, qui Præsidium es, & Decus meum dulce. Parisiis, v. Eid. Mart. M. DC. XLIV.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

PAuca pro multis, mi NEVRÆE, sed duo nempe verba sufficiunt, admiratio, & gratitudo. Quippe rapit me in admirationem tua illa Phocæ descriptio, adeò accurata, atque elegans, vt videre rem videar; & gratias habeo vberes (qualeis profectò debeo) pro ipsa mecum communicata. Optandum, vt sæpiusculè tibi ingeratur occasio conscribendi similia; quando ea tui styli fœlicitas est, vt nihil non graphicè exhibeas; & dum verborum proprietas, collocatióque cum varietate, delectúque rerum contendit, inexhausta interim quadam dicendi vbertate exundes. Delectauit mirificè descriptionis lectio, & Abbatem nostrum, illum virorum optimum, & Puteanos fratres cum toto consessu, è quo tuus Bullialdus fuit. Visa res illis fuit digna, quæ insereretur in Piscium historiam, ipséque excepi, si Aristoteles tam ●orum quos descripsit piscium, quàm tu huiusce αὐτόπτης fuisset, non fuisse futuram Athenæo ansam iocandi ob res illi incompertas. Salutem tibi nunciat Bullialdus, fœlix iam ob Typographi operas gnauiter resumptas. Commisi ipsi quas copiosas Dantisco habui literas, ob obseruationes Eclipseon, quarum mihi fuit facta illeic copia. Ex Hollandia nihil adhuc habeo. Hac in Vrbe res literaria nihil, quod sciam, noui profert. Arnaudus Doctor Theologus à Cancellario accersitus, iussus est nomine Reginæ Romam quam-primùm concedere, rationem libri illius sui *de Communionis frequentia*, coram Pontifice redditurus. Vale, & Senem optimum meo nomine plurimùm saluta. Parisiis, v. Eid. Mart. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*, PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

HAud malè fueram ominatus te Arelatis reducem, Massiliam quoque concessurum. Nihil verò mirum, si vbique tibi pro votis omnia succedant, cùm hoc vnum in votis sit, vt tranquillitatem vbique stabilias. Nihil mirum, si omnium regas animos, si omnium mulceas pectora, cùm ministrante arma furore, facibúsque, & saxis iam volantibus, oboriri nemo, conspicíque valeat, vt dignitate, & sanguine, ita meritis, & pietate grauior. Ac optimum quidem Campinium tecum conspirare mihi in confesso; potésque sanè id, quod facis, fidum Achaten dicere; sed interim tamen bonitatis est tuæ, quòd, dum ob rerum prosperè gestarum gloriam demetis, ipsum ita in partem voces. Is tecum haud-dubiè insignem communicauit imposturam, qua euincere Author studuit, vt illum inde abduceret; nescimus verò tibi-ne simul parcere satis voluerit, ac ob rumores potissimùm, quos (ipso forsan ventilante) inaudimus isteic respersos. Quàm es porrò fœlix, cui tot, tantísque districto negotiis, graues ij casus, quos literis insinuasti se ingerunt; & semper nihilominùs animum inuictum, & infractum geris. Macte esto, OPTIME PRINCEPS; præbes te quippe hac ratione dignum Deo spectaculum, quale Seneca Virum fortem cum mala fortuna compositum dicit. Hac vna re sanè euades te maior, si teipsum, hoc est, humanam imbecillitatem superaueris, non passus, putà, animum ob hæc humana deiici, aut ignauè languescere; sed generosè temet obfirmans, vt ipsum non modò tranquillum, sed & alacrem tuearis. Et, si quidpiam quidem prodesset dare se angori in prædam, tolerabile forsan foret labi animum sinere; cùm verò id nihil sit aliud, quàm malum malo aggerere, quid fieri possit laudabilius, quàm sic regere animum, vt quo par est pede consistat, neque imbecilliter demittatur. Res ardua, paucísque concessa; sed videlicet vera Virtus res vulgaris minimè est, Heroicæque est indolis difficultates perrumpere, & ad fastigium contendere, de quo attingendo vulgus iners, & minima quaque occasione animos despondens, ne cogitat quidem. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, xv. Kal. April. M. DC. XLIV.

EIDEM.

VEnerant Eidus Martiæ, cùm Arelatem postridie discessurus, id ipsum tuis literis significare dignatus es. Spes est, vt Deo benè iuuante, confecta ex voto negotia illa fuerint, quæ vt eam in Vrbem redires fecerunt. Isthæc, qua hæc perscribo, dies, duplici sacra nomine (vt putà, qua Christus Seruator vitam mortalem induere, exueréque voluerit) attulisse iis debet finem; quare, & iam voueo faustum reditum, proximósque dies vt festos, sic

sic faustos. Ipsos, vt opinor, transiges Salone. Faxit Deus ter-Optimus, vt concinente illud Ecclesia *Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea*; ipse pleno exultationis, lætitiæque corde illi accinas הללו יה. Cæterùm, cùm per hosce dies eximium Capellanum leui inualetudine laborantem inuiserem, is significauit non nescire se quid nomine meo postulatum foret. Ipse obstupescens, quia neminem alium, quàm optimum, fidissimúmque Abbatem Campinium (& præclaro quidem Victoriano volente) conscium feceram; ecquo-nam, inquam, id nôsti modo? Apud amicum, inquit, versabar cum superueniens Sant-Angelus, vbi fortè fuit de te facta mentio, quid actum fuisset verbo nos docuit. Tum ego, tuam erga me beneuolentiam exaggerans, quid Chauinius in tui gratiam apud Cardinalem egisset exposui. Ille verò non puto, inquit, inde resciisse Sant-Angelum; sed ex Reginæ potiùs ore, qui-cum rem fortè potuerit Cardinalis communicare. Et consertis subinde variis de negotio sermonibus, Patere, inquit, tibi sim author, vt optimum Principem tuum, quando rem seriò exoptat, roges, dignetur ipse ad Reginam, Cardinalémque literas dare, quibus feruorem suum testetur, & quis Vir sies, explicet, ac simul destinare alias ad Condæum Principem velit, quæ eum animent, vt opus promoueat, amoliatúrque obstacula; siquidem prouideo fore, vt res stet & optimi Principis fide, & præsidio Viri in Aula potentis. Idem penè censuerat optimus Abbas Campinius; ac nisi rem vellem ad te scribere, receperat se ad fratrem scripturum. Itaque facio vtrique satis, dum candidè hæc ad te scribo; sed nempe quasi historiam nudam, &, quòd te celare nihil debeam; alioquin enim neque consilium, neque precationem adhibeo, qui expeto potiùs, vt illud duntaxat, quod Spiritus tibi Diuinus suggesserit, agas. Quin-etiam cùm id totum fuerit cum præclaro Abbate Victoriano communicandum, assensi, cum censuit nihil esse necesse machinas nouas adhibere priusquàm grauius quid ingruat; illustrem enim Chauinium videri hactenus prouidisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. April. M. DC. XLIV.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleως Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

EA sanè fuit, Vir Sapientissime, humanitas erga me tua, vt grates dignas persoluere non sit omninò opis meæ. Vocasti nempe ipse me in partem amicitiæ, quam ego potiùs ambire debui, ac vltrò simul donasti ea, quæ exigere prohibuisset pudor. Decet proinde, vt non sis minùs in ignoscendo liberalis, quàm in præoccupando fueris; & agnoscendi impotentiam, quam fecisti ipse in me, non mihi vertas vitio, sed tibi-met ipsi condonandam putes. Quin etiam, quòd tardè rescribam venia debetur, quòd tardè prorsus literas tuas acceperim, quippe duos prope menseis cum semisse, ex quo es dignatus ad me scribere; subéstque, vt ipsum quoque excusationis partem faciat, nisi tibi hac occasione satis copiosè respondeam; quando præstare censeo, vt pauca potiusquàm nihil dem, ne ea, qua tenearis par est, exspectatione diutiùs frustreris.

Gratulor, quòd potueris tot illas Fixas priùs inuisas in Aquario sic peruidere, vt factum tibi satis putâris in dignoscendis iis quinque, quas optimus Vir pro Erronibus circa Iouem habuit. Quod ego certe de quinque Stellis pridem perspectis rem exposuerim, fecit conditio, & Stellarum, quas ille dixit se *Mediceis* multò maiores inuenisse, & Telescopij, quod vt ille nouum, insolitúmque deprædicauit, sic visum fuit posse huiusmodi esse, quod prospectu foret duorum, aut trium graduum; alioquin profectò taleis ipsi visas, qualeis tu posteà, summa haud-dubiè sagacitate, & diligentia obseruando detexeris, satis insinuaui, cùm adieci Iouem esse potuisse inter alias solo Telescopio conspicuas; eamque cum Ioue ac inter se dispositionem obtinenteis, quæ exhiberetur in Diagrammate; vnde & exempla simílium configurationum adscripsi. Ex diebus secunda, quartáque Septembris, quibus ipse Iouem vidisti in eadem Aquarij regione, in quam post menseis quatuor redierit, adnotata mihi solùm est secunda, de qua in Aduersariis habeo sic, *Hora quarta vespertina cum semisse, priusquàm nubila occultarent Iouem, visos fuisse Mediceos quatuor, duos ad Ortum, propiorem distantem ab illius margine diametris* $2\frac{1}{3}$ *remotiorem diametris vndecim, duos ad Occasum, propiorem distantem diametris similiter* $2\frac{1}{3}$. *remotiorem, qui & omnium maximus fuit diametris quatuor.* De diebus 22. eiusdem, deque 26. Octobris nihil habeo; tametsi non desit de circumstantibus aliquid. Gratias verò interim habeo pro communicata illa in certas horas euariatione.

Debeo porrò ingenteis quoque pro adeò egregio Solis Schemate, in quo aliquot maculas, faculásque appinxisti: lætórque te & obtinere egregium adeò Telescopium, & methodo vti, quæ videatur longè quàm Scheineriana facilior, & pollere non modò visu, qui possit sanè haberi Lynceus, verùm etiam manu adeò eleganti, vt depingi nihil accuratius possit. Facit hoc certè, vt non modò consentiam, sed quantum licet etiam exhorter, vt quem ego *Selenographiam* affectaui, ipse perficias; siquidem, cùm mihi pingendi ignaro vtendum aliis fuerit manibus; potes tu rara fœlicitate tuis-met vti, & pingendo, &, quod maximum, æri incidendo. Et quantum quidem ego perfecerim, vt agnoscere valeas; mitto ecce icones duas, alteram Plenilunij; alteram τῆς διχοτομίας, seu Quadraturæ posterioris, cuiusmodi solas incisas, excusásque habeo; cæteris affectatis quidem, sed neque incisis, neque, vt coniicio vnquam incidendis.

Manum

Manum in vtraque agnoſces egregij Pictoris, cælatoriſque Cl. Mellani; niſi quòd cùm oblitus fuerit apponere maculam pertenuem, quæ eſt ad limbum orientalem, prope aliam maiuſculam, fitque perſæpe inconſpicua; ipſe calamo, nec benè appoſui. Quod ex Icone Plenilunij decerptum eſt, conſpectum nihil turbat; quando ad eam partem nihil inſigne conſpicitur. In alia quidpiam eſt turbatum prope ipſam διχοτομίαν: ſed agnoſces fuiſſe vitium excudentis. Saniores mitterem, ſi ad manum forent; ſed aliæ prorſus nullæ ſunt, præter vnam quandam Plenilunarem, imperfectiorem; quales verò cumque ſunt, mitto, quoniam non hæreo, quin ſis ipſas iucundiſſimas habiturus. Quod ſupereſt, quoniam in Peireskij Vita quid de variis Selenographiæ vſibus concepiſſem, legiſti; nihil eſt, quod hoc loco ſubiiciam.

Quas obſeruatas à te cùm Solis, tum Lunæ Eclipſeis deſcribis, obſeruare quoque mihi contigit; quare & non parùm obſtrinxiſti me, cum me tuarum obſeruationum, quas poſſem cum meis conferre, eſſe participem voluiſti. Solaris anni 1639. diei primæ Iunij, fuit obſeruata Aquis-Sextiis, vbi & cœpit hora 4. cum min. 44. Finem obſeruare non licuit propter ſuborta nubila; cum hora 6. min. $35\frac{1}{2}$ non deficeret ampliùs, niſi vnus digitus cum min. 26. Sed interim ex adnotatis tam ante, quàm poſt medium, Phaſibus 57. ratiocinatus ſum Finem contigiſſe hora 6. min. 46. ac Medium proinde fuiſſe hora 5. min. 45. exſiſtente tum maximo defectu digit. 8. & min. proximè 13. Præterea autem Eclipſin cœpiſſe inferne & ad dextrum reſpicientium Solem in diſtantia à perpendiculo grad. 60. ſecundum Solis marginem, & defectum increſcentem digitorum 6. fuiſſe exquiſitè ad dextram; defectum decreſcentem iterùm 6. fuiſſe exquiſitè ſurſum. Eclipſis autem Lunaris anni 1642. ac diei 15. Aprilis manè obſeruata fuit in hac vrbe, vbi & contigit illius initium hora à media nocte o. min. 10. Totalis obſcuratio hora 1. min. 11. Recuperatio luminis hora 2. min. 47. Finis hora 3. min. 48. Ita porrò fuit nobis quoque euanida Luna ſub medium Eclipſeos, vt ne vllum quidem veſtigium illius apparuerit, niſi quibus fuit acutiſſimus viſus. Eclipſis verò anni ſuperioris, ac diei Septembris 27. obſeruata fuit partim in hac vrbe ab egregio Viro Iſmaele Bullialdo, cuius iam Aſtronomia Philolaica ſub prælo verſatur; tum à me quatuor ab hinc leucis Gallicis ad ortum, quo nimirùm diſceſſeram, vt ex loco edito, quid in Sole occidente, & Luna per Eclipſin oriente contingeret, obſeruitarem. Obſtitere nubes ad vſque beſſem, dodrantem-ve Eclipſeos; ſed præter tamen aliquot Phaſeis ante finem obſeruatas perſpicuè demùm contigit Finis, illi quidem hora 7. min. $59\frac{3}{5}$ ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi hora 8. min. 1. ex altitudine cinguli Andromedæ 38. grad. min. 25. vel hora 8. min. 2. Ex altitudine Lucidæ Arietis 21. grad. min. 5. & extremæ in ala Pegaſi 33. grad. min. 5. Quæ quidem cenſui commemoranda, vt tu quoque poſſis obſeruationum noſtrarum cum tuis inſtituere comparationem.

Et vt totidem communicem alias, En tibi ex Solaribus præter duas quaſdam typis mandatas, alteram anni 1621. ac diei Maij 21. alteram anni 1630. ac diei Iunij 10. En, inquam, aliam obſeruatam Diniæ anno 1633. ac die Aprilis 8. non quod ſpectat ſanè Initium (illud enim mihi nubes inuiderunt) ſed quòd ad Phaſeis 27. acceptas partim ante Medium, partim ante Finem, qui cum contigerit hora 5. min. 45. ratiocinatus ſum ex Phaſium collatione contigiſſe Initium hora 3. min. 40, ac Medium hora 4. min. $42\frac{1}{2}$ cùm foret maximus defectus digitorum 8. min. 18. Non tacendum verò fuiſſe tunc in Sole tergeminam maculam, præter duas alias minutulas, quæ occultari cœperit creſcente defectu digit. 7. & deſierit emergere decreſcente defectu, digit. 7. min. 42. ídque diſtando tunc à centro Solis verſus Auſtrum partibus Sexageſimis Diametri eius 22. Cùm & primum appáruiſſet die menſis primo, & viſa poſtremùm deinceps fuerit 12. Ex Lunaribus duæ poſtremæ ante illas tuas, obſeruatæ fuere, Altera anni 1638. ac diei Decembris 21. manè, Diniæ, vbi contigit illius Initium hora à media nocte o. min. $36\frac{1}{2}$ ex altitudine Aldebaræ ad occaſum grad. 49. min. 18. vel hora o. min. 37. ex altitudine Capellæ grad. 71. min. 29. Et poſt Phaſeis 34. Totalis obſcuratio hora 1. min. 38. ex altitudine Arcturi grad. 39. min. 21. vel hora 1. min. 39. ex altitudine Sin. Pedis Orionis grad. 26. min. 0. Emerſio prima hora 3. min. $13\frac{1}{2}$ vel 14. ex altitudine Hum. dextri Orionis ad Occaſum grad. 30. min. 32. & poſt Phaſeis 38. Finis hora 4. min. 14. ex altitudine eiuſdem grad. 20. min. 3. Singulare autem fuit, quòd dum penumbra occuparet adhuc marginem Lunæ occidentalem, orientalis è regione occuluerit Stellam quæ eſt in extremo pede Caſtoris, anteceditve aliam in pede præcedente Geminorum, ídque alto eodem Humero Orionis grad. 15. min. 54. Ac proinde hora $4\frac{1}{2}$ min. 37. Altera anni 1641. ac diei Octobris 18. & Pariſiis quidem, vbi tamen non licuit præter paucas Phaſeis niſi ſolum Finem videre deducerêque ex ſola Lunæ altitudine (nullis comparêtibus Fixis) ipſum contigiſſe hora 8. min. 50.

Quòd de occultatione Saturni à Luna anno 1629. ac die Iunij 19. à re ſubiungitur, poterit conferri cum excerpto illo ex literis ad Keplerum meis, quod vnà cum Mercurio in Sole viſo editum fuit. Supereſt, vt ſi quid me velis, quod præſtare meæ facultatis ſit, libertate ſumma perſcribas. Sic enim velim habeas, eſſe me eum, qui, vt amicitiam vltrò oblatam exoſculor, téque ex animo, affectúque pleno complector, ita ſim perpetuo maximi facturus, poſſe quopiam obſequio illam, qua me proſequeris beneuolentiam demereri. Salutem tibi nunciat memoratus ante Bullialdus, non omiſſurus in ſuis illis Aſtronomicis Tabulis quas tuas cum ipſo communicatti Obſeruationes, ad eliciendum Meridianorum longitudinis-ve diſcrimen, Dantiſcum, & Pariſios inter

Quæso verò si inter te, & eximium illum Eichstadium necessitudo intercedat, salutem illi dicere nomine meo plurimam velis; ac sponsorem præstare te gratitudinis erga illum meæ. Vale. Parisiis, VII. Kalend. April. M.DC.XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

EX literis optimi Campinij ad te Arelaten pergentis didici te ea in Vrbe per dies festos adfuturum. Conieceram fore, vt eos Salone cum familia exigeres: sed vbicunque exegeris, vtinam prosperè, suauitérque. Credere par est Solem isteic vernantissimum affulgere; quando heic illucere serenior, gratiorque non possit. Cœpit hæc constitutio cum ipso Æquinoctio; neque arbitror tempestatum fineis fuisse vnquam adeò exquisitè compositos ad præscripta Astronomorum. Scilicet pluuiæ, nubila, niues, frigoráque hiberna, quæ donec Sol versatus est in toto Piscium signo, viguerat, excessere cum Piscibus, móxque ingresso in Arietem Sole, successit verna temperies, qualis Mundo nascente fuit, si verum sit quidem, quod plærique volunt, Mundum conditum occupante Sole Arietis initium,

Non alios prima nascentis origine Mundi
Illuxisse dies, alium-ve habuisse tenorem
Crediderim. Ver illud erat, Ver magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri.

Ita nimirùm Poëtarum Princeps; tametsi non desunt qui floribus Vernis præferant fructus Autumnaleis; & Mundum Autumno creatum probabile facit Hebræorum annus, quem nihil necesse fuerat iubere instituendo Pascha deinceps inchoandum Verno Æquinoctio, Plenilunio-ve mox insequenti, si id quidem initium prius, & ab ipso Orbe vsque condito fuisset. Verùm hæc ipse præclariùs nôsti. Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Kal. April. M.DC.XLIV.

Clarissimo Viro, CASPERIO GEVARTIO, *Scribæ Ciuitatis Antverpiensis Primario*,

PETRVS GASSENDVS S.

AN-non par est, Eximie Vir, te, ex tempore illo tanto, quo nullas ad te dedi literas, oblitum esse nominis mei? Ipse quidem tuam illam raram aduersum me beneuolentiam ex animo nunquam deposui; at debui sanè præterea adhibere affectus mei crebriorem significationem. Nam quòd per nostrum VVendelinum, optimum illum scilicet, dictam aliquoties salutem voluerim, id negligentiam in exarandis paucis versibus non excusat. Benè interim mihi vertit, quòd de tua eximia humanitate non diffido; ex ea quippe quam non promereor, quamque tamen efflagito, consequuturum me veniam spero. Cæterum quod iam torporem excussit, Exemplum fuit per-egregiæ optimi VVendelini *Eclipsigraphiæ*, quod Religiosus eruditúsque Franciscus Nizeronus ex Minimorum ordine non priùs fuit nactus, quàm id Viro clarissimo Ismaëli Bullialdo Tabulas edenti Astronomicas, committi quidem, sed mea manu voluit. Ipsum scilicet cùm percurrerem, animaduerti rem mihi longè cognitu iucundissimam, Antoninum tuum sub prælo versari. Et quia nôram præclarum virum Ægidium Menagium, qui in eandem curam dudum incubuerat, cuíque ego spem pridem editionis huius tuæ feceram, rem quoque gratam habiturum, idcircò cum ipso eam communicaui. Is verò lætitiam testatus, declarauit se abdicasse institutum euulgandarum in cum authorem coniecturarum, ex quo nuper prodiit editio Anglicana Casauboni, qui earum partem maximam MSS. variis, quibus ipse fuerat destitutus, comprobauit. Adiecit nihilominùs superesse adhuc circiter viginti ab illo intactas, easque tibi per me offerti perquàm gratiosè voluit; vt, si qua ratione probares, iis pro libitu vtereris. Egi ipse gratias tuo nomine, significandámque ipsius in te propensionem recepi. Itaque hoc est, quod iam præsto. Tu præscribe quod factum voles. Si putes enim te posse rem habere satis tempori, vt eam expendas, & si quid fortè tanti sit, ad calcem apponas, dabo operam, vt breui accipias. Quod ad VVendelinum Epistolium do, curabis, sat scio, volentissimus, vt in ipsius perueniat manus. Vale singulare Literarum Decus. Parisiis, postridie Kal. April. M.DC.XLIV.

Admodùm Reuerendo, & Clarissimo Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVonam in censu haberes me, Præclarissime VVENDELINE, si ad Geuartium tuum scribens, non adderem saltem ad te verbulum? Accepit singularis, & Religiosus Vir Franciscus Nizeronus Minimus eximij illius tui *de Eclipsibus* operis exemplum, & tantam in eo mei nominis mentionem factam conspiciens, voluit ipsum quidem cum clarissimo Bullialdo, sed mihi nihilominus non inuisum communicari. Ego itaque, occasione memoratæ tibi editionis librorum Antoninianorum, quam Ocellus ille bonarum literarum apparat, ad ipsum scribens ansam arripio destinandi simul ad te Epistolium, cui prolixam sanè Epistolam debeo. Quippe non possum vnquam satis, quas debeo gratias commemorare ob affectum erga me

me tuum (ita tacere de me non potes) necnon teneor aliquid tecum conſerere de opere, cuius cauſâ refers tam egregiam laudem. Sed nempe ſperandum eſt mihi, quovſque licuerit vberiùs totum librum pellegere, qui nondum eſt mihi, niſi curſim viſus, aut Bullialdus mentem aperuerit, cui haud-dubiè nobilis illa Eclipſeon congeries erit vſui in ea quam molitur ac ſub prælo habet, *Philolaica Aſtronomia*. Hoc ſolùm iam poſſum innuere, eſſe quòd ſummopere mirer inſignem diſcrepantiam noſtras inter obſeruationes duarum nuperarum Eclipſeon, quæ heic, iſteícque fuere per-actæ. Nam ſi finis quidem poſtremæ ad 27. Septembris ſuperioris diem contigit vobis adeò præcisè hora 8. aut tertio, quarto-ve ad ſummum minuto prætereà, quî fieri poteſt, vt idem nobis eadem hora contigerit, quadrante horæ circiter remotioribus in Occaſum? Bullialdo nempe in hac vrbe contigit ipſa hora 8. ne integro quidem ſemiminuto minus ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi verò Sucij, quod in Ortum diſtat decem proximè Italicis milliaribus, hora 8. cum ſeſqui-minuto aut minutis duobus. Quomodo verò altitudo trium diuerſarum Stellarum, quam continenter venatus ſum, facere mihi ludum potuit? Fuit enim Lucida Arietis alta grad. 21. min. 5. vnde prodit hora 8. min. 2. Extrema alæ Pegaſi grad. 33. min. 5. vnde hora 8. min. 2. & cingulum Andromedæ grad. 38. min. 25. vnde hora 8. min. 1. Quomodo aliunde Agarratus meus obſeruans Raræi in eodem proximè mecum Meridiano, ac in latitudine obſeruata 49. grad. 18. min. adnotare quoque eandem horam potuit, & ex altitudine præſertim eiuſdem Stellæ Arietis 21. grad. 10. min. Vnde prodiit illi, ſicuti & mihi hora 8. min. 2. Et ſi finis antecedentis ad XIV. Aprilis anni M. DC. XLII. contigit vobis, aut hora 16. min. 2. ex horologio, aut hora 15. min. 41. ex culminatione capitis Ophiuchi poſt minuta 4. quî fieri poteſt, vt idem nobis contigerit non hora 15. min. 23. vt tu ſupputas, ſed hora 15. min. 51. ex altitudine marginis Lunæ inferioris gr. 12. min. 30. aut ad minimum, & tutiùs quidem, hora 15. min. 48. ex ſerie altitudinum Arcturi antecedenter obſeruatarum? Siquidem etiam, cum ſupereſſet vnus taurum digitus, interlucens Arcturus fuit adhuc altus gr. 42. min. 0. vnde hora 15. min. 42. Et cùm ſupereſſet adhuc ferè ſemi-digitus, altus fuit gr. 41. min. 12. vnde hora 15. min. 46. Ego certè planè cæcutio, cum de tua ſolertia, induſtriâque non dubitem, & non videam tamen quî potuerint imponere variorum Aſtrorum altitudines conſentientes. Sed de his quidem per otium plura: nam & deſtino ad te mittere, ſi putes quidem è re fore, appulſus Lunæ aliquot ad Fixas aliquas inſigneis, vt poſſis ad ipſas vberiùs explorare Tabularum fidem. Vale intereà, Inclyte Vir, cui multum mea Dinia (imò & tota Prouincia) ego verò plurimum debeo. Dabam Pariſiis, poſtridie Kal. April. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

FAcile ſanè coniectu eſt, quid rerum euenturum ſit, quocunque intuleris pedem. Scilicet vbique id exſequeris, quod conceperis animo; Deúſque ſemper conſilia tua, vt quæ, niſi eius auſpiciis, non ſoleas inire, fortunat. Intererat publicæ pacis, cui inceſſanter aduigilas, vt Ciuitatum principum, qui tuo è nutu penderent, moderatores crearentur. Id verò nunc demùm aſſequutus es, exturbatis factionibus, & prouidentia peruigili, & diligentiâ indefeſſa. Vtinam, ſi qui adhuc ſunt tuæ bonitatis immemores, ſua demum ſponte reſipiſcant. Quod & liuorem aſpernaris, & calumniam floccifacis, rem vt indole generoſa, ſic tua virtute dignam præſtas. Quippe grandi paſſu incedens, eſt cur, vt moloſſus ſuo robori fidens iſtorum quaſi occurrentium catellorum inſultus contemnas, factúſque ſublimis, vt Luna, ipſos vt nequicquam latranteis deſpicias. Deo commiſſam ſibi vindictam volenti obtemperas volens; ipſe ergo vindex inimicos tuos pedum tuorum ſcabellum ponet. Hoc habet virtus ſua mole ſtans, vt quaſi rupes inconcuſſa prauorum minas non extimeſcat, quæ videlicet quaſi fluctus, dum allabuntur, colliduntur. Perge itaque Heroico gradu, ſícque ſemper te compara, vt tametſi fractus illabatur Orbis, ipſæ te ruinæ impauidum feriant. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Eid. April. M. DC. XLIV.

EIDEM.

REſcieram ex aliis, ac indigitaram ſuperioribus literis, quod ipſemet dignatus es nuperis tuis ſignificare. Quàm ſæpe verò, putas, ſubiere, dum te cogito, illa carmina,

Quæ non ſeditio, quæ non inſania vulgi
Te viſo lenita cadat? quæ diſſona ritu
Barbaries Medi, quam non reuerentia frangat?

Scilicet quocunque aduentas, quaſi Sol quiſpiam exoriris, caliginémque turbarum omnem, ſi quæ ſit ſuborta, momento diſpellis. Quod iſteic autem aliquantiſper, compoſitis licet rebus, commoraris, paterni ſanè affectus eſt; ſic enim concordiam, quam non ſine quodam labore parturieris, tanquam prolem foues, donec adoleſcat. Cogitas ſubinde vniuerſam illam maritimam oram luſtrare, tuáque præſentiâ, quâ eſſe vallum non poſſit tutius, communire. Hoc verò prouidentiæ eſt, quam dicerem te eripere tibi, niſi ipſe ſolam agnoſceres tuam, quam aſſiduis laboribus tueris Prouinciæ quietem. Gratias ſemper habeo immenſas pro eo, quo me dignaris amore. Victorianum quidem Abbatem, quia tibi ſic viſum, conueni; ſed nempe dumtaxat,

vt testarer me in eo assensu perstare, quem illi adhibueram opinanti nihil mouendum, nisi quidpiam grauius vrgeret. Sufficere quippe quod foret à Chauinio iam præstitum, quódque præstari, ac veluti refricari per vices posset, maximéque si bonus ille in ancipiti statu pergeret, cùm si alioquin meliùs haberet, vti habere fama est, abundè, ac plus nimio foret fuisse me singularem adeò beneuolentiam abs te expertum. Vale modò, O PTIME PRINCEPS, Vale ô Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XVII. Kalend. Maïas, M. DC. XLIV.

EIDEM.

BEatus es, OPTIME PRINCEPS, dum ratione temperas tœdium ex amicorum absentia, quam tuam Solitudinem vocas. Nam potest sanè dici solus, quisquis non habet qui-cum omnia, vt secum, loqui valeat, neque te minus solitarium hæc turba circunstantium reddit, dum absunt fida pectora, quàm olitorem sua olera, aut pastorem oues, dum socij non adsunt. Verùm quia ipse didicisti esse tibi instar multorum (videlicet perspectam habens humanæ vitæ conditionem, quæ stabile esse nihil patitur, capitáque etiam carissima pro varietate casuum abducit, idcircò beatum te habeo, quando germana hæc ratio est occupandi eos aditus, quibus fortuna tendere fœlicitati insidias solet. Heinc est, cur gratias agere Deo immortaleis tenearis, quòd cùm ferè alij mortales degere secum nescij, magnam æui partem cum sui ingenti fastidio traducant; prouideris ipse mature, vt possideres in teipso, quod dies noctéisque faceret breueis. Quippe iucundius nihil est, quàm animo esse ita comparato, vt neque aliorum comes, sis illis oneri, neque solus tibi-met ipsi; ac saltem liceat dicere, tibi seu quiescenti, seu iter agenti nunquam iniucundam solitudinem, iniucundam sæpe societatem fuisse. Tritum est, quod Cato apud Ciceronem de Scipione maiore scripsit, dicere nempe eum solitum nunquam se minùs otiosum esse, quàm cum otiosus, nec minùs solum, quàm cum solus esset: sed vide, vt ille excipiat, *Magnifica verò*, inquit, *vox, ac Sapiente digna, quæ declarat illum & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum, vt neque cessaret vnquam, & interdum colloquio alterius non egeret. Itaque*, pergit, *Duæ res, quæ languorem afferunt cæteris, illum acuebant, otium, & solitudo.* En autem quàm præclarè Ennius illum cæterorum languorem apud Agellium expresserit,

Otio qui nescit vti, plus negotij habet,
Quàm quum est negotium in negotio.
Nam cui quod agat, institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi, mentem atque animum delectat suum.
Otioso initio animus nescit quid velit.
Hoc idem est: neque domi nunc nos, neque militiæ sumus.
Imus hùc, heinc illùc, quum illùc ventum est, ire illeinc lubet.
Incertè errat animus, præter propter vitam viuitur.

Sed ista nimis. Tu & fœlix Viue, & perpetuò Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, X. Kalend. Maij M. DC. XLIV.

EIDEM.

DIuinæ sanè est prouidentiæ, quòd plærisque Viris non vndique bonis multa fœliciter eueniant; quasi ea cum actionibus, quæ proficisci ex virtute videri possunt, sint compensanda, at quæ insinuas, cum ad Diuinam quoque prouidentiam pertineant, ipse secus interpretor. Quippe author quidem non sum, vt timorem illum deponas, quo vt firmamento Christianæ Religionis perfectio stat, (iubemur nempe cum timore, tremoréque satagere vt tum etiam, cùm nihil esse prætermissum conscij sumus, nos inutileis seruos agnoscamus) Verùm quæ tua vota Deus sic fortunat, ad Populi potiùs tranquillitatem, quàm ad te spectant, quem Deus aliunde difficillimis, diuturnissimísque casibus exercet. Quare subesse non videtur, vt à prosperitate hac timeas, quam optare semper debes maximam; vtcumque pro tua pietate esse circa propriam expetendam ἀδιαφόρως possis. Id age potiùs, vt cùm omnia ad Deum authorem retuleris, ipsum habeas instar optimi Parentis, qui habet figmentum, hoc est imbecillitatem humanam perspectam & facienti quod in se est, denegare gratiam non potest. Aggrauat semper corpus hoc, quod corrumpitur, animam; nihílque vnquam prorsus sincerè, & citra omnem ad nos respectum illius ergo agimus. At cum nôrit virium non esse nostrarum, vt omnem planè nostri amorem, hoc est, naturam ipsam exuamus; quid-ni satis æquus, benignúsque sit, vt præstantes quod possumus, quò ipsum quam-licet sincerissimè diligamus, non auersetur? Accessit hùc tandem eximius Bervilla, ac delectauit summoperè potuisse me non prorsus malè discessus illius coniicere causam. Gere modò semper incoctum generoso pectus honesto; pectus Principe, ac teipso dignum; vt quam es huc vsque laudem meritus, non tuearis solùm, sed etiam adaugeas. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kalend. Maïas, M. DC. XLIV

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

VBeriùs aliàs, mi SORBERI, nunc ne nihil rescribam, pauca accipe. Quod ais Dogma esse Cartesij, nullum dari Vacuum in rerum natura, exspectandum est donec demonstrârit; quippe id antiquum, sed nondum probatum, ac iis præsertim, apud quos

——Natura duabus
Consistit rebus, quæ Corpora sunt, & Inane.

Omnem materiam esse extensam, seu vt dicere illum

illum ais, eſſe extenſionem eſſentiam materiæ, ſuo quodam ſenſu verum eſt; at viciſſim omne extenſum eſſe materiam, non ſequitur. Ego certè duplicem ſoleo extenſionem diſtinguere, corpoream putà, & incorpoream, illam corporis, ſeu materiæ; iſtam ſpatij, ſeu loci propriam; vnde & moris mei eſt dimenſionum alias corporeas, alias ſpatialeis indigitare. Heinc cùm ille, vt ais, dicit vbicumque eſt ſpatium menſurabile, ibi eſſe corpus; vides quàm abſim, vt id concedam, qui fateor quidem omne corpus occupare aliquod ſpatium, omneiſque eius dimenſiones coæquari totidem ſpatij dimenſionibus; at non ſubinde ſpatium omne occupari à corpore; cùm ſeu corpus ſit, ſeu non ſit, & ſeu continuum, ſeu interruptum, ſeu quieſcens, ſeu tranſiens, ipſum ſpatium ſemper immobile ſit, & cum inuariatiſſimis dimenſionibus perſeueret. Quod ſubdis illum defendere ne Deum quidem poſſe inducere vacuum in rerum naturam, non ſatis perſpicio, quî adeo fidenter limites præſcribat Diuinæ virtuti; quaſi ea non poſſit quidquid eſt corporeum intra ædem hanc, in nihilum redigere, obſiſteréque, ne in vicem ipſius aliquid ſuccedat. Nam quod deſtruendo aërem deſtrui quoque ſpatium oporteat, nulla ratione euincitur; & quod interuallum inane inter ædis parietes menſurari non valeat, ipſa eſt concluſio, quæ fuerit probanda. De calore quod ſubnotas, diſtinctiunculâ ſolùm eget. Siquidem, cùm calor non ſit abſque motu corpuſculorum, quæ Veteribus fuere ſphærica, ſi ipſa quidem corpuſculi per inane abeant, aut in corpus incidant, quod non temerent, nullus erit calor; at ſi in corpus ſubeant, cuius parteis diſcutere, ſemouereque valeant; tunc calor erit aliquis; cùm is nimirùm aliud nihil ſit, quàm talis motus corpuſculorum, quatenus fit cum cohærentium inuicem partium diuulſione. Et quia iſta eſſe videtur generalis caloris notio, illi ſpeciatim additur ſenſus in Animalis corpore; quando talis partium diuulſio in eo fieri abſque ſenſione, hoc eſt perceptione illius non poteſt. Quamobrem erit quæſtio de Voce, ſi velis calorem ibi ſolùm eſſe, vbi eſt ſenſus, ſiue facultas partium diuulſionem percipiens; ſcilicet ipſe ex ſubiecto ſpeciali rem definies, alij generatim accipient. Quî fiat porrò, vt hæc diuulſio in Animalis corpore cum ſenſu quodam doloris ſit, natura facit, non ſumptorum ſeparatim corpuſculorum, ſed contexturæ, quæ eſt ex ipſis, quæque fieri perinde poteſt ex inſenſilibus ſenſilis, ac fit calida ex non calidis, humida ex non humidis; qualitatibus nempe ſubnaſcentibus ex habitudine complurium. Sed hæc ſanè nequeunt paucis explicari. Iſta dum ſcribo, nunciatur ecce aduentaſſe demùm Exempla meæ illius Diſquiſitionis. Id profectò appoſitè, vt poſſis optimo Curcellio ſalutem dicens, ſignificare. Tu optimè Vale, ac me ſemper ama. Pariſiis, prid. Kal. Maij, M. DC. XLIV.

Viro Doctiſſimo, Clariſſimóque ADRIANO HEEREBOORDO *Inclytæ Leydenſis Academiæ Profeſſori Philoſopho*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVo me rubore, dum tuam lego Epiſtolam, ſuffuderis, dicere promptum mihi non eſt. Quippe non modò amicitiam, quam meritò plurimi facio, vltro offerre dignatus es, ſed ea ſimul exhibuiſti beneuolentiæ indicia, quæ mereri me potuiſſe non ſentio. Nam quod habes quidem de aliquibus quæ excidere opuſculis; id tanti profectò non eſt; tuæque potiùs eſt comitatis, quòd meas nugas aliquid putes. Quocirca rem potiùs acceptam in verba de me nimis bona optimi Bornij refero; ſat enim noui quàm ille ſe continere potis non ſit, dum plenum amoris pectus efferueſcit. Vtcumque ſit, tametſi impar tuæ illi de me opinioni ſim; is ſaltem ſum, in quo ſis nunquam & animi erga te grati, & affectus reciproci candorem deſideraturus. Inaudij allatum eſſe in hanc Vrbem vnum, alterum-ve Exemplum editæ Louanij cenſuræ, quam commemoras in meam illam Epiſtolam de detectis recens circa Iouem Stellis, quamobrem, vel te monitore, dabo operam, vt quid-nam rei ſit cognoſcam: interim verò penè ſum certus, quinque illas Stellas eſſe Inerranteis; ac, niſi nudo viſu conſpicuas; quales indigitatæ ſunt, ſaltem (prout innui) ex numero earum quæ Teleſcopio ſolùm pateſcunt. Scilicet ex quo tempore habitæ in Planetis ſunt, Iouem circumire non ſunt deprehenſæ; quod vnum tamen ſuppetere Cenſori potuiſſe argumentum video. Perpendiculi inconſtantiam ipſe non aſſerui; ſed retuli ſolùm, ac neſcio an aduerſus illam plura à Cenſore dicta fuerint, quàm ipſe ego inſeruerim in alteram Epiſtolarum, quæ in Bornij noſtri manus peruenerunt. Vale, Vir Præclariſſime, & qui tam ſponte amaſti me, ne deſine, quæſo, rogatus amare. Pariſiis, pridie Kal. Maïas. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVanta ſit literarum tuarum ſuauitas, dicere quî valeam? Iis videlicet præcordia ſic tangis, vt ſentiendo quidem, ſed exprimendo impar ſim. Ecquæ-nam eſt verò hæc bonitas tua, vt affectum erga te meum, ardentiſſimum illum ſanè, ſed qui non alium quàm obſeruantiæ mereri poſſit titulum? Tu amicitiæ elogio, quaſi quæpiam foret conditionis paritas, dones; & quaſi id ſatis non ſit, etiam Petrum tuum amiciſſimum voces? Quid illud quoque, vt velut oblitus quod in me

habes imperij ius, & roges me, & non enixè modò, sed enixissimè etiam roges? Roges autem, vt impetres rem, tanto iure debitam, tantopere pronam, ac tui recordatio est; quam si velim deponere, deponat potiùs ignis calorem. Idem de Bervilla testarer, nisi tu ampliùs illum nosses, quàm vt me teste egeat, Vir sanè pretij ob excelsum candorísque plenum animum ingenitis. Quàm dolerem porrò esse eum abs te, nisi & causam vtcumque nossem; & generosi animi tui vigorem perspectum haberem, & conscius forem eius lætitiæ, qua superesse isteic tibi optimum Campinium veluti exsultas. En reddetur tibi cum his literis Exemplum eius Disquisitionis, quam nosti me pridem aduersus Cartesij Metaphysicam instituisse. Mitto verò, non vt in ea bonas aliquot horas perdas, sed ne quidpiam meum te lateat, maximéque, cùm inaudieris voluisse Hollandos ipsam euulgari. Pudori est solùm, vnà mittere, quod Typographi nomine præmissum elogium amici fecerunt. Sed ago nempe tecum simpliciùs, quàm vt aut quæram, aut velle videar gloriam quærere ex gloriæ contemptu. Satis est, qualiscumque sim, non esse meum pectus tibi conuelatum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, prid. Non. Maij. M. DC. XLIV.

EIDEM.

ID sanè verum, OPTIME PRINCEPS, experiri nos rerum vices, quas ipse eximiè declaras. Ecce enim Duces ad exercitus ex Hibernis iam eductos discedunt, ac repetunt Belgium, ex quo Heros ille Consobrinus tuus superiore anno spolia reportauit. Accipio quoque Hollandorum classem fore postridie comparatam, vt quo opus fuerit, statim aduolet; & Auraïcum Principem fuisse nudiusquartùs ad eam discessurum. Fortunet Deus omnia, vt fractis hostium animis, de pace ineunda seriò cogitetur. Spes non est, vt ante Septembrim, qui Legati illius ergò conuenerunt, de ea disceptent, quippe quidquid iam agitur, vestibulum vix attinet; ingressúsque in adyta ab Æstatis fato momentum exspectat. Heinc non hæreo sanè, quin cauere debeas à machinatione aduersus Prouinciam, cuius fuisti admonitus; siquidem, tametsi spes non sit Hispano, vt si quam arcem inuaserit tueri illam diutulè possit; prouidet tamen rem opportunè euenturam quo tempore, inclarescere, ponderísque ostentare plurimum possit; ac sit de compensatione potiùs, quàm de vindicatione agendum. Quamquam non sat video quî bene consultus aggredi rem ausit, cùm neque tuam sagacitatem, prouidentiam, animi magnitudinem, neque copiarum Naualium vim qua reprimi possit, habeat incompertam. Vtcumque sit, quia fieri potest, vt quasi in angustias actus, nullum non moueat lapidem; súntque aliunde res hominum infidæ, & alearum plenæ; idcircò tutius nihil est, quàm nullam vim hostium pusillam, infirmam-ve existimare. Quid ego tamen noctuas Athenas? Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Maij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVòd nullas ad te literas ante octiduum dederim, in causa fuit rusticatio mihi tota hebdomade cum optimo Abbate communis. Ob eandem certè neque ille, neque ego vllas dedimus ad Campinium fratrem. Quod tu autem nullas abs te datas ob susceptum iter excusas, & nullas esse proximè dandas, ob suscipiendum occupas, id sanè est tuæ illius singularissimæ comitatis. Scribere enim me ad te officij est, quod intermitti citra culpam non valeat. Te verò ad me scribere, bonitatis est, à qua abstinere citra excusationem possis. Sed nimirùm in te non est, vt euadas vnquam dissimilis tui; hoc est vt esse desinas Principum humanissimus, ac in me præsertim qui-cum agere effusissimo affectu cœpisti. Id mirè profectò etiam comprobat quidquid in tua reliqua Epistola est argumenti. Quippe id eiusmodi est, vt ne gratias quidem ausim agere, ne laudes agnoscam, quas commemorare sine pudore non sustineam. Quare neque erit, cur mihi vitio vertas, si dum ipse tibi in me commendando non temperas, & me neque tuum causari iudicium, neque meam ignorate imbecillitatem par est, planè prorsúmque obmutescam. Vna est tua in me propensio, quam neque nescire, neque tacere vnquam liceat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kal. Iun. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVî factum est, OPTIME PRINCEPS, vt cùm donec futurus esses in itinere, nihil literarum abs te exspectandarum præmonuisses, literas tamen Tolone transiens, ad me datas volueris? Scilicet tibi diem sacrum feriari solidum non licuit; nec de eo partem non demere, quo ex insperato posses me beare. Itaque quam-maximas possum tibi grates meritò habeo, maximéque cùm argumentum literarum esse volueris id, quod circa Antipolin cui præsertim timeas, cepisti consilium. Ac suspicatus quidem fueram Tolonem esse, cui hostes inhiarent, sed est reuerâ Antipolis expugnationi patentior, & vtcunque posset deinceps longè faciliùs recipi, parum id Hispanus curaret, si esset modò quod obtenderet, tum cùm vniuersè de rebus componendis disceptaretur. Timetur heic quoque, ne è Luxemburgo irruatur in Campaniam ob eas, quas illeic apparant copias Bekus, Lamboyus, & Verthius, Lotharingóque potissimùm, vt ferunt, suas collaturo, neque obtinente Enguenio quantum opus seu militum, seu Tormentariarum machinarum foret. Sunt tamen, qui putent eas copias euocatum iri in Flandriam; videlicet non modò nostris oppugnantibus Grauelingam, quo est ante triduum Caleto discessum; sed Hollandis quoque aliunde negotium facessentibus, quos nuperrimæ literæ mox irrupturos perhibuerunt. Quàm intereà Classem nobis subministrant è regione Dumkerkæ est; obstitura ne Grauelingam aliquid subsidij prosiliat, quare & nescio, verum-ne sit, quod

quod ferunt diebus proximis prorepſiſſe illeinc, & lembulis quidem, homines ſexcentos. Vna ferè hoſtibus ſpes in ipſo eſt Piccolomineo, Equitatúque, quo pollet. Vtinam hanc quoque Deus ſic infringat, vt ſeriò deinceps de pace agatur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, III. Non. Iun. M. DC. XLIV.

EIDEM.

AN iſteic quoque frigus viget, quod fugari viſum, quo tempore feſtum ignearum linguarum illuxit, ab exactis tamen Octauis, quaſi poſt-liminio ſic rediit, vt iam adhuc magna ex parte redintegratum perſeueret. Noſter certè exercitus, ex quo non pauci per æſtus illos interceptos ſiti perierunt, longè nunc abeſt, vt de ardore intolerabili conquetatur. Is, vt accipio, ex millibus Peditum quatuordecim, Equitum ſex reipsâ conſtat; ſúntque ad ipſum præterea ex legione Palatina deſtinatæ cohortes decem, aut Centuriæ, mauis, XXX. Facta eſt ſpes, vt Eidibus circumvallatio perfecta ſit, ac vrbs intra duos menſeis expugnetur. Vtcumque ſit labor præſertim futurus circa San-Philippeum propugnaculum; quod Vrbs non minus protegit, quàm ipſum tutelæ eſt Vrbi. Ferunt Piccolomineum tribus ſolùm milliaribus à noſtro eſſe exercitu, cui nihilominùs quà terra, quà mari vberrimus ſuppetit commeatus. Scribebam nuper eſſe Hollandos in procinctu, vt aliquorſum nutu primo irrumperent: audio tamen nunc eſſe adhuc illos in eadem Litoyæ ad Moſam ſtatione. Lotharingus, diuiſis copiis, earum partem ad Bekum mittit, partem verò ad Bauarum, cui reſtiturus Thurennius Rhenum traiecturus breui perhibetur. Henricus Iulius Dux Lauemburgi pergere Oſnabrugum fertur, Imperatoris nomine, ſperatúrque proinde, vt Dux Longa-villæ Regis nomine eò breui contendat. Id vbi fiet, tum demum ſpes futuræ pacis firmior euadet. An quo iſta perſcribo die, Thomas Sabaudus exercitum in Mediolanenſeis educturus ſit, ipſe, quàm nos citiùs pernoſces. Pernoſti verò haud-dubiè fuiſſe Hiſpanum Venetis Cremonam oppigneraturum, ſi quam modò pecuniæ vim, copiáſque eorum impetraret, Mediolanenſeiſque id habuiſſe, quaſi indignum facinus, ac prætuliſſe pecunias ex ſeſe ipſis corrogare. Cætera nos longè remotius attinentia prætereo, vt Tranſyluano non omnia pari fœlicitate ſuccedere, & Koniſmarkium aliunde quaſdam Imperatoris vireis fregiſſe; Galaſium accurrere Dano Gottemburgum nunc obſidenti; & Torſtenſonum ab Iutlandia Cherſoneſo ſcilicet illa Cimbrica, non diſcedere; Anglum continenter eſſe in anguſtiis, ac eſſe præſertim, quod meritò timeat ab obſidione Eboracenſi. Ea etiam prætereo, quæ ad Aulam ſpectant, quæque ad heſternas Guebriani ad Deiparæ ſepulti ſolemneis exſequias; cùm quæ huiuſcemodi ſunt, par ſit omninò ex aliis te quàm ex me reſcire vberiùs. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, IV. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Ampliſsimo & Clariſsimo Viro CASPERIO GEVARTIO, *Scribæ Ciuitatis Antverpienſis Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

CVm ſim neſcius, literæ-ne, quas ad te, & ad VVendelinum Aprilis initio conſcripſi; redditæ tibi fuerint, ſuggero ecce alias, quibus te certiorem faciam iterùm, niſi editio Notarum tuarum in Antoninum ſit abſoluta, eſſe Viro clariſſimo Ægidio Menagio dignas notatu coniecturas, ipſi intactas Caſaubono; quas (noſſe modò deſideres) ſit tecum communicaturus. Hoc ſolùm te volo, ac vt ames me. Vale, ô eximium literarum Decus. Pariſiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo & Clariſsimo, Doctiſsimóque Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Paſtori Hercano, Condatenſi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVas nuperas dedi ad te literas, eæ deſtinatæ fuere Antverpiam ad eximium Geuartium poſtridie Kalendas Aprilis. Niſi eas fortè acceperis, iactura leuis, certus ſis modò eſſe ſemper me & animo grato, & affectu prono pro ſingulari, qua erga me es animatus, beneuolentia. Eam certè abundè es nuper teſtatus in eximio illo de Eclipſibus opere, cuius editionem gratulatus ſum, & de quo quæ plura iam dicam, non habeo; quando Exemplum curſim viſum meas in manus non recidit. Quia ſum verò pollicitus loca aliqua Lunæ ſingularia, exquiſitéque obſeruata, ex quibus poſſis Tabularum Lunarium fidem explorare; deſcribo ecce occultationem Quadrilateri Pleïadum, ad quam dum forem Aquis-Sextiis ante annos ſeptem, attendi. Deligo eam verò quòd videatur vna habenda inſtar plurium, ipsámque exhibeo, qualis tunc relata in Commentariolos eſt; quò minùs mirere, niſi ſupputârim omnia tempora, ſed quæ dumtaxat cognoſcere aliis tum curis diſtracto, ſat fuit. Cùm reſumpſiſſem porrò nuper in manus tuas literas ſuperiore Octobri datas, admonitus ſum, quod fueram oblitus, literas dare Aquas-Sextias, vt impetrarem quam B. Marij ſcriptam per Dinamium popoſceras vitam: quoniam verò fecit abſentia Siſtaricenſis Epiſcopi, penes quem iam eſt Legendarium, ne ea vita exſcriberetur, mitto quod intereà excerptum ex vetuſto Breuiario eſt, ac literas ſimul, quas ad me ſcripſerant tum Riantij Baro, qui Peireskio ex fratre Nepos, & in munere Senatorio ſucceſſor eſt; tum Decormius Bereulius generalis, Primariúſque in eodem Senatu Regis Aduocatus, quos, vt exſcribi vitam illam procurarent, interpellâram. Cùm primùm ipſam, vti ſpero authoribus illis obtinuero, ad te incunctanter tranſmittam. Subiit aliunde cogitatio,

tatio, facturum me tibi rem gratam si exscriberem, & hac occasione ad te mitterem, quod collegi aliàs de Sanctis Ecclesiæ Diniensis Antistitibus, quorum meministi haud-dubiè reliquias à te pridem visas. Id scilicet, cum Atlanteo operis immensi authore communicare poteris; vt (si ita videbitur) Sanctorum quoque Præsulum nostrorum memoriam illustret. Rem aliàs coram pollicitus optimo Rosvveidæ non præstiteram, quoniam qua isteic fui Æstate, quem benè valentem reliqueram Iunio, cum in Hollandiam discederem, reperi defunctum cùm redij, Iulio. Tu VVENDELINE, æternùm Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Fortassis Viri eximij Caramuel, atque Vanlangrenus suaue ducent cognoscere pro suo vterque instituto quam ad te mitto Obseruationem occultarum Pleiadum. Id si ita sit, haud-dubiè communicabis cum ipsis volens. Vale iterùm.

Admodùm Reuerendo, Amplissimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkovvitzio*,

PETRVS GASSENDVS S.

Legi, Vir Praeclarissime, Censuram illam tuam mei qualiscumque Iudicij de Stellis circa Iouem visis. Persensi verò inter legendum me factum obstrictissimum, reputauíque non posse me absque ingratitudinis nota non respondere aliquid, & prouocatum potissimùm humanissimo illo Epistolio. Itaque gratias refero, non quantas debeo, sed quantas possum. Primùm, quòd ipse præoccupâris, ac adeò sponte, gratioséque amicitiam obtuleris mihi expetendam, mihi requirendam. Deinde, quòd me iis elogiis, quibus prægrauer, exornaueris; quippe quasi amans iam me, licere putasti, si meriti quicquam in me foret, exaggerare. Insuper, quòd tenuem opellam sic retractare fueris dignatus, vt integram denuò euulgaueris, ac pleniore etiam luce illustrâris; & me ea ratione cùm religiosissimo, optimóque Rheita conserueris, vt ille nihilo me minùs habiturus sit obseruantem sui. Ad-hæc, quòd licet non agnoscam quî duo illa Theoremata descripto à me apparenti Stellarum motui aduersentur, id tamen, quod ex ipsis vrges, quódque cætera attinet, eiusmodi sit, vt comitatem suspicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium argumentum vnum sat est, si quinque illi noui Errones Iouis Sidus adhuc circumstent, cùm nisi ita sit, mea coniectura semper perinde vigeat; saltem quod attinet ad Stellas Telescopio solo conspicuas, qualeísque à se obseruatas, (vnica excepta, ex cognitis pridem) Vir clarissimus Ioannes Hevelius Dantiscanus significauit. Prætereà, quòd insertas meas obseruationes aliquot non modò commendaueris, sed & subinde tuo quoque ratiocinio nobilitâris; vtcumque mea ex dictione facta fuerit ansa intelligendi Coniunctionem Veneris, ac Solis spectare ad diem Februarij anni M. DC. XXXVII. decimam sextam, cùm profectò non ex Eichstadio, cuius nullas nôram, sed ex Keplero, cuius tunc solas habebam Ephemerides, coniunctionem reiecerim in diem sequentem decimam-nonam. Vtcumque etiam velle videaris eleuare illam Veneris latitudinem, cum non minorem præscripta fuisse, vel illud possit arguere, quòd detecta Venus quadrante horæ post occasum Solem, gradibus adhuc circiter quatuor eleuata exstiterit, & dimidio horæ post Solem occidens Horizontem subierit gradibus proximè 12. Borealiùs, quàm ille subiisset.

Denique, quod obseruationem de reciprocante Perpendiculo ita refutandam institueris, vt & honorem nobili Viro eius Authori habueris, & mihi id solùm tribueris, vt bona fide retulerim qualem ille perscripserat, quando neque me rem nondum expertus, reciprocationis præstiti sponsorem; neque præstiturus me deinceps fui, cùm & experientia, & ratione nixus, sum argumentatus aduersus Morinum; qui ipsam scribens aduersum me, est per-auidè amplexatus. Quod superest, duo gratulor, vnum te esse adeò fœlicem, vt obseruare tutò possis increscentem, decrescentémque magnitudinem Diametrorum, Lunæ quidem in singulos dies, Veneris, & Solis in singulas hebdomadas; cæterorum Planetarum in singulos menseis, atque adeò etiam, dum illi circa Apogeia, atque Perigeia versantur: quippe mirum dictu, quantum heinc subsidij ad perficiendum Astronomiam vniuersam sit accessurum, ob interualla Planetarum, Terræque inde stabilienda, vbi res semel constiterit. Alterum, apparare te præclaram Selenographiam, & (quod nuper etiam perscripsi ad memoratum Hevelium, quidpiam simile meditantem) subleuare veluti me eo labore, quo cœperam ante decem annos defungi. Scilicet institutum meum cognoscere potes ex Vita Peireskij, in cuius libro quinto exposui quas agnoui fore præcipuas Selenographiæ vtilitates. Cedo autem lubens curam integram, qui neque nisi paucas habeo Lunæ Phaseis æri incisas, neque in eo esse iam possum, vt cælatorem dirigam iuxta Iconismos cælitùs captatos duobus ampliùs annis per Pictores eximios; neque me habeo satis idoneum, qui nomina imponam congrua tot, támque variis partibus per Lunaris Mundi mappam digerendis. Tu verò age, Vir Eximie, positam in medio gloriam occupa, & immortale nominis Decus tuæ pretium operæ puta. Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Vir Clarissime, si cognoscere fortè voles, quam ad VVendelinum occultati à Luna quadrilateri Pleiadum obseruatiunculam transmitto; agnosces ex ea aliquem Selenographiæ vsum. Quam maculam appello Caspiam, *eam peruidebis intelligi, quæ est solitaria ad limbum occiduum, cuique ex opposito penè respondet alia sat similis, vt dici* Anti-Caspia *possit. Quem verò* Homuncionem (aliàs Thersiten) *dictum videbis, dico etiam* Mare occiduum; *cùm &* Mare Eoum *vocem maiorem illam in Ortum effusam*, Boreúmque *refusam in Boream; & interdum quoque*

quæ maculam maiorem imitatione antiquorum dicam. Hecates Penetrale. *Ne quidpiam attingam de partium minorum indigitatione, vt* Sabinarum, Vallis vmbroſæ, Rupis niueæ, Amara montis, Vmbilici, Lacunæ, *& ſimilium, quæ abs te haud-dubiè fœlicius indigitabuntur. Vale iterum.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

REdiiſſe te incolumem ex perluſtratione Maritimæ oræ, quantum ſuaue eſt, tantum gratulor. Perſcriptum eſt tecum aduentaſſe famam inſignis repulſæ, quam paſſi Hiſpani ad Ilerdæ muros ingentem non hominum modò, ſed commeatus quoque, & auri, quantum duo geſtarent veterina, fecerint iacturam. Res mihi in voto, potiuſquam in ſpe, quatenus eam fieri ratam non competio. Conſtantior nobis fuga hoſtium ex arce San-Philippea, quam octiduo ampliùs tueri potuerant, niſi prætuliſſent Pyrium puluerem in Vrbem non ſatis inſtructam inferre. Exſcendere demùm Hollandi ad Philippinam Flandriæ, neque procul Taſio, quod Gandaui dicunt, metati ſunt caſtra. Timent Flandri Dammæ, Hulſtiæ-ve, Comeſque Iſemburgius magna Peditatus cum parte aduerſum occurrit. Hollandos eſſe non pauciores millibus octodecim ferunt. Turennius miſſis ſarcinis ex improuiſóque Rhenum ſuperans, paria Germanis, niſi iam caſtra mouere cœpiſſent, redditurus fuit; tametſi complureis ex iis interfecit, & adduxit captos, vel ab vnico Roſeo, Equorum pluſquàm mille, hominum pluſquàm ſeptingentos. Sunt reipsâ Turennio Equitum ſex millia, & Peditum quinque; cùm ſint Germanis Equitum decem, & Peditum octo, præter Lotharingi, quas exſpectant copias. Inaudij tamen Lotharingum (vtcumque etiam Piccolomineus duo Equitum millia ab illo exſpectet) in eo adhuc eſſe, vt deliberet vtrum nobis ſe, an Hiſpanis ſit dediturus. Ex quo Ratgoskius in Tranſiluaniam ſe recepturus perhibetur, pondúſque belli Germanici transferendum in Daniam ſperatur, intolerabiliores ſunt, quas Legati Imperatoris Monaſterij proponunt pacis conditiones. Perſeuerat adhuc in Anglia Eboracenſis obſidio; tametſi rumor de capta Vrbe admodùm percrebuerit. Sed hæc nimis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum meum dulce. Pariſiis, xv. Kalendas Iulij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

GRatulor denuò quem es dignatus reditum fœlicem nunciare. Mira, dignáque te prouidentia, qua cogitaſti tam Tolonem, quàm Antipolim communire; mira, & te digna, quæ ſollicitudo te habuit de rebus ad Ilerdam geſtis. Multum ſanè eſt, quod tuæ curæ debent, quorum cauſa vnum Centurionum eò deſtinaſti; at longè eſt amplius, quod debent elogio abs te reddito de ſtrenua, qua viros egerunt virtute. Vtinam ille referat hoſteis non modò in vlteriorem Iberi ripam receſſiſſe, ſed & coactos fuiſſe Hiſpaniam interiorem repetere. Grauelingana obſidio proſperrimè ſemper ſuccedit. Erant iam noſtri ante dies quinque ad ipſam vſque foſſam promoti, parabántque inde tormentis viginti tum præſidia quædam murorum deiicere, tum reddere foſſæ traiectionem tutam. Diſceſſerat Piccolomineus, vt impetus primos Hollandorum retunderet; at poſtquàm viſum eſt ab illis nihil metuendum ſummoperè, rediiſſe fertur, & Dunkerkam, noſtróſque inter conſtitutus, Luxemburgicis copiis increuiſſe. Ea de cauſa ferunt Enguenium ſecundum Moſam diſcedere, Leodiúmque verſus properare. Conualeſcit iam Lotharingus; ſed verſatur ſemper in ancipiti, è quorum ſtare partibus debeat; ſtaturúſque potiùs à noſtris ſperatur. Hollandorum pro pace legati diſceſſuri mox Monaſterium ſunt, itémque, qui ad componendum Dani, Suecorúmque diſſidia mittuntur. Sunt iſti tamen Dani ſuſpecti, vel eo nomine, quòd interim naueis quadraginta armatas conſcendant. Sed nimirùm timent Hollandi, ne quæ eodem vergit Hiſpanica claſſis fretum occupet, quod iurgiorum eſt non poſtrema cauſa. Eſt intereà tam Suecica, quàm Danica claſſis comparata ad prælium; quid autem euenturum ſit, Solus, cui omnia patent, nouit. Imperatoris exercitus, dum Tranſyluano inſtat, ne ſibi inſtet Turennius metuit; ſícque inter ſaxum & ſacrum, quod aiunt, quodammodo ſtat. Perhibent nihilominus Galaſum Lipſiam obſeſſurum. Exceſſit Anglus Oxonio, obſidionem metuens, exſpectánſque interim, ſi fortè quidpiam proſperi Roberto Palatino ad ſoluendum obſidionem Eboracenſem miſſo contingat. Rumor fuit abiiſſe illum in Hiberniam; verùm non ſunt ipſius res hactenus adeò deploratæ. Tu fœlix Viue, ac ſemper Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, VIII. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo, Sapientiſſimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkovvitzio, Abbati Diſembergenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

REddidit mihi nudiùs-tertiùs optimus Merſennus tuas literas, quas cum ſcheda ſub inuolucro ad ſe deſtinato accepit. Oblitus es reſcribere vbinam, & quando illas dederis; ſed quantum coniicio ex fuere ſcriptæ Cruciniaci ante decem plus minùs dies. Ipſe à diebus quindecim meas ad te Louanium dedi, & neſcius tamen, illeic-ne fores, ipſas deſtinaui ad eximium Chiffletium Bellofontanum Balernæ Abbatem, qui illas vbicumque te verſari-

versari nosset, transderet. Non potui verò vlla ratione maturiùs ad te scribere, gratitudinémque testari; quoniam non priùs libellum tuum, conscriptúmque in eo ad me humanissimum Epistolium peruidere concessum fuit. Nunc cum bonitate in me adeò effusa exstiteris, vt etiam manu exarata, cáque benè longa Epistola præoccupâris (quippe nihil adhuc obtinens à me) non possum sanè me continere, quin prima hacce occasione denuò rescribam, gratiásque agam, &, quod meam illam Disquisitionem Franco-furti inuentam tanti feceris, nimiæ erga me beneuolentiæ tribuendum agnoscam. Facio porrò quoque, ne me segnem habeas, circa id officij, quod comiter adeò abs me exigis; vtcunque sim impar, qui planè, prorsúmque ea in re tibi faciam satis. Exoptas nimirum tescire ex me, qui Authores hactenus fuerint, & ex Parisiensi quidem Facultate potissimùm, qui defendetint Pontificem Summum extra Concilium Generale, hoc est solum, aut in Concilio Nationali: imò & ipsa Concilia Nationalia errare posse. Verùm & ipse interim ita enumerasti multos, vt omnem prope diligentiam censeri possis anteuertisse; & ego ex Auenionensi, non verò ex hac omnium Summa Facultate sum Theologus, vt tu videris supponere, cùm ex me id rei perquiris. Vt tamen, quantum quidem possum, ac licet, tibi morem geram, non meam exponam sententiam, sed historicè solùm referam, si quid ex Authorum lectione, aut ex Doctoribus eximiis, amicísque intimis ac vno præsertim inclytæ huius Facultatis conuersando addidici.

Ac primùm quidem vt ingenuè agam, videris mihi non debuisse inter citandum authoritates, Molinæi commeminisse; siue enim ille *Carolus* est, nôsti quàm sit ipsius nomen in Romana Curia exosum; siue *Petrus*, nôsti eum esse manifestè ἑτερόδοξον, & à Fide, communionéque Catholica longè alienum. Videris deinde opinionem Nauarri debuisse non ex VViddringtono, sed ex ipsomet potiùs citare, maximéque cum eius Textus apud hunc Authorem mutilatus sit; & intersit sententiam Viri, qui, & magni nominis est, & Romæ etiam vixit, scripsítque, ex ipso eius haurire fonte. Atque vt discrimen agnoscas, en vt Nauarri textus se habeat in cap. Nouit. notab.3. num. 84. de iudiciis. *Non est consilium in præsentia definire, cui principalis Ecclesiæ potestas fuerit à Christo collata, an Ecclesiæ toti, an verò ipsi Petro, propter illam maximam discordiam Romanorum, & Parisiensium. Illi enim tenent Petro, & successoribus datam esse hanc potestatem, atque ideo Papam Concilio esse superiorem; Hi verò, quibus Gerson adhæret, totam datam esse toti Ecclesiæ; licet exercendam per vnum, atque ideò in aliquot saltem casibus Concilium esse supra Papam. Quarum illa scilicet Romanorum videtur placuisse S. Thomæ in 2. 2. qu. 11. art. 2. & 3. & qu. 1. art. vlt. & in 4. dist. 19. qu. 1. Thomæ à Vio in eiusdem articulis, & in paruis Opusculis, tom. 1. & in Apol. 2. part. cap. 1. & in 2. part. cap. 9. vbi altiùs omnibus, & profundiùs, hoc demonstrare conatur. Altera verò placuit Panormitano, qui pro Parisiensibus est, in capite Significasti, & in tract. super Concilium Basileense, quem frequentius nostri sequuntur, vt tradit Decius consil. 115. quam mordicus tuetur Iacobus Almainus è Sorbona Theologus, qui respondit Thomæ à Vio, libello iusto, &* *Ioannes Maior in cap. 16. in Matth. idem facit, aiens Romæ nemini permitti tenere Parisiensium, & Panormitani sententiam; nec rursus Academiam illam Parisiensem pati, vt contraria opinio asseratur in ea.* En etiam, vt se textus habeat in Comment. in 7. dist. de Pœnitentia, dist. 5. pag. 492. col. 2. num. 32. *Ex hac conclusione primò infertur Pontificem Romanum ad confitendum sua peccata teneri, quia diuina lege obligatur; quamuis verum sit non ligari per caput illud, Omnis; & ita non teneri absolutè ad confitendum semel in anno. Quod etiam sensit Io. Andreas, & Felinus. Quod procedit, tenendo illam, quam plærosque omnes Italos audio tenere opinionem, quámque magnis viribus tutari conatur Thomas à Vio, scilicet Papam esse supra Concilium. Nam, si teneremus alteram sententiam, quam Schola Parisiensis cum tota ferè Gallia sequitur, Concilium vniuersale supra Papam esse (& adeò quidem sequitur, vt Iacobus Almainus scribens in hoc ipso articulo, dixerit, eum, qui contrarium assereret in Francia, hæreticum indicatum iri) diceremus, vt ait ille, Romanum Pontificem statuto Conciliorum ligari, ac proinde ad illud caput, Omnis, seruandum teneri.* Sic textus Maioris à Nauarro citati, scilicet in cap. 19. Matthæi, ac in prioribus quidem Commentariis editis anno 1518. super illud *Si peccauerit*, huiusmodi est. *Hæc quæstio quærit, an Pontifex Maximus sit supra vniuersale Concilium, vel super vniuersalem Ecclesiam. Super præfata quæstione duo sunt modi dicendi oppositi; quorum vnus tenet Papam supra Concilium Vniuersale. Hunc mo[...] aliqui Cardinales tenuerunt, & tenent communiter Thomistæ, & Romæ, vt asseritur nulli fas oppositum publicè tueri. Alium modum semper Vniuersitas nostra Parisiana a die[...] Concilij Constantiensis imitata est, sic, quod ea, qui prædictam tenuerit, in campo cogi[...] eam reuocare.*

Iam, quòd hîc citatur Constantiense Concilium, nihil agnosco antiquius opinioni fauere, quàm Epistolam Innocentij III. [...] Philippum Augustum Francorum Regem, quæ reperitur numero 104. inter editas nu[...] Bosqueto. Scilicet in ea hæc verba hab[...] *Propter sententiam Euangelicam, quam Deus expressit, vt quod Deus coniunxit, homo non separet, cum absque dubio nec Sancto[...] exempla, nec Patrum decreta intentioni tuæ hoc suffragentur, verùm, si super hoc absque [...]nerali definitione Concilij determinare ali[...] tentaremus, præter diuinam offensam, & M[...]danam infamiam, quam ex hoc possumus [...]currere, forsan ordinis, & officij nobis [...]culum immineret; cùm contra præmissam [...]ritatis sententiam nostra non possit au[...]tas dispensare.* Posterius autem, quod habe[...] Thomas de Corsellis Parisiensis Theolo[...] in Propositione an. 1440. facta à Biturig[...]

præ[...]

præsente Rege in Concilio Ecclesiæ Gallicanæ, his verbis. *Post hæc omnia Papa Martinus cum toto Concilio dedit literas ad Prælatos, & Inquisitores, in quibus continentur articuli Ioannis VVicleff & Ioannis Hus, inter quos iste ponitur articulus* XLI. *Non est de necessitate Salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Super quod dicit Papa, approbante Concilio, Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum Summi Pontificis super alias Ecclesias particulares. Deinde in Interrogatorio in ijsdem literis posito, super quibus haberent interrogari suspecti de hæresi Hussitarum ponuntur sequentia, Interrogetur vtrum credat quod quodlibet Concilium generale, etiam Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentet. Ex quibus manifestum est, quòd per Papam Martinum, & Cardinales, qui tunc ibi communiter aderant viginti tres, vna cum toto Concilio fuit approbatum, quod Concilium generale habeat supremitatem in Ecclesiam, & quòd vniuersalem Ecclesiam repræsentabat.* Quod verò dicitur Vniuersitatem Parisianam id imitatam esse, a diebus Constantiensis Concilij, ecce proferunt Parisienses epistolam scriptam ad Parisiensem Facultatem Theologiæ ab Innocentio VIII. die Septembris 7. an. 1486. quâ improbatum nihil fuerit, quod fuisset eo vsque ab illa defensum, sed comprobatum potiùs huiuscemodi verborum tenore, *Dilecti filij salutem. & Apostolicam benedictionem. Intelleximus non sine magna cordis nostri lætitia sinceram animorum vestrorum deuotionem, quam ad nos, sanctamque Romanam Ecclesiam, & Fidem Catholicam habetis; cum omne studium, & curam vestram pro eiusdem Fidei defensione, & hæresium extirpatione sicut probatissimos quosque Christianos decet, incessanter adhibueritis.* Afferunt quoque non improbatum Facultatis eiusdem Decretum de celebratione generalis Concilij diei Ianuarij 11. ac anni 1497. in quo ad quæsita à Rege respondendo inter cætera sic habetur, *Responsum est, quod Summus Pontifex & Pater Sanctissimus tenetur de decennio in decennium congregare Concilium generale, Vniuersalem Ecclesiam repræsentans, & maximè nunc, cum tanta sit deordinatio in Ecclesia, tam in Capitibus, quam in Membris, quæ cunctis notoria est.* Inferius autem, *Dixit & definit prædicta Facultas quod tempore vrgentis necessitatis, vt nunc, vel post decennium ab vltimo celebrato Concilio, vt suprà dictum est, postquàm aliqua bona, & magna pars & notabilis Christianitatis, quemadmodum regnum Franciæ, vel Rex Christianissimus ipsius vices gerens, rogauerit, summauerit, & exhortatus fuerit dictum Summum Pontificem, cæterásque partes Ecclesiæ, de congregando dictum Concilium, & ad ipsum conueniendo, & de prouidendo necessitati Ecclesiæ. Ipse verò Pontifex, vel aliquæ prædictarum partium fuerint recusantes, negligentes, vel differentes de veniendo ad dictum Concilium, nihilominùs illi, qui aderunt, & comparebunt poterunt sine alijs non comparentibus dictum Concilium celebrare, & necessitati Ecclesiæ prouidere.*

Ad ipsa Maioris tempora vt veniam, id mitto, quod habet Senonense Concilium, anno 1528. celebratum, Cardinali à Prato S. Sedis Legato, Præside, in Decretis Fidei, Decreto III. his verbis, *Proinde, cùm certa sit, & infallibilis Ecclesiæ Regula, ne aliquando inuisibilitatis prætextu tandem eludi queat; ea profectò Sacris generalibus Concilijs authoritas derogari non potest, quæ proximè Vniuersalem repræsentant Ecclesiam. His enim Concilijs, si ea decernendi, quæ ad sinceritatem Fidei, & exstirpationem hæresium, Ecclesiæ reformationem, & morum integritatem pertinent, potestas adimatur; nihil certum, nihil stabile futurum est, nihil denique, quo Hæreticus ab Orthodoxo possit internosci, Nec erat, quo veterum quondam retunderentur insultus, nisi Ecclesiastici Proceres exemplo Apostolorum Concilia celebrassent, quibus Sancti Spiritus authoritatem ferocientibus illis, & humanarum rerum scientiâ tumentibus opponerent.* Mitto & quod habet Ioannes de Celaia Parisiensis Theologus, ac Valentiæ in Hispania natus, qui tametsi in Patriam redux, mutârit sententiam, opinionis tamen Parisiensium fidem fecit sub Gallorum Doctorum nomine, scribens in 4. sent. dist. 25. qu. 5. de Symboli editione, his verbis, *Pro huius quæstionis enodatione, est aduertendum, quòd mirabilis est controuersia inter Doctores Catholicos circa istam difficultatem, veluti de superioritate Papæ ad Concilium. Nam Ioannes de Gersono & Galli Doctores, & multi Almanorum tenent, quòd ad Vniuersale Concilium pertinet edere Symbolum, & determinare ea, quæ Fidei Catholicæ sunt & non ad Papam.* Quo loco, vbi ille addit, *contrarium tenere non modò Italos, sed etiam Hispanos*, tuum est videre, teneat-ne etiam Abulensis, quem ipse post Adrianum Papam VI. Cardinalem Cameracensem, Cusanum, Panormitanum, Florentinum, citâsti, præter Franciscum de Victoria Professorem Salmaticensem, qui, vt Nauarrus, probabilem vtramque opinionem putat. En verò ex Gallis præter Almainum, aliósque citatos à te pauculos Adrianus Gualterus Parisiensis Theologus, & maioris Monasterij Monachus in tract. de primatu Petri, & Ecclesiæ hæc habet, *Sic ergo relinquitur, temerè dici, veritatique maximè contrarium esse, quòd Summus Pontifex in nullo casu Concilio Vniuersali sit inferior. Nec minus item falsum, quod in nullo casu possit ipse deponi, præterquàm in casu hæresis; nam ipse potest esse criminosus, aut fautor alicuius criminis, vel intolerabilis erroris, tam perniciosi Reipublicæ Christianæ, quàm perniciosa est hæresis. Cui crimini resecando, si non possit remedium adhiberi, nisi per Summi Pontificis destitutionem, verè & realiter destituendus est.* Et paullò pòst eandem doctrinam hocce disticho comprehendit,

> PETRVS *in Æde Sacra Caput est, & quandoque Membrum;*
> *Paret, vt est Membrum; præcipit, vt Caput est.*

Ioannes Arboreus, Parisiensis etiam Theologus lib. 4. Theosophiæ, cap. 32. sic sentit, *Decretales Epistolæ non exequuntur canonibus Conciliorum & definitionibus. Hanc facilè suadebo assertionem. Minùs authoritatis habet Romanus Pontifex, quàm tota, & Vniuersalis Ecclesia, quam repræsentat Concilium generale ritè congregatum.*

gregatum. Nam Papa in Fide errare potest, vt dicit Innocentius huius nominis IV. cap. 1. de summa Trinitate; & tota mihi aberrare via videtur, qui aliter sentit; & plus veritati tribuendum est, quam amico. Assentantur sanè Romano Pontifici, qui faciunt eum immunem à peccato, & lapsu hæreseos, & schismatis; cùm non sit diuino munere confirmatus in gratia. At Concilia generalia legitimè congregata non possunt in Fide aberrare. Claudius Consors, similiter Parisiensis Theologus, in confutatione errorum VValdensium, *Paucis*, inquit, *probemus vtramque & Ecclesiæ & Petri authoritatem, Ecclesiæ primò, ex eo, quòd generalium Conciliorum definitione Ecclesia sit supra Papam, quem instituere & ex causa destituere potest.* Verùm iste scribebat iam anno 1548.

Cæterùm ab anno vsque 1542. conditi fuerant celebri Facultatis Decreto articuli *Parisienses* dicti, numero XLII. quos iuramento adhibito profitentur etiam-num quotquot in fine Licentiæ sunt Doctoratum adepturi. Ipsorum autem XXI. huiusmodi est, *Eodem veritatis firmamento recipiendum, potestatem excommunicandi esse de iure diuino, immediatè à Christo Ecclesiæ concessam.* Et XXII. *certum est Concilium generale legitimè congregatum vniuersalem repræsentare Ecclesiam, in Fidei,& morum determinationibus errare non posse.* Ex quibus minùs mirum est, si scribens posteriùs Dominicus Soto (vtcumque oppositum cum sua familia sequutus) in 4. sentent. dist. 20. qu. 1. art. 4. sic quærat, *Vtrum potestas iurisdictionis in vtroque foro fuerit collata Ecclesiæ, vt in toto corpore immediatè resideat, an verò in Prælatis eius?* Et postea sic habeat, *Nihil hîc dicere molimur de illa molesta lite, vtrum Concilium sit supra Papam; quæ causa est, vt nunquam Concilia eo candore fœliciter celebrentur, quo antiquitùs; sed quia rerum consequentia hoc exposcit, ne clauium tractatus mutilus maneat; quidquid sit de illa quæstione, pro nostra tenuitate subiectum proximum Ecclesiasticæ Potestatis & iurisdictionis explanare adoriamur. Enim-vero Gerson in Tractatu Potestatis Ecclesiasticæ, quem imitatur Almainus in suo libro de comparatione Papæ, & Concilij, cap. 6. atque alij fautores illius opinionis, quòd Concilium est supra Papam, arbitrati suam opinionem ex hoc fundamento pendere, aiunt potestatem Ecclesiasticam iurisdictionis in vtroque foro residere in tota Vniuersitate Ecclesiæ, hoc est in toto corpore, quod aiunt, Categorematicè, instar Reipublicæ Ciuilis.* Hoc tempore non video rem vocari ampliùs in controuersiam; fortassis ob iuratos illos ab omnibus articulos; tametsi sunt, qui opinionem vtramque probabilem putent. Cúmque neutra disertis verbis defendenda proponi soleat; retineri tamen antiquam, iuratámque intelligi potest ex ipsa ratione loquendi tam eorum, qui libros conscribunt, quàm eorum qui disputant Theseis. Quippe cùm nihil simile obseruem pro opposito; facere tamen pro hac videtur, quòd scribens Franciscus Hallerius Parisiensis Theologus pro defensione Ecclesiasticæ Hierarchiæ, seu in vindiciis Censuræ Facultatis Theologicæ Parisiēsis aduersus Hermandi Loëmellij spongiam, editis anno 1632. §. 2. sic instat, *Legisti in libello Richeriano Regimen Ecclesiæ esse Aristocraticum; an-non legisti statum esse Monarchicum?* Et postea, *licet Episcopus hic, aut ille morte exstinguatur; licet ob crimen expellatur, sine Episcopo tamen Ecclesiam esse negamus, in qua semper remanet Episcopalis Cathedra, in qua viget semper Episcopi principatus.* Et rursùs, *Hoc sensu neque Ecclesiam vniuersalem, nec particularem vllam perfectam sine Episcopo esse posse pronunciauit Parisiensis Theologorum Facultas, & contrariam sententiam falsissimam, in consequentia periculosam, temerariam, scandalosam, ordinis Hierarchici destructiuam, Populo Christiano nociuam, traditionis Apostolicæ, & successionis Apostolicæ fundamentum conuellentem; imò & in hæresin inducentem iudicauit.* Facit verò etiam, quod Theseis proponens Robertus Constantinus Baccalaureus Sorbonicus anno 1639. die Nouembris 18. Sorbonica 29. Thesin hanc inter cæteras vltima columna reposuit, *Promulgatio essentialis est legi, non acceptatio; tenentúrque omnes Principum edictis parere, non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Pari iure quisque fideliùm, excepto nemine, Ecclesiæ Catholicæ, & Conciliorum decretis subditur.*

Atque hæc sunt quidem, quæ recepi initio commemoranda historicè, non dogmaticè verò expendenda. Videlicet retuli solùm, vt tibi quasi fido amico rem exigenti gratificarer; non vt sententiam dicerem, cui nullum ex me accederet pondus. Tu id totum quodcumque est, quo do affectu excipe, & tanquam pignus quoddam meæ erga te obseruantiæ habe. Parisiis, VII. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVæ de Ilerdæ obsidione & vouisti, & prouidisti, ea perinde prorsùs contingunt. Quam times Classem Neapolitanam, comparatam audieram, quæ sese nostræ opponeret, si Tarraconem obsideremus. Nunc, quod Hispanus præoccupârit, prospexerítque fore, vt Mottæus cogeretur pedestreis copias ab instituto diuertere; id arguit Classem huiuscemodi aduersus Prouinciam destinatam fuisse. Præclarè autem vertitur, quòd tu & sagax præsenseris, & indefessus perfeceris, ne nostram in oram appellere, nisi vt in scopulum possit. De obsidione Grauelingana nihil non faustum accipimus. Piccolomineus, & Melosius nihil hactenus attentârunt, & tametsi sperent ad vndecim millia, quibus iam præsunt, militum, accessura, ex Beko sex, & ex vicana coactione decem, nihilominùs id nostros nihil terret; quorum circum-vallatio absoluta est, & quinque Regiis arcibus, seu mauis propugnaculis tuta. Tormenta intereà, de quibus iam scripsi deiecere Vrbis præsidia, vnicúmque cornutum opus superstes in pomærio, nuperrimis

pertimis diebus occupandum fuit. Hollandi, quod mirum, nihil interim mouent, &, quaſi minante Iſanburgio, Aſſenedæ ſemper conſiſtunt. Deliberant adhuc eorum ordines Claſſis-ne, de qua nuper ſcripſi, Danis ſe, an Suecis addicat, an neutra remanſura ſit; videtúrque euentus belli Danici habiturus eſſe exinde momentum. Vrget ſemper Galaſium Saxo ad obſidionem Lipſiæ; ignoratur tamen, facturus-ne ſit, an petiturus Daniam, an irrupturus in Pomeraniam. Acceſſere ad illum Coloredi vires, relicto Hasfeldio, qui ſit obſtiturus Koniſmarkio, ac Heſſis copias collaturus. Conſtat Tranſiluanus viribus infractis, & vtcumque Polonus ipſum ad ineundam pacem cum Imperatore inſtiget, non obaudit tamen, dum Turca non annuit. Redit per Poloniam ex Moſcouia Voldamarius infecto matrimonio, quòd propoſitas conditiones amplexari renuerit; nempe profitendi Religionem Gentis, iuxta quam Baptiſmus iterandus fuit; & excedendi nunquam Moſcouitæ ditionis confinia. Fama eſt hunc fuiſſe quæſitum prætextum, ex quo illi Sauromatæ affligari Daniæ Regnum inaudierunt. Lotharingus Vormaciæ eſt (quippe iam redux Treuiri) ſuáſque adhuc copias in ſtatiuis habet. Anglus continuò angitur, & Eboracum patitur extrema. Plura dicerem; ſed iſta plus æquo. Tu, OPTIME PRINCEPS, & meum Decus Vale. Pariſiis, Kal. Iul. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SEceſſiſſe Albaniam te per hoſce æſtus, quos maximos experimur, mirè delectat. Quippe & is locus videtur eſſe amœnus præ cæteris; & aliunde eo ſitu eſt, vnde momento valeas, quò vocare te præſertim negotia poſſunt, conuolare. Id ſanè eſt nuperà te probatum fœliciſſimè, cum Maſſiliæ vix priùs fuit ſeditio ſuccenſa, quàm abs te exſtincta. An-non verò cum eò potueris tempeſtiua adeò diligentiâ accurrere, commeminiſti Corij, in quo locum deligere qui totum æquè preſſum vult debet? Quid heic quoque rerum turbare operarij quidam attentauerint perduxiſſe iam ad te fama poteſt. Id tanti fortaſſis non fuit; ſed Aulæ nihilominùs redeundi in Vrbem occaſionem fecit. Ferunt eam inde non diſceſſuram ad vſque Grauelingam captam. Eius porrò vrbis obſidio fœlici pede ſemper procedit. Tentârunt hoſtes nuperis diebus trecentos quinquaginta viros ex reformatæ, vt vocant, militiæ præfectis delectos in ipſam Vrbem intrudere; at ij incidere in noſtrorum Equitum quadragintos circiter, qui omnes ſtrenuè, obſtinatéque dimicantes interfecerunt, perpaucis exceptis, iiſque manu captis. Ipſi ſunt, qui Aurelianenſem certum fecerunt Piccolomineum perquàm grauiter laborare, & Meloſium eſſe podagrâ correptum. Exercitum imparem eſſe, qui munimenta noſtra adoriatur; ac videri eſſe aliquid ab ipſis obſeſſis timendum. Hollandi nihil aliud, quàm mouerunt caſtra, quæ & metati sũt Adegemij, loco Brugis milliaribus horariis tribus diſtante. Rediit Enguenius ad fluenta Moſæ, poſtquàm parte exercitus in Luxemburgum penetrante, Beki copias ſic euocauit, vt parte alia interim traiectionem fecerit tutam, adducenti copias ex Leodienſi tractu Marcino. Aiunt Lotharingum mouiſſe cum ſuis Luceburgum verſus, & fama tamen ſemper eſt ipſi nobiſcum conuenire. Turennius obſeruat ſemper Bauaros, Rhenum vt minantur, breui traiecturos. Tranſyluani exercitus præcellit ſemper Imperatorio. Lentè admodum incedit Galaſus. Torſtenſonus cogit, móxque educturus in aciem exercitum eſt. Nullum adhuc Nauale prælium in Balthico mari commiſſum. Commiſere Sueci Franco-furtum aliáſque Vrbeis ad Oderam Marchioni Brandemburgico, qui & iam ſe ipſis penitus addixit. Sunt ſemper res Angli afflictiſſimæ: nam cœtera inter, Principem Rupertum memorant à Scotis fugatum. Luſitani ex Caſtellanis inſignem tulere victoriam, ſed tu illam iam, vt opinor, nôſti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, poſtrid. Non. Iul. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVam dignatus es ad me mittere Exercitatiunculam tuis cum literis accepi. Acceptiſſima verò mihi fuit, & quòd tua, & quod ingenium, quantum eſt tuum, redolens. Quod poſtulas verò vt pro meo candore quid de ea ſentiam, ediſſeram, faciam ſanè, nec tamen dicam, quod de Henrici Engoliſmenſis Propatrui tui carminibus dixiſſe Malherbium ſubiungis. Scilicet iſta, quæ à Viris tuæ ſortis proficiſcuntur, pretioſiſſima habeo; neque exigenda ad eam limam duco, qua probari ſolent virorum vmbraticorum lucubrationes. Res eſt adeò rara, Virum Principem ſe habere dignum, qui partem ſui nobiliorem, Animum nempe, excolat, natalibúſque congruum exhibeat, vt qui ſe ſupra cæterorum veluti turbam euehunt, ſint commendandi maximè; & quos edunt partus ingenij, ſint quouis auro pretioſiores. Quippe, vt interdum non vacat, ita & plærumque non decet fœtus lambendo ſic expolire, vt ſcrupuloſitatem magis, quàm fœcunditatem teſtentur; ſatiſque eſt, ſi qua erumpunt fœlicitate ingenij, exemplum fiant, quo & alij animari Principes poſſint, & priuatos ſuppudeat, niſi ſtudioſè æmulentur. Memini rem ad te ſcripſiſſe de generoſiſſimi Regis Caroli IX. Aui tui carminibus, quæ cenſuiſſet pari ratione ſupprimenda Malherbius, & magnus tamen vir Ronſardus glorioſum habuit carminibus ſuis, vt nobileis gemmas inſerere poſſe. Itaque huiuſmodi cenſu lucubratiunculam tuam habeo, in qua vtcumque aliquid poſſet, ſi ab otioſo, literatóque prodiiſſet, deſiderari; nemo tamen non ſit abs te, ac inter tot præſertim curas, occupationéſque profectam vnicè exoſculaturus, & quoniam haud-dubiè requires, quid deſiderari poſſe iudicem, inſinuabo ecce ſeorſim in ſcheda, ſchemate putà appoſito, ex quo ipſe retexere tua illa cogitata poſſis. Id nempe tale non contexam, in quo alia membra, aliáſque rationes quàm à te allatas exhibeam, aut aliquid etiam, quòd videri poſſit ſuperuacaneum reſecem; viderer

quippe non tuam opellam ad Analysin reuocare, sed synthesin quandam meæ facere; verùm id conficiam, in quo eadem omnia, ac sola, quæ tibi venerunt in mentem, quasi digerantur. Faciam verò, quo simul innuam, seu (quia bene id voles moneam) vt cum deinceps simile quodpiam aggredieris opusculum, attentè spectes argumentum, quod tibi proposueris, & perspectâ eius naturâ duas, treis, aut plureis eius parteis statuas, & si opus fuerit earum vnamquamque diuidas, ac subdiuidas, referásque omneis in schematis speciem; scilicet inde fiet primùm, vt nullam partem, quæ videri possit necessaria, prætereas; deinde, vt nullam præposterè colloces, sed quo esse idoneo maximè loco possit constituas; tum, vt quid congruat ad cuiusque aut confirmationem, aut illustrationem, & excogites, & dicas distinctè. Ad-hæc, vt neque quid perturbes, neque alienum quid inseras, neque idem bis memores, neque, vt breui faciam, aliquid in toto contextu supersit, aut desit. Sanè vbi rem pertentâris, aliquotiésque perfeceris; mirum dictu est, quanta copia te affluere sis obseruaturus; quando præter spem, tantum abetit, vt labores penuriâ, quin potiùs labor futurus sit in habendo eorum delectu, quæ numerosissima occurrent. Mirum, quàm proinde breui tempore id sis præstiturus, & omnibus quidem absolutum numeris; quod aliàs non-nisi prolixo spatio, ac semper deficere quidpiam suspicatus, exsequeris. Mirum denique, quàm sis facilè peruisurus, agniturúsve aliorum-ne scripta, concionésque se probè habeant, & possent-ne res aut conscribi, aut dici appositè magis. Verùm ipse intereà modum excedo; neque satis caueo, ne Sus, quod dicitur, *Mineruam*. Tu id, quidquid est, pro tuo illo in me amore consule, & bene semper, ô & Præsidium & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, Eid. Iul. M. DC. XLIV.

Remitto ecce autographum Exercitationis, retento exemplo. Rerum nouarum nihil scribo, tum ne te nimium onerem, tum quia ad Campinium omnia iam perscripsi. Vale iterùm.

EIDEM.

OPTIME PRINCEPS, nihil est opus insinuatione, vt literis meis refricem memoriam tuæ illius adeò insignis, incomparabilísque iacturæ. Scilicet illa animi tui celsitudo, atque constantia mihi adeò perspecta est, vt nullus hæream, quin sis ad id generosissimè comparatus. Ac fieri profectò non potest, quin tam grauis casus te commouerit, ipséque inhumanus sim, si excipere illum te absque acerbo luctu debuisse contendam. Sed par est nihilominus de tua virtute augurari, vt modum consentaneum dolori adhibueris, ac tempore breui id euiceris, quod ipsæ è vulgo animæ prolixo demùm consequuntur. Quippe ea quidem non est imbecillitatis humanæ conditio, vt abdicare omnem molestiam, & si quæ præsertim ex naturæ sensu (qualis tuæ est orbitatis) profecta sit, possit; cùm & ipse naturæ Author propensionem istam in liberos tantam esse nequicquam noluerit: at non est tamen ipsum quoque diuinum munus Sapientiæ frustrà, vt non plurimùm vehementiam perturbationum temperet, vt non maximoperè omnem acerbitatem leniat; vt non placidissimè animum ad Authoris naturæ decreta componat. Fœlix es proinde, DECVS PRINCIPVM, cui Deus mores ex hoc metallo, præcordia ex hoc luto finxit. Quamobrem age, ipse te quoque dignum fingere Deo perge, dum cogitas effectum quidem præter naturæ ordinem, vt à quo efferri debueras, dulcissimum filium præmatura hac abreptum morte extuleris; at non contigisse tamen præter institutum æternæ Prouidentiæ, citra quam ne capillus quidem cadere ex capite potest. Videor certè mihi te identidem illud repetentem audire, *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen eius benedictum*. Videlicet in eo es, ne esse videare malæ fidei, quasi inuitus reddens id, quod commodatò solùm habueris; ne grati parum animi, quasi nihili reputans tanti pignoris vsuram concessam. An-non verò etiam lucro deputas, exercitationem constantiæ, qua ille rerum Arbiter probandum te, Aquilæ instar, non degenerem censuit; dum oculos tuos in illam corpusculi conflictationem tam molestam, támque diuturnam inconniuenter defixos voluit? An-non vertis quoque summæ indulgentiæ quòd te orbaturus carissimo puellulo, animum tuum sic præparârit, vt rem expedire & tui, & illius gratiâ fuerit consentiendum? Quod superest autem, an-non tibi satis perspectæ res humanæ sunt; vt nôris quam dicunt *Fortunam*, (sed nos *Prouidentiæ* partem facimus) ita in ipsis ludere, vt inaneis curas proculcet, ludibrióque habeat? Cum sanè te illa orbitatis importunissima cogitatio sæpius haud-dubiè subeat, vix hæreo quin ipsi opponas illud ex Sacro Oraculo, *Nouit Deus cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt*. Nempe ij ferè sunt homines, qui generi, stirpi-ve suæ æternitatem destinent; ignari Deum consilia hæc euertere; pessundaréque. Hinc, cùm ipse quoque interdum potueris hac cogitatione mentem pascere, ac tanto quidem æquiùs, quantò in tuo illo Ascaniolo spes inclinata recubuit propagandi superstitis ex Stemmate Regio rami singularis, ea tamen dubio procul fuit animi tui moderatio, vt te non lactâris inani hac spe, qua homines vulgò sibi somnia fingunt. Nisi nos verò Historiæ monent intercidisse familias omneis prole olim beatissimas, nulláque illarum vestigia iam-pridem agnosci. Nulla vnquam diuturnior fuit *Capetana* hac gloriosissima, cuius tu quoque surculus es, at quàm pauci, quæso, ex tam numerosis supersunt iam rami? Ipsos ego æternos voueo; at quis tamen iuret eadem illos fata, quæ & cæteros non breui manere? Fac verò esse superaturos non vnum, non duo, sed decem, & plura adhuc sæcula? Quid demum, quæso, id totum est, si cum totius temporis longinquitate comparetur? An-non dices guttulam aquæ collatam ad Oceanum, ac etiam cum Simonide, ne punctulum quidem æternitatis minutulum esse? Vt

Vt pridem certè euanuere tot illæ ſtirpium ſeries, ex quibus contextæ fuere Dynaſtiæ Ægyptiorum, Aſſyriorum, Perſarum, cæterarumque Nationum omnium; ita profectò ſpes non eſt, vt quæ nunc in honore ſunt temporis progreſſu non attingant metam. Et, putas, ſi homines fortè aliqui meminerint noſtri poſt vnum aut duo, tria-ve, aut quatuor annorum millia, memoraturos etiam poſt decem, poſt viginti, poſt plura ſi Mundus quidem durauerit? ô quàm alta tandem obliuio & nos, & res noſtras inuoluet! quàm altum ſilentium hos ſtrepitus omneis, quibus iam per totam Europam obſurdeſcimus, obruet! Tempus veniet, ne dubita, cum Grauelingane, & Ilerda exſtiterint vnquam ignorabitur; cùm neſcietur Hiſpani-ne & Galli, quales nos iam ſumus, ſpiritum vitalem vnquam duxerint; cùm iſtæ Suecorum in Germaniam, & Tranſiluanorum in Hungariam irruptiones reticebuntur; cùm perinde erit & Regi, & Parlamento Angliæ, ſeu viciſſe, ſeu ſuccubuiſſe, tanquam profunda caligine noſtram hanc lucem excipiente. Nimirum quæ hucvſque fuit rerum omnium viciſſitudo vices agere ſuas perget, & ex Regnis Reſpublicas, ex Rebuſpublicis Regna, & Anarchias faciet. Quippe inceſſanter commiſcens Imperia; fineis Prouinciarum, ditionúmque turbans; his addens, illis adimens; quaſdam diſpeſcens, quaſdam conſocians; omnia ſúſque, déque ſic conſtituens, vt ſi quempiam noſtrûm fingas reducem, non ſit ampliùs rerum faciem agniturus, ac tantò magis, quantò ex eadem viciſſitudine rerum eſt, vt interdum literæ vigeant, interdum barbaries ſic obtineat, vt præteritorum omnium memoria penitus deleatur. Ne memorem vetuſta omnia recentibus ſemper ita cedere, vt ſemper quæ ſunt omnium vetuſtiſſima, obſoleſcant. Iſthæc veriſſima cùm ſint, facilè tamen non capimus, quæ capere etiam penè auerſamur; excœcati nempe vano gloriæ ſtudio, quo nomen noſtrum propagare, tranſde𝗋éque in vniuerſam poſteritatem ſatagimus, ac ſæculis paucis nos conſequuturis æternitatem ipſam metientes, exhorremus cogitationem in Chaos illud defigere, in quo omni luce ſimus carituri. Quorſum hæc verò, OPTIME PRINCEPS, certè, vt vel monente me, tametſi haud-dubiè id facis, attendas, temétque ſolueris hoc Dilemmate, *aut Mundus breui deſinet, aut immenſis adhuc ſæculis durabit*; ac ſi breui quidem deſiturus ſit, cur me diſcruciet orbitas, quem alioquin Nepotum ſeries poſt tempus non longum fuerit defectura; cui ad æternam vocato gloriam, perinde prorſus futurum ſit, floruiſſe poſteris, aut caruiſſe. Sin longiſſimè ſit perduraturus, cur me adhuc ſanguine longo non cenſeri diſcrucier, cùm fuerint alioquin & nati natorum, & nati ex illis ſeriùs, ocyùs agmen clauſuri; cùm denſa nocte conuelante, & mea, & omnium poſterorum, interfuturum nihil ſit, quiſpiam-ne ramum duxerit ex me, milleſimum, an nullum. Enim-verò, cùm fieri nequeat (aut difficillimum certè ſit) vt hominem planè exuamus, hoc eſt præſtemus, ne aliquæ gloriæ cupiditas

nos tangat; cúmque ſuaue proinde ſit per ora virûm, tam dum ſumus ſuperſtites, quàm paucis illis ſæculis de quibus dixi, volitare nôſti vt famam extendere opus ſit ſolius virtutis. Non Alexander certè, nec Cæſar; non Ariſtoteles, nec Tullius hanc, qua vigent gloriam à liberis habent; ſed ab iis quibus incubuere illuſtribus factis, ſcriptíſque. Eſt in te vtrumque, PRINCEPS OPTIME, qui & ſcribenda facere, & ſcribere facienda potes. Interim verò eſt iam ad manum, vt parem teſtatus animi magnitudinem cum celebribus illis viris Anaxagora, Pericle, Xenophonte, Antigono, Paullo, Puluillo, & cæteris, qui liberorum mortem, atque orbitatem conſtantiſſimè pertulerunt, parem cum ipſis gloriam, nominíſque ſplendorem merearis. Itaque, poſtquàm meditatus illud Menandri fueris,

Ὅν οἱ Θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος,

Nempe propter illud, *Optimum non naſci, proximum verò quam-primum mori*: ne, quæſo, te luctui committe,

Ἀλλ' αὐτὸς ἀεὶ μίμνε τὴν σαυτοῦ φύσιν
Σώζων βεβαίως, ὥστε χρυσὸς ἐν πυρί.

Sicque eſto diu ſuperſtes, ac Vale. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XI. Kalendas Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

ABſit, PRINCIPVM OPTIME, vt quàm nuper fui, tam nunc ſim prolixus. Habet certè me, donec cogito, pudor neſcio quis, quaſi opus tot verbis fuerit tuæ illæ Heroïcæ, veréque cæleſti virtuti. Quippe tyrocinium iam pridem non ſpeculatione nuda perfeciſti, ſed animatiſſima etiam, exercitatiſſimáque conſtantiâ, qua excepiſti hactenus tam varios fortunæ inſultus. Id verò quis præſtet, niſi animum ſupra conditionem vulgarem poſſideat; niſi generosè ſeſe erigens, indeflexéque continens, maioris ſe faciat, quàm vt patiatur ſe deprimi, obuiíſque paſſim caſibus proſterni? ô fœlicem illum, qui cum Metrodoro poſſit dicere, *occupaui te, fortuna, atque cepi, omneiſque aditus tuos intercluſi, vt ad me adſpirare non poſſes?* Sed nempe ij plærumque ſumus, vt donec proſpera ſunt omnia mandemus malæ fortunæ laqueum, dum aduerſi quid accidit, nihil poſſit ſtatim videri deiectius. Te verò non tenet haud-dubiè imbecillitas iſta tanta, grandioréque animo es, quàm vt propoſiti immemor, temet neque habeas, neque oſtendas virum. Poſtquam naturæ id indulſiſti, quod ipſi negare in manu cordatiſſimorum non eſt, haud hæreo, quin te, qua par eſt, fortitudine excitàris, & ratione agens, ex te obtinueris, ne diuturnus te conficeret luctus. Et certè cùm nihil ſit magis non inutile modò, verùm etiam noxium; quæ-nam hæc foret Sapientia velle mœrore opprimi, recuſaréque attollentis virtutis manum prehendere, emergeréque in tranquillum ſtatum? Sed finio, ne modum iterum excedam; memor te iſta & meliùs noſſe, & animoſiùs exſequi, quàm vt tibi ſit monitore, hortatore-ve vllo opus:

Perge modò præstare te tua virtute dignum, & Vale. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, IV. Kal. Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Mitto ecce, OPTIME PRINCEPS, quas à nostro Luillerio literas accepi ad te destinatas. Dici non potest, quanta is semper veneratione te prosequatur; quanta quoque optimus Abbas, qui nisi etiam ad te scripsit, teneritudo affectus fecit, qua veritus est, ne vulnus attingens asperitatem induceret, cui deliniendæ impar foret. Austerior ego; sed me nimirum, cui est perspectior tua virtus fecit securiorem, ratum aliunde posse te quod officij simul & affectus fuit, merito abs me exspectare iure. Nunc verò vt vel animi diuertendi causâ aliud exsequar, pauca ecce rerum nouarum, quantum quidem habeo comperta, renuncio: vtcumque ipse aliunde plura, vberioráque sis accepturus. Octiduum iam est, ex quo nostri Grauelingâ potiri sunt, deditione facta; cùm iam & propugnacula occupata, & intra Vrbem milites non plures octingentis superstites forent. Speratur Dux Aurelianensis ab expeditione illa breui redux, Mellereo, qui munimenta restituenda curet, relicto, & Gassione, qui aggressuros quidpiam Hollandos adiuuet, misso. Spes aliunde est, vt Enguenius collatis cum Turennio copiis Friburgum obsidione soluat; vt fama est (nescio an rata) Odancurium iam soluisse Ilerdam. Qui Monasterij, Osembrugíque Imperatoris ministri sunt, agere de pace ineunda, nisi intersit Danus, recusant. Ferunt Imperatoris copias, dum à Transyluano se reciperent, fuisse pessimè ab illo affectas; addúntque ipsum Imperatorem admodùm vereri, ne à Turca nihil impetret; imò ne etiam prouocet quæ viginti hominum millia in procinctu esse ad Budam dicuntur. Commissum est Nauale prælium Danum inter & Torstensonum à matutina nona in noctem, Femeram prope Insulam. Hic paullò peius habuit, ille paullò priùs cecinit receptui; vterque in eo iam est, vt se comparet pugnæ instaurandæ. Perhibent interim Legatos Hollandorum eò peruenisse, cùm & aliunde accesserint Konismarkius Bremam, & Galasius Mekelburgum. Res Angli afflictissimæ; Eboracum captum; cæsa hominum octo millia. Robertus Princeps in fugam actus; Nouocastrensis, & alij Proceres Hamburgum appulsi. Rex quoque ipse, vt aiunt, excessit, recepítque se in Hiberniam. Regina verò ad nos discedens Brestensem Armoricæ portum Parlamentariis nequicquam insequentibus appulit. Cætera mitto; quoniam hæc nimis. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, Non. Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Auguratus sanè nequicquam non fueram, te casum longè asperrimum ea excepisse animi lenitudine, & constantia, quæ virtutem Heroïcam, téque dignissimam deceret. Id enim ecce vel ex tuis agnosci literis est promptum; quando non modò renouare dolorem scribendo auersatus non es, verùm es præterea de eo temperando generosè ratiocinatus. Quin-etiam accepi quàm anxiam aliunde tibi procurârint rerum sollicitudinem, qui leuamentum debuerant, tum cùm literas exarasti: vt tantò magis proinde mirer animum tibi inter tot graueis occasiones molestiæ, constitisse imperturbatum. Perge modò, OPTIME PRINCEPS, erectum semper, infractúmque aduersus hosce quasi fluctus vndosi maris te gerere; videlicet qui clauum tenens se gnauiter habet, procellis agitantibus gloriã deinceps, voluptatémque æquore pacato, assequitur grandem. Quam Summi Pontificis mortem accepisti, haud-dubiè, inaudiimus ipsi quoque. Compleuit ille quam-proximè tertium annorum septenarium; sed æqua demùm necessitas sortitur insigneis, & imos. Par est, vt etiam noueris Ticinum-ne sit, vt aiunt, à nostris obsessum. Fama satis constans heic est, solutum esse obsidione Friburgum. Obsedere Hollandi tandem quod Tasium Gandauense vocant; nec desunt, qui iam captum censeant. Terror exinde Flandris ingens; sed, vt opinor, Hispanis maior. Omini vertunt, quod Munsteri Ædes Hispanorum ictæ fulmine ingenti arserint incendio. Grassatur Transyluanus liber (copiis nempe Imperatoris nondum refectis) Hungariâ totâ. Procedit Galasus è Mekelburgo in Regionem Holsteniam; sed illi tamen excipiendo sese comparat Torstensonus. Prælium Nauale inter Suecos, Danósque nondum instauratum. Ferunt Tuillerium ex Dania discessisse in Sueciam. Non excessit Rex Angliæ in Hiberniam. Transiit iam Regina Nanueris, speratúrque heic breui adfutura. Reditus Ducis Aurelianensis retardatior non-nihil est, sic expetentibus Hollandis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, meúmque dulce Decus Vale, Parisiis, pridiè Eid. Sextil. M. DC. XLIV.

Quam Exercitatiunculam dignatus fueras transmittere, typis mandare congruum duxi: feci autem, vel ex eo fine vt puriore charactere expressa posset asseruari. Excusa sunt verò pauca exemplaria, vt sit quasi non edita, si tu ipsam fortè volueris suppressam. Aliquot exempla cum hisce accipies, simúlque agnosces vix vnum, alterum-ve fuisse interpositum verbulum, ac speciatim de Pœnitentia, vt consequi posset, eam esse secundam post naufragium Tabulam; quando ipsa est; de qua dici id solet. Tu quidquid id est, boni consule, affectuique tribue, vt soles, sincero. Vale iterùm.

Nobilissimæ, ac eruditione, virtutéque omnigena ornatissimæ Virgini, ANNÆ MARIÆ SCHVRMANNÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

Deuinxit me nimiùm optimus Duchesnius exempla donans, Dissertationis, quam tu, ô rarum Sæculi, ô incomparabile Sexus tui Decus, instituisti annis superioribus de non

non incongruo Virginibus bonarum literarum ſtudio. Nam hactenus quidem inaudieram, demitatúſque fueram Virginem eſſe Vltraiecti, quæ penicillo, cælo, radio, acu prouocare artifices quoſque expertiſſimos poſſet; quæ præter linguas haſce vulgareis, etiam Latinam, Græcam, Hebræam, Arabicam, earúmque lepores eximiè calleret; quæ ad coronamentum ingenuarum Artium adhiberet rerum etiam Diuinarum, etiam Humanarum, etiam Naturalium ſingulare ſtudium; quæ nihil denique non aſſequeretur ſubtilitate ingenij, nihil oris facundiâ non exprimeret, nihil manus induſtriâ non imitaretur. At me ſtupor iam occupat, cùm ex paginis hiſce paucis, vt ex veſtigio Herculem, aut ex vngue Leonem, ſic perſpicere mihi videor, & maturitatem iudicij, & modeſtiam animi tantam, quanta eſſe poteſt in ſpecimine commendatiſſimæ virtutis. O, quàm te proinde, VIRGO, memorem! nam eſſe quidem fœminæ poſſunt, quæ & verborum elegantiâ, & ſententiarum pondere animi ſui admirationem pariant; at licet ſemper interuidere ſiue loquantur, ſiue ſcribant, neſcio quid non ſpontanei, affectatique ſtudij, neſcio quid gloriolæ inanis, leuitatiſque ingenitæ: in hocce verò opuſculo, inque ſubiuncta ad Virum illum eximium Reſponſiuncula, is mihi videtur candoris, ingenuæque ſimplicitatis fuiſſe expreſſus abs te character, vt nemo legens non internoſcat eminere æquè in te & meditatiſſimam peritiam, & compoſitiſſimos mores. Ad me quod ſpectat, non alium puto eſſe genium Sapientiæ, quo beari homines poſſint; vnde & te fœlicem habeo, quæ talem nacta fueris, qualem vix perfectiſſimi Philoſophorum ſunt aſſequuti. Neque verò ego is ſum, qui iſthæc legenda obiicerem tibi, niſi te eam agnoſcerem, quæ ob encomia non geſtias, quæ tuas laudes niſi inuita, niſi vultu moderationem, pudorémque teſtante, non audias; quæ exinde potiùs occaſionem captes & referendi omnia ad illum, à quo omnis perfectio eſt, & cauendi, ne quid indignum habita de te opinione agas, explorandique, ſi quicquam deſit ad conſummatiſſimam virtutem. Obiicio verò interim, tum quia ille ſignificauit non eſſe meum nomen tibi inauditum, téque eo me habere loco, quem meritus ſanè non ſum; tum quia, cùm noſtrum hocce æuum te in exemplum extulerit, quo nullum huc-vſque habetur illuſtrius; viſus ſum mihi cenſeri poſſe in fœlicitatem eius inuidus, niſi tuæ virtuti tantæ teſtimonium hoc redderem, & commendatione mea qualicunque, meóque applauſu quaſi calculo comprobarem. Quod ſupereſt, tu perge modò eſſe ſemper ſimilis tui; quando alterius eſſe non potes, perge reputare tot præclaras doteis, ob quas effloreſcis, ac ſuſpiceris, ex eo maximè ſemper effulſuras, quòd tam ſponte, támque conſtanter fucatas haſce, & caducas aſpernata illecebras, delicias veras, perenneíſque in excolendo animo, hoc eſt parte tui diuina, immortalique poſueris. De me verò ſic, quæſo habe, neminem eſſe, foreve vnquam, qui eſſe poſſit obſeruantior, venerantiórque tuæ virtutis. Vale. Scribebam Pariſiis, Eid. Sextil. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

AGnoui ex literis optimi Campinij eſſe te Maſſiliæ, ac benè valere, Deum immortalem! quanto gaudio! nimiſquam enim metueram, ne ad tempeſtatis intemperiem accedentes tot, támque graues ægritudinis occaſiones valetudini detrimento forent. Sed tua nempe eſt εὐθυμία, cui ſecundum Deum id debes; cùm quæ Medici vocitare animi παθήματα ſolent, adeò frequenteis, adeóque graueis corporibus inferant noxas. Rerum nouarum nulla eſt tibi renunciatu iucundior victoria memorabili, quæ Duci Enguenio Conſobrino tuo longè generoſiſſimo obtingere ſanè glorioſior non potuit. Varias ipſius circumſtantias prorſus ſingulareis aliunde accipies; mihi ſatis eſt non tacere eum fuiſſe ardorem inuictiſſimi animi, vt nihil quantumlibet arduum inſuperabile reputans, & periculis, manifeſtis licet, ſeſe intrepidè obiiciens illum Bauarorum profligauit exercitum, qui capto Friburgo, Briſacúmque iam cogitans, obſtaculo quam-maximo paci ineundæ videbatur. Scilicet ratus Imperator fore, vt ipſius, Haſfeldianique interuentu, res ſuas ad Rhenum reſtitueret, & ciuitates liberas, Proceréſque Germaniæ eo ſemper metu contineret, quo non auderent ad Comitia Monaſterienſia accedere; vtque aliunde miſſis in Daniam auxiliaribus copiis, Suecorum vireis frangeret, totámque proinde Germaniam ſuum ſub iugum mitteret; ideò viſus eſt huc-vſque nihil minùs, quàm pacis ſtudium cordi habere. Nunc verò ſi exercitus victor irrumpat in Bauariam, illícque hiberna in ſtatione ſit, tum inſtante periculo ne Germanicæ libertatis illuceſcente ſidere Vrbes, Principéſque animos reſumant, tum metu incuſſo, ne copiis quibus Bauarus defenſetur, reuocatis è Dania, res illeic, Oratore Regio intercedente, componantur, Suecique denuò irruant, ac Imperij res peſſum eant; videtur eſſe, cur Imperator ſeriò de pace ſit cogitaturus. Quanquam meum ſanè non eſt falculam mittere in hanc meſſem. Quod ſupereſt, ferunt Galaſum, Torſtenſonúmque non ampliùs quàm vnius diei itinere mutuò abeſſe; ſperatúrque fore, vt breui Dauos inter, Suecóſque quà terra, quà mari prælium committatur. Vrgent ſemper Hollandi Thaſium, Hiſpaníque, metati licet proximè caſtra, nihil tamen mouent. Rumor eſt egiſſe Brugenſeis, Gandenſeis ac totam viciniam de redimenda penſiunculis agrorum ſuorum libertate. Dimiſit Gaſſio quam Vartenſem arcem, Abbatiámque ceperat, difficultate communiendi.

Illo relicto, rediit in Vrbem Mellereus à diebus quinque, ipséque Dux Aurelianensis accessurus quoque dicitur post triduum. Aduentura hodie Carinanea est; Regina verò Angliæ, nisi post mensem non exspectatur, quod sit diuersura ad Aquas Borbonias. Rex eius Coniunx in magna semper rerum perturbatione est; & quia suspendi nescio quos Parlamento fauenteis iussit, scribunt strangulandos hac hebdomade Cantuariensem Archiepiscopum, aliósque quosdam Regiarum partium. Enim-verò non-ne hæc nimis? Tu, ô PRINCIPVM, OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

CRastina luce, Deo propitio, mittam ad Luillerium nostrum literas, quibus beare es illum dignatus. Quas hodie ex eo habui, significant ipsum Medio matricibus reducem; eò scilicet cum cæteris sui ordinis Oratoribus salutaturus ierat aduentâtem primùm Schombergium Pro-Regem. Sperâram quidpiam de Enguenij instituto perscriberet, nam ex quo Enguenius discessit Friburgo, curámque ipsum ad deditionem cogendi Erlaco commisit, fama est susceptam ab eo magni momenti expeditionem, verùm ea de re perspectum nihil habuit. Ferunt quatuor hominum millia mitti in Alsatiam ex copiis, quæ sunt relictæ ad Grauelinguam (rediit nempe Aurelianensis in Vrbem ante quatuor dies) sed nescio tamen verum-ne sit, quando accipio Melosium destinasse quasdam ad Picolomineum aliquid à nostris metuentem. Dum ipse interim Melosius nihil aduersum Hollandos tentat, vrgete illi pergunt Tasium acriter, vt aiunt, obluctans. Classes Suecorum Danorúmque non cõflixere iteratò; tametsi in procinctu sint, neque pedestres Danorum copiæ Galaso adhuc accessere. Habetis statiua proximè Torstensonum; quanquam pugnaturus fortassis non est; ac præsertim si verum sit euocari ipsum in Hungariam, quòd Imperator alias copias, quas obiicere Transyluano possit, non habeat. Dicuntur intereà qui Munsteri sunt Imperatorij Ministri oblatas à nostris agendi de Pace, seu voce, seu scripto, seu Oratorum Venetorum interuentu, conditiones respuisse. Afflictissimus semper Anglus, maximéque ex quo detecta aduersus Essexium machinatio est; nempe Duces quidam militiæ præcipui si ventum fuisset in prælium, traditurí illum ipsi Regi erant. Quod perscriptũ fuerat de Archi-Episcopo Cantuariensi, & aliis ratum haberi iam non comperio. Vtcunque sit, Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, VII. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

LÆtor, cùm mandari typis procurauí tuam lucubratiunculam, fecisse me rem tibi non ingratam. Non hæreo verò, quin à viris quibuscum illam communicasti, & à nostro præsertim Sene optimo plausum tuleris; ij quippe non possunt non eadem in illa quæ ego ad te initio scripsi, suspexisse. Suspexit sanè etiam Neuræus; ita enim Tolone scribens citra vllum vestigium adulationis significauit. Fiet aliàs Deo propitio suspiciendi occasio plenior, cùm aliorum Opusculorum fieri copiam volueris. De rebus Aulæ nihil scribo, quòd ex aliorum literis eas cognoscere meliùs possis. De exoticis ista pauca. Dum exercitus Bauarorum reparatur ad Neccarum, Hasfeldiúsque in Belgium destinatus, eò reuocatur, Enguenius intereà cum Turennio secundum Rhenûm properat, obsessurus, vt fama est, & occupaturus, vt speratur, Philippoburgum. Tasium sic semper oppugnatur, vt expugnandum breui sit, vtcunque magna castrorum pars senserit factam inundationem. In eo feruntur esse Hollandi, vt quia Legatis in Daniam missis abundè satisfactum non est, statuant Naualeis copias, quas in mari Balthico habent, Suecicis in mare digressis adiungi. Accessere iam ad Galasum terrestres Dani copiæ, ac fore speratur, vt breui inter ipsum, Torstensonúmque res decernatur, Konismarkius intereà victricibus armis pergit properè, vt cum Transiluano in Morauiam irrupturo conferat vireis. Confirmari iam audio, quod penultimis literis scripseram de Parlamentariis Regis Angliæ iussu suspensis, déque Cantuariensi Archiepiscopo Talionis pœnam iure metuente. Decretæ heic fuere diebus proximis quæ necessariæ impensæ sunt Vattensi arci communiendæ, quando non illam Gassio, quod percrebuit, dimiserat; sed distulerat communiendi curam. Scripsit Campinius optimus soluisse Brezeum Tolone Tarraconem versus: vtinam Ilerdæ iactura cum Vrbis illius occupatione compensetur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, ac Decus meum dulce, postrid. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

HAud iniuria sanè tuo metuis Enguenio; scilicet periculum est, ne generosus adeò cùm sit, periculis se plus æquo obiiciat. Quid facias tamen? Id in eum quadrat, quod nôsti dictum de Cæsare, *nescia est virtus stare loco, solus est pudor non viuere; natus quocunque vocet meus acer, ac indomitus manum ferre, ferro nunquam parcere, successus vrgere, instare, quidquid obstet, impellere; fecisse ruinâ viam, gaudere*. Inaudiisti nuper quid apud Friburgum; accipies quam-primum vt in expugnando Philippoburgo se gesserit. Seruet ipsum modò incolumem Deus. Ominatus fueram fore, vt si ille, exturbatis hostibus, in Bauariam irrumperet, tum Galasus è Dania in Germaniam reuocaretur. Nunc nescio, an extimescente, Imperatorémque implorante Bauaro, an Imperatore ipso præsentiente, ac metuente Palatinatui, arcíque famosissimæ; an aliunde contigerit; sed ferunt Galasum reuocatum fuisse. Addunt verò Torstensonum, re ex interceptis literis perspectâ, illum ita præoccupasse, vt coactum confligere planè prorsúmque

ſúmque profligârit, & in Germaniam, Daniâ dimiſſa, victricia arma conuerterit. Id, ſi verum ſit (neque enim res habetur adhuc ſatis conſtans) Imperatoris res agitur, tempúſque eſt ſanè vt cogitet Pacem. Bauaro iam exercitum Hasfeldianum conceſſerat; ſed erit profectò cur aliò diuertat. Enguenius intereà potietur ſecurus, Deo benè propitio Philippopoli, ac perget toti illi Regioni terrorē creare oppidò ingentem. Ferunt Spirenſes expuliſſe, quod à Lotharingo habebant præſidium; & ab Enguenio obtinuiſſe. Neſcias quid interea conſilij capturus Lotharingus ſit; adeò erunt illi deinceps pinguia ſtatiua parum tuta. Mitto non eſſe propterea Danos liberos à Suecorum metu. Nam præter relicta non-nulla à Torſtenſono præſidia, prætérque Horni exercitum; ſupereſt ſemper ipſorum Claſſis, & iam quidem propter adiunctam Hollandicam, formidabilior. Hæret Koniſmarkius in Saxonia, Torgauium vehementer vrgens, dum Tranſiluanus præſtolatur in Hungaria exercitum ab Imperatore iam iam inſtauratum. Scribunt Taſij obſidionem proſperè ſemper ſuccedere, ac proximis diebus deditionem fore. Ruunt ſemper in peius res Angli, Parlamentumque ſuſpendio demum multauit Viros nobileis, tametſi hactenus pepercit Archi-Epiſcopo Cantuarienſi. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, v. Eid. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Erit profectò, cur læteris expugnatum fuiſſe ante dies ſex ab Enguenio Philippoburgum. Scilicet, cum maxima ſint quæ meritò ex eo ſperantur, neſcio tamen ſperarine facinus illuſtrius, glorioſiúſque poſſit. Quippe dimidio vix ampliùs menſis potitus eſt arce, quam Suecus, fulmen illud belli, vix anno obtinuit. Cúmque ea iure haberetur Germaniæ propugnaculum, nihílque foret, neque nobis, neque hoſtibus hac obſidione inſperatius; obſtupeſcere omninò par eſt, & in audendo animum, & in exſequendo diligentiam, & in vrgendo contumaciam, & in potiundo fœlicitatem. Vtcunque ſanè alia tam præclare geſta non ſuppeterent, tam egregia ſpolia relata non forent; aliundè foret, vt ſalutari Germanicus, Imperatórque, & victor deberet. Enim-verò cum iſthæc ſit futura tibi lætitiæ cauſa; quanta-nam tamen Deum immortalem! moleſtiæ cauſa ſuberit, cum alterius illius tui laudatiſſimi Conſobrini Comitis Turnonij fatum innoteſcet! Is nempe fuit non iniuriâ habitus tibi cariſſimus; quando & amantiſſimus tui, & ea omninò fuit indole, qua eſſe generoſior, atque amabilior non potuit. An-non verò ſolabitur, quòd licet in flore iuuentæ præreptus, conſummatæ tamen virtutis ſpecimina ediderit; & factis famam extenderit longè deinceps perennaturam. Ac dolendum quidem, cum ipſo occidiſſe illuſtrem adeò, tótque ſæculorum familiam; ſed illi tamen obtingere glorioſius ſepulchrum non potuit; cùm non poſſit ruinis illis, quas inter occubuit, adeò fortiter, marmor vllum, aut elegantius, aut durabilius reperiri. Cogita interim, amabo, quàm verè nuper ediſſeruerim, ſollicitos fruſtra eſſe homines de ſerie Nepotum perpetuò longiſſime-ve producenda; quando vix vlla exſtat familia, cuius acta, monumentáque monſtrari, quàm huius antiquiora valeant; & tamen cùm ſuperſtes iam tot conſepultis aliis foret, ipſa quoque ſuum heic inuenit fatum. Quid-ni verò? cùm ea ſit rerum humanarum conditio, vt ob indeſinenteis motus iſti aſcendant, illi exſcendant, fiátque etiam temporis progreſſu, vt ex bubulcis Reges fiant, & bubulci ex Regibus? Id autem quî contingeret, niſi aliqui interciderent, vt alij exorirentur, ac niſi aliqui exorirentur, vt alij interciderent? Sic verſat omnia viciſſitudo; & vtcunque proſpera ſors aliquantiſper interdum conſtet, aduerſa nihilominùs in filiis, Nepotibus-ve ſeriùs, ocyùs ſuas habet vices. Sed tu hæc omnia meliùs, qui es iam-pridem omnia attentiſſimè meditatus. Rerum nouarum quid-nam adiiciam; cùm hæc Philippopolitana ſit ex æquo cum pluribus; imò ſuo ſplendore cæteras præſtinguat? magni momenti ſecundum ipſam expugnatio eſt Taſij, quod ab Hollandis denique ante decem dies occupatum fuit. Non fuit Torſtenſonum inter, Galaſúmque commiſſum prælium; ſed pergere ferunt vtrumque, iſtum in Miſenam, illum in Sileſiam. Incedit Torſtenſonus lentiùs, creditúrque, cùm illi ſe addidere Koniſmarkius debeat, magnum aliquid ab eo agitari. Aliàs de tuis literis humaniſſimis, ac te dignis; ſunt enim iam iſta haud-dubiè plus æquo. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XVI. Kal. Octob. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Compertum quoque ex literis optimi Campinij habeo, quod de tuis laboribus cum ipſo communibus ſcribis. Vtinam finem det breui Deus, vt quiete frui quietiſſima, qualem mereris tandem poſſis. Spes fortè non eſt, vt ille in frugem ſe recipere aut velit, aut valeat, qui mali cauſa, præter ſpem prætérque decorum iſtheic ſuperuenit; ſed vertet omnia Deus in melius, neque aſpirante eius numine ibunt res Aulæ ita turbatum, vt ſeditioſi vouent, iactántque. Nempe, quod momentum eſt viſum poſſe lancem deprimere, ſucceſſu rerum ſic temperatur, vt appareant deinceps omnia in æquilibrio conſtituta. Quam Tarraconis expugnationem aſſeuerari heic audio, certa-ne ſit, tu meliùs noſti; de Santyaca res eſt dudum nota. Quandocunque illa continget (nam ſaltem habetur indubiè futura) Odancurius tanto maiore cum fœnore demetet gloriam, quantò non defuere, qui probro illi verterint Ilerdam amiſſam. Enguenius interea, Turrennio dimiſſo cum millibus Equitum quatuor, & Peditum tribus, Vormatiam in fidem recepit, ſparatúrque fore, vt Moguntiam quoque, aduerſus quam idem Turennius ſubinde conceſſit,

cessit, recipiat; cum aliunde Bekus Bauari rogatu præsidiariâ turmâ roborasset Francodalum; Enguenius, nescio an Turennius, misso Tubatole, delêrint ad vnum octingentos equites, qui deduxerant pedites quadringentos. Temperabunt ista non-nihil gestientem Imperatoris lætitiam, ob munera quædam à Turca, Moscouitáque mutuò accepta, obque spem conditionum pacis, quas à Transiluano sibi pollicetur. Qui certè Ministri, Legati-ve eius Monasterij sunt non perinde esse à pace alieni, ab audita vsque Bauarorum profligatione perhibentur. Galasus, mutato consilio, Albin traiecit non sine magnis à Torstensono incommodis. Restitit verò & Torstensonus, ac dum præstolatur Konismarkium, traiecit & ipse; & vix à Galaso dimidium, vt aiunt, est diem. Ita versaturi iam sunt inter Albin & Visurgim, Regione ob Drusum, Varúmque famosa, duo insignes exercitus; sed nescias, conflicturi-ne, quod imitatus Fabium Galasus restituere rem cogitet cunctando. Vale, ô Decvs Principvm, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, IX. Kal. Octob. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Rvri versabar, Optime Princeps, cùm redditæ mihi tuæ literæ amœnum alioquin secessum amœnissimum effecerunt. Suspexit illas Præses Molæus, cuius in villa prope Grobosium senos dies exegimus, & studiosissimus librorum cùm sit, sensit se tanto tui exemplo fieri debere studiosiorem. Redux in Vrbem electum audio Cardinalem Pamphilium in Pontificem Maximum, ac ab eo assumptum Innocentij decimi nomen. Quo cum applausu Electio fuerit excepta in Aula, mihi incompertum, ipse tu coniectabere. Dolendum prorsùs obsidionem Tarraconensem fuisse solutam; sed nempe inde edocemur, quàm verè dictum pridem sit, nihil esse parte ab omni beatum. Aliunde quippe succedunt semper prosperitate prosperrima quæ Enguenius tuus agitat consilia. Ecce enim accipio recepisse illum in fidem non modò Moguntiam, de qua spem nuper feceram, sed etiam Cruciniacum, Binghenium, Oppenhemium, aliásque cùm arceis, tum vrbeis, quas inter non desunt, qui Landauium numerent; cùm alij dicant solùm obsessum. Constantiùs perhibent Turennium obsidere Francodalum, arcem scilicet munitissimam, quæ vnica, si expugnetur, esse operæ-pretium possit. Nescio verum-ne satis sit quod Electorem Moguntinum implorasse Regis tutelam, narratur; vnum verisimile est, fore, vt si res nobis constent, & Francodalo potiamur ante Hyemem, rerum Germanicarum facies maximoperè commutetur. Bauari nihil adhuc tentârunt; exercitum ægrè cogentes, & Land-grauianis potissimùm negotium facessentibus, ex quibus aiunt etiam quatuor millia ab Heroina ad Enguenium missa. Ferunt Galasium cum Cæsarianis, superato Albi, tendere in Austriam, & Torstensonum cum millibus Equitum quatuordecim illum continuò insectari. Cùm rumor sit fuisse pugnatum in Anglia, dicitur victoria à Rege stetisse; sed circumstantiarum circumfertur nihil, & cùm scribatur ex Hollandia traiecisse inde Palatinum in Angliam, docebit nos dies, traiecerit-ne tanquam concordiæ arbiter, quod non-nulli interpretantur, an vt eligatur in Regni Vicarium, quod alij probabilius putant. Vale, Optime Principvm, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, prid. Kalend. Octobr. M. DC. XLIV.

Henrico Bornio, *per-erudito, ac per-amico Iuueni*,

Petrvs Gassendvs S.

Redduntur ecce, Rure dum redeo, literæ tuæ suauissimæ ante dies XII. datæ. Adest verò Martellus noster, dum eas accipio, per-opportunè, vt destinatas ad se habeat, verbulúmque simul rescribat. Nempe nihil aliud per tempus licet, quàm raptim tibi significare, literas tuas redditas, ac reddere simul, diceréque paucis plurimam salutem. Aliàs, Deo benè volente, plura: nam etiam quod de Physica Cartesiana me rogitas, nihil esse potest, quod iam respondeam, cui illam viderem nondum contigit. Quippe nec prostat adhuc venalis, nec Mersennus eius Exempli, quod per Veredarium obtinuit, copiam ante discessum fecit. Nescio aliunde, an-non possit videri nimis in vrbanum, & à meo genio nimis alienum, pacatum dissidium vltrò renouare, & in librum, qui me speciatim non attineat, inquirere. Vtcunque ille iam in me non scriptis, sed verbis insultet; ac fuerit in isto quoque opere, tacitè, vt ais, me subnotaturus. Nimis me interim & tu, & tot alij insignes Viri, quos insinuas, obstringitis, cùm me reputare eum dignamini, qui viri commenta retegere possim. Id scilicet affectui tribuo, curtæ rei alioquin conscius, ac non nescius prouinciam hanc ad vos longè potiùs spectare. Quamobrem & tibi, & illis gratias habeo quam-maximas. Tu & tibi habe, & cum iis partire, cúmque ipsis Vale. Parisiis, Kal. Octobr. M. DC. XLIV.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπράττειν.

Perfudisti sanè Neuræum, Optime Princeps, insigni gaudio, cùm illum adeò humaniter, familiaritérque excipiens, dignatus es quarundam tuarum elucubrationum ἀκροατὴν habere. Nempe illarum quasi plenus literas perscripsit ad me, plenas profectò & stuporis, quo tuum ingenium suspicit; & affectus, quo raram tuam bonitatem prosequitur; & lætitiæ, qua sibi ipsi ob habitum

tum abs te honorem gratulatus, vix temperat; & gratitudinis, quam non-modò coram ſed etiam, vt vides, tam procul demonſtrat; & obſeruantiæ, qua tot illuſtris excellentiæ notas in te veneratur. Id, quod miratur potiſſimùm, tua illa ratiocinia ſunt in libros Nicomachios; & ſunt ea certè tuo delectu, tuóque ſtudio digniſſima; maximéque cùm eò ſpectent, vt in exſerendis conſimilibus circa Politicos inſeruiant. Videlicet notiones illæ de Fœlicitate, de Bono, de Virtutibus, Vitiiſque, de Affectibus Animi, quædam velut Principia ſunt, ex quibus pat eſt in publicis rebus adminiſtrãdis philoſophari. Rerum nouarum vt quidpiam addam; acceperamus iam Gaſſionem arcem quandam denuò cepiſſe, & occupaſſe, profligaſſéque ſeſqui-mille Equites: ecce autem fama iam eſt, irruiſſe illum prætereà in ſtationem hoſtium inſignem, quæ illis mirè exturbatis cum ſarcinis tota ipſi ceſſerit. Exſpectamus, num ratum fiat, quod proximis diebus percrebuit de capta ab Enguenio tuo Vrbe, atcéque Heidelbergenſi; déque inceſſu in Bauaros, ſi qua prouocari in certamen poſſint. Sunt, qui ferant illum ab expeditione in Aulam breui rediturum; ſed neſcio, an ea ipſi mens, præſertimque, ſi cordi ſit, vt eſſe debet, parta tueri. Siquidem aiunt Bauaros, Hasfeldianóſque in eo eſſe, vt cùm primùm Bekus, Lotharingúſque acceſſerint, aut Enguenij fortunam ſiſtant, aut etiam, quantum dabitur, eò vnde deiecti fuere, reſtituantur. Incedunt ſemper Cæſarei, Suecique per Germaniam. In Hungaria autem ferunt Tranſiluanum, de concordia dum agitur, detrimenti neſcio quid paſſum. Diſceſſit Hollandica Claſſis ex Balthico mari in Germanicum, Danica verò & Suecica, quaſi conflicturæ, in alto conſiſtunt. Fuit nuper, vt audio, in Anglia non tam commiſſum prælium, quam actus in fugam Parlamentarius Equitatus, factáque, armis poſitis, Peditatus deditio; ſic tamen, vt aliqui fuerint Regiis turmis accenſiti; cæteri, qui prætulerint abire inermes, dimiſſi. Scribunt Palatinum ſic fuiſſe exceptum à Parlamentariis, vt laudatis coram, atque comprobatis Parlamenti conſiliis, decreta ipſi penſio fuerit, qua illeic degat non indecorè. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Pariſiis, Non. Octobr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

PRæter literas, quas date ad me IV. Nonas dignatus es, accepi etiam alias, quas dederas V. Kalendas. Eæ ſunt, quibus adeò conſtanter de cariſſimi Capitis Comitis Turnonij interitu philoſopharis. Hoc verò ſanè eſt animum ita habere comparatum, vt fortunæ, quod ille ait, mandare laqueum liceat. Qui nempe eius luſus nouit, & prouiſis caſibus variis, quibus ſolet impetere, animum firmauit, ac apud ſe ſtatuit fortiter illos qualeſcumque occurrerint, excipere, is eſt, quem cubo inſidentem Fortuna exagitet fruſtrà. Is eſt, qui dum volens, fata ſequitur, trahi ſe inuitum ab illis non ſinit; dicíque adeò poteſt inexorabile fatum ſubiecíſſe pedibus; quando illud iam, vt quidpiam impendens, horrendúmque non extimeſcit. De gloria, quæ ratiocinaris, eiuſmodi profectò ſunt, vt dici nihil poſſe videatur præclarius, cùm enim eius appetitus innatus hominibus ſit, non tam eſt conandum, vt eradicetur ex illorum mentibus, quàm opera danda, vt ad ea ſolùm, quæ ſunt honeſta, conuertatur. Illud ſcilicet foret attentare rem factu impoſſibilem, & cui tacitè illi etiam, qui acriùs in ipſam inuehi videntur, teſtimonium dicunt. Iſtud eſt rem ἀδιάφορον in legitimum dirigere vſum, & de hominum, in qua viuitur ſocietate, bene mereri. Id peregregium interim eſt, quod poſitam omnem in hominum memoria gloriam eſſe caducam reputas; eſt enim reuerâ tempus rerum edax, & quod illius refugit denteis per aliquot paucas chiliadas annorum, per myriadas certè non effugiet. Egregium & illud, quod conſequitur, rei ſaltem ſtudendum eſſe, qua durabilior nulla ſit; quippe nihil eſt magis ſecundum naturam, quàm id bonum eligere, quod gradum præcipuum in multis obtineat. Literis poſterioribus cætera quidem omnia digna tua ſagacitate ſunt; ſed nihil, vt puto, veroſimilius, quàm proſperos hoſce ſucceſſus eliminare pacis ſpem; qui nimirum ſunt, Hiſpanorum mores. Adde verò quæ geſta nuper ad Ilerdam, Tarraconémque; exinde enim obiicient non recuperandæ modò totius Prouinciæ ſpem factam, ſed & hunc fore quaſi gradum, quo euecti, & Luſitanum ex vſurpato ſolio deiiciant; & tot támque variis in locis amiſſas arceis recipiant; & in nos demùm, quos ſperant ſemper aut exhauriendos peculio, aut factionibus turbandos, graſſentur. Ex iis, quæ nuper ſcripſeram, obſeſſum quidem fuerat Laudanium, quod & fuit demum expugnatum; at non item verò perinde Francandalia (ita nominat, non Francodalum, qui inde ad me literas Diſembergienſis Abbas dedit. Vrget continenter Galaſum Torſtenſonus; & cùm non parùm illi negotij ad Salam fluuium fecerit, perhibetur, ipſo prope Magdeburgum relicto, in Bauariam cum Equitatu ſanè ingenti irrupturus. Tranſiit per hanc Vrbem diebus proximis rediens in Hiſpaniam Meloſius. Tutius-ne illi forſitan foret in Luſitaniam appellere, quæ manent illum fata monſtrabunt. Vale, PRINCIPVM, OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, prid. Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

Subuerentur Concives mei, ne Pedemontanæ illæ copiæ hiematum in Prouinciam redeant; vnde & te exorem, inſtant, vt te miſereat Regiunculæ quam maior vis miſeram fecit. Mihi vel ſemel idipſum tibi ſubinſinuaſſe abundè eſt.

Erudito, & Amico Iuueni, ABRAHAMO PRATÆO, PETRVS GASSENDVS S.

EXardeſcit nimiùm tuus in me amor, dum quaſi ſatis explicare pro votis affectum non valeas, in laudes erumpis, quibus præ

prægrauet , tanquam meritis longiſſimè impar. Vnum, quod agnoſco in me propenſiſſima eſt voluntas, quâ non potui te, ex quo mihi perſpecta tua indoles fuit , non amantiſſimè complecti. Quippe tua iſta lenitas morum, & cum eruditione coniuncta modeſtia fecere te amabilem ; candor verò, ardórque ille, quo amari me abs te ſenſi , inſigni feruore pectus animârunt. Magnoperè gaudeo incubuiſſe te interpretando operi , cui præbere lucem non poſſis, quin ab eo ipſe inclareſcas. Præclarum Vallæum mei meminiſſe ſua illa in Epiſtola humanitatis fuit ſingularis. Quod rogas autem , vt ſi quid habeam ad corroborandum ſententiam , à qua ille ſe non ſtare inſinuet, perſcribere velim ad te , non eſt ſanè quorſum quid à me exſpectes. Agnoſcere ſcilicet potes me non tam ſententiam dixiſſe , quàm obſeruationem nauaſſe , & ea quidem mente, vt non propterea voluerim quidquam vllam in partem præiudicatum. Hoc inculcare dumtaxat poſſum, commeminiſſe probè me, tranſadactâ Payani manu per ſeptum cordis ſpathulâ , obtuſiuſculo-ve ſpicillo , animaduerſum fuiſſe cùm ab aliis, tum abs me curioſiùs ſpectante , nihil dilaceratum , aut effractum fuiſſe (poſtquàm ille, cauſantibus nobis, ſecari iuſſit ſeptum ſecundũ, & ad vſque ſpathulam,) ſed ſpathulam fuiſſe traductâ per fluxuoſum quidem, ſed vnitiſſimum tamen, politiſſimúmque, non autem cruentum, vlla-ve ratione diſcerptum meatum. Cúmque id repetã, abſum tamen, vt vel autumem ſimileis meatus in omni corde reperiri , quandoquidem non modò Fluddus (Harueo etiam non inconſulto) ſcripſit eos non fuiſſe obſeruatos in aliis ; & deſcriptum illum à me eſſe potuiſſe ex ſpeciali illius cordis diſpoſitione ; ſed etiam præclarus Vallæus ſcripſit in illa Epiſtola , taleis meatus, niſi fiant tentante manu, non reperiri ; vel idcircò ſtatim admittam mero ex caſu contigiſſe, vt illi reperti à Payano fuerint ; ac volo rem ſolùm vt nudam, merámque hiſtoriam à me recitatam. Rogas rurſus, vt ſi quidquam habeam de meatu Cholidocho , per quem noſti à me deductum ex ſtomacho in iecur chylum priuſquàm detectæ lacteæ Venæ fuerint , id iam tecum communicem. Sed nempe nihil habeo , niſi quod inſerui in Meditationes meas Phyſicas , & curæ , quibus iam diſtineor , otij ſatis non faciunt , vt id pro votis exſcribere tranſmitteréque ad te poſſim. Cogitaui autem aduerſaria mea , ſi res fortè vrgeat Martello noſtro committere , vt tum id exſcribat (faciet enim volens) tum etiam illud , quod ſequitur de Sanguinis circulatione. Videlicet, vt quædam moneo aduerſus Venas lacteas, vſum-ve ipſis attributum ; ita cauſas commemoro , ob quas fieri poſſit , vt quis longè minus illam ſanguinis circuitionem probet, Paucis vt dicam, nihil eſt quod tibi de me , ſi modò quid poſſim, polliceri iure non debeas. Clariſſimis Medicis , Sponio Guillemino , & plurimam refero ſalutem. Tu & bene Vale, & me ſemper ama. Pariſiis, prid. Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

Viro Clariſſimo , Sapientiſſimóque IOANNI HEVELIO, *Dantiſcanæ Reipublicæ Palæopoleωs Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn multum eſt , ex quo accepi literas tuas ſuauiſſimas ſub Iunij finem Dantiſci datas. Suauiſſimas dico , tum propter ſincerum , quem erga me ſpirant , affectum, tum propter adiuncta ipſis pignora meritò mihi cara habenda. Accepi verò tempori ſatis, vt cum Bullialdo communicarem , quas Eclipſeon obſeruationes impertiri dignatus es, tũ à te peractas, tum à cæteris magnis illis Viris, vnà cum datarum ad te literarum exemplo illo , in quo præclarus Linemannus comparationem Meridianorum iuxta obſeruata inſtituit. Scilicet ille, nondum perductis ad vmbilicum Tabulis , habuit vnde obſeruationes ſuum in locum inſerete , & veſtra illa loca pleniùs cum hiſce noſtris conferre poſſet. Mira aliunde lætitia , quas Phaſeon Lunarium Icones vnà tranſmiſiſti ſum exoſculatus ; ſiquidem non potui non valde mirari , & oculi tui in obſeruando perſpicáciam, & manus tuæ in penicillo , cœlóque tractando induſtriam. Nam & cùm ſit in te præterea tum affectus ad exſequendum , tum conſtantia ad inſiſtendum, tum diligentia ad explorandum, ſunt in te vno eæ dotes , quæ vix in alio vllo ſint vnquam; quæque, niſi concurrant, fruſtra perfectio operis difficillimi exſpectetur. Etenim ſat noui, quod tu inſinuaſti , neminem intelligere quanti id ſit laboris, poſſe, niſi manum admouerit , præſtaréque quidpiam ipſemet tentârit.

Videris porrò titulo cuiuſlibet Phaſeos apponere tempus debere , quo obſeruata fuerit, v. c. Anno 1644. die Aprilis 10. hora 8. à meridie , & hora 16. diei 4. à Coniunctione. Quia enim quoties idem tempus à Coniunctione eſt rediturum , non eadem Pháſis futura eſt , ſed vmbræ ſectio obliquè facta promouebit cuſpidem Boream , reducet Auſtrinam; vel promouebit Auſtrinã, & reducet Boream ; ſicque parteis quaſdam tectas reteget, & retectas teget ; neque proinde Maculæ eædem apparebunt ampliùs in eodem lucis, vmbræque confinio, quòd aliunde magis, minúſve diſtabit à limbo , provt libratio illa Lunæ magis, minus-ve partem illuſtrem , viſámque è Terra, aut ampliabit, aut contrahet ; Idcircò fieri poterit , vt qui Lunam contemplabuntur , & cum Phaſibus tuis conferenr , aut exiſtiment fuiſſe te quadantenus hallucinatum, aut non adiutentur ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus eædem Phaſes fuerint exſpectandæ. Quod ſupereſt, nemo te meliùs diiudicare valeat , ſit-ne, exempli gratiâ, Macula illa, quam *Caſpiam* nominitare ſoléo , tantillùm æquo nigricantior; & debeat-ne pingi eius circumductus paulo laceratior, ac ſurſum, deorſúmque non proinde obtuſus ? Vniuersè certè videretur mihi & ſectionis vmbræ , & Macularum ſaltem maiuſcularum

iusculatum limes exhibendus inæquabilior, itaque præstari forsan posset non prorsus infœliciter, si æs non scapello, sed aqua forti excauaretur. Præterea autem in Phasibus primorum illorum dierum, videri frequenter, quantum memini, vltra Austrinam cuspidem, ac in ipso limbo, duo aut tria quædam lucida puncta non parùm dissita ab ipsa, & à se quoque inuicem, quasi editos vertices vastis vallibus interceptos; verùm non fuere illa fortè in iis vmbræ sectionibus à te exhibitis conspicua. Quanquam isthæc ego solùm attingo, ne cùm ipse petieris, vt si quid mihi videretur notatu dignum, significarem, desiderare possis candorem; alioquin enim tu potior iudex, cui ipse omnia concesserim.

Quod de Campanella rescire peroptas, fabula est mera. Ille neque de Telescopio conficiendo cogitauit vnquam, neque vnquam rerum Cælestium obseruandarum studiosus fuit. Circiter id tempus, quo rem inaudiisti, perscriptum ad nos fuit ex Italia Neapolitanum quendam nomine *Fontanam* adinuenisse Telescopium, quod habita catenus omnia vt canalis prolixitate, lentiumque amplitudine, ita obiectorum adauctu, admonitionéque longe superaret. Adferebatur in exemplum grandescere per ipsum Lunam, quantum *Platea*, vt vocant, *magna* Vrbis Neapoleos grandis est; itemque Saturnum ouali forma sic conspici, vt hinc inde à medio, ac versus extrema perforatus esset, Cælúmque & Stellæ præter foramen, viderentur; Martis discum talem spectari, vt posset in vno eius latere mons quidam discerni: Iouem non modò Satellites iam notos circumvehere, sed etiam præ se quasi ferre quandam trabem aut fasciam, cæteráque huiusmodi. Et quia contigit Campellam hisce de rebus aliquando coram quibusdam rerum Cælestium inanibus disserere, factum est, vt seu ipse sibi eius Telescopij inuentionem tribuerit, seu alij ex ipsius verbis interpretati sic fuerint, seu ob quæsitum Viro nomen, rem ad illum retulerint, ipseque non prorsùs abnuerit; factum est, inquam, vt peruulgata exinde fama fuerit de inuento à Campanella huiuscemodi Telescopio, deque rebus ab ipso visis, sed cum immutatione quadam, vt vsurpatæ *Plateæ Regiæ, siue Parisinæ*, pro Neapolitana. Neque id modò, sed & quia ille rogatus de causa insignis æstus, siccitatísque, quæ per id tempus nescio quid de Solis ad Terram accessu protulit in medium; ideò seu reuerà enumerauerit (ac fortè quoque senserit) Eccentricitatem Solis valde imminutam ab annis superioribus, Solémque adeò vltra quadragena leucarum millia Terris admotum, seu illi, qui ex eius ore verba exceperunt, sic acceperint, id sic elatum in vulgus fuit, vt rerum ignari pro certo habuerint descendisse admodùm versus Terram Solem, quo vsque frigora ac pluuiæ annorum consequentium fidem fecerunt aut remansisse, aut restitutum fuisse Solem in suum locum.

Rogas subinde, nouerim-ne, an Telescopium ex sphærica, an ex hyperbolica sectione fuerit præparatum; sed fateor id mihi esse incompertum, qui Telescopium minimè vidi; vtcunque inaudierim, cùm vsurpatum Florentiæ fuerit, comprobasse illeic Viros eruditos insolitum nihil ipso demonstrari, sed ea solùm, quæ videntur per Telescopia cætera, aliquantò maiora simul, distinctioráque apparere. Interim autem suspicor sectionem esse sphæricam; atque idcircò à cæteris magnitudine non specie differre. Nempe quotquot noui industrios, solerteísque viros hactenus conatos conficere vitra Hyperbolica; operam planè perdiderunt; & qui præcellit cæteris, machinásque nullas non commentus est, perassabréque elaborauit Vir oppidò vt sanguine, ita animo Nobilis Daniel Auberius Maurerius, cò tandem peruenit, vt agnouerit, fateríque Cartesium hâc transeuntem coëgerit, fieri non posse, vt exquisita hyperboles forma per compositos quoslibet motus incidatur, quoniam organum incisorium ita inæquabiliter agit, vt vna sui parte in vnam; alia in octo parteis vrgeatur. Et, quia is mihi est per-amicus, ideò postquam ipsum admonui, quid tua illa & à teipso elaborata vitra præstarent; tum obstupuit, tum me rogauit exorarem te, vt significares alia-ne esset, & quænam forma, præter sphæricam, vsurpata. Ego verò recepi quidem me id perscripturum ad te; sed absit tamen, vt exigam, si vel nimirum fuerit graue; qui sic alioquin sum comparatus, vt nihilo sim minùs obstrictus futurus, si certo fortè consilio rem nolueris communicatam. Id solùm audeo mihi de tua beneuolentia polliceri, vt transmittere digneris ad me tuorum illorum vitrorum par, quo rem experiri mirabilem liceat. Fixarum nempe deradiationem, discúmque simul maiusculum quem ipse habui hactenus, etiam minorem, quàm Galileus. Si facias, nôsti vitra esse tabellulis ligneis probè communienda; & aut fasciculi literarum forma per veredarium, aut libelli, per mercatorem destinanda esse ad Bibliopolam *Cramoisium*, cuius interuentu ea sim accepturus. Vides quàm agam tecum fidenter; sed videlicet, vt peropto agere te mecum, si quid fortè fit, quod ex me, bona mea forte, velis. Animos autem addit munus præclarum, quo me beare vltrò dignaris, Librum mittens futurum mihi merito iure carissimum, & tui causá, & Authoris, eximij scilicet Eichstadij, quem velim per te sic resalutatum, vt intelligat esse neminem, à quo maiore cum affectu & veneratione colatur.

Salutat porrò Bullialdus quoque pleno pectore te, & illum, exoptátque, quod ego prior, vt plurimam etiam salutem præclaro Linnemanno dicas. Quod is Massiliæ tribuerit, quam Eclipseos obseruationem ipse per-egi Aquis-Sextiis, non multum sanè interest; quoniam Massilia non est vel vno minuto horæ integro Aquis-Sextiis occidentalior. Cùm nihil inaudiissem de libris, quos à claris Viris Gaulmino, Gaffarellóque editos literæ tuæ insinuârunt, Authores ipsos quæsij, si illos prælo iam commisissent, pernegauit verò vterque, ac solùm spem aliquam fecit fore vt breui committeret. Quod superest verò prodire nihil noui in re Literaria, quod scire te iuuet;

exspectóque solùm, donec memoratæ euulgentur Tabulæ, vt ad te transmittam illarum Exemplum. Incidit mihi casu in manus typus quinque Phaseon Lunarium, quas ante annos 18. quidam Antonius Faber (Vir alioquin industrius) cælari, excudique curauit. Illas proinde heic adiungam, eo solùm fine, vt si libuerit profitearis quantum huc-vsque in vera Lunæ repræsentatione aberratum sit; vtcunque eò post Galileum non-nulli adhibuerint curam. Adiungam verò etiam schema delineationis primariæ, quod ego incidi æri procurâram, vt partium situ, proportionéque, quanta fieri potuerat, accuratione præsignatis, Phases deinde singulæ ad id relatæ conformarentur. Magnum id compendium, ac nescio, tu-ne præparâris quidpiam simile; quoniam video maculas quasdam, vt duas illas longiusculas, quæ inter Caspiam, ac limbum sunt, non fuisse eodem situ à te in vtraque Phasi notatas. Tu quidquid id est, boni consule, ac eo affectu, quo sincerior esse non possit, traditum habe. Vale, Vir Præclarissime, méque porrò amare perge. Parisiis Eid. Octob. M. DC. XLIV.

Excidebat quod admones, Stellam, quam ante duos annos, & die 2. Septembris obseruâram ad ortum Iouis, distantem ab ipso diametris eius XI. *Fixam fuisse non Mediceam; id deberi sedulitati, qua in Cælum intentus es. Nempe id potuisse intelligere ex Obseruationibus à te crebriùs antecedenter, consequentérque repetitis, cùm me etiam facere cautiorem potuerit dies* 7. *qua rursus Stellam in eodem propè ad Iouem positu conspexi (distitit scilicet ab eo* 10. *diametris) quippe cum ea esse potuerit, quæ die* 2. *distiterat duabus ac semisse dumtaxat. Vale iterum.*

Admodùm Reuerendo, Amplißimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkovvitzio, Abbati Disembergensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accipio ecce literas tuas decimo Septembris Francandaliæ datas, ac doleo simul datas à me, etiam à Mense Iunio, ad te vsque non peruenisse. Destinâram illas ex tuo præscripto Cruciniacum; & vt possent tutiùs transmitti, credideram ipsas Equiti illustri, qui-cum Langerenus agere per literas solet; pollicito nempe, perscripturum se ad nobilem fœminam, cui Veredariorum Bruxellensium cura, vt studiosè satageret, earum ad te transmittendarum. Feceram satis tuis votis, quantum quidem fuerat in me (qui scilicet Auenionensis, non Parisiensis Theologus sum, vt de alma hac Facultate quantum ipsius alumni nôrim) ægréque iam habeo frustratum te fuisse meo qualicunque officio, ac me idcircò erga te videri posse indiligentem. Et vereor quidem ne literæ (quibuscum fuere aliquæ etiam ab optimo Mersenno datæ penitùs interciderint; verùm non propterea factum repeto; sed præstare duco paucos hosce versus exarare, & Langereno commendatos facere, vt si fortè isthûc penetrare valeant, qua de re est vt ambigam, certus reddatis habuisse me tuas vtrasque literas Cruciniaci, & Spiræ datas; ac simul monearis non incongruum fore, si amicum quempiam Bruxellæ, alibi-ve indigites, qui & literas habere à me, & ad te transdere tutò possit. Id sanè vbi præstiteris, ac simul innueris necdum à te fuisse literas meas recuperatas; tum iteratò easdem conscribam, numerum scilicet Authorum, qualeis expetis, adauctiorem; ac sententiam quoque de laudabili circa oscillationes, diametrósque Planetarum conatu. Vale intereà, & saluus semper ex mediis hisce turbis emerge. Parisiis, Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Per-egregiè sanè distinguis inter quietem, & otium, quando comparate te licet cum Gubernatore, qui vt verbis dicam M. Tullij, *clauum tenens sedet in puppi. Non facit ea, quæ iuuenes; at multò maiora, & meliora facit.* Vtinam ventus adeò secundus tuum conspiret in regimen, vt fœliciter in quem tendis tranquillitatis portum peruenias. Efficiere satis ab aliis de Enguenij reditu certior. Rediit & Parens eius in Aulam, quæ ipsa est per hosce dies tota in procinctu, vt repetat Vrbem. Rumor est non leuis Galasum fuisse tandem à Torstensono ad decernendum prælium compulsum; ac Peditatu profligato, fugatísque Equitibus, machinas belli, sarcinásque penitus omnem amisisse. Id si verum sit (quod profectò difficile creditu est, perspecta Galasi sagacitate, & prouidentia, eáque castrorum metatione, quæ fuerat, Sala superato, opportunissimè deleta) actum propemodùm de rebus Imperatoris videri potest. Nihil certè potest obesse, quominus Torstensonus pergat securus in Bauariam, eámque vt Daniam deprædetur; nesciόque an-non Bauarus id fortè præsentiens nuncium miserit, qui Regem quæsit de neutrali statu. Is videtur saltem quas habet ad Rhenum, copias euocaturus; quare & relictus ab Enguenio, Turennius non-modò nihil quæsitis metuet, sed etiam ad aliquid amplius tentandum animabitur. Ferunt eum nuper ita irruisse in Equitatum Francandalianum, qui nescio quorsum prodierat, vt ne nuncius quidem, qui posset factum narrare, fuerit superstes. Gassio aliunde ita excurrit, grassatúrque per Flandriam, vt, si Picolomineo nihil animi relictum foret. Nihil ferè minùs laborant Dani ob Suecos relictos cum Vrangelo, quàm dum totus Exercitus cum Torstensono impenderet. Excitatæ recens in Scotia sunt turbæ aduersus ordinem Nobilium, qui à Rege constiterant; Réxque interim non neglecta prosperi successus, de quo nuper scripsi, occasione,

caſione, obſidet Plimuthum. Eo ſi potiatur, magna fiet ad vireis ipſius acceſſio, iam enim ſaltem poterit maris dominium controuerti. De Catalonia quod memorant, reſcire ipſe præclarius potes. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XII. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVod dignatus es optimi Merſenni ad te appulſum ſignificare, mihi oppidò quàm iucundum fuit. Facile nempe intellexi quantâ tu lætitia perfuſus, Virum exceperis, tam bonum, tam doctum, tam tui obſeruantem; quantâ ille quoque Principem conuenerit, tam humanum, tam eruditum, tam & cognoſcentem, & amantem ſui. Animo iam conceperam fore, vt Maſſiliam ſub tempus Comitiorum concederes; quoniam tametſi non ignorabam eſſe in re, vt mero nutu, ac ſine Comitiis Conſules creares; augurabar tamen te ea bonitate authoritatem temperaturum, vt ſi modò Ciues meliora ſuadenti morem gererent, patereris vltrò rem geri pro more. Non nequicquam interim notas vix fuiſſe olim Purpuram Romæ ambitu maiore petitam, quàm expetatur iam in Vrbe, quæ illi Orbis capiti fœdere iuncta fuerit; quippe homines & vbiuis gentium, & omni æuo homines ſunt, & cùm varia ſint, quæ in ipſis pro variis conditionibus paſſiones efficiunt, ipſæ tamen interim paſſiones eædem, pares-ve in omnibus ſunt, cùm neque Rex, amiſsâ Prouincia turbetur magis, quàm rusticus amiſſo prædiolo; neque maior in illo ſit iræ vehementia, dum indicit bellum, quàm iſti dum intendit litem. Et habes certè ipſe iam in Prouincia exempla multa, ex quibus ſit promptum intelligere ſuum cuique Oppidum Romam eſſe; neminémque eorum, qui primas in vnoquoque ambiunt, ſecus eſſe quam Marium, aut Sullam, animo affectum. Rerum nouarum vt quid attexam; ferunt Turennium Philippoburgo diſceſſiſſe Spiram, VVormatiam, Oppenhemium, & Francandaliæ imminere. Interim autem Bauari recepere Manhemium, ac præſidium interfecerunt trecentorum militum; ipſéque Roſa ægrè euaſit, traiecitque lembo cis Rhenum. Falſum conſtat fuiſſe rumorem, qui tantopere percrebuerat de Cæſarianis profligatis. Ij conſtant ſemper ad Berneburgum, præſtolantúrque Saxones, qui vbi ſemel acceſſerint, perhibent prælium à Galaſo detrectatum non ampliùs iri. Quanquam ferunt etiam Torſtéſonum ſic collocaſſe copias, vt neque Saxones quin priùs dimicent, accedere poſſint; neque Cæſariani, qui priùs certamen ineant, diſcedere. Res ſemper Danos inter, & Suecos verſantur in accipiti; ſpéſque eſt non leuis, vt Tuillerio intercedente, componantur. Id memoratu interim dignum, conſtare ſemper Regem illius virtute, & canis venerabilem, infracto prorsùs animo; ac adeſſe coram exercitui aduerſus Hornium comparato; ínque eo eſſe videri, vt oſtendat quàm glorioſum ſit Imperatorem ſtantem mori. Anglum victoriâ illâ ſuâ indiligenter vſum ſcribunt. Addunt Vallerum ipſi inſtare, Eſſexium reparare vireis, Nouocaſtri expugnationem paucos intra dies ſperari; cœptam intereà neſcio quam aliam magni momenti obſidionem; Irlandos, qui in Scotiam irruperant prorſus deletos; ac plura eiuſcemodi. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kalend. Nouembr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SPero proxima occaſione accipere negotia illa, quæ affecta ſubindicas, confecta fœliciter fuiſſe. O te fœlicem interea, qui potes in mediis hiſce fluctibus adeò tranquillè philoſophari! Fidem certè vberem facis definitioni Platonicæ, qua Philoſophia dicitur eſſe exercitatio, ſeu meditatio mortis. Nempe hoc eſt ipſum, quod eximiè præſtas, cùm de huiuſmodi argumento ea & meditaris, & ſcribis, quibus non video præclariora neque Socrati, neque Senecæ veniſſe in mentem. Perge modo, OPTIME PRINCEPS; neque enim hæ cogitationes vitæ iucunditatem turbant, vt ſibi vulgus hominum fingit; ſed eam tranquillitatem pariunt, vt exinde Vir Sapiens ſummum nec metuat diem, nec optet; verùm patienter ipſum expectet, & coram factum vltrò excipiat. Scilicet, memor frugalitatis, nihil affectat præter fas, & vitam non prolixitate, ſed honeſtate metiens, ipſam moriendi neceſſitatem præſtito aſſenſu delinit. Agnoſcit hanc vitæ vſuram fuiſſe ſibi gratis conceſſam; quare & quantacumque eſt, ipſam in lucrum deputat; eáque fruitur, vt conuiuio, à quo inuitus recedere, vt quieti ſe dedat, non debeat. Verùm tu iſta longè meliùs; adnoto ſolùm, vt mors ſui, illuſtribus ſemper exemplis nos moneat. Ecce nimirùm inaudiimus obiiſſe Reginam Hiſpaniæ; quod etiam par eſt te iam accepiſſe. Ferunt Regem cùm duabus horis ab ipſius obitu Madritum accederet, graui morbo correptum fuiſſe. De Regina Angliæ, quæ eſt in hanc Vrbem cras excipienda, vulgare eſt laborare ipſam hectico affectu. Lotharingiæ Dux ægrotare periculosè dicitur, ac ingenteis intereà querimonias profundere aduerſus Duces Cæſarianos. An addam verò ne quidpiam rerum nouarum non communicem, ipſas eius copias ad Moſellam conſiſtere, & Turennium ſemper circum Francandaliam verſari. Communiunt Bauari Menhemium, intereáque Haſſiaci Vrbem neſcio quam obſident. Galaſus adnixus eſt fruſtrà ſe Magdeburgum recipere; fruſtra accipere nouas vireis. Quippe proprio Caſtrametatu inter-fluuiali quaſi obſeſſus, ac Torſtenſono non permitrente, aut ipſi exceſſum, aut aliis acceſſum. In Baltico mari nihil adhuc tentatum, & cùm Danus perhibeatur Bredemburgum recepiſſe, fertur tamen neſcio quam grauem paſſus iacturam in Noruegia; capto, abductóque Gottemburgum Pro-Rege. Ex Anglia nihil dignum memoratu habeo. Ex Flandria id ſolùm, quòd Picolomineus de recuperanda Vattenſi

arce cogitat, déque præsidio, commeatúque Audomaropolim immittendo. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Parisiis, prid. Kalend. Nouemb. M.DC.XLIV.

Redit ecce ad te Bervilla, valetudine prospera, ac semper tuo illo cordato, sinceróque affectu dignus. Inuisens me proximis diebus Nobilis ille Turrium Baro, dici non potest quantâ se teneri tui obseruantiâ fuerit contestatus.

Admodùm Reuerendo Clarissimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

Electârunt summoperè, quas repetitò dare ad me (etsi priores non habui) superiore mense literas voluisti. Ex iis nimirum addidici & valere te, quod præcipuum votum; & tradi abs te obliuioni tuas illas delicias non posse. Beabis profectò & me, & posteros rerum istatum studiosos, Eclipseis euulgans, quas commemoras, ipséque lætor intereà quòd adstrui illis asseris præclararum tuarum Tabularum fidem. De illis à me obseruatis nihil aliud, quàm fidem descriptionis spondeo; cùm esse possit in me industriæ, at non voluntatis defectus. Ad tempora quod attinet, scito illa fuisse à me methodo eadem semper captata. Solitus sum quippe ea semper venari ex altitudinibus Siderum, non quemadmodum ipse coniicis azimuthali vllo sessili-ve Quadtante, sed suspenso potiùs, & eo quidem modo, vt clauus ad centrum grauitatis quadratè infixus, & intra fulcrum teres liberam ipsi verticalem circumductionem faciat, ac ipsum-met interea fulcrum parte superiore intra inferiorem versatile liberam faciat horizontalem. Hac proinde ratione non cohæret amussis, perpendiculum-ve ad latus Quadrantis, sed ab infixo ad centrum cilindrulo liberè proximéque faciem quadrantis dependens, ac supra eandem leuiter pulsans, secat, demonstrátque in arcu gradus, & minuta, provt pinnacidia alteri laterum applicita diriguntur in Astrum. Cùm verò aliunde quam-maximè licet, Astrum deligam non in situ humili nimis (metu scilicet refractionis) neque aut in nimis sublimi, aut nimis prope Meridianum (quippe veritus, ne ascensus descensus-ve tarditas moræ discretionem non satis pro voto sensibilem faciat) sed in situ mediocri, & ad Ortum quidem, Occasum-ve, cùm ascensus aut descensus intra minutum temporis admodùm sensibiliter, obseruabilitérque variatur; non video sanè quî possit tempus methodo vlla, vt simpliciore, ita tutiore obtineri. Quæ certè obseruatio hac ratione peragitur, solam Instrumenti elaborationem, Obseruationísque attentionem supponit. Quæ verò aliis, multa prætereà, in quibus peccare nihil est procliuius. Nimirùm inter cætera, vsus Quadrantis Azimuthalis, tum libellatam supponit planitiem, tum cohæsionem ad Meridianam lineam, tum hanc eandem lineam probè adinuentam, tum alia, quæ cuius sint molis, testari soli experti possunt. Sic tua illa ad quampiam turrim procul positam collineatio supponit & eandem Meridianam lineam; & situm faciei, anguli-ve turris omninò perpendicularem, & oculi constitutionem in ipso Meridiani plano; & vel æstimationem distantiæ ab ipso Meridiano iustam, cùm Sidus in illo non est; vel oscillationes eâ chordâ expressas, cuius longitudo inuariata maneat, ac indubitatò ituum, reditúmque numero dimetiatur horam: ipsámque consimiliter perspectæ durationis, & alia, in quibus est opus, ac labor. Sic, ne de horologiis machinatibus quidpiam dicam, tua illa Sciotherica perspectam supponunt & declinationem plani, & directionem axis, & seu Meridianam loci obseruatam, seu variationem Magneticam, & plura quæ neque te latent, neque scrupulosè agentibus, certitudinémque requirentibus non difficillima sunt obtentu. Ingero hæc autem, non sanè vt tuis obseruatis fidem aliquam detraham, aut meis maiorem aliquam conciliem; sed solùm, vt quo es candore, & erga veritatem sincero affectu, diiudices ipse ecquid rei sit, quorsum inter nos non semper conueniat.

Quippe quòd mones Initium Eclipseos anni 1642. ac diei Aprilis 14. debuisse Parisiis contingere hora 11. min. 45. ac me, sociósque ideò illud falsò retulisse ad horam 12. min. 10. Cogita, si horam venati appenso Quadrante, vt iam dictum est, potuerimus hallucinari, non paucis aliquot minutis in Cordis Leonis altitudine obseruanda; sed totis quatuor gradibus; ac ne admoneri quidem erroris tam grauis in tota illa serie altitudinum consequenter obseruatarum? Cogita etiam, cùm inter horam appellatam tibi Cælestem, & templi horisonium discrepantia fuerit Initio Eclipseos minutorum 5. & in Fine minutorum 21. num discrimen sit referendum potiùs in reputati à te Meridiani deflexionem à vero, quàm in irregularitatem horisonæ machinæ; quasi ea intra horas 4. horæ quadrante à se abfuerit. Non quòd idcircò machina censenda sit fuisse exquisitè composita cum ipso Cælo; sed quòd ex capite vtroque potuerit error quispiam componi. Pari ratione quod attinet ad Eclipsin illam anni superioris, ac diei Septembris 27. Cogita, quæso, cur debeas potiùs ad illos Bullialdi Digitos attendere, quos ille & incertos habuit, & nulla habitarum præ oculis Phaseon directione determinauit, quàm ad ipsum Finem Eclipseos, quem ille ratum vnicum habuit; maximéque, cùm idem Finis fuerit Agarrato obseruatus, ac mihi; & non modò obseruationes tres in diuersis locis habitæ consenserint; sed etiam ex iis tribus Stellis, quarum altitudo obseruata fuit à me, duæ idem minutum exhibuerint, ac tertia discrepârit vnico dumtaxat. Inuitus sanè hæc inculcarem, quæ ante quoque

quoque innueram: ſed animos addit ſinceritas tua, cum & faciam ſolo Veritatis ſtudio, & amore tui cordatiſſimo, quo tuam famam ſartam, tectamque in omnem velim Poſteritatem. Ac durum quidem ſuſpicari, non eſſe tuas Hypotheſeis, Tabuláſque omninò ratas; ſed durius eſt ſanè vim facere Cælo, obſeruatiſque Phænomenis: cùm fas, & æquum ſit nos Cælo, ſi quidquam comminiſcimur, non Cælum nobis accommodare. Quanquam, cùm aurea ſit illa vox, præſtare Philoſophum virum tuendæ Veritatis gratiâ καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, non hæreo, quin ipſe comparatus ſis ad agnoſcendum te hominem, ac fatendum potuiſſe te quapiam in re hallucinari. Multùm ſane præſtiteris, ſi condideris Tabulas, quæ propiùs ad verum collineent, quàm aliæ vllæ ex tam multis, quæ conditæ hactenus ſunt; Vtcunque forſan aliquid deſiderari adhuc poſſit. Hac ſanè ratione mereberis laudem, ſi illas ſolum extuleris, vt omnium vero proximas, non autem vt verum plane aſſequutas. Nam ſi alioquin tales iactaris, & tales fortè non fuerint, excides gloriâ, quam ij merentur, qui licet quidpiam vndique abſolutum non profitcant, præſtant tamen, quod in ſe eſt, eaque moderatione ſunt, vt commendationem vltra fas non quærant. Sin autem tales fuerint, tum nihil famæ addideris, quoniam & tales habebuntur, ſi tales quidem extiterint, & non quia ipſe dixeris, ſed quia verum erit, laudem conſequeris. Interim vero tantum detrahetur, quantum modeſtiæ deerit, & procliuis erit defectus alicuius ſuſpicio; quatenus commendatio propria eſt, ſemper quaſi hedera, qua vinum, vt aiunt, generoſum non eget. Exemplum inſigne, recénſque habemus in Lanſbergianis Tabulis, quibus extollendis id euicit Author, vt non ipſas modò incertitudinis, ſed proprias quoque obſeruationes fidei non bonæ fecerit ſuſpectas. Scilicet videtur multas detorſiſſe, vt congruere poſſent hypotheſibus; cum laudabile potius fuiſſet eorum admonere, quæ forent incongrua, iudicio Poſteris relicto, qui in eo ſunt incubitur, vt alias fingant hypotheſeis, quæ ſint Cælo conſonantiores; quique iuuari ſentient ſe noſtris etiam erroribus, eóque nomine gratiam referent, ſi modò illos bona fide non erubuerimus propalare. Neque vero eſt, cur exiſtimemus conatus noſtros vltimos fore, ac ita à nobis laboratum iri, vt nihil ſuperſit operæ. Profectò nimirum ſupererit ſemper, quod nobis exſtinctis, ac in omne æuum homines moliantur, vt has diſciplinas perficiant; nóſque abundè ſatis agemus, ſi quo viuimus ſæculo, transdamus illa ad Poſteros, vnde progreſſus perinde fiat, ac factus ad nos vſque eſt, ex iis, quæ Maiores nobis reliquerunt. Sed heus! quò abripior, Optime Virorum? Tu condona affectui, quo eſſe erga te ſincerior, vehementiórque nullus poteſt, Vale. Dabam Pariſiis, inuigilaturus proximæ Ecclipſi, de qua admones, Non. Nouemb. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Nihil fuit mihi præter ſpem factum, cùm ſucceſſiſſe tibi pro votis Maſſilienſia Comitia ex literis tuis addiſcere licuit. Nôram ſcilicet tuam prouidentiam, neque hærebam, quin animis in te propenſis ſic vtereris, & alienos tua præſentia, authoritatéque ita contineres vt nihil non pro tuo deſtinatu, pacificéque per-ageretur. Summoperè intereà gaudeo te eò deduxiſſe negotia, vt videaris poſſe deinceps longè quieriùs degere, tanquam & turbis iam ſedatis, & rebus ſic compoſitis, vt ſuum ex ſeipſis tueri impoſterùm tenorem poſſint. Acceſſit, quo prædixi die Regina Angliæ ad hanc Vrbem; Rege Reginâque tota cum Aula obuiam progreſſis. Qui Hiſpanæ obitus fuit aliquantò pòſt euulgatus, Aulam totam pullatam fecit. Rerum externarum, ac potiſſimum Germanicarum vix quicquam habeo; ſcilicet Curſorem præcipuum non ſpoliatum modò, ſed etiam trucidatum ferunt. Accepi ſolùm Koniſmarkium partim occidiſſe, partim adduxiſſe Halberſtadium tria Equitum millia ex Cæſariano exercitu, qui deprædatum exceſſerant Halberſtadienſem, Anhaltinámque Regionem. Ex Anglia etiam aliud nihil noui, quàm moueri iterùm cauſam Archi-Epiſcopi Cantuarienſis, ac duorum ſimul neſcio quorum Hibernorum Nobilium, qui ſe ſubduxerant è Turri. Addunt quidem Parlamentarios in eo iam eſſe, vt de conditionibus pacis Regi offerendis deliberent; verùm hæc iam vetus, & citra ſpem fructus repetita cautio. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Eid. Nouemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Aud abs re fuit quòd Neuræum recentium illarum turbarum delegiſti enarratorem. Is videlicet rem eo ſtylo, eáque ſimul fide deſcripſit, vt legens mihi videar meis oculis ſingula hauſiſſe. Delectauit autem præcipuè intelligere, quantâ tu, accepto tumultu, diligentia accurreris, quanta animi magnitudine, ſecuritate, conſtantia, ſeditioſorum conſilia, impetus, motus fregeris: quanta vt oris maieſtate, ſic lenitate, & gratia bonos demerueris; continueris, firmaueris; quanta poſtremò fœlicitate commotos fluctus ſedaueris, & ad tuum illud, *Quos ego?* cunctus dicto citiùs, tanquam Pelagi ceciderit fragor. Vtinam illi impoſterùm ſic reſipiſcere condiſcant, vt neque quicquam deinceps turbent, neque ſibi malum accerſant, ipſéque, qua es indole, & benefacere omnibus, & ſæuire in neminem poſſis. De exteris quas nôrim rebus, id ratum habetur,

quod scripseram nuper de Cæsarianis Equitibus à Konismarkio partim cæsis, partim manu captis, Halberstadiúmque abductis. Addunt Torstensonum cognita penuriâ, qua exercitus Cæsareus laborat, ita fuisse metatum castra, vt Galasum oporteat aut fame perire, aut prælio rem decernere; atque adeò sibi non sine discrimine facere viam. Memorant aliunde Nauale certamen fuisse Suecos inter, & Danos Octobri ruente tandem initum, at quo successu planè non constat, ita scilicet prioribus fauent Hamburgenses literæ, posterioribus Lubecenses. Licebit fortassis proxima occasione quidpiam certi perscribere. Per-mirum intereà, nisi Sueci victoriam reportauerint, quibus fuere, vt perhibent, Naues quadraginta duæ, ínque iis Præfecti magna parte Hollandici; cùm Danis non plures quàm sexdecim fuerint; vtcunque insignis in illis exstiterit vocata *Draco*, vna cum Theissone Nauarcho eximio. Nosti fuisse iam-pridem actum de contrahendis nuptiis inter Reginam Sueciæ, & Brandeburgicum Electorem; audio iam rem deliberatam, ac esse vtrimque de pactis, conditionibúsque conuentum. Incertus heic rumor percrebuit de morte Regis Angliæ; ille verò, vt scribitur recepit se hospes Oxonium. Quæ literæ id perferunt renuntiant fuisse Nouocastrum post obsidionem quindecimestrem à Scotis tandem expugnatum. Quanto id Parlamentatiorum emolumento contigerit coniicere ipse quam-optimè potes. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, XIV. Kal. Decemb. M.DC.XLIV.

EIDEM.

Redíisse in Vrbem te, iucundissimum fuit pernosse. Videlicet visus es tuas repetiisse delicias, Musæum reuisens, ac libros. Per-quàm gratè etiam accepi, quod de venatione scripsisti; siquidem intellexi tibi relaxaturo animum, non ipsum modò Apollinem, sed Dianam quoque propitiam fore. Id verò præsertim mirè delectauit, quod ex aliorum literis noui fuisse nimirùm multos, qui se in bonam frugem receperint; quippe futurum inde præsensi, vt tranquillitatem demùm stabilires. Faxit Deus ter-Optimus, vt quàm generosus, quàm bonus, quàm sincerus es, tam intelligant, & profiteantur omnes; quò & illis optimè vertat, & tibi suauissimum sit, vniuersorum animos habere tecum conspiranteis. De exteris rebus nihil video iam refragari famæ de victoria illa Suecorum in Danos nuper reportata. Quin etiam iam addunt hasce circumstantias, vt maiorum illarum Nauium Danicarum captæ decem fuerint, exustæ duæ, eæque præcipuæ, *Pelicanus*, & *Draco* vocatæ; duæ submersæ, & non plures, quàm duæ, tres-ve superstites vix è periculo dilapsæ. Nihil necesse est memorare, quam-multi proinde seu Duces, seu milites fuerint cæsi, vulnerati, & capti; id verò memorabile, ex Suecorum exercitu milites paucos, Duces nullos, cæsos, aut vulneratos fuisse. Ferunt Vrangelum subinde Insulam *Furneren* inuasisse, & classem, viribus resumptis, altum repetiisse, nescio quid denuò attentaturam: tametsi scribunt quoque Gallum, Hollandúmque Oratores, impetrasse octiduanas inducias. An-non, vt verisimile est, Danum procuratas ab iisdem Oratoribus pacis conditiones non recusaturum; ita videtur Imperator rebus suis haud-dubiè publica pace consulturus; quando si iam tantum negotij à Suecis, qui in Germania sunt, sustinet, est cur valde metuat, si qui aduersus Danum occupati nunc sunt, se quoque in ipsum conuertant? Obiter porrò Pacis res eo solùm promotæ dicuntur, vt cùm Cæsarei, Hispanique Legati ægrè consenserint res Fœderatorum vnà cum nostris disceptari; in eo iam sint, vt quos Fœderatos intelligamus declaretur. De Konismarkio quod scripseram etiam maius famâ fuisse comprobatur. Continet semper se Galasus non sine ingenti penuria, neque ferendis ipsi suppetiis destinati Saxones Magdeburgo prodeunt, seu quòd sibi caueant, seu quòd ipse Dux prodire eos nolit, nisi Galasus comparet se ad rem aperto Marte, instructáque acie decernendam cum Suecis. Perhibent tamen Hasfeldium discessisse à Bauaris, vt ipsi ex illis angustiis excessuro opituletur. Nescitur verò an Bauari sint interea rerum quidpiam molituri; & quia nihilominùs de Rheno traiiciendo cogitârunt, eam ob causam quæ Regiæ copiæ non procul Francandalia erant, Moguntiam versus discesserunt, ac Rosâ speciatim cum tribus Equitum millibus in eo est, vt coitioni virium Lotharingum inter, & Gleenum obstet. Est iam Regina Sueciæ pro comitiis Regni Maior habita, ac, vt nuper scripsi, breui coniuganda. Res Angli nunc tandem propè desperatæ, Quippe vix securus in parua, quæ post varias clades superest ipsi Regiuncula, salutem aliam, quam à Parlamento oblatam sperare vix potest. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Summoperè gaudeo rediisse te valetudine prospera in Vrbem. Huiuscemodi exercitationes, & animum recreant, & vireis reficiunt, ac temperante potissimum, quæ tibi cordi semper est, cautione illa, *ne quid nimis*. Poterat sanè atrata Aula Reginæ Angliæ obuiam prodire: quippe mors Reginæ Hispaniæ sic renunciata iam fuerat, vt ne me quidem (quemadmodum ex literis meis nouisti) latuisset; verùm ne testandæ lætitiæ foret luctus impedimento, dissimulanda ea mors fuit, neque in vulgus, nisi post vnum, alterumve diem efferenda. Meritò porrò eximias doteis tantæ Reginæ commendas; nam quantum quidem accepi fando, legendóque cùm alia, tum libellum, quo Oliuarez exauthoratus describitur, ea esse non potuit, & Natalibus, & illa imperij maiestate dignior. Timebatur nuperis diebus, ne inualescentibus Bauaris, relictæ apud Mediomatrices Enguenij copiæ, illeinc abduci, vsurparíque ad Mottæ obsidi-

obſidionem non poſſent; audio tamen iam abſcedere illas, ac Darmſtadium verſus in hiberna concedere. Id ſi ita ſit, in promptu haud eſt, vt Lotharingi copiæ cum Luxemburgicis, & Gleenicis coëant, ac promoto præſertim verſus Moſellam Roſa, qui in eo eſſe dicitur, vt obſtet, ne etiam deſtinata hiberna capeſſant. Ferunt Galaſi exercitum vrgeri in dies maximis anguſtiis, & vix illi duo hominum millia ex Peditatu ſupereſſe, occupante Sueco omneis aditus, neque vllam interim rerum neceſſariarum penuriam patiente. Iuſſus repetitò Hasfeldius in auxilium accurrere, properat quidem, ſed ſcribunt tamen obſtituros Haſſiacos magna vi, ne copias admoueat. Diſcedebat Hornus ex Dania in Sueciam. Danus id factum ſerió accipiens inſequi illum acriter cœpit; ipſe verò acie conuerſa, fudiſſe inſequenteis fertur, & aut cecidiſſe, aut manu cepiſſe cùm Duces multos, eóſque inſigneis, tum milites ſupra bis mille quingentos. Adſunt ex Anglia literæ, quæ nuperas illas Regis cladeis eleuent, ac ipſum prodiiſſe Oxonio Londinum verſus, perhibeant, quaſi iterùm conflicturum. Quid id rei ſit, euentus monſtrabit. Interea præcipuæ pacis conditiones à Parlamentariis oblatæ dicuntur, vt qui Regis partes viri Primores ſequuti ſunt, ipſi Parlamento plectendi ſiſtantur; ſegniores tertia bonorum parte compenſandis belli expenſis mulctentur: vt triennio quoque Parlamentum cogatur, & per intermorium reſideant in aula viginti quatuor quaſi *Ephori* (Commiſſarios illi appellant) ſine quorum arbitrio nihil à Rege decernatur. Vt vocata illa *nobilis custodia* (qualem noſti eſſe in Normannia) abrogetur per Angliam, Regíque ob remiſſum ius, centum Iacobæorum millia quotannis pendantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Pariſiis, poſtrid. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

Clariſſimo, Doctiſsimóque Viro ADRIANO HEEREBOORDO, *Profeſſori Philoſopho in Inclyta Academia Leydenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

PErgis, Vir Præclariſſime, ea humanitate me obſtringere, vt verba me, quibus meam tibi gratitudinem inſinuem, deficiant. Quod certè cum optimo Bornio ſtudium conferens rem facere mihi gratam ſatagis, eiuſmodi eſt, vt dolendum ſit illud, quidquid eſt opellæ meæ non eſſe tanti. Heinc quæſo & te, & optimum illum, ne ſitis de ea tantopere ſolliciti, cum habentes me, qui affectus veſtri candorem exploratum habeam, ac certus ſim per vos non ſtare, quin illud, quod in mei gratiam eſtis aggreſſi, perficiatur. Et verè quidem auguratus eſt Bornius fuiſſe Priuilegium euulgandarum Epiſtolarum non Bibliopolæ ſed mihi conceſſum; verè etiam cenſuit nihil veſtro illi ab eo Priuilegio, quod mihi in ſcriniis ſeruatur metuendum; at neque Epiſtolæ illæ editæ id ſtudij merentur, vt iteratò excudantur; neque quaſlibet adnectere ipſe tanti habeo, vt vel minimùm veſtra hac ſollicitudine dignas putem. Si pergatis tamen, & mos iſti veſtro affectui tanto gerendus ſit, abundè mihi videtur eſſe, duas *de Motu impreſſo*, ipsíſque duas illas ineditas adiungere: ſic enim & volumen congruum, argumentíque vnius fiet: & qui habent iam exempla argumenti huius, alteriúſque *de Solis magnitudine*, ex editione altera, minùs grauabuntur habere ex iſta; & ſi quæ pauca fortè ex illa Bibliopolæ adhuc ſuperſint, ea poterunt ob parem formam cum aliis non recuſis diuendi faciliùs. Verùm, vt vobis videbitur, quibus plenum competit ius & in me, & ſi quid eſt meum. Vale, Vir Præclariſſime, & me, vt cœpiſti, ita ſemper ama. Pariſiis, III. Non. Decemb. M. DC. XLIV.

Verè Erudito, ſinceróque Amico HENRICO BORNIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ante menſem literas ipſe, & eximius Heereboordus ad me dediſtis, redditæ fuere ante octiduum. Non reſcripſi tunc, quòd officiis neſcio quibus diſtraherer; nunc verò etſi ingruunt alia, ſuccidenda tamen breuis mora eſt, ne debitum tibi ampliùs differatur. Itaque quam-maximas poſſum gratias ago, ob tuum illum aſſiduum, profuſúmque affectum; teſtatus nihil eſſe in me, quod pellicere illum poſſit; ac tuam eſſe bonitatem, generosámque indolem, cui ipſum referam acceptum. Scripſit quoque eximius ille, de editione Epiſtolarum; ipſe autem ad eum reſcribo, nihil eſſe quidem à Priuilegio, quod ipſe mihi obtinui, Bibliopolæ veſtro timendum; ſed non videri tamen rem tanti, vt veſtris hiſce curis ſit digna. Et quia tamen Martellus noſter conſentire non potuit, vt quas ad te tranſdiderat Epiſtolas, remitterentur, ac ipſi aſſentiendum fuit vt liceret vobis duas illas *de Motu* iteratò edere, quò duæ ex eodem argumento nondum editæ poſſent euulgari; ideò ad illum ſcribens ſubiicio, id mihi quidem ſi modò vobis videbitur, non ingratum fore. Hac nempe ratione Bibliopola noſtras, ſi qua adhuc habet editionis ſuæ Exemplaria, detrimenti minus patietur, potis ipſa diuendere, vt coniugata cum cæteris, quæ ſolus de alio argumento habebit, & qui hactenus Exemplaria ex editione illa quæſierunt, minùs ægrè ferent ex recente hac quærere, tanquam geminata habituri pauciora. Ne volumen commemorem fore, vt vnum ita vnius argumenti non inuenuſtum: quamquam vt vobis gerere omnia pro arbitrio liceat volo, & concedo vtcumque fiet, ſcito, mi BORNI, me ſemper ſecurum de tua erga me voluntate eſſe, & ſic me habere, vt obſequentiorem ac tui amantiorem neminem habeas. Vale, Pariſiis, III. Non. Decembris, M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVàm est hoc verum, OPTIME PRINCEPS, quod æternitatem in splendoribus Sanctorum admones spectandam! Siquidem nulla potest lux in hoc tenebrarum Regno perennare; neque est, cur apud mortaleis splendor aliquis nominis fama-ve vlla non mortalis speretur. Beati proinde fuerimus, si hæc caduca floccifacientes, ad sola illa verè constantia, ac nunquam peritura bona conuerterimus animos, & vota. Appositè verò memoras euersos Crassos, Pompeiósque, & illum, *ad sua qui domitos deduxit frana Quirites*; scilicet vt ij admoneantur, qui rerum potiuntur, potiri-ve student, in quàm lubrico illis res constet, edocti præsertim tot illustribus, quæ etiam-num ob oculos sunt, vicissitudinis exemplis. Errant ditionibus spoliati Lotharingi, Palatiníque, & Principes Germaniæ plures. Anglus in eo penè iam est, vt vel re, & nomine Regis, vel re saltem careat, si nomen tueatur. Idem penè Dano timendum est, nisi maturè ipsa pace, quam iam exoptat, & suggerunt Regni ipsius Ordines, sibi, suísque rebus prouideat. Nempe id confirmant, quod perscripsi nuper, de fuso eius exercitu, amissísque speciatim Equitibus mille, & quingentis. Vix euasit ipse Malmoyenum saluus cum mille superstitibus; & cùm euocare eò satagat, quos præterea habet Gluchstadij nongentos, accinctus est Vrangelus, quò id armatorum quinque millibus instructus impediat. Quid tot memorem Regna, Prouinciásque ex Hispanica ditione tam in vetere, quàm in nouo Orbe rescissas, adeò vt, quæ Austriaca Domus affectabat nuper totius Orbis imperium, illius, quod iam obtinebat, amiserit non minimam partem? Certè, vt reliquiæ seruentur, & ad recuperandum amissa tutior pateat aliquis aditus, ferunt Hispanos, Cæsareósque, qui Monasterij sunt Legatos, seriò nunc demùm agere de Pace nobiscum ineunda. *Circulus*, vt vocant, Franconiæ eodem incumbere decreuit, missis ad Imperatorem Oratoribus, qui deliberationem renuncient, non ratihibitionem quæsint; ídque Imperator, vt aiunt, præsentiens, licentiam ipsi, cæterísque per Germaniam Circulis, vt nominibus suis Monasterium Legatos destinent, concessit. Quin etiam addunt Bauariæ Ducem ad eum scripsisse, sibi se priuatim quæsiturum Pacem, nisi ab ipso grandeis suppetias, quibus nempe nos à finibus suis depellere possit, obtineat. Galasus adhuc in angustiis, cùm etiam nuper Torstensonus centum illi currus commeatu onustos interceperit. Et Hasfeldius quidem iam propè accessit, sed propè quoque Hassiaci, vt videatur nihil penitùs sine prælio posse tentari. Ex quo Bauari visi fuere se in Franconiam recipere, excessit Rhenum Turennius, & munitum nescio quod Oppidum obsidere nunc perhibetur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, v. Eid. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

ECquis ambigat, si te quidem nôrit, quin tua semper eò vota tendant, vt Ordinum Prouinciæ omnium, si qui sunt auersi, animos concilies, & stabilita tranquillitate, pacificè, & per-amanter in illorum mentibus regnes? Is scilicet tuus est genius, vt mereri benè de omnibus velis, malè verò de nemine; ac nemo est, qui tuum in pectus, intimúmque cor penetrans, non deprehendat indolem incomparabilis bonitatis. Qui certè penetrare abnuunt, aut se nosse dissimulant, pauci sunt; iíque sunt, qui priuatis rebus, potiusquam publicis studentes, suâ interesse existimant, vt tuum potiùs regimen quàm hominum mores, temporúmque conditionem causentur. Enim-verò spes est non leuis, vt ipsi se quoque in frugem recipiant; ne, si dum Regiâ incedis viâ, & sinceritatis splendore perstringis, omnium oculos, tuæ virtuti manus non dent, se & exuisse Hominem, & Tigrides esse natos profiteantur. Nihil ex Aulæ rebus perscribo. De exteris, ferunt Galasum emersisse tandem ex illis angustiis. Emissis nimirùm delectis tribus Equitum millibus, iussit Torstensonus maiorem Equitatus partem illos insequi; Galasus verò, re perspecta, mouit properè, & parte dumtaxat sarcinarum in Castris relicta, stitit se propè Magdeburgum. Ita habetur ex literis pridie Kalendas Lipsiæ datis. Quod adnoto ob alias quasdam, quibus scriptum esse ad Cardinalem dicunt fuisse Cæsarianos sub Galaso planè prostratos. Nempe id quoque verum esse, scriptis postremis literis potest. In Dania Rex semper vrgetur à Regni sui Ordinibus, vt aurem paci accommodet; & continenter potissimum, quà terra, quà mari infestantibus Suecis. Ex Anglia scribunt fuisse tandem Cantuariensem Archiepiscopum à Parlamentariis suspendio damnatum. Aiunt Bauaros in Palatinatum reduces cepisse quoddam Oppidum, & Gleenum, Lotharingúmque versus Rhenum accurrere; quo successu, dies docebit. Debet Mottæ obsidio ab aliquot iam diebus occœpisse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus. Vale, Parisiis, XVIII. Kal. Ianuarij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVòd Vespasianum imitatus, si qui amici peccant, taces, si quid rectè agunt, commendas, id sanè est tuæ illius imperio dignæ humanitatis. De optimo nostro quid dicam, non habeo; nisi quòd dulci larium amore, & quietioris vitæ desiderio allectus, mihi fuisse videtur ad cogitandum de reditu. Quod autem te æquè, ac nos consilium suum celauerit, fecisse videtur, ne vlla ex parte ab instituto diuerteretur. Ac tuâ quidem magis, quàm nostrâ rem cognouisse intererat; sed ipso videtur mihi ad eam respexisse indulgentiam, quam iam erga ipsum testaris. Quantum port[illegible]

porrò ego doluerim, itéque etiam obuiam ſi licuiſſet voluerim. (nam vt tuâ referre, ſic etiam illius, ne abs te diſcederet germana mea erat ſententia) dicere nihil attinet; præſtatque hac ipſa in re tui imitatione teneri. Scripſit ad me nuper ex Belgio ille eximiè doctus, bonúſque Godefridus VVendelinus, cuius memini in Vita Peireskij, verſari ſe in eo, vt ſuam de Declinatione Solis maxima Diatribam quadruplò auctiorem iteratò edat, & quia pars non parua Diatribæ innititur Obſeruationi, quam ipſe in eius gratiam peregi Maſſiliæ, quámque compendioſè deſcriptam illis exhibui paginis, ſubiecit ſe illam S. P. Q. Maſſilienſi inſcripturum, ſi me authorem habuerit; vnde & iteratò rogat, vt ſuaſor, diſſuaſor-ve ſim. Ego verò, cum ſim ad illum craſtina luce reſcripturus, conſilij inops penè ſum, quòd virorum in ea Vrbe principum genium non ſatis nôrim. Non ſanè quod ille, optimus virorum, aliud exigat, quàm ſuam pronam in condecoranda Vrbe voluntatem ab ipſis gratè accipi (neque enim aut impenſarum in editionem erogandarum, aut alterius rei prorſus meminit) ſed quòd ſim neſcius quæ illis mens in excipiendo futura ſit, aut quid poſſim Viro tam bono támque amico facere ſperandum. Cogito nihilominus animos ipſi addere, fretus illa commendatione, qua confido te, pro tua bonitate eſſe illos animaturam, vt gratitudinem in ipſum teſtentur. Cum ſis certe in eruditos, bonóſque omneis adeò propenſus; eris profectò etiam in illum, quo neſcio an eruditiorem, melioremque vſquam inuenias. De rebus nouis, vanus non fuit, quem nuper rumorem eſſe poſſe verum de Cæſareorum clade perſcripſi. Nempe Galaſi Equitatus, Albi ſuperato, VVittembergam petebat, cùm Torſtenſonus ipſum fuit ea inſequutus fœlicitate, vt totum planè fuderit, Ducéſque vel occiderit, vel ſauciauerit, ac ceperit viuos. Benè ceſſit ipſi Galaſo, quòd Magdeburgi conſtiterit cum peditatu, & ſarcinis; nimirum hoc eſt, quod ſupereſt ſaluum. Percrebuerat rumor de capto ab Imperialibus Olmutzio, at iam obſidionem memorant ſolutam, Cæſarémque ipſum laborare non parum, vt Tranſyluanum reprimat, qui acceptis octo Turcarum auxiliarium millibus, tum Vrbem quandam nuper cepit, tum aliam denuò obſidet. Abſceſſere Rheno Gleenus, Lotharingúſque infecta re; & ad ſtatiua Moſellam verſus, Confluentemque ipſum redierunt. Turennius, qui non alio fine traiecerat Rhenum, quàm vt Bauaros à ſuppetiis Galaſo ferendis reuocaret, pedem retulit, ac iam ſeriò obſidet Cruciniacum. Danus eſt nouas paſſus cladeis ob munitorum aliquot, eorúmque inſignium locorum iacturam. Quod de conditionibus pacis Anglo oblatis memoras, admonet me, vt ipſaſ-met, qualeis nudius-quartùs accepi, tranſmittam. Audio Regem non recuſare omninò de iis agere; ſed in eo hærere, quòd agnoſcere Parlamentum nolit vt legitimum Parlamentum niſi hac præuia cum conditione agere nolit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo, Clariſſimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Paſtori Hercano, Condatenſi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

Est ſanè cur fata demirer mearum illarum literarum, quas primùm & ante octennium, & repetitò ante annum dedi; vt nimirùm nuper dumtaxat tuas in manus peruenerint. Sed miror magis, te nunquam mihi diſertis verbis ſignificaſſe, non fuiſſe tibi eas redditas, inuitatus licet à me literis conſequentibus, & viſo in Vita Peireskij earum ipſarum argumento. Id ego non aliò referre, quàm ad ſummam moderationem, bonitatémque tuam poſſum; quaſi fueris ſubueritus, ne me fortaſſis importunè ad iterandum operam videreris ſollicitare. Vtcumque fuerit, ſummè delectat præſtitiſſe me aliquid, quod tibi potuerit eſſe non ingratum. Mea illa ratiocinia aduerſus tuam, receptámque Obliquitatis variationem eo ſolùm fine congeſta fuerunt, vt ad ea attendens, prouidere poſſes de ea ſententia, quam defenderes, firmiſſimè conſtabilienda. Abundè eſt verò, quòd æqui, boníque meam libertatem conſulueris; neque etiam offenſus fueris poſtremis illis literis, quarum mentionem quoque iam facis. Parum certè abfuit, quin literis datis meæ me licentiæ pœnituerit; ſed quanto iure debuerim ſemper de tua bonitate benè ominari, feciſti ipſe perſpicuum; dum quidquid id fuit, vt à pectore candoris pleno profectum habuiſti. Hinc eſt profectò, cur nihil prorſùs mihi ſuperſit ſcrupuli; quando vtcumque hallucinatus in ſuggerendo conſilio fuerim, muneri tamen non defui, quod ſinceri eſſe amici eſt viſum. De tua κατακλάσει aliàs; iam enim diuettor, neque ea licet, quæ liberet attexere; hoc eſto ſatis interim vidiſſe me quidem ſæpe Lunam plenam tranſuerſa nube, ceu trabe biſectam, & perpendicularem eius Diametrum non-nihil tranſuerſâ viſam prolixiorem; at mihi tamen prolixitatem, qualem memoras, nunquam viſam fuiſſe. Quin-etiam illa ſolùm mihi ad oculum talis apparuit; ſiquidem dimenſio Organo per-acta diametros prodidit æqualeis; retulíque adeò τὸ φαινόμενον ad hallucinationem illam, quam me ſæpe docuit experientia, dum attendenti ad treis Stellas, quarum vni altera ſit ad perpendiculum ſubiecta, & tertia ad libellam ſita, ea, quæ eſt ſubiecta, apparet longè diſtantior; cùm Organum tamen longè propinquiorem, quàm eam quæ ſita eſt ad libellam, prodat. Sæpe aliunde animaduerti corniculatam Lunam in ſitu decliui, ac intra nubila, vapores-ve denſos, oſtentare quidem inferiorem cuſpidem, nimis vt elatam, ita & retuſam, ac rotundatam propemodum; at ſuperiorem tale nihil paſſam, vt pati debuiſſet, ſi tam κατάκλασις, quàm ἀνάκλασις ſuas egiſſet vices. Sed aliàs plura, cùm & hoc ſolum impræſentiarum obiiciam, vt anſam ampliorem meditandi faciam. Quod ex me circa tui *Loxiæ* nuncupa

nuncupationem rogitas, citiùs fecero, si exscribam, quod hesterna luce ea de re perscripsi ad optimum æquè, & generosissimum, ac eruditissimum Principem Ludouicum Valesium, mea in Prouincia Pro-Regem. Sic porrò esse agendum censui, quod & ille me satis amet, vt expetitam commendationem polliceri mihi potuerim; & cogitârim Primores illos hac commendatione perstrictos, testaturos haud-dubiè gratitudinem vberiorem. Tu me semper ama, & æternùm Vale. Parisiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

Resalutant te plurimùm Clarissimi, & Eximij Viri, Petauius, & Bullialdus, abest Furnerius à Ciuitate. Salutem quoque Arnaudo tuo renunciatum in Prouinciam misi. Vale iterùm.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

Auspicor à fœlicitate, qua vt inchoandus perendie annus tibi totus eat, Deum veneror. Plurimum semper te laborum, negotiorúmque sustinere incompertum mihi non est; sed cùm nihil in vita mortalium omni ex parte beatum sit; fœlix es tamen, quantum licet, donec tuo illo generoso, atque infracto animo quidvis excipis, quidvis geris. Qui nimirùm hoc instituto mentem semel non obfirmârunt, fluctuant, seu potiùs exæstuant semper, & nunquam non rerum seu iam exactarum angore, seu circumstantium difficultate, seu impendentium metu torquentur. Cæteri verò, quibus ipse prælucere exemplo potes, postquàm id sibi defixerunt, vt indecorè nihil agant; vt quantâ licet prouidentiâ, quæ sint ventura subodorentur; vt impigrè quidquid maturè deliberârint exsequantur, illi demùm possunt otium in negotio, tranquillitatem in medio æstu, serenitatem in statu rerum etiam perturbatissimo nancisci. Quippe neque præteritorum discruciantur memoriâ, vt quotum nihil suâ culpâ euenisse conscij sint; neque obuiis præsentium difficultatibus offenduntur, vt ad quas saltem vniuersim perspectas sese comparârint; neque futurorum terrore, periculo-ve consternantur, vt quæ nisi auerti possint, fortiter ferre decreuerint. Quòd Hispanos seriò de pace non cogitare addubitas, iure, quantum assequor, facis, quando ipsis spes semper insidet, vt vel nostris rebus turbatis, exhaustóque ærario, vel Cæsaris rebus in Germania prosperè succedentibus, restitui in integrum possint; & velut ex æquo agere de pace, quam, vt res iam sunt, nisi cum iactura, nominiśque dedecore sperare posse non videantur. Si quid tamen ipsos compellat, metus erit, ne decipi pergant, & dum malè de rebus nostris, ac bene de Cæsareis ominantur, res in peius ruere non cessent, sortémque tandem pessimam habeant. Inaudies breui, vt coniicio, fore, vt valde percellantur, cùm Principem vnum, in quo habent spei collocatum quam-plurimum agere seorsim de pace accipient. Distulit Harcurius discessum in Kalendas Februarias; perhibetúrque eius exercitus haud-quaquàm minor millibus militum viginti futurus. Clades Cæsarei equitatus, de qua ad te semel iterúmque scripsi, vndique iam asseritur; additúrque Galaso Magdeburgi concluso nihil amplius quàm Equites mille, & duo Peditum millia superesse, Transyluano aliunde accessisse Turcarum ferunt non octo, sed quindecim millia. Danis, Suecísque pactæ induciæ in Decadem Ianuarij primam, qua exacta futurum est vt inter illos de pace agatur. Misit Rex Angliæ ad Parlamentum, qui arbitrium significent circa propositas conditiones. Discessuri illeinc sunt Legati Hollandiæ, vt Parlamentariis non prorsus accepti. Accessit interim ex Suecia, qui de ineundo fœdere cum ipsis agat Parlamentariis, ac eorum permissu vim militum cogat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Vota repeto, inito iam anno, quæ pro tua fœlicitate, ruente, imò desinente superiore conceperam. Vtinam exaudiat, faxitque Deus Optimus-Maximus; ita me ipse adiuuet, vt non annum modò, sed & totum æuum sis beatissimè exacturus. Exiges porrò, quantum quidem humana patitur conditio, si ad eius nutum te attemperans, tuebere constanter quam soles virtutem, atque honestatem; ac omnia gerens pro ea prudentia, & sagacitate, qua præditus es, consiliorum fata eius prouidentiæ sic commiseris, vt quidquid demùm eueniat, nullius pœnitentiâ, quasi id non potueris meliùs instituere, ducaris. Comitia abs te conuocata, vt prosperè succedant voueo, successura autem ex ea, quæ virtutem tuam circumstat fortuna coniicio. Nihil de carcere Odancurij scribo, quando is tibi prius debuit, quàm nobis innotescere. Miseror dumtaxat, ac miror quemadmodum *Heic apicem rapax Fortuna cum stridore acuto sustulit; heic posuisse gaudet*. Laborare adhuc fertur Lotharingus in distribuendis per hyberna copiis, futurúmque erat diebus nuperis, vt se per Regalia Bruxellam conferret. Perseuerat adhuc Turennius in obsidione Cruciniaci, speratúrque fore, vt breui Arce expugnata potiatur. Torstensonus vno, alteróque captis, deuastatísque Oppidis hiematurus dicitur inter Albin fluuium, syluámque Hercyniam, & Konismarkius intereà ita destinauit cum suis, tum Hassiacis copiis hibernam stationem, vt de obsidione Magdeburgica, concluso Galaso cum reliquiis exercitus cogitare videatur. Instare semper Transyluanum aiunt, & Legatum Cæsareum ne fandi quidem licentiam à Turca adhuc obtinuisse. Instigant continenter Dani summâ vehementiâ ad pacem suum Principem, ac fuisse ferunt, qui vellet, nollet, ineundam esse conclámârint. Quod perhibent Anglum misisse Parlamentariis significatum, in eo est, vt quia agitur de regimine

ine cum Politico, tum Eccleſiaſtico innouandis, de loco priùs, in quo res tanta decerni poſſit conueniatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, ipſis Regalibus, hoc eſt poſtrid. Non. Ian. M. DC. XLV.

Hec abſolueram, cùm allatum eſt ſchediolum de Anglicis rebus. Id qualecumque eſt, vt poſſis cognoſcere, hiſce concludam, eo non continentur propoſita omnes à Parlamento conditiones; ſed reuerentia interim, quæ ſunt oblatæ, notanda eſt. Addunt Cantuarienſem Archiepiſcopum eſſe quidem in ſuperiore illo conclaui facti conuictum; ſed ſupereſſe quæſtionem iuris, an nimirum idcircò ſit vt Maieſtatis reus damnandus. Vale iterùm.

EIDEM.

NVnquam es profectò non ſimilis tui, qui ſemper quam-optimus es. Nota Boni germana eſt, quod ſpontaneam ſui diffuſionem faciat. Quàm eſſe te bonum proinde par eſt, qui es in me etiam profuſus? Ecce enim redeunte anno tua redit munificentia, & fœlicem anni decurſum, dum mihi optas, etiam facis. Quippe Virtus quidem vtramque in fœlicitate complet paginam, ſed ſuperſunt tamen quaſi margines, quibus hæc, quæ vitam beatiorem, hoc eſt commodiorem faciunt, adſcribantur. Nam eſt Virtus quidem ſeipsâ ad benè, beatéque viuendum contenta. ſed vtcumque illam externa non iuuent ad viuendum meliùs, quatenus in nulla vitæ conditione alium, quam iuſtum & tenacem propoſiti virum eſſe patitur: conferunt tamen ad viuendum beatiùs, quatenus non vt probitas, ſic fœlicitas quæ huius eſt vitæ, latitudine, & gradibus caret. Ac geſtit quidem Porticus vocibus planè magnificis; verùm ipſis ſepoſitis, ſpectatáque dumtaxat re, nihil aliud, quàm Hortus, aut Lycæum ſentit. Hæc tamen aliàs; quando iam iſtud à me ſolùm attingitur, ne ab inſtituto diſceſſiſſe videar, cùm te dico fœlicitatem verbo apprecatum, & re exſequutum. Videris mihi interim Deum Optimum-Maximum imitatus, cuius verbum efficax eſt, ac nunquam quem præfert non præſtat effectum. Ecquid-nam verò mihi propterea ſubeſſe putes animi? Sanè, vt tuam continenter bonitatem exoſculer, quam immerens licet continenter experior. Et quod pergas quidem tuis literis nihil prorſus de munere abs te collato ſignificare, agnoſco te quoque perſtare in eo, vt ne gratiam quidem à me, commemorationémque exſpectes, ſed dum ita me hiſce radiis tuæ beneficentiæ perfundis, non potes iure habere me ἀφωνότερον illa ſtatua, quam Sole radios affundente effectam memorant vocalem. Hoc doleo, verba mihi deeſſe, quæ quidquid fibrâ latet arcanâ, non enarrabile, reſignent,

ἀλλ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν.

Dolerem verò longè ampliùs, niſi tu ampliùs noſſes me, quàm vt pectus geram, tibi, niſi verbis teſtantibus, immanifeſtum. Id vnum teſtor, vigere in me cum gratitudinis affectum, quo exigere calentiorem non valeas, quíque, quod tibi abundè ſit, eo nomine ſolum mihi facit ſatis. Gratias rurſus ago pro ea voluntate, quam in VVendelinum virum illum eximiè bonum teſtaturum te recipis; ſi velle quod iam cœpit, pergat. Quæ de Anglo ratiocinaris, præclara prorsùs, & generoſa tua indole digna ſunt; ſed facturus-ne ille ſit, ſi ad tantas modò redigatur anguſtias, ſummus rerum Arbiter nouit. Nihil hebdomade hac habemus ex ora illa Britannica; nempe aliquando cauet Parlamentum, & rebus præſertim minùs proſperis, ne nauis vlla è portu ſoluat. Danicæ res ſemper turbatæ. Decumbit Magdeburgi Galaſus, corpore neſcio, an mente proſtratior. Deliberare Cæſarem ferunt de ſubſtituendo ipſi Hasfeldio; intereà verò Magdeburgum ea laborat penuriâ, Koniſmarkio putà, & Haſſiacis variè incommodantibus, vt deditionem factura ſit, niſi ſuppetiæ à Saxone intra ſeſqui-menſem ferantur. Quos Bauarus Legatos mittit ad Monaſterienſia Comitia, ſuperauere iam Franco-furtum: ij, vt opinor, rem peragent, quam ſuperiorum literarum aliquibus iam inſinuaui. Potitus demùm Turennius eſt ea, quam obſidebat Cruciniaci arce, ac deinceps copiarum partem Moſellam verſus in hyberna deduxit. Rediit ad Atrebates Gaſſio, prouiſúmque eſt, ne Vattenſis arx glacie hoſtibus fauente capiatur. Nimirùm ita iam hyemat, vt ſupercruſtante gelu Sequanam, plærique nec pontes, nec lembos requirant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & dulce meum Decus. Vale, Pariſiis, Eid. Ian. M. DC. XLV.

EIDEM.

RErum viciſſitudinem eximiè ob oculos ponis; &, quod cæcitatis Mortalium, qua ſunt conditione te miſereat, humanitatis eſt affectus. Subeſt interim, cur tibi des plauſum, vt vnus ex iis, qui rari apparent in tam vaſto gurgite, æqui rerum æſtimatores. Nam videas quidem plurimos hæc eadem ediſſerere; ſed qui propterea res humanas vt è ſpecula contemplentur, & ſuum cuique pondus tribuentes comparatum animum habeant iuxta proprium arbitrium, *numero vix ſunt totidem, quot Thebarum portæ, vel diuitis oſtia Nili.* Porrò, qui ſic affecti ſunt, ij ſunt veri illi Sapientes, qui iudicio Pythagoræ ſic hiſce fortunæ ludibriis interſunt, vt qui ſpectatores accedunt ad Panegyrium, & ſpectaculis abſque vlla ſollicitudine fruuntur. Ac te quidem Natalium, præſentiúmque rerum conditio non patitur quaſi è Terra labores nauigantium, aut quaſi è monte militantium motus intueri; ſed quantum-vis tamen ſis rerum gerendarum ſtudio immerſus, is es, qui conatus res tibi, non te rebus ſubmittere, quæcumque ſeu à cæteris, ſeu à te quoque ipſo geruntur, tanquam infra te poſita conſpicias. Ea, quæ de Anglis ſubinſinuare præſertim videris, eiuſmodi ſunt, vt conſentiente ad pacem Rege, nolint Parlamentarij cum illius Legatis, ſed cum ipſo ſolo de ea agere. Cepere ij recens quædam Oppida, iuſſeréque Londinum deduci coniuratos ſexdecim, qui Duroneri arcem,

arcem, portúmque Regi tradere ſatagebant. Ea verò fuit cauſa, cur nihil ſuperiore hebdomade illeinc addidicerimus; tanquam nulla naui è portu ſoluente. Tentârat Hasfeldius in Dania neſcio quid in Vrangelum; verùm infœlici, vt aiunt, ſucceſſu: cœpta aliunde graſſari peſtis in ipſa Metropoli, incolas non parùm conturbat. Dicitur tamen hoc demum menſe illeic de pace ſeriò agendum. Fertur Regina Sueciæ annos iam nata octodecim cepiſſe Regni ſui habenas, audio tamen eius coniugium cum Branſdemburgico Electore turbari à Rege Poloniæ, minitante fore, vt Pruſſiam Ducalem Fiſco applicet, ſi ille Pruſſiæ occaſione Vaſallus cùm ſit, ad Regnum adſpiret, quod ipſe ad ſe pertinere contendit. Obſidetur ſemper Magdeburgi Galaſus; ferúntque ipſi milites non ſupereſſe vltra nongentos: addunt eius Vrbis Archiepiſcopum in eo eſſe, vt procuret inter Saxonem, Torſtenſonúmque ſtatum neutralem. Ipſe interim Torſtenſonus ita in Bohemiam perhibetur irrumpere, vt Pragenſeis miro terrore percellat. Fore aiunt, vt Imperator pacem cum Tranſyluano ineat; ſed acceptis nempe, quas ille præſtituit, conditionibus, quarúmque illæ eſſe feruntur, vt ſentiendi de Religione libertas in Hungaria ſit, & eodem ex Regno Ieſuitæ pellantur. Scribitur Bauarum miſiſſe Oratores ad Cæſarem, qui aut ingentem quandam pecuniarum vim, aut reſtitutionem Regionis ſupra Aniſanæ obtineant; quando non videtur de Palatinatu ſuperiore eſſe ſecurus. Atque hæc quidem ſunt, quæ iam, vt è ſpecula contemplari licet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, meúmque dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIII. Kal. Feb. M. DC. XLV.

EIDEM.

SVcceſſiſſe Comitia proſperè, próque tuis votis gaudeo, gratulórque impensè, ſiquidem (quæ eſt temporum conditio) id penè præcipuum incumbere munus Pro-Regibus in Aula putant, vt ex demandatis Prouinciis importari vim pecuniarum quam-maximam licet, in ærarium curent. Videlicet alia ratione inutilem eſſe eorum prouidentiam; quatenus fruſtrà Prouinciarum tranquillitati conſulitur, niſi eam fieri tutam armis, ſola vi numorum animandis procuretur. Nihil verò mirum te animos habuiſſe prorsùs obſequenteis; quando, ſit licet penuria ingens, nemo tamen neſcit emunctionem hanc te inuito fieri, ac parendum eſſe, vel ex eo præſertim, quòd incumbens neceſſitas tua bonitate temperetur. Vtinam tempus demum adueniat, quo ſubleuare populos ab hiſce oneribus poſſis; quippe voluptatem præſentio, quâ humaniſſimè perfunderis, ſi quando, Numine propitio, refloreſcentem Prouinciam tuo ſub regimine contuitus acclamationes exceperis affectus & votorum plenas. Ferunt Cæſarem, Hiſpanúmque ita ad pacem eſſe propenſos, vt deſtinaturi mox ſint Principes Miniſtros Monaſteriū, atque adeò ipſe etiam Longa-villa ſit breui ſeſe ad eandem expeditionem comparaturus. Faxit Deus, vt niſi res tempeſtate verna poſſit peragi; non differatur vltra Autumnum, quo vix ſperandum hoc anno bonum, ſaltem ſequuturo proximè alluceſcat. Deſtinantur iam in Picardiam copiæ, ne ſi fortè Picolomineus, vt aiunt, tentet aliquid, aggredi imparatos poſſit. Verſari Moguntiæ nunc ferunt Turennium, & nuper quaſdam eius copias cò rediiſſe ſpoliis onuſtas ex Durmſtadienſi Prouincia, in quam, traiecto Rheno, irrepſerant. Hæret Galaſus ſemper Magdeburgi cum militibus non ampliùs quingentis, Torſtenſonus verò non mouit quidem, ſed Equitatu iam inſtructo eſſe dicitur in procinctu, ac ſibi ab eius incurſu ſuperiorem Palatinatum non minùs, quàm Bohemiam timere. Scribunt non potuiſſe Tranſyluano conuenire cum Cæſare, ipsúmque idcircò mouiſſe denuò caſtra in Cæſarianos. Speratur adhuc Saxonem coïturum cum Suecis in neutralem ſtatum. Speratur & pax Danos inter, Suecóſque proxime ineunda, apparante Sueciæ Regina terreſtreis, Naualeíſque vireis, quæ niſi ea ineatur, bello inſtaurando comparatæ ſint, proſtrato aliunde ab Vrangelo, quod dicere nuper volui, Hasfeldio. Ex Anglia, quid ſperandum ſit, nemo facilè diuinârit. Nam cùm Parlamentum delegerit locum decimo quinto ab Vrbe milliari, in quo de pace cum Rege agat, ſic tamen Legatis agendi tempus præfiniit, vt quæſitus eſſe in Regem prætextus, niſi abſque mora conditionibus ſubſcribat, videatur. Et aliunde id, quod appellant *Londinenſis Vrbis Conſilium*, decreuit (ſeſe nimirùm gerens Parlamento quoque ſuperius) tum coïtionem *Conclauium*, tum negata Regi, ob prauum eius regimen, obedientia; faciendam de nouo regimine conſultationem; quæ res agitata, & ad præfinitum vſque illud tempus indeciſa remanens, argumentum eſt eiuſdem prætextus. Fuit miſer Archiepiſcopus [illegible]geſima menſis capite plectendus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Pariſiis, VI. Kal. Feb. M. DC. XLV.

Nobiliſſimæ, ac eruditione, virtuteque omnigena ornatiſſimæ Virgini, ANNÆ MARIÆ A SCHVRMAN,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn id promerebar, ô VIRGO longè incomparabilis, vt mei causâ diſcederes à tuo illo inſtituto ſcribendi nihil ad exteros, nec mihi ſanè ad te ſcribenti fuerat aliud in animo, quàm vt tuæ virtuti tam ratæ tabellam quaſi appenderem, & tibi quanta apud me eſſes veneratione ſignificarem. Itaque, qu[illegible] meam qualemcumque conceptæ de te opinionis teſtificationem acceptam habueris, & dignata præthereà fueris rem facere mihi perſectam præclaris illis, & tua modeſtia, eruditionéque dignis literis, beaſti me oppidò non parum. Quod interim verò conſilium, morémque fueris prætergreſſa, intelligo factum me eſſe vel hoc nomine obſtrictiſſimum.

Paucula

Paucula porrò hæc iam repono, non vt parem [illegible] gratiam prouocem, ſed vt quam poſſum maximam gratitudinem ob acceptam teſter. Vnde & exoro, ne, niſi quid forſan bona mea forte iuſſura me ſis, præſcriptam tibi metam tranſilias, ac meminiſſe dumtaxat velis, eſſe me eum ſemper, qui tuam virtutem conſtantiſſime, ſumméque reuerear. Vale. Pariſiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

Clariſſimo, Doctiſsimóque Viro ANDREÆ RIVETO, *Selectis Auraici Illuſtriſsimi Principis, à Conſilijs.*

PETRVS GASSENDVS S.

QVanta putas me verecundia, ac ſimul lætitia tuæ literæ perfuderunt, Virorum Humaniſſime, cùm & ſenſi me cultorem tam ſignem ratæ illius beneuolentiæ, quam adeò ſponte, cumulatéque es olim teſtatus in me; & te agnoui ea bonitate, vt amare conſtanter me nihilominus pergeres, ac literis etiam conſtantiam facere teſtatam non dedignaueris. Id ſanè tanti apud me eſt, vt ne eleuetur, nullam negligentiæ excuſationem prætexere ſtudeam, ſed culpam ingenuè profeſſus, ſolam, cuius tantam ſpem facis, abs te indulgentiam implorem. Ac teſtes, ſunt quidem quos citas, optimus Merſennus, amabiliſſimus Sorberius, itémque Dalleus eximius, aliique tecum communicantes, quam ſemper de te, tuaque virtute magnificè ſenſerim, ſed debueram ſane etiam aliquoties per literas ſignificare qua te reuerentia, quo affectu proſequerer; ac tum ſaltem, cum non fui neſcius te operam mihi nauaſſe, intercedentibus Amicis, quæ ſingularem animi grati teſtationem promereretur. Fuere mihi porrò tuæ literæ vel eo nomine etiam periucundæ, quòd habuere comites alias ab incomparabili Virgine, quam profectò non ſine magno nominis ſplendore tuam dicis. Nempe qui illam tanti facio, vt exiſtimem dono quodam Prouidentiæ genitam fuiſſe, in qua Natura, Sapientiáque totas vireis experirentur, non poſſum eius literas non habere quaſi cariſſimum pignus, ac tantò magis, quantò noui cepiſſe illam id conſilij, vt nihil ſcribens ad exteros, voluerit me tamen facere exceptum. Reſcribo ecce, ne inteſtatam ipſi gratitudinem faciam; ſed præſto id tamen paucis verſibus, ne velle videar exigere, vt prætergredi inſtitutum pergat. Tu Epiſtolium curabis volens; fac verò, amabo, vt intelligat, ſentiátque de me, eſſe neminem, qui tantam illam eius virtutem pretio æſtimet pretioſiore.

Quod ſcribis iudicium, cenſurámque meam in opus Carteſij nouum exſpectari; verum eſt quidem fuiſſe me ſollicitatum à plurimis, vt aggrederer Phyſices illius, quemadmodum aggreſſus fueram Metaphyſices diſcuſſionem: ſed ego hanc ſpem feci nemini; neque pollicitus quidquam ſum; quin potiùs detrectaui ſemper, ac me multis nominibus excuſatum conſtanter feci. Reponere nimirum ſoleo, non ex meo eſſe genio, vt in aliena opera, nihil prouocatus, inquiram. Nam quod Metaphyſicam viri paullò ſtudioſiùs diſquiſierim, factum ideò fuit, quòd ille in me ſe geſſiſſet præter decorum. Compoſitum iam videri diſſidium; quando, tametſi ille dicatur me ſemper linguâ laceſſere, calamo tamen prorsùs quieſcit, & ne tria quidem illa verba, quibus ſe Phyſicam edentem reſponſurum receperat, vſquàm operis illius appoſuit. Potuiſſe me gerere morem, ſi opus ab alio fuiſſet euulgatum, aut nihil priùs inter me, Authorémque interceſſiſſet; quippe tum pronum fuiſſet conſilium, ad veritatis ſtudium referre: nunc autem nihil fore procliuius, quàm ita rem interpretari, vt quidpiam fuerit, ac etiam-num quid alta mente repoſtum maneat; símque vt tenax propoſiti, ſic nimiùm amans contentionis. Poſſe aliunde videri me liuore quodam id facere, ac nihil aliud, quàm prodere aut malignum nimis affectum, quaſi aliorum partubus illicô ſuffocandis inhiem; aut animum ſterilitatis rerum bonarum minùs conſcium; quaſi cùm nihil in me ſit vnde gloriam promerear; quærere mihi aliquam ex detractione alienæ affectem: atque hæc ſunt quidem, aliáque id genus, quæ inſtigantibus obiicio. Addo iam verò, vt putes me tecum agere confidenter, videri mihi hunc laborem eſſe ſuperuacaneum; quando liber videtur eſſe Authori ſuo præmoriturus. Neminem certè video, qui legere à capite, quod aiunt, ad calcem ſuſtineat; qui non tædioſiſſimum habeat; qui non miretur potuiſſe virum tam operoſas habere nugas. Me quod attinet, vereor admodum, ne quam ille gloriam præſumpſit, non adipiſcatur; vt nempe Ariſtotelem è Scholarum ſolio deturbet, ipſe imperium in iis obtineat; veluti tam multis contendit in ſua illa Epiſtola ad P. Dinetum conſcripta. Fruatur tamen, ſi poſſit quidem, ſua illa bona fortuna; conqueri ſanè non poterit obſtitiſſe me (vt conqueſtus eſt, obſtitiſſe optimum virum) ne & prælegatur, quod expreſſum eſt in illa eadem Epiſtola; & familiam ducat, quod ad alium ſcripſit; & Theologi etiam quas cudit nouas opiniones antiquis præponant; quod quartis obiectionibus reſpondens prædixit venturum. Id verò mirere, Geometram eximium potuiſſe ſibi tot in ſomnia, atque chimæras fingere; &, quod eſt ampliùs diuendere pro demonſtrationibus ratis. Nam virum quidem ſolertem quis neget poſſe plurima comminiſci, quæ quadantenus inter ſe cohæreant; & eo ſtylo conſcribantur, qui altercando, rixandóque vt in Scholis ſolent, comparatus ſit; ſed velle protinùs commēta in rerum naturam inferre, & profiteri huiuſmodi, non alia eſſe rerum Principia, ſic ſe non alio habere modo, primam Materiam, proximas Cauſas, natiuos Motus, &c. hoc iam eſſe nolle agnoſcere quid humani ferre humeri recuſent. Nihil neceſſe eſt ſpeciatim attingā; nam ab vſque hypotheſi, *quod corpus mundanū infinitum ſit, ſeu,* vt ludit, *indefinitum; quod ex ſe prorſus ſolidum ſit, neque à ſpatio differat; quòd teri in fragminula loco variè commutabilia abſque admiſto inani valeat;* aliáque eiuſcemodi; id quot trahat incōmoda, contradictionéſque perſpicit non nemo? Non

quòd ille suis distinctiunculis subterfugere, faceréque fucum non valeat, aut saltem nitatur; sed nempe, non, vt imperiti, inanésque verbis capiuntur, sic Viri graues, studiosíque veritatis iis inhærescunt; neque non verbis sepositis ipsas res sollicitè quærunt. Hoc vnum dumtaxat lubet adnotare, quoniam ad Metaphysicam Disquisitionem attinet; cùm ille priùs nihil non egisset, tum meditando, tum respondendo ad Dubitationes varias, sed ad primam potissimùm, circa Meditationem quintam, vt persuaderet Trianguli, rerúmque aliarum Ideas non fuisse vnquam nobis per sensus illapsas, sed ab ortu ingenitas; ac ipse semper institissem Ideas huiuscemodi illapsas esse nobis per sensus, quatenus ex vno, aut aliquibus singularibus perspectis, Ideas quasdam, seu notiones generaleis effinximus, quæ singularibus posteà omnibus accommodarentur: ecce iam ita manus dedit, vt cætera inter ipso primæ partis articulo 59. isthæc legere verba liceat, *Eodémque modo, cùm spectamus figuram tribus lineis comprehensam, quandam eius ideam formamus, quam vocamus ideam Trianguli, & eadem posteà vt vniuersali vtimur ad omnes alias figuras tribus lineis comprehensas, animo nostro exhibendas.* Paria obseruare mox ante circa vnitatem Temporis liceret; verùm hoc, aliísque dimissis, eum indicasse locum sufficiat, quem, si tanti ducas, possis cum obiectis, priúsque responsis conferre. Quo loco admonere possem, non fuisse cur ille, tanta iactatione gloriaretur se falsi nihil ex eo die admisisse, quo omnia exuit præiudicia, & Deum vt sui Authorem, ita non fallacem agnouit. Nam nunc, verbi causâ, secus planè sentit, quàm senserit in Methodo post præiudicia abiurata, Deúmque & sui Authorem, & non fallacem agnitum, cum Imaginaria admitteret spatia, in quibus Deus nouam materiam nouo Mundo componendo sufficientem creare posset, cæteráque hisce affinia. Sed finem potiùs faciò, ne velle heic videar ipsam, quam recuso, dicere sententiam. Tu, quidquid id est, boni consule, & loquacitatem hanc tantam cum diuturno illo silentio compensa. Vale, Vir Humanissime, & senectam hanc viridem, etiam vltra sæculum profer. Parisiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

EST cur gratuler iteratò, emersisse te è fluctibus illis turbarum Comitialium, ac posse, dum iam Tolone quiescis, luctantē cum Stæchadicis fluctibus Africum spectare. Ac tu quidem illos cum istis egregiè prorsus cōmparas; verùm addi potest, cùm fabula sit, quod de Neptuno tumida æquora placante, narratur; temperare reuerâ te tumultuantium affectuum æquor, dum & consiliis animos regis, & dictis mulces pectora. Delectat interim, quod homines nostros eo dignaris elogio, vt prono obsequio erga Regem sint; nam tametsi ad infimum præsertim Ordinem id refers; eo tamen incumbet tua prouidentia, vt si quid Proceres delirent, non ideò Achiui plectantur. Rerum nouarum vix quicquam est, quod ad te perscribi mereatur, ac potissimùm, cùm ab iis abstineam, quæ attinent siue ad Aulam, vt consilium de repellendo Cardinali Valencæo ante octiduum huc appulso; siue ad Curiam, vt expostulatio ob insolitas, crebrásque à legitimo Tribunali Euocationes. Non discessit adhuc Harcurius, præstolatus putà iudicium circa Egulonium Ducatum. Sunt Turennij copiæ adhuc Trans-Rhenanæ, perhibéntque Oppidum quoddam ab ipsis occupatum fuisse. Torstensonus semper in procinctu stat, coëuntque interea in Bohemiam Cæsarei, ac futurum erat diebus proximis, vt Verthius eò appelleret, & cum Hasfeldio vireis conferret. Versatur Galasus semper Magdeburgi cum Ducibus aliquot, ipsorúmque vxoribus; dimissi autem in Bohemiam, qui supererant 500. aut 600. milites, in itinere cæsi memorantur. Ferunt aliunde Konismarkium, & Hassiacos ab iis finibus excessisse. Accessit Oxesternius Sueciæ Cancellarius cum duobus Senatoribus ad agendum de pace cum Danō; non desinunt tamen idcircò, ac cis mare potissimùm obsidiones quædam, prouocationésque hostiles. Qui vicus in Anglia delectus ad agendum de pace est, *Vxbridgium* vulgò appellatur; & quos Comites Conclaue Superius eò destinauit, sunt *Northumberlandus*, *Pembrokius* *Dembighius & Salisberiensis*, nomina octo destinatorum ab Inferiore non memini, neque de Scotorum, aut destinatione aut nomenclatura aliquid accepi. Soluit interea Princeps Robertus, non absque insigni iactura, quam susceperat, Regis nomine, Abingtonensem obsidionem; & quæ præsidia prope Plimmouthum occupata à Regiis fuerant, recepta iam esse produntur. Quin-etiam aiunt Parlamentarios inuasisse nescio quod Castrum magni momenti in Vallia. Exspectantur tamen à Rege millia duodecim Hibernorum. Infœlix Archiepiscopus fuit tandem capite truncatus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Febr. M. DC. XLV.

EIDEM.

GRatulor tertiùm, OPTIME PRINCEPS, sic peracta fuisse Comitia, vt plausum etiam tuleris cùm te in Vrbem recepisti. At præclarè tu quidem Deo cordium scrutatori committis, veri-ne fuerint, an personati, qui vultus tibi occurrerunt: interim tamen qualescumque ij fuerint, augurari licet temperiem ipsorum affectibus factam; ac sperare, vt sese demum in bonam frugem seriò recipiant. Quod superest, non multum te hacce occasione morabor; videlicet accingo me, vt euenturam hoc vespere Lunæ Eclipsin obseruitem, sícque sacris Vraniæ, qua ipse es non alienus, vacem. Nec verò aliunde perspexi rerum nouarum aliquid, quod magni videatur momenti. Ferunt

Turennij

Turenni copias non fuisse satis prosperè obsi... quandam aggressas. Aggressi sunt ... Hassiaci, aliamque item Konismarkius, ...tiæ formidabilis; dum Torstensonus ... variè excurrit in Bohemiam, ac eius irruptio nihilominus in Palatinatum timetur. Rumor est nouæ cuiusdam cladis, quam passi Dani fuerint: tametsi benè semper de Pace eos inter, Suecosque ineunda speratur; vtcunque de ea non ante Kalendas huiusce mensis debuerit agi. Quæ Monasterij disceptatur, lento semper procedi gradu, Ministris Regis, Cæsareisque procurationes instauratas in ... ac Hispanis adhuc præstolantibus: debet nihilominus Longavilla illùc discedere ante mensem. Quæ in Anglia, dies nos breui quò euasura sit docebit; scilicet debuit occipere die superiore eius disceptatio. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Eid. Febr. M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, Doctissimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN tibi, Optime VVENDELINE, to... seriem obseruationis, quam su... nocte peregi; neque enim patiuntur tem... angustiæ, & interturbationum vices, vt ... tecum iam pluribus, si velim quidem h... pedita occasione communicatam.

Ph...es Lunæ deficientis, &c. *Vt in Commentarijs.*

Reuocare cœperam ad calculos omnia; sed ... fui interturbatus, vt vix potuerim tumultuariè vel vnius Procyonis calculum ab...re. Expende ipse, & emenda omnia, ac Vale. Dabam praepropere Parisiis, III. Februar. M. DC. XLV.

Recepit optimus Princeps praestiturum se erga Ma...ilienses quidquid rerum petierimus. Excusatum habebit me eximius Langrenus si metuens, ne Cursor discedat, nihil iam ad ipsum dem literarum.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NIhil esse potest, quod adiiciam ad tuam illam commendationem Viri manibus innocentis, & cuius menti infusum aurum, non auri cupiditas est. Adderem solùm, si id pati tua illa modestia posset, esse te verè huiusmodi, tametsi nihil adderem ad eam, quâ præluces, gloriosissimam, ac meritissimam famam. Me quod attinet, is sanè non sum, quem, vt sæpe dixi, cum describis voues, vtinam verò vel vmbrâ solùm eius, quam de me concepisti, opinionis me dignum exhibeam, obseruaui nuper, quam perscripsi me obseruaturum Lunæ Eclipsin, quæque tuos oculos quoque euocauit haud-dubiè, si fuit quidem tam vobis istheic, quàm heic nobis Cælum propitium. Cœpit ea nobis hora 5. cum minutis 34. Desiit octauâ, cum minutis 40. ac fuit proinde tota duratio horarum trium cum sex minutis. Contigítque medium hora 7. cum min. 7. Fuit maxima obscuratio Digitorum 9. cum quadrante aut semisse ad summum. Cœpit autem infernè ad Boream, ac desiit supernè præcisè, aut tantilla cum deflexione versus Austrum; ídque cùm duæ cuspides in perpendiculo eodem fuissent, defectu prouecto ad Digitos sex cum semisse; ac fuissent planè ad libellam deducto, defectu ad Digitos treis. Linea ducta per discum Lunæ à marginis puncto, quo Eclipsis cœpit, ad illud, quo desiit, non reliquit plureis ambitus Lunæ gradus ad partem lucentem, quàm 25. aut 30. supra centum, (id verò, cùm summo defectu obseruato non malè congruit) & fuit aliunde arcus vmbræ eundem discum temerans, portio circuli vix maioris, quàm qui diametro excederet semel Lunarem. Molestus forem, si adderem plura; nisi, quòd adnotari potest, futuram vsui obseruationem Tabulis Cælestium motuum reformandis; quando nullæ non aberrârunt, neque nullæ non prolixiorem durationem sperandam fecerunt, quàm reuerà contigerit, vt putà aliæ excedentes à vero totis sex minutis, aliæ 10. aliæ 15. aliæ 19. aliæ 27. & ampliùs. Atque ista quidem Cælestia. Ad res humanas quod attinet, discessit Harcurius tandem nudiustertiùs. Turennius apparat Equitatum. Regij pro pace Legati in eo sunt, vt cum Suecis deliberent, qua ratione ipsum de pace negotium promoueri valeat, qui autem illùc Imperialium Ciuitatum iam accessere, in eo sunt, vt obstent, ne id promoueatur, quò vsque, qui à cæteris sunt destinati, accesserint. An proinde tam citò quàm speratum fuit Longavilla, (& cum eo noster Capellanus, generalis rei gerendæ à secretis delectus) discessurus sit, est cur meritò vocetur in dubium. Deliberasse aut saltem egisse de rebus momenti non parui Torstensonum memorant cum Saxonico, Brandemburgico, & Hassiaco Legatis; ingressus est autem, ac pergit passu iam grandi per Bohemiam cum vniuerso exercitu, adoriturus, vt putatur, Cæsareum. Propterea certè Imperator Pragæ iam degens copias omneis cogit, ac dici potest ipsius res, exercitu illo Galasi consumpto, rediisse ad Triarios, & vel ex eo de summa agi, quòd in ipsa Imperij sede victorem exercitum insultantem sit excepturus. Ferunt res Danorum paullò erectiores. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm cœptum esse agi de pace à die ante istum nono. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Mart. M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, Doctissimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

OPTIME VVENDELINE, non abs re verebar, cùm ante octiduum ad te scriberem, ne præ nimia festinatione, interturbationéque crebra præposterè quid ageretur. Ecce enim cùm deinceps altitudines tum Pollucis, tum Ceruicis, Cordísque Leonis reuocassem ad calculos & singulis sua tempora, vt factum iam fuerat, circa Procyonem apposuissem; facilè deprehensa fuit ex vniformi discrepantia tam geminarum cellularum inter Procyonem, & Pollucem, quàm singularum inter Leonis Ceruicem, & Cor immutatum quidpiam circa ordinem fuisse. Euocato itaque Agarrato meo, quo in hac Vrbe iam mo rante vsus fueram, vt altitudines captaret, ac describeret, dum ego forem intereà Telescopio in Lunam intentus, iussi illum in suam ipsius descriptionem intendere, ac dispicere quid rei id foret. Ac demonstrauit ille quidem me non aduertisse cœcos quosdam ductus, ob quos altitudines Cordis Leonis, ab octauo vsque decrementi Digito fuerant reducendæ, reponendæque omnes vnâ cellulâ superiùs, vnà cum illa cellula vacua, cui postponenda foret altitudo Cordis Leonis præcedens, ac statuenda illi è regione altitudo Ceruicis superior in vicem altitudinis Procyonis 40. grad. 30. min. cuius lituram non aduertissem; cùm non aliud fuisset, quàm altitudò 40. grad. 3. min. bis posita; id quidem, inquam, demonstrauit, at quod spectaret ad Procyonis, Pollucísque altitudines, nihil comperit fuisse interuersum. Ego proinde ratus iam errorem fuisse calculi circa Procyonem instituti, sic ipsum cœpi retexere, vt initio statim deprehenderim fuisse me sub ipsum principium vnâ cyphrâ hallucinatum, ac totam deinde seriem calculi fuisse deinceps ex eo turbatam, ídque præter specialeis lapsus, qui sub finem irrepserant, quare & totam descriptionem ipsius Agarrati manu exscribendam iussi, & instaurato calculo, sua altitudinibus singulis tempora adscripsi. Iussi & illum deinceps exemplum totius obseruationis conficere, quod hodierna luce ad te mitteretur, vt vel scrupulo te eximeret, vel labore etiam quodam subleuaret. Id ipsum porrò est, quod heic habes, cuique hosce versus attexo, vt errorem excusem, qui tibi haud-dubiè negotium quoddam facesserit. Sed nempe facilè agnosces candorem simul, affectúmque, quo rem gratam tibi facturus facere volui, nihil cunctatus, nihílque adeò reueritus ne transmitteretur quidpiam inconditum. Tu proinde quidquid id est, æqui, atque boni consule, ac Vale. Parisiis, XII. Kalendas Martij, M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

HAud è nihilo est, quod præsentis fore, vt Bohemia sit quasi Theatrum, in quo bellum mox recrudescat. Ecce nimirùm Torstensonus ferro, ignéque omnia deuastans, abesse Pragâ dicitur milliaribus non ampliùs quatuor, ipséque Cæsar, cùm ea ex vrbe Pilsenum versus discederet, pedem referre coactus fuit. An recrudescet etiam in Dania, quo iam expugnato Homburgo, Albíque traiecto, Konismarkius properat, vireis collaturus cum Vrangelo, à quo Ripenum cum internecione cruenta memorant receptum: longè hac ratione sunt Cæsar, & Danus, vt suppetias inuicem ferant, cùm & aliunde negotium Danicæ pacis non promoueatur. De Anglicana potior est spes, modò Londinenses non obstent. Ad generalem quod attinet, accepere tandem Legati Hispani iteratam procurationem, addúntque Regem Hispaniæ destinasse prætereà Medinam Torrezium, & Cameracensem Episcopum ad Monasteriensem conuentum. An Torrezius sit vice Pignerandæ, quem delectum audieram totius legationis caput, nondum mihi compertum est. Addam-ne sperasse Gassionem, vt Audomaropoli, fauente intestina Ciuium coniuratione potiretur; eámque fuisse germanam causam copiarum nuper heinc mittendarum, ac spe frustratum, inuolasse Duacum inter, & Insulam, cepisséque illeic Orchias, vnde & deinceps vlteriùs grassetur. Pluribus te iam morare non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kal. Mart. M. DC. XLV.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

VT fuerim vsus narratione Massiliensis expeditionis scribo ad optimum Campinium. Tibi debeo speciatim gratias, ob Lunaris Eclipseos communicatam obseruationem. Ipse iam meam ad te transmisi, quam posses cum tua conferre; & quod adiici circa illam heic possit, nihil superest. Attexo dumtaxat horarum momenta altitudinibus isteic obseruatis, vt si fortè tibi, aut optimo Seni non vacauerit calculos subducere, comparationem temporum isthæc inter loca instituere possis. Res igitur sese in hunc modum habet.

Phases Lunę deficiētis, &c. *Vt in Commētarijs.*

Coniicio ex temporum serie altitudinē Procyonis primam fuisse consignatam à te non 26. grad. 30. min. vti exscribendo irrepsit, sed 46. gr. 30. min. vnde potest deduci hora 7. min. 25. Hærendum autem puto Initio, ac Digitis primis; quoniam Digitorum variatio redditur sub medium Eclipseos inobseruabilior. Nutat tantillum finis. Et nisi tamen calculus Lunæ nimis multa supponeret, supputatum ex ea tempus meliùs consonaret cum Initio, quàm illud quod deducitur ex alterutro illarum Fixarum.

Quanquam

Quanquam & habui rationem centri, cùm ipſe non expreſſeris, centri-ne fuerit, an ſuperioris inferiorive limbi altitudo. Sed de his aliàs; nam iſta ecce imminente nona præproperè do. Vale, & Senem optimum ſalutare quam-plurimum iube. Pariſiis, VI. Kal. Mart. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Enaudiimus ipſi quoque, quem apparatum Turcicum narras. Vtinam Deus Principum Chriſtianorum menteis illuſtret, vt conciliatis affectibus, imminentem auertant perniciem. Ac non eſt quidem è nihilo, quòd Melitenſes ſibi proſpiciunt: ſed ſi Turca fortè cogitet Siciliam, vnde-nam, quæſo, poteſt Hiſpanus abundè virium cogere, quibus-cum irruenti obſiſtat? ſin inducat in animum, vt Transylvano fauente pergens, auxiliareis ipſi copias conferat, quomodo Cæſar Succis aliunde impendentibus impetum retundet? Mirum profectò, niſi ille Chriſtiani oſor nominis ex hiſce proficiens occaſionibus, impietatem ſuam cum ditione promoueat. Quod dico porrò de Cæſare, confirmant literæ poſtremæ, quibus ſcribitur Torſtenſonum in eo eſſe, vt Egram traiiciat, ac Imperatorium adoriatur exercitum, qui ad Pilſenum iam conuocatus, vix accedere dicitur ad militum quindecim millia. Credunt Turennium, dum copias omneis prope Philippoburgum accerſit, mente agitare facinus inſigne. Deiiciunt Haſſiaci præſidium, quod dudum obſeſſum vi tandem ceperunt. Putant Koniſmarkium breui irrupturum cum ſex hominum millibus in Archiepiſcopatum Bremenſem. Danicæ res ſemper ſe perinde habent. De Anglica pace penè deſperatur, quòd rex præbere aſſenſum nolit, aut expungendo Epiſcopatui, aut iuri regendæ militiæ in Parlamentum transferendo: quodque de pace dum agitur, Regij VVimuthum ceperint, qui Portus magni eſt momenti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, V. Non. Mart. M. DC. XLV.

EIDEM.

Sic ſanè eſt, OPTIME PRINCEPS, comparari Magnates poſſunt cum Magnis Luminaribus; Homines è vulgo cum Stellarum turba. Raró Sol ac Luna deficiunt, raró intereunt Principes; crebrò occuluntur Sidera minora; crebrò populares moriuntur. Defectum in illis vtriſque facit raritas celebrem; defectum in iſtis vtriſque crebritas facit inobſeruatum. Timetur ex vtriſque illis deficientibus rerum perturbatio, deficientibus his vtriſque alta viget ſecuritas; nullum-ne igitur diſcrimen? Illud profectò vniuersè, quod de Eclipſi Solis, Lunæ cæterorúmque Siderum ad hominum omnium mortem comparata, dici idem poſſit, quod eſt à Poëta de eorundem occaſu dictum. *Soles occidere & redire poſſunt; Nobis, cùm ſemel occidit breuis lux, Nox eſt perpetua vna dormienda.* Illud ſpeciatim, quòd non ſit perinde à Solis, Lunæve Eclipſi, ac à morte viri Principis timendum. Quippe qui defuncto Principi ſuccedit, alius homo eſt, aliáque conſilia agitare poteſt; at Sideri non aliud Sidus, ſed ipſum-met ſibi ſuccedit; ac noui nihil machinatur, quod ne per breuem quidem defectum eorum malorum cauſa eſt, quæ & vulgus metuit, & Aſtrologi inanes decernunt. An verò Solis luce priuati per integras nocteis, Terrâ eum nobis præripiente, poſſumus nihil metuere, & ita præpoſteri ſimus, vt priuati per morulam, Luna eundem intercipiente, æquum reputemus expauescere, quaſi magno quodam malo impendente! Quàm ſapienter, quámque cordatè dignus ille Præceptore Anaxagora Pericles, cùm ob viſam Solis Eclipſin conſternato exercitu, militum animos erexit; Solem faciei pallio præripiens, ediſſeréńſque nihil intereſſe, prope-ne, an procul velamen obtendatur Soli! Sed hæc aliàs: nunc, quod perſcribis iterum de apparatu Turcico, ratum habetur ex Imperio, quò Melitenſes Equites iuſſi ſunt ſe in Inſulam recipere ante Aprilis finem. Turennius nihil adhuc mouet. Torſtenſonus pontem perfecit, quo ſperatur mox Egram traiecturus. Dicitur Galaſus Pragam conceſſiſſe, vt caſum excuſet amiſſi exercitus; quo ſucceſſu dies docebit. Irrupit Koniſmarkius in Archiepiſcopatum Bremenſem, nec ſine ſtratagemate præſidia ad Albin conſtituta cepit. Graſſatur aliunde Vrangelus in Dania non longè admodum Hamburgo. Anglicana pax propè deſperata. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Eid. Mart. M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, & Religioſiſſimo, Doctiſſimóque Viro, P. PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Metenſis Collegij Rectori Sapientiſſimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Pellegi, OPTIME CAZRÆE, quam dignatus es ad me dare, ac publici iuris ſimul facere Demonſtrationem Phyſicam, qua ratio accelerationis in motu rerum grauium naturali determinatur. Agnoui verò imprimis, &c. Pariſiis, Eidibus Martij, M. DC. XLV. *Habetur ſub titulo, De Proportione quâ grauia decidentia accelerantur, Epiſtola.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Qvàm verendum, OPTIME PRINCEPS, ne vires immenſæ quas apparat Turca, in Chriſtianorum Principum magnum dede-

cus comparentur! quippe res eò sunt deductæ, vt nihil copiarum transmitti eò possit, vbi timetur impetus, & ne Hispanus quidem in eo est, vt facilè petat, impetret-ve pacem, ac priuato occurrens malo, alios ad commune arcendum inuitet. Spectatores erimus ipsi; sed nescij intereà quid secum vehat Hesperus; vtinámque Polyphemus ille de nobis vorandis non cogitet demum, aut visuri saltem non simus ipsum Summum Pontificem Auenione rursus sedere coactum. Nisi certè ter-Optimus, Maximúsque Deus prospiciat, suámque ipse causam tutetur, nihil non subest periculi, adeò est damno auertendo Christianus Orbis imparatus. Nam quòd ille quidem solam Melitensem obsidionem cogitet non est admodum vero-simile; vtcumque *causa mali tanti coniux iterum*, &c. dici possit. *Sed exurgat Deus, & dissipentur inimici eius; & fugiant, qui oderunt eum à facie eius.* Ad res Germaniæ quod attinet, dicitur iam Spiræ agere Turennius, translatis eò sarcinis, quas dudum habebat Moguntiæ. Torstensonus traiecto Egrâ Pilsenum versus rectà contendit, Imperatorium exercitum illeic degentem adoriturus: verum-tamen Cæsarei Duces maturè castra inde mouerunt; ac tametsi ille insectari pergat, creduntur nihilominùs ipsa quasi Imperij fata prælij fortunæ non commissuri. Cepit Konismarkius Stadenum, Setedanum-ve insignem Vrbem in Archiepiscopatu Bremensi; súntque etiam aliæ, quæ aut captæ iam, aut breui capiendæ sperentur. Mirè aliunde Vrangelus grassatur semper in Dania, donec nimirùm præstò non sunt, quæ obsistendo vires sufficiant. Anglicana pax desperata, & viginti hominum millia à Parlamentariis decreta *Farfaxio*, quem totius militiæ Ducem, Imperatorem-ve iam delegerant. Cepere aliunde Parlamentarij Portum vnum, aut alterum ex iis, qui Regi supererant in Orientali littore, ac Plimmuthum ab obsidione inueterata liberârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce Decus meum Vale. Parisiis, XVI. Kal. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn demiror, OPTIME PRINCEPS, euocasse Hispanum è Sicilia milites, quo tempore fuerant in eam destinandi. Nimirùm cùm ipsa Hispania sit Imperij cor, cui paroxysmis laboranti, dum Catalonia, Lusitaniáque velut Systolen, ac Diastolen creant, subueniendum præcipuè sit, idcircò poriorem Hispaniæ, quàm Siciliæ rationem habuit. At, inquis, Turca est in procinctu, vt inuadat Siciliam, fortéque etiam ipsam Calabriam. Id incertum, excipiet ille, cùm & Turca quoque vireis comparare in vnam Meliten perhibeatur; certum autem est fore, vt in Hispania impetar, interéstque aliunde, vt non obsistam modò hostibus insultantibus. sed hactenus etiam obtrusos expellam. Nisi verò cùm impar sim qui Hispaniam simul, & Siciliam tuter, satius non est, vt alteram viribus compositis seruem, quàm vt vtramque diuisis amittam. At periculum grande interim ne detrimentum grauissimum Religio Christiana patiatur? Id non mihi probro vertetur, sed Gallis, qui suis irruptionibus effecerint me impotem ad auertendum tantam perniciem. Sed malum è Gallia accersiit affectatio Catholici, hoc est generalis in Christianos imperij; ac præstabilius esset pœnas ambitionis patienter ferre, quàm facere causam pietatis disertam? Heic verò, an canetur surdo? an, vt vulgò obiicitur, ille est ita excepturus, vt ad populum phaleras? an illud quoque repositurus Eheu,

Vare, regustatum digito terebrare Salinum
Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.

Εὔχω, exoptóque solùm vt saltem flectat animum ad deposcendum inducias, aut pacem potiùs, qua valeat intima firmare, extima rueri. Quid euenturum porrò putemus, si verus sit rumor, qui heic de accepta à Cæsare clade constanter crebrescit. Ferunt scilicet Torstensonum iniisse prælium cum Cæsarianis, solidum diem in eo consumptum, cæsa hominum decem millia (sunt qui perhibeant XIV.) Peditatum totum Cæsaris prostratum, interfectum Halfeldium; Goësum, & Verthium manu-captos, Cæsarem ipsum Pragâ dimissâ, vix se recepisse Passauiam. Ac tale quidem nihil habent Franco-furtenses, Coloniensésque ante dies decem datæ literæ; imò nec quas vidi Pragenseis, scriptæ à diebus nouemdecim; sed habent tamen scriptæ Ambergæ in superiore Palatinatu, decimoquinto ante hunc die. An verò, si res ita habeat, æquum est, vt Austriaci sibi plaudant, ac efferantur? Sanè res eius momenti est, vt non videatur, donec vberiùs constiterit, rata habenda. Addunt Transyluanum tendere Olomontium, vt obsidione eam liberet; ac si Imperator Oppida in Hungaria ab illo capta repetar, destinatum habere à Turca subsidium. Cepere ad-hæc Vrangelus Arceis & Konismarkius Vrbeis insigneis; & ipse Bremensis Archiepiscopus sese in Insulam recepit. Quare & nihil mirum, si Sueci eas Dano conditiones pacis proponant, vt triplicem ampliùs Coronam non gestet; vt se ampliùs Regem Gotthorum, Vandalorúmque non venditet; vt vectigalibus mare soluat, vt præcipua quædam præsidia deiiciat, & alia eiuscemodi. Futurum erat nuper in Anglia, vt conuocato Londinensi Consilio, & hominibus Conclauis vtriusque Parlamenti assistentibus, recitarentur quæ acta fuerant circa pacis negotium, cum Rege non ita pridem agitatum. Verendum autem, ne decretum in eo consequenter fuerit, vt eiuratâ omni in Regem reuerentiâ, obedientiáque, de regimine nouo prouideatur. Recepere intereà Parlamentarij VVimuthum, nec sine magno fœnore, prorsùs, vt appareat nullam posse Regi fœlicitatem esse constantem. Tu constanter Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, IX. Kal. Ap[r.] M. DC. XLV.

Clarissimo,

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro, D. ANTONIO FRANCISCO PAYENO, *Iuriſconſulto Auenionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi ſolùm nuperis diebus quas dignatus es ad me dare poſtridie Kalendas Nouembris. Significare id poterit, qui tradendas acceperat, ac eris ipſe ea æquitate, vt nihil mihi ſuccenſeas, ſi tardiùs ecce, quàm debuerim reſcribam. Pervellem feciſſe maturiùs, vel gratiarum ergò, quas debeo, quáſque quàm poſſum-maximas habeo, ob præclarum, quod literis accedere voluiſti munus. Id certe gratiſſimum fuit, quòd vt ſymbolum tuæ beneuolentiæ ita ſpecimen fuerit ſingularis non modò tuæ, ſed fraternæ etiam, hoc eſt, gentilitiæ eruditionis, & elegantiæ. Addam-ne me fuiſſe quoque delectatum eius loci recordatione, in quo fui & ipſe ante annos vnum, ac triginta inauguratus? Inclytæ certe Academiæ non poſſum vnquam ſine affectu gratitudinis meminiſſe. Prodiit (quod requiris ex me) circiter id tempus, quo ad me ſcripſiſti, Bullialdi Aſtronomia; & quantum accepi, illius Exemplum tranſmiſſum ad eximium Tondutum San-legerium fuit. Tu illum, quæſo meo nomine ſaluere quam-plurimum iube Iube & Germanum, ac Vale. Pariſiis, IX. Kal. April. M. DC. XLV.

Reuerendiſſimo Præſuli, ac Domino D. IOANNI CARAMVELI *Lobkovvitzio, Myſienſi Epiſcopo, & ſanctæ Eccleſiæ, Sediſque Moguntinæ ſuffraganeo*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACceperam iam tuas literas Menſe ſuperiore Francofurti datas, cùm diebus ecce nuperis priores illæ redditæ ſunt, quas ſcripſeras Menſe Ianuario. Haſce exſpectabam, vt poſſem tum cumulatiùs gratulari, tum meam vberiùs teſtari lætitiam ob nouum, in quem es promotus, gradum. Facio iam autem, ac ſimul voueo, vt quod dicitur, verè gradus ſit, nempe, quò vlteriùs ad quod vſque culmen es promeritus, eueharis. Quantæ-nam interim virtutis eminentiſſimus eſſe Princeps debet, qui te eius virtutis Virum ad id munus delegerit, ad quod plærumque Aulici, ambitioſíque aſſumuntur. Beaſti me certè, innuens meum nomẽ non eſſe illi inauditum; pervelímque eſſe in me, vnde & tueri, quam illi de me feciſti opinionem, poſſim; & fieri ea, qua erga cultores bonarum Artium afficitur, beneuolentia non indignum. Nullæ ſunt tuarum literarum, quæ meminerint tibi redditam, quam quæſiiſti ex me Doctorum Facultatis huius almæ conſcriptorum conſenſionem; ſed habueris modò, id mihi ſat eſt; cui aliud nihil cordi fuit, quàm vt tibi quocunque tandem poſſem modo, gratificarer. Ad nuperam Lunæ Eclipſin quod ſpectat, obſeruaui illam ſatis diligenter; quippe fuere Phaſes à me proximè octoginta notatæ. Cætera inter Principium Teleſcopio inſpectum contigit hora 5. min. 34. ſcilicet Procyone iam alto 22. grad. 53. min. Finis autem hora 8. min. 40. nimirùm Corde Leonis alto 34. grad. 35. min. & Ceruice 38. grad. 32. min, ac ipſa ſtatim Luna inferiore, margine 34. grad. 10. min. Defectus promotus vltra Digitos nouem, ſemiſſémque non fuit. Tu optimè Vale, ac me ſemper ama. Pariſiis, VIII. Kal. April. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

FAlſus haud fuit rumor ille, quem nuper ad te de inſigni clade ab Imperatore accepta perſcripſi. Interfectus tamen Haldeldius non fuit, ſed captus vnà cum aliis plæriſque ex Primoribus Ducibus, Goeſus non captus, ſed cæſus, & Verthius nec cæſus, nec captus, ſed elapſus incolumis cum parte Equitatus non parua; commiſſum prælium Ianienſij tertio à Tabero milliari, pridie Nonas, ſeu ſexta Menſis; & cruentum quidem præſertim à pomeridiana ſecunda in noctem; cùm à ſexta vſque matutina velitationes leuiores cœpiſſent. Conſtabat Suecus exercitus millibus militum viginti, Imperatorius ſexdecim; ferúntque ex his octo millia in ipſa acie trucidata. Erat tum Imperator Pragæ, & Galaſum mox tradere iudicibus meditabatur, cùm exercitus iactura accepta, tum Vrbis tutelam Galaſo commiſit, tum properè Vienam conceſſurus diſceſſit. An Torſtenſonus deinceps Pragam cogitârit, an in Morauiam contenderit, nondum habetur ſatis compertum. Pergunt continenter Koniſmarkius, & Vrangelus quo cœperunt pede. Pacis negotium Danos inter, & Suecos agitari cœptum ab initio circiter Menſis. De Anglicana nulla ampliùs mentio; ſed cura eſt tota heinc inde in exercitibus comparandis, vnde & miſiſſe dicuntur Parlamentarij ad Farfaxium librarum Sterlinarum octoginta millia. Regina verò coniux ad Regem quinquaginta millia, quæ & fœliciùs perlata ſunt, quàm piſtoletorum, vt vocant, tria millia, quæ fuere Vimuthum deuecta, cùm à Parlamentariis fuiſſe receptum, ignoraretur. Monaſterij deprehenſum eſt Hiſpanorum Procurationem non carere captionibus. Cæſarei verò agere de aſſerendo in libertatem Archiepiſcopo Treuirenſi in præliminaribus recuſant. Longauilla nondum eò diſceſſit, ſed Balneoli ſemper, quaſi in itinere commoratur; neque niſi noctu, & quaſi ignotus accedit ad Vrbem. Quid rerum nouarum in Senatu interuenerit, ex literis aliorum cognoſces; vti & futurum proximè

discessum Cardinalis Valencæi, quicum noster est nudius-quartùs Villa-Regij collocutus. Inuisit me nuperis diebus eximius Vir P. Petitus, quem natalium iure tibi subditum; & Matheseos non Practicæ minùs, quàm Theoricæ eruditione celebrem nosti. Cùm sermo autem incidisset de Prouincialibus munimentis, & ipse insinuassem exoptare me, vt quæ potissimùm Toloni, Stæchadicísque Insulis desunt, ipsius ductu perficerentur; testatus est ille posse nihil sibi iucundius contingere, quàm si industriam tuis sub auspiciis explicare concederetur. Ego verò recepi statim me hacce de re ad te perscripturum, ratus nisi alium destinasses iam, fore vt ipsum huic operæ & deligeres, & præficeres lubens. Scribo proinde fiduciæ plenus, tum quia nullus hæreo, quin pro tuo in me amore licentiam hanc meam boni consulas; tum quia sum certus euenturum nunquam, vt te, si fortè illo vtaris, vsum fuisse pœniteat. Scilicet abundè illius ingenium, ac hisce speciatim in rebus experientia perspecta est; neque ipse opinor nescis fuisse illi commissam curam à Cardinali Richelio absoluendorum Præsidiorum, quæ maximè habebat cordi. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Parisiis, prid. Kal. April. M. DC. XLV.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Respublicæ Palæopoleως Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

AMpliùs Mense est, ex quo habeo non tuas modò literas pridie Nonarum Ianuarij datas, sed duos etiam recentiores Lunarium Phaseon ectypos, ac ipsum Exemplum Ephemeridum, quo tu, eximiúsque Eichstadius esse me donatum voluistis. Tenuit me verò nescio quis torpor, ne dum rescribendi occasiones procrastinando prætereo, ad te maturiùs rescriberem; ac parùm abfuit quin etiam iam oblatam prætermiserim, Rus videlicet concessurus. Sed nescius nimirùm proximis-ne diebus, an non-nisi Festis exactis, rediturus in Vrbem sim, committere nolui vt tametsi sperem vberiùs postea rescribere, non paucis saltem versibus res acceptas significarem. Attexere autem par est, quas debeo & tibi, & Viro magno magnas gratias, quasque vt rescire per te ille possit, fore confido. Cùm nihil verò sit ad manum, quòd vobis fore acceptius putem, quàm editam nuper à nostro Bullialdo Astronomiam. Credidi iam ecce illius exemplum eidem *Cramoisio*, quo intercedente accepi Ephemeridas; vt cùm se curaturum ipsius transmissionem receperit, fieri qualiscunque compensatio possit. Adiunxi autem exemplum libelli, qui *Aristarchus Samius de Mundi systemate* inscribitur; quique, tametsi suppositìtius, industrius est tamen, & nullibi prostat. Hæc suo tempore habiturus (lenta enim trans-vectio est) habebis heic interim, quod dum ad te scribo fieri exscriptum iubeo obseruationis à me per-actæ circa Eclipsin nuperam, quod possis cum eodem Eichstadio, aliisque amicis facere commune. In ipso cùm ille perspiciet præscriptam à se durationem toto penè horæ dimidio ab obseruata discrepare; agnoscet profectò videri non tam ipsius calculi, quàm Tabularum vitium vel ex eo, quod nemo non deduxerit durationem hanc æquo prolixiorem. Quanquam, si vobis quidem fauit, vt spero, Cæli serenitas, id iam procul-dubiò animaduertistis; ac peruidistis, quod Seneca ait, multum restare operis, neque adiiciendi adhuc aliquid occasionem esse præclusam. De Phasibus nihil adhibeo ad ea, quæ sunt à me perscripta superioribus literis; quando ipse es potior iudex; & mihi, quid-nam videretur insinuasse abundè est. Nam Caspiam quidem maculam obseruatam pridem à me variantis configurationis, deprehendes satis ex illa, cùm accesserit, Astronomia. Lapidi dixisti, quod dignatus es de Telescopio admonere; etsi, vt verum fatear, partim pigrescens, partim aliis occupationibus abductus, nondum eius rei periculum feci. Si velis quidpiam ad censuram Lobkowitzij respondere, tibi per me integrum est; quippe & initio constitui nihil aduersus illam instare, & ad ipsum quoque Authorem, qui iam Moguntinus Suffraganeus, priuatim rescribens, verba hæc inserui, *Adhæc tametsi non agnoscam, qui duo illa Theoremata descripto à me apparenti Stellarum motui aduersentur; id tamen, quod ex ipsis vrges, eiusmodi est, vt comitatem suspicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium, argumentum vnum sat est, si quinque illi noui Errores Iouis Sidus adhuc circumstent; cùm, nisi ita sit, mea coniectura perinde semper vigeat; saltem quod attinet ad Stellas Telescopio solo conspicuas; qualesque à se obseruatas (vnica excepta ex cognitis pridem) Vir Clarissimus Ioannes Heuelius Dantiscanus significauit.* Beabor, si quando complecti præclarum Consobrinum detur. Videbor enim mihi teipsum complecti, corámque affari, & quæ peruellem sanè tibi, obsequia ipsi exhibere. Plura aliàs. Vale interea, ac meo semper nomine clarissimos Viros saluta. Parisiis, Kalend. April. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπραγεῖν.

VEtum est quidem, OPTIME PRINCEPS, non omne malum ex Aquilone, sed iam ex Oriente impendere ingens; at nôsti profectò horriferum Boream fecisse occasionem Euro, qui ad Persida, & matutinis radiis subdita iuga recesserat. Nec verò esse dubium potest, quin Turcicus ille afflatus sit Christiano Orbi metuendus; sed nescimus sanè quò sit euasurus, qui labem in Catholicum spargere Suecicus occœpit. Optandum nobis

nobis fuerat, vt Auſtriacorum ambitio fræno quaſi coërceretur; fuitque ipſi temperandæ non omninò inutilis irruptio illa Aquilonaris; interim tamen effera gens eo iam euaſit potentiæ, vt, ſi pergat, verendum ſit, ne ambitione detumeſcente, etiam cor ipſum labefactetur. Docebit dies an-non ex iis, quæ circa pacis negotium penè inſuperabiles difficultates excitabuntur, futura non poſtrema ſit à victrice illa, ſuperbáque gente. Docebit & num Hæreſis, quæ ſerpſit iam tantopere, radices exinde firmiores, productioréſque ſit habitura. Deus Optimus optimè omnia vertat. Scribitur Pragâ euaſiſſe ex nupero prælio Cæſarianorum millia quinque, cæſa quatuor, capta quatuor, atque ſemiſſem. Non obſediſſe Torſtenſonum, vt creditum fuerat, Tabetem, ſed ſucceſſiſſe in Morauiam, vbi inaudita exercitus clade ſponte liberatum obſidione Olmuntium. Timeri, ne ille breui ſubigat non totam modò Morauiam, ſed etiam Auſtriam, qua parte ipſam, Danubiúmque interiacet, & accedente potiſſimùm, quem aduocauit, Tranſiluano. Exercitus regendi curam ab Imperatore Galaſo commiſſam; ac ituras in ipſum copias tum ex prælio ſuperſtites, tum quæ reductæ à Valſtenio ex Olmuntina obſidione. Interim porrò, ne Bauarus vireis iterùm conferat, traiicit ecce Rhenum Turennius cum decem hominum millibus, negotium illi in Bauaria facturus. Diſceſſit Colomeſium Longa-villa ante dies ſex; conceſſurus inde Monaſterium illicò à Feſtis exactis; nempe qui Vir eòdem contendit ex Hiſpaniæ Primoribus, Burdigalà tranſiit ante dies decem. Tu, ô Principum Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Eid. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

Plenæ Sacro hoc die aures rerum piarum, Diuinatumque vix admiſere quicquam vulgatium, atque humanarum; quod ad te perſcribam. Inaudij ſolùm Imperatorem ſe Viennam quidem (& non magno cum comitatu) recepiſſe; ſed Suecos, qui ſub Torſtenſono, eò vſque ſic excurrere, vt, Tranſiluano aliunde accedente, periculum ſit, ne illeic tutus diù non conſiſtat. Recepit Verthium Bauarus cum millibus Equitum tribus ex nupera clade ſuperſtitibus, ac fertur quammaximum poteſt exercitum cogere, quo fretus, niſi Imperator de ineunda pace generali ſeriò cogitet, ſpecialem ſibi ipſe procuret. Id ſi contingat, mea de qua aliàs, coniectura non malè cedet, quanquam eò redactæ ſunt Cæſaris res, vt tergiuerſandum nihil ampliùs videatur. Traiecit quidem Rhenum Turennius; ſed quorsùm iturus, nondum exploratum. Vrangelus arce Margaritanâ captâ, Gluſtadium propè obſidet, & Koniſmarkius captâ Rottemburgica nihil iam facit reliquum iis, quæ à Danis occupabantur in Archiepiſcopatu Bremenſi. Perhibent etiam Oppidum neſcio quod ab Haſſiacis captum. Plura addere iam non vacat. Tu ô Principum Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Eidib. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

Niſi nuper mentionem vllam acceptarum abs te literarum habuerim, veſtigio-ve quaſi ſubnotauerim, ſera nimis redditio fecit. Nunc etiam, ſi quid fortè rerum ad me ſcribere es dignatus, in manus nondum incidit, vt poſſim proinde illius impræſentiarum meminiſſe. Moueret me, quod inſinuauit præclarus Neuræus ſuis literis, expetiiſſe te vt conquereretur quòd deſtiterim ad te ſcribere; ſed nimirùm, quòd conſcius ſim nullam occaſionem à me prætermiſſam obtrudendi tibi garritus mei aliquid; rem ita ſum interpretatus, quaſi eum arguere pro tua comitate, tacitéque volueris, quòd non accederet ad te ſatis frequens. Auguror quippe quæ eruditio, virtúſque eius eſt ſingularis, delectari non parùm te illius conſuetudine, ac ipſum, qua moderatione, reuerentiáque erga te eſt, nolle tua illa eximia affabilitate abuti. Rerum nouarum vt quidpiam attexam, promouet ſemper Torſtenſonus victricia arma per Morauiam, Septentrionalémque Auſtriam, ac cæſis duobus millibus Cæſarianorum Equitum, tum arceis quaſdam alias, tum præſertim Cremſiū ad Danubium cepit. Cogit interim cœtus Imperator per ditiones hęreditarias, vt calamitati inſtāti occurrat, liberíque ipſius Gradiſcam cum auia profecti, ſuppeditari milites, pecuniáſque paſſim depoſcunt. Offenſus Rex Daniæ conditionibus ſanciendæ paci prærequiſitis; agere iam ampliùs de ineunda non vult, fretus copiis naualibus, quibus præeſſe ipſe contendit. Verendum eſt tamen, ne peſſimè vertat, quando, niſi ineatur pax, inaudio Hollandos in procinctu eſſe, vt vim nauium ingentem cum Suecica conferanr, neque ſatis liquet, quî obſiſtere generoſus ille Rex poſſit. Conſiſtit ſemper Durlaci vltra Rhenum Turennius; ac inſtituturus iter in Franconiam creditur, quò Haſſiaci quoque iam contendunt. Coacta certè ad Neccarum ſeptem Bauarorum millia perhibentur, quò illum, ſi traiicere fluuium meditetur, impediant. Acceſſit interim hûc à Bauaro duce, qui Vir è Societate Ieſu à confeſſionibus ipſi eſt, neque, vt par eſt, credere abſque procuratione ad pacem ſpectante. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm Exercitum Parlamentariorum ex quatuordecim Peditum & ſeptem Equitum millibus conflatum, in pedes iam ſtare. Addunt cæſos in Scotia fuiſſe quotquot à Regis partibus erant illeic ſuperſtites; verùm id non perinde conſtat. Tu ô Principum Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XI. Kal. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

Tvre ludibrium demiraris, quo Galaſum nunc deprimit, nunc mutata vice erigit fortuna. Ecce illum denuò militiæ Præfectum; licet Leopoldus Archidux ſit generaliſſimus creatus. Cogit ille exercitum quanta

maxima

maxima potest diligentia; exspectátque etiam eas copias, quibus Gleenus, & Lamboyus præsunt: tametsi oportet, vt quidquid est penè Equitatus ad Cæsarem mittat. Dicitur porrò Cæsar non modò ratam in multos annos obtinuisse à Turca concordiam, sed iniisse quoque cum Transyluano pacem, cessis illi septem, præter occupatos in superiore Hungaria, Comitatibus, depulsis ex ea Regione Societatis IESV Religiósis viris, & Lutheranis, *Protestantibus-ve*, vt vocant, in ipsam inductis. Scribunt nihilominùs Cæsarem non diu Viennæ constiturum (dimissis iam Matre, Liberísque in Styriam cum pretiosa quaque suppellectile) maximéque, si verum sit captum iam secundo ab vrbe milliari à Torstensono Cornemburgum, ac inde ad ipsum vsque Pontem excurri. Insignem ferunt apparatum, quo Sueci, quâ terra, quâ mari circum Stokolmium se comparant; & mox discessurum ab hibernis Hornum grande nescio quid meditari. Obsidet aliunde Vrangelus Rogensburgum, súntque eò etiam nonnullæ copiæ destinatę à Konismarkio, tanquam iam securè Bremensis Archiepiscopatus potiunte. Rediit ad sese Daniæ Rex, spésque affulget iterùm, vt breui pacem cum Suecis ineat; vtcunque illi obex iam præcipuus à Cæsare sit, qui ne ille consentiat, ingentem pecuniarum vim sperandam ex Hispania facit. Ac rumor est quidem Hispanicam classem eò iam contendisse, circum-lustrata magna Britannia, per Mare Deucaledonium, sed is-ne verus sit, dies breui docebit. Traiecit Neccarum Turrennius, præmisso Rosa cum Equitatu, qui & profligauit Equitatum Bauaricum, & quidquid superfuit ex septem hominum millibus excedere versus Danubium coëgit. Qui Vir Religiosus in Aulam missus fuerat à Bauaro, Responsum tulit non heic de Pace, sed Monasterij esse agendum. Discessit Grotius hesternâ luce, itérque instituit Hamburgum. Ex Anglia nihil aliud scribunt, quàm omnia ad prælium esse comparata, factâ Farfaxio licentiâ, vt etiam in exercitum, in quo fuerit Rex, depugnare possit. Qui nuper nobis ex Flandria irrepserat timor, diuturnus non fuit. Mottæ obsidio promouetur, ac futurum est, vt hebdomade proxima sectis ductibus tendatur ad muros. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

COgitate Arelatem, & porrò Maritimam oram tua dignum prouidentia est. Vtinam nisi Classis nostra satis se habeat prosperè (videlicet aliquot iam Triremibus malę exceptis) Hispanica saltem, cuius apparatum superiorem longè nostro perhibent, negotij nihil tibi facessat! Vtinam etiam, quod de Principum Ducum expeditionibus auguraris, euentu ipso comprobetur, & tam Æstate proxima sint, quàm superiore fuere fœlices. Aurelianensis adhuc abest, sed Vrbem tamen insequente repetiturus hebdomade; & mox in castra se recepturus. Enguenius etiam discessurus paucos intra dies in Campaniam est; ac fortè priusquam tendat in Germaniam, opperiturus Lotharingum, qui Mottæ cum manu non parua laturus suppetias putatur. Cepit interea Turennius Hallam non ignobilem Sueuiæ Vrbem, & iam instituere iter Danubium versus dicitur. Cepit & Torstensonus munimentum *Pontis* vocitati *Lupi*, quod Viennæ è regione est; ac tum supetiùs Pontem extruxit, quo obstet ne copiæ Cæsareæ coëant; tum inferiùs transmisit manum militum, qui occupârint, communierintque nescio quod Cœnobium. Ferunt intereà Cæsarem asseruisse Archiepiscopum Treuirensem in libertatem, addúntque pacem cum Transyluano non esse habendam penitùs indubiam. Quæ disceptatur in Dania, speratur breui successura; vtcunque Vrangelus semper Rogensburgum sic vrgeat, vt iam captum esse credatur. Monasteriensis negotium in eo esse iam dicitur, vt Ministri Regij Hispanis, Imperatoriísque exhibuerint Regiorum iurium commentarios. Res Anglicæ semper in eodem sunt statu: nisi, quod vnus ille Primorum, qui Regi fauebat, copiásque insigneis habebat in Scotia, profligatus est, & prostratus nuper. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Maij, M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Doctissimóque Viro, P. PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Metensis Collegij Rectori Sapientissimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod non improbâris, Optime CAZRÆE, mandari typis meam Responsionem seu qualecunque iudicium de tua Demonstratione circa accelerationem grauium decidentium, cuius autographum ad te misi, si modò vindicias, quas intercedente eodem nobili Senatore, & Amico singulari, Francisco Luillerio, dedisti ad me, iuberem attexi: ecce non alia conditione Typographo annui, dum meam opellam exigeret, quàm vt tuam simul accipiens, tuo desiderio faceret satis. Vsus sum autem eâ licentiâ, quam abs te, &c. Parisiis, Nonis Maij, M. DC. XLV. *Habetur sub titulo de Proportione quâ grauia decidentia accelerantur.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

REdditas tibi fuisse meas omneis literas vehementer gaudeo, non profectò quòd tanti sint, vt non periisse quicquam interfuit, sed quòd esse tibi quasi continens obseruantiæ meæ argumentum possint. Spes est te for-

cu-

cùm hæc reddentur, reuerſum Aquas-Sextiàs. Vtinam verò licuiſſet tibi oram totam inuiſere, & tot curis ſepoſitis, animum tantiſper laxare. Quanquam haud-dubiè ſemper in id pro tua incumbis ſapientia, vt quidquid rerum ſeu publicarum ſeu priuatarum acciderit, erectam mentem ſemper contineas; ſerenam, & tranquillam ſerues; angorem omnem elimines, ac perpetuò memineris, vt bene viuere, ſic lætari. Sat noſti gaudium vnum eſſe ex fructibus Spiritus Sancti, ſátque reputas quanti ſit, vt honeſtatem proſequi, ſic hilaritatem tueri. Non fuit ſanè ea vana fides, quam te non habere vanam es perſuaſus. Quippe datum eſt affari Amicum, reſciréque ex illo id, cuius me tu quoque prò tua bonitate certiorem feciſti: eſſe nimirum ſemper te conſtantiſſimo in ipſum affectu. Magna animos tenet exſpectatio, quò Roſæ obſidio euaſura ſit, vtinam tam fœliciter, quàm ardenter optas ſuccedat; ac in fumum abeat ex oppoſito, quam Melitenſes Equites non tam metuere, quàm cupere pro iuuenili ardore ſcribis. Ad res, quæ poſſint impræſentiarum ad te ſcribi, quod attinet, rediit ecce hodie in Vrbem Dux Aurelianenſis ex aquis Borboniis, Enguenius breui diſceſſurus, præmittit interim Grandimontium. Turennius capto Getneshemio, ad Danubium vſque penetraſſe dicitur, & compulſo in ſtationem Verthio, cumque eò mille Equitibus, machinas tranſlatitias ſex, cum trecentis Bauaricæ ſarcinæ curribus cepiſſe. Torſtenſonus munita arce, quæ Viennæ è regione eſt, ac dum Tranſyluanum exſpectat, excurrit repentè in Morauiam, eaque occaſione Galaſus pedem retulit in Bohemiam. Vrgetur adhuc magno conatu Regenſburgum ab Vrangelo, dum Sueci aliunde ſeſe comparant ad obſidendum Magdeburgum. Spes eſt penè certa futuram Suecos inter, & Danos pacem; cùm in conditiones iam conceſſerint difficillimas omnium viſas. Longa-villa nondum Munſterum diſceſſit; ſed diſceſſiſſe iam perhibent redeuntem Munſtero Daualſium. Dicuntur Regis Angliæ res in peius ſemper ruere; ac recens narratur defectio Primorum Regni quinque aut ſex, qui Parlamento dederint nomen. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Eid. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

Ex eo, quòd optimus Campinius acceſſit Aquas-Sextias, coniicio te quoque illûc appuliſſe; quando poſtremis literis dignatus es eum dicere vt fidum Achatem, ſic laborum ſocium. Vtinam modò, cùm ille quandam valetudinis iacturam ſit paſſus, tua ſteterit incolumis, ac porrò conſtans perſeueret. Rerum nouarum ſi quid eſt boni, id temperatur detrimento, quod eſt in Germania perpeſſus Turennius, circunſtantiarum vix quicquam notum. Aiunt interim ipſum nihil metuentem, tanquam hoſtibus procul diſſitis permiſiſſe exercitum oppidatim diſtrahi, & copias in caſtris habuiſſe non multas, cùm ſuperueniens repente hoſtis, & caſtra cepit, & ipſummet in Oppidum quoddam ægrè aufugientem, breuíque capiendum inſequutus eſt, & reliquas copias ſerò accurrenteis adhúcque diſperſas, deleuit, & Duces inter cæteros, Roſam manu-captum abduxit. Voueo vt dies meliora doceat; intereà prouiſum dicitur in Aula, vt Enguenius eò diſcedat, ineunte ſtatim hebdomade; comparato iam Aurelianenſi, vt repetat Flandriam, imperaturus exercitui, qui minimùm ex millibus Equitum ſex, & Peditum quindecim conſtet. Quod ſupereſt autem, Torſtenſonus captò in Morauia Niclaſburgo, rediit ad Danubium, perhibetúrque obſeſſurus vnà cum Tranſyluano Piſonium, quod vulgò *Presburgum*, in ipſis Hungariæ, Auſtriæque confiniis. Ferunt Galaſum accerſitum Viennam, vt Cæſari præſes Conſilij Militaris adſideat, ac regimen exercitus interim commiſſum Comiti Bukenio. Speratur Saxo coiturus cum Suecis in neutralem ſtatum, & Koniſmarkius intereà nihil non comparat ad obſidionem Magdeburgenſem. Vrangelus, relicta exercitus parte in caſtris Rogensburgicis, exceſſit nuper cum reliqua, Hasfeldium præoccupaturus. Remora iterùm iniecta negotio de pace Danos inter, & Suecos. Exſpectari ferunt Monaſterij Archiepiſcopum Treuirenſem, & Longa-villa dicitur demùm eòdem poſtridie diſceſſurus. Mottæ obſidio ſic promouetur, vt fuerit iam ante dies octo ad ipſam vſque foſſam peruentum. Hollandi in procinctu ſunt, vt ſex intra dies Dordracum concurrant. Ex Anglia nihil certi habeo, literis putà, aut non aduectis, aut nondum certè redditis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIV. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

Exiſtimabam nuper te regreſſum Aquas-Sextias, quòd & accepiſſem reuerſum Campinium, & literas nondum habuiſſem, quibus dignatus fueras ſignificare te conſtitiſſe. Nunc, cùm poſterioribus tuis, & aliorum etiam literis cognôrim te eò fœliciter rediiſſe; tum id gratulor, tum quos dies commoraturum ſcribis te, vt auſpicatò tranſigas voueo. Quod de Capellano noſtro inaudiiſti, & ex me ſcire deſideras, in hunc ſe modum paucis habet. Qui Miniſtri Principes Regia, publicáque negotia curant, fore prouidentes, vt Longa-villa quam-primùm eſſet è Normania redux, Monaſterium diſcederet, facturos ſe gratum illi cogitârant, ſi Capellanum, quem ſummè amaret, cuiúſque peritiam, prudentiam, ac fidem perſpectam haberent vnà cum ipſo deſtinarent futurum à Secretis illi, procuratoribúſque aliis, totius de pace ineunda negotij. Id & Longa-villa abſente, & Capellano inſcio, decretum, vt illum mirè delectauit, ſic iſtum mirè perculit; quippe quaſi foret obex poſitus, tum ſtudio valetudinis, qua non ſatis firma fruatur; tum generi vitæ tranquillo, ad quod ſe huc vſque compoſuerit; tum exercitationi ingenij, cui viribus parem ſe agnouerit, & addixerit; tum illi animi libertati, qua non ex præſcripto, ſed ſua

ex ſententia, quæ agenda, dicenda, ſcribenda eſſe videantur aſſueuerit; tum ſaltem ſpei reuertendi Monaſterio, cum Longa-villa, ſi fortè illum ante rem confectam regredi contingat, ac non remanendi cum Viris, quibus-cum agens, mari flammam, aut Cælo Terram fuerit miſturus. Itaque poſt effuſas varias in Amicorum ſinus querimonias, in eo, qua pollet ſolertia, induſtriáque, incubuit, ac euicit demùm, vt per Longa-villam, pérque Miniſtros rem gratam habenteis, licuerit volenti renunciare muneri; quod niſi fuiſſet ea, qua eſt, & moderatione ſimul, & magnitudine animi, non modò non reiicere, ſed & ambire iure potuiſſet. Et ſic res quidem iſta ſe habet. Diſceſſit intereà tandem Longa-villa, debuítque heri agere Rhemis. Daualſius iuſſus eum opperiri; diſceſſuri ſunt intra vnum alterum-ve diem Aurelianenſis, & Enguenius. Priorem anteceſſit Gaſſio, qui-cum abiit Strada recogniturus exercitum, & renunciaturus Hollandis, qui à tertia die Menſis proximi cincturi Vrbem quampiam obſidione perhibentur. Euaſit ſoſpes Turrennius, traiecítque Mœnum ad Herbipolim, & Caſſellas ad Landgrauiam cum duobus Equitũ millibus, acceſſit præter cohortes varias, quæ partim Briſacum, partim Philippoburgum, partim aliò ſe receperunt. Sunt, qui perhibeant Verthium eo prælio interemptum fuiſſe. Bauari eſſe in eo dicuntur, vt recuperent oppida à noſtris nuper occupata. Cepit Torſtenſonus Vrbem neſcio quam in ipſis Hungariæ confiniis, apparátque Pontem, quo Danubium tranſmittat. Præmiſiſſe ad illum fertur Tranſyluanus Bacorgaborem cum inſignibus copiis, iuſſúſque Koniſmarkius eſt verſus ipſum accedere millia militum duodecim collaturus. Vrangelus, re fœliciter geſta, captóque etiam Friderichſtadio, ſic Rogenſburgum regreſſus eſt, vt iam ipſum compellere ad anguſtias extremas dicatur. Poſtridie, quàm dedi ad te ſuperiores, accepi Regem Angliæ ſic fuiſſe Oxonij concluſum, vt vix ſine periculo pedem referre concederetur. Audio iam Principes Robertum, Mauritiúmque eò acceſſiſſe cum magna ſatis militum manu, víxque futurum, quin Parlamentariis pluribus accurrentibus, certamen, & fortaſſis quidem Decretorium, breui ineatur. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

Vtinam Turca ſic irretiatur iis de quibus ſcribis voluptatibus, vt de moleſtia Chriſtiano Orbi inferenda cogitet nihil. Audio tamen, licet iam fortè intactam ſinat Meliten, eſſe quamobrem Siculi timeant, & recens acceptæ Româ literæ renunciant, centum eſſe Naueis, quæ iam Oris illis Siciliæ, Calabriæque immineant. Id mihi ſemper in votis eſt, vt Deus Optimus optimè omnia vertat. Diſceſſere, heinc, vt præſcripſi nuper, Enguenius poſtridie, & Aurelianenſis perendie mearum literarum. Quò hactenus euaſerint, quid molituri deinceps ſint, euentus nos breui docebit. Sunt, qui putent Enguenium non priùs reuiſurum Rhenum, quàm Motta ſub iugum data fuerit, neſcio tamen ardor-ne ille, contineri adhuc per vnam, alteram-ve hebdomaden poſſit. Dicuntur Bauari ouantes illum operiri ad alteram ripam; ſed cui abſenti minas intentant, eius præſentis, irruentíſque impetum haud-dubiè non ferent. Seruet illum modò incolumem Deus. Fortaſſis etiam Bauari aliò gentium reuocabuntur maximéque ſi verum ſit, acceſſurum mox Koniſmarkium in Haſſiam, & collatis cum Lant-grauo, cúmque Turtennio viribus, in Bauariam irrupturus. Vrget Torſtenſonus Brini obſidionem, neque de futura breui deditione, tametſi poſt tertiam repulſam, deſperat. Vrget, & ſuam Vrangelus, poſtquàm digreſſus iterum, tria Danorum millia interfecit, aut cepit. Scribunt aliunde Hornum obſidere Chriſianoſtadium, & claſſem Hollandicam, ſuperato Sundo, in Balthici Maris amplitudinem penetraſſe. Exiit Oxomio Rex Angliæ, interim autem Farfaxius Tautonica obſidione ſoluta, accerſere dicitur Scotos, vt eorum inter exercitum, ſuúmque, ipſum Regem concludat. Tranſiit Longa-villa Carolopoli, Moſâ vehendus Leodium vltra. Qui Regis Luſitaniæ Legati Monaſterij ſunt, agniti non modò à noſtris, ſed etiam à Suecis, cæteríſque fuere, ipſis Hiſpanis, Cæſarianíſque vix quicquam murmurantibus. Hæc iam abſoluebam, cùm inuiſit me præclarus noſter Capellanus. Significaui illi quid nuper dignatus fuiſſes de eo rogare. Ipſe verò quod tu dignum recordatione cenſueris, dici non poteſt quanto ardore expetierit gratias tibi per me agi; ac inſinuari quanta te veneratione proſequatur. Id ergo hiſce verſibus præſto, ſponſorem ſimul præſtans me eximij, quo nitet candoris. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

PAucis te hac vice morabor, nam quod roſas quidem licuerit exeunte Maio carpere, debet res tibi eſſe comperta. Quod ſupereſt, omnia in procinctu ſtant, ac propè diem eſt, vt multa erumpant. Breui ſcilicet innoteſcet, quid conſilij Aurelianenſis, Engueniúſque ceperint; quid rerum Hollandi attentauerint; quo impetu Koniſmarkianæ, Lant-grauianæ, Turennianæ copiæ Bauaros repreſſerint; quo ſucceſſu obſidiones Mottæ, Brini, Rogensburgi euaſerint; quid Parlamentarij Oxonium obſeſſuri præſtiterint; aliáque ſtatim renuncianda. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Eid. Iun. M. DC. XLV.

Fuere mihi literæ tuæ redditæ, cùm has obſignarem. Reſcribam, Deo benè propitio, proxima occaſione vberiùs. Memini intereà fuiſſe ante vnum alterum-ve Menſem affixum Programma per Templorum valuas, pérque compita, quo ſignificaretur adeſſe, qui Sclauonicum idioma doceret. Requiram illum, itaque, & quicquid reſciero, de ipſo perſcribam, Tu mihi perſcribe, ſi quid actum velis. Vale iterum.

EIDEM.

EIDEM.

Versatur adhuc in Ciuitate is, quem scripsi nuper docere posse Illyricam linguam. Quamobrem exspecto, si quid fortè sit, quod si me iussurus agere cum ipso. Nôsti scilicet, quanto iure sim quidquid demùm volueris me, ad obsequendum comparatus. Ingressus iam est Aurelianus in Flandriam, ac munimenta aliquot, quæ fuerant progressui obstitura, cepit. Debent Hollandi iam exscendisse; quò tamen, nondum est compertum. Enguenius hæret adhuc Metis, obsidionem obseruans Mottæ, quæ per pyrios cuniculos subuerti luce hesterna debuit. Dicitur eius exercitus ex hominum millibus duodecim constare. Qui conflatus ex Turennianis, Konismarkianis, & Hassiacis copiis est, non est minor millibus Equitum nouem, Peditum quatuor. Bauaricus partim Equitum, partim Peditum millibus decem non est maior. Quare & dicitur iam semel, iterumque in fugam actus, ac potissimum ad Kirchemium, cuius promotam iam obsidionem tribus cum tormentis bellicis dimisit. Cepit tandem vi Torstensonus Brinum, ac in eo esse iam dicitur, vt Spilbergam perinde capiat. Accessit Gabor intereà, Bukenio nequicquam obstante, cum sex equitum millibus, ipséque etiam Transyluanus speratur breui cum viginti hominum millibus accessurus. Creduntur, viribus collatis, obsessuri vnà Presburgum; eamque ob causam Archidux immisit recens partim in vrbem, partim in arcem milites mille, & quadringentos. Cepere aliunde Sueci Torgauium in Saxonia. De obsidione Rensburgica ab Vrangelo nihil accepi. Spes iterum non parua est, pacis inter Danos, Suecósque ineundæ. Obsidetur reipsà à Farfaxio Oxonium. Tendit intereà Angliæ Rex in Regionem Eboracensem. Recesserunt ex ea Scoti, & prætextu eundi in Cestriam, per Cumberlandiam, regredi putantur in patriam. Nempe in ea Regis res habuisse se nuper non infœliciter dicuntur. Si ille, citra insignem cladem, superare Æstatem possit, est cur non desperet res posse restitui. Tu, o PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis XVI. Kal. Iul. M.DC.XLV.

Ista nondum absolueram, cùm inuisit me egregius ille iuuenis, qui Illyricam linguam profitetur, ipsum nondum fueram affatus; sed reuerà mihi est visus & probatus moribus, & eruditione insigni. Requisiui illum inter cætera, an si fortè isthuc concedendum foret, comparare se ad hoc posset, respondit verò sese omninò quidquid suasero, præstiturum. Tuus iam quid optes, explorare labor; mihi fas iussa capessere. Vale iterùm.

EIDEM.

Binas abs te habui heri literas, datas scilicet tum postridie Nonas, tum Eidibus ipsis. Aderant, cùm illas accepi nostri, Luillerius, Capellanus & alij Viri eruditi, qui pellectas priùs à me, cùm legere quoque ipsi expetiissent, dici non potest, quàm fuerint & eruditam sententiam, & elegantem dictionem mirati. Vidit interim Capellanus ipsum sui elogium; ac tum est erga te testatus singularem planè gratitudinem; tum commendandæ heroicæ tuæ virtuti finem vix fecit. Vacat heic iam Regia Matheseos Professio; ac ipse vrgeor vndique, ne mihi oblatam, & iam aliquoties à me recusatam reiicere pergam. Nescio an sim tandem me vinci passurus. Si faciam, ea erit conditio, vt renunciare non indecorè quam-primum mihi libuerit, liceat. Scilicet te semper ita cogito, vt nullam mihi remoram, si quò me voces, factam velim. Rerum nouarum vt quidpiam habeas, cœpta fuere Cleri Comitia, quibus Cardinalis Lugdunensis præest, cum hac hebdomade ineunte. Tempore eodem, Reginæ iussu, Inquisitionum classes curiam repetierunt. Traiecit Aurelianus Colmam, sed non sine cæde hominum, vt aiunt circiter sexcentorum. Sunt qui putent Picolomineum, accessione facta copiarum Lamboij, commissurum prælium nostro cum exercitu; sed nescio tamen iussus-ne sit talem experiri fortunam. Exscendere Hollandi, ac ipsis dicitur Bekus obsistere. Quod autem Brederodus cum exercitus parte per Philippinam, & Tasium, occupare Regiunculam *Vaesium* dictam adnitatur, videtur omninò obsidio impendere Antuerpiæ, cùm hac ratione Scaldis sit quasi in compedes iturus. Cuniculi ad Mottam succensi, moléque ingentes emotæ; at non eo successu, quo nostris aditus liber patuerit; quippe & huc-vsque repulsam sunt passi, & Magalotto, ob lethale vulnus ad caput inflictum, prostrato. Discessit heri Villa-regius, qui & succedat, & rem conficiat. Peruenit Enguenius Sauernam; & quas literas habeo fide dignas ex illius exercitu, tribuunt ipsi omninò millia peditum sex, equitum tria cum semisse. Turrennianæ copiæ vnà cum adiunctis, numerum excedunt, de quo scripsi nuper. Bauari cauent, ne compelli ad ineundum certamen possint; ídque præstolati intereà exercitum confœderatum. Erigi non-nihil res Cæsaris dicunt; nam & receptæ esse Lupi munimentum, & tantum abesse, vt Sueci Brino potiti fuerint, quin obsidionem potiùs soluerint, metu Leopoldi Archiducis, insigneis copias eò deducentis. Erigi etiam aiunt res Angli; nam, cætera inter, cepisse Lecestriam Prouinciæ cognominis caput, inque ea vim opum, armorum, equorum non exiguam. Dicitur tamen Farfaxius, relictis militibus paucis in Oxoniensi circumductu, ipsum è vestigio sic sequi, vt, Scotis iussis regredi, iri duos inter exercitus speret conclusum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Iun. M.DC.XLV.

EIDEM.

Cœperam iam ad te scribere, cùm datas ad te literas ad XII. Kalendas accepi. Declarâram paulò vberiùs quod insinuatum dumtaxat fuerat superioribus literis, vt Cardinalis Lugdunensis, cui tanquam Magno Franciæ Eleemosynario commissa est cura Regiarum in Academia Professionum, detulisset vltrò Professionem Matheseos, & quòd ipse satis constanter abnuerem, tum penè adhibuisset preces, tum Diploma quoque, vt liceret

ret minùs recusare, domum misisset. Adiiciebam, vt Amici omnes non obtestationibus modò, sed penè etiam dicam conuitiis adegissent me ad dedendum manus; & victus tamen, ea conditione, cum Cardinali pepigissem, vt liceret mihi quam-primum luberet, renunciare muneri, integrâ eius beneuolentiâ. Auguratus scilicet fueram, quid fores ad me perscripturus. Quanquam, si pernosse potuissem, qualeis dedisti literas, in ipso esse itinere, facilem adeò me non præbuissem; ac prætulissem prorsùs agrestis reputari, potiùs quàm leuis. Quid facto opus, quando res iam non est omninò integra, indecorúmque adeo est canere palinodiam tam citò? Cogito ecce, quia ea negotia, quæ, te volente in hac Vrbe me detinuere hactenus, habitura finem alioquin non sunt, nisi ipsis Cleri comitiis ad finem conuergentibus; edere intereà quoddam specimen admissæ à me Professionis; ac tum, quia iam fecero fidem Professionem non contempsisse, & fuero Cardinali, Amicisque quantum potuero, gratificatus, nemini fore querelæ ius, si remittam muneri nuncium, quem me remissurum fuerim contestatus. Id quantum coniector, sub Hiemem fiet, ac saltem longè abero, vt Deo propitio discessum differam in annum. Viue, quæso, intereà fœlix, animos semper erigens, & comparans semper ad lætitiam mentem. Significauit suis literis præclarus Neuræus, quæ tua recens fuerit in meam Diniam bonitas; sed nimirùm sic amas me, vt nullam mihi gratificandi occasionem prætermissam velis. Rerum nouarum vt pauca addam, obsidet ab aliquot diebus Aurelianensis Mardikum, Grauelingam inter, & Dunkerkam vrbeis. Dicitur & eò appulisse, quæ nostrorum faueat instituto, Hollandica classis. Perhibent aliunde Enguenium traiecisse Rhenum ad Philippopolim; & cùm Bauari nondum mouerint, fœderatum exercitum versari prope Franco-furtum, constaréque ex millibus equitum decem, peditum tribus. Memoratur quidem Archidux Leopoldus eò incumbere, vt liberet Brinum, at Torstensonus interim neque obsidionem, neque spem potiundi oppido dimisit. Pacis negotium Danos inter & Suecos lentè promouetur, ipsíque Oratores Hollandi non intersunt ampliùs quasi arbitri, sed quasi partes (non sine Regis Danici stupore) se gerunt. Videntur illeic omnia ad nauale prælium esse comparata; ídque dum interim Rogensburgum aduersus diuturnam obsidionem constat. Scribunt Regem Angliæ reuerti Oxonium, ac permirum fore, nisi occurrente Farfaxio cum septemdecim hominum millibus, certamen ineatur, etiam procul adhuc absentibus Scotis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis prid. Kal. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

INsinuauit mihi diebus nuperis eximius ille Grassensium Præsul esse hac in vrbe Aquensem Apparitorem, nomine Maurum, qui procuratione accepta à Vinciensibus, vt Episcopatuum vnioni resistat, abutatur passim nomine cùm tuo, tum etiam optimi Campinij, vt fauorem sibi nescio quem conciliet. Ego securum esse eum iussi, fieri id haud-dubie te cum-primis inscio; adeò noui illum abs te maioris fieri, amaríque, quàm vt, si quos habeat aduersarios, velis ipsis patrocinari. Ac assensit ille profectò fieri id sine te authore; sed putauit tamen suâ interesse, vt rem tibi suggererem, quò eam improbare, ac non pati posses. Itaque ego hoc officij recusare illi non potis, & maximè quidem fiduciæ ob tuum in me amorem plenus, tum recepi, tum exsequor, quod me recepi præstiturum. Sperabam, vt sub vesperam Illyricus me conuenitet, quò possem certi aliquid de eius discessu ad te scribere, sed à die vsque crastino procurare non desinam, vt si fieri possit, post triduum discedat. Accessit mane ad me *Prudhomius* visurus quid illi pecuniæ erogandum existimarem. Ipse verò censui sufficere posse centum libras Turonicas, aut ad summum centum viginti. De rebus nouis; ecce, castra communire Aurelianus pergit: sed, quod naues Hollandicæ accedere propiùs ob vada, munimentúmque ligneum non possint, ac Dumkercani proinde lembi facilè subrepant noctu Mardikum, timetur iure ne obsidio multos in dies protrahatur; nisi tamen fortè Hollandi munimentum illud quam-primum euertant. Pergente Enguenio post Rhenum traiectum, dicitur Turennius, Mœno superato, sic occurrere cum fœderato exercitu, vt ex coniunctis tot viribus magni aliquid sit breui sperandum. Sunt qui Brinum iam occupatum dicant; sunt Suecos repulsam passos cum insigni quadam iactura perhibeant; addúntque Cæsareos Cremij arcem recepisse iam, & in eo iam vt recipiant vrbem. Quid id rei sit, dies breui docebit. Perseuerat adhuc Rensburgi obsidio. Rex tamen Daniæ eò rerum compulsus esse dicitur, vt de ineunda cum Suecis pace tametsi conditionibus parum æquis, cogitet seriò. Commisit Anglus prælium cum Parlamentariis, octauo Kalendas; verùm deuictus, fugatúsque vix euasit incolumis, dimissis cum proprio curru, suppellectiléque carronis omnibus sarcinis, armísque; & præter cæsos captis abductis quinque hominum millibus. Quæ fata sint illum deinceps mansura, Deus Optimus nouit. Nihil de Motta addo, cuius debuit hodie pactis conuentis fieri deditio. Nec de Harcurij duplici victoria, quæ non potest tibi esse incomperta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn potuit sese Illyricus ad discedendum comparare totam intra hebdomaden; sperat se nihilominus altero, tertio-ue insequentis die comparatum fore. Interim recepi cras, perendie-ve cum ipso Prudhomium, vt centum libras Turonicas tuum ... ta imperium numerandas curem. Insignes profectò sunt clades, quas ab Hispano ad S... rim nuper acceptas commemórasti; at quam hab...

habes recentiorem expugnationem Mardiki, ipſamque præſertim adeò celerem, vt Galli iure ab hoſtibus, quaſi quædam belli fulmina habeantur. Spes eſt, vt breui inaudiamus quidpiam ſimile ab Enguenio, quem fama eſt, accepto iam fœderato exercitu, Haliprunum (aliqui putant Heidelbergam potiùs) ſtatim obſeſſurum. Perſeuerare adhuc ſcribunt obſidiones celebreis Brini quidem à Torſtenſono, Renſburgi verò ab Vtangelo, & Chriſtianopoleos ab Horno. Quod addunt autem fuiſſe Presburgum à Tranſyluano occupatum, vt non valdè aſſeritur, ſic veriſimilitudine caret. Verſatur adhuc Treuirenſis Archiepiſcopus Francofurti, hæretúrque an Monaſterium (qui rumor fuit) ſit conceſſurus. Acceſſit tandem eò Longa-villa; vtinam fauſtis auibus, ac eo ſucceſſu, quem multi ſperant; non pauci vix ſperant cùm expetant tamen. Rex Anglus poſt cladem acceptam, recepit ſeſe Briſtoviam, inſtaurareque illeic denuò perhibetur exercitum, quo prælium inire iteratò poſſit. Ferunt poſſe eum cogere militum millia octodecim; ſed & Parlamentarios quatuor millia amplius; ídque præter Scotos, qui iam acceſſiſſe Nouarchiam dicuntur. Tu, o PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Eid. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

IN diſcedit tandem ad te eruditus iuuenis Ioannes Vgevinius ex Ducatu Ruſſiæ, qui linguæ Illyricæ callens, eam prouinciam obeat, quam ipſi præſcribes. Ipſe eſt, qui hoc Epiſtolium reddet, quique & lenitate morum, & facilitate obſequij tibi carior breui euadet, quàm vt commendatione prolixa indigeat. Tu itaque illum pro ſolita tua humanitate ſic excipe, quaſi qui ſit tibi penitùs addictus. Vale PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Pariſiis, XII. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

DEdi iam manè Epiſtolium, quod conſignaturus eſt tibi expetitus ille abs te iuuenis, qui ex Ducatu Ruſſiæ oriundus perhibetur eximiè callere Sclauonicam linguam. Is maturiùs diſcedere, quàm hodierna luce non potuit. Diſceſſit autem curru Lugdunum, peruenturus illûc decimo ab heinc aut vndecimo ſummùm die. Exegeram ſolùm à *Prudhomio* tradendas ipſi libras centum; ſed agnoui eſſe prætereà illi erogandas viginti; & maximè quidem, vt ſi fortè Lugduni aliquos comperiat eiuſce idiomatis libros (qualeis nanciſci heic potuit nullos) ſuppetat vnde coëmere abſque viatici detrimento poſſit. Aut verò fallor, aut eſt omninò probatiſſimis moribus, quantum quidem pernoſſe licuit ex conſuetudine non valde diuturna; & ex eo, quòd in ipſa facie, vt dictum noſti, legatur homo. Quòd es dignatus meam parendi neceſſitatem non improbare, ſolitæ tuæ, ac præſertim erga me bonitatis fuit. Conditio autem illa, vt fuit dumtaxat tui ergò appoſita, ita profectò quotieſcunque lubitum tibi fuerit, adueniet. Rerum nouarum vix quicquam habeo, quod ſcribendi curam mereatur. Diſceſſit quidem Mardiko Aurelianus ante ſex dies; ſed præter Linkij munimentum aduentantis metu ſuccenſum, deſertúmque, nihil geſtum accipio. Sic inaudio Enguenium cum fœderato exercitu non longè Halipruno, Bauarı́ſque verſari; ſed fuiſſe aliquid ab ipſo tentatum nondum comperi. Ex Auſtria rumores incerti; niſi quòd Brinum, vtcunque extrema pati dicatur, reſiſtit tamen; & ſuſcepta à Tranſyluano aliqua quidem, non ipſa tamen Presburgica obſidio eſt. Res in Dania ſemper confuſæ. In Anglia verò Farfaxius exſpectare adhuc Scotos dicitur, vt vnà cum ipſis Regem adoriatur. Quid nuperrimè ab Harcurio dum hoſtium commeatus variè intercepit, geſtum fuerit, noſſe tu priùs, quàm nos oportuit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce. Pariſiis, eodem XII. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

AGet tibi haud-dubiè optimus Præſul gratias, ob tam effuſam beneuolentiam. Id nempe cum ſumma affectus, gratitudiníſque teſtificatione præſtiturum recepit ſe; cùm tuis fretus literis, quàm eum amares ſecurum feci. Quid heic præſertim noui ſit, ex aliorum literis noſces. Exſpectatur Dux Aurelianus cras perendie-ve aduenturus; interim verò nata ipſi ſuperiore nocte eſt filia. Dicitur poſt aliquot dies repetiturus exercitum, Præfecto interim Ranzouio, donec Gaſſio à vulnere, quo ſauciatus eſt, conualeſcit. Speratur ſubinde grande aliquid moliturus in Flandria; nam & eò tendit, qui nouus Ambiani apparatur exercitus, & qui à Villa-Regio dicitur eſſe deducendus. Ad munimentum Linkij quod ſpectat, id nuper ſolùm captum eſt; & hoſtibus quidem non fugientibus, ſed ſeſe permittentibus mero arbitratui victoris. De Enguenio rumor eſt quidem præliatum fuiſſe in Bauaros, & tum victoriam ab eo ſtetiſſe, tum cæſos confligendo fuiſſe heinc Verthium, inde Turennium, verùm is planè certus non eſt; conſtantiúſque aiunt Enguenium in Franconiam contendere, hoſteis Bauariam tutaturos deflectere Danubium verſus. Ferunt Torſtenſonum parte aliqua exercitus ad Brinum relicta, accedere cum reliqua, eáque potiore ad Tranſyluanum, Cæſarianis videlicet iam iam inualeſcentibus; vtcunque quaſdam illarum copias ſic infregiſſe perhibeatur, vt ipſe quoque Archidux fuerit in diſcrimen non leue adductus. Creditur iam demùm ineunda Suecos inter, & Danos pax. Ad generalem quod attinet conueniſſe Cæſarei, Electoreique dicuntur, vt conuocatis etiam qui adſunt, adeſſe-ve poterunt, ex omnibus Ditionibus, Comitatibuſque liberis Germaniæ, ſingularum iura ſpeciatim diſceptent; quò ipſis pacis Arbitris viam ſternant complanatiorem. Memorant Angliæ Parlamentum literas poſtremò dediſſe ad Regem quibus

quibus rogetur, vt ab se omneis turbarum authores ableget, & Londinum repetat, suam authoritatem indepturus, quantam sperare maximam per ipsa Regni iura possit; ni faciat, fore sibi promptam apud omneis excusationem, quòd extremis denique malis adhibita fuerint extrema remedia. Tu, ô, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVi ante dies quindecim discessit ad te Vgevinius, is quæ sit spes recuperandi Illyricos libros aperiet. Recepit nempe sese Lugduni, si quos in hac Vrbe non potuit nancisci, valeat requisiturum. Quòd Turca in Cretam vireis experiatur, facit fortè, ne cùm desperet de expugnanda Melite, videri possit exercitum nequicquam coëgisse tantum. Nihil verò mirum interim, cogitare iam illum de occupanda Insula; cùm sit mirum potiùs cogitare tam serò; tametsi enim non videatur esse admodum magni, donec habetur à Venetis, ea tamen est, quæ comparata ad maris (imò & Græciæ, quod pridem Aristoteles notauit) imperium videatur. Dignus sanè Harcurius iis, quibus eum exornas elogiis; sed & fœlix interim est, qui talem sit encomiasten nactus. Non accessit hûc Aurelianus; verùm Borburgum obsidet, speratúrque eo breui potiturus. Nihil tamen mouet Picolomineus, planè vt appareat nihil cùm cætera, si modò Dunkerkam tuetur, curare. Id constabit clariùs, si qui nouus nobis apparatur exercitus, Audomaropolim, aut aliam insignem Vrbem impetat, neque ille tamen suppetias laturus accurrat. Non longè est Enguenius iam à superiore Palatinatu; nam Rotemburgum ad Tuberam non procul à fontibus cepit. Discessisse ab eo ferunt Konismarkium, vt opem Suecis quos Saxones, Cæsarianique vrgent, ferat. Sunt tamen, qui scribant misisse eò solùm Equites mille, & quingentos. Accessit tandem Transyluanus ad Torstensonum cum exercitu, qui militum vicies mille perhibetur; addúntque Bukenium, dum insidias quasdam ad Presburgum instrueret, cæsum; & Galasi exercitum Pilsenum vsque in Bohemiam compulsum. Offert Danus Suecis, vt impetret pacem, aliquot insignia vltra mare loca; illi verò plura deposcunt, quæ etiam fortassis tandem obtinebunt. Conuenit ipse cum Hollandis; sed superest tamen Suecorum consensio. Angli res pessum semper ruunt, neque modò Farfaxius obsidione Tamtonem soluit, sed obsessorem etiam sub Goringo exercitum fregit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Aug. M. DC. XLV.

Dum hæc absoluerem, accessit ad me qui renunciârit se inaudiisse pacem Danos inter, Suecosque sancitam; & fuisse Cantelmum VIII. *Kalendas permissurum se arbitratui Harcurij, nisi suppetias experiretur. Vale iterum.*

EIDEM.

NOn destitit sanè Neuræus, quod insinuasti commendare; neque ego segnis profectò in sollicitando artifice fui; sed nempe ille tum alia quædam opera præ manibus habuit; tum ea perfecit lentissimè; tum me proinde continente procrastinatione delusit. Nunc, cùm videatur setiò tandem manum operi admouisse, spes est quidem, vt stet promissis, ac meis votis faciat satis: sed quàm citò id sit futurum, minimè ausim polliceri. Facere dumtaxat certiorem te possum, futurum vt per me non stet, quo minùs rem breui absoluat. Exsequutus *Prudhomius* est, quod dignatus es illi demandare. Opinor verò Iuuenem ad te iam demum accessisse. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Borburgi obsidio in dies promouetur; sitque expugnationis spes hebdomade insequutura. De Enguenio nihil certi, ac ne illud quidem, quod ferunt, in eo esse Bauaros, vt digresso iam Konismarkio, præliū aduersus illum instituat. Dicuntur iam Brinū, & arx Spilbergensis extrema pati à Torstensono; ac misisse ad Cæsarem cogi se, vt statim, nisi opē ferat, se dedant. De Bukenij motte dubitari non video. Pax etiã Danos inter, & Suecos vix quicquam in ambiguo est, Monasteriēsem quî putes promotam; cùm necdum constet de titulis, quibus se Ministri Principum ornari deposcunt. In Anglia dicitur Farfaxius obsidere nescio quam arcem, in quam Goringus machinas belli, sarcinásque coniecerat. Dicuntur & Scoti, acceptis stipendiis, tum deseruisse Vorcestriam, tum iter in VValliam instituisse aduersus Regem. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVi ad te peruenerat rumor de profligato ab Enguenio Bauarorum exercitu, is falsus quidem, sed veri tamen quasi prod[...]mus fuerat. Quippe tunc nondum prælium commissum; nunc autem sic gesta res est, vt generosissimo Heroi gloriam pepererit ingentem. Cognosces ipse satis aliunde quidquid circunstantiarum est; mihi abundè est, quòd tibi, qui sic ad illum attines, hanc adeò illustrē gratuler victoriam. Id facio verò, dum interim desiderio tangor carissimi capitis, quòd eo in conflictu strenuè dimicando occubuit; Nobilis fuit iuuenis Daniel Auberius Maurerius, cuius industriæ Enguenius ipse professus est debere se Philippo-burgum expugnatum. I[...] ad indolem verè generosam, tum Philosophiæ studium, tum bonarum Artium adiecerat [...]tum, ac cætera inter eam apparâtat supellectilem Organorum obseruãdis Cælestibus, vt speraretur iure Hipparchus, Tychóque C[...]cus futurus. Verùm aliter est Superis visum, illéque nobis præreptus est (Capellano v[...] mihique imprimis, quibuscum amore iunctissimus fuit) vt ea spectet iam cominùs, quæ eminùs solùm fuerat spectaturus. Non exciderent isthæc mihi, nisi eum te nossem, qui vo[...] meis condones affectibus, vt quocunque lubet se exserant modo. Quod superest, hestern[...]

he[...]

[illegible] gratiæ ſolemnes habitæ ſunt pro Borb[illegible]gi expugnatione. Ferunt Tranſyluanum [illegible] in[illegible]riadibus quatuor militum obſid[illegible] Preſburgum, & Torſtenſonum cum e[illegible] idcircò ad eum diſceſſiſſe, quòd Gal[illegible], & Archidux, dum eſſent ſuppetias Brin[illegible] allaturi, coacti fuerint diuertere, tende[illegible]que Presburgum verſus. Conſtans ſemper fama de pace Danos inter Suecóſque eſt. Obſident in Anglia Scoti Herefordium, cepítque nuper Farfaxius munitiſſimas quaſdam arceis. Ven[illegible]tos conſternatos aiunt, non modò quòd actum de Inſula putent, ſed etiam, quòd ſe, quà terra, quà mari impetiendos præ[illegible]ant. Tu, o PRINCIPVM OPTIME, ac [illegible]m dulce Decus, Vale. Pariſiis, XV. Kal. Septemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

A[illegible] Ce[illegible] demum ad te optimum illum [illegible]n eſt mihi ſanè perquam iu[illegible]. Scili[illegible] tene[illegible]t me [illegible] quæpiam d[illegible]udo, ob quinque iam hebdomadas ab eius d[illegible] tr[illegible]factas. An fuit p[illegible] d[illegible] Lunæ magis, quàm [illegible]ic Cælum prop[illegible]um, vt ſpectare vobis licuerit quod contigit deliquium Solis? Nobis certe p[illegible] eius Initium, quod minuto quarto poſt meridiem de[illegible]n obſeruaui accidere ad [illegible] Solis Bo[illegible] (& gradu quidem à vert[illegible] pro[illegible]è tri[illegible]imo) vix adnotari quicq[illegible] p[illegible]t, quod votis ſatisfecerit. Nam q[illegible] per [illegible] quidem, raptimque interui[illegible] [illegible]id fuerit, quouſque Eclipſis perue[illegible] Digitos quatuor cum beſſe, deficien[illegible] [illegible]im ex ipſa Solis circumferentia gradibus circiter centum quinque; fuere tamen nubes deinceps ea opacitate, quæ & explorare maximum defectum non permiſerit, & vt cætera ſic prætertim Finem fecerit penitus inuiſum. De rebus humanis, cùm eo ipſo di[illegible] habitæ fuerint gratiæ ſolemnes pro Engueniana victoria, occupationéque Norlingæ, quæ poſtridie prælij facta eſt; non accepi quidpiam-ne fuerit ab Heroë illo tentatum. Aurelianus Caſſelium montem de dedendo ſe ſic interpellauit, vt occupare eum iam credatur. Voluit Brinum ſe Torſtenſono certis dedere conditionibus; at ille paciſci vllas recuſauit; conſtanſque ſatis fama eſt, ipſum ea iam Vrbe potiri. De Presburgenſi obſidione, aut iam cœpta, aut imminente vix dubitari quicquam video; & quia narratur Bukemius neſcio quam cladem circa eam paſſus, falſum vides fuiſſe rumorem, qui de eius morte percrebuerat. Quàm iure verò tu de Danorum, Suecorúmque pace hæſiſti; quando literæ recentiores perhibent Claſſem Suecicam nihil non hoſtile moliri. Cepit Farfaxius nouam arcem, aliámque rurſùm obſidet; & Scoti obſidere non modò Herefordium, ſed aliam quoque Vrbem dicuntur. Scribunt interea Parlamentum obtuliſſe Regi pacis conditiones, quas niſi accipiat, aleam planè iaciat. Tu, o PRINCIPVM OPTIME, ac meum du[illegible]e Decus, Vale. Pariſiis, VIII. Kal. Septembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVas dignatus es ad me dare pridie quàm Albaniâ diſceſſurus eſſes, accepi. Gratulor Æſtatis feruores illeic fœliciter exactos, ac in impendentem Autumnum parem voueo fœlicitatem. Quæ de rerum ſtatu in Chriſtiano Orbe ratiocinaris, digna te ſunt; & maximè quidem circa Venetos, quos ea vixiſſe ſecuritate, vt de tanto hoſte non magis metuerent, eſt prorsùs ſtupendum. Siquidem videtur Reſpublica nulla conſiliis floruiſſe ſapientioribus; neque maiore prouidentia caſibus variis proſpexiſſe; ſed perſæpè nimirùm Deus ſæculi prudentiam confundit, planúmque facit, niſi ipſe Ciuitatem cuſtodierit fruſtra vigilare qui cuſtodiunt ipſam. Et de Creta ſanè acta res videtur; neque minùs Illyridi timendum eſſe perhibent ob traiicienteis per Styriam, Carinthiámque copias ingenteis; verumtamen res curæ erunt Deo Optimo, Maximo, ſperandúmque ex eius bonitate eſt, vt non modò malum ſerpere non ſinat, ſed penitùs etiam ipſum auertuncet. Ad res noſtras quod attinet, Aurelianus non modò Caſellium, ſed Bethunam quoque, & alia loca munita cepit, ac plura vt capiat in procinctu eſt. Enguenius aliunde ſemper Bauaros obſidionibus, præliiſque infeſtat. Fama de Brino capto elanguit: imò ſunt, qui ſcribant veniſſe ſuppetias, leueis illas quidem, ſed aliquas tamen. Reuiuiſcit fama ex oppoſito de Danica pace cum Suecis ineunda. Koniſmarkius reipsâ ſe in Saxoniam rediiſſe demonſtrat. Anglus nouas perpeſſus cladeis, tum Oxonium reuerſus eſt, tum continendis populis Comitem Robertum Briſtolæ reliquit. Emerſerat quædam Ruſticorum factio, quę ſeſe ab armis tam Regis, quàm Parlamentariorum tueretur; ac incedebant iam armatorum circiter decem millia, cùm Parlamentarij incōpoſitam multitudinem exturbârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Kal. Septemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

TEnes me ſanè multis, magníſque nominibus tibi obſtrictum, at non eſt, quod putes eſſe in poſtremis illam, quaſi parentationem, quâ meum Maurerium glorioſè functum condecoraſti. Poterit olim tuus Enguenius quis ille fuerit, te edocere, vt minùs proinde pœniteat te bona ipſi verba dixiſſe. Habent ſe porrò Germaniæ res eo, quo perſcripſi tenore, niſi quod ſenſerit-ne Brinum ſuppetias, multi dubitant; ac fit iterùm de pace Suecorum, Danorúmque fama vacillãs. De Anglicis vera profaris; Rex enim VValliam deſerit, quippe ipſam quoque non fidam expertus, & in Scotiæ monteis recipere ſe ad Montroſium dicitur, toto penè Angliæ equitatu eum inſectante. Noſtras cur attingam non eſt; nam quid heſterna quidem luce in Senatu actum, aliunde pernoſces; venit eò Rex, ac inſſit Edicta vndeviginti in Acta referri; vtcunque murmuratum ſit rem inſolitam, hac Regis ætate. Ipſæ Inquiſitionum

Classes mouere quidpiam cœperant; sed nihil aliud denique, quàm Deûm, hominúmque in Præsidem primum implorârunt fidem. Discessurus fuerat Condæus ab aliquot diebus ad Aquas Borbonias; restitit tamen hacce de causa; & Aurelianus intereà aduenit nudius-tertiùs, qui ipse quoque Regi adstaret. Vertat Deus optimè omnia. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Septembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVòd hac vice neque abs te, neque ab optimo Campinio literas vllas acceperim, per-facile coniectu est, fuisse à vobis in montanam nostram Regionem iter susceptum. Quàm verò putas doleo abesse me à Laribus, quos quantum coniector, hoc, quo ad te scribo tempore inuisis. Scilicet te lætitiæ plenus paupere cauo excipetem, neque tu ad me, quasi ad Philemonem diuertere dedignateris. Gratulor porrò nesciisse te quanto cum vitæ discrimine Heros Enguenius laborârit. Scilicet, quo nuper vespere scribebam, aduenit Cursor ex Germania renuncians ipsum febre continua, aliuque profluuio vndecimum iam diuexari diem: ac nocte solùm superiore aduenere duo alij, qui esse eum iam à febre liberum retulerunt. Quantis itaque in angustiis tota fuisses hebdomade, si morbum resciisses, de quo ad te scribi ante octiduum potuit? quantâ iam debes esse lætitiâ, cùm ægrotasse illum non ptiùs, quàm conualescere addiscis? captum iam ab illo fuerat Dunkespihelum, exercitúsque ad Halipruni obsidionem deducebatur, cùm ipse Philippopolin, vbi quietiùs decumbere liceret, comportatus fuit. Ferunt interim Bauaros se comparare sollicitè vt castra nostra adoriantur; vtinam irrito conatu! falsus omninò habetur rumor, qui petcrebuerat de inita inter Cæsarem & Transyluanum pace. Torstensonus parte copiarum Brinum obsidentium subducta, dicitur insigne nescio quid moliri. Konismarkius, Miseno capto, Kemmitium petit, Saxóque intereà cum Suecis coire in statum neutrum expetit. Inita iam demum atque promulgata Danos inter, & Suecos pax; vnáque esse præcipuarum conditionum ea dicitur, vt Hallandiæ Prouinciæ sub Suecis remaneat in annos proximè quinquaginta. Non licuit infœlici Anglo penetrare in Scotiam; ac præter Equitatum, quo semper vrgetur, coguntur copiæ vndique; quæ in angustias ipsum compellant. Bristolam intereà obsidet Farfaxius; neque potuit Princeps Rupertus equitibus mille stipatus sese ex ea subducere. Migrat Aurelianus cum reliqua Aula his ipsis diebus Fontem-Bellaqueum; neque est, vt aiunt rediturus in Flandriam. Cepere nostri interea Lentium, & Armenterias; ac vtcunque Insulani nostros hactenus non admiserint; saltem neque admittere Hispanum præsidium voluerunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVas à Campinio literas Tatascone datas accepi, argumento fuete discessisse te in Ortum, illum in Occasum; méque haud verè coniecisse, cùm opinatus nuper sum fuisse tecum iter ab eo institutum. Debes iam haud-dubiè in Vrbem rediisse (cùm & aliunde Consularium Comitiorum tempus immineat) vtinam & incolumi constantet valetudine, & animo quasi iucunda quadam rusticatione recreato. Aduenit ecce tertiùm Cursor, qui renunciârit Enguenium ita conualuisse, vt de proximo in castra reditu cogitaret. Quanquam non modò ipsi licentia redeundi in Aulam est facta; sed additum etiam abs Rege imperium, quod eius Parens, quæ eadem est tua Matertera, procurauit. Tametsi porrò Bauari in procinctu esse, vt Haliprunum obsidione soluant, dicantur; nondum tamen ipsos aliquid tentasse aduersus castra accepimus. Constantior iam habetur pax Cæsarem inter, ac Transyluanum; ferúntque omneis Cæsareas copias in Torstensonum se comparare, dum interim & Konismarkius pactis cum Saxone induciis semestribus, se ad eum confert, & Sueci vires hactenus in Dania occupatæ eòdem contendunt. Pax illa Danos inter, & Suecos proclamata fuisse dicitur à decimo ante Kalendas; & oppida heincinde capta redditum iri conclusum est pridie Kalendatum Nouembris. Non Hallandiæ modò Prouincia, sed Regiunculæ etiam aliæ remansuræ sub Suecis sunt in annos triginta, non vt scripseram nuper quinquaginta, ídque præter Gollandiam, Prouinciolásque alias, perpetuò ipsorum dominio addictas. Id scilicet perscriptum est vnà cum morte illustris Grotij, qui è Suecia rediens non sine insigni bonarum literarum damno, ipso sui anno Climacterico incidit in febrim, obiítque Rostochij. Videntur Regis Angliæ res nonnihil meliùs se iam habere; ecce enim Monrosius Scotiam vniuersam sub iugum misit; Scotíque adeò, qui per Angliam, tum ipsum Regem insectabantur, tum Herefordium obsidebant, omnibus dimissis Patriam repetunt, si fortè subsidij ferre quidquam possint. Penetrauit Rex interea Oxonium, vnde & vnà cum Goringo speratur suppetias Bristolæ laturus. Ex Flandria scribunt Insulanos admisisse demùm Hispanum præsidium; vetuntamen nostros Basseam obsidere. Tu, ô, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariis, X. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOndum rediisse te in Vrbem, qui fuit tibi Campinius occursurus, significauit. Interim verò ex literis Amicorum complurium non accepi modò fuisse Diniæ te, sed illeic etiam testimonia solitæ tuæ erga me beneuolentiæ exhibuisse. Quippe non modò es dignatus humileis casas inuisere, ac te sistere in Musæolo mearum aliquarum vigiliarum conscio; sed Hominibus quoque nostris voce, scriptóque palã fecisti quantum esset cordi, vt

sarta,

ſerra, tectaque illa qualiacunque mea iura habe[illegible] ac intelligerent ſimul me non poſſe abs te [illegible] ardentiùs. Agnoſcis ipſe quàm non valeam debitas grates rependere; ſed ipſe nempe in cauſa es, qui tantus cùm ſis, tantulum me ita deuincis, vt dum tibi non tempero, me prorſus obruas, ac penitùs imparem agnoſcendo facias. Rerum nouarum vix quicquam habeo; & ſi quid habeo, ecce vix quicquam mihi ſupereſt temporis, quo id perſcribere ad te poſſim. Conualeſcit ſemper, ſed lentè Enguenius. An diſceſſerint noſtri Halibruno, vt adoriantur Bauaros; an alio conſilio, dicere non poſſum. Conſtans eſt rumor de inita Cæſarem inter, & Tranſyluanum pace; conſtantior adhuc de inita ipſos inter Danos, & Suecos. Non differetur omnium arcium, oppidorumque reſtitutio in finem vſque menſis Octobris. Fore memorant, vt Vrangelus quindecim millia militum in Germaniam illinc deducat, cùm conſtet etiam rumor de [illegible] inter [illegible], Suecoſque inducias. Ferunt K[illegible]markium d[illegible]ceſſiſſe iam in [illegible] ad Torſtenſonum. Addunt miſſa à Tranſyluano ad Torſtenſonum tria equorum millia. Quod ſcribunt Legato Cæſareos [illegible] iam [illegible] pacem propendere, valde optandum. Quod noſtri in Flandria non obſideant Baſſeam, cauſam eſſe aiunt interceptas literas, quibus hoſtes admoniti egregie communierint locum. Plura ſcribere iam non vacat. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

Gratulor te demum in Vrbem rediiſſe; ac tuæ quidem literæ eam fluxionem non memorant, qua dum ſcriberes, laborabas; ſed optimus tamen Campinius illius ita meminit, vt eiuſmodi pene diffiderit poſſe te ad me ſcribere hac vice. Sed tu ſcilicet nimis bonus, vt mei ergo noluer[illegible] valetudinis habere rationem. [illegible] ab illo eſt contraxiſſe te id incommodi ex mora paullò diuturniore in ſudorifica illa Crypte. Ego verò id non demiror; qui ipſe quoque [illegible] paullò diutius in ea moratus, dentium dolorem non leuem ſenſi. Id periculi iis non ſubeſt, quibus ſunt humores ex Balneorum vſu [illegible] diſpoſiti, at imparatis, inaſſuetiſque facilè tota corporis œconomia perturbatur. Deum quæſo ter-Maximum, vt te in quam-optimum ſtatum, ni iam fecerit, quam-primùm reſtituat. Nôram iam dignatum te fuiſſe lareis meos inuiſere, & ipſis-met Conſulibus mea illa iura commendare. Quare & gratias iterum habeo, quòd & tam ſponte feceris, & graue etiam non duxeris ipſemet id ſignificare. Quæ mea heic erant negotiola peſſum pene ruunt Hugonis perfidiâ. Siquidem poſtquàm iam à Clero ſtipendia plena, & quaſi nunquam à procuratione abſfuiſſet, obtinuit, ac honorarij etiam vice octodecim millia librarum conſequutus eſt; repetenti mihi mea iura, quæ & ipſe ſemper dum ſuis frueretur, vt iam fruitur, fecerat ſperanda; obſtinatè negat ſe quicquam debere; ac, vt in ius vocem fidenter inculcat. Res mihi adeò inexſpectata, maximéque ob præconceptam de eius probitate, fide, moderatione opinionem, vt dubius pendeam, me-ne ipſum, qui illi nimis fiderim, damnem; an nihil aliud, quàm malitiam, impudentiámque eius deteſter. An faciam, quod ille inclamat, ſed me id nimirum abhorrere nouit, vt vocem in ius, litem-ve ſcilicet intendam. Hæc ego ſanè aut nullo modo, aut planè inuitus ad te ſcriberem; ſed ipſe, vt faciam addis animos, dum quæ mea ſunt, ita habes cordi. Vt hæc mittam tamen, ac alia attexam, futurum ſperatur, vt Aula breui in Vrbem redeat ob Legationis Polonicæ ad Caletenſem oram adpulſum. Aduentat Enguenius; & cùm iam credatur perueniſſe Nanceium, paucos intra dies Cantillium accedet. Actum aliquid noſtros inter, Bauaróſque nondum auditur. Scribitur dumtaxat vtroſque contendere Danubium verſus. Ferunt Cæſarem accedere Lincium, ac ſunt, qui id interpretentur, vt cum Bauaro colloquatur. Obſtat egregiè Torſtenſonus, ne ipſius copiæ Danubium traiiciant, dum Koniſmarkius interim eò properat, ratis iam induciis. Hæſurus Tranſyluanus eſt in ipſis Hungariæ confiniis, quoviſque eius Regni comitia ratas habuerint conditiones, quas cum eo Cæſar pepigit; ſed quo ſucceſſu dies docebit. Danica pax, quod alia ſpectat, exſequutioni demandatur, diſceptatióque ſupereſt ſolùm de Archiepiſcopatu Bremenſi. Scripſeram nuper Monroſſium ſubegiſſe iam Regis nomine vniuerſam Scotiam, & Scotos, qui per Angliam, eò accurriſſe tanquam ad incendium: nunc antem, quantum hactenus reſciui, is ſucceſſus fuit, vt Scoti Monroſſium Leſleo duce fregerint, eóque rerum adegerint, vt vix potuerit cum ducentis militibus euadere in monteis. Neque verò hæc vna Regis clades; ecce enim Farfaxius cepit aliunde Briſtolam, dedente etiam arcem Ruperto, ea conditione, vt tam ſibi, quàm militi diſcedere cum armis, cúmque ſarcinis pro more Oxonium liceret. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, pridie Non. Octob. M. DC. XLV.

Per-erudito Iuueni Ioanni Vgevinio Roxolano,

Petrvs Gassendvs S.

Binas iam abs te habeo literas; tu abs me habes hactenus nullas. Ecquem-nam virum haberes me, niſi me ſub cute, ac intimè noſſes? non eſt profectò, cur ſuſpicere, aut propenſioni erga te meæ quicquam penitùs deceſſiſſe; aut mihi ſatis non eſſe cordi, quidquid rerum te attinet; aut tuas mihi literas poſſe non gratiſſimas eſſe. Segnities eſt mera, cuius lenocinio dum ſcribendi differo tempus, etiam deſtinatum præterlabitur, re quapiam noua interueniente. Certè iam etiam parùm abfuit, quin literarum nihil darem; ac præclaro illi Neuræo tui ſalutandi committerem curam. Videlicet tuo candori fidendum magis

censeo, quàm vt scrupulosè amicitiam colam. Si quid expediat, aut sit necesse; paratissimus ad officium sum; ac sic etiam me erga alios habeo, vt sim licet in iis, quæ sunt vrbanitatis negligens; non vereor tamen, ne amici aut mihi minùs amici sint, aut me minus amicum putent. Scripsi iam nuper, vt expetiisti; neque hæreo, quin ille Vir, qui adeò cordatus, bonúsque est, omni officio te prosequatur. Tu bene vale, & sic habe me nihil vnquam prætermissurum, quod intelligam tua interesse. Parisiis, prid. Non. Octobr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

AVdio te adhuc tuo illo laborare ῥευματισμῷ, vtinam breui eum penitus euanuisse compertum fiat. Fluxionibus hisce suæ periodi sunt, quæ exspectandæ potiùs à sobrio, quietóque vitæ genere, quale tu haud-dubiè consectatus es, quàm à nimio vsu pharmacorum videntur. Nondum accessit qui aduentat Orator ex Polonia, ac non mari quidem, vt creditum fuerat, sed terrâ; neque rediit hactenus Aula, vtcumque in dies reditura speretur. Peruenit tandem sospes Enguenius Cantillium ante dies quatuor. Post admotos in Flandria nostrum, Hollandúmque exercitus, póstque circumuentum iam Hulstium, quod obsidere Hollandi pergunt: regressi nostri non Vdenardam, vt creditum fuit, obsident, sed Basseam. Quanta Flandrorum consternatione isthæc peragantur, non facile dictu. Qui nostri in Germania sunt, immorari Hallæ Sueuorum dicuntur. Ferunt Cæsarem Lincio Ratisbonam vsque venturum, vt conuocatis Principibus amicis, & Catholicis, quid consilij sit capiendum prouideat. Obstat interim semper Torstensonus, donec præstolatur Konismarkium, ne Cæsariani Danubium traiiciant. Perhibent Præfectum Hallandiæ ac alium etiam nescio quem hærere, quæsito prætextu, ne Prouinciam Suecis vt pactum est, dedat. Ruunt Angli res continuò in peius; clade noua affectus Monrossius, conclusit se castro, quod iam obsidetur. Defecere recèns insignes aliquot vrbes ad Parlamentum; & quæ obsidentur Vocestria, & Nouomarchia, deditionem mox facturæ sperantur. Hæc absoluebam, cùm tuæ mihi redditæ fuere literæ; Delectauit summoperè, quod inde agnoui te meliùs valere. Gratias habeo, quòd sis dignatus quis Comitiorum Consularium euentus fuerit, significare. Rescieram iam Caneam captam, condolueràmque ita esse Orbem Christianum comparatum, vt nascenti malo ire obuiam non possit. Ecquæ enim, quæso, pernicies, si Vrbis insignis iactura iacturam totius Insulæ sic trahat, vt damnis longè grauioribus inferendis sit quasi gradus? vertat Deus omnia in melius. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Octobr. M. DC. XLV.

EIDEM.

HAbebis ecce cum Epistolio exemplum trium Epistolarum, quæ prodeunt nunc primùm in lucem. Accipies autem lubens, sat scio, quòd vtcumque magni momenti non sint, meæ sint tamen, & argumento cum iis cohæreant, quibus ipse aliquam pridem ansam fecisti. Si sustinueris vel summulas ipsis præfixas percurrere, necesse non est quicquam heic præmoneam. Multa sunt in textu, quæ legi citra tœdium minimè valeant; sed ea nimirùm à me extorsit polemicum scribendi genus. Heinc quæsitum remedium est ex illis compendiolis, vt si liber alioquin nimius, Coronidéque sera sit longus, dictum putetur, *legito pauca, libellus erit*. Vota illa tua pro fœlicibus Christianorum in Turcas armis, digna sunt tua & pietate, & magnitudine animi; ac, si quæ Campinius Massiliâ perscribit vera comperiantur, votorum iam es quadantenus compos. Inuenit ægrè heic res fidem, quòd literæ Venetiis datæ die mensis XXVI. victoriæ non meminerint, quæ obtenta tamen à die quarta perhibetur; quasi res adeò prosperè gesta non potuerit tandiu Venetos latere. An insinuem verò esse heic Prophetam, qui Apocalypsin interpretetur, & magna quidem subtilitate, de futuro intra annum excidio tum stirpis Ottomanicæ, tum Sectæ Mohamedicæ; ac ea de causa benè multos, quibus Religio cordi est, aut in militiam sacram conscribi, aut in eam saltem opes erogare. Ipse ἐπέχω, imò ἀπέχω, vtcumque sorte nescio qua factus negotij particeps; qui quærere fugio quid sit cras futurum. De præsentibus dicere vt pergam, dum Torstensonus Konisinarkium ad Danubium adhuc exspectat, accedunt interea Leopoldus, Galasúsque ad Bauaros. Turennius verò vt tot collatis viribus impar, repetit Rhenum. Perstant Hollandi in obsidione, famaque est fore, vt Hulstium expugnent intra viginti plus minus dies. Nostri non Basseam sunt aggressi, sed Lentium; ac non ipsum modò, sed & alia quædam oppida ceperunt. Dicitur Enguenius perendie Cantillio in Vrbem venturus; speratur & Aula reuersura toti insequente hebdomade. Legatio illa Polonica diuersura est nocte proxima Siluanecti. Nescio an inaudieris Polonum Regem, dum vxorem magno apparatu, ex Gallia accersit, conuocare intereà Toruni Synodum quandam celebrem, in qua inter Catholicos, Lutheranos, & Caluinistas, de Religione sic disceptetur, vt, si fieri possit, in vnam conspirent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn neglexit sanè Neuræus quæ tua fuerit sententia de Hugone significate. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, malam eius erga me fidem causatus apud te non fueram, indignationem vt prouocarem; sed solùm, vt quî se haberent mea illa negotiola, quæ tibi esse non parum cordi perspectum erat nescius

nescius non fores. Nihil erit profectò opus, vt te deinceps vlla earum commemoratione fatigem. Addo iam solùm perstare illum obstinatè suo in consilio; & cùm optimus Præsul Tolosanus ab eo extorsisset, vt res designatis hinc inde permitteretur arbitris, postquam ego quidem Prælatos illustreis, Parisiensem Coadiutorem, & Sagiensem Episcopum, nomine meo indigitaui; tum illum pedem retulisse, abnuisséque rem per arbitros decerni, quin-etiam rogitante me nihil-ne conscientiam reueretetur; veritus non est coram eodem Tolosano Antistite, corámque nostrate Gerentæo respondere, eam sibi esse persuasionem, vt possit idcircò non stare promissis, quòd credat cessum sibi à me ius fuisse sibi à me fauore præreptum. Ita videlicet prætextum quasi lenimen aliquod aduersus conscientiam percellentem quærit. Sed nimis tamen hac de re. Rediit tandem Aula in Vrbem; etiam Dux ipse Enguenius valetudine prospera; & quæ Legatio Polonica accessit San-Dionysium, ingressura Vrbem perendie insigni cum pompa speratur. Cepere quidem nostri in Flandria oppida quædam, quibus se illeic sistere tutò per hiemem possint: at ferunt tamen Picolomineum recepisse montem Casellium, & quidquid præsidij in eo reperit, internecione deleuisse; ídque, dum interim Hollandi Hulstio potituri haud-dubiè timentur. De Turennio an sit statiua cis Rhenum, ac in Lotharingia habiturus, nondum compertum. Non sunt Bauari longè Halipruno, aiuntque intereà Cæsareos regredi Torstensoni metu, qui ita mouit versus Bohemiam, vt dicatur etiam in altum Palatinatum excursurus. Ingressus per Bohemiam Konismarkius sic in Silesiam penetrauit, vt oppida quædam insignia illeic ceperit, ac Vratislauiam obsessurus putetur. Ratihabitio Danicæ pacis est vltrò citróque data, & accepta; ac perhibetur Vrangelus mox in Germaniam discessurus. Dicitur Rex Angliæ tantillum erectior. Aiunt videlicet Monrossium neque tantam perpessum cladem, quanta iactata fuerat; neque diu fuisse, quin res in Scotia prolapsas restituerit. Memorant etiam Goringum quidem aliquam passum iacturam fuisse; sed passos nihilominùs Parlamentarios non minorem. Saltem ipsi Parlamentarij nondum rem esse aduersus Regem planè confectam profitentur; quando constare negotia scribunt, quæ in sequentem annum supersint. Tu, ô Principvm Optime, & dulce meum Decus, Vale. Parisiis, vi. Kal. Nouembr. m. dc. xlv.

EIDEM.

Non multis te moror, quia multa non habeo, neque suppetit multum temporis. Celebris heic fuit ante dies quinque Polonorum exceptio; futurúmque est, vt perendie nuptiæ in Regia celebrentur. Nondum cepere Hollandi Hulstium, saltem quod inaudierim, prope diem tamen capturi sperantur. Nostri intereà futuram in Flandria hiemationem in dies stabiliunt. Turennius cis Rhenum hoc est in Alsatia, Lotharingiáque hiematurus putatur. Qui Cæsariani cum Bauaris ad eum adoriendum coïerant, regressi iam sunt. Rediens è Silesia Konismarkius dicitur mox vireis in Bohemia cum Torstensono collaturus. Discessit iam Vrangelus, ac Albi traiecto, per Germaniam incedit. Ex Dania nihil habeo, nisi quod accipio Seuerinum Longomontanum, oppidò grandæuum, vtpote, qui Braheo adiutor fuerit, vitam cum morte commutasse. Ex Anglia perscribitur Regem accessisse Nouarchiam, ac hiemem illeic transacturum. Sollicitant quidem Parlamentarij Scotos vt Vrbem illam obsideant; sed futurum potiùs videtur, vt sint de patria solliciti, in qua iterùm Monrossius præpollet. Ferunt interim munitissimum nescio quod castrum occupatum à Cromvvele Parlamentario; addúntque ipsum cum Farfaxio aggressurum esse Goringum, vt vel prælium conserere, vel dimittere obsidionem Plimmuthensem cogatur. Scribunt Monasterio Ministros Cæsareos tum visitasse Longavillam, tum ad Ministrorum Regiorum postulata responsum dedisse. Obliuiscebar rem satis nouam, Cæsarem nempe, vt specialiùs Transyluanum demereretur, designasse illum Pro-Regem Hungariæ (an-non per-mirum nisi ouem, quod aiunt, lupo commiserit?) ac futurum breui; vt etiam Sacri Imperij Principem creet. Res valdè vulgaris; sed mihi parùm fida. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, iii. Non. Nouembr. m. dc. xlv.

EIDEM.

Tuarum illarum literarum decimo Kalendas datarum meminisse nuper non potui, quòd non-nisi biduo post nuperas meas ad te datas fuerint acceptæ. Illæ sunt, in quibus præclarè ratiocinatus fueras, tum de vulgari Medicina, tum de eo, quod Tiberius censuit, debere vnumquemque suam regere valetudiné, annos supergressum triginta. Nuptiæ inter Regẽ Polonum, & Mariam Gonzaguam celebratæ sunt eo, quo prædixerã die; Réxque, & Regina sponsam deduxerunt proprio insignem Diademate, è Regia in Niuernam domum. Fuere honores varij deinceps illi habiti, imprimis verò hesterna luce à summo Senatu, aliísque Magistratuum Ordinibus, & à Clero etiam, Academiáque Parisinis. Eam sub initium hebdomadis insequentis discessuram ferunt. Cùm literæ variæ habeantur, quæ captum iri Hulstium paucos intra dies perhibeant; tum legi quasdam Caleto scriptas, quæ ab octiduo memorant captum. Sunt, quæ renuncient Bauariæ Ducem morbo extremùm laborare; & Konismarkium, Torstensonúmque ita instituisse colloquium, vt ille in Morauiam redierit, hic iter destinauerit in superiorem Palatinatum. Addunt digressos è Dania Suecos Albi superato sensim promoueri. An accessuri autem sint ad alterutrum vel vtrumque, an constituri potiùs per se, euentus proximè docebit. Plura iam non vacat. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, iv. Eid. Nouembr. m. dc. xlv.

EIDEM.

EIDEM.

FVere rursus literæ tuæ biduo dumtaxat post literas à me conscriptas redditæ; vt proinde agere gratias maturiùs non potuerim, ob exceptum adeò gratiosè Epistolarum mearum exemplum. Id profectò tanti non fuit, vt verba funderes tam bona, aut te aliud reciperes, quàm vel ipsum Titulum, vel quod summum fuit, summulas lecturum. Sed nimirùm, qui tuus est erga me amor modum non tenet; & quam de me præconcepisti opinionem, eiusmodi est, vt, pace tua dixerim, non satis caueas, ne quid nimis. Delectauit magnoperè habuisse te honorem tantum aduentanti Antistiti; quando is non potest non augere eam, qua in Aula præpolles, gratiam. Inaudij verba, quæ in Senatu ille accepit, ac reddidit. Quæ futura heic sit illorum interpretatio, tu conijcis probè. Nondum excessere Poloni ex Vrbe; sed excessuri tamen dicuntur insequente hebdomade. Quod de Hulstio capto perscribebam nuper, euentu ipso fuit comprobatum. Passus est deinde Lamboyus eam à Gassione copiarum cladem, quam futurum conceperat vt ille à se pateretur. Nunc, quod memoratu sit dignum, Treuirorum Metropolis à Turennio sic obsidetur, vt deditio eius speretur intra decimum ab hinc diem. Torstensonus vrbe nescio qua potitus perterret Bohemiam. Vrangelus verò, dum maiores adhuc è Suecia vireis præstolatur, moras per Luneburgum trahit. Futurum aiunt, vt Magdeburgum neutrum à Suecis impetret statum; atque idcircò ab obsidione eminùs facta liberetur. Hæc inter verba, redduntur ecce tuæ literæ VII. Eidus datæ. Abbas Saluius est, qui eas ad me mittit, cùm solitus fuerit mittere Prudhomius. Nisi id importunum sit, rogatum te velim, vt cùm ad me dare literas dignabere, deferri ad Campinium iubeas; vtpote cuius cum literis domum, rectà missis eas sim accepturus. De Hugone quod iterare tua dignatur bonitas, intercedit ecce rursus Gerentæus, si stare fortè ille velit aliquorum Prælatorum, Aduocatorúmque arbitrio. Facturusne sit, euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XV. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

SErò magis ex Vrbe redeo, quàm vt morari te pluribus, tametsi desiderem, possim. Habendæ à me gratiæ fuere, & Cardinali Lugdunensi, & Parisiensi Coadiutori, & viris aliis Primoribus, etiam optimo tuo Consobrino Duci Vantadoreo, quòd conuenire hesterna luce in Regium Collegium dignati, perorantem me patienter audierint. Itaque istud caussæ est, cur animum tardè ad scribendum appellam. Rerum nouarum pauca inaudij, Regina Poloniæ est cras discessura. Constat Treuirorum obsidio. Leopoldus, & Verthius minis intentatis Torstensonum petunt. Ille interim & variè grassatur, & ad hiberna se comparat. Idem molitur Konismarkius. Exspectat adhuc Vrangelus in Luneburgo Suecicas copias. Conuenere Magdeburgenses cum Suecis de neutrali statu. Comes Trantmandorfius Cæsaris Achates Monasterium properans, aderat nuper Franco-furti. Facit illius destinatio, vt seriò de pace cogitare Cæsar credatur. An demereri Germanos velit, vt pacem sibi conciliet, permissa Protestantibus sentiendi de Fide licentiâ, rei euetus breui docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

GEminas abs te literas eodem prope die accepi. Quod de Rege magnæ Britanniæ ratiocinaris, non coniectura, verùm ipsissima res est. Fœlix erat ille futurus, si maturè sibi induxisset in animum, vt cum Parlamento rediret in gratiam: sed nempe obstitere semper qui adstitere illi Magnates, cùm rati se esse præsertim exosos, neque posse vnquam incolumitatem prece, aut pretio redimere, prætexuerunt ipsi & Maiestatis immunitionem ex propositis nimiùm iniquis conditionibus, & spem prope certam vincendi, mittendíque omneis rebelleis sub iugum. Interim verò dum illos audit, consultorémque fidum non habet, pessum in dies ruit, ac verendum est ne breui non modò minutam, sed etiam extinctam Maiestatem videat. Supererant illi nuper quædam copiæ, quibus stipatus videbatur posse citra periculum incedere, consistere-ve: ecce autem illæ sic deletæ sunt, vt dimissa Nouarkiâ Oxonium se receperit cum equitibus vix trecentis. Nihil ampliùs ipsi vltra Nouarkiam aut Regionum, aut virium est; & qui Goringus ad Eccestriam cum superstite exercitu est, sic à Farfaxio cohibetur, vt penè ad vorandum propria, quod aiunt de Polypode, acetabula adigatur. Scribunt Parlamentum fecisse Roberto, & Mauritio discedendi licentiam; ac in eo iam esse, vt postremum destinet, qui offerant Regi pacis conditiones. Nisi accipiat, non video sanè quis se tutò præstet euentus sponsorem. Eiusdem porrò ponderis sunt, quæ cætera ratiocinaris; ac de ipsa præsertim pace, ad quam vsque magnum oppidò chaos interiectum; vtcumque dicuntur Hispani petiisse quadrienneis inducias, ea conditione, ne Lusitanis rebellibus suppetiæ ferantur. Perhibent certè Cæsarem eo successu animatum, quo Leopoldus frater nostros cis Rhenum compulit, reuocasse Trantmandorfium, quasi nihil iam amplius timeat, neque esse sollicitus de pace debere videatur. Quanquam hæreo, id-ne sit verum, cùm ob cætera, tum quia Torstensonus, & Konismarkius in eo sunt, vt collatis viribus irruant in superiorem Palatinatum. Mitto captam fuisse Treuirorum Vrbem, Electorémque Principem restitutum in integrum. Mitto discessisse ex Vrbe ante dies quinque Reginam Poloniæ. Mitto cætera, quæ aliunde nosces. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kalend. Decemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

Literas habeo à Neuræo, quibus ait te gratiose conqueſtum, quòd occaſione ſuperiora nihil dederim ad te literarum. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, & dedi ſanè, & eadem via, qua ſemper dare ſum ſolitus, moneoque qui fieri potuerit, vt qui debuerunt reddere, euaſerint negligentiores. Memini illas ipſas fuiſſe, quibus oratum volui te, vt quia ſemper nimis ſerò tuæ literæ ad me prouenirent, deferri illas ad optimum Campinium, Neuræum-ve iuberes, ita nimirùm fore, vt illas cum ipſorum literis rectà deſtinatis maturius haberem. An verò, cùm tu id forte volueris ipſi Neuræo ſignificare, ille rem non ſatis percepit, & tuam ideò, quæ mea fuit, querelam eſſe eſt opinatus. Certe, ſi iſta quoque vice dare es dignatus ad me literas, illæ redditæ nondum ſunt; non quòd illos ideò incuſem, quibus eſt reddendi cura demandata, illi enim haud-dubiè ſunt, quàm vt citius valeant rem præſtare occupatiores; ſed vicem meam dumtaxar doleo, quòd ſi quidpiam forte interſit, non poſſum maturè ſatis reſpondere. Vtcumque ſit, delectat me, quòd meas tibi per Neuræum literas tradi præſcripſeris, ſic enim, & ipſi occaſio ſalutandi te ſæpiùs dabitur, & ipſe ſæpius virum affari quicum verba non iniucunda conſeri valeant, poteris; quippe illum noui eius indolis, vt niſi vocetur, aut quicquam interſit, ægrè ex muſæo diſcedat. Rerum nouarum vix aliud habeo, quàm quod reſcitur Mardikum ab Hiſpanis recuperatum. Imbecillum præſidium nempe erat Præfectumque etiam abſentem; quare & minus mirum eſt, ſi ipſo potiti intra horæ dimidium, ea nocte, quæ feſtum D. Barbaræ præceſſit, dicantur. Qui rumor percrebuerat de reuocato Trantmandorfio, comprobatus verus non fuit. Scribunt videlicet Munſtero exſpectari illum in dies, ſed mandatum tamen à Cæſare habens, vt Proteſtantibus Germanis quidquid demum pctierint annuat, ſi fœderibus modò Gallicis, Suecicíſque nuncium remittant. Ferunt hiberna per Bohemiam à Torſtenſono conſtituta; ac Vrangelum grandi paſſu eò contendere, Luneburgo relicto. Addunt futurum, vt dimiſſæ à Dano copiæ nobis ſuccedant. Anglus nihilo meliùs habet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Eid. Decembr. M. DC. XLV.

Clariſſimo Viro PETRO MONERIO, *Doctori Medico,*

PETRVS GASSENDVS S.

ERit cur mirere, Clariſſime Vir, me, cùm ſim tibi vt facie, ſic nomine forſan ignotus, id cepiſſe conſilij, vt quidpiam ad te literarum darem. Sed nimirùm & tua mihi humanitas fando innotuit, vt minus propterea verear ne ſuccenſeas, & quod volo te, eiuſmodi eſt, vt minùs hæream quin pro tuo erga res bonas ſtudio, æqui, boníque ſis conſulturus. Inaudij te, ex quo Philoſophiæ cœpiſti dare operam, tantæ vertiſſe fœlicitati, quòd eſſe te eximij illius, Reuerendíque Patris Honorati Fabri auditorem contigiſſet, vt captus eius Sirenibus, ab illo non diſceſſeris; ſed contentis aliis collegiſſe ſemel curriculo (ſic enim vocant) puluerem Philoſophicum, ipſe conſtans, ac indefeſſus colligendum cenſueris etiam iterùm & tertiùm, quartúmque. Senſiſti quippe ex eius ore tanquam ex Amaltheæ cornu; vt inexhauſtus, ſic nouas ſemper promanare delicias; neque committere, vt illis genium defraudares vnquam potuiſti. Aiunt itaque penes te exſtare, quidquid ab illo per octennium, nouenniúmque dictatum eſt, hoc eſt tuæ facultatis eſſe theſaurum oppidò inſignem, quo beare homines poſſis. Tertius ſcilicet prætercurrit annus, ex quo cùm mihi conceſſum fuiſſet egregia quædam ſpecimina ſcriptorum eius conſpicere, interpellare Virum cœpi, ac non modò per literas, ſed etiam per Viros verè nobileis germanum eius, ac patruelem Valgelaſium ſollicitare, vt quæ tam multa, támque præclara ſupra vulgare philoſophandi inſtitutum excogitaſſet, publici iuris faceret. Enimverò ea ſemper fuit animi ipſius modeſtiâ, vt & hactenus cecinerim ſurdo, & penè vt impoſterum id ab eo obtineam, deſperem. Quamobrem rogandum te cenſui (& non meo quidem dumtaxat, ſed etiam complurium, qui Viri ingenium pridem ſuſpiciunt, nomine) vt cùm rei pretium ipſe noueris, ipſe euulgare quidquid ex ea tibi commodiſſimum videbitur, velis. Fortaſſis nempe aliquis fuerit hac in re delectus habendus; ſed quis ille futurus ſit, noſſe te meliùs nemo poſſit. Auſim interea, ſi apud te quantulacumque fortè ſim fide, ſpondere fore, vt nunquam te eiuſce facti pœniteat; neque, vt tibi vnquam vitio, quod rem clandeſtinè curâris, vertatur. Siquidem, officioſum eſt hac ratione fallere viros, quorum eſt in præclaris rebus non tam moderatio, quàm aut parcitas, aut diffidentia nimia; ac illi verè amicos agunt, qui tale quid ipſis aut inſciis, aut refragantibus, moliuntur. Pernoſces verò ipſe haud-dubiè facturum te rem eruditiſſimis, & viro, & familiæ, & Societati non indecoram; ac tum eſſe te de iis benè, imò optimè meriturum; cùm rem procurabis, quæ gloriæ non cedere ipſis non poſſit. Teſtabere autem aliunde & in Præceptorem eximium eximiam gratitudinem, & ſingularem in hominum vniuerſitatem affectum; atque idcircò egregiam planè, quemadmodum merebere, ita profectò referes laudem. Ad me quod ſpectat, ſi me fortaſſis bona mea ſorte audieris, tum gratulabor ipſe mihi, quòd præclari facinoris me ſuaſorem præſtiterim; ac talem voti mei fortunam non infœliciter tentârim; tum animo erga te viuam vt penitùs gratiſſimo, ita comparatiſſimo ad obſequendum ſi quid me velis. Vale, Dabam Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembris, M. DC. XLV.

LVDOVICO

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπραγεῖν.

EA fuit nuper præcipitatio, qua & ad te ſcripſi, & variè compegi literarum faſciculos, vt confecto prætereà vno ex aliquot meæ illius Inauguralis Orationis exemplis, nō meminerim vnum-ne ad te ſpeciatim deſtinârim; quòd ne literis quidem meis ſignificauerim deſtinatum. Enim-verò, aut illud tibi in manus ſponte inciderit, aut Neuræus ſaltem tibi conſignârit. Quod autem te eo donatum voluerim, non fuit ſanè, vt in ipſo pellegendo tereres tempus; ſed dumtaxat id vt haberes, cui nihil, quod meum ſit, non iure debetur. Cæterùm habere Prælectiones pergo in auditorum frequentia pro ſolita Scholæ ſolitudine ſatis magna; ſúntque illi maxima parte & rude donati, & ingenui viri. Rerum nouarum vix quicquam eſt, quod ad te perſcribi mereatur. Perhibent Trantmandorfium Monaſterium iam appuliſſe; quo ſucceſſu docebit dies. Quod ſcribebam nuper de Danicis copiis ad nos acceſſuris, ratum iam habetur; aſſerúntque eas ex ſex peditum, quatuor equitum millibus conſtare; ac fore, vt ipſi Turennij exercitui breui accreſcant. Exceſſiſſe Torſtenſonius è Bohemia dicitur, vt collatis cum Koniſmarkio, quæ in Sileſia ſunt viribus, Turingiam verſus iter inſtituat. Vexatur ſemper Angliæ Rex eadem fatorum iniquitate. Iſthæc dum ſcribo, ecce mihi tuæ redduntur literæ ipſo die Nonarum datæ. Fuere haud-dubiè viri amici, qui de oratione ſcribentes, meas eſſe nugas aliquid putarunt. Tu interim, & nimis bonus, & nimiùm mei amans es, vt illicò ipſis tantam fidem habeas. Vtinam verò tam teipſa, quàm tu me habes, eloquens forem, vt eſſet quod in tuæ virtutis commendationem impenderetur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce Decus meum, ac Præſidium Vale. Pariſiis, perendie Iduum Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

EVere hac vice literæ tuæ paullò maturiùs redditæ; quippe eas accepi matutinis horis. Quod exſpectare meæ illius oratiunculæ exemplum dignaris, tuæ humanitatis eſt, amoriſque erga me ſummi. Eam ſanè vbi pellegeris, tanti non fuiſſe, vt à te exſpectaretur, deprehendes. Quæ de Germanis, Hiſpaníſque ratiocinaris, præclara ſunt: vtinam verò illi de pace, induciis-ve ſic cogitent, vt dum ne ſeriò cogitare de illis videantur affectant, iis ipſis, quæ ſeriò haud-dubiè concipiunt, non excidant votis. Nempe & noſtra eòdem tendunt; ſed non tamen conſimili artificio diſſimulata. Inaudies percrebuiſſe heic de futura illicò pace, aut de futuris ſaltem in annos XIV. induciis rumorem, ac authores fuiſſe citatos tum Cardinalem, tum Cancellarium, tum & Præfectum, & Cenſorem Ærarij; verùm quas licuit Monaſterienſeis literas videre, tale nihil habent. Anſa fortaſſis ex eo facta, quòd vulgaris perſuaſio fuit, Trantmandorfium ſetiò de pace acturum; ſed quidquid ab eius acceſſu exactum huc vſque fuit temporis, id totum penè in ſalutando, reſalutandóque conſumptum exceſſit: ac aliunde ne adhuc quidem qui profecturi ex Hollandia Monaſterium ſunt legati de pace, illeinc diſceſſerunt. Aiunt Cæſarem hiematurum Lintzij, ac exercitum eius longè eſſe, vt inſequatur Suecicum, & Koniſmarkium interim complura per Sileſiam inſignia loca occupaſſe. Angli res nihilo meliùs habent: feciſſe illum ſuorum partium Sectatoribus libertatem ſcribunt diſcedendi ad Parlamentum, vt rebus ſuis quocumque tandem potuerint modo conſulant: planè, vt ſi præſente iam, aut imminente naufragio, liberum foret accipere quamcumque tabulam primùm occurrentem. Accipies cum his literis tuæ Iconis Ectypum, qui vnicus expreſſus eſt à quadrante horæ dumtaxat. Typus ſcilicet nondum eſt omni ex parte abſolutus, vt tranſmitti hac vice poſſit Ectyporum faſciculus; iſtéque intereà ſufficiet, vt quid id ſit rei cognoſcere poſſis. Vtinam ipſo Prototypo frui nobis liceat in Neſtoreos annos. Sic proinde viue, ſic vale, DECVS PRINCIPVM, decus meum dulce. Pariſiis, XI. Kal. Ianuar. M. DC. XLVI.

EIDEM.

LIteras ex Prouincia hac vice accepimus nullas. Videlicet non potuit Curſor, quantum coniicere par eſt, eniti per hæc frigora, quantâ ſolitus fuit diligentiâ. Heic certè cùm priùs per aliquot dies hiemaſſet ſatis acriter, tum & pridie Natalitiorum, & totis Feſtis ſic conglaciauit, vt Sequana denſo concreuerit gelu. Rigor hic Melano fuit excuſationi, cur excudi mihi non curauerit quem Iconum faſciculum mittere ad te deſtinâram; verùm id Deo benè propitio occaſione proxima fiet. De rebus nouis, ſcribunt Munſtero ita cœpiſſe Trantmandorfium cum Regiis Miniſtris agere de pace, vt ſit Cæſaris nomine ceſſurus quidquid illi competit iuris in Metenſem, Virodunenſem, & Tullenſem Epiſcopatus, vt Landgrauiæ Haſſiacæ neſcio quid iurium relaxaturus, vt bona fide cum Palatino causâ ipſius cognitâ, probéque diſcuſsâ acturus; vt ipſis demum Suecis pecuniâ numerata ſatis facturus. Aiunt interim Cæſarem fidem Bauari habere ſuſpectam; ac ſubuereri ne is nobiſcum quidpiam fœderis meditetur. Traiecit Albin Vrangelus, & copiis incolumibus ad Torſtenſonum iam acceſſit, quò illi, vnà cum Koniſmarkio, euaſuri deinceps ſint, euentus breui demonſtrabit. Cepit Turennius quandam arcem munitiſſimam vltra Rhenum, nec procul Moguntiâ; ac perhibetur tamen ſecundum Rhenum, quam ſecundum Moſellam eſſe hiematurus. Angli res pronæ ſemper ruunt. Cepere recèns Parlamentarij vrbem, arcémque in Lancaſtria. Petiit Rex ab ipſis in gratiam Ducis Richemontij, & quorundam aliorum liberi commeatus literas, quas & conceſſerunt.

Nondum

Nondum accipio miſſas fuiſſe quas aiunt poſtremum ab illis offerendas Regi pacis conditionem. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

SIccine ergo, OPTIME PRINCEPS, obruere me pergis tuâ munificentiâ; neque redire Solem ad nos, quin tua ſimul redeant munera permittis? Sed ſedulò nempe Solem imitaris, qui benefaciendo indefeſſus eſt, illáque, ex quibus nihil reportat, fouet. Meruit porrò interim Sol & haberi Deus ab iis, qui ipſum Authorem Solis ignorârunt, & ipſi τῦ Θεῦ *Dei* nomini cauſam facere, tam ἀπὸ τῦ θέειν, quòd perpetuò *currat*, quàm ἀπὸ τῦ θεᾶσθαι, quòd *peruidens* omnia, omnibus prouideat. An-non ipſe ſaltem mereris haberi viua Dei imago, quando in Religione Sacra, id quod in Prophana audire non licet: Nôſti quippe, quod ait Plinius, *Deus eſt mortali iuuare mortalem, & hac ad æternam gloriam via.* Et ſtatim, *Hic eſt vetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales Numinibus adſcribantur.* Ac longè quidem abes ipſe, vt ſimile quidpiam affectes, qui pergis etiam largitionem habere quaſi clandeſtinam, dum ne literis quidem tuis interſeris vllum de ea verbulum; adeò vereris, ne quod occultum eſſe expetis, retegatur; at forem profectò ego excuſatior, ſi minùs in accepto dono commendando modum tenerem, in quo conferendo ipſe non tenueris: &, vtcunque aliud non liceat; ſaltem hanc tuam beneficentiam pati inuulgatam non poſſum. Id diſplicet, quòd verba me, quibus mea in te gratitudo congruè exprimatur, deficiant; ac reficeat illud ſolum me, quod meum tibi pectus eſſe non incompertum ſentio, neque ambigo, quin meum affectum candoris, venerationiſque erga te pleniſſimum probans, ſis pro ſingulari tua bonitate in ipſo regnare contentus. Cæterum, cùm binas abs te hac vice literas habuerim, tum non potui illas præſertim ſine rubore legere, in quibus meam Oratiunculam tuo prægrauaſti encomio. Quippe ea tanti ſanè non fuit, quam cognoſcere totam ſuſtineres; quantò minus, vt tuo illo Eulogio tanto eam exornares? Habebis heic tandem quem ſperandum feci Iconum tuarum faſciculum, vt ſi lubeat in ſelectiores diſtribuere Amicos poſſis. Vereor ne qui cominùs erunt, deſideraturi aliquid ſint ad ſimilitudinem exquiſitam; ſed Mellanus tui cauſatur abſentiam, ac vouet, ſi quando tui met ipſius frui conſpectu liceat, adhibitum iri à ſe omne ſtudium, vt imaginem exprimat, qua non ſit ouum ouo ſimilius. Quamobrem ipſo vſus fuerim, fecit tum viri celebritas, tum facta ante tuum diſceſſum, quam & aſſeruârat, tui delineatio. Ad typi, tabulæ-ve cælatæ magnitudinem, formámque quod ſpectat, agnoſces eſſe eandem aſſumptam, quæ ad effigiem Monmorantij Conſobrini tui τῦ μακαρίτυ vſurpata fuit. Habebis & Oden, quam ad te tranſmitti Capellanus ille noſter exoptauit. Haud hæreo verò, quin ea ſit futura tibi gratiſſima, & merito Viri, qui

tui obſeruantiſſimus ſemper eſt, & commendatione Enguenij, cuius laudibus Ode conſecrata. Rerum nouarum nihil heic eſt, niſi quòd falſus rumor fuit, qui de commiſſo in Bohemia prælio, cladéque à Suecis accepta percrebuit. Rediit Stokolmium Tuillerius, ac fuit Cancellarius Oxeſternius Comitis titulo donatus. Hæret ſemper Oxoniæ Anglus, ipſámque quaſi à Farfaxio breui impetendam communit. Pacis negotium lentè procedit. Turennius partem exercitus in hibernis iam collocauit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & hunc, & porrò Neſtoreos annos fœliciter viue, ac Vale. Pariſiis, Non. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

VErebar ſanè id, quod euenit, quódque Neuræus ſignificauit, ne ſcilicet miſſa effigies, tui effigies non ſatis foret. Noluiſti ipſe pro tuo illo in me affectu quicquam cauſari, veritus putà ne mihi quicquam moleſtiarum ingereres, verùm hoc ipſum magis me angit, quòd tibi tam bono, tam mei amanti opellam locârim tam parùm fœlicem. Et quàm putas vellem, vt licuiſſet mihi hacce occaſione eſſe cœlatori; neque pendere exprimendis hiſce lineamentis ab aliena manu? At mihi non cœlum ſubtile, ſed rudis ſolùm calamus eſt, quo vtcumque poſſet illa tui melior, diuiniórque pars deformari, eſt tamen adeò ſingularis animi tui moderatio, vt ne pudorem iniiciam, operæ eſſe parcendum putem. De Iconiſmo quid cogirem, ad ipſum reſcribo Neuræum, vtinam ſint & ſapientiores, & fortunatiores δεύτεραι φροντίδες. Quòd fueris dignatus tuas literas tanta amoris erga me tui teſtificatione complere, pro tua illa fuit bonitate, qua, quod ad me ſpectat, temperate tibi, modúmque tenere minimè es potis. Ecquis nimirùm non fuerit, ſi rem nôrit demiraturus, te, tantus cùm ſis, cum tantulo me agere ex pari; & non qualem poſſum, ac debeo, obſeruantiam exigere, ſed reciprocam petere amicitiam. Qualecumque ſit, quod tibi de me polliceri potes, (nihil autem non potes, quod opis quidem meæ ſit) id omninò tuo ex nutu, arbitrióque pendet. Inaudieris iam appuliſſe huc Cardinalem Antonium; & filium Longavillæ natum. Perhibent agi iam de pace aliquanto feruentiùs; vtinam verò etiam fœliciùs. Addunt Torſtenſonum collatis cum Koniſmarkio copiis Litomericum obſidere. Acceſſit à Turca, qui à Cæſare liberum commeatum exercitui aduerſus Venetos comparato obtineat. Scoti Nouarchiam obſident: Rex ipſe à Parlamentariis pacem poſcere renunciatur. Plura pluribus iam non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Pariſiis, prid. Eid. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ET parum vacat, & pauca ſunt, quæ impræſentiarum ſcribenda occurrunt. Nondum literas ex Prouincia habuimus; ſed, quantum quidem coniicere ex ſuperioribus fas eſt,

esse oportet, quæ Comitia tum indixeras iam perfecta, Deum veneror, vt in illis omnia tibi pro votis successerint. Versatur adhuc in Ciuitate Cardinalis Antonius; sed discessurus breui, vt aiunt in Abbatiam Normanniæ quandam, vnde comitatu ex Italia recepto, duos post menseis rediens, excipiatur solemniùs, & vt Nepotem Summi Pontificis decet. Rumor fuit admodum vulgaris abiturum heinc illum in Prouinciam, & concedente Turrim Aquosam inhabitandam Lediguerio, immoraturum compluscùlum. Id si verum sit, non potes profectò suspecti consilij non particeps fuisse. Meliùs iam habet Dux Aurelianus à sua illa Nephritide, calculos nempe emisit duos quibus fuit per duos dies maximè quidem diuexatus. Illustrissima eius Coniux emisisse partum immaturum dicitur, ac meliùs quoque se iam habere. Memini nuper fœlicis partus, quo Illustrissima tua Consobrina filium edidit, illo ipso die. Paucæ sunt horæ, ex quo inuisens Capellanus me, retulit & Matrem, & Filium optimè valere. Adiecit porrò literas à Longavilla recèns acceptas, spem magnam pacis facere; quippe superatas iam omneis præliminareis difficultates; ac ipsummet componendarum rerum negotium seriò susceptum. Procedere aiunt res Germanicas, Anglicanásque eodem tenore; & quod spectat ad Flandricas, inaudieris iam, vt opinor, quemadmodum Gassio Legioni insigni penè integrè conficiendæ excurrerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis XIV. Kal. Febr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Qvam eleganter expressisti rigorem illum hiemis, qui istîc dum conscriberes literas postremas inualuit? Profectò tempestatis faciem non auersarer magnopere, si tam bella occurreret, quàm est bellè à te descripta. Nos hac in Vrbe nihilo clementiorem experti sumus. Videlicet à Natalitiis in hunc vsque diem, quo cœpit degelare, ita desæuiit, vt glacies robustissima, qua tum Sequana obduruit, etiam-num perduret. Quàm humaniter verò etiam doles vices infœlicis Principis, qui dum Maiorum satagit, etiam minorum iacturam facit. Vtinam ille tam cordatè, quàm tu, potuisset ratiocinari, neque enim sese in eas coniecisset angustias, ex quibus reuocare gradum, incolumísque euadere, nisi æquus amet Iupiter, non possit. Isthæc dum scribo, redduntur ecce, quas es dignatus Lambiscij dare. Ita-ne verò, OPTIME PRINCEPS, vacauit tibi literas otio, quietéque dignissimas inter negotia illa tam ardua, importunáque perscribere? Nimirum accepi ex aliis quàm intricatæ molitiones occupationem tibi faxint, & quantum inde suboriri impliciti laboris sentias, vnde leuamen oneris, quod sustines, fuerat sperandum. Næ tamen fallor, qui cum te nôrim ea esse magnitudine, atque constantia animi, vt nihil hisce gerris, titiuillitiísque mouearis, reputare debeam te nihil propterea ex tranquillitate illa remisisse, quam peperit tibi & animi candor, & morum integritas, & dictorum omnium, factorúmque consensio. Audieris, opinor, futurum vt Aurelianus in Prouinciam tuæ conterminam discedat, & Turnonem Comitia, quibus intersit euocet, nisi ea fortè votorum Aulæ sese audientiora exhibeant. Aduentare aiunt Turennium in Vrbem, & vel hoc ipso vespere, vel crastina die adfuturum. Hollandi pro pace Legati accessisse iam Monasterium perhibentur. Ferunt Ministros Regios securitatis titulo deposcere, & Lotharingiam, Comitatúsque conterminos, & vtramque Alsatiam, & cum Suntgora Brisgoïam, & Philippoburgum, atque Hermenstemium, & nescio quæ insuper alia: Suecos autem petere & vniuersam Silesiam, & ipsam Pomeraniam, & Mekelburgi maritima; & Harberstadium, Osnaburgum, quosdámque alios Episcopatus. Interim verò ipsi Sueci non modò Litomericum, sed etiam quædam alia circum loca expugnauerunt. Dicitur eorum exercitus computatis Vrangeli copiis, ex sexdecim equitum, & quatuordecim peditum millibus constare. Excurrit veredis Konismarkius Varsouiam; & cum Polono collocutus exercitum subinde repetiit. Quid id fuerit, rei euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Febr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ACcipio ecce literas, quas iterato è mediis Comitiis dignatus es dare. Fit vero ex ipsis occasio suspiciendi iterùm quî animum inter tot turbas adeò imperturbatum geras, & tam serena mente de pace, déque bello ratiocineris. Sed nimirùm nescius ad dextram, sinistram-ve deflectere, & recto semper tramite qua virtus demonstrat, incedens, ipsis negotiis superior es, ac illa tractas non negotiosus. Non fueram ego opinatus duratura tandiu Comitia, subuereor tamen, quid fuerit causæ; ac lætor esse te ea spe, vt fœliciter denique succedant. Significauit mihi Tornator, qua in amicos illos meos bonitate exstiteris; vnde & quas possum gratias refero, quando quas par est, meæ non est opis. Haud hæreo verò, quin cogitâris totam etiam Vrbem onere eximere, si in te quidem id fuerit situm; quare & grates etiam rependo ob pronam adeo voluntatem. Tametsi enim aliqui immemores beneficiorum, quæ mei causâ conferre soles, non est tamen proptereà æquum, vt affectum in Patriam exuam, & debiliorum, pauperiorúmque propter aliquos potentiores, ditioresque dimittam curam. Post datas ad te nuperas inuisens Capellanus me, ea legit, quæ dignatus es de condito Poëmate in Enguenij laudem inserere tuis. Quam putas verò, Deum Immortalem! sese deuinctum testatus est, quòd tu, tantus Princeps, tam bona de ipso fundere sustinueris verba! Exoptauit certè, vt tibi suo nomine gratias agerem, ac sensum gratitudinis quam-maximum significarem.

Nil

Nihil habet Aula recentius, quod sciam, quam nuntium Cursorem à Cardinali Barberino, & Thadæo fratre, quos cum tota familia, ac illa Thaddæi vxore Romæ relicta, appulisse Leonem aiunt, vt fuit statim tibi haud-dubie perspectum. Insigne profectò temporibus nostris ludibrij Fortunæ, ac vicissitudinis humanarum rerum exemplum, quo moneantur omnes, qui stant, vt iuxta præceptum Seruatoris, videant ne cadant, ac ne ita fidant volubili globo, quin saltem pedem alterum supra immotum cubum constituant. Exemplum aliud in Anglo Rege, qui cùm tertiùm per literas à Parlamento petierit, vt accedere Londinum liceret, & de pace ipsa coram agere, ita repulsam passus est, vt Parlamentum statuerit, nulla ratione neque coram, neque per Legatos cum eo agere, sed præscribere solùm ipsi conditiones, in quas concedat. Præter illa, quæ nuper scripsi à Ministris Regiis Monasterij proposita, postulârunt ecce vt tota Alsatia Franciæ adscribatur, & Rex, quasi eius Land-grauius in Comitiis Imperij tum sedem habeat, tum suffragium ferat. De Lotharingi negotio agendum Monasterij negant; ac contendunt eum Principem debere ab vno Rege dependere. Tendere aiunt Torstensonum in superiorem Palatinatum, ac fore, vt cum Bauaris, si quà obsistant, prælium committat. An verò etiam aliquid Cælestium rerum commemorabo? Ecce, cum nudius-tertius manè Lunæ Eclipsis contigerit, satis fui fœlix, vt saltem totam, quod aiunt, Incidentiam obseruitare potuerim. Cætera inter Initium fuit horâ præcisè quartâ cum quadrante, & Immersionis Totalis punctum hora quinta cum parte quinta. Prætereo glaciem plane solutam, ac Sequanæ alueum admodùm intumescere; tametsi frigus visum est hocce ipso die resumere vireis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kal. Februarij, M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, & Doctissimo, Clarissimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

DVo pene sunt menses, Optime Virorum, ex quo accepi literas Bruxellæ abs te Langreno tuo consignatas. Et statim quidem præclaro Viro literas mihi redditas, quò te certiorem eiusce rei facere posset, significaui; at non feci tamen Responsionis spem, quo vsque tibi reddere eorum, quæ per me curari in Prouincia exoptâras, rationem possem. Tametsi verò reddere quampiam ab aliquot iam diebus potui; quòd tempus nihilominùs nuperæ Eclipseos instaret, ac perscripturus ad te forem, quam expertus fuissem in ea obseruanda probam, improbam-ve fortunam; idcircò, vt tibi vnis literis satisfacerem, differendum censui. Nunc igitur cùm me fortuna circa Eclipseos obseruationem non omninò deluserit (nam totam saltem Incidentiam dubio tempore conspicuam reliquit) ecce de ea quidem aliquid dicendum; sed priùs tamen esse videtur ad capita illa præcipua literarum tuarum præmittenda Responsio. Itaque post illas acceptas, destinaui statim, quas per me voluisti ad nobilem Arnaudum transdi, conscriptis vnà versibus paucis, quibus & dicerem salutem, & quanti deberet tuum illum affectum ducere, facerem perspectum. Scripsi autem simul ad Riantij Baronem Aquensis Senatus Consiliarium, & Peireskij τοῦ μακαρίτου, ex fratre Nepotem, ac à tribus iam mensibus ex asse hæredem; quando qui hæres fuerat Parens ipsius Valauesius, terrena illi spolia, petiturus ipse Cælestia, dimisit. Scripsi, inquam, vt tui causâ duo quædam ex eo flagitarem; vnum vt vel transmitteret quem possem tecum communicare Babylonium laterculum; vel curaret saltem impressos in eo characteres ita scrupulosè, exquisitéque delineari, vt nihil interesset, an in ipso-met latere, an in tabula effigiati conspicerentur. Alterum, vt cùm exstare nossem in ipsius ædibus antiquum marmor, quod Peireskius Massiliâ obtinuerat, erectum prius ad exteriorem *Templi Accolarum vocati* parietem, quódque ille esse opinabatur statuam Crinæ Medici, habiti secundi Vrbis fundatoris: vt, inquam, curaret id marmor per Pictorem quàm magna posset imitatione adumbrari, quia statua esse, haberi-ve tam Pytheæ, quàm Crinæ valeret; neque vlla posse obtineri statua instituto tuo accommodatior videretur.

Cæterùm ex Arnaudo quidem nihil accepi hactenus; at Illustris Baro dum faciendi satis posteriori petitioni occasionem præstolatur, fecit iam satis circa priorem. Videlicet effigiem nactus, quam fieri Peireskius curârat vnà cum facta descriptione memorati laterculi, & missa quidem, quantum coniector, ad vestratem Rubenium (Italicè quippe ad ipsum scribebat) ad me tam effigiem, quàm descriptionem misit. Vtramque proinde transmitto ad te, ac Baronis etiam addo literas, vt pronam ipsius voluntatem nôris. Vereor interim, ne maiorem euentu spem conceperis; ac potissimùm cùm Ægyptius potiùs, quàm Babylonius later videatur (vtcumque ipsi quoque Ægyptij potuerint perinde suas Siderum obseruationes conscribere) verùm quidquid id rei sit, tu & peruidebis, & consules boni.

Næ verò & nimiùm es bonus, & mei amans nimiùm, dum, vt Pytheæ ita mei mitti Iconem postulas, ac eo præsertim, quo insinuas fine? Abundè sanè esse potest, si qualiscumque fiat mentio tum meæ in te obseruantiæ, tum adhibitæ diligentiæ, vt tibi qua possem ratione satisfacerem; nisi sis etiam adeò profusus, vt tua in me viscera pro tuo erga me ardore effundas. Ac non sum quidem adeò austerus, vt Amicis instantibus tale quid negare sustineam; sed non possum tamen ea esse fronte, vt effigiem mei paginæ vlli appictam videam. Cùm Peireskius certè

certè ex me extorsisse, vt Mellani manu æri incidi me paterer, dedi illicò operam, vt typus ipse supprimeretur; ne videlicet res in alios, quàm in intimos, fidósque Amicos abiret. Heinc vellem quidem aliquis mihi superesset iam Ectypus, quò donare te potis forem (sed eo solùm fine, vt tibi haberes) cùm non supersit, operam dabo, vt si qua possim recuperare occasione alia rem præstem.

Adiungam hisce literis quæ exarauit Mersennus raptim de oscillationibus tuis. Peregit ipse experimentum quam-maximè fieri exquisitè licuit per brumam, chordâ Parisinorum pedum 49. assumpta. Quàm sollicitè in Solstitium vnà cum variis clepsydris, quæ ipsi fuere vsui, asseruat; sed hac de re quidem suo tempore.

Ad Lunæ Eclipseis annorum superiorum quod attinet, redij (te non semel, neque frigidè postulante) ad Thuanas ædeis, in quibus peractâ obseruatio anni 1642. qua de queteris, fuerat; verùm nihil non circumspiciens, adnotare prorsus nihil potui, quod ex parte Cæli imposuerit, & tempore quidem Initij præsertim, quo serenitas fuit, & Luna, Regulúsque extra omnem Refractionis aleam sublimes, ac oculi nostri loco edito ad libellam pene cum tectis domorum vicinarum facti. Quamobrem si quid fuit erroris, id in culpam mei, qui poturtim esse non satis attentus, coniiciendum est. De alia anni 1643. idem planò dico; tametsi non possum satis demirari, vt Bullialdus Parisiis, Agarratus Raræi, ego Sucij adeò præcisè circa finem, & tempore quidem cælitùs desumpto, conuenerimus; vtque speciatim mihi assumptæ trium diuersarum Stellarum altitudines idem exhibuerint minutum. Idem etiam penitùs dico de alia superioris anni; tametsi non licet quoque non mirari, quî fieti potuerit, vt non modò assumpta ad finem Lunæ altitudo, sed altitudo etiam duarum diuersarum Fixarum mihi imponeret, dum ex singulis idem momentum venatus sum, & conspitante præsertim serie altitudinum præcedentium.

Ad Solarem verò Eclipsin superioris Augusti quod spectat, fuit mihi quoque Cælum infaustum; potissimùm verò sub Medium, ac Finem. Accessit infœlicitas deperditæ schedæ, cui aliquot Phases consignaueram, dum nubes per Initia aliquoties dehiscerent. Memini dumtaxat contigisse Initium, cùm iuuenis pereruditus Ioannes Picardus, & studiosus adolescens Claudius Luillerius, quos vnà cum famulo aucupandæ Solis altitudini præstitueram, ídque, dum ipse intereà in scena vicina specialem machinam moderarer, pronunciassent mox ante altitudinem graduum præcisè 46. sícque horam fuisse decimam cum minutis quatuor, aut perparum ampliùs. Memini quoque cœpisse Eclipsin in parte disci Solaris Borea, cùm inclinatione ad verticalem versus Occasum triginta graduum proximè; & cum Sol momento interluxisset, sub Medium, aut aliquantò priùs, fuisse Eclipsin Digitorum 4. cum besse; ac deficientis limbi Solaris portionem 105. graduum adnotatam fuisse.

An addam verò perscriptum ad me fuisse Gratianopoli à Valesio!, obsetuatum fuisse Auenione Eclipseos Initium Sole alto 52. grad. 25. min. ac proinde hora eius diei XXI. matutinâ 10. min. 25. Finem autem Sole alto 57. gr. 15. min. vel 56. grad. 50. min. hoc est hora vel o. grad. $34\frac{1}{2}$ min. vel o. grad. 41. min. à Meridie.

An perscriptum Dinia meis ab amicis, quibus demandâram, vt meis vsi Organis id, quidquid possent, exsequerentur; obseruasse se Eclipseos Initium Sole alto 33. grad. min. 8. hoc est hora matutina 10. min. 35. Finem verò alto 56. grad. min. $34\frac{1}{2}$ hoc est hora à Meridie o. grad. 40. min. Ac non ampliorem visum fuisse, quàm Digitorum 3. defectum.

An missum fuisse Româ ad Mersennum schedam, qua continetur geminam fuisse obseruationem illeic peractã, altero quidem Obseruatorum attendente ad Horologium Sciotericum, quod est in Palatio Cardinalis Spadæ, altero verò ad simile aliud, quod est in Conuentu Gallorum Minimorum in monte Pincio; ac obseruatum vtrobique fuisse Initinm hora 11. min. $16\frac{1}{2}$ alto aliunde Sole 58. gt. 30. min. in verticali 53. Eclipsin autem petuenisse ad septimam partem Diametri Solis in parteis 24. diuisæ, hoc est ad Digitos $3\frac{1}{2}$.

An denique fuisse perscriptum Dantisco à præclaro Heuelio obseruasse se in ea vrbe, tum Sciotérico, tum ex altitudine Solis, contigisse Initium hora 11. min. 24. Finem hora 1. min. 53. ídque præter Phaseis interiectas complureis; ex quibus aliunde obtinuerit fuisse defectum maximum Digitorum 7. cum dodrante.

Porrò & Eichstadium similibus vsum Stetinæ Pomeraniæ, obsetuasse Initium hora 11. min. 8. Finem hora 1. min. 24. præter Phaseis itidem varias, ex quibus etiam obtinuetit maximum defectum Digitotum $7\frac{1}{2}$.

Et Linnemannum Regiomonti consimilibus etiam vsum, obseruasse primùm defectus sesquidigitum hora 11. min. 48. Digiti verò vltimi $\frac{1}{8}$ partem, superstitem hora 1. min. 55. ídque etiam præter varias Phaseis, ex quibus obtinuerit maximum defectum Digitotum 8. Addenda hæc sanè vt possent cum iis, quæ tu hac de re misisti ad me, compensari.

Vt verò iam demùm de Eclipsi Lunæ, quæ nudius-quartùs conrigit obseruationem meam attexam; vix sanè affulsetat spes intetuidendi aliquid, aut tota die superiore, qua nubes fuerant densissimæ; aut noctis etiam magna parte, qua effusissima est pluuia. Et verò, Deo benè propitio, cœpere nubes sub mediam noctem tum rarescere, tum variè interhiscere; ac res ita se habuit, vt paullò ante horam 4. Cælum fuerit iam plærumque serenum, & serenitas fuerit constans ad vsque quintam cum semisse. Ab hora vsque sesquisecunda conscenderam alteram Turrium quæ ad ingressum *Templi B. Virginis*, cum iisdem adiutoribus, quos circa Eclipsin Solis memoraui; apertas nempe curârat fores optimus Canonicus, Abbásque Campinius, quo etiam fauente fuetant Organa à die superiore in Turrim illata. Editum elegeram locum, vt, si fors ferret, attenderem, num tempore exortus Solis

Solis heinc Sol, inde Luna deficiens ſupra Horizontem exſtarent, attamen fruſtratus ſpe ſum, quoniam apparuit quidem Sol; ſed Luna ob nubes minime comparuit. Ne longum faciam ſeriem ecce, qua obſeruando progreſſus, &c. *Vt in Commentariis.* Breui poſt ſubortæ ab Occaſu nubes Lunam penitùs obtexerunt, neque interuidere ſunt paſſæ, niſi ſemel, idque tranſcurſim, præter hiatulum, cùm viſa eſt recuperaſſe ex luce primaria Digiti proximè dimidium alta adhuc margine ſuperiore 4. proximè gradibus; atque adeò horâ proximè 6. min. 55.

Atque ita quidem ſe obſeruatio habuit. Vides ipſe, qui fieri poſſit, vt duo momenta præcipua 9. propè minutis abſint ab iis, quæ præſcripſeris. Aueo certè ſcire, quid tibi hacce vice contigerit, vt experiri liceat, num ſaltem aliquis defectus coniiciendus ſit in Meridianorum differentiam præſumptam.

Iſthæc vix abſoluo; cùm ecce redduntur à Riantienſi literæ vnà cum Statuæ delineatione, de qua ſum initio loquutus. Itaque illam etiam adiungo, ac lætor fore exinde tibi voluptatem cumulatiorem. Si iuuet te quidpiam teſtari in illum gratitudinis facies profectò erga Virum, qui & te pridem ſuſpicit, & de te bene mereri ſtudet. Vale, Virorum Optime, ac eſto ſuperſtes in Neſtoreos annos. Pariſiis, III. Non. Febr. M. DC. XLVI.

Clariſſimo, Sapientiſſimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiſcanæ Reipublicæ Palæopoleωs Scabino*,

PETRVS GASSENDVS S.

DOnec pluribus ſcribere ad te ſpero, Virorum Humaniſſime, committere interea nolui, vt iuuenis nobilis, ac per-eruditus *N.* hacce occaſione daret literas, quin participem te ſimul facerem meæ qualiſcunque circa Lunæ Eclipſin obſeruationis (nam de Eclipſi quidem Solis dicere aliud nihil poſſum, quàm contigiſſe nobis ipſius Initium die illa Auguſti 21. hora antemeridiana 10. cum minutis proximè 4. & à Borea quidem, cùm inclinatione à verticali in Occaſum in ipſo Solis limbo graduum 30. proximè, ac exſiſtente medio circiter defectu Digitorum 4 $\frac{1}{7}$ defeciſſe ex circumferentia grad. proximè 105. Cætera cum nubes, & caſus præripuit.) Ne verò morer, ecce totam obſeruationis ſeriem, provt ſtatim, ſeu ipſo die Ianuarij 31. cuius manè, ſeu tempore antelucano per-acta fuerat, in Commentarios eam retuli.

Phaſes Lunæ, &c. *Vt in Commentariis.* Iſthæc ſunt, quæ exſcribo raptim, tu inelegantiam paginæ excuſa, ſi quidquid eſt modò, pellegere poſſis. Breui, Deo volente, & plura, & meliùs. Reſaluto viros præclaros, potiſſimùm verò optimum Eichſtadium. Ipſe & Vale, & me amare perge. Pariſiis, III. Non. Feb. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NÆ ego, cùm nuper perſcriberem natum Longa-villæ filium, feceram imprudens, non aduertens ſcilicet te orbitatis tuæ admonitum iri? Næ tu verò iam ſic reſcribis, quaſi exinde occaſionem leuandi dolorem orbitatis acceperis. Tu alius certè longè ab iis, qui ne vllum quidem veſtigium, & quaſi μνημόσυνον pignoris deperditi ferunt, ac rurſus ab iis, qui in vidua domo nulla, niſi triſtia ſigna ſuſtinent; è quorum numero nôſti fuiſſe Herodem illum Atticum, in quem ob mortem filiæ, nihil niſi atratum ferentem, iocatus Sextus Philoſophus, *ecquid napos, domum infers*, inquit ad ancillam, *quos, quòd albi ſint non ſit herus toleraturus.* Habes ea proinde, quæ ſponte mihi in mentem reuocârint, quod de Fabio Maximo à Catone Maiore dictum, dum *multa*, inquit, *in eo Viro præclara cognoui; ſed nihil eſt admirabilius, quàm quomodo ille mortem filij tulit.* Profecto ſi Poſteri nôrint qua animi moderatione hacce in re te geſſeris, erit quamobrem, tuam orbitatem cum ſimili gloria compenſatam putes; neque repútes te minùs fœlicem, dum videris illum quem propter filium ſuperſtitem nemo laudaſſet; ex eo etiamnum commendari, quòd præreptum filium moderatiſſimè tulerit, & laudationem etiam ſcripſerit, *quam*, inquit idem, *cùm legimus, quem Philoſophorum non contemnimus?* Sed de his aliàs. Nunc vix eſt quicquam rerum nouarum, quod ad te ſcribam. Acceſſit ad Aulam Princeps Carinanius ab vno, aut altero die, ſícque poſt diem longiſſimum vxorem denique reuiſit. Monaſterio nihil habetur, niſi quòd Miniſtri Cæſarei deliberant adhuc circa propoſitas à noſtris ineundæ pacis conditiones. An Anglus oblatas à Parlamentariis excepturus ſit, an amandaturus, heinc abſurditas, heinc neceſſitas hærendi anſam meritò faciunt. Obſtitiſſe aiunt Vrangelo, Suecíſque in Palatinatum tendentibus niueis, ne pro votis progrederentur; ſed captam tamen interim ab ipſis arcem *Brucum* vocatam, quæ magni oppidò momenti habeatur. Dicitur Koniſmarkius cogere nouum exercitum, & Torſtenſonus miſiſſe Lipſia Oſnaburgum, ad impetrandum ſtipendia copiis Suecicis per Germaniam fuſis. Nupturam ferunt Sueciæ Reginam Cônſobrino illi, qui diu ſub Torſtenſono militauit. Addúntque Reginam Poloniæ eſſe Hamburgum iam prætergreſſam. Vrgent impensè Haſſiaci Marpurgenſem obſidionem; & Colonienſes à Melandro moleſtiſſimè infeſtantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis v. Feb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ADdi nihil poteſt ad ea, quæ de Fortunæ inconſtantia, vicibúſque rerum improuiſis habes. O te interim humaniſſimum, qui

qui pro immensa bonitate tanto es afflictis solatio! Qui tanta per æquora vectos, tantísque periclis iactatos ea comitate excipis, vt illi non subiisse exsilium, sed commutasse lareis videantur? Qui Genti nostræ eam laudem quæris, vt nulla videri hospitantior possit; donec illi crudeleis terras, ac auarum id littus fugiunt, in quo, vt Palinurum, sic ipsos fata infanda excepissent,

Et gens crudelis madida cum veste grauatos
Prensantésque vncis manibus capita aspera montis
Ferro inuasisset.

Quod verò perscribis eos viros æquissimè, fortissiméque istam fortunæ iniquitatem, atque acerbitatem ferre, id tantò mihi fit minùs dubium, quantò sum mihi semper visus agnoscere in Cardinali (nam germanus quidem haud perinde notus) singularem adeò virtutem, vt facilè capiam vigere in ipso & constantiam mentis inuictam, & animi robur infractum. Heic sanè est, vbi Sapientia vireis suas explicans, quanti sit in vita momenti declarat, quæ & studiosorum sui fida comes, nunquam ipsos deserit, sed per Caucasos, Syrteisque sectatur, simúlque emergit atque enatat, & despondere nunquam sinens, illud identidem inclamat; *Nunc animis opus, ô Socij, nunc pectore firmo.* Sed quónam euado? Rerum nouarum nihil penè est, quod vt nôris, valde interfit. Nondum mouere Sueci castra, sed prope Egram semper consistunt. Cepere Hassiaci denique Marpurgum. Monasterij quæ tria sunt Imperialia collegia eò solùm vergunt, vt nostrorum postulata temperent, dum Cæsarei instant, vt deliberetur quidpiam-ne, & quatenus sit ex postulatis concedendum. Aiunt Hispanos eas Hollandis offerre pacis conditiones, vt permitum sit, nisi admittantur. Angli res peius semper habent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Adegere me denique Amici, vt Hugonem in ius vocarem, qui ipse in se dicere ius noluerat, ac arbitrio etiam bonorum, imò optimorum Virorum de quibus ante aliquot menseis quidpiam ad te scripsi, stare recusârat. Qua fide vir sit, vel ex eo nosces, quòd dicere adactus, Sacramento adhibito, quam mihi summam promiserit, se non meminisse, iurârit, dicam, an peierârit: itaque in eo iam sum, vt inchoata scripto probatione nixus impetrem licentiam adhibendi testeis omni exceptione maiores, quorum sit memoria tenacior. Id disceptandum hodierna luce apud Palatij Magistros Libellorum Supplicum fuerat; verùm ille tergiuersatus vadimonium desertum fecit. Perscribo hæc porrò, vt tibi insinuem quid me rerum hodie occupatum habuerit, feceritque, vt vix supersit paucis versibus conscribendis tempus. Quanquam & vix est aliquid rerum nouarum, quod ad te scribam; nisi quòd Strada præfestinanter, înexspectatóque discessit in Hollandiam, vt nescio quid rei inter Ordines, Principémque Auraïcum Regio interuentu componat. Negotium de pace perinde, ac nuper. Consistunt semper Cæsarei, Suecíque in Bohemia; aiunt tamen omnia ad prælium breui committendum esse comparata. Angli res semper afflictiores. Cepere recens Parlamentarij heinc Darmuthum, illeinc Cestriam; ac in eo iam sunt, vt Vorcestriam capiant. Id si fiat, vix ipsi duæ, tres-ve vrbes supererunt, ac ipsas inter Nouarkia, quæ eminùs etiam penè obsidetur. Scribit, rescribítque, ac nullas non offert Princeps infœlix conditiones; verùm surdis canit, & cum iis agit, qui sic in se summam rerum transtulerunt, vt illam aut exuere, aut cum eo partiri velle non videantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Pergit Hugo tergiuersari, ac eiusmodi nectit moras, vt nescius in quam longam diem valeat negotium protrahere, doleam, quòd interim tantumdem meum versum te reditum moretur. Quàm vehementi enim me putas tui reuisendi ardore flagrare, vel ex eo, quòd ipse pro tua bonitate teneri te tanto mei desiderio testaris. Enitar profectò quantâ maximâ licebit diligentiâ ab hacce lite me expedire; ac vtinam mihi aliunde faciendi satis optimo Campinio facultas adfuisset; neque enim ex me, quantum reor, amici vnquam extorsissent, vt ob conceptam erga virum indignationem intenderem ipsam. Mensis est, ex quo ad te scripsi nihil habere Aulam recentius Barberinorum in Prouinciam appulsu; nunc recentius nihil, quod sciam, ipso Cardinalis Francisci accessu ad hanc Vrbem habet. Hesterna nempe die aduentauit, exceptúsque ad Carentonem fuit à Cardinalibus Lugdunensi, Mazarino, & Prælatorũ, Virorúmque Aulicorum insigni turba. Nõ rediit cum illo germanus Cardinalis Antonius; sed eum perrexisse in Prouinciam aiunt. Disseminatus rumor est de commisso in Bohemia prælio, quo profligati Cæsarei, Bauaríque à Suecis fuerint; verùm is ratus nondum habetur. Hassiaci capto Marpurgo, circumvicina quæque expugnant. Admisit Magdeburgum Suecicum præsidium. Excipienda Dantisci fuit Regina Poloniæ ante duodecim aut quindecim dies. Pacis negotium haud secus, quàm nuper. Angli res nihilo saniores. Post occupatam Cestriam, etiam Nouarkia cominùs obsessa. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Vrgeri se præsentiens Hugo, assensit tandem vt lis arbitris dirimenda permitteretur. Perstiti ipse in designandis Coadiutore Parisino, & Sagiensi Episcopo; ille delegit Arelatensem, & Xantonensem Præsules, adfuturúsque est Tolosanus, à quo negotij series cuius ipse fuit pars magna, narretur. Cùm proximis diebus coïturi sint, comparo me, vt pari mente faustum, infaustúmque exitum opperiar, nimirùm si fortè

cecidero

cecidero causâ, lucro non exiguo iam nunc deputo, quod mihi curarum immune reſtituetur tempus. Sin verò temperantibus, vt fere mos eſt, iura Arbitris (tametſi in eo ſemper ſum, vt totum, aut nihil, ſummo iure adi udicent) aliquid fiat reliquum, tum ipſe mihi inſuſurrabo, id quod in ore eſt omnium, *multum eum lucrari, qui à lite diſcedit.* Rumor eſt, ſed neſcio quàm verus, mandaſſe Hiſpanum Miniſtris Monaſterij degentibus, vt mero Reginæ arbitratui conditiones pacis committant. Id, ſi verum ſit, timeo Danaos. Quid enim, ſi ille contendat aut Reginam, Aulámque noſtram vocare in inuidiam. Si præoptare bellum pergat, reclamantibus populis, & Turca, quem ille prætexit, inſtante, aut terere eundo, ac redeundo moras; obſtaréque, ne miles noſter nimis properè ex hibernis prodeat? Mouere Sueci Bohemica caſtra; quorſum tamen nondum innotuit. Rediturus breui Tuillerius, deducturus eſt milites, qui iam in Dania nomen dedere. Ex Anglia ſcribunt Farfaxium, relicta parte exercitus obſidentis Eceſtriam, occurriſſe Principi VValliæ deducenti ſuppetias, ac ipſum ita profligaſſe, vt ægrè ſoſpes cum quingentis equitibus euaſerit. Cùm ea vrbs proinde capienda mox ſit, & aliunde Nouarkia deditionem iam meditetur; vix ſunt aliæ præter Vorceſtria, & Oxonium ſuperfuturæ. Ac ipſe quidem Rex ſcriptitare, nihílque non offerre pergit; ſed conamine ſemper irrito. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Eid. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Feſtinat iterum ad te Capellanus noſter exemplum conditæ à ſe recens Odes, ratus te pro ea comitate, qua cætera ſoles, illud excepturum, ac venerationem ſummam, qua te colit, atque reueretur, non improbaturum. Nondum conuenere Prælati, quos Arbitros delegimus, ſed diem nihilominùs quo rem diſceptent, iam condixerunt. Expetiit meus ille Arnulphus Draguinianenſis, quem dudum nôſti, commendari tibi ab optimo Campinio, rogatu meo, neſcio quid rerum; Tu ſic factum intelliges, quaſi non potuerim id viro negare, cui præter ius affinitatis, etiam officia, meritáque non ſanè parua me obſtringunt. Quod ſupereſt enim, ſi quid fortè ſit, quod aut importunum videatur, aut ne accommodes aurem obſtet; ſcito id à me eſſe recantatum. Rerum nouarum nihil penè habeo; nam inter Suecos, Cæſareóſque nihil quod memoratu dignum videri poſſit, actum noui. Negotium de pace quantum agitur quidem in propatulo, ſe perinde habet; ſed aiunt tamen arcana quædam colloquia intercedere, ex quibus ſit breui aliquid ſperandum. Rediere in Hollandiam duo ex Oratoribus Monaſterium deſtinatis, vt ipſimet Ordinibus conditiones ab Hiſpanis oblatas ediſſerant coram. Menſis eſt ex quo Regina Poloniæ excepta Dantiſci magnificè eſt; at Rex interim VVarſouiæ ægrotat: neque quouſque conualuerit, illa exceſſura Dantiſco putatur. Angli res ſemper afflictiores, & quod caſum eius deploras, humanitate tua eſt dignum. Quod Guiſius Eques retulit de apparatu Turcico, à nemine ambigitur; vtinam Deus omen auertat, & Chriſtiani nominis oſor incidat in laqueum, quem parat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Perſcripſi nuper Arbitros proximo die conuenturos; at cùm in locum conuenerint, non conuenere tamen in ſententiam. Nam abs me quidem deſignati id totum deberi, quod promiſſum fuerat, ſenſerunt, quatenus Hugoni emolumentorum ob depulſionem nihil deperiit; deſignati verò ab ipſo deberi nihil defenderunt ob redditum Chirographum ipſo tempore depulſionis. Et reclamabant quidem iura ſtatuentia poſſe id repeti, quod errore facti relaxatum foret; ſed illi nempe in eo hæſerunt, vt affectanti quidpiam remitti Hugoni gratificarentur, & meos ad aliquam ſpeciem temperamenti inducerent. Ac noluere quidem mei inconſulto me quidpiam de ſumma relaxare; ego verò, qui adeò inuitus, ac tantas poſt moras intenderam litem, dimidium potiùs amittere, quàm inſtaurare litem malui; ſícque aſſenſi vt perſolutis quatuor librarum millibus, finis ipſi imponeretur. Id cùm fuerit ſatis, vt me ære alieno liberarem, præſtabilius duxi reſidui iacturâ tranquillitatem redimere, quàm euadere ditior miſero bonarum horarum impendio. Quin-etiam id ſum conſequutus, vt liceat ad te regredi quam-primum cœptis Lectionibus in Regio Collegio impoſuero finem. Rerum nouarum quid memorem? nam & iam adhuc nihil ſunt moliti qui Sueci in Turingia ſunt, neque qui Cæſarei, Bauaríque prope Noribergam verſantur. Apparari in Suecia ferunt ſuppetias oppidò inſigneis, quæ in Germaniam breui traiiciant. Dicitur Regina Poloniæ, tametſi Rex nondum conualuerit, diſceſſiſſe ad ipſum Dantiſco VVarſouiam. Obſtant ij, quorum intereſt, vt iura Imperij illibata remaneant; ne alia ad nos transferantur, quàm quæ ad treis Epiſcopatus, & Mediouicum, Pinarolámque attinent; nam ne alioquin ipſa Alſatia nobis cedat, ſummè repugnant. Memorant Anglum, vt aliquas ab Hibernis copias obtineat, indulgere ipſis quidquid denique Priuilegiorum expetunt, & ad Religionem maximè quod ſpectat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, X. Kal. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Vix iam demùm ſub veſperam in Muſæum redux, calamum arripio, vt proxima Feſta fauſta apprecer; nempe demere de ſolidò die ne partem quidem minimam propter officia pietatis licuit. Non erit proinde cur à me exſpectes rerum nouarum aliquid; quandoquidem nec rogitare, nec audire quicquam vacauit; & ſi quid mihi aliud agenti aureis

aureis fortassis perculit, id paucis attingo ad nostrum Campinium, qui sit omnia tecum communicaturus. Cætera inter, quod insinuo de proposito inter Regem nostrum, Puellámque Hispaniæ Infantem coniugio, concedendóque in dotem Belgio, comprobat id ipsum, quod præclarè ais, fallacem Gentem, dum omnia offert, nihil donare, ac interim suspiciones iniicere, quibus exturbet Confœderatos. Profectò enim, ex quo Strada significauit rem Batauis; mirum quàm illi alienata à nobis mente euaserint; quámque cogitare seriò cœperint de componendis cum Hispano rebus. Quod de futuris Comitiis innuis, tuæ prouidentiæ est congruum, & maximè quidem, cùm non sit hærendum, quin abundè prospexeris, vt commoda ex iis speranda, sic timenda incommoda, quæ sæpe ex communicatis coëuntium Ordinum, factionúmque consiliis, sequuntur. Hæc dum scribo, nouus Cælator, quo peritiorem neminem similitudini exprimendæ noui, attulit ad me specimen eius Iconis, quam expressit ex prototypo Monsteriano; videtur id mihi non omninò malè, transmittóque ipsum, vt interim habeas, habiturus plura, vbi procurâro, vt exactis Festis plura excudantur. Vtinam res tibi non ingrata sit; cui facere gratam fuit maximè cordi. Vale, ô DECVS PRINCIPVM. Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, III. Kalend. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVa bonitate, quod te rogâram de Arnulpho exceperis, Neuræus mihi significauit. Perscripsit nempe te incunctanter quidquid id esset, factum iussisse; ac misisse etiam Stipatorum vnum, qui & placitum renunciaret, &, si quid opus prætereà foret, tuo nomine exsequeretur. O meam licentiam erga te nimiam! ô tuam erga me nimiam indulgentiam! Cùm me inualetudo leuis per hosce dies habuerit, non vacauit quos Iconismos fueram pollicitus procurare. Ipsos proxima occasione, Numine fauente, accipies. Rerum nouarum id non postremum, quod VValliæ Princeps, cùm à Farfaxio versus Cornubiense adigeretur promontorium, subduxerit se, & in Aremoricam migrârit. Dicitur & Rex eius Parens migraturus fuisse in Hiberniam; sed tutum-ne iter illi fuerit, quà terra, quà mari meritò hæretur. Verti aliunde in dubium video, futuri-ne Hollandi sint in suo nobiscum fœdere constantes; adeò prætexunt varia, libellis etiam editis, vt pacem cum Hispano ineuntes, iure nuncium remittere initæ nobiscum Societati videantur. Procedit interim vtcunque Monasteriense negotium, aiúntque Cæsareos in id consensisse vt Electoratus restituatur Palatino Principi, sed ea conditione, vt Octauus sit, & donec ipsi superior quoque Palatinatus restituatur, persoluantur Bauaro centies tricies centena millia. Germanici exercitus nihil adhuc mouisse narrantur. Memorant Reginam Poloniæ peruenisse tandem VVarsouiam, ac futurum fuisse, vt circiter medium superioris mensis nuptiæ agerentur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid. Non. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn fuit profectò sine fœnore illa Epistolij iactura, quando tu ipsam postmodum adeò solidè compensasti. Certè & ipse Capellanus se verbis tam bonis prægrauatum conqueritur; & ad me quod spectat, quæ tibi idonea reponere valeam, non suppetunt verba. Cùm non sit meus reditus tanti, vt tibi cordi esse mereatur, est mihi tamen conspectu tuo desideratissimo frui tanti, vt pauci qui supersunt menses euasuri sint annis prolixiores. Habebis heic quos Iconismos recepi nuper transmittendos. Censui autem ex iis texendum satis insignem fasciculum, vt sit vnde valeas, si libuerit, quam-plurimis gratificari. Noueris aliunde haud-dubiè Aurelianum Ducem cum Cardinale Mazarino concessisse diebus nuperis Liancurium, & Gassionem eòdem conuenisse è Flandria, ad deliberandum quid mox facto opus. Pergens Turennius interim ad exercitum in Germaniam, transiuit Nanceio, & Metis, scribítque Luillerius eius equitatum per Regionem illam in hibernis delictum ex lectissimis cohortibus nonaginta constare. Monasterij nihil aliud nobis offerri ab Hispanis aiunt, quàm Damvillerium, Bapalmam, Hedinum, & nescio quem prætereà alium non minoris momenti locum. Nondum planè constat Valliæ Principem in Aremoricam transiisse; tametsi ex ea Insula, in quam se Farfaxij metu recepit, transiturus speretur. Non transiit quoque Rex in Hiberniam; sed continuit sese Oxonij, penè iam inermis, ac potissimùm à profligatis recens tribus hominum millibus, qui ad ipsum deducebantur, quibúsque excipiendis ipse frustrà cum alio filio Eboracensi Principe, ac Palatinis, Oxonio excessit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eidib. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn esto aliis, OPTIME PRINCEPS, at mihi certè, meísque es Cæsar; dum quod ab illo in Imperio, abs te in Prouincia præstatur. Tenetur sanè meus ille ad dicendum tibi Panegyricum; at nisi satis eloquio valeat, affatu tamen satis pollet, vt & pro accepto abs te beneficio sentiat se obstrictissimum, &, si quid aut tu illum iubeas, aut ipse tibi quomodocunque placiturum prouideat, sit tibi omni obsequio gratitudinem testaturus. Ego verò, ad me quod spectat, quidquid mei ergò in eum contulisti, sic volo receptum in me, vt abs me deberi solidum profitear; ac patiar ex me olim repetas, si quid in illo desideretur. De rebus nouis nihil est constantius, quàm quod tota Aula breui discessura in ipsa Flandriæ confinia sit; neque, vt speratur quidem, sine fructu. Monasterij nouæ semper difficultates suboriuntur; scribunt tamen spem

ſpem eſſe magnam, vt pax anno ſaltem ruente ineatur. Hiemant adhuc Sueci; ſed ad Cæſarem interim ſcripſit Bauarus propriis ſe copiis indigere, vt illas opponat Turenio, cuius aiunt exercitum ex ſexdecim militum millibus conſtare. Perhibent verò conſtiturum aliunde Haſſiacum ex duodecim millibus;ſed accedente nempe Koniſmarkio, qui iam ad ipſos properat;vt pote prorſus compoſitis inter Saxones, Sueeóſque negotiis. Ex Anglia ſcribunt Parlamentarios inuitaſſe Principem VValliæ, vt in ſuam ipſorum fidem ſeſe dedat; fore videlicet, vt omnia pro conditione experiatur; ac dicitur ſimul à Parente iuſſus, vt diſcedat potiùs maturè in Franciam. Ipſe interim Rex ad Parlamentarios velle ſe Londunum accedere ſcripſit, non iam ampliùs vt paciſcatur de pacis conditionibus, ſed vt eas, quas ipſi præſcripſerint, ſubeat. Reſponſum autem tulit, ſi priùs accedat, quàm oblatis ſubſcripſerit, coniectum iri totum ipſius comitatum in carcerem; ac prouiſum ſimul iri, ne quiſquam, qui ſit Parlamento ſuſpectus,ad eum admittatur. Non addo Reginam Poloniæ fuiſſe exceptam VVarſouiæ,& celebratas Nuptias ὑπὸ τὰς ἀρχὰς menſis ſuperioris. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XII. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

TOt, támque bona ſunt illa verba, quibus dignaris, OPTIME PRINCEPS, commendare curam valetudinis, vt ad imme- ſas, quas debeo gratias nihil aliud poſſim addere, quàm id, quod concipio pro tuæ conſtantia, perfectionéque ardentiſſimum votum. Ad meam certè quod attinet, vix eſt, quod illam magni habeam, niſi quia ſpes eſt, vt ſit ad præſtandum tibi obſequium comparata futura. Eſt ſemper Aula heinc diſceſſura ſub hebdomadis inſequentis finem. Rumor videtur ſatis conſtans de iam inita cum Cæſare pace; ſed is nempe eo argumento, quantum opinor, nititur, quod diſceſſurus Cæſar Presburgum ad Comitia Hungarica, mandauit Miniſtris Monaſterij degentibus, vt eas offerrent conditiones, quæ viderentur non poſſe nobis, Sueciſque eſſe non acceptæ.Quas illi proinde offerunt iam, eæ ſunt, vt Briſacum nobis, itémque Alſatia, ac Diœceſes totæ trium Epiſcopatuum cedant. Ipſis autem Suecis cedat Pomerania, illáque adeò altera maris Balthici expetita ora. Sunt interim adhuc Sueci in hibernis; vtcunque Bauarus dicatur ſuas ſeduxiſſe copias Turennij metu, vt nuper ſcribebam. Patitur Anglus penè extrema, quoniam & exciſus illi equitatus, qui Oxonij ſupererat; & perhibentur Parlamentarij ipſum eminùs ſtatim obſeſſuri. Plura ſcribere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

Per-erudito, ac per-amico Viro, SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod epiſtolium ad me Caleto, vela mox facturus dediſti,accepi. Nihil opus fuit excuſare, quod vale coram non dixeris; nam præclarus noſter Martellus ſat declarauit quàm improuiſa diſcedendi occaſio fuerit; & quàm requiſieris me tamen; vtcunque non adfuerim domi. Quod addis autem potuiſſe te ante diſceſſum extorquere ab eximio illo Hobbæo id exemplum libri de Ciue, cui ipſe manu propria marginaleis notas appoſuit, vt cum iſthûc, vbi te voueo incolumem,perueneris, edi iteratò procures;id ſummoperè delectauit. Videlicet tam pauca fuere excuſa libri Exemplaria, vt illa ſui ſitim potiùs fecerint, quàm expleuerint. Siquidem innumeros video, qui librum ardenter, ſed fruſtrà requirant,& liber certè eſt non vulgaris,dignúſque, qui omnium qui altiora ſapiunt, manibus teratur; neque, ſi illa ſepoſuero,quæ Religionem, in qua ſumus ἑτερόδοξοι, attinent, Scriptorem agnoſco, qui hoc argumentum ſcrutetur quàm ille profundiùs. Vtinam verò cætera etiam, quæ ille verſauit, perinde extorſiſſes? quippe & ex ipſis in lucem prolatis ſummè beaſſes nationem totam Philoſophantium ſolidè; cùm ego quidem neminem nôrim, qui ſit inter philoſophandum magis à præiudiciis liber; quique penitiùs quidquid rerum ediſſeruerit introſpiciat. Enim-verò tu Virum ſatis nôſti, fruſtráque foret, ſi quid prætereà in commendationem eius adderem. Vale,& Amicos optimos ſaluta, imprimiſque Curcellium, Hereeboordum, Bornium, & alios. Patiſiis, IV. Kal. Maij. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

GRatum fuiſſe tibi, quem ad te tranſmiſi Iconum faſciculum, argumentum eſt bonitatis tuæ. Quod verò meam ſingularem erga te obſeruantiam etiam amicitiæ nomine commendas, id affectus eſt erga me immenſi, iam enim ſæpius dicendum fuit,te in amore erga me teſtando non tenere modum.Cùm neque fas ſit admonere,vt tibi ipſi temperes; neque, ſi quicquam ſtudioſè velis, ire aduerſum liceat. Quod ſupereſt, Deum veneror, vt me faciat hac ſaltem tanta beneuolentia non indignum. De rebus nouis, prorogatus Aulæ diſceſſus iterùm eſt in hebdomadem inſequentem; fertúrque quin-etiam, alteram Aurelianus exſpectaturus. Nôris autem iam, vt opinor, Andegauum ac vnà Condæum, itémque Cancellarium in Ciuitate remanſuros. Conſtans ſemper rumor de pace cum Imperatore ineunda;

ineunda; tametsi ille præscribens modum oblatis conditionibus, deposcit, vt Regiones illæ deficiente Borbonia Stirpe in statum redeant pristinum, ac possideantur Regio iure, non vt Germaniæ Circuli, ob ius ad Diætas Imperialeis. Vrget porrò interea Imperatorem Bauarus, de pace alioquin acturus priuatim, ac Regem etiam postulaturus Tutorem filij honorarium, veritus scilicet, ne Cæsar vendicans sibi tutelæ ius, bona pupilli faciat sua, ac mobilia potissimum, in quibus esse dicitur auri, argentíque vis ingens. Tenetur Rex Angliæ Oxonij conclusus, & cùm Eccestriâ iam deditâ Farfaxius eò properet, vides quid illi supersit spei. Parlamentarij, dum seditionem in Ciuitate metuunt, edicunt velle se nihil aliud, quàm Monarchiam constabilire; ac illam quidem temperatiorem, sed & florentiorem simul reddere. VValliæ Princeps se in Iarsæam Aremoniæ Insulam recepit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

TAmetsi non prorsus pacatam Arelaten reliqueris, abunde est tamen quod non valdè commotam. Fieri videlicet non potest, quin in tanta illa studiorum, animorúmque varietate non sit semper variarum partium, seu agitationis intestinæ quidpiam superstes: sed, vt mare nunquam est adeò tranquillum, quin aliqua semper agitatiuncula tentetur, & tranquillum tamen non desinit dici, donec insignes fluctus non sunt, quibus susque deque vertatur; ita nec ciuitatis status non quietus censendus est, donec factionum motus non sunt, qui sursum deorsum omnia conturbent. Ex quo fit profectò, vt tu nihilo sis minùs Neptunus habendus, quàm ille æquoreus, qui nunquam sic placat tumida æquora, quin aliqua semper subagitatione affecta relinquat. Quod mones de Classis discessu, facit vt & ego bene apprecer, & votum addam, ne ex accidenti Turcæ negotiis heinc consulatur. Discessere heinc denique Rex, Reginàque nudius-quartùs, & Cardinalis nudius-tertiùs, excipiendi à Condæo Cantillij, indéque post vnum, alterum-ve diem digressuri Compendium. Dicitur negotium de pace in dies promoueri. Aiunt siquidem & Imperatorem remissurum esse conditiones appositas, & Hispanum offerre adhuc heinc Russilionem, & Rosæ portum, inde Grauelingam, & Theonis-villam. Feruntur Sueci reliquisse hiberna, ac Vrangelum vnà cum Hassiacis pergere obsessum Vrbem ad Visurgim. Nondum mouisse tamen Cæsarei, Bauaríque ideò dicuntur, quòd nosse priùs peruelint quid rerum meditetur, moliatúrque Turennius. Maiores adhuc Angli angustiæ; futuræ omninò breui maximæ, nisi insignis quispiam metus, aut seditionis in Ciuitate, aut defectionis in Scotia, Scotorúmque exercitu frangat animos Parlamentariorum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Eid. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

SVspecta habere, quæ circumferuntur de pace cum Cæsare, etiam prætermisso Hispano, ineunda, sagacitatis sanè est tuæ. Inandiisti porrò deinceps Hispanum etiam obtulisse conditiones non prorsùs incongruas. Quid, si ex eius sententia fuit, quòd Cæsar fuerit se absque ipso pacem initurum, quasi minitatus? Videlicet cùm rerum suarum necessitate eò adigatur, vt ipse quoque in eam consentiat, id prouidisse maximè potest, vt quam gloriosam minimè licet, saltem non indecoram obtineat? An-non verò talem obtineat, si prætexere valeat maluisse se redimere pacem iniquissimis conditionibus, quàm non maturè saluum facere quidquid virium posset, quod vt tremendo illi nominis Christiani hosti opponeret; ac tum maximè, cùm aliunde ab illo consanguineo desereretur, à quo iure nihil non opis exspectare debuerat. Vtcunque sit, rumor ille semper constat, & literæ Monasterienses, quas legere recenteis licuit, facere spem pacis non exiguam pergunt. Discessura Aula Compendio insequente hebdomade; ac statim à Festis exactis Ambianum versus perhibetur. Aiunt Suecos iam obsidere Hoxteram, & Imperialeis castra mouisse, peruenisséque prope Marpurgum. Noriburgenses literæ postulasse ferunt Turcam à Ragotzkio, vt commeatum liberum præbeat Tartaris ad se accessuris. Quas ex Anglia habemus, variæ sunt; cúmque consentiant omnes Regem habitu seruili exiisse Oxonio, sunt quæ perhibeant agnitum, captúmque à Parlamentariis; sunt quæ hac de re nihil prorsus habeant. Quid id sit rei, breui constabit. O caliginem interim, atque inconstantiam rerum humanarum! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XV. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn debuit sanè æuum nostrum suis carere prodigiis, tametsi ea sunt, quæ vt rectè ais, *Posteri vix sunt credituri.* Quippe nihil habent Antiquitatis monumenta admirabilius, quàm quod olim in temporum nostrorum Historia legetur. Succisam tam breui Anstriacam potentiam, toti non Europæ dumtaxat, verùm etiam Orbi formidabilem. Regem Angliæ adeò florentem Regno spoliatum, eóque redactum, vt quò sese tutò recipiat, non habeat, Lusitanum dispendio tanto Monarchiæ Hispanicæ, tot iam annos nobile Regnum, quasi abs parente traditum, tueri. Galliam nostram Rege, & Cardinali exstinctis, ac Pupillo tot inter hosteis imminenteis superstite, non modò non fuisse prostratam, sed victricem quoque, & expugnatricem effectam. Tot insuper, tantáque alia his contigisse temporibus, vt visa fuissent non iniuriâ haberi posse in fabulis, si quis euentura nobis prædixisset. Quid vesper adhuc serus vehat, nemo facilè dixerit; sed coniicere tamen licet nondum esse factum euentis insignibus finem. Spes illa pacis, quæ fuerat feruida adeò, iam elanguescit.

elanguescit. Futurum fuit, vt hisce diebus irrumperet Enguenius in Flandriam. Aurelianus hoc demum die discessurus ex Vrbe fuit. Hollandi sub medium mensis insequentis grande aliquid aggressuri sunt. Hoxteta ad Visurgim à Suecis iam capta. Peruenit Anglus incolumis ad Scotorum exercitum. Scripsere hi ad Parlamentum, quid facto opus videretur. Rescriptum, vt Regem in carcerem conicerent. Quid actum deinceps, hactenus nescitur. Literas habeo à tuo Roxolano, quibus enixè rogat me, vt discedendi veniam à tua impetrem bonitate. Ego officium hac in re meum superuacaneum existimo; quando ea est humanitas tua, vt si ipsemet à te postulet, tu sis cum ipso illicò, vt cum homine libero acturus. Mirum, quantum ille commendet quem expetitur abs te affectum; & cùm aliunde non explicet quanam abeundi causâ moueatur; ipse eam inquisitam nolo. Quæso solùm te, vt condones, si quicquam fortè egerit imprudens (vir alioquin minimè malus) quanquam neque id opus est; cùm tu tanta naturæ sponte ad benignitatem propendeas. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

Per-erudito Iuueni IOANNI VGEVINIO ROXOLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

SCribo, quod tuorum est votorum ad Illustrissimum Principem, speróque futurum, vt tibi, qua eximia est bonitate, annuat. Quantum doleam animum tuum amaro hoc affici sensu, explicare sanè non possum. Vertat Deus omnia in melius, conditionémque sic fortunet, vt quam virtus tua meretur, tranquillitatem consequaris. Ad me quod spectat, is semper sum, cui nihil sit gratius, quàm aliquo te pro modulo virium demereri obsequio. Talem me semper experiere. Vale. Parisiis, VIII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

QVod ad te nupera occasione non rescripserim, inualetudo fecit. Nunc pauca rescribo, quòd illa emendatior quidem, sed perseueret adhuc tamen. Vsurpo autem calamum dumtaxat, vt insinuem die ab hinc quarto discessurum ad te, quem abs me voluisti Eleemosynarium. Is alius est quidem ab eo, de quò ad Neuræum nuper scripseram; sed facta est haud-dubiè commutatio in melius; nullúsque hæreo, quin, Deo propitio, res cedat tibi oblectamento. Viri doteis descripsi mox literis ad Neuræum datis. Addo heic solùm me sic habere, reperiri vix posse alium, qui magis deceat tuam tam illustrem, támque plenam pietatis Domum. Deum veneror, vt rem experiare, qualem sperandam facio, qualémque prior ipse in spe, votóque, & affectu habeo. Nihil enim vnquam erit iucundius, quàm præstare obsequium, quod possit tibi esse acceptum. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Parisiis, VI. Eid. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

EN discedit ad te Desnosius hoc ipso, quem præscripsi die. Tu illum sic excipies, vt qui sese totum deuouerit tuo famulatui. Hisce versibus cum nihil aliud velim, ipsos nempe do illi solùm, vt tui adeundi occasionem faciam. Precor Deum ter-Maximum, vt téque, & totam Familiam Illustrissimam incolumem seruet. Vale itaque, DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, prid. Eid. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

PErseuerat inualetudo; tametsi videtur in dies, Deo propitio, decrescere. Heinc neque multa, neque de multis. Precor solùm Diuinum Numen, vt tuam illam lustrationem oræ Maritimæ fortunet. Quidquid rerum nouarum est, & quod spectat potissimùm ad Aulæ regressum ex aliis accipies. Concludam heic solùm quam schedam nactus sum de rebus externis. Discessit ad te ante dies treis Desnosius Eleemosynarius. Futurum confido, vt omninò placeat, defert Epistolium abs me, cuius occasione conuenire te possit. Numeraui illi in viaticum centum libras Turonicas; quas hâc transiens heri *Prud-homius* se nomine tuo redditurum recepit. Tu Vale semper quam-optimè; DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, XVII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

COnualesco lentè; sed, iuuante Deo, conualesco tamen. Scilicet tussis inueterata, partim febri fuit deminuta, partim leniri sensim pergit, pulmóque cui timueram, euadit in dies liberior. Victitabam parcè, vt nôsti; at nunc parciùs adhuc viuendum assumpsi; neque id planè absque successu. Nempe hac ratione non fouetur ampliùs, sed sensim potiùs absumitur superfluus ille, qui vexauit humor. Quæsiui ipse mihi hoc remedium; spésque est fore, vt non pœniteat ipsum omnibus Medicorum, qui etiam sunt mihi amicissimi præhabuisse consiliis. Apprecor tibi semper valetudinem vt vegetam, ita constantem. Futurum spero, vt cùm ad te hoc Epistolium perueniet, accesserit iam quem Eleemosynarium exspectas. Stetit promissis *Prudhomius*, misit scilicet nudius-quintùs libras illas Turonicas centum. Discessit nudius-tertiùs ex Vrbe Consobrina tua Longauillæ Vxor Colomesium, concessura inde Monasterium proximo die. Multus semper sermo habetur

habetur de pace cum Cæsare inita, sed quid id sit rei Superi ipsi nórunt. Coituræ mox dicuntur Turennianæ copiæ cum Hassiacis, Suecicísque in superiorem Hassiam; neque procul illeinc Cæsareæ, Bauaricæque adfuturæ. Inaudieris obsessum in Flandria à nostris Cortereacum; ac spem esse, vt, hostibus licet quam-proximè instantibus, paucos intra dies capiatur. Hollandi nihil adhuc mouerunt, quod quidem acceperimus. Detinetur semper à Scotis Nouocastri Rex Angliæ; ac, vt exarmari priùs iusserat in Scotorum gratiam Monrossium, ita iam mandauit Præfecto Oxonij vt Parlamentariis Ciuitatem dedat. Parlamentarij interim ipsi nouas agitant conditiones, quibus Rex debear subscribere. An is sit finis ciuilis belli Regioni futurus, incertum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Non scripsi nuper, OPTIME PRINCEPS, quòd à superiore scriptione aliquantò peius habuissem. Nunc, Deo propitio, præclariùs valeo, ac sentio, agnoscóque me fieri in dies roboratiorem. Hoc scire te duntaxat volui, ne vt me haberem nescires, atque idcircò anxius pro tuo in me affectu hæreres. Nam Aulam quidem post triduum discessuram Fontem-Bellaqueum, expugnatum in Flandria Cortereacum, coëuntes Dordracum Hollandos, VValliæ Principem mox hûc aduenturum; Parentem eius æquè à Scotis, ac Parlamentariis ad subscribendum conditionibus, quas ipsi præscribunt vrgeri; & quidquid prætereà rerum nouarum est, abundè ex aliis accipies. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Summè delectat, OPTIME PRINCEPS, rediisse in Vrbem te prospera valetudine. Vtinam fruaris deinceps eadem constanter. Plurimum haud-dubiè tolerandum fuit in tua illa lustratione sollicitudinis, ac laboris; maximéque in maturanda illa Classis instauratione, quam fieri expedirè operæ-pretium fuit. Verùm tu, quæ negotia sunt Regia, publicáque adeò curas alacriter, vt dum iis incumbis, nihil molestiarum, quæ nón possint hac tempestate non maximæ esse, sentire videaris. Ad meam quod spectat valetudinem, ea lentè quidem, sed semper tamen recuperatur. Domo nondum exeo, nisi Sacri causâ; sed spes est tamen, vt possim breui etiam longiùs concedere. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Discessit Aula proximis diebus, vt præmonueram, Fontem-Bellaqueum. Accessit quidem ad Matrem suam, sed non ad Aulam VValliæ Princeps, Rex eius Parens constat semper quasi inter saxum, & sacrum, Oxonij deditio iam facta. Non discessit adhuc exercitus noster Cortereaco, cui interim communiendo insudat. Dicuntur Hollandi cepisse iam vnum, alterum-ve munimentum ad Scaldin prope Antvverpiam. In Germania nihil audio ab exercitibus patratum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Non sum profectò tanti, vt quæ mea interdum est dubia valetudo, mouere te debeat. Quare & tantò obstrictior sum, quantò sum tuæ huius tantæ sollicitudinis immerentior. Potes porrò iam esse de meo statu, Deo benè propitio, propemodùm securus. Quippe iam ferè ex integro recuperatæ mihi vires; nisi quod vox nondum planè libera; tametsi & ipsa fit sensim vt clarior, ita continuatior. Lætor admodum non frustratum me spe illa, quam conceperam de Eleemosynario tibi placituro. Profectò verò quæ bona verba habere de illo dignaris, eiusmodi sunt, vt vel ipsa sola esse satis valeant illi exstimulando ad omnem virtutem. Delectat etiam, quæ de optimo Roxolano commemoras, exoptóque summoperè quam ille tibi operam iam præstat fieri non iniucundam. Fururum erat, vt VValliæ Princeps hesterna aut hodierna luce San-Germano digressus, & per hanc Vrbem transiens, Aulam conueniret ad Fontem-Bellaqueum. In Anglia Vorcestria de deditione agit. Princeps Rupertus, quòd propiùs Londinum, quam condictum fuisset, ventitauerit, iussus dicitur ante dies decem transiicere mare. Legatus Scotorum non alia de re cum Angliæ Parlamento egit, quàm vt conditiones visæ Scotis iustæ ad Regem quam-primùm mittantur. Non fuit comprobatum, quod nuper ad te de Hollandis perscripseram. Quin-etiam subinde per aliquot dies percrebuit rumor de pactis clam cum Hispano induciis, iisque in annos vndetriginta. Nunc, an seriò agant, an-non, quod plurimi interpretantur, definire meum non est; admitto solùm quod perhibent exscendisse illos, ac esse in Flandria, non longiùs à nostris, quàm Belgicis milliaribus septem. Nec-dum etiam iam mouent aliquid Germanici exercitus. Dicitur duntaxat Turennius versari cis Rhenum, ac videri velle obsidione cingere Artembachium. Tu ô, PRINCIPVM OPTIME ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Qvem non mouerent literæ teneritudine tanta edulcatæ? Vtinam exhibere me hocce tuo affectu non indignum possim? Inaudij quàm constans fuerit ille rumor de mea morte disseminatus; quando meum quoque Beneficiolum fuit Auenione impetratum. Sed ecce me tamen, Numine fauente, & superstitem, & qui possim mox ad omne obsequium esse comparatus. Pauca iam scribam, tum quia iubes, tum quia, si velim, non licet per tempus. Videlicet coactus fui tam multa Diniâ scribere, maximéque propter indignum Primi Consulis facinus, vt reliquum sit temporis penè nihil. Subiiciam proinde solùm vno

verbo,

verbo, vigere heic semper quam-maximos æstus: discessisse ab exercitu nostro in Hollandicum sex hominum millia sub Marescallo Grandimontio. Obsideri Antverpiam sed rumore dubio; eò sese Picolomineum cum octo militum millibus recepisse. Longovitzium à Fertæo-Seneterrio expugnatum, ac obsideri iam Montem-medium. Turennium non quam nuper scripsi, sed aliam Coloniæ propiorem Vrbem cingere. Traiecto illeic Rheno conuolaturum ad Suecos, & Hassiacos, qui irruentes in sua castra Cæsareos, & Bauaros cum insigni eorum clade repulerunt. Esse in eo Anglum, vt vel iis subscribat Scotorum conditionibus, quibus Rex pene esse desinat; vel Ecclesiasticis censuris Regionis illius subiaceat. Palatinos Robertum, & Mauritium Caletum appulsos, discessisse illum quidem hûc, istum in Flandriam ad exercitum nostrum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil semper dulcius tuis literis; nihil tuæ beneuolentiæ significatione humanius. Debet mihi sanè mea valetudo vel ob hoc ipsum esse curæ, vt & rem gratam tibi faciam, & subsit, quod pro te profundam. Ea mihi, Numine propitio, euadit semper corroboratior. Tametsi me adhuc ob æstus perseueranteis domi contineo, hi vbi deferbuerint, assuescam paulatim me credere Cælo, eóque comparare, vt tandem optatum ad te reditum instituam. Res inter nouas, primas tenet Dunkerkana obsidio; eò scilicet conuolârunt nostri, cùm persuasi hostes cinctum iri Antverpiam, ac potissimum ob transmissa illa è nostro exercitu millia hominum sex, totas penè vireis illûc diuerterunt. Et oppugnamus quidem adhuc Bergam Vinociam, quæ est Dunkerkæ veluti propugnaculum; sed Gassio tamen interim munimenta ad mare vsque ab Hispanis nuper molimine magno exstructa occupauit. Traiecit Rhenum Turennius, & Hassiacis, Suecísque iam adest: Cæsarei autem, ac Bauari castra mouisse, & repetere interiorem Franconiam dicuntur. Missæ tandem ad Anglum sunt conditiones à Parlamento, Legatis iussis, breui redire, neque apud Regem dies ampliùs decem commorari. Dimissam à nostris Orbitellæ obsidionem inaudiisse tu prior debes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, III. Non. Sextil. M. DC. XLVI.

Audio cursorem aduentasse, qui agere Bergam de deditione renuntiârit. Gratias quàm possum maximas habeo pro fauore, quo prosequi Draguiniauensem Consulem in mei gratiam creatum pergis.

Per-quàm Erudito, & sincero Amico,
HENRICO BORNIO,
PETRVS GASSENDVS S.

ECquem me censebis, Suauissime BORNI, qui nihil hactenus ad tot literas humanissimas dederim responsi? Tibi certè mens est candidior, quàm, vt eam ob causam, de meo in te affectu hæreas. Mihi longam prætexere excusationem nihil est opus. Vno verbo, inualetudo, quæ me per menseis complureis habuit, huic me officio imparem fecit. Quin-etiam cùm nondum ab ipsa penitus liber euaserim, erit cur boni consulas, si labori parcês, pauca iam rescribam. Cogito verò verbulum quoque ad illustrissimum Reuensbergium dare; tu, cui solidam debeo, maximíque duco, Viri amicitiam, fac vt quidquid deerit suppleas. Gratissimum erit quod sperandum facis præclaræ Physicæ exemplum; quando vel ex paucis, quibusdam, quas videre mihi licuit Thesibus, veluti ex vngue leonem conicio, augurórque ipsum maiora parente generosæ indolis specimina exhibiturum. De editione Responsionis meas ad Instantias, nihil adhuc inaudio. Tu Vale semper quam-optimè, & cum præclaro Heeteboordo, nostrum etiam Sorberium, cuius coniugio omnia fausta apprecor, plurimùm saluta. Parisiis, V. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

Clarissimo, Doctissimóque Viro IACOBO REVENSBERGIO, *in Vltraiectina Alma Academia Professori Matheseos Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVod exacto iam tertio mense, & paucis ad literas tuas comitatis plenas respondeam, excusatum faciet, quæ inualetudo tenuit me, atque etiam-num, licet facta iam emendatior, tenet. Id honoris non promerebar, quo me beare dignatus es, amicitiam offerens tuam, & cùm ipse ego eam prior ambire meritò debuerim, tantò tibi deuinctior sum, quantò tu vltrò præoccupasti. Heinc te præeunte consequor quidem, sed volentissimus tamen; & cùm spondeam fore, vt nunquam per me stet, quin omni officio amicitiam colam; securum te iubeo, nihil omninò esse, quod tibi de me, quantum quidem vires suppetent, polliceri non possis. Quæ Solis Eclipsis superiore anno, & die XXI. mensis Augusti contigit, cœpit in hac Vrbe hora matutina 10. ac minuto proximè quinto. Altitudo scilicet Solis proximè antè fuerat graduum præcisè 46. Fuit autem initium defectus supernè seu ad Boream in distantia à verticali graduum quam-proximè 30. Cætera nubes inuidere. Quæ Eclipsis verò Lunæ contigit die vltima nuperi Ianuarij, cœpit nobis Polluce ad Occasum alto gradibus 23. min. 10. atque idcircò horæ matutina 4. cum min. $15\frac{1}{2}$. Captaui Phaseis subinde varias, quovsque Totalis obscuratio contigit alto Regulo grad. 26. min. 50. hoc est hora 5. min. $11\frac{3}{4}$ cùm & statim Pollux altus adhuc fuerit gr. 14. m. 25. & Castor subinde gr. 15. m. 30. hoc est hora 5. min. 13. Successere breui pòst nubes, quæ reliquo toto tempore Lunâ obtexerunt, quovsque occubuit; nisi quod non-nihil interluxit, cum videretur iam circiter semi-digitus lucis

lucis restitutus, essetque eius altitudo secundum superiorem limbum 4. proximè grad. atque idcircò hora 6. cum 55. proximè minutis. An Luna prorsùs euanida, inuisa-ve futura fuisset, sub ipsum Medium obscurationis, tametsi nubes nihil obstitissent, pronunciare non valeo. Ad Eclipsin illam anni 1642. quod spectat, eminuit mihi quidem Luna, cui iam euadit visus hebetior; sed qui adstabant oculatiores, discernere se illam autumabant. Plura aliàs, Clarissime Vir; tu perge rogatus, quod vltrò cœpisti, hoc est me amare ne desine, ac bene Vale. Parisiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

MEa valetudo, de qua esse pro tua bonitate sollicitus pergis, in eo statu est, vt sperem me posse, Deo bene iuuante, Sacrum facere proximo Assumptionis die. Vtinam Deus ter-Optimus, quæ vota pro tua, totiúsque Familiæ incolumitate concipere pergam, exaudiat! De rebus nouis, Berga quidem expugnata à nostris est; at quia Hispani interim intrusere Dunkerkam hominum millia circiter sex, ideò nostri ab ea cingenda cominùs deterriti sunt; ac deficiente præsertim Classe, quæ mari subsidium prohibeat. Obsident tamen Mardikum à quarto vsque mensis die; vtcunque Hispani eò properè iniecerunt duo militum millia. Castrametati citra Scaldin, ac non longè Antverpia. Hollandi illeic hærent, nec quicquam mouent. An Turennius iam cum Hassiacis, Suecisque contulerit vireis, compertum penitùs non est; neque inaudimus noui aliquid ab ipso vsque Cæsareorum, Bauarorúmque recessu patratum. Excepit Longavilla Vxorem Monasterij. Quod verò de pace negotium illeic disceptatur, in eo esse dicitur, vt cùm Imperator consentiat, res Germanicas in eum statum quo erant anno sæculi XXIV. restitui, postuletur adhuc restitutio in eum, quo erant anno XVIII. Ex Anglia nihil habeo, nisi quod inter cæteras conditiones ad Regem missas, non postremæ sunt, quibus & Religio Catholica (infandum!) planè aboleatur, & militiæ ius penes Parlamentum in XX. annos solidum remaneat. Si quid in Aula transigitur, id ex aliis cognosces meliùs. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil est, PRINCIPVM OPTIME, quod tibi potiùs renuntiem, quàm Deo propitio, non esse lethale inflictum luce hesterna vulnus generosissimo illi tuo Consobrino, Duci Enguenio, dum via secta incedenti, granatum primum dissiliens, ferit humerum, & capitis partem perflauit, potiusquam percussit; adeò vt, tametsi sanandus ante viginti dies non sit, sanandus tamen planè censeatur. Ita scilicet me mox edocuere acceptæ è castris Mardikensibus literæ; vtcunque rumor ante horam sinisterior fuerit respersus. Adderem nihil posse cogitari gloriosius, quàm quod est ab illo nudiusquintùs patratum; cùm tot circa ipsum perempti, aut vulnerati Proceres; nisi rem pleniùs ex vberiore facti narratione perspecturus fores. Addo id solùm, quod ex iisdem intellexi literis, necesse videlicet fore, vt si Hollandi ludere nos pergant, neque Classem mittant, quæ communicare Mardikenseis cum Dunkerkanis prohibeat, obsidio à nostris soluatur. Id, si demum fiet, tuus ille interea, & conualescet, & sese illis non exponet periculis, quæ supersunt haud-dubie vt creberrima, ita maxima; sicque Deo vertente in melius, eueniet, vt hocce casu tanquam leuiore, grauiorem alium redemerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

COncessisse Brinoniam te declinando æstui sum valdè lætatus. Quantos profectò Aquis-Sextiis viguisse feruores consentaneum est; vbi ego quidem non commemini sensisse me vllum eo, de quo non-nemo heic conquestus est, intensiorem. Vtinam verò per negotia licuisset tibi maturiùs; sed præstat tamen reliquias, quàm nihil, Æstatis amœnitate hac temperare. O Fœlicem alioqui de te, qui sic habes Mundi histrioniam perspectam! Siquidem tametsi pro tua indole nihil tibi sit candore antiquius, & graue fit non posse omnia nec cum omnibus aperto pectore agere; id nihilominùs agere, quod agas, in rectum collineando finem, & quod conditio temporum, publicáque vtilitas ita exigat; hoc ad Sapientiam pertinet, cuius semper est possessio iucunda. Secùs sanè illis euenit, qui ambitione, aliisque occæcati passionibus, neque æqui seruantes sunt, neque veri amantes, dum, quod sua intersit, duntaxat attendunt. Rerum nouarum vix quidquam habeo. Nam discessisse tandem isthùc rei tormentariæ Præfectum, ipse abundè pernoueris, & rediturum hodie ex Aula VValliæ Principem, sua cum Parente, id minoris refert. De Rege eius Patre hoc solùm accepi, quod conditionibus oblatis subscribere noluerit, tum quia parum æquis, tum quia nihil secum de iis fuerit actum. Quò res porrò sit euasura, magnæ exspectationis est, ipso spoliato, inermíque, &, si fas dicere, captiuo. Significat Aurelianus fore, vt ante exactum mensem Mardiko denique potiatur, capto iam ab Hollandis, eò demum appulsis, propugnaculo ligneo, & obstructo à nostris canali, quo Dunkerkam inter, Mardikúmque erat commercium. Dicuntur interea Hispani recepisse Mehenemium,

Mehenemium, ac vniuersum præsidium internecioni dedidisse. Illa Enguenij tui adustio curationis quidem lentioris, sed periculo tamen semper vacat. Isthæc dum scribo, accedit ecce, qui mihi renuntiet aduentasse mox ab Aureliano Cursorem, à quo perhibeatur illum rediturum, húcque accessurum vnà cum Enguenio die penultima huius mensis. Scilicet spem indubiam esse captum iri Mardikum die abhinc ad summum quarto. Ad summum, inquam; nam etiam hodie subuertendum fuit cuniculis pyriis præcipuum propugnaculum; ac statim ingressus tentandus. Adiicit ille nauicis Hollandorum appulisse non ampliùs sex. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Optimè profectò res habet, quòd Classis nostra est in procinctu. Quippe, nisi aliud, id saltem præstabit, ne Hispanica quidpiam aggredi aduersus oram Prouinciæ ausit. Nisi aliud, inquam; nam & spes heic est, vt vsus ea Melleræus insigne aliquid moliatur. An verò successus pariter sperandus videtur vel ex eo, quod scribis totam Prouinciam milite scatere? coniiciendum certè hosce milites exercitui Maritimo instruendo esse comparatos. Deus Optimus bene omnia fortunet. Accessit ad Vrbem, vt præscripseram, hesterna luce Aurelianus; verùm remansit tamen, qui imperet exercitui Enguenius: videlicet intra quatriduum meliùs omninò habiturus. Captum Mardikum eo ipso, quo ad te nuper scribebam, die, superstitibus adhuc licet tribus militum millibus, qui & se victoris permisere arbitrio, &c. vt manu-capti sunt in Galliam adducti. Nemo heic non putat Enguenium eò incubiturum, vt Mehenemium recuperet, quod alioquin vix liceat Cortereacum facere tutum. In Germania dicunt Turennium, & Suecicarum copiarum partem anteuertisse Cæsareorum, Bauarorúmque exercitum, ac necesse fore, vt ille aut prælio, aut fame (aliunde iam valde afflictatus) pereat, sicque euenturum, vt nostri, Suecíque hiemare securè in Bauaria possint. Ex Anglia nihil habeo noui à Legatorum reditu. Parlamentarij siquidem deliberant adhuc quid sit facto opus; quando Rex subscribere oblatis conditionibus recusauit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Id timendum sanè, quod tuo Enguenio times; quandoquidem ille dum omneis animi verè generosi implet numeros, id-ipsum non timet. Vtinam eum seruet incolumem Deus, qui ornamento tanto est & Regno florentissimo, & gloriosissimæ Familiæ. Cùm pati iam currus vectationem possit, dicitur non cœpisse modò deducere exercitum, sed cingere etiam Basseam obsidione. Hoc tamen nondum, quod sciam, constat, vti neque constat de Grandimontij reditu cum sex hominum millibus quos obsidendæ Antverpiæ prætextu Hollandi nobis subduxerunt. Aiunt Cæsareos, Bauarósque defectu commeatus, viæque tutioris sic deflectere, vt etiam Rhenum traiecturi sint; ac fieri vix posse, quin planè eant pessum. Addunt Turennium, Fœderatósque intereà cepisse varia oppida, munimentáque non contemnenda; ac esse in procinctu, vt Haliprunum obsideant. Negotium de pace penè intermissum, instaurari iam dicitur. Faxit Deus ter-Optimus, vt proxima hyems, cæterà sterilis, fœtum tantis votis expetitum parturiat. Degit Angliæ Rex semper Novocastri, ac paruit tandem iussis Monrossius, armis positis, ac itinere mari destinato. Parlamentarij esse nuper in eo dicebantur, vt deliberarent, an paterentur accedere non-nihil propiùs Regem Londinum. Heic noui nihil, quod nôrim quidem, nisi quod die superiore accessit Legatus à Regina Sueciæ, quódque Aurelianus est Fonte-Bellaqueo Blosium discessurus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Qvod dignaris perscribere de exercitus nostri apparatu, bene ominari de successu iubet. Id vix persuaderi bene multis potuit, vt quidpiam denuò aggrederemur, aut, vt res, & tempora sunt, exsequeremur fœliciter; sed spes iam tamen est plurima in ipso Imperatore sita; ac in iis copiis, quibus illum iri instructum insinuas. Heic, si quid rerum nouarum est, paginam vtramque tuus Enguenius facit. Ille de Basseæ obsidione spargi rumorem curauerat, cúmque tendere illûc crederetur, VVernam diuertit, occupauítque, hoc est præclusit aditum, qui solus Dunkerkam supererat hostibus liber. Dicitur subinde aggressus Vrbem cominùs cingere, Hollandorum classe interim appellente, aduehentéque Grandimontium cum abducta militum manu. Videtur fama satis constans de Haliprunі obsidione à nostris, Suecísque suscepta: sed interim tamen regressos Hassiacos cladem nescio quam perpessos est rumor. Nihil adhuc est, quod audierim quidem, à Parlamentariis in Anglia decretum. Aiunt tamen illos per-molestè tulisse effectum Regis indulgentiâ, vt iam Hibernia penè tota Anglicanum excusserit iugum. Discessit ad Aulam Suecorum Legatus, ac Aurelianus, qui hûc redierat, eò reuersus est post aliquot dies Blosium concessurus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid. Eid. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Haud hæreo quidem, quin bene multi iteratam expeditionem auersati illud obtendant,

—*Quia nos vestigia terrent;*

Plurima re aduersum spectantia pauca retrorsum.

At non hæreo quoque, quin multis præstantia Ducis animos addat; ratis putà, quid vel Captarum ducente Leone exercitus possit. Fortunet Deus omnia; ac vtinam tandem tua illa vota de conuertendis in communem hostem Christianorum armis compleantur. O, quid non possent vel ipsi Galli, collatis in vnum totis viribus, & accedente ad animos ea, quâ iam vigent, bellandi peritia!

O quantum posset Terra, Pelagique parari! Constans satis huc-vsque fama de obsessa ab Enguenio Dunkerka: sed vtcunque tamen circum-vallatione cingere Vrbem cœperit sectis ire viis aggressurus non est, quò vsque videat, quid referat quem nuncium petiturum misit, & quidpiam nummorum animandis militibus, & Prætorianas aliquot tam Gallicas quàm Heluetias cohortes. Non rediere à Grandimontio nisi soli pedites; verùm aduenere intereà quatuor Polonorum millia meritura. Minimè visum Turennio est immorari ad Haliprunum, sed illius vice obsedit, cepítque Schorendorfium, quo fretus tutò valeat in Virtembergensi Ducatu hiemare. Qui hostes fuerant versus Rhenum digressuri crediti, Danubium versus diuerterunt, ac Ratisbonam iam properant, vt Bukenium sibi adiungant. Verumtamen accurrunt simul Turennius, & Vrangelus, vt præoccupent, & ad prælium cogant. In Anglia res adhuc eadem confusione; atque hæc quidem publica. Ipse differo in dies discessum, præstolando quónam euasura sint, quæ mihi primus Consulum Diniensium nomine *Iuramius* fraude insigni negotia fecit. Interim verò, quia transeunte nuper manu militum Diniâ non potuere eius Collegæ literarum tuarum reuerentiores obstare, quo minus eorum aliquot saltem, & vni meorum Affinium, & redemptori meorum qualiumcunque redituum destinauerit, diuertendos, Ideò veritus ne si deinceps, quod absit, incidat similis occasio, ille testari odium pergat, scribo ad meum Tornatorem, vt elenchum eorum, quos velim exemptos, ad tuum à Secretis mittat, quò tuo iussu Diplomata illis necessaria conficiat. Tu, qui iam vltro, ac pro tua illa incomparabili bonitate ire obuiam volueras, annues haud-dubiè licet non vtar vberiore comprecatione. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XI, Kal. Octob. M.DC.XLVI.

EIDEM.

QVàm sum recreatus, Deum Immortalem! literas suauissimas legens, quas dare ad me Belgenserij dignatus; refricuisti mihi memoriam cari illius Capitis, cuius, nisi cum voluptate desiderio mista recordari nō licet! Vtinam verò illi per fata esse licuisset superstiti, vt posset te hospitem tantum hortis illis, quos suâ curâ nobilitârat excipere! Vtinam, & tibi licuisset ab ipso, quo erat genio, excipi!

O qui complexus & gaudia quanta fuissent! Verùm desiderio, & pudor & modus adhibendus est, ac leniendum patientiâ, quod durum cùm sit corrigere est nefas. Audio te deinceps repetiisse Vrbem, ac voueo, vt te in illam sanus, incolumísque receperis. Quod de discessu Classis perscribis, exspectationis magnæ est; vtcunque ea fortassis aliò, quàm quò tumor ipsam dirigit, contendat. Occœpit Enguenius sectis ire viis, ac sese sub Eidus mensis proximi Dunkerka potiturum sperat. Censeri possunt Duces Hispani, vt inter saxum, sacrúmque stare; nam ecce interim Hollandi cingunt, oppugnántque Lierium, arcem, vt munitissimam, ita momenti maximi Mechliuium, & Antverpiam inter; illi autem non possunt aut vireis partiri, quin reddant prorsus inefficaceis; aut in alteros incerto euentu sic conuertere, quin alteri locum expugnent, qui Prouinciæ iacturam trahat. Sollicitat Hispanus Anglos; sed illis est satis negotiorum domi, nec dicuntur hactenus aliud, quàm pulueris pyrij quidpiam impertiri. Cepere nostri in Germania Donanerdam supra Danubium; irrumpentésque in Bauariam, consternationem pariunt ingentem. Ferunt Augustam Vindelicorum de deditione agere; & Bauarum ipsum relictis, vt potuit, minutis Monaco, atque Æniponto, Ratisbonam discessisse. Literæ postremùm Monasterio acceptæ perhibebant pacem cum Cæsare propè conclusam, iam verò timendum non est, vt ille vel à Bauaro instigatus, referat pedem. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kalend. Octob. M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, Clarissimóque Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longe-optimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas duodecimo, quartóque Kalendas dedisti ad me literas interuentu nobilissimi Equitis à Scala accepi. Cùm non vacet iam pluribus ad vtrasque respondere; pauculos saltem versus transdo, vt & acceptas significem, & me propitio Numine non viuere modò, sed etiam valere renuntiem. Saltem plurimùm iam conualui; & spes est, vt breui quidquid reliquiarum morbi superest, planè, prorsúmque euanescat. Vtinam verò idem fatum contigisset morbo optimi illius, carissimíque Erycij Puteani,

—Cui pudor & Iustitiæ soror
Incorrupta fides, nudáque Veritas
Quando vllum inuenient parem!

Literas certè legenti tuas, & cogitanti Arcem illam, in quam videbar mihi aliàs vt in Parnassum ascendere, ac, illo præeunte, Musarum choro interesse, subiit illicò exclamare, *excessere omnes! verùm desiderio sit pudor, ac modus*. Vnus iam, alterve est annus ex quo Bullialdus discessit Venetias, mensisque

que eſt, ex quo perſcripſit petiturum mox Romam ſe, neque diu fore, quin ſolutura Conſtantinopolin ex ota Hetruriæ naui Anglica, eòdem, occaſione accepta contendat. Si illi propitium, quod voueo, Salum, Solum, Cælúmque fuerit, obſeruabit illîc haud-dubiè quam commemoras Ianuarij Eclipſin. Salutem illi abs te nunciabo; & ſi quid à ſe obſeruatum ex ea Eclipſi tranſmiſerit, id quid ſit, te diu latere non patiar. De illa, quæ ante annos quatuor, nihil eſt quod addam ad meas nuperas; niſi quòd tibi integrum eſt, vt quo ſumus vſi Organum cauſeris. Quadrans fuit eiuſdem Bullialdi, cuius fides penes eum eſt, neque enim ipſe illum explorauj. Reſalutant te Viri optimi Merſennus, & Petauius; ad Furnerium quod attinet, ille iam-pridem ab vrbe abeſt. Tu &, Vale diutiſſimè, & Vale ſemper quam-optimè, & me, quod facis, æternùm ama. Pariſiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπϱάττειν.

QVod inaudiiſti, OPTIME PRINCEPS, de inſtituta aduerſum me lite à Dinienſibus, dum factæ à ſe vſurpationis iurium mei Beneficioli conſtabiliundæ ſatagunt, comperitur nimis-quàm verum. Quod potiſſimùm diſplicet, ipſa eſt meo illo optato reditui ad te remora iniecta. Dabo operam tamen, vt ea perrumpatur quàm fieri citò poterit; fiet autem, opinor, ſi Conſulis primi iniquitatem repreſſero, qui Ciuitatem non commouit, niſi vt patrocinium ſibi publicum quæreret, poſtquàm quæſitum à ſe fundum à meo, mei-ve Beneficij dominio malignè ſubduxit. Eſt certè, cur illi præſertim ſuccenſeam; nam & ſecundus Conſulum, & alij quidam Primorum Vrbis qui è factione eius non ſunt, conantur, quantum quidem poſſunt, (vafertimus nimirum eſt) eius artibus obuiam ire. Verùm, quid te tricis, apiníſque moror! Ecce de aliis rebus vt dicam, acceſſit ante dies quatuor Thaddæus Barberinus cum vxore ad Aulam; ídque poſt acceptum iam nuncium de reſtituta in integrum, motu proprio, Pontificis familia tota Barberinorum. Dicitur Aula eſſe Vrbem ſub initium hebdomadis inſequentis repetitura. Percrebuerat rumor ante paucos dies de iam occupata ab Enguenio Dunkerka: ſed is fuit dumtaxat prænuncius illius qui breui verior, Deo propitio, ſuccedet. Conſimilis reſperſus fuerat de iam occupato ab Hollandis Lierio; & deinceps tamen dubitari cœpit, neque omninò conſtitit reuera-ne obſideretur. Excurrere noſtri, Suecíque in ſuperiorem Bauariam pergunt; neque iam de facta Auguſtæ deditione dubitari video. Conditiones pacis, de quibus nos inter Cæſareóſque conuenerat, ratæ haberi non debebant, niſi ſuperiore Septembri exeunte, cum Confœderatis etiam conueniſſet. Quid verò, idcircò profectus Oſnaburgum Longavilla euicerit reſciri nondum à nobis poteſt. Mortuus in Anglia Eſſexius Comes; interim verò ambigitur Scoti-ne ab Anglis in Regis gratiam ſint diſceſſuri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

EIDEM.

DIſceſſurum te ruſticandi, ſeu vt ipſe interpretaris, oblectandi animi gratiâ, fuit profectò mihi ſcitu periucundum. Nam cùm nôrim te tot, ac tanta ſuſtinere negotia, quid poſſim accipere dulcius, quàm te interdum curis gaudia, ne iis conficiaris, interponere? Quanquam, qui tuus genius eſt, vix eſſe vnquam potes, quin muneri continuo vacans publicis commodis inſeruias; ex quo fit ſanè, vt verear, ne non mera recreatio ſit, quæ te ab Vrbe euocet; ſed ea prætextui ſolùm ſit, aut certè non præcipua, ſola-ve diſcedendi cauſa. Vtcunque ſeſe habeat res, faxit Deus domum incolumis redeas. Regreſſa demum Aula in Vrbem ab ineunte hebdomade, neque diu admodum fuit, quin tota perſtrepuerit de fœlici armorum Enguenij ſucceſſu. Scilicet inuictus glorioſúſque ille, Dunkerkâ tandem potitus eſt; &, cùm de conditionibus deditionis ipſis Nonis pepigerit, earum vna fuit, vt in vrbem quinto Eidus admitteretur. Itaque debuit heſterna luce victor, triumphator in eam ingredi; & nuncius die craſtina, qui factum narret, exſpectatur. Non perſeuerat iam ampliùs, qui tantoperè percrebuerat de deditione Auguſtæ rumor. Conſtantior eſt longè, certiórque, qui de capto ad Lycum Ranio, déque excurrente in totam Bauariam noſtro, Suecóque milite, hoſtium nemine vſquam obſiſtente. Rediit Longavilla Oſnaburgo, poſt diem decimum; at Suecos hortatus, vt cum Cæſare, imitatione noſtri, conuenirent, nihil aliud reſponſi, quod perhibeant, tulit, quàm illos ſeſe Stokolmio ecquid facto ſit opus exſpectare. Dicuntur aliunde, qui ſunt Germani Catholici, nolle iam ampliùs ſtare iis, de quibus antè conſtiterat, ipſos inter & Proteſtanteis. Aiunt Scotos fieri in dies ad coëundum cum Anglicanis Parlamentariis difficiliores; ſpémque eſſe Regi, vt experturus non ſit ab Aquilone omne malum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Eid. Oct. M. DC. XLVI.

EIDEM.

INaudieram iam Claſſem noſtram oppugnare arcem Iluæ Inſulæ, cui nomen inditum *Portus-longus*; at neque circunſtantias, quas perſcribere es dignatus, perſpexeram; neque tempus quo coniicis fore, vt expugnetur, nôtam. Id ſi contingat, tempus erit, quod tuus Enguenius præter-propter in expugnatione Dunkerkæ conſumpſit. Quippe, qui ad cingendum Vrbem XIII. Kalendas acceſſit, agere Præſidium coëgit de deditione, ipſis Nonis, ac Vrbe demum potitus eſt, quo prædixi

prædixi die, purà V. Eidus, Rex, Regináque, & tota Aula nudius-quartùs ritu solemni pro tam expedita, imò pene dicam, pro tam improuisa, inexspectatáque, & tanti momenti occupatione gratias egerunt. Quid ille deinceps sit facturus, nescitur; nam cùm sint qui domum reuersurum dicant, sunt, qui fore coniiciant, vt aliquid adhuc priusquam milites in hiberna mittat, moliatur; maximéque, si verum sit, quod video increbrescere, obsidere Hollandos Venloüm ad Mosam. De capto Ranio nullum iam dubium. De Augusta verò nihil aliud est, quàm fuisse in eam minas intentatas certum. Non coïere adhuc in vnum Cæsaris, ac Bauari copiæ; nostræ, Suecicæque ad prælium eas inlicere meditantur. Arduum semper illud, ingentísque molis de pace negotium, tametsi nescio quid Hispano futurum iam animi sit, nobis Dunkerkà potientibus, nisi conditiones ab ipso, quas accipere liceat, offerantur. Nihil in hunc diem, quod sciam, à Parlamentariis Anglicanis decretum est; sed difficilem nempe cardinem, vt cui rerum summa innitatur, versant. Prosperam tibi apprecor rusticationem, venationémque. Vale, ô Decvs Principvm, Vale ô præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, xiv. Kal. Nouemb. m. dc. xlvi.

EIDEM.

Nondum rediisse te in Vrbem, sed proximè tamen rediturum fuisse perscripsit Neuræus. Apud nos noui nihil est, quod equidem sciam, cuiuspiam momenti. Nam qui percrebuit iterùm rumor de capta Augusta iterùm euanuit; & qui inualescit de pace siue inita, siue mox ineunda nescio quàm sit ratus. Vnum est dumtaxat memorabile, consentire denique Scotos, vt Rex permittatur Parlamentariorum arbitrio, ac Parlamentarios in eo esse, vt deliberent, quo ille sit modo deducendus Londinum. Ex Flandria nihil certius habeo, quàm pluisse Bruxellæ pluuiâ purpureâ seu rubescente, quam vulgus dicit sanguineam, pridie Eidus huiusce Mensis, seu pridie quàm de deditione Dunkerkæ actum, pactúmque est. Illius historiolam descripsit, typísque mandauit præclarus ille VVendelinus de cuius arduo opere Massiliensibus dedicando memini ad te aliquid scripsisse. Summa est, vt ostendat quid discriminis inter ipsam, & descriptam illam à me in Peireskij Vita, intersit; & causam eius esse declaret Chalcâthi copiam, quâ regio subterranea Scaldin inter, Mosámque scatet. Plura iam non vacat; sic me totum diem, qui me inuisere Germani, Anglíque aliqui tenuerunt. Tu, ô Principvm Optime, seu ruri, seu domi, seu vbiuis sis, bene, imò optimè Vale. Parisiis, vii. Kal. Nouemb. m. dc. xlvi.

EIDEM.

Per-iucundum fuit accipere te valetudine prospera in Vrbem reuersum. Quæ pro Enguenio tuo voues vota, ipsa sunt, quæ concipere omneis par est, quibus Patriæ gloria est cordi. Cùm Parens illum excepturus progressa iam Cantillium sit; an-non abundè videtur dignus, quem ipsa quoque suis humeris referat Gallia vniuersa. Inuisens me hesterna luce præclarus Capellanus Decatetrastichon Epigramma, quod in eius laudem ac in monimentum Dunkerkæ captæ composuit, ad te transdendum consignauit; idque in pignus venerationis, qua te semper prosequitur, ac ratus aliunde fore tibi rem, pro eo quo Consobrinum tantum deperis amore, pergratam. Cùm post datas literas tuas concessurus Massiliam fueris, vt adesses quo tempore Consules creari pro Comitiis solent, inaudio ecce nescio quid turbarum illeic interuenisse. Tametsi verò nondum satis, quid id sit rei, compertum habeam; accipio tamen nihil potuisse ex magnitudine simul, moderationéque animi tui desiderari. Id verò mihi haud-quaquam nouum, cui perspectum iampridem est, quàm generosa sis indole; quàm pacis amans, quàm æqui seruans. Rerum nouarum nihil propè habeo. Inualuerat iam tertiùm rumor de occupata à nostris Augusta, & ecce tamen iam perhibent etiam solutam obsidionem. Sic post famam quoque de Venloo capto, discessisse exinde, re infecta, Holandos ferunt. Aiunt & iteratò Scotos nondum conuenire penitùs cum Anglis; sed rem iam maturiùs Comitiis conuocatis deliberari. Monasterienses literæ spem multam pacis facere pergunt, etiam cum Hispano ineundæ, à capta Dunkerka; verendùm tamen, ne quæ Infantis Hispaniæ interuenit mors, negotium non-nihil ob spem Cæsari factam, interturbet, sed quid sit venturum cras, fugio quærere. Tu ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus Vale. Parisiis, pôstrid. Kal. Nouemb. m. dc. xlvi.

Admodùm Reuerendo, Clarißimóque Viro, Godefrido VVendelino, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longe-optimo*,

Petrvs Gassendvs S.

E Lecto scribo, Optime VVendeline, sed ferre nimirum diutiùs non possum, quin quas debeo rependam grates, pro præclarissimo libello. Is per doctas virûm manus volitauit, nemóque eum legit, qui non sibi habere illius exemplum expetierit. Ad me quod spectat, summoperè gaudeo rem obseruatam, descriptámque à Viro amico, & fidei pleno, qui ad rem accuratè explorandam nihil non contulerit studij. Itaque non hæreo, quin purpurea pluuia, qualem describis, deciderit, alia scilicet à præsumpta illa, quam à me descriptá in Vita Peireskij commemorare dignatus es, nec sine vestigiis amoris aduersum me tui. De causa, fateor dici nihil posse, quod allatam illam à solertissimo Chiffletio, cui ipse subscribis, non immeritò, verisimilitudine vincat.

cat. Tametſi enim ne ille quidem, quo candore eſt (ac probè memor quanta ſit humanarum Mentium circa hæc Naturæ arcana caligo) iuraturus ſit, rem ſe haud-dubiè ita habere, vt ſe habere ſecùs non valeat; attamen nemo alius, opinor, facilè quidpiam proferat, quod cum ipſius ratiocinio videri poſſit comparandum. Nam, vtcumque poſſet opponi non rubere, vt roſæ folia, ita Aſphalticam materiam, quæ macerata intra nubem ex Chalcanthinæ affuſione ruborem pluuiæ perinde creet, ac creant roſæ illius aquæ, qua maceratæ fuerint, Chalcanthi oleo ſuperinfuſo, neque ſufficere, quòd ex Aſphalto eliciatur oleum obſcuriore purpura ſplendens, quo arguatur vis rubeſcendi intra Aſphaltum contineri; quoniam idem Chalcanthi oleum nullum ruborem exprimit in aqua qua fuerint folia ex Sena macerata; licet ruborem quoque latentem illud videatur arguere, quòd is ex infuſo tartari oleo exprimatur. Vtcumque, inquam, ſiue iſtud, ſiue aliud quiſquam opponat; nihilominùs & aliquid ſemper deprehendetur diſcriminis, & probabilitas ſemper ſua ratiocinio ſimul, experimentóque conſtabit. Mira ſunt prætereà quæ de igne illo ſubterraneo ratiocinaris, quamquam ego ſemper ἐπέχω, tanquam perſuaderi non potis, poſſe flammam vllam in loco obturato, aut excitari, aut perdurare; nam quod alioquin Ætnam, ſimiliáque loca quaſi caminos habeas; illa videntur ſanè imparia tanto incendio ſpiramenta; credóque quas flammas ea loca eructant, non ex imo prorumpere, ſed quo momento materia inflammabilis in aërem erumpit, creari. Verùm hæc longioris ſunt diſquiſitionis. Quod habes de puluere pyrio, qui ex auro paratus vocitari ſolet *aurum fulminans*; facit admoneam, poſſe quoque huiuſcemodi puluerem ex aliis Metallis parari; ſaltem ex ære, atque ferro; de quibus, quo dubites minùs, concludam hiſce literis ex vtroque aliquantulum, vt experiri tutemet poſſis. Scripſi ad Bullialdum ante dies quatuor, ac illi à te ſalutem nunciaui; & quidquid fuit tuorum votorum expreſſi. De mei effigie quod pergis eſſe adeò ſollicitus, faciam tandem (tametſi ſanè non abſque verecundia) ſatis, quam-primùm meliùs habuero. Spes enim eſt, vt Deo propitio ex inualetudine hac breui emergam. Tu interim, mi VVENDELINE, bene, imò optimè Vale. Pariſiis, v. Eid. Nouembris. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NVllas ad te literas dedi ſuperiore hebdomade; quoniam non prorſus bene habebam. Valeo nunc meliùs, Deo propitio, tametſi me committere in aliquod tempus aëri prohibeor. Quàm me delectat interim te proſperè ſemper valere! Vtinam in annos Neſtoreos. Acceſſit denique ad Vrbem tuus Enguenius ante dies quinque. Digreſſurum aliò rumor fuerat; ſed hærent omnes meritò, generoſior ſit, an prudentior. Acceſſit quoque eius Parens ad Aulam nudius-tertiùs. Fama rurſus eſt, initam pacem etiam cum ipſo Hiſpano eſſe; cùm totis votis eam expetam, vix tamen adduci eò poſſum, vt credam. Turennius, Suecique in procinctu ſunt, vt inferiores numero licet decem hominum millibus, prælium cum Cæſareis, Bauaríſque committant. Ferunt nondum Scotis, Anglíſque de Regis dedendi forma, modóque conuenire. Nollent nimirùm iſti emiſſe, illi vendidiſſe videri. Docebit nos dies & euentus omnia. Quod de Portu-longo occupato ſcribis, nondum inaudieram: extremus quippe nuncius dicebatur nihil aliud retuliſſe, quàm obſides datos. De Ilerda video rumorem, qui ſiniſter fuerat, mutatum in melius. Scripturus ad te nuper fueram de Draguinianenſi negotio; verumtamen, ſi faciam iam, factum erit rempori ſatis. Sex ſunt, puto, menſes, & ampliùs, ex quo pro tua bonitate, & vt mihi gratificareris, deſignaſti Conſulem, meum illum affinem Arnulphum. Nihil non deinceps illi egerunt, qui regendæ vrbis ius inuaſerant, vt quod feceras, redderent infectum. Negotiis turbatis, ego hîc incubui, vt in Anguſtiore Conſilio fieret Placitum, quo rei totius informatio Campinio noſtro permitteretur. Quippe reputaui eſſe neminem, qui ardentiore ſtudio quidquid egeris ratum curet. Tu, quæſo, ſi quid opus ſit, illi ſic faue, vt quod cœpiſti aſſerere, conſtabiliatur. Fidenter ſanè, ſed noui nempe, quanta tua ſit bonitas, quantus amor erga me tuus. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale dulce Decus, & Præſidium meum. Pariſiis, XVI. Kal. Decembris, M. DC. XLVI.

EIDEM.

PRæclara ſunt adeò, quæ de obitu Principis Hiſpani præmaturo ratiocinaris, vt accedere ad ipſa nihil valear. Satis mihi proinde eſt, attendere, quàm tibi ſit rerum humanarum conditio perſpecta, quàm egregiè noris virtutem in quam manca ruat ſemper fortuna, vnicam eſſe. Valetudo mea, Deo benè propitio, habet ſe ſatis proſperè, tametſi domo, niſi Sacri audiendi causâ, nondum excedo. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Acceſſurum breui in Hollandiam ferunt Marchionem Brandemburgicum, ducturum illeic in vxorem Principis Auraïci filiam. In Germania ſunt ſemper noſtri, Suecique in procinctu, vt cum Bauaris, Cæſareiſque prælium committant; niſi obſtent, qui illùc miſſi Monaſterio Legati ſunt metu euentus, qui, iam promoto pacis negotio, remoram iniiciat. Non ſunt quidem fauſta, quæ iſtheinc de Ilerdenſi obſidione audio; ſed de ea heic ſemper eximia eſt ſpes, maximéque propter ſuppetias, quæ fuere Harcurio ferendæ inſignes. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IX. Kal. Decembr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Cvm tanta sit illa affectus erga me tui teneritudo, haud abs re deficiunt me verba, quibus exprimam, quo idcircò sensu arcanis in fibris afficior. Quæso solùm semper ter-Optimum Numen, ne me patiatur hoc amore, quem satis sentio hærere tibi in intimis visceribus, medullísque fieri indignum. Valeo iam, Deo propitio, meliùs, spésque est, vt eius adspirante gratiâ, vitæ satis ad id complendum, quod tua spectant, vota, supersit. Si quicquam sanè foret ex ipsa maturiùs discedere graue, illud esset potissimùm quod non liceret tuæ de me exspectationi facere satis. Seruet modò te incolumem Deus. Rerum nouarum nihil iam habeo; nam qui rumor quidem vagatur de quæsita nostris, Suecísque aduersus Cæsareos, Bauarósque victoria, nullum habet certum, quem nôrim authorem. Quod heic perhibent de recessu Hispanici exercitus ab Ilerdensibus castris, potest tam tibi esse, quàm nobis perspectum. Debes iam ipse esse complexus Melleræum, inclytum illum famæ Gallici nominis in Italico orbe vindicem; quando tanto cum fœnore res nostras in illo restituit. Vale, ô Decvs Principvm, ô dulce meum Decus, & Præsidium Vale, Parisiis, prid. Kalendas Decembris, M. DC. XLVI.

EIDEM.

Prosusus nimiùm amor tuus, cui mea valetudo tantopere cordi. Ea fit in dies corroboratior, donec memet domi contineo; ac interim laboribus, studiísque operosis parco. Dum superfit, quod mihi liceat tuum in obsequium profundere, erit, cur cum fructu ingenti recuperatam putem. De lite quod rogas, Consules Dinienses, vel potiùs eorum primus *Iuramius*, Procuratorem Regium Aquensis Rationum Curiæ implorârunt; ísque obstitit, ne illa heic gentium, vt poterat fieri, compendiosè dirimeretur. Itaque lis ad Curiam illam proximis diebus remissa fuit; erítque ea mihi istheic agitanda. Quod maximè doleo, est illa grandis iactura temporis, quod melioribus impenderem curis, ac potissimùm, dum prouideo, qua me illi sint diuexaturi prolixitate, exsistente *Iuramio* litigiosissimo Mortalium, & totam istam camarinam non alio fine commouente, quàm vt insignem iniuriam, qua me, Beneficiúmque meum affecit, texisse videatur. Quin etiam doleo summoperè, quòd postquam ad te, Deo propitio, concessum fuerit accedere, sit mihi continuò à tua illa iucundissima consuetudine discedendum, vt hisce me occupationibus omnium importunissimis dedam. Verumtamen hæc vitæ sors, & rerum conditio. Cogitationes hasce vt mittam, & rerum nouarum addam aliquid, redux ecce in Vrbem est ab hesterna vsque luce Melleræus. Laborat Nemorosius Dux insolita quadam Apoplexiæ specie, à qua parum spei superfit: Princeps haud paruum, vt video, facturus sui desiderium, ac ista præsertim ætate, isto habitu corporis, cui tale nihil videbatur timendum. Non conflixere in Bauaria, vt ferebatur, exercitus; nec perseuerat etiam rumor de Monaco à nostris obsesso. Perhibent tamen omnia semper prosperè nostris succedere; cùm & hostium horreum Lansbergam occupauerint, & vnum, alterum-ve copiosum commeatum interceperint, & hactenus hostes fluminis obiectu ab ingressu in propriam Regionem Bauariam prohibuerint. Aiunt aliunde Hassiacos Coloniensis copias, quibus præerat Melander, fudisse. Elanguescit iam iterùm quantum audio Pacis negotium; at nulla sanè illius facies noua, inopina-ve surgit. Nondum penitùs inter Anglos, Scotósque conuenire scribunt. Addunt vereri Parlamentarios, ne Londinensis Ciuitas affectum in Regem resumat, memor nempe fœlicitatis, quam cum illo amiserit. Et sanè si illa à parte Scotorum Regem instaurare cum legitima authoritate conantium staret; Parlamentarij haud-dubiè à præstituto exciderent fine. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, Doctissimo, Clarissimóque Viro D. Godefrido VVendelino, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longè Optimo,*

Petrvs Gassendvs S.

Mensis est, plus minùs, Optime VVendeline, ex quo ad te scripsi Amicos, quibus pellegendi tuam illam *de pluuia purpurea* historiam copiam feceram, expetiisse sibi ipsius exempla. Commisi subinde quod fueras dignatus transmittere ad me meo Bibliopolæ, ísque non modò curauit illud typis nouis exprimi, sed plurimis etiam, qui Latinè nesciunt, rem pernosse cupientibus, Gallicam illius velut compendiosam edidit interpretationem. Mitto ad te proinde editionis vtriusque exemplum; testatus abesse Librarium, vt iacturam inde vllam experiatur. Mitti Latinum potuit ante quindecim, Gallicum ante octo dies, verùm distuli, quo vsque licuerit opera eadem transdere, quam repetitis, feruentibúsque votis tuis non potui negare imaginem mei. Vnà igitur illam iam transmitto; tu sic accipe, quasi nihil sit, quod tibi de me, si meæ sit opis, & quantumvis cogar, erubescere, polliceri non valeas. Vale, & me æternùm ama. Parisiis, postrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Verè Nobili, Eruditóque Viro D. Iacobo Alexandro Tennevrio, *Patritio Parisino,*

Petrvs Gassendvs S.

Accepi vnà cum literis Gergouiæ Aruernorum datis tuam illam Disputationem Physico-Mathematicam, cuius me lectione recreare

recreare voluiſti. Dicere profectò non poſſum, quàm me mirificè delectârit, cùm ſuſpendente animum acumine, neſcio, an elegantia magis, eam ſic prægustare non potui, quin, valetudine licet parum firma, vno tenore hauſerim totam. Eccur interim tu es erga me ea bonitate, comitatéque, vt mihi hocce in argumento plenam meſſem deferens, tibi ſpicilegium dumtaxat attribuas? Inuertenda ſanè hæc ſunt, cùm & aliunde ſint in meo illo alioquin patentiore campo, inanes ſolùm ſpicæ enatæ; ager hic tuus, anguſtior licet, grauidis ariſtis caneſcat? vt verbo dicam, eſt cur exoptem rem fieri quamprimùm iuris publici; tum tui ergo, ita nihil eſt tua ſolertia non dignum tum mei, ita eſt honori adſtipulatore tanto aſſeri; tum veritatis, ita intereſt, vt aduerſum ingenia hæc ſimileis tui fautores habeat. Optimus ille nihil iteratò, quod ſciam in me edidit; reputare autem par eſt fore vt ſi ſemel tuum iſtud quaſi totius controuerſiæ coronamentum conſpexerit; quidquid fortè illi præ manibus fuerit machinamenti dilabatur. Vale, Præclariſſime Vir, ac me, quod facis, porrò ama. Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

HAbuiſſe ſe omnia Maſſiliæ pacificè, ac pro tuis votis delectauit ſummoperè. Vtinam omnia ſemper tibi proſperè perinde ſuccedant, euaneſcentibus perinde ſi quæ tuas aduerſum curas fortè comparentur, conſiliis. Demiratus ſum tam breui momento, tam pugnantia fuiſſe tibi de Ilerdenſi obſidione renunciata, vt prioribus literarum verſibus fauſta ſcripſeris, poſterioribus infauſta narrâtis. Subiit certè ſtatim illa cogitatio,

Ipſa dies quandoque Parens, quandoque Nouerca.

tanta eſt inſtabilitas, incertitudóque rerum humanarum. Iure interim, vt opinor, Amici tui vicem doles, cùm te, vtcumque ſe, qua de re hæret nemo, generoſiſſimè geſſerit; vitio tamen ipſi vertatur, quòd ſuapte ſponte id negotij ſuſceperit; & ſi qui in Aula ipſi malè affecti in illum ſunt, anſam declamandi in ipſum hanc habeant. An verò heinc erit retardandæ pacis vel occaſio, vel excuſatio? Video iam certè de illa breui ineunda pene deſperari. Quid, ſi Hiſpani hocce ſucceſſu elatiores facti quidpiam inſuper, nec infœlicitet tentent? Meditari nempe eos aiunt obſidionem triplicem, Cortereaci (dicunt etiam aliqui Dunkerkæ) in Belgio, Plumbini in Hetruria, Balaguerij in Catalonia. Quid ſi interim Dux Bauariæ, quem morbo extremo laborare ferunt, diem obeat? Fortunet Deus nobis omnia. Tu modò, ô PRINCIPVM DECVS, Viue ſemper fœlix, & Vale, Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil ſanè gratius mihi poterat, quàm quod eſt expreſſum tuis literis abs te, ac de te renuntiari. Ecquid enim poſſim audire iucundius, quàm & bene valere te, & facere te ea, quæ tueri conſtantem, diuturnámque valetudinem poſſint? alterum quippe præſente bono, alterum ſpe futuri delectat; & cùm interſit te viuere, intereſt tamen magis valere. Fœlicem diem, quo te ſubiit cogitatio eiuſmodi, vt non modò priſtinas illas exercitationes repeteres; ſed aliis etiam adhibitis efficeres continentiores. Scilicet ἡ γυμναστικὴ nobiliſſima τῆς ὑγιεινῆς pars eſt; meritóque inter tria illa ſanitatis tuendæ παραγγέλματα poſitam habemus πόνον ἀοκνίαν. Perge proinde, OPTIME PRINCEPS; memineris modò, quod eſt à Sapiente iam olim dictum, μηδὲν ἄγαν. Rerum nouarum vix aliud habeo, quàm quod perhibent Fœderatos inter, & Bauaros, Cæſareóſque initum conflictum. Stetiſſe victoriam à noſtris (quatuor millibus hoſtium cæſis) addunt; ídque præter cladem non mediocrem à VVerthio mox antè acceptam. Sed id-ne totum verum ſit, vadem me præſtare non auſim. Cùm noluerint Sueci de pace Monaſterij agere, ne videri poſſent quicquam cum Legato Pontificio habere commune; diſceſſiſſe iam cæteros Oſnaburgum memorant; futurúmque, vt tam Cæſarei, quàm noſtri eòdem breui concedant. Fuere Hagæ ipſis Kalendis celebratæ nuptiæ inter Electorem Brandemburgicum, & Principis Auraïci filiam. Ex Anglia nihil, quod ſciam, noui, niſi quòd Farfaxius Londini exceptus aliqua cum ſpecie fuit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XII. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NVllus hæreo, OPTIME PRINCEPS, quin quotquot hac vice literas accipies, obitum renuntient illuſtriſſimi Principis, quem demum nudius-tertiùs ſub horam nonam veſpertinam ſua illa, qua toties diuexatus fuerat, ποδαγρία abduxit è viuis. Ipſe caſum commemoro dumtaxat vt ſignificem, quam tibi ob factam iacturam condoleã. Nimirùm præter inſigneis illos Cognationis, Agnationíſque quibus cohærebatis gradus, tu te illum dicto, factóque ſic amare teſtatus es, vt non poſſit tibi non relinquere ſingulare deſiderium ſui. Id me erigit, quod prouideo te tuam illam conſtantiam aduocaturum in ſubſidium; neque paſſurum vt animus, qui ſe hactenus adeò grandem, inuictúmque aduerſus tot alios luctuoſos caſus præſtitit, ad renuntiationem huius deiiciatur, ſoles quin-etiam ſic omnia tela Fortunæ habere prouiſa, vt iſtud præſertim te non fugerit, ob repetita identidem eiuſce morbi ſymptomata; dicturúſque proinde ſtatim, ipſo audito, haud-dubiè ſis,

Hoc quoque percepi, atque animo mecum antè peregi.

Et cùm ſint, qui fatis ſe accommodent, vt quod corrigere eſt nefas, patientiâ leuius faciant;

ciant; id tibi sapientius est moris, vt omnia permittens arbitrio æternæ Prouidentiæ, persuasus sis nihil posse melius, vtiliúsque contingere, quàm quod illa (cui etiam casus capilli est curæ) dispensante contingit. An-non verò etiam id solabitur, quòd ille hæredem reliquit, Magnum, Celebrémque Enguenium, qui-cum vt tibi hactenus vehemens amor intercessit, ita est sanè imposterum ardentior adhuc intercessurus. Sernet vos modò incolumeis Deus Optimus in Nestoreos annos. Cùm nihil sit, quod insuper rerum nouarum abs me exspectes; addo solùm antecedente eiusdemmet diei, quo Condæus interiit, manè natam fuisse Aureliano prolem, quæ si fuisset mascula, tum exclamare de hisce aureis Regiæ stirpis ramis licuisset, *vno auulso, non deficit alter.* Quia secus visum Superis, subiit saltem cogitare, quàm verè dictum ab illo fuerit,

Nec nox vlla diem, neque noctem Aurora sequuta'st,
Quæ non audierit mistos vagitibus ægris
Ploratus mortis comites, & funeris atri.

Tu iterùm Viue, & Vale, Decvs Principvm, ô & dulce meum. Parisiis, v. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Haud est par sanè, Optime Princeps, vt hanc labentis tacitè anni abire patiar originem absque votis ardentibus pro tua, totiúsque Familiæ incolumitate conceptis. Causæ scilicet publicæ, priuatæque insignes sunt, ob quas interest saluum te, quam diutissimè superesse. Ac noui quidem singularem animi tui moderationem, non modò quod ad cætera, sed etiam quod ad ipsius vitæ diuturnitatem attinet. Verumtamen quod tuæ virtuti, id non perinde ἀδιάφορον illorum desiderio est, qui te, vt obseruantia, ita amore prosequuntur. Tametsi æquum profectò est, vt omnes vel tui exemplo permoti, nosmet admoneamus posse fieri, vt qui iam ineuntem annum vidimus, exeuntem non perinde videamus. Nempe, cùm nobis in decursu vnius annorum, quem cœperimus desinendum sit, nemine vtimur sponsore, quo liceat nobis de hoc potiùs, quàm de alio esse securis. Nam quod plærumque Astrologi, cæterique id genus Vates annos tam facilè largiuntur, impudentiâ, imposturáque intolerabilis videtur, sed querela hæc alterius est loci. Vtinam modò quæ tibi fausta, fortunatáque apprecor, Deus ter-Optimus concedat. Significauit mihi Neuræus, vt dignatus fueris ad meos illos scribere; sed isthæc nimirùm familiaria sunt tuæ illius erga me beneuolentiæ argumenta. Rerum nouarum nihil pene habeo, nisi quod *Seruientus* Plenipotentiariorum nostrorum vnus simul cum vno ex Cæsareis accessere iam in Hollandiam, vt cum Marchione Brandemburgico de compensatione Pomeraniæ, quam Sueci ab Imperatore deposcere dicuntur, agant. Quod Vlmæ autem coituri nostri, hostiúmque Duces feruntur, vt agant de induciis; id nondum satis perspectum est; vti neque id quod Turennius millia hostium duo cecidisse dicitur; aliáque id genus non-nulla. Quàm præclara interim sunt, quæ ipse de rebus Catalonicis, déque Harcurio ratiocinaris. Vale, Principvm Optime, ô dulce meum Decus, ac Præsidium Vale. Parisiis, prid. Non. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvæ anni noui occasione ratiocinaris, Optime Princeps, eiusmodi profectò sunt, vt nisi te alia tam multa supra vulgus eueherent, possent abundè genium grandem & curantem quidquid dignum Sapiente, bonóque est demonstrare. Quam abundè apprecationem mei causâ instituis, ea est quæ nisi te abundè nossem, amplissimam fidem posset facere incomparabilis tuæ bonitatis. At quam voluisti quasi appendicem literis tuis esse adiunctam, ipsa est, quæ pergit ruborem creare, adeò mihi continens est tuæ non modò beneuolentiæ, sed beneficentiæ quoque argumentum. Gratiam itaque quantam quidem maximam possum habeo; sed quæ tamen sit & tuo dono, & affectui, quo per-velim testatam facere gratitudinem impar. Tu, qui adeò constans in me demerendo obstringendóque perseueras, constantem saltem hunc affectum, quo esse non possit ardentior alter, acceptum habe. Habebis autem dubio procul, vt vel id mihi solatio sit, qui etiam priusquàm ad te veniam, in illud ipsum inciderim, cuius metu Socrates olim accedere ad Perdiccam renuit. Rogatus nimirum cur id faceret, ἵνα, ἔφη μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι. Quod quidem declarans M. Antoninus, τουτέστι, inquit, μὴ εὖ παθὼν ἐδυνήθω ἀντιποιῆσαι. Sed neque ego Socrates sum, neque tu is es, cui prona voluntas videri non possit superque, & satis. Viue, & Vale Principvm Decvs. Noui nihil attexo, quia nihil iam est, quod quidem ad te perscribi mereatur. Insultant semper Confœderati, dum interim hostes sese in interiora recipiunt. Negotium de pace nihilo promotius; neque inauditur adhuc, quid Seruientus penes Hollandos profecerit; pactis conuentísque conditionibus de daturis pecuniam Anglis, discessurísque ex Anglia Scotis, exspectatur adhuc, quid Regi, de quo nihil est pactum conuentum, sit euenturum. Quid rerum Italia moliatur; quid ex ea nuncietur ipse meliùs nôsti. Vale iterùm dulce meum Decus. Parisiis, III. Eid. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Ivre obstupui, Optime Princeps, parem tibi fuisse hacce occasione, & cogitando animum, & conscribendis literis manum. Scitè dictum ab illo est, curas leueis loqui, ingenteis stupere: an-non ergo Sapientia fuit, quæ fecit, ne, perculsus licet grauissimo casu hæreres tamen attonitus, sed te ipsum statim tibi redderes, tuíque similis constares? Quippe fieri quidem non potest, quin tam acuto, validóque Fortunæ telo impetitus, inflictum vulnus senseris; at præsto tamen

fuit

fuit lenimentum, quo & dolorem temperare, & inducere cicatricem valueris. Sic age semper, OPTIME PRINCEPS, hoc est, paratus semper esto æquo perferre animo, quidquid serus Vesper sit demum vecturus. Rerum nouarum nihil est, quod sciam, nisi quòd Princeps Auraïcus dicitur extremo laborare morbo; & Rex Angliæ extremo pene authoritatis detrimento. Rogârat nuper Parlamentum, vt liceret sibi Londinum circumvicinámve aliquam Regiam domum accedere, è qua de pace agere posset: at Parlamentum cauit, ne de pace agatur; sed conditiones solùm ad Regem, quibus subscribat transmittantur. Ac potest ille quidem si velit recipere se domum nescio quam viginti leucis Londino distantem; sed commoraturus tamen cum iis dumtaxat quos Parlamentum destinârit, & quatenus id ad salutem tum Regis, tum Regni conducere videbitur. Obscuriùs forte rem enuncio; sed illi non-nihil ambiguè Decretum suum expresserunt. Quo fine, euentus docebit. Tu, ô PRINCIPUM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xv. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

Admodùm Reuerendo, Clarissimóque Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longè Optimo,*

PETRUS GASSENDUS S.

QVi, quàm fuisti, mi VVENDELINE, circa Eclipsin nuperam fœlix! Ecce enim contigit nobis Telescopio attendentibus, pluuia opportunè cessante, attenuatísque nubibus illius Initium hora 8. min. 8. Procyone videlicet alto 32. grad. 45. min. & statim 32. grad. 50. min. ac Ioue 33. grad. 45. min. Finis autem hora 10. min. 16. Corde Leonis nimirùm alto 35. grad. 50. min. ac statim post, Ceruice Leonis, 40. grad. 25. min. cùm & statim ante fuisset altitudo Ceruicis 40. grad. 10. min. Cordis 35. grad. 45. min. De interceptis Digitis nihil admodùm certi adnotare licuit, ac ne potui quidem præcisè æstimare quantitatem maximam, quòd densæ præsertim per id tempus nubes non permiserint limbum obscuratum vllatenus discernere; adeò vt dicere solùm possim, constitisse Eclipsin infra disci dimidium; neque accessisse, nisi ad Digitum præterpropter quintum. Cætera prætereo, vt cœpisse Eclipsin in parte limbi infima (siue minimùm vergendo ad dextram, hoc est in Meridiem) qua parte terminabatur linea per mediam faciem *Homuncionis*, ac Lunæ centrum concipi ducta; hoc est, qua parte Langerenus noster habet *Sanedriam maculam*, desiisse autem ad limbi dextram, octoginta proximè gradibus, nempe qua parte circiter, Langerenus reponit *Carolum Lotharingum*. Prætereo hæc, inquam, vt subiiciam voluisse me aduigilare, valetudine licet hondum firma, vt attenderem, si qua Luna occultatura Iouem foret. Occultauit porrò parte superiore, ac subiit illum margine, citra Telescopium conspicuo, hora 14. min. 10. Arcturo nimirùm ad Ortum iam alto 39. grad. min. 5. Cùm Telescopio verus margo tantum adhuc à Ioue abesset, quantum est dimidium longitudinis *Caspiæ* maculæ, vt reputare exinde liceat, quantum per Plenilunium, nocteque intempesta, lux illa spuria nobis imponat; quantúmque æquo citiùs ineunte Eclipsi spurius ille margo temerari incipiat; & exeunte tardiùs desinat, quàm verus, atque adeò quantum potuerint Maiores nostri Telescopio destituti hallucinari. Verùm spectata Telescopio Luna cœpit denique occulere Iouem, Arcturo alto 40. grad. 17. min. siue hora 14. min. 17$\frac{1}{2}$. Desiit verò Ioue, nempe viso ad Occasum emergere, Arcturo alto 46. grad. 55. min. hoc est, hora 15. min. 0$\frac{1}{2}$ seu hora matutina diei XXI. tertia. Pars autem limbi, qua Iupiter mirè est visus, fuit è regione medij illius quadratuli lucidi quod est ad dextram cuspidis niueæ, siue qua parte Langerenus reponit *Sinum Principis*; quà exire, è regione genæ sinistræ *Homuncionis*, siue aliquantò supra maculam Langereno *Hugeniam* vocatam; exitu distante ab initu, gradibus 72. Expendes ipse singula, quæ ego mitto iam supputare. Adnoto dumtaxat occultationem Martis à me in hac vrbe obseruatam, descriptámque ad calcem *Mercurij in Sole visi*, fuisse ad eandem planè regionem, & Iouiali ista perparùm minorem. Quippe initu, exitúque intra huiusce limites proximè heinc inde contentis; complectentibúsque circunferentiæ partem non septimam solùm, verùm etiam sextam, vt tunc adnotaui. Vale, OPTIME VVENDELINE, ac me, quod facis perpetuùm ama. Parisiis, VIII. Kalendas Februarij, M. DC. XLVII.

LUDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRUS GASSENDUS Εὐπράττειν.

PErspicit abundè sagacitas tua, quo dicere sensu cum Sapiente potuerim, *Nihil esse sub Sole nouum.* Quare & lubens tibi subscribo, dum argumentaris noua esse omnia, ob continentem, quæ in rebus obseruitatur, mutationem. Nam verum quidem est rerum Summam eandem generatim constare; sed verum est quoque, singulareis rerum circunstantias in dies variari. Non potest res graphicè magis, quàm abs te est factum, circa mores exprimi; adeò mihi sum visus illud Poëtæ audire,

Dissidet ambiguis semper mens anxia votis,
Nec voluisse homini satis est: optata recusat;
Esse in honore placet; nunc displicet, & dominari.
Vt possint, simile volunt, &c.

Ad Naturam verò quod spectat, non sola sanè

lucernæ

lucernæ flamma perseuerare eadem visa, alia, aliáque semper est. Non solus fluuius habitus idem, ex aquis tamen indesinenter succedentibus, rusticóque frustra exspectante, dum defluant, constat, vt proinde Heraclitus iure dixerit, *eundem fluuium bis non transiri*, & Cratylus adiecerit, *ne semel quidem transiri eundem; quando secundam partem transeundo, prima iam dilapsa, tertia nondum allapsa est.* Ipsi nos quoque in pari fluxu propter nutritionem versamur; & quod ferunt de Naui Argo, in qua tabulis sensim substitutis, nihil non nouum fuit cùm Græciam repetiit; quod de populo quolibet, in quo nemo non alius post centum annos interuenit, idipsum potest & de nosttûm vnoquoque existimari; quando licet iidem senes dicamur fuisse, qui iuuenes; ob particulas tamen nostri abscedenteis, accedenteísque, tales sensim euadimus, vt iidem dici, nisi, quod aiunt, æquiualenter non possimus, sed hæc vt mittam, addam-ne cùm ante annos nouemdecim obseruassem istheic Lunarem Eclipsin die Ianuarij xx. obseruasse me heic nuper eadem die aliam, cuius Initium cõtigerit hora 8. cum minutis 8. Finis hora 10. cum minutis XVI. Quantitas autem accesserit ad Digitum proximè quintum. Rerum nouarum nihil adiicio, nisi quòd Consobrina tua Longavillæ Vxor discessisse iam Monasterio debet, vt Parentem superstitem consolatura in vrbem redeat. Quod Matchio Brandemburgicus abiisse ex Hollandia ante duodecim dies dicitur propter vtriusque Pomeraniæ, de qua Monasterij, Osnaburgíque agitur, negotium; quod scribunt conuenisse demum Hispanos inter, & Hollandos; sed Vltraiectensi Prouincia excepta; conditionéque apposita, si modò cùm Gallis conueniat. Superest pergenti ad Comitia tibi, itum, reditúmque apprecer fœlicem; exorémque, vt quando illa Draguiniani es habiturus, haberi ratum id iubeas, quod semel de meo Arnulpho statuisti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

Clarissimo, Sapientissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleos Scabino*,

PETRVS GASSENDVS S.

EXcedebat superior annus, cùm tuas accepi literas perendie Eiduum Nouembris datas. Reddidi statim, quas adiunctas reperi optimo Mersenno, qui & illicò responsionem ad te ttansdendam consignauit. Distuli verò mittere, quòd essem meam attexturus, vt significarem vnâ operâ, si quam Eclipseos nuperæ exsequerer obseruationem. Nunc autem demùm quia bona sorte ea mihi tota non periit, Initium, atque Finem do; quantum per Cælum licuit (quòd tota die pluuium, & ad tempus vsque Eclipseos inuisum, iis tamen momentis potuit conspici) quantúmque per meam valetudinem (quæ est iam toto anni besse parum firma) attendere graue non fuit. Itaque cœpit nobis Eclipsis die huius mensis XX. hora 8. min. 8. ex altitudine Procyonis 32. grad. 4. min. Desiit hora 10. min. 16. ex altitudine Reguli 35. grad. 50. min. Maximus defectus definiri præcisè ob densitatem nubium non potuit. Addo porrò Eclipsin Iouis post aliquot horas à Luna contecti. Subiit scilicet illum Luna parte sui Borea, Arcturo alto 40. grad. 17. min. seu hora 14. min. 17½ dimisit Occidua, Arcturo alto 46. grad. min. 55. seu hora 15. min. 0½ cum interstitio graduum in ipso Lunæ margine 72. Mitto dicete vtramque Eclipsin, quatenus designatur heic, spectatam Telescopio fuisse. Exspecto quid tu de vtraque; ac suspicor quidem posteriorem istheic nullam fuisse, operæ tamen pretium erit, nosse quantum Luna infra Iouem transierit, si fuit à te quidem distantiola illa proxima adnotata. Saluere semper quàm maximè clarissimum Eichstadium iubeo. Discessit Bullialdus Bizantium; vtinam eò sospes peruenerit, illeícque Eclipsin obseruârit. Tu quàm optimè semper Vale. Parisiis, VII. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

EXimiè nosti, OPTIME PRINCEPS, qualis Iberorum sit genius; at damno certè suo iam nôrunt, non esse Gallos ita leueis, quin, sicut possunt quærere, ita sciant parta tueri. Faxit modò Deus, vt quas mari, terráque copias in illas Hetruriæ arceis comparant, eludamus; ac sponsorem propè dem me, fore, vt ab iis, quas obtulerant conditionibus non referant pedem: nempe consilij inopes sint, nisi agnoscant, vt hactenus nihil sibi æquè nocuit, ac melioris Fortunæ spes; ita euenturum, vt in ea perstantes, deteriore semper conditione sint; ac fortè quoque sibi malum denique maximum accersant. Nondum rediere Longavilla, & Trantmandorfius Osnaburgo; spésque est, vt priusquam redeant pacis negotium Cæsarem inter, Suecósque, & nos valde promoueatur. Quàm putas id verò vrget Bauarus, dum videt milites tam suos, quàm Cæsarianos grassari iam in superiorem Palatinatum! Scilicet eò digressi sunt, traiecto Ingolstadij Danubio, dum terga vertunt nostris, Suecísque, qui interim capto ad lacum Acronium Constantiensem-ve Bregentio, perhibentur Lindauium quoque, quod oppidum est munitissimum, breui occupaturi. Accepi heri tuam illam Illustrissimam Consobrinam non tam maturè discessuram, quàm spes, rumórque fuerat; quòd se prægnantem compererit, nec se credere itineri ausit. Ex Anglia nihil habeo hac hebdomade, vt se res tamen nuper habebant, verendum est semper, ne omnia Regi optimo pessimè vertantur. Significauit

Significauit mihi Neuræus fuiſſe te tandem ad Comitia poſtridie tuarum diſceſſurum. Dicere interim non auſim, quanto ille ſemper affectu literas de te ſuas compleat, quanto candore de te ſentiat; quanto cultu te veneretur. Potes tu nempe id coràm noſſe. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce, Pariſiis, Kalendas Febr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NVllas hac vice literas, neque optimus Abbas, neque ego iſtheinc habuimus, quòd Curſor partem faſciculorum reliquiſſe Lugduni dicatur. Sed bene eſt, ſi modò tu, & quos ipſe amas valetis. Rerum nouarum vix quicquam eſt, niſi quod Turcæ nuncius exigit recèns à Cæſare, vt pedeſtrem traiectionem ad ditionem vſque Venetorum liberam faciat. Obſidetur ſemper Lindauium à Confœderatis exercitibus. Agitur adhuc de negotio Brandemburgici Electoris. Euicit apud Hollandos Seruientus, vt quod iam penè cum Hiſpanis ratum fecerant, infirmetur. Qui miſſi Londino ad excipiendum Regem à Parlamentariis fuerant, creduntur iam illum deducere Hombeïum, Regiam nempe domum, leucis Gallicis viginti Londino diſtantem, vbi commoraturus ſit, quomodo, & quamdiu Parlamento commodum erit. De quodam negotiolo ad me attinente vt quidpiam attexam, cùm diebus proximè elapſis nobilis Riantij Baro de Romularum Prioratu ſermonem haberet cum Puteanis Fratribus, admonitus ab illis fuit, factam coram Vice-legato reſignationem inualidam eſſe; quòd Beneficij collatio ad Lerinenſem Abbatem ſpectet, & Celſiſſimus Contyæus Princeps Indultum habeat Cardinalitio par, quo talis collatio ipſi vindicetur. Itaque & ipſe, & illi, amicíque cæteri in id conſenſere, vt Beneficium huiuſmodi meo nomine peteretur; ac tum illuſtriſſimus Præſul, Pariſienſis Coadiutor, rem communicauit cum Celſiſſima Heroïna Matertera tua, tum optimi Patres Petauius, & Burdinus de eadem egerunt cum Celſiſſimo Principe; tum Burdelotius, vt faceret fidem, quantum tu me ames, quantúmque proinde res grata tibi futura eſſet, habere quaſdam voluit ex tuis ad me literis, illámque delegit in qua præclarè adeo teſtatus es luctum ob mortem Celſiſſimi Principis, quámque & ipſi Principes, & plærique alij ſunt iure admirati. Vt paucis dicam, res hactenus pro amicorum voto ſucceſſit; ipséque tibi illam inſinuo, vt niſi incommodum ſit, digneris Epiſtolia abs me reddenda tranſdere quibus tam Celſiſſimæ Materteræ tuæ, quàm Celſiſſimo Conſobrino teſtatum facias factam rem ab ipſis erga me, tibi gratam fuiſſe. Videlicet tum nomen tuum, quo mihi iure merito gloriari licet, interueniit, tum alterius opem, quàm tuam teſtandæ gratitudini, cui ſum planè impar, implorare non poſſum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô & Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Eid. Febr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

SCribebam nuper, OPTIME PRINCEPS, eatenus probè ſucceſſiſſe, quod de Romularum Prioratu Amici certatim curârant. Bullam quoque mihi deinceps Celſiſſimus Princeps iam conceſſerat; ſupererátque vt de adeunda poſſeſſione prouideretur; cùm ecce ſubortus Indultarius eſt, qui & amicorum conatus, & Principis gratiam eluſit. Nempe illius Priuilegium quæſito mihi iure eſt potius; & vtcumque Amici ſuſtinendum velint, donec vt ſe habeant illiùs acta conſtiterit; ipſe tamen ab vſque initio pollicitationi Fortunæ diffiſus, nihil eſt quod ſperandum ducam. Non me interim res admodum mouet, qui etiam identidem Amicis optimis oppoſui, quod eſt præclarè ab illo dictum, *Cur à fortuna potiùs impetrem vt det, quàm à me, ne petam?* Ipſiſſimum hoc exarabam cùm tuas accepi literas, ſub menſis initium Draguiniani datas. Quam-putas verò ſum demiratus, te in ſalo hoc negotiorum tanto, delibrare poſſe quidpiam temporis, quod ſiue Philoſophiæ, ſiue conſcribendis literis impendas. Me quod attinet, habebo etiam gratias, ſi, quovſque redux in Vrbem euades, intermittere hanc curam digneris. Sanè & quas nuper expetij, ad Celſiſſimos Principes, aderunt ſatis tempori, ſi modò à te fuerint non incommodo tempore conſcriptæ. Porrò, vt quid noui habeam, iam perſcribam; perhibent ecce nuncium illum à Turca ad Cæſarem miſſum, poſcere ab eo reliquiarum nomine trecenta auri dolia; hoc eſt vt puto, trecenties centum millia triginta-ve milliones Turonicarum vt vocamus Librarum. Conſtat ſemper obſidio Lindauienſis ad lacum Acronium. Negotium illud Electoris Brandemburgici circa vtramque Pomeraniam abſolutum iam dicitur; atque adeò poteſt Germanica pax cenſeri admodùm promota. Fecere Hollandi infectum, quidquid cum Hiſpanis actum fuerat; & cùm Plenipotentiarius Hiſpanus ad illos accedens, vix abeſſet iam ſextum lapidem, miſſi ſunt, qui illum pergere vlterius prohibuerint, ac reduxerint Monaſterium vſque. Nondum accepi Rexne Angliæ Hombeium deductus à Parlamentario comitatu fuerit: audiui dumtaxat recuſaſſe illum eò contendere, ac elegiſſe pati potiùs non inultum violentas manus, quàm amittere ſponte libertatem. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XV. Kal. Mart. M. DC. XLVII.

Verè Nobili, Eruditóque Viro D. IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *Patricio Pariſino,*

PETRVS GASSENDVS S.

REſcribere diſtuleram ad binas illas literas, quas Fratres tui Nobiles, atque per-humani, abs te reddiderant, quò vſque ad manum iterùm haberem tuam illam *Diſputationem Phyſico-Mathematicam*, in qua

qua scribis te lapsum agnouisse. Cùm illorum itaque alter ipsam superioribus diebus ad me referre dignatus sit; facio ecce satis prima occasione, pellecto rursùm opere, ac iis maximè Corollariis, circa quæ es subodoratus, quid tibi Cazræus reponere valeat. Porrò non quadrant quidem speciatim, & nisi facta accommodatione, Corollaria huiusmodi ad factam continuò, æquabilitérque accelerationem; sed nimirùm tu definiendum quid esset motus æquabilis, æquabiliter-ve acceleratus, non assumpseras; verùm quid esset alterum motum esse altero velociorem; quod potuit saltem *ad hominem* (vt facturus deinceps eras) argumentando vsurpari. Quamquam, cùm ista aut similis suppetere exceptio possit; tui profectò erit candoris, si quid supersit scrupuli, fateri ingenuè excidisse tibi præ festinatione membrum alterum argumento accommodatius. Videlicet, vt bona fide, per quam homines nos esse agnoscimus, nihil potest præstabilius, laudabiliúsque reputari; ita & lucro est deputandum, quòd vel nobis infensi rectum quid admoneant, vt si quid hiet, si quid protuberet, si quid amussis vt ille ait, deliret, emendare valeamus. Facies tu hoc verò, detrimento tantò minore quantò in te ipse ius dicens, hostem præuenies, & alioquin præoccupaturum, exarmabis. Quod alter ille, cuius mentio à nostro Mersenno est facta, adnixus iteratò sit ostendere emensa decidendo spatia æqualibus temporibus non numerorum imparium, sed vnitatum seriem inire, tradita tibi lampas iam est, vt hunc quasi cursum absoluas. Ego certè, quantum nunc quidem per inualetudinem licet adhibere animum studiis, ita diuertor ad alia, vt ad hasce curas reuerti, si velim, non possim. De Caramuële, & Rheita quod rogas, rescripsi quidem ad priorem, postquàm iterum illam meam Velitationem edidit; verùm priuatæ literæ fuerunt, quibus aliud nihil contestatus sum, quàm vnicam aduersum me valere experientiam posse; nempe *si quinque illi Errones præter Mediceos inducti, circumpositi etiamnum circum-euntésque Iouem deprehendantur.* Nihil ad hoc responsi datum; sed interim optimus Rheita volumen ingens edidisse de Cælestibus rebus dicitur, titulo *Oculus Enoch & Eliæ*, ac in eo tum fuisse conquestus egisse me præproperè, tum edixisse mihi iam satis à Caramuële fuisse responsum. An verò sibi experientia suffragaretur, ne verbum quidem. Tu & bene Vale, & me semper ama. Parisiis, XI Kal. Mart. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

DEbet iam esse adhibita extrema Comitiis manus: vtinam verò pro tuis votis. Quam tu es causatus ab illis absentiam, ipse demiratus non sum, qui geminam illis fuisse causam putárim; alteram videlicet standi promissis impotentiam; alteram inuidiæ conflandæ occasionem. Futurum fuerat, vt Princeps Condæus Consobrinus tuus in Italiam contenderet; sed ecce iam in Cataloniam, reuocato Harcurio, concedet. Nempe, vt exercitui Pedemontano Carinanius; sic nauali imperitabit Princeps Mathias, quem esse nosti Magni Hetruriæ Ducis germanum. Erit porrò breui Condæus ad expeditionem accinctus. Quippe mandauit Comitatui, vt se comparet in Nonas mensis insequentis. Futurus dicitur in Flandria sub Aureliano Princeps Nemurius (quem recidisse audio in morbum valde periculosum) vnà cum Gassione, & Rantzouio, illeícque propugnando potiùs, quàm impugnando constiturus. Subscribi debuit pactis conuentis inter Brandemburgensem, & Suecos, Eidibus ipsis huiusce mensis; & quæ postremæ Osnaburgenses, Monasterienséque literæ id habent, maximam nobis, si quam vnquam Germanicæ pacis spem faciunt. Sunt certè, qui fore eam citiùs perfectam, quàm expugnatum Lindauium putent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kalendas Martij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVas dignatus es dare literas ad Serenissimos Principes, vnà cum datis ad me accepi. Habeo verò tibi pro illis immensas, qualeis & debeo, gratias; fœlix, nisi eas scribere mediis in negotiis fuit importunum. Non reddidi ipsemet illas, quoniam proximis hisce diebus fuit vnde timerem, ne in meam illam inualetudinem reciderem; vt proinde necesse fuerit, ac etiam-num sit, me aliquantisper continere domi. Commisi tamen eas Burdelotio, qui se redditurum, & captata quidem per-opportuna occasione recepit. Nondum retulit fuisse redditas; non hæreo verò quin pro eo, ac mereris sint excipiendæ. De reditu quod subinsinuas, nihil mihi sanè magis est cordi; ita ardenter expeto statim atque Verna temperies, meáque valetudo fuerit confirmata, ad te conuolare: spero id autem, Deo propitio, non longè ab ipsis Paschalibus fore. Dicebatur hesterna luce Nemurius è viuis proximè excessurus. Scribunt aliunde Auraïcum ad Æquinoctium vix peruenturum. Versatur adhuc illeic Seruientus, &, vt aiunt quidem, re nondum confecta. Ostendit Capellanus à Longavilla literas, quibus pax cum Cæsare, Hispanis nequicquam obsistentibus, promotior in dies fieri perhibetur. Conditionibus inter Suecos, & Brandemburgensem subscriptum; appositúmque, nonnisi parta generali pace, esse valituras. Accepimus hodie literas Nanceio, quibus scribit Luillerius non esse Lindauium à Suecis obsessum; & plæraque tamen sunt aliæ, quæ singulareis obsidionis circumstantias renuncient. Recepit se, & quod superest, hiemat Turennius in Virtemberga. Debet iam

Rex

Rex Angliæ perueniſſe Hombium. Libertate excepta nihil-non honoris à Proceribus Anglis exhibetur. Aiunt, cùm ex eo quæreretur, an-non cum Anglis degere, quàm cum Scotis duceret ſatius, reſpondiſſe, malle ſe ſane cum ipſis ſui emptoribus, quàm cum venditoribus eſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Kal. Mart. M. DC. XLVII.

EIDEM.

DEum immortalem! OPTIME PRINCEPS, ſic affici te, quod mihi fortunam non arridere exiſtimes, vt totis penè literis nihil aliud, quàm conqueri de iniquitate illius videaris! Ego ſane tuum illum tantum erga me affectum ſuſpicio, & exoſculor; interim autem neque mihi non arridere fortunam duco, quæ hactenus mihi non paucarum rerum, quas pro iure ſuo abſportare poſſet, vſuram permittit; neque vllam prorſus iniquitatem eius agnoſco; quæ mihi nihil pollicita, rea agi non poteſt, quòd non ſtet promiſſis. Ipſe ſum potiùs in eam iniquus, dum vt Amicis gratificer, fores illius importunè pulſo; adeò proinde, vt, ſi repulſam patiar, debeam non ipſam nimis auſteram, ſed me inſtituti parum memorem, parum quoque tenacem, cauſari. Verùm ne tibi plura de me (niſi quòd nondum valeo meliùs admodum, quàm antè octiduum) Dictus fuerat Condæus Princeps diſceſſurus initio ſtatim inſequentis hebdomadis; nunc autem eius finem dicitur eſſe exſpectaturus. Sarcinas interim præmiſit ab vno, aut altero die; tranſiturúſque per Burgundiam (neque illeic multum commoraturus temporis), acceſſurus in Cataloniam ipſis Paſchalibus perhibetur. Scribunt Monaſterio, agi iam negotia tum Lant-grauiæ Haſſiacæ, tum Palatini Comitis; ac in eo eſſe, vt quam-primùm ſint coronidem adeptura. Cogitant interim Hiſpani, quid ad quinquaginta plus minus, quas ipſis propoſuimus, conditiones ſint reſponſuri, quódque potiſſimum queruntur, induciæ ſunt, quas Luſitanis partas, ratáſque voluimus. De Anglo aliud nihil audio, quàm eſſe ipſi charta, calamóque interdictum; neque ipſi aut famulos, aut cuſtodes alios, quàm à Parlamento præſcriptos, adeſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtridie Nonas Martij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVàm verendum ſemper, ne quod ſubuereris de pace, ſit nimiſquam verum! Ecce enim cœpit hebdomade hac quæ ſpes illius ſuperiore incaleſcebat, decaleſcere; adeò nihil videtur lucis, niſi exſtinguendum, exhiberi. Dicitur Condæus quarto ab heinc die Regi, ac Reginæ vale dicturus; vtcumque deinceps dies aliquot commoraturus in Vrbe ſit; inaudióque eius germanam paucis pòſt diebus aduenturam. Obſidetur ſemper Lindauium, cepítque intereà Turennius Tubingam. Traiecere Rhenum Lotharingi copiæ, acceſſuræque Landgrauio Darmiſtadenſi auxiliares dicuntur. Conſtat ſemper Anglus in eo, ne aut abrogationi Epiſcopalis ordinis, aut eorum, quos eſt expertus fidos, patriúmque tenaceis, damnationi ſubſcribat. Hæc publica; ad me quod ſpectat, aliquantò meliùs Deo volente habeo; ſcilicet dum me in lecto contineo, crudus ille, ac acerbus humor longè iam decoctior, mitiórque euaſit. Tametſi portò proximis diebus prodire ipſe foras non potui; non deſtiti nihilominùs eò per amicos incumbere, vt Draguinianenſe negotium, quod in mei gratiam, pro tua ſingulari bonitate occœperas, authoritate demum Regia poſtremam acciperet manum. Illuſtriſſimus nempe Cancellarius id me exoptare non neſcius, caueri voluit Placito quidquid viſum iam fuerat optimo Campinio cauendum, imò & cenſuit quædam amplianda, quæ vixdum ille indigitârat. Experij porrò ita fieri, non tam profectò quòd mei illius Arnulphi aliquid interſit, quàm quia agitur de rato præſtando, quod ipſe conſtitueris; de protegendo viro, quo in ea Vrbe neque fideliorem, neque cordatiorem habiturus ſis; confirmandis partibus, quas ſis probaturus, factione oppoſita multis nominibus potiores. Exhibebit tibi Placitum Campinius, vt pleniùs agnoſcas quid id rei ſit; neque interim opus eſt, vt ſi quid in illo exſequutioni demandando authoritate tua indigeat, rogem te, vt annuas, faueáſque. Vale modò, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Pariſiis, Eid. Mart. M. DC. XLVII.

EIDEM.

VAleo in dies meliùs, Deo bene propitio, ſperóque ſemper fore, vt ſim poſt dies à Paſchate non multos ad diſcedendum comparatus. Scilicet hoc vnum mihi eſt in votis, vt poſſim tandem itineri diſcrimine nullo me committere, & natale ſolum repetens, tuos ſimul in amplexus ire. Non poſſum certè fando explicare, quanto me rubore ſuffundant, quantóque ſimul ſenſu permoueant repetitæ illæ, & ſinceri affectus pleniſſimæ inuitationes, in quas, vt ſi aliquis forem, vt ſi tecum eſſem ex pari, tua bonitas eſt adeò profuſa. Ad res nouas quod attinet, dicitur denique Condæus luce craſtina diſceſſurus. Quod ſcribebam Kalendis menſis Auraïcum Principem non producturum vitam ad vſque Æquinoctium, euentu ipſo eſt comprobatum, nimirùm occubuit Hagæ biduo ante Eidus; illas, inquam, Eidus, quæ venere quidem, ſed non exceſſere, ſaluo Cæſare. Aiunt Hollandos interim non conuenire neque de eo, cui dignitas eadem Imperatoria deferatur, neque de pactis conditionibus cum Hiſpano ratis habendis. Ferunt Bauarum in eo eſſe, vt pacem nobiſcum ſeorſim ineat, ac induciarum negotium, de quo agitur Vlmæ, probè ſucceſſurum. Turennius intereà, relicto Tubingæ præſidio validiſſimo, repetiiſſe

repetiisse dicitur Danubium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, XI. Kal. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PRæter literas, quas ad me tua bonitas est dare dignata, accepi etiam alias ad Riantij Baronem conscriptas. Plenissimæ priores sunt continentis illius tuæ de mea valetudine sollicitudinis, & sinceri illius desiderij, quo meum reditum præstolaris. Dolui id egisse veterem Amicum, quod tibi displicuerit; sed est iam quod gaudeam, fuisse tibi factum in Aula abundè, & satis. Ad posteriores quod attinet, ago sanè tibi quàm maximas possum pro tam effuso affectu gratias, verum quæso simul, ne id improbes, quod cepi de ipsis, déque Alliaudi literis minimè reddendis consilium. Quippe non sustinui Baronem in eas coniicere angustias, vt aut mihi, tibi-ve potiùs, quod posceretur, denegaret, aut ex consanguineo id exigeret, quod detrimento ipsi foret. Satius mihi longè, faciliúsque fuit id negligere, quod in meam rem esset, ac semel abiectam non resumere habendi beneficij curam. Succurrit mihi semper illud, *Satis multa bona habebimus, si timuerimus Deum*; ac interim Dei in me benignitatem exosculor, qui in re tenui animum paucis contentum est largitus. Non tam proinde illum precor, *det vitam, det opes*; quàm vt mihi parare, seruaréque pergat æquum animum, quo vt euadam ditior, non diuitiis adiiciendum, sed cupiditatibus detrahendum censeam. Habebis heic Exemplum Odes, quod Capellanus, optimus ille, ad te destinandum mihi consignauit. Rerum nouarum vix quicquam habeo; nam Condæi quidem discessum, quo prædixeram nuper die, ipse abundè noueris; & quod Generalis Triremium Præfectus clam non Amita modò, sed domesticis etiam suum ad officium discesserit, diu te latere non potest. Pacis negotio remoram iniicere Sueci dicuntur, quatenus vt superior etiam Palatinatus restituatur, instant; Konismarkius interim, & Hassiaci cepere Kirchemium. Aiunt obsidionem Lindauij solutam, & pactas tandem Vlmæ inducias. Consensere Hollandi, vt Filius Auraïci Principis iisdem omnibus, quibus Parens muneribus, iuribúsque potiatur. Quòd Angliæ Rex in eo pergat, vt nolit neque in Religionem, neque in Amicos suos peccare; Parlamentum esse in eo perhibetur, vt seueri nescio quid sanciat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

REcruduit tantillùm, qui me vexat humor; sed & breui post maturescere nonnihil occœpit. Ita fiet demum, vt Deo propitio, post tentamenta varia sensim infirmata penitùs mitescat. Vergit eò semper mea spes summo animata desiderio, vt ad te quam-primùm & discedere, & peruenire incolumem liceat. Delectauit summopere fecisse me rem tibi non ingratam, cùm sum adnixus negotium illud Draguinianense promouere. Sunt interim verò immensæ, quas tibi ob tantum fauoris in re exsequenda præstiti, debeo gratias. Id profectò Neuræus quoque cum insigni affectus tui testatione ad me perscripsit; ipséque interim sum ex eo fœlix, quòd & illum talem, qualem tu describis, amicum experiar; & tu ea bonitate sis, vt testimonium dicere amoris illius erga me digneris. Ad publica quod attinet, debes ipse iam in procinctu esse, vt Condæum Principem per ipsa Prouinciæ confinia transeuntem conuenias. Auraïcus Princeps pro ætatis feruore, ac genio familiæ, aliud nihil, quàm Martem spirat: sed Fœderati Ordines maiori ex parte non adhibent aurem. Vrgent continenter Suecici Ministri rem difficilem, vt nempe fiat penitùs satis tum Palatino Comiti, tum Hassiacorum Land-grauiæ. Scribunt Vlmenseis Arbitros conuenisse, vt Bauarus in neutralem statum admittatur; ac ratihabitionem heinc ab ipso Bauaro, inde à Longavilla in dies exspectari. Addunt illius exercitum ea ratione iri dimissum, vt sit ad Venetorum copias aduersus Turcam accessurus. Haud difficile quidnam interim cogitare Cæsar valeat, diuinare. Anglus in iisdem semper angustiis; futurum enim erat nuper, vt Angli, Scotíque Legati coniunctim cum eo postremum agerent de subscribendo conditionibus, quarum hactenus memini aliquoties. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Non. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PErgit mihi mitescere, Deo bene propitio, importunus humor; ac neque iam tussis adeò aspera est, neque exspectoratio adeò difficilis; neque respiratio adeò vehemens, neque oris sermo adeò laboriosus. Videor mihi proinde, Numine fauente, esse in procliui, vt in meliorem statum restituar; sícque possim breui in procinctu esse, vt, quod pergis expetere, valens non malè, ad te regrediar. Rebar nuper scribẽs ad te, esse te in eo per id tempus, vt legentem tunc confinia Prouinciæ, Condæum Principem conuenires; verùm id, vt accipio, biduo iam ante præstiteras; adeò ille supputationem vulgarem dierum, ac itinerum suâ præuertere diligentiâ solet. Ex Aula nihil habeo noui, nisi quod Aurelianus hesterna luce cum Coniuge ad Aquas Borbonias discessit. Quod superest, constans habetur, quod de Bauaro nuper scripsi. Addunt autem ab eo concedi Lavvingam quidem, & Haliprunnam nobis, Memmingam verò, & Vberlingam Suecis, dimissuris vicissim ipsi Donaverdam, & Rauium. Restituturum etiam VVitembergensi perhibent quidquid ex ditione eius occupauit, ac ipsos Rosam, Sundbergúmque liberos ad nos remissurũ. Meditari semper Lotharingum aiũt irruptionem in Palatinatũ, & quà præsertim ditio est Archiepiscopi Treuirensis; vnde

Fertæo

Fertæo mandatum, vt copias in eum colligat, & Turennio etiam, vt aliquas mittat. Monaſterio nihil ſcribitur, quod exſcribi multùm interſit. Proceſſiſſe iam debet admodum Conſobrina tua Longavillæ vxor, quam exceptura Parens diſceſſit proximis diebus Cantillium; & excepturus frater Contyæus diſceſſurus eſt tertio abhinc die. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, pridie Eidibus Aprilis, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Non iam breuis eſſe laboro; ſed cogor potiùs, OPTIME PRINCEPS, adeò mihi temporis parum ſacta diei officia reſiduum fecerunt. Ago proinde ſolùm gratias tum nomine meo, ob illum amorem, quo temperare tibi non potes, quin nimis de me magnificè ſentias: tum nomine etiam noſtri Capellani, qui ſe deuinctiſſimum tibi, ob illa tam bona verba profitetur. Ex rebus nouis ſeligo vnam, quæ plurium inſtar meritò ſit, ſi vt ſpes eſt quidem, vera comprobetur. Aiunt nimirùm Cæſarem, ex quo accepit Bauarum Vlmenſibus illis conditionibus ſubſcripſiſſe; ſubſcripſiſſe & ipſum pactis conuentis Monaſterij ante aliquot iam, vt inaudiiſti, menſeis. Fortè, qui in gratiam Hiſpani manus dare abnuerat, ſenſit paratam ſibi non leuem apud ipſum excuſationem. Res eiuſce momenti eſt, vt tametſi illam à viris fide dignis acceperim, exſpectandum tamen, quouſque vberiore fide conſtiterit, cenſeam. Interim autem, ſi vera ſit; hauddubium videtur, quin Hiſpanus quoque breui tempore in pacem conſentiat: an-non verò, ſi id contingat, ac aliunde Ortomannus ille nihil aliud, quàm ſanguinem ſpirans, diem, vt perſcribunt, extremum obierit: an-non, inquam, ſpes magna eſt vt Orbi Chriſtiano pax demum quæratur? Vtinam! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIII. Kalendas Maij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

FOElix Condæus, qui te, vt Conſobrinum, ita & Encomiaſten habet! non Achilles talem Poëtam, non Alexander talem Pictorem nactus. Quod obſeruaſti nihil in eo eſſe, præter ætatem iuuenilem; quàm citò, quæſo, per-quam eximio comprobauit ſpecimine? Inaudio nempe eum omnem pompam à Barcinonenſibus recuſaſſe; ac Authorem fuiſſe, vt impenſæ amplificando bellico apparatui deſtinarentur. Seruet illum modò incolumem Deus; ac tibi æuum ita propaget, vt florentem immenſa illa, quam meretur gloria diutiſſimè videas. Quod ſcribebam nuper fuiſſe proditum de ſubſcriptione Cæſaris, votum ſolùm fuit, ac ſpes penè certa. Videlicet ſcripſit Dualſius rem ita eſſe in procliui, vt pro confecta haberi poſſit. Adiecit verò vrgeri ſe, vt Monaſterium repetat, quod Mediatores inſtent vt etiam cum Hiſpano res peragatur. Quæ cætera habeo, non magni momenti; aut ſi quidquam eſt id niſi aliunde, ſaltem ex Campinio pernoſſe licebit. Iam enim amplius nihil vacat, quàm tibi gratias agere ob literas commendatitias ad Dinienſeis Conſules in illorum gratiam, quos habeo in ea Ciuitate cariores: hæc ſcilicet tui erga me amoris argumenta ſunt planè continentia. Mea valetudo eo iam euaſit, vt, Deo propitio, Luillerius acceſſurus priùs non ſit, quàm ſperem fore me omninò ad diſcedendum heinc comparatum. Cùm ille verò expetierit, vt niſi ſe coram ſalutato, non abeam; ſcripſit ſe nihil aliud deinceps, quàm militarem comitatum quo viarum pericula tutò declinet, præſtolari. Tu interim, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Kal. Maij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

SIgnificatum iam memini ſuperioribus literis, nihil penè eſſe, quod ampliùs me, præter noſtri Luillerij, quem exſpecto, aduentum, poſſe remorari. Quippe tametſi ſum nudius-tertiùs leuicula febri tentatus, & tuſſis mihi non-nihil crebrior, aſperiórque effecta eſt; attamen & ecce dies iam exactus, in quo tertianæ paroxyſmum, qui Deo propitio nullus fuit, metueram; & illa in pectus defluxio nihil ſenſibilis cœpit incrementi. Cauſam noui ſymptomatis, non ſanè in mutationem victus, quæ vix aliqua in me fuit, coniicio; ſed in mutationem potiùs aëris, qui toto iam octiduo ventis, frigoribúſque ſic infeſtatur, vt planè oportuerit diploïdas reſumere, & Vulcanum perinde prorſùs, ac per ipſam Brumam propitium habere. Spes eſt, verò vt ſaltem ſtatim, ac Cælum euadet clementius, redintegrare, confirmaréque occipiam valetudinem, de qua nuper fuit, vt non modò bene ſed etiam optimè ſperarem. Nimio me interim rubore ſuffundere pergunt tuæ literæ, quibus profectò humaniores, ſuauioréſque eſſe non poſſunt; adeò te delectat, vt natura bonum, ita ratiocinio optimum probare, imprimis verò erga me, quo non eſſet quiſquam Mortalium fœlicior, ſi obtinerem vel minimam earum, quas in me reputas, virtutum. Vtinam verò ſit aliquid, quod in tui obſequium impendere liceat. De rebus nouis dicitur Rex tota cum Aula pridie Nonas diſceſſurus Compendium. Aurelianus verò ex Aquis Borboniis ipſis Eidibus acceſſurus. Ex quo Bauaris conuenit nobiſcum, ſunt ipſos inter, & Cæſareos in ſimultates omnia procliuia. Colonienſis proximè eſt, vt Germani ſui exemplum ſequatur. Dualſius adhuc Oſnaburgi, itémque Trantmandorfius, qui-cum Sueci ſemper contendunt pro eius Vrbis Epiſcopatu; pro Amneſtia; pro Antonomia Regionis-ve libertate. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Non. Maias, M. DC. XLVII.

EIDEM.

CLementius iam effectum Cælum, cœpítque mihi interim tussis non-nihil mitescere; ipsi deliniendæ, aut etiam eliminandæ penitùs Medici Amici Asininum præscribunt lac. Fortè hac vice, donec Luillerium exspecto, illos audiam, quibus hactenus leuem habui fidem. Verendum mihi, ne si faciam, ὄνος πρὸς λύραν efficiar; sed mihi nempe insusurrabo, εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον. Discessere hesterna luce Rex, & Regina Cantillium, vnde mox Compendium, & breui Ambianum. Dicitur Regina discedens, testata se non sine pace comite reducem futuram. Id dulcius, quàm quod scribitur Trantmandorfium offensum nimia Suecorum contumacia, & excessisse Osnaburgo, & Monasterio etiam re desperata excessurum. Quamquam, vt res Cæsaris sunt, non video qui facturus sit. Grassantur Sueci in Franconiam; aiúntque Turennium, occupato Darmstadio, cum Lant-grauij familia, etiam Marpurgum, quò ille aufugiens sese recepit, obsidere. Vt Coloniensis iam amplexus; sic amplexurus mox dicitur Moguntinus neutralem statum. Plura attexere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Maij. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVam-longè sum, OPTIME PRINCEPS, vt eæ mihi suppetant voces, quibus tum exprimam affectum, quem mihi tuæ literæ mellitissimæ accendere pergunt; tum moram excusem, qua habitam abs te mei reditus exspectationem etiam-num fallo? Solatio est mihi quòd te adeo bonum, adeò candidè de me iudicantem; adeò mei amantem sentio, vt etiam tacenti de affectu credas, &, nisi quidpiam exsequar, quod præstandum receperim, in defectum non voluntatis, sed facultatis culpam coniicias: ac, Deo quidem bene propitio, non prorsùs malè habeo; sed non est sanè facta mihi, quantam sperâram, virium accessio; neque polliceri ipse mihi possum, vt me adhuc itineri absque discrimine committam. Repugnant aliunde tantoperè Amici, studio solo meæ valetudinis, vt eorum amori indulgendum sit, quod mei amore exigi heic adhuc proximos feruores deposcunt. Voluit quin-etiam nomine omnium, qui est obseruantissimus tui, optimus Abbas Campinius hac de re ad te scribere, fidem facturus quam-impatienter procrastinationem tam diuturnam feram. Nihil sanè id fuerat opus; sed amori nempe, quo esse non potest sincerior, condonandum fuit. Luillerius quoque, cui negotia remoram iniiciunt idem fuit facturus; verùm necesse nihil est te excusationibus onerare. Hæc retardationis tantæ cogitatio sic mihi mentem occupat, vt vix quicquam rerum nouarum quod ad te scribam, in illam subeat. Id solùm percellit, quod aiunt Leopoldum Archiducem cum totis Flandriæ viribus cingere obsidione Armenterias, illúcque ideò confluere quidquid virium licet ex his regionibus corrogare. Quin perhibent etiam mandatum Turennio, vti superiore relicta, in inferiorem veniat Germaniam; ac solitam priùs præstari ab Hollandis, operam suppleat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

SVscepto demum consilio, quod valetudinis meæ status effecit necessarium, trahendi videlicet adhuc in mensem vsque Septembrim moras: cœpi ecce hodierna luce, quod scripsi nuper ὀνίδιον fieri. Fœlix, nisi & tandem ὄνος. Si quam insignem emendationem sperandam faciunt, heinc consequar, non prætermittam eius te, quando sic digneris de me sollicitus esse, facere certiorem. Ex rebus nouis, aliud nihil habeo, quàm accessisse Aurelianum ad Vrbem ante dies treis; ac esse post treis discessurum in Aulam. Nondum expugnatas audio Armenterias; tametsi posse copias nostras coïre satis tempori, vt suppetias ferant, iactari non video. Exspectatur breui Turennius in Luxemburgum irrupturus; vtcumque non desint, qui ipsum esse obsessurum Francandaliam putent. Aduenit Cursor nudius-quartùs, qui renuntiauit certo certius initam cum Cæsare pacem. Vtinam tam sit, quàm dicitur verum. Anglus in eodem semper statu. De Ilerda obsessa vota equidem pro expugnatione concipio; verùm concipio maximè pro Condæi tui incolumitate. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

Hasce obsignâram, cùm tuas pridie Eidus datas accepi. Serum adeò est, vt non liceat aliud, quàm condolere ob lugubrem erepti tibi Amici casum. Fœlicem te, qui ex te ipso consolationem quæsieris? Fœlicem illum, cui dederis literales hasce inferias. Tu, & diu viue, & iterùm Vale.

EIDEM.

PErculit nos sanè renunciatus ille optimi Campinij morbus, verùm erexit animos quod significante Neuræo, remitti cœpisse eius vehementiam; addere ipse dignatus es id factum ab vno iam die. Vtinam inaudiamus breui euasisse optimum illum tam tui venerantem, tam nostri amantem, nisi valentem penitùs, at saltem discrimine immunem. Quàm opportuna interim, quámque rationi consona tua illa querela est? Reuerà quippe Animalia suo illo naturæ instinctu certò requirunt, inueniunt, vsurpant consentanea remedia, quæ Homines suo ratiocinio nusquam, incertó-ve assequuntur. An verò cùm sit Ratio hac in parte Instinctui impar; & non possit tamen Natura fuisse nouerca in homines, par est credere nostra fieri culpâ, vt concessus nobis instinctus nihilo quàm illis inferior, sic miserè labefactetur, vt vix aut ne vix quidem vllum illius vestigium in nobis remaneat. Nempe ipsa bruta illibatum seruant dum

dum alimentis vsa naturalibus, non immutant temperiem: nos victitantes adulteratis, temperiem planè immutamus; neque mirum proinde est, si Animalia non abducta à naturæ tramite, ferantur recto quasi ductu ad id, quod sibi congruum est;nos ab eo auersi, erremus, &, nisi casu in id, quod expedit, ipsa etiam ratione prælucente, nôn incidamus. Verùm hæc longioris sunt Disquisitionis. Quod optabam nuper tam esse, quàm esse iactabatur verum;nequicquam non fuisse euentus probauit; oprandum nimirum, seu orandum potiùs, vt Deus ter-Optimus det, quam Mundus dare pacem non potest. Aiunt non esse ex Germania discessurum Turennium, VVeimarianis abnuentibus, nisi persolutis stipendiis. Versatur adhuc Aula Ambiani, Aurelianúsque eò discessit dumtaxat nudius-tertiùs. Inexpugnatæ hactenus Armenteriæ: aiúntque nostros interim esse Iperam obsessuros. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVas ad Abbatem optimum dignatus es literas dare, eodem modo me cum iis, quibus me beasti, obstringunt. Nempe vtræque præ se ferunt bonitatis erga me tuæ characterem oppidò insignem. Nequicquam verò sanè non est, quòd nutanti semper valetudini prospiciendum ducis: ecce enim cùm ante dies quinque exire in Vrbem tentassem, inuasit me febricula, ac triduo habuit continenter; nescio an viæ non longæ labor, an aëris feruor penè immodicus, an lactis vsus, de quo scripsi ad te aliquoties læserit temperiem. Vtcunque sit, sum iam omninò, Deo propitio, febre immunis; vtinam verò perinde sit, de quo iterum scripsisti, Campinius. De rebus nouis, dicitur Aula Ambiano digressa, hodie accessura Compendium. Scribunt Aurelianum non illeinc aditurum exercitum, sed in hanc Vrbem regressurum. Armenteriæ expugnatæ quidem,sed aiunt tamen spem nostris esse, vt illas breui recipiant; neque id verò improbabile, si ea modò vera, quæ hisce subiiciunt;nempe accessisse Turennium,& cum eo millia militum octo;Hollandos id tandem cepisse consilij, vt exercitum pro more educant;hosteis in eo esse,vt copiarum vim in Vrbium præsidia distribuant. De Ilerda nihil inaudio. Vtinam illeic prosperè omnia. Appulsus Princeps Carinanius ad Vrbem nudius-tertiùs, die superiore discessit in Aulam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Iun. M. DC. XLVIJ.

EIDEM.

DEum immortalem! quantum delectat, valere meliùs optimum Campinium! Vtinam tandem quam-optimè! De mea valetudine quid mihi pollicear vix habeo; quando ecce mihi acris ille humor tussim asperam denuò instaurauit. Sequela hæc est quædam eius febris, qua me nuper tentatum scripsi. Nondum resumpsi lactis vsum,eius occasione intermissum, in eo verò sum, vt deliberem, sim-ne omninò resumpturus? Verùm quid de me tam sæpe, & tam multa. Præclarum profectò tuum illud de Hollandis iudicium. Qui de illis nuper spargebatur rumor, is fuit, de quo meritò dubitarim, Turennij etiam aduentus dubius; tametsi nisi venturus sit, dicitur saltem copias missurus. A captis Armenteriis, hærere etiam-num Cominis cōram hosteis aiunt. Quod gloriati fuissent Aulam nostram destinasse præ metu redire Compendium; Aula non modò constitit, sed destinauit etiam, vt perscribitur, pergere Caletum. Sunt nihilominùs,qui perhibeant Aurelianum solum eò concessurum. Exercitus interim noster fertur reipsâ ex viginti hominum millibus constare. Cæsarei desiderio pacis nihil non concedunt Suecis; & Hassiacis, nobis quoque; nisi quòd Cæsar abstinere, quâ Austriæ Princeps, à suppetiis Hispano ferendis non vult, rogátque, quo potiore iure nos à ferendis Lusitano abstinere detrectemus. Hispani ipsi interim manifestò iam subterfugiunt.Scribunt Anglorum exercitum esse Regi meliùs,quàm Parlamento affectum. Idne fit quidpiam pariturum, breui, vt opinor, edocebimur. Quod ex Italia, Cataloniáque inaudimus, tu meliùs nôsti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ADhuc illud vnum de me, OPTIME PRINCEPS, præclariùs valeo;nempe, vt tibi id nosse gratum,ita mihi non prætereundum. Quo penè momento hæc scribo, ipsum Solstitium transigitur; id monet tibi apprecer totam, quam inimus, tempestatem fœlicem. Aduentat nunc demum Turennius; & cùm foret,vt perscriptum est, ante dies quinque Metas appulsurus, prope esse iam debet, vt copias Flandrico exercitui iungat. Aiunt proinde exercitum ex triginta duobus militum millibus constiturum; ac fore, vt molia-tur breui aliquid, quod Archiducis victorias obscuret.Scilicet etiam post Armenterias,Cominásque, occupatis Lentiis, quibus instat nunc temporis, eius conatus repressum iri; futurúmque, vt de propugnando, non oppugnando sit cogitaturus.Ex Aula aliud nihil habeo, quàm Aurelianum hûc rediturum,vnde discessurus hac die in Sabaudiam Carinanius fuit. Quod scripsi nupera occasione de Anglicano exercitu erga Regem meliùs quàm erga Parlamentum affecto, eo fuisse successu fama constans est, vt Regem & adierit, & è custodia exemerit,& quasi triumphantem deduxerit Londinum. Id si verum sit, ô planè, prorsúmque humanarum rerum mirabiles vices! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale.Parisiis, XI. Kal.Iul. M. DC. XLVIJ.

EIDEM.

Binas simul literas habui, quas ad me dare, & tertio Eidus & decimo quarto Kalendas voluisti. Quod sapienter adeò in prioribus de Leopoldo ratiocinaris, simile prorsùs vero est; ac potissimùm, quia facta deinceps accessione Turennij, nihilo fore exercitum nostrum exercitu hostium inferiorem scribunt. Ilerdensis obsidio nimis-quàm sanè difficilis; sed nempe tuo illi Heroi τὰ χαλὰ χαλεπά duntaxat. Tutetur modò illum in tantis periculis Diuinum Numen. Haud abs re perstas in tua illa, quod ad pacem spectat, sententia. Nimirùm Austriaci Cæsarei non mussitanter insinuârunt, quid forent reipsâ facturi. Factam accipio Longavillæ reuertendi licentiam; quanquam addunt ea conditione, vt sit post menseis aliquot Monasterium repetiturus. Quæ posterioribus literis appulsus Bullonij occasione philosopharis digna te sunt; ac ipse ea legens visus mihi sum in ipsa Senecæ lectione versari. De Angliæ Rege quid subiiciam; nisi quod hactenus nihil aliud, quàm commutasse custodiam videtur. Quippe nondum est Londinum deductus; ac parum abest, quin exercitus, Scotorum instar, illo potitus, videatur ipsum similibus conditionibus proditurus. Sed erit fortè ille fœlicior, quàm vt experiri hanc tantam fortunæ iniquitatem pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kalend. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Dici non potest, quantæ vertatur Condæo tuo prudentiæ, quòd maturè Ilerdensem obsidionem soluerit; spectatis nempe circunstantiis, planum fecit se animi consilio, magnitudinéque ex æquo pollere. Venerat in Vrbem, cùm nuncius ab eo hûc aduentarit, Aurelianus; deinceps autem biduo solùm commoratus Aulam repetiit. In Belgio cœperat Leopoldus obsidere Landrecium; veruntamen illi tutando dicuntur nudius-tertiùs milites immissi mille, & ducenti, vnà cum Manicampio; Addúntque Gassionem partim neci, partim mancupio sex penè millia hostium dedisse. Inaudieris iam, opinor, regressum in Germaniam Turennium, quòd VVeimarianis progredi, nisi persolutis omnibus stipendiis, in Flandriam recusantibus, præstiterit exercitum vltra Rhenum integrum, quàm citra mutilatum habere. Exstant literæ ex Hollandia, quæ rem cum Hispanis nondum confectam renuncient; ac spem faciant fore, vt breui exercitus illeic campis eat apertis. Res Angli adhuc in incerto; exercitu significante, contendere se, vt vnicuique plena sentiendi de Religione libertas sit; vt soluto Parlamento, quod nunc obtinet, instituatur aliud; die præstituto soluendum; vt in eo de legitima, quæ Regi permittenda sit, potestate, deliberetur, vt sit, exceptis pauculis, præteritorum ἀμνηστία. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Quod probâris, OPTIME PRINCEPS, renunciatum tibi literarum initio Valetudinis meæ statum, facit heic quoque iam præmittam, me, Deo propitio, valere in dies præclariùs. Profectò sic habeo nunc me, vt, si modò Deo fuerit visum, ne in deteriùs recidam, grata sumpturus manu sim, tametsi in melius deinceps non promoueat. Heinc, si ritu illo antiquo, cuius meminisse es visus, literas ad te meas non exordiar, *si vales, bene est;* non illud sanè mihi est causæ, quòd non videar posse satis verè subiicere, *ego quidem valeo;* sed quòd bene valere te, tam absolutè desiderem, vt rem cum conditione efferre non sustineam. Falsum fuit, quod nuper non modò abs me, sed ab aliis quoque haud-dubiè accepisti, de allatis Landrecio suppetiis. Perseuerat adhuc obsidio, nec video spem fieri, vt diu protrahatur. Aiunt VVeimarianis ita factum satis, vt Turennius illos reducturus sit. Si faciat, non est cur hæreamus, quin omnia vertantur, Numine fauente, in melius. Sit-ne Aula breui in Vrbem, vt celebre fuit, reditura, non est quamobrem asseuerem. Rumor tamen est, Materteram tuam proxima luce hûc accessuram. De rebus Angliæ aliud nihil habeo, quàm quod Regi meliùs sperandum videatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvod hærebas propter rumores, qui de Condæo spargebantur, gratulor optimè vertisse. Lucro profectò deputandum, quòd soluta obsidio incolumem emiserit, cui producta vix poterat (quibus ille est animis) non esse admodum fatalis. Accessit hûc ipsius Parens Matertera tua ante dies septem. Hæsit verò Aula, hærétque etiam-num constanter Ambianis. Landrecium nondum expugnatum. Gassio interim Basseam obsidet, & Rantzouius Dixmudam iam cepit, dum Sueci Egram obsident. Expedit Turennium in Germania versari. Audio Lotharingum obsidere Longovvitzium. Data acceptáque ab Hollandis fides, vt si Hispanus, confecta pace, quidpiam in confinia alterutrorum moueat; vtrique iunctim occurramus. Angli negotia nondum perfecta. Debet tibi non nouum esse, quod de nouo Siciliæ Rege ad nos vsque percrebuit. Debet & quod de Venetorum nauali in Turcam victoria, quam Cydonis seu Caneæ deditio fuerit insequuta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. August. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Calamum iam assumpseram, vt paucos ad te versus exarârem, cùm binas accepi abs te literas, priores ante mensem, posteriores

riores Eidibus datas. Illis admones, vt VValterium de valetudine conſulam; ſed tum ille abeſt, tum, Deo propitio, meliùs iam valeo; nullúmque eſt febris hecticæ,quam times, veſtigium. Iſtis facis me de proximo tuo Brinoniam diſceſſu certiorem.Deum ter-Optimum veneror, vt illeic & te & totam familiam per hoſce æſtus incolumem ſeruet. Tuæ eſt prouidentiæ, quòd exinde ſis Maritimæ noſtræ oræ proſpecturus; at quis Hiſpano animus, vt cogitare valeat de occupanda Areola, ſi verum ſit quod perhibent, defeciſſe ab eo florentiſſima Siciliæ, & Neapoleos Regna?Sextus hic eſt dies, ex quo vt Landrecium ſic Baſſeam quoque expugnatam accepimus. Heinc compenſatio inſignis facta; aiúntque exercitum noſtrum eſſe iam hoſtili potiorem. Quin-erit etiam longè amplius, ſi, quod memorant, non Lotharingus modò ſuas abduxit copias, à quibus Longovvitzium fuiſſe obſeſſum non conſtitit; ſed Bekum quoque alias, quas vnà cum illo in Turennium deducat. Videlicet ferunt Turennium aduentare iam iterùm, & traiecto Rheno, Diuzam Lotharingiæ appuliſſe. Verendum interim, ne Sueci Egræ obſidionem ſoluere teneantur; properante eò Cæſare cum inſigni exercitu,& concurrente VVerthio cum Bauarico equitatu. Angli negotia ſemper incerta. Rumor eſt Aulam Caletum primùm, tum Rhotomagum conceſſuram. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus,Vale. Pariſiis,VII. Kal. Aug. M. DC. XLVII.

En cum his literis Exemplum Institutionis Astronomicæ, nunc primùm è prælo prodeuntis. Tu id accipe, non quaſi mereatur tuas in manus incidere;ſed quaſi cùm meum opuſculum ſit, par non ſit, vt diu te lateat. Salutat te optimus Merſennus. Vale iterum.

EIDEM.

NOn quò rumor fuerat Aulam conceſſuram, ſed poſt dies omninò paucos hùc acceſſuram fama iam eſt. Ipſe interim Aurelianus acceſſit nudius-tertiùs. Perrexit iterum Rantzouius cum copiarum parte ad maritima, ac obſidere arcem Neoſtendam, quæ inter Neoportum,Oſtendámque eſt, perhibetur. Gaſſio cum ſuperſtitibus prope Baſſeam caſtrametatus, hæret. Compulſus prece, ac pretio Inſulanorum,Archidux perrumpere caſtra tentauit: repulſus autem cum inſigni iactura à Gaſſione eſt. Non Turennius denuò traiecerat Rhenum, neque ipſe Diuzam perueneratur; ſed miſſus ab eo Lametus cum duobus hominum millibus. Aiunt ipſius milites detrectare imperium Ducum; ac delegiſſe neſcio quem Comitem Gulielmum, cui parere velint. Egra à Suecis occupata; & neque Cæſar tempori accurrit, nec pro voto concurrit VVerthius; quippe quem Bauarus, reuocato equitatu, exauctorârit. Diſceſſit Monaſterio Tranſmandorfius;pergunt tamen Miniſtri Regij diſceptare negotia cum ſuperſtitibus Cæſareis. De Anglo nihil audio meliùs. Quò Neapolitana ſeditio (neque enim rebellio fuit)euaſerit,ſcire auent multi. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Kalend. Aug. M. DC. XLVII.

Dum has obſignarem, literas accepi è caſtris Baſſeanis, quibus circunſtantiæ magis ſingularis tentamenti deſcribuntur. Illas ad Campinium ſic tranſdo, vt moneam ipſas pellegat tantum, mox vnà cum hiſce tranſmittat ad te. Vale iterùm.

EIDEM.

QVamobrem adeò bonus es, vt ſi intermiſeris ſemel reſcribere,temet excuſes? Nimium foret, ſi ſingulo, aut ſeno etiam quoque menſe ſcribere vel paucos verſus dignarere;nunc,cùm ſepteno quoque die bees me tuis literis; niſi interdum facias, cauſam dicis, quare non facias; ſed nempe non carere modo humanitas tua eximia non poteſt. Adeſt iam occaſio, qua illâ abutar; ſed, non quia ego temerarius, tu ideò eris minùs indulgens; conſtans rumor eſt, fore, vt in Aulam ante hiemem proximam venias; optimus etiam Pater Bizotus, cum vale nuper diceret, retulit te ſibi dixiſſe,dum in hanc Vrbem diſcederet,fore vt tu quoque hûc breui aduentares. Ipſe hactenus aſſenſum continui; nunc autem, quoniam tempus inſtat, quo de diſceſſu cogitem, nôrim intereſt ſis-ne reipſâ ad nos aduenturus; quippe niſi ſis, ipſe breui me vti pollicitus iam ſum, ad diſcedendum comparabo; ſin autem ſis, nihil mouebo,ſed te prẹſtolabor attentè,vt tranſacta heic tecum hieme,tecum Deo propitio, poſt hiemem diſcedam.Itaque velim rogatum te,vt,ſi moleſtũ quicquam non ſit, digneris me quid hac de re ſtatueris, facere, certiorem; ſiquidem ipſe, provt res erit, deliberationem inſtituam. Vides,quàm agam confidenter; ſed facio, ne ſi iſthûc tendam, quo tu excedes tempore,cogar ibi diutulè te non præſente, facere moram. Cùm ad te nuper ſcriberem, ſic Aula denuò cœperat cogitare Rhotomagum, vt tunc non longè illeinc abeſſet. Redit hûc autem hodierna luce, Rex, Regináque videlicet, nam Cardinalis heri acceſſit. Nihil memorabile, quod ſciam, à nuperis meis patratum in Flandria. Roſa à Turennio in carcerem actus, vt potè tanquam proditor, & excitatæ ſeditionis cauſa. In Anglia ſi quid noui eſt, ſumma eſt poteſtas, quæ iam reſidet penes exercitum, ac Ducem Farfaxium. Quod de *Magnis Bibliis* rogas, quæ ſunt in hac Vrbe nuper edita, quadringentis libris turonicis væneunt, atque ea quidem incompacta; cùm ipſa compactio (decem ingentia volumina ſunt,) ſuperaddat pretio circiter Dodrantem. Quæ verò Antuerpienſia fuere hactenus *Magna* vocitata, ea trecentis libris, plùs minùs venduntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus Vale. Pariſiis, V.Eid. Sextil. M. DC.XLVII.

EIDEM.

QVàm nuper prolixus,tam nunc ero breuis. Non repetam certè quam fiduciæ plenam precationem nuper adhibui; quando tu

tu adeò bonus es, & in me quidem maximè, vt nulla tibi opus sit, si quid te rogem, inculcatione. De Aula quid noui perscribam, nihil habeo; nisi quod Dux Aurelianensis Diuam Carnutensem, (quam etiam olim parituram regio illa coluit) veneratum iuit. Ex Flandria id solùm accipio, quod nostri dicuntur obsidere Lentios. Aiunt iam Turennium insequi perduelleis. Qui percrebuit rumor de accepta quadam post Melandri obitum à Cæsareis clade, non valde est certus. Londini quæpiam quidem seditio in Regis gratiam excitata; sed ille-ne ideò fœlicior, quàm hactenus fuerit, porrò futurus? Verendum sanè ne magna adhuc ea in Insula rerum perturbatio sequatur. Quippe ex duabus, quæ illeic vigent Religionis factionibus, obtinere quidem videtur, quæ dicitur *Independentium*, propter Farfaxium, & quos is voluit in Parlamento superstites; at quæ est *Presbyteranorum*, tum numero vincit, tum milites iam alio titulo in Vrbe conscribit; tum adstantia habet in Regnorum confiniis decem, plura-ve Scotorum millia. Tanti est semel camarinam mouisse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ERo iam etiam, quàm nuper breuior, quòd mihi totus pene dies ab inuisentibus succedenter eiusce conditionis Viris, quos non debuerim pro arbitrio dimittere, fuerit præreptus. Renuntiabo solùm fuisse heri mihi redditas abs te binas literas, priores quidem Nonis, posteriores verò pridie Eiduum datas. Addam nihil mihi esse iucundius, quàm quod ex vtrisque accipio; te scilicet probè valere, & præter negotia, studiáque, etiam venationi, ac istis excursionibus esse satis. Quod de cœpto, sed non perfecto negotio subinsinuas, Numen venerot, quam-optimè vertat. Ne verò anxium animum teneat, maturè semel deliberandum, ac deinceps tenenda constanter sententia. Siquidem opus solùm heic animis, & pectore firmo. Sed tu ista meliùs; ego innuo solùm, vt significem, quàm mihi sit cordi, te vt valentem corpore, sic animo hilarem esse. Lentios nostri non obsederunt, sed duntaxat inuadere stratagemate affectârunt. Cùm id non successerit; successit tamen quòd Equites octingentos circum-venerunt. Cætera momenti non magni. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, X. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

GRatias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd mihi adeò confidenter describere dignatus sis quid cogites de proximo, vel sperato potius in Aulam aduentu. Cùm res sic habeat, accingam me, vt ipsis Remigialibus, aut non longè post, Deo propitio discedam. Quòd dignaris autem facere mentionem adornati cubiculi, quo me exceptura tua bonitas sit; quæso, vt mihi liceat per te diuertere; proximè quidem, sed extra tamen ipsum Palatium. Non sanè, quod mihi non sit supra merita honorificum hospitio abs te excipi; sed quod euenturum prouideam, vt tibi liceat tanto diuturniùs, quanto è Familia minùs videbor adhærere. Nihil est necesse causas insinuem, quæ dici, nisi coram non possunt; satis esto, nihil fore vnquam mea erga te obseruantia vt sincerius, ita constantius. Ex Aula, si quid noui est, ipsa est valetudo Germani Regis, Andium Ducis, qui febri tentatus diebus nuperis, habet nunc, Deo fauente, meliùs. Constantior iam fama Præsulem Aquensem breui in Cataloniam, titulo Pro-Regis iturum. Quas illeinc vidi literas, discessum Condæi ad Eidus mensis proximè sequuturi notant. Quas Româ, ipsam etiam Sardiniam rebellasse memorant; sed, quòd tu nihil ea de re, vereor admodùm ne vera non sit. Quas Monasterio, Longavillam in ipso procinctu, vt hûc redeat, describunt; vnde & sunt heinc aliquot ad ipsum præmissi Abbauillam cursus. Quas è Germania, perhibent cecidisse Suecos duo Cæsareorum millia; ac Cæsarem se Pragam recepisse. Addunt Turennium receptis duobus, qui defecerant, militum millibus, Rhenum rursùs traiicere, contenderéque Luceburgum versus. Quas ex Anglia, ferunt Farfaxium in Vrbem admissum occupasse Turrim; collocasséque in ea præsidium. An autem, & quando, quáque conditione admittendus Rex, dies edocebit. Quas ex Hollandia, admonent Classis, quam sex militum millibus instructam illi in Occidentalem Indiam destinant, vt ea loca recuperent, vnde fuere nuper à Lusitanis expulsi. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Kalend. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

IVre profectò demiratis Hispanicum illud imperium, quod toti penè Orbi compedes nuper intentabat, ita iam prolapsum corruere, vt instaurati, nisi facto quopiam inspetato non possit. Nemo scilicet, si quis prædixisset, donec res illius florebant, id non habuisset in fabulis; tametsi euentus nos docuit, ipsum opinione, ac fama, potiusquàm vigore interno stetisse. Nondum res ad metam deducta; sed fortè tamen deducenda; nisi pacis ope breui prouideatur. Qui degunt illi procurandæ Monasterij, Intercessores adeò obnixè sunt obtestati, ne ante dies aliquot Longavilla discederet, vt ille sit adhuc aliquantum hæsurus; & quod aliunde Oratores Hollandi eò concesserunt; spes est bene multis, vt non sine fructu negotium pacis iam instauretur. Discessit Gassio à statione; sed nempe, vt cuiuspiam Arcis obsidionem auerteret. Creditur Turennius iam in Luceburgo, ac aut ipsam Metropolim, aut Montem-medium obsessurus. Perseuerat rumor nescio cuius prælij, quod inter Cæsareos, Suecósque commissum, Suecis probè successerit. Rex Angliæ nondum meliùs habet. Ferunt intere à

intereà Catholicos in Hibernia planè proſtratos, cæſis nimirùm quinque aut ſex vno conflictu millibus; ac fore, vt victores aduerſus Farfaxium reuocentur in Angliam, Scotis iam teſtatis ſcripto publico, ſe aduerſus eundem illicò aduenturos. Id ſi contingat, quantanam adhuc Inſulanos illos manet internecio. Quod de Finalij obſidione, aliiſque ad Italiam attinentibus memorant, pernoſſe ipſe meliùs potes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Non. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PAucula ſcribo ob paruulam, quæ reſidua eſt, ad ſcribendum moram. Pluſcula, Deo bene volentè, hebdomade proxima; quam ruri ideò deſtinaui, vt aſſueſiam aëri, qui à menſibus vſque ſexdecim vix vltra Eccleſiam ſum quicquam progreſſus. De rebus nouis, Aula perendie Fontem-Bellaqueum eſt diſceſſura. Flandrico noſtro exercitui accreſcere viteis in dies dicuntur. Diſtribuere hoſtes peditatum in Arcium, Vrbiúmque præſidia. Turennius obſidet Harlonem, Succi leuem neſcio quam cladem accepere à Verthio. Farfaxius in ſua illa rerum nouarum molitione perſtat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ARripiebam iam calamum, vt pauca ad te ſcriberem, cùm literæ binæ abs te redditæ, alteræ poſtridie Kalendas, alteræ quinto Eidus datæ. Significabas prioribus te, niſi menſe inſequente non profecturum Maſſiliam; at ſignificas poſterioribus eò te euocari maturiùs. Coniector fore, vt eòdem redeas, poſtquàm Aquas-Sextiàs te receperis. Vtinam vbicunque fueris, & quocunque conceſſeris, ſeruet te Deus incolumem, tuáque conſilia fortunet. Scribo hæc non rure, vt ſperaueram, ſed ex ipſa Vrbe propter leuem febriculam, quæ me cum iam penè in procinctu forem, inuaſit. Cùm ſim verò Deo propitio ab illa iam liber, ac ſuperſit ſolùm quæ recruduit tuſſicula, ſpero intra biduum, triduumve quod deſtinâram exſequi; vt ſit mihi quaſi vitium tentamentum; præexercitamentúmque in longiorem viam. Quintus hic eſt dies, ex quo diſceſſit Aula Fontem-Bellaqueum; niſi quod Dux Andium in Vrbe remanſit. Nihil audio noui ex Flandria. Suſpecta ſit Bauari fides. Koniſmarkius dicitur breui ad Vrangelum profecturus; idque duobus hominum millibus, qui à Turennio defecere, receptis. Monaſterij negotium de pace cum Hiſpano ſic inſtauratum, vt breui peruidendum ſit, quid ſperare ex illo liceat. Illeinc non procul Padeborna obſeſſa ab Haſſiacis. Angliæ Parlamentum non alias, quàm veteres Regi conditiones obtulit; quo conſilio, dies docebit. Quas Aquis-Sextiis literas habeo, triſte nuntiant funus optimi illius, & antiquiſſimi amicorum Ioſephi Galterij, Prioris Valletæ, quicum mihi videor animæ dimidium meæ amiſiſſe. Vtinam vacet aliquando perſpectum Mundo facere, quàm illum ſapientem, quàm bonum, quàm mei amantem tot hactenus annos licuit experiri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & Viue in annos Neſtoreos, & Vale. Pariſiis, XII. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVid animi ſubeſſe mihi exiſtimes, OPTIME PRINCEPS, cùm tanta pridem reditus mei, & concepta, & facta ſpe, ſignificare tamen iam cogor quid de mè amici Medici cenſuerint. Nempe apud me vltrò conuenerunt, vt exprobrarent quam dixerunt nimiam diſcedendi pruriginem; ac tantoperè exaggerârunt quod mihi vitæ diſcrimen ſubeſt, niſi vacillante adhuc ſanitate memet per Autumnum contineam, à quo cauendum præſertim eſt; vt manus pene dederim reſiſtendi heic adhuc in pauculos menſeis. Ac illi quidem probè conſcij teneri me potiſſimùm tui reuiſendi deſiderio; volebant ad te valetudinis meæ ſtatum, ac rationes eius, qua in me ſunt vſi dehortationis perſcribere. Volebat & optimus Abbas teſtem ſe illis adhibere, veritus quippe, ne non ſatis, quo habitu ſim tibi manifeſtem: ſed abnui ipſe, ſecuros iubens, te mihi ſatis fidere; neque enim hærere, quin quam-primùm mihi ad te ire incolumi licebit, alacer concedam. Sic verò fiet, & breui quidem, quantum ſpero, OPTIME PRINCEPS, quando me ſic habere ſentio, vt pergendo me domi continere, rationémque victus ſuſceptam tueri, valeam, Deo bene propitio, tum Autumnum hunc abſque vllo graui ſymptomate tranſigere, tum ſub ipſum Veris initium proſperè valeris te conuenire. Ipſe interim quam-proſperrimè, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

RVre aduenio, OPTIME PRINCEPS, & Sucio quidem, quod prope Groboſium. Degi illeic toto quatriduo, niſi quòd nudiuſtertiùs inuitante ſerenitate, qua & priùs carueramus, & deinceps caruimus, iui tantiſper exſpatiatum in præclaris illis tuis ambulacris. Dum curru exſcendo, en mihi redduntur humaniſſimæ abs te literæ, octauo Kalendas Aquis-Sextiis datæ. Pergit ſemper bonitas tua valetudinis meæ curam, quam non promereor gerere; ipſa verò tametſi nondum reſtituta penitùs eſt, videtur ſemper nihilominùs, quantum quidem ſentio, progredi in melius. Aut nihil certè, aut parum eſt, quod experior incommodi ex hacce breui ruſticatione. Quare neque hæreo, quin θεῶ θέλοντος, ſic poſſim ad te denique Vere ineunte diſcedere, vt ſim non iam ægrotabundus, ſed perfectè ſanus ad te acceſſurus. Quantum doleam te cariturum ſuauiſſima illa Campinij, quem toties Achaten dixiſti, conſuetudine, coniicere ipſe quàm optimè potes. Eſt etiam, quod doleam, & mihi, & vniuerſæ Prouinciæ; verùm id, quod auertere non licet, leuiter ferendum. Rerum nouarum nihil accipio præter vulnera

vulneratum Gassionem in obsidione Lentij. Sunt, qui etiam mortuum ex vulnere dicant; confracta nempe cranij portione; sed res non planè asseritur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

INaudieram iam variolarum morbum istheic magnopere grassari; quare pro tua fuit prouidentia, vt Infans illustrissima degeret procul à contagio. Seruet illam tibi incolumem Deus; faciátque, vt florenteis videas de quibus potes dicere, *debes mihi Nata Nepotes.* Rumor fuerat Aulam breui redituram; sed iam constitura in vnam, alteram-ve hebdomadem perhibetur. Mandatum dicitur Turennio, vt in Germaniam redeat, iterùm cum Suecis vireis collaturus. Quippe iam demum Bauarus ita fœdus initum fregit, vt pars exercitus illius accesserit ad Cæsarem, pars concessam Suecis Memningam obsideat. Et contestatur ille quidem se pactis conuentis cum Suecis duntaxat non stare; velle autem manere fide cum Christianissimo Rege illibata; sed mera nimirum dat verba, quasi debeat Rex interim Confœderatos deserere, exspectaréque, donec iis fractis, arma in nos deinceps vertantur? Cæterùm hocce fœdifragio pacis negotium peruertitur; quatenus, vt audio, periculum est, ne Comitia breui dissolutum eant. Scilicet non modò Cæsarei, sed Hispani etiam Ministri nouos resumunt animos, & recusatis, quæ priùs fuerant admissæ conditionibus, facta omnia esse infecta insinuant. Nescio tamen ecquid nam adhuc spondere certo sibi possint; si verum sit, quod scribitur, Konismarkium ita fregisse Lamboyanum exercitum, vt accessurus Vrangelo, sit adhuc non parum negotij facturus. Ex Flandria à recepto Lentio, & mortuo Gassione, nihil habetur noui. Nam de Dixmudæ quidem obsidione dicitur in Aula non magnopere laborari. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Eid. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVàm es semper similis tui, dum sic pergis amare me, ac meæ valetudinis plenam tanti affectus rationem habere! Ego verò, OPTIME PRINCEPS, leue semper spero de me, ac tantò magis, quantò isthæc tempestatum mutatio, nihil mihi, quod sentiam, infert detrimenti. Exinde certè auguror fore, vt Deo bene propitio, hiemem illæsus superem, ac simul superstites omneis morbi importuni reliquias deponam. Id interim tempus vel ea de causa per-alacriter transigam, quòd sim te volente, hanc nexurus moram. Speratus Aulæ reditus proxima luce fuerat; sed is est dilatus in biduum, triduum-ve. Debet quidem Dixmuda iam aut occupata ab hostibus, aut ab obsidione esse libera; sed res tamen nondum, quod nôrim, innotuit. Qui rumor iam antè de commisso in Bohemia prælio percrebuerat, compertus est vanus. Konismarkius quoque nondum eò discessit, verùm hæret adhuc cum Hassiacis, quousque Lamboyus fame pressus, deserat stationem. Aiunt Londinensem Maiorem coniectum fuisse in carcerem, addúntque conditionum Regi mox offerendarum has esse præcipuas, vt contentus deinceps sit Regiorum fundorum prouentu; vt abolendo penitùs Episcopatui consentiat, vt quescunque habuit Sectatores partium, Parlamenti arbitrio permittat. Quò euaserit sub Condæo tuo Agerensis obsidio; quò Cremonensis sub Mutinæ Duce, & quidquid prætereà in Italia moueri pergit, Tu meliùs nosti. Quod scribis de insigni strage, quam passa Classis Hispanica tempestatum sæuitiâ est, id videri potest diuinitùs factum; ac si præsertim illi fuit, qui à te præsumitur scopus. Licet hoc sanè suaue habere,

Non quia vexari quemquam est iucunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue 'st.

Esto proinde semper fœlix, ac semper, ô PRINCIPVM DECVS, bene, imò optimè Vale. Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XL VII.

EIDEM.

NOn obstitisse venæ sectionem, quominus ad me dextrâ scriberes, amoris fuit singularis, quo dignaris me prosequi. Summè verò interim delectat, fuisse id prophylacticum, non therapeuticum remedium. Si valeas modò, bene est; ego licet non multò meliùs, peius saltem haud quaquam habeo. Quod lætaris me Grobosianis tuis ambulacris delectatum, cogites velim delectationem vberiorem factam ex spe præconcepta, quòd aliquando σὺν θεῷ forem ea tecum emensurus. Acceperamus iam, quod perscribis de Aquensi Archiepiscopo in Purpuratorum Collegium adscripto. Inaudio verò prætereà Pontificem Summum scripsisse ad Regem, exoptare se, ne ille à suo latere discedat. Recepta ab hostibus Dixmuda, perhibent Cortereacum eminùs ab iisdem obsessum. Remissæ ad Turennium sunt, quas commodârat copias. Ille verò repetens Rhenum, creditur in transcursu recepturus VVormaciam, si verum sit quod memorant eam ab Hispanis occupatam. Creditur & non procul deinceps absuturus Moguntiâ, donec in locum demortui nouus Archiepiscopus sufficiatur. Cæteræ in Germania res, ac etiam in Anglia haud-admodum secus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Nouemb. M. DC. XLVII.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleωs Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi nunc demùm, Clarissime HEVELI, quem fasciculum Exemplarium nobilissimi Operis transdere ad me tuis cum literis

literis ab Eidibus vſque Iuliis es dignatus. Reddidi ſtatim ſuũ cuique, Merſeno primùm, tum Roberuallio poſtea Bullialdo (ad nos nũc demùm reduci) ac mihi id habui, quod voluiſti meũ, & pro quo tibi gratias refero quam-maximas poſſum. Id compactori traditum ſtatim ac mihi redditũ fuit; adfuere Amici qui ipſum auidè legendum abſportauerint, ipſéque vix potui ex eo quidquam curſim perſtringere, vt donec in manus rediturum foret, ſignificare tibi poſſem non fuiſſe mihi planè inuiſum. Itaque quantum quidem licuit, percurrendo cognoſcere, dignum profectò viſum eſt Opus, quod in ſeros Poſteros tranſeat, nominíque tuo, donec perennabit bonarum rerum ſtudium, afferat immortalitatem. Quam in eo mei mentionem dignatus es facere, grato, vt par eſt, habeo animo, ac tanquam ſingularis tui erga me affectus argumentum complector. Obſeruationem tranſitus Lunæ prope Iouem die ſexta Iunij abs te peractam quam æri inciſam mittere te ſcribis, nuſquam reperi in faſciculo; verùm poterit alia occaſione, niſi incommodum ſit, tranſmitti. Delectauit intereà peruidere aliam in librum inſertam diei Aprilis 12. quippe ipſe quoque eandem heic peregi; ſed Phaſi planè alia; quoniam, cùm tibi Iupiter totis ſex minutis à cuſpide Lunæ ad Boream abfuerit; mihi in ipſamet cuſpide dimidio ſui diſculi ſuper-exſtitit; dimidio delituit. Fuit Arcturus id temporis altus gr. 49. exhibuítque adeò horam 10. cum minutis 4. Prætereo autem dum planè emerſit, tantum à cuſpide eum abfuiſſe, quantus dodrans eſt longitudinis vocatæ mihi maculæ Caſpiæ, quam tu Mœotidem dicere maluiſti; & Arcturo quidem alto 49. gr. m. 50. ſeu hor. 10. min. $9\frac{1}{2}$. quid circa Lunæ Parallaxin ac Meridianorum differentiam colligi heinc poſſit, pernoſſe eſt promptum. Cùm primùm Bullialdus ſuas ſarcinas explicuerit, tum ad te ſcribet, tum ſi quid fuit cælitùs venatus, tecum communicabit. Ego ex ipſo nihil aliud habeo, quàm obſeruatam Smyrnæ Eclipſin Lunæ nuperam, hoc eſt Initium hora 9. min. 55. finem hora 12. min. 7. itémque Iouis occultationem conſequenter cœptam hora 16. min. 37. finitam hora 17. min. 10. aliquid fortè ad præciſionem deeſt; ſed rem per otium cum eo expendam; præſertim verò, ſi faxit Deus, vt quam mihi videor valetudinem recuperare, conſtanti eat pede. Proxima occaſione Merſennus & ego contexemus faſciculum rerum ad te tranſmittendarum. Reſaluto millies clariſſimum Eichſtadium. Tu me ſemper ama, ac optimè Vale. Pariſiis, VIII. Kal. Nouembr. M. DC. XLVII.

Admodùm Reuerendo, & Clariſſimo, Cariſſimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatenſi Canonico, Paſtori Hercano*, PETRVS GASSENDVS S.

Aud malè ſanè es ominatus, VVENDELINE Cariſſime, gauiſurum me, quòd doleris tantum. Ecquid enim, putas, eſſe mihi poteſt quàm te valere iucundius? ecquid acceptius, quàm nôſſe te pertoleratis his caſibus, ſoſpitem adhuc ſupereſſe? Ipſe, tametſi infirma ſemper valetudine diem traho, videor tamen, Deo propitio, aliquantò meliùs habere; ſpéſque adeò non parua eſt, vt demùm planè conualeſcam. Hoc ipſum repono, vt ſit, quod gaudere viciſſim valeas; tametſi aliunde ſubiicio, quod vterque iure doleamus. Scilicet obitum renũcio amiciſſimi Capitis, optimi putà illius Galterij, Prioris Valletæ, quem vterque coluimus; qui, vt me ſemper impensè amauit, ſic te & ſuſpexit, & amauit ſanè quam-multùm. O qualem Virum! Deum immortalem! Sed te coram nihil eſt opus de ingenij acumine; de iudicij maturitate; de animi celſitudine; de morum candore; de cæteris eximiis dotibus verba facere; quando is fuit tibi abundè perſpectus. Abiit è viuis ὁ μακαρίτης, propè octogenarius, Nonis Septembris nuperi; corpore quidem valde afflictato, ſed vegeta mente, & conſtantia ſumma. Rediit ſoſpes noſter Bullialdus diebus proximè elapſis Byzantio. Narrat verò ſeſe captandæ ea in Vrbe Poli altitudini deſtitutum fuiſſe Organo idoneo; ſed fando tamen à quodam Patre Societatis IESV accepiſſe, fuiſſe eam obſeruatam graduum 41. cum ſemiſſe. Ad Eclipſin quod attinet, obſeruauit illam cum Ioanne Fabro Maſſilienſi (cui ligneus Quadrans aderat) Smyrnæ, cuius loci ἔξαρμα ex Meridianis Solis per Ianuarium menſem altitudinibus gr. 38. min. 11. obtinuerat; tametſi iam refert ſex ex Solſtitiali altitudine eam deprehendiſſe grad. 37. min. 45. Contigit ergo illis Initium Regulo iam alto 35. grad. 10. min. ſeu hora 9. min. 55. Finis eodem alto 58. grad. min. 40. ſeu hora 12. min. aut 7. aut 9. Attendere portò illi quoque ad occultationem Iouis, adnotarúntque ſubiiſſe eum Lunam alto Procyone grad. 9. min. 45. ſeu hora 16. min. 37. dimiſiſſe Capellâ altâ 5. grad. min. 50. ſeu (correcta refractione) hora 17. min. 10. tametſi Capellam in tam decliui ſitu adhibere haud valde tutum. Addo eundem Fabrum, referente Bullialdo, obſeruaſſe finem Lunatis Eclipſeos, quæ anno ſuperiore die 27. Iulij contigit; quámque nos Occidentaliores non potuimus conſpicere, obſeruaſſe, inquam, ibidem (& horologio quidem ad Solem compoſito) hora 8. min. 30. Quod doles autem nuperam, nuſquam fuiſſe, quod innotuerit, obſeruatam in Belgio, ecce eam Dantiſci obſeruauit præclarus Heuelius, adnotato Initio hora 9. min. 19. Fine hora 11. min. 28. De Occultatione Iouis per illam noctem nihil habet, ſed viciſſim prodit à ſe obſeruatam emerſionem Iouis è limbo Lunæ occiduo die menſis Decembris ſuperioris anni 24. hora 8. min. 39. cùm aliunde Immerſio fuerit à Linemmano obſeruata Regiomonti, hora 7. min. 53. Quoniam verò Heuelius in ſua illa, quæ nuper prodiit è typis, *Selenographia* delineauit tranſitum Lunæ propè Sidus Iouis ad diem ſuperioris Aprilis 12. retulítque in proximo tranſcurſu diſtitiſſe Iouem à Borea Lunæ cuſpide min. 6. ídque, cùm foret hora 11. min. 15. ideo attexo non

non fuisse mihi hunc transitum inobseruatum. Verùm (quæ tum fuit insignis ob diuersitatem locorum Lunæ Parallaxis) salutauit mihi Iupiter ipso sui centro ipsam-met Lunæ cuspidem; quippe disculi dimidio occultus, dimidio superexstans fuit margini Lunæ superiori, pulcherrimo spectaculo. Fuit autem in cuspide ipsa hora 10. min. 4. Emersit integer è limbo hora 10. min. 9 ½. Gratias ago pro indicato nomine *Ioannis de Lineriis*, qualem Astronomum Parisiis ante annos trecentos floruisse incompertum habueram. Rem communicabo proxima occasione cum ipso Bullialdo, cui cæterisque etiam amicis, quod hactenus non præstiti, salutem tuo nomine dicam. Dabo operam, vt quam-primùm exemplum aliquot nugarum, quæ nuper ex me prodierunt, accipias. Tu interim, ô Carum Caput, & diu Viue, & bene Vale. Parisiis, Kalend. Nouemb. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

NOn vacat quidem scribere multa, & tardè præsertim redeunti ex Diuinis officiis; verùm committere non possum, quin tester saltem me suspexisse egregium ratiocinium, quo familiaris rei curam non esse abiiciendam probas. Nam nisi præscinderes quidem tum πλεονεξίαν, cui nullus præscriptus est modus, tum μικροψυχίαν, rem adeò alienam à virtute Heroica, hærere aqua, quod aiunt, posset; sed hac cautione adhibita, nihil potest vt fieri, sic dici sapientius. Nimirùm cùm Sapientiæ sit prouentibus impensas metiri, ne aut præ nimia parcitate quid illiberale geratur; aut præ nimia profusione, necessitas fiat emendicandi; contrahendi alienum æs; fallendi fidem; rapiendi non suum, & quæ id genus similia sunt; quonam modo potest dimensio hæc fieri; dispensatióque ritè institui, nisi res suas quis nouerit, ac suis etiam œconomis, ne licere sibi nimium reputent, se eas nosse ferent fidem? Non est Cortereacum obsessum. Peruenit Turennius, vt aiunt, Moguntiam. Memninga fortiter resistit. Bauarus ait se eo fine fœdus fregisse, vt pacem promoueat. Dicuntur eius copiæ cum Cæsareis nusquam coiisse. Angli in eo penè sunt vt res & Ciuileis & Ecclesiasticas Hollandorum ritu componant. Quid in Catalonia, quid in Italia geratur, ipse meliùs nosti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, Kal. Nou. M. DC. XLVII.

EIDEM.

HOc satis noui, OPTIME PRINCEPS, non quærere te quæ sunt tua. Vtinam in quos, & in quorum gratiam operam impendis, id satis agnoscant. Quod de valetudine mea continenter adeò sollicitus es, ex nimio illo amore est, quo me immerentem beare dignaris. Ea tentata potiùs, quàm labefactata diebus hisce nuperis fuit. Nam quæ me quidem febricula per vnum diem solidum habuit, tussim non-nihil instaurauit; at non ea exasperatione, Deo bene propitio, qua consueuerat. Si faxit Deus, vt ruens Autumnus nihil ampliùs noxæ inducat, esse videtur cur de me mihi ominer, spondeámque non malè. Vt illi tamen, in cuius manibus sortes meæ sunt, videbitur, fiat. Ex rebus nouis nihil æquè auditur, ac illa in dies peiora, quæ patrantur Neapoli ab ipso vsque Ioannis Austriaci appulsu; verùm debes ipse, vt priùs, ita pleniùs illa pernosse. In Germania accessere tandem Bauaricæ copiæ ad Cæsareas, quæ & iam insectari Suecicas dicuntur. Vt oppugnari, sic propugnari generosè Memningam ferunt. Addúntque Turennium obsessis eas misisse suppetias, quæ possint hosteis ad soluendum obsidionem compellere. Ex Flandria nihil habetur noui; nihil etiam ex Anglia accipio, saltem quod valde ratum sit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Nouemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NVllas hac vice literas ex Prouincia accepimus; scilicet debent seu Druencia, seu flumina alia nimium exundasse. Si valeas modò, bene est; ego quidem meliùs, quàm nuper nunc valeo. Laborat iam Rex Christianissimus variolarum morbo; prodeunt tamen fœliciter, ac propemodùm sine febri exanthemata à die superiore. Videntur hostes iteratò velle eminùs Cortereacum obsidere. Cepit Turennius Falkestemium, exspectátque adhuc, quò Hassiacorum, Suecorúmque negotia vocent. Discessere à Lamboyo, qui in angustiis eum continebant; Vrangelus autem quasi à Cæsareis, Bauarísque, traiecturus mox dicitur Visurgin. Propugnatur semper fortiter Memninga, obsessíque nullas conditiones audiunt. Anglicæ res semper confusæ. Quid egerit nuper Condæus, & an se viæ commiserit, latere te minimè potest. Magnæ exspectationis est, quid vecturus sit dies crastinus de Neapolitanorum rebus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

OB eam, quam nuper significaui Veredarij retardationem, binas iam abs te habeo literas; alteras Nonis ipsismet, alteras pridie Eidus datas. Pietate sanè tua est dignum, quod occasione institutæ Mortuorum cómemorationi, de Animabus, quæ à funere purgari debeant, edisseris; mirúmque est Heterodoxos placitum abnuere, cuius fidem adstruat non Sacer modò Codex, tum eo qué insinuas, tum aliis etiam nonnullis locis, sed ipsum quoque Naturæ lumen, quod sequuti Ethnici, ac in iis quique Sapientiores, vt Pythagoras, Plato, alij huiuscemodi purgationis necessitatem agnouerunt. Rex dicitur hodie præclarè,

pro

pro conditione morbi, se habere tametsi non sese perinde die superiore habuerit. Aiunt Condæum fuisse Dinione hac ipse die discessurum, & hûc accessurum perendie. Eques Guisius est in procinctu, vt ad fratrem Ducem discedat, ex quo accepit Neapolitanos delegisse illum in Imperatorem. Apparet iam paulò inconfusius, quò videantur denique res eius Regionis euasuræ. De rebus Angliæ tale nihil, ex quo Legionum aliquot à Farfaxio facta secessio. In Germania est, cur Land-grauia suæ deditioni timeat; vt pote cui dicatur Cæsar cum Equitum quindecim, & Peditum nouem millibus instare. Videor mihi δεῦ δεύτερος, non multò quidem meliùs, sed aliquanto tamen melius, quàm ante octiduum valere. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Parisiis, x. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

OPortet iam, quantum coniicio, cœpta esse Comitia, eo in oppido, quod obtinuit vt faceret nomen *Ciuitatum* suum. Commendat locum Apiana vitis; è qua expressum vinum eiusmodi est, vt ex quo in hac Vrbe præsertim innotuit, & Frontinianum, & Hispaniense, & cætera antè deprædicata obscurârit; verùm celebriorem iam facient, quæ in eo calata Comitia, & te quidem potissimùm præsente, haberi voluisti. Ea vt tibi pro votis cedant, ac vt deinceps tibi sit prosper in Vrbem reditus, voueo. Habet se iam Rex, Deo propitio, meliùs, diesque tertius elapsus est, ex quo euasisse dicitur discrimen. Accessit in Vrbem nudius-quartùs Condæus tuus incolumis. Accessit etiam Belleuræus ex Anglia, vbi sunt res semper haud-secùs turbatæ. Imminui ferunt in dies hostium apud Flandros exercitum; ac Neapolitanis præsertim desciscentibus, ex quo celebrem suæ nationis defectionem acceperunt. Quin in ea geratur ipse meliùs nosti; neque ignoras quod literarum ad ipsum Summum Pontificem ab ea datarum sit argumentum. Ad Germaniam quod attinet, Herbipolensis Episcopus in Archiepiscopum Moguntinum pro Regis votis electus est, ac discessit statim Turennius Memningam, cuius tamen obsidionem fatigatus à præsidio Bauarus dicitur soluisse. Aiunt Konismarkium, & Vrangelum sic contulisse copias, vt obstent ne Lamboyus suas conferat cum Cæsareis. Scribunt Monasterio Ministros Cæsareos conditionibus pacis subscripsisse. Valeo nunc paulò, Deo adspirante, meliùs. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ACcepi quas dignatus es *Ciuitate* literas dare. Faxit Deus, vt quæ te illûc deduxere negotia, tam sint euentu suauia, quàm est ipsum vinum *Ciuitatense* potatu suaue. Quod de valetudine mea voues, eius est erga me amoris, quem sanè vt merear, longissimè absum. Ea porrò, quando es adeò bonus, vt quo sit statu, nosse delectet, non iam prorsùs malè, Deo propitio, habet; quippe febricula euanuit, tussisque euasit longè mitigatior. Conualescit in dies Rex, ac Regina Parens, quam eodem morbo teneri fuerat creditum, sic breui conualuit, vt omneis liberârit metu. Noui nihil accipio ex Flandria. Scribitur semper Monasterio pactas conuentas conditiones nos inter, & Cæsareos esse; nec desunt, qui adiiciant etiam Cæsareos inter & Suecos. Memningam ferunt adhuc obsessam; sed strenuè semper obluctantem. Non eò profectus Turennius est, sed ad Konismarkium, & Vrangelum, quos ob collatas in vnum vireis, fore perhibent hostibus potiores. Pernosses aliunde vt Rex Anglus sese ex Anglia subduxerit, ac in Insulam nostris oris propinquam se receperit, exsul viuere, quàm captiuus præoptans. Inaudiuimus quidem Classem nostram Neapolin versus discessisse; verùm quo successu, adhuc incompertum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, posttid. Non. Decemb. M. DC. XLVII.

PETRVS GASSENDVS SAMVELI SORBERIO *Suo*, S.

MIsit nudius-quartùs ad me optimus Mersennus tuas literas IV. Eidus mensis superioris datas. Longum iam tempus est, ex quo aliarum quoque debitor sum; sed non est profectò, quod me ideò habeas minùs memorem, venerantem, amantem tui. Insignis nimirùm de tuo erga me amore confidentia est, quæ me segnem oppidò fecit, ne culpæ quidpiam conferam in eam inualetudinem, quæ me à sesqui-anno ac ampliùs iam habet. Quanquam mihi nihil est necesse excusationem pertexere; adeò de tua bonitate, beneuolentiáque securo. Quòd meam illam de traiectione Chyli, déque sanguinis Circulatione Dissertationem Gallicè redditam & nomine meo suppresso, committendam typis censuisti, improbare sanè non possum, neque non boni consulere; cùm ipse sis qui feceris. Tibi siquidem plenum in me ius, &, si quidquam est, quod proficisci abs me possit; id totum tui est arbitrij. Vnum vereor, ne scilicet si edatur fortè aliquando in lucem Tractatus de Animalibus, cuius ea Disputatio pars aliqua est, desumpsisse illam fide non bona videar ex alienis operibus, aut frustra, ineptéque tentasse aliquid noui inuehere; tametsi res fuerit meo Marte, & fortassis non sine quadã nouitatis specie conscripta. Quippe & ista edita fuisse antecedenter comprobabuntur, & meo nomine tacito, illepidum foret, neque mei genij, aut ipsa mihi vindicare, aut de editis conqueri. Vtcunque sit ne ideò putes fecisse te rem mihi parùm gratam; tum quòd hæc omnia minoris ducam, quàm vt debere me de ipsis esse admodùm sollicitum putem; tum quòd persuasissimus sim, eum esse tui in me affectum, quo non possit esse sincerior; ac te nihil meum

attingere, nisi vt mihi, quam-maximè abundè potes, gratificeris. Itaque hanc mitte de pectore curam, ac operam solùm, nisi graue est, da vt quo nosse valeam, quid id rei sit, illius ad me exemplum transdatur. Si istheic fortè Prataeus est (frustra nempe volebam nuper eum salutari abs me Lugduni) saluere illum iube abs me; vti & Amicos cæteros, quos esse nobis communeis nosti. Tu, mi SORBERI, me amare perge, cui hæres in ipsis medullis, ac Vale. Parisiis, Eid. Decemb. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

QVàm bene nosti hominum mores, dum sic describis genium istorum oppidatim delegatorum, qui singillatim quidem adnuunt, sed vniuersim deinceps abnuunt! Non sanè, quod non idem propè Societatibus aliis vsu-veniat (obiici certè speciatim quoque nostris, quæ dicuntur Capitulis, solet) sed quòd hocce hominum genus τῇ δυσωπίᾳ seorsim laboret, vt imbecillitatis conscium, & turmatim τῇ αὐταδείᾳ insolescat propemodùm, quòd stipantibus aliis roboretur. Heinc vulgaris facta illa comparatio virgularum complurium, quæ fragiles singulæ cùm sint, diffringi congestæ in fascem non possunt. Rumor crebrescens de excepto Neapoli Duce Guisio vtramque heic paginam facit. Tenet interim omnes exspectatio euentus prælij duplicis, alterius pedestris inter ipsos Ciueis Neapolitanos à Guisio eductos, & collectam Nobilium manum, libero ciborum commeatui obstantium; alterius Naualis nostram inter Classem eò versum recèns prouectam; & Hispanicam illeic commorantem. Scribunt Memningam denique occupatam à Bauaris; addúntque Hassiam à Cæsareis maximoperè infestari. Rex Angliæ sese in Insulam non oris sanè nostris vicinam, sed in nobilem illam Vectam oræ Anglicanæ proximam subduxit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eidib. Decembr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NEcesse est hac quoque vice flumina exundauerint; quando Prouinciæ Veredarius ὁ γραμματοφόρος nondum hûc accessit. Tametsi verò nullas proinde isteinc habemus literas, coniicere tamen est promptum, & iam perfecta esse Comitia, &, nisi in Vrbem te receperis, proximùm esse, vt te recipias. Nempe Dies Sacri pro foribus sunt, quibus abesse domo non soles. Vtinam sospes cum sospite Illustrissima Familia eos ducas. Valeo ipse iã, Deo propitio meliùs; spesque est, vt possim per eosdem-met dies Sacrum facere, quod ne facerem, obstitit per sesqui-mensem inualetudo. Res inter nouas illud heic est, quod scriptum est Româ postridie Kalendas fuisse eum diem tertium, quo Summum Pontificem grauis δυσουρία cum febre vexaret. Sunt qui addant Guisium insignem victoriam ex Nobilibus Neapolitanis retulisse. Monasterienses literæ pridie Eidus datæ perferunt recusare Hispanos pactis conuentis subscribere, nisi Rex susceptæ Neapolitanorum tutelæ renunciet. An verò contingere id possit, reputandum est? Concessit Haliprunum Turennius, eiúsque Nepos Durasius Regis nomine missus est, qui bellum Bauaro indicat. Pars Cæsareorum Hassiâ excessit, pars illam adhuc occupât, idque non valde procul Casellis. Dicuntur tamen minui, & Sueci contrà increscere, dum se ad hiemandum in Brunsuicensi Regione parant. Degit semper (nisi tenetur potiùs) in eadem Insula Angliæ Rex; ac mitiores nihilo sunt, quæ ipsi offeruntur pacis conditiones. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Ian. DC. XLVII.

Hæc absoluebam, cùm allatæ ad me literæ quædam sunt, quæ appulisse huc denique veredarium fecerint fidem.

EIDEM.

REerum nouarum quod hac vice abs me exspectes, nihil est. Quippe literas nullas habeo, nisi à quibusdam eruditis, quibuscum soleo vt in Republica ab hisce Mundanis aliena versari. Et me amici quidem nonnulli per isthæc Festa inuiserunt, quibus curæ est, quid vbiuis gentium geratur rerum, non ignorare; at ipsi tamen professi sunt, nihil sibi, præter pauca de rebus Neapolitanis esse perspectum. Verùm debes ipse profectò ea nosse, veluti fuisse, auspice Guisio, educta ex Vrbe viginti quatuor Ciuium millia, qui tripartitò progressi, triplicia Nobilium præsidia sic euerterint, vt liber omninò iam sit ciborum in Vrbem commeatus; itemque quasdam Vrbis regiones fuisse à Ciuibus receptas, quòd Hispanica Classis, nostræ metu, præsidij partem inde euocasset; ac rursùs Archiepiscopum, Cardinalémque Philomarium fuisse ab Hispano reum Maiestatis conclamatum; vniuersámque eius familiam municipij iure priuatam, quòd inuisentem se Ducem Guisium & admiserit, & reuiserit ipse. Insuper eosdem Neapolitanos minas Genuensibus intentare, quòd aduersum se Hispanis fauentes sese gerant pro hostibus; & quæ sunt id genus similia. An enarrabo insigne furtum in Luccenburgensi Palatio per ipsa nocturna Natalitiorum Sacra patratum. Diuersabatur ecce in Villa Riuierius Abbas, cum ingressi fures in illius cubiculum, quod ipsi Heroinæ cubiculo imminet, singularem famulum id asseruantem trucidârunt, frustulatímque in ipsam secessus foueam deiecerunt; & quatuor *Philippeorum duplorum*, seu *Pistollarum* millia, effractâ arcâ absportârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

EIDEM.

Vere ad me heſterna luce geminæ allatæ abs te literæ; alteræ quidem *Ciutati*, alteræ verò Aquis-Sextiis datæ. Cùm condoluerim propter priores, quòd illis Comitiorum turbis ſucceſſuras alias in ipſa Vrbe præſenſeris: conſolationi tamen fuit, quòd negotiorum difficultates, qua es ſolertiâ proſpiciens, ſic te ad illas compares, vt ſapientis, bonique Viri officium nunquam deſetas; & tum in mediis eorum procellis pacatum animum tuearis, tum ob infœlicem ſucceſſum pœnitentia non diſcrucieris; quatenus agnoſcis nihil fuiſſe contra prudentiæ leges peccatum, & non fuiſſe tui arbitrij fortunam, quam plærumque humanæ res potiuſquàm ſapientiam ſequuntur. Cùm etiam propter poſteriores, quòd abs te diſcedens optimus Campinius tantum tibi ſui deſiderium reliquerit; id mihi quoque ſolatio fuit, quod agnoſcens eſſe non poſſe illius præſentiam perpetuam, præoccupâris animo ferendam leniter abſentiam; ac reputâtis virum ſapientem maximè quidem amicorum conſuetudine delectari; verùm, vt poſſunt interuenire qui eam interturbent caſus varij; ſic debere illum ſemper in ſeipſo reponere ſpem maximam ſui. Quid itaque maius nouo hocce anno vouere tibi valeam, quàm vt hoc ſemper animo ſis, ac ſimul bene valeas; quando ex antiquo ſenario,

Ὑγεία ϗ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο,

Sunt ſanitas, & mens gemina vitæ bona!

De rebus nouis, verſari adhuc aiunt in Alſatia Turennium, ac Briſaco breui traiecturum Rhenum. Pars Cæſareorum ſe ad habendum hibetna in Franconia parat; pars in Haſſia adhuc graſſatur, & Marputgo capto, arcem obſidet. Sueci ſemper vltra Viſurgin, ac in Brunſuicenſi ditione præſertim Equitatum reficiunt. De pace nihil ſani renunciant. Anglicæ res ſemper turbatæ. Ea à Parlamento exercitus petit, ex quibus meditati diſceſſionem exiſtimetur. Oblatis conditionibus detrectat Rex ſubſcribere, niſi quibus rerum ſumma componatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, hoc anno, Neſtoreóſque porrò & Viue, & Vale. Pariſiis, III. Non. Ianuarij. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Ita eſt ſanè, OPTIME PRINCEPS, ea conditione naſcimur, vt confecto hoc breui quaſi curriculo denaſcamur. Quinetiam eo ipſo momento, quo viuere aggredimur, mori quoque incipimus (quando incipimus parte quadam conceſſæ nobis vitæ priuati, & vitæ priuatio mors eſt) adeò vt, quæ vulgò appellatur mors non tam ſola ſit, quàm extrema dicenda. Non luſere proinde nos, qui nos dixere naſcenteis mori, pendere ab origine finem, ac illum ipſum, qui primus datur vitæ dies, dare extremum. Inſigne interim diſcrimen inter extremum hunc vitæ diem, & anni extremum, qualis ille fuit, quo dignatus es ſcribere. Quippe nobis quidem dat primus extremum; verùm ipſis annis extremus dat primum; egregiéque Ægyptij illud ſerpente, qui in caput caudam inſerat, adumbrârunt. Quare neque nos etiam luſit, qui cauſatus eſt poſſe Soleis ita occidere, vt redeant; nobis cùm lux breuis ſemel occidit, vnam eſſe noctem perpetuam dormiendam. Tibi certè non infrequens in ore eſſe memini illud,

Nos vbi dedicimus,
Quo pius Æneas, quo Tullus diues, & Ancus

Et,

Cùm ſemel occideris, & de te ſplēdida Minos
Fecerit arbitria.

Verùm ab hiſce temperandum ne velle videar lucernulâ Solem facere illuſtriorem. Ad res nouas quod attinet, nihil eſt, quod dicere iam poſſim. Anglicæ haud-ſecùs quàm priùs. Germanicæ nondum emendatæ. Hollandi in procinctu, vt pacem cum Hiſpano ratam declarent. Longauillæ, ne Monaſterio diſcedat, redeat-ve mandatum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Eid. Ian. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Verendum prorſus, OPTIME PRINCEPS, ne quod auguraris eueniat, vt nempe hocce adhuc anno bella in Chriſtiano Orbe recrudeſcant. En quippe Cæſar, ac Bauarus proſpetioribus paulò rebus non iam perinde pacem reclamant; & Hiſpanus in Cæſaris fortunam iaciens ancoram, ac emergere non deſperans, illi ſanciendæ moras trahit. Quare euenturum omninò videtur, vt & tota Germania, & quidquid ditionis Hiſpanicæ eſt proxima Æſtate armis perſtrepat; cùm & aliunde in eo ſint Angli, vt videri poſſint ſe ſuis diſcerpturi vnguibus, & Veneti eſſe videantur in eo, vt ab extraneis ſint lacerandi. Ecquid nobis in iſta rerum perturbatione aliud ſuperſit, quàm vt Diuinum precemur Numen, ne ea, quæ pro foribus ſunt, contingere mala patiatur, ac tot miſeratus inſonteis, illis etiam ignoſcere, qui ſunt tantæ noxæ authores, dignetur. Abundè pernoſſe haud-dubiè ex aliorum literis, ſediſſe in Senatu ſacram Maieſtatem nudius-tertiùs pro Tribunali; iuſſiſſéque cætera inter, referri in Acta Diploma, quo Libellorum Supplicum Magiſtros duodecim conſcripſit. Qui ex hoc ordine iam ſunt, quòd neſcio quid non ſatis gratum ipſi Principi egerint, euocati luce heſterna in Regiam, tum obiurgati ſeueriùs, tum muniis fuere interdicti. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XVI. Kalend. Febr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Increbteſcit quoque heic rumor inſtituendi iſtheic Senatus Semeſtris. Ac ipſe quidem, vt audio pro tuo in Prouinciam, eiuſque Ordines affectu, nihil non præſtitiſti, vt poſſes inſignem adeò innouationem auertere. Verùm conſilio quid opus ſit, vbi eſt parere neceſſe? In eo ſemper ſum, vt apprecer tibi fœliciora tempora, quibus facere tibi liceat bonita-

tem explicatiorem. Quod de glorioso Classis nostræ commemorasti prælio, confirmatum illicò fuit literis à Richelio datis, quibus reditum, appulsumque ad Leornem significauit. Scribitur ex Germania, Suecos admodum inualescere, ac Turennium breui ipsis accessurum. Excedere proinde non modò ex Hassia, sed etiam ex Franconia tam Cæsareos quàm Bauaros; ac illos quidem iam Marpurgensem, hos verò Norlinguensem obsidionem soluisse. Inire fœdus Saxonem, Brandemburgicúmque, & Danum, vt Lutheranismum sartum tectum seruent, Germaniámque in eum statum, qui fuit anno sæculi huius XVII. restituant. An Sueci persentiunt id fœdus reipsâ aduersum se pangi? An seriò est, quòd Bauarus quasi ex prætextu illius, sibi metuens, Imperatorem vrget ad pacem? Hollandi iam satis constanter nihil sine nobis obsignaturos contestantur; maximéque ex quo Archidux destinauit Gueldriam Lotharingicis copiis in hiberna. Pessimè omninò res Angli se habent. Subducti recèns ab eo sunt omnes omninò domestici; communita quoque Insula vberiore præsidio, neque illum emittere neque admittere ad eum quemquam potest; quin-etiam, ex quo quatuor illis insignibus adeò conditionibus recusauit subscribere, sanxit Parlamentum, ne quis quovis modo cum ipso communicet; néve ampliùs de componendis cum eo rebus verbum iniiciat; secus agentem tanquam reum Maiestatis multatum iri. Instaurata mihi cum febricula ab ineunte vsque hebdomade tussis, quæ licet adhuc perseueret, attamen iam penè absque febri est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kalend. Februarij M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Persaris iam, quantum coniicio, inter non paruos instituendi Semestris Parlamenti æstus. Qui à Curia hùc aduentârunt, iussi dicuntur discedere, neque ex Aula quemquam salutare. Fortunet Deus Optimus omnia, ac tibi tribuat quam exoptas, quámque mereris tranquillitatem. Quod de Neapolitanorum ominaris rebus, quantæ est, amabò, probabilitatis? Nondum profectò res est ipsis aduersus Hispanos confecta; &, vt confecta concedatur, quantis deinceps factionibus misera regiò turbabitur, priusquam quietum, constantémque assequatur statum? Quanquam quid imposterùm ipsis Hispanísque sit euenturum, *caliginosa nocte premit Deus*; ac videtur posse dumtaxat sperari, fore, vtcunque res cesserit, remoram Hispanis insignem, ne aduersum nos grande quidpiam tentent. Aiunt interim illis denuò cum Hollandis sic conuenisse, vt staturi omninò sint pactis conuentis. Quare & creduntur nobis belli studia in Belgium præsertim deinceps conuertenda. Si pergant modò Suecorum res prosperè in Germania geri, spes est, nostræ quoque in Belgio prosperè succedant. Euasi, Deo bene propitio, à febri, soláque mihi iam hæret tussis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Kalend. Februarij. DC. XLVIII.

EIDEM.

Fætor admodùm omnia pacificè adeò in Semestris Curiæ institutione se habuisse, ac es dignatus perscribere. Id tuæ prouidentiæ haud-dubiè debetur; tametsi non hæreo, quin factum grauamen te grauiter affecerit. Sed publica nempe necessitas fecit, cui & te, & quorum interfuit, parere consentaneum fuit. Commendari heic saltem debet nostrorum hominum moderatio, quos nemo sibi persuaserat posse tantam hanc sine grauibus querelis perferre iacturam. Hac in Ciuitate Senatus deliberat adhuc de Edictis, quæ sedente nuper pro Tribunali Rege iussa fuere in acta referri. Exspectatur adhuc quo successu exceptum fuerit Monasterij, quod Rex ante quindecim dies innotescere palàm voluit, & Nuncio Pontificio, & Oratori Veneto Hispanũ esse, per quem stet, quò minùs pax ineatur quam-primùm; quatenus ipse quidem stare iam conuentis paratus est, Hispanus autem tergiuersatur, conditionésque nouas apponit, ac potissimùm circa Lotharingum, cui iam ampliora postulat iis, in quæ priùs consenserat. Anglus paris semper infœlicitatis. Reposita spes aliqua in Scotis; sed verendum sanè ne illi, si fortè velint, non multum possint. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Februar. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Qvàm mihi fuit primus literarum tuarum inamœnus versiculus, tam profectò fuit succedens amœnus. Scilicet ille temeratam, hic redintegratam valetudinem renunciauit tuam, qua iure mihi carius nihil. Vtinam Deus ter-Optimus eam sartam tectámque tueatur. Mea, de qua dignaris sollicitus esse, eodem pene in statu est. Hæréscit videlicet adhuc importuna tussicula; tametsi spes est, vt, Deo propitio, Vere ineunte euanescat. Rerum nouarum vix quicquam habeo, nisi quod rata habita in Supremo Consilio est, sub initium hebdomadis, quæ fuit istheic Parlamenti Semestris facta institutio. Deliberat adhuc Senatus circa Edicta nupera; ac se perinde semper Magistri Libellorum Supplicum habent. Nôris iam, opinor, vt Bekus repulsus Cortereaco fuerit, quod mane quopiam inuadere ex improuiso attentârit. Discessisse Monasterio Longavillam perhibent, ab vsque die III. Nonas, hanc in Vrbem vt redeat. Transduci aiunt Angliæ Regem ex Insula Vecta in Lundiam ad ostia procul Sabrinæ fluuij, ac è regione confinij Cornubiæ, Deuoniæque sitam. Sunt, qui addant ipsum haberi Maiestatis reum apud Parlamentum, quòd disceptare accusationem quadripartitam instituerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Febr. M.DC.XLVIII.

EIDEM.

EIDEM.

BEne vertit, Optime Princeps, quòd multa, quæ ſcribam non habeo. quando vix quicquam ad ſcribendum mihi ſupereſt temporis à dictamine quarundam nugarum, quas excepiſſe auribus, Amici optimi, non contenti, etiam conſcriptas, vt referre domum poſſent, efflagitârunt. Incumbit Senatus iiſdem ſemper ſtudiis, & Aula quidem inſtigante, vt finem tandem faciat. Nondum acceſſit Longavilla, ac Heroina illius vxor dicitur iam ſolùm eſſe in procinctu, vt pergat ipſi obuiam. Diſceſſurus eſt in Burgundiam Condæus tuus, proximis diebus, vt breui redux ſe ad Flandricam expeditionem comparet; quippe renunciatus Imperator ſummus. Dicuntur Sueci in Germania proſperiore vti fortuna, dum quæ hactenus fuit Anglo aduerſa labitur ſemper in deterius. Vnica ſalutis ſpes in Scotis ſita, ſi illi irrumpant, vt ferunt in Angliam, propter futuram acceſſionem ex vniuerſo populo, qui & deſiderio Regis teneri, & Parlamento admodum eſſe infenſus creditur. Miſſurum nuper fuit Parlamentum alias neſcio quas conditiones; ac decreuit intereà *Presbyterium Eccleſiaſticum regimen*, quod quidam ſic interpretantur, quaſi fucum facere Scotis, vt quodammodo demulceantur, velit. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, x. Kalend. Mart. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NVdius-quartùs fuit, cùm literas tuas tertio Eidus datas accepi; & nudiustertiùs cùm datas poſt octiduum, ſeu decimo tertio Kalendas. In vtriſque agnoſco, ac ſuſpicio tum quam vbique ſpiras pietatem, tum quod es ſolitus maturum promere de rebus iudicium. Nihil ex Aula, quod ſciam noui; nam illa quidem relaxamenta, quibus ad noctem vſque ſuperiorem indulſit, nec te audire iuuat, nec commemorare me decet. Acceſſit primùm Longavilla Triam, hoc eſt domum, quam habet vltra Pontiſaram, decimo-quarto abhinc lapide, vnde in Vrbem demùm die ſuperiore aduentauit. Perhibent Turennium acceſſiſſe ad Suecos cum octo hominum millibus; ac ideò eſſe exercitum ex triginta iam militum millibus conflatum. Fide non caret, quod fore addunt, vt quidpiam inſigne breui adoriatur; ac præſertim, ſi verum ſit, quod ſupponunt hoſteis eſſe numero longè inferiores. Non heic ſubiicio quod Dinienſes amici mei conqueruntur ſe Conſulum fraude fruſtrari eâ gratiâ, qua voluetas exemptos. Hoc potiùs quæſo, vt ſi quidpiam peccetur à Conſulibus, id populo non imputes, ac ſubleuare miſeram Vrbem grauamine illo digneris. Vale, Principvm Optime, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Pariſiis, III. Kal. Mart. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVid hoc eſt rei, Optime Princeps, vt tuæ ſemper erga me munificentiæ nonimmemor diſtuliſſe eo ſolùm fine videaris xenia ſolita, vt eſſet, cur quodam quaſi fœnore ea cumulatiora præſtares? Sanè, cùm tibi ſuppetat, vnde benefacere pergas, me tamen verba quibus pergam gratias agere idoneas, deficiunt, vt hac proinde occaſione liceat mihi dicere *inopem me copia fecit*. Quo vno abundo, ipſe eſt affectus, quem vt venerationis, amoriſque plenum, ita & gratitudinis intimo in corde conſtanter retineo. Ex Aula noui nihil habeo, niſi quod Senatus reſpondere iuſſus quid ſe habere iuris præſumeret in ea Edicta, quæ ipſe Rex coràm referri in Acta mandaſſet; reſpondit ſe aliud nihil præſumere, quàm modum quempiam ſi viſum fuerit; ſed pro ipſius tamen Regis beneplacito illis adhibere. Diſceſſit ſolùm nudius-quintùs Condæus tuus in Burgundiam; intereà verò diligenter apparatur exercitus, quem ex millibus octo Equitum, & Peditum quinque ſupra viginti conſtiturum aiunt. Id iam confirmatur, quod perſcripſi nuper de Suecorum exercitu; ſcilicet perhibent Cæſareos illum aduentantem nuſquam opperiri. Timere aiunt Bauarum, ne in ſuam rurſus ditionem pœnas de perfidia ſumpturus irrumpat. Detentus ſemper rigidè Anglus in arce Vectæ Inſulæ, donec propalare Parlamentum pergit præcipua illa quatuor criminationis capita, quibus hactenus eum inſimulauit. Pergunt conqueri Dinienſes amici de immanitate Conſulum, à quibus etiam longè iniquius, quàm Ciuium cæteri excipiuntur. Tu, ô Principvm Optime, dulce meum Decus, ac Præſidium, Vale. Pariſiis, prid. Non. Mart. M. DC. XLVIII.

Quoniam, vt accipio, tuus ille optimus à Sacris inualetudine laborat; quæſo immenſam tuam bonitatem iubere dignetur cuipiam famulorum, vt reddat manu propria quem literarum faſciculum te benè volente his facio adiunctum.

Viro Clariſſimo, Sapientiſsimóque, Ioanni Hevelio, *Dantiſcanæ Reipublicæ Palæopoleωs Scabino*,

Petrvs Gassendvs S.

INnuiſit me ecce Iuuenis eximius, conciuíſque tuus Georgius Fhelauius, vt abs me referar, vnde noſter Merſennus valeat ſatisfacere præclaro Hartlibio, qui ipſe exinde ſit facturus ſatis tuis illis literis, quibus noſſe aues ſit-ne verus rumor, quo perhibent Patrem Societatis Iesv accepiſſe à Cæſare, ac habere præ manibus quas commiſſurus prælo ſit Tychonis Brahei Obſeruationes. Reſcribo itaque ad illum quidquid mihi eſt ea de re perſpectum, vnde & ſpes eſt, vt breui accipias quid id rei ſit ab ipſo Hartlibio. Subinde autem, quia iuuenis eximius monet ſe literas

ad te proxima statim luce daturum; non possum, quin vno tenore hasce conscribam, ac illi tradam, tum vt ex me quoque quam optas rem nosse breuiter addiscas, tum, vt poscam te aliquid, quod occasione tuarum ad Hartlibium literarum mihi venit in mentem.

Imprimis itaque Dodrans propè est anni, ex quo Neoburgi ad Danubium Dux misit in hanc Vrbem Religiosum quemdam Societatis Iesu, qui à confessionibus illi est. Is me inuisere dignatus, salutem dixit à Patre Andrea Curtio, Neoburgensis eiusdem Societatis Collegij, quantum commemini, Rectore; ac renunciauit illum habere concreditas sibi ab Imperatore Obseruationes Tychonicas, eo fine, vt illarum editionem curet. Rogatus, quàm multas; compactas respondit in XVIII. Tomos; ac typis mandatas posse duo insignia in folio volumina conficere; adiecitque optimum Curtium non ita pridem concessisse Tubingam, vt, si illeic quæpiam exstarent Mestlini, Schikardi-ve obseruationes, referre eas posset. Quæsiui an-non ille se ad editionem accingeret; excepit egisse iam illum cum Guilielmo Cæsio Typographo Amsterodamensi; sed non fuisse pacta conuenta; quòd foret quidem Cæsius ad editionem comparatus; at ministrare pecuniam nollet, quam ab eo Curtius exigebat, tum exemplo obseruationum, quod transmitteret, exscribendo; tum incidendis æri necessariis operi figuris circiter 60. Quanquam Cæsius vice pecuniæ Exempla editionis nescio quot offerret. Subiunxit se iter facientem Lugduno, egisse cum Librario, qui-cum non magis conuenerit; ac requisiisse, si qui in hac Vrbe rem aggredi vellent; neque reperisse. Et tantum est quidem, quod hac de re noui. Cùm lætatus porrò fuerim admodùm exstare apud egregium illius nunquam satis laudati Ioannis Kepleri filium earumdem-met obseruationum vel Autographum, vel certè Exemplum, quod octo in Tomos compactum sit; miratus sum solùm, qui vterque se dicat habere ipsum-met Tychonicum Autographum; cùm Tycho ex Dania discedens & sub finem anni 1597. scribens, perhibuerit gestare se obseruationes Vraniburgi viginti & vno annis habitas, easque in Tomos totidem, viginti vnum nempe, compactas.

Deinde, cùm me mirè delectârit inaudire superstitem esse illum tam dignum tanto Parente filium, persuasi mihi posse te, pro ea, quæ intercedit tibi cum illo amicitia, duo quædam ab ipso in mei gratiam impetrare. Vnum est, compendiosa vitæ optimi Parentis descriptio. Nempe vbi, quando, ex quibus Parentibus natus; vbi & à quibus præceptoribus institutus; quando, vbi, quoties addictus coniugio, quos, vbi, & quando liberos susceperit, qui superstites ex iis fuerint; ac etiamnum, & qua sorte viuant. Vbi, quando & cum qua regionum professionisque commutatione vitam egerit. Quonam præcise tempore, & vnde euocatus ad Imperatorem, ac Tychonem fuerit. Quo die per Comitia illa Ratisbonensia obierit; & quæ id genus similia sunt; quæ ille potest sigillatim, distinctéque aut quadantenus habere perspecta. Alterum compendiosa quoque eorum, quæ de Tychonis vita, illiúsque liberis, aut cognouisse ipse potest, aut fando à Parente, aliisque audiuisse, narratio. Ac peruellem quidem id præcisè tempus, quo natus Tycho addiscere; sed cùm admodùm verear, ne ille dicere id non possit, velim saltem nosse, si rescire id valeat, quo præcisè tempore Tycho ad Cæsarem accesserit; & an-ne ex Rantzouiano illo prope Hamburgum hospitio, an alio ex loco, in quo se post annum iam memoratum 1597. recepisset. Nisi id tempus præcisè nôrit coniicere saltem poterit vtcumque ex iis Obseruationibus, quas Tycho in Bohemia, siue Pragæ primas peregit. Cùm Tycho apud Rantzouium degens, haberet vxorem, & liberos sex; velim quoque scire, quæ fata tum vxorem, tum liberos manserint; qui ex illis superstites, qui, vbi, & qua conditione etiam-num ætatem traducant. Vt paucis dicam, quæ cætera potuerint in eius venire notitiam, ac potissimùm circa mortem, si quicquam habet simile iis, quæ fuere à Snellio conscripta. Ille me sanè quam-plurimum, si hæc me rescire, te intercedente, voluerit, deuinciet; ac si digneris ipse te sponsorem meæ erga illum gratitudinis præstare; præstabo sanè ipse te, quantum mihi quidem dabitur, indemnem. Dic, quæso, semper clarissimo, optimóque Eichstadio plurimam salutem, ac Vale. Parisiis, IV. Eid. Mart. M.DC.XLVIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Inaudieram iam aliquid de subinsinuata abs te proscriptione. Et demiratus quidem sum fieri occasionem à proscriptis potuisse, quando ipse perscripseras pacificè adeò fuisse omnia peracta; verùm facilè intellexi & hominum nostrorum mores, & causas, quæ eos perpulerunt. Quod vnum doleo, ille est labor, quem sustineas necesse est, dum heinc graue imperium est, illeinc contumax obsequutio. Sed dabit Deus his demum finem, ac tantæ agitationis vice, placidam quietem, quod voueo, concedet. Ex Aula nihil, quod sciam, noui; nisi quod Condæus hebdomade statim proxima rediturus speratur; scilicet vt breui discedat in Flandriam, aut in procinctu saltem sit, hostibus meditantibus prodire ex hibernis maturiùs. Timeri video, ne Lotharingus, Lamboyúsque viribus iunctis in ea oppida, quæ ad Rhenum occupauimus, irruant, ipsámque Moguntiam speciatim obsideant. Id saltem se exinde euicturos sperant, vt coacto regredi Turennio, Suecorum vires imminuantur. Qua occasione nescio an Sueci nihil non molituri sint, vt priusquàm ille discedat, prælium cum Cæsareis, Bauarísque committant. Recruduit mihi non-nihil tussis cum duorum dierum febricula; verùm spes est,

eſt,vt illa rurſus,Deo propitio, breui leniatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Eid. Mart. M. DC. XLVIII.

Iubeat etiam quaſo hac vice vni famulorum tua bonitas, vt heic concluſum faſciculum illi, ad quem transſdo, manu propria reddat.

EIDEM.

QVam febriculam reputabam ante octiduum euanuiſſe, reuixit ſubinde, ac me iam quartum diem in lecto habet. Adnui hodie, quod toto penè iam biennio abnueram, venæ videlicet ſectionem. Fortunet eam Deus pro amicorum votis. Id mihi præſertim doloris incommoda hæc repetita creant, quòd tametſi forem planè ab iis liber, ſub finem menſis proximi, quantum tamen diuturna ſunt, tantundem faciunt neceſſariò meum diſceſſum retardatiorem. Videlicet varios Tractatus amicorum hortatu,ſuaſúque inſerendos Operi illi, quod Lugduni ſub prælo eſt, abſoluiſſe non potero, vt bona ſpe fretus mihi fueram pollicitus; neque potis ſum eos abſoluere, niſi hacce in Ciuitate, vbi librorum abundè eſt. Præſtabo nihilominùs quidquid per vireis mihi licebit,vt quod exopto, poſſim te quàm citiſſimè conuenire. Tu interim, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIII. Kalendas April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SCribo quidem adhuc è lecto;ſed habeus me longè, Deo propitio, meliùs. Non modò enim febris pene iam euanuit, ſed ab heſterno etiam die lenior fieri tuſſis occœpit. Ita fore ſpero,Numine fauente,vt poſſim proxima occaſione me conualuiſſe ſignificare. Accepi interim abs te cariſſimas mihi binas literas, quibus eximia exprimere pro more ratiocinia pergis. Quod de negotio pacis coniicis, verendum nunc quoque, ne nimiſquàm verum. Anglo nulla ſpes niſi ab ipſis Scotis; an tamen, & quid præſtituri illi ſint, nondum exploratum.Inſectantur ſemper Sueci Bauarum, quem ferunt in propriam ditionem graſſatum, vt irruentibus commeatus deficiat. Cepere illi intereà Furchemium, Oppidúmque, in quo feſtinans Bauarus, reliquerat maiora tormenta. Aiunt non ſatis bene Turennio, Vrangelóque conuenire. Cùm nudiustertiùs Rex; Reginàque Diuam Carnutenſem ſalutauerint; mox reuiſuri Vrbem ſperantur. Hocce veſpere duo illi nefandi, qui ipſa Natalitiorum nocte furati aurum Riuierij fuerant, luerunt immaneis ſceleris pœnas. Nôſti enim non ſimplex furtum, ſed horrendum quoque homicidium ab iis patratum, dum Riuierij famulum ideò biſecuerunt, vt deiici poſſet in ſeceſſus barathrum,ac nuſquam comparens, & aufugiſſe creditus ſuſpicionem furti ſolidam ſubiret. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Kal. April. M. DC. XLVIII.

Balduinus ille, de quo quaris, non eſt aggreſſus, quantum audio, neque Plutarchi, neque Xenophontis interpretationem.

EIDEM.

PEruagatus iam rumor fuerat à primis tuis literis, de infando facinore, quod dignatus es poſtremis ad me paullò vberiùs deſignare. Inaudieram etiam quàm probata fuiſſet in Aula tua diligentia, ſagacitáſque in criminis reis,authoribúſque detegendis; quàm ſeuera fuiſſet tibi demandata in vtróſque animaduerſio. Delectat me iam ipſam Ciuitatem tam promptum vouiſſe obſequium, ac eſſe tibi integrum ſic te in eos gerere, qui non ſatis te reueriti ſunt; vt ſeriò deinceps tuam opem implorent. Nam iam-ne quidem audiendi ſint, noſti ipſe meliùs, an tibi expediat; vti & an transferre Parlamenti ſedem, quemadmodum plena tibi conceſſa facultas eſt. Incipio iam Deo propitio, valere paullò meliùs, ſcilicet prorſus à febri liber; tametſi tuſſis nondum lenita. Mira ad me de tua illa bonitate immenſa perſcripſit Tornator; faxit Deus ter-Optimus, vt teſtari obſequiis, magis quàm verbis gratitudinem poſſim. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Diſceſſurus Condæus tuus illicò à Feſtis ad exercitum eſt. Diſceſſit Melleræus heri, & Grandimontius ante aliquot dies. Parùm abfuturum exercitum ferunt à triginta quinque militum millibus, ac in iis fore equitum, vt minimùm duodecim millia. Aiunt Archiduci non bene cum miſſo ex Hiſpania Saldanio, quaſi cenſore, conuenire; addúntque eſſe quatuor ex Fœderatis Prouinciis, quæ rata habere pacta Monaſterij conuenta recuſent. Ingens ſemper Bauaro timor,cui iam curæ eſſe ſolùm dicitur,vt Danubij traiectioni obſter. Scoti, quicquam-ne aduerſus Anglos, an in Regis gratiam molituri ſint, nondum declarârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus,Vale. Pariſiis, III. Non. April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NIhil eſt neceſſe, OPTIME PRINCEPS, Tornator meus hùc accedat, vt meum diſceſſum ſollicitet; ſum quippe ex me ſatis comparatus,vt quam-primùm fuerit per vireis licitum, diſcedam. Et per-quam vrbanè profectò vi quadam opus eſſe cauſaris: at non ambigo, quin perſuaſus ſis, vim nullam eſſe maiorem poſſe pleniſſima illa ſinceri amoris, qua te proſequor obſeruantia, quáque flagrantiſſimo ſum deſiderio reuiſendi tuî. Id verò fiet, Deo propitio, ſtatim ac mihi valetudo permiſerit coronidem quibuſdam, de quibus iam ſcripſi, Tractatulis imponere; ac fidem obſtringo, ſeu impoſita, ſeu non impoſita, & quomodocumque tandem valeam, diſceſſurum denique me, niſi priùs, at ſaltem ſimul, ac maiores calores deferbuerint. Apprecor tibi interim proſpera, quæ ſunt pro foribus Feſta. Rerum nouarum id præcipui momenti, quod aiunt Suecos, Turenniúmque non traieciſſe modò ad Donanerdam Danubium; verùm etiam, captâ Landſpergâ muni-

tiſſimâ,

tissimâ, superasse Lycum. Hac ratione Bauarus eandem suo fœdifragio iam concitauit, quam fœdere priùs inito sedârat procellam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVæ te adhuc curæ exerceant, mihi nimisquam perspectum est. Det ipsis Deus Optimus finem. Concessurum aiunt Neapolim Lambertum cum Peditum millibus quatuor, & Equitibus mille ac ducentis. Discessit, vt audio, Condæus Canrillio, ac in exercitum properat, Melleræo Atrebatis morbo articulari grauiter laborante. Perhibent Suecos, quòd Bauariam deuastatam reperiant esse in Austriam penetraturos. Scoti nondum deliberârunt, etsi facturi in dies credantur quod in Regis gratiam sperandum fecerunt. Paucula hæc sunt, quæ mihi narrantur. Tussis facta mihi non-nihil moderatior, ac incipio iam iterùm versari cum libris. Spes est proinde, vt possim breui, Deo bene propitio, absoluere cœpta, & cogitare de reditu. Significauit Scriba classis criminalis *Orcinus*, quàm multùm ipsum deuinxeris; quare pro antiqua quæ mihi intercedit cum illo amicitia, & gratias ago, & quæso etiam, vt si occasio iterùm gratificandi ipsi occurrat, pergere dignetur tua bonitas parem erga illum testari affectum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, XV. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVas & septimo & postridie Eidus literas dare dignatus es, redditæ fuere nudiustertiùs. Vtræque eximiæ; sed illæ præsertim, quibus turbulenta confusio huiusce vrbis describitur. Ipse id sum boni ex mea inualetudine consequutus, vt biennio prope integro nihil senserim tantarum turbarum: nempe cùm hoc tempore toto vix quicquam in Vrbem exierim; nosti quo situ domus sit, in qua Deus mihi otia fecit. Ea quippe à strepitu omni vrbano seposita est, ac in media vrbe penè extra vrbem. Hospite aliunde tam mei amante, nihil vt humanius sic placidius est; vt proinde in mediis procellis tranquillitate viguerim summa. Pergit mihi tussis, Deo bene propitio, mitior in dies euadere; adeò vt, cùm liceat ex studiis versare serium aliquid; spes iam succrescat, finiendarum breui lucubratiuncularum. Ex rebus nouis, speratur Aula discessura Compendium sub hebdomadis insequentis finem. Aiúntque proinde Regem, Reginámque concessisse San-Germanum hodie, Anglicæ Reginæ salutandæ causâ. Melleræus se meliùs habet; spésque est, vt breui explicare animum, ac industriam possit. Regressi Donauerdâ Sueci non verò ingressi in Bauariam, progressi dicuntur in Superiorem Palatinatum, & Turennius suis cum copiis ab iis digressus Rhenum repetiit. Nondum à Scotis factum decretum, sed interim VValliæ Prouincia in Parlamentum facta rebellis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

VT pergo in dies valere, Deo bene propitio meliùs, ita pergo me alacriùs dare iis occupatiunculis, quæ solæ mihi iniicere, vt præscripsi remoram possunt. Non est certè, OPTIME PRINCEPS, quamobrem esse aliam causeris; nam quod de ipsis amicorum quasi Sirenibus insinuas; nemo est eorum, qui non me spe facta firmioris valetudinis, versum te, abs quo me amari ita sentiunt, volens dimittat; ipséque aliunde me illis agnosco hactenus satis creditum, vt hoc, quod vnum superest, superato obstaculo, mihi esse omninò erumpendum putem. Itaque quam-primum, Numine fauente, id submouero, ad te conuolabo; vtinam verò ipsum licuisset per valetudinem citiùs tollere; ita me Deus adiuuet, vt vel apud te, vel in itinere iam forem. Rerum nouarum vix quicquam est, nisi quod omnia perstrepunt de capto ab Hispanis Guisio; atque adeò de turbis illis Neapolitanorum sedatis. Discessus Aulæ in insequentem hebdomadem dilatus est. Adfuere diebus superioribus tum Aurelianus Computorum Cameræ, tum Contyæus Subsidiorum Curiæ, Edictorum nouorum in acta referendorum gratiâ; cùm & pridie, quàm superiores darem, responsum Parlamento fuisset, Placere Regi, vt ad vnguem, quæ penes ipsum relata fuerant, exsequutioni demandarentur. Perhibent Turennium, & Suecos, latis Ægræ suppetiis, fuisse iterum coïturos. Scribunt esse demùm à Scotis decretum ingredi in Angliam, cum exercitu militum quadraginta millium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kalendis Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NEscio quî contigisse possit, vt redditæ tibi literæ meæ non fuerint; cùm decimoquinto Kalendas & rescripserim, & per veredarium transdendas more solito consignârim. Ac non fuit quidem iactura tanti; sed doleo interim quam illa creare suspicionem potuit factæ infirmioris valetudinis, quæ fuit nihilominùs, Numine fauente, prosperior. Illa certè eo iam euasit, vt accedenti nudiusquintùs Tornatori occasio fuerit lætandi maximopere, cùm valentem me etiam longè meliùs, quàm fuisset Lugduni spes facta, inuenit. Ægrè dumtaxat admodùm ducit, non esse comparatum me, vt quàm cito optaret, discedam; sed nempe eum satis præmonueram, nisi moræ paullo impatientior fuisset. Ad te quod spectat, confido semper fore, vt boni id consulas, & donec plenè conualesco, hanc pauculorum mensium vltrò condones morulam, quam mihi aliunde occasio sæpius repetita necessariam fecit. Non dicitur iam ampliùs Aula discessura Compendium; sed concessura solummodò ad aliquot dies Ruellum.

Perhibent

Perhibent Condæum, dum copias perluſtrat, acceſſiſſe Atrebatis diebus mox elapſis Peronam; conſtánſque eſt fama, illius exercitum non pauciore omninò eſſe militum numero, quàm millium Equitum vndecim; Peditum quàm viginti quatuor. Conſtans eſt pari ratione Scotos irrupturos in Angliam; & pergere VValliæ Prouinciam cæteris non exemplo modò, ſed hortatu etiam præire, vt arma pro Rege capeſſant. Addunt Farfaxium cogere exercitum totum in planitiem, milliaribus decem Londino diſtantem; ac Parlamentum conuocaſſe omneis, qui à cœtu aberant, in diem proximè ſequentem Kalendas. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Non. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVanto rubore, putas, ſuffundor; dum pergente conſtanter te meum ſperare reditum, ipſe tamen meum Tornatorem diſcedere abſque me patior;& quam occaſionem ſæpius iam repetij, remoratur me ad proximos vſque calores exactos. Sed nempe bonitas eſt tua, quæ pergit in me fouere fiduciam; præſtátque, vt auſim conſtare in propoſito, quod, vt ſcribebam nuperrimè, ſpeciem habet neceſſitatis. Quod caput eſt,&,Deo propitio;valeo ſemper in dies meliùs, quod etiam Tornator coràm referet, &, vtcumque ſe mea valetudo tempore præſcripto habitura ſit,nihil amplius eſt, quod mihi vlteriorem inducere remoram poſſit. Silentium iam eſt de Aulæ diſceſſu; ipséque aliunde pernoſces, vti & Parlamentum, & Computorum Camera, & Subſidiorum Curia, & Magnum Conſilium ſocietatis ſpeciem inierint, quo agere de ſtipendiorum reſtitutione coniunctim poſſint. Acceperamus iam Condæum cum exercitu incedere; nunc autem rumor effuſus eſt, de Ipera ab eo obſeſſa. Cepere Sueci Dunkeſpiellum;an verum ſit,quod perhibent Nordlingam à Cæſareis obſidione cingi, dies nos docebit. Nondum conſenſere Zelandi in eas cum Hiſpano pacis conditiones, quæ placere Confœderatis cæteris Prouinciis dicuntur. Perhibent Angliæ Parlamentarios ob bellum propè imminens ſollicitudine non leui teneri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVæ pauca vacat, paucis perſcribo. Conſiſtit Aula,ac perſeuerat de eius diſceſſu ſilentium. Qui nuper fuit de Iperenſi obſidione rumor, nunc certa eſt fama. Condæus inſtitutum ſuum hoſtibus deluſis eximiè celauit. Sperat ſe intra paucos dies tam ciueis, quàm præſidium ad deditionem coacturum. Sueci, noſtrique munimentis Dunkeſpielli dirutis, tendunt in Sueciam, ſed Cæſareis,Bauariſque affectantibus; adeò vt non pauci,ob vireis inter vtroſque penè æquas,initum iri prælium coniiciant. Quod de Germaniæ pace innuis, probabile æquè, ac timendum eſt;obſtat nihilominus, quòd Suecis omninò depoſcentibus, vt qui ex Cæſaris ditione hæreditaria profugi ſunt, æquas conditiones accipiant; Cæſar id audire nullatenùs ſuſtineat. Exiiſſe dicitur Farfaxius cum toto exercitu in VValliam, Parlamentum verò, illo iam abſente, alia quàm præſente iniiſſe conſilia. Quòd certè Scoti cepere nuper non Carlilam modò, ſed etiam Batvvicum in ipſis Angliæ confiniis; ſunt, qui id non ſine auſpiciis Parlamenti reputent factum. Quorſum omnia ſint euaſura, alta adhuc caligo eſt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XI. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

DEuincit me nimiùm tua bonitas, cùm gratam habet diſceſſus mei dilationem in paucos menſeis. Spero interim me intra id tempus, Deo bene propitio,ſic conualiturum, vt modò tuſſis, quæ adhuc hæret (ſed remiſſior tamen facta) euaneſcat, videar mihi ad te non vegetus minùs, quàm abſceſſerim, accedere poſſe. Nihil eorum perſcribo, quæ in vrbe geruntur, dum ſupremæ Curiæ imperatis Aulæ de non ineundis conuentibus ſatis perſpicuè refragantur; & partim ſunt,qui in munimenta procul poſita tranſuehuntur, partim ſunt, qui idem-met ſibi, aut aliquid grauius impendere putant. Vrget Condæus obſidionem ſuſceptam quàm ſedulò poteſt; vtinam perficiat ſatis tempori, vt Arci Cottereacenſi ferre ſuppetias valeat. Pernôris videlicet vrbem, ſubducta parte præſidij, fuiſſe ab hoſtibus occupatam. Perſcribunt ex Anglia Farfaxium cum maiore exercitus parte aduerſus Scotos procedere; ac ſunt, qui adiiciant Cromvvelem profectum in VValliam,cum reſiduas copias, quæ iam in Regis gratiam coactæ erant, debellaſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

ARripueram iam calamum, vt paucos ad te verſus exararem, cum ecce ingreſſo optimo Merſennò, & cum eo aliquot Amicis, quos non licuit excludere, id detractum eſt temporis, vt vix ſuperſit, quo vel hoc ipſum tibi ſignificare vacet. Bene eſt proinde, quod aliunde nôris & deditionem Iperæ ante octiduum Condæo factam; & Cæſareorum extremam aciem internecioni à noſtris datam, & acceptam demùm hinc inde ratihabitionem conditionum Hiſpanos, & Bauaros inter, Zelandis exceptis, pactarum; & Bel-fortij euaſionem è quinquenni illo ſuo carcere; & nondum planè cohibitas Curiarum Summarum querelas; & Daualſium triduo in Vrbe (ſed quaſi latenter) exacto, Rociacum dimiſſum; & ſi qua ſint alia, quæ tibi enarrare vberiùs potuiſſem. Omittere verò interim non debeo, quam recepi me optimi Merſenni nomine dicturum ſalutem. Tu illam ita accipe, vt quam meo dico ampliſſimam putes. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale, ô, dulce Decus

Decus meum. Parisiis, Nonis Iunij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

PRo solita, hoc est immensa erga me bonitate facis, quòd mihi author es, vt labori parcam. Ego verò & parco satis, neque enim tam sum, quàm vulgò habeor sedulus; & fiam tamen ista tua admonitione cautior, mihi illud identidem insusurrando *ne quid nimis*. Quod attingis de Antistite, non-nihil me sollicitum reddit, quando non satis sum perspicax, vt qua de causa periclitetur, & quo in discrimine sit peruideam. Pernosces aliunde, quid tum in Senatu, tum in Summo Regis Consilio hodierna luce actum sit; quid porrò noui crastina sit allatura, ipsa docebit. Ex Flandria aliud nihil audio, ex quo capta Ipera est, quàm Rantzouium grauissimè ægrotare. Sueci, Turenniúsque traiecere Lekum, ac sunt qui addant Bauarum Monaci tutandi dimisisse curam. Percrebuit rumor minatos Suecos fore, vt nisi treis intra menseis in pacem consenserimus, ipsi seorsim ineant; & Monasterienses tamen literæ pollicitos perhibent Suecos se nihil penitùs de pace cum Cæsare cogitaturos, nisi ille, quod nos attinet, tum Lotharingi tutelam abiiciat, tum fidem præstet se neque palàm, neque clam Hispanis suppetias laturum. In Anglia dicuntur res esse in procinctu, vt partim Scotorum imminente exercitu, partim irritatis Prouinciis, Parlamentariis quidem malè, Regi verò præclarè vertat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Eid. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVàm pulchrè nostros perstringis mores! quippe, cùm adeò verùm sit posse nos longè difficiliùs, quàm quærere, parta tueri. Vtinam verò quæ cætera tanto impendio quæsiuimus, pari ratione non amittamus? Nihil adhuc noui, quod sciam, ex Flandria, nisi quòd Condæus mouit Iperâ, & mouere etiam à suis stationibus hostes. Rumor fuit eos obsedisse nunc Capellam, nunc Castellum, fortè quod in ipsa confinia copias quasdam dimiserint augurati, sed falsò tamen, vt nobis quidem vouendum est, futurum, vt res apud nos turbentur, ob fœderatas mutuò, & ineuntes Comitia Curias, vtcumque id Regis nomine vetetur. Perseuerare adhuc ferunt quem Cæsarei, ac Bauari cepere terrorem à nupera clade; addúntque Suecos heinc Ranium, inde Amsbergam obsidere. Res Angliæ in eo semper sunt, vt videatur Regi præclarè sperandum; quippe, vel sola Cantium Prouincia adeò numeroso milite iam est, vt Farfaxius non sine strage tentârit illam reprimere, cùm & postulatis ab Vrbe septem hominum millibus, qui auxilio forent, tulerit repulsam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

Significauit mihi Fœlix, Creisseti Toparcha, & in Dinienſi Proseneſcalia Consiliarius, quanta abs te humanitate mei ergò fuerit exceptus. Gratias itaque, quantas possum habeo, exoróque, & quæso, vt si quid negotio illius perficiendo desit, fauere eius votis tua bonitas pergat. Vale iterùm. Dum obsignarem literas, aduenit qui retulerit, Dixmudam à Condæo captam.

EIDEM.

HOmines nostros non excuso, quòd Sacris prophana commisceant. Miseret me potiùs humanæ, qua laboramus, infirmitatis; tantæ scilicet, vt Diuina nostro metiamur modulo, & quibus capiuntur rebus homines, iisdem delectari Deum reputemus. Vtinam modò pura mente hæc, qualiacumque sint, peragantur. Decreuit hodie Parlamentum Comitia Classium continentia; ac delegauit, qui Reginæ id factum præter imperium quidem, at non tamen præter ius, probent. Quod nuper iactatum de Dixmuda fuit, ex eo causam habuit, quòd Condæus se eam obsessurum simulârit, vt faueret Rantzouio occupare Ostendam ex improuiso meditanti. Accessit deinceps Condæus ad Atrebates, recessereque hostes à confiniis, vltra quæ excurrens eorum Equitatus oppida aliquot expilârit. Rumor interim est Lamboyum cladem accepisse insignem ab Hassiacis; & Cæsareos, ac Bauaros (quorum Dux, vt aiunt, grauiter laborat) eodem continenter terrore teneri. Cùm Rex Poloniæ obierit, aiunt Casimirum Germanum non esse Electionis admodum securum. Pridem iam est, quod inaudieris Bremensem Archiepiscopum esse in Regem Daniæ, Parente demortuo, electum. Res in Anglia semper incertæ. Quam stragem nuper commemorabam, non tam ex Farfaxij, quàm ex parte aduersa fuit; & Scotis diffidentibus, vix quidpiam Regi inde sperandum. En tamen nihilominùs Princeps VValliæ discedit in Hollandiam, vt opportuno loco sit, vnde, si fors ferat, se in Angliam recipiat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

DElectauit me admodùm, quod dignatus es scribere capitalis formulæ litem, qua Antistes meus isteic tenebatur, in ordinariam controuersiam (neque, vt aliunde accipio, citra tuam opem) commutatam fuisse. Quod significauit Tornator intra paucos menseis discessurum me, id vt literis quoque ad te datis pollicitus non semel sum, Deo fauente, peragetur. Visa est quidem nuperis diebus remora quæpiam regredienti valetudini iniici; verùm & illa, Deo propitio, superata prosperè est, & hæc adeò bellè procedit, vt si semel, quæ dudum viget, hyemans tempestas recaluerit, ibi ipsam omninò recreatum sperem. Quam Leonis immanitatem insinuas, valde est insignis; ecquidnam tamen facias genti, cui solemne est, omne ius posse, regnandi gratiâ violari? Significauit Regina Parens grata se habere Classium Parlamenti, & delegatorum Curialium comitia; ac pergunt in iis varia de instauratione rerum disceptari.

diſceptati. Nondum diſceſſit VValliæ Princeps; neque aliud habeo ex Anglia, quàm quod aiunt Farfaxium ſatis malè exceptum in Eſſexia fuiſſe. Conſiſtunt ſemper in confiniis noſter, hoſtiúmque exetcitus: ac videntur planè alter alteri ne quicquam moliantur, obſtaculo eſſe. Proſperè adeò in Germania Fœderatorum ſuccedunt res, vt ignorare Bauarum, quò ſe poſſit tutò recipere, ſcribant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, v. Non. Iul. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Pvlcta profectò Antitheſis, qua mentis humanæ inconſtantiam depingis. Verum eſt, quod ais, recrudeſcere pacis fructum. An Hiſpani in cauſa? Certè Pigneranda Plenipotentiarius; *Quod petijt ſpernit, repetit, quod nuper omiſit*, ex quo quid rerum heic agatur, rumore perlatum Monaſterium eſt (quaſi ſit futurum, vt res apud nos perturbentur) illeinc exceſſit. Nihil hactenus Parlamentum ſanxit, niſi, vt qui rei Iudiciariæ in Prouinciis Præfecti præter Ordinem ſunt, abrogentur. Ex quo Aurelianus Senatui pridie Nonas interfuit, occœpere res non malè componi. Depulſus fuit heſterna luce è Summa Ærarij Præfectura Eſmerius, ac Melleræus illi ſubſtitutus. Pergunt ſemper exercitus in ipſis Flandriæ confiniis; neque quicquam noui vtrim-vis auditur. Cœperant Fœderati obſidione Vaſſerburgum cingere, verùm ab incœpto breui deſtitere. Exſpectat Vrangelus Palatinum Sueciæ cum decem hominum millibus, cúmque illo in Bauariam dicitur irrupturus. Heri denique VValliæ Princeps diſceſſit San-Germano Caletum, facturus exinde vela in Hollandiam. Aiunt interim neque Farfaxio in Eſſexia, neque Cromvveli in VVallia, res ſatis proſperè ſucceſſiſſe. Vt ſe Italiæ, Cataloniæque res habeant, ipſe meliùs noſti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Eidibus Iulij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Pergit me tua bonitas miro pudore ſuffundere, cùm & dignaris reditus mei tanta exſpectatione teneri, & tantam de meo erga te affectu (ſed nempe ſumma cum obſeruantia) tantam de candore teſtaris fiduciam. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, ad meum diſceſſum quod attinet, exſequar hauddubiè, Deo bene propitio, quod ſum ſæpius pollicitus; & quod ſupereſt (etiam non iuranti credas) ita Deus me adiuuet vt me φιλαλέξανδρον habes. Noua habeo pauca; nam quæ Aulam inter, & Parlamentum, cæteráſque Curias interuenere negotia, penè compoſita iam ſunt, Aureliano intercedente. Aiunt Reginam Angliæ, dimiſſo famulitio, in Religioſo aliquo γυναικείῳ commoraturam. Obluctatur ſemper Eſſexia Farfaxio, ferúntque Cromvvelem, relicto Pambrokio, eſſe illi ſuppetias laturum. Plebs nempe malè animata militiam ampliùs non reficit. Qui in Flandriæ confiniis perſeuerant exercitus, ita ſemper ſtationes tenent, vt non videatur vlla poſſe bello hoc eſſe pax tranquillior. Prætexit Pigneranda ſe non rediturum Monaſterium, quòd cum viro, qui inferioris, quàm ipſe conditionis ſit, agere de pace impoſterum nolit. Vrgerur ſemper Bauarus; ſed nuncium tamen fœderi cum Cæſare inito remittere abnuit. Tortoſæ obſidionem promoram, Cremonæ affectam, Neapoleos dimiſſam, ipſe meliùs noſti. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Patiſiis, XVI. Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NÆ tu Vates oprimus es de Condæo cum ominaris! videlicet

Μάντις ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς,

Ac iam fama eſt, eſſe illum ex Candidatis Triumviris, qui futuris ſuffragiis Polonorum ſunt deſtinati. Quippe memorant præter Cazimirum Regis vita functi germanum, & Palatinum Neoburgicum, Condæum tertium aduocari. Ac merito ſanè id iure; ſiquidem ex factis nuper Tartarorum Moſcouitarúmque irruptionibus, admoniti Poloni ſunt, tali ſe Duce, qualem Condæum omnes celebrant, indigere. Venit ille nuper in vrbem, & commoratus pauculis diebus, exercitum nudius-tertiùs repetiit; ſcilicet renunciatum eſt, hoſteis intereà caſtra mouiſſe. Quo fine, nondum ſatis compertum; niſi quòd creduntur copias aliquas ſepoſituri, quas Erlacho opponant. Ille nimirùm mox aduenturus cum quatuor, aut quinque hominum millibus in Luceburgum perhibetur. Succedunt ſemper proſperè aduerſus Bauarum Fœderatorum arma. Conueniſſe iam Monaſterij aiunt de forma, déque tempore, quo Sueci à Cæſareis illa quinquies millies millia Thalerorum accipiant. In Anglia, ſit-ne quidpiam noui peractum, mihi nondum conſtat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IX. Kalendas Sextileis, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

COmmodùm accepi tuas literas, vt appulſo pridie Campinio traderem, quas ad eum dediſti. Is eadem ſemper veneratione, eodémque affectu aduerſum te eſt; dignus ſanè, quém, vt cœpiſti, ita amare perſeueres: Cùm ſit ſub Octobris finem rediturus, amicorum quidem ſunt vota, vt donec diſcedat, exſpectem; non faciam tamen, Deo propitio, tum præ ſumma tui viſendi impatientia, tum ne, me in itinere, quæ plærumque ſolent per ea tempora ingruere, frigora intercipiant. Quos hoſtes nuper mouiſſe ſcripſi, deflexere deinceps, VVernam obſeſſuri; idque ſociis, qui non procul eo hæſerant fine, præuertentibus, vt Vrbem cingentes, Rantzouio præſidium firmaturo obſtarent. Ac inſequutus quidem

quidem Condæus; sed aiunt vix esse, vt sperandum sit posse ab eo locum sospitem præstari. Scribitur ex Germania non potuisse Confœderatos, ituros vlteriùs, superare Ænum; tanta fuit & aquarum vis, & hostium ex aduersa ripa occursitantium resistentia. Addunt Lamboyum viribus refectis in Hassiam redire. In Anglia res semper perinde turbatæ. Apud nos; actæ nudius-tertiùs pro Tortosæ expugnatione, Rege præsente solemnes gratiæ. Hodierna luce consedit Rex in Senatu pro tribunali; ac tum rata fecit complura, quæ iam Senatus decreuerat; tum haberi deinceps vetuit, quatuor supremarum Curiarum Comitia. Quid sit futurum cras, fuge quærere. Viue autem in annos Nestoreos, ô dulce meum Decus. Parisiis, prid.Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVid rerum nuper sustinueris, vt te non generosè minùs, quàm moderatè gesseris, incompertum fieri fama non permisit. Pergratum fuit autem, quod simul accepi; absuturum mox eiuscemodi irritamentorum patientiæ fomentum. Euicit heic Aula, vt Senatus ad medium vsque mensem exactum intermittat Comitia; consensítque, vt liceat deinceps de Regio Placito, quod nuper fuit promulgatum, deliberare. Quoad vsque VVerna sit restitura; quò processurus Erlachus sit; quid Lamboyus cum Gexio, Sueci cum Bauaris gesserint, auidè exspectant non pauci. VValliæ Princeps in Hollandiam appulsus nauibus decem maioribus, quas *Rambergas* vocant, conscensis, sese cum fratre mari commisit. Farfaxius perseuerat semper in obsidione Colcestriæ; Cromvvel, expupugnato Pembrokio, discessit in Boream, obstiturus Scotis, qui Hammiltone Duce tandem proruperunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SVnt ea profectò, quæ commemoras, diiudicatu perdifficilia. An verò posuit Bauarus spem in vastatione à se facta, in fluminum obicibus, in præcipuarum vrbium præsidiis, in amplificandis abs Cæsare copiis (vti & reuerâ eæ iam perhibentur, quæ nisi distrahendæ sint, vt succurratur Bohemiæ, non desit quod Sueci per Bauariam timeant? Denique in Germaniæ pace, quasi ea breui ineunda sit? An aliunde huiusmodi pax suffragiis etiam nostris promouetur, quia iniicere remoram non licet? neque tametsi Suecus cum Cæsare, Germanísque conuenerit, conditiones propterea vllæ, quovsque & nobiscum conuentum, & pax publica fuerit promulgata, sunt demandandæ? An demùm Parlamentum peruidit fore, vt nisi iam eam reformationem, quam Aula probauit, sanxítque suaderet, non opportuniùs ipsi tempus imposterum occurreret, quàm occurrerit hactenus; imò & fortassis dici illud posse,

Qui non est hodie, cràs minus aptus erit?

Ad te nuper cùm scriberem, aduentabat qui occupatam ab hostibus VVernam nunciaret. Aliud nihil ex Flandria deinceps accepi, nisi quòd nostri metuunt, ne-non diu Iperam tueamur, ac præclarè futurum sit, nisi hostes, quos apparare insignem Classem memorant, quidpiam cogitent de Dunkerka. Damnatos aiunt Maiestatis ab Anglicano Parlamento Scotos; & quotquot ipsis ex Anglis fauent, quales præsertim sunt Proceres Hollantus, atque Bukingamius. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

COntinere non possum me quin paucos hosce versus incipiam à gratulatione, quam debeo ob insignem victoriam, abs tuo Condæo in Archiducem reportatam. Commissum prælium dicitur Atrebates inter & Basseam; vbi hostes planè prostrati; capta tormenta supra triginta, cum vniuersis sarcinis; & cum Archidux ægrè elapsus, ægrè se in Castrum nescio quod receperit, dicitur Condæus illum obsidere. Vt paucis dicam, victoria hæc non minor, nec minoris momenti, quàm Rocroyana reputatur. Quid possit hostibus deinceps esse animi, ipse iudicabis; &, cùm simul quidem potissimùm acceperint, quam cladem Cæsar passus est, ob Pragam insperatò captam, direptámque à Konismarkio. Scribunt Bruno procurationem ab Hispano missam consimilem illi, quam Seruientus haber ad ineundum pacem. Quò vsque ea demum sit producenda, dies docebit. Accepi porrò magno dolore non esse tibi turbarum finem; &, quod de moliminibus in Comitatu subindicasti, perscriptum fusiùs ab aliis est. Spes est, vt breui totam hanc caliginem planè discutias. Faxit Deus ter-Optimus, quò tibi demùm ea, quam mereris, quámque ardenter voueo, tranquillitate frui liceat. Bene intereà, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XII. Kal. Septembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVanta fuerit illa, quam nunciaui nuper Condæi tui victoria, abundè iam perspexeris. Actæ pro illa apud Dei-Paræ nudius-tertiùs solemnes gratiæ; at, quòd subinde iussu Regis abductus Senator, cui *Bruxellæ* nomen; ideò populus, qui illum habet, quasi iurium suorum Patronum, sic tota Vrbe commotus fuit, vt nulli pro more sub-vesperam colluxerint, qui dici solent *lætitiæ ignes*. Fuere deinceps insignes turbæ; verùm, quia reductus est manè Senator, pacata ecce omnia iam sunt. Non hæreo profectò, quin bonitas tua, quæ poterat lenire tigres', rabidósque leones, quantam describis exstiterit. Id doleo, quòd ea, vt par est, quorum interest non vtantur. Docebit tandem illos dies, quanti sit tuam indulgentiam, lenitatémque

lenitatémque experiri, & qualis abs te exhibetur, ſinceritatem, fidémque præſtare. Ego id ſemper vnicè voueo; ita mihi eſt cordi, vt fruentem te tranquillitate videam, ſine qua oneri eſt vita. Faxit itaque ter-Optimus Deus. Tu intereà, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, v. Kal. Septembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

ERit haud-dubiè, OPTIME PRINCEPS, quod condoleas ereptum nobis nuperis Kalendis optimum Merſennum, qui & te donec vixit, tantoperè coluit, & per morbi etiam extrema, cùm inuiſeretur abs me, commeminit tui. Duodequadraginta dies pleuritide notha ad dextrum latus laborauit, continenter dolens, perpetuò inſomnis, difficilè anhelans; & niſi in partem affectam, iacere non valens. Crebrò illi ſanguis, ac potiſſimum per morbi initia; ſed nequicquam miſſus, Cauterium etiam adhibitum, ſed parca nimis exſudatio. Denique & latus apertum; verùm ſucceſſu non fœlici; nam paucis poſt horis animam efflauit. Vir corde ſimplex, innocens, mundus, in quo dolus non fuit. Vir, quo nullus vnquam curioſior, ſcrutantior, experientior. Vir, quem omnes Artes, & Scientiæ, quibus ſemper quà explorando, quà conſultando, quà alios inſtigando, promouendis ſeſe præſtitit indefeſſum, meritò lugeant. Et vis ſingulare illius, qua fuit erga humanum genus, beneficentiæ argumentum? Ecce iam penè moriens Medicis mandauit, ſuum vt cadauer diſſecarent, quovſque morbi ſui cauſam, quam ignoraſſent eo fine addiſcerent; vt iis, qui deinceps morbo ſimili tenerentur, ſuccurrere poſſent. Viuat, ô ille, vt animo in Cælis, ſic famâ in Terris, inter Homines; cui, ſi qua illis, etiam mortuus, prodeſſe poſſet, curæ fuit. Quantum mihi ſit Viri deſiderium, ipſe, qui nos nôras, coniicere potes. Vix certè ſuſtineo tibi quicquam aliud, hac quidem vice, perſcribere; adeò mihi vnica penè Capitis tam cari effigies animo obuerſatur. VVerna mox à Rantzouio occupanda ſic creditur, vt Dixmudæ occupatio conſequutura breui ſperetur. In Germania res ſemper ſe proſperè admodum habere dicuntur. Agitur iam cum Anglo benigniùs; ſpéſque eſt, vt illi res non malè cedant. Reditum Claſſis in Prouinciam ab irrita Neapolitana expeditione accepimus. Ea, quæ heic contingunt, ex aliis addiſces. Ruri Campinius noſter eſt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Non. Septembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

FOElix Condæus, cui tu, tantus Princeps, iſthæc tam præclara condis ἐπινίκια. Nempe, vt magna ſunt, quæ peregit; ita magnum profectò eſt, tantum, quantus ipſe es, Encomiaſten nanciſci. Obſidet ille adhuc VVernam; ſed nimirùm loci præſidium longè amplius eſt, quàm facta initio ſpes fuiſſet. Sparſus rumor eſt neſcio quis de inita cum Cæſare pace; ſuſtinendum tamen, donec certior fiat. Nihil adhuc molitos accepi, qui in Bauaria exercitus; an verò Sueci in Bohemia Taborem, vt aiunt, occupauerint dies ſuccedentes docebunt. Quàm verendum, ne Angliæ Rex degere infœlix perſeueret! Mitiùs iam cum eo agebatur, metu Scotorum videlicet; at quid ſuſpicemur, poſt tantam à Scotis acceptam cladem factum iri! Ecce enim Cromvvel ſtipatus non ampliùs quàm nouem hominum millibus, illos duplo plureis ita eſt adorſus, vt fugato Equitatu, non ſanè in Scotiam (poſtico enim occurrerat) ſed ipſam verſus VValliam, vnde vix poſſit euadere; peditatus ſe deſertum videns, ſui deditionem fecerit, & pauci interfecti cùm ſint, mancipatorum numerus eſſe nouem millium dicatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Eid. Septembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVo die ad te nuper ſcribebam, Condæus VVernâ potitus eſt; ídque, cùm glandem moſqueto exploſam, ideò bufalino thorace excepiſſet. Fœliciter, quòd in appendiculam caſu replicatam, ac reſiſtentiorem proinde, incidiſſet. Is ſperatur die proxima, aut ſaltem perendie adfuturus Ruellij, quò nudius-ſextùs Aula diſceſſit. A Scotorum clade, & Gloceſtria capta, nihil habeo ex Anglia, niſi quod Hamiltonus, qui cum Equitatu aufugerat, dicebatur mox intra Oppidum neſcio quod ad ſe dedendum cogendus. Addunt Parlamentum à conditionibus Regi proponendis non deſiſtere; ac eſſe in eo Regem, vt illas, qualeſcumque demum offerantur, accipiat. Fit ſemper pacis aliqua ſpes; ſed credi, ac probari, niſi euentu, vix poteſt. Fuit verè, quod ais, Dei digitus, vt tanta commotio ſedaretur tam citò. Vtinam deinceps tale nihil contingat; ne Deus ob ingratos mores eſſe tam propitius non pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIII. Kal. Octobr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NOn poteras, OPTIME PRINCEPS, iuſta facere magnificentiora, quàm cùm tam egregio ἐπικηδίῳ dignatus es Merſenni noſtri piis Manibus parentare. Oblitus fueram perſcribere, fuiſſe illi, pectore deſecto, non quà dolorem ſenſerat, quáque ad infimas notharum coſtarum apertum latus fuerat; ſed duobus ſuprà digitis, Apoſtema inuentum; adeò vt, ſi ad illam partem facta fuiſſet inciſio, creditum fuerit potuiſſe illum incolumem euadere. Attamen ſic fata tulere. Perendie, quàm nuper dedi literas, Condæus Ruellium acceſſit. Aiunt fuiſſe illum deinceps Thalaſſiarcham Admiraliumve factum; ſed rem ex aliis, quàm ex me, certiùs exploratam habebis. Cardinalem San-

San-Cæcilianum Aquensem Archiepiscopum Romæ mortuum accepimus. Quid Parlamentum heic rerum moueat aliunde haudubiè pernosces. Fuit illud heri inuitatum à Regiæ stirpis Principibus, vt possent ad San-Germanum, quò Aula erat concessura sermones mutuò conserere. Iuere eò mane ex Curia Legati; sed redierint-ne, aut quid egerint, mihi hactenus incompertum. Nouitas hæc rerum aliam quamlibet foris aduenientem obscurat. Nempe excessus Aulæ ex Vrbe, circunstans miles, quorundam carcer, aliorum abactio, Populi murmur, plurium aufugium, vtramque penè paginam facit. Profectis Sarronem in Campaniam, in dies X. aut XII. Campinio, & Luillerio, ipse eorum tantum reditum, quò ad te discedam, exspecto. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Octob. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVod tam amanter conquereris, nihil me de meo discessu scripsisse, anteuertisse me comperies superiore hebdomade, qua significaui nihil aliud me, quàm nostrorum Campinij Luilleriique reditum, vt vale iis coram possim dicere, exspectare. Nondum rediere, & non diu tamen commoraturi ampliùs sunt; ipse intereà non desinam insequente hebdomade sarcinulas colligere, quò præmittere eas Lugdunum possim. Insequar deinceps, σὺν θεῷ, quàm potero primùm, & quàm longissimum spero me Lugduni adfore pridie πανηγύρεως Kalendas. Heinc nihil erit amplius necesse, vt tua bonitas destinet hûc vllas ad me literas: quippe quas his acceptis dares, non offenderent me amplius in Vrbe. Ipse proxima occasione faciam te, Deo bene propitio, de die præfinito discessus certiorem. Disceptatio Principes inter, & Parlamentum nondum absoluta. Spes est tamen fore, vt breui, ac pacificè exitum inueniat. Cepere Sueci quidquid residuum ex Ciuitate Pragensi erat; sicque vniuersam iam tandem vastarunt. Aiunt Suecos, nostrósque eo fine repetiisse Bauariam, vt Vasseburgum seriò obsideant. Fama est Bauarum nunc demùm obiisse, ac egisse Deo gratias, quòd vidisset se, & cæteros Principes, Ciuitatésque Germaniæ nobiscum, ac Suecis in conditiones pacis coiisse. Nosti scilicet vtrimque subscriptum, ac inuitatum Cæsarem, vt & ipse intra mensem, si videatur subscribat, secùs enim eo prætermisso, pacem promulgatum nihilominùs iri. Et literæ certè Monasterio acceptæ ferunt Legatos Cæsaris incumbere seriò in id, vt illius quoque nomine subscribatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, postrid. Kalend. Octobr. M. DC. XLVIII.

Haud memineram facere te certum, fuisse ad Campinium, quas ad eum dedisti, per Abbatem fratrem literas transmissas.

EIDEM.

QVod scripsi nupera occasione me hac hebdomade collecturum sarcinulas, id hoc demum die, Deo propitio peregi. Tradidi quin-etiam iam illas cóportandas vectoribus; quò dubites minùs me nunc denique, Cælo largiente discessurum. Et noster quidem Luillerius rure est iam redux; verùm Campinius adhuc hæret, nec se sperandum, nisi intra proximam hebdomaden facit. Ipse solidam præstolabor, at si ille longiorem moram, quod tamen vix est, vt credatur, trahat; non eò minùs, Numine fauente, ita sub initium alterius discedam, vt sim Lugdunum, quo proximè prædixi die, appulsurus. Interim vix superest tempus, quo perscribere vel hoc ipsum vacet; éstque proinde, vt condones, si nihil adiiciam, neque de iis rebus, quæ partim in Aula, partim in Senatu geruntur, neque de negotio in quo esse te dicis αἱρετικόν, cuiúsque vtinam euentus is sit, qui breui te in oppositam persuasionem conuertat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, VII. Eidib. Octobr. M. DC. XLVIII.

Viro Erudito, & Industrio, ÆGIDIO MATROPTO,

PETRVS GASSENDVS S.

GRatè complector, quod voluisti tuam mihi Sphæram ostendi; ac probo quam machinationem conuersionibus secundorum Mobilium repræsentandis commentus es. Optârim solùm, productiorem Terrennum axem fieri; vt meliùs idem esse, qui Mundi totius, axis intelligatur. Perge his modò te dare curis, quibus adeò es fœliciter natus. Parisiis, Eid. Octob. M. DC. XLVIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

POstremæ hæ literæ sunt, quas ad te ex Vrbe, Deo propitio scribam. Nondum quidem rediit Campinius; sed, seu redierit, seu hæserit, spero ipse discedere non seriùs, quàm quarto ab hinc die. Prosperum iter faciat nobis Deus salutarium nostrorum. Proximè in Aula, ac Vrbe res sunt, vt quietissimè peragantur, faxit Deus ter-Optimus. Literæ Monasterio acceptæ renuntiant Ministros Cæsareos fuisse intra biduum subscripturos pacis conditionibus inter Germaniæ Ordines, nosque, & Suecos pactis conuentis. Ea re peracta, si nihil modò intestini mali vigeat apud nos, spes fit multis, fore, vt breui generalis pax insequatur. Rescribam ad te, Numine fauente, Lugdunum cùm appulero, vbi interquiescam per quinque, aut

sex

ſex dies. Seruet te intereà incolumem Deus, vt proſpera fruentem valetudine reuiſere te, denique,& complecti pleniſſimo venerationis affectu liceat. Pariſiis poſtridie Eid. Octobris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

EN me Lugduni, OPTIME PRINCEPS, & ab eo quidem, quo præſcripſeram, die. Fuit verò mihi hactenus, Deo bene propitio, iter proſperum; eadémque prorsùs, qua Pariſiis diſceſſi, conſtat valetudo. Cogitâram non ampliùs heic, quàm hebdomade hacce commorari; at vereor, vix fieri, vt excedere niſi poſt Martinalia poſſim. Nempe Cardinalis huius vrbis Antiſtes, dimittere me, niſi priùs in villam ſuam deduxerit, & dies in ea pauculos detinuerit, minimè vult; ac ipſe ea fronte non ſum, vt, qua ille id exigit comitate, negare ſuſtineam. Vtcumque tamen fortè adhuc hæream tota inſequente hebdomade, conſtitui ſaltem initio ſtatim conſequentis alterius abire. Quare, & ſpes eſt, vt, Deo fauente, ac modò ſecunda nauigatio ſit, accedam ad te, circiter beſſem huiuſce menſis. Interim verò OPTIME PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Pridie Nonas Nouembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

POſtridie, quàm ſcripſi nuper ex hac Vrbe, cepit me leuis inualetudo, quæ hactenus quidem me in lecto habuit; verùm, Deo propitio, ſic iam euaneſcit, vt conſurrecturus mox ſim, & nihil obſtiturum ſit, quominùs præſcripto tempore diſcedam. Nam quod optimus quidem Cardinalis me deducere in villam conſtituerat, id ſic meo permiſit arbitrio, vt cùm fuiſſet heſterna luce dignatus me inuiſere, tacitè excuſârim, niſi facerem ſatis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Lugduni, III. Eid. Nouembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SPerâtam hodierna, craſtina-ve luce Taraſconem appellere, currúmque pro tua bonitate eo deſtinatum vſurpare; & ecce adhuc tamen ex hac vrbe ſcribo; quia res per me ſolùm non ſtetit, cùm forem nudiuſtertiùs (ac non penitùs refragante præſertim valetudine) ad diſcedendum comparatus. Scilicet præclarus Neuræus vrgenti mihi conquerentíque non eſſe apparatum nauigium, cuius in ſe totam receperat curam, ſignificauit demum fraudem, qua vſus erat ſcribendo iſthûc, & ad Tornatorem imprimis, non eſſe adhibendam meis literis de die, ac loco appulſus, fidem. Siquidem non paſſurum ſe, vt quidquid molirer, me flumini committerem; ſed euicturum, vt quam Lecticam tua bonitas fuerat miſſura, exſpectarem. Cúmque ego, fraude cognita, vehementiùs expoſtularem, quippe & ob nimiam erga te fidentiam, & ob diſceſſum præter ſpem pollicitationémque meam retardatum, excepit Præfectum Curſorum potuiſſe, quo eſt genio, non tranſdere ſtatim noſtras literas; ac fore, vt perendie reſponſum ad ipſas haud-dubiè habeamus; &, niſi habeamus, ſe quam-maximo incubiturum ſtudio, vt nullâ amplius protractâ morâ, initio ſtatim hebdomadis proximè inſequentis diſcedam. Iſthæc enarro, vt excuſem, niſi promiſſis ſteterim, ac vt te exorem, ne niſi fortè iam feceris, Lecticam huc deinceps mittas; quoniam, cùm Deo bene propitio diſceſſurus ineunte ſtatim hebdomade indubiè ſim, ea me prætermitteret, méque heinc digreſſum comperiret. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Lugduni, XIV. Kal. Decembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

APpuli demum, OPTIME PRINCEPS, ad ripam Taraſconicam, vbi & accepi diu commoratam, quam dignata fuerat tua bonitas ad me deſtinare Lecticam. Significauit quin-etiam hoſpes, fuiſſe curam ſibi mandatam, vt quam-primum forem allapſus, ſi allaberer quidem, nuncium mitteret, quò Lectica reduceretur. Et cogitâram quidem equos, imò & iam conduxeram, vt poſſem hoc, quod ſupereſt itineris, perficere; ſed inſtanti illi denique aſſenſi; tum ne rem facerem tibi parùm gratam, tum ne proritarem leuiculum quidem, ſed morbum nihilominus, à quo nondum planè conualui. Præſtolor proinde, quod pro tua illa erga me voluntate eſt; voueóque ſemper, vt liceat mihi venerabundo te breui complecti. Interim verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Taraſcone, IV. Kal. Decemb. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

LIteras habui, OPTIME PRINCEPS, quas à nupero Curſore acceptas tua bonitas tranſdi ad me voluit. Hæreo in Vrbe; neque Diniam in proxima Feſta concedo; quòd hyemis rigor perſeuerer; quòd opellæ incumbam, cuius abſoluendæ mihi otium illeic non ſuppeteret; quòd te hîc ſecuriùs excepturus ſim, vt tibi eſſe cordi es teſtari dignatus. Tu, ſeu Maritimam oram luſtres, ſeu conſiſtas alicubi, viue ſemper ſimilis tui, hoc eſt, eo vitæ tenore, ea mentis ſerenitate, qua hactenus te caſibus omnibus humanis ſuperiorem præſtas. De Ciuitatis ſtudiis, quæ ſemper ſunt varia, nihil eſt quod dicam, extera ipſe meliùs noſti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, & cum generoſiſſima Heroïna, cúmque tota Familia, tum Sacros hos dies, tum ætatem totam quàm fœliciſſimè exige. Aquis-Sextiis, Kalendis Aprilis, M. DC. XLIX.

Exciderat penè tibi renunciare Capitis longè cariſſimi, Spinoſæ nempe, hominum candidiſſimi, ac optimi mortem. Inaudire rem

rem iam potuisti; sex enim sunt dies, ex quo abiit, at illud potest tibi in tanto desiderio esse solatio, quòd in Professione constantissima Christianæ, & Catholicæ Religionis clauserit diem. Ita perscripsere ad me, qui ipsi extremùm morienti adfuerunt. Molliter ossa eius cubent; tu verò Vale iterùm.

EIDEM.

HAmetsi nondum acceperim quas abs te literas exspecto; non desino tamen ad te scribere, & hac præsertim occasione, qua is, qui tibi hoc schedion tradet, obseruantissimus est tui; neque alio fine ad te adit, quàm vt ea tecum communicet, de quibus adhibere ipsi fidem potes. Versor adhuc in Ciuitate ob easdem, quas nuper ad te scripsi, causas; vnde & neque Diniam discedam ante illud tempus, quò fecisti spem, vt te complecti hîc adhuc possim. Dum id opperior, ipse interim, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Aquis-Sextiis, VII. Eid. April. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVas hisce adiunctas literas habebis, id confirmabunt, quod scripsi nuper dictum ab illo iri, qui literas meas ad te pertulit. Spero heinc demùm discedere ab exactis Nonis mensis insequentis. Voueo interim, exoptóque tibi omnia prospera; maximéque, vt discussas omneis hasce nebulas fœliciter videas. Imprimis verò, & Viue, & Vale, ô PRINCIPVM DECVS, ô Decus meum dulce. Aquis-Sextiis, XI. Kalend. Maias, M. DC. XLIX.

EIDEM.

HAud sanè par est esse me officij adeò immemorem, vt tot missis aliis occasionibus, non saltem conuenienti te Patri optimo, paucos versus dem, quibus abs me ferat pleniorem salutem. Vtinam ille saluum te, incolumémque renunciet à Maritimæ oræ lustratione, à qua te fore hodierna luce reducem constans fama est. Ipse, vt reliquisti valentem, sic valere pergo, ac in eo sum, vt breui absoluam quod susceperam operæ; sícque Diniam demum ante Eidus mensis insequentis instituam iter. Significauit mihi Neuræus dedisse se nuper ad te literas, exoptaréque, vt sicut plenæ sinceri affectus, obseruantiæque summæ fuerunt, ita fuerint acceptæ abs te. Ego verò iussi esse eum securum; adeo perspecta mihi est tua, vt erga omneis bonitas, ita in illum summa propensio. Quod superest, id semper voueo, vt illius verbis fidem adhibueris, qui literas primus detulit Tolonem. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & dulce Decus, & Præsidium meum. Aquis-Sextiis, IV. Kalend. Maias. M. DC. XLIX.

Admodùm Reuerendo, & Clarissimo Viro, D. CLAVDIO ALVERNIO, *Hebraicæ linguæ Professori Regio, & Collegæ Clarissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVàm beasti me, Vir Præclare, cùm significasti fore, vt eximia Simeonis Muisij Opera breui in lucem prodeant: & procurante quidem te, vt tam hactenus edita, quàm nondum conspecta prælo subiiciantur! Scilicet, qui commemini quantum me lectio eruditi in Psalmos Commentarij, cætera inter, recreauerit (vt putà propter literalem, historicámque declarationem, quæ mihi cordi cum-primis est) in ea sum spe, vt mirè delectet Interpretatio tot aliorum Veteris Codicis locorum, quæ se fecisse explanata ὁ μακαρίτης testatus est, & de quorum non-nullis à me, dum superstes foret, rogatus, Deum immortalem, quibus me tenuit quasi Sirenibus attentum! Perge itaque vrgere, vt soles, Typographicas operas; quoniam rem facies non mihi solùm, sed quibuscunque etiam aliis genuinum Sacri Textus sensum curæ est assequi, per-gratam. Facies verò simul rem tibi decoram, dum gratitudinem erga illum, qui & te instituit in his literis, & te Successorem, vt vouit, ita habuit, testabere; ac id aliunde ages, quod sit & tuæ Professioni consentaneum, & dignum tanto illo ardore, quo ad huiuscemodi studia promouenda es animatus. An-non verò id cohærenter præstabis, quo de te toties interpellaui; vt nimirùm denique edas tuas illas Sacræ huius linguæ Institutiones Grammaticas, quibus vidisse nihil memini, vt captu expeditius, ita memoratu facilius; adeò familiares, ac paucæ; adeò generales, atque cohærentes. Regulæ illæ sunt, ad quas inaudita complura, nec-dum tantam molem præceptionum refers? Est, crede mihi res absolutior, quàm ipse, pro tua animi moderatione, fateri velis; eáque, ex cuius euulgatione reportaturus sis insignem & commendationem, & gratiam non à tyronibus modò, sed ab iis etiam, qui longum tempus hac in lingua contriuerint; vt quibus non pauca sis demonstraturus, quæ non fuisse priùs à se animaduersa deprehendent. Suaderem quoque editionem egregiorum opusculorum doctissimi Maimonidæ, de quibus egisse tecum memini, cùm ea nobis coram interpretaretur Nobilis ille puer Bignonus, tot rerum supra ætatem sciens, ac tanto Parente dignus filius; sed nihil est anteuertendum, præmature-ve efflagitandum; ac erit cur hacce de re agam tecum vberiùs, vbi, Deo bene propitio, reuersus isthûc fuero. Ex quo vale dixi, nondum domus meæ salutare limen est datum; sed mea illa inualetudo partim me aliquandiu remorata Lugduni est, partim hûc appulsum hætere coegit, ac vigente præsertim Hyeme, quæ vix elapsa etiam-num est. Cogito porrò proximo die lareis demum reuisere, plurimum ex cælo,

cælo, ſolóque, quod mihi Natale eſt, ſperans. Tu cum illo per-erudito, optimóque Fratre, abs quo etiam amari me vt ſentio ita lætor, Vale. Dabam Aquis-Sextiis poſtrid. Eid. Maij. M. DC. XLIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

NE mihi præceps iſta occaſio ad te ſcribendi elabatur, aliud nihil ſignifico, quàm me & veniſſe in hanc Vrbem, & fuiſſe in ipſa vt beneuolè, ſic honorificè exceptum; idque intuitu beneficiorum, quæ eſt mei ergò tua bonitas in homines noſtros conferre dignata. Tuſſis mea non-nihil recruduit; ſed & Deo propitio, ſenſim matureſcit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, bene ſemper Vale. Diniæ raptim III. Kal. Iun. M. DC. XLIX.

EIDEM.

SChediolum hoc eadem via, qua & ſuperius, deſtino; ſcilicet tutum iam non eſt Aquis-Sextiis tranſmittere, vbi res in dies turbari accipio. Nihil verò aliud ex me nunciabit, quàm quod febrilis paroxiſmus ſic me ſuperiore die habuit, vt quando hoc die qui iam pene totus eſt elapſus non rediit, ſubuerear admodùm ne ſit Tertiana febris exſpectanda. Vt viſum Deo erit, ſic fiat. Tu verò, OPTIME, PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Diniæ, VII. Eidib. Iun. M. DC. XLIX.

Viro longè Illuſtriſſimo PETRO SEGVERIO, *Franciæ Cancellario*,

PETRVS GASSENDVS S.

OFferet tibi, Magne SEGVERI, ſingularis vir Ioannes Capellanus, quod deſtino ad te Exemplum mearum illarum *in Decimum Laërtij Librum Animaduerſionum*. Attexo verò tradendas ſimul mea exaratas manu literas, qui ſi fuiſſet mihi tantum animi prætexere typis expreſſas maluiſſem. Scilicet Opus tibi dicare ſæpe numerò cogitaui, at ne facerem obſtitit, quod ducere ipſum tanti non potuerim, vt tam illuſtri nomine in ipſa fronte decoraretur. Quippe nihil aliud mihi eſt viſum, quàm ſcopæ quæpiam diſſolutæ, varieque & ſine ordine nunc heic nunc illeic intertextæ, prout ſum paſſus nunc hæc, nunc illa variè extorqueri à me, de quibus longè abfueram ab initio, vt cogitarem. Sanè, ſi habere id dignum potuiſſem, quod magni alicuius Viri inſcriberetur nomini, non poterat alius in mentem, quàm tu, Vir tantus occurrere, & duplici quidem maximè ex cauſa. Vna, quòd me ſentiam affectu non leui amari abs te, ac tenear, ſi quo modo poſſim, ſingularem vt obſeruantiam, ſic gratitudinem teſtari. Nempe, ex quo primùm voluiſti vt eximius ille Puteanus ad te ſalutandum me deduceret, ea fuiſti in me propenſione, vt nihil potuerim humanius, beneuolentiúſque experiri. Siquidem non ſtetit per te, quin & diuerſorium tuas intra ædeis, & nobiliſſimæ etiam Bibliothecæ ſpecialem mihi clauem habuerim, ac nunquam non mihi patere ad te voluiſti aditum, nunquam-non conceſſum, ſi quicquam in mei, amicorum-ve gratiam rogaui. Teſtatum quin-etiam feciſti non ſemel, quàm ægrè duceres meam illam inualetudinem diuturnam; cuius reliquias etiam-num traho; cæteráque inter argumenta, illud facio meritò magni, quod mihi id voluiſti innoteſcere per tuum illum Cubicularium, & nominis tanti Medicum Cambræum, à quo etiam acciperem inualetudinis leuamentum. Altera, quòd me ſæpe ſæpiùs hiſce de rebus interrogâris, & num forem ipſas in lucem breui editurus, requiſieris; dignatus non rarò, ſeu conſidens domi, ſeu me ad tuas illas extra Vrbem deambulationes deducens, non audire ſolùm, ſed etiam tua illa oris facundia amplificare, illuſtraréque, quæ ipſe preſſiùs, & mea illa ruditate ediſſeruiſſem. Quoties-nam interim me eſſe demiratum commemorem te, cùm tot ac tanta ſuſtineres negotia, cùm res non modò publicas animo agitares, adminiſtraréſque; ſed priuatas quoque mille hominum ad te dietim accedentium ita calleres, vt cùm ſingulis colloquens ſcitè, ac appoſitè magis, quàm ipſi de illis, verba faceres; te, inquam, poſſe momento pòſt, multitudinem declinãdo, & cum delectis Eruditorum familiariter ſecedendo, eos commiſcere de Philoſophia, de Theologia, de Humaniorum Literarum, aliiſque ſtudiis ſermones, quibus non-nemo recèns paratus ſeſe imparem agnouiſſet. Hiſce ergo de cauſis non poterat alius præter te venire in mentem, cui meas haſce qualeiſcunque lucubrationes publicè offerrem, ſi impetrare ex me valuiſſem, vt eas reputarem tuo nomine dignas.

Enimverò, vt hoc Exemplum tradi tibi priuatim curem, facit tua illa humanitas, qua gratè adeò complexus es quidquid meum vnquam ad te acceſſit. Tametſi quippe minimè ſubſit, vt quemadmodum es dignatus cætera mea pellegere, in quibus partim breuitas, partim ordo potuit leuare faſtidium; ita ſuſtineas ex tam prolixo, inconditóque Opere, vel pauca quædam delibare; cùm & eſſe abundè videatur ſi ipſum vel in angulum tanti illius tui librorum Theſauri extremum recondi patiaris. Nihilominus vix erit, ſat ſentio, vt propter vehementem illum, qui Philoſophiæ nomen fecit, ac in te tantoperè viget, amorem Sapientiæ, continere te valeas; quin cognoſcere ex eo quidpiam velis, cùm deprehendes & Opus eſſe Philoſophici argumenti, & eo contineri Doctrinam Philoſophi, cui labem fuiſſe ob ſententiam de Voluptate iniuriâ reſperſam, dum aliàs te coram ediſſererem, memini rem tibi feciſſe per-gratam. Et quod Philoſophicum quidem argumentum pro tuo genio ſit, vel id planum facit, quod iam attigi,

quando animus ille tuus nunquam sic est rebus agendis immersus, quin serenitatem suam tueatur, & constanter ad contemplandum, complectendúmque veritatem, quod ipsum est philosophari, comparatissimus perseueret. Quin-etiam hasce res tot, ac tantas, quibus gerendis es destinatus, non quasi ex ipsis contueris, sed quasi ex specula sublimi, quæ veluti Arx Philosophiæ sit, prospicis; omnia scilicet non tam ex quibusdam apparentibus circunstantiis, quàm ex rationibus à natura intima petitis dimetiens. Quò fit, vt cum aliis, quid agatur, constet, teneas ipse causam, cur quidque agatur, ac speciatim Legum vindex, & custos, Legum-latoribus paria facias, quos idcircò cum Architectis Aristoteles comparat, quòd rationem æqui, boníque generaliorem prosequantur; Magistratus alij ex præscripto agant. Est verò præterea in te singulare, vt nemo fœliciùs connectat duo illa summa studia, quæ scissa, habitáque vt plura, magni Oratores conquesti sunt, cùm fuissent ab initio quemadmodum iuncta naturâ, ita copulata officio, vt iidem Sapientes atque Eloquentes haberentur. Nam partim quidem inertia, partim morum prauitas fecit, vt alij dicendi studium, quasi nihil ad sapientiam; alij philosophandi curam quasi nihil ad Eloquentiam conduceret abiecerint; tu verò omne tulisti punctum, qui reputans multum hæc inter constituendum esse diuortium, assuetus es, quidquid profatis, suauitate illa Nestorea condire. Certè & videris non alia de causa illam de nitore sermonis fouere Academiam, quàm vt exinde prodeant, qui possint res maximas, pulcherrimásque eleganter exprimere; neque enim, tametsi illinendus rebus ingenuis fucus non sit, non illas potiùs natiuus splendor, quàm squalor, & barbaries decet.

Quod autem Philosophiæ genus, quo de agitur, displiciturum tibi non sit, vel illud suadet, quod vni licet innutritus Sectæ olim fueris, animo tamen eam libertatem deinceps asserueris, vt cæteras æquè triuisse videaris; neque sic illi addictus sis, quin sis paratus quidquid aliæ similius vero habent, complecti. Et sanè, cùm omnes Philosophiæ Sectæ ad vnum tendant, eundémque scopum, Veritatem nempe, & eam, quæ ex illius adeptione consequitur, Fœlicitatem; par est habere illas omneis non quasi plureis Regias vias, quarum aliæ aliò deducant; sed quasi vnius eiusdémque viæ diuerticula semitásque, quibus denique eòdem perueniatur. Quid-ni verò; cùm attendenti sit in promptu agnoscere, esse plærumque earum dissidia non tam de ipsis rebus, quàm de vocibus; adeò vt, si quis modò nôrit appositè distinguere, is facilè omneis in vnam, eandémque sit conciliaturus? Ac inuitaret quidem occasio, vt compararem Epicuream potissimùm cum Stoica, quòd ipsi quasi opposita è diametro vulgo habeatur, maximéque, quòd attinet ad Philosophiam de Moribus; verùm apud te id nihil est opus, nisi velim *noctuas*, quod aiunt, *Athenas*; cùm & res abundè ex germana Epicuri sententia perspecta intelligi possit.

Hûc ad te, scribens, Vir Maxime, ante mensem perueneram, cùm ea febris corripuit me, quæ de absoluenda Epistola ne cogitare quidem permisit. Nunc verò paroxysmi quidem leuiores, breuioresque facti considere me aliquantisper in lecto patiuntur; at non, vt citra periculum irritandi illos contendere animum possim. Quare, cùm absim, vt prosequi ea, quæ occœperam, aggrediar; paucos solùm hos versus addo, & qualiscunque est, chartam hanc transmitto, ne Libri Exemplum tuas ad manus sine speciali meæ erga te obseruantiæ tessera accedat. Fiet deinceps, Deo propitio, vt quando hæ res te summè delectant, agam de illis pluribus. Quæso interim, vt pro illa singulari humanitate, qua beasti me hactenus, istud, quidquid est, boni consulas, & quasi profectum à viro, quo tui non sit venerantior, habeas. Vale. Diniæ, Nonis Quintilibus. M. DC. XLIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

OPTIME PRINCEPS, ex quo me recepi in hanc Vrbem, bis duntaxat dedi ad te literas, easque, quando alia via tutum non fuit, Auenione transmissas. Dedi verò priusquam febri importuna corriperer, quæ à Nonis vsque superioris mensis in Nonas huius sic sæuiit, vt vix iam planè enaserim ab ipsius reliquiis liber. Certè ab altero solùm die exire in Ecclesiam licuit, & seu lectionis, seu scriptionis ægrè patiens sum per horæ semissem. Ac rogaui quidem iam antè, schediolo misso, Ramefortium, vt si quà ad te scriberet, remissiores mihi fieri paroxysmos renunciaret; at deinceps scribere ipse nisi hac occasione non valui; quam & arripere tamen debui vt, discedente potissimum versum te nobili Pontisio, non modò viua eius voce, sed exarato etiam mea manu charactere, certior fieri, quantum hactenus conualuerim, possis. Referet porrò ipse, vt sese Vrbanæ nostræ res habeant, sed qua animi est moderatione, non commemorabit haud-dubiè quidquid siue ipse, siue optimus frater, siue generosus ex fratre Nepos Durbesius, vt Ciuitas in eo quo decuit, officio contineretur, egerint: ego verò teneor testimonium apud te illorum fidei, constantiæ ac diligentiæ dicere, quæ tanta est sanè, quanta, in ipsis desiderari maior haud valeat. Vtinam verò licuisset mihi, cùm ille ad te scripsit Massiliam, versus paucos, vt rem maturiùs significarem, adiungere; sed nempe mihi per illud tempus quidquam scribendi defuerunt vires. Suppar illis fuit nobilis Valleuorius Cadafalcius, qui vnà cum Durbesio ex cœtu est Ciuium per hasce turbas res moderantium. Suppares fuere Consules, & bona etiam ipsorum Ciuium præclarè affectorum pars; at mihi præter ordinem summoperè commendandus nobilis Pernissia

Viguerius

Viguerius Illuſtriſſimi, Reuerendiſſimíque Siſtaricenſium Epiſcopi ex ſorore frater mei tam amantis occurrit, cuius generoſos conatus, indefeſſóſque labores dicere ſi velim, non poſſim. Poteris ipſe ſpecialiùs omnia, ipſummet rogare Pontiſium; cùm & indicaſſe mihi ſatis ſit, & me ſcribendi facere finem ipſa laſſitudo admoneat. Fortunet Deus conſilia tua. Te verò cum-primis incolumem ſeruet. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Dabam Diniæ, x. Kal. Sextil. M. DC. XLIX.

EIDEM.

PRoxima hæc occaſio eſt, à diſceſſu Pontiſij, quo ad te dare literas licet. Nihil tamen de me quod perſcribam ſubeſt; niſi me magis, magiſque in dies Deo bene propitio conualeſcere; tametſi nondum neque lectionem, neque ſcriptionē diutinam feram. Nihil etiam, quod de rebus his noſtris; cùm omnia niſi ex Tabellario, ſaltem ex Pontiſio cogniturus ſis. Addo proinde ſolùm, illos, qui commendati iam abs me ſunt, cordatè adeo pergere, vt commendari ſatis nunquam poſſint. Digni illi ſanè, quos ames, quorúmque curam ſpecialem geras. Audio te iam valde florentem coëgiſſe exercitum: tribuat tibi Deus ſecundum cor tuum. Inprimis verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ Nonis Sextil. M. DC. XLIX.

Hæc iam ſcripſeram; cùm neſcio quid noui rebus his noſtris interceſſit, cuius causâ mutatum eſt, de tabellario mittendo conſilium. Deſtinatur ergo ad te illius loco nobilis Vir, qui referre ipſe quidquid rerum eſt, poſſit. Ego verò hoſce verſus ſubiicio, vt certiorem te faciam eſſe illum dignum, cui omnem fidem adhibeas; & , ſi quid mandatorum eſt, quod eſſe videatur committendum, concredas. Vale iterùm.

Qua occaſione factum fuerit, vt Vir nobilis, cuius facta in ſuperiore poſtſcripto mentio, te verſum non diſceſſerit, ac iam Tabellarius rurſum deſtinetur, cognoſces vberiùs ex iis literis, quæ ad Pontiſium perſcribuntur; cognoſces & quidquid deinceps peractum. Ipſe nihil aliud, quàm hoc tibi ſignificandum ſumpſi. Pridie Eidus, iterum Vale.

EIDEM.

QVod dicereris, OPTIME PRINCEPS, acceſſurus propiùs ad nos, ea fueram ſpe, vt ſi modò per valetudinē liceret, & conuenirem te, & coram dicerē optatam ſalutem. Nūc quia ſemel, ac San-Paulinum illud præſidium deieceris, regreſſurus eſſe, & cincturus Vrbem obſidione perhiberis; ipſéque recidi in febrim, quæ me in lecto detinet (tametſi ea, Deo bene propitio, & ſuperiore mitior eſt, & non eſt, Lautaretio quidem ſponſore, futura diuturna) ideò Tornatorem ad te deſtino, qui & fidis oculis hauriat, & fido ore referat, quî te conſpexerit valentem. Hæc ſcribebam ipſe, cùm manus hæreret, reſtitaréque ob paroxyſmum febris obrepentem occœpit. Is, cùm iam incipiat deferueſcere, prohibet imbecillitas, ne manu calamum reſumam. Tu verò, boni conſules, quod Amanuenſis ille meus Antonius Poteria & ſuperiores verſus exſcribat, & me dictante excipiat, quæ fueram porrò conſcripturus. Ea ſunt præſertim, quod idem Tornator gratulabitur quidquid proſperæ eſt fortunæ, quam magnitudo animi, Sapientiáque tua conciliat; cuiuſque adeò non alium quàm te agnoſcere artificem licet. Quò magis ſanè pergendum eſt generoſos hoſce conatus vrgere, & cogitandum te iam in ore, oculiſque non modò Galliæ, ſed & Europæ totius ſtare; adeò proinde, vt nunc præſertim ſit animis opus, & pectore firmo ad complendum opus, quo non potes toto ætatis decurſu glorioſius moliri. Enarrabit idem Tornator ecquid rerum obſtiterit ne literæ, quas heic attexo, fuerint ipſis temporibus, quibus eas ſcripſi, tranſmiſſæ. Recenſebit quoque, quis apud nos verus rerum ſtatus hactenus fuerit. Qui ex noſtris hominibus affectu propenſo in te, qui alieno exſtiterint; ac eos, qui fide ſincera, conſtantique animo perſeuerârint memorans, aliquos etiam referet, qui geſtiunt redire ad te, ac denuò quam videri poſſunt violaſſe, obſtringere fidem. Adiiciet, qui meam implorârint opem quid ipſe illis obiecerim, quatenus factum excusârint. Quod verò te velim maximè exoratum, eſt, OPTIME PRINCEPS, vt Alarici, ſenis optimi, quem milites tui Valentiolæ manu-ceperunt, miſerearis. Is tum Patruus eſt præclari Peruſſiæ, quem Viguerium adeò erga te bene animatum pernôſti; tum amicus meus vt valde antiquus, ita omninò ſingularis, & quamuis quidpiam deſiderari in eius filio valeat; ipſe tamen ſemper de te dignè & ſenſit, & eſt loquutus. Quod demum Pontiſius, Durbeſiúſque ſunt acturi tecum de eo Oppido, cui tanto iure infenſus es, dicere aliud nihil poſſum, quàm eſſe illos reuerâ dignos, quorum precibus non parùm flectaris. Homines certè Oppidi illius longè ſunt, vt propoſita, pacta-ve vlla tecum conditione ſub iugum eant; quacunque enim mulctâ eos plectes, illam ſubire parati ſunt; tantum vellent denaſtatione militari eſſe immunes. An verò cum id Oppidum lapide ſolùm quarto heinc diſtet, ſi illeic milites graſſarentur, continere ſe ſatis poſſent ne ad nos vſque excurrerent? Tu, OPTIME PRINCEPS, quid expediat noſti. Vale autem ſemper, & ſucceſſibus quam-proſperrimis fruere; ô & Præſidium, & dulce Decus meum. Dictabam Diniæ, è lectulo, XIII. Kalend. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVid meum Tornatorem à poſtremis meis conſcriptis remoratum fuerit, quid rerum interuenerit, ipſemet ſatis renuntiabit. Quæſo te ſolùm vt ipſi fidem, qualem mihi habes, adhibeas; & quidquid addet, detrahet-ve ſuperioribus literis, id abs me additum, aut detractum putes. Plura iam non poſſum, neque parui duco, quod dum paroxyſmum exſpecto, iſthæc ſcribere licuerit mea manu. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME,

ac

ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, meo è lectulo, XII. Kal. Septemb, M. DC. XLIX.

EIDEM.

Rediit Tornator abs te, ac me, Deo bene propitio, comperit febri iam immunem. Quam auidè eum exspectârim; quanto gaudio exceperim, haud est sanè facile dictu. Inaudieram iam aliquid de prostrata ad tuos pedes, cum Ordinibus totis Ciuitate; ac de ea mansuetudine, qua temperasti victoriam: verùm lætitia maxima fuit, ex ipsomet addiscere, quî se omnia habuerint; ac prætereà intelligere, quàm bene, prosperéque valeas. Et commendabere quidem semper, quòd factionem tantam, ac tam variam tam generosè represseris; at illud tibi potissimùm laudi immortali vertetur, quod cùm posset ad vsque excidium in Vrbem tam malè affectam, hominésque adeò infensos sæuire; malueris tamen illam saluam, istos esse incolumeis; ac eò potissimum deductos, vt quem iniuriâ offenderant, à quo vltionem iure timuerant, eius clementiam implorarent, bonitatémque agnoscerent, suspicerent, venerarentur. Hac certè ratione non modò inimicos, sed teipsum quoque gloriosè vicisti, ac planum fecisti, neque tutum esse in animi tui celsitudinem, præter fas, & æquum peccare; neque non tutum ad lenitatem, placabilitatémque tuæ mentis, quo decet modo, confugere. Cæterùm ecce ad te Tornator mox idcircò reuertitur, quòd nostræ huius Vrbis comitia expetierint eum comitari quos Primores viros ad te destinant, vt & gratulentur prosperos successus, quos exsultatione tanta accepimus; & quam-maximas tibi agant gratias, pro iis, quibus nos cumulare fauoribus non desinis; & offerre pergant quidquid est obsequij, quod abs Vrbe in te propensissima, deuotissimáque exigere potes. Lætabere verò haud-dubiè, cùm in illis conspicies & Perussiam Viguerium, quo esse non potest alius erga te, resque tuas cordatior; & Esclangonium Consulem primum, quo desiderare potes neminem in procurando, vt omnia tibi pro votis cedant, vigilantiorem; & nobilem Durbesium, Pontifij illius, quem nuper vidisti ex optimo fratre Nepotem; cuius consiliis, animísque per-acta hûc vsque omnia sunt; & Iuramium Iurisconsultum, à quo sum quidem, vt ipse nosti, non leuem passus iniuriam, eámque mihi nondum resarciri cœptam; sed quem tamen dicere possum vnum esse ex Ciuibus, qui fuere tuas erga res præclarissimè animati. Vnum adiicere heic teneor, Vrbem nimirùm Sedenam ad nostræ mores, ac regimen adeò studiosè se composuisse, vt & in fide manserit constans, & nihil, quod sciam, egerit, quo promerita duriusculam illam, qua taxata est, animaduersionem videatur. Forsan non-nulli in eam infensi ipsam apud te traduxerunt; at inauditum nobis est, quòd aliquanto vel latum vnguem ab officio discesserit. Nam non defuere quidem in ea perturbatores, ac mali ciues, vt non defuere etiam nobis, qui susque deque omnia euertere tentauerint; verùm maior pars fuit semper sanior, atque idcircò vt melior, in deliberando obtinuit, sic in exsequendo commune nomen tulit. Hoc autem non alio commemoro fine, quàm vt insinuem è re tua esse, animaduersionem ita temperare, vt dum æquitatem tueris, eum te omnes habeant, qui discrimen amicos inter, inimicósque statuas; neque, quòd aliqui pro te, aut te contra stent, ἀδιάφορον putes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Dabam Diniæ, III. Kalend. Septembr, M. DC. XLIX.

EIDEM.

Quantâ lætitiâ homines nostri, Tornatórque meus imprimis, abs te redeuntes, accesserint, ipse, qui tanta humanitate eos exceperis coniicere potes. Quòd præ cæteris delectauit me, valetudo fuit, qua vigere te, tuámque Familiam Illustrissimam retulerunt. Ego, Deo bene propitio, ita in dies conualesco, vt spe non leui tenear, videndi tui, complectendíque nisi hoc, saltem proximo mense. Qui Iuuenis hoc Epistolium reddet ille est Fœlix à Creisseto, patre optimo dignus filius, quem Marchio Grimaldicus Bedenarum Arci præposuit; quique ad te assignandorum stipendiorum causâ proficiscitur. Author illi fui, vt quampiam, quam habet, præ manu Epistolam monstret. Attexam porrò heic exemplum veteris eius Diplomatis, quo beare Chantercerium, meos Nataleis, dignatus es: declarans nempe velle te esse ipsum prorsus milite immune. Facio verò, vt bonitas tua dignetur illi subscribere, & *Iuuenali* vti subsignet, sigillóque muniat mandare. Nimirùm qui nos milites circunstant, ita illi inhiant, minásque intentant, vt vix huc-vsque obsistere, quominùs in ipsum deflecterent, licuerit. Causam prætexunt, quòd Diploma vetustatis nimiæ iam sit, ac eæ res ex illo vsque tempore interuenerint, quæ reddiderint irritum Priuilegium. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Diniæ, prid. Eidib. Septembr, M. DC. XLIX.

EIDEM.

Dedi quidem hesterna luce ad te literas per Creissetum; at non debeo committere, vt Ciuitatis nomine Charambonus ad te discedat, quin schediolo significem, & esse illum mihi amicum, parentísque, qui olim fuerit mei amantissimus, filium; & fuisse in eo semper tuarum partium cordatum, ac vehemens studium. Nisi Creissetus tam citò redeat, referre ipse poterit, quod exemplum Diplomatis renouandi ad te transmisi; ac simul narrabit, quid mihi laboris sustinendum sit, vt obsistam, ne milites Chantercerium meum inuadant. Adfuit nempe Thoardi, operam daturus, ne illeinc Sant-Andreana legio, quod iam cœperat, eò irrueret; & donec exspectat, vt schedam hanc tradam, redit ecce quem ad Artaudum Latrunculatorem eo destinaui fine, vt ne Santonæa quam deducit legio,

legio, eòdem inuolet, aut excurrat, caueat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præſidium Vale. Diniæ. Eid. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

NOn diſceſſit deinceps ad te Charambonus, morbo ſcilicet in ipſo procinctu ex inopinato correptus. Habebis autem eius loco nobilem San-Petreum, ac ipſius manu accipies cum hocce Epiſtolio, quem literarum faſciculum deſtino ad meum Luillerium, quemque velim tua bonitas, vt per quempiam ex dimiſſis iſtheinc veredariis, deferri iubeat. Præſtitit porrò quidem Artaudus, ne deſtinatæ quatuor cohortes ex Santonæa illa legione Chantercerium deflecterent; at metus grauis ex eo impendet, quòd qui Sant-Andreani Sedenæ graſſantur, minentur ſe hûc reuerſuros, & deuaſtaturos redeundo quidquid populati eundo non ſunt. Et certè id faciant penè eſt neceſſe, cùm quacunque ſemel tranſierint, efficiatur, חתו נכחו, hoc eſt, nihil reliquum fiat, quò rurſus ibidem conſiſtere poſſint. Mirum dictu, OPTIME PRINCEPS, quàm deſolata, infœlixque Montana hæc regio euadat, ab hiſce commorantibus, progredientibus, regredientibúſque tot legionibus. Id ſanè præter tuam mentem, voluntatémque omninò fit; ſed militarem licentiam nôſti, quæ conſumptis miſerrimorum Oppidorum cibariis, abreptáque, & coniecta in immenſas ſarcinas vnà cum abductis iumentis paupercula ſupellectile, torquet ipſos quoque, cruciatibus diris, quò vſque etiam exhauſerit quidquid corrogari pecuniarum poteſt. Vtinam tibi adſit facultas; nam de affectu non dubito, vt nos, regionem-ve hanc noſtram tot hiſce malis eripias; ne tot inſontes animæ luere pœnas pro ſontibus adeò immanes diutiùs pergant. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Diniæ, XVII. Kalend. Octobr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

HÆc ad te ſcribo, OPTIME PRINCEPS, è meo Chanterceriolo, quod dignata eſt tua bonitas nouo afficere beneficio; ac id ſanè peropportunè; nam tuas literas cùm accepi, aderant iam Equites ſex deſignaturi hoſpitia pro Sant-Andreana legione. Santonæa ab vno, altero-ve die iam abſceſſerat; ac teneor tibi ſignificare, debere me multum generoſo Marcuſſiæ, quatenus cùm foret penè in procinctu vt Seiis hûc deflecteret, vt honorem habuit tuo nomini, ſic literis meis per-humanè reſpondit. Qui haſce ad te defert, vnus eſt ex meis non incognitis tibi famulis. Habere autem ipſas voluit, vt libertatem fratris obtineat, quem Antraguea legio traducere vinctum ideò dicitur, quòd Batolenſis Conſul cùm ſit, teneri illum de pecunia ab eo Oppido poſtulata contendat. Id quid ſit rei probè non capio; ſed conіector præter voluntatem tuam fieri, ac te ideò tanto faciliùs clementem aurem precibus accommodaturum confido. Quæ me heic aliquot iam dies apud patrios lareis detinet occaſio, grauis morbus eſt, quo quæ mihi eſt Soror vnica, ſic laborat, vt vix vllum maius leuamen, quàm ab ipſa mei præſentia ſortiatur. Id incommodi, ſi abeſſet, poſſet, opinor, breui, quæ mihi nondum planè eſt integra, valetudo prorſus reſtitui natali hocce in aëre; verùm exſpectare par eſt, quid de nobis proſpexerit, conſtitueritque Diuinum Numen. Cæterùm quas literas tuas cum immunitatis Diplomate accepi, Deum immortalem! quanto me voluptatis ſenſu affecerunt? Hui enim, tibi tot, ac tanta ſuſtinenti negotia, tantum licuiſſe temporis, quo prolixas adeò illas dares, ſuccidere, ac me ſimul tanta amoris teſtificatione beare? Quippe, non præclara ſunt modò quæ de amicitia in iis diſſeris, ſed etiam, quæ ſimul facto ipſo præſtas; adeò nihil vnquam commendas verbo, quod opere non exſequaris. Quàm verò es gratioſus, dum rebus publicè iam compoſitis, ſuboriturum tamen ciuile, ſingulare-ve quoddam bellum te inter, ac me minitaris; niſi ego tui rationem in amicitia habeam? Videlicet, quaſi oblitus quantus ſis ipſe, quantulus ego, congredi mecum velle dignaris, eo certaminis genere, quod Athletas exigit pareis; ac pergis non alio donare, quàm amicitiæ nomine, quam ego ſoleo, vt tui ex parte beneuolentiam dicere, ſic mei ex parte obſeruantiam. Vtcumque ſit, minimè hæreo, quin me habeas verè φιλεταλήϊον, quando ſum reuerâ, vt obſeruantiſſimus, ita & amantiſſimus tui. Quod ſi quam me habere rationem depoſcis, eo fortè ſpectat, vt de meo ad te reditu cogitem; Sanctè conteſtor nihil eſſe, quod mihi magis cordi ſit, adeò vel ob hoc vnum expeto fieri his morborum reliquiis immunis. Tu intereà bene, imò optimè, ô meum dulce Decus, & Præſidium, Vale, IX. Kalend. Octob. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVi Amalricus te verſum tendit, fuit mihi à teneris annis, & Parentum merito, & indole ſua per-carus. Tendit verò, quòd inaudierit Heſmirium San-Ioanneum ſibi ex Sorore Nepotem apud te, producem-ve tuum, traduci, vt reum deſertæ militiæ; ac in eo ſit, vt fidem tibi excuſationis faciat, veniámque, ſi quid eſt ab illo ætatis inſcientiâ peccatum precetur. Dederat adoleſcens nomen legioni primariæ tui Equitatus, ac fuerat etiam per turbas illas San-Sebaſtianas commilitans. Cùm diſcedente verò deinceps & non procul heinc tranſeunte legione domum diuertiſſet, vt ſibi de quodam, quem eſſe heic nôrat generoſo equo prouideret, contigit, vt equus, caſu neſcio quo inter probandum, conciderit, & Equiti ſuo, San-Ioanni nempe perfregerit tibiam. Quare & hoc ipſi obſtaculo fuit, quominùs ſe ad cohortem ſuam, vt exoptârat, reciperet, & poſtulante occaſione, ſuo officio defungeretur. Et ſegnior quidem fortaſſis fuit, aut in caſu huiuſmodi, cui oportuit, ſignificando, aut in petenda, à quo decuit, abſiſten

abſiſtendi licentia; ſed quòd facere, nondum rerum ſatis expertus, potuerit, vt condonandum ætati eſt, ita tuâ eſt indulgentiâ dignum. Reuerſus mox meo Chantercerio, Sororem reliqui graui ſemper morbo periculosè laborantem, tametſi Lautaretius bene ſperare me ſemper iubet. Debemus Deo nos, noſtráque בְּעֵינָו יַעֲשֶׂה : יְהוָה הוּא : הַטּוֹב Ipſe, Deo bene propitio, videor mihi in dies conualeſcere; ac eſt ſolùm, quod verear, ne quæ tuſſis antè remiſſior, primis hiſce frigoribus non-nihil recruduit, ingraueſcat. Admoneor proinde, vel hac ipſa re, vt Cælum clementius experiar; ſícque quam-primùm potero, ante Hiemem te conueniam. Vale intercà, OPTIME PRINCEPS, ô meum dulce Decus, & Præſidium, Vale. Diniæ, III. Non. Octobr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Haud debeo ſanè committere, vt meis ſine literis Præſul meus ad te diſcedat. Optâram ego vnà cum ipſo ad te reuiſendum inſtituere iter; neque per illum profectò ſtat, quominùs me eadem lecticâ conuehendum dem comitem; at non licet mihi eſſe tam fœlici, quòd Germana mea ſic adhuc laboret, vt de deſerenda, quo-vſque non-nihil meliùs habeat, cogitare minimè poſſim. Spem facit Lautaretius fore, vt niſi ante finem menſis, ſaltem breui poſt diſcedere liceat. Quare &, Deo bene propitio, illicò ἀπὸ τῶν πανταγίων, redire ad te dabitur; ac vti ſpero, ob illuſtris Infantis nuptias gratulari. Nimirum Sponſus ille eximius penè iam, vt audio, pro foribus eſt, réſque in ipſo eſt procinctu. Vtinam è Cælo adſit Hymenæus, qui

——— *Et ſolemnia verba*
Et lætos vultus & fœlix adferat omen?

Reuerſus ad nos Amalricus dici non poteſt, quantis præconiis immenſam illam bonitatem in ſe effuſam exaggeret. Ipſe qui tibi ſolidam debeo, rubore ſuffundor, quòd illi teſtandæ continentem penè occaſionem faciam. Ad valetudinem quod ſpectat, eſt ea iam fauente Cælo, ſatis propitia; niſi quòd importuna tuſſis, quam mihi penè euanidam poſterior febris reddiderat, quaſi poſtliminio regreſſa, ſuas videtur actura vices. Verùm, vt lubet Numini, ita par eſt nos eſſe comparatos. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, quàm optimè Vale. Diniæ, XII. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Referent, qui ad te contendunt ex noſtris Conſulibus duo, alter quidem, vt Comitiis abs te conuocatis interſit, alter verò vt, quantum licet, teſtatam Vrbis nomine gratitudinem faciat; referent, inquam, idcircò me in dies pauculos diſceſſum differre, quòd quæ mihi negotia cum ipſa Ciuitate ſunt, nondum planè confecta fuerint, & in eo ſint tamen, vt breui abſoluantur. Optandum fuerat ipſos adeſſe; verùm quòd abeundi neceſſitas fuerit, demandata eſt cura tum collegæ eorum in Vrbe ſuperſtiti, tum aliis quibuſdam Ciuibus primariis, vt cœpta perficiant. Spes eſt proinde, vt niſi hac tota hebdomade res peragatur, id fiat ſaltem primis inſequentis diebus; ſícque ad te diſcedere aut mediis, aut poſtremis liceat. Exopto certè quam-maximè; quoniam tum adeſſe non licuit, cum generoſus Princeps acceſſit,

——— περὶ δ' ἴαχε δῶμ' ὑμεναίῳ,

Saltem & breui conuenire, & coràm bene apprecari,

χαίροις, ὦ νύμφα, χαίροις εὐπένθερε γαμβρέ.

Tu bene interim ſemper Vale, ô & Principum, & dulce meum Decus. Diniæ, III. Non. Nouemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Ivxta literas, quas poſtremas dedi, conſtitueram perendie, ſeu pridie Eidus diſcedere; verùm eo ipſo, quo ſcripſi die, eadem me cepit infirmitas quæ anno ſuperiore, eodémque hoc menſe detinuit Lugduni. Continui me proinde in lecto; nec potui niſi heſterna luce ex eo ſurgere, vt mea ex bibliothecula, quos præmitto libros ſeligere poſſem. Heinc quia nolueram tuâ illâ indulgentiâ nimiùm abuti, mihíque equum comparâram, quo non incommodè veherer, conſilium capio iam de Lectica, de qua iuſſiſti, non recuſanda; ſcribóque ad Deſnoſium tuum à Sacris optimum, vt eam heic adeſſe XI. Kalendas procuret. Videlicet ſpero me, Deo propitio, eas interim vireis recuperaturum, vt me itineri impunè ac eo præſertim genere vecturæ, committere valeam. Qui haſce tibi literas reddet, Oreſonius eſt, filius ſcilicet optimi in Sede huius vrbis Seneſcallica Conſiliarij. Is ad te contendit, quòd cùm prædium habeat in Oppidulo vocato *Archail*, permotus aliunde eâ miſeriâ fuit, qua pauculi illi, qui eum loculum incolunt, miſerè laborant. Sunt in eo familiæ ſolùm paupérculæ quatuordecim, neque enim plura ſunt, ſeu aggeſta ſeu in villulas diſperſa tuguria. Cùm res verò ita ſe habeat, ecce homines Marcelllenſes indignati, quòd Santonæa legio illis prætermiſſis, ad ſe, aliaque Oppida diuertiſſet, tuæ impoſuere Celſitudini, dum obtinuere, ab ea decretum, quo miſeros illos poſſent cogere ad ſoluendum facta in legionem expenſa. Fuere autem adeò immites, ac ferrei, vt impetu facto in eos irruerint, & omneis omninò, quos habebant βοῦς ἀροτῆρας, omneis omninò aſinas, omneis omninò ouiculas, capelláſque abduxerint; ac id quidem pridie, altero-ve die ante Nundinas, quibus infœlices ſperabant eiúſce peculij commerciolo ſibi in Hiemem prouidere. Ij ſequuti ſunt prædatores illos, fœnum comportantes, quo armenta, hoc eſt ſuam ſpem totam alerent: acerbè autem ab iis repulſi, acceſſere omnes ad Ciuitatem ſupplices, & bonorum omnium vt commiſerationem in ſe, ſic in feros illos, atque barbaros, indignationem concitârunt. Barbari profectò audiere, ex quo præſertim admittere vadimonium nullum voluere, ac petiere ſibi reipsâ libras quater mille, atque quingentas

quingentas numerari; cùm miſeri illi vix ſint totidem denariis perſoluendis pares. Rem itaque, OPTIME PRINCEPS, tua bonitate dignam facies, ſi reddi illis miſeris totam eam prædam mandaris, ac iuſſeris quoque Authores tantæ ſæuitiæ increpari. Pete, amabo, ex Artaudo, cuiuſmodi ſit ille viculus. Nempe, cùm fuiſſet abs te extortum, vt eò diuerti legionem memoratam præſcriberes, ipſe præiens fuit omninò præſcripta mutare coactus; & Marcuſſia quoque re coràm ſpectata, ne momento quidem hærere ſuſtinuit. Demiratus nuper fui admodùm, cum tuis ex literis agnoui fuiſſe ex noſtris hominibus aliquos adeò peruicaceis, vt fuerint de Creiſſeto apud te recentiùs conqueſti. Quippe ex quo ille abs te rediit, ſemel duntaxat petiit, non quidquam à ſe aliunde expenſum; ſed ducentas dumtaxat libras erogatas in milites, quibus eſt tutatus Bedenenſem Arcem. Sed nempe illi, vt ne eas quidem ducentas libras ſoluerent, querelam illam inſtituerunt; puduitque eos planè, cùm rem mihi ingratitudinem exprobranti, perſpectam nouerunt. Diſceſſurum me re infecta cum Ciuitatis hominibus, Conſulum abſentiam cauſantibus, prouideo: diſcedam tamen lætus ea ſpe, quòd ad te demùm ſim acceſſurus. Vale interea quam-optimè, ô & Principum, & dulce meum Decus. Diniæ, IV. Eidib. Nouemb. M.DC.XLIX.

EIDEM.

ACcepi, exoſculatúſque eximium Epiſtolium ſum, quod ſtatim ἐν ἀδήπῳ σαθμῷ ſcribere ad me tua bonitas eſt dignata. Id obſtupeſcerem, niſi qua in me animi propenſione ſis, tot iam argumentis haberem perſpectum. Sperabam, vti & par erat, ad te literas prior dare; tu verò, ne foret amoris τεκμήριον, quo non vinceres, id, quod omninò mei fuit officij, præoccupaſti. Hoc vt honori mihi eſt, ita de te non conqueror; neque meam cauſor ſegnitiem, quòd tu anteuertens omnem diligentiam hanc mihi peccandi, ſi peccatum fuit, neceſſitatem feceris volens. Nihil hærebam, quominùs illud, quod ſignificaſti eueniret; ſed nempe ter-Optimus Deus quò ſit omnia verſurus, nouit; ſperandúmque eſt, vt nihil non bene. Apprecor ſolùm proſperum iter; quando & aliud nihil ſupereſt, niſi vt continenter vota pro tua incolumitate, fœlicíque rerum ſucceſſu concipiam. Luillerius meus ægrè ſemper, lentéque admodum conualeſcit; concluſúſque adhuc cubiculo degit; niſi quòd migrauit ad me, vt donec vterque heic ſumus, vnà diuerſemur. Muſæum tuum inuiſo frequens, cuius meus quoque Poteria curam quam poteſt maximam gerit. In eo eſt, vt omnia inuoluta euoluat, cœcóque aceruo eximat; libros, qui Elencho deerant, additurus, ac cætera omnia ita digeſturus, vt cùm heinc diſcedam, ſingula diſtinctè, explicatéque Belmontio committam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Tolone, XIV. Kalendas Ianuar. M. DC. L.

EIDEM.

QVòd ſpes ſit, vt literæ meæ te Lugduni conueniant, ideò paucos verſus illùc deſtino, quibus apprecari iter proſperum pergo. Valeo ipſe ſemper, Deo bene propitio, ac habet ſe quoque Luillerius iam meliùs. Cœpit nudius-tertiùs vt domo exire, ſic adire Parœciam, ἀρχαιρεσιακὸν τῆς ἀρχαιρεσίας aſſumptione perſoluturus. Sperat animum aliquoties elegantia, varietatéque Muſæi tui reficere; ac vbi tempora præſertim pomeridiana arridebunt. Perſtat Poteria meus in rebus indigeſtis ſic digerendis, vt, ſi quid opus fuerit, facili negotio poſſit comperiri. Tu, vbicunque fueris gentium, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Tolone, VII. Kal. Ian. M.DC.L.

EIDEM.

HAllucinatus ante octiduum ſum, cùm fore, vt te meæ literæ Lugduni conuenirent, ſpes fuit. Nunc, cùm ſis *Aleſi*, deinceps aliquantiſper commoraturus, haſce eò do, vt iſto anni ſemi-ſæculique reſidui initio non fœlicem modò anni decurſum tibi apprecer, ſed comprecer ſimul tranſcurſum fœlicem in proximum ſæculum; vt poſſis vidiſſe te tria, quaſi alter Neſtor, ſæcula gloriari. Apprecor verò etiam Illuſtriſſimæ Heroinæ, totique Familiæ omnia proſpera, ac negotiis tuis optatum ſucceſſum. Cœpit iam Luillerius Muſæum vnà mecum inuiſere, amœnitatéque illius recreari. Secreuit Poteria meus omnia, digeſsítque in faſciculos; literas videlicet Regis, Reginæ, Adminiſtrorum, Parentis, Cognatorum, affinium, aliorum, mei etiam complureis; Diplomata quoque, & Placita varia, Contractus item, rationéſque Colonorum, & alia, præter libellos, chartáſque multas Geographicas, Phragmographicáſque; & farraginem quandam nihili. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, poſtrid. Kal. Ian. M. DC. LI.

EIDEM.

QVid heic gentium rerum geratur cognoſces abundè ex literis aliis. Mihi, quod ſcribam nihil ſupereſt, niſi quod tibi proſpera omnia ſummis votis ſemper exopto. Accipio te ſemper optimè valere; hoc ipſum verò eſt, quod imprimis noſſe expetitum, cum-primis delectat. Ipſe, quando mea quoque tibi valetudo ita eſt cordi, bene, propitio Numine, valeo. Cœpit Luillerius heſterna luce luſtrare Vrbis pomœrium; tametſi non-niſi lentè conualeſcit. Poteria meus in eo jam eſt, vt omnium librorum, quo ordine ſunt per pluteos digeſti, ſuccinctum texat Catalogum, quo omneis Belmontio & adnumerare, & adprobare facilius ſit. Mandabo deinceps, vt duo illius exempla deſcribat,

describat, quorum à Belmontio, obsignatorum alterum transmittam ad te, alterum mihi habeam, tibíque adseruem, si fortè quod fuerit transmissum, casu aliquo interciderit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, XVII. Kal. Feb. M. DC, LI.

EIDEM.

Adductis tam serò tuis literis non possum si velim multis respondere. Quanquam quid opus pluribus? Cùm approbanti tuum illud totum præclarum ratiocinium, vnum sufficiat verbum, subscribo. Doleo & ego Memmium illustrem Præsidem fato functum (scilicet me quoque, vt nôsti, amabat) sed omnes nimirùm eodem cogimur, ac omnium ita versatur Vrna, vt sua cuique sors seriùs ocyùs exeat. Exempla legi literarum, quæ fuere ad te ex Aula conscriptæ; spes est vt omnia bene verrant: sed times, opinor, semper Danaos. Est aliquid tamen credendum fortunæ, quæ fortassis quoque, donec lentè incedis, commutare omnia poterit in melius. Faxit Deus ter-Optimus, ac te cum-primis incolumem, seu in statione maneas, seu in itinere pergas, seruet. Valeo ipse semper, Deo propitio, bene. Tu, ô PRINCIPVM, OPTIME ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Tolone, VII. Kal. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

Non prorsus vanè conieci nuper, fore, vt dum lentè incederes, res compararentur in melius. Scilicet spes nobis fit magna, vt occasione proxima Cognatos tibi Principes esse in libertatem assertos audiamus. Non hæreo proinde, quin deinceps gressu non-nihil concitatiore pergas; tametsi, quia non appulisti, nisi nudius-quintùs Lugdunum, vix est, vt istæ literæ non præuertant tuum in Vrbem aduentum. Sunt heic qui rediturum te priusquàm ad Aulam perueneris, sperent; ipse id exoptare quidem, at sperare tamen non ausim. Vtinam solùm moram non trahas, ac breui nos bées tuo reditu. Curatur semper Musæum tuum, quo studio par est, nihilque isti quasi Parnasso, præter suum Apollinem, deest. Discessit Luillerius ante septem dies Maritimam oram lecturus; at ferre tamen me comitem, nisi Hieras vsque non voluit. Dies aliquot cum optimo Grassensi Episcopo moratus, regressurus est Draguiniano, Brinonia, ac Belgenserio in hanc Vrbem. Quid deinceps consilij capturus sit, dies docebit. Tu vbicunque fueris, esto semper sospes, ac Vale. Vale PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, Vale. Tolone Eid. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

Spes est, quantum nobis è longinquo licet quadamtenus coniicere, te his ipsis diebus aut iam peruenisse, aut mox peruenturum Parisios. Haud multùm hæremus quin, vt res se habent, appulsus illûc tuus sit auspicatissimus; quin omnia, vt exoptas succedant; quin animo sis redeundi ad nos; quin te, Deo bene propitio, prosperè redeuntem breui excipiamus. Hæc bonorum omnium sunt vota; vtinam Deus illa fortunet. Literas habeo à meo Luillerio Monœco scriptas à diebus quinque; erat tunc illeic in procinctu, vt Triremis facta occasione, Genuam sese reciperet, vnde & coniector Romam concessurum. Spero ipse solidum adhuc in hac Ciuitate mensem degere; eáque potissimùm de causa, vt subodorer interea quid sperare liceat de tuo reditu, quo quid discedenti agendum de sarcinulis sit, prouideam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, bene semper Vale. Tolone, X. Kalend. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

Tardè quidem, sed bene est tamen, quòd ad me tandem tuæ literæ Lugduno datæ peruenerunt. Beasti me nempe, quòd & te, totámque Familiam valere intellexi; & factus certior abs te sum, habere se iam prosperè Cognatorum Principum res; tametsi idipsum ex aliorum præuertentibus literis iam nôram. Ecquam-verò, putas lætitiam animo meo peperit, quòd te iam quasi respirantem, sperantémque meliora persensi? Sic Phœbus tandem post nubila; sic Deus tranquillum post tempestatem facit. Hæc est mutatio dextræ Excelsi, digitúsque Dei est heic. Vtinam, vt cœpit, sic opus perficiat. Coniicimus te esse iam Parisiis; speramúsque breui, vt illûc appuleris, accipere. Plura scribere, si velim non possum, Tabellarius enim qui ad nos Tarascone venit, vrget reditum. Vbicumque fueris, bene tibi sit, ac sit Dominus Deus semper tecum. Vale, PRINCIPVM OPTIME; ô meum dulce Decus, Vale. Tolone, IV. Kalend. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

Scripsi ad te quidem solùm nudius-tertiùs; verùm tenere me non possum, quin occasione publici Cursoris hasce ad te literas dem; vt gratuler tibi, quam summam lætitiam attulisse is debet, qui carissimorum tibi Capitum libertatem renuntiauit primus. Nempe, tametsi tanta ea fuit, quæ tibi ex Briennæ literis accessit, quantam mihi significare Lugduno scribens dignatus es; quia nondum tamen Regia voluntas exsequutioni demandata pro tuis votis fuerat, subesse adhuc poterat, quamobrem Danaos timeres; at iam, cùm non modò donatos liberate Principes, sed etiam in Vrbem appulsos, & ingenti acclamatione, applausúque exceptos didicerimus; facilè sanè coniectu est, quàm fuerit immensum, quo fueris perfusus, vbi ista primùm

primùm acceperis gaudium. Gratulor verò etiam quam ſecuritatem tibi factam ſentio; tum ob hanc ipſam libertatem, tum ob eum depulſum, cui tam Græca fides (quippe & Dores Græci ſunt) quemque veritus, tam lentè incedebas. Idem interim tibi contigit, quod Pro-Auo tuo Magno Mon-morantio; adeò plærumque è re eſt, quod dicitur σπεῦδε βραδέως. An verò gratulabor quoque quam incredibilem lætitiam Ciuitas hæc teſtata eſt, ob renunciatam, quam tantis votis, & vel tui amore, expetierat libertatem? Nequicquam ſanè non eſt, quòd illam exſtitiſſe dico incredibilem; quippe ne ego quidem fidem adhibere, niſi domo in vicos plateaſque egreſſus, potuiſſem. Videre enim erat, omneis cuiuſque conditionis, ſexus, ætatiſque homines, ſpontanea quadam exſultatione tripudianteis, cantanteis, identidémque inclamanteis, *Viuat Rex*, *Viuant Principes*. Scaturiebant vndique vini fontes, circunferebantúrque Cyathi, ac lagenæ, quæ paſſim epoto vino, effringerentur. Nemo fuit, qui vittis cæruleis ſe exornatum noluerit; ſupputatúmque eſt, fuiſſe ex illis vltra millia vlnarum triginta coëmpta. Ditiores nimirùm ſibi ipſi quæſierunt; Conſules autem publicitùs diſtribuerunt in pauperiores. Turma Equitum erat ex ſelectiore iuuentute, quæ enſibus ſtrictis, elatiſque per Vrbem incedens, ingeminandis acclamationibus occaſionem faceret non paruam; neque deerant Pedites, qui certatim cum tuæ legionis militibus idem præſtarent. Quódque admiratus potiſſimùm ſum, fuere fœminarum aliquot cohortes, quæ haſtis, moſquetiſque inſtructæ, præripere militiæ laudem ipſis militibus viderentur. Debetur verò id quoque gratiæ Roberto, & Mauritio Palatinis Principibus, quòd ſe tota die Ciuibus commiſcuerint, & ad omnia tripudia, maximéque illa, quæ in Publica Ciuitatis Domo, Conſules inſtituere, ſaltârint. Nihil de confluxu in Eccleſiam dico, vbi in gratiarum actionem celebre, quod vocant *Te Deum* decantatum eſt; nihil de ignibus tota Vrbe accenſis (quos geminos etiam illi accenderunt, quorum domibus patent gemini, ſeu in duos vicos exitus) Commemoro ſolùm nihil poſſe addi ad reboatum, quo non modò tota circum-Ciuitas, multiplicatis machinis, ſed & totus præſertim Portus repetitò intonuit; cùm omnium & Triremium, & vt maiorum Nauium, ſic nauigiorum quoque minorum, quæcunque illis fuere (ſcis autem quàm multa) bellica tormenta bombum excitârunt, idque vbi primùm ingenti pyra ad Publicam Domum accenſa cohortes tam Ciuium quàm militum omnes moſquetis ſuis concrepitârunt. Ipſe certè, cùm accepiſſem quo apparatu res inſtrueretur, eſſe ſpectator, auditórque ex tuo ipſius Muſæo volui; ac dici non poteſt, vt me καὶ θέαμα, καὶ ἀκρόαμα delectârit. Iſta pluribus ex aliis cognoſces; interim verò, quia ex me quoque rem non iniucundè accepturus es, cenſui eam paucis ſignificandam; vt votum ſimul innuerem, quo intereſſe ſimili ob tuum aduentum ſpectaculo exopto. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone prid. Kal. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

SCribebam nuper, quantâ lætitiâ tota hæc Ciuitas exſultaſſet, quo primùm die acceperat factam Principibus libertatem. Lætitiam dicebam incredibilem; quid putas verò dicendum iam, vbi intelliges fuiſſe illam ſolùm inſequentis quaſi proludium? Scilicet deinceps tota hebdomade (ſolâ VI. feriâ exceptâ) nihilo inferior exſultatio fuit; quin-etiam, ignibus ſecluſis, celebrior longè exſtitit. Quippe non inceſſus militaris modò; non modò choreæ, ac tripudia; non cætera modò fuere continuata; ſed acceſſere etiam largitiones oppidò inſignes, ac exhibita publicè conuiuia; idque tam in Aula Domus Ciuicæ, quàm in plateis, viciſque mediis, inque ipſo quoque Sphuriſphærio, quod eſſe extra pomærium noſti. Quanquam nihil neceſſe eſt, vt ſpeciatim quidquam deſignem; cùm ſis perſpecturus ſigillatim omnia ex ea narratione, cuius typis mandatæ exemplum haud-dubiè accipies. Agnoſces ex ea fuiſſe abs me nuper prætermiſſa quamplurima, & vittas cùm dixi cæruleas, addi debuiſſe iſabellinas, & flauas; nempe ad inſigne famulitij tui, cenſuere Conſules addendum tum attinens ad Principes, tum proprium ſuæ Ciuitatis. Literæ Caldemontio pridie tui diſceſſus datæ, ademerant iam nobis ſpem accipiendi abs te occaſione hac literas Pariſiis. Vtinam verò proxima liceat nobis accipere te fœliciter illûc appuliſſe. Bene-intereà OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus Vale. Tolone, Non. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

MEarum aliquot ſuperiorum literarum prolixitatem harum breuitas compenſabit. Quin-etiam aliis diſtractus curis, nullas impræſentiarum darem, niſi & non poſſem non teſtari lætitiam, quam ob tuum fœlicem in Vrbem appulſum, animo concepi; ac non tenerer congratulari, quem te tota Aula maximum tuliſſe applauſum renuntiatum eſt. Vnum eſt, quod præterea facere miſſum non valeam, incidiſſe me nempe nudius-tertiùs in addictiſſimum tibi Equitem Villagium, ac non potuiſſe de ſuo fato conquerenti non condolere, maximéque vbi vnâ operâ & factam ipſi iniuriam, & fractam tibi fidem perſpexi. Id ſcilicet commemoro, vt innuam videri è re tua eſſe, dare operam, donec iſtheic degis, vt res in integrum reſtituatur. Quot verò, & quantis nominibus è tua re ſit, ipſe meliùs noſti. Feſti dies heic nondum ſunt completi. Quid putas, vbi ob exoptatum reditum tuum inſtaurabuntur? Bene intereà, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, III. Eidib. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

EX iis quidem, quæ ad me Neuræus perscripsit, intelleximus fuisse literas abs te datas; sed nullas tamen neque Belmontius, neque ego accepimus. Præclarè sese interim res habet, quod præclarè vales. Constitueram sub hoc solùm tempus ex hac Vrbe discedere, vt si qua possem subodorarer, quid sperandum foret de tuo reditu, quo, pro vt deberet maturè, tardató-ve contingere, meam supellectilulam relinquerem, aut absportarem. Cùm nihil adhuc subsit, vnde aliquid non penitùs vanè coniiciam (qui rumor est enim etiam literis hominum nostrorum, qui istheic sunt creber, esse pro votis dumtaxat potest) ideò cogito moram adhuc ad proxima vsque Festa trahere, quando ipsismet Festis is Cursor aduenturus est, qui possit præcisè responsum ad hasce literas perferre. Non sanè quòd velim, vt ipse tot inter negotia perscribas ad me; sed quòd exoratum te cupiam, vt dicas Neuræo fidissimo in aurem, quonam proximè tempore esse te reipsa rediturum putes. Nimirùm, si nôrim id breui futurum, vix pauca aliqua emouebo; sin fortè non ante Æstatem, & quovsque Rex euaserit Maior, discessurus sis, tum ita comparabo me, vt post mensem domi transactum, quo mea componam negotiola, possim te Parisios ante Ioannalia conuenire, ac veteres illos tam bonos, fidósque Amicos inuisere. Bene intereà, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, ipso die Verni Æquinoctij. M. DC. LI.

EIDEM.

ID tibi euenit, OPTIME, PRINCEPS, quod plærisque hominum nostrorum, qui vbi appulere primùm ex Prouincia Parisios, solent iactura aliqua valetudinis pertentari. Gratiæ tamen Deo Optimo habendæ, quòd tua hæc inualetudo principes parteis non attingit, & ex earum genere est, quæ periodo breui terminatur. Vtinam proxima occasione conualuisse te integrè, accipere liceat. Nullus hærebam, quin illa effusa huiusce Vrbis exsultatione afficereris magnoperè, quando illa te, tuámque lætitiam, ob liberatos Principes, occasionem non postremam habuit. Delectat, quod scribis te ad Consules primo quoque die literas daturum; id sanè & illi merentur, &, quantum perspicio, è re tua est. Sic enim per vices illorum, vt spes ita constantia est sustentanda. Quod de Aula scribis, videre mihi videor; vouendum verò interim est, vt Deus omnia optimè vertat. Id audire præsertim iuuat, quod affulgere spem aliquam futuræ pacis interseris; eò nempe ardentissima bonorum omnium vota concurrunt. Faxit Deus ter-Maximus, vt breui tanto bono beemur. Tu verò, OPTIME PRINCIPVM, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, VI. Kalend. April. M. DC. LI.

EIDEM.

DOleo tibi aliquid adhuc superesse incommodi; sed bene est tamen, quòd vehementia illa ita remissa hactenus sit, vt defluxio breui euanida speretur. Nôram aliunde, quod de Nobilium conuentibus significas; vtinam bene omnia cedant. Nullum videtur quidem tutius, efficaciusque remedium, quo laboranti Galliæ succurratur, quàm efflagitata illa à Cleri, Nobiliùmque Ordinibus generalia Comitia; sed nescio tamen, illa-ne sint in voto potiùs, quàm spe habenda. Id nimirum, seu Aula timeat, ne quæsita ex quo celebrari Comitia desierunt, Authoritas quicquam minuatur; seu Curia impatienter ferat, excidere ab ea, quam Comitia sibi detractam ipsi accessisse conquererentur. Fieri certè exinde potest, vt stante ab Aulæ partibus Curia, ista Ordinum conuocatio aut denegetur, aut eludatur; vtcunque aliunde verendum videatur maximoperè, ne si forrassis Nobiles videri degeneres nolint, magna aliqua rerum perturbatio sequatur. Auertat Deus omnia mala; ac te cumprimis incolumem seruet. Sperandum faciunt literæ omnes, fore, vt breui ad nos aduentes; ipse præstolor quid proxima occasione sis significaturus. Bene intereà, OPTIME PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Tolone, III. Non. April. M. DC. LI.

Viro Eruditissimo, CLAVDIO BARTHOLOMÆO MORISOTO,

PETRVS GASSENDVS S.

ACcipio ecce nunc dumtaxat quas ad me dare literas ad diem superioris Decembris XXIV. voluisti. Quo id fato contigerit, (quando præclarus Barberius adeò solet in transmittendo esse diligens) nescio; sed est profectò, cur summè doleam, tum istas tam serò aduentasse, tum illas quas antecedenter conscriptas innuis, intercidisse. Subest nimirum, cur aut me non fat magni duxisse illum, quo beasti me, honorem causeris; aut reputes fuisse me nimiùm in rescribendo negligentem. Enim-verò, Eximie Vir, & habeo sanè maximi tibi in amicum cooptari, qui eruditionem, virtutémque tuam suspicio maximoperè, & sanctè affirmo me vno tenore pellegisse tuas literas, ac hisce exarandis manum adhibuisse. Significauit Barberius se accepisse simul abs te quod ad me transderet exemplum nobilis illius tui Supplementi; pro illo itaque gratias ago, addóque me opus tanti facere, vt dignum ducam, quod Ouidius rediuiuus pro suo agnoscat. Profectò enim Argumentum tanta imitatione à te continuatur, & ad metam perducitur, vt seu inuentionis solertia, seu rerum delectus, seu styli facilitas, seu quidvis demùm aliud spectetur, nemo non illud pro Ouidiano habiturus facilè fuisset, si aliquis ipsum tanquam è Bibliotheca vetere erutum venditasset.

Gaude

Gaude proinde nobili fœtu, digniore ſanè qui deinceps cum Ouidianis Faſtis excudatur, quàm ſupplementum illud Maffei cùm Virgiliana Æneide. Ecquid enim habet iſtud comparandum cum immenſo illo labore, qui tibi exanthlandus fuit, vt illam rerum varietatem, quæ in tempora, temporúmque cauſas, inque ortus Siderum, & occaſus digereretur, corrogares? Plura aliàs maiore otio, iam enim iſta ſolùm attingo, ne abs me diutiùs deſideres quam abs me gratiam iure exſpectas. Vale, Vir Præclariſſime, & me, vt cœpiſti, ſic amare perge. Scribebam Tolone Diniam diſceſſurus, III. Non April. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Gratias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd ipſemet rogatui meo facere ſatis volueris. Nihil ergo ante id, quod præſtituis, tempus de meo ex Prouincia diſceſſu conſtituam; cogito ſolùm proximis diebus lareis eo fine reuiſere, vt negotiolis compoſitis, valeam tibi deinceps hærere conſtantiùs. Ne interim verò quidpiam detrimenti ex mei abſentia tuum Muſæum capiat, ecce iam Belmontio ſic clauem commiſi, vt ipſi priùs adnumerârim, adprobarímque contenta omnia, confecto Indice per meum Antonium Potetiam, cui ipſe Belmontius manu ſua ſubſcripſit. Curaui autem duo fieri eiuſce Indicis exempla, quorum vnum iam tradidi Belmontio, alterum ad te cum his literis tranſdo vt nôris quid id rei ſit, ac, ſi vacet aut lubeat, poſſis iſthinc tuum Muſæum breui momento perluſtrare. Ille eſt nempe pro pluteorum, loculamentorúmque ordine confectus, ac licebit præſertim libros quo quemque loco memineris fuiſſe relictum internoſſe. Dico autem præſertim libros; nam quia cætera fuere confuſanea; illa ita digeſta ſunt, vt cùm meminiſſe vbi ſingula fuerint relicta potis non ſis, vbi tamen iam habeantur, deprehendere poſſis. Lætor omnia ſenſim in Aula tranquilliora euadere; ac illud maximè negotium de conuocandis Comitiis, Aurelianenſis prouidentiâ, authoritatéque compoſitum fuiſſe. Delectat etiam magnoperè quam facere pergis induciarum ſpem; ac ſcribens potiſſimùm Heroïnam illuſtriſſimam intercedere, quæ ſit vt virili prudentia, ſic fide apud parteis oppoſitas ſumma. Permouebit fortè Hiſpanum, vt manus non inuitus det, quòd res Neapoli iterùm turbantur, quódque in Cataloniam ij Duces aduenturi ſunt, ſub quibus nihil à deſtinatis eò viribus ſit timendum. Fortunet Deus omnia, ac præſertim præſtet, ne ſuo tempore occaſio vlla incidat, ob quam id quod Nobilium Ordo timendum iam fecit, malum recrudeſcat. Tu intereà, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone IV. Eid. April. M. DC. LI.

Quos in tranſmiſſo Indice libros habebis; præter deſcriptos in Aquenſi Catalogo, qui intra Muſæum relictus eſt, cuiuſque ipſe Exemplum habes, ipſi ſunt qui fuere reperti in Miſcellanea illa congerie, ac inde eruti, appoſitique loco vacuo, ad pluteum imminentem oſtio, quo ex Muſæo Cubiculum inis. Fuere porrò omnes adiecti memorato Catalogo, confecto Aquis-Sextiis, etiam vnus qui inſcribitur Magnani Perſpectiua Horaria, *quemque tua cum veniâ mecum deferam, vt ipſum per otium percurram. Vale iterum.*

EIDEM.

Digreſſus Tolone Dracænam, illícque moratus dies aliquot, acceſſi domum denique, ac reſalutaui lareis nudius-quartùs. Cogitauit ſtatim Tornator Pariſios, ſcilicet ob litem, quæ ipſi intentata in magno Regis Conſilio eſt; neque ſine aliquo meo ad te Epiſtolio diſcedere voluit. Itaque paucos hoſce verſus non alio fine per ipſum do, quàm ne penitùs vacuis, quod aiunt, manibus accedat; nam commendatum alioqnin illum facere nihil opus eſt, cùm ipſum iam ſatis & nôris, & ames; & quo apud me loco ſit, non incompertum habeas. Accipies, ipſo referente, quàm Deo propitio valeam proſperè, & quàm acceptus fuerit Conciuibus meus aduentus. Id videlicet, quia memores ſunt beneficiorum, quæ abs te, me intercedente, obtinuerunt; quæque tantò magis iam exaggerant, quantò à tuo diſceſſu, milite non carent. Exſpectabo heic donec innoteſcat, quod eſt inſinuatum de tuo reditu. Intereà verò, quam-optimè ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, X. Kalend. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

Diſcedenti ante paucos dies Tornatori Pariſios literas ad te perferendas dedi. Haſce Aquas-Sextias, oblata occaſione, ſub eo inuolucro ad te deſtino, quo Lugduni exempto Pariſios tranſdantur. Cùm binas, ex quo hûc acceſſi, ex Neuræo habuerim, par eſt reputare tutam eſſe viam, qua ille perſcribit ad me; hócque inſinuo, vt, ſi me fortè beare Epiſtolio velis, quod reddi maturè interſit, id ipſi Neuræo concredas. Quod nihil certè abs te accipiam, cauſam ſuſpicor, quòd literas dare ad Belmontium Tolonem pergas, ac per-raræ ſint occaſiones, quibus heinc illuc, illeinc-ve hûc dare literas reciprocè liceat. Nihil porrò aliud iſtæ tibi, quàm valere me renuntiabunt, ac præſtolari ſemper tuum fœlicem ad nos reditum. Varia ſunt, quæ paſſim de illo iactantur; ipſe verò partium ſtudiis omnia tribuo; &, quod ſupereſt, Prouidentiæ Diuinæ euentum committo. Hoc verò interim ſum certus, nihil poſſe te capere conſilij, quod præter decorum euadat, ac non generoſum animum teſtetur. Quidquid illud futurum ſit, bene ſemper, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, IV. Kalend. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

NVllas ad te, OPTIME PRINCEPS, ante octiduum literas dedi, quòd partim aëris commutatio, partim officiorum varia exhibitio, dederit causam febriculæ, quæ me decumbentem per aliquot dies detinuit. Ac non sum iam quidem ea planè immunis; sed ea tamen est relaxatio, per quam possim ac debeam paucos hos versus conscribere, tum vt, quî valeam significem, tum vt me habuisse ex postremis meis, geminas abs te literas renunciem. Spero ipsis, Deo propitio, vbi meliùs habuero paulò vberiùs respondere; non possum intereà continere me, quin testatam faciam conceptam lætitiam ob tuum reditum, quem occipis iam facere certiorem. Fortunet illum Deus; faxitque, vt vel quo fecisti tempore sperandum, vel non longa certè interceptâ morâ contingat. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum, Dabam Diniæ, IV. Eid. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

VAleo nunc quoque, OPTIME PRINCEPS, aliquanto, quàm nuper meliùs. Id vel ex eo intelliges, quòd cogitem hoc ipso manè non modò, Deo bene propitio, solemni Sacro interesse; sed ipse etiam facere. Hoc vnum est, ferè quod scribere vacat; sed ferè etiam vnum, sat coniicio, est, quod ex me, & abs me exspectas. Aliud proinde nihil subiicio, quàm quæ vota pro tua salute, próque fœlici tuo reditu, vt continenter, sic ardenter fundo. Vale itaque, ô DECVS PRINCIPVM, Veni, ô dulce Decus meum. Diniæ, ipso die Ascensionis Dominicæ, XV. Kalend. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

BInas iterùm abs te literas, intercedente Belmontio, accepi. Vitam mihi das, cùm quid subsit spei, minimè alioquin credulus, insinuas. Et quantum quidem coniicio, non adeò maturo eris reditu, ac plærisque facta spes est; sed futurum quoque illum adeò serum, ac plærique sibi fingunt, non prospicio. Quocunque tempore is contingat, prosperum tibi apprecor; quanquam quî possit contingere, & prospero euentu non esse? In nostris hisce regionibus omnia milite perstrepunt, eáque deprædatio oppidatim fit, vt qui simili occasione causabantur tuum regimen, incidisse iam potiùs se ferreum in sæculum fateantur. Id dolendum quidem; sed interim tamen operæ-quasi pretium fuit, & te abesse, & geri ista, vt, quò omnia pertineant, constet. Modij Toparcha nondum ad me sui Cimeliarchij Elenchum transmisit. Ipsum quamprimùm accepero, ad te confestim destinabo. Quod mihi, vt Lugdunum me recipiam suades; faciam, Deo bene propitio vbi & vacillans adhuc valetudo erit confirmata; & negotiola aliqua domestica peregero. Ecquid porrò dicam, ô PRINCIPVM DECVS, de nesciente modum amore, quo posterioribus literis me immerentem sic euehis, vt quadantenus etiam me Principibus inseras viris, quibus placuisse non vltima laus sit. Nimirum & mihi idcircò Poëtæ dictum accommodas; & suspicionem assentationis excusatione amoliris; & Natalium etiam splendorem ipsi virtuti subiicis, imitatus, putà Pompeium, cùm ex Oriente rediens, & Posidonium Rhodi inuisens, *fasceis lictorios ianua submisit is, cui se Oriens, Occidensque submiserat.* Profectò, nisi gratias agam, non quantas debeo, sed quantas possum, habebor meritò ingratus; cùm mihi obtingere abs te effusior amoris testatio non possit. Sin agam, videbor annuere, ac in me agnoscere doteis, quæ potiùs quasi næui sunt, ex quibus tuus in me amor quasi lumina (quod dicere solent de Parentibus) quædam faciat. Itaque gratias quidem agam pro immenso illo affectu, quo in me ornando exarsisti; sed patieris interim ipse, vt quod non sum, respuens, mecum habitem, & quàm curta mihi sit supellex, nôrim. Plura dicere pudor vetat, ne pergens me deprimere, vel facere affectatè videar, vel causari non satis te, quid rei ageres, attendisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME; ô dulce meum Decus, Vale. Diniæ, VIII. Kal. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

REscripsi ad te nudius-tertiùs post acceptas binas abs te literas. Accepi die hesterna alias, quas Belmontius vnà cum datis ad Episcopum meum transdidit. Rescribente illo, schedulam hanc addo, tum vt tester ipsum vltrò subscripsisse cyclicis illis literis; ac dignum esse, cui circa negotium Euocationum faueas; tum vt, agere gratias pergam, ob studium adeò sedulum, quo dignaris facere me de rerum tuarum statu certiorem. Quantâ lætitiâ exceperim, quod postremum significasti de Oratoribus inauditis, de Euocationibus concessis, de celebrandis Comitiis, de mox decernendo reditus tui tempore, de eiusmodi cæteris, ipse, qui me nosti coniicere potes. Cætera inter, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, VI. Kal. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

SChediolum ecce ad te transdendum, quo momento, qui ad veredarium illud deferat, transcurrit, accipio. Recipit in se eius Author rem, si abs te probetur, ita facilem, ita apertam reddere, vt nihil sis desideraturus. Nullas heic literas à Cursore, qui die Maij XIX. Parisiis discessit, habemus; & quas insequens attulit, habere nondum possumus. Speramus autem semper fore, vt omnia tibi bene vertant. Imprimis verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, Non. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

ACcepi, aut accipio potiùs, quas binas abs te literas exspectare me insinuabam nuper. Accipio, inquam; quoniam, qui mihi occasione

occaſione tranſitus ſui per hanc vrbem eas reddidit, abs me non diſcedit, ſed inſtat, vt è veſtigio, ſi quid velim reſcribam. Paucis itaque, OPTIME PRINCEPS, gratioſè quidem conquereris; ſed iuſtè etiam conquereris de mea in reſcribendo ſegnitie, ſi vllam omninò ſcribendi ad te occaſionem facerem prætermiſſam. Coniector verò, quo die ſtato literas à me habuiſti nullas, illum fuiſſe, in quem vllas dare præ inualetudine non potuerim. Quod ſupereſt enim, nunquam intermiſi, & ſcribere & literas inuolucro obtegere, deſtinato ad *Dulyæum*, Lugduni Curſorum Præfectum. Et certè, cùm querela tua literis prioribus contineatur, poſteriores innuunt acceptas, quæ fuere occaſione proxima perſcriptæ, quando pro tuo illo erga me amore dignaris ob recuperatam valetudinem gratulari. Immenſas porrò ago gratias, pro incomparabili bonitate, qua me vtriſque literis de rerum tuarum progreſſu facere participem pergis. Exſpecto autem per-auidè, quod te die proximo perſcripturum recipis; id enim ſpectat, quantum coniicio, vt ad deſcribendum extremam negotiorum coronidem, ita ad diem diſceſſus tui ratum, fixúmque ſignificandum. Vale intereà, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, ac Præſidium Vale. Diniæ, III. Eid. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

NOndum accepi quas literas poſtrema occaſione feciſti ſperandas: auguror nihilominus ex iis, quæ perſcripta ab aliis ſunt, fore, vt niſi exſpectatæ, proximæ ſaltem literæ certi quidpiam de tempore, quo ſis diſceſſurus renuncient. Quippe, tametſi heic non deſint, qui datis ad ſe literis ceſſiſſe te Prouinciam probent, & liuor tamen, & artes notæ, quibus apud iſtos imponere eſt moris. Quod, vt Lugdunum cogitem, ſæpe ſæpiùs me admones, facere adhuc minimè vacat, cùm & animus ſemper ſit, quidpiam priùs de tempore tui reditus perſpectum habere. Vtcumque euenturum ſit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, poſtrid. Eid. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

REcreauit me mirum in modum pellegere quas literas Groboſio diſcedens, vrbémque repetens, es dare dignatus. Siquidem nondum tantam ſpem, quantam his ipſis literis, aut conceperas ipſe, aut feceras mihi. Portum iam tenere videris, ſpéroque proxima occaſione etiam ſacram ancoram fore demiſſam accipere. Quod de altero Oratorum inaudito, altero confuſo perſcribis, non abſonum eſt iis, quæ iam antè præſumpſeras; idque non poſtremum eſt rei bene ceſſuræ argumentum. Illud iam inaudieram, quod interſeris illos te, quos par erat præ-cæteris tibi fauere, deſtituiſſe. Sed videlicet hæc eſt rerum humanarum conditio, vt ſua quiſque potiùs, quàm aliena curet; agnoſcendúmque eſt nullum eſſe, præter Diuinum, præſidium tutum. Quàm appoſitè interim Poëta,

Sæpe premente Deo, fert Deus alter opem!

Certè quantumvis id tibi ſit infœlicitati vertendum, quòd parum æquos habueris, quos fore æquiſſimos ſperâras; id ſaltem boni es conſequutus, quòd potueris præter noſtrorum opinionem oſtendere, te non vnico ſtare pede; ſed ſupereſſe, vno labante, quo te præclarè fulcias. Quid-ni proinde tuæ famæ interfuiſſe exiſtimes, vt res hac via procederet, ac reputes eſſe nihil ſatius, quàm ſe totum Summi Parentis prouidentiæ committere, vt cui ſit homo carior, quàm ſibi, quique nôrit occultis quidem, ſed certis tamen tramitibus omnia deducere ad ſuos fineis. Id vt tu facis, OPTIME PRINCEPS, ſic perge ſemper facere וְכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה תַּצְלִיחַ Bene verò, ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ x. Kal. Iul. M. DC. LI.

Præclariſſimo Viro D. IOANNI ALCIDIO MVNERIO, *Philoſopho, & Medico Lotharingo, Ciuique Genuenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVòd te paucis hiſce verſibus conueniam, facit tua illa in me propenſio, cuius meus Luillerius Amicorum optimus me ſæpe ſæpiùs certiorem fecit, & ob quam tibi tum refero quam gratiam poſſum maximam, tum offero reciprocum, plenúmque candoris affectum. Cæterùm quia longum eſt tempus, ex quo nihil habeo neque audio de Viro amiciſſimo; & res, vt nôſti, *ſollicitì plena timoris amor eſt*; ideò exoratum te velim, vt quid eſſe id cauſæ poſſit, ſignificare haud graue ducas. Vtinam ſit in cauſa potiùs, quod commutandi aëris gratiâ, veſtra ex Vrbe diſceſſerit, quàm quod deterius (auertat Deus tale omen) habuerit. Habebis me certè deinceps vt tibi admodùm deuinctum, ita comparatum ad omne obſequium. Vale, Diniæ x. Kalendas Iulij, M. DC. LI.

Deſtinare ſchedam poteris Lugdunum ſuperſcriptione huiuſmodi, A Monſieur, Monſieur Barbier Imprimeur ordinaire du Roy, à Lyon.

Per-erudito, & Amico Viro IOANNI MICHAELI VGEVINIO *Pin. Sclauono,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me Romà literas pridie Nonas Maij dediſti, vbi perlatæ Pariſios incidere in manus nobilis Campinij, tranſmiſſæ ſubinde ad me in Prouinciam hanc, Diniámque meam fuere. Nempe diſcedente Pariſios illuſtriſſimo Principe, Duce Engoliſmenſi, ipſe reſtiti, neque me in eius comitatum dedi. Quare & ad illum remitto, quas non modò ad ipſum adhibuiſti literas, verùm etiam, quas ad Neuræum, vt qui in eius verſetur Aula.

 Deſtino

Destino verò operâ eadem Parisios hocce Epistolium, si fortè tuus ille *Vaisius*, quî fuerit ad te dirigendum, nôrit. Destino, inquam, vt gratias agam pro singulari illo affectu, quo me constanter prosequeris, ac lætitiam tester, qua recreasti me, dum & vbi-nam gentium fores, & quid-nam rerum ageres, literis tuis significasti. Quippe nihil protsùs de te à quinque annis audieram; tametsi non rarò de te, tuáque insigni eruditione, amabilissimáque indole cum Principe eximiè bono, ac impensè tui amante; cúmque Neuræo carissimo, sermones instituerim; ac tibi omnia fausta fuerim apprecatus. Delectat proinde accipere te & versari in Ciuitate, quæ vt Caput est Mundi, sic bonarum Artium fautoribus præcellens est, & studiis illis incumbere, quæ animum verè ingenuum, veritatísque amantem decent. Nimis me deuinciunt tum eximius Slusius, qui me immerentem eo loco habet, vt sua salute non dedignetur; tum Kircherus, optimus ille, qui me sibi excidere ex memoria non patitur. Quæso vtrique, meo nomine, salutem quam-plurimam refer. Quod meas illas nugas commendas, tuo erga me amori sic tribuo, vt sorti etiam fœlici vertam, quòd potuerint eximio Viro non omni ex parte improbati. Fortunet Deus tua omnia vota, VGEVINI Carissime. Tu verò amare me perge, ac Vale. Dabam Diniæ III. Kal. Iul. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NOn demiror, OPTIME PRINCEPS, quas iactari minas perscribis; sed suspicio summam constantiam, quâ ipse illas floccifacis. Scilicet illi pro genio agunt; at rara Auis in Terris est, quæ sese volatu hoc tuo attollat. Memini ipse occasiones, quibus meritus fueris timeri, nihil metuens. Ecquid proinde hæream, quin impauidè armatus reuisas, quos intrepidè inermis vidisti? Quanquam putas-ne Thrasones illi tam metuendi sunt, quàm videri volunt? Leones erga lepores; lepores sunt erga Leones. Quare & vix est, vt mihi persuadeam intentare hæc illos, vt tibi quem satis nôrunt, metum incutiant; sed vtiis, quos habes caros; quósque incubituros eò putant, vt te quoquo pretio tuo ab instituto diuertant. Id admodùm iuuat, quòd tam generosè accelerari exinde potiùs, quàm retardari tuum discessum scribis; quódque speras te intra hebdomadem impositurum denique extremam negotiis manum. Quid tantoperè ea remoraretur coniiciebam quidem; at nesciebam planè; & cùm aliquoties conquestus cum Neuræo fuissem, quòd nihil hac de re singulare perscriberet; excusauit demùm, quòd nihil pernosset, neque enim se eò admitti, vt ampliùs quidquam cognoscere, quàm qui-vis ex Aula inferiore posset. Ac stupeo id sanè, sed non vrgeo tamen, quoniam & de tuo erga illum amore, & de illius erga te fide dubitare piaculum est. Vtinam verò accipere hebdomade proxima possim, quod ea mihi sperandum facis. Quòd si fortè aliquas adhuc remoras sentias iniici; vnum est, quod te rescire intersit, cuiúsque ideò te admonere, quando casu id nosse mihi contigit, debeam. Accepi nimirùm duos treis-ve esse ex præcipua nobilitate, qui ante dies paucos Parisiis in Prouinciam redierint, eo fine, vt Primariis illis, qui tui obseruantes sunt, clàm suadeant fore, vt haud-dubiè Pro-Regem Contyæum habeant, ac sua interesse, vt illius demerendi gratiâ hæc, & illa agant. Quid facto opus tibi sit, consilium dare meum non est; fortè, nisi aliud, saltem non noceret ad præcipuos quosdam dare literas, quibus & ipsi tenerentur, & cæteros tua in fide seruarent. Vtcumque sit, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, III. Kal. Iul. M. DC. LI.

EIDEM.

NEque iam miror, OPTIME PRINCEPS, aliquid semper, quod tua negotia remoretur, interuenire. Mirarer potiùs, si in hac tanta, quam innuis Aulæ agitatione, nihil noui suboriretur. Agnouit Heraclitus in rerum natura ὁδὸν ἄνω, κάτω, iuxta quam Mundum constare dixit; quantò ea magis agnoscenda in rebus humanis, ac nostris præsertim, eo solo constantibus, quòd nunquam non sursum deorsum ferantur. Vtinam modò, ne id eueniat, quod, vt illius opinio fuit, Mundum denique ἐκπυρώσῃ, sic res demùm nostræ in incendium abeant. Nam bene quidem est ominandum, sperandúmque de superata Regis Maximi pupillari ætate: sed Diuinum Numen interim orandum, ne ea difficultatum seges intra hoc bimestre, quod superest tempus, succrescat, vt illam deinceps euellere nimisquàm operosum sit,

Fallar, & hoc omen tenueis vanescat in auras,

præstétque Deus glorioso Regi, vt sumptis in manus Imperij habenis, efficiantur illi praua in directa, & aspera in vias planas. Hoc sat scio, tuum est votum, qui & Regem, & Regnum amas vnicè; id ille fortunet, per quem Reges regnant, & in cuius manibus sortes nostræ sunt. Tu verò, ô dulce meum Decus fœliciter omnia exsequere, ac Vale. Diniæ, III. Non. Quintil. M. DC. LI.

EIDEM.

DAuus sum quidem, non OEdipus; sed videor tamen posse malè interpretari quod recipis Ænygma, coram soluturum. Ipse quoque præsens coniecturam dicam; non possum verò interea non commendare constantiam, qua Maiestati Sacræ addictus, eosdem cum illa probas, improbas Amicos, inimicos ducis. Dici non potest, quàm delectârit, quòd tam præclaram fecisti spem fœlicis exitus rerum tuarum. Nondum habere literas licet, quibus te proxima occasione rem perscripturum recepisti. An interim tamen eam fuisse

per

per-actam argumento eſt, quod San-Markius celerrima celeritate aduenerit, & ab ipſo eius aduentu cogitari arma ſit rumor. O nos fœlices, quòd tu tam bonus, vt etiam præoccupes te nullius vnquam rei magis, quàm iniuriarum immemorem fore. Digna ſanè hæc manſuetudo, illa animi magnitudine, qua vt aduerſis non frangeris, ita proſperis rebus non effereris. Vtinam illam homines noſtri ita denique perſuadeantur, vt animos omnium tibi reconcilies, & quæ pro ſalute Prouinciæ concepiſti, vota ſuccedant, ac Patriæ Parens ab omnibus agnoſcaris, & conclameris. Vale, OPTIME PRINCIPVM, ô dulce Decus meum, Vale. Diniæ Eid. Iul. M. DC. LI.

EIDEM.

QVod ille Principum ſeceſſus aliquam adhuc remoram negotiis tuis iniecerit, pro conditione eſt rerum humanarum. Spes eſt tamen fore, vt breui accipiamus fuiſſe rem mox compoſitam; ac nihil obſtitiſſe, quominùs tua negotia perficerentur. Reſcieramus iam, vt ex literis à me poſtremùm datis perſpicies, aduentaſſe San-Markium neque nos planè latuerat, quod minatum eum fuiſſe ſcribis, priuſquàm diſcederet, bellum. Ac fortè quidem per eum non ſtetit, quin rerum nouarum quidpiam moliretur; verùm omnia hactenus ſe pacificè habere inaudimus; & Parlamenti quidem prouidentiâ, factionibus naſcentibus Senatus-conſulto repreſſis. Quàm voueo vt hoc non modò augurium, ſed etiam quaſi præludium ſit exoptatæ tranquillitatis! Faxit Deus ter-Maximus. Tu verò intereà, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XIII. Kalendas Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

NVllas ad me nuperus Curſor literas abs te attulit, hoc verò non ſanè conquerendo dico; ſed facio ſolùm, vt inſinuem, potuiſſe tuas literas occaſione quapiam intercidere; ſi quid fortè ad me pro more (quæ tua nimirùm eſſe ſolet bonitas nimia) perſcripſeris. Audio interim non fuiſſe res Aulæ, vt ſperâram, compoſitas: quare & reditus ad nos tui fieri auguror procraſtinationem. Sat ille citò, ſi ſat bene. Vtinam modò ipſi concordia potiuſquàm diſſidium occaſionem faciat. Quàm verendum enim ne iſtæ ſcintillæ in eum incidant fomitem, è quo ſtrues ingens concipiat incendium! Sic flectat Deus animos, vt ſimultate depoſita, omnium vota in commune bonum, hoc eſt tranquillitatem conſpirent. Tu, OPTIME PRINCEPS, vbicumque fueris, cùm nuſquam niſi pro Regis nutu, ac voluntate futurus ſis, Tu, inquam, ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, VI. Kal. Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

LIteras abs te accepi binas, cum poſtremis videlicet, quas intercidiſſe nuper ſuſpicabar. Didici ex vtriſque inchoata quidem, promotáque negotia, quæ tibi iniiciunt remoram; at nondum tamen eò deducta, vt diem deſtinare ad diſceſſum poſſis. Quin-etiam tametſi ſpes eſt, vt poſtquam Curia iuſſerit referri in Acta nouum id Diploma, quo Cardinalem poſtliminio non iri receptum caueatur, Princeps in Aulam redeat, tam breue tamen ſupereſt interſtitium heinc ad Natalem, quo Maximus Rex pupillari ætate euadat ſuperior, vt te vix diſceſſurum rear, quin priùs dies ille fortunatus illuxerit, & Regi gratulatus coram illius manum iam habenas tenentem fueris exoſculatus. Vtcumque facias, faxit Deus, vt proxima ſaltem occaſione accipiam peractam eſſe, quam fieri voues, vocatam magnam Martis cum Ioue in Aulæ cælo coniunctionem; & qui Rex inclytus eſt tibi magnæ Romæ ſpes altera, imperium ſumma vt æquitate, ita fœlicitate regat. Quàm præclarum interim eſt, quod de faciundis Philoſophi experimentis ratiocinaris! quippe experientiam rerum Magiſtram iure confers cum oculo, quo qui deſtituuntur Andabatæ fiunt, & non tam Philoſophiam, quàm Matæotechniam ſectantur. Nam illi quidem ſibi officio præclarè perfuncto videntur, cùm diſputationum, quæſtionum, argutationum ſeriem ſtruxere; at, quod ingenij potiùs figmentis, quàm experimentis inædificent; deprehenduntur nihil aliud, quàm chimæras coacernare, inſomniáque pertexere. Sed hac de re plura, Deo volente, coram. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, poſtrid. Non. Sextil. M. DC. LI.

Tacere non debeo optimum Pontiſium, illum ſcilicet plenum fidei, & probitatis antiquæ virum, qui te ſemper ſummo ardore vt veneratur, ſic ſanè amat, petiiſſe abs me, tibi dici, quam pectore toto profundit, vouétque ſalutem. Nullus planè hæreo, quin illius germanus, qui iam eſt Pariſiis, te frequens inuiſat. Durbeſius certè eiuſdem filius, tibi addictiſſimus ſemper eſt. Ipſe eſt, cuius ope reſciui, quod ſcripſi ante circiter menſem, de quibuſdam nobilibus, qui aduenißent Pariſiis, vt defectionem quampiam molirentur. Vale iterùm.

EIDEM.

QVàm dolendum, OPTIME PRINCEPS, verſari res ſemper in ancipiti, ac nihil præter vota, vnquam ſupereſſe! Niſi inſequente certè occaſione res accipiamus compoſitas, non video quid boni ominari liceat. Videlicet res eò vergunt, vt inita licet deinceps concordia, ea ſuperfutura diffidentia ſit, ob quam diſcordia facilè recrudeſcat. Vertat Deus omen in melius, faxítque, ne quæ ante annos trecentos, ac poſtmodum quoque fata contigere, nos maneant. Quippe, vt ſe res ac genij habent, pronum eſt fieri Helenum, vtinam modò non & Caſſandram. Perſpicis ipſe cominùs omnia; quare & facile eſt tibi eminùs omnia proſpicere. Pauca quidem ſunt, quæ inſinuas; ſed non obſcura interim, quæ vis haberi ſubintellecta. Deus iterùm omnia meliùs; ac te cum-primis ſoſpitem ſeruet. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce

dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, prid. Eid. Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

NIhil fuit necesse, OPTIME PRINCEPS, lituras illas pauculas præ festinatione ductas excusare. Satis enim noui varias, graueisque, quibus teneris occupationes; permirúmque est Virum tuæ sortis, & isto scribendi genere oblectari, & tam pauca, tametsi ferè properantem oblinere; & facilitate tam facili esse, vt tua extemporanea possint aliorum cogitatis grauioribus æquiparari. Suaue admodùm fuit legere, quod perscribere es dignatus, Condæum, præeunte Aureliano Regem, Regináमque demùm salutasse. Quidpiam-ne adhuc nubilum, quasi per transennam conspiciam, asseuerare minimè ausim: si quid tamen tale supersit, faxit Diuinum Numen, vt Sol id exortu primo discutiat. Solem cùm dico, Regem intelligo, qui futurus mox pupillari ætate maior, & authoritatis splendore præfulgens, erit tanquam Sponsus procedens de thalamo suo; & exultabit vt gigas ad currendam viam, à summo Cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ; Quo putas verò dulcore me tua illa verba perfuderunt, *Ætatem pupillarem pedetentim missam facit Rex noster, cuius indolis eximiæ odore referta est Aula & Orbis ipse.* Reuocaui certè illicò in mentem, quod votum pro illius gloria, Actione illa mea inaugurali perorans concepi, ac vultu in Cælum elato, id vt compleretur, voui iterùm. Præclarum, ac te dignum est, quòd illos istorum, qui te oderint gratis, rumusculos floccifacis; neque, dum bella cogitant, non cogitas ipse cogitationes pacis. Sic Deus me amet, vt tu esse alius, aliud-ve agere, sustinueris nunquam. Adueni modò, ac interim, ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XV. Kalendas Septembris, M. DC. LI.

EIDEM.

ALlatæ nondum ad me sunt, quas nuperus Cursor literas aduexit. Quare & si quas bonitas tua ad me dare dignata sit, respondere iis nondum licet. Quòd sese interim offerat occasio dandi Aquas-Sextias literas, ipsam ideò arripio, ne non fortè alia deinceps occurrat. Facio verò, tum vt me semper, Deo bene propitio, valere insinuem; tum, vt significem qua lætitia me Tornator affecerit, quòd mihi in aurem abs te dixit, quod ipse ore tenus expressum voluisti. Id, vt constitutum, vtinam eueniat; ac tempus etiam exspectatum præuertat Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, IX. Kal. Sept. M. DC. LI.

EIDEM.

ACcepi quidem literas à superiore Cursore aduectas; at quas aduexit nuperus accipiendi spes nulla est, si verum sit, quod memorant, fuisse eum vecturâ spoliatum. Quod insinuas de reditu, de tempore interpretor; ac ob id quidem potissimùm, quod refers Reginam palam edixisse. Affecere me iterùm summo dulcore tua illa verba; *Pupillarem intereà exigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, summáque enitet prudentia.* Faxit modò Deus, quod subinde voues, vt pubertatem aggrediatur, transigátque pacificè. Tantulum est, quod scribere iam vacat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Kal. Septembris, M. DC. LI.

EIDEM.

EX literis quidem quas quærebar nuper spoliato Cursore interceptas, redditæ fuere aliquæ; at non mihi tamen, quas abs te exspectabam, qui testatus fueras superioribus, prætermitti nullam à te, quin ad me scriberes, occasionem. Et quidpiam-ne fortè interuenerit, quod obstiterit, ne literas dares, neque scire licet, neque conqueror; sed quæ tamen illarum fata esse potuerint, insinuo; vt si expediat, nosse rem possis. Ad insequenteis quod attinet, ipsas cum cæteris accepi. Et quoniam amicus occurrit, qui Auenionem has perferat, ideò occasionem arripio, vt securiùs ad te transdantur. Iuuat nosse quid istheic rerum à te perscriptarum agatur: quàm iuuaret magis, posse illas minùs turbulentas accipere! vertat Deus omnia in meliorem sortem. De mea versum te profectione, cogitare quidem incipiam, sed vbi tamen ad me vberiùs, quod & recipis, scripseris. De Neuræo quod attigisti, delectauit summoperè; ille enim profectò is est, quem paucis describebam nuper. Vale, OPTIME PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Non. Septembr. hoc est die Natalitio, quo Rex Maximus transit ad Ephebos, M. DC. LI.

EIDEM.

FErunt Cursorem, qui ad te meas deferebat penultimas vltra Auenionem iterùm spoliatum. Quid id rei sit, coniicere est promptum, sed conqueri inutile. Quas postremas literas dedi, eas Auenionem destinaui. An meliore fortuna fuerint, tu ipse prior noueris. Tuas interim Kalendis conscriptas intemeratas habui; ita apud nos non semper ius Gentium, publicáque fides violatur. Est verò, cur hanc quam describis tam continentem rerum vicem, perturbationémque doleamus, quando exitum non reperit; sed aliis, aliísque nectitur ex causis. Faxit, quæso, Diuinum Numen, vt quas proxima occasione accepturus sum literas, referant hanc caliginem tum fuisse penitùs discussam cùm primùm fuerit Rex Maximus tanquam Sol supra Horizontem pupillaritatis exortus; ac Maiestatem (ex eo dictam quòd sit quasi maioris status) tanquam splendorem induens, in suo Themidis solio quasi in Cælo coruscârit. Tu quoque, OPTIME PRINCIPVM, tanquam Sol nobis exorere; futurum est enim, Deo bene propitio, vt quam-primum illuxeris, superstites omneis apud

apud nos tenebras diſcutias. Interim verò, ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ, xvi. Kal. Octobr. M. DC. LI.

Viro Clariſſimo, Eruditiſſimo, Amiciſſimo, IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *in Aquitanico Vectigalium Senatu Regio Conſiliario,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVem eximium librum abs te editum ad me dare, intercedente Monconiſio noſtro dignatus es, diebus proximè elapſis accepi. Significârat præclarus ille, librum ſibi iam traditum, ipſéque Mathematici argumenti eum præſtolabar; at ex titulo ſtatim ipſo eſſe deprehendens Hiſtorici, nihilo ſegniùs ipſum arripui, neque minùs exhauſi totum: adeò vt etiam in mei mentionem inter additamenta factam, & ob quam tuæ bonitati gratiam habeo, inciderim. Nimirùm & Authoris nomen, & controuerſiæ dignitas, & perſpicuitas ordinis, & rationum pondus, & phraſeos elegantia, fuere mihi quaſi Sirenes, à quibus vix quicquam potuerim abduci. Sic proinde habe, me & inter legendum fuiſſe ſummoperè delectatum, & congratulari iam ſummoperè tibi, quòd fœlici adeo ſucceſſu atduum negotium diſcuſſeris. Ita profectò videris mihi & de glorioſa Regis ſtirpe, & de Regno eſſe bene meritus; vt planè inſignem conſequi gratitudinis teſtationem debeas. Ac fortè quidem eam non aliunde, vt ſe habent res, moréſque hominum, conſequeris; ſed conſequeris tamen certè ab eruditis, boníſque Viris, qui ſunt Veritatis, Patriæque amantes, & quibus præſertim innotuerit tui Antagoniſtæ eruditio, ac fama. Perge modò bene mereri de literaria Republica, quando in quocumque argumento te verſari contigerit, natus vnicè ad ipſum videris. Perge & ſemper amare me, qui te & reuerâ ſuſpicio, & mihi amicum ſummo honori duco, Vale. Diniæ, XVII. Kalendas Octobris, M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

TAm copiosè, tam eleganter, tam exquiſitè deſcribis pompam, qua glorioſus Rex à Tutore, Curatoréque effectus liber, proprij imperij habenas ſumpſit, vt interfuiſſe coram videar, nihílque graue ſit à ſpectaculi oſtentatione procul abfuiſſe. Vtinam modò ſolemnes iſti, magnificíque apparatus omina ſint exſultationis, quæ decurſu toto Regni perſeueret; ac vouere liceat non inaniter, quod fauſtum iam ſit, quod fœlix futurum. Non fore porrò irritum votum conijcere licet ex ſumma Sapientia, qua Maximus Princeps ſupra ætatem pollet, & ex iis, quæ iam exhibuit, ſpeciminibus æquitatis. Delectat, quod refers de Cinea; at tibi cùm non modò Reges, ſed ipſum etiam Regem Regum in ſolio iuſtitiæ ſedentem vidiſti, non-ne qua pietate in Deum, quo affectu in Regem es, apprecari illud ſubiit cum Pſalte, *Deus iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis. Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio*, & quæ omnia in illo conſequuntur Pſalmo? Ego certè ex eodem ſemper apprecor, vt in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis oriatur; & apprecationem quaſi ingeminans; deſino in eadem verba, *fiat, fiat.* Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, vbicumque ſis, Vale. Diniæ, IX. Kal. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

VIx quidem hæreo, OPTIME PRINCEPS, quin per Curſorem nuperum literas ad me dederis: quippe id pro tua erga me bonitate in more habes ac non ita pridem conteſtatus es nullam te ſcribendi ad me prætermittere occaſionem: verùm, ſi hanc quidem non prætermiſiſti, neſcio quis caſus-ve, Deus-ve, quominùs literæ tuæ ad me peruenirent, obſtiterit. Dum tamen ſemper proſperè valeas, rebúſque tuis bene ſit, cætera patienter ferenda. Hoc eſt ſolum quod te iam volo. Plura nempe proximis diebus per Mercatores Lugdunenſeis, Deo propitio, ſcripturus ſum. Intereà verò ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ, prid. Kal. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

ETſi hæc quidem è lecto ſcribo; verùm ea ſpe, vt Deo propitio, proximis diebus in pedes ſtem. Febris eſt, quæ decumbere me ab hebdomade ineunte coëgit; & duobus quidem paroxyſmis, quorum alter ſeptemdecim, alter duodecim fuit horarum; ſed ita tamen, vt tertij tempus, ſi Tertiana futura erat iam exceſſerit, ac timeri ſolùm illius acceſſus poſſit, ſi Quartana fortè futura ſit. Niſi præmaturè, quod timeo, ὁ χαμμανοός diſcedat, dabo operam, vt quis paroxyſmi ſucceſſus fuerit reſcire valeas. Nullas adhuc poſtremus Curſor literas abs te detulit; adeò vt iam penè nullus dubitem, quin quas ſolitus es, dignaríſque ad me ſcribere, intercipiantur, ac tantò magis, quantò innotuit eas, quas debueram quarto ante loco accipere, oſtenſas, lectáſque publicitùs fuiſſe. Te exoratum proinde velim, vt ſi beare me tuis literis pergas, tranſdere digneris illas ad Belmontium, quoniam tametſi tardiùs, ſecuriùs tamen eas accipiam. Ego, donec conſtiterit meas quoque intercipi; aut ſolitâ viâ, aut intercedente Belmontio indiſcriminatim, ac prout ſe occaſio obtulerit, ſcribam. Scribenti ad noſtrum Neuræum meo Poteria, vt rei eiuſdem eum admoneat, mando. De publicis rebus in eo ſemper ſum, vt melius omen apprecer, quàm vt non abſimilia iis, quæ ante annos trecentos contigiſſe legimus, conſequantur.

quantur. Quod noui accidisse Aquis-Sextiis, donec ista scribo, perfertur ad me, alia viâ haud-dubiè pernosses. Tu, ô & Præsidium, & Decus meum dulce, Vale. Diniæ, pridie Non. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

ISta-ne literæ ad te peruenturæ sint, prorsùs hæreo, quando nullas habeo abs te, quæ te superiores accepisse insinuent. A conscriptis certè postridie quàm Rex pupillarem ætatem exuit, redditæ mihi nullæ fuere: vnde & vereor admodùm, ne quas confido scripsisse te fuerint alicubi interceptæ. Si meis idem fatum contingat, ac hisce quoque aditus ad te vsque non pateat, id mihi ferendum erit leuiter. Committo ipsas tamen fortunæ, vt si tuas in manus fortè incidant, certiorem te faciant me Deo propitio post duos paroxysmos febrem non sensisse. Octiduum est, ex quo discedentibus Lugdunum Mercatoribus literas, quæ illeinc ad te Parisios transderentur, dedi. Cùm monuerim autem, ne tuas ad me, si quas constaret intercidisse, destinares ampliùs Aquas-Sextias, nihil opus est heic repetam; sed solùm, vt eas, quò innui, dirigas, te rogare pergam. Deum semper quæso ter-Maximum, vt te seruet incolumem, tibíque omnia tribuat secundum cor tuum: Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, ac Decus meum dulce. Diniæ, prid. Eid. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

EN literas denique binas abs te accipio, OPTIME PRINCEPS, alteras quidem pridie Kalendas, alteras verò pridie Nonas huiusce mensis Parisiis datas. Fortè si quando intermisisti aliquas, vt insinuas, dare, non tot, quot rebar post interceptas ob Cursorem palàm spoliatum interciderunt. Vtcumque sit, ea mihi voluptas tuis ex literis contigit, quæ ex fœcundis calicibus diuturnam sitim explere cupienti. Id verò sanè tantò magis, quantò continenter valere te agnoui; nam quòd me quidem continenter amari abs te sentiam, id pridem ratum, fixúmque est. Quominùs porrò me hactenus itineri commiserim, partim literarum tuarum exspectatio, partim ea, cuius iam semel, iterúmque memini, inualetudo fecit. Ac fortè quidem quæ nos iam hac in Regione hyems inuadit, non iniiceret remoram; sed vias sic infestari audio, vt hæream, an non satius sit, quid serus vesper vehat, exspectare. Quæcumque sit verò mea iam hæsitatio, ea mihi, Deo propitio, vltra hiemem non prorogabitur. Túque aliunde ne dubita, quin alta mente repostum sit, quod de amico omnium hotarum habes. Quidpiam accepimus de fœlici, cuius mentio est à te facta, expeditione ad Biturigas: vtinam Deus pari successu id, quod superest Regiæ profectionis fortunet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XII. Kal. Nouembr. M. DC. LI.

EIDEM.

MIrabere, OPTIME PRINCEPS, duos ex Prouincia Cursores meis sine literis discessisse; sed mihi nempe occasiones, quibus Aquas-Sextias transderentur, defuerunt. Accepi interim literas κατὰ τὴν εἰκάδα superioris mensis à Neutæo datas, quibus fuisse te illo ipso die febri correptum renunciauit. Quo id dolore acceperim, quámque me anxiè hactenus habeam (donec scilicet literas succedenteis desidero) ipse qui ex tuo erga me amore meam erga te obseruantiam metiris, coniicere potes. Faxit verò Diuinum Numen, vt & istæ literulæ in te valentem incidant, & ego breui eas accipiam, quibus & metu omni exsoluat, & pro fœlici spei successu, quæ concipio vota, persoluam. Voueo nempe, vt ne quicquam non sit, quod, dum apprecor pro more, vt valeas, Vale, inquam, OPTIME PRINCEPS, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, VI. Eid. Nouembr. M. DC. LI.

EIDEM.

IAm raræ sunt iam occasiones, quibus heinc Aquas-Sextias dare literas liceat, vt videri possim immemor officij, abs quo habeas tam infrequenteis. Sed res nimirùm illius Vrbis ita turbatæ reputantur, vt vix quisquam se eò conferre negotiorum causâ sustineat; ipséque proinde bonæ sorti ducam, quòd se occasio hæc offerat, destinandi has Auenionem, vbi veredario transcurrenti committantur. Vt heinc porrò illuc perpauci contendunt, sic illeinc perpauci huc redeunt, qui eò destinatas ad me perferant, vt quî valeas, aut quid tum istheic, tum alibi rerum geratur, cognoscam. Vnde fœlicitati etiam verto, quòd superiore hebdomade literas nancisci à Neuræo potuerim, quibus Octobri licet datis, acceperim te febri iam immunem. Quæso Deum ter-Maximum, vt quam valetudinem cœpit restituere, planè perficiat, ac diuturno deinceps æuo sartam, tectam, constantem seruet. Vale itaque, OPTIME PRINCIPVM, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, V. Kal. Decembr. M. DC. LI.

EIDEM.

QVanto cum gaudio literas, quibus beare voluisti me, vt te iam conualescere testareris, acceperim; dicere quî valeam, qui tantoperè extimueram, ne tua illa febris longè aut malignior, aut diuturnior euaderet. Itaque tibi vt gratulor, quod ista quidem tempestate conualescere tam citò potueris; sic gratias quàm possum ago maximas, quòd mihi id ipsum tua manu significare fueris dignatus. Addo & quas debeo, quòd benignè adeò excusationem admiseris, ob nondum susceptum à me, sed dilatum ad vsque initium Veris proximè successuri iter. Testor interim me, Deo propitio, ita liberaturum fidem, vt neque abs te, neque ab iis amicis, quos insinuas, vllus querelæ ampliùs de me instituendæ præstetur locus. Vtinam modò seu istheic tibi, seu alibi occurrero,

occurrero, te proſpera fruentem valetudine complecti venerabundus poſſim. Vale igitur, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præſidium Vale. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

Illuſtri Viro PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Redduntur mihi ecce tuæ literæ ante menſem Diuione datæ. Quàm gratas illas habeam, dicere ſanè potis non ſum; qui & exinde valere te poſt inualetudinem tam diuturnam accipio; & me tibi è pectore, nec dum ex memoria poſt tam diuturnum ſilentium non excidiſſe compertum habeo. Quanta ego quoque, quámque diuturna inualetudine fuerim, dicere nihil attinet; aſſeuerare ſanctè præſtat eſſe mihi te, virtutémque tuam venerationi ſemper ſummæ. Quod de Numo Auguſtoduni effoſſo me rogas, doleo admodùm nihil poſſe me lucis exoptatæ conferre. Antiquaria illa ſupellex incomparabilis Peireskij Pariſios tranſlata, diſtractáque eſt; mihíque nihil poteſt ex ea, quod ad rem faciat, ſuccurrere. Potuiſſet ſanè ὁ μακαρίτης, aut nemo Mortalium tibi affulgere; nunc, illo exſtincto, nôn miror, ſi in neminem incidas, qui hac in re præferat facem. Difficultas fortè ex eo, quòd *Popeonanus* nomen ſit, vt ſuæ gentis, ſic ſui æui; nec liceat, defectu Hiſtoriæ, quis ille fuerit ex nuda ſtella, & voce *Conſa* coniicere. Hariolari certè, ac hariolationes quibus fundamentis par eſt, non communire ſit riſu dignum. Eſt verò etiam, quamobrem doleam, nihil habere me, quo tuum illud *de Leonardo Aretino* inſtitutum quicquam promoueam; ſed nempe in Regione verſor, quæ vt germanæ literaturæ, ſic huiuſmodi deliciarum ſteriliſſima prorſus eſt. Quamquam & quia eximios Puteanos hortatores habes, par eſt reputare, non poſſe te aliunde, quod non ex illorum interceſſu obtineas, nanciſci. Certè, niſi alioquin nôris, noſſe ſaltem ipſis procurantibus poteris ſpirantem illam Bibliothecam præclarum Naudæum, quo nemo habet omnis æui plureis Authores, libróſque perſpectos. Non neſcire profectò potes, depromſiſſe illum ante decem annos ſua ex Bibliotheca opuſculum illud *Leonardi Aretini de ſtudijs, & literis*, ac præmiſiſſe etiam ipſius ex Trithemio elogium. Sic ergo habe, fruſtra te (quantum ego quidem opinor) ire requiſitum ex aliis, quod non dabitur ex eo impetrare. Ego, ſi me aliquid roges, quod meæ magis opis ſit, dabo operam, vt ſaltem in me non deſideres pronam voluntatem. Vale, ac me porrò, quod feciſti, ama. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Mirè recreauit, quas literas VI. Eidus dare es dignatus, accipere; quando fuere mihi inſigne conſtabilitæ iam tuæ valetudinis argumentum: ſeruet illam Diuinum Numen ſartam, tectámque in longum æuum; ac tua fortunans conſilia, tuis votis, cœptíſque omnibus adſpiret. Quod de rerum ſtatu attingis, id ipſum eſt, quod proſpexiſſe, prædixiſſéque antè videris. Faxit verò vtinam Deus, ne ſerpente vlteriùs malo, Prophetia ampliùs producatur. Ipſe me Deo bene propitio non malè haberem, niſi Tuſſis, malum penè populare, incommodas mihi nocteis faceret; nam interdiu quidem eſt tolerabilior. Spero Feſtis hiſce exactis continere me domi paullulùm, ſi decoqui fortè mali cauſa poſſit. Quoniam porrò hæ literæ tibi anno iam nouo inito reddentur, par eſt ipſis tibi illius fœlicitatem apprecer, ac vt conſequuturi omnes proſperè quoque decurrant, voueam. Imprimis verò, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, VI. Kalendas Ianuarij, hoc eſt ruente anno M. DC. LI.

EIDEM.

Significauit Neuræus meus fuiſſe ſe abs te interpellatum, vt te excuſatum faceret, quod otij defectu nullas ad me literas dares. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, id ita facio maximi, vt rubore tamen ſuffundar, quòd immerens ſim eiuſce honoris, vt, tantus cùm ſis, dignum habeas me, apud quem texas excuſationem. Sed bonitas nimirùm tua quod ad me ſpectat modum neſcit; meíque officij eſt, ne quid vltra fas admittam, cauere; ac ne quidquam abutar ea, qua eſſe dignaris in me propenſione. Illud delectat, quod accipio pergere te bene valere; vnde & Diuinum Numen veneror, vt pergas in Neſtoreos annos, ac iſto quem iam inimus cum-primis, quo ſpeciatim tibi apprecor omnimodam proſperitatem. Vale itaque, OPTIME PRINCEPS, ô dulce meum Decus, ac Præſidium, Vale. Diniæ, Nonis Ianuarij, M. DC. LII.

EIDEM.

Qvod rerum ſtatum præſentem defles, dignum ſanè facis tua humanitate, ſingularíque illo amore, quo in Patriam es, Regémque affectus. Eximium prorſus eſt illud *Varij* quod innuis *de Conſtantia* opus; neſcio verò an obſeruâris fuiſſe magnum Virum dignatum conſcribere illud imitatione Lipſij, vti & conſcripſit etiam aliud *de Philoſophia Stoicorum*. Nullus hæreo, quin Lipſium quoque *de Conſtãtia* pellegeris; at, niſi fortè feceris, eóque

vacet incumbere, opera tibi non peribit. Habet hoc lectio *Varij*, quòd res nostras propiùs attingens, possit nos magis afficere; sed iuuat tamen agnoscere quetelam esse non Regionis, non Ætatis nostræ dumtaxat; verùm vbi-vis, ac omni æuo eandem cantilenam audiri; vt quod humanæ sortis est, ac deuitare non possumus, ferre leniter condiscamus. Tu modò OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XVII. Kal. Febr. M. DC. LII.

EIDEM.

LEuauit me sanè Neuræus sollicitudine ingenti, cùm literas dedit, ex quibus fuit promptum coniicere, te bene valere. Nimirùm literæ Aquenses laborare te grauiter (& non-nullæ etiam aliquid peius) deprædicabant; ac tametsi ipse assuetus aduentantibus illeinc literis non multum fidei adhibeo; quia tamen nullas neque abs re, neque abs Neuræo, neque abs quoquam alio habebam, quibus quî valeres, certior fierem; idcircò suspicio creabatur, ne aut tu non posses, aut illi nollent rem futuram mihi haud-dubiè parum gratam renunciare. Et nosti certè tritum illud, *Res est solliciti plena timoris amor*. Vtinam verò similes omnes de te rumores petinde euanescant; ac liceat semper, quod sit istorum votis contrarium præsumere. Quocirca & non modò bene, verùm etiam optimè, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, III. Non. Febr. M. DC. LII.

EIDEM.

NOn est profectò quod suspicer nullas ex tua bonitate ad me literas proficisci. Ecce enim Amicus rediit Aquis-Sextiis superiore hebdomade, qui & sigillum & manum tuam agnouit in aliquibus, quæ fuerint nuper interceptæ. Quare & licet illas non habuerim, non minùs tamen ago gratias, quòd fuisse abs te conscriptas nôrim. Et memini quidem insinuasse me, vt literas committeres aut Neuræo, aut alij, qui illas non sine adhibita cautione ad me destinaret; at quia res fortè tibi visa à tuo candore aliena est; ideò rursùs quidem insinuo; sed ita, vt nolim factum importunè. Cæterùm, vbi hasce accipies, si tamen ea sorte sint vt tuas ad manus perueniant, inaudieris iam, vt opinor, mei illius Luillerij Amicorum longè carissimi obitum luctuosum. Is, me ne quicquam obluctante, in Italiam discesserat, valetudine nondum confirmata; ac non sine hecticæ febris periculo, imò penè indicio. Euenit autem id, quod timebam, consumptus enim tabe est, ac diem vltimum obiit Pisis, ipso initio Decadis extremæ mensis superioris. Tametsi verò ego me ad hanc iacturam composueram; quippe ex literis tum ipsius, tum eorum qui illi aderant, promptum fuerat rem coniicere; non potui tamen non admodùm renunciato casu percelli; adeò non potuit non vehemens Capitis tam cari desiderium esse. Id certè tibi maximè omnium reputare facile est, qui conscius fuisti quàm intima, quámque multorum iam annorum nos inter foret necessitudo. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, & Viue, & Vale. Diniæ, XV. Kalendas Martij, M. DC. LII.

EIDEM.

NE nihil scribam (occasione videlicet præcipitata dandi Lugdunum literas quando Aquas-Sextias nulla datur) hoc solùm scribo, Neuræum me, cultorésque reliquos tui recreasse maximoperè, cùm & scripsit valere te, & esse de tuis negotiis quam-optimè sperandum iussit. Valeo ipse semper, Deo bene propitio, non omninò malè. Tu verò, OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, postrid. Kal. Mart. M. DC. LII.

EIDEM.

SEx dies sunt, OPTIME PRINCEPS, ex quo oblata occasione dedi Lugdunum schediolum ad te exinde transmittendum. Facta iam occasione alia scribendi Aquas-Sextias, hoc rursùs ad te destino, eo maximè fine, vt tibi insinuem, quod tibi per me *Valleuoria Volsius*, ille nempe tuæ cataphracti Equitatus cohortis dux, fieri insinuatum expetiit. Id verò eò tendit, vt quia fortè tibi displicuisse potest, nescio qua in re: intelligas ipsum factum velle infectum; nihílque magis habere cordi, quàm vt tecum redeat in gratiam, ac id, vt mereatur, nihil non facturum, si modò rem fore tibi gratam cognouerit. Ac videtur is mihi sanè ex imo loqui pectore, dignúsque adeò esse, quem non auerseris. Nosti quos secum Proceres trahat, quámque iuuet hoc tempore Amicorum copia vigere. Nihil vetat discrimen statuere, ne ex æquo omnibus fidatur; ac euenire interim potest, vt qui post defectionem redierint, vel ipso relapsus pudore constantes euadant. Fama certè adsertorum sibi, detractorúmque aduersariis virorum huiuscemodi, esse non inutilis potest. Quamquam hæc tibi quid suggeram, qui profundiùs omnia perspicias. Quæso ergo solùm, vt vno verbo significare mihi digneris grate-ne, an ingratè redeuntem excepturus sis; vt re cognita, quid sim ipsi renunciaturus cautiùs prouideam. Intereà autem, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, Non. Mart. M. DC. LII.

Oro te, vt ad me rescribens digneris tuas literas Campinio, Neuræo, alij-ve committere, vt tutiùs ad me inuolucro alieno obductæ transdantur.

EIDEM.

IGnoro semper, OPTIME PRINCEPS, eadem-ne meis literis, quæ tuis fata interueniant, si quas fortè bonitas tua dare ad me pro more pergat. Nullæ certè ad me ab vsque conscriptis anno ineunte peruenerunt;

peruenerunt; tametsi accepi interceptas, visásque Aquis-Sextiis, quas conieci potuisse te scribere initio Februarij. Vtcumque sit, non desino committere semper sorti aliquas, vt lætitiam tester, quâ ex literis aliorum ad alios perfertur ad me, quàm sis Deo propitio valetudine prospera, quámque in procinctu, vt breui ad nos redeas. Ipse sic comparatus sum, vt bene potiùs, quàm malè habeam, ac sperem semper non longè ab ipsis Paschalibus discedere, maximéque, si inaudiero (quod ægrè tamen suspicor) tuum reditum prolixius differri. Vale, PRINCPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, XIII. Kal. April. M. DC. LII.

ISMAELI BVLLIALDO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACceperam iam tuas literas sinceri affectus testatione plenas, cùm imminente Eclipsi Lunæ responsurus non antè fui, quàm vt ad illam sic attendissem, vt possem ad te, si quid fortè ex ea obseruassem, transmittere. Cùm nubes illius conspectum penitùs eripuerint, responsum adhuc distuli, donec quæ circa Eclipsin Solis mea foret fortuna experirer: ac dato interea ad Neuræum schediolo, rogaui illum, vt tibi quid rei contigisset, significaret. Cepit me porrò triduò ante ipsam Eclipsin febricula, à qua vix iam sum factus planè liber: non obstitit ea tamen, quin omnia Eclipsi obseruandæ apparari curauerim, & cùm Bernerio, qui fortè aderat, tum Amanuensi meo Poteria, & quibusdam prætereà Amicis industriis ea mandauerim, quæ peragenda singulatim forent. Quin adesse quoque ipse volui, ac bona sorte etiam potui præcipuum quoddam circa Phaseon adnotationem munus obire. Vtebar eadem Machinâ, quam *Paginâ Animaduersionum* 888. indicatam habes: cùm & proximè extra scenam foret, qui captandæ Solis altitudini, regeret Quadratum Geometricum vtraque costa, vmbra-ve, vt vocant, in millenas parteis diuisum. Erat verò simul qui ad horologium Sciotericum attenderet, vt altitudinis variationi circa Meridianum insensibili, qualemcumque posset, opem ferret. Ac Sciotericum quidem visum est vno, altero-ve minuto antè indicare Initium, quàm ex altitudine deducatur; Finem duobus circiter pòst (satis præcisè videlicet vmbra attingebat ipsummet Meridiem) verùm, cùm de Fine contendere nolim, de Initio paulò magis hæreo, & vt vt res habeat, te latere eam nolo. Habui me exinde paulò deteriùs, ac vix iam nudius-tertiùs solùm obseruationem resumere, & ad calculos reuocare vtcumque sustinui. Inserui iam in proximum folium, & Obseruationem, & quod hactenus potui ex obseruatis deducere, vt ipse & cognoscere, & explorare omnia meliùs possis, cogitâram tantundem ad optimos Heuelium, Eichstadiúmque transdere, sed obstat præceps scribendi occasio, quam ne prætermittam, exaro hæc raptim. Quæso te verò vt pro tuo erga me, ac illos amore, quidquid hoc est rei exscribere, ac exemplum dare ad illos digneris: nisi fortè malis tibi habere exemplum, & ad illos destinare ipsum-met hoc autographum vt & manum meam agnoscant, & esse me adhuc Deo propitio saluum perspiciant, & nôrint viarum interualla nihil obesse, quominùs semper mihi in medullis intimis hæreant. Cùm primùm Parisios rediero, diuturnum silentium compensare adnitar. Spero autem Deo fauente sic discedere, vt Pentecostem transigam Lugduni. Saluere interea optimum Puteanum, cæterósque Amicos iubeo. Dantiscum dum scribes, iube etiam nomine meo salutari præclarum Mochingerum, de quo Bernerius apud me mira. Allata est heri ad me Aquis-Sextiis quam Obseruationem Lunaris Eclipseos communicatam mecum voluisti: sed nondum vacauit rem expendere. Gaudeo solùm de tua fortuna, ac nosse aueo ecquid-nam tibi circa Solarem euenerit. Cùm iam non vacet ne ad Neuræum quidem, vel schediolum conscribere, cura, amabo, id sciat, ac me apud alios, quibus nouit me literas debere, excusatum faciat. Vale. Diniæ, postridie Eidibus Aprilis, M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS

Εὐπράττειν.

HAbueram iam sub inuolucro literarum optimi Campinij conscriptas à te Martij Eidibus, cùm per-latæ ad me Aquis-Sextiis, & nescio quo conscientiæ ductu redditæ fuerunt geminæ, alteræ postridie Kalendas, alteræ perendie Nonarum Februarij datæ. Incertus, quæ mearum sint fata, hasce ad Campinium nostrum eundem destino, si fortè pari fœlicitate, qua tuæ ad me, eius intercessu ad te vsque perueniant. Ipsis porrò nihil iam aliud, quàm rerum vices tecum doleo, ac Deum Optimum veneror, vt magno hoc sanè turbante tumultu rem Gallicam sistat. Quis status huius Prouinciæ sit, nôris ipse ex aliis meliùs. Mea valetudo non iam malè habet, ex quo quæ me detinuit per aliquot dies febricula euanuit. Ad meum discessum quod attinet, constitui Lugduni Pentecostes festum Deo propitio exigere, visurus an Deus intereà quod chaos vos inter, eámque vrbem est, interceptum discutiat; an, nisi rectiore illo ductu, saltem per Burgundiam tendere iter liceat. Tu, seu intereà ad nos accedas, seu istheic ampliùs hæreas, bene, atque fœliciter, ô & OPTIME PRINCIPVM, & dulce meum Decus, Vale. Diniæ, XI. Kal. Maij, M. DC. LII.

EIDEM.

FOrtunatum fuit illud inuolucrum, sub quo tuæ literæ decimo sexto Kalendas datæ, illæsæ ad me peruenerunt. Vtinam fortunata quoque de rerum statu renunciassent; sed ferendum est, quia Superis visum. Hactenus omnia apud nos satis se pacificè habent; quàm timendum tamen, ne sit nobis quoque conturbatio pro foribus. Nihil speciatim commemoro; quando ipse aliunde nosse omnia potes, rumores inter cæteros, venturum Regem Lugdunum ferunt. Id si ita sit, potero discessum non-nihil differre, ne me in medias belli, Aulæque turbas coniiciam. Nisi sit, spero semper fore, vt me ante finem Mensis illeic sistam; ac deinceps te quàm potero citissimè conueniam. Bene intereà, PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, IV. Nonas Maij. M. DC. LII.

HENRICO SCALESIO, *Baroni Brachij, Ansusij, &c. in Supremo Aquisextiensi Senatu Regio Consiliario,*

PETRVS GASSENDVS S.

LIteris illis suauissimis, quas Sacrista noster, præclarus Galliardus abs te reddidit, nihil potuit mihi obtingere iucundius: qui certè ab vno, altero-ve die decumbebam æger ex febricula, leuari me dimidio inualetudinis persensi; ita delectauit agnoscere te hæredem summæ beneuolentiæ, qua me olim Senatus Princeps Auus tuus illustrissimus; ac nobilissimus quoque tuus Parens, dum viuerent, dignati sunt. Recreauit me verò maximopere, videre ingenitos illos ad virtutem igniculos, quos à tenerioribus annis in te accensos perspexeram, ita iam inualescere, vt nullus hæream, quin olim tuis Maioribus longè præfulgeas. Ecquid nimirùm de maturiore ætate sperandum non sit, cùm in isto annorum flore tanti prouentus frugem ostentes! Macte proinde, ô GENEROSE; perge modò tui esse similis, hoc est Virtutis tramiti indefesso pede insiste; hæc scilicet vera, atque vnica ad germanam gloriam est via. Quod fieri me rerum nouarum participem volueris, gratias habeo sanè quam-magnas. Id ex illis præsertim placuit, quòd intellexi reditum adeò exspectatum esse in procinctu. Faxit Deus ter-Maximus, vt omnia pro tuis, ac bonorum, quotquot sunt, votis, bene, ac fœliciter cedant. Vale, Dabam Diniæ è lectulo, postridie Eid. Maij, M. DC. LII.

EIDEM.

TEmperare mihi profectò non possum, quin alacritatem hanc tantam, qua inter belli cogitationes isthæc pacis studia sectaris, commendem. Ecquis enim alius in Prouincia est, qui simile quidquam, non dico aggredi, sed vel agitare animo sustineat? Neque verò est, quod abs me, ne id extollam, exigas; rem enim petis inofficiosam, quámque, nisi virtutis parteis velim prodere, non possum largiri. Hanc nempe laudem generosum tuum institutum promeretur; nemóque est bonus, qui non calculum conferens id valde suspiciat. Ac perinde quidem alium non affarer, qui exinde insolesceret, & visus sibi iam sapere, à Sapientiæ prosequutione, cultúque retraheret pedem: at verò eam animi tui moderationem esse noui, vt inde potiùs ansam accipias exardescendi in dies magis erga studium laudabile, præstandíque ne frustra sit, quod ego ad id te animârim, eámque de te spem conceperim, qua sanè esse maior non possit. Age itaque, ac id solùm habe defixum animo, neminem esse eo fœliciorem, qui ab vsque adolescentia virtutis viam ingreditur; illíque hæret ita constanter, vt quam summis votis concupierit, deperierítque, tandem assequatur. Quas Tolone literas habeo, significant Optimum Ducem debere iam esse in itinere, neque à nobis procul abesse. Omnia aliunde ita esse apparata accipio, vt de successu prospero quicquam dubitare vix liceat. Vale, ô GENEROSE, Diniæ, IV. Kal. Iunij, M. DC. LII.

EIDEM.

NE nihil rescribam (in illa nempe, qua Regius noster, in hac Diniensi Prosenescalia Consiliarius, deprehendit me exterorum frequentia) paucos hosce versus dare malo, quàm nullos; videlicet ferre non possum, vt Tabellarius dimittatur, quin certior fias & tuas mihi redditas fuisse literas tertio Kalendas Ansusij datas, & fuisse me summa perfusum lætitia, cùm accepi te Plutarchi lectione adeò impensè delectari. In ea enim sententia sum, vt quod Quintilianus de Cicerone ait, *Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit*, idem de Plutarcho reputem dicendum. Plura aliàs maiore otio. Quæso intereà Diuinum Numen, vt tuum hoc tam generosum, tam laudabile institutum fortunet. Vale, Diniæ, tertio Nonas Iunias, M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπϱάττειν.

DIu iam erat, OPTIME PRINCEPS, ex quo non habueram abs te literas, cùm ecce mihi redditæ sunt, quas scribere nono Kalendas, & studio optimi Campinij committere dignatus es. Quoniam verò (quantum coniicio, tum ex eo, quod ad calcem insinuas; tum ex literis ad Belmontium datis) par est te iam esse in itinere; idcircò hanc schedam destino Lugdunum, vt vbicumque Cursorum Magister te esse nouerit, ipsam ad te transdi procuret. Disces ex ea, quod & ab aliis compluribus perspectum fiet, quanto tui sint desiderio,

deſiderio, quotquot boni in Prouincia ſunt, rebus præſertim eò deductis, vt quò longior mora, eò ſit periculum maius. Ratus te tandem aduenturum, diſceſſum diſtuli in Autumnum, vt & te complecti in ipſa Prouincia venerabundè liceat, & teſtem eſſe proſperi, quem tibi exopto, ſucceſſus. Deus Optimus Maximus te ſemper incolumem ſeruet. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Diniæ, VI. Eid. Iun. M. DC. LII.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

REGINA SERENISSIMA,

Non ego is ſum, neque me eum habeo, cuius literæ peruenire ad tuas manus Regias, & à Maieſtate tua tanta benignè excipi, beneuoléque legi mereantur. Quare neque dum haſce ſcribo, quas venerabūdus ad te deſtinem, tam vltrò, meáque ſponte facio, quàm inductus tuæ illius erga me immerentem beneuolentiæ ſignificatione, qua inſinuata à Burdelotio eſſe mihi imperium cogentius non potuit. Heinc vererer quidem, ne meum hoc conſilium temeritati verteretur, ſi ipſum nulla occaſione prouocatus ſuſciperem; verumtamen cùm ipſa ſis, quæ me audentem feceris, nullus penè hæreo, quin meæ obſeruantiæ erga te ſummæ, gratitudiniſque teſtationi id tribuas. Scilicet non poſſum non me ſummè deuinctum profiteri, ob tantum illum, quo tua me Maieſtas cumulat honorem, cùm incomparabili bonitate, & de me ſollicitè quærit, & meas lucubratiunculas non inſpicere modò ſuſtinet, ſed commendare etiam dignatur. Subeſt verò quorſum abundè mihi-met ipſi gratuler, neque mea qualiacumque ſtudia fruſtrà abiiſſe exiſtimem, quando ex tantulo meo penu prodiiſſe poteſt aliquid, quod potuerit Reginæ tantæ, tantáque virtute, eruditionéque ornatiſſimæ non vndequaque diſplicere. Ecquæ-nam interim hæc eſt ſæculi noſtri fœlicitas, vt Principibus cæteris ſqualere Muſas patientibus, tu ipſa exoriaris, quæ illas reſpicias, & in hoc ſexu, in hac ætate, eiuſmodi occupes gloriam, qua non ſit conſequentibus ſæculis futura ſplendidior? id nempe erit ſemper omni fide maius, te adeò generosè per teneros annos Martis ſtudiis incubuiſſe, vt bella à Magno Parente ſuſcepta fœliciter peregeris; glorioſam Regno tuo pacem, beatámque tranquillitatem populis tuis quæſieris, ac ipſam ſummâ deinceps curâ ſic ſartam tectam tenueris, vt ad bonas Arteis interim conuerſa, eas feceris delicium tuum. Fœlices Populos! quos non antè tantus ille Heros deſtituit, quàm velut alter Iupiter, vt cum Poëtis dicere liceat, te Mineruam ediderit, quæ & armata hoſteis terreres, & pacis artibus inſtructa fores maximo tuis ornamento. Sanè quod Fabulæ adumbrare illius ſpecie contenderunt, ipſa Veritas in te exprimit; quippe cùm ea ſis, quæ merito iure quaſi Dea, Præséſque Sapientiæ habearis. Votum celebre fuit Platonis, vt ad Regni fœlicitatem, aut Reges philoſopharentur, hoc eſt Sapientiæ ſtudioſi forent, aut Philoſophi, ſeu qui forent Sapientiæ ſtudioſi, regnarent: Tu verò id votum omni ex parte comples, quæ & regnando philoſopharis, & philoſophando regnas; ac non modò es Sapientiæ ſtudioſa, ſed euadis etiam viua eius effigies, ideáque germana, ad quam ſeſe componere, qui regnare volent fœliciter, debeant. Peccem ego proinde in Sapientiam ipſam, ſi quicquam te adhorter, vt quam viam teris, eam conſtanter teneas; ac ea præſertim indole cùm ſis, vt non eſſe tui ſimilis non poſſis, rata ſcilicet perfectionem, coronamentúmque Sapientiæ ipſam eſſe in laudabili inſtituto perſeuerantiam. Voueo itaque dumtaxat eam ſeriem, plenitudinémque annorum, quam adipiſci maximam per conditionem humanam licet, vt frui cumulatè valeas beatitate ſumma, quam conſequeris ex hoc præclaro Sapientiæ cultu, ex beneficentia, qua tot populos, quorum tibi eſt tam cara ſalus, demereris; ex veneratione, & amore, quo te regnare in intimis eorum pectoribus perſentiſcis. Reputare nimirùm decet, hoc fore tibi ſemper vt ſummum, ſic conſummatiſſimum bonum Sapientiæ fructus demetere; ſubditorum vtilitati quam-maximè conſulere; in eorum ſincero, ac pleno gratitudinis affectu verſari. Viue igitur ſemper fœlix, ô, VT EMINENTISSIMA, SIC GLORIOSISSIMA FOEMINARVM; ac perge exemplum fieri, quod omnes ſuſpiciant, pauci aſſequantur. Iſthæc Celſiſſimæ tuæ Virtutis, æquè ac Maieſtatis venerantiſſimus, obſeruantiſſimúſque dare audebam Diniæ, Eidibus Iul. M. DC. LII.

PETRVS GASSENDVS BERNERIO *Suo*, S.

NIhil ante literas tuas acceptas inaudieram de ſingulari Obſeruatione, qua Medicus ſagax Pecquetus nouum iter Chylo aperuit, quo ab vſque venularum lactearum confluentium receptaculo ad vſque ramos venæ Cauæ ſubclauiculareis euectus, influat exinde in ipſum-met venæ Cauæ aſcendentis truncum, ac per ipſum cum ſanguine circulando in Cor redeunte in dextrum cordis ventriculum, iecore nullatenus traiecto, effundatur. Exopto poſſe rem experientia non conſtante minùs, quàm luculenta confirmari; (adeo eſt in votis, poſſe homini tandem aliquid lucis affulgere in tantis hiſce ambagibus) ac mihi periucundum erit, quid id ſit, pleniùs cognoſcere ex libro, quem ais hac de re editum, ſi ad me, poſtquam Doctoratū fueris adeptus, redieris, id exemplū attuleris, quo te eſſe donatū ab authore ſcribis. Quod interim verò poſtulas quid ſentiā de duplici experimento, quo circa Inanis inductionem hydrargyri ope peractum eo in libro deſcribitur, en vt breuiter tibi morē geram. Prius experimentum non aliud eſt ab eo, quod primùm præclaro Roberuallio in mentem venit. Is nempe accepit veſiculam qualis diſtenta ex

ventre Cyprini, Lucij-ve piscis educitur, & facto foraminulo ipsam tum vacuauit, tum etiam, ne quid aëris intus remaneret contorsit,& factum foraminulum,ne quidpiam deinceps subingrederetur,ligamine strinxit.Habuit cohærenter tubum vitreum solitæ longitudinis, sed baseos ampliatæ, oréque repando apertæ, in quam immisit vesiculam ligaminis parte exteriùs relicta, qua suspensa contineretur. Suillâ vesicâ ori obductâ, circúmque reuinctâ, capacitatem totam hydrargyro compleuit, qui & deinceps ad solitam vsque altitudinem intra restagnantem defluere permissus, vesiculam intra baseos inanitatem suspensam reliquit. Mirum autem fuit eam sic explicari,circúmque diduci,vt quemadmodum fuerat è pisce educta retumuerit. Atque idipsum est, ob quod obstupescis, tanquam causam non peruidens,ob quam id possit contingere; videri enim tibi ais esse somnio simillimum, quod debere dicunt aëris tantillum inter vesiculæ plicas remanere, quod & rarefiat, & sui dilatatione vesiculam expandat. Itémque quod aiunt, debere quidpiam corporeum intra tubi capacitatem aut remanere, aut externè per vitrum subire, quod in vesiculam penetrans illam ipsius quasi inflationem faciat. quare & rogas, vt si quid putem verisimilius posse id prima occasione perscribam.

Ne te ergo morer causam esse coniicio,tum ipsum motum fibrularum, ex quibus contexta vesicula est sese in suum situm restituentium, tum circumfusam inanitatem,à qua nulla motui eiusmodi obsistentia est. Nempe vt textura viminea propter connisum virgularum ex quibus interplexa est, deflectenti obnititur, ac vbi vis cessat, suum in statum redit; ita membrana ex rectis,transuersis,obliquis fibrulis intertexta,suóque in situ contensa manens,dum inflectitur,ita ex fibrularum singularum renisu contra-nititur, vt cessante vi, ac nisi quid obstet, suum se in statum recipiat. Et de vi quidem, qua omnes res tensæ à statu dimotæ resiliunt; ínque ipsum redeunt, nôsti esse à me aliquoties maximéque cùm *de rerum tractilitate & flexilitate* dictum: nunc ne exinde quid repetam,assumo solùm vesiculam,qua de agitur, quòd membrana sit connato aëre semper tensa (quippe eâ Naturæ prouidentiâ vt grauiusculis piscibus ad natationis facilitatem subleuaculi loco)eapropter, dum aëre extruso comprimitur, conniti non desinere, si qua se restituere suam in contensionem possit. Leuiculus sanè connisus, imbecilláque hæc vis: neque enim est quanta membranæ pergamenæ exarefactæ, quæ vbi conuoluta aliquandiu permansit,quoties euoluitur,toties se reuoluit. Scilicet in vtrisque quidem, quot sunt deflexæ fibrularum implicatarum particulæ, totidem quasi machinulæ sunt,quæ continenter contranitantur;at cum machinulæ in pergamena robustiores sint,quàm vt aër circumstans valeat earum connisui obsistere, in eiusce tamen vesiculæ membrana debiliores sunt, quàm vt compellere aërem ad cedendum sibi, vt distendantur possint. Simile est, vt si catullum; canémque intra arenam condas; hic enim se inde expediet, vbi ille oppressus hærebit.

Resistere porrò non-nihil aërem, quatenus est corpus, suoptéque nutu deorsum vrgetur, ipse abundè persuasus es; ac tametsi non magna vi ipsi diuertendo, propellendóque opus sit, vbi locus patet, quem mobile cedit, opus est tamen aliqua, ipsáque maiore, quàm in oppressa vesicula vigeat. Adde quòd hacce occasione opus etiam ea vi foret, quæ aërem ad profundiorem in sese, spatiolá-ve inania subingressionem cogeret, quando foraminulo obligato, deberet à vesicula ita circumquaque compelli,vt locus interim non pateret,in quem se posset recipere, planè vt contingit in follibus obturato orificio diducendis.

Cæterùm difficultas omnis amouetur,protsúsque cessat constitutâ vesiculâ intra capacitatem propositæ baseos, à qua sit omnis aër exclusus, & in qua proinde vesicula nihil aliud, quàm inane spatinm circumquaque exinde efficitur, vt facta sese expandendi libertate omnimoda sese componat, restituátque in solitam illam suam contensionem. Neque verò est opus, vt propterea quæras, quid sit, quod tunc ipsam vesiculam compleat; quippe ea, vt extrà, sic intùs est tota inanis; ac vt distendatur, non aliquo internè difflante est opus, sed solo connisu, quo vesicæ partes à solito situ abductæ, sese in ipsum sponte restituunt. Sanè & cùm folles in ipsa sui diductione aëre complentur, hoc complementum non est per se ad diductionem necessarium, sed merè ex accidenti est, quòd aër à follium tabellis compulsus, nusquam aliàs, quo se recipiat habet; quippe si ad latera haberet, eò se potiùs reciperet, neque diductio minùs fieret: vnde & licet intelligi ipsum aëris intra folleis ingressum, non spontaneo quodam, internóque attractu fieri, sed prorsus coactu, compulsúque externo. Posset totum hoc ratiocinium eo confirmari experimento, quod mirificus Paschalius peregit; cùm montem illum *Dommam* conscendens, detulit secùm follem lusorium, quem cùm ad radicem montis leuiter inflasset, & flaccidus cùm foret, heinc inde in formam disci pressisset, deprehendit ipsum sic sensim inter conscendendum distendi,vt ad summum cùm peruenisset foret in orbem compositus; deprehendit verò & eundem inter exscendendum sic sensim laxari,detumesceréque, vt in imò tandem flaccidus perinde, ac antè fuerat,euaserit. Nisi hoc non est argumento eiusmodi follem solitum inflatione contendi,remansisse tamen flaccidum ad radicem montis ob resistentiam aëris pelliculam ob sui pondus ab vsque superficie Atmosphæræ quasi opprimentis, distensioníque eius obstantis; sursum verò elatum intumuisse sensim, quòd sensim accedendo propiùs ad Atmosphæræ superficiem, aëris pondus decresceret, oppressióque illa euaderet minor?Nisi & non verisimillimum fit,si efferri follis ad vsque inanitatem aëris, quæ est supra Atmosphæram potuisset, futurum fuisse vt ad summam vsque contensionem proueheretur? Quidni proinde & idem fieri in vesicula valeat, quæ sit aëris tyrannide immunis? Quid-ni & absque facto vllo subingressu; cùm & dici non valeat quid subire intra follem possit?

Circa

Circa poſterius experimentum, non eſt quod multùm immorer; ipſe enim rem acu, quod aiunt, tetigiſti. Id tu ſic deſcribis, vt aſſumptum dicas tubum ſimilem ſuperiori, in cuius ampullata & aperta baſi vaſculum quadratum coaptatum fuerit, ad cuius latera, ſi quid exundaret, per tubi collum deflueret. Fuiſſe, ais, ſupra eius fundum erectum alium tubulum vtrimque apertum, qui obſerando baſim veſicâ ſuillâ fuerit ipſi circum-ligatus, eadem veſicâ ſimul obducta foraminulo in baſin alioquin patente. Orificio inferioris tubi digito famulantis occluſo, fuiſſe per orificium ſuperioris tubuli totam capacitatem hydrargyro oppletam, & obturato ſuillâ eodem ſuperiore orificio, ſubductóque intra reſtagnantem hydrargyrum digito, totum hydrargyrum exſcendiſſe ad ſolitam vſque intra inferiorem tubum altitudinem; niſi quod ſuperius illud vaſculum remanſerat, ſe in imminentem tubulum inſinuârit, euexeritque. Cauſa porrò phœnomeni non alia videtur, quàm abs te deducta; videlicet non totus aër, qui fuerat exteriùs ſubingreſſione in ſeipſum, de qua me dixiſſe memoras, tum compulſus, cùm hydrargyrus ex vtroque tubo delapſus cogeret hydrargyrum in inferiore vaſe reſtagnantem aduerſus aërem ſibi incumbentem attolli, non totus, inquam, fuerat ſuæ laxitati reſtitutus, cùm foraminulo adaperto, in baſin collúmque tubi inferioris irrumperet, ac depelleret quidquid intra ipſum hydrargyri hæreret, ſed tanta adhuc pars illius compreſſa manebat, quanta extruſa fuerat è ſuperiore tubulo. Quare & non eſt mirum, ſi permiſſus ingredi, ea vi preſſerit reſtagnantem in ſuperiore vaſculo hydrargyrum, qua ille in immerſi tubi inanitatem fuerit ſubuectus. Neque verò eſt cur de Experimenti veritate ſubdubites, quòd tubulus ille ſuperior non videatur debuiſſe amplius, quàm tubus inferior depleri, quaſi ſcilicet perinde immerſus in reſtagnantem hydrargyrum: nam in vaſe quidem inferiore reſtagnans hydrargyrus aërem supernè inſiſtentem habuit, à quo inhiberetur, ne impendenti intra tubum locum ex toto cederet, at in ſuperiore vaſculo reſtagnans, non iam aërem incumbentem, ſed inanitatem meram habuit, ob defluxum hydrargyri ex baſi, collóque tubi inferioris.

Horum occaſione Experimentorum, reuocas in memoriam ea, quæ anno ſuperiore, cùm me Tolone conueniſſes, illeic loci peregimus in ſummo, in medio, ac in imo exceſſu montis, in ſummo, ac in imo domus, ac in ipſo etiam maris littore. Et poſtquam inculcâſti fuiſſe tibi ſemper præ cæteris mirabile viſum, quòd ſereno Cælo, & Borealibus ſpirantibus ventis hydrargyrus intra tubum hærens altiùs ſemper reſtiterit, quàm Cælo obducto, & Auſtralibus ventis flantibus; quippe, cùm Cælo defœcatiore deberet pondus aëris eſſe longè, quàm turbidiore minus, ſicque minùs reſiſtere reſtagnanti hydrargyro, ac iſtum proinde debere minus altè euehere, continerēque reſtitantem in tubo. Cúmque ipſe tū cauſam videri dixiſsē, quòd ſerenioribus ſimul, frigidioribuſque temporibus non ij vapores è Terra emergant, qui obductioribus calentioribúſque; quare & per illa ponderis ab vſque Atmoſphæræ ſuperficie, omninò, & abſque vi vlla obſiſtente exprimi; per hæc verò aſcendentia vaporis, caloriſque corpuſcula, aëris ponderi obniti; ipſúmque quadantenus refringere; adeò vt, non tanta per hæc, quanta per illa hydrargyro ſit ab incumbente aëre reſiſtentia. Nimirùm tametſi aër tum ſit craſſior, non tamen eſſe ponderoſiorem, quòd non omnia corpuſcula illius deorſum ferantur, deorſum-ve compreſſa nitantur, ſed pars efferatur, contráque nitatur, vnde & multæ ſuſpenſæ hærent, cuiuſmodi ſunt corpuſcula nubium, quas non ita ſanè ſuſpenſas videres, niſi eſſet vis ſubuehens, illáſque ſuſtentans; eo modo, quo pappi ſubuehuntur, volitántque per aërem, qui corpuſcula venti ſunt, quæ illos alioquin caſuros euehunt, ſuſtinéntque. Cùm ipſe, inquam, id tum dixiſſem, rogitas iam tu, ad eandemne cauſam pertineat, quod donec pars tubi inanis excalefactis pannis fouetur, hydrargyrus nonnihil ſubſidit, donec eadem pars niue intra linteum circumpoſita inalgeſcit, fit hydrargyrus nonnihil euectior: verùm non videris ſatis meminiſſe dictam à me eſſe eandem cauſam ob quam in thermometro calore exſcendit, frigore aſcendit. Quare & cùm legere ipſam *in Meteorologia* valeas, non eſt quod heic quidpiam de illa ſubiiciam. Vale modò & præclaro Saportæ redde quam-plurimam ſalutem. Diniæ, poſtridie Non. Auguſti. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπραάττειν.*

ACcipio ecce, OPTIME PRINCEPS, quod Epiſtolium dare ad me ex illis Montis rotundi Caſtris, ad quæ es deductus, & in quibus detineris, dignatus es. Mox autem hoſce verſus conſcribo, quos eadem via ad te deſtinem, ſi fortè pari fœlicitate per medios Satellites ire, Caſtráque perrumpere poſſint. Ij porrò dolorem quidem teſtabuntur, quo longas eſſe Regibus manus te expertum inaudij; at gaudium ſimul renunciabunt, quo vt fortunam tuam ex aliis, ſic ex te virtutem, qua hunc caſum perfers, diſcere eſt conceſſum. Neque verò ſanè, quin te animo hoc infracto gereres dubitaueram; teſtis ſcilicet inuictæ conſtantiæ, quá geſſiſſe te per infeſtam illam, inſultantémque cuſtodiam, quâ fui ipſe quoque prope inuolutus, commemini. Et digna res certè vitæ innocentiâ, à qua tibi, vel latum vnguem diſcedere, religio eſt; quippe quem ne quarere quidem magna fulminantis Iouis manus poſſit. Heinc poſſunt quidem inuidi, poſſunt æmuli, poſſunt, quibus probitas tua, & in Regem fides oneri eſt, eſſe infenſi, calumniáſque pertexere, quibus ſanctiſſimum alioquin Principem aduerſum te moueant; at tu, qui interim didiciſti nullâ

 culpâ

culpâ pallescere, cui conscientia est mille testes, is euasisti, quem Orbis ruinæ, si illabatur fractus, impauidum feriant; quique adeò possis tuæ isti custodiæ, præsidióque dicere,

Pone me, nigris vbi nulla campis
Arbor æstiua recreatur aura.
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in Terra domibus negata;

nihilo me secus hilarem perspicies. Absit proinde, vt quicquam te adhorter ad ferendum id leniter, quod rerũ conditio necessarium facit; quando, vt te solum audias oportet, vitæ integrum, & sceleris purum. Et cur sanè mœror te conficeret, qui tam soluto es animo, vt censere te custodibus tuis liberiorem possis? cui carcer tantò gloriosior est, quantò inuidis tuis dedecori est summo? Plura aliàs, OPTIME PRINCEPS, si aditum ad te literis patere accipiam. Detinet me heic adhuc status rerum; neque enim Parisios, quò iam contendissem cogitare sustineo, viis sic obsitis, Vrbe sic turbata. Quòd percrebuisset initio rumor fuisse te Lugdunum, *Petram-ve Incisam* traductum, præoccupare discessum destinâram, vt me Lugduni sisterem, ac, dum ibi rerum sedationem exspectarem, tibi me in consuetudinem, si qua esset fas, solitam præberem: at postquam is rumor euanuit, satius duxi heic præstolari, quid serus Vesper vecturus sit. Tu interim, ô DECVS PRINCIPVM, ô & meum dulce Decus, Vale, Diniæ, XIV. Kal. Septemb. M. DC. LII.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, Dantiscanæ Republicæ Palæopoleωs Scabino, Amico plurimùm obseruando,

PETRVS GASSENDVS S.

Erat profectò, cur subuererer, HEVELI Præclarissime, ne tam diuturnum meum silentium suspicionem quandam remissioris facti erga te affectus ingereret; neque, nisi tot argumentis testatam mihi humanitatem, beneuolentiámque fecisses, videbar posse ampliùs audere literis conuenire te, excusationemque prætexere vllam: sed enim-verò postremum hoc tui in me amoris specimen, quo voluisti etiam publicè testari, quàm non propterea desineres amare medullitùs me, hoc, inquam, eos mihi animos adiecit, vt, quasi veterno excusso, calamum statim arripuerim, ac tam immani denique silentio hunc fecerim finem. Et de ipso quidem faciundo sæpenumero antè cogitarâm, maximéque, ex quo restituta in meliorem statum valetudo fuit; at quia Parisios simul cogitans, & discedere nisi in dies, saltem in hebdomadas sperans (prout dudum spes crebrò facta, vt res turbatæ componerentur) destinarâm illeinc ad te scribere; ea propter effectum est sensim, vt procrastinando, huc denique rerum, temporúmque peruentum sit. Sanè & fortè longiùs adhuc trahere motas contigisset, nisi quia Cælum illeic nondum serenatum accipiens, exigere heic adhuc Hyemem constitui, & publica illa tua interpellatio ita exstimulauit me; vt prorsus visum fuerit nihil ampliùs esse cunctandum. Itaque, Suauissime HEVELI, hasce iam tandem abs me accipies, non excusationem quampiam continenteis, quando nulla esse legitima potest; sed veniæ, quam solidam debeam tuæ illi indulgentiæ, bonitatíque deprecationem. Quod superest, ne putes me tametsi obstinatè silentem, eò minùs tamen animo coluisse amicitiam, & tuorum erga me meritorum recordationem caram habuisse. Et quî possem certè, aut vitra obliuisci, quæ adeò frequentia præ oculis sunt, aut mente non reuoluere plena amoris viscera, quæ mei causâ in Bernerium istheic commorantem fecisti effusa; maximéque, cùm ille rem totam, me nuper conueniens sic descripserit, vt te meritò eum solum habeam, à quo possent tot, tantáque præstari. Quid enim? quia ille dumtaxat schedulam habebat abs me, fuisse te statim non illum modò, sed & totum comitatum tanto cum ardore complexum, vt Regium etiam Oratorem, qui-cum iter suum instituerat, & conuiuio excipere, & nominibus aliis multis deuincire volueris? & possunt hæc alio, quàm te esse digna? possunt mihi ex memoria, plenóque gratitudinis affectu vnquam excidere? Dici interim sanè non potest, quanto calore animatus Bernerius omnia recitârit, quantum se obstrictum abs te abiisse fuerit professus. Cùm discessurus heinc iam foret, postridie nimirum Eclipseos Solaris, cœperat ad te scribere, ipséque receperam me literas ad te traditurum, vnà cum facta Eclipseos ipso adiuuante obseruatione, quam communicare tecum destinarâm; verùm comitatu vrgente perficere illas non potuit, ac perficere distulit, donec Monspelium, quò contendebat vt ibi Medicinæ lauream consequeretur, peruenisset. Memini verò dolere ipsum, quòd literas nullas dedisset ad te, ex quo vsque appulsus, commoránsque Venetiis miserat ad te vitra nescio quæ, cuiusmodi expetieras; quòd vbi accepisset vectarium, cui non memini an Pragæ, an Viennæ ferenda alia commiserat, incidisse in milites qui speratorum aureorum vice vitra obuoluta deprehendentes, præ ira, ac rabie illa perfregissent. Misi iam ad illũ præclari Mochingeri Epistolam, quam accepi ante sex dies, vnà cum tua obseruatione, cúmque Bullialdi literis, ante mensem Lutetiæ datis. Non hæreo quin eius lectione tam beandus sit, quàm eo Doctoratu, quem est maximo cum applausu superiore mense adeptus; ita nempe se & suspicere, & amare virum, ac optimum etiam Eichstadium non semel contestatus est, apud me dum diuersaretur. De ipso porrò Eichstadio quid huc inseram, nisi quod percupio, vt resciat quàm grato etiam animo recipiam in me quidquid officij mei causâ in eodem Bernerio collocatum voluit. Accepi illum quoque ea fuisse in me exornando propensione, vt fuerit mihi aliquam suarum Elucubrationum tui instar dicare, dignatus. Nisi ad ipsum iam rescribam, gratésque debitas persoluam, causa est exspectatio,

ctatio, qua teneor noſcendi quid id rei ſit, niſi fortè hominum noſtrorum iniuriâ ſic intercidit, vt excuſa illa Bullialdi quam vidiſti obſeruatio, quæ ad me tranſmiſſa, ad me non peruenit. Vtcumque ſit tamen, quæſo interim meo nomine ſic illum ſalutes, vt intelligat eſſe cum me, in quo gratitudinis ſenſum deſiderate vehementiorem, venerantiorémque non poſſit. Commemini ſatis debere me illi ſpecimen quodpiam fulminantis tum ex Venere, tum ex Marte, vt loqui ſolent, pulueris; at quem ex vtroque, ac ſimul ex Sole à quinque, aut ſex annis aſſeruo, ita euaſit languidus (& repoſitus præſertim à non aduertente famulo in humido loco) vt ægrè effectum debilem præſtet; neque is ſit, ex quo aliquid ad optimum virum mereatur tranſmitti. Quamquam, vt puluerem ſaltem videat, non-nihil heic ex vtroque concludam, operam interim daturus, vt vegetiorem Pariſiis, etiam antequam illûc appulero, accipiat. Ad te, mi Heveli, quod ſpectat; ago imprimis non quantas debeo, ſed quantas poſſum gratias, ob tot, támque inſignia tui amoris ſymbola, in quibus non poſtremum duco, quod poſtremum mihi exhibuiſti, cùm de te nihil tale merentem cohoneſtaſti publicitùs; neque ſuſtinuiſti tuam Obſeruationem abſque hac tuæ beneuolentiæ quaſi obſignatione ad me peruenire. De Obſeruatione ipſa quod dicam non habeo, niſi quòd tuâ ſummâ induſtriâ, diligentiáque digniſſima eſt; ac nemo eſt Mortalium, qui quidquam in hoc genere præſtare, quàm tu, exquiſitius poſſit. Meam, ſi quidquam probo, ex eo potiſſimum eſt, quod obſeruatæ à me Phaſes cum tuis collatæ, ea conſpiratione ſunt, vt ab Initio ad Finem vſque diſcrimen horæ ac trientis pro Meridianorum differentia conſtantiâ non paruâ exhibeant. Neſcio an iam antè Bullialdus ſcripſerit ad te, quod illum rogâram, vt in tranſmiſſo nempe exemplo reponeretur ad octauum cum ſemiſſe Eclipſeos Decreſcentis digitum, quæ Phaſis coëuntium cum perpendiculo diametrorum neſcio quo lapſu ad Creſcentis octauum cum ſemiſſe fuerat adſcripta. Id mihi nimirùm in memoriam venit, cùm aliquanto maiore otio in Aduerſaria rem tranſtuli. Si fortè Bullialdus poſt acceptam meam nuperæ Eclipſeos Lunaris obſeruationem ad te ſcripſit, eam communicaſſe tecum poterit: niſi fecerit, habebis heic ipſam provt in Aduerſariis exſtat conſignata. Quæſo te, ſi quidpiam fortaſſis, quod tamen non mereor reſcribas, ſignificare mihi velis, quò euaſerit, quam Tychonis Vitam breui edendam perſcripſeras; ipſe ſcilicet ex eo tempore commentariorum quæ de illa, déque vita Copernici, quorumdámque aliorum congeſſeram, curam depoſui. Supereſt, vt manum de tabula tollens, iterem eam, quam-plurimam Viris præclariſſimis, optimiſque nuncio ſalutem. Tu verò, ô Suauiſſime, Generoſiſſiméque Heveli, ô Decus Amicorum, Vale. Diniæ, IV. Kal. Nouemb. M. DC. LII.

Ludovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrus Gassendus
Εὐπράττειν.

Accipio tandem, Optime Princeps, quod tandiu expetieram, te & in libertatem aſſertum, & Pariſios reducem, &, quod caput eſt, præclarè valentem. Vbicumque, & quomodocunque fueris, ſis, futurus ſis, eam eſſe animi tui moderationem compertum habeo, vt vno tenore Æuum exigas, ac tui ſemper ſimilis viuas; eâ videlicet animi conſtantiâ, vt neque efferaris rebus proſperis, neque deprimaris aduerſis. Nullus certè hæreo quin nuperum hunc caſum quam-fortiſſimè tuleris, & bonâ fretus conſcientiâ minaci fortunæ mandaueris laqueum. Is quippe eſt tuæ illius Chriſtianæ Philoſophiæ fructus, vt fors ferre nihil valeat, quod hanc animi æquabilitatem, hanc mentis ſibi conſciæ recti ſerenitatem conturbet. Très ſunt, & ampliùs exacti menſes, ex quo iis literis acceptis, quas ex tua illa cuſtodia ad me donare dignatus fueras, reſcripſi ad te, ac eadem quidem, quâ illas acceperam via. Literæ-ne meæ eâ fuerint fœlicitate, qua tuæ; vt nempe ad te vſque per iſtas ambages penetrare potuerint, neſcius hactenus planè ſum. Ex eo certè tempore, nullas neque habui, neque dedi literas; ac exſpectaui ſemper quovſque id addiſcerem, quod magno meo gaudio nuperæ literæ ad me Pariſiis datæ renunciârunt. Quare & nunc primum eſt, quod tibi & libertatem reſtitutam, & reuiſos Lareis, & intemeratam valetudinem gratulor; apprecórque porrò omnia proſpera, ac iucunda. Quid futurum ſit, fugio quærere, ac Diuinum Numen ſolùm veneror, vt omnia quatenus & tuis, & publicis rebus expedit, fortunet. Vale modò ſemper, ac me ama ſemper, ô & Principum, & meum Decus dulce. Dabam Diniæ, poſtrid. Kal. Decemb. M. DC. LII.

Heic adhuc verſor, quòd tametſi impensè ab Amicis ſollicitatus vt Pariſios me ante Hyemem reciperem, noluerim tamen rebus turbatis me itineri committere; ac vbi eſſe eas accepi in Vrbe ſaltem compoſitas, perſenſerim Hyemem iam magis eſſe pro foribus, quàm vt non mihi adhuc Ver proximum foret exſpectandum. Vale iterum.

Christinæ, Svecorvm Reginæ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque*,

Petrus Gassendus
Εὐπράττειν.

Regina Serenissima,
Is eſt bonitatis character totis impreſſus literis, quibus Maieſtas tua Regia me beare dignata eſt, vt & me prorſùs imparem ſentiam, qui grates dignè referam; & qualeiſcumque

que relaturus, vnde initium ducam, non habeam. Ecquo enim, putas rubore legentem eas me suffundi oportuit, cùm meæ tenuitatis conscius, sensi, agnouíque à primo versu in vltimum, iis me elogiis, titulisque à tanta Regina exornatum, vt ne Plato quidem, aut alius ex tot Viris inter antiquos Sapientiam professos eximiis, simileis vnquam fuerit à Principibus magnis consequutus? An proinde aliud mihi superest, quàm vt te præ illis Regibus, quibus potentiâ nequaquam cedis, virtute autem, doctrináque omnigena longè præfulges, summè suspiciam, ac venerer; ipse verò, qui cum nemine Sapientum illorum comparandus sim, & mecum habitem, & nôrim quàm curta mihi supellex sit. Quæso hoc solùm tuam Maiestatem, vt quando dignatur aliarum, repetitarúmque etiam Literarum spem facere, cogitare, attenderéque quanta ipsa sit, quantulus ego, sustineat; neque eò sese demittat, vt me encomiis prægrauans, facere sibi parùm congruè, parúmque decorè videatur. Parum scilicet Tibi visum fuit, mecum qualecunque apud alios nomen studiosè adeò exaggerare; nisi etiam de ea, qua apud te essem, existimatione sermonem instituens, haud graue haberes addere te meos amicos subornasse, vt quî affecta, comparatáque fores erga me, mihi insinuarent. Parùm cogitasse accersere me nisi etiam excusationem beneuolè acciperes, ac, vt saltem per literas liceret mecum agere, Te expetere significares. Parum te exoptare consulere me; nisi etiam sanctè affirmares, Te Præscripta mea pari religione, qua Placita Clarissimorum Legumlatorum obseruaturam.

Cæterùm, quòd me eo loco habeas, vt dignum ducas, cuius nomen licitando amplifices; euectóque in summum pretio, auctionem omnem longè vincas; quid, ô Optima, Maximaqve possum aliud reponere, quàm esse eo me in medullis, præcordiisque intimis gratitudinis sensu animatum, qui ineffabilis cùm sit, verbis exprimi nullis possit. Quoties profectò cogito, (& non cogitare penè continenter quî valeam, adeò præsertim immeritus) toties mihi illud cum Ænea ad Didonem vouere, exclamaréque subit,

Dy tibi, si qua pios respectant Numina; si quid
Vsquam iustitia est, & mens sibi conscia recti,
Præmia digna ferant. Quæ te tam læta tulerunt
Sæcula? Qui tanti talem genuere Parentes?

Quod verò etiam, vt ego te conuenirem desideràris, quanto id, putas, verti honori, qui nihil agnoscens in me, quod possit mei præsentiam caram, expetendámque facere, senserim me tamen à Regina tanta per-humaniter, perhonorificéque inuitari? Quantæ etiam fœlicitati, si id modò mihi per ætatem iam ingrauescentem licuisset: si per natiuam constitutionem, quam sortitus sum parùm firmam; si per assuetudinem à cunabulis clementiori huic Cælo factam; si per cætera quæ vel ipse ad Burdelotium scribens attigi, vel, vt per illustrem Mon-morium, præclarúmque Capellanum (cuius interuentu tuæ Maiestatis literæ fuere ad me transmissæ Parisiis) perscriberentur, operam dedi? Si quid sanè inde iacturæ, id nô Te attinet, ô Serenissima, apud quam, si quid mihi est famæ, id mei præsentia imminueret; sed me attinet potiùs, qui occasionem prætermiserim spectandi te coram, hoc est exhibitum tam grande æuo hoc nostro miraculum, vt neque peruideam sæcula priora simile vllum exhibuisse; neque valeam præsumere posteriora exhibitura. Sincerè, ac, vt sentio, loquor; quando præter constantem famam, quæ in ore est omnium, tam certa iam habeo ab illis testimonia, quorum mihi pridem est perspecta fides, quibúsque id iam contingit honoris, vt Te spectare, affarique, & audire cominùs possint. Quippe præter illa, quibus suas semper plenissimas facit literas Burdelotius (ille scilicet térque, & quater fœlix, cuius præstita erga tuam valetudinem opera, id mereri potuit elogium, quo eum tam effusè, ac tam grato animo in tuis ad me literis commendas) Præter illa, inquam, Naudæus summi vir candoris literis suis nuperis ea ingenuitate descripsit, & doteis naturæ eximias, & virtutes summas, perfectissimasque cumulatissimè superadditas, ex qua mihi omninò,

Nec primam similem visa es, nec habere sequentem.

Quidquid id est rei, hûc insererem, nisi & quæ tua est moderatio, esses auditura inuita; & res mihi apud alios potiùs esse dicenda videretur. Quanquam tacere vnum non possum, quod Epilogi instar est; testari illum nempe, se, quoties ad ea quæ fusè recenset, attendit, in eam rapi extasin, vt vix possit oculis suis, auribúsque accredere; ac Te cogitans, dicat tacitè quod olim Regina Sabæorum ad Salomonem, *Non credebam narrantibus, donec ipse veni, & vidi oculis meis, & probaui, quòd media pars mihi nunciata non fuerat. Maior est sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audiui.*

Quod subinde autem deposcis, vt tuas saltem literas admittens, velim tua cum Maiestate hoc, quo inter absenteis commercio licet, agere; esto ipsa Iudex, ô Incomparabilis, quàm fieri me exinde animo confusum par fuerit. Quasi verò ego is sim, qui id honoris promerear? qui possim hoc tam nobile recusare commercium? qui non id debeam summæ gratiæ, summo fauori imputare? Quàm vereor solùm, ne literas accipiens vicissim abs me, futurum sit, vt conquerare facere te commutationem, qualem Glaucus cum Diomede? Tametsi non erit quorsum mihi vertas, quod Te spe inani fuisse lactatam sensura sis; cùm ipse vt tantam de me opinionem conciperes, occasionem non fecerim, qui nihil vnquam magni de me, neque mihi ipsi, neque aliis spondeo. Suberit verò interim, cur ipse magno deputem lucro, non tuam sanè (vt præ summa modestia Te auere perscribis) erudiisse ignorantiam; sed meam potiùs propalasse, quam ipsa aut pro tua solertia, sagacitatéque sis dignatura excutere; aut pro tua humanitate, beneuolentiáque ita excusare, vt ipsam quasi symbolum comparatissimi

tiſſimi huius mei ad obſequendum affectus habeas. Quippe dicere quidem poſſem, Tutemet ipſam Te conſule; quando licet tibi ex teipſa, tanquam ex ditiſſimo penu eą depromere, quæ fruſtra aliunde requiras; ſed ne cauſari tamen poſſis detrectare me operam, dico ingenuè, obſequar; ac tantò quidem alacriùs, tantóque confidentiùs, quantò ſpes eſt, vt nihil ex me (qualecumque id demùm ſit) prodeat, quod non ipſa ſis pro hoc tam benigno, beneuolóque erga me affectu, æqui, bonique conſultura. Nam ſi alioquin foret in me, vnde aliquid lucis ad diuinum tuum ingenium illuſtrandum dimanare poſſet, id, putas, Tibi inuiderem, qui ita comparatus ſum, vt nemini abnuam colloqui, cuiuſcunque ille ſit ſortis, qui me quidpiam roget, quod noſſe me putet (vtcunque in receſſu, quod ſibi accedens fuerit, pollicitus, non ferat) Tibi, inquam, tantæ Reginæ, cui ſi prodeſſe quicquam liceret, id foret eiuſcemodi, vt inde exundare in tot capita, ceu ex viuo quodam, perennique gurgite poſſet? Silere heic potrò interim non licet, quod mihi in hunc locum tuæ Epiſtolæ incidenti in mentem occurrit. Quippe abfui quidem, vt talem me haberem, qualis Philoſophus Sextus fuit, ſed ipſa tamen mihi viſa es tali eſſe genio, qualis in Sapientiſſimo Imperatorum Antonino fuit, qui tot rerum ſciens, imò & iam ſeneſcens, cùm ipſi aliquando Lucius occurriſſet, requiſiiſſetque, quorſum pergeret; *ad Sextum*, inquit, *Philoſophum, vt ea diſcam, quæ nondum ſcio.*

Quod poſtremò bonitas tua teſtari dignatur, ac penè iurare eorum, quæ fuerint abs me præſcripta, obſeruantiam; id verò demùm me eò deducit, vt omninò pendeam dubius animi, hæteámque an Teipſam ſatis, an meipſum ſatis cogitaueris. Iam enim etiam imitari Pompeium illum Magnum videris, qui Philoſophum Poſidonium conueniens, fores percuti de more à lictore vetuit, *& faſceis lictorios*, inquit Plinius, *ianuæ ſubmiſit is, cui ſe Oriens, Occidenſque ſubmiſerat.* Scilicet Tu quoque tot Populorum Victrix, tot Nationum Imperatrix, non erubeſcis tuam Maieſtatem quadamtenus ſubmittere Placitiş homuncionis, quem, quantum-vis non habeat, habere tamen aliquid cum Poſidonio ſimile putes. Subiit certè etiam in mentem, in hunc locum dum incidi, nihilo eſſe Te inferiorem Magnis illis Principibus, quorum meritò celebre in Iure illud legitur, *Digna vox eſt Maieſtate regnantis, Legibus alligatum ſe Principem profiteri*; ac id, quod conſequitur mox, *Reuerâ maius Imperio eſt, ſubmittere Legibus Principatum*; ſiquidem quæ illis circa Leges fuit, eadem Tibi eſt *digna vox* circa Philoſophiam, è qua omnes iuſtæ, ſanctæque Leges originem ducunt. Veruntamen, ad me quod ſpectat, cùm non ſim eam Philoſophiæ, quam præſumpſiſſe ipſa videris conſummationem aſſequutus, cogitare ſic ſubiit, eo quidem te fuiſſe candore, vt præconceptam tuam de me opinionem exprimeres; at fore me nihilominùs Mortalium ineptiſſimum, ſi ea me vertigo præſumptionis corriperet, vt illa propterea me ducerem dignum. Quare & aliud nihil licet mihi, quàm illud quaſi regerere, vt ipſa potiùs Te audias, cui tam cumulatè ſunt omnia perſpecta; ac Tibi ſimul gratulari, quod hactenus ad eum doctrinæ, Sapientiæque gradũ Te euexeris, vnde quidquid ſiue agere, ſiue non agere par ſit, ceu è ſpecula prouidere poſſis. Cæteris ſanè Principibus eò præcellis maximè, quòd ipſa per Te perſpicis, quæ illi vulgò rerum ignari, niſi oculis alienis non vident; neque mirum idcircò eſt, ſi dum Conſiliarios admittunt, quos non nôrunt deligere, ac ipſis interim credunt omnia, peſſum ire omnia patiantur. Quò fit, vt cùm eſſe nihil fœlicius poſſit eo Principe, qui ipſe-met ſuos, ſuáſque res nouit; ita nihil ſit illo infœlicius, qui credit omnia aliis, quorum vix eſt vllus, qui non ſe reſpiciat, ac Principis res accommodet ſuis. Sed nempe hoc eſt valde ſecundum naturam, vt quiſque ſe potiùs, quàm cæteros amet, ac propter ſeipſum amet cæteros; adeò proinde, vt culpentur licet, qui non ſine quodam habito ad ſeſe reſpectu Principi conſilia, monitúſque dant; culpandus tamen ſit magis Princeps, qui ita fieri pro innato cuique erga ſemet-ipſum affectu ignorat; ac non idcircò diſpicit, quò quiſque poſſit vergere, aut certè ea non exhibet perſpicaciæ ſpecimina, quibus illis ſuſpicio, ne quidpiam non ſani conſilij deprehendatur, fiat. Quid facias nihilominùs parti Principum maximæ, quos ab vſque cunabulis adulatores obſident, qui iam tum ad redundaturam in ſe vtilitatem reſpectant, omniáque ad gratiam loquentes, eam ſenſim inſpirant mollitiem, quâ exhorreatur, refugiatúrque, qui eſt ad neceſſariam doctrinam neceſſarius labor. Heinc profectò eſt, quamobrem deinceps natos quidem ſe ad regnandum putent; at debere ſe euadere idoneos ad regnandum non reputent; pergántque auerſari Doctrinam, vt quidpiam eminentius, cui, ſi illam admitterent, parere ipſi tenerentur; ac ideò tantum detraheretur ſummæ poteſtati, ac mero, quo potiri gaudent arbitrio, quantum illi in ſe, ſuaſque actiones tribueretur iuris. Miſeri! qui proinde ſe, non vt Paſtores Populorum; ſed vt Ductores Pecudum habent; neque propterea in ſe conuerſa, effuſáque habent Subditorum pectora, qui ſe ab illis verè amari non ſentiunt, ſed ſpectari ſolùm quaſi victimas ipſorum nutui conſecratas. Quorsùm itaque non gratuler Tibi ô Regina Principum Decus, cùm te ea doctrina hactenus imbueris, quâ Te & Reginam & verè Reginam poſſis gerere; hoc eſt non modò imperare, ſed ſapienter etiam, iuſtéque imperare, atque adeò Populis tuis eam facere de Te opinionem, quòd abs Te, vt communi Parente reuerâ amentur, Téque ideò tanquam Parentem tenerrimo affectu ament, ac non ſimpliciter vt Reginam, ſed vt Deam quandam venerentur, & colánt. O præclarum tui Principatus fructum! quando nullum maius, aut expetibilius laborum omnium, vigiliarúmque, quibus pro ſalute tuorum excubas, optare Tibi præmium potes! cum eo certè coniuncta eſt, quam ſunt tui cariſſimam, iucundiſſimámque memoriam tranſmiſſuri in Poſteros; qua, ſi quid gloriæ ſeruiendum eſt,

quæ

quæ nos manet post obitum, nulla potest esse gloriosior. Perge itaque, ô REGINA VERE INCOMPARABILIS, perge eo Cælesti passu, quo cœpisti incedere; neque enim Vates ero inanis, si eam Tibi gloriam, famámque præsagiero, qua esse præclarior, perenniórque non possit. Isthæc sunt, quæ Sacræ tuæ Maiestati rescribebam Diniæ, Non. Decembr. M. DC.LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

Literas habui, OPTIME PRINCEPS, quas ad me dare Tornatore intercedente dignatus es. Fueram iam tibi prosperum in Aulam reditum gratulatus, neque hæseram quin fuisses in ipsa exceptus perhumaniter; gratulor verò nunc tantò magis, quantò licet id per te-ipsum nosse. Ac dubius quidem semper pendeo, quò propterea sint res tuæ euasuræ; verùm eæ sunt semper committendæ Diuinæ Prouidentiæ, optandúmque solùm, vt bene omnia vertant. Quod Illustris illius tui Consobrini sic vicem doles, id profectò dignum est tua & caritate in Consanguineum, & pietate in Patriam, & constanti in Regem fide. Et meam quidem sortem non decet quidquam causari, inquirere-ve in factum tanti Principis; sed, vt tuum in sinum effundere hoc liceat, deflendum est, quam ille tantam sibi gloriam quæsierat, hisce eius actis sic dedecorari. Quantæ nempe laudi ipsi vertebatur, tot peperisse Patriæ Victorias, tot quæsiisse Vrbeis, ac penè Prouincias, tanto dedecori iam datur, facere ipsum hostibus ansam Victoriarum incruentarum, ac recipiendi citra vim quidquid ipsis fuerat tanta vi ereptum. Quid illud verò, quod etiam scribis, creatum illum Summum hostilium Exercituum Imperatorem? Sanè, vt non modò speciosus, sed legitimus etiam illi fuerit commotæ huc-vsque camarinæ prætextus; at nullus esse profectò potuit addicendi sese hocce titulo hostibus; quòd hoc demùm nihil esse aliud, quàm se gerere Patriæ hostem videatur. Ij certè, quibus iam militat, non huius, illiús-ve, qui res administrant sunt hostes; sed ipsius Patriæ, quam velint euersam; neque, vt ille sibi infensos vlciscatur, curæ ipsis est, sed vt hac occasione res suas promoueant. Solemne est dici, *oportere amicum esse vsque ad aras*, at non minore iure decet esse, *ad aras vsque inimicum*; neque si flecti Superi nequeant, mouere Acheronta fas est. Præter meum morem, sat sentio, prætérque institutum abripior; sed nimirùm id excidit pro eo, quem tecum concipio dolore, quòd tantus Princeps, quem obseruantia, venerationéque summa prosequor, viam ineat illi contrariam, quam sibi amplam iam strauerat ad nomen, decúsque immortale. Quod subinde petis, vt meam tibi sententiam aperiam circa id, quod istheic ab Astrologis perhibetur, exscendisse Solem duobus gradibus; paucis aperio, nugas puto. Idem-met rumor iam euulgatus Campanellæ nomine fuerat; sed nimirùm isthæc insomnia ij soli possunt confingere, qui nouitatis prætextu gloriolam inanem venantur, neque verentur ludibrio fieri paucis intelligentibus, si modò sui admirationem apud multitudinem creent. Sol eiusmodi Sidus est, quod vno tenore suam pergit viam; neque, si quid fortè per ipsam alterationis patitur, id tempore aliquo breui, vt ab istis iactatur, fit; sed vix potest demùm post multas annorum Myriadas sentiri. Id declararem pluribus, sed excederem Epistolij modum. Satis esto, si ego quidem hisce in rebus quid assequor, sapere hoc commentum tritam fabulam de casu Solis Phaëtonteo. Quas verò non audies etiam fabulas de eo Cometa, qui est per hosce dies conspicuus? Verùm, tu, vt Sapiens & supra Vulgus Princeps, non illum magis es in ostentis, quàm aut Solem, aut alia magis familiaria Naturæ opera habiturus. Vale OPTIME PRINCEPS, ac Decus meum dulce; & curriculum imminentis anni fœliciter aggredere, prosequere, absolue. Diniæ, postridie Natalitiorum. Anno M. DC.LII.

EIDEM.

Ne in hac, qua scribo iam festinatione, occasionem primam anni initi prætercam sine tessera, præstat omninò paucos versus ad te exarare, quàm nullos. Id nempe, vt tibi iteratò fœlicitatem apprecer, & vota pro tua incolumitate, rerúmque tuarum prosperitate quam-maximè possum ardentia concipiam. Faxit modò Deus Opt. Max. vt & decurrentem iam annum, & porrò Nestoreos, prout veneror ipsum, agas. Significauit optimus Campinius (ac Tornator etiam) sæpiusculè te scripsisse ad me; at quæ infœlicitas mea fuit, nullæ ab vsque exeunte Maio ad me peruenere abs te literæ, præter datas vnas è Montis Rotundi, vbi detinebaris Castris; & datas alteras Parisiis, post reditum fœlicem tuum in Aulam. Debuere nimirùm alias eadem fata, quibus fuerant iam aliquot antè interceptæ, manere. Quæso proinde, vt quia placet pergere etiam manu propria literas superscribere; committi deinceps eas mandes aut optimo Campinio, aut alij, cuius inuolucro, superscriptionéque tegantur. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Diniæ, pridie. Non. Ianuar. An. M. DC.LIII.

EIDEM.

Mensis iam est, OPTIME PRINCEPS, ex quo literas ad te dedi nullas. Quàm verendum proindè mihi, ne meam incusares segnitiem, nisi præsto esset tua bonitas, quæ me excusationis faceret securum! Est ea certè mihi sic dudum perspecta, vt fuissem fortè etiam diutiùs officij quasi immemor, nisi acceptum recens à meo Capellano Epistolium, autem

aurem velliſſet, & admonuiſſet. Ille nimirùm ita expreſſit quem nuper honorem abs te cum ſingulari beneuolentiæ teſtatione eſt conſequutus, vt mearũ eſſe partium putem, nomine etiam meo gratias agere; ita quicquid eum attinet mea reputo intereſſe. Feciſti verò interim rem tuo generoſo animo dignam; quando ille eſt ſanè eiuſmodi Vir, in quo quid primũ ſuſpicias, améſque non facilè dicas. Quippe & eruditio illi ſupra vulgus, & morum candor ſupra ſæculum eſt; Vir, in quo ingenij perſpicacia cũ maturitate iudicij certat; qui in omneis bonos propenſus, officioſiſſimus omniũ eſt, ac ita colit amicitias, vt nemo eſſe poſſit amicior. Dicerẽ plura, niſi quæ me de virtute illius ſumma diuturna conſuetudo docuit; Ipſe vel ex vno, alteróque congreſſu poſſes abundè perſpicere. Hoc ſolùm addo, quam ipſi laudem delatũ vltrò ab omnibus arbitriũ Poëſeos, Eloquiíque peperit, minimam eſſe earum, quæ illi ob tot præclaras doteis debentur. Occipio iam, Deo propitio, paulò meliùs habere me ex eo rheumate, eáque tuſſi, quam obſeruandi Cometæ ſtudium per dies illos prægelidos non tam recens induxerat (vetus enim, vt noſti, querela) quàm ſupra modum exaſperârat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, bene ſemper Vale. Diniæ, VI. Eid. Feb. M.DC.LIII.

EIDEM.

QVàm beaſti me, OPTIME PRINCEPS, datis Literis pridie Eidus ſuperioris menſis! diu nempe erat, ex quo nullas abs te habueram; quanquam & nôram quibus curis per id tẽpus deſtinereris: ipſe illas mihi iam ſubinſinuas; verùm quæ tua eſt moderatio miro verbotũ lenimento temperas earum grauitatem. Cùm neſcire verò non poſſim quid deinceps contigerit, tenere me vix potis ſum, quin talẽ, tantámque fortunæ iniquitatem incuſem; at cũ aliunde te cogito, ſubeſt cur mihi ipſe ſuccẽſeam, quod perſpectum nimis-quam ſit, quã euectus ſit generoſus, cõſtánſque tuus animus ſupra omnia hæc ludibria fortunæ. Et reputare certè decet, nihil exinde vt tuæ virtuti, ita nomini detrahi; quin-etiam tibi eſſe glorioſius quod quæri videamus cur hæc accidant; quàm ſi, cur non accidant, quæreretur. Plura Deo volente & breui, & coram. Quia enim ad nos iam non aduenis, ſum ipſe in procinctu vt diſcedam ad te hebdomade inſequutura. Tu interea, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, Poſtr. Eid. April. M.DC.LIII.

Admodùm Reuerendo Clariſſimo, & Amiciſſimo Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Paſtori Hercano, Tornacenſi Canonico*, PETRVS GASSENDVS S.

AD ſum atque aduenio, non Acherunte, mi VVENDELINE, ſed penè ex faucibus Orci, vix viâ altâ, atque arduâ. Scilicet ex graui, diuturnóque morbo ægrè in Patria demùm conualui, ac ſum denique in hanc Vrbẽ redux. Quî ſupereſſes ipſe ac valeres, ex Amicis ſtatim percontatus ſum; & rem à Scala Equite, noſtróque Hoſerio præſertim edoctus, ipſos exceptos hodie communi apud illuſtrem Mon-morium prandio dimiſſos ante nolui, quàm iis Epiſtolium hoc concrederem prima occaſione ad te tranſmittendũ. Id nimirùm vt ſcias me & Deo propitio bene valere; & gerere ſemper medullitùs cariſſimam, ſuauiſſimámque memoriam tui; & eſſe iam propiùs vt deinceps valeas, ſi quid fortè volueris me compendioſius ſignificare. Accepi diebus proximis literas abs P. Ferrando Societatis IESV commorante Chamberij, ſuperiore menſe Diniam deſtinatas, vnà cũ exemplo literarum optimi ex eadem Societate P. Bollandi, ex quibus reſciui tradidiſſe te illi ante aliquot annos, quas duorũ, trium-ve noſtrorum primorum, eorúmque Sanctorũ Antiſtitum vitas ad te, vt cum ipſo communicares, miſeram; quare & quantum poſſum gratũ animum teſtor. Et quoniã ille mihi ſalutem tam nomine ſuo, quàm P. Henſchenij, & noſtri Geuartij renuntiari per Ferrandum voluit, quæſo te, vt niſi incommodum ſit, & triadem illam præclaram reſalutes meo nomine, & Chiffletium Clariſſimũ cum tota erudita familia, & Van-langrenũ quoque ſaluere quam-plurimũ iubeas. Vale. Pariſiis, VI. Eid. Iun. M.DC.LIII.

PETRVS GASSENDVS SORBERIO *Suo*, S.

IN me non fuit, vt ſuperiore occaſione reſcriberem; ita me neſcio quæ negotia calamo iam arrepto auerterunt. Nunc perparũ abeſt, quin etiam à ſcribẽdo abſtineam; ne fluxionem, quæ me iam triduò importunè habet, irritem. Verùm ne diutiùs officio erga Amicũ tam officioſum, deſim, continere non poſſum me quin ſaltem paucos hos verſus dictem, quibus fuiſſe literas tuas mihi redditas certior fias. De argumento nihil eſt quod addam, niſi quod magis amas me, quã vt nolis meæ qualicunque famæ ex tuę interpretationis editione fieri conſultum. Et dignum certè eſt tuo erga me amore, quod ob Typographicas operas interruptas non ſuccenſueris, ſed aliquam potiùs rationem eorum, quæ ad te ea de re ſcripſi, habueris. Spero autem fore vt nihil tuę gloriæ ex hac dilatione decedat, ac te id vel maximè agniturum, vbi primæ cogitationes ſecundis locum fecerint. Legi quæ ad Conradũ noſtrum vberiùs ſcripſiſti; at ipſe de iis facere tibi ſatis in ſe recepit. Quod ille quẽ inſinuas meditatur aduerſum me, ſcito me tam parum morari, quã apud Sinas quod agitur. Scilicet quidquid ea de re ſcripſi, quò attineat, & quatenus, mihi nõ malè conſcius ſum. Sed tu, mi SORBERI, quam-optimè Vale, Pariſiis, V. Eid. Iul. M. DC. LIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

PLurima ſanè ſunt, Mi NEVRÆE, quæ tibi, tuæque amicitiæ debeo, at illud non poſtremum eſt, quod conceptum mihi dolorem ob mortem præclari *Naudæi*, Capitis longè cariſſimi habere te mecum communem declaras; ac petuelle, ſi fieri poſſet eo me peni-

tùs eximere, significas. Quippe cùm nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihilque adeò esse possit eius priuatione molestius, facis tu profectò per-humaniter cùm subire in te aut totam, aut certè molestiæ partem, quam mihi casus hic flebilis necessariam fecit, exoptas. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quædam flere voluptas*, eatenus experior, vt molestiam malim ea suauitate temperatam, qua τῷ μακαρίτῃ, consuetudinísque cum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illâ immunem fieri, si mihi simul suauitas huiuscemodi eripiatur. Nosti vt parentes, vt filij, vt coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbáque illorũ, quos habuerint carissimos, & recordentur, & enuncient, nihílque fieri iis gratius possit, quàm si alij quoque eadem enarrent, aut enarrata gratè accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recolere, quibus aliàs σὺν τῷ μακαρίτῃ confabulati fuimus; adeò nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, considerationéque dignum. Supersunt adhuc fœlici fato, quos & tu ipse apprimè nosti Eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius, quibuscumsæpe & congregari, & rusticari soliti fuimus, maximéque priusquam ille in Italiam discéderet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsítque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximéque in *Syntagmate de Militari studio*; dicerèque, cùm conuenissemus erat solitus parere se Pythagoræ, si per talem quandam Tetradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam cõcederet; ex eo scilicet tempore institui nisi per literas nos inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ curandæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualetudo ne possemus toties conuenire obfuerunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totóque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cùm me iam reduce ipse proximè accederet, mutuorúmque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenerint, nimisquam est notum. Tametsi porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberrimum licebat ex eius conuersatione demetere; ea tamen semper seges erat, quæ magni prouentus locò haberetur; quippe ad me nunquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi nolirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. *Reliqua exciderunt.*

Viro Clarissimo, & Amico Optimo OLAO VVORMIO, *Doctori Medico, & in Regia Hafniensi Academia Professori Humanissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN me, Optime VVORMI, reducem non ex Prouincia modò in Vrbem; verùm etiam penè ex Orci limine in vitam. Quamprimùm verò hûc appuli, nihil potius fuit, quàm vt quî & ipse, & præclarus Frommius valeretis, interrogarem. Cùm responsum foret concessisse alterum fatis, & vter tamen esset, non designaretur, non interquieui donec didici Frommium esse τὸν μακαρίτην, qui ad plureis abierit; te verò esse, qui Deo propitio & superstis & bene valeas. Tenere itaque me non potui, quin & meam tibi lætitiam testatus toto animo gratularer, & Clarissimum Medicum nostrum Guidonẽ Patinum literas ad eximium Bartholinum dantem offendens hosce ad te versus attexerem, quibus certior fieres me, Deo donante, ex mea illa adeò diuturna inualetudine emersisse, adesse in hac iam Ciuitate, & vitæ Tychonis Brahei vestratis, ad quam tu mihi præ cæteris affulsisti editionem moliri. Quinque aut sex iam anni sunt, ex quo Gedanum ad celebrem Heuelium scribens, illum rogâram vt si fieri posset impetraret meo nomine ex præclaro Medico Ludouico Keplero Ioanni filio, Regiomonti in Prussia degente, si quid haberet monumentorum ad Tychonis, quem ipse vidisset, vel de quo Parentem loquentem audiisset, vitam attinens, ac attinens etiam ad vitam Parentis, cuius summam libens intexerem; responsum verò tuleram futurum, vt breui non monumenta modò, sed vitam quoque integram vtriusque typis commendatam accipere possem. Ipse id ratus, omnem curam meæ lucubratiunculæ euulgandæ dimiseram, donec quid illeinc adueniret frustrà iam tamdiu præstolatus, ac interpellato etiam quid id rei esset Heuelio, eò fui adductus ab Amicis, aliisque præstantibus Viris, quos Vraniæ amor, ac tanti illius vestri Herois gloria tangit, vt nihil cunctando, id quod haberem pridem paratum, emitterem. Manum itaque iam admoui, & cùm opella tota foliorum viginti quinque, aut triginta futura sit, quinta iam est, aut sexta pars excusa. An verò quia lentè operæ procedunt, & spes est vt priusquam ad metam perueniant, ferre abs te responsum, si quopiam me beaueris, valeam, orare te ausim, vt si quid tibi fortè in manus, ex quo pluscula illa ad me mittere es dignatus, inciderit, id eadem viâ, quâ hæ literæ transduntur, velis impertiri. Quippe tametsi accessurum tempori satis fortè non sit, fiet nihilominus occasio, vt nisi in suum locum inseri, attexi certè ad calcem posset. Vnum saltem est, quod te maximè exoratum desiderem, vt scilicet mihi procures exaratum manu exemplum Orationis funebris à Iessenio habitæ, cuius excusum vnicum istheic exstare aliàs scripsisti, cuiúsque nullum reperire in totis Parisinis Bibliothecis licuit. Exoptem verò si istud adhuc mihi nauare operæ importunum non fuerit, rem diligenter peragi, quo prima occasione transmitti ad me possit. Est verò & vnum adhuc, quod te rogem; vide quantam mihi tua illa immensa bonitas libertatem faciat. Notus tibi haud dubiè est vir illustris Petrus Reetzius, qui ex Tychonis est cognatione. Is est, qui ante annos sex Legatus Regis nomine hac

in

in Aula interfuit. Dignatus me tunc pro ſua ſingulari humanitate inuiſere,ac inſtituti mei conſcius, recepit ſeſe, & obtenturum, & mecum communicaturum deſcriptionem,confectionémque ſingularis cuiuſpiam vnguenti à Tychone excogitati,Braheanique nominitati, quod cætera inter Tychonis encomia, non memorare modò, ſed deſcribendo etiam, publici facere iuris poſſem;quaſi nempe mirificum, generíque humano adiutando comparatum inuentum.Si igitur nôris,& graue non ſit ipſum, aliúm-ve ex familia, penes quam id quaſi arcanum aſſeruatur, interpellare, vt copia mihi ipſius fiat,erit cur & tibi, & ipſi gratiæ habeantur, non abs me modò, ſed etiam abs ſummi viri Manibus, & abs quibuſcumque leuamen ſentietur. Virum illuſtrem ſi conuenias, & ſalutem ipſi nunciare meo nomine poteris, & indicare memorem me illius affectus, quo me proſequi ſuaue habuit, hæc interſeruiſſe alterâ ſtatim vitæ Tychonis paginâ, *Cùm verò fratres ipſius omnes magnæ in Patria authoritatis, & magna ex parte Senatorij Ordinis fuerint, tum memorandus præcipuè. Steno, qui Maieſtatis Regiæ Conſiliarius, & in arce Calundburgica Præſes, habuit cæteros inter liberos, tum filium Ottonem Baſneſium,tum Birgittam filiam, quæ illuſtri Friderico Reetzio nupta quatuor filios edidit, Petrum, Stenonem, Antonium, Georgium, quorum natu maximum Legatione Regia Pariſiis fungentem, vnà cum natu minimo videre, affari, experiri beneuolos licuit.* Quæſo te iterùm exemplum Orationis funebris, & quàm citò quidem per tuas occupationes fas erit. Vale intereà, Vir Optime, ac me amabò amare perge. Pariſiis, Eid. Septemb. M.DC.LIII.

Clariſſimo, Excellentiſſimóque Viro D. IOANNI DOMINICO CASSINO, *in alma Bononienſi Academia Profeſſori Matheſeos Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

AMpliùs menſe eſt, Clariſſime Vir, ex quo literas ad me, intercedente nobili Venaſco dediſti, illuſtris Riantij Baro mihi ſtudioſè reddidit. Diuturnæ huius meæ ad reſpondendum moræ non vna fuit cauſa; ſed nihil eſt neceſſe aut occupationes,aut inualetudinem, aut aliud cauſari. Oro te ſolùm vt ſic habeas me,& honori duxiſſe magno,quam vltrò, gratioſéque offerre amicitiam dignatus es;& fœlicitati vertiſſe,poſſe me, non eximiè quidem, ſed vtcumque tamen tuis votis ſatisfacere;& quam primùm licuit, arripuiſſe calamum, vt qua in te eſſem voluntate facerem perſpectum. Gratulatus itaque tibi pro tam laudabili inſtituto, exſcribere ecce ex meis Commentariolis aggredior quas depoſcis obſeruationes trium ſuperiorum Planetarum circa tempora Oppoſitionis ipſorum cum Sole peractas.Exigis pro ſingulis ternas; ego verò quinas, ſenas-ve exhibeo, vt quia omnes ea ſerie, copia-ve non ſunt ex quibus exactè deduci Oppoſitionum tempora poſ-

ſint,ſint ad manum quas deligas,ac provt videbitur in rem vertas. Organum, quo acceptas diſtantias agnoſces, Radius Aſtronomicus fuit, Orgyiâ prolixior, in parteis 10000. diſtinctus cum Tranſuerſali immoto, & hinc inde Tangentis vice in ſimileis diuiſo.Fixus ad centrū cylindrulus, in Trāſuerſali etiam cylindrica emobiliáque pinnacidia.Signis vſus ſum —/— & —— denotandæ aut additioni graduum, ſcrupulorúmque Tangentibus indicatorum, pinnacidiis ad diuerſas Tranſuerſarij parteis exiſtentibus;aut ſubtractioni pinnacidiis exiſtentibus in eadem.Calculum adhibebo nullum, ne præiudicium faciam, quo vtcumque præoccuperis; doleo certè feciſſe me, cùm Martis oppoſitionem, ſtationémque alteram anni 1623. euulgans, calculum obſeruatis ſubiunxi,ad quem vnum, aut alterum circa Stellas datum ſuppoſui, quod deinceps, caro amico Iacobo Valeſio monente, non rectè ſe habere deprehendi. Suppoſui videlicet Stellam in Humero dextro Sagittarij habere latitudinis Auſtralis gr. 3. min. 31. provt in Tychonis Catalogo habetur,cùm habeat tamen ſolùm gr.3. min.18. ac aliundè eius diſtantiam ab Auſtraliore duarum in Boreali parte Arcus eſſe gr.6. min.15. provt calculo eam deduxi;cùm probæ tamen obſeruationes excedere tribus minutis eam prodant. Quo effectum eſt etiam, vt cùm diſtantiam illam aſſumpſi rectificando Organo, tantundem abeſſe, niſi interdum magis à vero potuerim. Hæc proinde eſt cauſa, cur obſeruationes nudè,& qua fide fuere peractæ, conſignatæque communicem, ne quidquam ſit, quod imponere, creare-ve vllam, quod dixi, præoccupationem poſſit. En itaque vt res ſe habeat.

PRO ♂

Anno 1621. debuit ex Ephemeride contingere Martis oppoſitio Sole cum die Maij 6. Itaque Aquis-Sextiis die Maij 3. veſperi, hora 10. diſtiterunt inter ſe Mars, & Lanx Auſtralis, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1623. debuit oppoſitio contingere die 3. Iulij. Itaque Diniæ die 28. Iunij, hora 13. &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1625. debuit oppoſitio contingere die 18. Septembris. Itaque Diniæ die Septembris 21. ſequenti veſperi circiter hor. 10. &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1634. debuit oppoſitio contingere die 12. Martij. Itaque Diniæ die 7. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1636. debuit oppoſitio contingere die 18. Aprilis. Itaque Aquis-Sextiis die 15. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppoſitio contingere die 7. Iunij. Itaque Diniæ die 6. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppoſitio contingere die 7. Iunij. Itaque Diniæ die 6. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

PRO ♃

Anno 1620. debuit oppoſitio Iouis cū Sole contingere die 7. Nouembris. Itaque Aquis-Sextiis die 4. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1633. debuit oppoſitio contingere die

die 16. Decembris. Itaque Diniæ die 14. vesperi, &c. *vt in Commentariis*.

Anno 1635. debuit oppositio contingere die Ianuarij 18. Itaque Aquis-Sextiis die Ianuarij 15. vesperi, &c. *vt in Commentariis*.

Anno 1636. debuit oppositio contingere die 19. Februarij. Itaque Diniæ die 5. vesperi, *vt in Commentariis*.

Anno 1637. debuit oppositio contingere omninò 20. Martij. Itaque Aquis-Sextiis die Martij 11, &c, *vt in Commentariis*.

Anno 1639. debuit oppositio contingere die 22. Maij. Itaque Aquis-Sextiis die 20. vesperi, &c. *vt in Commentariis*.

PRO ♄

Anno 1633. debuit oppositio Saturni cum Sole contingere die 28. Maij. Itaque Aquis-Sextiis die 25. vesperi, &c. *vt in Commentariis*.

Anno 1634. debuit oppositio contingere die 9. Iunij. Itaque Aquis-Sextiis die 6. mane, &c. *vt in Commentariis*.

Anno 1635. debuit oppositio contingere die 21. Iunij. Itaque Diniæ die 19. vesperi, &c. *vt in Commentariis*.

Anno 1636. debuit oppositio contingere die 2. Iulij. Itaque Aquis-Sextiis die Iunij 30. vesperi, &c. *vt in Commentariis*.

Anno 1637, debuit oppositio contingere die Iulij 14. & tamen nihil obseruatum comperio, quàm quod Diniæ die 17. vesperi, &c. *vt in Commentariis*.

Hactenus exscribo, Excellentissime Vir, quæ de Marte, Ioue, & Saturno circa tempora oppositionum obseruatis consignata habeo. Nisi ea tam sint exquisita, quàm ipse forsan exspectasti, tibique de me pollicitus es, ipse sanè in culpa non sum, qui & quod potui præstiti, & vt maius quidpiam abs me exigeretur, occasionem non feci. Obseruationes crudas agnosces, & vel ex eo quidem, quod necdum sint plærisque appositi arcus deducti ex Tangentibus; verùm non ob id eas minùs probabis, vtcumque tibi in deducendo laboris quidpiam reliquerim, quod vt nunc subirem, mihi non vacauit, quin non vacat etiam omnia recensere, ne aliquam fortè cyphrulam præposterè interscripserim; sed si fecero, quod vix reor, rarum erit, vt non ex serie obseruationum possit emendari. Qualiacumque tandem hæc sint, tu sic vtere, fruere, vt me saltem tibi ad obsequium comparatissimum agnoscas. Parisiis, XVI. Kal. Febr. M. DC. LIV.

SAMVELI SORBERIO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACceperam iam tuas literas, & gratulatus animo licet, nondum tamen scripto meam lætitiam significâram, cùm Capellanus præclarus ille ostendit abs te literas, quibus alias mihi innuebas conscriptas. Exspectaui proinde illæ-ne alicunde mihi aduenirent, quovsque hoc ipso demùm die, tum ipsæ mihi redditæ sunt, tum aliæ quarum feceras spem ab Illustrissimo, optimóque tuo Patrono Præsule Vasionensi. Paucis itaque, quia tempore vrgeor, gratulor tibi pectore pleno ob tuum illud tam generosum, rantæque pietatis consilium. Nempe res eius est ponderis, cui æquiparari nihil possit. De salute enim summa agitur, pro cuius commutatione non tota cum auro suo Terra, non vniuersus Mundus sit satis. Fuit hæc mutatio dextræ Excelsi, & optimam partem cùm elegeris, non erit profectò cur vnquam te facti pœniteat. Fœlix interim qui incideris in Antistitem adeò bonum, adeò generosum, adeò eruditum, vt & virtutem tuam amare, & pretium tuum nosse potis, fieret tibi in hac humanarum rerum iactura perfugium. Quod tu verò mihi ob mortem Principis tam mei amantis Ludouici Valesij, Engolismensis Ducis condoles, humanitatis officium est, amorísque erga me tui. Et non possum certè non teneri magno Capitis tam cari desiderio, vtcumque in partem consolationis veniat, quod ille me amore sincero, teneróque amauerit, quo Mortalium nemo, aut melior, aut innocentior vnquam fuit. Ille vnus sanè ex iis, quibus dignus non fuit Mundus, qui qua erat sorte vixit in hac tanta sæculi colluuie, fide, candore, probitate, vt planè insignis, ita incomparabilis, ac omninò dignus, qui in singulare virtutis exemplum Principibus proponeretur. O quàm sæpe attendenti mihi ad inculpatos illius mores insusurrare illud subiit, *Quo nihil maius, melius-ve Terris Fata donauere, bonique Diui nec dabunt, quamuis redeant in aurum Tempora priscum?* Sed mihi tempero, vt & finiam, & Antistiti optimo verbulum rescribam. Tu bene Vale, mi SORBERI, & corroborare in dies. Parisiis, X. Kal. Febr. M. DC. LIV.

IOSEPHO MARIÆ SVARESIO, *Illustrißimo, Reuerendißimóque Vasionensium Antistiti*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

HAud ego sanè id promerebar, ANTISTES ILLVSTRISSIME, vt Tu non modò mei, & vultus, & nominis commeminisses, sed dignareris etiam humanissimas dare literas, tanta amoris erga me tui significatione plenas. Sed nempe hoc mihi bonitatis tuæ esse voluisti argumentum, cui pridem insignis tua eruditio, ab vsque consuetudine cum nostro communi Peireskio τοῦ μακαρίτου erat perspecta. Gratias proinde quantas possum maximas tibi habeo, ac me, quando aliud non possum, tibi totum oppignero in animi grati testificationem. Quàm verò subinde, putas, gratulor ob tam egregium facinus, quo eximium Sorberium Deo, & Ecclesiæ quæsiisti? quo illum ad te pellexisti? quo illum foues, fortunarúmque ipsius curam suscipis? quo rem præstas, vt tua illa generosa indole dignam, ita dignam, quæ celebretur, cuiusque memoria non intermoriatur? Et merebatur ille sanè incidere in tantum Patronum; Vir tam bonus, tam candidus,

tam

tam ſingulariter eruditus, vir tanta in conuerſando gratiâ, in ſcribendo tanta elegantiâ, vir, vt paucis dicam, quem tu noueris, quem amaueris, quem delegeris, vt tua in eo viteis ſuas beneficentia experiretur. Quod me attinet, ſic ego illum amo, vt cùm tibi ſit tot obſtrictus nominibus, ipſe vnà me obſtrictum profitear, ac forem modo ſoluendo par, ita mens adiuuet, vt totam in me reciperem obligationem. Et verum eſt quidem nihil aliud te, quàm vt benefacias ſpectare, at non ideò minùs, qui tua beneficia perſentiunt, ad ea agnoſcenda, & gratitudinis ergò, quam-maximè licet, efferenda tenentur. Tu ô PRÆSVLVM DECVS, ſic agere perge, ac me eum porrò habe, quo tui obſeruantior, tibíque obſequentior ſit nemo. Pariſiis, x. Kal. Febr. M. DC. LIV.

Viro Clariſſimo, & Amico Optimo OLAO VVORMIO, *Doctori Medico, & in Regia Hafnienſi Academia Profeſſori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN iam tandem, Optime VVORMI, Tychonis Brahei vitam editam, cuius ad te mitto aliquot exempla. Quas prouideram fore moras, eæ reipsâ interceſſerunt; & cùm Bibliopola noluerit exemplum ipſius vllum diſtrahi, quin alia ſimul opuſcula typis cohærenter commiſſa prodirent, non licuit vllum ante menſem, quod transdi ad te poſſet nanciſci. Nactus porrò diſtuli huc vſque, quòd Patinus noſter acceſſutum ſperans in dies præclarum Bartholinum ex Italia, exſpectandum cenſuerit, donec cum libris ab eo coactis hæc ad te exempla deſtinarentur. Nunc, cùm poſſit præclaro Viro iniecta eſſe remora, quæ incertum reditum faciat, ipséque pudore quodam obruar, quòd non maturè ſatis exhibeam iſtud qualecumque meæ erga te gratitudinis ſpecimen, dum aliam vecturæ occaſionem quæro, offert ſe mercator amicus, qui recipiat ſe faſciculum abs me acceptum Amſterodamum mittere, vnde ad te porrò Hafniam tranſmittatur. Bonis itaque auibus faſciculum ipſi committo, apprecórque vt tuas in manus & tutò, & quam-primùm perueniat. Exempla in eo quatuor comperies, quorum tibi vnum nominibus multis debitum vt habeas, haberéque velis te quæſo. Alterum erit, quo liberes fidem erga illum quemcumque, abs quo obtinuiſti quod dignatus es ad me mittere Orationis funebris in laudem Tychonis habitæ exemplum. Tertium dari exopto per-illuſtri Retzio. Ipſe eſt ſolus, quem attinentem ad Braheanam familiam mihi eſſe notum contingit, quare & iute eum deligo, cui meum erga illam obſequium, affectúmque teſtatum faciam. De poſtremo quid factum velim, vix auſim tibi dicere; vt dicam tamen ipſum addo, vt ſi, vbi Apoſtrophen illam ad Regem Sereniſſimum, qua Tychonis vitam vt concluderem in mentem venit, pellegeris, reputes rem ſacræ eius Maieſtati non diſplicituram, habeas ad manũ, quod vel per te, vel per illuſtrem Retzium meo nomine illi offeratur. Præter fas, ac decorum foret aliquas facto excuſando adiungere literulas, cùm abundè, imò nimium ſit fuiſſe ſemel me, & publicè quidem ea interpellatione vſum. Tu itaque Optime VVORMI, vt videbitur, ita agito, ac pergito me tibi penitùs deuinctum amare. Vale, Pariſiis, poſtrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiſcano Conſuli, Amico plurimùm colendo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum me tuæ literæ, Suauiſſime HEVELI, recreauerint, dici facilè profectò non poteſt. Nempe & te eſſe incolumem, quem grauiter adeò laborare inaudieram; & me abs te ſemper amari, quod duco ſanè maximi, ecquid potuit eſſe iucundius? Nihil iam, cùm tuas accepi, typographicarum circa Tychonis vitam operarum ſupererat; at Bibliopola certo conſilio, ipſam, ac vnà Copernici, Peurbachij, & Regiomontani vitas non priùs euulgari, quàm alia quædam opuſcula ſimul ederentur, expetiit. Quare & vel hac occaſione paulò ſeriùs accipies, quod ad te exemplum deſtinatum volui. Et Bullialdus quidem noſter etiam exſpectandum cenſebat, quo-vſque tempora Eclipſeon proximi menſis forent tranſacta, vt ſimul, ſi quid obſeruatum à nobis foret, perſcriberetur. At quia vecturæ librorum ambages nimis longæ ſunt, ideò anteuertendum duxi, commiſſurúſque ſtatim ſum mercatori faſciculum, qui ipſum amico Amſterodamenſi commendet, vt inde ad te Dantiſcum tranſdatur. Fortaſſis quoque priuſquam ipſum cum his literis habeas, dandas poſteriùs alias accipies. Erit porrò præter exemplum, quod vt tibi habeas pro votis mihi eſt, etiam aliud, quod quæſo te, vt optimo Eichſtadio, quem térque quatérque reſaluto, tradas. Ægrè me porrò ad editionem opellæ huius accinxeram ob factam à Keplero ſpem; nunc cùm aliud ipſi conſilium inſediſſe ſignifices, minùs pœnitet operis ſuſcepti. Doleo & ipſe cùm tui cauſâ, tum Artium ingenuarum gratiâ conceſſiſſe eximium Linemannum fatis. Plura Deo propitio, proxima occaſione. Tu interim bene, imò optimè Vale, Pariſiis, poſtrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

REGINA SERENISSIMA,
Ruri verſor, dum ecce audio Piquetum, & Fraxineum, vt tuam Maieſtatem Antuerpiæ conueniant,

conueniant, die proximo discessuros. Itaque, ne eorum dumtaxat sermone, sed meis etiam literis, quanta semper tuæ Maiestatis veneratione tenear accipias, pauculos hosce versus do ab illis ad te perferendos. Facio videlicet ne meo ex silentio fortè coniicias non saris magni ducere me præclarum illud facinus, quod tanto consilio aggressa, tanto animo exsequuta es. Profectò enim demiror potiùs potuisse vel cogitationem ipsius subire in Fœminæ mentem; & hac iuuenili præsertim ætate, rebúsque adeò prosperis. Sed oportebat nimirùm te, dum sexum, ætatem, sortémque supergrederis, insolitum quidpiam, ac omni exspectatione maius moliri. Tale verò omninò fuit, pro nihilo habere, ac tam vltro deponere Coronas, Sceptra, Imperia, quibus haberi nihil solet in hominum votis sublimius, ad quæ obtinenda, tuendáque, iure, iniuriâ, dolo, vi, ferro, flammáque passim certatur. Ac facile quidem illud commendatur, quod dictum est olim, *Diadema rem esse ponderosam adeò, spinisque adeò intertextam, vt qui saperent, si humi iacens occurreret, ne attollerent quidem.* At vix tamen vnus & alter summorum Principum memoratur, qui dictum facto probauerit, cùm sponte Diadema abiecit. Sed & cùm tam rara hæc exstent exempla, tanto sanè magis tuum istud erit admirationi Posteris, quantò satietatem regnandi sola tibi ratio, non longæuitas fecerit. Gloriosius poterat videri, in salutem Gentis, subditorúmque populorum tuam istam regnandi industriam, sapientiámque impendere, & quam illis gloriam, beatámque tranquillitatem quæsietas, toto porrò vitæ decursu tueri: verùm & præclarè illis consuluisti, cùm eum dedisti successorem, qui id præstare eximiè posset: & te quod attinuit, tot iam editis Reginimis tui egregiis speciminibus, censuisti Tibi esse viuendum. Quamquam verò id factum varij interpretentur variè, ipse esse securos, quantum in me est iubeo, te ea pollere & sagacitate ingenij, & maturitate iudicij, & celsitudine animi, vt tametsi nondum in tua penetretur consilia, tempus tamen sit illa haud-dubiè quam-optima demonstraturum. Et non potes sanè, quæ tua est Virtus, non sapientissimè prospexisse, quam deinceps vitæ rationem institueres, sectarerísque; neque non perstare in proposito constantissimè decreuisse: quippe alia tibi profectò mens est, aliúsque vigor animi, quàm vt quidquam committere non satis dignum tua hac Virtute, quæsitáque gloria sustineas. Sat siquidem nôsti, tametsi curandum non esse admodùm videatur, quid de nobis sentiant, loquantúrque cæteri, dum nobis probè conscij simus; debere tamen bonam famam, vel eo nomine esse nobis caram, quòd in societate degentibus fœlicitatis partem faciat, bene apud omneis, bonósque & Sapientes præsertim, ex quo veneratio & caritas consequitur, audire. Cúmque id non ex vna solùm, altera-ve actione assequamur, sed ex omnium serie, & constantia; idcircò esse operam dandam, vt Vita tenore quodam æquabili degatur, ac tota secum ipsa consentiat. Quin-etiam, cùm in eo, quod superest æui, quodque Tibi vt longissimum, sic fœlicissimum apprecor, incidere plurima valeant, vt res nempe Mortalium sunt, quæ inducere posse aliquam facti pœnitentiam videantur, non hæreo, quin Te ita compararis, vt dicere cum illo possis,

Omnia percepi, atque animo mecum antè peregi:

adeò proinde vt effecta omnibus Fortunæ casibus superior, generosè semper, hoc est intrepidè, & pari passu sis incessura. Fœlicem te certè, quæ vsurpare illud Metrodoreum valeas, *Occupaui te Fortuna, atque cepi, omneisque aditus tuos interclusi, vt ad me adspirare non posses.* Hoc est quod voueo, ô REGINA, nominibus hactenus multis longè incomparabilis, vt qui sequentur intelligant fuisse te velut dono quodam Prouidentiæ genitam, in quo totas vireis suas summa virtus experiretur. Vale. Dabam Menilij San-Dionysiani, è Castro Illustris Mon-morij, qui ipse quoque tuæ Maiestatis reuerentissimus semper est, x. Kalend. Septembris, M. DC. LIV.

Clarissimo, Doctissimo, Amicissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Consuli,*

PETRVS GASSENDVS S.

SCripsi ad te, Clarissime HEVELI, circiter Eidus Iulias, transdens ad te duo exempla editæ heic à me Tychonis Brahei Astronomorum Coryphæi Vitæ, cum subiuncta vita vestratis illius incomparabilis Copernici, summorúmque etiam virorum Peurbachij & Regiomontani. Mens scilicet fuit, vt vnum exemplum tibi haberes, alterum optimo Eichstadio communi nostro tribueres, cum nunciata à me plurima salute. Vereor ne nondum fasciculus tuas in manus peruenerit. Destinandus enim nauigio Amsterodamum ad mercatorem fuit, vnde rursus naui Dantiscum discessuræ committeretur. Vtcumque sit, sat bene erit, si ad te vsque tandem pertingat. Quod recepi porrò illis literis communicare tecum, si quid circa tam Solis, quàm Lunæ Eclipseis superioris mensis obseruare concederetur, id fidem liberans, iam præsto. Adiungo nempe hisce vtriusque Obseruationis qualiscumque exscriptum, quod etiam vt commune habeas cum optimo Eichstadio te rogo. Quia ruri adhuc versor, ipsum ad nostrum Bullialdum do, vt cum proximis, quas ad te scribet literis, transmittatur. Tu bene semper Vale, Clarissime HEVELI, & optimum illum meo nomine saluere semper quam-plurimùm iube. Menilij San-Dionysiani, Kal. Septembr. M. DC. LIV.

PETRVS GASSENDVS, SORBERIO *Suo*, S.

MOx vt tuas literas accipio, & ne quidquam morer tabellarium, pauculos hosce versus do, ac simul conscribo, quod ad Præsulem illustrem exigis Epistolium. Non tanta mihi

mihi erat cum eo, vt illud auderem, familiaritas; verùm de te cùm agitur, quis eſſe pudor, aut modus poſſit? Exopto ſolùm vt hoc meum officiolum non ſit nequicquam. Acceperam iam quod egregiæ ad præclarum Pecquetum Epiſtolæ exemplum ad me dederas: verùm vt gratias agerem nondum fuerat facta occaſio. Facio iam, ac teſtor me fuiſſe ipſius lectione maximopere delectatum. Doleo dumtaxat abfuiſſe me, neque factum vobiſcum teſtem ſingularis experimenti; doleo & ſortem ſi vos fortaſſis diſceſſuri ſitis ante Remigialia; quippe id ſolùm circiter tempus repetiturus Vrbem ſum, ac mihi adeò fruſtrà erit, quam ille erga me gerit voluntatem. Et memini quidem me alicubi mentionem feciſſe raræ obſeruationis, cùm Bernerius noſter Monſpellij degens, quid id rei foret ante treis annos ſignificaſſet: at ſuauiſſimum longè eſſet rem oculis hauſtam narrare, ac ſimul Authorem facere commendatum. Niſi iam liceat, licebit fortè alia occaſione beatioribus eſſe. Recreatus mirificè fueram, cùm tuam legens Epiſtolam, viderem factam veteris, per-carique Amici Bornij adeò luculentam mentionem (dudum quippe erat; ex quo nihil de eo inaudieram) nunc verò ſummè beaſti me, cùm certum feciſti tuis literis, & meminiſſe illum mei, & nunciaſſe quoque plurimam ſalutem. Quæſo tu illum nomine meo reſaluta quam-plurimùm, & cura vt intelligat hærere ſe mihi ſemper in medullis. Saluto verò etiam quam-plurimùm optimum Pecquetum. Te quod attinet, quàm tuus ſim nôſti. Vale, Menilij San-Dionyſiani, xv. Kal. Octobr. M. DC. LIV.

Admodùm Reuerendo, ac Erudito Viro, IOANNI LVDOVICO CASTANEO, *Canonico Siſtaricenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

PErgratum fuit nuper, cùm è graui morbo incipiens conualeſcere, tuas accepi literas ſuperiore Decembri datas. Factus iam vtcumque lectionis, ſcriptioniſque quàm tum forem, patientior, pauculos hoſce verſus repono, tum vt ſignificem literas fuiſſe mihi à præclaro viro, Cognato tuo redditas; tum vt Regioni noſtræ gratuler, quòd tu in ea exoriare, cui de meliore luto præcordia Titan finxerit. Ecquis enim, amabo, eſt alius, qui ſtudia ingenua ſectetur; ita vulgò ſunt omnium animæ in Terras curuæ, & Cæleſtium inanes? Tu ſanè tanto es laudabilior, quantò in iſta barbarie, intérque has, quas dicis cautes, ex te ipſo emergis, factúſque αὐτοδίδακτος, contentus es tibi canere & Muſis. Quod tuæ illius Præfationis adiunctum voluiſti literis exemplum, non ſine voluptate pellegi; agnoui nempe diligentiam, induſtriámque adhibitam in toto opere contexendo. Itaque dum præſtes ea, quæ polliceris, præſtare autem non dubito, author tibi ſum, vt te compares ad ipſum edendum. Tametſi enim deinceps occurrat, quod correctione indigeat, id tamen curarum erit poſteriorum, quæ nunquam fient maturiores, niſi crudiores præceſſerint. Nihil initio perfectum eſt, neque haberemus magnorum Virorum conſummatiſſima Opera, niſi illi cœpiſſent à rudioribus, quæ deinceps caſtigarentur. Aude igitur, & te quoque dignum Deo finge;

—— tentanda via eſt, qua te quoque poſſis
Tollere humo, victórque virûm volitare per ora.

Mihi certè nunquam erit quidquam gratius, quàm videre te, vt virtute eximium, ſic famâ conſpicuum, & nomen id longè apud exteros propagantem quod Parens, germanúſque iam in Patria clarum fecerint. Vtrumque ſaluto, ac ipſis, tibíque omnia proſpera voueo, apprecórque. Vale, Pariſiis, IV. Kal. Febr. M. DC. LV.

Viro longè Clariſſimo D. IOANNI HENRICO BOCKLERO,

PETRVS GASSENDVS S.

MVltum eſt, quod Equiti illuſtri Scipioni Scaligero aliis nominibus debeo: at illud ſanè plurimum eſt, quòd eius officiis te Amicum debeo. Id ego verò non promerebar, vt tu meam (quod loqueris) ambires amicitiam; meum potiùs erat, vt ſi quibus poſſem obſequiis demererer tuam. Sed nempe addecebat, vt tu hoc erga me humanitatis ſpecimen, Vir humaniſſimus, exhiberes; hoc eſt, vt me anteuerteres, ſícque eâ grátiâ prægrauares, quam ego penſare, niſi referens, atque adeò factus inferior non poſſem. Quod itaque mihi reliquum feciſti, id vnicè amplector, vt ſcilicet gratias quam-maximas poſſim pro oblata mihi tua amicitia referam, & quam prior, vltróque debui, reciprocè offerens, teſter eam fore ſemper cum omni, quantum per vireis dabitur, officij genere coniunctam. Videri poſſem tardiùs reſcribens in hoc ipſo præſtando ſegnior, verùm cauſa fuit grauiſſimus morbus, per cuius vigorem fuere ad me tuæ literæ perlatæ. Quippe & iam poſt vnum, alterúmque menſem ægrè ab eo conualeſco, ægréque poſſum quidpiam ſerium aut meditari, aut ſcribere. Pauca hæc proinde iam habe, ac Vale. Dabam Pariſiis, III. Kal. Febr. M. DC. LV.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

REGINA SERENISSIMA,

Non ea ſanè mihi, ad tuam Maieſtatem nuper ſcribenti mens fuerat, vt reſponſum elicerem, quo me es donare dignata; id volueram ſolùm, vt intelligeres non eſſe eum me, qui in Te, non tam Purpuram, Diademáque ſpectauerim, quàm generoſam indolem, ac verè Regiam, ſummámque virtutem. Nempe qui externa

terna illa suspiciunt, fortunam, non personam mirantur, vt si palàm magni æstiment, non ipsam geminam in pretio habeant. Porrò & quòd iam iteratò scribo, facio dumtaxat, vt gratias agam ob eam, quam voluisti ipsa Tibi imperare rescribendi patientiam. Nimium quippe est, quòd literæ meæ Tibi non prorsùs ingratæ sint, quódque meam comprobationem heroïci facinoris loco habendam aliquo putes. Certè hoc ipsũ quoque est immensæ illius tuæ bonitatis; cùm propria facti conscientia Tibi abundè sufficiat, ac te habere eam debeas, quæ sis ipsa Tibi amplissimum theatrum. Et qui humanas quidem res, quasi ex quodam ergastulo, non tanquam è specula contemplantur, rem accipiunt præposterè; verùm quid illi sentiant, Tibi curæ admodùm non est, quando ij sunt, qui ad splendorem eximiæ virtutis non minùs caligant, quàm nocturnæ aues ad meridianum Solem. Quin præclarum est etiam, quòd nihil moraris, sed pateris illos inuidiâ disrumpi, dum ea improbitate sunt, vt facta vel nulla, vel leuissima occasione, pro affectu suo rumusculos spargant: secura scilicet cùm sis nihil veritate esse potentius, & quod dies vna occultat, id aliam patefacere. Ac ipse quidem nullus hærebam quin habenda in figmentis forent, quæ varia circumferebantur; sed suauissimum tamen fuit ex Piqueto addiscere quàm non leues fuissent meæ coniecturæ. Perge itaque, ô SERENISSIMA, virtutem seriò colere; sic enim vt vertex Olympi perpetuo in sereno degens hosce quasi nimbos, & rauca tonitrua non calcabis solùm, verùm etiam planè discuties, ac euanescere demùm coges. Quidni! cùm intelligens te maxima in luce versari, tam præclarè agnoscas quid Tibi, quid societati hominum debeas, vt sinceram & intùs mentem, & extrà famam tuearis. Quamquam & quod societati præstamus, eiusve causâ agimus, in nos quoque ipsos redundat; dum hac ratione eam mentis tranquillitatem nanciscimur, qua haberi non nos despectui, aut odio, sed venerationi, & amori apud homines persentimus. Etenim quod videri quidem nonnullis incommodum solet Genium ita deflectere, vt quodammodo defraudetur; ij profectò haud-quaquàm eâ, quâ tua Maiestas, sapientiâ pollent; quando minimè peruident deflexionem hanc fieri assuetudine adeò facilem, vt haberi pro indole possit, neque habendam potiùs esse defraudationem Genij, id agere, vnde aliqua molestia, pœnitentiáque sit consequutura. Et par est sanè, aut in syluis, extráque commercium cum hominibus degere, aut in ipsorum societate versantibus illi seruire, hoc est, quod cuique pro conditione decorum est, sic agere, vt gratia potiùs, quàm offensa pariatur. Quo abripior tamen? quasi ipsa non sis, quæ omnium Mortalium optimè perspicias geri ab vnoquoque duplicem personam; & à Sapiente quidem vtramque, perinde ac si alteram solùm ageret, sustineri. Age proinde ea semper, REGINA SAPIENTISSIMA, quæ sint & tua Maiestate, & præcellente illa virtute, qua hactenus præfulges, digna; vt & æuum degas fœlicissimè, & nomen gloriosissimum, quod cœpisti, in Posteros transmittas. Vale, Dabam Parisiis postridie Eid. Februarij, M. DC. LV.

Viro Clarissimo, Doctissimóque D. IOANNI VALLISIO, *S. Theologiæ Doctori, & in Oxoniensi Academia Geometriæ Professori Sauiliano,*

PETRVS GASSENDVS S.

ID non promerebar, Vir Clarissime, vt me cogitares, ac mei quam dignatus es, rationem haberes. Accepi & literas tuas humanitatis plenissimas, & quod adiunxisti exemplum præclaræ tuæ obseruationis Solaris Eclipseos superioris anni. Vereor ne me, vt negligentem, sic immemorem beneficij putes, quod iam solùm post quatuor menseis, ex quo dedisti literas, debitas tibi referam gratias. Sic tamen res habet: fuere illæ mihi ante paucos solùm dies redditæ; ac eruditus Erasmus Raschius cùm eas traderet, testatus est tibi recens consignatas. Quod apposuisti destinatum ad nostrum Bullialdum exemplum, ad eum deferri illicò iussi; habebísque, quantum coniector, ab ipso etiam literas per eundem iuuenem egregium Paulum, Terraharium cum hisce meis perferendas. Committo verò ipsi quoque, in compensationem aliquantulam tui muneris exemplum meæ Obseruationis, tum eiusdem Eclipseos, tum insequutæ etiam Lunaris. Tantulum est, quo simile munus eximij Heuelij communis nostri compensaui. De Eclipsi mensis Februarij nihil magis quàm tu, quod perscribam habeo; quando heic etiam nubes conspectum illius nobis præripuerunt. Quod superest, & me amare, qui te redamo, & de his studiis bene mereri perge. Vale. Parisiis, x. Kal. Iun. M. DC. LV.

Atque hæ quidem sunt, quas Latinè conscriptas recuperare potuit Amanuensis, Epistolæ.

FINIS

APPENDIX EPISTOLAS

AD

PETRVM GASSENDVM CONTINENS.

REGINÆ SVECORVM SERENISSIMÆ,

ITEMQVE

Quorundam ſuorum illis adiunctæ,

AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

Lettre de la Reyne de Suede à Monſieur GASSENDI.

De Stocholme le 25. Septembre 1652.

OVS eſtes ſi generalement honnoré & eſtimé de tout ce qui ſe trouue de perſonnes raiſonnables dans le Monde, & on parle de vous auec tant de veneration que l'on ne peut ſans ſe faire tort vous eſtimer mediocrement. Ne vous eſtonnez donc pas s'il ſe trouue au bout du Monde vne perſonne qui ſe voit intereſſée à vous eſtimer infiniment, & ne trouuez pas eſtrange qu'elle ayt ſuborné vos propres Amis pour vous faire connoiſtre qu'elle ne s'eſloigne pas des ſentimens de tout le genre humain lors qu'il eſt queſtion de donner à voſtre merite vne eſtime non commune. Ie reſte infiniment obligée à celuy qui vous a fait connoiſtre vne partie des ſentimens d'eſtime que i'ay pour vous, & ie le ſuis d'autant plus, puiſque ce bon office eſt vn ſurcroiſt des autres ſeruices qu'il m'a rendu, & encore que ie confeſſe de luy deuoir la reſtitution de ma ſanté, & de ma vie, & qu'il ſemble qu'aprés cela il ne ſe puiſſe rien adjouſter à ce que ie luy dois; neantmoins, ie confeſſe que l'obligation de m'auoir procuré des aſſeurances de voſtre eſtime, eſgale tous les autres dont ie luy ſuis redeuable. Auſſi eſt-il vray qu'il eſt ſeul digne de ſe vanter de m'auoir procuré ce bien. Mais ie vous prie de me donner la ſatisfaction de la durée de noſtre commerce; & puis qu'il ne m'eſt pas permis d'eſperer le bien de pouuoir en preſence vous proteſter mon eſtime, & bien-veillance, permettez au moins que mes lettres vous aſſeurent des ſentimens aduantageux que ie conſerueray toute ma vie pour vous, & que les voſtres me puiſſent donner les confirmations de voſtre bonne volonté. Souffrez que mes lettres interrompent quelque-fois vos meditations, & voſtre loiſir. Ie vous conſulteray comme l'Oracle de la verité pour m'eſclaircir de mes doutes, & ſi vous voulez prendre la peine d'inſtruire mon ignorance vous ne ferez autre choſe ſinon d'augmenter le nombre de ceux qui ſçauent vous eſtimer dignement. Ie vous prie de croire que i'obſerueray vos preceptes auſſi religieuſement comme l'on eſt accouſtumé d'obſeruer les dogmes des plus celebres Legiſlateurs. Iugez aprés cela combien ie vous ſeray redeuable des lumieres que me donneront vos belles connoiſſances, & croyez que ie ne ſeray iamais ingrate enuers vous, & que ie veux cultiuer auec ſoin l'eſtime & la bien-veillance d'vn ſi grand homme que vous eſtes.

CHRISTINE.

AVTRE.

De Bruxelles le Ianuier 1654.

VPIQVET vous dira combien i'eſtime les teſmoignages de voſtre eſprit; vous m'auez obligé infiniment en me teſmoignant que nonobſtant le changement que i'ay fait de ma condition vous eſtimez encore ma perſonne. Voſtre eſtime me iuſtifiera contre ceux qui blaſment mon action, & voſtre approbation me ſuffira pour me confirmer dans l'opinion que i'ay d'auoir bien fait. Conſeruez moy voſtre amitié, & ſoyez certain que dans l'indifferance que i'ay pour la plus-part des choſes ie ne puis m'empeſcher de m'intereſſer fort pour les ſentimens que vous aurez de moy; & ie vous puis dire auec verité que voſtre amitié, & eſtime ſont du nombre des choſes dont ie me paſſerois auec peyne.

CHRISTINE.

Lettre de Monsieur du Piquet Secretaire de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR

Ie n'ay de temps que ce qu'il en faut pour vous reconfirmer mes tres-humbles seruices, & pour vous dire que la Reyne à reçeu vostre lettre auec ioye: Elle m'a commandé de vous asseurer de son amitié, & qu'il n'y auoit personne au Monde qu'elle estimast tant que vous, ce sont les propres termes qu'elle m'a prescrit de vous faire sçauoir. Du reste vous pouuez bien croire, Monsieur, que vous aurez tousiours auprés d'elle vn tres-humble seruiteur en moy, & que ie vous feray reconnoistre en toute rencontre que ie suis veritablement

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeïssant Seruiteur

DVPIQVET.

AVTRE.

MONSIEVR

La Reyne m'a commandé de vous remercier de sa part de la lettre que vous luy auez escrit, ie luy ay presenté moy mesme, & vous puis asseurer que la ioye qu'elle en a tesmoigné estoit tout à fait extraordinaire, elle me parla si auantageusement, & auec tant d'estime de vostre personne, qu'il seroit mal-aisé d'en parler plus dignement, si elle n'auoit esté empeschée par l'arriuée de l'Archiduc, qui luy à rendu visite auec grande ceremonie, elle n'auroit pas manqué de respondre à la vostre, ce sera par le prochain Courrier selon qu'elle m'a ordonné de vous en escrire, voila ma commission, & voicy

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeïssant Seruiteur

DVPIQVET.

d'Anuers ce 11. Septembre 1654.

Lettre de Monsieur Bourdelot premier Medecin de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR

Ie vous escriuis il y à vn mois & vous manday l'estime extraordinaire que la Reyne auoit fait de vostre lettre. Vous la conneistrez mieux par celle qu'elle vous escrit. Elle sera bien aise d'en receuoir de vous de temps à autre: Les preceptes moraux venants de vostre part seront tres bien reçeus, & si vous y meslez de la doctrine, de l'erudition, des obseruations de Physique, elle en sera bien satisfaite. Nous nous efforcerons de nostre costé d'y respondre, Messieurs Bochart, Naudé, Du Fresne, Meybomius & moy, estudions fort & taschons de plaire par nos estudes à cette Reyne, qui est l'honneur de l'Vniuers. Iamais rien n'a esté de si esclairé, ny de si iudicieux. Monsieur Naudé vous en escrit. Ie me remets à luy de toutes choses. Ie vous asseureray seulement que c'est à la mort & à la vie que ie suis

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeïssant Seruiteur

BOVRDELOT.

A Stocholme ce 17. Octobre 1652.

Lettre de Monsieur Naudé Bibliotequaire de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR & meilleur Amy

*Ayant ouy dire aujourd'huy à Monsieur Bourdelot, que la Reyne nostre Maistresse à tous deux vous escriroit Samedy prochain, i'ay esté rauy de deux choses, la premiere d'apprendre que sa Majesté treuue correspondance auec vous, car encore que ie luy en aye entendu souuent parler en tres-bonne estime, ie ne croyois pas neantmoins que la correspondance fust si bien establie; & la seconde d'auoir si bonne commodité de vous escrire pour vous faire sçauoir de mes nouuelles & apprendre des vostres. Peut-estre aurez-vous esté bien estonné d'apprendre la resolution que i'ay pris, & effectué tout ensemble, de venir à Stocholme, où ie m'asseure que si vous & Monsieur de la Motte le Vayer pouuiez venir aussi facilement que moy, ie ne tarderois gueres à vous veoir bien tost, puisque la Reyne ne manqueroit de vous y appeller. Mais comme ie ne sçauois que faire à Paris ou tout le monde me regardoit de costé à cause ************ & qu'en mesme temps sa Majesté de Suede me pressoit par lettres* de proprio pugno, *à la venir voir, ie n'ay pas eu beaucoup de difficulté à m'y resoudre. Le voyage à esté de deux mois entiers, tout par terre & sans beaucoup d'incommodité. Pour la Mer ie n'ay pas mis vn iour entier à passer le petit & grand Belt & le Sond; les chariots qui nous ont amené iusques à Coppenhagen, & les cheuaux que l'on change de deux en deux mille de là iusques à Stocholme, qui est vne assez petite Ville, & que le feu à diminué de plus de deux cens maisons depuis mon arriuée. Pour le païs il n'est point si aspre ny si fascheux que l'on m'auoit persuadé. La Sauoye & les Suisses le sont beaucoup d'auantage, & il y à tant de François icy que l'on trouue assez de quoy se diuertir*

uertir ſans apprendre la langue. Pour des hommes doctes il y en a ſi peu, qu'exceptéz Meſſieurs Bochart, Bourdelot, Du Freſne Garde du Cabinet, & Meybomius, ie n'y en connois encore point d'autres. Mais i'oublie toutefois le ſuiet le plus conſiderable qui ſoit icy en cette qualité, ſçauoir la Reyne de laquelle ie puis dire ſans flatterie qu'elle tient mieux ſa partie és conferences qu'elle tient aſſez ſouuent auec Meſſieurs Bochart, Bourdelot, Du Freſne & moy, qu'aucun de la compagnie; & ſi ie vous dis que ſon eſprit eſt tout a fait extraordinaire ie ne mentiray point, car elle à tout veu, elle à tout leu, elle ſçait tout, & elle en donne des preuues iudicieuſes, & auec telle facilité de diſcours & force de raiſonnement, que ie n'en auois pas conçeu la moitié de ce que i'en reconnois maintenant. Et à vous dire vray, cela m'a fait apprehender que ce commun dire ne ſe verifie en elle,

Immodicis breuis eſt ætas & rara ſenectus:

Au reſte quoy qu'elle tienne aſſez ſa grauité en public, elle l'abandonne tout à fait auec nous, & ie ne la voy iamais en meilleure humeur que lors qu'elle a le loiſir de nous auoir auprés d'elle. Mais ne croyez pas qu'elle ſoit ſeulement ſçauante en ce qui depend des Liures, car elle l'eſt pareillement en Peinture, Architecture, Sculpture, Medaille, Antiquitez, & en toute autre choſe belle & curieuſe, & s'il y à vn bon Ouurier en ces Arts là, elle ne manque point de l'auoir auprés d'elle. En effect Monſieur Bourdon excellent Peintre arriua il y à cinq ou ſix iours de Paris: Et pour trauailler en cire, en eſmail, en burin, pour ioüer du Luth, chanter la Muſique, danſer, &c. on le peut auſſi bien faire icy qu'en lieu du Monde. Pour ſa Bibliotheque de laquelle i'ay la conduite cum abſoluto imperio, *elle eſt tres riche en MSS. tant à cauſe de ceux de Monſieur Petau, que de Monſieur Gaulmin, de Monſeigneur le Cardinal Mazarin, de ceux d'vn nommé Stephanides, de Rauius, & d'autres. Mais pour les Imprimez, il faut aduoüer que l'on la pourra rendre beaucoup meilleure qu'elle n'eſt à preſent par la ſeulle faute de ceux qui en ont eu le ſoin auparauant moy. Outre cela, elle à vne Galerie de Statuës tant en bronze qu'en marbre, de Medailles, tant d'or, d'argent, que de bronze, en pieces d'yuoire, d'ambre, de coral, de cryſtal trauaillé, de Miroirs d'acier, d'Horloges, de Tables, de guiſes, bas-reliefs & autres choſes non moins artificielles que naturelles que ie n'en ay iamais veu en Italie de plus riches. Reſte les Tableaux deſquels elle a auſſi vne merueilleuſe quantité, & ainſi vous voyez que* habet animum apertum ad omnia. *Monſieur Du Freſne & moy ſommes à la table de Monſieur Bourdelot laquelle eſt tres bonne, pour les Chambres on nous en prepare dans le Chaſteau, & cependant noſtre retraite eſt dans l'Hoſtellerie auec vn peu d'incommodité. Monſieur Bochart depuis cinq mois eſt auſſi reduit à la meſme peine. Il trauaille icy ſur ſon liure* de Animalibus Sacræ Scripturæ, *ou il mettra bien de l'Arabe. Monſieur Meybomius pretend de monſtrer bien toſt quelques fautes dans Euclide.* Cætera turba ſilet. *Pour moy i'ay aſſez d'affaires à ranger mes liures, à cauſe qu'il y en a beaucoup qu'il faut quaſi tous les iours porter d'vn lieu à autre, celuy ou ils doiuent eſtre a demeurer ne pouuant eſtre encore preſt d'vn an. Ie vous baiſe tres humblement les mains, & ſuis à iamais*

Monſieur & meilleur Amy,

Voſtre tres humble, tres obeïſſant, & tres obligé Seruiteur

G. NAVDE'.

De Stokolme ce 19. Octobre 1652.

A l'heure que i'eſcris, il fait beaucoup plus froid en France qu'icy.

ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS LVDOVICI VALESII, DVCIS INCVLISMENSIS, COMITIS ALENSIS, LEVIORIS EQVITATVS PER GALLIAS MAGISTRI, ET GALLO-PROVINCIÆ PRO-REGIS, AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Doctissimo, ac Carissimo Viro*, S. P. D.

VRE diutiùs agitaui, Vir Eruditissime, si tam exquisitis Epistolis Latinè responsum darem. Pudore tandem suffusus, more militari, & in procinctu, paucis dicam quid censeo. Præsulis tui vinculis aureis deuinctam, non intueor mentem. Cunctator naturâ meditatur aliquid quod votis respondeat meis, fortassis sodalium nobis vota conciliat, vt confecto negotio gratior ad me accedat cuius beneuolentiam scelere quærere non licet. Nepotis ad Antistitem tuum missi reditum expecto cuius contumacia tantis à me machinis oppugnabitur, vt supplices & victas manus cogamus eum tendere. Vale. Antipoli Idibus Septembris 1639.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Ornatissimo Viro, ac dignissimo Diniæ Præposito*, S.P.D.

VLtimis tuis eruditissimis Epistolis respondere non erubesco. Campinio nostro carissimo Sphingem Antistitis tui mitto. Si tamen tanta opus sit sagacitate vbi (magni Alexandri more) nodum illum Gordium ense liceat secare. Auctoritas illa Regia, cui nihil potest resistere gladij tam inuicti Imperatoris fungi munere debet. Non erit mirum cùm tam præclara gesserit Rex noster si Antistitis tui mens ei se subiiciat, cui hæretici rebelles inuiti cesserint. Quid denique boni augurari nō possum Petro illi Gassendo Musarum alumno cuius suffragium Theatrali plausu meritò præstat. Gloriæ non moriturae cupidine tactus, stylo tuo immortali ac ære perenniori, memoriam commendari meam permittas opto & enixè rogo. Vale. Briniolæ 25. Septemb. 1639.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Viro Eruditissimo*, S. P. D.

OPtarem, Vir Doctissime, firmiorem in hac Prouincia valetudinem, citiùs tedires, & tardiùs à me discederes. Non est tamen quod te terreat. Mundi sumus heic, sed non omnes. Reuertere igitur velociùs quàm asparagi coquantur. Nihil mihi rescribas attamen ipse veni. Vale. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1640.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Viro Eruditissimo*, S. P. D.

REscribo tibi mœrens ac laudans, discessum defleo, promotionem probo, didici ex Roberto tuo carissimo, vt res tuæ se habent: narrauit etiam Glandatensis ille nunquam satis laudandus. Carissimus ille Abbas Victoriæ

Victoriæ Commendatorias has reddet literas quæ te admodum poſſunt iuuare. Inuenies Campinij noſtri epiſtolam, quam te abſente aperui. Amicorum omnia communia. Ad Graſſenſem mitto, qui ratam afferat nominationem. Sanitienſem expecto. Noſtras omiſi lucubrationes. Vale, Amicos communes ſaluta & memor eſto mei. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

SPerauēram, Vir Eruditiſſime, itineris narrationem. Cum iucundiſſimas accepi literas, quæ abſentiæ dolorem poſſunt lenire. Gratiſſimus ille Victoriæ Abbas ſummo te proſequitur affectu. Vinces patientiâ Antiſtitis Dinienſis duritiem, quam corrigere eſt nefas. Perge negotium prout cœpiſti & cùm licuerit amicitiam noſtram vt æternam reſpicias, enixiſſimè rogo. Vale, Artis literatoriæ Decus & Ornamentum. Epiſcopo Auguſtodunenſi Epiſtolam, quam ſcripſi, reddes. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito Digniſſimo,*
S. P. D.

EXponere non poſſum, Vir Eruditiſſime, quali affectus ſum lætitia cùm peractum negotium retulere vltimæ tuæ literæ, temporis feciſſes iacturam, ſi tantis implicitus negotiis noctium tuarum lucubrationes coactus eſſes omnino deſerere. Quotidie deperditur aliquid noſtri, ad famam præcipua ſunt dirigenda, quæ cùm ſit æterna, ſummo eſt appetenda ſtudio. Quidquid agas Prouinciam aſpicias rogo, amicitiæ inſolubilis memor. Vale literarum Decus. Aquis-Sextiis 12. Martij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

VLtimas & nuperas tuas accepi literas ſemper iucundas etſi breuiores, negotioſum otium tuum diligo. Lucubrationes tuas nouo pumice polire non eſt opus. Faïam Amicum tuum beneuolentia ſemper proſequar, & quicquid optare poteris, peragere conabor totis viribus. Propriam delectationem vtilitati publicæ libenter condono, dummodo annuâ ſis contentus abſentiâ. Vale, literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

COrollarium impoſuiſſe negotio tuo lubenter accepi. Explicitus viues ponderoſo iugo, vitabis Aulæ iter lubricum, Muſis gratis dabis operam vtilem, inſeruies famæ & quieti, & quicquid accidat leuius erit, & iucundius. Eccleſiæ Gallicanæ onus hac tempeſtate grauiſſimum erit. Bellum immminens indureſcet ſemper, iter medium inuenire arduum eſt, inter abruptam contumaciam & deforme obſequium, optimam elegiſti partem. Incœptis incumbe totis viribus, Amicos ſaluta, frequentiùs ſcribas oro. Vale literarum Decus & ſerues animæ dimidium meæ. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

EXiſtimabam, Vir Eruditiſſime, epiſtolas meas eſſe ſilentio operiendas, & tu Amicis ignorantiam meam detegis, emendationem ſtyli militaris exſpectabā, tu laudes in medium affers & rubore ſuffuſus ſum. Quicquid tamen eueniat, ſtudia proferam mea & Amico amantiſſimo omnia lubentiſſimè aperiam. Sæpius reſcribas rogo, & amicitiam noſtram pactum ſalis exiſtimes vehementer opto. Vale literatoriæ Artis ſummum Decus. Aquis-Sextiis pridie Kalendas Maïas 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

NOn eſt quod Antiſtitem tuum pertimeſcas, multa promiſit & illis ſtabit. Negotioſi iſti dies Bellonæ dicati totum penè noſtrum dirimunt commercium, in plagam noſtram Orientalem excurrere cogor. Quicquid eueniat ſemper tuus ero, & tu meus, epiſtolas ſæpius exarare neceſſe eſt, & abſentiæ diuturniorem mœrorem leuare. Studia negligentiùs colo. Muſæ te abſente ſunt frigidiores. Quid denique amplius dicam aut literis aut animo præſens eſto. Vale deliciæ meæ & totum literatoriæ Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 3. Iunij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

VLtimæ tuæ literæ, Scientiæ plenitudinem redolere videntur. Quæ quidem iucundiſſimæ, cùm in mediùm proferant argumenta non communia, Veteris Scholæ iter tritum non ſequeris; altum ſapis, & nihil vulgare concipit illud magnum ingenium, cuius acumini reſiſtere non poſſunt huius tempeſtatis Philoſophi antiquitatis amantiores. Sed cùm de veritate agitur, non eſt quod Ariſtotelis aut Platonis ſimus ſtudioſi, dummodo ad quæſtionum claritatem via non vulgari peruenire liceat. Vale literatoriæ Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 17. Iunij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

VLtimis tuis epistolis respondere non potui, diuersis rumoribus agitatus, infinitis implicitus negotiis, non fui mei iuris, ciuitatem istam quotidie peragro ex infirma, munitam reddere cupiens, ex nihilo, nihil fit, eius est creare cuius est seruare, illique vni contigit perfectio, cui inest summa potentia, ex præiacente materia licet nobis operari, & cùm omnia desint ἐντελεχεία inconcussa manet. Vale. Tolonæ 15. Iulij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

LEgo & perlego suauissimas & doctissimas literas, quibus respondere non concessum mihi. Aquas-Sextias proficisci coactus fui, & subito Tolonam repetij munitionibus nostris operam daturus. Nunc Antipolim cogito. Semper in itinere. Vtinam labor iste quietem nostræ Prouinciæ dare posset, illi indefessè incumberem. Fallor equidem. Primo tantum morori licet non moueri, cætera caduca mortalia, & fluxa sunt, vera virtus immota. Hanc opto, sed non possideo, etsi instillare coneris totis viribus vltimis illis epistolis mirâ doctrinâ plenis, symbolum tuum populi plausibus antepono. Vale. Tolonæ 5. Augusti 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

EPinicium canis, Vir Doctissime, vltimis epistolis. Luctuosa quidem fuit Victoria & Cadmi, sic fauet fortuna votis Regis nostri piissimi, qui bellum ciuile nascens, clementiâ clausit, & ignoscendo transegit. Adueniet iustum pacis tempus & quietis quod nobis arcessere per nostra non licet peccata. Rariùs rescribo ob continuas equitationes, cùm tamen nihil de amicitia remittam, quæ te præsentem inuisere optat & rogat. De reditu cogites moneo & monebo. Vale literarum Decus & Ornamentum. Epistolam his versibus finire sinas, quæ mihi frigidissimo Poëtæ exciderunt. Briniolæ 19. Augusti 1641.

In Sedani Pugnam,

Occidit fortuna Ducem Martémque repressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex præripit ense.

PETRO GASSENDO
Celeberrimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

VLtimis epistolis tuis semper iter faciens respondere non potui. Nunc omnem amitto ratiocinationem negotij tui disrupti dolore tactus summo. Non est quod animo despondeas. Nihil perdidisti, fortuna quod sui erat iuris accepit, reliquit quod tuum est, Ingenium altum, amœnum, omnibus ornatum virtutibus. Constantiam & animi demiror tranquillitatem, negotium veluti alienum narras mihi & vultum, frontémque hilarem præferre videris. Rationi consentaneum est virum tanto genio præditum, inuictum remanere. Quicquid accidat, semper ero tuus & tu meus, & in ista animarum mixtura corporis etiam bona volo esse communia, vtere facultatibus meis vt tuis. Vale. Adiiciam versum frigidissimum & corollarium breuis istius epistolæ qui Galliæ nostræ fœlicitatem, Castellæ verò infortunium satis denotat. In Castro Luci 16. Septembris 1641.

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

MVltis de nominibus tibi debitor sum, sed vltimis non potui citiùs tuis respondere epistolis, accepi exemplaria & Domino Baroni de Riano commisi absente Valauesio. Carmina retinui. Non est mirum Illustrissimum nostrum Cancellarium erga te esse bene affectum. Amor ille è fama tui procreatus intima cognitione fiet maior, eximia illius Viri bonitas & singularis eruditio nullam patietur iacturam. Musæ è Gallia recederent si tantum alumnum neglectum Magnates sinerent. Memor esto mei semper & in æternum Vale. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

SIgnificare mihi in quo sunt studia tua non est superuacaneum. Diligentiam tuam laudo, quæ te Lutetiæ vacantem immorari non sinit. Agnoscere beneficium & debitum persoluere idem est, Salzæum Amicum tuum benignè excepisse non est mirum. Esset quidem si nomini aut epistolis tuis aliquid denegarem, absoluta illa potestate qua erga me vales sæpiùs vtere. Studia proferas tua nihil mihi iucundius. Vale literarum Decus, & Ornamētum. Aquis-Sextiis Idibus Octobris 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

BReui discessurus in procinctu scribo, non quidem militari, Tolonem cogito hospitio excepturus Legatos Lusitanos, quos Summus Pontifex Hispanorum minis territus non vult admittere, quamuis armatus, timet inermes. Duci Parmæ bellum vt edíscere potuisti, intulit. Generosos alit spiritus & gerit. Vltimum epistolium de Epicuro verba facit. Studiorum obiectum non est commune, ingenium tuum redolet amœnum quidem illud, & huius

temporis

temporis auribus accommodatum. Vale literarum Decus, & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Nouembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

MOrum ac Epicuri vitæ nudam ad me miſiſti narrationem hiſce tuis vltimis epiſtolis. Antiqui Philoſophi Apologiam ſuſcipis qui certè proſperam ſui non reliquit memoriam ob infenſorum philoſophantium inuidiam potiùs quàm ob tanti viri culpam. E tumulo eum exſuſcitas, & Iulij Cæſaris more Marij imagines penè deletas iterum oſtentas Orbi. Laborem tuum laudo, rem non vulgarem aggrederis. Operi inſta & quidquid agas Prouinciam ſemper adſpice. Fieri non poteſt quin in me oculos coniicias. Vale literarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 18. Nouembris 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

OPuſculum, Doctiſſimi Viri, nomine Macedonis Luſitani ad te mitto, Patriæ ingenium redolet, & encomio meo ſuppreſſo, nihil in eo reperies culpandum. Legatis Luſitanis immixtus Italiam transfretauit, abſentem te colit quem præſentem demiraretur ſi fata ſinerent. Arci Monœci oculos infixos teneo donec ex omni parte munita remaneat. Corbonem noſtrum videbis cuius ope tantum confeci negotium. Obſtupeſcunt Genuenſes, Hiſpani deſperant, vicini Nicæni totis artubus contremiſcunt, Itali optatam libertatem poſſunt reſpicere, vtinam & reſipiſcant. Vale literarum Decus & Ornamentum. Antipoli 16. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

EPicuri cauſa etſi optima non minore indigebat Patrono, ſeu præualeant illicita, ſiue conſuetudo illa inueterata, quæ tanti viri memoriam dilacerare non deſiſtit. Illius æui Philoſophi Epicurum ſummo odio ſunt proſequuti. Poſteriores antè natorum opinionionibus excœcati tanquam Pedarij Senatores anteambulonum ſententias pertinaciter ſunt amplexi. Huius verò temporis philoſophantes Chriſtianis imbuti dogmatibus, Epicurum inauditum damnant, tempora non diſtinguentes. Abundè omnibus fit ſatis, dummodo abſit liuor & aſſentatio. Et veritas eluceſcat tuis fulta doctiſſimis ſcriptis. Vale literarum Decus & Ornamentum. Antipoli 30. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

OPuſculum ad te perueniſſe admodum lætor, Macedonem Luſitanum ſumma laude proſequeris, dignus eſt cui tuo patrocinari ſuffragio non deſinas. Romæ degit antiqua illa luſtrans ædificia, quorum veſtigia tantum reſtant, & Romam Romæ quærens quam non inueniet. Caduca ſunt & mortalia omnia. Fama verò æterna, huic vni inſeruire tentas vt mihi videtur. Feſtis enim diebus ſacris hymnis operam dediſti, quæ amœnum illud ingenium redolent, antiquis par Philoſophis, & huius temporis multò elatius. Vale, & in æternum viue, ſic annum inchoare decet, & Varronem noſtrum Gallicum fauſtis demonſtrare acclamationibus. Antipoli 6. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Doctiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAtrum teſtimoniis ſatis fulta Epicuri vita tuo tantum indiget. Quod quidem theatralibus acclamationibus iure antepono. Peireskij vitæ totus perlegendæ incumbo, tanti viri mores, ſtudia, omnium capax ingenium ſatis demirari non poſſum, laudarem quidem ſi ignotum alloquerer, ſimplici tua narratione præfulget. Reditum meum ſuperioribus literis ſignificaui. Vale literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Viro Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IVre ac meritò de me quæri poſſes ſi diutiùs ſilere tentarem. Humanitas tua deſidiam meam ſolet excuſare, Eminentiſſimi Cardinalis à Lugduno è Prouincia diſceſſuri aliquot diebus comes fui, tanto Præſuli ſatisfacere lubens conatus ſum. Nunc in procinctu Aulam inuiſurus vltimis epiſtolis paucis reſpondere cogor, tuam ad me ſcribendi materiam nouam admodum probans. Epicuro tuo vltimam impoſuiſti manum, Opus difficile & à multis oppugnatum, ſed à te egregiè defenſum, Philoſophiam tuam deinceps expecto quæ tota tui iuris eſt ratiocinationémque ſolam reſpicit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Februarij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

VLtimum epiſtolium, omninò Philoſophicum, lubens accepi, ſententiam darem, ſi liceret alloqui Petrum illum Gaſſendum

dum Varronem Galliarum, satis est respondere silentio, & Virum demirari Antiquis Philosophis parem. Aulam nunc cogito & Solis nostri radiis illustrari. Præsentiam tuam exoptarem, sed illam rantis tantæ Vrbis inuidere viris pertimescerem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Vltimis epistolis Aulæ immixtus respondere non potui. Antiquam σοφίαν à mortuis mihi videris exsuscitasse. Opus magnum aggrederis quod breui ad summum perfectionis feres fastigium, modò non despondeas animo, doctis gratus eris, indoctis grauis & omnibus ritè philosophantibus ira acceptus, vt nihil vtilitati publicæ addi posse videatur. Mortalitatem superasti & famæ non morituræ probè consuluisti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. die Martij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Seriem antè natorum Philosophorum vltimis tuis accepi epistolis. Respondere non potui Aulæ immersus & Arelatensis ciuitatis motibus intentus. Omnia seruiliter pro dominatione. Istius vrbis Nobilitas diuisa primum occupare locum in Comitiis totis conatur viribus. Pacatam relinquo quam rumoribus implicitam inueneram mœrens. Musæum nunc inuiso, Epistolas tuas sollicitè expectans donec præsentia frui liceat. Vale Musarum Decus & Ornamentum, & necessitudinis nostræ monumentum grato animo accipias, oro. Aquis-Sextiis 25. Martij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Philosophiæ partitionem continet vltimum epistolium. Nihil est in Antiquis quod non inuestiget prudens illa sagacitas, cui res nulla incomperta. Meliùs philosophatus est Epicurus, qui vnicam tantum probauit Ethicam, quæ circa nostros versatur mores. Quid enim vtilius quàm sibi consulere? quid magis necessarium, quàm vitam illam caducam, fluxam, & mortalem ita dirigere vt ad æternam perueniat fœlicitatem, & summa animi possit frui voluptate? Aliis frustrà prælucere studemus si tenebrosa caligine nos obrui sinamus, Operi Philosophico tantæ vtilitatis, vltimam impone manum. Et magnæ vrbis immixtus deliciis Amicum absentem nunquam mandes obliuioni. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimis tuis occurrere epistolis citiùs non potui multis distentus negotiis. Episcopum tuum mitiorem experieris, nihil est quod pertimescas. Mihi videris in postremo epistolio antiquam Philosophiam à mortuis auocare. Dialecticam Platone vetustiorem non fuisse enarras, illam optimè Rhetoricæ consocias. Prima enim disserendi, altera bene dicendi Artes edocent. Vtraque nihil vtilius; disserere & probè eloqui non nisi magnis viris licet. Heroës ipsi vt rectè ais, eloquentes fuere, & quicquid contra audeant huiusce temporis otiosi adolescentes. Militiam Musis excultam satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Aprilis 1641.

PETRO GASSENDO *Viro Doctissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Et si in Gymnasio tractentur quæstiones illæ Dialecticæ, quas vltimum profert epistolium; ita obscurè tamen à Magistris tractantur, & cùm tanta breuitate vt Scholastici sæpius ignari aut confusi ludum deserant litterarium. Eget memoria adminiculis, ingenium humanum exercitatione, vir denique bono duce, qui ipsum ad illam Philosophiæ summam euehat perfectionem, quæ nisi studio & lucubratione acquiri non posse iure videtur. Opus quod aggressus es omnibus est vtile, sed potissimum mihi cui carissimus es. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Maij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Paucis plura refert vltimum epistolium. Aristotelis Dialecticam naturæ genij ante oculos ponis ex omni part eperfectam etsi breuem. Arte eximia claritati & breuitati studes, etsi difficile sit. Non est equidem mihi omnino incomperta Aristotelis Philosophia, sed tamen enarratio illa mihi fuit gratissima. Et labori grato non incumbit quisquis alterius commodo inseruire iure videtur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Maij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mirum est, Vir Eruditissime, Stoïcos Philosophos nihil de inueniendi parte tradidisse etsi ab ipsis exculta fuerit Dialectica? Ciceronis sententia multi ponderis est. Vellem equidem

equidem reſcire rationes, quibus eximij illi Philoſophi fulti, tam neceſſariam Dialecticæ partem neglexere. Omnis ratiociuatio, vt mihi videtur, inuentione conſtat & concluſione, quæ quidem in Syllogiſmis tribus, in Enthymemathe, duabus propoſitionibus deducitur. Dialectica eſt ars diſſerendi, quæ & inuentione, & aliis neceſſariis indiget. Hæc neſcire tanti Philoſophi non potuere. Ad te attinet mihi hanc enodare difficultatem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Maij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimis epiſtolis citiùs reſpondere non potui, immixtus Aulæ, eas legere & perlegere non deſtiti. Ludibrium fortunæ præ oculis habui, & experimento didici nihil eſſe tam fluxum quàm famam non ſua vi nixam. Galliæ vel potiùs Orbis totius, iacentes duas columnas quotidie video, ſed quid non video hoc potiſſimum tempore, in quo beneficia eo vſque læta donec exolui poſſunt, ſed ſi multum anteuenêre odium pro gratia redditur. Nihil tam ſublime quod non cadat, nihil tam fixum quod non moueatur, & denique probitati omnia peruia, ingratis omnia inuia. Et hoc ſatis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Taraſcone 24. Iunij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TOta Gallia laborante. Non eſſet rationi conſentaneum Prouinciam noſtram immotam manere & quieſcere. In procinctu ſcribo Antipolim petiturus Eminentiſſimum Cardinalem Rhodanum incolentem linquo ſanitati reſtitutum, vltimas epiſtolas legi & perlegi. Antiquam Philoſophiam ob oculos ponis ita clarè & diſtinctè, vt nihil deſiderandum reſtet. Lucubrationum tuarum rationem ſemper reddas oro. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LIcet philoſophari inter arma, leges non ſilent, vbi ratio eſt magiſtra vitæ, quid prodeſt homini, niſi ſibi conſtet, & quomodo fieri poteſt niſi rationis ductu? Sophiæ igitur ſemper operam demus, Cæſares & Alexandri ſub ſapientiæ inſignibus totum deuicerunt Orbem. Epicuri criteria ratiocinatione tua protecta omnem ſuperant difficultatem. Sententias cui plauſum dediſti authori elegantiſſimo Cornelio Tacito remittere cogor, ne alienis plumis indutus reliquarum auium fabula fiam. Aula noſtra agitata nunc quieſcit Phaëtontis caſu. Iuuentus & ſapientia in eodem ſubiecto rarò remanent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Cannis 14. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LVbricæ Aulæ fallacibus ſolutus illecebris hîc nunc quieſco. Ibi perſonati hiſtrioniam exercemus, hîc pectore intacto & aperto incedere licet. Ibi denique ſimulationi eſt locus, hîc tandem ſentire quæ velis, & quæ ſentias dicere licet. Vltimis epiſtolis peruicaciter operam dedi. Rumores Neapolitanæ Claſſis abſtulerunt animum, & Prouinciæ conſeruationi totus incumbo, quod fœliciter vertat Deus. Interim epiſtolas chariſſimas habeo, & diligentiſſimè ſeruo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Antipoli 21. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVoties è re mea erit Merſennum noſtrum recuſo, non ob tanti viri defectum qui nullus eſt, ſed ob nimiam erga me caritatem, amicitiam appellarem, ſi Mundum à multis annis non repudiaſſet optimus ille, cuius opinioni non refragantur eruditi. Quoad ſeuſus euidentiam in tua ſum ſententia, etſi multi eam oppugnare tentent. Præualet GASSENDI illius mens, & ſuffragium quod omnibus anteponere non dubitarem ſi per eius liceret moderationem. Plagam noſtram excurrere totam, nunc deſiſto, ſatis firma gauderes valetudine, & nobilitate illa ſtipatus cuius Patres Carolum Quintum Imperatorem olim inglorium expulêre. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Auguſti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TOt ac tantis blandientis Aulæ fulgoribus offuſus Philoſophiæ ſubſidium peto. Illius quidem cuius vultus non fallax, dogmata vera, Axiomata certa, verba denique non blandientia, ſed veritatem & ſapientiam ſemper redolentia. Deeſt ſanè qui verum dicat ei, qui dignitate præfulgens, & tot fortunæ radiis illuſtratus cæcutire cogitur ſæpenumero. Sed ad alterum Criterium redeo quod Cicero Anticipationem appellauit. Ita clarè vltimum epiſtolium hac de re loquitur vt nihil deſiderare poſſim præter præſentiam authoris, qui ſemper mihi erit cariſſimus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 10. Auguſti 1642.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum de prænotione Epistolium lubens accepi, Epicuri mentem optimè declaras, quæ quidem mihi videtur sana, & sensuum naturali operationi consentanea; experientia rerum Magistra docet nos sæpissimè, nunquam fallitur. Illa quidem, & doctis, indoctis principibus viris infimisque facem præfert, vtinam illo doctore ita vti possimus vt errores nostros tam politicos quàm Morales emendare valeamus. Durbarum Toparchæ absentiam non damno, necessitati seruire licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 18. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALexandrum Magnum tot ac tantis belli pacisque præditum virtutibus Atheniensium suffragia tanti fecisse non miror, & Tacitum nostrum satis laudare non possum, qui Principum sortem ad famam rendere iure docet. Amico lubenter fateri cogor, æternitate illa tangi, quæ famam nunquam morituram ad Astra tollit, tuis capior encomiis, & Petri nostri auram capto theatralibus anteponendam plausibus; tertium tuum Canonem accepi, & vnumquemque Logicam suam possidere naturalem, quæ Methodo tantum indiget probè tenui. Vale Musarum Decus & Ornamentum Toloni 25. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AD Criterij Canonem postremum tandem peruenisti. Verborum dissidium indifferens est, modò sensu conueniant Philosophi quòd in rerum euidentium prænotionibus accidit. Ex euidente rem ineuidentem conspicimus, etsi nostræ tanta sit imbecillitas Mentis. Omnium corporis ac Animæ functionum rationes quærimus & ignoramus, quotidie videmus & visus actionem problematicam esse constat vtrum fiat per receptionem aut per emissionem, & sic de cæteris. Ita vt nobis concludere liceat, cognitionem humanam potiùs esse ignorantiam quàm scientiam. Inuestigamus semper & nihil inuenimus disputamus quidem sed non soluimus. Solus naturæ Author opus suum nouit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni vltima Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE postremo Criterio quod Epicurus Passionem vocat loquitur vltimum tuum Epistolium. Non existimabam virum tam à passionibus alienum ita posse de re incognita disserere cùm verissimum sit Petrum nostrum esse omninò ἀπαθῆ, etsi prouincialis sit & igneæ regionis incola. Non ad nationem carpendam hoc dico, quam semper amare & reuereri cupio. Sed ad maiorem Viri laudem, qui arte & industria naturam domare nouit, vitia erunt donec homines & minùs imperfecti perfectiores iure censentur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Noli sic omnes repudiare passionem quin amicitiam nostram incolumem & illæsam quamvis extremam retineas. Toloni 7. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn est quod tuis respondeam encomiis, etsi difficillimum, satis me nosco. Prudentis & amici viri dissimulare vitia, & verbis eius virtutem extendere, quem ad perfectionem prouehere statum, totis viribus conamur, à rebus ad verba progreditur vltimum Epistolium, & à mente ad linguam vsque descendere videtur, & iure quidem cùm cogitatio debeat locutionem anteuenire, istius Canonis & sequentium audiam libenter explanationem. Hoc potissimum tempore, quo, Perpinio capto, Regis triumphantis victoriam decantare licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 15. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SOphistas summo odio prosequi non desinam, dies rerum verbis terunt, & cùm verba mentis sint interpretes obscurum per obscurius explanare non erubescunt. Iure Seneca illos pungit, Philosophia enim omnis in ratiocinatione posita est, attamen ingeniosi nostri verba ponderant. Optimè Gellius non esse captiosis quæstionibus respondendum, verba igitur clara proferre licet, & ita menti accommodata, vt conceptus nostri etiam rudioribus patefiant. Obscuritatis vitio ignari laborant, aut illi quibus scientia oneri non ornamento esse videtur, vltimum Criterium maximè probo. Vale Musarum Decus & Corculum meum. Briniolæ 21. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimi epiſtolij Epilogo reſpondens libenter fateor me. Phyſicæ Canones ſummo ſtudio expectare, modeſtiam tuam vlteriùs vrgere non ſuſtineo, humilitatem fruſtra premerem eius, quem ſcientia non inflat. Pietati ſtudes & doctrinæ ſimul, vtriuſque magna proferens exempla, ſed promiſſum violo, virtutis tuæ eximiæ laudationem ſupprimere profeſſus fueram. Silentio tegam quod ſatis exprimere non poſſem. Vale igitur Muſarum Decus & Ornamentum, neque te inferiorem me exiſtimes, qui tibi literarum & Heroïcæ virtutis pâlmam iure deberi cenſeo. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRiuſquam ad Naturam & Phyſicam deſcenderes, de vocibus & ratiocinandi Methodo diſſerere, neceſſe erat. Hunc ad ipſius definitionem tandem deuenit oratio tua, quam vniuerſam de Natura contemplationem appellat Epicurus, in eo laudandus in quo naturæ vires contemplatur, culpandus verò cùm cælum aſcendere fruſtra nititur, ita tamen poſſumus eius mentem interpretari cùm de fulminibus, Cometis, cæteriſque ſimilibus loquitur. Phyſiologia terrores noſtros fugat, dum Meteora omnia ſic noſtris ſubiicit oculis, vt res notatu difficiles, hominibus innoteſcant; ſed iam ſatis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVlta paucis ad me ſcribens præfatus es. Vltimum epiſtolium attenta mente perpendens, Epicuri ſententiam iure demirari non deſino, quæ ſic ſe habet. Philoſophandum eſt non ex auctoritate, ſed ex iis quæ nobis patent. Ad experientiam quidem eſt deueniendū, quæ rerum omnium vera eſt Magiſtra, & ita ratiocinationi coniuncta vt ex multis oculis ſubiacentibus Axiomata illa diſciplinarum principia proponantur, tanquam ſcholarum propugnacula: mox licebit inuiſere libros, & defunctos illos alloqui, quorum opera aſſentatione & inuidia omnino carent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TVis vltimis & modeſtis epiſtolis manum militarem & legionem integram opponerem, niſi à Tyrannide longè abeſſet animus; attamen nec ego Adrianum neque tu Fauorinum es imitaturus, philoſophicæ victoriæ palmam aſſigno, & tanti viri modeſtiam premere non ſuſtineo. Epiſtolas tuas libentiſſimè accepi, legam & relegam, & quem præſentem intueri non poſſum, reuerebor abſentem. Beruillæum noſtrum ſumma perfudiſti lætitia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BErecullio & Beruillæo opuſcula commiſſa dedi, lucubrationis tuæ meditamenta Typis mandare enixè te rogo. Vltimum epiſtolium de Vniuerſo & de Inani loquitur. Vellem equidem reſcire quid per Inane intelligat Epicurus. Etenim per Inane nihil aliud niſi vacuum percipio quod natura non admittit. Tu verò ignorationem iuuabis noſtram, ego quidem à viro infinitæ eruditionis Infinitatis tractatum expectabo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EGregium temperamentum Epicuri ſententiæ de Infinito apponit vltimum epiſtolium. Oculus enim Fidei percipit quod Philoſophi egregia mens concipere nullo modo poteſt. Spatia quidem imaginaria Epicuro concedimus & infinita. Corpora verò finita eſſe à Chriſtianis non ambigitur. Magni artificis manu condita ſunt omnia, & meritò Atomos Epicuri noſtri repudiamus. Optimam igitur & Principe Philoſopho dignam affers diſtinctionem. Captiuans intellectum in obſequium Fidei. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NIhil infinitum præter Deum Optimum Maximum Fides noſtra cognoſcit, cuius centrum eſſe vbique & circunferentiam nullibi aliquis ex antiquis Philoſophis aſſerere non erubuit. Atomos ſuas Epicuro relinquamus, & ad immotum motorem peruenire tentemus, eius impleti lumine gloriæ clarè videbimus, quod Philoſophiæ naturalis oculi aſpicere non poſſunt. Optimam mihi contra Epicuri Atomos attuliſti difficultatem, etenim quod ſurſum deorsúmque flectitur, finitum eſſe conſtat. Non mirum eſt quidem Philoſophum noſtrum arietare dum agitur de Vniuerſi fabrica, quam ſolus nouit qui author eſt, &

& hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vtetiam petiturus epistolis tuis mox verbis respondere cogito. Epicuri tui quæstiones philosophicas enodabimus familiari colloquio. Rationi consentaneum erat me ad te proficisci, quandoquidem diuturniore mora Parisiis degis; præsentem amplecti meditor, quem absentem reuereor, Berecullium nostrum inuitus relinquo, quia nunc palatio indesinenter adhæret. Beruillæum adducam laborum socium, & Amicum communem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aquas-Sextias hilarior accessissem si nostri Senatus dissensiones me non vehementer commouerent. Berecullium nostrum quæror iuuentutis immixtum insolitis, & vanis quidem rumoribus attamen considerandis cùm de eorum agatur solatio, & Amicorum. Non ponam vnquam rumores ante salutem priuatásque iniurias vtilitati publicæ condonabo. Vitæ meæ seriem ab incunabulis retexere, etsi nullius momenti in tui gratiam non recusabo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EX itinere fatigatus totius Prouinciæ accursu deuinctus, citiùs rescribere non potui. Berecullio, Beruillæóque feci satis, Vltimas tuas epistolas morientem piissimum nostrum Regem, enarrantes auidè more meo pellegi. Aulæ crebras mutationes didici, quid plura? Sapientis verba reiicio qui nihil esse noui sub Sole asserere non dubitabat, imò vt opinor omnia noua. Vanitas ipsa fumus est, gratia, valetudo, fugiunt velut vmbræ, fama verò æterna; huic inseruiendum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ETsi inuitus precibus tuis concedo quod à me exigere tentasti; Gallicè opusculum describam ex tertia persona, breuiter & sine fuco, vt à te nouo pumice expoliatur, singulis hebdomadis quaternionem mittam. Opus quidem sterile & inter tot Heroës locum non inuenturum, satis est si Amico placeat, Berecullium videbis mutatum ab illo quem in Musæo Aquensi colebamus ambo; necesse est ei vnam apertam aurem committere, alteram verò clausam nobis, & nostris iustis seruare querelis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Committo fidei quod à me experiisti, quamuis sit difficillimum, inter tot molesta negotia animum liberum seruare posse. Spero quidem fœliciorem exitum, quandoquidem omnia ad publicam vtilitatem dirigere studeo, couiicies oculos in libros quos tibi confido, vnus Regi est offerendus, alter verò Protocancellario si digni sint, qui in lucem edantur. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 25. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VMbram fugat veritas, insomnium ratio ipsa confirmat, thermas Dinienses probo, & Lautaretium tuum conueniam, tenera infantis ætas, & virium debilitatio sollicitos iure nos facit, Quærenda sunt humana remedia, & tentata fuere fermè omnia, sed Dei omnipotentis Prouidentiæ totum me committo, quotidie deperditur aliquid nostri, singulis verò momentis vnici filij casus, irremediabilisque morbus, maximo conficiunt me dolore. Hîc finis esto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AQuis-Sextiis diutiùs commorari sum coactus in capite rerum vnde in omnia regimen. Berecullium conuenire iam potuisti, ex tua in nos nimia caritate expecto quod ex Amico requirere licet. Satius est mihi ingratos inuenire, quàm de omnibus non bene mereri. Monæcum nunc cogito, mox Massiliam repetiturus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Septembris 1643.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Libris quos misi bonum cepisti consilium, Eruditos consulis, qui rem attenta mentis acie perpendent. Autographum accepi ea conditione, quam mihi imponere noluisti. Rerum antè actarum memoria labitur facillimè. Aula nostra fert semper aliquid noui. Optimæ Reginæ coalescet authoritas & bonorum præualebunt suffragia. Transitus rerum mutationibus patent. Sola morum constantia hisce temporibus vtilis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INstaurationem Viri amicissimi, ob quam lætaris ex Abbate nostro lubentissimè didici. Schedion secundum accepi, quintum mitto, etsi sanguinis ebullitione & triduana febre tentatus, nunc quidem bene me habeo. Aula nostra in quadro posita, firmiter erit stabilita bonitas Reginæ nostræ; amnistiam decreuerat, prudentia verò animorum discretionem fecit, quæ bonis erit grata, malis quidem terrori. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SExtum Schedion iam mitto inducias facturus, quovsque ex Monæco reuersus fuero. Semper aliquid noui fert Prouincia, quod ex aliis meliùs dignoscere poteris. Semper mei similis ero, & quicquid euenerit semper immotus, priuatas quidem iniurias vtilitati publicæ possum condonare, sed læsæ Maiestatis nunquam. Paucorum culpa fuit, vnius pœna, nempe Assessoris, qui cùm seditiosè in Æde communi huius ciuitatis orasset, à me continuo ex officio fuit deturbatus; tu probè nosti ingenia illorum iuuenum Senatorum, quibuscum res mihi est, & erit nisi resipiscant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN itinere vltimum accepi epistolium, & Schedion, Monæci originem pertractas more tuo, breuiter & dilucidè. Virgilij carmina perlegi soceri, & generi plusquam ciuilia bella decantantia. Propugnaculum quidem vidi à natura potius-quam ab arte peractum, inexpugnabile tamen, nisi à seipso. Principem loci colui, qui frequentibus ignibus ardorem, & Galliæ significauit amorem. Relationem absolutam, & integram ab alio expectes, & à Præceptore maioris natu filiorum nostri Campinij veram historiam luminis frequenter coniugi, & mihi in lecto decumbentibus simul apparentis sententiam, & opinionem tuam desidero. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAssiliæ & Aquis-Sextiis prospetè peregi, Deo fauente, Consularia comitia, seditiosorum praua consilia funditus corruêre. Regiæ authoritatis, vtilitatis publicæ legitima iura defendens nihil pertimesco. Schedion breue mitto, tuis iustissimis precibus obtemperans. Massiliam rursùs cogito, Aquas-Sextias breui reuisurus, & sic incedens mixtus assiduis, & indefessis laboribus munus meum adimpleo. Illud Diui Augustini præclatum dictum demirari non desinens, honores, quibus in hoc Mundo fruimur dormientium esse somnia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VOta tua exaudita fuere, omnia prosperè cessêre Massiliæ, & Aquis-Sextiis. Nihil meæ debetur prudentiæ, sed totum Diuinæ prouidentiæ, quæ consilia mea voluit fortunare, quia ad bonum publicum tendere non desistunt, nec desinent vnquam. Ingratos multos in hac Prouincia deprehendo, sed rectam illam viam non deseram, quam ab initio amplexus fui. Mallem probos fecisse, quàm inuenisse, & è contrario reos reperire, quàm facere, non quæro beneuolentiam omnium si promereor, veritas visu & mora, scelera impetu valescere solent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 17. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVm Massiliæ commoror, Neuræum audire de apparente lucula non potero, sed quæ de dæmonio Socratis disserere promittis,

mittis, & de genio Bruti, ediscere admodum cupio. Tolonem cogito ad conuentus agendos qui breues erunt & fœlices, vt spero, & ex prouidentia exspecto diuina, quæ mihi huc vsque non defuit. Omnia sint tibi prospera & diu Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 23. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Commentariolus è memoria non excidit, quandoquidem est tibi gratus; quiescit nunc animus à negotiis, quæ cùm fermè sint violenta, sunt etiam breuiora, conuentus nostri agitabant animum, sed de exitu bene coniicio, modò adsint preces continuæ tuæ, quæ magni sunt momenti. Apparet semper ac fermè singulis noctibus eadem lux, quæ nunquam me terruit. Hac de re nihil opinor, tempori & prouidentiæ diuinæ omnia committens, apparitionis varias huc vsque assignaui causas; omnes tamen naturales, sed nunc firmiter pronunciare possum, digitus Dei hic est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ Kalendis Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Septimum Schedion accepi, octauum remittam si possim. Desiderarem admodum omnes eandem de me concepisse opinionem, quam tu profiteris; non licet de meo erga Prouinciam affectu dubitare, iniuriæ priuatæ, vtilitati publicæ obesse non possunt. Idem semper ero quandoquidem sic expedire mihi significas. Egregium stabilire temperamentum mihi videris inter indulgentiam & dignitatem, cuius recordari totis conabor viribus, de aliquorum ingratitudine iure quæror, sed malo ingratos inuenire quàm perdere. Conscientia facti sufficit, sat est nobis si proborum suffragia obtineamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Accepi quod à te expectabam de genio Socratis, paucis rescribo, obrutus negotiis, non erunt vnquam molesta modò vtilitati publicæ conducant. Epistolarum ordinem parumper interrupi, seriem nunc repetiturus. Tacitis senescimus annis, anni finem attigimus, vtinam sic sequentis metam assequi possimus, vt æternitati potiusquam tempori inseruire in mente firmiter habeamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Breuitatem vltimi epistolij non accuso, natalitia Domini erant celebranda. Nunc opus nostrum resumere licet, quandoquidem antiqui ipsi dierum differentias agnoscebant; & in fastos & negotiosos diuidere solebant. Schedion accepi emendabile quidem & parum correctum, nullum remittam nunc Conuentibus nostris applicitus & implicitus. Neuræum nostrum libenter audio, & lubentius ferrem fultus tuâ præsentiâ mihi necessariâ, his præsertim difficillimis temporibus, vbi deest Amicus, qui verum dicat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vt bene annum inchoasti, sic faustè finias opto. Breuitatem epistolij facilè excusabis si me ad Conuentus huius Prouinciæ agendos proficiscentem consideres, vtinam fœlicem sortiantur exitum, hoc sanè efficiam si possim, ne quis affectum erga singulos ordines desideret meum, qui idem semper erit; Vallettam pergimus satis celebrem quandoquidem Illustris noster Prior eam moderari solitus, cuius honor, nomen, laudésque manebunt semper. Cætera peritura, fama verò æterna. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Beruillæus noster & fidus Achates plurimam tibi optat salutem. Sextiis-Aquis 12. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epistolium tuum cui respondere non potui iter faciens, Vallettam appulsum, conuenit me Diniæ, solatium nomini debetur tuo, cui nihil denegari potest, Lautaretium amplector, & pluris facio, infantis morbum eius experientiæ committam lubentissimè, negotia perage, & Hugonem ita demulceas, vt Campinius noster sit satisfactus, tui ardentissimo teneor desiderio, sed non in tui negotiorum tuorum perniciem. Amicorum omnia communia résque tuæ meæ sunt vt meæ tuæ, Conuentus primordia probè cessêre. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Vallettæ Ianuarij mensis die vltimâ, 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVltum quidem me permouit quod de Parente inaudij, & non dubito quin meus te pungat iuſtiſſimus dolor; rerum domeſticarum iacturam non pertimeſco, ſed familiæ noſtræ decus vehementiſſimè concutitur. Reges noſtros proauos ante oculos pono, & futuri æui memoriam ſemper præſentem intueor; patrem quidem reuereor, & indeſinenter colam, ſcis equidem quàm ſint mihi pretioſa conſcientiæ & honoris vincula omnibus mihi iure potiora. Parce triſtitiæ, quæ multa ſilentio premit & negotiorum ponderi, quæ me mihimetipſi huc vſque ſubripuere. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis, Martij Kalendis 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARelatenſium rixis ſedatis, Maſſiliam appulimus, & vbique proſperus fuit rerum euentus, Campinij Achatis fidi ſubſidio fultis, omnia probè cedunt, non deſunt negotia, nec animus qui malis non occumbat quamuis continuis. Non eſſet rationi conſentaneum ibi quieſcere vbi non eſt requies, & in lubrico terrarum Orbis pedem fixum habere. Tempus eſt menſura motus & omnia ei ſubiecta, æternitatem ſolam reſpicere licet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 8. Martij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FRuſtra fit actio gratiarum cùm nullum ſit acceptum beneficium, non mirum cùm de te cenſeam quod omnes, ſi idem optem quod ſinguli. Vitam peregrinantem experior, poſtridie diſcedo Arelatem petiturus, ciuitatis proxima me vocant comitia, vtinam ſint proſpera, bene opinor Deo iuuante. Domeſtico dolore tactus epiſtolarum tuarum lectione mireſco. Omnes animi ægritudines Amicorum æris leuiores fiunt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Martij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAſſiliâ ſedatâ iterum Arelatem repetij Campinio comite, memor epiſtolarum tuarum, quæ obfirmant animos timidiores. Liuores frequentes ſunt in Aula, ſed inſidiæ vitantur ſi non intelligantur, palmam ſemper conſequitur patientia moderationi iuncta, Deo Optimo Maximo vindictam linquere licet, quam ſibi iuſtè ſeruauit. Vale Muſarum Decus & Amicorum culmen. Arelatis 28. Martij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CIuius vrbis comitia probè ceſsêre, commoror hîc tamen vt præſentiâ meâ ſtabilita firmetur concordia, & negotia ſingularia quæ me ſolum ſpectant ſint finita. Poſtea Aquas-Sextias repetam, mox Tolonem, Antipolim, & vniuerſam illam maritimam plagam, more meo luſtraturus. Et cùm nihil ſit nouum ſub Sole, rem actam ſemper agimus, & tacitis ſeneſcimus annis. Victorianum Abbatem conſule, & reſcribat quid ſit agendum in tua promotione quæ mihi eſt cordi, quandoquidem tu cor meum es verè. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 5. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIx diſcedit hiems, venti vehementiores huc vſque aërem agitauere, Campinius noſter Aquas-Sextias repetiit, Beruilæus Lutetiam cogitat, & ſic ſolus remaneo, ſolitudinem appello iure Amicorum abſentiam, qui quidem non abſunt modò non excidant memoriâ, videtur eſſe mors, abſentia quæ cùm ſit frequens, imaginem exitus ob oculos ponit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 12. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ETſi habeat ſuam quoque fortuna rationem, licet Chriſtianis proſperos rerum euentus, Dei Optimi Maximi prouidentiæ ſoli concedere, quæ quidem improbis huius Mundi fœlicitates largitur ob aliquas virtutes notatu dignas, timeo ne idem mihi eueniat. Nolo tamen momentum æternitati anteponere, æternum eſt quod delectat, momentaneum quod cruciat, omne finitum fluxum & caducum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 19. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſsimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AMicorum laudes non ſunt explodendæ, ac potiſſimum quorum probitas & eruditio ita ſplendent, vt ignorationis & aſſentationis ſuſpicio procul abſit. Expecto nunc Campinium noſtrum non mutabilem Ami-

cum. Neuræum tuum lubenter audio, nobis gratum, Maij Kalendis transactis Aquas-Sextias repetam, mox Tolonem inuisurus recordetur nostri Petrus Amicissimus, & Beruillæum nostrum alloquens absentis rationem habeat, rogo eum enixissimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 26. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Ἐυλογεῖν.

Rerum vices vbique experimur, & tandem ad tempus accedimus quo solent exercitus hiberna linquere, hostilia parare Martémque accendere cantu, quod prosperum fortunatúmque sit nostræ Galliæ. Italiæ pax, nunc demum stabilita, Europæ Christianæ quietem euocare videtur, peruenit ad aures quidam rumor hostium Prouinciam concupiscentium potius-quam sperantium, qui huc vsque vanus fuit. Faxit Deus sit semper idem, nihil desperandum, Christo duce & auspice Christo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis, Kalendis Maij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Ἐυλογεῖν.

Epistolarum cursum interrumpere coactus sum, dum essem in itinere, quod mihi est faciendum per aliquot dies, opportunè tamen disquisitionis aduersùs Cartesium exemplum hîc accepi, summa perfusus lætitia, nominis tui gloriam inter Batauos celebrem videns. Nil mirum si tua summa doctrina & suaues isti mores, qui omnes sibi deuinciunt, vniuersum penetrent orbem, legam & & pellegam & nunquam demonstrare desinam quàm sit mihi charus Petrus ille, quem satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 17. Maij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Ἐυλογεῖν.

Vltimo epistolio nunc respondere potui sacro-sanctæ Trinitatis festum hîc colens. Cras Antipolim petam obuiam ire hostium conatibus magnoperè cupiens, quos quidem auertere potiùs licet quàm pertimescere. Etsi Duces eximij semper existimauêre non esse Militiæ contrarium, & aliquando timere, & opportunè, ne importunè & cùm aderit hostis metum demonstrare, inniti simus coacti, depugnare decet hostem, non despicere, Deus optimus maximus sic exercitus protegat nostros vt tandem ad fœlicem pacis finem peruenire possimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Maij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Ἐυλογεῖν.

Antipolim opportunè lustraui, vix iter peregi cùm ex Cathalaunia lugubres & cruentas accepi literas, hostium conatus cohibuit Lerida, vicere quidem, sed victoria frui non potuêre. Cohortes nostræ Prouinciales sic se gessere, vt viros decebat in quorum manibus huius Prouinciæ decus & salus erant affixa, misi vnum ex Ducibus nostris, qui mihi de vulneratis, occisis, & captis verum referre possit, Tolonem quinque millibus propugnare cogito, Antipolim, duobus quoque millibus armatis, & sic laborans requiem inuenio dum Prouinciæ, & officio consulo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Ἐυλογεῖν.

Non poteram vberiùs, quàm ex te, rescire quid noui sit in Aula nostra, in exercitibus, in Oriente, in Occidente, quicquid denique inuestigare libet, capit mens tua, classem è portu Neapolitano mox discessuram respicimus, Leridæ obsidio sic in Catalaunia se habet, vt fœlicem exitum liceat sperare. Primus noster Præses ad nos tandem accessit, sat citò, si bene, negotiis parem ac vigentem animo iure suspicor, faxit Deus Optimus Maximus omnia illi prosperè & pro voto succedant. Funiculus triplex difficiliùs rumpitur; ille quidem Campinius noster, & ego, ita iuncti manebimus, vt decet Viros, Monarchiæ, officio, & probitati studentes omninò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Ἐυλογεῖν.

Videtur nobis arridere fortuna cùm prius Hispanos attollere concupiuerit, vt lapsu grauiore ruant, fuga hostium ex arce San-philippea vel est subdola, vel aliquos Grauelingæ defectus denotat, tempori committendos; ad Ilerdæ muros iacturam hostes fecisse nobis relatum est, vndique aduolant ad campos Catalauniæ copiæ, quæ bene de Ilerdæ obsidione nos sperare cogunt. Turennius trans Rhenum Bauaros vino sepultos concitauit, cùm Dux Bullioneus limina visitat Apostolorum comite Cardinale Grimaldo. Expectamus constanter triremium Neapolitanarum discessum, qui semper nummorum penuriâ prorogatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 28. Iunij 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVm in obſidione Grauelingæ decertatur Regiis armis, hîc pennis depugnamus vnius horæ opuſculum ad te mitto Typis mandandum ſuppreſſo authoris nomine, Schedion manuſcriptum remittas rogo & libenter non ſicut cum Principe, ſed vt cum Amico, cui veritas in pretio eſt me alloqui confidenter audeas, potes etiam Malherbum imitari, qui cùm à Magno Franciæ Priore Engoliſmenſe de Carminibus ab ipſo compoſitis ſententiam dicere rogaretur, ingenuè profeſſus eſt ſupprimi debere tanti Principis verſus, quandoquidem perfectio Principes deceat. Secretum ſerua, & quod fidei tanti Viri credo, inter nos lateat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 5. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Grauelingæ obſidione licet bene ſperare, & ſi res ſit in integro, & Picolominæus Dux ita comparatus vt iſtius Handiræ propugnaculi capti incommodum probè ſciat. Auxiliari totis conabitur viribus, & cùm ſuam habeat quoque fortuna rationem, euentum timeo, Ilerda vi non oppugnatur, Motheus ad ſoluendam obſidionem ſe nunc accingit, & ita vndique oſtentantur arma, vt denique ad illam tutam & æternam perueniamus pacem, quæ quidem victis vtilitati victoribus honori eſt & ornamento. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 12. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EAudans & mœrens tibi reſcribo epiſtolium demirans, caſum meum deflens, mortales genueram filios, quos Deo Optimo Maximo lubentiſſimè condonaui. Stirpis Regiæ ſurculos foui, aliquando ramos futuros iure ſpetans. Impono nunc tumulis ſupremus Valeſiorum nomen. Et quandoquidem temporis ſeriem in nepotibus reſpicere non licet æternitati ſolæ ſtudebo deinceps. Exercitatiunculam recepi ſententiæ tuæ coniunctam, quæ mihi fuit cariſſima. Sed cùm potiùs impetu quàm methodo agam, ingenium materiæ ſubiicere eſt difficillimum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 2. Auguſti 1644.

Typis mandare aut ſupprimere Schedion iudicio relinquo tuo, modò nomen reticeatur.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NE quid nimis in vltimo epiſtolio Luillerij noſtri ſuauiſſimas accepi literas quibus nunc reſpondeo. Abbatem noſtrum verum Nathanaëlem colo, pauit meo dolori dum ſuum conatur ſupprimere, fortiùs quidem tu qui & demonſtrando tuum, meum minuere tentas, & res nouas in medium proferés, diuerſionem facis alicuius momenti, quandoquidem ingenij ſolertia ſuſpendis animi ægritudinem quam omnino delere non poſſis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALiquot lucubratiunculæ exemplaria à te miſſa diſtribui. Ieſuitarum Rector ipſe ſatis probauit. Ita vt cætera prudentiæ tuæ committam modò nomen reticeatur; Valletæ noſter Prior ſuffragio fauit & vulganda cenſet lubentiùs quod ad animos conciliandos rendit Schedion; & breuitas ad legendum incitat, Grauelingæ ſucceſſum precibus, igne, lætitia, celebrare conabimur prout nobis fuit iniunctum, fama volans ventorum pennis Ducis Enguinæi victoriam non incruentam hucuſque detulit. Faxit Deus vera ſit, & Liliorum florem pretioſiſſimum ſeruet incolumem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 24. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum quod accepi epiſtolium, de ſtatu rerum & totius Europæ pace optimè auguratur, Ducis Enguinæi trophæa Chriſtianitatis quietudinem augurari videntur, auida eſt periculi virtus, ſed tam pretioſum caput toties fortunæ committere, ferre non poſſum. Faxit Deus Regiæ domus columen alterum, ſeruet incolume. Magnæ Britannicæ Regis malam ſortem doleo, ætas noſtra videt, in purpuram, quid audeat fortuna. Feriunt celſos fulmina montes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENguinæi noſtri proſperi ſucceſſus ſignificationes lætitiæ hîc renouauêre, optimum ſequitur conſilium, hoſtes inſequendi Friburgo pone relicto, ne idem experiretur incommodum, quod Rex Hiſpaniæ poſt fœlicem Ilerdæ pugnam. Errores in bello irreparabiles.

parabiles, Mothæum profligasset si victoria potuisset vti, Magni Iulij exemplo, qui Magno Pompeio fugato spatium tutè fugiendi non permisit. Incolumitatem nostri laureati Principis enixissimè opto, ineluctabilis fatorum vis quos extollit sæpiùs opprimit, omnia sibi subigere tentans. Faxit Deus, æterna sit vita, cuius famam Astris terminare decreuit, hoc virtutis opus cui iure subest fortuna. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 6. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ET de Aula & de exteris rectè scribis, non est quod excusationem in posterum quæras. Campinius noster & ego in itinere ferè sumus singulis momentis; Aquas-Sextias siue Massiliam respicientes in capite rerum, vnde in omnia regimen, vtilitatem publicam, non nostram quidem metientes. Laborem certè ingratum suscipimus & cum omnes amplectimur, singuli recedunt, cuique sua vtilitas, quæ sæpe in publica non reperitur, conscientiæ & honori seruire studemus, & quicquid eueniat satius est ingratos experiri, quàm nulli benefacere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 13. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENguinæi nostri prosperos successus tremens & laudans excipio, Philippi-Burgi expugnationem breui spero, Deo fauente. Mihi videtur epistolium tuum totius Europæ imaginem oculis subiicere dum Cæsaris res afflictas enarrat, Magnæ Britanniæ Regis casum defleo. Etsi Monarchia illa nobis fuit semper aduersa, & vt à Philippo Comminæo rectè dicitur, vnicuique contrarium siue oppositum Deus concessit iure; ne res humanæ euentibus sublatæ secundis nimium insolescerent, res prosperæ (vt ait Tacitus) acriùs explorant, fœlicitate enim corrumpimur. Vale, Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PHilippi-Burgi expugnationem accipio eo animo quo præclara Enguinæi nostri facinora. Sortem Comitis Turnonij cósobrini amantissimi, vehementiùs deflerem si in honoris lecto non occubuisset, quid pulchrius iuueni, quàm in procinctu fato fungi; satis vixit qui prosperam sui linquit memoriam, & quicquid Montanus ille tum celebris de gloria dicat, expedit magnos Viros eius desiderio tangi; magnæ animæ omnia honore, ac honesto iure metiuntur, demissæ verò vtilitate. Certum est caducam esse memoriam vt cætera mortalia, sed cum omnia pereant, his inniti ac incumbere decet, quæ sunt diuturniora minusque fluxa.. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ÆEquilibrium illud quod Italorum vota magnopere expetunt difficillimè reperietur. Hostium immensa cupido, nullos sibi imponit fines, prosperi nostrorum successus eliminare pacem videntur, quandoquidem Hispani lauream illam sperant frustra. Enguinæi Ducis progressus frænum ac metam dabit Bauarorum exercitui, Turcarum fides panica vna manu Imperatori munera proferet, & altera gladium. Transiluanus præbuit aures conditionibus pacis, vt potiùs Torstensoni reditum præstolaretur, quàm potenti hosti confideret. Galatius alter Fabius cunctando non restituet rem. Etsi his opus est parmá & morâ qui minus ense valent, ac potissimum Enguinæi victricia arma propè habentibus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MInimè solus dum ruri versaris comite præsertim Molæo Præside, cuius præclara fama & probitatis, & eruditionis, quæ non minùs armis, quam togæ conueniunt, Enguinæo nostro teste, cuius ingenium ad extemporalitatem vsque, primoribus Moguntiæ innotuit, illorum meditatis orationibus Latinè occurrit. Et ita marte & arte probè vtitur inuictissimus Princeps, cuius annos Nestoreos opto famámque Astris terminatam. Hîc in vmbra degimus, quieti non otio indulgentes, non quidem sine molestia ac labore Prouinciæ huius tractantes negotia, non ex rumore statuentes, sed priuatas vtilitates publicis proponentes. Faxit Deus ingratis non seruiamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LVcubrationum nugas Neuræo patefeci, Viro eruditionis eximiæ, delectúque tuo dignissimo. Desidiam otiúmque fugio, & cùm manus quiescunt, ingenium exercere animúmque excolere nitor, Enguinæi nostri reditum vltimæ significant epistolæ. Massiliam nunc cogitamus ad vrbis conuentus agendos, vbi etsi de purpura Romana non agatur,

exoptatur

exoptatur tamen ab illis, qui primatum in vrbe ambiunt, quæ olim Romæ Orbis capiti, fœdere iuncta fuit, ac ſine quo nunquam illa triumphauit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Octobris 1644.

Appulit heſterna die Merſennus noſter incolumis.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAſſiliæ negotiis implicitus pauca nunc reſcribam, Amicos defleo. Sed cùm vita ſit practica Philoſophia, humanis caſibus ſic vti oportet, & ita mentem fato ineuitabili ac ſemel venturo, aſſueſcere vt impetum tanti hoſtis viriliter ſuſtinere poſſimus. Experientiā rerum equidem Magiſtra eſt, ſed in omnium terribilium terribiliſſimo exempla ſola nos docere non ambigitur. Francandaliæ obſidionem ſperaueram quaſi Germaniæ ſpolia vltima Enguinæi noſtri manibus reportanda, virtuti & fœlicibus huius Principis armis inuidet hyems, & vniuerſa pro reditu Gallorum vota, quem ſeruet incolumem Deus Optimus Maximus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 25. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENguinæi Principis fœlicem reditum ſumma perfuſus lætitia nunc audio, Galaſſi fugam opto potius-quam ſpero Fabij illius cunctatoris pugnam præcipitatam, iter fauente exercitu non concipio. Imperatoris res profligatæ ſunt omninò, ſi rumor vetus exiſtat. Pontificis Maximi vota pacem exquirunt, Cardinales Legatos in Germaniam, Galliam, ac Hiſpaniam mittit, vtinam cum fortunato ſucceſſu. Maſſiliæ comitia proſperè ceſsêre. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 1. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DIſceſſit iam Merſennus noſter Romam petens & expetens, res Germaniæ nutant vt mihi videtur, Enguinæi noſtri diſceſſu, tanti Principis incolumitatem omnibus aliis anteponere licet. Imperium complectitur ingenium illud magnum natalibus par. De reditu ſemper loquitur indefeſſus miles, vtinam diu. Nihil referam de hac vrbe, aliunde reſcire poteris turbidos aliquid tentaſſe, fruſtrà Nobiles probi, & populus ipſe à noſtris ſtetit partibus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 8. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAſſiliæ diſceſſum inſigniuit turbidorum conatus audax, & infœlix moderationis meæ pretium; nunc reporto ſatis grande, quandoquidem perdere poteram eos, qui vniuerſam plebem commouere ſtudebant me præſente. Malo me dementiæ pœniteat, quàm iracundiæ pudeat, Deo vindictam linquens, qui funiculo iuſtitiam exercet, & cuius miſericordiarum nullus eſt numerus. Huius vrbis Muſæum nunc inuiſo meum, proxima hebdomada venationes meditans, quo quieſcat animus à tot laborioſis negotiis & ingratis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REginæ Angliæ ad Reginam vrbium acceſſus non fuit mihi inopinatus. Aula noſtra obuiam iuit atrata, vt opinor, ob Hiſpaniæ Reginæ obitum, hoſtes ipſi fatentur Heroïnam illam maximis dotatam virtutibus muliebria quidem vitia exuerat, & nouiſſimis iſtis diebus Regem Virum adiuuerat virilibus conſiliis & curis. Mulierem fortem inuenerat Princeps ingenij mediocris, voluptatibus immerſus & boni conſilij indigens. Hiſce diebus venationi operam dedi ſatis, & tempeſtate temperata, & ruſticis oblectamentis delectatus vrbem noſtram repetij proſpera valetudine gaudens. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRælium Nauale commiſſum inter Danos & Suecos, vltimis proſperum fuiſſe lætor admodum, Monarchiæ noſtræ vtilitatem ſolam reſpiciens. Magnæ Britanniæ Regis caſum defleo, quem nec victum, nec victorem eſſe fortuna permittit. Multis iactatum periculis ad portum feret aliquando, vt habeat inſtrumenta ſeruituris & regnet, more populi Romani, qui Deæ illi inconſtanti poſuiſſet aliquando frænum, ſi omnia in lubrico non eſſent: Magni quoque terga vidit vaga illa Dea, & Magni Cæſaris corpus vulneribus confectum Pompeï ſtatuæ ſubiecit. Rerum dole vices mearum, Vir Eruditiſſime, & æternitatem illam fixam ac permanentem in ſplendoribus Sanctorum attenta mentis acie conſidera. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Nouembris 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVltos è Senatu nostro me in gratiam recepisse certissimum est. Spero fore in posterum administrationem quietiorem. Quòd ad me attinet erga alios me geram, sicut alios erga me exoptarem sese gerere; laborum fructum referam modò animos omniũ Ordinum huius Prouinciæ conciliare possim. Gloriam non vtilitatem metere studeo conscientiæ, & honori inseruiens. Quid de Magnæ Britanniæ rebus deploratis censeam nuper rescripsi, fortunæ alumnos non Regis filios, aut Reges ipsos respicit Dea illa calua, quæ alata, & rotæ insidens depingitur, vt eius volubilitas, & inconstantia clariùs innotescat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SI mihi liceret, quererer de Campinio nostro, qui veniam & copiam ex hac Prouincia discedendi, me inconsulto, clam obtinuit. Amicorum errores dissimulare liquet, non virtutes, Vespasiani more, qui antiquis Ducibus, & eximiis Imperatoribus par erat. Suecorum res in progressu esse lubenter audio. Magnæ Britanniæ Regis conditio, siue bello immixtus sit, siue paci intentus, admodum dubia, & nutans videtur esse, in aduersis resurgit, prosperis non bene vtitur, & Parlamenti pax oblata est potiùs seruitutis pactio, quàm fœderis. Quicquid eueniat virium periculum facere magis conuenit non tantum Regi, sed Viro militari, quàm protrahendo tempus rerum dies verbis terere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIspanos seriò de pace cogitare vix mihi persuadeo, non fortuna quidem, sed prouidentia Dei, quorum sortes mutare vult, consilia corrumpit. Hostiũm superbiam vbique deprimere cælum consentit. Quid aliud experimur, quàm rerum crebras mutationes? Reges ipsi corruunt, & huius Mundi fluctibus Pharaonis more, singuli merguntur. Et cùm mari rubro Ægyptiorum hæreant nunc vestigia, vix tamen vnus est qui resipiscat. Omnes inutiles facti sunt, anchora spei deiecti naufragium patimur. Solemnibus istis diebus ad pietatem attendere licet, & humanæ mentis infirmitatem dolere incerta prospicientis ac futura, præsentium incuriosæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Tortensonij victoria dum Galatij exercitus esset in itinere iure ambigitur, facilè creditu est Fabium illum cunctatorem vasibus non conclamatis clam discessisse, & antequam Tortensonius rescire potuisset, lõgius processisse. Quicquid eueniat, à nostris pactibus, stat prospera fama, quæ in bello, & in togatis negotiis plurimum posse certissimum est, Comitia nostra conuocauimus, de exitu nihil dico, futura in incerto, præterita in nostra non sunt potestate, præsentibus tantum frui licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

GOdefridum Vendelinum laudo, Massiliensibúsque suadere conabor, quicquid probaueris. Angliæ Regis res afflictas deploro cúmque tam iniustas pacis conditiones ratas habere posse non video. Necessitas quidem suprema lex est, satius est tamen armis occumbere quàm authoritatis Regiæ, honorísque iacturam facere. Dicam posteà de illo quod Tacitus noster olim de Vitellio, vt si cæteri non meminissent, ipse citò regni sui obliuisceretur. Conscientiæ ac decoris staterâ omnia esse ponderanda iure arbitror, omnia fausta precor, anno inchoante Viro amicissimo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NIhil noui sub Sole, quid fuit nisi quod est? & quid erit nisi quod fuit? rerum vices demiror, truditur dies die, & annus anno, ver præterit, æstas interitura simul, & tamen nunquam quiescit hominis mens, nec eadem fastidire discit, vitæ oblectamentis innixa. Ad noua semper aspirat animus, sed tamen præsenti æternitatem postponit, vtinam seriò cogitaret, quàm fluxa sunt omnia, contemptui haberet quod tanto opere desiderat. Hîc velut è specula vniuersum Orbem perlustro, hinc victores prostratos, inde victos Laureatos, nunc Reges populis fræna ponentes, mox subditos Regum detrectantes imperia conspicio. Nihil tam sublime quod non euertatur, nihil tam demissum, quod non tollatur in altum, ludibrium fortunæ sumus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Olioli 9. Ianuarij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Apud rerum noſtrarum Aquenſem ciuitatem nunc reuiſo, Comitiis noſtris pacatè actis, plauſus negotiationem noſtram ſequuti ſunt, quales deſiderare potuimus, & quamquam in mimo vitæ vultus perſonaros inſpicere liceat, Deo Optimo Maximo ſcrutationes cordium linquere ſolemus. Hîc vix lumen experimur dum Pariſiis omnia concreta gelu narrantur. Varietatem illam vniuerſi terrarum Orbis meditor, quæ animorum inconſtantiam probè denotat; viciſſitudines perpetuas huiuſce Mundi contemno, æternitati infixus, vbi ciuitatem in quadro poſitam ac permanentem intueri conceſſum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltima Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Comitiis noſtris peractis vbi multum deſudanimus, nunc reſpirare licet, & Tolonum inſpiciens procelloſum mare intueri non abſimile, vt mihi videtur vndanti, & fluctuanti turbæ, quæ diſceſſit à nobis; integritas quidem valet, ſed ratio ſæpius obmuteſcit. Fœliciter tamen egimus, & cuncta proſperè ceſsêre; iſtius Prouinciæ animis infixa eſt Regis reuerentia, & plus ſapiunt infimæ ſortis hîc viri, quàm Nobiles ipſi in Prouinciis iſtis, quas etſi Aulam noſtram pertingant, nunquam tamen inuiſunt, ruribus degentes agreſtem vitam exercent, & animum ferocem gerunt. Non deſinam mirari Britannos etiam noſtris ferociores, qui dum ſuos infauſtos exitus abſcondere ſtudent, malorum remedia non ipſa mala differunt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vota illa excipio, quæ protulit eximia erga me illa ſingularis amicitia non moritura; linquemus enim poſt nos opuſculum quod non imber edax non Aquilo impotens diruere poſſit. Rerum inconſtantiam vides immotus, & Amicorum vtilitati veræ rectè conſulis. Deeſt nempe ac potiſſimum Magnatibus qui verum dicat, & qui potiùs perſonam quàm fortunám illorum audeat alloqui. Conuentus noſtri bene finiuntur, vtinam nobis idem eueniat poſtquam mimum vitæ peragere licebit. Auguſtum reuereor, qui ita de rebus humanis, excedens è vita philoſophatus eſt, quandoquidem certiſſimum eſt vniuerſum Orbem hiſtrioniam exercere. Vale Muſarum Decus & Ornamentum ſingulare. Oliolij 16. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vtilitati conſulere hiſce ferreis temporibus neceſſarium eſt, & vt probè dicis, Proregum curæ pecuniis importandis in fiſcum nunc incumbunt; ſat eſt manus habere puras, & ita aurum iſtud Toloſanum attrectare, vt famam incolumem ſeruare poſſimus. Nihil tam lucidum quod obſcuritatem non gignat, & aurum quod ob oculos fulget, nigreſcit in tactu, & quamuis nec vulneret nec tegar, ad idololatriam ducit, ſed quid opus Philoſopho tot animi dotibus ornaro, hac ratiocinatione? Diogenis more diuitias contemnis, mentem ditare non arcam iure quæris; non qui plus habet, ſed qui minus cupit diues eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Germaniarum res turbidas attentè conſidero, Hydræ more renaſcentes. Incluſus Galaſſus aufugit, exercitus cuius Dux erat eſt profligatus, & tamen in Bohemia reſurgit bellum atrox, quod cruentum prælium vix dirimet. In Magna Britannia odioſæ pacis Regi offeruntur conditiones. Sola ſtat noſtra Gallia Lauræis fœcunda, proſperáque fama, pace, Deo iuuante, citò firmabitur. Muſis & Equitationi nunc operam do negotiis peractis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Feſtinant lentè Hiſpani cùm de pace ineunda agitur, & giganteis paſſibus ad Monarchiam vniuerſalem progredi non erubeſcunt. Illius nationis vultus pallidi inextinguibilem ſitim denotant Galliarum, & confœderatorum armis repreſſi, ad ſalubria conſilia tendent aliquando, ſeriùs tamen, vt opinor, ni Turcarum apparatus bellici nos ad vnionem cogant inuitos, Melitenſem obſidionem meditantur, aut potiùs inuaſionem Siciliæ. Quicquid accidat diuinæ ſubiecti Prouidentiæ nihil debemus pertimeſcere. Magnæ Britanniæ Regis res afflictæ, ſtatus ſubmerſionem religioniſque iacturam prænuntianr. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De Lunæ Eclipſi quam obſeruauit Neuræus nihil eſt quod ſcribam. Magna illa

Aſtra

Astra oriuntur & occidunt, exaltationes & exilia frequenter patiuntur, Minora verò quæ vix parent à paruitate, & obscuritate sua proteguntur; sic Reges ipsi intereũt, sic Magnates, feriunt summos fulmina montes, & ita nos mortales quamuis immortalia induamus desideria, præterimus velut vmbra, omnia caduca & fluxa præter omnium authorem ad quem solum respicere licet. Nihil hîc noui nisi rumor satis compertus de formidabili Turcarum apparatu Melitensem insulam, aut potiùs Siciliam minitante, sic nostrorum Principum animos conciliet Deus, vt hosti Ecclesiæ perpetuo, possint obsistere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HOrtidum vndique Martem belligetantem video, & Cæsareos penè profligatos. Sola Anglia videtur pacem meditari etsi Regi odiosam, necessitatis legi, vt mihi videtur, parenti. Hispanorum superbiam nouissimam deuincimus, nisi Turcarum infinitæ copiæ ad saniora cogant consilia, quos huc vsque nec sacra, nec profana, nec ius ipsum rationi subiicere potuere. Scrutator cordium Deus Optimus Maximus, videat & iudicet, & ita Christianorum Principum pectora demulceat, vt concordiam æternam aliquando paciscí queant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MIlle belli diuturnioris trahendi artes oculis nostris parent, plúsque ponderis habet ambitio illa hostium nostrorum mentibus infixa, quàm Christiana Ecclesia orans & gemens; sua cuique vtilitas, & zelus fragrans maiorum, nunc est extinctus omninò. E Sicilia soluerunt aliquot nauigia militibus onusta Catalauniam petentia eodem momento, quo Italia tota formidabilem Turcarum apparatum iure reformidat. Quid plura? manet tantum religionis species, præualent illicita, & politica Hispanorum religionis fundamenta destruere non erubescit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAcem inter Regem Magnæ Britanniæ, & rebelles subditos esse desperatam non miror. Importuna quies cum bello bene mutatur, nihil grauius isti Principi accidere potest, quàm quod ei offertur subdola fœderis inhonesti specie; obuiam armis ite dedecori licet. Hesterna die Iubileum aperuit Aquensis Ecclesia celeberrima processione cui interfui, sic summus Pontifex, sacro munere inchoante, communi prouidere saluti studet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn ab Aquilone omne malum, quandoquidem in Oriente Turca, incredibili celeritate, formidabiles vires colligit, Germani bello assueti, & Hispanorum iugo pressi, pacem potiùs concupiscunt quàm spirant, in Anglia nondum victoria, iam discordia. Omnes ferè nouo Imperatori parere detrectant. Rex ipse incertus & fluctuans, rebus secundis dies rerum verbis terens non probè vtitur, aduersis premitur, fato succumbit, & improsperæ fortunæ pondere fessus, tempori committit, quod rationis fræno deberet regere, tu ne cede malis, sed contrà audentior ito. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIctoriæ Suecorum insignis rumor ad nos peruenit gratus, vtinam vetus. Morâ valescit veritas, & fama, quamuis acquirat vires eundo, retinet aliquid constantis cui inniti liceat omninò. Forsitan cordi est fortunæ bellum finire vbi inchoauit. Bohemia & Praga ipsa vident Imperatoris terga, eodem loco, quo defunctus Cæsar Lauream consequutus est, nondum marcidam, ac tanti momenti, quandoquidem Germaniæ libertatem subiecit, Angliæ Regis res desperatæ minantur extrema & regno, & Regi, pax tandem inde orietur, vnde minùs paret, & Dei Prouidentia dirigit ad bonum finem, quicquid in nostram verti perniciem iure timemus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Aprilis 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CAlassi sortem iure demiror, qui nunc ab exilio venit ad imperium. Fortunæ ludibrium sumus, Magnates deprimuntur, infimæ plebis viri, tolluntur in altum. Cæsaris casus & fuga Christianæ Religioni obesse non potest. Sueci victores, non habent satis virium ad profligandum bellum diuturnum, atrox, & cruentum malis altius; Bauarus vnionis Catholicorum Principum columen rem restituet, pacem victoria gignet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Aprilis 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIſce ſactis feſtiſque diebus Chriſtiani exercitiis vacare licuit, ne totum vitæ curriculum noſtræ, vanis aſſueſcat nimis. Nunc reſumere epiſtolarum commercium decet, pacem optare, potius quam ſperare, réſque bellicas & aulicas velut è ſpecula perſpicere, Aurelianus & Enguinæus ſic inchoabunt expeditiones, vt bonum & proſperum ſucceſſum augurari poterimus. Hìc præter Roſæ obſidionem, nihil noui. Arelatem cogitamus, inde maritimam plagam luſtraturi. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Aprilis 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REctè ſubodoratus es, duas epiſtolas eodem curſore accepi, Neuræi tui genium conſidero, eiúſque docta delector cóſuetudine. Atelatem nunc colo antiquiſſimam ciuitatem Alam noſtram cogitatam, ſed non eſt mihi per otium, Prouinciæ negotiis implicitus adhæreo. Credo equidem nec vana fides, te nunc Beruillæum noſtrum alloqui, cui permiſi aquas ſalubres tentare, quò ſanior euadat in poſterum; Campinium noſtrum comitem habeo fidum Achaten, & laborum ſocium. Roſæ obſidio, nunc eſt in progreſſu, vtinam fœlicem ſortiatur exitum, oppugnatur & propugnatur fortiſſimè. De Turcis expectantur noua, vndique concurrunt Equites Melitenſes, qui inſulæ obſidionem iuuenili ardore admodum cupiunt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 2. Maij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN Oriente, Roſa, in Occidente Motta obſidione cinguntur, vtinam proſpere. Hinc diſceſſit Campinius noſter Aquas-Sextias repetens. Aliqua negotia, quæ res domeſticas reſpiciunt, adhuc me detinent, nihil noui, & ſi omnia noua, deperditur quotidie aliquid noſtri, & dies truditur die, quàm vanæ hominum cogitationes, quàm inutilis ambitio, ſepulchri immemores, totius Orbis poſſeſſionem exoptamus, & in Motta, in Roſa tamdiu hæremus ſuſpenſi, & dum vniuſcuiuſque gladius proximum ſuum iugulat, aduenit hoſtis communis, Turca Tyrannus Orbi Chriſtiano minitans, ac de ſucceſſu proſpero ſecurus, ni Deus Optimus Maximus impetum validè repellat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 9. Maij 1645.

Epiſtola ad Gaſſendum.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REſurgens in Oriente bellum, Occidentis fortaſſe dirimet diſcordias, Treuirenſis Electoris liberatio, & Cæſaris res profligatæ hoc mihi præſagire videntur. Neſcio quid audiui de Capellano noſtro, qui Ducem Longauillæ non comitatur, verùm ex te ſpero; de Magna Britannia nihil eſt quod dicam, factio valeſcit, bellum trahitur, quicquid eueniat, Rex premitur admodum, nec habet ſatis virium quæ poſſint feſſis ſuccurrere rebus. Aquas-Sextias tandem repetij aliquot commoraturus dies. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Maij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALam inuiſere haud potui rectè vt conieciſti. Prouinciæ negotiis nunc incumbo Aquis-Sextiis in capite rerum Campinio ſemper comite. Roſæ obſidio promouetur, Claſſis Hiſpanica nondum è portu ſoluit, Turcica minatur, ſed nihil certi de oppugnatione inſulæ Melitenſis habemus, hæc gens voluptatibus immerſa pericula fugit. Hiſpani, tantum inſeruiunt vanitati, & dum minis præſumunt, amittunt certa, minis & verbis depugnantes, tu mentem rebus præclaris inſtruere non deſinis, Amicos fouens inimicis parcens, affectus animi ſedans. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Maij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CAſtra-metationis vtilitatem commendat copiarum Turennij noſtri iactura, cuius ſiniſtrum caſum deflere potiùs quàm culpare licet; verſat omnes vrna, & fortuna ſublimiores præcipitat, erigit humiliores. Et in bello bis non peccat Dux aut Miles, ſic nos decipit inconſtans mobiliſque Dea. Aurelianus & Enguinæus rem reſtituent, ex te interim illius exercitus iacturæ circunſtantias expectabo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 30. Maij 1645.

Vellem reſcires vtrum ſit aliquis Lutetiæ qui Illyricum idioma edocere poſſit.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ACceſſit tandem ad lilia Roſa, & verno tempore quo flores legere ſolemus, agitur nunc de Gleba, quæ ad legitimum redibit

possessorem, Capellani nostri moderationem demiror. Longauilla pedetentim Monasterium petit, pacis opus, lapis est Philosophorum, quem omnes quærunt, & nullus inuenit. Magnæ Britanniæ res afflictæ, vix restituentur, rectore indigent, & quem habent non regit, sed regitur, Turennius incolumis euasit, exercitu non profligato, Suecorum laurus Delphica procellam fugabit fulgurantem Heroüm nostrorum auspicibus & ductu. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De Turcarum apparatu bellico est quod timeatur, etsi nihil certi ad nos adhuc peruenerit. Classis Hispanica quinquaginta nauibus, & triginta triremibus adornata, Rosæ auxilium, tardè meditans, nunc è portu soluere seriò cogitat. Classis nostra recepit se opportunè. Tripudiis resonat nunc ista ciuitas festum corporis Christi more suo celebratura. Misceri aliquando voluptatibus vulgi oportet ne rusticam & intempestiuam seueritatem percolere videamur. Incolumis est, Deo fauente, familia nostra, incolumes Amici. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Albaniæ villæ secessum meditans tui desiderio flagrare incipio, negotiis tamen tuis oblectamentum postponens ad solitudinem penè redactus, Amici omnium horarum auxilium imploro. Eorum qui à secretis inseruiebant mihi recessus variè iactatur, conscientia facti sufficit. Moderatio mea laudatur à multis diffiuendæ magis quàm discindendæ amicitiæ; innocentia morum & auiditas habendi non bene conueniunt. Amicitias magnitudine munerum retinere volui, & non constantiâ morum, sicque magis metui quàm habui, videant quibus interest gratitudinis exempla demonstrare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hic quieti non otio indulgere quæro Orientem & Occidentem respiciens, hinc Turcas minantes, illinc, exercitus in procinctu considerans. Italia tremit, Hispania desidiosa iacet, sola Gallia Suecis fœderatísque innixa opportunitatem belli captat, vbique fulgens. Britanniam tempori linquo, Germania Austriacæ domus vtilitati laudans ac mœrens inseruire cogitur. Aurelianensis Dux Hollandis iunctus, magnis incumbet ausis. Enguinæus Bauarum è somno exsuscitabit & fessis coget succurrere rebus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 27. Iunij 1645.

Expecto iuuenem Illyricam linguam edocentem. Et thesautario Prudhomio rescribo, det sufficientem pecuniam, tu videbis quid erit opus.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rescire potuisti insignem cladem exercitui Regis Hispaniæ à generoso Heroë Comite Harcurio inflictam; est quod vbique ab hostibus nostris timeatur, de Turcis nihil certi fertur. Classis adornatur sed non è portu soluit. Melita militibus vndique confluentibus iam secura redditur, Comes Harpajovius vices gerit magni magistri omnibus acceptus & charus. Hispanica Classis immota iacet periculis immixta. Lusitanus in procinctu Galliæ victoriis tutus & protectus, Hispaniam inuadere nunc seriò cogitabit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 4. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Athefeos professionem recusare non licuit, ac præsertim pactis, dimittendi munus, conditionibus. Vtere, vt voles, adueniet interim discessus gratum tempus, quod quiete præstolabor. Albaniæ secessu delector admodum, etsi æstus feruens fuerit, familiæ hîc incolumi immixtus, equitationi & libris operam do assiduam. Sed non diuturnam, ne mens tristitiâ, & corpus morbo langueat. Campinius sæpe adest indiuiduus comes & fidus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 11. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De querelis in Apparitorem Motum certiorem faciam Campinium nostrum, qui non minus illustrissimum Grassensem Antistitem charum habet. Meunerium à secretis, Lutetiæ degentem moneo caueat à viro, qui me inconsulto nomen immiscet meum vt fauorem sibi conciliet. Mardicum obsessum scribis, Regis Angliæ exercitum profligatum, & Germaniam aduentu Enguinæi Laureati nostri trementem. Vltima Deo fauente respondebunt primis. De Turcis fertur minitantem classem Venetorum insulas Cephaleniam & Zacinthum inuadere velle. Pestis huc vsque Mahometanos trucidauit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 19. Iulij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MArdicum captum, Brinium obsessum, Christianopolim ferè expugnatam, Magnæ Britanniæ Regem è fuga se recipientem, enarrat vltimum epistolium, hæc in Occidente, sed in Oriente Turca Cretam inualidam aggreditur, vilia tanti exercitus spolia, Selymus & Solymannus obiere qui ardua tantum respiciebant. Harcurius Heros impossibilia tentat & perficit, optat & obtinet, adest & vincit, ardet, & audet, incolumem seruet Deus quem Hispaniarum Cæsarem appellare decreuimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 25. Iulij 1645.

Si libros Illyrici idiomatis inueneris, certiorem me facias, enixè rogo.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IVuenem à te missum singulis expecto diebus, ad nouitatem pergit auidè animus humanus, & cùm nihil sit in Orbe nostro, quod possit nobis fœlicitatem offerre constantem, de præsentibus ad futura, de dubiis ad secura, de incertis ad certa, de caducis ad immortalia tendit cor hominis, non frustra triangulare, quandoquidem nisi Trinitatis triangulo futurum sit adimpletum. Curia nostra maior, capite vehementissimè dolet, Campinius & ego egregie cōcordes. Vale Musarum Decus & Ornamentū. Albaniæ Kalendis Augusti 1645.

Prudhomium moneo reddat tibi viginti libras Turonenses, obliuioni ne tradas imagines Virorum illustrium depictas, quas Neuræus toties commendare non desinit.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SPei repulsam propinqua solatur fortuna, fœminæ partum, Serenissimæ Dominæ, insequetur masculus Princeps, qui serò Patri succedet, carius emimus victorias non sine discrimine vitæ Heroïs Enguinæi, Bauarorum exercitus profligati rumor ad nos peruênit incertus. Diuinæ Prouidentiæ committamus omnia, adueniet tandem iustum pacis tempus, & Deus Optimus Maximus non finet inultos nominis sui superbos hostes, & cùm alteri gloriam se non cessurum suam, toties asseueret, victimas ad ima detrudet, quos Veneti potiùs pertimescere, quàm vincere norunt otio nimis assueti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 8. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ACcessit iuuenis incolumis, optimæ vt mihi videtur indolis. Germaniæ res in statu, Angliæ Regis, in pessimo; Catalauniæ in mora esse, & longiùs trahi non est in dubio, Danos inter & Suecos firmati, pax nullo modo potest. Ars est Hispanorum ne pereat diuisio tanti momenti, Turca interim insolescit, & Christianos impunè lædere assuescit. Exurgat Deus & dissipentur inimici eius. Campinius noster non bene habet, & Aquis-Sextiis immoratur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 15. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVòd ab altero pendet semper est in incerto, & ita non est cur tuas reprehendam curas, sat citò si sat bene. Res orbis Christiani in Germania sunt in æquilibrio, in Anglia Rex vix respitat, in Italia tuta timentur támque lentè accingunt se ad Turcicum bellum improuisum, vt Venetorum iacturam certam prænunciare liceat. Multorum capitum caput est Respublica, omnes imperant, nemo paret, deliberant, & non est qui statuat, præuident, sed non prouident, bellum exhorrescunt imparatique suscipiunt, omnes denique bonum publicum prædicant, & sua cuique vtilitas nummorum summa cupido, victori seruatur quicquid non expenditur fortunæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 22. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VErum prænuntiant aliquando vulgi rumores, quod peroptamus, loquimur dormientes etiam & ægrotantes, prælia, dolores, voluptatésque somniamus. Toti Galliæ gratulor ob rem præclarè gestam ab Heroë nostro Enguinæo, sic itur ad Astra. Iuuenis Auberij Maurerij casum deflerem magis, si cum decoro exitus non esset summa laus coniuncta. Marte & arte valebat eximius vir ac generosus, qui è memoria illustrium nunquam excidet. De Magna Britannia nihil est quod dicam. Nauis est amisso gubernaculo, huc & illuc fluctuans. De Germania bene spero, modò victori Enguinæo opportunè succurrere valeamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CVrsum peregi fœliciter, Diniæ lares tuos inuisi résque priuatas, quæ te respiciunt Consulibus commendaui, vbique faustas accepi populi acclamationes, Nobilitatis concursum, Cleri pias preces, dignum laborum fructum, vulgi amorem, publicúmque plausum. Heroïs Enguinæi incolumitatem antè morbum præsciui. Vtinam ad Nestoreos annos.

Danos inter Suecos pacem firmam & firmatam opto, Transyluani ambigua consilia magis nociua, quàm si res cum hostibus composuisset incerta, semper lubrica, & cauri quàm magnanimi periculosiores, fortes aperto Marte, timidi, clam agunt. De Anglia nihil est quod dicam, tempori linquendæ & fortunæ huius Regis res deploratæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Septembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Qvibus conditionibus, pax Danos inter & Suecos, fuerit firmata, refert vltimum epistolium, opportuna illa quidem, cùm Transyluanus tandem, toties repudiatam pacem, Cæsareis concesserit, meliùs est eos quiescere, qui in otio bellum, & in bello otium cogitant. De Turcis varia, fertur insulam Canæam adhuc resistere, Genuéses verò captam fuisse, optant & promulgant, vtinam falsò; de Germanis & Britannis nihil referunt quod possit fessis succurrere rebus. Comitia nostra pacata fuere. Comes Borlonius est primus Procurator Prouinciæ, Bligerius Assessor Rossetus & Lagetus postremi consules. Massiliæ. Lex de ambitu esset necessaria, singulis momentis purpura illa vt Romana respicitur, mox adueniet iustum pugnæ tempus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ORatores Cæsaris paci obnoxiores lubenter audio, communis hostis infestatio eorum animos franget, quos rationi subiicere nationis non fert superbia, & auida illa dominandi cupido, sed quacumque viâ ad quietem pergere publicam possimus, nihil refert, modò iunctis viribus depugnare & debellare Turcas, nobis à Deo Optimo Maximo concedatur. Canæa obsessa pactis conditionibus, victori cessit, Principum Italiæ Classis lentè procedit, & dum vnusquisque sibi timet & cauere studet singuli pugnant, & vniuersi vincuntur, Enguinæi nostri vires paulatim reficiuntur. Vtinam transigat hîc æuum. Vale Musarum Decus & Ornamentũ. Aquis-Sextiis 10. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FLuxio qua laborani cùm febris expers fuerit, leuis, nec incommoda Medico meo Martino paruit, nunc Deo fauente melius habeo, tuo Hugoni iure succenseo, Neuræóque commisi quam ad te referret sententiam. Prospera Enguinæi nostri valetudo, mihi nunc sola cordi. Germaniæ Magnæque Britanniæ res vt remotas considero, de Turcis nihil certi audio. Attocis prælij incertus ad nos peruenerat rumor; sed prosperi, qui non confirmatur, veritas visu & morâ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ANtiquitus morbi diætis, & sobrietate è corporibus pellebantur, nunc emissione sanguinis, & potionibus vtuntur Medici, quorum consiliis incolumitatem nostram committimus; sic est vsus vel potiùs abusus. Tiberij Cæsaris in hoc iudicium probo, quod virum triginta annos supergressum valetudinem regere suam debere, inconsultis Medicis, existimabat. Consuetudini deditus & rerum ordini corpus Medico, animam Confessori permitto. Heroëm Enguinæum incolumem rediisse lubentissimè audio. Orbis Christiani res turbatas admodum doleo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CVm vltimo epistolio exemplum tuum epistolarum lubens accepi, magni quidem momenti tuóque nomine dignum. Legam & pellegam lucubrationum tuarum opus sapientibus gratum omniúmque plausus excitans. Archiepiscopi reditus in Metropolim, rapuit Campinium nostrum, qui mox discessit, Prouincia nostra tota est in apparatu, tantum expecto Virum cui adhærere desidero multis de nominibus, virum nobilem domesticum carruca vectum. Præmisit, citò sequuturus, de Turcis nihil certi nisi maxima incommoda ab hostibus nominis Christiani Veneris inflicta; omnia in peius ruent si discordia nostra procedat vlterius. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltimâ Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn nimis de perfido quæri poteris & Amicis volentibus, Hugonem persequi debes, non ita bonitatem colere decet quin periuros rationi obedientes reddas; Prælatos optimos testes habes, & fideiussores qui obuiam ibunt dedecori, & in Ecclesiasticum refractarium animaduertent sedulò, rediit in vrbem Aula trium Reginarum maiestate fulgés, & purpuratorum Principum fulta, quorum concordia regni fœlicitatem parit, domi quietem, foris palmas & triumphos, & vbique Gallorum nomen extollit: sic Deus minorem tuatur Regem. Sic mater infantem fouet, sic

sic denique Magnates sunt obsequentes vt extranei obstupefacti hostes omnino corruant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

POlonorum magnificam exceptionem narrauit pluribus Renaudotius. Reptat adhuc Rex Magnæ Britanniæ, sed vt lapsu grauiore ruat, infœlici Principi deest qui verum dicat, & cui credat, vndique insidiæ eum obsessum detinent, nec à sanguine tutus qui nulli nunc fidere potest; res afflictas in melius vertat Deus Optimus Maximus. Si tantum temporis in præliminariis impendunt Cæsaris Oratores, quid fiet in negotiis tractandis? senescent Plenipotentiarij aut fato fungentur: mora tamen victoribus non est periculosa. Classis Christiana re infecta pedem retulit, Italici longè à Romanis absunt, Veneti tutius in pace degunt, béllúmque detrectant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TRes Soles natura non fert, attamen vidit Aula nostra tres Reginas, aut potiùs illa micantia Astra, quæ diei lumini ac vero Soli caliginem offundere non erubuere, ita narrantur solemnia, vt ad magnificentiam & pompam nihil desiderari possit; verum est quidem confusionem ordinum aliquid detraxisse antiquæ Maiestatis Regiæ, quæ magis inter primores regni elucescit. Cærimoniæ illæ sunt velut cortices, quas exornare non licet absque arboris deperditione, omnes ascendere, nemo descendere cupit, & sic tandem ad despectum extraneorum deueniemus, si tanto gliscenti, & ex Aulicorum diuisione nascenti malo obuiam non itur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PEroranti faciles præbere aures, non est difficile, ex aliis audiuimus quanta eloquentia & doctrina oratio tua peracta fuerit, non vanum fuit plaudere manibus post tam celebrem actionem, diu viuas vt prospera tui fama ad multos annos frui possis? Reginæ Poloniæ discessus in dies prorogatur; & quanquam adsit corona florifera, spinæ longi itineris acriter pungunt, & regnum illud, vt honestum exilium respicere licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Valemus nos quoque Amici tui Deo fauente. Aquis-Sextiis 5. Decembris 1645.

Epistolæ ad Gassendum.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRæliminarem tuam expectamus orationem doctam & elegantem. De Britannia nil boni, ex Germania, inuitos Septentrionales illos ad pacem cogi, iure existimo & coniicio. Hispani nouissimam exuent superbiam, & inextinguibilem dominandi sitim, offerunt quadriennes inducias, sed iniustis conditionibus, vt ex vna parte populos decipere possint; ex altera verò Monarchiam nostram obruere, sociis derelictis. Fata viam inuenient, & crescet cum Rege prosperitas regni. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN opusculum tuum oculos coniicere non mihi permisit temporis breuitas. Mardici inopinam expugnationem vix credere potui. Soli Galli exemplis vti nesciunt, certis moribus addicti, hostes contemnimus, altum dormimus, ad aciem inermes occurrimus, & sic à natura edocti, eadem committimus errata. Certissimum est tamen quod in bello bis peccare non licet; aperto valemus Marte, occulto succumbimus; generosos gerere spiritus, nostræ est nationis, laboribus verò non resistere. Prima nostra feruent, vltima frigent, & sic audacter suscipimus quod cum tædio linquere solemus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ORationem doctissimam quam cum tanto pronuntiasti plausu, facilius fuit audire quàm percipere. Pauci quos æquus, &c. è Diis geniti potuere. Nihil intactum reliquisti, ab arcano Sacrosanctæ Trinitatis vsque ad infima profluxit oratio. Non est quod timeas si in lucem prodierit, admiratione non reprehensione digna est quidem. Et quamuis in eam Cartesius criticam exerceret, euaderet elegantior, ac purior. Conuentus nostri nos premunt & breuiorem scribere cogunt epistolam. Vale. Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMmortalia ne speres monet annus, & rerum vicissitudo, quæ sublimia deprimit, ima subleuat, pacata turbat, discordias dirimit & denique ita omnia miscet, vt vix ali-

quid stabile dignosci possit. Ver proterit æstas, & à iuuenibus è vita expelluntur senes. Virtus tamen immorta manet, & vera amicitia qualis inter nos reperitur, æternam spondeo & stabilem, reciprocam peto, & Nestoreos exopto annos, fama & valetudo contingat abundè Petro nostro carissimo, cuius amicitiam, constantiâ morum, considero. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIems etiam hîc acriter pungit, montes niue albescunt, pluuiis valles sunt refertæ & sic vbique frigus importunum. Conditiones ab Imperatore mitiores oblatas delector, sed timeo Danaos & dona ferentes. Res Magnæ Britanniæ Regis pessimè ruunt, & sic Principes fortunæ ludibrium, iure dicuntur. Pauones pedes respiciunt alásque deprimunt suas. Nouissima cogitemus & exuemus superbiam, cui resistere nec ipsi Angeli potuere, puluis & vmbra sumus, sepulchri tamen immemores struimus domos, arboresque serimus, quæ alteri sæculo prosint. Viuimus, horam vltimam è longinquo prospicientes. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIrtutum cœlator optimus, immortalitati opera mandas, pauci tali pictore, digni, Neuræum accuso si tibi per epistolium fuit molestus, Amicos non premo, illisque morem gerere glorior. Ad pacem tandem hostes nostros appellere fertur. Credam quod docebit euentus, verbis resarcire quod armis amisêre, frustrâ tentant. Ministri nostri hostium fraudibus obuiam ibunt, exercitúsque nostri eorum derident sententias. Lentè procedunt Comitia nostra, sed huc vsque bene. Tu quidem valeas Musarum Decus & Ornamentum. Lambesci 23. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SIngulis hebdomadis ad te rescripsi, Comitiorum negotia commercium non dirimunt nostrum, Longauillæ puerperium maximo mihi est solatio, orbitatis iacturam nominis famâ resarcire conabor, & pennæ tuæ vectus alis, immortalitatem attingam. Posterisque ab Amico narratus, aut laudatus ero, aut excusatus. Pacem cupio potiùs, quàm spero, dum Occidens Irim demonstrat, Oriens & Meridies nubibus teguntur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lambesci Ianuarij vltimâ 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BArberinorum appulsus animum vehementer commouit, vices fortunæ rarò sempiternæ attenta mentis acie considerans, totius Orbis mente lustraui partes, nihilque fixi, nec etiam Terram, deprehendere potui, motúmque rerum continuum, vt volubilis Deæ imaginem propiùs inspicere tentaui. Bellum vbique, pacem nullibi, regnantes egenos, pauperes sublimes, omniáque subuersa video. Hesterna die vniuersam familiam excepi conuiuio. Fortiter miserum gerunt ipsi casum diuitiisque affluentes iucunda præteriti recordatione, temporis præsentem calamitatem subleuare conantur prudentissimè. Hos gloria reddit honores. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februatij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FOrtunam reformidare licet tot casibus illustrem, volucrem fingunt Poëtæ iure, ob perennem volubilitatem, pedem Galliæ infigat fixum, nobis est peroptandum. Interim fata viam inuenient, Germani suam respicient libertatem, Galli suam stabilire gloriam non desinent, Turcis obuiam ire conabuntur Itali, & dum futura incerta prospiciunt præsentibus adferre periculis remedium non negligent. Aperiat Deus oculos cæcorum istius Regni hostium quos sola regit ambitio præpostera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INfestas vbique irruptiones exaudio, sed præsertim in Anglia Regis ita res deploratas, vt à subditis seruitutis pactiones accipere sit coactus, ni furor arma ministret. Meliùs Eduardus ille Princeps qui vitæ periculum, honoris iacturæ postposuit. Sic Heroës, & Maximus ille Iulius Cæsar omnibus se opponebat casibus, vt sibi victoriam fœlicibus acquireret armis. Decus ante omnia ob fortium oculos ponere rationi est consentaneum. Satis vixit qui decenter fungitur fato. Hîc tandem dum armorum strepitus militum exsuscitant animos, paulò quietiorem transigimus vitam, absente Amico, cuius desiderio admodum detinemur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Februarij 1646.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOnaſterij diſquiſitiones longiùs protrahuntur. Hollandi certè pacis conditiones oblatas, non admittent, Ludouici vndecimi notæ ſunt artes, Principibus vnitis & armatis offerebat omnia, modò deponerent arma. Sic Hiſpani Hollandis proponunt quod ſeruare nolunt, vt à nobis diuellant potentes Amicos, perdántque diſiunctos, quos ſacro fœderis vinculo constrictos vix ſustinere queunt. Stemmata reſpicient perpetui illi confœderati noſtri, réſque paruas concordiâ creſcere, diſcordiâ verò maxima dilabi; ſic ars eluditur arte: Hiſpanique olim cautiores, nunc rationi obtemperare ſtudebunt inuiti. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVin litem inchoatam aduerſus Hugonem ad bonum deducas finem, nullo modo dubitare poſſum. Paucis hodie reſcribam, Equitis Guiſij inopini aduentus cærimoniis immixtus. Miſerum Angliæ deploro caſum, cuius prauum conſilium ſubditos armauit imprudenter, authoritas verò fluxa, exarmare nequit. Sic pereunt Principes qui inter proſpera regni nil niſi oblectamenta curant, & in aduerſis minimis ſuccumbunt negotiis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HVgonis tergiuerſantis liti finem imponere, antequam diſcedas, rationi eſt conſentaneum, lentè progredi pacis opus non eſt mirum; Hiſpanorum incredibilis habendi ſitis, fortunâ ipsâ aduerſâ extingui non poteſt. Cæſar Imperium Auſtriacæ familiæ ſeruare perpetuum cogitat. Diuiſæ ſacri Imperij mentes libertatem concupiſcunt magis quàm ſperant. Summus quoque Pontifex, Italiæque Principes vindictæ priuſquam ſecuritati conſulunt. Turcæ interim vndique minantur. Deum Optimum Maximum tantis mederi malis, ſolum poſſe certiſſimum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 13. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LItem arbitris committi quam-plurimum gaudeo. Bene vt mihi videtur opinatus es de literis ab Hiſpano Rege recenter ſcriptis, fallaces ſunt omninò, & cùm omnia offert, nihil donat, confœderatis ſuſpiciones incutit, populis blanditur, Clerum exſuſcitat, Deuotis puluerem iniicit, & cùm de Turcis obloquitur vniuerſus orbis Chriſtianus, optimam ſui ſpargere contendet famam. Paramus hîc Comitia breui futura, ne diuiſio, vltimum magnarum vrbium malum fortiùs erumpat. Et ſic tranſit vita noſtra variè agitata. De Britannia reticeo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 20. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVobus epiſtoliis vnico reſpondere cogor. Prius, opus Lyricum inimitabilis Capellani continet & narrat, poſterius quidem de compoſita lite eloquitur proximóque diſceſſu. Verba ſuperat carmen amici tui, prudentiámque denotat tuam, pactio cum Hugone, breuem non impatienter feram abſentiam, amplectique lætor admodum, quem abſentem reuereor. Lectionibus finem impone tuis & Amico indulge omnibus infortuniis maiori. Monaſterij res in ambiguo, Britanniæ Regis in extremis, & Turcas in procinctu video. Dum Italia iacet vindictis immerſa. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 3. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COnſobrinum tuum Laurentium Conſulem, non quidem Regem feci, Cæſar tamen non ſum, etſi ex Cæſaribus oriundus, ſpecimen iconis accepi bene expreſſum ex Prototypo. Exactis feſtis plura expecto, rémque gratam facies. Arelatem ſingulis diebus appellunt terreſtres copiæ lintris & cymbis vectæ. Italiæ terrorem iniiciunt nobis vt refertur, vtinam Turcis opponerentur, Orbis Chriſtianus non in peius rueret à ſemetipſo deſertus & proditus. Hollandi ſatis ſagaces Hiſpanorum dolum ſentient, & nodis ſtrictioribus fœdus noſtrum firmare non deſinent, & ſic hoſtium ars eludetur arte. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 10. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ONuſtum curis animum Muſiſque defixum inualetudine aliquoties tentari, non eſt mirum. Sed cùm mihi ſalubre temperamentum vnum ex maximis vitæ bonis eſſe videatur, Amicum hortor, non tam animi ornamento vacare, quin corpori conuenientia cogitet aliquando, vtriuſque vnio, naturalis ſepa-

ratio violenta, totius nostri compositi forma diuina est, etsi ex diuersis partibus ab Authore Naturæ sit compacta materia. Sed qui solus facit vtraque vnum, ipse ex diuersis vnitatem, è contrariis vnionem, & ex alienis proxima, elicere solet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 17. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ICconismorum insignem fasciculum accepi, ingentes gratias ago diligentissimo Amico cui res minoris momenti cordi sunt, & rectè, quandoquidem in minimis elucet amicitia vera. Magnæ Britanniæ Regis res in peius ruunt. Timeo ne in hostium manus incidat, dum media semper sequitur dubius & incertus. Principis deplorabilis casus, qui cui credat Amicum intelligentem non habet. Regnante Ludouico vndecimo, Ducis Burgundiæ Aula Regij sanguinis Angliæ viris referta erat; sic erit nunc Gallia. Discessus vxoris Longauillæ Ducis, Monasterij opus in longius protrahi, præsagire videtur, quod Deus bene vertat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ABsente Campinio, vltimum tuum non accepi epistolium, Arelatem non quidem omnino pacatam, sed quietam reliqui. Singulis annis Comitiis aduenientibus, discordia & ambitus quoque renouantur. Annuam dominationem perpetua emunt seruitute. Iulium habent Cæsarem authorem, qui vici incogniti præfecturam sedémque primam, secundæ Romæ vrbis, anteponere non erubuit; imitantur etiam Othonem qui omnia seruiliter pro dominatione. Et sic animi pennis in altum vehimur è portúque rationis soluentes vix euadimus incolumes. Classis nostra vento secundo nunc nauigat, & nos à longè prospicientes, optamus prospera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Maij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COnditiones pacis à Cæsare & Bauaro oblatas habeo maximè suspectas, nisi Hispanus interueniat. Etenim quid nobis vtilitatis produceret sola Cæsaris concordia, cuius vires attritæ respirare desiderant, & Suecos à focis arcere, quo possint hæreditaria Regna ad pristinam fœlicitatem restitui. Interim palam aut clam Hispanos fouebunt, Galliam oppugnabunt alienis armis; & sic occulti, periculosiores. Hispanos à Cæsareis deseri non est existimandum. Demus tempori, tempus, & subdolas conditiones pacis inueniemus facillimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Maij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FVgâ salutem quærere Principibus est durissimum. Magnæ Britanniæ Rex Scotiam petiit, vt fertur, & sic depugnat pro vita qui de Imperio olim decertabat. Misera conditio, priuatam degere vitam cogitat, qui coronam perdidit, modò cæteri non recordentur tam fœlicis obliuiscetur status aliquando. Beati magnanimi Viri qui vitam honori postponunt, & malunt fortunæ quàm animi pudere. Æuum nostrum multa profert, quæ non credet posteritas. Videmus enim seruos in equis & Principes deambulantes super terram quasi seruos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Maij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Aulæ discessu, déque ineundæ pacis spe certiorem faciunt vltimæ tuæ literæ. Hac trãsiit cursor extraordinariè missus, Orbitelli nuncians obsidionem, & D. Stephani munimentum compositioni captum; affulget spes bene rei gerendæ, & sic classis nostra non inutilis, & Roma non sine timore remanet. Magnus Herruriæ Dux neutralitatem Abbati Bentiuoglio promisit. Veneti à nostris stant partibus, Duces Parmæ & Mutinæ opitulabuntur nobis. Etenim Hispani Eminentissimum Cardinalem Estensem iniuria, singulis afficiunt momentis, & vtrinque Romæ discurrunt armati non sine magna Summi Pontificis sollicitudine, qui totum se nostris commisit hostibus, Patrisque communis nomen omninò perdidit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Maij 1646. Natalibus meis.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

OPtimam te de pace concipere spem, video & gaudeo, vtinam firmam & longam habeamus, de bello extraneo fieri ciuile sæpius accidit. Nec est credendum Hispanos habere cogitationes pacis, nisi emolumenti maioris rationem habeant, quod ex Aulæ diuisione fortassis expectant. Vtcumque res casura sit, licet Deo futurum relinquere motósque componere fluctus vtilius esse videtur. Quid de Magna Britannia dicam? Nunc capite caret, quæ Ecclesiæ voluit esse caput. Et Rex qui nulli se subiicere cupiebat, nunc propriis

priis ſubditis ſubiectus, aut in carcerem detrudatur, aut profugus languentem trahere vitam cogetur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Maij 1646.

Eleemoſynarium expecto, Preudhomióque meo mandaui honeſto, illi Viro itineris expenſam exhibeat.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PEr menſem integrum à literis quieſcam plagam noſtram luſtrans, inhoneſta pace tutius bellum, Heroës noſtri hoſtium contumaciam expugnabunt. Et Deus Optimus Maximus qui viduas & pupillos ſolet protegere, Hiſpanorum proſternet ſuperbiam víxque Turcarum effugient manus Germani, de Orbitelliana expeditione nihil eſt quod dicam, aggreſſores fortiter agunt propugnantes, victoriam, pro viribus morari contendunt. De Roxolano tacebo, ipſemet reſcribit, ei omni modo ſatisfacere conabor. Eſt bonæ indolis iuuenis, cuius ingenuitatem diligo. Tu quidem valeas omnium horarum Amice. Aquis-Sextiis 5. Iunij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum epiſtolium in itinere accepi, improſperæ tuæ valetudinis ſummo tactus dolore. Scio te non multum Medicis credere, etſi vſus hoc ferat. Quin ſobrietas tibi proſit, non dubito, acceſſit Eleemoſynarius doctus & modeſtus integérque vitæ. Roxolanum noſtrum foueo, dum iſtius Prouinciæ Geographiæ operam dat aſſiduam. De Britannia Magna, omnia timenda, nihilque boni ſperandum, vbi multitudo regnat, ibi confuſio, non ſine periculo corruet euellentium, tam profunda antiquæ Monarchiæ fundamenta. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BReuiores in poſterum epiſtolas tibi commendo, & ita valetudinem regas vt priſtinam mox recuperare ſanitatem poſſis. Anxius hærebam cùm vltimum ad me peruenit epiſtolium, animi & corporis quietem quæras enixiſſimè rogo, lectiones linque, epiſtolis abſtine & hiſce canicularibus diebus otio te trade. Si tamen otium appellari poſſit præſtantis ingenij meditatio continua, & ſerues denique animæ dimidium meæ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REdiret curſim tua bona valetudo, eſſet optandum, ſed modò firmiter adhæreat, iat erit, notum eſt malum & perinde facilioris curationis fauet æſtas, & breui te Prouinciam reuiſurum ſpero, vbi natalem aërem reſpirare, Amicos alloqui, & ab omni quieſcere labore, tunc meliùs poteris. Sic imminens morbus ſuadere nititur, ſic mihi amiciſſimo abundè ſatisfacies. Extranea negligo valetudini tuæ totus incumbens. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FIrmioris valetudinis tuæ noua gratanter excipio, præſentia poſtmodum completam efficiet lætitiam. Principem VValiæ Aulam noſtram appuliſſe audio, Regem Patrem captiuum, Britannos & Suecos non bene concordes ſuſpicor, exinde dicto Regi affulget aliqua ſpes, quam inutilem exiſtimo ſi ei deſit qui conſulat, & verum dicat. A ſuis deſertus ſemetipſum deſeruit, languidam & precariam vitam præclaræ morti, & quam Epaminondas ſacram vocabat, feriò anteponens. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Iulij vltimâ 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVò breuius eò iucundius vltimum tuum epiſtolium, donec perficiat præſentia, quod ſemper deeſt abſentiæ. E paludibus tandem Hollandos migrantes, teſtudinum more, nunc exaudio, vtinam bona fide. De Magna Britannia obmuteſco, ſoluit Orbitelli obſidionem exercitus noſter, multis preſſus incommodis, ac potiſſimum copiis auxiliaribus Neapolitanis, quibus Summus Pontifex paſſum permiſit liberum. Cohortes noſtræ admodum debilitatæ reſtant. Briniolam nunc cogitamus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Auguſti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BRiniolam amœnam tandem appuli, vt aliquando ruſticam deguſtarem vitam. Vbique tamen nos ſequuntur negotia; & donec pereat diſſimulata facies hiſtrioniam exercere cogimur, beatámque ſperare quietem nobis non licet, niſi vera redeat. Theatrales ſumus, ſolúſque Deus in æternum permanet. Et ſic nihil quod delectet expecto: Heroüm noſtrorum

nostrorum exercitus Bergam honestis recepit conditionibus. Et Dunkercham oppugnatum iri existimant Aulici nostri, incolumes seruet fortuna, duo fulmina belli, Scipiadas. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 13. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hic expecto Classis Hispanicæ Genuense legentis littus, vltima noua. Nauigabat nudiustertius Ponentem respiciens, Principe Monæci prospiciente, Orientis fauente vento validiore. Triremes non aderant. Nostra, vt mihi renuntiatum fuit est in procinctu, iréque obuiam hostibus viriliter decreuit. Prouincia nostra militibus est referta. Sto in medio eorum singulis prouidens rebus, non vt volo, sed pro viribus. Dunkercham vt opinor, non obsidione cinget exercitus noster. Omnia seruiliter non pro dominatione, sed pro ipsa seruitute concedet Magnæ Britanniæ Rex. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 20. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Heroï nostro vulnus inflictum, mortalem ostendit, quem æui futuri memoria æternum reddet. Immensa laudis cupido perdet aliquando Virum incomparabilem, antequam ætas matura animi motus ebullientes refrænare possit. Nullum deseret periculum, nullæ inseruiunt admonitiones, nemo tandem obuiam ire contendet, sequuntur quem demirantur, & dum eius insistunt vestigiis, hinc & hinc labuntur. Deus tandem tam caro capiti æterna prouideat pace. De Hollandis nihil dico, eorum cauillarionibus obstupefactus omnino. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 27. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Peruenit ad nos citissimè, rei tormentariæ Præfectus terræ, marique Imperator designatus, resarciet præteritra damna. Dux peritissimus. Recepit se Classis Hispanica versus Hispaniam. Apparatus noster magnificus, Iberico minatur orbi, vtinam Turcico, ne communis hostis Christianitatis ex incendio solus proficiat. Huc vndique confluunt pedestres, equestrésque copiæ. Mardicum captum refert vltimus Aulæ cursor ad Aquensem missus Episcopum. Regem Britanniæ Prouidentiæ diuinæ linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 3. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Dum ex diuersis exercitus constat partibus, vt antequam ad vnum redigatur corpus, non parum insumatur temporis. Melleræus Dux eximius, & cui Poliorcetis nomen conuenit, adest, & omnibus inuigilat curis. Orbitellium execrantur milites, & dum istud effugiunt periculum, incidunt in maius, & insignia deserentes, Præfecti castrorum diligentiâ, capiuntur, punitur commune crimen, constantique pertinacia, lucri causâ, perpetrant milites, quod pœnâ crescit, & misericordiâ non fit minus. Sic omnia regat ventorum Pater, vt fœlicem portum teneat nostra classis, fortunatúmque successum terrestris inueniat exercitus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 10. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hisce amœnis locis nihil nisi de memoria Peireskij, & de Gassendo obloquimur. Terrestrem incolere paradisum nobis videtur, vbi malum Persicum, vt obiectum culpæ primi nostri parentis, attenta mentis acie perpendimus, & riuulos murmurantis aquæ perspicimus, hîc mitior hyems, & æstas minùs feruida nobis paret. Prior ipse, Patrefamilias absente, oblectamenro multum inseruit, & quamquam molestissimo implicitus morbo, nullo detentus incommodo obuiam it omnibus, quæ gratiorem domum possunt efficere. Iam iam è portu soluunt nauigia, triremésque nostræ mare petunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Belgenserij 16. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Laudis immensa cupido sic animum Ducis Enguinæi stimulat ac pungit, vt ardua petere non desinat. Et vt sui superior omnium oculis videatur, famam senescere suam non finit. Nauigat nunc nostra Classis, pro cuius incolumitate & prosperitate, continua iacimus vota: accessit tandem Campinius noster alta è rupe Monæci descendens; concordes viuimus, constantique nos prosequimur amicitia. Cùm de reditu in Prouinciam non loquatur vltimum epistolium, non ampliùs spero, litigant vt resciui, Dinienses aduersum te, thesaurum, quem possident, vt mihi videtur, nullo cognoscunt modo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Septembris 1646.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PEractis Comitiis huius ciuitatis, & aliquibus deſumptis medicamentis, corpore purgato, Manueſcam cogito animi recreandi gratiâ, venationique dandi aliquid temporis, & poſtea ad negotia redibimus. Et ſic vita tranſit citò & imperceptibili greſſu, Neuræum tuum conueniam, & de tuis loquemur negotiis. Enguinæus, vt fertur, obſidione cinxit Dunkercham breui victricibus ceſſuram armis, quid plura? aut pax æterna ſuccedet, aut victoria læta. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

APpulit tandem, vt rumor eſt, Claſſis noſtra ad Portum-longum vulgò dictum *Portolongone*, eſt arx in Elbienſi inſula ſita, pentagona illa quidem, ſed militibus quingentis tantum defenſa; paucorum dierum labor erit eius expugnatio, cuſtodia verò difficilis. Sed nihil eſt quod non poſſit Gallia tantis columnis fulta, cùm nihil de Magna Britannia dicas, huius Regis deploratas res video. Poſtridie Deo fauente, Manueſcam pètam, vt iam reſcripſi, Neuræum allocutus ſum tuum, qui lite finitum iri negotium tutò credit, non ei reſiſtere præſumo. Delectationi enim, vtilitas eſt anteponenda. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VRbem noſtram poſt octo dies, iterum appuli, hîc me inuenêre duo vltima à te reſcripta epiſtolia, & bonus Dunkerchæ captæ nuncius. Fronte gerit vt video, Laureatam coronam Enguinæus noſter, ſuperior ſui, vtinam diu? Sic enim in periculis vltrò implacabilis ardet, vt ſingulis momentis pertimeſcere liceat. Iteratis actibus generatur habitus, & ita indureſcit tanti Principis animis, vt Amicorum precibus aures claudat omnino. Bene ſperandum de Magnæ Britanniæ Regis ſalute ſi à nationum inimicarum diſcordia pendeat. De lite tua aliquid ſubaudire cupio donec ad bonum ducatur exitum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EDiſces à Neuræo rumores Maſſiliæ inter Comitia, me præſente, qui authoribus improſperi, mihimetipſi & Campinio noſtro, fuere fructuoſi. Monæci Principem in reditu colui, Amicum noſtrum intrinſecum, Aulam noſtram petit, citò reuerſurus, vnicum filium ſecum ducit magnæ expectationis iuuenem. Audiui ex ipſo Principe Melleræum Portum-longum certis recepiſſe conditionibus, quas hodie exequi obſeſſi polliciti ſunt, de Ilerda nihil ſubaudio. Celebrabimus Deo fauente Diui Huberti feſtum venatione ſolemni. Roxolanus noſter veniam petiit Venetiáſque cogitat, vt Italia luſtrata, patriam aliquando reuiſere queat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVam mutati ab illis, Scoti iſti qui legitimum Regem non modò deſerere, ſed etiam hoſtibus tradere conſulunt. A Regibus noſtris olim ob fidem delecti ſunt, nunc verò proprium prodere Principem non erubeſcunt. De pace admodum dubito, timeo Danaos & dona ferentes, nobiſque conditiones oblatæ multum ſuſpicionis afferunt, cùm ex altera parte Sueuis denegatur quod ipſi belli iure detinent. Poſtremò cum Cæſare non cum Hiſpaniæ Rege tantum opus prouehitur. Hîc de Lerida ſolliciti, Portum-longum captum accepimus, ac Summo Pontifici conciliatos Barberinos. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMproſperam tuam quam ſubaudio valetudinem vix ſuſtinere poſſum, Achatem fidum, coætaneum, quem ſenectuti meæ ſepoſui, corpore gaudere ſano admodum cupio, publicam potiùs reſpiciens vtilitatem quàm meam. Remedia adhibeas rogo, quæ in priſtinum te reſtituant ſtatum. Neuræo iure ſuccenſui, qui te febre correptum mihi non renuntiauerat. Heſterna die leporis venationi operam dedi, etſi pluuioſum inconſtánſque tempus honeſto illi oblectamento ſe opponat ſæpius. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MElius habes vt video, & lætor admodum. Valetudo nondum confirmata, omnes refugit labores, & ſic, ſtudiis, literis, aliiſque vitæ oblectamentis, ſeriò parcas oro. De lite nihil ſcribis. Campinius ſupremi Conſilij ordinibus probè vtetur, vt iure opinor. Pacem tempori, Germaniæ Britanniæque negotia linquo. In te vnum oculos coniicio, incolumémque

columémque exopto, sine quo, incolumis esse nullo modo possum. Massiliam iterum petimus Comitiis vltimum imposituri finem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOndum te domo excedere non libenter audio. Deum tamen Optimum Maximum nostras ratas pro te habere preces, firmiter spero. De Ilerda hodie gratiora accepi. De cæteris quæ nunc in ore omnium versantur, nihil dico, Portum-longum solum respicimus vt belli theatrum. Massiliæ Consules, fido Achate semper comite, meliorum plausu, in lucem prodidimus, pacatam linquo ciuitatem sine qua Romani olim non triumphauêre. Nunc omnes de isto capite Mundi triumphare student, & quæ Orbis terror fuit, eidem Orbi est despectui. Sic transit gloria Mundi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Decembris 1646.

Soluta est Ilerdæ obsidio, vt fortuna leuis, magni quoque terga videret. Amici infortunium molestissimè fero.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INcolumem seruet diu Deus Optimus Maximus quem æternitati sacrabit fama temporum vindex. Nunc exercendo corpori & animæ totus incumbo, & melius habeo. Meditationi olim fixus intermissis aliis exercitiis, consopitus iacebam, periculúmque erat ne Apoplexia me raperet ante diem, arte Martini Medici vsus & consilio, nunquam robustior euasi. Hæc Amico renuntio bene merenti. Paucis dixi postrema epistola quid de infausta Leridæ obsidione, sentirem, libellum quem misisti accepi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TEcum litigans duplici dignus est pœna, mitissimum virorum oppugnat Doctósque viros vigiliarum tuarum labore fructúque priuat, importunum morabor Neuræóque consulto, ne quid detrimenti capiat res tua familiaris prouidebo. Libellum de pluuia rosea nondum legi, percurram, & quid sentiam non reticebo. Germaniæ res protrahuntur. Magnæ Britanniæ Regis infortunium eius pariet salutem, ita vt armatus non potuerit quod inermis obtinuit, tantique Regis miseriæ plebis amorem exsuscitare videntur. Fœlices quorum magnanimitas admirationem potiùs gignit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BReui summa vertuntur & nihil est mutatione certius. Aulæ inuidi in vmbra educati ferméque omnes ignaui adulationi seruientes, Comitem Harcuriensem quem non sunt imitaturi culpare audent talibus assueti. Certissimum est tamen vicisse ante Leridam Hispanos numero tantum, & patientiâ illâ inimitabili qua solent vti à tempore quo magnus Consaluus in Neapolitano Regno nostros superauit. Nulla in Catalaunia timetur obsidio, recepit se Hispaniæ Regis exercitus ad Hibernа insigni militum iactura imminutus, in Flandria hyems nostra tutabitur præsidia; in Italia Neapolis Prorex aliquas cogit copias, sed lentè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NVnc Ianus bifrons duabus clauibus claudere anni præteriti portam præsentisque fores aperire creditur, nunc obliuioni datur quid retro futurum non intelligitur, solóque fruimur momento, quod præsens vocatur, nunc dies truditur die primúsque dedit extremum, nunc denique noua licet condere fata, & ante-actæ vitæ deflere peccata vt vetere Adamo expoliato noui, moderníque sequi vestigia possimus. Do tibi Aulæ Romanæ vota ad multos annos quibus Summum Pontificem prosequuntur Purpurati, peropto valetudinem firmam Mundúmque victum non deficiente crumena. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die prima anni 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DEfleo equidem Serenissimum Principem nostrum sanguine purpuratum, ingenio sublimem, pietate fulgentem belli domúsque donis decoratum, quem inuidum eripuit fatum, anticipata extinxit senectus, breues, ac infausti Galliæ populi amores tam charum non potuere detinere Principem; summo eum honore colere non erubescebam, redamabat optimus Heros cui successit alter tertium similem non relicturus. Quid dicam amplius deest vox, lacrymæ opprimunt tantóque obrutus dolore finire cogor. Vale Musarum Decus & Ornamentum, vale & iterum vale tantique Viri memoriam mori ne sinas. Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COmitia meditantes diſceſſus nunc diem auidè expectamus, noua ſemper appetentes, vnde miror te in vltimo epiſtolio aſſeruiſſe nihil in hoc orbe eſſe noui, imò noua mihi videntur omnia horæ, diei, anni momēta, inſtantia, hominiſque natura mobilis ſemper, & vana, quæ noua ſemper amat, & mox poſſeſſa relinquit. Puerorum more ſemper varia attrectamus, & vt illi manibus, ſic nos animo pugnantia concupiſcimus. Denique ita immutatur homo, vt vix vlla infantiæ remaneant veſtigia, affectus noſtri inconſtantes ſunt, odio proſequimur quem dileximus, nihilque fixum præter Deum immortalem. Quid aliud expectandum in tot ac tantis anguſtiis conſtituti, niſi alteram vitam immobilem æternam, quæ noſtra refrænet vota, & impleat indomitam rerum diuerſarum ſitim? Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INeunte anno Hiberorum peſſima noteſcunt conſilia, & dum ore pacem prædicant, corde reſpuere non erubeſcunt. Timeo Danaos, & dona ferentes, Hollandis mitiores offerunt conditiones pacis, vt à ſuis fœdere iunctis eos faciliùs auellant. Nihil denique ſincerum in hoſte captioſo cuique pietas, iuſtitiáque non hærent. Ottomanni viam inuenient Venetiſque ſubactis illorum ambitioni frænum imponent, tardiúſque à Principibus Chriſtianis dignoſcetur quid à Gallis Orbis Chriſtianis ſperare, quidve ab Hiſpanis timere iure debet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ACuto ac diuturno dolore tactus ob Principis noſtri mortem negotia pro ſolatio accipere nitor. Hicque ſumma patientia in conuentibus agentes vniuſcuiuſque ſententias Regni neceſſitatibus accommodare tentamus, vtinam proſpere cedat, quicquid tamen accidat impauidum ferient ruinæ. Archiepiſcopus Aquenſis abeſt, ſolus Regienſis Epiſcopus conuentus noſtros preſentia firmat, Siſtertienſem amiſſimus qui huius infirmi orbis vinculis omnibus ſolutus miti & contrito obitu cælum (vt opinor) petiit. Rariùs tibi reſcribam donec Aquas Sextias repetierim, pluuias importunas experimur flagella Dei minitantes, Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Dracennis 3. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOnaſterij res protrahuntur & magnæ Britanniæ Regis caſus ad extremum deducitur, vel potiùs vt mihi videtur iam periit qui famæ fecit irreparabilem iacturam. Nam contemptu famæ, contemni, Virtutes certiſſimum eſt. Quoad negotium de quo mihi perhumanè reſcribis, epiſtolas quas optaſti mitto. De reditu ſeriò amicum ſollicitans ſocium curarum quæro, qui & verum enuntiet & ſecretis horis mihi ſit ſolatio. Fœliciter vrbem caput omnium huius Prouinciæ repetimus non ſine plauſu, qui cùm detur malis & bonis conandum eſt tamen vt vltrò concedatur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIrtute præditis non ſemper fortuna fauet téque ab indultario perſequutum, iri non obſtupeſco, iniuſta illa volubilis Dea inuidet bene meritis, excelſos deprimit, infimos extollit, ignaros fouet doctoſque Viros deſpicere non deſinit. Indultariuſque ordinariorum flagellum manu arripit beneficia potiora, liberúmque ei eſt minora reſpicere, ſed ars opponitur arti & aliquando cogitur accipere quod illi offertur ſatiſque potentiæ ineſt Principibus noſtris ad coërcendam huiuſmodi hominum inſolentiam. Lites abigere licet, nam vt in bello aliquando firma militis & ducis præſentia victoriam conſequitur ſola ſic in palatio linguarum pugna multum poteſt ficta pertinacia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAci toties decātatæ nec credo, nec cōfido ob graues tibi iam reſcriptas rationes. Vndecimus præteriti menſis dies conuentibus noſtris finem fecit, quem ſperabamus. Nunc hîc Saturnaliâ celebramus more gentium Romanorúmque rerum Dominorum, qui vulgi voluptates tolerabant, hiſque immiſceri lætabantur. Soli Ieſuitæ quadraginta horarum ſolemnia colunt vt verbo, & exemplo à ludicris populum auertant. Archiepiſcopus noſter abſens ſocietatem eſt imitatus Sacro, ſanctiſſimóque Chriſti corpore expoſito precibus, & prædicationibus prauum extirpare morem nititur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn prospera te vti valetudine doleo admodum; aërem repetere natalem licet, vbi mitior hyems. Nunquam Amici præsentiam tantopere desideraui, omnes cum nostra fortuna, nemo nobiscum loquitur. Adulatio palam, inuidia clam agit. Perge igitur, aduola, neque despicias Amicum, qui te summo prosequitur amore. Pacem inter problematica reputo, Regémque Magnæ Britanniæ in extremis laborantem existimo. Et quicquid ei euenerit Heroïs nec nomen, nec locum occupabit. Et sic satius est pulchræ occumbere morti, quàm vitam degenerem trahere. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 12. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PErtinax illa ex hyemis intemperie contracta valetudo mihi est molestissima. Aëris mutatio multum confert, & quamuis omne solum forti patria sit, regio tamen natiua trahit nos, & allicit. Aliquid semper noui fert Prouincia. Patronus ille Regius olim Amicus nunc infensus Gazellum in carcerem coniecit cohortis huius Prouinciæ seu Centurionem, Reginam & Regios monui ministros callido Berecullij ingenio summam opponens moderationem. Huiusce rei successum, & seriem tempus edocebit. Vale interim imò integerrima fruere sanitate quo citiùs possis ad nos incolumis peruenire. Aquis-Sextiis 19. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOtos componere fluctus non est facile. Pacis opus nunc fiet Philosophorum lapis nisi aduolet communis Christianorum hostis. Quod ad te attinet Regium placitum lubens accepi. Neuræúsque noster contentus exiuit à me. Quod non est parum quandoquidem cùm de tuis negotiis agitur impatiens appareat semper donec tuæ satisfactum sit vtilitati. De Magnæ Britanniæ Rege nihil est quod dicam non solùm loquendi, sed agendi momentum perdidit, clientelisque suis destitutus vicinorum Principum frustra implorabit auxilium. Parcat Deus tanto Principi eripiátque eum è manibus inexorabilis Deæ, quę nemini parcere visa est vnquam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOræ impatiens breuem absentiam molestiùs feram. Conualescenti naturæ conuenientia afferas remedia enixè rogo. Auriaci Principis magis deflerem obitum, nisi pars animi præcipua iam demortua fuisset. Heroës illi ad totius orbis tutelam nati, occumbere optant, cùm gloriæ inseruire desinunt omnino. Principis Condæi belli meditamenta esse diuersa ferunt multi. Varij varia. Sunt qui Catalauniam Heroï inuictissimo repræsentant, alij Italiam ei destinant. Modò euadat incolumis nec inglorius, magnis conatibus consentire non recusabo. Francorum clypeus, & ensis Fabium Maximum Marcellúmque referat ad Nestoreos annos. Vale interim tu Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn possum quin tuam extollam moderationem, & prudentiam, vtilitatem minuis, ne Amici iacturam experiri cogat te fortuna, vitæ commodis renuntiare vales, ne ingratum reperias Amicum, denique tanti pendis, quanti magnanimi illi antiqui, quorum vt amor, immortalis sic viuit memoria, & qui denique salutem Amici suæ ipsi præponere lætabantur. Diuitiis affluat qui contemnit, détque mihi hoc fortuna vt possim bonis, & commodis Amici tanti nominis virtutes eximias comparare, Capellani opusculum eruditionem non Gymnasij, sed Aulæ redolet, sempérque sui superior Virgilius noster doctos, & indoctos in admirationem trahit. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 9. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Bauariæ Ducis neutralitate aliquid subaudieram. Callidus, & versutus Princeps vergente senectute tum demum ad pacem appulit animum, vtinam seriò, serò certè erit nisi promoueatur negotium. Condæus Heros magnis itineribus Catalauniam petiit, non me insalutato, vt iam rescripsi, sed de tanto Principe repetita placebunt. Tarasconium ad hoc electum fuit. Vbi summa excepi lætitia Virorum summum, ne sit Gallorum vltimus, magna modestia insatiabilem gloriæ cupiditatem tegit. Nihil est iuuenile in ipso nisi ætas. Luculli, Gastonis, Fuxij, Spinolæ Marchionisque more rem militarem nullo belli experimento optimè callebat, artibus etiam pacis instructus

instructus omnino vtrumque tempus rectè potest gubernare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FAcilis est curationis morbus cognitus, & à perito viro quoque sapientissimus ab oraculo Delphico pronunciatus esset si inter septem claruisset. Nunc discessum spero, nunc expecto omnium horarum Amicum, & qui summam mecum experiri libertatem poterit. Inæqualitas cum amicitia non conuenit vt putant plurimi, sed eam existimo esse vinculum contraria etiam coniungens. Sed quicquid sit nec sum Alexander, nec tu Diogenes, ambitiosus ille, contentus iste, magnus vnus, & paruus alter, primi tamen excitauit animum vltimi moderatio, verbis tantum summus ille Imperator iteratis actibus philosophabatur vltimus etsi sors inæqualis, & Diogenis minor, magni mores longè etiam erant inferiores. Exuamus igitur quæ non sunt similia fietque nodus amicitiæ insolubilis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AFfulget nunc maior pacis in Germania spes vt video, & opto. Bauarus ad summam vergens senectam labori quietem, honesto vtile præfert. Imbellis Venetus Ottomanni iugum subire non cogetur, Réxque Magnæ Britanniæ securior Galliæ auxilium opportunum sperare ac expectare iure poterit. Lusitanus copias dimissas euocabit ad se. Catalaunia quoque pondus diei, & æstus feret, & sic exercitibus ad extraneos missis pax tandem succedet quieta, vtinam diuturna. Rumor est Hispaniæ Regem puellam ferè decennem matrimonio sibi iungere. Mirum est tantam prudentiam sic delirare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltimâ Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SVmmo tactus dolore ad te rescribo heri maligna febre correptus obiit Marignanus Amicus addictissimus. Hodie meam defleo sortem. Nam illius perfectus est status qui in portu nunc quiescit necessariámque Parcæ soluit dotem. Non est beatus qui viuit, sed qui in Domino moritur; imò infœlix qui tot tantisque expositus casibus vix vnum euadere posse sperare nequit. Epaminondæ mors sacra Christianæ respondet quodque olim generositas nunc pietas vocatur præuenire tunc mala nunc expectare patientérque ferre licet, & sic non qui fato fungitur suo, sed qui in lubrico semper est, motúque perpetuo, ille infœlix merito dicitur esse. Auulso vno alter non deficiet, modò ad me citò incolumisque peruenias. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Maij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INter bona externa prosperam valetudinem primatum tenere non ambigitur. Et sic nihil est quod ad iter faciendum re cogat cùm remediis præmuniendum sit corpus quocumque sit implicitum morbo. Rediit æger Campinius noster hesterna die. Non timent Medici, sed quid in parte incerta sola possit coniectura certè non ignoras, muta, & ratione carentia dictamen quærunt & inueniunt. Solus homo non se dignoscit, suum non inuenit temperamentum alteriúsque arbitrio vitam committere audet. Quid miserius, ratiocinatio inutilis est omnino si corpus, & organa in quibus operatur regere non valemus. Monasterij res protrahuntur, vt Classis Hispanica magnis sumptibus euentu prospero respondere queat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Maij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE itinere ad me faciendo ne sis inquietus rogo. Abbati nostro suffragor non enim esset rationi consentaneum Amici valetudinem non bene confirmatam temporis, & viæ incommodo committere, valeas, & maneas hortor, modò stes promissis cùm opportunitas permiserit. Longiùs procedet Campinij nostri ægritudo, longa seu cronica erit, vt affirmant Medici sed non periculosa. Iam tussis concocta expuitur, febris pænè imperceptibilis vix pulsu dignoscitur. Et sic non est quod timeamus. Dum peregerim quinquaginta annorum cursum Deo Optimo Maximo gratias ago infinitas, Amicúmque nostrum moneo. Nunc etsi prospera vtentes valetudine, senescimus, tamen tacitisque labentibus annis finem respicimus vt proximum, aut saltem, non valdè remotum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Maij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE remediis morbum aggredi facilis curationis & cognitionis difficilis lubenter audio, alternis vicibus humana vertuntur

morbis sanitas, prosperis aduersa, infimísque summa succedunt interitura simul. Ingenij monumenta famæque æterna, cætera peritura. Meliùs habet Campinius noster cuius incolumitas innititur meæ. Malè audiunt hîc Hollandi parúmque politici censentur, nunc Nassouij magnanimi illi desiderantur, qui cùm Reipublicæ bellantis iecerint fundamenta, vnica militari arte stare posse hunc statum prudentissimè coniecêre. Fides Germana deficit excœcatúrque prudentia illa, quæ armis libertatem acquisitam, absque armis tueri stultissimè putat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARmenteriarum propugnatio obsessis gloriam, obsidentibúsque honoris parum producet (vt opinor) Leopoldique repentina Archiducis eruptio non erit tanti nominis. De Lerida nihil certi nisi quòd ab Heroe nostro egregiè, fortitérque impetitur. Quoad pacem, in eadem sum sententia, esséque vt mihi videtur nociua nisi esset vniuersalis. Domus Austriaca non solùm fœdere & sanguine, sed etiam propria vtilitate connexa sibi ipsi auxiliari non desineret, esséque Cæsar ad opitulandum liberior si Germania quiesceret. Campinius noster conualescit. Totáque domus nostra bene se habet Deo iuuante. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 11. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVcem Bullionij venientem excipio. Nunc fortuna mitior ei fauere cœpit. Perierátque nisi periisset arx Sedani, solos Reges decet. Parénsque istius ad supremos Aulæ honores peruenisset, nisi insano amore Sedanum deperisset. Militares obtinet virtutes, clariórque esset nisi carcer animum eius exasperasset, minúsque patientem virum exposuisset, cuius constantiam non in præliis solùm, sed vbique oportebat demonstrare. Non ad culpandum scribo, sed ad firmandum cor magnanimis exemplis. Morum vt mihi videtur studium vtilius. Non semper belligeramus, non ad suprema euocamur consilia. Sed vbique experimur naufragia, & in paruis, & in magnis assuescere debemus, vt virtutis Heroïcæ in nobis, si possit, hæreat habitus infixus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VEllem consuleres de tuo morbo Protomedicum Regis, nomine Valterium Arelatensem, ne febris accidentaria habitualis fiat, iure timeo. Campinius charissimus inuisit me hodie Aquariam petiturus turrim, vt aëris melioris respiratione vires reficiat. Briniolam cogitamus. Quoad Germaniæ pacem clarè nunc vides sententiæ meæ certitudinem. Cæsar Galliæ iungi fœdere pacis cupit, vt sociis Hispanis validiores suppetias ferat, quod si obtineat, actum est de nobis. Magnæ Britanniæ Regis auxilium de Cælis opto, in terrarum enim orbe nihil est quod sperare possit. Hostis Hispanus, rebelles subditi, Hollandi subdoli, Galli extraneo detenti bello, quid possunt? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VT olim summus orator Cicero suas finiebat epistolas potiùs ad familiares, quàm familiares dicendas, sic tu à valetudine orditis tuas & bene. Totius enim delectationis fundamentum sanitas, præclara nempe eius ope destituta odio sunt omnino ipsáque iuuentus dum morbus est displicet senectúsque robusta, & sana potior est sine dubio. Quoad res vniuersas Turrenium citiùs euocarem si possem, vt Archiducis præliminaria bellica retundat, & pellat. Hollandis parcere non possum, nisi in periculo mortis ne reprobus fiam. Illorum ignoro politicam, nec mihi suadere possum, quonam modo otiosa stabit quæ vix bello & sociis potentibus fulta Respublica vix viget. Peruanum aurum suspicor, & ne sit Tolosanum timeo. Regis Magnæ Britanniæ casum fortunæ assigno, cuius ludibrium & Reges, eius erit prudentiæ illam firmiter tenere impetúmque cœcum prudentiâ moderare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INter spem metúmque scribo de Leridæ obsidione sollicitus, varij varia narrant, isti obsidionis solutionem volunt, illi fictam fuisse contendunt, & Hispanorum exercitum Heroïs nostri armis, & stratagemate profligatum asseuerant. Quicquid sit, modò Princeps incolumis euadat satis est. Martis & fortunæ par insolentia, quos tollunt, aliquando cadere sinunt, vt potestatis sublimis specimen nobis ob oculos ponere possint. De rebus belli, & pacis nihil dico

dico ab Aquilone panditur omne malum. Campinius turrem Aquarum inhabitat mox vrbem repetiturus. Valemus omnes Deo fauente, valeat etiam Amicus chariſſimus Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EX Aquarum turre aduenit Campinius noſter valetudine ſatis firmata, hebdomade iſta diſcedam Deo iuuante Briniolam petiturus. Hîc in medio Prouinciæ vndique noua confluentia præſtolabor. Quid tandem Leridæ acciderit, didicimus, ſoluit obſidionem Heros noſter vt tot prudentiæ ſpecimina daret quot fortitudinis inclytæ. Claſſis noſtra Tolonenſem portum obtinet, hoſtes in altum coniuncti nauigant forſan noſtros inuaſuri aut aliquam ex noſtris infirmiſſimis arcibus, obuiam ibo, Deo fauente, totis viribus & alacri animo vt opinor. Vacant nunc Curiæ noſtræ ſoláque Vacationum camera laborat, & exiſtit. Tolle lites, grauéſque curas vitæ ſpinas actiùs pungentes auelles ſine dubio. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Magnæ Britanniæ Regis rebus deſperare nunc incipio. Farfaxius exercitus Imperator aut non audet ſatis, aut Parlamentariis mihi videtur addictus. Quid ſibi vult tanta in Londini ſuburbiis commoratio? quid continui curſores euntes & redeuntes? quid denique ipſimet Regi conſilium ad quoddam caſtellum diuertendi donec res turbatæ componerentur. Reſpiciendum eſſe finem tantæ reuolutionis exiſtimo. In Flandria exercitus noſter nullos, vt opinor, magni momenti progreſſus faciet. Multis de cauſis, primam Hollandorum defectionem, ſecundam Vimarienſium rebellionem, tertiam & vltimam noſtrorum Imperatorum diſcordiam pono, quæ magnis conatibus ſemper aduerſa fuit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 30. Iulij 1647.

Quanti emere debeam Regiam Bibliam à Plaignardo Aquenſi Bibliopola reſcribas rogo; tuis vltimis ſeriùs acceptis reſpondere non potui.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INſtitutiones Aſtronomicas nunc accepi, de tua proſpera valetudine certus & lætus, Tolonem inuiſi aliquot ibi expeditis neceſſariis negotiis. Plagæ noſtræ (vt fertur) grauia minatur Hiſpanus. De Sicilia nihil certi, populorum ſeditiones vanæ dum duce carent. Eſt enim plebs bellua multorum capitum, cùm vnum bonum ſufficiat. Claſſis noſtra nauigat, Hiſpanica etiam mare petiit. Nudiuſtertius venationi dedi operam, pridie Tolonem circuiui, heri deníque facibus accenſis de ſecunda vigilia Brinoniam appuli vbi mitior æſtus, aër ſalubrior, fontes puriores, mora quietior. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 5. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AMœnam hîc degerem vitam ſi Amicus adeſſet Petrus, negotiis, venationi, ſocietati, deambulationi, aſſiduam operam do, niſique eſſet aliquod concupitum negotium imperfectum, quod animum premat, fœlix foret proculdubio vita noſtra. Sed ſpe ac voto tanta amplectimur, quanta ſuſtinere, nec ferre poteſt humanus animus; poſſeſſis vix acquieſcimus, & fortunæ more noua quærere non deſiſtimus confuſi ac varij. Hinc ad fœliciorem licet attendere vitam. Quoad Monaſterij res, Traumandorij diſceſſu, negotia manca, aut remanebit inutilis. Briniolæ 12. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ORi tuo ſigillum apponens dicam libenter me nondum inuiſurum nec Aulam nec Pariſios, multis de cauſis quas ſcribere non poſſum, fingo tamen ne longior noceat abſentia. Potes igitur valetudinem conſulere, itinerique te committere quando volueris, hoc firmiter credens te ex corde à me expectatum iri. Manebit anxius animus donec præſentiâ Amici incomparabilis fruar. Nollem tuo abuti affectu, & lubenter vtilitatem mentémque tuam anteponere meæ non dubitabo. Menſe proximo, Deo iuuante, repetam Aquas-Sextias vbi cubiculo ſatis ornato ſocium laborum præſtolabor. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 19. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VTriuſque Siciliæ turbatæ res Hiſpanos omnino obruent, aut iuſtis pacis conditionibus ſubmittent ſine dubio. Mirabile eſt magnum illud Hiſpaniarum corpus tam citò corruere, cùm tam profundis ſtetiſſet radicibus. Hinc ſapienter à Ludouico vndecimo Galliæ Regè dictum fuit extranea extraneis eſſe linquenda. Monaſterij res protrahuntur. Aulæ noſtræ confiſi Germani crebris mutationibus æquiſſimas

pacis respuunt conditiones necessitate compulsi, quietem tandem respiciunt, sed serò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 26. Augusti 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Stratagema Gassioni probè successisse lætor. Hîc alter Marcellus Gallorum ensis hostium tergo semper imminet, prosperisque & claris euentibus militum animos summa firmat fiducia. Possumus hîc tantum quiete respondere, etsi otium appellare non sustineo vitam politicæ immixtam. Pluuiæ aërem temperantes gratiorem huiusce loci fecere moram. Paucis tamen Aquas-Sextias repetam, vt aliquot expeditis negotiis Massiliam sine qua nunquam Roma triumphauit, inuisere queam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 2. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Summa perfusus lætitia gaudióque exultans incomparabili, aduenientem Amicum tempore præfixo præstolabor. Brinoniam inuitus linquo, delicias meas Massiliam peto, vbi vt mari annexam procellæ alicuius venti violenti sæpe perflant, tantámque semper agitant vrbem. Non est res magni momenti, sed in ea nihil modicum. Diuisiones internæ, hostes externi, annonæ caritas, infirmorum pauperies, nobilium ambitio, celeberrimæ imminent ciuitati. Hisce remedium afferre è longinquo non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 9. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aquas-Sextias linquo nunc ob Massiliam præsentia indigentem mea, vt nuper rescripsi. Propero vt hîc sistam cùm accesserit Petrus amicissimus, quanta exultem lætitia declarabit Neuræus ille doctus æquè ac ingenuus. Comparaui Bibliam Regiam, incomptam, Musæum te manet vt noua expoliatur pumice, in ordinem cogatur, & ita oculis tuis perlustretur Lynceis, vt alios pertimescere vix queat. Neapolitanus equus assessore exturbato campos excurrit, nobiles pedibus subiicit, Carolúmque Gattæum, Ducémque Toraltum sequitur. In Germania detinetur Longauillæus vtinam bona mente. In Britannia regnat Farfaxius, donec Scoti aut alij potentiores illum è Regio deiiciant solio. Rex interim clausus sortem ignorat suam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Breuitas vltimi epistolij me tenet. Timeo ne iterum in morbum incidat charissimus Amicorum. Sed modò itineris, & aëris mutationem ferre possis conualescentiam sperabo iure. Medicus Martinus est expertissimus, eodem morbo laborantem Comitem Carsæum omnino liberauit. Sæpius rescribas rogo, valetudinem regas, libris patum des operam, scripturæ minimè, recreationique multum impendas tempotis precor. Monasterij res in longius protrahet VVerthij victoria. Farfaxius in Britannia nimis amplectitur, è Scotia tempestatem auguror illi funestam totique Regno mœstissimam. Rumor est Campinium è nobis auulsum iri, vt iterum Lugdunensem administret Prouinciam. Durus est hic sermo, omnibúsque desertus intimis, in te vnum oculos coniicio. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Massiliæ iter mihi interclusêre frequentes variolæ, quæ etiam Aquensem infestant ciuitatem, & portæ cuiusdam negotium singulos huiusce vrbis incolas ferme diuisos tenent. Dum maturescet, rura excolere conabimur vindemiisque operam dare, vt mixtam degentes vitam minùs otiosa ac magis sit grata. Verum est Priorem Vallettæ excessisse è vita animæ dimidium tuæ. Quid noui? Reges, rustici, docti, ignaui, duces, & milites eandem incedunt viam, setiùs, ocyùs, omne capax mouet vrna nomen aut potiùs, vt antiqui ferebant non est mors sed obitus, separatio illa animi à corpore, quæ sepulchro suam reddit prædam cælisque spiritum ac potissimum Deo, qui vt ait Salomon hominum sapientissimus Ecclesiast. cap.12. dedit illum nostróque inclusit corpore terreno. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Moram aliquot mensium libenter feram modò salubrior euadas, & ad nos incolumis peruenias. Timeo tamen ne humidior aër temperamento noceat tuo. Plures esse Gassendos optarem vt Parisini, & Prouinciales eorum operâ vnà absque æmulatione frui possent. Sed vnicus Sol, vnica Luna, vnicus etiam Gassendus, quem vnicè diligo, concedo igitur te tibi ipsi vt aliquando meus fias. Quid demum? Tutelam è cælo accepimus,

mus, nobis patrocinatur æther, & coniurati veniunt ad Claſſica venti, imò ad Claſſem Hiſpanam, quæ decimo tertio anteacti menſis littus legebat noſtrum, tanta eam corripuit tempeſtas vt per aliquot dies ludibrium fuerit Mediterranei maris ſoláque Ducis Otiæ triremis Genüam appulit incolumis. Decem hominum millia ferebat, Tolonémque vi expugnare habebat in mente. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis Sextiis 8. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

A Sanguinis ob præcautionem miſſione calamum ſumo vt tibi reſcribam. Non multum te accepiſſe ex ruſticatione incommodi lubenter audio. Grobosij ambulacra tibi fuiſſe oblectamento lætor admodum. De diſceſſu amici noſtri nihil eſt quod dicam. Talis iactura tuâ tantum poteſt reſarciri præſentiâ. Nulla hîc abit dies quin Sol eluceat. Autumnus frugifer, etſi pauca frumenta, racemi, oliuæque fertiles fuere, & ſic Prouidentia Diuina compenſat omnia. De Monaſterij negotio nihil. Romæ promotio à ſummo facta fuit Pontifice, noſterque Archiepiſcopus vnus eſt ex ſex aſſumptis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Iſce purgationis meæ diebus otioſus non fui, domeſticis operam dedo negotiis, quæ parum oblectamenti multúmque moleſtiæ afferre ſolent. Humanæ tamen vitæ fundamenta ſunt, fruſtráque ad alta ambitione noſtra properamus niſi prouentuum, noſtrorum parſimoniâ fulti. Etenim exhauſti patrimonij iactura per ſcelera erit ſupplenda, neceſſitatique ſuccedit aliena rapiendi libido, cogitque deſperatio quos bona indoles & educatio à vitiis abhorrere docuerat. Abſit auaritia Idolorum ſeruitus quam animi hydropiſiam voco, deeſt auaro quod habet, & quod non habet, anima diues eſt cùm nihil cupit, & arca auro cùm ſit plena. Optimè Græci χρήματα, diuitias appellant, eas tamen moderatur vſus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aſſiliam oculis pedibuſque luſtraui totam, & ſub ipſomet Comitiorum tempore, rura repetij, vbi homo viuit ſalubriùs, ſtudet frequentiùs, meditatur liberiùs, Muſaſque magis obſequentes experitur omninò. Vrbem denique cogito negotiis, conuerſationi operam daturus non ingratam, quandoquidem non quæro quæ mea ſunt, ſed ad ea rendo, quæ Regis totiuſque mihi commiſſæ Prouinciæ vtilitatem reſpiciunt. Tu denique valetudinem regas vt ineunte Vere ad nos incolumis peruenias. Iucundiſſimum non accepi epiſtolium. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Iterum rura repeto, conuentuum noſtrorum tempus expectans, omnium Sanctorum celebritatem colimus, defunctorúmque commemorationem propterea quòd ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur. Sequitur enim delictum pede pœna claudo, cui ſatisfactionis ſiue purgatorij locus deſtinatur, culpam remittit miſericordia Diuina, flammis pœnam exſtinguit ſumma Dei iuſtitia. Prima ad Cælum euocat, altera ad tartara mittit, & ita omnium virtutum ſpecimen nobis linquit Optimus Maximus. Quoad vrbis huius res, bellum inflammatum, pacem difficiliorem video, niſi Neapolis & Sicilia hoſtibus noſtris quietis imponant neceſſitatem. Perfidus Bauarus iureiurando violato ſenectutis diem dehoneſtat vltimam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Iluuium paucorum dierum dulciſſimum epiſtolium tuum detinuit diutiùs, vixque ei reſpondere momentum reſtat. De re œconomica reſcripſeram mouente me ruſticatione, quæ aliquando importuna non eſt. Nunc è te audio Bauarum fœdifragum quærere excuſationes in peccatis, quas non inueniet niſi pacê promoueat. In Britannia Farfaxius miſero Regi illudere non erubeſcit. Has rerum facies fortunæque ludibria non ſine ſtupore conſidero, hinc ſeruum dominantem, illinc Regem ſeruientem, rebellantes alios, & vſque ad Synarum fines bellum penetraſſe atrox, cruentum, ſæuiens, terra, mare ſub tanto ingemiſcunt pondere vt omnia miſceri iure timeam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Romptus diſceſſus tibi non reſcribendi attulit neceſſitatem. Nunc hîc fixus

duobus epistoliis vnico respondeo. Incipiens à valetudine tua, quæ mihi est cordi. Iure existimabat Tiberius Imperator vnumquemque sibi Medicum esse debere. Quandoquidem experientiâ dignoscitur Ars illa omninò coniecturalis. In Germania bellum inflammatur. Pax in dies difficilior, firmiterque teneo non nisi induciis ad eam peruenire posse delegatos. De Britannia magna nihil certi, prævalet discordia, vbi fixit pedem confusio; nec frater à fratre tutus. Farfaxius ipse (vt fertur) militum animos ad Regis miserias conuersos vix potest cohibere. Equus interim Neapolitanus infrænis Sessorem excussit Hispanum, Galliamque infœlicium protectricem respicit. Classis nostra ad auxilium properat quingentis nostris electis ex præsidiariis militibus onusta. Fauet ventus, fortuna rerumque opportunitas eximia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 25. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Difficiliorem Prouinciæ statum in Comitiis experimur. Populi in vnum coacti sibi videntur liberiores, & audacter denegant quod priuatim ac separati sine murmure soluunt, pollicentur quod præstare non possunt, omnes verbo depugnant, singuli denique vincuntur. Non sine labore tamen ad finem peruenitur. Preces, minæ, consilia adhibentur, falluntur autem vt pueri quibus Saccaro conditum porrigitur medicinæ poculum. Est pia fraus, quæ ducit ad salutem. Classis nostra à 25. Mensis transacti die nauigat, vt Neapolitanis auxilium ferat opportunum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 2. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Comitiis nostris peractis liberiùs nunc scribo, distuli infinitis implicitus negotiis, vrbem nostram repeto, vbì non erit tranquillior vita, & sic quietis nulla spes; non expecto equidem nec spero, donec ad æternam peruenire beatitudinem liceat. Cor nostrum triangulare, solo Trinitatis triangulo repleri potest. De valetudine sollicitus tua præsentiam non spero, etsi admodum desiderem, adueniet tamen discedendi momentum, si pari detinearis desiderio. Neapolis rebellio procedit semper, Classisque nostra in auxilium nauigat, Dux Guisius omni superata difficultate incolumis tandem euasit. Monasterij res (vt fertur) ad pacem tendunt, Bauariæque Dux Imperatori quietem inspirat. Discedit Campinius ab amicis raptus cùm mei summo retineatur amore. Siccine separat sors quos amor nodo iungit inseparabili? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 16. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Discessit tandem Campinius noster non sine mœrore, separatio violenta, vbi vnio stricta fuit, absentia intolerabilis, vbi præsentia tam grata erupit, aufugit, euasit. Sed imaginem sui ita cordi infixit meo, vt nunquam deleri possit. Inest amori in mortem imperiosa manus magisque superabit absentiam amicitia non communis. Nunc omnibus destitutus, post te, tuámque præsentiam fortiùs clamabo, modò adsit prospera valetudo sine qua vita ipsa ingrata. Breuior fiet epistola hisce diebus festis ac potissimum Domini Natalibus, quæ ieiunio ac precibus colere & celebrare decet. Vale igitur & sic præsentes inspicias, vt absentis amici rationem habere possis. Vale iterum Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Adest vltimus huiusce anni dies, aderit citò finis vniuersæ carnis, & sic ad mortem properamus cuncti, vnum est Numen æternum, immotum, cætera caduca & fluxa, primusque dies dedit extremum. Nosque ipsi theatrales Mimum vitæ agimus vsque ad plausum, & qui nobis superstites, censores seueri sunt, odioque, liuore, aut æmulatione ducti, cineribus non parcunt nostris. Nascentes morimur & quamvis morientes viuamus, delitias colimus vt immortales, venationi, ædificationi & aliis oblectamentis immixti vltimæ obliuiscimur horæ, instat illa tamen nosque incautos rapit trahitque nolentes. Sic philosophari decet, dum est mens sana in corpore sano. Grata fama valetudo contingat abundè, viue, valeasque semper Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die vltima anni 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Annus hîc bissextilis Martialis potiùs quàm pacificus, vt mihi videtur, erit. Turca Venetum totis viribus oppugnat, Anglus Regem suum detinet in carcere. Bauarus cautus occasionem captat. Socij nostri aut oppressi, aut lápsi, viribus animóque deficiunt. Aula Romana nouum sperat Pontificem, & Neapolitani magis sine Domino quàm in libertate Hispanorum iugum excutere tentant. Gallia in se vnita internam fouet pacem, dum externum bellum parat. Et sic

ſic vbique Claſſicum tuba canit. Tu interim valeas Muſarum Decus & Ornamentum, bene valetudinem regas, amicorumque abſentium memor, ſtudeas frui votis, partis vti ambitionéque illa exui, quæ ſublimia cruciat ingenia. Aquis-Sextiis 7. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

MOleſtiſſimo ſemeſtris Parlamenti implicitus negotio, vix quieſcit animus, vndique tamen proſpera exoriuntur Dux Mutinenſis proſpero prælio, Mediolani copias fugauit & cohibuit. Naualis noſtra Claſſis, vt fertur, Hiſpanicam ferè cremauit. Hinc & inde victoria. De Germania nihil ſpero. Monaſterij res protrahuntur. In Magna Britannia captiuus Rex, ſubditorum inclamat fidem, & ſic incipit annus Biſſextilis. Valetudinem firma quò poſſis citiùs nos conuenire. Valet Deo fauente familia, excepta vnica filia, quæ parumper ægrotat, non periclitatur tamen, breuique vt ſpero conualeſcet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

ETiamſi res in Magna Britannia nutent; negotiúmque pacis interruptum eſſe videatur nulláque concordiæ lux affulgeat, Dei Optimi Maximi prouidentia Chriſtianitatem in peius ruere non ſinet. Veneti ſoli reſiſtunt hoſti formidabili, Græcia libertatem appetit, omnéſque Orientales, qui Catholicam profitentur fidem, noſtram implorant opem. Claſſis noſtra incolumis & victrix Tolonem appulit. Neapolitani concupiſcunt magis florentem ſtatum quàm ſperant & inter ſe diuiſi, Hiſpanis locum dant vltima tentandi. In Hetruria arces noſtræ bene munitæ. In agro Cremonenſi velitationes proſperæ audiuntur, & ſic vbique incipitur annus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

HOc momento interdicitur Parlamentum noſtrum, & poſtea inſtituetur Curia ſemeſtris, ſpero, Deo iuuante, omnia tranquilla. Emiſſio illa ſanguinis eſt copioſa eſsétque periculo immixta, niſi ordinum huius Prouinciæ obſtaret diſcordia, nouiſſimum malorum & extremum. Quoad res Monaſterienſes, omnia obſcura. Neſcio an diſceſſerint Hiſpanienſes Plenipotentiarij, vt fertur. Petiit portum Claſſis noſtra multas paſſa tempeſtates, Hiſpanica verò anchora fundauit naues Neapolitanorum Caſtellorum ſub ictu. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1648.

Inſtitutum fuit Semeſtre, nemine refragante.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

FEbricula etiam ephemera tuſſi importunæ coniuncta tentatus fui. Nunc bene habeo, valetudiniſque tuæ ſolùm anxius mœſtus hæreo, donec epiſtolio me recrees. Anglum deflerem magis ſi Schiſmaticus non eſſet. Nunc verò ſpoliatus nouiſſimum expectat diem. Monaſterij negotium diſſimulatione iter pergit impernium cuius terminus Europæ Chriſtianæ erit ruina, hoſtiſque communis proſperitas. Plura dicere vetat breuitas conſueta. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

NOn ſine labore peruenitur ad quietem, bellum pacem poſt ſe ducit, & tempeſtas ſerenitatem. Confuſio denique magna ordinem gignat neceſſe eſt omninò. Hiſpanus pacem horret. Attamen regni Neapolitani rebellio progreſſum facit, cogétque neceſſitas quos ratio non regit, deprimet ſuperbiam nationis fortuna peſſima, contumaciam retundet Amicorum deſertio. Arces offerunt Summo Pontifici, qui mediatoris patriſque communis nomen non amittet, vt bellum incertum contra nos gerat. Valetudinem cures rogo meique abſentis rationem habeas totis viribus precor. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

TVrbatas Europæ res componere Dei opus eſt non hominum. Fruſtráque excruciantur ingenia. Hîc digitus Dei eſt qui peccata noſtra punire non deſinit, quandoquidem peccare non deſiſtimus, vtriuſque temporis, bellorum ac pacis, vitia ponderans, minora ſuſtinet maiora perdens, luxum, ſuperbiam, gulam, lubricitatem cum pace ſimul eliminat, rapinas, cædes, ſolitudines, bello committit & permittit. Et nondum ſtatim finis, precibus, conuerſionibus, & eleemoſynis cariùs emetur tantum bonum immeritum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1648.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LOngavillæ discessus, pacem videtur explodere, Britanniæ res confusæ denotant regnum, potiùs sine Rege, quàm cum libertate. Cortereaci repentina irruptio prosperum non habuit successum. Veneti imbelles, bellicosæ resistunt nationi, contra omnium opinionem. Armati autem pacem ab Ottomano petunt, nec pecuniis parcunt, modò possint portam venalem adoriri. Itali æquilibrio studentes Neapolitanorum motus quieti respiciunt, libertatisque suæ carum perdunt momentum. Germani denique bello assueti pacem spernunt, quam sanguine & iacturâ emere coget irremediabilis necessitas, & sic vbique inchoatur Bissextilis annus Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

OB oculos exempla ponit ætas nostra quibus non credet posteritas, spoliatos Principes, fugitiuos, mortique ipsi affixos non fortuitæ sed violentæ. Quid plura? Germani ipsi sunt fœdifragi, Hollandi ingrati, Scoti denique perfidi clientes. Puluis & vmbra sumus. Vanitati etenim seruientes fortunæque spe, & ambitione omnia oculis vorare non desistimus. Hîc præscribere cogimur, quos nec toga rationi obedientes, nec lenis obiurgatio vllo modo reprimere potest. Franciscum Thomassinum, Sinium & Samarcum Senatus Consiliarios ablegauimus, & iure. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Martij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVid in Regem suum statuerint Angli adhuc ambigitur, quicquid deliberent, desciuêre. Non possum quin in eos inuehaм, qui iure diuino humanóque neglecto, vltimas Principi decernunt pœnas. Timeo aliundè ne cunctando Hispani rem restituant, socios nostros corrumpentes. Rumor est ex Italia Principes Parmæ & Mutinæ ab hostibus premi vt vno inter se fœdere iungantur ad quietem patriæ procurandam. Sic vbique in nos parantur arma & ita eminus & cominus resistendum erit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 10. Martij 1648.

Fertur litteratum quemdam nomine Balduinum traduxisse Xenophontem & Plutarchum, vellem rescire.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VT nihil desit Regis Angliæ infortunio, ipsius subditi suum finem videntur degustare, quò possint crimini crimen addere, & seruata legis specie atrocius in Principem inuehi legitimum. Spernunt legem antiquiorem contráque ius diuinum & humanum in illum fictis legibus agunt. Longavillæ reditus reliquam pacis spem expellit omninò, tantæ Vir experientiæ non recederet si scintilla concordiæ affulgeret aliquando. Quoad Neapolitanos attinet, mobile odi vulgus & arceo, nimiumque libertatis assumet populus, qui maximam perpessus est seruitutem, Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Martij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NEfariorum conatus cùm in multos sæuire non posset, in vnum grassatus est nomine Guydonem Massiliensem officij semestris candidatum à tribus aggressus nondum occisus fuit. Ita timidè se gesserunt vt & arma liquere duo scilicet sclopetta minora ab artifice recognita. Stephanus Vaillac hoc indicio deprehensus est, Venellus Regius Consiliarius fugitiuus abiit. Crisis est insignis morbi, aut lethalis ad internecionem vsque, aut ad resipiscentiam ægri. Consules huius vrbis concordes omnia mihi obtulere, vt securitas & tranquillitas ciuitati reddatur. Vbique supereminet Regia auctoritas. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Martij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AEris mutationem natiui, pernecessariam iudicant amici, & Medici, operum tuorum editionem è patria meliùs & cautiùs curabis procul dubio. Nec est quod te retineat Parisiensis plausus, quem vniuersus non ignorat Orbis Terrarum. Tornatorius tuus qui tuis insudat litibus, idem suadet & iure, quid enim prospera valetudine pretiosius? Quid patria iucundius? Quid amicis denique securius. Discedet mox Tornatorius, obuiam ibit, teque manu capiet si vis expediat, solusque amor ardensque tui desiderium non sint satis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Martij vltima 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INduciæ tibi cum libris omnique tam animi quàm corporis labore sunt faciendæ, quò faciliùs valetudinem regere possis. Tornatorio totis suadeo viribus, vt te vel inuitum ab aëre Parisiensi auellat, vbi vrbs imminet inclyta totius imaginem referens Orbis, hinc Aula eximia paret offundens inspicientium oculos, illinc infinitæ plebis obiectum, armati, docti, nobiles, artifices vndique surgunt, diuitiæ immensæ, paupertas etiam iacet importuna, quid dicam ampliùs, confusio est illius ordo, & quotidie famem timet ciuitas, omnibúsque abundans, & referta rebus. Incantat animos, fascinat oculus pulcher Aulicorum corda, & Presbyterûm doctissima pietas ad Cælum trahit multos, & sic virtus & voluptas militiam inter se ibi exercent assiduam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HEroëm nostrum esse in procinctu lætor, vnitatémque Prouinciarum discordiam, auidè audio. Etenim tanti Ducis præsentia hostibus molesta erit procul dubio. Fœderatis etiam vtilis illa dissensio quæ pacem è suis expellet finibus. Imperium bello partum, bello seruatur. Quoad Bauarum, non mihi videntur respondere vltima primis. Tanti nominis septem-vir qui fortitudinis & pietatis tanta edidit exempla, nunc subdolas latebras quærit inutiles. De Britanno nihil pronuntio. Parlamenti mora Regis salus erit, & quod Scoti rationis & officij ductu non sunt ausi, commiseratione & necessitate pressi, forsitan perficient. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DIscessum toties dilatum iterum promittis, amicum non vrgerem, nisi summo oblectamento meo, esset tua coniuncta valetudo, & vtilitas. Certissimum est, aëris Lutetiæ Parisiorum respirationem, tibi lethalem à Medicis iudicari. Quoad vtilitatem quæ te non tangit, dicam vno verbo, nostra erunt communia bona, & maximam mecum experieris libertatem. Nec tibi eiusdem Lutetiæ clausus erit reditus cùm expedierit. Exue igitur catenas aureas, sic voco amicitias, quæ te iure detinent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ADuenit Cursor absque dulcissimis literis quód miror. Discessit Tornator longioris absentiæ impatiens. Quoad me, moram ampliùs ferre non possum tanti dilati oblectamenti. Neapolitanus populus toties perfidus, Hispanos rursus admisit, Duxque Guysius ab equitatu insequutus, captus ab hostibus fuit. Caucamus à Catalaunia, & Germanicam pacem debemus recusare, nisi Hispanos deserat Imperator, & vnio catholica, cuius caput Bauarus septem-vir. Epistolij aut perditi aut neglecti, iacturam resarcias oro. Vale Musarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 28. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVid dicam tibi nunc ignoro, primis epistolis, à tribus annis exaratis, totum lustrauimus Orbem, Bocalinique more singula ponderauimus. Quid superest, Monasterium penetrauimus vbi arcanum quod vulgate non licet audiuimus. Lutetiam denique ipsam fœliciter repetere, concessum fuit. Imponamus igitur literis finem, Tornatorisque manu ductus amicus discedat & accedat, vt difficilibus implicitus negotiis, non sui sit iuris, sed potiùs vt aliquando omnibus solutus curis sibi soli viuat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REsumunt, vt video, vires & animum Scoti vt Regi restituant quam subripuêre libertatem. Hollandi prosperitate inflati pacem quærunt intutam & infaustam. Germani inter se pacati onus belli linquere nobis student. Itali delitiis & otio dediti nec audent satis nec prouident. Et sic in Orbe luditur. Dum soli Veneti communem propulsant hostem, sed citò decident deficientibus animis & pecuniâ. Grauiora passi, dabit Deus his quoque finem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COncedo libenter petitum tempus ab amico, cui nihil denegare possum. Etsi dubitem te posse ob aduersam valetudinem hûc proficisci cùm volueris. Affulget ex

Aquilone aliqua Regi Britanniæ spes. Sed deest vir, qui regat & dirigat infœlices Principis res fermè deploratas. Quicquid sit, non omninò defécere Scoti, quandoquidem ad sui Regis reuerentiam & amorem redire testantur. De Suecis audio aliquid quod me perturbat, illos scilicet se se recipere, eis, ab Imperatore & Germanis concessa pecunia, & ita soli remanebunt Galli, tanto impares oneri. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 19. Maij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Lento graditur pede Magnæ Britanniæ Regis salus, quamvis ipsius aduersitas graui eum premat pondere. In Germania aut cruentum fiet prœlium, aut pax à multis desiderata. In Flandria Heros noster coëgit exercitum, & ad hostes pergit alacriter. Deus Optimus Maximus, qui & exercituum appellatur, laurea cingat inuicti Principis tempora, & ita eius subiiciat pedibus, hostium in superabilem superbiã, vt Orbi Christiano pax immerita concedatur aliquando. Tunc licebit Ottomanum aggredi. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 26. Maij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Perpauca scribere te lætor, modò eamdem abstinentiam serues in omnibus, ac præsertim in animæ laboribus & exercitationibus. Diniæ Antistitem Curiæ nostræ hærentem ac periclitantem inuenimus. Tornatorem expectamus qui vera de valetudine tua renuntiet. Nunc & de Germania & de Magna Britannia taceo, huiusce orbis res confusiores verum à falso distinguere non sinunt. Tempus veri parens altas & profundas istas discutier caligines. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aperto dimicare Marte Regium est, dolus an virtus quis in hoste requirat? Vitia erunt donec homines. Sed quibus liceat bis peccare, nisi solis Gallis? Qui in pace, in bello, semper eosdem committunt errores, & intra vnum diem multi pulueris & laboris ciuitatem Corteteacum amisere. Herois nostri lugeo sortem, quandoquidem aliorum culpa vertitur in suam. Et sic singulorum imprudentia magni prouidentiam Ducis sternere nititur. Quicquid delirant Reges plectuntur Achiui, & è contrario. Hîc rebus vrbanis impliciti ingratum sustinemus laborem, etsi non per paruum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iunij 1648

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltima significant mihi noua, quàm instabilia sint huius Orbis omnia, in Germania à nostris adest partibus fortuna. In Flandria non adhuc elegit quem sequeretur Ducem, nutare videtur adhuc, sed inuictum Herois nostri pectus difficilem soluet quæstionem. Bacchanalia huius gentis more sacratissimi corporis Christi solemnitati miscuimus, sclopis tamen armati Sancti Saluatoris Basilicam non ingressi fuere, & explodere prohibiti, modestè se gesserunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 16. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Anxistitis tui lis, ciuilis est, & ita nihil quod ad dignitatem aut personam respiciat, video. Tornatorem inuisi cupidum tui & amantissimum, te infrà paucos menses discessurum promisit, faueat valetudo, faueant omnium vota. Castellæ leone nihil crudelius; sanguine restagnat Neapolis, vbi pueris non subuenitur pane, sed gladio occumbere datur. Quid Turcarum barbaries posset opponere, quid antiquitas fingere, quid posteritas credere? Triremes Galliæ, decem nauigiis iunctæ petunt Siciliam, vtinam faustè, tantisque occurrere miseriis illis à fortuna, aut potiùs à Dei prouidentia concedatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 22. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Maturescunt omnia, præter pacem, cuius fructus recrudescit. Optamus quod nolumus, exquirimus quod fugimus, amplectimur denique quod tanto habemus fastidio. Quid plura? Alterum vellem esse Cyneum qui Hispanis tantum suaderet bonum? Omne donum è cælo descendens ab Optimo Maximo, ac præsertim pax illa beata ex eodem oritur principio. Classis nostra nunc in procinctu, mare minatur superbum, etsi innumeris glorians naufragiis. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis Iunij vltima 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Iam transit æstas, & spes proximi discessus affulget, non vrgeo, sed lætor, dum

dum in amici amplexus ruere cogito. Deeſt qui verum dicat. Mirum eſt, Principes ferè omnium experimentum facere, excepta ipſa veritate, quæ illis vnquam niſi perſonata occurrit. O quàm infœlices quos alloqui audet nemo! Omnes fortunæ blandiuntur, nullus perſonæ Principis. Multi Crateri, pauci Epheſtiones. Aſſentatio palam, veritas clam agit & in Aula, peſſimum inimicorum genus laudantes. Viue diu ac Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

POloniæ Regis obitum, inter proſpera ducet Iberus, ſucceſſor in incerto ob diuiſa ſuffragia. Caſimirum eligent ſi intra domum, hæredem quærant, orbem ſi perluſtrent famamque, omnium ore loquentem audiant. Heroëm noſtrum meritò conſtituent Regem. Bauari culpam ſequitur pœna pede, non claudo. Tanti ſeptem-viri mentem non capio. Fortunæ committit ætatem octogenariam, cùm Veſpaſianus de ſexagenaria, in vtramque partem prudentiſſimè conſuleret antequam ſe ad bellum accingeret ciuile. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVtationes in Aula crebræ, vitam ruſticam ſecuriorem eſſe, inficiatur nemo. Meretrici comparatur illa, quæ blanditiis caſtiores ſeducit aliquando, ſed excurritur mare quamuis innumeris clarum naufragiis, ſic Aulam expetit ambitio, vt cæteris præſit. Auaritia vt diuitiis affluat, prodigalitas vt pecuniâ emat ſuâ ſummos honores. Probitas vt proſit, malignitas denique vt noceat. Nec plura exquiras, & hæc de Aula ſatis, vbi ſilentium ſagacitas eſt, & myſterium. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Iulij 1648.

Campinio noſtro epiſtolium præbeas incluſum, enixiſſimè rogo.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAgnam vndique Britanniam agitatam video, captiuumque Regem viuere, vt reſpiret, non vt regnet & ſic precariam trahere vitam. VValliæ Princeps non mihi videtur per quem ſalus ventura ſit in Iſrael. Fama quæ aliquando nimia, & nunquam eſt falſa; cùm de tanto Heroë loquitur non eſt garrula, ſed triſte ſeruat ſilentium. De Suecis rumor eſt eos cum Imperatore conuenisſe præſente ac interueniente Serniano Plenipotentiario, & Pignerandam Hiſpaniæ Regis Legatum extra-

Epiſtolæ ad Gaſſendum.

ordinarium, Monaſterio diſceſſiſſe ne vocem cum inferiore ſociaret. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVo difficilia video tertiumque penitùs ignoro. Primum quæ ſit mens Bauari deſtructi. Secundum quid ſibi vult pax in Germania, ſi cum Hiſpano bellum gerere cogamur. Tertium, quò tendunt magni noſtri Parlamenti reformationes ipſo tempore belli externi, atrocis, diuturni, importuni, inquam, ſi fas eſt dicere. Silent leges inter arma, rumorque belli legum latarum promulgationem opprimit. Vnuſquiſque vtilitati ſtudet publicæ, circunſtantiæ tamen non negligendæ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DEclaratione & præſentia clauſit Rex Chriſtianiſſimus magnæ Curiæ comitia. Exiſtimant multi res longiùs proceſſiſſe quàm vt tam citò ſtabiliri poſſint. Quicquid ſit ſummæ prudentiæ eſt duos ſimul hoſtes non conuenire diſcordiam, & Hiſpanos. Res Prouinciales ex aliis, patientiam ex me ediſces. Ad arma conclamatur in comitatu, ego in toga, maledictis petor, precibus reſpondeo, ignis vndique me premit, aqua fio & ſic gubernaculo inſiſtens motas vndas compono, Clerus, nobilitas, populus Regiam reſpiciunt poteſtatem, turbidi, pauci, debiles in ſuam ruunt perniciem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAtientiâ potui miteſcere pardos vt ediſces poſtea. Nunc lenteſcit primus rumor, ſua munia reddit Senatus noſter etſi ſemeſtris, agros & vineas excolunt ruſtici. Nec vſquam tam profunda pax, cùm vbique intonet bellum. Furnum intereà expugnant hoſtes Heroſque noſter penè deſertus, ipſi patientiæ litare cogitur. Et ſic inteſtina diſcordia dedecorat noſtrum triumphans imperium, grauiora paſſi, dabit Deus his quoque finem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVàm ſit arduum & difficile cuncta regendi onus, ob oculos ponere non eſt neceſſe. In momento ſumma vertuntur & vt in

in bello, in politica non licet bis errare. Ad Bauarum tendo cuius periurium ditionis ſuæ deſtructione corripuit iuſtitia Diuina nunquam fallax ſed plerumque occulta. Nihil tam politicum quam Scriptura ſacra, nihil ſanctius. Dictamen eſt naturæ ipſius, quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Non erat ſeuerus Imperator ille Romanus, qui liminibus ſui Palatij hanc infixerat pulcherrimam ſententiam. De pace non loquor ſed concupiſco tamen etſi non ſperem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epinicion canerem & ante aras ſaltarem, ſi Herois noſtri gloriæ, noſtra non eſſet vtilitas iuncta, non obmuteſcet inimitabilis Capellanus, non reticebit hiſtoria, fama ipſa centum loquetur oris, nec alium experietur terminum tanti Viri victoria, quàm ipſum terrarum orbem. Obſecundat fortitudini ipſa fortuna, trahitque ſecum Heros noſter ineuitabile fatum, cuius voci antiquorum Dij obtemperabant. Seruet incolumem precor ſolus ille Deus Optimus Maximus è cuius ſinu oritur victoria, triumphet Dux inuictus, mortique non ſubiaceat, cuius expeditiones, æternæ ſunt memoriæ caræ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Septembris prima 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Digitus Dei hic eſt, nunquam rumor citiùs euaſit quàm heſternus, nunquam minus damnum, nunquam tam breuis exitus, Dei opus non hominum, Regis noſtri innocentia auctoritatis non patietur detrimentum, & penè ſeptuaginta Regum ſolidata Maieſtas non corruet. Monarchia tam antiqua æternitatem attinget aliquando, aut certè Orbis caduci finem, gradibus iſtis pacem aſcendimus, copiarum coactione, prælio ac victoria cùm ad vim rediguntur omnia, ſi pacto res tranſigatur, ratione, iuſtitia, ſuaſione ac probitate, tantum perficitur opus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Merſennus obiit ſcientiſſimus piiſſimuſque, Cælum petiit qui vniuerſum terrarum orbem oculis ſubiecerat ſuis, Angelorum concentu delectatur, qui Muſicam optimè callebat. Expertus eſt vltimam horam, qui omnium rerum fecerat Experientiam. Beatitudine ſatiatur qui inueſtigatione eximia ſcrutabatur rerum cauſas. Quiete denique fruitur ſumma, cuius ingenium in continuo fuerat labore, ſummus Mathematicus, humillimus Religioſus, mitiſſimus hominũ, ſimplex ac timens Deum. Oſſibus leuis ſit terra & anima graui gloriæ pondere prematur? Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De omnibus loquitur rebus vltimum epiſtolium, de diſceſſu, ne verbum quidem, vellem tamen reſcire quid adhuc hæres? Diſplicet quidem longius iter, patriæque commotiones. Ne pertimeſcas, inuenies hîc quietem ſine nube, libertatem experieris non imminutam, valetudinem integram, & amicorum amplexus. Carior mihi eris præ aliis geniuſque tuus meo coniunctus certiſſimè præualebit, Natale ſolum valetudinem reddet firmiorem, quid denique dicam? Præſentiæ ſalus innititur mea & oblectamentum ſummum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Herois noſtri cruor eſt ſimilis illi, quem à ſuis Diis fluere Poëtæ fingebant antiqui. Videtur immortalis, etſi vulneribus expoſitus cuius memoria nunquam eſt moritura. Non poteſt occumbere morti, is è cuius vita, pendet regni fœlicitas, donec creſcat Rex noſter, alter Auguſtus quamvis Philippi nomen non habeat, vnici fratris brachio fultus triumphabit aliquando, Aurelianenſem prætermitto, victoriarum laureâ tectum. Quoad pacem, hæreticus ſum, in eaque ſententia, Germanicam, ſine Hiſpanica inutilem eſſe credo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ex nubium conflictu acceſſit tandem maxima tempeſtas, intempeſtiua illa quidem, authoribuſque pernicioſa, quid ſibi vult ordo cum confuſione? quid bellum cum legibus? quid denique reſtauratio Regni cum ſingulorum iactura? Narrabit aliquando poſteritas, Senatores noſtros olim minorum Regum nutritios, nunc diſcordes, bellum atrox, in ſemetipſos vertiſſe, dum vbique Rex infans triumphat & vincit, populo fidunt neceſſitate coacti qui eos in Regis manus adducet, quoties eum importuna oppreſſerit fames; lugeo prudẽtes viros, qui tam miſerè ad ſuam totiuſque Regni decurrunt ruinam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Octobris 1648.

Babylonem nutantémque Aulam citò fuge.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EXperimur nunc libertatem plenam & quàm ſit iucunda præteriti doloris recordatio. Nobilitas immixta ciuitatum delegatis inuiſit me cum plauſu. Maſſilia ſeſe effudit, currens in occurſum noſtrum, Dei Optimi Maximi prouidentiæ hæc voueo, quandoquidem honores quibus fruimur in hac vita, ſomnia ſunt dormientium, vt ait Diuus Auguſtinus. Quoad me attinet, idem ſum & ero, inimicis non inſociabilis, Amicis fidelis, Gaſſendo meo chariſſimus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 6. Aprilis 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CIrcuiui plagam cum ſumma lætitia, effudit ſe Nobilitas, feréque omnes ciuitates obuiam iuere cum plauſu. Maſſiliam cogito vrbem fidam & populatam. Vellem conuenire te in reditu, & Aquis-Sextiis ſiſteres donec libri inuoluti, & ad me ſint tranſmiſſi; vnus ex noſtris aduenit cum Catalogo, cui quid ſit opus probè inſinues. Satis firma vtitur valetudine familia noſtra. De Aula nil noui, omnium vertuntur arma in communem, & externum hoſtem. Archidux, vt fertur, Ipreſi obſidioni totus incumbit, & ſic vulpinæ pelli leoninam inſuere nititur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 3. Maij 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FEcit pacem in virtute ſua Optimus Maximus, & qui dedit poſſe, abſtulit velle, digitus Dei hic eſt, valetudinem non proſperam ſuſtinere te ſuſpiro, Amicique omnium horarum præſentiâ frui admodum cupio. Tornatorem amplexus remitto laudantem, & mœrentem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum, in Caſtris ante Aquas-Sextias 26. Auguſti 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TOrnatorem tandem remitto, tuo commendato negotio, bene meritis Conſulibus, quos pro mea erga eos beneuolentia benignè excepi. Egregios belli fines, vt ais, exiſtimo, quoties ignoſcendo tranſiguntur. Etiam ſi indulgentia ſit nociua. Meliùs eſt tamen aliena culpa perire quàm ſua. Sic cenſeo, det nobis Optimus Maximus quietem, non otium pacem tranquillam, non fictam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Septembris 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CReiſſetum tuum libenter exiſtimo, Amicorum munus eſt non modò ſe inuicem proſequi amore mutuo, ſed etiam omni momento res gratas efficere, vt augeatur, ſi fieri poſſit. Exiſtimo tamen res humanas finitas eſſe & terminatas, ita vt vnicum Numen ſit infinitum. Quamobrem veras amicitias vſque ad certum progredi gradum puta, vbi ſiſtere liceat. Verumtamen quæ in vtramque partem ſi homo fragilis vt bullæ, & arundini comparetur, & perfectam ſuſtinere poſſit amicitiam & conſtantem, nociua ei ſunt multa, morum mutatio, abſentia, fortuna, faſtidium etiam omnibus vitæ ciuilis immixtum caſibus, & ſic à tantis pendet accidentibus amicitia, quos vitare nequit humana prudentia. Nunquam de amicitia loquor quin mihi veniat in mentem Pomponium Atticum, qui Cæſares meruit habere pronepotes. Sed longiùs progredior, valetudinem cura, meique abſentis rationem habeas, ne excitetur inter nos bellum ciuile. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 16. Septembris 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DInienſem Canonicum negotio confecto, remitto, vellem poſſe quod olim Cæſar Ciceroni roganti. Sat eſt intra meæ conditionis carceres, remanere. Voluntas pro facto. Nihil eſt quod tam latè pateat, quàm amicitia quandoquidem in rem mutatur amatam. Vnde Ouidius, & antiqui Poëtæ ſuas hauſêre fabulas, & bene, ego Deus & non mutor, huic ſoli, & immutatio tribuitur & æternitas, res ſublunares viciſſitudini addictæ, vt Prometheus Caucaſo, puram redolent inconſtantiam. Valetudinem proſperam, & conſtantem tibi opto. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 12. Octobris 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ITinerarium incipio vbi iter ſecundæ diei fuit finitum. Bohemorum turma, mihi videtur noſtra. Nobiles vicini occurrunt, proſequuntur nos lacrymis non fictis. Ipſa ciuitas Aquenſis, quam marmoream linquo, metallum imitata, clauſa manet ac dolore intacta, beneficiorum iniuriarúmque immemores Galli, veluti Paradiſi aues vento feruntur. Quid tandem ſcribam, nulli iactantiùs mœrent, quàm qui maximè lætantur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Gardanæ 8. Decembris 1650.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vitam priuatam experimur, & procul à fraudibus Mundi hîc ſtamus otioſi. Non eſt tamen in noſtra poteſtate obliuio illa ſegnis, Imperatoris Vitellij Aulæ illecebræ aliquando aures feriunt noſtras, vincitque amor patriæ laudúmque immenſa cupido. Anima nunquam tuta nec quieta, denegata cupit, abſentia exquirit, difficilia tentat, adeſt frequenter præſumptio, & eius ſocia temeritas, quæ ſapientes in profundum mergere non deſinunt. Infœlices homines dominam infidelem, fortunam, colimus, cuius forma capti, alatæ fidimus, antiquorum Deæ globo inſiſtenti, rotam ſemper momenti, inſtrumenta ſeruitutis, & Reges habenti. Mœcenati noſtri temporis Præſidi Memmio nouiſſimè defuncto lacrymis liceat parentare. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aleſij 9. Ianuarij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Eſtudiniis more lentè gradior infantulum, & mulierem grauidam mecum ducens, hîc noua gratiora aures verberare meas incipiunt. Comes Briennæ reſcripſit mihi Principum libertatem à Regia maieſtate fuiſſe conceſſam. Dux Aurelianenſis non conſentiit modò, ſed etiam tantum promouere negotium iure videtur. Triſtitiam nunc exuere cogor, quam ex iteratis calamitatibus conceperam. Redibit vt ſpero aureum Saturni æuum, Aſtrea de cælis deſcendet, & Hymen ſacris vinculis innodabit diuiſa, iunget ſeparata, inſtaurabit feſſa, & vulgi acclamationibus cedet. Quod fœlix, fauſtum, fortunatúmque ſit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum, vltimâ Februarij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Longè ſuperant modernæ, & effuſæ lætitiæ ſigna Tolonis vrbis, antiqua illa imitamenta, quæ Romæ ſub diuerſis Imperatoribus erupêre. Stupet Lutetia vrbium caput vnde in omnia regimen. Miratur Gallia etiamſi ſub graui belli extranei pondere gemat. Populare gaudium dum eſt vniuerſum, Dei Optimi Maximi denotat prouidentiam. Plura dicerem ſi faucium importuna fluxione non laborarem. Affulget nunc aliqua pacis ſpes domúſque omnis Regia citò coniuncta erit vt ſpero. Aula noſtra ſemper in motu nunquam in eodem ſtatu permanet, ceſſabunt venti, & tunc parebit tranquillitas magna. Campinium amplexus ſum, Luillerium veneror téque ſummum noſtræ Galliæ decus, cuius mens Sidera voluit, vt patronum agnoſco vale. Lutetiæ 17. Martij 1651.

Memor eſto Muſæi Domini Du Muy.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Est aliquid ſemper incommodi, quod tranquillitatem proximam perturbare videtur. Nobilitas noſtra quæ Lutetiæ moratur, ſæpiùs inter ſe conuenit, comitiáque generalia enixiſſimè rogat. Curia Parlamenti ſeſe opponit viriliter; Aula nondum concors, nunc hos, nunc illos protegit provt conducere exiſtimant vtilitati publicæ. Deus omnia bene vertat, dummodò auctoritas immota maneat. Sunt qui ſperant conuentus generales fore conuocandos, hebdomáde proxima plura reſcribam Deo fauente. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 25. Martij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tranſigas vbi es menſem Aprilem integrum rogo, ſcies poſtea quæ nunc profundo remanent abſcondita ſilentio. Omnia in Aula tranquilliora fiunt, incentoréſque publici ſunt triſtiores, ſecretis cuniculis ſerpit Prouidentia diuina omnibúſque probis inſpirat concordiam. Cardinalis Germaniam petit; vrbs pacata eſt, excubiæ, cuſtodes, cæteráque imitamenta militiæ omnino ceſſant. Nobilitas obtentis publicis conuentibus mirè quieſcit. Heroïna Longavilla fœdere nos Hiſpanis iungere ſeriò cogitat. Vnuſquiſque concordiam meditatur. Sola Prouincia tua vindictæ pertinaciter adhæret. Plura per otium reſcribam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ vltimâ Martij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aperit heſterna dies concordiam in Aula, benignè Regina Principes excepit. Extincta diſcordia faciliùs ad vniuerſalem perueniemus pacem. Nunc & de reditu in Prouinciam, & de Amicorum negotiis ſeriò cogitabimus. Hucvſque domeſticis totum me tradidi. Tu pauliſper Tolonæ commoraberis, & de Muſæo Domini du Muy aliquid mihi reſcribes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Pariſiis 14. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hucvſque diſcors Aula omnibus negotiis iter occluſerat. Nunc ad res Prouinciæ publicas,

publicas, manus admouere fœliciter cœpi. Deus fauſta omnia reddet, quæ niſi ſuis auſpiciis ſuſcipiuntur. Per hoſce moleſtos dies valetudinem curare ſtudui, ne quid obſtaret piis meis ſalubribúſque conſiliis. Quocumque mouere me & perturbare, inimici mei non deſtitêre. Videntur laſſi, oppoſitáque profunda patientia, omnia calumniæ, & inuidiæ tela repuli. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 21. Aprilis 1651.

Perſpectiuam horatiam te ferre gaudeo. Vellem Indicem nouum tam exactum ad me tranſmiſſum, non interrupiſſe curſum meditationum tuarum profundarum, quæ totum complectuntur Orbem, gratias tamen ago, & curis & humanitati tuæ, quæ res minutiores non negligit. Muſæum Domini Du Muy tibi commendo.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SPes in fundo, vt probè ſcis, & ſic vſque in finem negotij eniti oportet, vt viſu, & mora magis eluceſcat veritas. In Aula importunè fit quod opportunè perfici non poteſt. Non hîc ex rumoribus ſtatuendum, proſpera rerum facies eſt aliquando fatuus ignis, qui nos ad præcipitia ducit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 28. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRincipibus placuiſſe viris non vltima laus eſt. De magnis & tui ſimillimis loquitur Poeta vt mihi videtur. Credo equidem natalium ſplendorem eſſe omnino vanam, & inutilem niſi virtus adſit, ac potiſſimum vniuerſalis illa, ſublimiſque ſcientia quâ polles. Procul inter Amicos aſſentatio, quæ à timore plerumque gignitur. Amicus es qui verum dicis, & cui veritas enuntiari debet omni tempore. Lugdunum cogitare potes quando volueris, illic mitior æſtas, & commoratio magis quieta. Lentè hîc procedunt omnia negotia, ſed etſi minimè credulus, de meis bene ſperare cogor. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 6. Maij 1651.

De Muſæo Domini Du Muy memorem te eſſe enixè rogo.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PEdetentim teſtudinis more iter facimus. Heri in ſupremo Conſilio ſtatutum fuit Parlamenti Prouinciæ nuntios inauditos regreſſuros, Euocationes certas fore, cúmque aduenerit Miromenæus cætera erunt diſpoſita. Ita vt tempus conuentuum generalium etiam conſtituendum erit vt reditus mei. Si res ita ſint, & mobilitas Aulæ nihil immutet confuſio penè inimicos noſtros ſummáque inter Amicos lætitia futura eſt. Sigillum ori apponendum, negotiáque noſtra in bono eſſe ſtatu ſolùm dicere licet. Cælum Galliæ nubiloſum frequentes denuntiat pluuias Auláque malè concors magnas, & ineuitabiles totius Galliæ commotiones mihi præſagire videtur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 12. Maij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NVnc ad Parlamentum huiuſce vrbis, aut potiùs Orbis vniuerſi cõfuſi confugiunt inimici noſtri, Orbis dico quandoquidem Reges ipſi illud ſacrum aliàs adiêre tribunal. Hinc Deum appellabunt iniuſtitiæ clamoribus ſurdum, innocentiæque voci aures præbentem apertas. Incertus quidem exitus ob lapillorum differentiam, & æquiuocum modum, quo Senatores procedere ſolent. Nihil tamen pertimeſco conſcientia tutus Senatúſque Sacri, tanTique nominis probitate fultus. Neſci an mortibus, aut te retinuerit obliuio, ſed nullas ex te excepi literas, quarum auidior ſum, ita vt vix tibi pepercerim, niſi validiſſimas mihi profeTas excuſationes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 18. Maij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMminutam febrem gaudeo valetudinémque validiorem tibi opto. Aërem natalem incommodum experiris, vt epiſtola vltima enuntiat. Lugdunum cogitare debes, vbi Amicorum ſocietas mitiori iuncta cælo magiſque temperato te omnino efficient incolumem. Hiſce ſacris diebus omnibus negotiis indictæ ſunt induciæ. Affulget aliqua pacis ſpes, Gabriel enim è Toleda alter Mercurius oliuam præfert, ſoli Regij miniſtri probè norunt quid ſit expectandum. Timeo Danaos, & dona ferentes. Ac potiſſimùm Aulæ noſtræ diſcordiam totius Regni proximum incendium denuntiantem. Pupilli Regis incoronatio, & maioritas properè accedunt. Cæſaribúſque virtus contigit ante diem; hebdomade proximâ cuncta reſcribam, & quicquid ſit, demiſſus reſurgam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 27. Maij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INnumeris iactatus periculis, tandẽ portum tenere mihi videor, etſi eorum protectione ſim orbatus, quorum decus & incolumitas

mitas cariora esse mihi non ambigitur. Sanmartius inauditus redibit vt spero, Galifetus breui auditu dimissus fuit satis confusus. Lutetiam hodie cogito, vt molestissimo negotio vltimam imponam manum. Hîc tamen vt in Cœnobiis, & Eremis homo cadit rariùs, resurgit puriùs, moratur frequentiùs. Addam quoque Aulæ non immixtus fraudibus degit, & sic meliùs cogitat dies antiquos salutique inseruire potest. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Grobosij 9. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REctâ ibit ad te istud epistolium per cursorem Lugdunensem, breue quidem erit ob vnius fœmoris leuissimum dolorem, quem ex equitatione frequentiore contraxi. Negotiis meis moram iniecit, proxima tamen hebdomade Deo iuuante, his vltimam imponam manum. Nil intentatum nostri liquêre inimici, omnem mouere lapidem conati sunt, omnibúsque Principibus Prouinciam obtulêre. Vsque adeò insanire miserum est? Circuncisionem mihi præferunt, séque cum Hispanis, & Turcis conuenturos, potiùs quàm memetipsum Gubernatorem diutiùs ferre, prædicare non erubescunt. Moliuntur vt ipsi proferunt cædes, sicariósque paratos se habere, qui me è medio tollent antequam Lugdunum appellere possim, vt asseuerant. Tot & eiusdem farinæ sermones discessum accelerant sine dubio meum, eadémque intrepiditatè eos reuisam quâ eos in carcere aliquando respexi, nesciunt miseri mentem meam, quò plus ardent, ego magis frigeo, & cùm cædes meditantur ego concordiam, & pacem respirare non desino. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 17. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

POdagra quæ detinet Ducem Aurelianensem, etsi leuis, negotiorum cursum interrupit, & quominus aliquid certi rescribere possim, efficit. Inuoluuntur interea omnia, & ad Chaos vsque deuenient, nisi Regis maioritas tenebras expellat, metum eliminet lucémque creet maiorem, qui Ministrorum animos nutantes confirmet, electionísque, rarum donum Reginæ concedat. Absens nunc regit, qui præsens inuisus erat, & Magnatum discordia eis prodest, quibus Monarchia non est cordi. Nihil boni auguror, pax extranea, Regnum cadens, sola potest retinere. Alioquin susque déque vertentur omnia. Rura petieram, sed qui sinistrè interpretantur mentem meam, accelerare reditum me coëgere, vt præsentia destruerem quod absentia fabricauerat. Rescies modò euentum rerum mearum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 23. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AVlæ artes infinitæ, spero tamen proxima occasione tibi renuntiare posse, ardui negotij egregium finem. Si Deus hoc agat, omnium memor ero iniuriis exceptis, quas vtilitati publicæ concedere meditor. Fœlicitate non corrumpar vt credo, quandoquidem res aduersæ inconcussam linquunt. Salutem ex inimicis meis accepi. Quid dicam ampliùs? non moneo te sæpiùs, vt Lugdunum cogites alia de causa, nisi tuæ valetudinis ergo; qui cessisse me Prouinciæ scribunt, vota sua enuntiant, non veritatem. In nidulo meo moriar non resupinus, sed stans, vt militem decet. Amicus inimicorum cogor esse, & inimicus Amicorum, ænigma soluam in præsentia. Vale interim literarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ vltimâ Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INopinus Principum Regij sanguinis discessus moram iniecit meis difficillimis, & molestissimis negotiis. Euocationes tamen concessæ fuere, Regináque inimicis meis ore suo pronuntiauit se nolle me Prouinciæ cedere. Sanmartius inauditus discessit & minatus est bellum atrox, & cruentum, aliunde scribitur Parlamentum ipsum, cæterósque proceres Prouinciæ pacem, & quietem in mente habere. Quod ad me attinet iam rescripsi quid sentirem. Dux Aurelianensis Aulæ discordanti morem imponere totis nititur viribus speratúrque Principes qui ad Diui Mauri tantum processêre, à concordia non fore alienos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 7. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DIscessus Principum cæteris negotiis iniecit remoram, singulis hisce diebus Parlamentum eorum cum Regina insudauit concordiæ, speratur fore aliquam conciliationis viam, quæ à viris probis magnopere desideratur. Neuræus noster singularia rescribet, ego infinitis distentus curis omnia Diuinæ committo prouidentiæ, cuius consilia plerumque occulta, nunquam tamen iniusta, euocationes concessas resciuisti, & Sanmartium inauditum discessisse. Nunc quid de conuentibus, & meo statuetur reditu, expecto quietissimè. Te verò historiæ naturali, & experimentis operam dare admodum delector. Experientia rerum magistra, Theoria verò inutilis, si prima negligitur. Aristoteles etiam, vt Homerus, obdormiuit aliquando, plus auditui, quàm visui credere videbatur, cæte-

rique

tique Magni Alexandri opibus adiuti non fuere, & ſic experientia orbati, omnium ſcientiarum oculo, potentiſſimo caruere auxilio. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 14. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SPes eſt, Aurelianum Ducem non fruſtra inſudaturum Regiæ ſtirpis concordiæ. Quandoquidem Regina veniam dedit tribus illis viris, qui Cardinali Mazarino videbantur addicti, hi ſunt Telius, Seruientus, & Lionæus, heri Aulam relinquere viſi ſunt. Hodie Princeps Condæus Parlamentum iniuit inſalutatis Rege & Regina, die Lunæ Curiæ placitum in lucem exibit, concordiæ vinculum, omnia triſtitia & ſilentio operta ſunt, donec Aſtrorum coniunctio in Aulæ cælo fiat, faxit Deus omnia proſperè cedant, ſeruet incolumem ſpem alteram Romæ, Aulam conciliet Aurelianus, innocentem fortunet Deus Regem, Regiiſque exercitibus præbeat auxilium è cælo, vt verum ſit dicere, cui militat æther, & coniurati veniunt ad claſſica venti. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 21. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REs Aulæ ita ſunt inuolutæ, vt vix quæ ad ſingulos ſpectant auditi poſſe videantur, Principes alternatim Lutetiam adeunt; in Curiam ingrediuntur, & hæc omnia inſalutatis Rege & Regina, quod viros probos, & Monarchiæ deditos admodum cruciat. Dux Aurelianenſis nititur in ventos concordiæ contrarios. Sed quid ſit aut timendum, aut ſperandum, ignoratur omnino, propterea quod factioſi præualent, & vrbs omnium gnara, & nihil reticens fremere creditur. Erumpet intra dies paucos hæc flamma ſiue vt extingui poſſit, vel ad maius excitandum incendium. Vide quo in periculo verſentur cuncta, & quod oculis non cernis, mente conſidera. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 28. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIdit denique heri faciem Regis & Reginæ Princeps, comite Aurelianenſi Duce, Aulâ lætante, Curiâ promouente prouidentiâ Diuinâ, quæ Monarchiam noſtram regit (ſic omnia) Regiæ contraria authoritati, bene vertit, vnde aliquando magnus ille Villaregius ſolebat dicere cæteras dominationes à viris gubernari, Galliam verò à Deo. Ætatem pupillarem pedetentim miſſam facit Rex noſter, cuius indolis eximiæ odore referta eſt Aula, & Orbis ipſe, vt opinor. Quicquid remurmurent inimici mei, non cogito niſi cogitationes pacis Prouinciámque tuam rectiùs gubernare ſi poſſim. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 5. Auguſti 1651.

Curſim ſcribo, lituras excuſa, ac de Domini Du Muy Muſæo aliquid certi reſcribe.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NVllus diſcedit curſor quin tibi reſcribam, nunc euocationes fuiſſe planè conceſſas certiorem te facio, de reditu nihil certi, quoad gubernationem ſpectat palam declarauit Regina non fore mutationem, Aulæ diſcordia omnia in ſuſpenſo tenet, ſalutauêre tamen Regem, & Reginam Principes. Mercorienſis Dux comparuit in auguſto Senatu ſuúmque non reticuit matrimonium, craſtina die conuenit Curia, vt moleſtiſſimo negotio vltimam imponat manum. Pupillarem interea tranſigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, ſummáque enitet prudentia. Faxit Deus, vt pubertatem quietè attingere poſſit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 11. Auguſti 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN eodem ſtatu remanet Aula, Aurelianenſis & Curia enixè laborant, vt omnem euellant diſcordiam, ſpes eſt laborem illorum non fore inutilem, huc vſque tamen Principes Aulam fugiunt, verbis queruntur acerbis, ſcriptis vrbem implent diffidúntque admodum. Regina interea diem die trudit, pupillaréмque Regis ætatem abigere ſtudet. Diuiduntur Aulici, omnéſque Prouinciæ veluti è ſpecula rimantur verba, nouáque meditari pro comperto habetur. Comitia ipſa parum ſunt quieta, ita vt etiam tuta timeantur. Tu ipſe videris, ad nóſque progredi poteris, vt opinor. Reſcribam priùs, & Amicus Neuræus cuius ſocietate admodum delector. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 25. Auguſti 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVid tibi reſcribam penitus ignoro, Aula noſtra more maris, ſemper eſt in motu, Dux Aurelianenſis tædio rerum potiuſquàm iratus aut irato ſimilis, Limocertium profectus eſt, Princeps Curiam premit, vt pateat eius innocentia antequam Rex pupillarem egrediatur ætatem. Quæſtio eſt de generalibus conuentibus Turonibus aſſignatis,

quos Principes Lutetiam caput Mundi, transferre desiderant. Multi bellum cogitant intestinum, Principes detestantur, probi enituntur contrà. Curia ipsa omnibus omissis, hoc solum in mente habet, vt possit tot tantisque malis obuiam ire. Creditur tamen proborum preces non fore irritas; faue votis nostris, & vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 1. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMperatoris Romani imaginem vidimus triumphantis hesterna die, Rex, cui virtus contigit ante diem, equitans, Curiam adiit, vbi, post omnium virorum istius vrbis plausum, Regio exceptus est apparatu, paucis dictis faustè accepit ex piissimis Reginæ matris manibus huius habenas Regni. Qui interfuêre, cæteris ludicris anteponunt hanc Regiam magnificentiam, Magnates & Nobiles turmatim incedebant superbè vestiti, equi ipsi ephippiis deauratis fræna mandentes, onere ditissimo gaudere videbantur. Quoad Regem, effusus populus acclamationibus eum insequebatur. Quid plura? Talis Alexandri tigrim superantis imago. Nox vt dies reluxit accensis fascibus & focis. Ignisque fuit Solis minister, Regiáque maiestas, vt carbunculus tenebras excutere visa est. Senatores nostri tot Reges, quot Viri veneratione digni, Aulæ paruêre vniuersæ, ita Cineas idem de Curia nostra iure prædicasset, quod olim de Romano Senatu. Hodie ad Diuæ Mariæ Deiparæ fanum profectus est Rex pietate insignis, ex manibus Reginæ cæli coronam resumpsit, quam altari tantæ Virginis imposuerat triumphantis memoriæ Rex inclitus Pater. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 8. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NE iniquorum litarem curiositati, ab epistolis inuitus abstinui. Nunc mœrens scribo, omnia susque deque vertuntur, extraneóque bello intestinum iungitur. Cuncta in factiones erumpunt, nubilosúmque Galliæ cælum maximam portendit tempestatem. Discessit Aula, & Lutetia, Orbis miraculum, tristatur. Probi lugent, diuites timent, ambitiosi sperant, pauperes excitantur, turbulenti soli lætantur. Credo equidem nec vana fides, quod digitus Dei hic est. Si per valetudinem liceat ad reditum hortor, dum via adhuc est libera. Neuræo quod superest, linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 30. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRogreditur Rex & Aula, Biturigésque petunt, de oppugnatione vrbis ambigitur varij varia, rumorésque fiunt prout fama fingit vulgátque quisquis quod optat. Dux Aurelianensis vtriusque partis conciliationi studet, speratúrque huius Principis conatus non fore irritos. Lutetia de Regis absentia remurmurat, Capútque vrbium & Regina, sine Rege viuere non sustinet. Aulæ iter à paucis probatur breuéque & parum faustum timetur fore. Solus à Castronouo Dominus adest & sequitur, cæteri Ministri hîc remanent. Præsentem opto omnium horarum Amicum cùm vitam elegerim priuatam, quæ aliquando ob assiduè comitantem solitudinem fastidio esse solet, bene habet Neuræus, & cæteri Amici, qui te summè venerantur, & colunt. Quoad me, nulli credo, téque incolumem opto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 6. Octobris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FEbre tertiana acuta correptus literarum intermittere commercium coactus fui. Nunc lætus resumo, tuæque valetudinis incertus ac sollicitus, tremens scribo. Neuræus noster cæterique huius Vrbis illustres, tuique amantissimi tuam appetunt præsentiam. Ego & valetudinis, & rerum turbatarum rationem habens, iter tuum, tuæ relinquo prudentiæ, non est enim veri Amici, inde delectationem capere, vnde periculum oritur Amico. Sed nunc via est inuia, hostes currunt, vndique naufragium est. Et Rex precariò regnat quamuis pubertatem attigerit. Hispani ad flumen Burdigalensis ciuitatis appulêre. Quid denique dicam? omnia subuertuntur soláque pecunia regnat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 15. Nouembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMmortalia ne speret monet annus, caduca omnia, in morbis expetitur prospera valetudo, in arduis quiés, & in bello pax, anima corpori iuncta tanti ponderis soluere vincula cupit. Ambitio præcipitat, eneruat voluptas, otium etiam inertibus fastidio est. Magnates ipsi vt vindictæ litent, cætera linquunt. Panditur interea Iani porta, intestinóque bello impliciti, tuta timemus & iure. Quandoquidem externum à sexdecim annis absque induciis sustinemus, Europa Christiana vndique agitata ruinam minari videtur, solus Deus qui nostram protegit Monarchiam tantis potest occurrere malis. Quoad me mœrens

mœrens omnia conſidero. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 8. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VArius eximius in primis, in proſperis vnionis temporibus, æui huius mala deflebat cum Amicis, eidem nobis liceat oro, ſed quid priùs lugebimus? Diſcordias inauditas noſtras, imminutam fidem, fraudes innumeras, cupiditates immenſas? quid denique Monarchiæ noſtræ expirantis vltimum ſingultum? Euocemus Heroüm manes fato functorum, qui non vtilitates ſolùm priuatas, ſed vitam ipſam patriæ ſaluti condonabant? Exſuſcitemus prouidentiam illam Diuinam, quæ per duodecim ſæcula noſtram rexit Galliam? Libenter fateor me tanto eſſe mœrore confectum, vt vix ſuſtinere queam. Cætera Neuræo linquo. Tu verò interea vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 29. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn tibi reſcripſi iſtis Purificationis Beatæ Virginis feſtis diebus. Meditationi, & precibus operam dedi quod mihi huic tempori accommodatum videtur. Quandoquidem à Deo Optimo Maximo noſtra expectanda ſalus. Omnes inteſtinum, & externum deflent irremediabile bellum. Nemo it obuiam imminenti tempeſtati. Huiuſce Monarchiæ ſocij, & confœderati è portu procellam intentur. Probi gemunt, improbi lætantur, pauperes res expetunt turbidas, diuitéſque timent. Aula diſcors huc & illuc fertur vbi imminet maius periculum, plebs ad extremum redacta bellum, vt malorum vltimum proſpicit. Hîc ſatis quieti viuimus, ſed non ſic erimus diu, proximum etenim incendium nobis imminet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 7. Februarij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HEbdomade præteritâ tibi reſcribere non potui, nunc etſi ſummo preſſus dolore ob vndique mala imminentia, proſperam familiæ valetudinem tibi ſignifico, cætera Neuræo & rumoribus committo publicis, qui etſi non ſemper veri, rerum tamen faciem repræſentare non deſinunt. Stetere comæ, & vox faucibus hæſit cùm vicinas huius vrbis prouincias oculis luſtro, fames ſucceſſit morbis & bello, ita vt ruſtici ſe inuicem vorent, vt Anthropophagi, & dum vrbem petunt, fame pereuntes intereunt, & ſic vltima profert ſuſpiria Gallia illa florens ſub cuius frondibus iſtius coronæ ſocij remanebant intacti. Nemo it obuiam noſtris periculis, hoſtes inſultant, confœderati obſtupeſcunt, mali & improbi maximè lætantur, nos quidem mœrentes à Deo Optimo Maximo vltima expectamus remedia. Vale MuſarumDecus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 2. Martij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LIteras diſtuli ne à curioſis ſubriperentur, nunc obſcuriùs reſcribo, & ſecuriùs, hîc omnia ad ruinam vergunt, vndique armatæ copiæ occurrunt, ita vt ad prælium accingantur, niſi diuina Prouidentia animos mutet, quod eſt difficillimum, quandoquidem omnia ſubiecerit, præter cor hominis, cuius libertas vim non patitur. Vtimur omnes proſpera valetudine Deo fauente, etſi anguſtiæ nos premant vndique patentes. Omnia nos terrent, & nemo it obuiam dedecori, conſiliáque corrupta fœlicitatis noſtræ mutationem denotant. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 15. Martij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

RAriùs ſcribo ob imminentia pericula, Luillerium tamen noſtrum defleo, & magis quererer, niſi peſſimus rerum ſtatus eſſet mors acerbiſſima, & præſertim huiuſce regni probis, integerrimiſque viris. Vita oneri nunc eſt, quandoquidem miſeriæ ſunt inſuperabiles. Vicinæ Prouinciæ cœdibus, ſacrilegiis, furtis, impudicitiis refertæ, inania ad cælos emittunt ſuſpiria, parentes liberorum carnibus veſcuntur, ruſtici cadaueribus, omnes denique deficiunt. Quid plura? diſcordia adſtat, pertinacia præualet, fraus regnat, omnia timeo, nihil ſpero, Deo Optimo Maximo ſortes committo noſtras, & ſic triſtis & mœrens patriæ meæ perituræ vices doleo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 16. Aprilis 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ANeuræi noſtri inopino, & minùs præuiſo diſceſſu, epiſtolas Campinio committo, quò ſecuriùs ad te poſſint peruenire. Mala quibus Gallia noſtra torquetur, manifeſta ſunt, & dilucida. Remedia verò clam lentéque procedunt, & ſic timemus multum, & ſperamus parùm. Senatores vrbis iter facient ad Aulam craſtina die, vtinam fauſtè ac fœliciter, Lotharingus properat, vt Principum copiis citò iungatur, in Belgio Graueljnga capta eſt, Trinium in Montisferrati Marchionatu expugnata,

gnatum, Casalium nutans linquere nobis iure videtur, Barcinona mari terráque cingitur, & nisi breui soluatur obsidio, in maximo versatur periculo. Deus prouideat. Ego multa cogito, quæ nunc scribi non possunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 24. Maij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn quidem virtutem ex me, sed fortunam ex aliis meliùs edisces. Rumores publicos fugiens, & Aruerniam cogitans Regis longas esse manus expertus sum, & à copiis equestribus, quæ Montem-rotundùm obsidione cingunt, captus, huc deductus Aulæ vltimam mentem expecto. Cui nunc innocentia mea cognita est, rumoréſque ficti ab inuidis iacti planè euanescunt. Et sic absentibus accidere solet, quibus præsentes nocere non erubescunt. Quicquid fiat Deo fauente, mentem liberam in captiuo corpore gerere non desinam. Vale Musarum Decus & Ornamentum, in Castris antè Montem-rotundum 22. Iulij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COrpore liber, anxius animo, variis agitatus cogitationibus ad te scribo. Aulæ adsum, Regis & Reginæ humanitate bene exceptus. Turbæ inseruientium immixtus, tempus tero, dum abest gubernator puppis, in cuius absentia omnia in suspenso extant negotia publica, Condæum Principem quotidie defleo, alter Samuël lacrymis irremediabilibus, qui Hispanis exercitibus nunc præest Dux summus, probi mœrent, improbi lætantur, tota gemit sub pondere cymba, & Gallia totis contremiscit artubus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 5. Decembris 1652.

Euulgant hîc Astronomi Solem ad nos descendisse duobus gradibus, quid obseruaueris mihi rescribas, oro enixissimè.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

RArò & pauca rescribo, propterea quòd morum corruptio præualet, intercepta epistolia absentium dirimunt commercium. Quoad me gratias agendo, & iniurias ferendo, Aulæ iter pergo lubricum, noua exoptans condere fata, quinquagenario maior. Quoad te, tibi prosperam exopto valetudinem, quâ possis ad nos fœliciter peruenire. Hisce Saturnalibus Rex & Aula, choreis & miris theatri mutationibus eximiam dedere operam, ita vt ab arte natura vinceretur. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Lutetiæ Parisiorum 14. Martij 1653.

CLARIS

CLARISSIMORVM QVORVNDAM AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

Domino GASSENDO *Professori Philosopho in Gymnasio Aquensi* H. FABER *Libellorum Supplicum Magister*, S. P. D.

CCEPI tuas eo tempore quo incertus eram an literis vt nunc facio, an viuâ voce responsum essem laturus, quia id tunc in Iouis nostri consilio, &, vt ita dicam, in Gallicis fatis seriò agebatur,

Mulciber in Troiam pro Troiâ stabat Apollo.

Quid, inquam, Apollo, imò Iupiter ipse, qui tamen, suis aucupiis intentus, aliena aucupia minùs constanter & laboriosè potuit prospicere. Ego verò vt cum Sexto Empirico non satis intelligebam an expediret quod agitabam, & in eo habebam amicorum meorum sententias inter se directò pugnantes & contrarias. Nempe Tolosatum nostrorum & Aulicorum omnium quotquot nobis sunt familiares & necessarij, vsque ad vota aduersus Aquenses & Prouinciales qui nobis eodem vinculo vt tu amicitiæ coniuncti sunt; ita nunc quamuis videar mihi liberior & magis mei iuris, ac velut in portu esse procul à tempestatibus & syrtibus, quibus eiusmodi maria infamantur: Tamen hæreo, reuera, an doleam, an gaudeam in vtrumque. Primam partem sequuturus præsertim quoties tui similium mentio fuerit cum singulari desiderio tui. Cæterùm sunt hîc Philosophi & Mathematici quibus magis curæ sunt Sol & Luna Chymicorum quàm Astrologorum, nec defectus alios obseruant & timent quàm eos, qui in marsupiis contingunt. Philosophandum est cum iis qui vixerunt meliore sæculo, & quorum mentibus aurum infusum est non cupiditas auri. Ideò mitto tibi Charronis librum quo continentur tractatus Christiani, quia scio eius tibi authoris genium & ingenium placere, nec prostare venalem apud Bibliopolas Aquenses, eum meo loco poteris aliquando in solitudine habere socium & confabulatorem, & me vbicumque sim tuarum laudum fautorem acerrimum & amicum obsequentem. Vale. Datum Lutetiæ Prid. Non. Martij, anno 1621.

Reuerendo & Celeberrimo Viro Domino PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, & Canonico in Ecclesia Cathedrali Diniensi.*

REuerende & Clarissime Domine GASSENDE,

Ego pro eruditissimis tuorum laborum ἀπαρχαῖς, quibus rem arduam, rem difficilem & iam multis seculis desperatam aggrederis solus, eamque tanto animi impetu perficis, cui Veteres vniuersi vix pares esse potuere, gratias, vt par est, habeo maximas. Neque enim vt ille quem erroris coarguendum tibi, non sine summo eóque accurato iudicio delegisti, Autoribus falsas opiniones affingis, quod Philoponus ei imputat, & res ipsa palam clamitat. Cùm tam magnis Viris tam absurda sæpè impingit, aut aliena inuenta sibi arrogat. Et propterea illud generosi pectoris institutum tantò magis demiror, quòd à capite ad calcem omnia vel inutilia, vel aliena, vel falsa conuellere aggrediaris. Cùm enim omnes, qui verum amant, quique tantùm fidei autoribus habendum didicêre, quantum momenti ea quæ afferunt rationis, & demonstrationis habent, id facillimè videant; multa in Organo esse inutilia, & quædam etiam falsa; in Acroamaticis multa inepta, aliena, contra rationem asserta. In libris de Cælo non pauca falsa, atque alibi aliter ab eo tradita. In reliquis libris porrò sæpè commissum. Nemo tamen adhuc inuentus est qui huic malo medicas manus perfectè attulerit, vt multò plura loca sint persananda & recidenda quam sit ab ipsis factum. Quin adeò isti qui hodie inter Philosophos censentur, non id quærant, quomodo ea refellant aut emendent; sed quemadmodum malè concepta peius concilient. Astronomi quidem Opticique & reliqui, qui Mathesin φυσικωτέραν tractant, suam sibi libertatem retinuerunt. At in Scholis tamen, in pulpitis istorum hominum vmbraticorum, non sine ineptis illorum commentis & interpretationibus audiuntur,

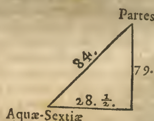
audiuntur, & tanquam fucati in publicum prodeunt. Si quis ſupra iſtos ſapere velit, vnum hoc ferè eſt ſolarium, vt conſcientiam ſuam ſibi habeat, ſuæ ingenuitatis; & ſuorum laborum teſtem. Videmus enim quàm malè magni illi Viri ſint excepti, qui aliquid contra Diuum Ariſtotelem mutire, aut ab eo, & ſpinoſa ſcholaſticorum doctrina (quam ne ipſe quidem Ariſtoteles intelligeret, ſi reuiuiſceret) diſſentire inſtituiſſet, vt tantò magis ingenuum tui candorem mirari ſubeat, qui iſtis contemptis, tam ſublimi animo ad veritatis inueſtigationem contendas. Neque verò ſatis demirari poſſum, Clariſſime Gassende, eo in veritatis ſcrutatores te eſſe affectu, vt me quoque tanto affectu complectaris, quamuis gaudeam me in adeò tenui, ſed tamen laborioſo puluere operam meam tibi probauiſſe. Mallem vtique meliore & digniore cauſa id demereti me potuiſſe. Efficiam tamen vt me non temerè ad adeò honeſtum certamen prouocauiſſe videare.

Quam operam Ampliſſimo Viro Domino Mons-fortio Conſiliario Regio me nauare voluiſti, eam quàm diligentiſſimè præſtiti, & fabro tantum, quantus meus eſt 150. libellis faciundum locaui, & Domino Botardo pretium placuit, quod ipſum quoque Domino Mons-fortio per literas ſignificaui. Sed cùm cauſam adeò commodam nobis obtuleris. De Obſeruationibus latitudinum loquor, quem inde fructum Geographia perceperit paucis explicabo. Vt inde quoque pars noſtri gaudij ad authorem ſuum redeat. Longitudinis accuratior differentia Lugdunum noſtrum inter & Romam à me ſæpè eſt deſiderata. Tuæ obſeruationes nobis certum eius rei examen ſuggerunt. Ex altitudine Poli & itineraria diſtantia latitudo Auguſtæ 48. grad. 24. min. Lugd. Bat. 52. grad. 10. min. Romæ 42. grad. 4. min. Auguſta Leidam milliaria ſeſquihoraria 95. dempto triente propter itineris anfractum fiunt 98. horaria, vel quindecimana (quanta 15. vnum gradum implent) 75. at ſunto 76. vt in horariis nobis hanc analogiam compendioſè ſequi ſemper liceat 5. ad 4. ita 95. ad 76. Nam ad vnum milliare tam longi itineris menſuram reuocare velle, non eſt vtique poſtulandum. Hinc Auguſta Vindelicorum erit orientalior Leidâ 5. grad. 15. min.

Auguſtâ Romam ſtatuuntur milliaria horaria 195. vnde triente ſubducto dantur 130. & inde quindecimana 104. vnde differentia longitudinis datur 4. grad. 21. min. atque ideò Roma eſt quàm nos orientalior 9. grad. 36. min.

Et Gallias veſtras veſtro tentemus beneficio, Lutetiæ latitudo 48. grad. 49. min. Vietæ. Aquæ-Sextiæ Reuerendo Abbati Iacobo Gualterio 43. grad. 53. min. Lugdun. Bat. diſtat Pariſiis horariis milliaribus 102. inde triente deducto, reliqua ſunt 68, & quindecimana 55. inde Pariſij concludentur nobis occidentaliores 2. grad. 20. min.

Itineraria diſtantia Lugdun. 99. Lugduno Auenionem 42. Auenione Aquas-Sext. 15. fiunt horaria 157. deducto triente 105. & quindecimana 84. & differentia longitudinis 2. grad. 45. min. tanto Aquæ-Sextiæ ſunt orientaliores, & Leida noſtra quàm Aquæ-Sextiæ occidentaliores 23. ſunt autem Aquæ-Sextiæ etiam orientaliores quàm Maſſilia, inter Maſſiliam verò & Romam longitudinis quæ ſit differentia non admodùm præcisè adhuc noui. At non eſſe maiorem aut minorem multo $9\frac{1}{2}$ grad. exiſtimo ſi Tabulas melioris notæ ſequar. At verò quàm opportunè hoc accidit quod Aquæ-Sextiæ adeò præcisè ſub eundem meridianum nobiſcum cadat. Vtinam verò etiam Dinia veſtra, quæ $1\frac{1}{2}$ grad. videtur orientalior quamuis & hoc quoque parùm ſit. Attamen vtinam. Quantam opportunitatem & facilitatem nobis afferret ad rem eam, quam animo voluimus. Non audeo nunc quicquam addere, ſi certè & tutò liceat conſilia communicare, & ſi poſtules atque cupias poſtmodum explicabo. Eſſent faciendæ impenſæ nonnullæ, ego iſtas iam hîc deuoraui moleſtias. Sed ad Geographiam reuertor; non poteſt ignotum tibi eſſe Clariſſime Gassende, è locorum diſtantiâ itinerariâ per ſphæricorum triangulorum doctrinam longitudinis, differentiam inueniri. Sed cùm pauci ea intelligant, ego idem in planis, ſi latitudinis differentia 5. aut 6. grad. non ſit maior explico, etiamſi longitudinis differentia ſit maxima. Hoc modo, Theorema tale eſt in noſtro Tiphy. Vt ſinus totus ad quadruplum ſecantis dati Paralleli; ita milliaria itineris quindecimana in eodem parallelo ad ſcrupula euariatæ longitudinis. Et quamuis verus vſus, vt ſcis, ſit in locis ſub eodem parallelo ſitis, tamen aliò traduco, vt non vno ſcrupulo à vero abeam diuerſus.

84	79
84	79
336	711
672	553
7056	6241
6241	
815. huius Radix $28\frac{1}{2}$ milliaria.	

Aquis-Sextiis 43. grad. 33. min.
Pariſiis 48. grad. 49. min.
Differentia 5. grad. 16. min.
Summa 92. grad. 22. min.
Dimidium 46. grad. 11. min.

Ea ſunt milliaria latitudinis 79. diſtantia Itineraria reducta valet milliaria quindecimana 84. dimidium vtriuſque latitudinis additæ eſt 46. gr. 11. min. cuius ſecans 144434. quadruplum 577736. fiat. Itaque vt 1000. ad 5777. ita $28\frac{1}{2}$. milliaria quindecimana, ad ſcrupula 165. quæ ſunt 2. grad. 45. ſcrup. vt prius: ſi non diſplicet habes rationem compendioſam. Certè eius vſus adhiberi poterit

cùm

cum latitudinis differentia erit min. 12. 13. 14. 15. Et longitudini differentia etiam multo maior. At, ſi longitudinis differentia non ſit magna, illic eſſet periculoſum. Sed antequam hîc manum de tabula tollam, aliquid eſt quod obnixè à te contendam, Vir Eruditiſſime, vt tuo beneficio plurium locorum latitudines habeamus conſignatas. Prætereà pedum in locis celebrioribus publicorum menſuras., & vlnarum quoque. Diniæ Aquis-Sextiis, Auenione, Lugduni, Maſſiliæ & alibi ſi tibi opportunum ſit. Profitebor publicè per quos profecerim, rogo te ſubleua me hoc onere, ſi ex Italia quoque obtinere quid certi poſſis, facies mihi non tantum rem gratã, ſed rei quoque literariæ. Eratoſthenes meus augendus, & locupletior eſt in lucem edendus. Hæc ſi à te, Optime GASSENDE impetrâro apud amicum hominem & gratum beneficium collocatum dices. Saluta Virum doctiſſimum iuxta amiciſſimũ nobis D. Iacobum Valeſium ad quem occaſione proxima literas deſtinaui mittere. Vale, Vir Summe, vt de bonis deque hoc ſæculo & futuro bene mereri perge & cùm non liceat voces reciprocare, ſaltem literis memoriam mutuam & affectus recordationem ſuſcitemus, iterùm Vale, poſtrid. Kal. Maij 1625. Tuæ Reuer. Addictiſſimus VVILLEBORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

In longitudine maris mediterranei Ptolomæum ampliùs ſexdecim gradibus peccare, ex nauticis curſibus & veterum collatione facilè deprehendi. At quis nobis in latitudine littoris Affricani cum ampliùs duobus gradibus à vero diuerſum abiuiſſe vnquam vel per ſomnium cogitaſſet. Profectò hoc iam veſtris obſeruationibus debebit Geographia. Nam Hipponis Regiæ latitudinem ſtatuit ſub parallelo 32. grad. 15. min. Cùm reuera non ſit minor 35. grad. 58. min. Quamobrem ſi vel iſta, vel alia huius generis apud te lateant, Eruditiſſime & Humaniſſime GASSENDE, erit cur & ego & docti tuis laboribus fauere, & eorum fructu gaudere debeamus. Hoc vnum poſtulo obnixè vt aliquantò pleniùs ea, quæ nobis in animo ſunt proferamus. Iterùm Vale Vir Reuerende, & Snellium tuum in quacumque amicitiæ parte collocato, modò alicubi hæreat.

Reuerendo & Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, & Cathedralis Dinienſis Eccleſiæ Canonico, Domino & Amico honorando* S.

CLariſſime Domine GASSENDE,

Ille tui affectus index ſummo mihi fuit gaudio, & vt gratias affectui tuo pares referrem, cùm nihil inuenirem id enim mihi ingenuè profitenti credes, tamen aliquam mei exprimendi occaſionem commentus ſum: quod ſi hæ literæ aut incuriâ, aut curioſitate nimia ad manus veſtras perlatæ non ſunt, erit aliquid tutius nobis excogitandum, & tale vt omnium literarum diſpendia nobis ſint leuia. Quæ tum expreſſi vix eorum ſummam nunc explicare queam. Attamen ea ferè hoc argumento continentur me nobiliſſimo & prudentiſſimo Domino Monsfortio operam pro virili nauauiſſe. Iam tertius menſis agitur, aut exceſſit. Inſtrumentum nunc, quale voto concepiſſe viſus es, ita confectum exiſtimo, & apud nos hæret & ſuper eo atque pretio ad iſtum Heroëm literas etiam tunc, & iam nunc quoque iteratò dedimus. Tibi verò Vir Reuerende gratias habeo quas oportet, pro eo quem erga me indicas affectu de locorum latitudinibus Dinienſi, Aqui-Sextienſi & Gratianopolitana, quid dicam? Aut quem rebus Geographicis fructum attulerint, etiam nunc obiter indicare haud alienum videtur. Principio inde ex itinerum interuallis id cognouimus Romam nobis orientaliorem quaſi 10. gradibus ſi ſequamur itinerum menſuram per Germaniam vt pote Coloniam, Auguſtam, Tridentum, a denique Romam. Idem quoque per Gallias veſtro beneficio conſecuti ſumus. Neque id ſolùm, verùm etiam Aquas-Sextias vix 26. ſcrupulis nobis eſſe orientaliores. Atque adeò Ptolomæum quoque in latitudine Cathaginis, Hipponis Regiæ facilè tribus gradibus aberrare. Id clariſſimè veſtræ obſeruationes coarguunt pro quibus Geographiæ totius nomine vobis & veſtræ diligentiæ gratulor, earum enim expers ſecundùm Ptolemæum pronunciaſſem; & potiùs tantò ampliùs vos in meridiem protruſiſſem: ſed id totum veſtri erit beneficij. Addo inſuper quod mihi periucundum accidit, veſtras Aquas-Sextias. Sed finem facio ne nimis longis logis aures veſtras obrundam, ecce notam, quam ita ſeruaturus ſum, vt de literarum ſecuritate certi ſimus. Iſtæ ſunt litteræ ſecundæ exaratæ Iulij 20. Lugduni Batauorum 1625. raptim vt vides. Veſtræ Reuerentiæ ſtudioſiſſimus VVILLEBRORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

Ignoſce quod Gallicè non ſcribam, et ſi intelligam. At velim me tam commodè veſtro idiomate animi mei ſenſus explicare in his friuolis poſſe,

---

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

ERYCIVS PVTEANVS,

Σπȣδαίως ζῆν ἄειςον.

GAuda, mi GASSENDE, Epicureiſmum meum Sequor Virum, qui vbique clamat, *Honeſtè viuendum eſſe*; & hoc duce, rectè agere malo quàm multa ſcire. Satis profectò eſt, ſeipſum non ignorare: in rebus agundis Naturam & Rationem ſequi; quæ vera Philoſophia eſt, & ab illo olim tradita, qui cum aliquando Clariſſimus eſſet, poſteà tanquam impurus lacerati cœpit. Quando igitur deſipere tandem deſinemus? quando bonum, ſobrium, ſanctum Epicurum & verum Naturæ myſtam Philoſophorum Scholæ agnoſcent? Tu facies,

quod curis solutior aliquando destinaueram, & à tanto nomine infamiam propulsando χυσίας nobis δόξας vindicabis. E ram vastis solidissimæ doctrinæ voluminibus quantilla fragmenta reliqua sunt. Ille πολυγραφώτατ☉, & qui librorum multitudine Scriptores omnes vicit tanquam iners & otiosus exsibilatur. Recense, qui supersunt, titulos, & stuporem iniicies; adde ac mone, nihil de alieno sumptum, & erubescet ætas nostra scriptitare; quæ cùm Epicurum non habeat, plures tamen Chrysippos dedit, non authores librorum, sed, vt iocosè dicam, aratores. Quis suo ingenio famam quærit? aut ad libri laudem putat elegantiam pertinere? In pretio moles est, in mole pretium est, & quomodocumque structam magnitudinem non mente, sed oculis æstimamus. Itaque vasta omnes scribunt, pauci sua: colligunt omnes, totamque studiorum famam solo labore definiunt; docti scilicet, si nihil ingenij, nihil acrimoniæ adferant. Alius omnino Epicurus fuit, totus suus, qui nec opinioni, nec fortunæ seruire didicerat, animo complexus, quidquid scire homo posset, aut quidquid ad felicitatem ingenij faceret. Monumenta eius & opera, quemadmodum infinita ferant, ita optima; infelicia tamen, quia in malas & iniquas manus inciderunt. Sectatores accuso; ab his mutatâ, imò corruptâ doctrinâ, Clarissimi industria Authoris obscurari cœpit. Cùm in plerosque deinde veteris sapientiæ Mystas noui Philosophi insurgerent, in Epicurum acrior tempestas eiecta est. Vir innocentissimus totam hominum voluptariorum, qui secuti, infamiam sustinuit. Frontem cogita, & in hunc omnes riuorum sordes redundasse. Sic igitur postquam in odium conspurcata doctrina venit, mirum non est, libros aboletos esse. Nunc vt aliquid tandem remedij ac solatij sit, non sinet diutiùs Epicurum eruditio tua iacere. Porticus restituta est: quidni & Horti honorem suum capiant? Hîc ambulare, hîc sapientiæ fructus decerpere suaue erit. Ne quid cedamus Stoicorum rigori, in aqua & pulte licebit voluptatem inuenire. Seneca nonne testatur? *Sancta* ait *Epicurum & recta præcipere, &, si propiùs accesseris, tristia?* Quomodo? *Voluptas enim illa ad paruum & exile reuocatur; & qua nos virtuti legem dicimus, eam ille voluptati.* Reliqua in Como meo (quæ deliciæ tuæ sunt) expressi. Sed imago ipsa, quam dedi, nonne loquitur? Sicca seuera, tristis est sapientiæ manu formata. Putes ab ipsis labiorum lineis, aurea illa verba venire Σπουδαίως ζῆν ἄειστον prorsùs repræsentari, quemadmodum Lucianus in Pseudomante cùm describit, ἄνδρα ὡς ἀληθῶς ἱερὸν, καὶ θεσπέσιον τὴν φύσιν, καὶ μόνον μετ' ἀληθείας τὰ καλὰ ἐγνωκότα, καὶ παραδεδωκότα. Quid attinet plura? Rectè, tu quidem in loco Laërtij χαίρειν καὶ διαφέρειν coniungis; tanquam meum mihi scitum vindices. Notandum hîc tamen, quod Lucianus ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πλάσματος scribit *Epicurum in Epistolis* συνηθεστέραις *solitum* *in ipso statim initio* τὸ ὑγιαίνειν *exarare præterea illud* φιλον τε ἐδένα κτήσεως, neglecta Casauboni opinione, ingeniosè & verè in φίλον τε ἐδένα κτήσεως, neglecta Casauboni opinione. Ingeniose & verè in φίλον τὸ δεῖνα commutasti. Non poterat enim voluptatis Magister ab amicitia alienus esse, qui & in his sacris vtilitatem laudat. Potest interim Epicurus meritò eos reprehendere, *qui* scribenre Senecâ Epistolâ I X. *dicunt sapientem se ipso esse contentum, & propter hoc Amico non indigere*, Quinam? Stoici. Et horum tamen decretum istud: *Ita sapiens se contentus est, non vt velit esse sine amico, sed vt possit.* Hac ratione Epicurus Amicum eligit, non vt putet se sine eo viuere non posse, sed velit ac possit cum eo suauiùs. Quia de Amicis, rectè etiam de Discipulis. Et quis non in sententiam tuam libens eat? quis non, vt Metrodorum Limpsacenum habeamus, Ἀθηναῖον καὶ Σάνδην nomina; non nomina, expuncta esse velit? Omninò verisimile est Athenæum & Suidam in margine citatos fuisse, ac deinde in textum irrepsisse, sed è Suida natum esse Sandem. Timocratem tamen non temerè loco suo pellam: quem Metrodori fratrem fuisse mox Laërtius indicat, & inter ἐλλογίμους recenset. Possis igitur, hîc fortassis legere: Μαθητὰς δὲ ἔσχε πολλοὺς μὲν, σφόδρα δὲ ἐλλογίμους, Τιμοκράτην, καὶ Μητρόδωρον λαμψακηνόν. Sed nihil statuo, teque iubeo iudicio exactissimo tuo vti, cui Docti omnes acquiescent. Nunc vt magis etiam te excitem, nouáque tesserâ beneuolentiam meam tester, has *Adriani Iunij* in vitam Epicuri, à Laërtio scriptam, notas quas celeberrimæ eruditionis Vir *Ianus Rutgersius* ad me nuper misit, adiungo. Vale, & quod agis age. Epicuri imaginem his sententiis, si me amas, orna: superiori parte Σπουδαίως ζῆν ἄειστον. Seneca Epistola X X I. *Eò libentiùs Epicuri egregia dicta commemoro, vt istis qui ad illa confugient, probem, quodcumque ierint.* Honestè esse viuendum. Inferiori verò Epicuri dictum apud Senecam, Epistola X X V. *Sic fac omnia tanquam spectet Epicurus.* Et Epistola X I. *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper antè oculos habendus, vt sic tanquam illo spectante viuamus, & omnia tanquam illo viuente faciamus.* Iterùm Vale, & Clarissimum *Rigaltium* meo nomine complectere ad quem mox *Historiam meam insubricam, siue irruptiones Barbarorum in Italiam* missurus sum. Louanij, in Arce. Nonis Nouembris 1636.

Præclaro Viro Domino PETRO GASSENDO *Amico singulari*,

IAC. GOLIVS S. P. D.

CONDONABIS spero, Perhumane GASSENDE, sinceri amici moram, non à culpa natam, sed boni animi religione potiùs. Videar quidem meritò officio litterario, atque promissis defuisse: sed hisce non solutis putaui illud præstari non posse. Accedebat recens quoque Orientis memoria, vbi vix honestum est adire amicum

cum ſine munere : ipſeque tu proprio exemplo ritum hunc commendâras magis. Quod autem promiſi , quodque nunc mitto , inferius certè eſt meritis tuis ; non enim Elenchum ſed (quod mei iuris eſt) librorum iſtorum vſum & fructum debeo ſingulari amico , & exopto ſoletti adeò Viro. Ideóque magis dolebam nequidem leuidenſe illud licere mihi , prohibente ſcilicet decoris publici lege. Quia enim ſupellex illa Academiæ comparata erat : videbatur prima eius inſpectio deberi Academiæ moderatoribus ; qui liberaliter impenſas feciſſent. Ei autem rei vacare illos nupetrimè demùm ſinit Reipublicæ cura. Quamobrem, hoc , quidquid eſt , æqui bonique conſulas rogo : facturus ſcilicet aliàs , vt quotieſcumque tibi gratificari queam , ſedulum me & ſtudioſum tui experiaris. Nam amicitiæ à te mihi oblatæ precium virtus, atque doctrina tua effecerunt maximum. De Apollonij Pergæi Elementis Conicis & Ariſtotelis libris cognoſces ex Catalogo. De Epicuro verò hactenus vix quidquam mihi apud Arabas occurrit. Doctiſſimi *Hardyæi* literas , quarum in tuis meminiſti, nullas vidi; nihilo tamen minùs me deuinctum illi pro beneuolentia profiteor ; multúmque etiam obſtrictum tibi , quod tuos amicos , meos quoque eſſe velis. At | parce quæſo (mi Gassende) tenuibus rebus meis , ne ſupprimantur ipſæ commendationis tuæ pondere , nempe quam ſuſtinere nequeam. Satis beaueris me , ſi me amare pergas. Vale. Hagæ-Comitanæ VIII. Kalendas Ianuarij 1630.

Clariſſimo Doctiſſimoque Viro D. Petro Gassendo S.

Clariſſime & Eruditiſſime Vir,

Etſi humanitas tua, & eruditio multiplex , ac profunda , qua mihi , ſed fulguris inſtar (protinùs enim diſparuiſti) mentis oculos olim perſtrinxerunt , magnum iniecerant deſiderium amicitiæ tuæ ; eam tamen hactenùs prohibitus ſum obſequiis meis ambire , aut incœptam fouere. Curam ſingularem adhibueram , vt eruditionis tuæ ſpecimen , non minùs Mundo illuceſceret , quàm Romanis Phænomenon illud illuſtre : ſed cùm ſæpiſſimè fruſtrà eâ de cauſa Typographum adiiſſem, cui ob occupationes denſiſſimas, à ſocietate indita, tum incumbentes nihil otij planè ſupererat , tandem ſuffuratus eſt , vel potiùs ſe obtulit nonnihil otij ad id præſtandum ; ſed eo ipſo tempore mihi ab vrbe diſcedendum fuit, coactuſque ſum vicariâ alterius operâ curare ne quid vitij editio haberet : ac licet ad eam rem delegeram amicum fidelem nec indoctum , facilè tamen reuerſus didici multùm intereſſe tua-ne ipſe , an alius curet. Hoc fuit primum optimæ meæ ad tibi obſequendum voluntatis impedimentum. Poſtmodum cùm exemplaria mittenda eſſent, nouæ vocationis occupationibus obrutus ne epiſtolium quidem adiungere licuit. Nunc poſtulas tibi duodecim exemplaria. Et hîc rurſum nonnihil obſtaculi. Natalitiis feriis Amſtelodamum me receperam ; (iam enim Leydæ dego) ipſo die quo literas ad me tua cauſa dabat Clariſſimus Dominus Riuetus , Lugdunum reuertebar vbi demùm certior hac de re fiebam. Nunc cogor tertiò per alium curare , quod per me curatum velles. Verùm nihil intereſt dummodo rectè id curetur ; nec propterea moram longiorem trahet hæc res , quia eo ipſo die hæc ad te mittentur ab alio , quo ipſe miſſurus fuiſſem ſi Amſtelodami fuiſſem. Æqui itaque bonique conſule hanc qualemcumque meam operam , ſpero fore , vt illuſtrior ac liberior detur occaſio præſertim ſub Veris initium tibi teſtatam faciendi obſeruantiam , quâ virtutes tuas , & eruditionem ſummam proſequor. Tantiſper inducias mihi concede , quia ita poſtulat grauiſſima trium adoleſcentum pædagogia , quæ initio totum me occupat. Eam eo tempore oblatam quo adhuc pendebat Profeſſionis Philoſophicæ negotium prætuli ſpei quàm alioqui ſummam , imò certam fecerant ampliſſimi Academiæ Curatores, & plærorumque ac præcipuorum Profeſſorum fauor ac beneuola in me propenſio. Cauſam quæris ? Multas aliàs conditiones pro ſpe illa profeſſionis , & lautas quidem reieceram ; tandem cùm nimiùm protraheretur negotium veritus ne ſi & hanc reiicerem , fortè (quæ eſt rerum & voluntatum humanarum inconſtantia) omni conditione breui deſtitutus conſpicerer, præſentem futuræ prætuli ; cùm præſertim multò lautior eſſet profeſſione , & parentes libenter ſe mihi obſtrinxerint ad ſuppeditandos annuos ad vitam reditus ſufficientes ad honeſtè viuendum , quàm non ampliùs vtentur operâ mea ad inſtitutionem liberorum ſuorum. Quoniam iudicio tuo & prudentiæ plurimùm tribuo , optarem ex te intelligere quid horum trium magis faciat ad ſtudiorum promotionem , & ex quo vberior fructus ſperari debeat : Præſtet-ne pueros Latinæ & Græcæ linguæ vtcumque peritos multa legere , an potiùs multa diſcere , an denique multa ſcribere ; quo vltimo exercitia thematum intelligo. Nolim tamen meâ cauſâ interpellari grauiores tuas occupationes , ſi hæ id minùs patiantur. Accedit & alterum quod alterius cauſâ te rogatum velim ; Typographi illius filius , qui hoc Phænomenon edidit , Pictoriæ artis excolendæ causâ Pariſios ſe recepit ; optaret tuâ commendatione acceſſum habere ad Magnatum ædes , quo liceret ipſi illuſtriores aliquot picturas exprimere. Si non id præter morem , & decorum , promoue quæſo laudabiles iuuenis conatus & parentis causâ , qui Geographus celeberimus , & meâ, quando obnixè rogauit vt apud te eo nomine intercedere dignarer. Imprimis verò peto beneuolentiæ in me tuæ continuationem. Habebis viciſſim tui cultorem humil

humillimum ac obseruantissimum Henricum Reneri. Lugduni Batauorum 6. Ianuarij 1630.

Praeclaro & Reuerendo Viro Domino PETRO GASSENDO *Theologo & Philosopho Doctissimo nunc agenti Lutetiae Parisiorum,*

IAC. GOLIVS S.

NOlo ominosam esse charo huic & egregio iuuenum pari culpae apud te mentionem. Ideóque rogo nunc mihi liceat veniam silentio silendo impetrare. Quid enim indignanti amico amicos commendem, quod tamen vt velim facere, iubet ipsorum virtus & doctrina, ipsumque VValaei & Thysij nomen, mihi & Academiae nostrae charum & venerabile; vt verò facere audeam, suadet humanitas tua: vt pote quam esse tantam scio, vt sperem eo ipso me in gratiam rediturum, quod illi materiam offero; dignam praesertim, vt quidem ego arbitror. Neque enim in humanis rebus quidquam praestantius esse, aut amabilius censes, integritate vitae, ac modestae sapientiae studio. Sed cùm haec in te ipso excellant maximè, rectius de iis ipse arbitraberis. VValaei filius Aesculapio, alter Themidi nomen dedit; & honores inde vterque suos publicè cum laude adeptus. Nunc autem vestras Athenas petunt Lycaeorum Reginam, vt ibi exemplis & doctrinâ animam augeant. Quò tu in primis eos potes deducere, & in Labyrintho porrigere Ariadneum filum Hoc & meo & illorum nomine expeto, vt laudabilis voti compotes, praedicent quàntum amicum habeam. Sed quoties huius ego amici recordor, tantum non me mei pudet, quod pusilla adeò, quae ipse petit, ac ne mutuum quidem hactenus praestiterim. Hîc quidem apud nos desiderabatur aequè Raphelingi Dictionarium quàm ibi apud vos. At excusarum & responsum oportuit; & ad nobile adeò studiosae peregrinationis institutum, consilia saltem aliqua & subsidia conferri. Fateor, sed quoque testor me voluisse seriò, neque amoris diminuti fuisse culpam; quin potiùs ne nimio impeditum non praestitisse quod debebam; vt, cùm satisfacere mihi non possem, nisi pro re ipsa abundè tibi satisfacerem, haud quicquam effecerim. Plurima enim erant, quorum te participem memorémque optabam, quò ea, quae simili itinere, à me aut neglecta, aut frustrà superata fuerant, amico contingerent. Cùm verò te in procinctu versari intelligerem, hunc mihi praescribebam modum, vt eadem illa, Constantinopolim tibi ingresso, auspicatiùs offerrem. At nunc, postquam in natali regno animum sedemque rursus firmasse videris, de consilij mutatione & priuatis tuis publicisque studiis certior à te fieri aueo. Ego petitione Lexici à te magis incitatus fui, vt tibi & aliis, eiusmodi studio, & labore, licet ingloriorio consultum irem. Eadem adhuc stat sententia, & quamcumque possum operam nauo vt ad recludenda Arabum scrinia, quoad potero, clauem impertiam. Idque facilius futurum spero, redditâ lexici mei copiâ, quod Venetiis amissum, postliminio repertum, iam ferè ad me rediit; neque longè abesse potest. Vitae quoque rationem, Deo duce, notam & quietiorem inij, vt resectis superuacuis, inanibusque curis maioribus: quas Reipublicae literariae me debere puto, commodiùs defungar. At hac de re caeterisque plura addere non finit praesens occasio, quàm seriò arripui. Votis pro rerum tuarum incolumitate, literas seu lituram potiùs absoluam, sedulaque petitione, vt me eo amicitiae loco, quo habere soles, serues, vel denuò recipias. Amicorum omnium quos perperisti mihi memoriam reuerenter colo; iis meo nomine salutem dicas plurimam, meamque in eos obseruantiam testeris, etiam atque etiam rogo, ipsam aliàs propriis verbis, vel, si possim, factis probaturus. Vale Ianuarij 1630.

Doctissimo Viro D. PETRO GASSENDO S. *Theologiae Doctori, & Cathedralis Diniensis Ecclesiae Canonico Theologo*, S.

NVdius-tertiùs cùm iam vesperi accubuissem, & variis heinc & inde repetitis cogitationibus, sicut mihi moris est, somno tacitus obrepenti moras necterem; venit mihi in mentem eorum omnium de quibus sub Aurora te conueneram, & illius Operis maximè de vita & doctrina Epicuri, cuius te idoneum sponsorem & locupletem debitorem iam pridem constituisti. Atque, adeò me oblectauit tum suscepti istius negotij dignitas & praestantia, tum etiam Scriptorum quae iam apud te circa illud parata sunt varietas & copia, vt ex iniectis tam praeclato conatui nescio quibus remoris, & defunctoriis in tam praeclaro opere cudendo lucubrationibus tuis, in moerorem certè grauissimum, atque ex eo paulò post in somnum etiam fuerim delapsus; sed quae me vigilantem exercuerat, eadem me dormientem & placidâ quiete compositum non deseruit nouissima de tuis studiis cogitatio. Atque ipse quidem Epicurus vultu hilaris, veste nitidus, gestu decorus visus est mihi per vtramque Germaniam superiorem videlicet & inferiorem, citato ac veluti Grallatorio passu ambulare, & mox Basileae, Argenrorati, Ingostadij, Lipsiae; Francofurti. Paulò post verò Duaci, Franckerae, Lugduni Batauorum atque aliis passim vrbibus & Academiis Philosophemata sua luculenter explicare. Dogmata stabilire, & Symbolum illud quod anteà Democriti fuisse accepimus, ἓν ἢ μηδὲν ἐςὶ τὰ πάντα magna animi contentione in doctorum circulis & asserere & efferre; subinde verò

verò aliarum rerum de quibus pariter interdiù cogitaueram, diuerſæ ſpecies & nihil quicquam cum Epicuro commercij habentes ſe ſe obtulerunt, ex quibus & laudabilem corporis mei temperiem, & mentem à craſſis ciborum vaporibus liberam, qualem-ve abſtemiorum eſſe conuenit ſine pondere ludentem,& veritatem inſuper iſtorum verſuum,qui inter Petronij reliquias à Criticis referuntur deprehendi,

Somnia quæ mentes ludunt volitantibus vmbris
Non delubra Deûm nec ab æthere Numina mittunt
Sed ſibi quiſque facit.

Tu verò an vlteriùs ὀνειροπολεῖν debeas aut ὀνειροσκόπον agere equidem non arbitror, illis potiùs animum aduerte, quæ hac ſomnij occaſione commotus familiariter ad te decreui conſcribere; quo meis verbis quaſi pedamentis quibuſdam fluctuantes, circa Epicuri tui elaborationem cogitationes componas mentemque fulcias, & in ſumma temporis penuria, & intercapedine tanti tamque nobilis & operoſi conatûs finem & portum faciliùs aſſequare. Sed papæ, inquies, nouum morem & penitùs inſolentem! Vt qui viua voce & præſenti colloquio amicum iuuare & monere poteſt, hunc potiùs amet ex ſcripto conuenire, atque etiam epiſtola præeunte de rebus grauiſſimis affari, quem aliàs non infrequenter gerris ſiculis & inanibus nugis patienti aure detinuerit, & ad nauſeam vſque præſens exercuerit. At iſthuc te volo, Perdocte GASSENDE téque Cenſorem non recuſo moris iſtius innouati, non quidem in rebus titiuillitij & ſermonibus flocci-faciendis, ſed in iſtis de quibus Auguſtus Imperator nunquam locutus eſt, ne quidem cum vxore ſua Liuia niſi ex libello, atque meditatâ & compoſitâ oratione, quamvis vt notat Suetonius cap. 4. nôn deficeret adhibita, ex temporali facultate. Quo magis æquum eſt mihi qui harum neutra dicendi ratione valeo, vtriuſque vſum libenter concedi vt qua voce, qua manu, præſens & abſens amicorum negotia promoueam, & ea præſertim vrgeam, quæ abſque maximo illorum & publici boni diſpendio remiſſius aut indiligentius tractari non poſſunt. Deinde verò quod ſummi Oratores & Poëtæ contendunt, illud etiam veriſſimum eſſe ſtatuo, nimirùm ea longè ſegnius animos irritare quæ per aures demittuntur; quàm quæ fidelibus oculis patent ipſiſque quod in Epiſtolis præſertim vſu venit, non ſemel exponuntur. Vt igitur memoriam eorum de quibus in præſentia tecum agere conſtitui, inde vſque repetam, vnde & tu auocamenta illa quæ te verè ab Epicuro auocarunt repetere conſueuiſti. Cùm ſuperiori æſtate vindemiales ferias procul vrbe tranſigerem, & Romanorum more nonis tantum diebus, non res vrbanas ſed amicos in vrbe degentes reuiſerem; ſolebam etiam te in alto illo & tranquillo ſeceſſu conuenire, vbi exſculpendo & bene dedolando Epicuro, cæteris curis & negotiis ſolutus præclarè & placidè incumbebas geſtiebamque vehementer huic labori totum te addixiſſe, ex quo maxima nomini tuo gloria & incredunda, vt cùm Antiquariis loquar, Reipublicæ literariæ vtilitas prorſus eſſet reditura. Sed neſcio quo caſu interim factum eſt, vt illuſtriſſimus Comes, & cunctis naturæ ac fortunæ bonis impensè cumulatus & exornatus D. de Marcheuille, cui tua ſingularis virtus & eruditio iampridem innotuerat, ex quo Regis noſtri Chriſtianiſſimi apud Turcarum Imperatorem Orator eſt deſignatus te etiam voluerit,

——— Habere ſuorum
In numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere Rheda [Horat. ſatir. 6. lib. 2.]
Vellet iter faciens & cui concredere curas.

Atque vt me primum de hac re & ſuſcepta in Thraciam & Biſantium peregrinatione certiorem eſſe voluiſti. Cœpi continuo mihi gaudere, & tibi vehementer gratulari, quod ea demum ſe ſe obtulerit occaſio bene merendi de literis & inſignes progreſſus faciendi, in rebus Aſtronomicis, quarum te callentiſſimum eſſe ſatis ſuperque teſtantur inſignes illæ, quæ nuper cum tua Epiſtola pro Reuerendo P. Marino Merſenno prodiere Obſeruationes, atque etiam communis & vulgata de tuis ſtudiis opinio, quæ te parem cum peritioribus noſtri ſæculi Aſtronomis nec immeritò quidem componit; ac proinde ſpem certè nec vanam nec mediocrem animo meo concepi, quòd vbi ſemel Alexandriæ in Ægypto conſtiteris, & magno illo Gnomone Mathematico, quem vt ampliſſimum & omni arte, ſtudio ac induſtria elaboratiſſimum haberes, nullis ſumptibus pepercisti, cæleſtes motus obſeruaueris; talia profectò de illorum natura retegantur, quæ non minimum illuſtrandæ Ptolemæi Alexandrini doctrinæ conducant, nomenque tuum cum egregia virtutis & eruditionis commendatione, in omnem ætatem poſteram tranſmittant. Et verò cùm accuratiſſimam ipſius Vrbis Conſtantinopoleos totiuſque Boſphori Thracici Topographiam ab eruditiſſimo Viro Petro Gillio; Incolarum autem mores & ritus à Buſbequio; Plantarum naturam à Proſpero Alpino, varias denique animalium quæ illic degunt, figuras & proprietates à Petro Bellono Pariſienſi Medico acceperimus, illud tantùm cumulatæ felicitati ſupereſſe videtur. Vt perſpecta & explorata ſoli ipſius natura, in eius Cælum irrumpas, & ex Alexandrina ſpecula totius naturæ cæleſtis ingenium, ac deſcriptionem experimentorum & obſeruationum fide confirmatam literis conſignes; eóque diligentiùs & pertinaciùs huic vni negotio tibi incumbendum eſſe exiſtimes, quo iam inde à Ptolemei temporibus rariores extitere, qui tam propenſum in publica commoda Mœcenatem nacti fuerint; atque adhuc rariores futuri ſunt qui vel ſub optimi nec non fauentiſſimi Mæcenatis præſidio, illud ipſum tam peritè ac luculenter, quemadmodum tu ipſe, præſtare poſſint. Quamobrem vrgebam ſupra modum, ne tibi aut amicorum tuorum flagrantibus votis hac in parte

non obſequereris, ne-ve plebeias & humiles animas, quæ domi reſident, & affixæ ſunt ſuæ terræ, ſed diuiniores illas imitareris, quæ Cælorum inſtar perpetuo motu gaudent, & faciunt nunquam quieſcendo vt cætera omnia placidè ſemper conquieſcant. Verum & illud præterea ſi rectè memineris, addebam atque etiam vehementer commonebam, ne dum Thraces & Græcos & ignotum Orbem cogitas, familiaris tui Epicuri obliuiſcereris, ne-ve ipſum ſineres tanquam Cæſatianum Aiacem in ſpongiam incumbere, vel cum blattis & araneis luctari, aut denique, ſi non extinctum, at ſaltem ſopitum & veluti ſitu ac puluere ſepultum diutiùs obdormiſcere. Laborem hunc eo perductum eſſe vnde nullo vel certè quàm minimo negotio abſolui poſſit, extremos tantum ductus & vltimos colores ei ſupereſſe, quibus toti figuræ decor & venuſtas conçilietur, neque temporis anguſtias adeò premere, quin ſi laborem tuum partiri velles, & ſuum Epicuro peculiariter aſſignare, non hunc ipſum ſenſim abſolueres, & ante Kalendas Octob. quæ tibi ſupremum in vrbe tempus eſſe debeant, omnibus numeris perfectum amicis tuis, aut præſtolantibus illum Typographis relinquere poſſes, atque tunc temporis,

ἡ δέ ἐμοὶ κατὰ θυμὸν ἀρίςη φαίνετο βȣλή.

Tibi verò non item, ſed partim nihil agendo, vt inquit Seneca, partim etiam aliud agendo. Illud tandem conſecutus es vt hoc totum rei bene gerendæ tempus tibi incaſſum effluxerit, quod ſi provt ipſe ſapienter conſtitueras grauioribus ſtudiis deſtinare voluiſſes ſufficientiſſimum erat ad illud omne quod de Epicuro in te recepiſti, feliciter adimplendum. At neſcio quomodo altius quàm conueniat ſenſim prouehor, & dum Epicuri cauſam ego tuam deſerere videor, quam verbis ſeuerioribus & tibi forſan ingratis eleuare contendo; verùm tam ardens eſt meus in te amor ſingularis, vt facem propemodum ſuccenderit, quam tibi velut in præſidio ad ſuſceptum iter promptius emetiendum conſtitueram. Et ſi tecum paulò liberiùs ac vehementiùs ceſſationem tuam expoſtulaui, id eo certè factum eſt quod æquum ſemper eſſe duxi, vt qui amicorum tuorum beneuolentiam ex libertate, qua tecum vtuntur, dimetiri conſueueris, mea præſertim quæ non niſi ex vehementiſſimo affectu procedit, nuſquam offendare. Quicquid ſit arbitrabor ſemper me rem laude etiam dignam feciſſe, qui non poſſum in vllam aliam incidere opinionem, niſi in eam, in qua ſcilicet tua de te tibi ſuadere videar quod piè facere non poſſum, tu autem mi ſuauiſſime GASSENDE, ſic hæc accipies vt ſiue probabuntur tibi, ſiue quod abſit non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditiſſimo tibi & cogitata & ſcripta eſſe iudices. Enim-verò vt qui me Cenſorem & quidem acerrimum ſatis exhibui, Conſultoris iterùm partes ſuſtineam, cùm ex Medicinæ præſcriptis, non tantum ille fœtus vitales exiſtant qui VII. ſed etiam qui IX. & X. menſe in lucem erumpunt, non eſt adhuc quod Epicuri tuo proſpero ſucceſſu deſperes, cui videlicet poteris vel extrema protogationis iſtius lege conuenienter opitulari. Etſi perfectæ eius elaborationi atque excluſioni legitimæ, præfinita hæc à Medicis tempora nondum ſufficiunt. Iuriſconſultorum tamen decreta ſubuenient, qui non adeò ſtrictè tempus naſcendi definiunt. Sed vide quæſo ne rurſus in eundem ſcopulum impingas, & caueas ſedulò ab iſtis duobus quaſi retinaculis, quæ ſola fecere, vt nihil omninò à tribus aut quatuor proximè elapſis menſibus, circa Epicurum tuum feceris. Illa verò imprimis eſſe exiſtimo, quod nobiliſſimus Orator, qui te ſibi Comitem adiunxit, de diſceſſu ſuo fermè ſemper cogitet, Domeſticis conſcribat, ſarcinas & omnis generis impedimenta componat, Triremes conducat, miſſionem denique ac abeundi licentiam de die in diem expectet, ſæpiùs etiam petat & impenſius efflagitet. Vnde eſt quod tibi inter eiuſmodi temporis anguſtias luctanti coërcitóque, ſatiùs fore arbitraris nihil noui in Epicuro tuo tentare vtpote quem nonniſi,

Multa dies varuſque labor mutabilis æui

poteſt in melius referre. Sed potiùs quicquid erit iſtius temporis incerti, interrupti, intercepti, vberiori linguæ Græcæ, cognitioni ac neſcio quibus aliis minoris momenti negotiis, illud totum impendere. Ego verò contrarium quidem cenſeo, & cùm non minora ſint quibus nos demereri poteſt Epicurus quàm Ptolemæus, vtrique ex æquo tibi incumbendum eſſe exiſtimo. Hoc autem facies, ſi quemadmodum quando eris Alexandriæ totum te detinebit Ptolemæus; ita nunc cùm Lutetiæ degas totum te ſibi habeat Epicurus, quod certè rationi conuenientiſſimum eſſe faxo ſtatim vt intelligas. Ille ſiquidem nihil aliud à te requirit quàm quod facili negotio potes illi & Alexandriæ & vbique Gentium commodare, acutam videlicet oculorũ aciem, Aſtrolabio, Tubo Galilei, aut Gnomone aliquo diligenter adductam & obfirmatam. Hîc verò ingentes & inſtructiſſimas poſtulat Bibliothecas, auctores omnis generis, excuſos & manuſcriptos codices, & doctorum Virorum colloquia, quæ tu fruſtrà alibi quàm Pariſiis conquiras, & ne quidem tota Græcia, Ægypto, Aſia, vel Affrica poſſis reperire. Quod ſi in reditum tuum hoc opus differendum & remittendum eſſe cenſeas. Næ tu parum aduertis ad inſignem illam Cæli & ſoli mutationem, ad maris vortices, piratas, tempeſtates, ad efferam & crudelem peſtem Biſantio & toti pene Græciæ familiarem, ad victum inſolentem, mores ignotos, morbos communes, ſporadicos, ad latrones, ſiccarios, graſſatores, & mille alia diſcrimina, mille pericula, à quibus non ſolùm tibi & Epicuro, ſed inſuper amicis tuis vtriuſque veſtrum æquè ſollicitis, continuò timendum erit. Nam illud meo quidem iudicio de peregrinantibus potiſſimum efferri debebat quod de ſingulis Hominibus dixit Seneca,

Nemo tam Diuos habuit fauentes
Craſtinum vt poſſet ſibi polliceri.

Deinde verò vt hæc omnia nulla ſint & nauci floccique facienda, at innumeræ ſpecies

&

& nouæ cogitationes, quas diuturna mentis circa Philoſophiam Epicuream agitatione concepiſti & fideli memoriæ cuſtodiendas tradidiſti, intra ſexennium (qui legationis Conſtantinopolitanæ communis terminus eſt, prorsùs euaneſcent, Amici tui aliò commigrabunt, libri diſtrahentur, & noua omnia tibique inuiſa, inaudita poſt reditum forſan apparebunt. Nolim tamen exiſtimes iſthæc omnia, quæ tibi liberiùs examinanda propono, velut quoddam Attalantæ pomum iniici, quo futuræ nauigationis tuæ curſum ſiſtam, aut quemadmodum propola, qui ficus diuendebat coram Craſſo in Parthos exercitum ducente, Cauneas occlamem; tantum enim abeſt, vt etiam iſtius peregrinationis primum auctorem ac laudatorem ſemper habueris. Sed hoc tantum contendo, vt interim dum Magnates illi, quos fortunæ calculus rerum noſtrarum gubernaculis admouit Clariſſimo Oratori & Patrono tuo D. de Marcheuillè dies continuo protrahunt & ſubinde moras innectunt prudenter caueas ne tibi ſimiliter & Epicuro ipſæ moræ innectantur, & cum iam inſtituta ratione promouendi, tempus ſimul excidat. Sanè licet aliorum exempla non ſuppeterent, meum certè tibi deeſſe non poteſt, quo in iſtis cautior euadas, cùm non ſemel propria experientia didicerim., nihil vnquam de Legatorum diſceſſu ſtatui debere niſi vbi in viam cum toto comitatu ſe dederint, propter crebras comperendinationes, quibus ira plerumque torqueri & diuexari ſolent, vt nulla alia re magis. Hoc verò fruſtrà apud te ſtatues, niſi eadem animi libertate & conſtantia, leuiores alias occupationes, & Græcos illos præſertim valere iubeas, qui te phaleris & grammaticationibus ſuis impalleſcentem tandiu detinuere, quaſi verò egregiam laudem & ſpolia ampla referre poſſis ex intellecto Ariſtophanis Pluto, aut diſclupeata ac euiſerata non ſine Tzetzis aut alterius doctoris ope Lycophronis Caſſandra. Hoc eſt profectò ne quid moleſtius dicam, non rectè philoſophari, & præſenti grauiſſimoque Literatorum fato prorſus impediri, ne cuius nunc Hominis perſonam ſuſtineas, per te ipſum poſſis cognoſcere: ita vt etiam monitoribus egeas & iſtius linguæ intemperantiâ laborare deprehendaris: cùm tamen vel mediocris eius cognitio ſatis idonea viſa ſemper fuerit magnis Viris ad principatum in ſua quemque facultate obtinendum & retinendum. Sanè & D. Thomas, & Niphus, & Pomponatius quid in Philoſophia abſque illius auxilio non præſtitere? Quid item in Mathematicis Peurbachius, Tycho, Copernicus eiuſdem præſidio fermè deſtituti non effecere? Sed vin' tu Petronianam de nouo iſto eruditionis faſtu parodiam patienter ferre? Nuper certè ventoſa iſthæc & enormis Græcitas Gallias & vniuerſam fermè Europam ex Aſia cõmigrauit animoſque Iuuenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam Sidere afflauit. Semelque corrupta Philoſophiæ, & altiorum diſciplinarum regula ſtetit & obmutuit, quis poſtea ad ſummam Alberti? quis Regiomontani ad famam proceſſit? ac ne libellus quidem ſani coloris enituit, ſed omnia quaſi eodem cibo paſta, non potuerunt vſque ad ſenectutem caneſcere. Verùm audio quid ſtatim obganniant heſterni illi & nuperi Helleniſtæ, nimirùm quod eiuſmodi Philoſophi & Mathematici opera ſuâ longè doctiora, & auguſtiora reddidiſſent ſi ab illis auctoribus & libris adiuti fuiſſent, à quibus conſtat eos propter linguæ iſtius ignorationem perpetuò abſtinuiſſe, & ſanè in eorum ſententiam deſcendo, modò hanc litem & conteſtationem moueant de mediocri tantùm in hac lingua exercitatione, quam vt in omnibus lando, ſic iu te potiſſimum magni-facio, atque vtinam iſta contentus, quæ tibi viam facilem reſerat, & iter planum expedit, ad optimos quoſque tum Hiſtoricos cùm Oratores & Philoſophos inoffenſè perluſtrandos & euoluendos, vlterioris in ea progreſſus curam Humaniorum literarum Profeſſoribus ἢ τῶν κριτικῶν vt ipſimet loquuntur Coryphæis relinquas, & Cæli tantum ac ſoli curam geras. Quod nunquam aliter meliùs præſtiteris quàm ſi

Dum res, & ætas, & Sororum — Horat. ode 3. lib. 3.
Fila trium patiuntur atra,

totis tuis viribus in Epicurum incumbas. Cuius partim Hominum neglectu, partim etiam longo ſæculorum decurſu, extinctam famam, obliteratam doctrinam, neglecta & malè arrepta dogmata, diſperſos Sectatores, Palabundos auditores. Niſi tu velut alter Æſculapius in integrum poſtliminio reſtituas, & cæleſtis quadam animulæ tuæ particula pleniùs illuſtres, non eſt profectò quod optimus ille & ſapientiſſimus Philoſophus præſtantiorem alterum vindicem rebus ſuis deploratis & omninò conclamatis opem vnquam larurum exiſtimet, aut aliunde ſuam ſalutem, immò reſurrectionem ſperet & expectet. Quare macte virtute & honore Amicorum meorum eruditiſſime, macte & quod magnis auſpiciis cœpiſti, magno animo, & pari cum felicitate, conſtantia, perage, aut enim meus me fallit animus, aut illuceſcet tandem illa dies, qua tu, quod pro tua ſingulari humanitate & beneuolentia literatos omnes iuueris nòn modò eos tibi deuinctos habeas, ſed inſuper tuam doctrinam tibi honorificam fore, & vniuerſo generi humano valde vtilem ac laudabilem magna omnium bonorum gratulatione glorieris. Vale. Dabam Pariſiis die vltima Octobris 1630.

Tuus ex animo GABRIEL MISOCRVCI-ROSEVS *Pariſinus,*
ſiue G. NAVDÆVS.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro D. PETRO GASSENDO S.

VIr celeberrime mihíque perpetuum colende,

Nunquam opportuniùs quicquam obtingere potuit aut tuis poſtremis, aut incluſo libello, adeóque honore & amore, quibus me (vtinam magè meritum) proſequeris, ſi hæc tua vt medicinam afflicti animi

 accipiam,

accipiam; nunquam vicissim quicquam intempestiuum magis, si vt munera spectem, quibus pro magnitudine illustre gratitudinis testimonium summo iure à me debeatur. Sed cùm curæ meæ sint eiusmodi, vt & exitum felicem expectent, & chartam refugientes nonnisi in amicorum aures ac sinum deponi possint, supprimam, & operam dabo vt forti animo quicquid id est concoquam, quam ad rem optarem animi tui virtutes, quæ veluti supra nubium Regionem locatæ nec venris agitantur, semper tranquillæ, semper serenæ; & à rebus humanis exortas curarum nebulas aut non excipiunt, aut dissipant. Præsens hic animi status, dum in meliorem ac breuiorem transierit, quæso vt mihi hac vice apud humanitatem tuam sufficiat ad ampliorum meæ in te gratitudinis argumentorum nonnullam dilationem. Nisi is obstitisset misissem Analyseos meæ specimen illustrius cum adiuncta demonstratione: etsi enim ea res si perspicacissimi ingenij tui aciem, excipere, ac exactissimi iudicij censuram subire debeat, postulet arduam mentis intensionem, & publico vsui destinata tantisper penes inuentorem delitescere, vel te consentiente, posset; tamen certò tibi deinceps persuadeas nihil meum esse quod non pari iure tuum esse velim. Ac ne verba hæc putes, & vsitatam sæculo ad humanitatem facto formulam; experire fidem meam quacumque in re libuerit. Sed iudicium saltem de scriptis tuis, at in primis maiori illo quo Philosophiæ Fluddanæ fundamenta retegis, postulabis. Sanè si postules, subterfugio non erit locus. Alioqui nec virium mearum imbecillitas ad tantum fastigium assurgere valet, & genus hoc scribendi eiusmodi est, vt si tantùm authoris laudes persequaris, quamuis candidè id præstes, vix adulationis notam effugias; si etiam aliquid carpas, ne adulari videaris; aut inscitiam tuam prodas, aut frigidam affundas amici feruenti in te amori, cui augendo semper potiùs studendum. Quanquam si tua scripta censuræ sint capacia, eo te candore noui, vt malis eam ab amico proferri, magisque ob id ipsum sis eum amaturus. Non possum tamen quin tribus lineis exprimam, quæ lecto cursim maiori tuo opere protinùs animum meum perstrinxerunt. Ingenij tui par cum candore acies, eruditio per omnia rerum & actuum genera sese diffundens, prudentia, animi modestia, pacis studium ita in eo relucent, vt cùm in tuo libro lectores Fluddum quærant, te in primis inueniant, deprehensum ament, reuereantur, imitari cupiant. Sanè dabo operam accuratiori eiusdem examine, vt non minorem ex virtutibus tuis quàm ex multiplici eruditione fructum reportem. De libello alio gestante nomen meum in frontispicio nihil hac vice dicam, ne ieiunitate epistolæ quidquam derogem de magnitudine affectus, quo hoc tuum beneficium prosequor. Hæc sacra festum diem postulant, solùm id obnixè rogabo, vt quo maior ad me ex tuo splendore gloria redeat, non deneges huic regioni exemplaria, incommodum quod verebaris nullum est distractis iam plerisque prioris editionis exemplaribus & alium titulum ac effigiem præferentibus. Reuerendi Patris Mersenni literas, cæteraque quæ iniunxerat diligenter curaui, sed quia responso annectendus experimentorum meorum Catalogus nonnullaque alia, quæ minùs potui hoc rerum statu conficere proxima opottunitate mittam. Dignaberis eum meo nomine humillima salute, me verò tuo & amore & fauore. Lugduni Batauorum 26. Nouembris 1630.

HENRICVS RENERI
R.T. Obseruantissimus.

Admodum Reuerendo, Clarissimóque Viro D. PETRO GASSENDO *Theologo*, S.P.D.

REuerende admodum & charissime Domine,

Eruditissimam Diatriben tuam Epistolicam, quæ Fluddanæ Philosophiæ principia doctiùs ambigo, an elegantiùs refellis, his diebus ad me misit Chiffletius noster cum litteris tuis humanissimis. Quod quidem minus gratissimum mihi fuit, è quo profundam illam πολυμάθειαν tuam, & penetrata à te intima Philosophiæ arcana perspexit. Quæ dum lego, vehementer dolui, nobis in transcursu tantùm licuisse raram illam omnigenæ eruditionis tuæ penum gustare.

Felicem Mersennum tuum, qui tam eruditum nactus famæ suæ vindicem. Obseruationes tuas accuratissimas de Parheliis Romanis cum Vendelino nostro communicaui, qui mirificè earum lectione est affectus. Quod ad Ciceronis locum ad Atticum spectat, de *Patrone*, & *Parietinis* Epicuri manibus & pedibus, in sententiam tuam concedo. Loca enim illa quæ ex aliis Epistoli adducis, planè euincunt legendum vti obseruasti. Nec dubito ipsum summum Virum Cl. Puteanum, si viueret, tibi assensurum, quod de eruditissimis eius filiis narras. Ad editionem Marci Aug. quod spectat, ex Hispania variantes lectiones è manuscripto Codice expecto, mox illum prælo subiecturus. Vale, Eximie & Clarissime Domine, & quod facis, nos amare perge. Scribebam Antuerpiæ 30. Ianuarij 1631.

Admodum Reuerendæ Dom. Vestræ Obseruantissimus
C. GEVARTIVS.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO, CHRISTOPHORVS SCHEINER, S. P. D.

GRatissimæ mihi acciderunt humanitate tua literæ plenissimæ, quas mihi excellens Dominus Naudæus vnà cum Opusculo tuo erudito officiosè tradidit. Quibus cur tam serò respondeam causa fuit, quod nolui coram te vacuus apparere. Speraueram sem-

per

per libellum de Parheliis iam tum semi perfectum absoluere, tibique eo remittendo simul satisfacere, simul beneficiis à te in me collatis quadantenus respondere. Sed quia negotiis aliis super alia ingruentibus impeditus fui, nunc in illorum locum Pantographicen subrogo, luci modo per missam; cum qua etiam adiungo exemplar Pareliorum anno præterito obseruatorum eorumque explicatione petitam subnecto quanquam satis ambigo, horum an eorum Pareliorum quæ anno 1629. obseruaui, quæque tu Commentariis tuis illustrasti, explicationem desideres; sed vt vt sit, quidquid de vno, idem ferè de altero dicatur. Ad singula igitur venio Diagramma ad te manu exaratum rectè perlatum est, quia Romæ illud typis nunquam commisi. Iridum Solem proximè ambientium diametri fuere graduum 43. plus minus; remotiorum in impresso $O\ R\ P$, graduum 95. & 20. min. circiter. Colores vt Iridum Solarium primarum, puniceus vel ruber Soli proximus, reliqui ordine & more solito, Omnium istorum arcuum crassitudo seu latitudo æqualis & eadem, Solari tamen diametro minor quasi tertia parte; provt Schemata rectè docent: quanquam inficias non iuerim circulum lacteum horizonti parallelum reliquis arcubus aliquantò fuisse latiorem: cuius diameter apparens secundùm Solis altitudinem in sphæra metienda est, iuxta rationem circulorum in Sphæra maximis minorum. Parhelia anni 1629. satis videntur explicata in transmissa charta: anni verò 1650. ita se habuere: Duo quidem M & N, satis viuacia, altera duo O & P, minùs vegeta extitere, M & N, qua parte Solem respiciebant rubore purpureo, auersa colore candido fulgebant; O & P, tota alba. Omnium istarum imaginum durationes erant differentes. Nam imago P, debiliter, & ratò emicuit, obliterata ante omnes, nubibus ibidem crassiusculis conglobatis; imago O, & illa debilis, sed tamen satis stabilis, diuque hæsit; duæ laterales M & N, per tres horas constanter visæ; elanguescente tamen, & post multas conflictationes extincto prius Sole fictitio M, alter autem N, vltra horam superstes fuit, neque vltimum ipsius obitum, egressus domo animaduertere potui, certus ipsum cum Sole genuino diu solùm incessisse neque nubibus, neque vaporibus aut halitibus instar aliorum oppressum. Tandem tamen insecutis pluuiolis, & ipse comparere desiit. Igitur si initium cum fine obseruationis conferamus; reperiemus minimum horas $4\frac{1}{2}$: cùm autem ad initium animaduersi Phænomeni iam omnia in pleno cursu sese stiterint: facilè mihi persuadeo ad quinque aut plures horas totam durationem peruenisse.

Parelia in plano verticali Q & R, vbi sese arcus Iridum vel intersecant, vel euerso situ prope verticem in plano verticali per oculi F. & Solis G. centra transeuntis contingunt, splendoris vehementia, qua visum feriunt, aliis quandoque cedunt quandoque percellunt, figura & candore ordinariè succumbunt neque figuram eadem magnitudine, neque pictutam simili semper elegantia dispersant, sed modò augent modò minuunt, per varia nimirum Solis G agentis, & materiæ Q atque R patientis temperies. Vnde hæc Parelia in perpetua propemodum lucta atque lucis colorumque fluctuatione versantur. Prima ferè & posttema in Pareliis visuntur, quanquam in hac apparentia, imago Solis N, vltimas tenuit partes, provt ex industria obseruaui. Distantia siue altitudo iubaris Q supra horizontem tempore primæ obseruationis fuit 49. grad. 40. min. Iubaris R, 76. grad. 10. min. Solis altitudo, 28. grad. 30. min. vnde distantia ipsius Q à Sole in circulo verticali fuit 21. grad. 10. min. At verò ipsius R distantia à Sole fuit 49. grad. 40. min. tempore ante meridiano, quo primam obseruationem peregi. Initio harum obseruationum Ventus Boreas erat, sed sensim in orientalem, tandemque meridianum mutatus, pluuias non tamen magnas nec diuturnas causauit Diebus subsecutis penè quatuotdecim, Cælum quotidie semivapidum apparuit & quotidie ante prandium Sol nouos filios creare conatus est, irrito tamen successu, ex defectu scilicet vel materiæ vel debitæ dispositionis. Vide enim in circulo verticali initia Pareliorum manifesta, per sat longa temporis interualla, vide etiam solium lateralium manifestas reciprocationes. Iris $O\ R\ P$, videtur fuisse portio vna arcus circularis, ideoque semicirculus Soli concentricus tametsi iuxta θ & κ horizontem $A\ B$ non penitus attigerit; fueruntque portiones $O\ \kappa$, & $\rho\ \theta$, extensionis inconstantis, modò longioris, modò breuioris. Arcus $Z\ Q\ \alpha\ \beta\ Q\ \gamma\ \delta\ \varepsilon\ \zeta$, Solem proximè ambientes, ostentabant quidem visui vnum quasi quemdam ambitum circularem confusum, non æquabiliter latum, neque constanter sibi similem, sed perenni quasi fluctuatione exundantem atque varium: tetera tamen, ex arcubus in schemate expressis conflabatur; quemadmodum ex instituto animaduersionibus accuratissimis obseruaui. Cornua $H\ R\ C$, videntur esse segmentum semi-circuli minoris, maiorem $O\ R\ P$, situ contrario contingentis in communi modo R. Arcus Iridum $Z\ Q\ \alpha$, & $\beta\ Q\ \gamma$, in modo Q. sese intersecant, ibique Parelium Q efficiunt. Soles duo N & M, enati sunt in communibus nodis seu intersectionibus M & N; quas facit Iris $\zeta\ \delta\ \varepsilon$ cum circulo lacteo $O\ M\ N\ P$. Cæli pars Septentrionalis purgatior fuit Australi, quæ tenuibus & viscosis vaporibus incessa huic apparentiæ occasionem & materiem maiorem subministrauit. Atque hæc sunt, quæ ad tua quæsita reponenda occurrerunt modo. In Opusculo de Pareliis plura fortassis ad gustum tuum promentur. Delectauit me admodum tuus eruditus ille super Parelia mea Commentarius; manum certè & calamum accuratiorem haud expecto, & gaudeo adumbrationibus meis tantum Apellem superuenisse; ad gustum meum faciunt omnia, quæ de genesi, natura, & significatu huius Phænomeni disputas, vti ex meo Tractatu satis perspicies. Meum de Maculis & Faculis Solaribus Opus sub Rosæ Vrsinæ titulo euulgatum,

euulgatum, Romæ nunc prostat, & ad te mittet illud excellens Dominus Naudæus; venditur hîc scutis Romanis quatuor, cùm tamen à Bibliopolis censum sit 15. sed difficultas temporum obstat nunc plurimùm rei literariæ. Si foret in Gallia vestra, qui Opus hoc, aut saltem bonam exemplarium summam vellet comparare, posset pro tribus scutis quodlibet nancisci. Pantographice venditur pro tribus Iuliis. Si qui sint quos ista delectant, poterunt hîc vororum suorum compotes fieri. A nobili Domino Gabriele Nandæo maximam humanitatem expertus sum. Ego P. nostri Petauij Opera nonnulla vidi, & magni æstimo, si quid tibi consuetudinis cum illo intercedit, grarum facies si meo nomine salutaueris: & si fieri posset mutna Operum permutatio, multo id gratissimum eueniret. Maculas Solares generabiles & corruptibiles esse, ex Opere meo clarè videbis: vnde rectè contra Malapertium (bonæ memoriæ) & Tardæum vnà mecum sentis. Et miror Tardæum meum dissimulare nomen, cùm tamen ad verbum mea scripta citet tanquam sua. Fecerunt ex maculis stellas, vt placerêt philosophastris, & nomen saltem aliquot obtinerent: quod non magis perennabit quàm macularum, spatio videlicet menstruo. Taceo nunc errores vtrorumque innumeros, optarem vt quisque suas venderet merces, & vnicuique relinqueret suum. Humanitate tua ita me diuinxisti, vti tecum non aliter agam ac si semper simul amicissimè conuixissem, itaque ignosces libertati meæ, quam tua comitas calamo meo ingessit. Vale, & sicut cœpisti, atque esse iussisti, amicum imò seruum tuum fouere pergito. Romæ in Domo Professa 3. Decembris 1631.

Parheliorum Schemata exciderunt.

PETRO GASSENDO
Doctori Theologo,
GABRIEL NAVDÆVS S.P.D.

NOn est profectò, Doctissime GASSENDE, quod grauiter & iniquo animo ferre debeas, si tibi, & mei amantissimo, & eius officij, quod inter Amicos per literas exhibetur studiosissimo: diuturnâ mea ad te scribendi cessatione, fel tuum illud licet Columbinum, acriùs paulò vellicârim, & occasionem sanè non leuem iniecerim, altiùs inuestigandi. Vnde-nam istius tam obfirmati & immitis silentij causam posses elicere. Vulgatum siquidem est, & solemni apud omnes qui Talionis legem obseruant sanctione receptum, per quæ quis peccat, per eadem & ipsum puniri. Et verò cùm me in eodem equuleo priùs ipse destinueris, non tam inuestigandi quàm diuinandi, cur tuam illam quam D. Buchard mihi reddidit dum Vaticanis in Hortis spatiaremur, acerbiusculè scripseris, hoc sanè tibi reponendum esse penes me sum arbitratus, vt hoc tam longo tempore quo nihil à me literarum accepisti, dubitares saltem cur nihil literatum ad te transmitterem, & pene est vt dicam cur irasceret; pupugerat me siquidem nonnihil epistola tua, meque in eam suspicionem adduxerat. Vt vererer ne quid à me anteà imprudentiùs fuisset, in ipsis quas ad vtriusque nostrûm delicias Tubertum Ocellam non infrequenter exarare soleo, de te forsan insinuatum. Hoc verò si tibi vel per somnium in mentem venerit, quæso, obtestorque vt somnij instar auolet; cùm nihil vnquam ego quo tarditatis & negligentiæ te insimularem, non modò scribere, sed ne cogitare quidem potuerim; quasi verò te non bene nossem, tuaque mihi virtus, comitas, & propemodùm incredibilis amicitia parum perspecta esset, aut quisquam mortalium existeret, qui nunc auderet contendere tuos sibi sensus meliùs quàm mihi perceptos esse & cognitos. Crede mihi, Amantissime GASSENDE, memetipsum turpissimæ inscitiæ accusarem, si tibi per me vel minimæ ignauiæ nota inureretur & grauiter aduersus τὸ πρέπον peccassem si quod à me tibi tunc temporis erat exhibendum, hoc ineptè voluissem & mihi à te priùs exhiberetur, neque enim ita sum rudis, vt nesciam, nec tam maleuolus vt inficiar hunc scribendi morem quod sapienter monet Symmachus, à superstitione vetusta fuisse constitutum, vt ad peregrina digressi priorem sibi locum vendicent cum absentibus colloquendi. Quare nescio quo fato contigisse dixerim, vt quod mihi inter scribendum mera voluptas, iocus, delicium, vrbanitas videbatur, tibi inter legendum non ita similiter appareret, & in hoc tantum peccet mutui nostri consensus regula, quæ in cæteris actionibus tam firma est, & sui semper similis, vt non immeritò videri possint

——— amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab vno Sidere duci.

Ne tu igitur parùm vrbanè facias, vrbanitatem hancce meam æqui consule, méque & tunc iocosè locutum, & nunc etiam cùm me tibi iratum fuisse dixerim, non serio loqui apud te perpende. Vtor verò libenter hac, non quidem excusatione, ad mentiendum composita, sed liberâ & efficaci ad persuadendum confessione: quod ab hac etiam non penitùs abscedas, & tot ridiculis casibus diuersorum Principum in hac velut Mundi scena Histrioniam agentium persuasum habeas, beatissimam illam Epicuri rui voluptatem non alio rectè quàm sapientissimo Democriti risu & blandiloquio posse condiri: Sed heu! quàm te beatum & felicem existimo amicorum suauissime, qui cum Theodoro nostro, & Tuberto Ocella potes ipsum os liberius diducere, & lieni dum seditionem facit locum ampliorem concedere; mihi aut in medio quorumdam nobilium degenti, quos humor melancholicus sapientes, parcimonia grandes & siccos, Dea verò quædam nomine Lesina sibi peculiari cultu deuotos efficiunt, timerem magnopere ne quemadmodum & ipsis, risu atque dicteriis & hilariori vitæ genere interdictum foret. Nisi Eminentissimi Cardinalis à Balneo cui me totum mancipaui, vt deliciarum & liberalitatis, sic morum & libertatis

libertatis Gallicæ multum adhuc retineret, & ea omnia ſuis Aulicis ſubminiſtraret, quæ nos priſcorum Ægyptiorum ſimiles efficerent, apud quos

Porrum & Cæpe nefas violare & frangere morſu,

quod non item præſtant reliqui Cardinales ſuis Anteambulonibus & Paraſitis, quibus ſportula tam exilis & artificiosè in ſingulos dies commenſurata diſtribuitur, vt ipſos annos circiter 30. & aliquando etiam 40. locatæ ſuæ operæ tanquam venenum aliquod ad certum tempus determinatum paupertie & miſeria, nonnunquam etiam rabie enecet, hoc tamen vtilitatis interim conſequuntur ex coacta illa & imperata frugalitate, quod Iſraëlitarum inſtar duro ac Alliato eiuſmodi victu ad functiones Aulicas vegetiores exiſtant, non pingui aqualiculo deformes, nec lautiori menſarum apparatu velut vtres diſtenti, ſed honeſtiſſima quadam inter ipſos marcedine venuſtiores & Romana macie decori, adderem plura, niſi, rerum iſtarum non perfunctoria narratio Elæo noſtro ſeruanda eſſet, cui iam pridem addicta eſt vt Mortalium omnium φιλογέλωτι maximo, lubentiæque ac vitulinæ feſtiuiſſimis celebrationibus non per annua reuerticula vt Theſſali Gelaſino, ſed quoties à grauioribus curis feriari aliquantulum licuerit hilariter ac ſuauiter operanti: Tibi verò iſta velut in promuſſidem attuli, quo me totum ad ſales & facetias nunc eſſe compoſitum agnoſcas, & tunc etiam fuiſſe coniicias cum tuis Atomis, & ipſarum quibus inter ſe connectuntur hamis, harpagonibus, & vncinis furcinuliſque ac fibulis, idem à Campanella periculum, quod Pygmæis quondam ab Hercule, aut Pediculis à Diogene imminere prædixi, quod equidem tam vrbanè & facetè dictum omninò fuiſſe velim exiſtimes, ac ſi montis iſtius Veſuuij qui etiam nunc flammas euomit, & latiùs in dies graſſatur, qua Chaſmate qua Cinere, qua Torrentibus ignis & aquæ, perdens ſata læta, boúmque labores, occaſione; quot millia atomorum ex tam profundo ſpecu erupiſſe, & per aërem hinc & inde diſperſa fuiſſe arbitreris, obnixè nunc à te contenderem: imo verò non poſſum adhuc facere quin toties rideam effuſiſſimè quoties apud me cogito, tam ineptum hoc metum, & tam parum veriſimile mendacium, tantum tibi ſollicitudinis attuliſſe; cùm alioqui cogitationes tuas verè ſublimes & te ſolo ac Epicuro dignas nullo modo damnare potuerim, nec ſi potuiſſem voluerim, neutrum enim modeſtia & candore meo incolumi feciſſem, ſed nec ingenij ſemper fui ſimilis opinione, qui te priori mea vt ipſas redintegratis viribus & alacriori quodam impetu ad finem perduceres vehementer ſum cohortatus, vt certè in præſenti, & aliis quas ad te poſteà frequentiùs tranſmittere mihi eſt animus, cohortari non deſinam. Cùm enim omnes qui me meumque ſingularem in Viros literatos amorem cognoſcunt. Iidem etiam non ignorent hoc mihi ſemper in more & conſuetudine poſitum fuiſſe vt eorum velut ἐργοδιώκτης nouos ſubinde fœtus inquirerem, eliceremque frequenter & in Academiarum lucem ac eruditorum conſpectum proferrem, tum verò iſtud vnum mihi præ cæteris faciendum eſſe ſemper exiſtimaui, vt te ad hoc quod tam laudabiliter incœpiſti Philoſophiæ Epicureæ ſyſtema perficiendum vehementer ſtimularem. Et ſi enim tua naturalis, ad mentem ſtudiorum cultu & melioribus literis excolendam propenſio, & Epiſtola qua me de tuo progreſſu in hac noua philoſophandi ratione certiorem eſſe voluiſti, ſatis ipſæ mihi perſuadere valeant te quidem in hoc ſummo otio & tanta facultate vacui ac liberi temporis non ceſſare vel otiari, multa tamen ſunt, eaque grauiſſima, quæ te totum inflammare & accendere debent vt quantum conniti animo potes, quantum labore & diligentia contendere, tantum omninò efficias, neve committas iſtud operis diutiùs expectari, cuius flagranti deſiderio certum eſt teneri, non tuos amicos modò, ſed eruditos omnes, & Orbis Academias vniuerſi, quarum maximè intereſt te ſanioris iſtius Philoſophiæ vindicem, nullis obicibus & impedimentis à tam præclaro & generoſo conatu retardari. Fuit enim mea ſemper hæc, nec diffido quin aliorum etiam extiterit ſententia, Doctiſſime GASSENDE, eos qui ſcriptores veteres in Bibliothecarum ſitu & puluere deliteſcentes eruunt, ac propemodùm diuino Typorum beneficio, ſtudioſorum vſui accomodant; vel iniuria temporum deperditos & inſtar cuiuſdam Hyppoliti hinc & inde diſtractos, reliquorum auctoritate freti colligunt ac in priſtini corporis ſpeciem reſtituunt, de bonis litteris honeſtiſque diſciplinis meliùs longè mereri, quàm qui, aut poëmata, aut orationes, aut libros artem aliquam, iam ante à veteribus traditam atque explicatam complectentes ſcribunt & componunt, quoniam iſtorum futilis eſt plerumque conatus & mediocris induſtria. Horum verò nunquam non ſummopere neceſſarius eſt labor & non vulgaris doctrina. Quamobrem ſi tuæ exiſtimationi, & optatæ nominis immortalitati rectè conſultum eſſe velis ad Epicuream tuam ſyntaxim ocyùs abſoluendam non tantùm accede,

Sed quantum ſe homini poſſunt extendere paſſus

Arduus accelera ——

hoc ſit ſtudium, hoc otium tuum; in hoc ſomnus & quies, in hoc etiam labor & vigilia reponantur. Nam cætera rerum tuarum

Cum ſemel occideris & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria ——

alium atque alium Dominum ſortientur, hoc nunquam deſinet eſſe tuum, noſti ſiquidem illud alterius Poëtæ

Viuitur ingenio, cætera mortis erunt.

Hos igitur ego te imitari mallem quorum nomina ſolo librorum, quos nobis reliquerunt præſidio adhuc vigent & habentur in eruditorum ſenſu celeberrima cùm ipſi tamen duobus ab hinc annorum millibus obierint, quàm iſtos ſi qui ſint qui te infirmiſſimis rationibus à pulcherrimo ſanè conſilio conantur

conantur abducere;atque vt nihil ex istorum parte timendum esset. Vereor tamen ne fatalis quædam pernicies Epicuro tuo incumbat, ab illa terrarum parte à qua nihil vnquam tale sibi ipse iurasset expectandum. Nam dum huius instaurationi & velut anastasi moliendæ totum te accingebas & pleno animi impetu vehebare; quas tibi moras non iniecit, quas casses & tendiculas desiderium illud vlterioris Græciæ sedulò perlustrandæ non obtulit? Vt Epicuri cura relicta, alterius te curæ committeres in has oras velut in quasdam latomias deportandum, vt verò nunc quas illud idem non iniicit, vt quod tam laudabiliter incœpisti nunquam perficias? Nunquam dico, & hoc tam securè quàm securum est eos omnes, qui durum istud ac fastidiosum iter ingressi sunt, aut ex ista peregrinatione non reuerti, aut longè falsos eorum, quæ sibi promiserant, redire. Sed quod Elæus tibi persuadet absit vt dissuadeam, cùm ipso qui sapientissimus est impellente, nihil inde non faustum, & te qui doctissimus es annuente nihil non excultum ingenio, elaboratum industria, & erutum atque illustratum incredibili propemodùm diligentia sperari debeat. Faciendum tamen mihi visum est pro animi mei conscientia, proque eo, quanti te facio. Vt aliquid iisdem de rebus ad te litterarum darem, de quibus orta iam ante biennium simili occasione nonnullas dedi, & hoc vnum quantâ possum animi contentione abs te peterem vt inusitatam hanc inuisendæ Græciæ cupiditatem, qua te nunc flagrare veriùs quàm teneri ex tuis & Elæi ad Dominum Bouchard epistolis cognosco, tuæ enim vtilitati & amicorum deinde commodis ac voluntati lubens accommodes, quorum suffragiis si tantum deferas, quantum par est ab amicissimo & honestissimo quoque concedi, nihil prius aut antiquius omninò habebis, quàm hunc librum suis omnibus numeris absoluere, teque Mulieribus similem gerere, inter quas non raro videmus prægnantes offendi peregrinatione & sequenti locorum mutatione, enixas verò plerumque iuuari. Cæterùm responsionem earum, quas sub aduentum meum R. P. Scheiner tuo nomine tradideram, nudius-tertius tantum accepi cum præfatione tamen veniæ quod ipsam tandiu distulerit, & 3. Decembris anni proximè elapsi exaratam, istius tantum vertentis principio exhibuerit, hoc in primis causatus se nimirum variis librorum suorum editionibus & quorumdam etiam Italorum fraudibus distractum hinc epistolarum officio negligenter admodùm vacasse, cui nunquam ita curis solutus est vt nisi se inuitus accingat atque hoc tantum effatum absque vlteriori declaratione protulit. Ego verò facilè mihi persuaderem hunc ipsum tot eruditorum miseratione commoueri & exemplo etiam doceri qui tempus omne suum in hac litterarum vicissitudine, futiliter conterunt, nisi cuiusdam alterius negotij quod mihi cum ipso dissoluendum fuit occasione deprehendissem pari ipsum neglectu & tarditate in reliquis omnibus vitæ officiis incedere solitum, operis sui de Maculis Solaribus quod ad Dominum Moreau transmisi iudicium tuum expecto, meo interim

——rudis erit indigestaque moles
Nec quidquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.

Tu si aliter, statim mone, ac de Epicuro etiam quàm rectè se gerat & integrè, quàm seuerè ambulet, quam nitidè vestiat, quos amet & inuisat; an prælo se accommodet vel calamo tantùm, fusè admone, meque tibi iterum, deinde verò sapientissimis Elæo Theodoro ac Orasio Tuberoni commendatum habe & vale. Dabam Romæ 13. Ianuarij anni 1632.

D. V. PETRO GASSENDO
Doctori Theologo, & Cathedralis Diniensis Ecclesiæ Præposito,
GAB. NAVDÆVS S. P. D.

Non possum non gratulari vehementer felicitati tuæ D. GASSENDE, qui per tot scopulos semel incœpta nauigatione, Physicæ Epicureæ portum tandem attigisti; sed longè vehementiùs mihi gratulandum esse arbitror, quòd apud te statuisti nullum iter suscipere, nec in Græciam aut aliam Mundi plagam cogitare priùs quàm totum id quod superest in moralibus negotiis eodem studiorum impetu absolueris, integramque Epicuri Philosophiam ab Hominum contemptu & temporum iniuriâ laudabili admodum ac strenuo conatu vindicaris. Ita enim consilij tui ratio, quàm Elæo pariter non displicere ex eius litteris cognoui, non me solùm hoc magno timore ac metu liberauit, quem ex rei difficultate ne vnquam ipsa perficeretur animo meo conceperam. Sed mihi præterea spem non mediocrem iniecit, priores epistolas meas in quibus tam ardenter hoc vnum à te flagitaui, eo tibi gratiores fuisse & magis acceptas quòd amicorum tuorum consiliis & omnium eruditorum votis fuerint ipsæ persimiles & ab eodem veluti genio dictatæ. Quamobrem finem nunc impono Parænetícis meis sermonibus vt tibi suppetias veniam & in tam præclaro ac difficili negotio animosè desudanti breuiter subindicem quæ vel officio meo inseruiens vel tuis petitionibus obtemperans, tanquam huic operi quod præ manibus habes maximopere conducentia in quibusdam cùm locis tum auctoribus adnotaui. Et verò licet multa sint, eademque penitùs diuersa de quibus te in hac epistola conuenire statui Amicissime GASSENDE, nulla tamen potiori iure præcedere debent & narrationis exordium ducere quàm ea propter quæ ipsamet epistola à me suscepta est. Accipies igitur vnà cum præsentibus litteris figuram Epicuri Monogrammam qualem ipsum Diis omnibus affinxisse auctor est Cicero, aut potiùs si

ſi Plinium audire mauis lib.38. c.3. picturam linearem, & rudiori tãtùm penicillo delineatã provt ipſa cernitur vnà cũ Socratis & Diogenis ad oſtia interioris Palatij quod eſt in hortis maioribus Ludouiſianis accuratiſſimi ſculptoris alicuius cælo licet non admodũ antiqui in albo marmore exſculpta & nulla ſui parte quantum animaduertere potui mutila, ſed integra, docentis habitu, chartaceum aliquod volumen manu dextra complectentis. Siniſtra molliter & placidè ſupra genua demiſſa. Capite verò ſua caluitie & protenſa ac rugis exarata fronte admodùm notabili. Sed quod tamen Eminentiſſimi Cardinalis mei Pictor Henricus ab Houuen non adeò Graphicè & cum illo ſpiritu quaſi latente exprimere potuit qui lapidem ipſum vberius animare & Epicuri mentem in oculis ac vultu repræſentare magna cum delectatione conſpicitur. Auſim nihilominùs audacter affirmare parùm aut nihil omninò differre hanc Epicuri Ludouiſiani faciem ab ea quam ex veteri gemmâ inter Ioſephi Scaligeri curioſam ſuppellectilem diligenter aſſeruata primùm in lucem protulit amicus tuus ſingularis idemque Vir eruditiſſimus & ſeculi noſtri delicium ERYCIVS PYTEANVS in epiſtolarum ſuarum reliquiis vbi ad Maximilianum Plouuerium ſcribit hanc ſiquidem eandem eſſe, quam tuo mihi nomine Tubertus ocella tranſmiſit vtriuſque diligenti inſpectione & integra ac abſoluta ſimilitudine facili negotio dèprehendi. Si verò poſt modum aliam inuenerim, quæ ab iſtis duabus vel tantillum differat, vtar eiuſdem Pictoris opera, quam mihi libenter accommodare ſolet vt tibi morem geram & bonis etiam ac eruditis omnibus, quorum maximè intereſt veram adeò celebris Philoſophi effigiem vnà cum ſuis dogmatibus è tenebris in lucem proferri; atque vt laboris quem circa ipſorum collectionem ſuſtines in partes quoque deſcenderem quæſiui non ſemel à Leone Allatio & Luca Holſtenio, qui hîc præ cæteris in Græcorum Auctorum lectione & Manuſcriptorum tractatione verſatiſſimi ſunt, num recordarentur, ſe quidquam vnquam aut legiſſe, aut animaduertiſſe in Vaticana & ſuis vel amicorum Bibliothecis, quo tuum opus locupletare poſſent. Sed vterque fatum accuſauit & pauperiem ſuam cauſatus eſt, niſi forſan velis pro non nihilo ducere fragmentum illud Græcum librorùm Diogenis Laërtij Baſileæ quondam editorum, in cuius margine quædam annotauit ad librum 10. Thomas Aldobrandinus, quæ non reperiuntur edita cum ſuis notis ad nouem priores libros eiuſdem Diogenis Laërtij. Hoc verò qualecumque ſit recipies cum libris, quos nuper ad Dominum Renatum Moreau tranſmiſi, & ſi quid inde cognitionis hauries, gratiam debebis Holſtenio, qui me inſuper admonuit Heronem initio libri de Spiritalibus tractationem inſtituere de Vacuo ad Mentem Epicureorum, quos inter hunc non vltimum extitiſſe pluribus argumentis confirmat. Ad me verò quod attinet, nihil quoque haberem de quibus te monendum eſſe operæ pretium arbitrarer, niſi dum libros quoſdam Saturnalibus iſtis feriis perfunctoriè ſatis euoluerem, caſu deprehendiſſem Muretum noſtrum cap. 16. lib. 11. variarum lectionum Agellium accuſare quod Epicurum iure à Plutarcho reprehenſum frigidè atque ineptè tutari conatus ſit. Et Cleomedem lib. 2. μετεώρων cap. 1. grauiter & copiosè aduerſus eundem Epicurum inuehi, quod Solis orbem non maiorem eſſe quàm vt à nobis Tubo cernitur aſſeruerit. Addam & hunc ipſum inſimulari grauiter à Caſaubono ruditatis & barbarieî, quam ipſi peculiarem fuiſſe paſſim oſtendit commentariis ſuis ad Diogenem Laërtium & animaduerſorum in Athenæum cap. 2. lib. 5. 13. 8. & 12. lib. item 12. Vbi vocem ὑπεντρώματα & multas eiuſmodi ſimiles in examen Criticorum more adducit. Sed iſthæc omnia vix eſt vt credam à re iamdudum non fuiſſe animaduerſa, quare ſi repetita diſplicent hoc ſaltem quod te nouitate ſua delectet accipe. Marcus Antonius Bonciarius ex ſchola & inſtitutione Mureti, Humaniorum litterarum Profeſſor cum longa docendi conſuetudine, quam integro ferè vitæ ſuæ curriculo Peruſiæ ſuſtinuit, tum etiam variorum librorum quos omnes literati mirantur ac ſuſpiciunt, editione celeberrimus teſtatur in operum ſuorum Catalogo, quem ſub finem Rhetoririces à ſe compoſitæ & ibidem anno 1601. editæ in 8. apud Vincent. Columbarium attexuit, ſe librũ cõpoſuiſſe cui titulum fecit *Epicurus ſiue Dialogus de antiqua Philoſophia, in quo efficacibus argumentis & Doctorum Virorum teſtimoniis probatur neminem de priſcis Philoſophis acceſſiſſe propriùs ad veritatem quàm Epicurum, contrà nullos ab ea lõgiùs receſſiſſe quàm Stoicos.* Vtrum verò talis liber in lucem prodierit nondum liquet quoniam ab ipſo Bonciario inter edendos reponitur, & parum abeſt vt credam idem omninò huic, quod ſimilis argumentis libro Marij Philelphi, quem tibi ex appendice ad Trithemium de ſcriptoribus Eccleſiaſticis paulò antè diſceſſum meum indicaueram contigiſſe. Nempe vt ſi editi ſint pro non editis, tamen haberi poſſint quandoquidem nec eos vidi, nec alios vnquam, qui ipſos viderint inueni. Verum heus tu ſemper auditor nunquam-ve repones? Ita ſanè nolim facias meque ſilentio eneces, qui ab eloquio tuo vt doctiſſimi & mei amantiſſimi viri famam expecto, en igitur ad quod reſpondere poſſis & debeas? Quærit à me frequenter celeberrimus in Collegio Sapientiæ Profeſſor & quotquot hîc degunt Medicorum Doctiſſimus Alſarius à Cruce, (quem vt primum ſalutaui Lucretianis verſibus commentario merè Philoſophico illuſtrandis occupatum inueneram,) num ex Epicuro tuo talis lux hinc Epicureo Poëtæ affulgere poſſit vt hic ampliori & aliunde mutuata non indigeat, quoniam ſi illud in te recipis; ipſe totum quidquid inde ſperari poteſt laudis & honoris tibi relinquet, nec eodem campo decurret,

* *In quo magnus equos Aruntis flectit alumnus.*

Secùs verò opus iam faſtiditum & pro derelicto habitum Alſarius reſumet illudque ab vmbilico ad pilos & vngues extremos quantâ poteſt fieri diligentiâ perducet. Quare tuum

est nunc, Humanissime GASSENDE, tale mihi responsum insinuare, quo vt rei veritati sic vtriusque vestrum beneuolentiæ & comitati ex integro satisfactum fuisse vnusquisque intelligat. Sed dum ista pro amico impensiùs rogarem, ecce commodum mihi traditur ab Eminentissimo Cardinali meo Nundinarum Francofurtensium Catalogus, in quo Philosophiæ & Alchymiæ Fluddanæ clauem inueni siue Roberti Fluddi Armigeri & Medicinę doctoris ad epistolam tuam pro R. Patre Marino Mersenno exercitationem responsum. Verius tamen ego dixerim responsionis titulum, nobis enim qui Romæ viuimus non licet esse tam beatis vt libros omnes absque metu & delectu penes nos habere possimus. Sed nec Mercatoribus ipsis Bibliopolis quidquam huc aduehere concessum est quod examen ignis per horrescat, non hæreticis modò Lutheranis, sed etiam Paræcelsistis ob blasphemias vtrisque commune sæpè sæpius intentatum, quare, cùm hoc illo nomine, atque insuper vasto ipsarum pondere Fluddanæ compositiones quibus nunc deferendis vix onerariæ sufficerent communi ad nos aditu prohibeantur, fac oro te vehementer & obtestor ne diutius ipsorum ignoratione macerer, quæ aduersus tuam epistolam effuderit suo more ac effutierit tam obscurus & imaginarius Philosophus, nec istud tantum, sed hoc insuper postulo vt quid & quomodo scripserit, quidve illi & quomodo responderis (si tamen homini tam impensè nugaci respondendum esse duxeris) breuiter subindices quod nihil est aliud quàm sui libri & tuæ responsionis synopsim petere, hæc enim non mihi tantùm gratissima, sed doctissimo iuxta ac Eminentissimo Cardinali Francisco Barberino, qui tuæ pridem velitationi locum in instructissima sua Bibliotheca esse voluit & R. Patri Scheiner ac doctioribus Romanis qui per me de tuis laboribus & studiis certiores facti sunt acceptissima futura est. Atque vt de ipsorum affectu dubitare sine culpa tum verò de peculiari in te & propensa Doctissimi Scheineri voluntate sine flagitio non potes, ostendit siquidem suis ad te litteris quanti te faciendum existimaret, & quum illi nuper referrem quæ de Mercurio sub Sole die VII. Nouembris à te secundum Kepleri prognosticon obseruato, mihi vt cum illo communicarem præceperas, totus præ lætitia gestiens, obseruationis tuæ singula verba laudauit, eoque diligentiùs & accuratiùs descripsit quod ipse nubilo Cælo præpeditus & quibusdam negotiis distractus, nihil omninò deprehendere potuerit eorum quæ tu adeò peritè ac subtiliter annotasti. Optaret nihilominùs videre Diagrammata totius obseruationis cum Solis disco & positione lineæ verticalis vt Eclipticæ ad obseruationis horam. Itemque scire an transitus historiam secundùm omnes suas partes & tempora describeris, & vtrum Mercurius dum sub Sole ferebatur, maculæ tantùm alicuius vel Planetæ instar apparuerit cum pluribus aliis animaduersionibus, quas à te dubio procul factas fuisse pro summa, qua polles in rebus Astronomicis doctrina persuasum habet, interim verò se tibi plurimùm commendat & meis verbis gratias agit quàm fieri potest amplissimas, sed protrahitur sensim Epistola & communes prætergressa terminos in orationis molem excrescit quamobrem hoc tantùm addo Amicorum meorum Doctissime vt persuasum habeas omnibus me officiis & perpetuo quodam in te studio & obsequio curaturum, vt tua me beneuolentia gratissima quo literarum vicissitudine non prorsùs indignum iudices, quod maximum fore amoris erga me tui indicium semper existimabo. Vale & communes Amicos Elæum, Ocellam Theodorum cùm ipsos tibi videre contigerit meo nomine saluere iube. Romæ 6. Martij 1632.

DOMINO GASSENDO S.

GRatias pro Munere habeo, Vir Eximie, refero & qua possum id agendo vt in plurimorum notitiam veniam, quæ à te bono sæculi elaborantur. Vossius in parte memoriæ tuæ hærere plurimi facit. Quidquid habes obseruationum siue Physicarum siue Astronomicarum commodè inseri poterit & sic meliùs diuturnitati consecrari in Magno opere Cosmographiæ quod molitur VVilhelmus Blaëu Typographorum diligentissimus. Quæ de Gargettia Philosophia congesseras, eadem si quæ Antidoti accedant, gaudebit edere idem VVilhelmus. Ego nihil aliud quod rogem habeo nisi vt pergas tui esse similis, nosque tui reuerentes ames. 12. Aprilis 1632.

Tuus Totus HVGO GROTIVS.

PETRO GASSENDO *Philosopho* MICHAEL CONSTANTINVS S. P. D.

NOn mediocri dolore affectus sum, mi GASSENDE, omnium Virorum humanissime, cùm nuperrimè Gaffarellum propè nostras ædes versantem non inuiserim; gestiebat animus magnoque exiliebat gaudio: votis inuidere. Fata & temporis iniuria & laboris itinere multum de te habuissemus sermonem, huncque precatus fuissem vt meo nomine tibi diceret plurimam salutem, quam tibi nec ingratam, nec iniucundam (ob illam singularem, quâ es prædıtus, humanitatē fore sperebam. Geret hæc epistola vices, aperietque animi ægritudinem vnius GASSENDI vel alloquio, vel literis leniendam. Nescio, quo infelici fato à carissimis auulsus ruri degam, & solitudinis molestias & tædium ferre cogar; inter has angustias sæpè mihi recurrit gratissima tui nominis recordatio, quæ me totum suauissima voluptate perfundit, nec vana spe sustentat in posterum me non posse à te seiungi. Si mihi non liceat te præsentem intueri aut alloqui, dabitur ex tuis vbertimis Sophiæ scriptis nonnihil doctrinæ haurire, & aridas fauces diuino nectare proluere, ieiunamque mentem cœlesti ambrosiâ reficere. Plus æquo videor

moræ

moræ impatiens nec verba toties data expectationi ſunt poſitura modum, donec prodeat illa verè philoſophantium diſciplina; quam & nobis tradere, & poſteritati conſecrare pollicitus es. Philoſophi eſt officium erroribus hominum ſubuenire, atque illos ad veram viam reuocare, ne imperiti quorumdam fraudibus circumueniantur, & eorum ſimplicitas prędæ ac pabulo ſit aſtutis hominibus. Arguere verò & reuincere peruerſos errores opus planè pium, ac nullis præmiis repenſandum; ſed non eſt facilè inueteratos depellere. Scio non deeſſe, qui adeò cœcutiunt, & hallucinantur in his quæ ob oculos ſunt, & tam pertinaces videntur, ne eum clariſſimum Solem ſanis ac patentibus oculis videant; videre putent. Malè audit Epicuri diſciplina apud bonarum literarum rudes; nam cùm ſummus ille Philoſophus ſummum bonum voluptatem eſſe cenſuerit, voluptatem corporis, non animi eſſe arbitrantur. Habemus locupletiſſimos teſtes, & fide digniſſimos, qui de Epicuro bene ſenſere; quorum è numero Lactantius aſſerit hunc Philoſophum ſummum bonum animi voluptatem docuiſſe, cuius diſciplina, eodem teſte, multò celebrior ſemper fuit, quàm cæterorum Sophiſtæ, quos mancipia gloriæ vocat Hieronymus litigationibus furioſis, ac pertinacibus vitam humanam turbant; hi ſibi oculos eruunt, vt omnes cæci ſint, vt vltrò in lapidem impingant, & populus omnis offendat. Omnia ſcire ſe iactitant, & gloriantur, qui longè minùs, quàm artifices ſapiunt, hi quam callent artem, eandem non aliam ſe ſcire profitentur. Neſcio, quis ſit ille malus genius, qui erroribus humanis gaudeat, cui ſit vnica ac perpetua cura offundere tenebras, & hominum cæcare mentes; ne lucem videant. Tamen ipſa veritas, cogente naturâ, etiam ab inuitis pectoribus erumpit, & lippos ac cæcutientes vulgi oculos verita, nunquam ſe totam exeruit, quia multitudine, & propè conſenſu omnium nationum premitur. Summâ virium contentione decertare debet Philoſophus, vt virtus ſibi pariat voluptatem, illorúmque effugere conſortium, qui Philoſophiæ myſterium barbâ celebrant, & pallio. Adeò cæcæ mentis homines, vt hauriendis voluptatibus Epicurum ſitienter incubuiſſe credãt, & Epicureæ Sectæ alumnos in corporis voluptates ruentes ac pronos, nihilque aliud quàm Veneri, & ventri ſeruientes clamitent. Tandem reuicti manus dare cogentur, cùm innatam, & auitam ex animo diſcuſſerint caliginem. Velim, ſi ad Gaffarellum, vel Naudæum ſcribas nomine meo ſalutes, & ad te mittant Librum Romæ à Campanella editum, cui titulus; *Atheïſmus triumphatus*, quem cùm legeris, aliquot horis me participem fieri optarem. Nolim te diutiùs immorari, & ab optimis ſtudiis interpellare, quæ cùm in publicum prodierint, æternam laudem tibi parient, & nomen poſteris commendabunt. Illud vnum omnes, qui tui ſunt, à te efflagitant, fac citò voti compotes, amabo te, & Conſtantinum ex animo tibi eſſe deditiſſimum confide. Vale, & felicibus fatis viue. E Monaſterio Arremarenſi in agro Tricaſſino 7. Kalend. Maij 1632.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Doctiſſimo Philoſopho ac Aſtronomo D. PETRO GASSENDO S.

VIr omninò bonus Gabriel Naudæus, idémque ſingularis vtriuſque Amicus, oſtendit mihi nuperas tuas obſeruationes, quibus vt video non parum Aſtronomicæ rei profuturus appares. Gauiſus ſum valde, quod temporibus noſtris, quæ priſcis difficillima erant, obuia fiunt arcana Cæli, & quidem luminare maius ſurrexerat Copernicus, luminare minus Tycho Brahe, additur Galilæus Celeſtium occultiſſima noſtro ſupponens ingenio: oſtiúmque pandens, per quod extra flammantia mœnia Mundi longè procedamus ad inexplorata ſyſtemata conſpiciunda. Adiungeris tu Vir Doctiſſime ſternens viam ac tutiores faciens ſemitas ne animus immenſa peruadens ſpatia aliquo vel puncto aberraret. Doleo tamen è contra ſæculi vices, quod cùm feliciſſimum ſit inuentione nouarum rerum, in ſcholas tamen inuentores introire non ſinit: occuparunt enim illarum Cathedas olim qui nugaciter philoſophati ſunt non duce naturâ, ſed proprio arbitratu cuncta metientes, tantiſque præſtigiis animos Hominum occupauerunt, eáque obnubilauerunt caligine, vt in ſomnum adeò profundum, ſuauémque obtuſis mentibus ita adegerint, vt quicumque vel veritatis voce, vel face teliſque diei perlucidis intrare velit ad iſtas, ſtatim irâ indignationéque perciti contra dulcis ſomni impedimenta conſurgant armati, exploſáque luce iterùm ad infamem quietem reuertantur. Quapropter vagemur extrà oportet, donec Deus ſyſtema noſtrum purget tenebris, habitandúmque ſuis reddat aſſeclis. Obſeruationes quidem tuas laudo, cæteriſque commendo, vt alias & ipſi capeſſant. Sic enim fiet vt res literaria tandem ita refulgeat, quod vel clauſos ſpontè oculos recludat, ac Paſtores Hominum ad meliora paſcula ducere diuinum gregem armentúmque compellant. Tu interea macte virtutis eſto, & cùm plura alia rimatus fueris, nos participes facito. Gaudeo iterùm quod nebulas Ariſtotelis excuſſeris, ſed quod Epicureas veluti Cæcias ad te traxeris, non ſatis placet: ſi enim eas ratione amplecteris, & tu à te ipſo non es, rationem habet & Mundus, vnde & tua eſt; ergo non caſu regitur: ergo non ſine prima ſapientia: ergo non ſine Deo, ſi abſque ratione fidem non mereris. Cætera Atheïſmus triumphatus nuper editus oſtentabit. Vale 7. Maij 1632.

Tuus F. TH. CAMPANELLA *Ord. Præd.*

Nobili atque Clariſſimo D. D. PETRO GASSENDO *Canonico Dinienſi, & Domino ſuo multum honorando,*

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S. P. D.

ACcepi tuas, Vir Clariſſime, vnà cum ☿ in ☉ literas, munus acceptiſſimum,

statimque cum magna voluptate perlustraui omnia, & quia aliud munusculum rependere cogito, quod sub manibus etiamnum habeo, idcirco longiore responso adhuc supersedeo. Expediam autem intra 8. vel 14. dies, statimque submittam. Interim te nescire nolui, Dominum Gaffarellum legatione sua probè perfunctum, méque officio meo non defuturum. Vale Vir Clarissime méque in numero tuorum seruorum esse finito: atque societatem nostram, vti facis, beneuolentia tua protegito. Romæ in domo Professa 2. Iulij 1632.

Tuæ Dominationi addictissimus in Christo seruus CHRISTOPHORVS SCHEINER.

Clarissimo Viro Sapientiæ cultori PETRO GASSENDO S. P.

LEgeram pridem D. Naudæo facultatem faciente, obseruationes tuas circa duos Solis asseclas. Et quantum placuerint, tibi etiam significâram: cùm D. Gaffarellus abs te mihi idem munus, aliúdque de quatuor fictis Solibus Romæ obseruatis, me inspectante, mihi obtulit. In vtroque diligentiam, exactas descriptiones Mathematicas, & vtilitates ex eis prouenientes laudo: Aliisque bonis veritatis amatoribus imitationem earum cupidissimus instaurationis scientiarum ipse commendo. Verùm quoniam iudicium completum à me requiris, respondeo, non mihi placere quod asseris, huiusmodi apparitiones casu temerario prorsus fieri, nullo iubente authore vniuersitatis, nec operante per eas quidpiam, nec adnuntiante. Si enim tu absque ratione hoc doces: Stultum qui tibi credat putabis credo. Si ratione profectò, & Mundus ratione regatur longè potentiori quàm tu, & ratione significet, & operetur, quidquid in eo videmus, oportet. Neque enim nos corpora nostra tanto artificio ædificauimus, quantum vix capere, & admirari post diutinas omnium eorum perscrutationes Philosophi potuerunt. Sed mens longè nostra præstantior. Puderet quidem te, si in domo tua quippiam te nesciente, displiceret etiam si te nolente, fieret. Cometas ergo & Phœnomena tantæ molis frustrà fieri ex se Deo nullo authore, quomodo concipere potes ô Vir Doctissime? An putas quædam curari ab opifice rerum, quædam verò negligi? Nec enim volens negliget, sed non valens. Ergo in tanta mole versatus, vt ait Plinius, non potest omnia curare. Sed furoris plenum arbitror eum esse, qui existimat se posse Deum concipere, meliorem aut sapientiorem, aut potentiorem illo, quem cogitare mens omnis authorem rerum cogitur inuictissimis rationibus: Et illo qui naturæ præest, ante nos, & ante cogitatus nostros ab æterno. Quasi pars, quæ sumus nos ac mens nostra, possit capere nedum totum, sed supra totum. Nos infinitum apprehendimus: Et quod omnibus supereminet finitum dicemus? Quomodo enim apprehendimus infinitum, aut cogitamus, nisi verè sit? Cogitatio autem non est Atomorũ corpusculorũ vix Atomum alterum vnum tangentium. Extendetur enim extra mœnia multorum Mundorum si qui essent: Hæc est vacuum spatij immobilis nil discurrentis. Sed mentalis Mundi, qui corporeum & Mathematicum penetrat interius, & ambit exterius absque fine. Quapropter mentem primam effugere posse nihil video. Et ideo quidquid accidit, ratione mentali accidere, quàm si ignorem, non propterea non extat. Nec enim propterea quod mus & culex, nescit scribere & sensum scripturæ, propterea non extitetit qui scripsit. Præterea Mundi constructio, & animalium, & plantarum, & partium vsus, & vis, & notio, satis supérque declarant virtutem hanc primam, quam vocamus Deum. Et nulla res est, quæ non maximè ipsum manifestet, quod si latet ratio multarum nos, haud propterea non sit. Qui officinã ferrariam intrantes stupemus pueri, donec vsum ferramentorum, & Organorum eius didicerimus. Si natura arte regitur: igitur & Politica. Igitur illi Soles aliquid portendunt, si sine authore casu quodam non fiunt, longè verius ac certius, quàm huius Scripturæ caracteres, quantò à meliori artifice mei & illorum, facti sunt. Vale Vir Optime. Vide si quid non rectè dixi in triumphato Atheïsmo: ac corrige. Vel mecum fatere Soles non casu fieri, nisi respectũ eorum, qui vsum ipsorum ignorant. Rectè enim Paulus dixit, ignorantia facit rasum. Vale. Cætera D. Diodato, & Moræo, die 4. Iulij 1632.

T. CAMPANELLA.

Admodum Reuerendo D. PETRO GASSENDO *Viro Clarißimo,* CHRISTOPHORVS SCHEINER, S. P. D.

DIgnatus est heri Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Episcopus Diniensis, domi nostræ me affatu suo humanissimo, mihique tuam salutationem annunciauit, atque interrogauit an tuum sub Sole Mercurium viderim? Respondi mihi ante aliquot menses eundem vnà cum literis tuis allatum ab excellenti Domino Gaffarello; méque epistola rescripta gratias egisse. Cúmque is diceret hactenus ex me nihil esse acceptum, en iterum respondeo, próque accepto dono gratissimo quas possum ago gratias maximas, compensaturus si potero oblata occasione. Discursus tui eruditi ad stomachum fecerunt meum, isti sunt veri, & reales philosophandi modi. Eundem Mercurium mihi inuiderunt nubes; quem tamen Cæli clementia indulsit R. P. Ioanni Baptistæ Cisato in Germania Oeniponrani Collegij Societate nostræ Rectori, meo quondam in Mathematicis discipulo, qui in magnitudine ipsius describenda à te non discrepat nisi secundis duobus aut tribus. Eundem obseruauit etiã Rubeaci in Alsatia Ioannes Remus Quietanus, Serenissimi Leopoldi Medicus, meus singularis Amicus. Itaque in ore trium tantorum testium, stet stabitque hoc Phœnomenon. Vtinam & Venus simili modo deprehensa fuisset:

fuiſſet: ſed fruſtra Cæli ſerenitas conatus noſtros adiuuit; eluſit ipſa inſidiatores ſuos. Venit in manus meas VVilhelmi Schikardi erudita cómmentatio ſuper tuam epiſtolam: Promittit Ephemerides, vel potiùs tabulas Mercuriales, quas ſi olim vnà cum hac reſponſione nanciſci potero, multum gaudebo. Romæ enim non extat. Dominus Lucas ab Holſtein mihi legendam dedit. Ego Parelia mea nondum abſolui, interruptus aliis aliiſque negotiis. Vocatus ſum nunc à ſacra Cæſarea maieſtate in Germaniam. Sed locorum mutationes Amicos non diſiungunt. Prodierunt nuper quatuor Dialogi Galilei Italicè conſcripti pro motu Terræ Copernicano ſtabiliendo conſcripti, contra communem Peripateticorum ſcholam: Ibi diſcerpit meas diſquiſitiones Mathematicas, manus item violentas in Roſam Vrſinam, motúmque macularum Solarium, & Solis annuum à me inuentum iniicit: quid tibi videtur de his? Multis non placet iſta ſcriptio. Ego pro me & veritate defenſionem paro. Vale Vir Clariſſime, méque tui amantem redama. Romæ in domo Profeſſa 23. Februarij 1633.

Clariſſimo Doctiſſimóque D. PETRO GASSENDO *Theologo ac Philoſopho celeberrimo,* S.

EN properant ad te, GASSENDE Doctiſſime, literæ noſtræ, & cum iis publicum diuturni amoris teſtimonium; quod nupera tua Mercurij in ☉ obſeruatio, calamo noſtro extorſit primùm, mox & in lucem fecit extrudere perpetua nominis tui obſeruantia. Et ſi autem nulla antehac inter nos culta ſit amicitia, non eſt tamen quod dubites, quin notus dudum, & amatus mihi fueris, quum toties iucundiſſimam tui memoriam recolui, cum communi noſtro Beeckmanno, qui mecum nonniſi ſumma omnia de te in ore ſemper habet, animóque verè candido profitetur. Et huius rei fiduciá libertatem cœpi ſcriptum tuum de Mercurio in ☉ accuratè excutiendi, & meis cùm conſiderationibus conferendi futurum ſperans vt non ægrè id, ſed animo æquiſſimo feras, qui velitationum philoſophicarum, & candidæ veritatis inquiſitionis tam ſtrenuum ſemper te præbuiſti amatorem; vt mearum cogitationum quamuis, ad ſinceram animi tui trutinam auſim expendere. Videbis inibi latum apertum campum contemplationum Phyſicarum & Opticarum, quarum dulcedine, mentem iſtam generoſam ſatures, & inuentis inuenta addendo artem noſtram non parum cumules ac promoueas. Felicem me iudicabo ſi non tam approbatorem te quàm cenſorem æquum ac bonum nactus, gloriari potero conatus meos Viris eruditis non omninò diſplicere. Gratulabor quoque mihi ſi currenti calcar addere contigerit, & in obſeruationibus Aſtronomicis iam ſtrenuè verſantem ita excitare, vt quotidie magis ac magis iis inuigiles. Amaui ſemper, crede, labores tuos, ex quo inter tot vulgi ludibria, comperi, vnum repetiri GASSENDVM; qui generoſo ſpiritu ad alta hæc, & à fæce rerum terrenarum longè remota, adſpirare audeat; & adſpirando non ſolùm obſeruationes pulcherrimas obtinere, ſed & in publicum dare, omnium Aſtronomorum iudiciis exponenda. Idem nunc ſpero apud te euenturum laboribus meis, quos in eundem finem, promotionem nempe Aſtronomiæ, lubens & ſuſcepi, & cum nominis tui omni honore in lucem dedi. Neque excuſabo eos prolixiùs coram te, in quo certat candor animi cum iudicio ſincero, & amore veritatis inexpugnabili. Nam ſi non omninò me fallit animus, habebo non ſolum Amicum GASSENDVM, ſed & gratum erga ſcriptum iſtud, & mutuæ beneuolentiæ poſthæc cultorem haud vulgarem. Quo meo voto, Vir Clariſſime, ſi vt fruar efficere digneris, & me ſubinde doctiſſimo tuo ac iucundiſſimo alloquio confirmare; dabo operam ne te vnquam amicitiæ inter nos initæ pœniteat, faciámque vt & priuata noſtra, & publica ſtudia eius fructum ſuo tempore haud contemnendum ſentiant. Iudicium tuum de Diſſertatione mea breui expectabo, vt & quæ circa Eclipſin Solis præteritam obſeruaſti. Nobis ea Middelburgi tum verſantibus neque quoad principium, neque quoad medium aut finem, diſtinctè viſa eſt; ſed tantum in vna, aut altera phaſi, idque ad breue tempus, ob ſæuiſſimam tempeſtatem. Vale, Vir Doctiſſime, & me ama. Dabam Leidæ 26. die Aprilis, anni 1633.

Tuus omni officio MARTINVS HORTENSIVS.

CONSTANTINVS

PETRO GASSENDO *Theologo* Χαίρειν.

SÆpius tibi ſignificarem meam erga te animi propenſionem, ni tibi literas obtrudere viderer, cùm paululum abs horis legitimis temittas, vt mearum lectioni vaces. Quæ res me ita deterruit, vt à ſcribendi partibus omninò defeciſſem, ni me ſollicitaſſet religio meæ erga te obſequentiæ, cui vt facerem ſatis ad te miſi die 4. Ianuarij, vt ex meis intelligeres ab hoc officio me non reſiliiſſe, neve ferres nominis mei recordationem ex animo tuo obliteratum iri. Nolim te de reſcriptione interpellare, ſatis ſupérque mihi eſt, ſi meas leuibus oculis legas, & accipias in tui Bourdelotij ædicula ſermonem de te fieri plurimum, & in tuam commendationem, qui tui ſunt amantiſſimi, crateras coronare. Scio te eſſe, qui iis verbis lædi non potes, Vir præditus eximia humanitate, quæ me audaculum effecit, vt te è patria in vrbem euocem, vbi expectaris plurimum, velimque, quàm celerrimè mihi in precibus occurras, videbis rem literariam libellis commotam, & audies eorum, qui ſodalitiis vota nuncuparunt, querimonias, quod Epiſcopus Bellicenſis rem Monachiſmi totam detexit, horum querela fit in

in dies grauior, iámque in Pontificij Legati tutelam, & præsidium confugiunt, vt Theologos Parisienses nimiæ temeritatis, & audaciæ redarguat, quod Guillelmi de sancto Amore librum de periculis nouissimorum temporum typis mandari curarint, vel passi fuerint. Tenes hunc virum famosis mendicantium libellis inhumaniter fuisse suggillatum, nec profuisse Innocentij IV. diploma, quo viros primarios Academiæ Paris. in suam fidem, & clientelam receperat, & tabulas iure prærogatiuo mendicantibus concessas rescideret. Legisti in Dominicanorum Chronicó summum hunc Pontificem fratrum Litaniis intempestiuè diem suum obiisse, patúmque absfuisse, quin de eius salute actum esset, ni sodales preces, & vota prætendissent. Tanti iurgij in causa fuit Euangelium æternum, seu Spiritus sancti à mendicantibus concinnatum, qui palam, & publicè prædicabant Christi Euangelium, completo iam anno millesimo, abrogatum fuisse, & adesse diem, quo Euangelium Spiritus sancti ad meliorem, & perfectiorem vitam vocantis homines, promulgandum erat. Eò inoleuit superstitio, vt difficillimum fuit præpostera iudicia reuincere. Hæc est scæna totius rei, quæ apud nos agitur; cùm Lutetiam attigeris, plura rescisces. Interea scito benignè, & amanter mecum te facturum, si in ære tuo me numeres. Vale, Lutetiæ Parisiorum pridie Kalendas Iunij 1633.

Clarissimo Viro D. D. PETRO GASSENDO *Theologo Philosopho, Mathematico eximio,*

ISMAEL BVLLIALDVS S. P. D.

PRæstantissime pariterque amicissime

Diutinæ moræ vsuras centesimas persolutura tibi se sistit hæc epistola tuámque aduersus nos iustam expostulationem deprecatura; succensere silentio tam profundo iure meritò potes, & in me subscribere, nec accusationis formidare exitum. Omnis namque probus, & æquus iudex secundùm te dicet, non itaque hæc Prætoris solemnia metuas, calumniatus es, vel hanc mitiorem iudicij formulam non probasti, neque enim falsitate aut errore laborat accusatio. Consurgunt etiam tecum leges, & in me insuper confitentem, Amicorum testimoniis confossum insurgunt, iacui sanè supina nimis negligentia, & torpenti constrictus, sed ob iniuriam illam tuæ erga me comitatis, & humanitatis tuæ decori, & merito factam. Vis damno decidam dupli, vel quadrupli præstatione? Tuis rebus è nostris quid accedet? An noxæ me dedam? me tuum scis. Excipe igitur supplicem oratorem, & serenis oculis meas perlege epistolas. Inchoans autem lætiora auspicia habere non possum, quàm ab inuocatione nominis R. P. Marini Mersenni sub vexillis sancti Francisci de Paula stipendia spiritualia facientis, huius sanè Aquilæ pullus generosissimus est; siquidem Parens ille dissolutis corporis vinculis intuitu fixó, nec vacillanti diuinam essentiam rerum omnium in se rationes, & χαρακτῆρας ἀκραιφνεῖς habentem contemplatur, non degener filius in conniuentibus oculis illas rationes quas ἀρχετύπως oculo corporeo cernere nequit, scrutatur & rimatur ἐγγλυφείσας, ϗ ἐγγραφείσας in omnibus rebus, quæ earum signaculo informatæ suum esse à Deo conditore participant. Piget me tandiu huic Viro ignotum Parisiis vixisse, cùm etiam anno superiore per te ad illum aditus pateret. Inexhaustæ scientiæ & sapientiæ thesaurum in pectore gestat, fucatam illam scholarum, & corymbis quarumdam distinctiuncularum cincinnatam aduersatur; quæ sanè non veritatem inuestigat & perquirit, sed quibusdam argutiis veluti præstigiis auscultantium animos percellere conatur, & contendit dum antiquas & sanè antiquandas opiniones ne dicam errores tuetur barbaris verbis sui auditores perturbat, dúmque intelligi non vult, aut se explicare nequit abstractas, non solùm à rebus singularibus, sed ab ipsa etiam veritate formas curiosè & sollicitè confingit. Paucis tecum agam de illis, quæ primis nostris congressibus leui velitatione tractauimus. Triáque tantùm in præsens præcipua edisseram. Cùm itaque primis colloquiis verba fecissemus de motu grauium deorsum causásque quæsiissemus, quare motus à principio tardior processu velocior fieret, quas debiles vel nullas, vel sibi contradicentes Scholastici è penu sua expromunt. Ad Physicas simul, & Geometricas rationes confugiendum esse necessarium duxi, demonstrationémque totam, vt mihi videtur confeci, assumpto illo Copernici Lemmatio quo probatur ex duobus circularibus motibus rectam lineam describi posse, hoc sanè habeo quod & obseruatis, & accuratâ experientiâ perquisitis hypothesis mea aliquo modo satisfaciat, ostendo enim graue corpus necessariò moueri tardius in initio, quàm circa finem, ex qua præterea consideratione aliquid ad Terræ mobilitatem pertinens deduci posse spero. Secundum argumentum non minùs iucundum quod diffusè etiam tractaui, tenuit me occupatum in inquirendis causis cur elateres compressi, & postmodum laxati ad suam redeant formam, totam sanè rationem refundo in odium illud, quod vnumquodque abhorret à duorum contrariorum simul passione. Atque adeò cùm elateres æqualitatem, & inæqualitatem simul patiantur per extensionem, & compressionem partium æqualium, ad formam vim naturæ non facientem statum se reuocant cùm externa violentia cessante non ampliùs impediuntur. In eo autem argumento optimum visum fuit de fractione, & flexione disserere, & vtriusque tum definitionem cùm causam pro captu nostro explicare. Tertium difficillimum est, & sic se habet, experientiâ constat, auréisque absque errore diiudicant, non tantùm fides, & chordas Musicorum instrumentorum, sed & tubos Organicos, sonos grauiores, & remissiores spirantes, duplicem simul tonum spirare, & emittere, ordinarium seu proprium, & præterea Diapente supra Diapason, vel vt vulgò dicunt quintam suprà octauam. Quàm hic nodus explicatu

plicatu difficilis! quàm ardua cauſarum inquiſitio? te ipſum experiri velim tam fidibus quàm organicis tubis, & non ſolùm mirari, ſed etiam aliquas cauſas exquirere, ſpero me aliquid Phyſicè & Geometricè demonſtraturum per Cylindrum & Conum ei in ſcriptum aſſumpta conſideratione motus aëris cuius impulſu ſonus erumpit; de his priùs te monitum volebam quàm ad alia tranſirem.

Gratias tibi maximas habeo, pro tanta tua humanitate & cura, quas adhibuiſti in communicanda obſeruatione Mercurij per te Radio Aſtronomico deprehenſi. Ne autem munus tuum honeſtiſſimum in tertam ſterilem cecidiſſe videretur, colono ſuo ingratam; rependimus vnam noſtram obſeruationem & ad te dirigimus Veneris nempe in cornua gracileſcentis viſæ per Teleſcopium propè Stellam quæ eſt in ♊ ſequentis ſeu Pollucis humero ſiniſtro, & præterea locum Mercurij ex diſtantiis Fixarum deductum ſolutione triangulorum ſphæricorum, vtrumque & obſeruati ☿ loci calculum, & Veneris obſeruationem factam appendicem qualemcumque huic epiſtolæ annexum & appenſum inuenies. Expectamus interim antecedentes & conſequentes Mercurij obſeruationes, obſeruatus à te ☿ locus diſcrepat à calculo Tychonico, Rudolphino, Adriani Vlacci tribus, gradus vnius, quadrantibus, Veneris obſeruatus per me locus illi fermè conſentit ſi per otium vacuerit, Tabulas Tychonicas, Longomontani & Lansbergianas conſulam vt conſenſum vel diſſenſum illarum videam.

Legiſti libellum Hortenſij quo tecum agit de Mercurio, mecum longas duce querimonias de diſcrepantia Keplerianæ hypotheſeos à Lanſbergiana, & diſſenſum tantum in aſſignandis Veneris nodis plange. Nam dum 7. Decembris, anno 1631. Solem ſubituram prædixerat Keplerus, illam deprimit Lansbergius ad Auſtrum vno gradu cum dextante aut cacozelia has inducit differentias, quæ ſibi nouitatibus gloriolam ſtruit, aut obſeruationes vitioſas eſſe & diſſonas fatendum eſt. De Tychonicarum obſeruationum diligentia & fide nunquam dubitabo, & famæ & veritatis impendio ſtudioſior erat Atlas ille. Et ſanè cum Longomontano in Lansbergium & Hortenſium acerbè inuehere poſſem & iure corripere qui magnum Tychonem criminantur de falsò inducta variatione motui Lunæ æquando quam ſomnium & merum figmentum aſſerere audent præceptor & diſcipulus. Sed ambæ noſtræ obſeruationes, (etſi in aliquot octo ad ſummum ſcrupulis diſcrepent) coniunctio Lunæ cum corde ♌ ſatis probant aduerſus illos variationem Tychonicam omninò neceſſariam eſſe ad Lunæ motus veros adipiſcendos. Tota hypotheſis Lunaris Tychonica mihi retinenda videtur modò angulus Epicyclicæ æquationis reducatur extra ſyzygias non ad centrum eccentrici, ſed ad centrum Telluris. Illud enim abſurdum in explicatione huius hypotheſis notaui & memini olim me hoc monuiſſe. Miror quî tanti ac ſummi artifices aut non viderint, aut cognitum non correxerint, vnius trianguli ſolutionem moleſtam effugiſſe videntur.

Non poſſum non mirari Kepleri meditationes de Phyſicis illis æquationibus, & quo pacto motus ☾ varios vnico contentus eccentro variabili explicare queat, fatetur eſſe motus reales & Phyſicos, concedat etiam per vera & realia ſpatia fieri, quorum dimenſio à Geometrica dependet, non autem demonſtrabilis eſt illa virtus magnetica Solaris, qua Planetas trahit Sol pro modulo ſuæ diſtantiæ ab illis, quam induxit Keplerus, equidem ſi Planetæ eſſent corpora cum Sole homogenea, concederem fibras ſuas ad fontem illum luminis ſemper dirigere. Dico amplius quod non ſolùm verſus illum tenderent, ſed ipſi tandem vnirētur, ſicut enim Terra trahit congenea, ita & Sol ſibi homogenea ad ſe trahit & contingeret vel à longo tempore contigiſſet omnes Planetas ſed & Fixas Soli vniri & cum Sole ferri quod nec vidimus, nec viderunt maiores, nec poſteri expectare debent. Aſtronomia ſanè & Geometria ſemper has hypotheſes & phyſicas motuum æquationes, quæ demōſtrationes Geometricas excludunt vt mera ſomnia reiicient. Standum eſt huic axiomati, cæleſtes motus circulares eſſe ſimplices, & ex circularibus compoſitos, & hanc ob rationem ellipſes illius reſpuo & repudio niſi per Epicyclium Coperniceum aut Tychonicum deſcribi velit. Facilè enim demonſtratur deſcripta ellipſis aſſumpto circello cuius diameter æqualis ſit differentiæ axium Ellipſeos, & Planeta duplam in illo reuolutionem facere intelligatur, interim dum epicyclij centrum in orbe magno ſemel reuoluitur. οὐκ ἐπὶ νῦν ἐπιθεὶς κολοφῶν, dies diei eructat verbum & nox nocti indicat ſcientiam, quis exhaurire vnquam poterit omnia illa quę quotidie noua ſe produnt? Antiqui Venerem infra Solem ſemper currere aſſeuerarūt & docuerunt, & omnes ſecuti ſunt ad Copernici ætatem. Ante annos triginta ſphæricam ſemper credita eſt emittere lucem, & faciem globoſam verſus Terram oſtēdere, Tubus opticus detegit illam proprio carere lumine, & corniculatam verſus Terram deſcendere. Quis maculas in Sole viderat & tales non Planetam Mercurium docuerat, Galilæus & Apelles & infiniti alij viderunt & quotidie vident ipſeque ſuperiore anno excepto Solis lumine per foramen maculas grandiores notaui menſibus Augusto & Septembri. Vnum & alterum ſubnectam, audieram à Domino Luillerio Galilæum vocatum decreto ſanctæ inquiſitionis, vt ad accuſationes reſponderet, quæ obiiciebantur ei tanquam aduerſus Religionem Catholicam, & authoritatem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ hæretica quædam ſcripſiſſet in libello ſuo de Terræ mobilitate, ſtupebā & dolebam vicem huius optimi & doctiſſimi ſenis, ſed gratiſſimus mihi fuit nuntius, qui Galilæum ampliatum non ſolùm ſed & abſolutum dixit, nunquam perſuaſum habeo ſanctiſſimum Dominum noſtrum ac beatiſſimum Patrem Papam Chriſti vicarium ad ea, quę ad Fidem non pertinent clauium potentiam extendere velle, ſanè ſi Sacræ Scripturæ, vel decretis ſummorum Pontificum aut Conciliorum Canonibus aduerſaretur illa de motu Terræ opinio, quāto

 ſtudio

studio illam vt verisimiliorem, & naturæ rerum magis conuenientem tueor, tanta non solùm facilitate amandarem, sed & contrario affectu execraret illius authores perfectóque odio prosequerer. Certum est enim quod Beatus Hieronymus ad Beatissimum Damasum Papam scribens spiritu Catholico omnes docuit, qui tecum non colligit, spargit, id est, qui non est Christi, est Antichristi. Verùm quænam sit iniuria Christo, vel Ecclesiæ, vel Pastori Ecclesiæ Oecumenico, an blasphemat in sacram Scripturam, qui docet Terram moueri, quis vel leuiter in Philosophicis, & Theologicis tinctus non videt Scripturam Sacram vbicumque de Terræ stabilitate loquitur commodissimè posse intelligi, vel de duratione, vel partium coagmentatione aut soliditate, quæ cæteris Elementis denegata est; vtinam S. Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ spiritus semper verus scientiarum omnium fundamenta, & principia nobis reuelaret, causas incognitas patefaceret non ampliùs dubiis propemodum infinitis agitati fluctuaremus; sed quæ saluti hominum sufficiunt perficere satagit, dum supercælesti fidei lumine mentes nostras collustrat, & per vias rectas deducit, cæteræ scientiæ industriæ humanæ naturali lumine instructæ commissæ sunt; scio Zachariam Summum Pontificem circa annum Christi 745. Virgilium Salxburgensem Episcopum decreto damnasse, eò quod doceret Antistes ille Salxburgensis Mathematicus pro tempore illo rudi, & ignaro doctior Antipodes esse, qui aduersis vestigiis nostra premerent; cur damnauit Zacharias Virgilium? Credo sanè non ideò quia simpliciter doceret esse Antichthonas, sed ex eo fortè quòd duos Christos induceret, quod blasphemum, & impium est. Iure meritò damnaremur omnes quotquot mobilem Terram asserimus si huius dogmatis vi, aliquam hæresim (quod absit) aduersus fidem Catholicam astruere cuperemus.

Alterum & vltimum te commonefaciet me prolixam, & amplam epistolam à Domino Christiano Longomontano accepisse Hafniæ scriptam prid. Kal. Aug. anni 1632. reddirámque mihi post longos errores die Maij 28. anni currentis, acerbè corripit Lansbergium & Hortensium, ob illorum calumniosas accusationes, in Dominum suum & Herum Tychonem Braheum, illósque Viros mendacissimos appellat, monet me quædam de Martis motu, & ad illius Planetæ stabiliendam hypothesim partem eccentricitatio Solis assumendam esse affirmat. Gratum erga te animum gerere profitetur maximásque gratias rependit pro munere misso, & oblato quod magnificit miratúrque, & iure meritò tuam solertiam in detegendo Mercurio, libellúmque cyclometricum, honestum rehostimentum ad te mittit, quem vnà cum epistola transcripta habebis breui vbi per otium licuerit. Ex tuo natalitio systemate, ingenium tuum Mathematicum sapere pronunciat, sagacitatem ingenij significare Saturnum in domo ☾ illam Stellam intuentem, & Mercurium in prima domo recipientem, similiter in mea Genesi trigonum ☾ & ♄ & Mercurij ad Saturnum sextilem in Mathematicas speculationes propensum denotare. Vale & me tuum semper crede. Scribebat Luteriæ Parisiórum 21. Iunij anno 1633.

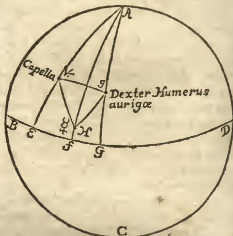
Tuæ Dominationis Obseruantissimus
ISMAEL BVLLIALDVS.

Obseruatio PETRI GASSENDI *facta anno* 1633. *Maij die* 16. *Post occasum Solis Aquis-Sextijs Radio Astronomico in tangentes distincto.*

Distantia Mercurij à Capella grad. 20. 58. min. 40. sec.

Ab humero dextro aurigæ grad. 20. 45. min. 0. sec.

Capella his temporibus occupat iuxta Brahæum ♊ 16. grad. 44. min. 24. sec. cum latitudine Borea 22. grad. 50. min. Humerus dexter Erichthonij ♊ 24. grad. 56. min. 24. sec. cum latitudine Borea 21. grad. 27. min. 30. sec.

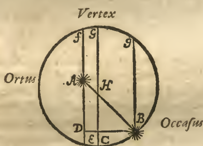
Sit colurus Zodiaci, seu transuersalis *ABCD*. Zodiacus *BEFGD*. Locus Hirci in Zodiaco *E*. Locus dextri humeri aurigæ sit *G*. Polus Zodiaci Boreus *A*. Datus est ergo angulus *EAG*. 8. grad. 12. min. Latus *AK*. Complementum latitudine Hirci 67. grad. 10. min. Latus *AI*. Complementum latitudine dextri humeri aurigæ 68. grad. 32. min. 30. sec. Ex datis igitur lateribus *AK*, *AI*, cum angulo ad *A*, dabitur latus *IK* 7. grad. 43. min. Et angulus *AIK* 78. grad. 13. min. 20. sec. Item in triangulo *HIK*. Data sunt omnia latera, dabuntur etiam anguli scilicet *KIH*. 81. grad. 30. min. 43. sec. qui iunctus *AIK*, exhibet *AIH*, 159. grad. 44. min. 3. sec. Iam in triangulo *AIH*, habemus latera. & præterea angulum *ADI*, habebimus ergo latus *AH*, 88. grad. 15. min. 20. sec. Et *FH*, latitudinem ☿ Boream grad. 1. 44. min. 40. sec. At angulus *HAG*. erit 6. grad. 38. min. Ergo ☿ locus in ♊ 18. grad. 17. min. 44. sec.

Calculus Prutenicus Origani statuit illum in ♊ grad. 16. 36. min. cum latitudine Borea 2. grad. 16. min. Calculus Tychonicus Rudolphinus Adriani Vlacci Goësani in ♊ grad. 17. 29. min. Deficit ergo Prutenicus à Cælo gr. 1. 41. min. 44. sec. In longitudine, at in latitudine 31. grad. 20. min. excedit. Tychonicus 48. grad. 44. min. at in latitudine.

Obseruatio

Obſeruatio ISMAELIS BVLLIALDI *facta Pariſiis anno* 1633. *Maij die* 26. *Poſt occaſum Solis hora* $8\frac{3}{4}$.

Anno 1633. cùm menſis Maij die 28. ad Meridianum Pariſienſem collocaret calculus Prutenicus Meridie illius diei ♀ in ♋ grad. 18. min. 31. cum latitudine Borea 3. grad. 4. min. à die 25. quæſiuimus ♀ Teleſcopio vt coniunctio illius cum Stella, quæ Tychoni in ſiniſtro humero ſeq. ♊ occupabat tunc temporis ♋ grad. 18. 17. min. 20. ſec. cum latitudine Borea 3. grad. 3. min. Die itaque 26. cùm ſonaret Horlogium R R. P P. Ieſuitarum tres quadrantes poſt horam octauam à Meridie, hora ſcilicet $8\frac{3}{4}$ animaduerti ♀ iam cornua præbentem quorum acumina Terram verſus dirigebantur diducto tubo ad extenſionem mihi conſuetam duorum fere Pedum Regiorum adeò vt baſi Coni, ſeu Pyramidis in pari extenſione totum ☾ ambitum ante dies quatuor fere caperem, hunc itaque Planetam conſideraui ad limbum baſis coni applicatum, & reperi ſupra ſe habentem Stellam illam non procul à centro circuli apparentem, ſed in azimutho Orientaliori, & almicantharat ſuperiori, vnde quantum Teleſcopio aſſequi poſſumus ſimplici æſtimatione æſtimauimus ♀ in magno circulo diſtitiſſe à Stella ſcrupulis 18. ad ſummum, at azimuthum ♀ occidentalius fuiſſe 8. min. vel 9. min. & Venerem auſtraliorem ipſa Fixa. Ecce figura obſeruationis

Circulus illuminationis tubi optici in conuexo vitro *E F G I*.

Stellæ locus viſus *A*. Azimuth fixæ *F A D*.

Azimuth ♀ *I B*. Venus *B*.

Diſtantia azimuthorum *D B*. 8. min. vel 9. min.

Diſtantia Stellarum in circulo magno 18. min. nempe *A B*.

Diſtantia altitudinum *A D*, 15. min. fermè.

Calculus Prutenicus ſtatuit ♀ in ♋ 17. grad. 23. min. cum latitudine Borea 3. grad. 8. min. Sed multò prouectior erat in ♋ grad. 18. 2. min. vel circiter & latitudo Borea 2. grad. 48. min. fermè.

Adrianus Vlaccus ex Rudolphinis habet ♀ in ♋ 18. grad. 21. min.

Admodum Reuerendo atque Clariſsimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologo & Canonico Dinienſi* S.

ADmodum Reuerende atque Eruditiſſime Domine,

Latentem illum occultúmque Magnetis ad Magnetem conſenſum, καὶ τὰς ἰδιότητας ἀρρήτως, vt cum Philoſophis loquar, ſicubi ſemper; ſic potiſſimum tamen, dum nos ſuauiſſima ſua præſentia, & Magnetica quadam doctæ conuerſationis ſuæ extaſi defixos Aquis-Sextiis teneret admiratus ſum,

Magnus enim Magnes, Magneta trahendo minorem
Sympathico nexu iunxit vtrumque ſimul;

adeò arctè & efficaciter, vt ab eo congreſſu vitali communicata virtute animatior factus neſcio quid impetus ac violentiæ, quâ poſt ſe moueri me experior, ſentiam; tantum valet Heracleotica illa catena; tantum Magnetica illa ſimilium mentium Μετεμψύχωσις, καὶ τῆς ἀφυίας ὁμοιότης, verum illud ſympatheticum à Pythagora quondam celebratum tetrachardum, quo reſonante nulla locorum intercapedo mutuam ſimilium mentium ac ingeniorum συμπάθειαν impedire poſſe videtur. Senſit hoc quondam Plato dum vna maximè cauſa amorem neceſſitati præferre quod illa propinqua tantum, amor etiam diſſita poſſit coniungere. Senſerunt etiam hanc virtutem vel ipſæ literæ, non tam miſſæ, quàm à Cl. D. V. longo locorum interuallo diſſita ad ſe eminùs Magnetico veluti actu attractæ, affectus, obſequij, deſideriique omnibus in rebus ei inſeruiendi indices. Verùm ne fortè à tam potenti Magnete plus æquo abſtractus digrediar, ad ſcopum reuertar. Noſſe forſan deſiderat R. D. V. quid modò geram? quibúſve diſtinear? vno verbo dicam, multitudo occupationum me non tantum obruit. Ex vna parte quidem me, Primitiæ Gnomonicæ Catoptricæ, quas ad Amicorum meorum inſtantiam, prælo ante diſceſſum meum ſubdere ſum coactus, mirum quantum deſtinent. Ex altera parte in explicatione Barachiana in fauorem Domini noſtri de Peireſk inceptâ deſudans ſummóſque exanthlans labores, ſub onere propefatiſco. Accedit præparatio ad iter adeo longum quale hinc Viennam in Auſtriam, quod poſt ſolemnitatem Aſſumptæ Virginis, Deo auſpicante vnà cum D. de la Vallette ingrediar; accedunt denique quotidiani Amicorum congreſſus labores augmentantes, quibus adeo premor vt vix literis ſcribendis idoneum tempus reperiam. Ad obſeruationes porrò quod attinet, ego vt ingenuè fatear dictis de cauſis hactenus iis inuigilare non licuit. Nihilominus quod vltimam Eclipſim concernit, comprehenſum eſt ſedula computatione à Domino Tonduti huius negotij exercitatiſſimo Viro, & me quoque, illam Tychonico calculo nequaquam quadrare, ita quidem vt tabulæ Tychonis Lunares (quod in Viro, & ingenioſiſſimo, & exactiſſimo quiſpiam non immeritò mirari poſſet) incertiores repererimus, quàm

multi

multi putent; comparatione quoque facta cum Prutenicis & Alphonſinis, has exactiones deprehenderimus. Sed nuncius feſtinus, & iam petuſatus mihi omnem ea fuſiùs perſcribendi occaſionem adimit. Cæterùm etiam atque etiam rogo R.D.V. ne impoſterum ab incœpto ſemel literarum commercio nos locorum intercapedo abſterreat. Imò ſibi perſuadeat velim eam amicitiam tantò eſſe gratiorem, ſuauiorémque quantò maiori interuallo diſſiti fuerint eam ſincerè colentes. Ego enim ſi vel reperero inter Auſtrios Philoſophos, & Mathematicos aliquid veſtro ingenio dignum, ſincerè ſpondeo, ac ſanctè polliceor; me pro ea quam erga V.D. gero animi propenſionem communicare nunquam intermiſſurum. Quod & de R.D.V. idem ſpero. Atque hiſce me R.D.V. SS. ſacrificiis humiliter commendo. Valeat atque iterùm valeat. Auenione raptim 10. Iulij 1633.

R. D. V. Seruus in Chriſto humillimus, & propenſiſſimus ATHANASIVS KIRCHER *Soc.* IESV.

Miſiſſem R. D. V. librum meum, quem inſcripſi Primitias Gnomonicæ Catoptricæ, ſi abſoluta fuiſſet impreſſio, nihilominus vbi abſolutus fuerit, eum etiam poſt diſceſſum meum, R.D.V. tranſmitti curabo. D. Prioterem à Bompas, nuper ferè nobis abſtuliſſet colica paſſio; gratiæ pro longiore vita viri Reipublicæ literariæ vtiliſſimi.

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro D.D. PETRO GASSENDO *Canonico Dinienſi Domino ſuo plurimi honorando,*

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S.P.D.

Qvas ad me nonis Maij dediſti gratiſſimas, accepi menſe Iunio, quantùm recordor. Acuit induſtria tua torporē meū, accenſus ſum vt par pari refundam, hoc eſt, vt obſeruationem meam Eclipſeos Solaris Romę factam, remitterem: quod cur hactenus non fecerim; obſtitit penuria temporis, dum ad diſceſſum perdius & pernox occupor. Hæc vna eáque genuina, & ſola cauſa obſtitit, cur tuis humaniſſimis ſcilicet & accuratiſſimis literis non reſpōderim: Vellē enim aliquid, ſi non tam exquiſiti, ſaltē non ineruditi laboris rependere. Tu ergo pauxillū patiētiæ habe, & omnia compenſabo. Interim ad manū, & oculos habes P. Athanaſ. Kircher, qui etiam memoriā mei ſua excellētia obliterare poterit. Alias præter has literas in pręſentiarū à te non accepi. Obſeruationē hanc cum D. Campanella communicabo. Ego cōtra Galilæum mearū inuentionum inuaſorē altera nunc vice me defendo. Obſtupeſco, quâ homo fronte tantum dedecus conſciſcere ſuſtinuerit. Videbis olim & mirabetis, vbi defenſionem meam perlegeris. Interim orbem tuis accuratiſſimis obſeruationibus erudire ne deſiſtas, vt exemplo iſto ſuſcitati multi ſequantur. Vale mei ad Deum memor. Romæ in Domo Profeſſa 16. Iulij 1633.

MICHAEL CONSTANTINVS PETRO GASSENDO *Theologo*, S. P. D.

Vas à te accepi literas, mi Suauiſſime GASSENDE, magnam in animo meo pepererunt voluptatem, cùm ex iis intellexi me tibi eſſe cordi plurimùm, idque non merito meo, ſed tuo benefico ingenio, quod mirari non deſino ob illam, quæ in eo ineſt, tranquillitatem. Magni ſanè fuit Philoſophi ſummam animi quietem tantâ curâ, tantáque operâ ſibi comparaſſe; ea eſt, quæ multum me mouet, & ſingularis doctrina, in qua eluces, & eruditorum amorem in te concitas, méque totum incendis, qui in media turba, & grege nondum locum teneo. Scito tamen me ſemper duxiſſe, ſi nihil ad te datem literarum, me non eſſe extra noxiam, & religione impediri, donec huic muneri facerem ſatis. Velim tamen credas non eo conſilio ad te ſcripſiſſe, vt è tuis eliciam, ſed vt ratum habeas meæ erga te obſeruantiæ pignus, & quos in vrbe noſti tui ſtudioſiſſimos, tuo aſpectu, tuóque alloquio propediem exhilares, quibus rem gratiſſimam facies, ſi veterem ac priſcam Phyſiologiam typis mandes. Hoc à te efflagitant, quos veræ & germanæ Philoſophiæ nimia ſitis vrit. Intereà vereor, ne te diutiùs detineat ſoli Natalis aura, & chariſſimorum amor, è quorum amplexibus auelli æquo non patieris animo, cùm illic præ cæteris habeas tuum Peireſium, Muſarum decus ꝗ & Literatorum præſidium, cuius ſuaui conſuetudine mirificè caperis, & tanti viri genio indulges, qui varia, & ſingulari rerum ſuppellectile oculos paſcit ſpectantium, & lectiſſimis ſermonibus Doctorum reficit animos, cuius amœno ruſculo vehementer oblectaris, & miraris tui Peireſij optatis reſpondiſſe ipſam naturam, quæ huius plagæ angulum tanto adornauit ſplendore, quaſi omnia ſtudia in eius cultum contulerit, tanto Hero ac Domino factura delicias. Nullum finem facerem prædicandæ domus Gratiis ſacræ, ni modum epiſtolæ excedere videret, cùm in hoc ſcribendi genere de Amicorum ſalute, & negotiis de more quæratur. Quare ſi res tuæ in tuto ſunt, & bellè te habes, redi ad tuos quàm celerrimè, reſciſces grauem eſſe τῶν φαρισαίων πρὸς τοὺς γραφεῖς contentionem, eorúmque animos in dies magis exulcerari, nec vllam, quâ deliniantur, adhiberi medicinam. Diu dolent & conqueruntur οἱ γραφεῖς, καὶ διδάσκαλοι τοὺς φαρισαίους, nouos & peregrinos ritus induxiſſe, nec fas fuiſſe eorum reclamitare erroribus, & damnare hæreſes. Eam querimoniam ſatis probat prima dies huius menſis, quæ multa ſigna τοῦ σεληνιασμοῦ dedit, & oſtendit ἀπολέμητον, καὶ προσκαιρεῖν ἐπὶ τὴν τῶν διδασκάλων συνείδησιν, & verenda τῶν φαρισαίων pallia, dum vtrique ſcenicam ſapientiam oſtentant, hiſtrionicam agunt, & luce clarius aperiunt mentis humanæ vitia, inſcitiam nempe, & ſuperbiam, quos in ſcopulos facile ſe dat præcipitem, qui ſcientiæ, & ſapientiæ

primas

primas sibi arripit, nec se, nec hominem nouit, cuius est errare & labi. Hæc me docent humanissimæ tuæ literæ, & Academiæ forum Sophistarum disceptatiunculis perstrepere, idque esse solum doctissimis Viris ingratum, pingue verò, & opimum rabulariam exercentibus, quâ capiuntur adolescentuli, in eamque curam incumbunt cùm è palæstra literaria Patrum subsellia conscenderint, vt vniuersus Orbis perpetuo laboret dissidio, quo cautiùs in rem dissidentium irruant, suamque faciant. Vetera me conquirere vetant præsentia & viua exempla, quæ monent hominem homini esse lupum. Eamque ob rationem nemo probus non luget perditos hominum mores, ac præposteram mentem, & illam persequitur sectam, per quam quies animi comparatur, & sedem seligit, in qua tranquillo otio dies transigat, cumque sui amantissimis sermones & iocos conferat. Nosti Lutetiam esse literatorum domicilium, & in ea paucos è plurimis seligi, qui moribus & naturâ clarissimorum Philosophorum non sint dissimiles, cum quibus ineunda est vitæ societas. Illic qui tui sunt, te interpellant, & tibi litem intendent, nisi apud nostrum Bourdelotium te sistas propediem, in cuius ædicula fœdera solemni sacramento ferientur.

Dixi tuis verbis plurimam salutem suauissimo Alberto nostro, qui Academiæ dignitatem iam prope senescentem pristino splendori restitui curat Regis Christianissimi munificentiâ, & amplissimi Cardinalis Richelij consiliis. Prodiit Aurelij acerrimi ingenij viri Anæreticus aduersus Sirmondi Antirrheticum de integritate primi canonis Concilij Arausicani. Sunt, quos magnopere torquet ea controuersia, & Sirmondum ab Aurelio malè acceptum fuisse, & hæresi notatum, quòd chrismationem confirmationis sacramento detraxit. Aurelius vt est vir acutissimi iudicij, creber sententiis, grauis rerum pondere, ludit Sirmondum, tanquam imparem pugilem, eiusque ridet orationem cum pigmentis, & fuco pene puerili. Hæc sunt iurgia nostri fori, mihique sunt de Gaffarello quærelæ, ad quem si scribas, velim eum moneas esse memorem, quam personam sustineat, ne in posterum, mimos agat, neve se, suosque ludibrio haberi ferat. Quas enim ad suos scribit literas, fidem faciunt nullius esse salis hominem, & sannionis olent ingenium, precor illi saniorem mentem, & tibi prosperam valetudinem, meque, vt soles, ames. Vale, Polliaci in agro Meldunensi, pridie Nonas Augusti 1633.

PETRO GASSENDO, GABRIEL NAVDÆVS S. P. D.

Binas à te nuper accepi, Doctissime GASSENDE, cùm vnas tantum expectarem literas, sed quæ tamen plura mihi significarent de te, de Luillerio vtriusque nostrûm deliciis & coculo, de Epicurea Anastasi, & de singulari illo certamine, quod paulò ante meum è Gallia discessum cum Armigero Londinensi susceperas; quàm vnquam vsquam ex illis duobus & geminato vrbanitatis tuæ officio excerpere potuerim, adeò nempe occupatus es in otio vt mecum iam Laconicè quædam tantum insusurres, ac veluti furtim & per scitulam effutias, de quibus cùm anteà simul essemus prolixos equidem sermones miscere consueuisti. Papæ! quæ tanta mutatio est hominem Philosophum Parisiis otio diffluere, Diniæ verò vel Aquis-Sextiis aut potiùs ruri degentem, temporum angustiis vrgeri, negotiis premi, & nondum sibi diem vnum vindicasse, quo vel homini amicissimo nobilissimaque studiorum & opinionum communione deuincto pectus suum denudare vel datam fidem liberare posset! fidem enim si nescis aut potiùs si oblitus es, quam superioribus ad me tuis oppignerasti, de iudicio & censura responsionis illius qua defensionem tuam pro R. Patre Marino Mersenno Fluddus excepit, nunc requiro. Nec tantum te interpello vt bonum nomen esse non desinas, sed hoc insuper abs te peto vehementerque contendo, vt me vel de nugis etiam & tritiuillitiis tuis certiorem facias, & omninò quæ mihi si coram adesses exponere velles, ea ne graueris in chartam cuiuscumque modi fuerint conicere. Probè siquidem nosti me quoque istud facere solitum fuisse; ac sæpius quæ præsenti vix narrarem ea perscripsisse, nempe charta meo iudicio minimè est inter amicos præscindenda, aut quod Orasius noster Tubero Religioni sibi esse dicit, prima tantum facie depingenda quasi Sinensium more nunquam ad aduersa membranarum parte nobis scribendum esset, vel literas ipsas ex Demetrij præcepto turpe foret sinistram legentis manum adimplere. Quare si me audis quod tibi dabitur à seueriori Musarum cultura subcisiui temporis hoc totum in gratissima literarum cum amicis vicissitudine tibi esse impendendum arbitrabere, sanè quantum ad me attinet non committam vllo modo vt occupationes meæ, quæ non magnæ illæ quidem, sed interdum tamen multæ sunt, cogant me vnquam minus erga te officiosum esse quàm vellem. Imò verò quod Mercatoribus interdum vsu venit vt si merces vasa non explent fœnum atque cannabem & scruta infarciant, ita ego cùm non supperent res dignæ scriptione, quæ scis ipsa tulerit & obuia quæque arripiam, ne tecum paria fecisse non videar, aut aliquid ex antiqua mea consuetudine liberiùs cum amicis meis confabulandi remisisse. Sed ne te qui satis tuapte natura rerum cæterarum memores, de hac vna quæ tibi forsan altius quàm vlla cordi semper insedit admoneam. Age, mi GASSENDE, paulatim ad eam quæ magis me versat & coquit sub pectore curam descendamus, ac demum illis tuarum literarum capitibus respondebo, quæ mihi videntur maximè responsionem flagitare. Recordaris igitur opinor, quanto quamque incredibili desiderio non te solum, qui mihi semper

per non minus quàm tibi ipsi carus extitisti, sed omnia tua, & egregia præsertim, quæ tu subinde literarum monumentis consignare solitus es animi tui sensa fuerim vel ab inualescente iam inter nos mutua necessitudine prosecutus; quare postquam mihi cuncta illa, quæ dum adhuc suauissimæ tuæ consuetudinis fructu oblectarer scriptis mandaueras, vel post meum è Gallia discessum publicæ hominum luci commisisti, reddita mihi cùm à te ipso, tum etiam ab amicis fuerint, sola autem quam re verisimile est omninò nuper ad R. Fluddum excudisse responsio diligentiam hanc meam fefellerit. Amabo te, amicorum suauissime quonam istud fato vel potiùs errore factum fuerit parumper apud te diiudica: & si nihil quidquam vlla mei in te officij ac obsequij cessatione commerui, si nihil peccaui, quod mihi tam graui & acerba pœna luendum fuerit, fac oro te atque obtestor, ne istius tuæ responsionis expectatione diutiùs macerer, aut quod ipse Fluddus ad primos tuos volones reposuerit ignorem, quod equidem si me hactenus latuisse dixerim, res tibi erit non admodum creditu difficilis, qui sacris Ecclesiæ sanctionibus damnata pridem aduersarij tui volumina, nonnisi difficulter & cum summo vitæ ac fortunarum discrimine istuc à Mercatoribus deferri posse, etiamsi vastissima mole non præpedirentur, aut aditu reliquis etiam omnibus propter contagij metum interclusо, satis ipse iam intelligere potuisti. Deinde verò cùm me quasi testem assiduum habueris eorum omnium, quæ sub initium istius velitationis à te gesta sunt, nunquam opinor cogitatione consequi posses, quantum me pruritus quidam vrget quo tandem modo ipsa composita fuerit intelligendi. Vix enim adducor vt credam quod

Hi motus animorum atque hæc certamina tanta

licet inter apes verè Palladias & mellifices enata

Pulueris exigui iactu compressa quiescant.

Verùm postquam mihi semel frontem perfricui vt tecum audaciùs de multis rebus, quæ ad studiorum & otij tui literarij rationem attinent pertractarem. Age currente iam atque incitato calamo vt valeat Epicurus tuus, vt adolescat; vt ratiocinetur: vt se ab improborum & ineptorum calumniis defendat; vt tibi atque amicis placeat; vt typographos vrgeat, vt publicum denique fauorem expectet paucis exequere. Ista siquidem, de quibus attentus nonnunquam cogitare soleo, animum mihi haud mediocriter sanè perturbant tot difficultatum in dies succrescente materia, sed hoc præ cæteris me sollicitum detinet, quamobrem fiat quod in alto illo tranquillo secessu, quo nunc perfrueris, in hac profundissima pace & quiete, quæ tibi stimulos acres ad istud operis perficiendum addere debet, cessas nihilominus & inducias quæris quasi aliorum negotia tractare deberes non tua, aut corporis potiusquàm animi laboribus tibi foret incumbendum; quod certè quàm iniquè facias aut parum in rem tuam & literariam consultè tum demum intelliges cùm forsan non erit amplius huic morbo remedium. Neque est quod Venetiis istud commodiùs quàm Aquis-Sextiis absolui posse tibi persuadeas, nam si tibi nunc in solitudine viuenti deest otium, deest tempus quod eiusmodi cogitationibus impendatur, quî precor superesse potuerit, in hoc celeberrimo tot mercium totque nationum emporio, vbi nec Argus sat oculorum haberet rebus speciosissimis perlustrandis, nec Briareus sat brachiorum pertractandis. Sed Patauium fortè cogitas vrbem illam Academicam si quæ alia vnquam in Orbe extitetit & studiis florentem ignobilis otI. Verùm quid opus est tot maria tranare, tot pericula subire vt otiũ illud quasi fugitiuum persequaris, quod ipsa Philosophia tecum vnà nasci voluit, tecum manere, tecum vel in mediis ciuitatibus habitare, modò istud ipsum ampecti velis, quoties vel vnius Senecæ, vel Epicteti, vel ipsius etiam Epicuri consiliis se tibi obuiam facit. Nec ægrotantis alicuius instar fastidiosi toties lectulum commutes quoties tibi operæ prætium erit quietem aliquam inuenire. Sed hoc dices, nimis acerbè mecum agis mi Naudæe! verùm quî mitius istud facere debeo aut potiùs

Quis Cælum terris non misceat aut mare Cœlo?

Cùm tu qui meritò Philosoporum huius æui κορυφαῖος æstimaris, qui vacuitatem affectuum & negotiorum tam eleganter prædicas, qui nos omnes ad pileum vocas libertatis philosophicæ nondum tibi viuere potueris, quem negotia quotidie distrahunt, nec dum etiam amicis, qui Philosophiam hanc Epicuream continuo requirunt, inter quos si pro ea libertate, qua me iamdudum aliàs pro ipsomet Epicuro perorantem sustinuisti, aut paulò etiam vehementiore quod cessatio tua postulat. Reliquorum tibi mentem ac animum explico: Rogo te etiam suauissime GASSENDE, vt quidquid hac in re peccatum est, affectui meo potius qui in te profectò singularis semper extitit, quàm tua alia studia improbandi desiderio condonandum esse existimes. Cæterùm quod amplissimas conditiones iam antea tibi ab Eminentissimo Viro, & nunc etiam ab eo quem vt rectè dicis optimè noui, oblatas vltrò, tanta animi constantia, tantaque amoris in Luillerium nostrum significatione recusaris. Est sanè quod plurimùm tibi gratuler & mihi etiam vehementer gaudeam, quandoquidem si hunc, qui te sibi iunxit raro & indissolubili beneuolentiæ nexu, qui te vix Lutetiam appulsum tanquam in sinu proprio fouit & recepit, qui tibi bonorum omnium auctor esse potest, quo cum aut philosophari liberè, aut suspirare familiariter, aut iocari securè possis, quem denique & in vrbe hospitem, & in peregrinationibus comitem, & in priuatis omnibus conscium ac testem semper habuisti, si hunc virum inquam, qui toties non tibi diuitias modò quas amplissimas possidet, sed seipsum obtulit angustioris fortunæ tendiculis irretitus reliquisses, grauiter in Philosophiam ipsam

ipſam peccaſſes. Mihi verò & cæteris omnibus amicis qui in te continuò velut in ipſius modeſtiæ probitatiſque & temperantiæ viuam ſpirantemque imaginem oculos coniicimus, præclarum iſtud fortitudinis exemplum ademiſſes, quod vt in dies illuſtrius reddas perpetua & conſtanti in Luillerium noſtrum voluntate, me ſuaſore credo non indiges, qui ſeu ad Epicurum tuum conuertare, ſtatim audies præcipientem naturales diuitias facili negotio parabiles eſſe quòd paucis natura ipſa indigeat, ſi ad Lucretium nihilo ſecius docentem inuenies quod

Non calidæ citius decedunt corpore febres
Textilibus ſi in picturis oſtroque rubenti
Iactaris quàm ſi plebeia in veſte cubandũ eſt.

Si denique ad Senecam & ad Ciceronem quos præ cæteris etiam plurimum ſemper æſtimare conſueſti, ille nihil ſibi magnum in terris videri aſſerit præter eius animum qui magna nec accipit, nec deſiderat; hîc verò conſulit omnia quæ videntur vtilia, honores, diuitias, voluptates & cætera generis eiuſdem nũquam eſſe amicitiæ anteponenda. Sed vbi tot monitores non adeſſent adeſſet tamen vera illa & germana ſapientia, cuius ductu atque auſpiciis poſtquam talis euaſiſti vt vnicus fermè noſtri ſæculi ſapiens habeare, rationi certè conſentaneum eſt nihil quidquam de te cogitare quod non Hominem deceat vt ab omni faſtu & ambitione ac cupiditate alienum, ita recti ac honeſti maximè ſtudioſum, aureæ libertatis amantem, libertatis tenacem, nobiliſſimiſque rerum altiſſimarum cogitationibus penitus immerſum, quibus in ſtudiis dum ipſe totus es vitamque degis ſuauiter & tranquillè, quid vnquam tibi deeſſe poſſit modò Luillerium tuum non deſeras, equidem non video. Quare ſi me audis abigeos illos longum valere iubebis, qui liberos Homines aureis quibuſdam catenulis ſuas in caſſes ſenſim pelliciunt, & ſtudia cùm Philoſophica, tum etiam Aſtrologica diligenter ac vnicè vt tui moris eſt excoles, propter quæ non SCHIKARDVS modò aut HORTENSIVS ſed SCHINERVS Galilæus & quicumque rerum Cæleſtium peritiſſimi habentur, te ita admirantur & ſuſpiciunt vt etiam hoc dicant à pereleganti & ſubacto in iſtis obſeruationibus ingenio tuo nihil niſi abſolutum perfectumque proficiſci, quibus ego libenter ſanè aſſentior, & vehementer lætor te quem vnum præſertim colo & in oculis fero, mirum etiam in modum ab omnibus coli & exiſtimari. Vale dabam in Caſtro Giaggioli Romandiolæ 22. Menſis Septembris 1633.

GABRIEL NAVDÆVS Vir immenſæ literaturæ tuique Vir clariſſime, ſtudioſſimus ac mei amantiſſimus prædicatione tuarum laudum me in tui amorem rapuit, idemque ſua auctoritate vt ad te ſcriberem homo ignotus animauit. Liceat ergo mihi compellare te, Virum Mathematicarum & reliquarum ſcientiarum cognitione florentem, neque tu propenſionem in te meam, neque hoc amoris mei teſtimonium ſpernito. Vale, meque ama, quod & vehementer opto, & enixè peto.

Tibi deditiſſimus Scipio CLARAMONTIVS CÆSENAS.

Epiſtolæ ad Gaſſendum.

Admodum Reuerendo, Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Canonico, & Theologo meritiſſimo,*

PETRVS FRANCISCVS TONDVTVS *Dominus de S. Legier,* S.

ACcepi à R. P. Athanaſio Kircher Germano è Societate IESV accuratas obſeruationes tuas circa illam Solis Eclipſin quam die 8. Aprilis proximè præteriti conſpeximus, mihi tuo iuſſu exhibitas, ſimulque maxima cum animi ſatisfactione perlegi caput illud epiſtolæ tuæ, quo ex Morini noſtri relatione, amoris in me tui gratiſſimum præbes teſtimonium, nec tandiu ſcriptioni temperaſſem, niſi eadem me Forenſium negotiorum copia & clientum ſæpius importuna ſollicitatio quæ vel inuitum ab integra Eclipſis eiuſque Phaſium contemplatione abſtraxit, ad otium calculi in hæc vſque vacationum tempora adduxiſſet. Incœpit Auenione Eclipſis hora 3. min. 29. P. M. Sole gradibus 31. $\frac{13}{4}$ ſupra horizontem eleuato. Congruit hic euentus maxima ex parte cum Kepleri calculis ſupputatis Planetarum motibus ad horam 3. min. 59, cui habito reſpectu ad Meridianum, ab eodem auctore aſſignatum reſpondet hora 3 min. 29. quo tempore verè apud nos incœpit Eclipſis, habitâ ratione æquationis Phyſicæ quam Keplerus amplectitur eaque cum menſtruâ qua ipſe vtitur præcept. 171. mutuò compenſata, quia quantum vna addere, tantum alia demere iubet. Hinc vtriuſque Meridiani diſtantia Diniæ videlicet & Auenionis aſſignati poteſt minor quàm aliqui cenſeant, maior quàm cæteri vt non mirum ſit pleroſque omnes de intricatiſſima hac Meridianorum differentiæ incertitudine conqueri, mirum neminem ſtudere remediis. Sentirem libentiùs tuam & aliorum hac de re ſententiam, vt pote qui falcem in alienam meſſem immittere nolim ſola ea fruge contentus quam Diua Themis cultoribus ſuis elargiri ſolita eſt, felicem ſanè mihi meſſem futuram ratus ſi amoris tui merear honore donari. Interim ſi quid pro te, pro amicis poſſum, hoc ſincerè & ex corde præſtabo. Si ad R. P. Athanaſium aut ad Regium profeſſorem Morinum ſcribas, eos quæſo etiam nomine meo ſaluta, & metui tuæque virtutis amantem redama. Auenione hac die 24. Septembris 1633.

Obſequentiſſimus S. LEGIER.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, S. P.

NOn credas Clariſſime, Doctiſſimeque Domine GASSENDE, quanto cum gaudio reſponſum tuũ ad meas literas diſſertationemque, acceperim non ſolùm ob metum quem habebam à longinquitate interualli quo à nobis abes; ſed præſertim ob ingenuum tuum & candidum animum; quo non indignè tuliſti libertatem meam in diſcutiendo tuo ſcripto,

sed æquissimè accepisti; inque eius gratiam amplexus es sententiam probabiliorem circa varias controuersias. Gratulor mihi non leuiter conatus istos tibi placuisse; & in partem amicitiæ tuæ me admissum, quam tot ante votis exambiui, quum nondum GASSENDO auditum erat Hortensij nomen. Sed & contra non accipio nimios istos titulos, quibus tu vicissim me summis æui Viris non desinis accensere; qui vix ad primum lapidem in vasto hoc famæ campo progressus; si non temerariè, saltem audacter satis, iudicio seculi hactenus ausus fui me committere. Sic habe Doctissime GASSENDE, Tyronem esse me in scrutandis naturæ mysteriis, & vt paucissimis annis (vix enim XXVIII. superaui) in contemplatione rerum versatum; ita abundè mecum ex animi sententia actum existimare, si modò per indefessos labores, per spreta vulgi nescientis ludibria, sic comparere contingat in choro eruditorum Virorum; vt tuus ille Mercurius comparuit in Sole, hoc est, vt vel minimam faciam vmbram in magna luce. Quam putas igitur ad lectionem tuarum indignabar, quod tu summus Philosophus ita mea acceperis, ac si non latere ea, vmbræque subiici oporteat; sed sub oculis magnorum Virorum legi, & in media versare luce. Sanè affectui tribuere malo iudicium istud, quàm sic mihi adblandiri vt purem rem ita se habere, quia amicus censuit; & in posterum operam dare, vt magis magisque proficiens, is tandem dignè habear, quem me esse maturè nimis iudicasti.

Circa aëriam sphæram globis cælestibus circumiectam, gaudeo tibi aliter nunc videri: speroque si rem penitùs introspexeris, non tantam modò eius altitudinem, sed qualemcumque tandem inibi existentiam, saltem in Luna reiecturum: quod mihi hactenus suaserunt Phœnomena omnia & imprimis obseruationes per Telescopium. Ignium nocturnorum ampliationem rectè mecum agnoscis è Solis pendere oculis; & quid si eandem causam assignem omnimodæ ampliationis Planetarum; cur quæso Orbem aërium habeamus circumfundendum? Nulla enim prorsus obseruatur proportio inter ipsum Planetæ globum & molem radiosam circumfusam; quod vel ex Venere cornuta apparet. Et tamen si realis Orbis aërius lucens eis circumfunderetur, oporteret non solùm eum conspicuum esse; sed in diuersis Planetis diuersam seruare proportionem: quia & si quantitatis est modicæ in singulis, non tamen eiusdem est per omnes altudinis. Atque econtra, videntur nudis oculis Planetæ interdum æquè magni, qui si per Telescopium inspiciantur, differentiam diametrorum ostentant notabilem; quod arguit realem diametrorum apparentiam non eò vsque iuuari ab aëria sphæra, donec in oculo ad eandem magnitudinem excrescant; sed id solùm dependere ab oculis; neque proportionem sphæræ aëriæ vllam hinc concludi. Exempli gratiâ Anno hoc 1633, mense Martio aliquandiu Venus iudicabatur nudis oculis maior Ioue; cùm tamen diametrum vel tertia parte minorem per Telescopium obtineret. Si ergo auctio Veneris de nocte, contigisset ab aëre ipsi circumfuso, fuisset ille eiusdem crassitudinis cum semidiametro globi Veneris, aliter enim Ioui non potuit æquati, quod vtrique non credo te accepturum. Idem aliàs expertus in Venere & Mercurio, & si attenderis, deprehendes rem ita se habere.

Methodum demonstrationis distantiæ Solis à Terra, Viri optimi Domini Gaulterij, lubentissimè accepi: sed quod pace eius liceat, videtur nimis curiosa. Si enim semidiametros Solis & Lunæ prout ex Terra spectantur, considerandas velit. Lansbergiumque minutula ista non debuisse negligere censeat; sciat, debere se nos priùs circa Solis, Lunæ, vmbræque semidiametros ad ipsa scrupula secunda securos reddere, anrequam demonstratio non tantum secùm discrepantiæ vehat, quantum oriri potest, ex neglectu Lansbergiano. Quod quàm difficile sit præstare, sine dubio optimè nouit. Sed tamen laudo eius industriam, & gaudeo quod tam candidè de Lansbergio, heu quendam meo sentiat, videoque apud Gallos vestros longè plus residere humanitatis, quàm apud Danos aduersarios meos, qui nullis rationibus adhuc adduci potuere, vt videant Lansbergij Methodum esse verè Geometricam, Tychonis autem & Longamontani demonstrationem, Geometriæ non consentire & in propria dedomena impingere. Cùm Danos dico aduersarios meos velim scias mihi nunc rem esse cùm quodam Bartholino, qui Apologiam edidit pro Tychone aduersus præfationem meam in Commentationes Lansbergij de motu Terræ. Si non videris eum libellum, poteris Lutetiâ habere. Scio enim Dominum Mersennum legisse. Puridus est, & à tali homine profectus, qui Astronomiam illatis nimis manibus tractauit, quam vt intima eius Sacra inspexerit. Multus ibi ero contra diminutionem vmbrę Terræ & Lunæ in Eclipsibus ☉ & ☽, ab aëre crasso, quam fingit in opere suo Longomontanus, item contra Lunaria Tychonis; contra stabilem eccentricitatem Solis, &c. speroque tuo & tui similium iudicio, partes Lansbergij measque pulchrè me sustentaturum. Excerpta ex libro D. Galilæi valdè placuere. Vtinam totum habere liceret? Non posset gratius opus incidere in meas manus. Velim scire vt ei res Romæ successerit, & an liber non sit prohibitus. Si non sit, saluas res habent Copernicani. VVillelmus noster Iansonius Cæsius elegantissimam construxit sphæram ad mentem Copernici, quam si vel ipse Pontifex viderit, non poterit non amplexari. Breui, vt puto, eam edet, & in Italiam, & ad Proceres Aulæ Romanæ destinabit. Obseruationes tuas, quas Lutetiæ iusseras describi, hactenus frustrà exspecto. Cuius culpa ibi tandiu hæreant, equidem nescio: & nunc sollicitabo P. Mersennum vt missionis curam in se velit recipere. Si coniunctionem ♀ & ☽ 29. Octobris obseruâris, rogo obseruationem digneris communicare. Expectabis vicissim quidlibet à me, etsi hoc anno pauca obseruaui ob impedimenta negotiorum, itinerum, & perpetua ferè nubila, quibus hac æstate, autumnoque fuimus diuexati. Responsum tuum ad D. Mersennum destina, à quo facilè post

post ad me mittetur. D. Vossius amicissimam tibi iussit dici salutem, literisque te salutabit, quàmprimum per occupationes, quibus nunc mirum in modum vrgetur, licebit. At ecce quod penè oblitus fueram. Si vlla tibi intercedat familiaritas cum illustrissimo Molino Patritio Veneto, quæso meam dissertationem ei transmittere & me cōmenda, officium hoc quavis occasione posthac redempturum. Idem de D. Galilæo dictum puta. Quem equidem virum quanti æstimem dicere satis non possum. Si modò aliquam habeas occasionem, rogo te per amicitiam, vt cum hisce literis, dissertationem meam ei cures mittendam, quam credo te iam Lugduno aut Lutetiâ posse habere; quia missa sunt in Galliam non pauca exemplaria. Quidquid expenderis pretij, aliâ occasione hîc libenter repēdam. Totum committo tuæ curæ: si me hac in parte tua contigerit vti industriâ; ne dubita quin plura pro te præstare paratissimum sis inuenturus.

Tuum ad omnia paratum MARTINVM HORTENSIVM.

Dabam Amstelodami Nonis Decembris anni 1633. optimo Viro Domino GALTERIO licet ignoto, salutem à me dicito, & prospera omnia voueto.

Admodum Reuerendo Clarissimoque Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Canonico & Theologo,*

P. F. TONDVTVS *Dominus de S. Legier*, S. P. D.

Dvplicem ex gratissima epistola tua fructum colligo Vir, Clarissime, alterum, dum miram inter nostram & Parisiensem obseruationē circa visam die 8. Aprilis Eclipsim, deprehendo consonantiam, tuis etiam Diniæ factis animaduersionibus conuenientem, Alterum dum Meridianorum nostrorum inter se & cum Parisiensi compertas habeo proportiones atque distantias 11. vel 12. minutorum inter se verò 6. vel 7. diuersas quidem ab iis quæ Ptolemæus & Clauius aliique autumant, conformes verò illis quæ Appianus scripta reliquit, ita vt rectè Parisiis Eclipsis initiū hora 3. 18. m. rectè Auenione hor. 3. m. 29. Rectè Diniæ hor. 3. m. 35. vel 36. fuerit obseruatum. Hæc vtut probè se habeant, aliquis adhuc restat scrupulus circa locorum nostrorum longitudines supposita veritate illius quam Tycho & Keplerus adstruunt Vranoburgi partium 36 ¼ Necesse est enim vrbes nostras longius in orientem esse productas quàm scriptorum antiquitas existimârit, nisi cum Magino, nonnullis gradibus Vraniburgi minorem faciamus longitudinem quod ipse statuit & probat in tractatu de meridianorum distantia post supplementum Ephemeridum, pagina mihi 298. Quod ad latitudinem attinet memini me aliàs, maioris præcisionis & subdiuisionis gratiâ sæpius per meridianam Solis altitudinem, dimisso per altioris muri perpendiculum filo, illoque cum vmbra parietis collato, ex proportione gnomonis & vmbræ deprehendisse Auenionensis Poli altitudinem partium grad. 43. min. 52. nolim tamen vnius aut duorum scrupulorum errorem prorsus excludere quia tunc nec verò loco Solis Tychonico, nec perfecta prorsus Solis declinatione vtebar, ex quibus leuioris erroris causa potuit exoriri. Hæc sunt, Vir Eximie, quæ solertis epistolæ tuæ suauitati respondenda habebam. Tu si placet mea opera vtere & perpetui obsequij in te mei affectum proba. Auenione hac die 27. Decembris anni finientis 1633.

Obsequentissimus S. LEGIER.

MICHAEL CONSTANTINVS PETRO GASSENDO, S. P. D.

Velim te scire, mi suauissime, non serò ad me te literas dedisse, quas auidè arripui, & exosculatus sum ob eam, quæ in iis elucet, & quâ me prosequeris, beneuolentiam. Benignè & amicè facis, mi GASSENDE, multumque addis ad officia in me tua, quando Peiresium, Virum primarium mihi concilias, quem nullo obsequio demerui, vt me amet & diligat. Ea sunt manifesta signa beneficæ naturæ, qua illum esse audio ab iis, qui in eius consuetudinem recipi gloriantur. Dudum auebam in eius ære numerari, quod tandem mihi contigit tua ope & cælesti quodam beneficio, ex quo habeo tibi gratias immortales, rem tamen vnam te rogassem, ne orationis meæ vitia tāto Viro aperires, qui hoc meo dicendi genere oblectaris, vt de dissidiis fori literarij crebrò ad te mittam, modò ne tibi sim oneri, neve negotia tua, & otia interpellem. Quod autem ad me rescribis περὶ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν φαρισαίων, scito eorum animos in dies incendi, nec vllis verbis deliniri; quò fit, vt perspicacis ingenij homines coniicianr tantam litem dirimi non posse, cùm vtrique non cūrent, quantam cladem rebus suis afferant. Subiecere facem huic discordiæ libri tres, in quibus τῶν φαρισαίων θρησκεία lepidè & facetè detegitur, forsan curæ fuit Puteano hos ad Peiresium dari. Nunc decreto sacri Consistorij huic operi recensendo addicti sunt quatuor Theologi, qui se Doctores venditant, vt errores, si quos deprehenderint, vni ex Magistris Libellorum Supplicium deferant. Quò res cadet, iam multi præsentiunt, nec coniecturâ assequi difficile est; horum librorum author est, qui & director dicitur, & opus Monachorum Gallicè donatum quibusdam cum obseruatiunculis in lucem edidit, qui & in Ecclesia Rothomagensi nuper celeberrimo cætu conciones habuit, & veteri disciplina exagitauit τοὺς μονάζοντας, qui eò omnem locant operam, ne hoc quadragesimali tempore verba faciat ad populum. Excitantur etiam Archi-Episcopi Rothomagensis programmate, quo iubentur in ordinem cogi Episcopo, & Presbyteris, quos Curiones vocant, subiici, eamque esse antiquam Ecclesiæ praxim Concilia commonstrant. Programmata ad te mittam prope diem, & si quos reperiam libellos, qui ad eam rem spectant. Nunc longè absum ab Athenæis nostris ob valetudinem languentis discipuli,

qui abhinc sex mensibus quartana grauissimè laborat, & dolet in sinu matris; eam incolit vrbis partem, in qua degebas vbi te absentem oculis ac animo requiro, qui in aliud tempus aduentum tuum differs & mihi auges tui desiderium. Cæterùm de amicitia, quæ cum Gaffarello mecum intercedit, nolui vnquam eam disrumpi, neve diffui qui illum feci semper plurimi, & veni in eius partes cæteris reclamantibus. Non tuli alienas mensas nomine meo perstrepere, risum & fabulam fieri. Non sum adeò tetricus & austerus, vt à salibus & iocis omninò refugiam, sed is sum, qui scommata non patiar, & mihi inuti maculam, quam vix possem eluere. Si quæ fuit culpa, hanc Hozerio adscripsi, qui Gaffarelli literas circumtulit. Vt volui sales Gaffarello reponere statim excanduit, & quos aduocauit nostri iurgij iudices, eius sententiam defugerunt. Bellè ais esse amantius iras, & argumenta singularis amicitiæ, qua quis nudat amici næuos, vt iis faciat Medicinam, & animi perturbationes funditùs tolli curet, quibus me, ac illum carere peropto, vt gratiorem habeas, quam tecum iniuimus familiaritatem, nosque ames sedulò. Vale, mi GASSENDE, & Peiresium tuum meo nomine plurimum salutere iube. Lutetiæ 11. Februarij 1634.

Admodum Reuerendo, Clarissimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, & Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Canonico, & Mathematico Philosopho Insigni D. Fautori meo Amicissimo, Salutem & obseruantiam.*

REuerende admodum & Eminentissime D. GASSENDE, Amicorum carissime, Geminas tuas, easque copiosissimas literas, vnas mense Augusto Tenatone, alteras Diniæ hornò Ianuario scriptas, rectè accepi, has quidem die 27. Februarij nuperi, illas verò 18. Ianuarij præcedentis. Vtrasque scito mihi accidisse multò iucundissimas, ac Thesauri loco haberi, quod tot & tam diligentes complectantur obseruationes. Quas verò dignas vnquam tibi reddere grates potero, pro tam beneuola communicatione, proque labore ac patientia describendi, quæ nos paucos dies poposcit? Carum esse mihi oppotteret, cuius causa ego tantam subire vellem molestiam. Credo igitur & opere ipso experior impensè me abs te amari, vt autem operæ minus pœniteat, scito non mihi priuatim, sed publico bono ac posteritatis id te exantlasse. Inseram enim omnia ea, quæ ad cæli, maximè ☿ pertinent historiam, destinato libro, (nisi fortè quid exceperis disertè, quod publicari nolis,) quia intelligo Astronomiæ interesse, vt hæc talia legantur olim à seris nepotibus. Quod verò veritus es, editionem Theoriæ, literas præuenturam. Iubeo, te securum esse. Nihil horum præcipitabo, ne me cuiuspiam pœnitere possit. Et multa sunt quæ me hactenus morabantur. Primum conquisitio plurium obseruationum, quotquot nancisci vndecumque possem, vt etiam æquationes intermediæ stabilirentur experientiâ, nec hypotheseos formæ soli permitterentur. Præsertim seruiret huic proposito ea digressio maxima, quæ futura est sequenti mense Aprili, opportunè circa Pleiadas, cui te quoque aduigilare cuperem, si fortassis hic serenitate destituor ego. Eam igitur exspectandam censui. Deinde impedierunt me hactenus concatenata negotia plurima, quæ non sinerunt obseruationes retexere, scis quot sint soluenda Triangula, vt vel vnus locus eruatur. Quid ergo dicemus de toto libro nostro? Vix possem integro mense omnia resoluere, licet huic vni curæ vacans quanto minus cùm intereà distrahor ad tam diuersa? Et subleuasses tu quidem ipse suâ parte; si fuisses occisior. Nec soleo interim, si fortè vna tantū aut altera hora detur; statim in hæc irruere; continuam attentionem res postulat, si satis comtè omnia velim tractata. Mihi verò iam à dodrante anni nunquam licuit esse tam beato, vt per vnicum aliquem diem continuum, sine molestâ interruptione, potuerim esse meus aut grata hæc seriò tractare. Nec vllum sperare datur otium antè Autumnum, donec tædiosissimum hoc officium Decanatus Philosophici deposuero. Tunc ad amœniora ista reuertar, & iuuante Deo tandem absoluam; interea etiam editio Chorographica XIII. Tabularum VVitembergiæ, quas Amstelredami nunc sculpi curat VVilhelmus Cæsius me aliter sollicitum tenet. Taceo aduersam valetudinem, quibus vniuersa ferè familia mea, & ego ipse hac hyeme fuimus conflictati successiuè. Cæteri tamē omnes, laus Deo Seruatori, restituti; præter vnum filiolum, quem nudius-tertius proh dolor! sepeliui, vt nunc in recenti luctu ad scribendum sim ineptior. Nimis molestus fierem, si omnia impedimenta mea percensere vellem. Atque nunc, postquam præcipuis defunctus esse videor, nouum succedet, anniuet saria scilicet profectio mea, ad oppida XXVI. attributa superiori parti huius Ducatus, quæ visitare teneor, (quali occasione Tabulas primò confeci.) Et quotannis sex ferè hebdomadas, hoc est anni octantem ferè insumere oberrando; post etiam semissem prædicti, describendo, & referendo statim ad Curiam VVitembergicam. Proinde ante Pentecosten litteræ tuæ domi me vix offendent, etsi vel maturares. Ideò tamen maturabis nihilominus, quia in itinere vides tandiu morari. Sed hæc hactenus excusationis tantum loco. Nunc ad realia. Eclipsis nupera Lunæ cæli fauore abs me obseruata est egregiè, vt de minutissimo sim securus. Accipis descripti summam, vt conferas cum tuis, expecto interim, quid obtinueris tu, vel Tondutus aliusve peritus. Miror autē valdè, cuius culpa factū sit, vt responsi mei exempla pariter mutila fuerint: nec intelligo ex epistola tua, nū hodiéque habeas deficiētem paginam. Itaque in euentum aliud integtum hic mitto addito tractatulo de *Purim* Iudæorum & incompletis disputatiúculis Academicis, quæ in hac paucitate studiosorū tardè procedūt. Nemo enim ferè est, qui talia tractet seriò ac fundamētaliter; plerique

plerique. In generalibus hærent, vmbratili quadam notitiâ contenti. Lanſius ipſe ſcribet hodie, monitus à me. O quoties GASSENDVM in ore habet? quem vnice miratur! Quid autem hoc rei dicam quod Vir Illuſtris, D. Peyreſius ad meam humilitatem deſcendere dignatur? Niſi te proxenetâ id factum, vt me tantus Heros amaret, quo de nihil horum huc vſque meritus ſum, ſed nec deinceps mereri potero. Miſit ille deſcriptum præfationis Hebreæ, in Tabulas Lunæ Solares R. Immanuelis, de quibus quid ſentiam percipies ex meo ad illum reſponſo. Sed & aliorum quorundam benignè communicandorum ſpem fecit. At hoc vnum vereor, vt res adeò pretioſa, ſatis tutò poſſit huc deferri. Præſtaret ea deſcribi tantum, ſi Amanuenſis contingeret orientalium peritus. Quis autem quæſo eſt ille Holſtenius, qui apud ipſum adeò benignè mei fecit mentionem? Inter plurimos peregrinos, qui me ſubinde ſalutant, non bene recordor aut diſcerno: Niſi forte ſit inſignis ille artifex Mechanicus, qui præter omnigenam eruditionem, addo & morum ſuauitatem, horologia minutiora fabricare nouit. Nam is ni fallor patria fuit Holſatus. Alius nemo ſucurrit. An rectè acceperis meam de Solari Eclipſi relationem, dubito, quoniam in tua ſiles, neque confers tempora quod feciſſe tamen expediret. Si fuit intercepta, ſarciam alias vbi reſciuero. Oraui te quoque, vt Lunam crebriùs obſeruares, maximè circa nodos (vbi ſupereſt adhuc ingens error maior quàm quiſquam animaduertit.) Item circa Proſtaphæreſes maximas cùm eſt in quadrato Solis & eius Apogæum Soli vnitur, vel perigæum tamen; denique circa vtrumque limitem latitudinis, cùm aut altiſſima eſt, aut humillima. Vel quoties vicina cuipiam Fixæ & obſeruatu opportuna tibi fuerit. Nam mei oculi tunc vel maximè caligant, hebetati ſplendore maiori. Etiam diametros crebro notari cuperem in varia diſtantia, maximè verò, cùm ferè biſecta eſt, proportionem totius, ad tranſuerſam partem lucidam. Inde enim de proportione ſphærarum ☽ ad ☉ concludere auderem. Hortenſius meo rogatu idem hoc tentauit. Et feliciùs poteſt interdiu explorari, vbi minimum ſpuriæ lucis circumfunditur. Ego longiſſimæ haſtæ aptaui tranſuerſariolum ſubtiliter in partes æquales diuiſum, vnà cum albis aculeis loco pinnacidiorum truſatilibus, quibus id explorem. Citeriori loco apud oculum apto Teleſcopium, & ne vacillet, alliga. Sed tu facilè commodiùs aliquid excogitabis. Oportet autem tempus notum eſſe. Ita Triangulum formaremus inter Solem, Lunam & Terram, cuius vnicum latus, ſcilicet à nobis ad Lunam, cognitum eſt, duo item anguli, vnus apud oculum, ex collatione locorum Solis & Lunæ, alter apud ipſam Lunam ex hac proportione illuminationis. Ergo inuenitetur, hinc latus ignotum, inter Tellurem atque Solem. Praxis hæc exerceretur opportuniſſimè circa quadraturas, quando phaſes citiſſimè variantur, vna tamen Lunæ aſperitas me luſcioſum turbat, vt nil certi pronunciare auſim. Tu Lynceus ei bene medeberis.

Plurima eſſent ad quæ reſpondere non

Epiſtola ad Gaſſendum.

modò deberem, ſed & percuperem; vrgem verò me, præter funebria mea, inſuper alia variè, vt vix hæc ſine intercurſu impedientium, & attentè ſatis exararem. Ignoſce igitur obſecro, & quæ malè cohærent, per diſtortas curas meas excuſa. Tu verò feliciùs atque tranquillius Viue, ac Vale, amicorum Princeps. Properabam Tubingæ 26. Martij 1634.

Adhuc vnum audi! Spero me obtenturum differentias Meridianorum inter Alexandriam & Romam, duplici ratione: vnâ, mediante Conſtantinopoli, vbi obſeruauit Muhammed Tſchelebi eandem quam ego hîc Tubingæ, vt ſim certus diſtare Orientem breuius à nobis quàm Tabulæ tradant: alterâ, per lineas Nauticas ex Portolano, Barbaro Græco authore nouitio, ſi ergo deinceps Romam ſatis certò cum Tubinga connectere poſſem, haberemus tandem veras longitudines locorum noſtrorum, tales qualis Alexandriæ ſupponitur 60 ½ Da igitur operam quæſo, vt Româ impetres nouitiam obſeruationem aliquam, quæ cum noſtris comparari queat, & iterum feliciter Vale, à tui obſeruantiſſimo, fidiſſimoque.

VV. SCHIKARDO.

Admodum Reuerendo & Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Dinienſis Eccleſiæ Canonico & Theologo,*

THOMAS LANSIVS, S. P. D.

E Suauiſſimo familiaritatis commercio, quod cum SCHIKARTO Amicorum chariſſimo iam tot annos intercedit mihi, vti aliàs ſæpe collegi plurimos eoſque gratiſſimos fructus; ita præcipuè inſignis facta deſideriis meis acceſſio eſt, poſteaquam tua, Excellentiſſime GASSENDE, illiuſque in Aſtronomicis illuſtria ſtudia in mutuam literarum conſuetudinem coaluere. Nam cùm ſcripta tua omnia, quæ cum illo communicaſti hactenus, amicitiæ iure in meam quoque poteſtatem vſu conceſſerint: credere vix potes, quàm recrearit, quàm bearit, imò me lectio tum cæleſtium obſeruationum, tum animaduerſionum in Ariſtotelem tuarum. Illis equidem fidem feciſti, nihil acutiſſimo ingenio tuo imperuium, nihil oculis lynceis; quippe qui & verſutiſſimum Atlãtis nepotem, viſu alioquin tam difficilẽ, iam multoties, & accuratè quaſi quidam primæ admiſſionis Domeſticus, ſis contemplatus nec non aduerteris ſubinde apparentem eamque ſpuriam Siderum amplitudinem à vera eorum magnitudine, mirum quantum differre, quâ felicitate Tychonem Bracheum, & amiciſſimum olim meum Keplerum, ſummos artifices, non parùm ſuperaſti. De cenſuris in Ariſtotelem quid dicam? Non diffiteor, percuſſiſti me primò nouitate ſententiarum ac συμπερασμάτων inſolentia. Nec enim putabam δαιμόνιον illud Stagiritæ, ab Auerroë Arabum doctiſſimo tantopere celebratum, tot & tanta in Philoſophia ignoraſſe.

Cæterùm pensiculatis rationum tuarum momentis diligentiùs, ac vanescente dein stupore, rapuisti me tandem ad assensum; ita tamen vt etiamnum alicubi hæream, interim satis nunc certus, Aristotelem non pauca peccauisse: Verùm hæc mi GASSENDE, propterea ad te scribo potissimum; vt testificer, me ob tanta merita tua debere omninò tibi cultum honoremque, paratum insuper officiis gratificari omnibus, si modò occasio non defuerit; quam tamen abs te auidè expecto. Fabricium Petriscium (cuius memoriam & ingentes virtutes iam diu veneror) nec minùs Tondutum San-legerium, meo nomine, vbi commodum fuerit, saluta honorificè. Ita Vale, Virorum Eximie, magnum Galliæ Ornamentum. Scribebam Tubingæ 28. Martij, A.C. 1634.

Doctissimo Clarissimoque Viro Domino D. PETRO GASSENDO Diniensis Ecclesiæ Canonico, & Theologo meritissimo, S. P. D.

Præcipitatum nimis inter seria negotia calculum statim recepta epistola tua deprehendi indéque errorem processisse, vnde tua suspicabatur industria, ex prætermissis videlicet quinque gradibus rectæ ascensionis Solis, qui ex integro circulo supererant. Vtvt sit in prima parte Eclipseos liberiori Musa deprehendi quod mox prudentiæ tuæ examinandum subiicio. Maioris obscurationis tempus satis exactè deprehendi, dum Luna pristini splendoris redintegrationem non desiderabat modò, verùm etiam assequebatur ipsa 33. gradibus & 20. circiter scrupulis eleuata, cui satis præcisè respondebat Caudæ Leonis altitudo part. 45. 40. min. quæ dat horam 9. 4. min. Luna verò sic vt suprà eleuata dat horam 9. 5. min. Eandemque Stellam Fixam per plures obseruationes cum Luna congruere durante Eclipseos incremento & consistentia adnotaui. Finem autem Eclipsis licet non tanta cum diligentia propter diuersa impedimenta obseruatum satis etiam rectè videor supputasse: hora 10. 57. min. Luna 45. gradibus & 37. minutis supra horizontem eleuata. Hæc accipies eo animo, quo mitto, tuoque iudicio suppono. Multum est Viro aliis ac planè diuersis negotiis implicito in istis saltim voluisse.

Notauit quidam Carpentoracti Lunam è nubibus emergentem, quindecim ferè gradibus eleuatam & iam ex Telluris vmbra deficientem supponamus esse gradus 14. min. 55. Erit hora 7. min. 10. quod vix conuenit cum tuo calculo.

Idem in fine Eclipseos Lunam 45. gradibus Carpentoracti, minus aliquot scrupulis eleuatam notauit dubitans tamen ne tunc omninò Eclipsis perfectè finita, Lunaque pristino splendori restituta fuisset.

Auenione alius Lunam notauit iam Eclipsi immersam dum nubibus destituta videri cœpit eleuata grad. 19. min. 50. hora nempe 7. min. 39. Videbis hæc omnia & ad nutum corriges meique qui tibi sum addictissimus immemor non eris. Auenione hac die 19. April. 1634.

Obsequentissimus S. LEGIER.

Dominum Felicem Medicum salutare non potui vt pote qui ad vos profectus erat.

Viro Clarissimo ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO, *Theologo Doctori, Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Canonico, Mathematico peritissimo & Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS S. D.

Vir Clarissime,

Etsi quartus abeat mensis quod ad postremas tuas non respondi; non desij tamen interea memoriam tui apud animum meum recolere, quoties aut Diniam tuam cogitaui, aut communia studia, quæ scribẽdo, obseruando ac disputando non cessas iuuare ac promouere. Dabis veniam moræ in tot meis occupationibus. Reliqui Leidam & contuli me Amstelodamum, spe docendi aliquando publicè Mathemata. Id tandem obtinui & impetraui circa Kal. Maias orationemque habui qualem hîc vides; quam quia in præsentia aliud munus non erat ad manus, visum fuit literis dare comitem. Nunc quotidie doceo elementa Astronomica in satis magno Auditorum numero: à quibus ob rationes quasdam fuit inchoandum. Sed Vrania mea mirum in modum iacet. Ex eo enim tempore quo Amstelodamum veni, parcissimè Cælum inspexi. Quod insuper ne huic calamitati quidquam deesset, pessimæ & aterrimæ nubes obtexere in Eclipsi Lunæ nupera, adeò vt nihil sit visum aut obseruatum. D. Schichardus obseruauit satis egregiè. Quid tu præstiteris cum voluptate ex te intelligam. Visi sunt non ita pridem Leidæ Parelij quales erant Romani quos descripsisti: sed nondum contigit introspicere delineationem. Vbi nactus ero communicare non intermittam. Totus nunc sum in obseruanda diametro Solis (quia alia non possum) per fotamina, in canali 18. pedum, & clausa atque insuper obscurissima ob nigros parietes camera: vt videam vnde habeat ortum paradoxum illud Scheinerianum, quod est in volumine de maculis, pag. 573. facit vir iste diametrum Solis scrupulis 42. 47. 52. aut 56. &c. quod nec verum est, neque Eclipsibus consentaneum. Et tamen eum sic obseruasse nullus dubitat, ob candorem quem videtur in omnibus suis experimentis præ se ferre. Meditor eius rei accuratam excussionem, & habebis breui (quod tamen tibi dictum sit) tractatum de diametro Solis. Occasionem habeo ex scripto Bartholini, cui responsum opposui in capite illo quod agit de diametris Luminarium. Ibi enim velim nolim

diametrum Solis per canalem à Tychone obſeruatam obtrudi tanquam legitimam. Cuius contrarium adeò clarum reddam ac ipſe eſt Sol. Quod autem ſcribis vt Tychoni quantum poſſum relinquam ſuum honorem; pro eo gratias ago maximas. Nec dubitare te volo quin ſim abundè præſtiturus quod ſentis. Nam non Tychonem tantum humaniſſimè, ſed & ipſum aduerſarium quàm modeſtiſſimè tractabo:& ſoli veritati litabo. Quæque probabili non Mathematicâ conſequentiâ deducam, non proſequar amplius quàm per ſe poſſint ferre. Interim non negares ipſe, ſi vidiſſes Bartholini ſcriptum aſperius eum commeruiſſe puniri ob ſummam virulentiam. Quod addis fore vt imminuatur inuidia;id ſanè niſi ex natura mea altercationum eſſem fugientiſſimus, non multùm apud me valeret. Quid enim? *inuidiam placare parem virtute*, (veritate) *relicta?* Abſit, quæ minutule in Tychone ante carpſi, non fuere nimia, aut ſi fuere, do ardori ſcribendi & ætati iuuenili, ac velim omiſſa. Quod & in ſcripto meo nondiſſimulabo. Sed quæ iure in Tychonicis reprehendi, non omittam defendere; ne nimium inſoleſcant Dani iſti, & vbi quidlibet effutierint, triumphum canant ante victoriam; & futiliſſimis nugis eruditis omnibus putent eſſe ſatisfactum. Verùm de his ſatis ad rem.

Obſeruationes tuas perquam locupletes, tandem accepi. Multæ ſunt quæ egregiè meo & Schichardi inſtituto inſeruient. Hoc vnum malè me habet quod Sextante acceptæ non fuerint, ſed Radio. A quo inſtrumento, licet exactiſſimo, certitudinem eam expectari non poſſe, quæ in cæleſtibus requiritur mecum non ignoras. Eclipſes ſunt egregiæ, & dignæ, quæ eant in ſæcula. Quod & futurum non dubito, vel me auctore. Quas enim digniores grates referam pro tam liberali communicatione? De Aëre globis Planetarum circumfuſo, video inter nos nondum conuenire. De Lunari (quem ex limbo Lunæ æquabili vrges) ſum certiſſimus non dari. Quod adeò apertè poſſem tibi oſtendere ſi præſens eſſem, vt ſtatim & perſuaderem. Imprimis in partibus Lunæ lucidis nullos eſſe vapores, nullamve circumfuſam ſphæram aëriam, imò ne in maculis quidem (vbi credo te præcipuè eam admittere) inuictis doceo argumentis. Quæ hic breuitatis causâ nunc non attingo. Apologiam Lansbergij ſine dubio accepiſti. Auidè legam quid oppoſuerit Dn. Morinus, Fromondus reſpondit ſalibus & riſu, aut ſi malis dici ſcommatibus. A quibus vellem & Lansbergium abſtinuiſſe. At Fromondi argumenta mihi non ſatisfaciunt vt nec Morini, niſi iam aliquid adferat ſolidius. Editum eſt interea aliud quoddam ſcriptum cuiuſdam Scoti Peripatetici, contra motum Terræ ſatis amarulentum: ſed illud nondum vidi. Literas quas ad Ianſſonium aliquando dederas legi, & offendi ♂ ☿ & ♀ anni 1632. à te obſeruatam. Verùm eam non deſiderabam videre. Nam ipſe quoque vt in diſſertatione habes, obſeruaui. At ♂ ♀ & ☽ quæ fuit 29. Octobris anni 1633. ſcire volebam an obſeruaueris. Si non, quæſo ſignifica: ſin verò adde proceſſus & modum obſeruandi. Exemplar libri Galilæi, quod Vir præſtantiſſimus Fabricius Lugduno ad me curauerat deferri, proh dolor! nondum accepi. Mercatores enim ad quos miſſæ erant ſarcinæ quibus liber fuit inſertus, inter ſe diſcordes facti ſunt. Adeò vt merces omnes adhuc hæreant Pariſiis, aut fortè iam diſtractæ ſint, liberque intercederit. Si immediatè miſſus fuiſſet ad P. Merſennum, vt is datâ occaſione ad me deſtinaret; iam cum obſeruationibus tuis habuiſſem. Verùm cùm id factum non ſit, rogo te vt ſi vllis mediis per te aut D. Fabricium efficere queas vt ſcribatur Pariſios ad Mercatores, quibus erat miſſus, id quamprimum fiat, ne perdatur, ſed detur P. Merſenno, nomina Mercatorum ſi memini erant *Monſieur du Gal, & Monſieur Valmalette.* Ipſe nunc ad Merſennum ſcribo, vt inquirat ſi poteſt vbi liber hæreat, ſin minùs, vt aliud exemplar datâ occaſione mihi comparet. Si ad D. Fabricium ſcribas, roga eum meo nomine, vt Latinè potiusquàm Gallicè reſcribat, quia idioma veſtrum non ſatis percipio, neque Gallicè poſſum reſpondere. An literæ meæ quas aliàs ad Galilæum dedi, peruenerunt ſaluæ in eius manus, vix credo, ex quo incarceratum audio, fac ſcias ſodes, quid ab eo habueris reſponſi. Reſcriptum meum ad Bartholinum defectu chartæ nondum imprimitur, ſed ſpero quamprimùm imprimendum, & futuris nundinis compariturum Francofurti. Noua alia non habeo quæ ſint alicuius momenti. Itaque finem facio, & Deo Opt. Max. te animitùs commendo. Vale Optime, atque integerrime D. GASSENDE, & me, vt ſoles ama. Datum Amſtelodami Poſtrid. Kal. Iunias 1634.

Salutat te amanter D. Voſſius, ego D. Galterium, & Valeſium tuos intimos, nec minùs meos vel tui causâ.

Viro Clariſſimo, ac Doctiſſimo Domino PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Philoſopho ac Mathematico Celeberrimo,* S. P.

VIr Clariſſime.

Nuper me à ferula & Magiſtrorum ſupercilio ambitioſè feruentem fati cuiuſdam neceſſitas in Galliam propulit. Acrius dubij auſus lentitiem vrgebat humanioris ſoli fama, quæ Belgio præter ſermonis blandimenta ſpondet quoque pectoris cultum. Itaque Pariſiis ſemeſtri peregrinationi terminos fixi, dum eruditæ familiaritatis ambitum exerceo. Hic illuſtrata plurimorum nomina collegi; non à limine perfunctoriæ ſalutis vanus captator, ſed literati ſeceſſus frequens cultor. Vbi tamen in præteritorum memoriam excitata mens reuoluitur, damno inertis diligentiæ fidem, multorum enim notitiâ fruſtratum me dimiſit iuuenili iudicio offuſa caligo, quæ Doctorum apud nos colloquiis excuſſa reſarcien-

do damno, attentionem flagitat. Tuum imprimis nomen auribus meis inerrauit, ex quo Leidensis Academiæ porticum intraui. Æstuantem non lento afflatu animum sentiebam efferri in scriptionis curam, quam alibi refrænabat obstaculum. Sed cùm natale solum & Iacobi Lansbergij viciniam indulsit, tui refricata mentio non diu me desiderio anhelantem vidit. Post exercitationum enim tuarum lectionem, quam tali pario nobis concessit ingenua Beeckmanni liberalitas, commercio literarum iter patuit. Tam grande beneficium Lansbergio me debere candidè profiteor neque inferior Beeckmanno gratia est, qui hasce ad te dirigere non abnuit. Tuum est imberbis iuuentæ ardorem suo metiri pretio, quæ consignatum hac tabella mentis depositum σὺν ξενίῳ offert. Ego animam reconditæ veritatis scrutinio incumbentem, seposito autoritatis fuco, ita expendi, vt maiores apud me stimulos nasci aliunde non potuisse prædicem. Ita nimirum erectos genij spiritus in libertatem vendicare decet, nec sanctioris auræ particulam ignobilis seruitij iugo emancipare. Vtinam reliqui libri, quibus plurima, primo velut per Indicem sparsa, explanatiùs discutiuntur, Typographica expeditione eant in Orbis theatrum! Ego lectionis hunc fructum tuli, quod Pyrrhonismi placitis comitatum non denegem, dum naturæ mysteriis circumfusas tenebras percipio. Sed hæc laxiore stilo diducenda, commoditatis suæ articulos expectant, vbi muniendæ familiaritatis voto interpretes literas conferre lubuerit. In curandi officium patent tibi Beeckmanni lares, quos commeando non auersos experiar. Ita Vale, & amantem (nisi graue sit) pari dignare obsequio. Si quid prælo adornas eius quoque rei notitia veniat. Iterum Vale, Mildelburgi in Zeelandia 6. Idus Augusti 1634.

Tuus ISAACVS GRVTERVS PETRI *Filius*.

Clarißimo Viro Domino PETRO GASSENDO

GABRIEL NAVDÆVS S. P. D.

Viuis igitur, Doctissime GASSENDE, nec de te splendida Minos fecit arbitria? O me felicem qui te mortuum omnino conclamatúmque putabam! sed quænam hæc ista tua mens aut potiùs vafricies & astutia, vt qui hucvsque Epicuri ritu vixeris, nunc etiam Pythagoræ silentium instituas? nempe vis, opinor, omnes Philosophorum Tribus perreptare, vt quid in vnaquaque tibi commodum verterit, tunc cùm eo tibi opus est vsurpare possis, & quoties lautè atque opiparè cœnandum erit, Epicuri te de grege pinguem & bene curata cute porcum; cùm etiam ab opere & molestia scribendi vel dicendi cessandum, Ranam te non ex Seryphia sed Pythagorea Palude mutam exhibere. At amabo quid istud rei est nisi cornicum oculos configere, idemque à Philosophia quod mercatores Horatiani à pulchra lauerna flagitare,

Da fallere, da sanctum iustumque videri,
Noctem peccatis & fraudibus obiice nubem;

aut potiùs ritu pessimi istius Sycophantæ viuere, qui se cùm esuriales feriæ imminebant Lutheranum profitebatur, cùm nummis indigeret ad Anabaptistas diuertebat: & quoties Philoponia nauseam illi ac fastidium attulerat, Diuos omnes maxumos mediocres & Patellarios vnà cum Catholicis venerabatur, sicque rem omnium opinione sanctissimam priuatos in vsus flagitiosè detorquebat: sed heus, inquies, Hydropata dicacule, istane ioco an serio tam aculeatè in me contorsisti? at istud equidem est, Optime GASSENDE, de quo non ita facilè deliberare possum; si enim molestiam quam mihi diuturnum istud silentium tuum attulit, si officium probi & diligentis amici quo minimè defunctus es, si oblatam à doctissimo Claramontio tesseram cui te adeò tardum nomen exhibuisti, si Peireskij crebras adhortationes, quas tu pertinaciter & obstinatè neglexisti, in consilium vocem, seriò profectò dicta velim ea omnia: verùm si ex alia parte oculos animumque reflecto ad optimam tuam & suauissimam naturam, quæ mihi probè perspecta est; ad leges amicitiæ, quæ libera esse debet; ad literas istas, quibus tam ingenuè reum te sistis, & ad munuscula etiam librorum, quos vnà transmisisti, ioco sanè ac mera illa, quæ mutuò semper nos coniunxit vrbanitate prolata sunt oportet; quemadmodum certè & me nunc illa protulisse velim omnino existimes, cùm præsertim Deo omnium gratissimo Gelasino vitulinæque Lubentiæ probè cum feriis Martinalibus, quibus hæc ad te scribo conueniat, & nihil aliud mihi suppetat in antiqua ista & tædij plenissima solitudine; quo paginam hanc absoluam quæ Clarissimi Scipionis ad te literis comitem se præbeat, cæterum vbi Romam peruenerim, quod breui futurum spero, excusserimque veternum hunc qui me tandiu istic oppressum detinuit, plura ad te de rebus vrbanis & Academicis Fluddanisque perscribam, quam vt diligentiam meam desiderare possis aut debeas. Tu interim idem etiam solito frequentiùs præstabis & me vt antea fecisti amare perges. Vale. Dabam Gattæi 1634.

Viro Clarissimo ac Doctißimo Domino PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, Philosopho ac Mathematico Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS S. D.

Vir Clarissime,

Accepi tandem exemplar libri Galilei, quod Vir amplissimus D. Fabricius gratiosè ad me curauerat deferri; si & tu litteras

oratio

orationemque quam ad te iam ante tres menses per P.Mersennum destinaui, erit cur mihi gratuler. Nescio enim quid mali suspicer ex longa illa tua mora, qua hactenus Responsi nihil accipio. Ages autem meo nomine gratias Viro isti Eminentissimo pro munere suo, & officia omnia ipsi à me promittes; quandoquidem impensè eum obseruo, ob tenorem erga litteras & litteratos omnes, tum præcipuè erga me nihil tale prometitum. Scripsi quoque illi tum temporis prolixè, & gratias abundè egi, sed quia librum nondum acceperam, non potui ex animi sententia gratitudinem testari. Nunc autem non vacat, sed differam in meliorem occasionem. Audi quid mediter. Scriptum quod molior de diametro Solis, decreui D.Fabricio offerre. Gratum feceris si conditionem & statum viri, nec non merita erga Regem & ciues suos, tum & propensionem in studia, præsertim Mathematica, significaueris; quo tanto maiore cum gratia dedicationem instituam, & fauorem eius erga me recognoscam. Video nonnullos ex vestris opera sua ei obtulisse, sed minus illi scribunt quàm quod mihi satisfaciat. Itaque rogo, vt per te certior fiam, quid potissimum dicendum censeas; quo & intra modum encomij consistam, & alios quàm minimum offendam.

Vidi nuper itinerarium Anglicum versus fretum Hudsonis & terram laboratoris in America Boreali, in quo erant obseruata aliqua circa tempestates anni, Refractiones Solis, variationem acus Magneticæ, & similia, non contemnenda. Dux nauis Mathematum fuit satis peritus, & habuit copiosam supellectilem instrumentorum librorumque Mathematicorum. Liber Anglicè conscriptus erat, alioquin habuisses aliquot excerpta, quæ vbi à studioso quodam meo amico conuersa fuerint in Latinam linguam, ad te mittere non destinam. Obtinui etiam obseruationes quasdam Eclipsium ☉ ac ☽ pro Domino Schichardo, institutas Oxonij Angliæ, à Viro doctissimo Iohanne Bainbridge M.D. & Astronomiæ Professore in Academia Oxoniensi. Eas non potui non tibi quoque communicare quum sciam te curiosum esse talium, & fortè omnes illas Eclipses eodem tempore obseruasse. Si tempus mihi esset, multa obseruata Metereologica tibi impertire possem, de Iridibus, Halonibus, tempestatibus, & similibus, quæ quondam Leydæ, in feruore studij Mathematici in priuatum vsum curiosissimè sectatus fui. Scio te non minorem curam habere talium apparentiarum, quam ipsarum obseruationum cælestium. Et ego olim nescio quo indefatigabili studio huiusmodi speculationibus incubui; quum defectu instrumentorum non poteram obseruare ipsa Sidera. Nunc autem ita vrgeor aliis negotiis vt eas nequeam describere, amplius etiam continuare, postquam docendi munere fatigor, & alia meditor ad Astronomiam aut Opticam facientia. Excusabis ergo me, si affectum non deducam in effectum; & eâ promptitudine tibi mea non rependam, quâ tu tua nuper primus obtulisti. Quandocumque ad D. Galilæum scripturus es, fac quæso mentionem mei affectus quo virum colo, & gratitudinem meam significa pro munere quod non ita dudum ad me dedit è portu Liburnensi, per Consulem nostræ nationis ibi degentem. Quia enim illud accepi sine litteris, & suspicor tutò non licere ei ad me aliosque scribere, ego quoque vicissim ad ipsum aliquas iam dare, quæ studia nostra & opinionem damnatam (quod tamen vnicè vellem) redoleant, ausus minimè fui. Eam rem totam committo tuæ prudentiæ, & te studiáque tua Deo Opt. Max. exanimo meo, ac voto tuo, commendo. Vale, mi GASSENDE, & Hortensium tuum, quod facis, semper ama. Salutem dic Viris præstantissimis, D. VALESIO, & GALTERIO. Dabam Amstelodami die 15. Septembris 1634.

Ne hoc omittam; conficitur iam Sextans 7. pedum in radio pro D. Cæsio & in meum vsum. Per eum hac hyeme spero obseruationes egregias me obtenturum. Sed si publicè aliquando dignentur mihi succurrere nostri Consules, ne dubita quin magna præstituti simus, & instrumentis nostris superaturi ipsum Tychonem. Iterùm Vale.

Eclipses Solis obseruatæ Oxonij in Anglia 1630. die Maij 31. vel Iunij 10.

I.

Initium fuit alto Sole 18. grad. 20. min. Finis 3. grad. 7. min. post meridiem.

Anno 1633. die Martij 29. vel 8. Aprilis.

II.

Initium fuit alto Sole 31. grad. 10. min. paulò ante Finem 14. grad. 55. min. post meridiem.

Eclipses Lunæ ibidem obseruatæ Anno 1628. die Ianuarij 10. vel 20.

I.

Mox post Initium alta Luna margine superiore 29. grad. 55. min. Initium moræ 37. grad. 27. min. Finis moræ 32. grad. 29. min. alto Regulo, & Finis Eclipsis 49. grad. 16. min.

Anno 1631. die Octobris 29. vel 8. Nouembris.

II.

Initium Eclipseos alto Aldebaran 28. grad. 50. min. Finis moræ dextro humero Orionis alto 34. grad. 30. min. & Finis Eclipsis 41. grad. 20. min.

Anno 1632. die Octobris 17. vel 27.

III.

Initium Eclipsis altâ Lunâ margine superiore 44. grad. 50. min.

Altitudo Poli Oxoniensis è circumpolaribus accuratissimè 51. grad. 46. min.

Has Obseruationes Oxonij diligenter habuit, & bona fide retulit Iohannes Bainbridge M.D. & Astronomiæ Professor publicus in Academia Oxoniensi.

Admodum

Admodum Reuerendo atque Eruditissimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologo, & Diniensis Ecclesiæ Canonico dignissimo,*

PAX CHRISTI.

AGnosco, Doctissime GASSENDE, etiam in scribendo quædam esse decretoria tempora, quæ neque peruertas, neque prætereas; id ego sum meo expertus periculo. Nam cùm sæpe mecum ipse constituissem ad te scribere, iamque manu calamum tenerem, nescio quo pacto, repentè aliæ se mihi cogitationes, aliaque auocamenta obiecerunt, quæ & calamum manu excuterent, & in scribendo diem diffinderent. Quam rem sanè periniquo animo tuli, quum in ea non exiguam existimationis meæ partem versari intelligerem. Nam ad me in primis pertinebat coalitam inter nos beneuolentiam non solùm comiter; sed religiosè etiam tueri, ad hoc illud accedebat incommodi, quod meo me silentio magna fraudatum iri voluptate sentiebam, tuarum scilicet literarum suauitate, cùm nihil scribendo, tibi rescribendi occasionem adimerem; nam qua ego alia ratione abs te homine rebus maximè seriis occupatissimo literas impetrarem, nisi scribendo? aut quomodo initum illud amicitiæ nostræ fœdus incorruptum seruabimus nisi communi literarum commercio, qui vnicus est vigentis adhuc amicitiæ fructus? Et hæc sanè accusationis pars tanti apud me fuit, vt nullo facilè dilui possit argumento. Aliàs ego totam hanc cessationem vel facili possum deprecatione redimere, cùm præsertim nihil interim acciderit quod aut me scribere aut te scire nostra interesset. Atque vtinam nõ potiùs quædam incidissent digna, quæ perpetua obliuione premerentur. Audisti ni fallor ex optimo nostro Peireskio mare tribulationum quod eundo Romam sustinui, percepisti quantæ mihi cum omnigenis monstris Romæ suscepta pugna, quibus debellandis in tantum distentus fui, vt nõ mihi solam omnem scribendi, sed & cõsuetorum studiorum, Matheseos dico tractandæ facultatem penitus ademerit. Cæterum quod amoris propriũ munus est, quodque sine piaculo prætermitti non potest, memoria nostræ beneuolentiæ alioqui nunquam intermoritura semper apud me incolumis mansit: & quicquid à me in scribẽdo desiderari potuit, id largè & cumulatè non desij assidua tuarum virtutum prædicatione & crebra amicitiæ nostræ cõmemoratione sarcire. Et hactenus quidem desidiæ nostræ patrocinium habes: at cùm iam fatale illud silentij tempus effluxerit, nunc ab amico tantum admonitus certum offerri nuncium, qui istuc proficisceretur etiam si nullum scribendi iustum argumentum suppetebat, scripsi tamen hoc quicquid est, & ferream illam necessitatem perfregi, qua scribendi occasione oblata, illam quoque non prætermittam grati animi tibi significationem dare, tibique cum-primis immortales gratias testari. Qui me participem feceris exercitationis tuæ in Fluddanam Philosophiam, dici vix potest quantum in eius lectione gustus percipiam: tum ob reconditos omnigenæ Philosophiæ recessus quos in ea recludis, tum ob eximiam illam animi moderationẽ & ἀπάθειαν, vnicum docti viri & politæ mentis τεκμήριον; quo id effecisti ingenij tui mãsuetudine, vt vtrum plus tibi Fluddus debeat cuius errores & periculosa dogmata tanto iudicio & discretionẽ perstrinxisti; an P. Mersennus cuius defendendi causam suscepisti, dispicere vix possim certè vterque ex æquo tibi obligatur. In illo tamen reducendo vereor ne forsan frustrà laborâris, contra eum enim agis, qui neque volsellis neque samnitum hastis deterreri potest: contis trabalibus opus est vt loco moueatur & corruat. Homo enim cùm vanus sit, & sibi soli sapere videatur, seuerioribus obeliscis eum impetendum existimarem, vt sibi decipere incipiat, & impia illa dogmata, & nouitates ad omnes priorum sæculorum superstitiones, & diuinatorias artes fenestram aperientes, deserere. Cæterum laudanda ingenij tui mititas quæ omnigenæ eruditioni coniuncta, etiam inuitos in amorem simul & admirationem rapit; sed venio ad studia nobis propria, scripsit P. Scheiner Viennâ ad me, mirarique se dixit, quid sibi portendat facies Solis tanto iam tempore immaculata: Miror & ego non dubito quin & tu mi GASSENDE, mireris, quid enim sibi tot fumi flãmarúmque globi à Sole præteritis annis vomiti velint. Malim meam hac in re ignorantiam fateri, quàm præsumptuosiùs inaccessam naturæ maiestatem inuestigare; ac proinde hoc Cosmicum mysterium modò tantum me suspicere & sanctè venerari relinquitur donec altiores in Cosmocritis progressus fecero. Quod fiet vbi particeps factus fuero laborum operis tui, quod de huiusmodi obseruationibus moliris, gratum tamen nobis feceris, si tuam hac de re sententiam, quam magnifacimus, transcripseris. Scripsit præterea P. Scheiner, se monstrasse Imperatori species rerum forinsecùs apparentium proiectione directa, eaque forma & magnitudine, qua apparebant foris idque per tubum cuius lõgitudo 15. pedum; lentium verò eius crystallinarum vnaquæque 1. pedis Geometrici: quæ omnia Imperator dicitur summa cum voluptate vidisse. Scripsi ipsi vt Domino nostro Peireskio simile quid appareт; censeo modò hic Romæ vnà cum P. Christophoro Grimbergero nouum Opus Mathematicum elegans omninò & curiosum, Summo Pontifici dedicatum à P. nostro Mario Bettino Bononiensi, cui titulus est *Apiarium Paradoxorum Mathematicorum*; in quo omnia ea quæ in tota Encyclopædia Mathematica rarissima sunt & ingeniosissima, cùm practicè tùm theoreticè pertractat. Elegantissimis figuris elaboratum placebit Opus, ob nouitatem & methodum. Censeo præterea alium, qui intitulatur *Apollonius Liguo*, compositum à Ioanne Ansustio Genuensi, in quo de inclinationibus & contactibus subtilissima quæuis demonstrantur. Sed quid de mea Gnomonicâ Catoptrica, certè altum silentium. Annus iam agitur quo eam prælo subdidi, sed nescio quæ remora

remora interciderit; ſic fit in abſentia Authorum. Sed de aliis meis ſtudiis quibus modò occuper plura intelliget ex optimo noſtro Patrono ſed audio abiturientis nuncij murmur. Itaque rumpens ſtylum me tuis SS. commendo. Vale, Vir doctiſſime, meque vt ſoles, amare perge. Datũ Romæ 23. Septemb. 1634.

Tuus quem noſti ATHANASIVS KIRCHER *è Societate* IESV.

Clariſſimo Viro PETRO GASSENDO, *eidémque Doctiſſimo*,

SCIPIO CLARAMONTIVS F. P.

NOn eſt cur culpes (Vir Clariſſime) literarum tuarum tarditatem, quæ mihi eo nomine gratiſſima accidit, quod meto moram prouentu compenſauit; expreſſit enim literas eloquentiæ plenas, Atticis ſalibus conſperſas; humanitate redundantes, & in quo præſertim triumpho, exhibentes amoris erga me tui amicitiæque in animo ſtabilitæ certum teſtimonium. Ecquid enim aliud ſignificat diligens adeo, enixa adeo excuſatio, vbi nihil erat, quod accuſaretur, nemo qui accuſaret? Ingentem nempe ceu Zelotypiam importat, quæ nonniſi ingentem, & confirmatum amorem comitatur. An non ego amicitia viri optimi, doctiſſimi ac celeberrimi ſummopere gaudeam? adde ſi placet amicitia clariſſimi Galli me iure lætari, qui antiquam ex Gallia originem iactem. Illud verò in literis tuis minimè probo, dum officiũ Naudæi amicitiarum cultoris egregij damnas, quod impares nos iunxit vinculo amicitiæ, me ſcilicet tibi tanto (vt interpretaris) minori deuinxit. In hoc tuo iudicio reprehendo, quæ illud diſtorquet, ſummam modeſtiam tuam, ego impar, ego minor. Patere tamen, Optime GASSENDE, in hac imparitate necti amicitiam noſtrã: nam communis Magiſter inter diſpares etiã amicitiam collocat eique ſuaue quoque ſonat fiſtula, Diſparibus compacta cicutis. At ſint cætera inæqualia, amor tamen, & officiorum viciſſitudo æquales ſint; de me id tibi polliceor; de te mihi humaniſſimæ tuæ literæ pollicitæ ſunt. Illuſtri viro Fabricio, cuius ſplendoris & magnanimitatis huc etiam fama perlabitur pro humaniſſima conſalutatione plurimas meo nomine gratias age, id mihi gratiſſimum feceris. Vale, Cæſenæ 3. Non. Nouemb. 1634.

Clariſſimo Viro PETRO GASSENDO *Dinienſi Canonico*,

GODEFRIDVS IRENÆVS VENDELINVS, S. D.

QVod ſextum iam fermè annum compellatus à te ſatis ex propinquo, vix nunc tandem reſpondeam Ἰλιὰς fecit κακῶν, litium, morborũ, funerum, & erepti mihi mei fratris. Denique poſtquam his fractus etiam ego decubui menſes fermè 18. vix tandem me mihi repoſuit Chiffletius. Cæterum dum animam agerem quàm maximè, Sereniſſima Iſabella poſtremum omnium antequam è viuis excederet munus in me nihil tale cogitantem contulit, & canonicatu Condatenſi (honeſto ſatis) mactauit. Ad cuius ego reſidentiam vnà cum menſe proximo me comparo, & fortunam tandem contemnere audeo. Cæterùm dieta, quæ me mihi reddidit, nunc ita porrò firmauit vt audeam & annos mihi adhuc pluſculos promittere: quos, inerti otio ne pereant edendis meis, quæ habeo pluſcula impendere viſum eſt, & cultui amicorum, quos inter tu mihi primus es. Et Tabulas quidem Lunæ-Solares quas beneficij memor ISABELLINAS inſcribere viſum eſt, primas daturum me ſpero, ſed tunc demum cùm tu me in parte iuueris, iuuabis autem ſi ad ea quæ peto reſcripſeris pro eo ac potes, ac potes pleniſſimè. Scire aueo quanta ſit eleuatio Poli Maſſilienſis; memini me anno 1599. iterumque anno 1604. per Solſtitium æſtiuum pronunciare vltra gradus 43. ad minuta plura 20. pauciora 25. min. ea trientis ratione inter iſta intetualla vt eſſent 21. min. 40. ſec. ſumtâ mihi declinatione maxima Solis 23. gr. 30. min. ſed non auſim mihi fidere. Tu velim quod tuo commodo fiat, explores, & quidem in ἀκροπόλει hoc eſt circa ædem primariam (ſiue ea Dianæ olim fuit) quanta ſit altitudo illic Poli, vt eam conferre poſſim cum obſeruatione Pytheæ Maſſilienſis qui ſuo tempore obſeruauit diſtare Solem Solſtitialem à ſuo vertice in ratione Gnomonica partibus 19. 12. min. 18. ſec. cùm ad Gnomonem 120. vmbra exhiberet 42. minus $\frac{1}{5}$, eſſet inquam Gnomon ad vmbram ſicut 5200. ad 418. Admonui in Loxiâ meo, quid antiquos hîc fefellerit, & ſemidiametrum diſci Solaris addendam monſtraui. Fuerit ergo ſub Pytheâ diſtãtia Solis Solſtitialis à vertice Maſſiliæ gr. 19. min. 27. ſatis præciſè. Eadem quanta inueniatur hodie nemo te meliùs ſcire poterit Solſtitio proximo. Hoc ergo velim agas, & quidem circa vmbilicum vrbis illum editiorem, vbi haud ego fallor agas, aut Pytheas obſeruauit. Si vera fuit mea obſeruatio, & planè Maſſiliæ latitudo eſt 43. gr. 21. min. 40. ſec. neceſſe eſt obliquitatem Pytheæ fuiſſe 23. gr. 54. min. 40. ſec. & vixiſſe illum temporibus Alexandri Magni, quod ſcio eſſe veriſſimum. Et Loxiæ mei mira eſt certitudo, quam à te velim confirmari antequam denuo ac triplo iam auctior, etiam & obſeruationibus longè antiquioribus atque admirabilioribus inſtructior prodeat, velim quoque cum Pettiſco illo eruditionis omnis Genio agas, vt Byzantij latitudinem curet explorari quàm pote accuratiſſimè, & quidem miſſis illuc è Gallia noſtra inſtrumentis. Etenim hoc mihi (ſed Teutonicè) ſcripſit ante annum Haga legatus ordinum Hollandiæ. Præſtantiſſimi huius vrbis Aſtrologi vnà cum Viſirorum vno Mathematices candidato affirmarunt mihi Imperatorem Sultanum Amurathem tertium curioſè perſcrutatum longitudinem ac latitudinem vrbis in eius loco cui Topchana nomen eſt, ac deprehendiſſe latitudinem gr. 41. min. 30. longitudinem gr. 56. min. 47. exactiſſimè. Partilius his nihil expectari poteſt. Scio latitudinem immane quantum abeſſe à recepta 42. gr. 30. min. immanius etiã ab eâ quã tu mihi ſcribis inueniendam 43. gr. min. 19. Quotquot hic ſunt Arabes cum illa Amurathianâ conſpirant. Nemo hic omnium

eſt

est qui exacta habeat astrolabia, quibus instituatur obseruationis experimentum. Vix bilem tenebis scio, vix risum, mi GASSENDE, vbi hæc leges, ego scio Byzantij latitudinem Peræ inueniendam 41. grad. 20. min. Serralij proin ac veteris Byzantij 43. grad. 19. min. si verum est Hipparchum inuenisse illic eandem vmbram Solstitialem quam Pythæas Massiliæ. Huius ergo rei certitudo simul & fides mei Loxiæ Petrisco tibique debebitur in omnem sæculorum memoriam. Velitis modò ac iubeatis. Velim & Forcalcarium ad eas ibidemque amplissimum virum Arnaudum meum Castronouarium Toparchā, vt in manuscripto illic suo quæras annotata quædam loca stellarum fixarum ad annum 1360. aut circiter. Dignus est locus qui non lateat. Ille ad me perscripsit Abacum Ebonmezuphi ex parte, ad annum 937. imò enimvero 957. & quæ alius quidam annotauit ad annum 1406. sed ego illum annum 1360. iterum quæro & locum Reguli, Spicæ aliarumque trium aut quatuor nobiliorum stellarum quæ memini illic notata à viro tunc (quisquis ille fuit) peritissimo. Nam quia anomalia octauæ sphæræ mera fabula est, vndique conquiro firmamenta quibus hoc demonstrem, & habeo luculenta non pauca. Tu etiam magnam partem in hoc opere habebis si me rescripto beabis. Adde quoque obseruationes si quas habes vberiores Mercurij circa maximum eius à Sole digressum, nam Kepleriana diastemata mihi dudum suspecta sunt, videor ego mihi satis certò collegisse Perihelium Mercurium distare à Sole 30358. Aphelium 47071. vt media eius distantia sit 38711. In Venere est mihi Aphelium 72783. Perihelium 71903. medium 72343. corpora Planetarum mihi sunt in ratione suarum sphærarum, diametros dico Planetarum esse in ratione distātiarum suarum à Sole, vt proin Saturnus simul & Iupiter, & Mars & Tellus, & Venus, & Mercurius spectentur è Sole sub angulo secundorum fermè 28. aut summum 30. sec. nobis Mercurius spectatur sub sec. circiter, Venus sub 1. min. 10. sec. Mars, cùm eum tu, ac sicut eum obseruasti reuera fuit minut. 1. sec. 6. admodum, sed Luna eum iusto arctius extenuauit. Iupiter ἀκρονύχιος 36. sec. non excedit. Saturnus intra 30. sec. clauditur. Iam si à me quæris quid de Sole sentiam, inuenio, heus tu! eius diametrum ad Diametrum Telluris sicut 64. ad 1. & Telluris ad Lunā sicut 4. ad 1. ac puto me rem probis demonstrationibus habere confectam, quas propediem dabo cùm ostendā abesse à nobis Solem terrenis semidiametris 14720. quæ est incredibilis hactenus vastitas, sed moles Solis lōgè incredibilior, vera tamen intelligenti loquor. Perscribe verò mihi etiam si quas habes horum posteriorum annorum Eclipses cùm Solis tum Lunæ, & si quarum deinceps instituis obseruationes, eas verò ne posthac de altitudinibus aut Lunæ aut Solis supra Horizontem definias, lubrica est hæc ratio ne dicam inepta. Fac quod ego soleo, Sciothericum constitue magnum Horizontale siue lapidæum siue plumbeum in horaria minuta dispertitū, illic in vmbram suam & Luna & Sol vltrò tempus indicabunt, nec eo contentus obserua quo aliqua stella initio Eclipseos vel ante, vel in, vel post meridianum inueniatur, & quotenis illa gradibus, sic omnes meas Eclipses obseruare soleo. Sic hoc anno inueni cœpisse Eclipsim Lunæ hora 6. min. 52. ½ immersionem factam hor. 7. min. 57. ½ emersionem hor. 9. min. 38. ½ repletionem hora 10. min. 43. ½ vt medium fuerit hora 8. min. 48. admodum. Proximam quam Augustus dabit spero me hîc item obseruaturum aut certè Condati: malim hîc tamen vbi meridianum mihi firmaui & choragium omne præsto est. Tu vbicumque eris mei memor eris. Mersennus tuus à me ante annum quærebat quid sentirem de casu grauium? addebat lapidem casurum in centrum vsque Telluris spatio 6. horarum, at ego longè aliud inuenio, ac certus sum peruenturum ad centrū intra minuta hor. 11. demōstratio longa est & pulcherrima, quæque de motu grauium multa hactenus ignorata patefaciet aliquando. Sed dum eam elucubro inchoatam à Nouembri postremo, interim hoc habeto, signum vnius vnciæ sphæricum nihilo cadere lentiùs quàm ferreum globum 1000. librarum, si miramur Archimedem in quadratura Paraboles, mirabimur & huius demonstrationem theorematis pulcherrimi & verò non inutilis in commune bonum. Addo quod vos triumviros eruditionis omnivariæ scio expectare auidissimè, esse Leodij amicum meum Patrem Iesuitam Anglum, qui horologium cōfecit αὐτόματον, Sphæra est aquæ innatans, & vnà cum Sole se diurnum in gyrum agens. Hoc vbi audiui primulum, accessi virum & in eius me familiaritatem amicitiamque insinuaui. Quæsiui quid esset quod audieram? Ille sphæram esse dixit cæream concauam, & aquæ innatantem, sed rogatus ecquid inditum illam cieret; contraxit humeros in ciuilem meam curiositatem satis sic damnans. Scripsi ad Mersennum, ille solani granū hoc agere suspicatur atque adeò pronunciat. Quæsiueram & illud à Patre illo, volueretur ne illa sphæra Æquinoctialiter seu Polariter an Horizontaliter? Horizontaliter respondit, quantum tēpus persisteret? triduum respondit aut quatriduum, nimirum cæra ipsa de aqua contrahit vitium quantum coniicio, & vtcumque ille Pater rem occultat, prorumpet alicunde veritas, quam non despero, simul me ad ocium negotiosius composuero. Cæterùm immensum est beneficium Petriscij quo nobis reliquias illas auro supra caras è Cypro aduexit. In illis Parsondæ illud drama omnem detersit hæsitationem, circa Babylonios illos Reges, quorum catalogum à Nabonassaro habemus deductum. Præfectos enim fuisse Assyriorum seu Medorum iam clarè liquet, vsque dum Nabopolassarus Nabugodonosori patet sibi αὐτοκρατορείαν asseruit. Atque hinc iam planior fluit ac plenior Temporum cognitio, quorum ego iamdudum saxum voluo, ac confectam in aduersariis meis chronologiam porrò in mundū redigo & editioni paro. Multa illic leges ignorata hactenus, eruta ex ineditis Græcis schediis. Illic & Iubileos primùm iam post 1300. annos agnosces, deriuatos ex anno ante Epocham nostram 1513. quo Moses Ægypto excessit; fuerunt verò Iubilæi (vt eorum gustum capias aliquem) annus noster 5. mense Septembri,

Septembri, tum 54.& 103. 152.201.250.299. 348.397. item & noſter 1622. eritque 1671. ex Septembri. Plura ſcribere vetat feſtinans ac mihi adſtans ἱερυδιάκτης Dormalius, quo iubente finio. Hercâ præfeſtinè Kal.Maij 1635.

Sine fine Tuus nexu, mancipióque

GODEFRIDVS IRENÆVS VENDELINVS.

Viro Clariſſimo Doctiſſimóque D. PETRO GASSENDO *Eccleſiæ Cathedralis Dinienſis Canonico, Theologo, & Mathematico Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS S.P.D.

INtegerrime GASSENDE,

Iterum ad te properant literæ noſtræ, quibus tentare volui num extremo conatu tuam iſtam in reſpondendo tarditatem valerem tandem aliquando expugnare. Totus annus abiit quod nihil à te literarum ad me delatum. Et tamen non ignoras quantopere afficiat tuo alloquio, quámque libenter conferre tecum velim de ſtudiis Aſtronomicis aut Phyſicis. Tranſmiſi tibi Eclipſium aliquot obſeruationes Anglicanas, & nuperam meam circa Lunarem huius anni. Si ſaluas acceperis, cur non ſignificas, & ſimul communicas obſeruationem tuam? Intellexi ante multos menſes ex P.Merſenno, verſare te in natura Viſus exploranda, & experimentis eò pertinentibus. Eadem me cura ſollicitat: & vellem libentiſſimè tecum iungere operam in ſcrutandis omnibus illis arcanis, quæ hîc occurrunt. Occupor hodie in Dioptricis & confectione Teleſcopij. Si Deus annuat, maiora molior quàm hactenùs ſunt viſa apud vllos artifices. Aſtronomica mea ferè iacent, ex quo contemni hîc vidi cæleſtes illas curas: nullámque ſpem eſſe impetrandi publica inſtrumenta. Quid illuſtris Fabricius, quid Valeſius, nihil in tuum commodum fieri iubent? Pergit ne ille olitor Sidera vt ante obſeruare? Exopto: & quidem vt paulò accuratioribus vtatur inſtrumentis. Reſcriptum meum ad Bartholinum nondum ob ſummam chartæ penuriam cœptum eſt excudi. Modeſtiſſimè ipſum refutaui, & D.Tychoni omnem habui honorem. Hodie Opticam publicè lego in Gymnaſio noſtro: ſed pauciſſimis Auditoribus. Adeò hîc ſordent ſublimia iſta ſtudia. Pecuniam omnes amant, non ſcientias; luxu diffluunt & corpore ornati ſplendidè, animo inculti horridique obambulant; talis eſt genius loci. Nulla eos cura tangit, nulla curioſitas, rerum pulchrarum; Bacchum diligunt & Cererem. Quid agam? Fero, & ſubinde te aliaſque candidas Gallorum animas cogito. Inter quas ſi miſi viuere per fortunam liceret, & excitarer ipſe magis ad philoſophandum, & præclara inuenta cum maiori honore per orbem diffunderem. Famam habet hæc ciuitas quaſi & ſtudia & viri docti in aliquo ſint pretio, ſed famam tantùm, nihil minùs quàm rem. Dolet me ſæpius quod cùm de ſede habitationis deliberabam, non prætulerim Lutetiam Amſtelodamo. Illa verè flos vrbium eſt, & tantum non paruus Mundus; hoc ineptis modò & ſordidis hominibus plenum. Conatus fui ſtudia Optica nuper oratione quadam excitare, nihil profeci. Vix dignabantur ad audiendum conuenire. Nihilominùs non dubito, quin tali loco dignam vbi legeris, ſis iudicaturus. Rogo autem vt per te vnum Exemplar habeat ampliſſimus Dominus Fabricius cum ſeria mentione meorum ſeruitiorum, & æſtimationis quâ ipſum colo: alterum amicus tuus Dominus Valeſius magnus artis noſtræ patronus. Imprimis oro vt iudicium tuum de illa mihi perſcribas, & ſi quid obſeruationum memorabilium, aut ipſe penes te, aut apud D.Valeſium habeas, ſimul communices. Fortè aliquãdo de editione, ſi per vos liceat, cogitabo. Vale, GASSENDE amiciſſime, & me ama. Amſtelodami 15.Iulij 1735.

Epiſtola ad Gaſſendum.

F. M. MERSENNVS PETRO GASSENDO S.P.

DIſcedebat è manibus epiſtola vna aut altera, quibus fortè recreari poſſis, Cariſſime GASSENDE, cùm tuam paulò ſeriùs accepimus, quæ, tam etſi plurimùm mihi placuit, vereor ne penitùs faciat ſatis Andegauenſibus quæſtionem proponentibus, ad quos die proxima Sabathi, quo diſcedit nuntius, illam miſſurus ſum. Excipies interim duas alias, quas etiam poſt Campanellæ reſponſum miſerunt, ſolutiones: iámque videris quod de latitudine radiorum in ſuperficiem Parabolicam perfectè ſolidam, duram & politam incidentium, & ad foci punctum cõfluentium dici poſſe videbatur. Nihil enim corrumpitur, neque deeſt vlla lucis particula ex iis, quæ ſuperficiem quantumuis magnam, & extenſam attingunt, quæ non reperiatur peræquè in foco. Porrò quod attinet ad ea quæ de variis animi partibus aiunt Academia & aliæ Scholæ cùm veteres, tum recentiores, tantum abeſt vt ſoluant difficultates, quippe quæ nequeunt demonſtrari. Adde quòd neque illa Dei per omnia ſpiritualis extenſio, multò minùs humanarum animarum, aut Angelorum poteſt ab vllo probari eâ, quam appetunt demõſtratione. Et quidem ea iam illis dudum obieceram, quæ tamen minus eis ſatisfecerunt quemadmodum & quod de illa ideali, & vt vocant virtuali, & per eminentiam comprehenſione, quâ Deus à nobis concipitur ipſam quantitatem, & latitudinem, &c. perfectiſſimè complecti. Nihil itaque hactenus ex omni parte probant; fortè pulcherrimis illis viis, quas aperis pedem comittent lubentiùs; quod vbi reſciuero, ad te perſcribam. Noſtra interim otia Harmonica paucis abhinc diebus prælum effugientia, ſi tantulum tibi à grauioribus occupationibus ſuperſit otium, inuiſes: in quibus ſi non omnia, at ea ſaltem, quæ coram experti ſumus, animo tuo placitura confido; vt vt ſit, autorem & librum tuos habes, atque adeò tibi vtriuſque, qualem tui ipſius, curam incumbere cogitato, vt illius næuos quoſcumque cùm notaueris vnguiculi radio inter legendum monentem, de præcipuis ſaltem nos opportunè moneas, quibus nempe addito nouo folio te præſcribente medicinam aliquam faciamus. Non repeto nouarum creaturarum generationem, & alias obſeruationes

tiones quas in literis nostris reperies epistolæ Peiresianæ coniunctis, has enim ante præsentes (ni fallor) excipies. Tui amici valent excepto Chambonio ad vsque mortis ianuas trãslato, ex iis tamen felici successu redeunte. Non iam peto quod à me toties amici postulant, quando nempe tua Philosophia lucem salutabit, quo tempore futurus reditus, &c. cùm ea arcana soli illi Peiresio tua præsentia satis felici reseruare videaris. Lutetiæ Paris. 15. Kal. Decẽb. anni partus Virginei 1635. ineunte ferè 1636. quem tibi tuisque faustum adprecor.

Exciderat è memoria, vt te rogarem de tua ad me protinus mittenda sententia, in arcuum reflexionem, & laminarum chalybearum inflexionem, cur nempe redeant, an quia atomi perpetuo metu poros tranantes cogunt poros è circulari figurâ ad ellipticam, aut aliam angustiorem conuersos redire ad figuram pristinam circularem sit lamina reflexa *A B*, sintque pori *CD*, latiores *E, E*, angustiores an forte atomi transeuntes per *C D*, cogũt reliquam pori profunditatem eam figuram resumere. Sed cur atomi potiùs mouebuntur à Cad *E*, quàm ab *E* ad *C*. Quæro igitur num ab oriente in occidentem sit oriens *D*, & occidens *E*, *E*, an ab occidente in orientem aut quoquouersum moueantur, quod nisi probâris, assignes velim causam istius remeationis *A B*, ad lineam rectam pristinam, sed cùm ipsa lamina *A B* ex atomis constet, ergo atomi nouæ huc illuc discurrentes à Cad *E*, cogent atomos incuruos *E E*, vt redeant ad rectitudinem & restituantur rotunda spatiola, seu pori circulares, cùm autem hac difficultate plurimum vrgear, vrgebis etiam illius solutionem.

PETRO GASSENDO *Suo*, F. M. MERSENNVS S. P. D.

Nihil de atomis legere possum, mi GASSENDE, quin tui, tuæque Philosophiæ recorder, quam cùm è tuis manibus velim exire perfectam, & omnibus si fieri potest numeris absolutam, nolui præclaram eamque fusissimam Augustini ad Discorum epistolam te celare, quæ ferè tota, magna saltem ex parte in paginis vltimis in Atomorum Democriti & Epicuri confutatione versatur: adeo vt futurum existimem ob tanti viri authoritatem à te lectam iri cum voluptate, nisi tamen dudum illam videris, quid enim latet tuos oculos lynceos, quos ne latent quidem atomi. Ne tamen ipse decipiar, ac tantulum temporis in ea quærenda insumas illa est ordine 56. idque secũdo volumine, quod nisi præ tuis manibus esse crederem, quid enim Theologi, ac Præpositi Diniensis Bibliotheca absque Theologorum coryphæo stare possit? partem illam Epicuream exscripsissem. Porrò Andegauensis ille Poyssonius hîc iam adest cum tua epistola, quam magno Campanellæ nuper ostendit, & ab eo postridie repetiit; etiam-num pollicetur suæ propositionis demonstrationem, cui Laleus 100. obtulit epistolas, si quid demonstrarit. Vereor vt quidpiam meo foco parabolico radiantem superficiem complectente subtilius aut verius proponat, quanquam contẽdit eam non esse veram & radicalem solutionem, sed illius tantummodo propaginem. Sed & aliam iam nouam proponit, quam nondum scribere potuit, multis obrutus negotiis. Hæc tamen esse videtur demonstrare eodem modo quo primam propositionem, vnum corpus totum esse posse naturaliter in multis, imò infinitis locis completis, & inter se distinctis. Faciam vt ad te scribat, & de tua epistola ferat iudicium, hinc enim hominem facilè noueris. Cùm autem sim expertus ventos contrarios nil omninò minuere sonorũ per aërem celeritatem, quæ semper æqualis esse videtur, siue faueat ventus, siue aduersetur, siue sonus sit violentus & magnus, siue debilissimus, quæro abs te huius admirandi phænomeni causam, cúmque ventus adeò sit aduersus vt aliquem tollat sonum, ne penitus audiatur, cur nusquam illum remoratur, quoties auditur? Sed & experientiâ mihi constat globum sclopi tormentarij tardiùs quàm ipsum sonum siue fragorem moueri, cuius ferè subduplus est.

Cùm huic epistolæ finis statuendus videretur, occurrit iterum Augustinus, qui 151. ad nebridium epistola reiicit iterùm atomos: & certè me semper cruciat, quî fieri non possit, vt minima etiam atomus, cùm mathematica quantitate non careat, cùm & duritie ac pondere, & figurâ non careat, in infinitum diuisibilis reuera diuidatur, saltem à Deo: quo posito fuerit atomus minima, ex hypothesi, nec tamen fuerit cũ partibus in quas diuidetur, sit minor: Dominus le Maire, dequo crediderim tecum Dominus Peiresius, literarum decus & ornamentum, collocutus fuerit, proponit se dubio procul alphabetũ, atque adeò linguam reperisse; quibus Sinenses, vel alios quosuis orbigenas ita posset literis, seu epistolis alloqui vt absque præuio pacto, doctore, mediatore, responsum ab illis de omnibus quæsitis impetret, quod arcanum nulli reuelare cupit, vide tamen interim num istum nodum possis exsoluere, licet enim illis figuras omnium vestrarum arborum mitteres ea lege vt ad te remittant suas præcipuas arbores, quomodo sciant quod petas? His verò finem appono, vt tibi hisce nouis Kalendis anni 1636. te plurimùm salutet

Tuus MERSENNVS *Minimus.*

Episcopus ille quem adeò eloquentem aliquando in cubiculo nostro audiuisti die S. Ioannis obiit post annuum crucifragij dolorem: ora pro eo.

Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Diniensis Præposito*, S.

Disquisitiones (Vir Clarissime) quibus ornasti meum Problema de magnitudine in puncto, ingeniosissimæ certè doctissimæque, tantò me grauiùs obligauerunt, quòd tuum tempus rem pretiosissimam, seu particulam illius æternitatis Operi nobilissimo de

de placitis Democriti debitæ, mihi dare dignatus es, ſic ergo ſunt Amicorum omnia communia, vt quoniam Merſenno noſtro petenti denegare non potuiſti quin me tuis ſcriptis honeſtares, iam meo iure poſtulem, & publico, te non ſemper neque diutius honore priuari ſummo, quem iſtius Philoſophiæ reconditæ volumina tibi ſunt allatura. Id etiam poſtulant tempora Iuſti Regis, qui cùm ipſe ſit effectio tam cæleſtis mũdanæque Harmoniæ, quàm diuinæ Sapientiæ, pergratum habebit ſi viderit in hac communi Deique hominumque domo, non ſolùm Merſennios de rebus muſicis libros, ſed etiam tuos de principiis vniuerſitatis appenſos, quaſi Genealogias quibus ex quam-generoſa ſtirpe ſit otiundus oſtendatur. Certè Democrito tuo honorificis, inquam tuis vigiliis diem dat Cardinalis eminentiſſimus, cui ſoli conuenit de maximis rebus, & de toto Mundo facere iudicium, nec dubito quin ille Vir inſtar omnium Philoſophorum, Populorum, & Seculorum, mox ſit daturus ſubtiliſſimis ingenij tui partubus lucem felicem & æternam. Quod vt non negligas aut prætermittas exemplum, hortatoremque adhibeo magnum illum Campanellam, qui cùm tandem non ſine Prouidentia numinis emiſſus ſit è diuturnis & obſcuris Neapoleos carceribus, nunc ſicut pugil Olympionices è ſummo Galliæ loco in aſpectum totius orbis profertur laudatus à quo laudaris ipſe, & amaris. Interim atomorum acerrimo contemplatori mitto tibi quæſtionem noſtram alteram, quæ ſi te excitauerit aliquantulum, reperies ſtatim vnum & multiplex, diuiduum & indiuiduum, ita naturâ ſimul eſſe, vt vel ipſis ſenſibus non acutiſſimis appareant talia: quo ſit vt aliquando contraria Philoſophorum axiomata non magis pugnent, quàm ego tecum, cui cum omni reuerentia meum obſequium ſempiternum voueo. Vale, Pariſ. 12. Ianuarij 1636.

Tuus Deditiſius BAPTISTA POYSSON DE LA BENERIE.

Propoſita quæſtio plurima cui paucis. *Datur demõſtratio perfectè Logica, perfectè mathematica; & perfectè ſenſibilis quâ probatur dari magnitudinem latitudinis non expertem, quæ aliquando alicubi eſt in puncto verè mathematico & cuius puncti nullæ ſunt partes, & tamen in eodem puncto ipſa habet partes extra partes.*

Ratio quia datur gradus eſſentiæ perfectionalis in qualibet eſſentia, qui eſt ipſa eſſentia magnitudo extenſiuè & eiuſdem eſſentiæ per *Tuum Are.* videlicet latitudinem qui gradus aliquando & alicubi non tamen, ſed & ſemper eſt in eſſentia, cuius eſſentia nullæ ſunt partes cùm ſit in ſuo conceptu formali indiuiſibilis, & tamen habet illa eſſentia genus & differentiam, actum & potentiam, materiam & formam, ex quibus conſtat quæ ſunt partes extra partes in indiuiduo & indiuiſibili per vniuerſale cõtradictionis ipſum omne demonſtrationis genus conſtituentes, vnde ſequitur tot eſſe propoſitæ quæſtionis demonſtrationes quot rerum eſſentiæ, & earumdem gradus perfectionales, quæ cùm ſunt ferè infinitæ, infinitæ poſſunt dari huius quæſiti demonſtrationes, & cùm hæc omnia ſint Logica, Mathematica, & verè ſenſibilia, hæ demonſtrationes erunt reuera Logicæ, Mathematicæ, & perfectè ſenſibiles, ſenſibiles quidem non in actu ſignato ſed exercito. Vel clariùs non quoad eſſe, ſed quoad exiſtere.

Viro Clariſſimo atque Eruditiſſimo D. PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Inſigni Philoſopho & Mathematico,*

MARTINVS HORTENSIVS S. P. D.

VIr Doctiſſime

Literas tuas & typum obſeruationis nuperæ Eclipſeos Lunaris gratiſſimo animo accepi. Mihi Amſtelodami non licuit eſſe tam felici, ſed ſolus annotatus eſt Finis horâ ij. ſcr. 32. Præcedentis anni Eclipſin menſe Auguſto ex parte obſcruaui, ſed ad manus iam non eſt, vt eam deſcribam. Anno 1635. Februarij 21. viſum eſt nobis Amſtelodami initium hor. 6. min. 43. cùm Regulus ad ortum diſtaret à vertice grad. 62. ſcr. 8. Immerſio hor. 7. min. 51. cùm Regulus à Zenith abeſſet grad. 52. min. 36. Emerſio fuit hor. 9. min. 30. cùm cauda ♌ diſtaret à vertice gr. 50. min. 28. Finis fuit hor. 10. ſcr. 34. $\frac{1}{2}$ cùm Arcturus ad ortum à Zenith abeſſet grad. 59. min. 14. Dantiſci obſeruauit Clariſſ. D. Crugerus per automarum initium hor. 7. min. 39. immerſionem hor. 8. min. 47. Emerſionem hora 10. min. 35. Finem hora 11. min. 39. ſed in duabus poſterioribus phaſibus fatetur automati fidem non ſatis conſtare. Lõdini Clariſſimus D. Gellibrandus vidit initium hor. 6. min. 20. immerſionem hor. 7. min. 37. Emerſionem hora 9. min. 9. finem hora 10. min. 21. Puto tamen hîc ſcribendum hora 10. min. 11. intellexi ex C. D. Golio, Illuſtr. D. Peireſium Eclipſin anni 1635. Auguſti 27. curaſſe obſeruari in multis Europæ locis: ſi eas obſeruationes per te habere queam, nihil erit acceptius. Vbi meã recepero Illuſtr. Domino communicabo vellem quoque adderes obſeruationem Eclipſis anni 1635. Februarij 21. & appulſus Lunæ ad Fixas aut Planetas, quos intereà de cælo obtinere tibi licuit. Schichardi mortem cum dolore intellexi, & verſu quoque proſecutus ſum, quẽ ad D. Diodatum iam dedi. Si obſeruata eius per te habere liceret, ſcis quàm id me afficeret, animarétque ad præſtandum aliquid quod dignũ ſit nominis immortalitate. Oro ergo te vt in hoc mihi gratificeris, & Illuſtr. D. Fabricium ad idem officium ſollicites. Imprimis deſidero deſcriptionem Geographicã VVirtembergenſis Ducatus, quã per partes iam inchoauerat, & noſtro Cæſio promiſerat, ſi ſalua ea eſt, ſaluæ quoque ſunt res noſtræ. Nec minor mihi cura Theorię Mercurij, & tot Eclipſium quas collegerat; quibus ſi frui liceret, carius nihil æſtimarem. Nobiliſſ. D. Valeſius iam ad me humaniſſimè ſcripſit, & orationem meã de oculo ſibi placuiſſe teſtatus eſt. Sed quid tu de ea iudices aut magnificus D. Peireſius nondum ſignificaſti. De Ephemeridibus è Lansbergij Tabulis ſupputatis nihil ſperandum, & poteſt Argolus ſecuriſſimè in propoſito ſuo pergere. Opuſculum meum de diametro Solis nõdum abſolutũ eſt; ſed velim

nihilominus accuratè mihi significes conditionem & statum D.Peiresij, vt aut illud, aut aliud ei offeram; siquidem id omninò mihi stat propositum.Meretur Heros iste vt nomen eius perpetuetur eruditorum virorum monumentis; & me quoque nostri peculiariter ei esse obstrictum.Excuditur hîc scriptum Claramontij de sede sublunari Cometarum; vbi illud absolutum fuerit,puto excudendum meũ aduersus Bartholinum,interea perficere decreui,Deo dante,illud de diametro Solis quod(vt & alterum)pulchra habebit Optica & Astronomica, Dioptricas contemplationes iterùm deserui,& ad Astronomicas redij,sed non sine percepto insigni fructu circa Tubum Dioptricum, quem in publicum cum tempore proferam.Quid tu in ratione Visus, aut alia philosophandi materia.Oro communices quædam, expectaturus paria à me.Morinus vester Deus bone, quos non strepitus edit de inuentione longitudinum!scripsi ad eum iam secundâ vice,& varias difficultates moui,in quibus nondum mihi satisfecit.In summa censui, & censeo, inuentionem eius super mari esse prorsus impossibilem quoad accuratam praxim.Video eum proposuisse schema D.Galterij de demõstratione distantiæ Solis à Terra,quod aliàs ad me misisti;& vituperare illud Lansbergij quod est in Vranometria,tanquã non Geometricum. Quod certè nescio qua de causa fecerit. Nam vt hîc de schemate D.Galterij aliquid insuper dicam,præter illa quæ aliàs ad te scripsi,si paritatem diametrorum Solis & Lunæ in Apogæo ei eripias,extra demonstrationẽ Lansbergij nihil habet.Pares autẽ esse Solis Lunæque in Apogæo diametros Ptolomæus statuit & Keplerus,sed neuter solida ratione comprobauit, & proculdubio est falsum. Mira quoque promittit de parallaxi Solis,æquatione temporis,Theoriis Planetarum,&c.sed ego omnibus iis ante facta experimenta nequaquam confido.Quid tu sẽtias,auidè ex te intelligam.Vale mi optime D. GASSENDE, & si me amas quàm sæpissimè rescribe.Imprimis fac vt quàm citissimè(rebus meis sic exigentibus)certus reddar de statu D.Fabritij,quod vnicè ab amicitia tua expecto. Datum Amstelodami 16.Maij 1636.

Viro Clarissimo, Doctissimóque Domino PETRO GASSENDO *Amico vnicè colendo*, S. P.

VIr Clarissime,

Accepi quas ad Deo datum nostrum dederas Eclipsis Lunaris Anni 1635. Augusti 27.obseruationes,pro quibus maximas tibi,& illustri Fabricio,ago gratias.Profectò amor & studium illius Herois erga artem nostram,non vno ore laudandum.Sed vtinam tam laudabili proposito debita respondisset obseruatorum omnium diligentia!si Romano,Ægyptio,Neapolitano, Syriaco adfuissent magis idonea instrumenta,certius de meridianorum differẽtia licuisset cõcludere:cùm nunc in illis nihil nisi conatus veniat æstimandus.Quis enim in tãta Obseruatorum discrepantia, & vnica Eclipsi de vera differentia longitudinum audeat pronuntiare?si illustris Fabricius in eodem instituto perseueret,& futuras Eclipses maiore diligentia in illis locis obseruati curet, habebit vnde famam,nomenque suum, cum omnium eruditorum insigni cõmodo vlterius extẽdat. Nescio an alias ad te scripserim; saltẽ nunc silere nequeo,quod non illubenter accipias.Nimirum Vvilhelmum nostrum Blaev inde ab anno 1634.apud Præfectos Societatis Indiæ orientalis procurasse, vt omnes gubernatores nauium,qui impostetùm nauigaturi sunt in Indiam,teneantur Eclipses Lunæ, tam in mari, quàm in terra,obseruare.Dedit autẽ illis super hac re instructionem typis excusam:& nõ dubito quin nupera & vtraque anni 1635.Lunæ Eclipsis, diuersis locis ad Orientem sitis iam sint obseruatæ. Nonne vides quantũ id faciat ad promotionẽ rei Geographicæ & Nauticæ? Prudentissimè ergo feceris, si D.Fabricium in proposito suo confirmaris quandoquidem vbi naucleri isti redierint,si viuant,obseruationes omnes vobis transmittere decreui; atque eâ ratione & gratitudinem meam ostendere,& ad Geographiæ emendationem symbolam qualemcumque conferre.

Intellexi ex literis D.Morini non tantum te per instrumentum 30.pedũ obseruare diametrum Lunæ,sed & variabilẽ deprehendere pro diuersa supra horizontem altitudine. Scribe quæso quomodo id obserues, & quænã sit instrumenti structura.Nulla enim ratione mihi persuadere possum,phænomenum istud realiter Lunæ adesse;sed existimo ab Optica aliqua luminis proprietate, oculisque tuis depẽdere. Et videor mihi causam videre manifestam.Nã cùm Luna humilis est,ostendit atmosphæram profundiorem,densioremque.Itaque tingit aërem maiori lumine quam cùm est alta idque eâ ratione, vt annulus quidam lucidus iudicetur Lunam circumstare,eius limbo ad sensum cõtinuus.Et hinc fit,quod visus in humiliori situ Lunæ inter contactũ limbi & pinnacidiorum ægriùs discernat quã in altiori;adeòque vt diametrum iusto maiorẽ obseruet,arripiendo lucẽ aliquam aëris pro lumine ipsius Lunæ limbi.In maiori autẽ altitudine illud non fit,quia ob aërem puriorem, purior quoque offertur Lunæ limbus,& præcisior, minorque diameter. Tu vide num causa hæc saluando phænomeno sufficiat;& simul considera, si realis sit ista diametri Lunaris mutatio,debere quoque locum habere in Sole.Et si locum in Sole habeat,necesse esse vt quemadmodum aërem in Cælo comparet,reuera quoque obseruetur per Telescopium.Verùm enim-verò & tibi ignotũ esse nequit,& mihi sæpissime exploratum est diametrum Solis ne tantillum quidem variari in quacumque obseruetur supra Horizontem altitudine,exceptâ contractione Ellipticâ,quæ obuenit diametro erectæ à diuersitate refractionis superioris & inferioris limbi. Consequens ergo est,phænomenum illud ex accidẽti Lunæ superuenire, ab aëre illuminato & oculis obseruatoris. Clarissimus Valesius non ita dudum mihi per literas indicauit te diametrum Solis,Lunæque in Apogæo non maiorẽ statuere scrup.30. sec.4. Lubentissimè intelligam quã id ratione obseruaris.Ego obseruãdo diametrum Solis per varia foramina,insignem in ea inueni diuersitatem,& plerumque maiorem

rem

rem ſcrupulis 30. diametrum autem Lunæ nondũ accuratè & ex voto obſeruare potui ob debile lumen. Si tu eam obſeruâris per pinnacidia & inſpectionem oculatem, ſcito me audere ſtatuere, neminem vnquã ad ſcrupula ſecũda hoc obſeruandi modo eius quantitatem determinaturũ: quod tamen requiritur, ſi quid acturi ſumus quod omnes prædeceſſorum vincat conatus. Si occaſionem & commoditatem obſeruandi haberem, non diu eſſet quin videres quid ego ad obtinẽdam eam præciſionem queam præſtare. Nunc differendum eſt, & premendæ inuẽtiones aliquæ ad Aſtronomiæ bonum non parum conducentes. Significâram Morino, arcanũ illud Aſtronomiæ maximum quod ſe inueniſſe putabat in viſione ſtellarum fixarum diurna, mihi non eſſe inſolens; ſed ante ipſum à me viſas per Teleſcopium fixas poſt ortum Solis. Reſpondit, ſe non credere, cùm alioqui non tacuiſſem. Quaſi verò de fide mea quicquam dubitandum haberet, eò quod tot circumſtantiis & ineptiis rem non propoſui, vt ille pag. 210. partis 6. de longitud. Non ſoleo inuenta mea cum tanto ſtrepitu protrudere. Plura habeo circa Teleſcopium, & quidem egregia; ſed non dabo antequam poſſim cum maxima nominis gloria, & ſpe immortalitatis. Quod autem fixas poſt ortum Solis viderim, colligi poteſt ex mea tecum Diſſertatione pag. 39. vbi viſioni Veneris diurnæ, ſubiungo obſeruationem diurnam Iouis & fixarum. Idque dudum antequã D. Morinũ nouiſſem; ſed hæc eadem ad illum ſcripſi, & ſpero agniturum ſe non eſſe primum tanti arcani, ſi tantum eſt, inuentorem. Si nolit, tu intercede & impelle virum, ne tantillũ honorem mihi inuideat. Quid de Schikardi ſcriptis? nihil-ne auditur? ſperaueram ea aut per D. Deodatum, aut Illuſtr. Fabricium haberi poſſe: & tu quoque operã promiſeras. Scribe oro quid ſpei ſuperſit, & multum Vale. Amſtelodami 12. Octobris 1636.

Tuus ex animo

MARTINVS HORTENSIVS.

Summo Viro D. PETRO GASSENDO *Dinienſis Cathedralis Eccleſiæ Præpoſito, Domino & Amico cumprimis honorando*, S.

NOli expectare, maxime GASSENDE, vt Schikardi noſtri diſceſſum ex hac vita exequar pluribus. Non enim charta hæc tam ſancta deſideria caperet; quibus Chriſtianiſſimus hominum Cælum obſidebat, & perrũpit: non illam inuicti animi præſentiam, cùm feralis & epidemius graſſator neceſſitatem denuntiaret vltimam, nõ denique ſuprema Deóque plena verba ac ſuſpiria, cùm immortalis anima euolaret ad Creatorem ſuum. Et quid, mi GASSENDE, in triſtiſſimo tunc corde volutaſſe me putas? cùm Medico quidem pridie proſpera cuncta, & reducem valetudinem promittente, poſt ſequentis tamen noctis meridiẽ de ſubito omnia mutarent in peius. Quid? cùm mox exciperetur anhela & lamentabilibus gemitibus interrupta vox valedicentis mihi, cum gratiis votiſque ſummam pietatem teſtantibus. Quid? cum interiecto breui ſpatio nuntius ſuccederet horribilis, candidiſſimum expiraſſe pectus, omnis & ſapientiæ & honeſtatis promum condum extinctum Academiæ Poſphorum, atque ſummas ſpes vno veluti momento cõcidiſſe. Quid? At non ſuſtineo iacturæ grauitatem hic expendere ampliùs, vnum me conſolatur non parum; ſupereſſe adhuc defuncti fratrem Lucam, elegantiſſimis moribus hominem, ac præter cæteras artes Mathematicis ſtudiis non vulgariter eruditum: qui non tantum quæ noſter ille, ὁ μακαρίτης publico bono deſtinauerat, colliget, & ſicubi latent nõnulla (quod credo equidem) eruet, diligentiſſimè: verùm etiam operam impendet omnẽ, vt Schikardianum nomen perenni gloriâ vigeat, atque nouorum ſubinde meritorum acceptionibus magis magiſque illuſtretur. Peregrè abeſt Lucas cum Principe ſuo; in patriam rediturus, quamprimum leniores aſpirauerint Auſtri. Eſt inſuper in magna apud nos expectatione Moglingus iuuenis ingenio validus, ac reliquos Schikardi diſcipulos induſtria & profectibus longè ſupergreſſus: & quem tantus Magiſter iudicauerat dignum, qui ſibi in Profeſſorio munere aliquãdo ſubrogaretur. Hunc producam ego, quantum potero. Spem pronuper faciebat is mihi, Mercurij Theoriam abſoluendi, dummodo obſeruationibus iuuaretur: qua in re nullus Tycho tantum ſuppetiarũm ferre poteſt quam tu, mi ſapientiſſime GASSENDE. Optimus Schikardus noſter cùm ingentem epiſtolam deſtinaſſet tibi, fato conatibus eius intercedente vix principium ille calamo, expreſſit: quod hic mitto. Ex paucis tamen lineis æſtima magnitudinem obſeruantiæ & amoris, quo te ille proſequebatur. Addo etiam literas ad illuſtrem Peireſium; & ſimul aliquod exemplaria laudationis, honori & memoriæ Schikardi dicatæ: quæ omnia vt cures, te vehementer rogo. Vale ſumme Vir, & vale. Dabam Tubingæ, Kal. Nouembris A. C. 1636.

Tui obſeruantiſſimus

THOMAS LANSIVS.

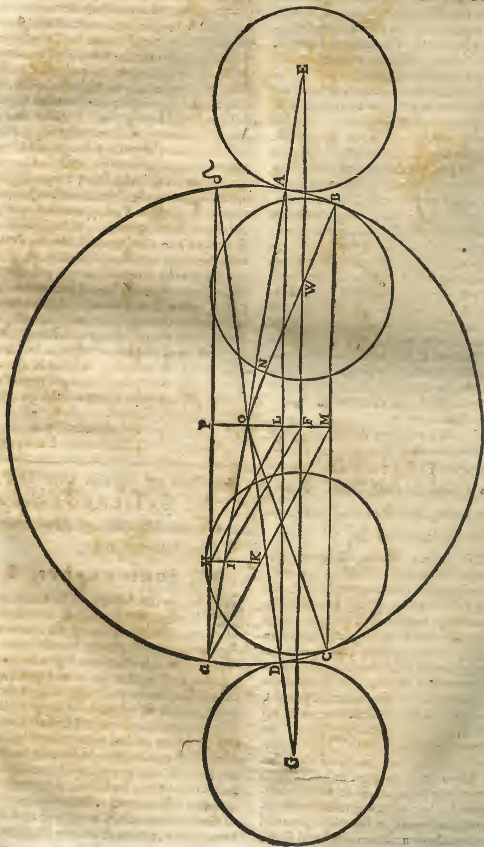
Reuerendo & Sapienti Viro D. PETRO GASSENDO *Cathedralis Eccleſiæ Præpoſito, & Mathematico ſimul Eminentiſſimo,*

VV. SCHICKARDVS, S.

TAntum tibi debeo, mi D. GASSENDE, Vir admodùm Reuerende ac modis omnibus honoratiſſime, quantum vix mortalium alteri cuiquam; vt quoties beneficiorum & effuſiſſimi amoris vbertatem cogito, toties exhorreſcam, nil æquiualens in me reperiri, quo tibi viciſſim ſeruire poſſim. Quid enim dicam de tot prolixis nõ epiſtolis, ſed integris libris, quos mei causâ manu propriâ ſcribere non tæduit, vel inter medias occupationes graues! Aliter ſanè gratitudinis declarandæ medium non ſupereſt, niſi vt aliquando cum reſtituta pace iſta edidero, Poſteritati feræ indicem, quantùm Aſtronomiæ reſtaurandæ intetfuerit GASSENDVM naſci. Cæterùm vt ab Eclipſi verna ordiar, notum & prorſus ſingulare eſt

quod in ipso corpore Lunæ tu lyncæus, quatuor illa puncta contactus notare potuisti, ex quorum interuallis proportio vmbræ ad lucé, vnà cum latitudine queat elici, etiam absque præcognitis alienis dubiisque. Quo autem ratiocinio tu inde deducas triplá, ego quidem ignoro, quid verò mihi ea cogitatio suggesserit, indicabo vt examines. *A* sit initium, *D* finis, *B* immersio, *C* emersio, ex obseruatione tua distant *A C* 25. grad. *C B* 141. grad. *B D* 30. grad. *D A* 163. grad. nisi oportet necessariò bina interualla opposita *B D* & *A C* æquari (quod autem tu non tradis æqualia, factum agnosco veritatis amore, quia non soleas obseruationes ad arbitrium corrumpere amplector ingenuitatem, & millies præfero rudiusculas eiusmodi, aliorum comptis, ex composito fictis.) Sunto igitur ambo *B D* & *A C*. pariter inter excessum & defectum medio, scilicet $27\frac{1}{2}$ manentibus cæteris interuallis.

In assumpto quopiam circulo vmbram designante, disponantur quatuor puncta dictis spatiis respondentia, quæ sint *α B C δ*. Horum bina *B C* (quia Lunam subiiciunt intra vmbram) ita maneant, reliqua duo (quæ contactui exteriori respondent *α* & *δ* continentia ad oppositum, vt acquiram veros contactus *A D* connectentia *α δ A D* & *B C*. Dico inter

eas

eas versati aliquam parallelam, quæ sic abscindat è centro egressas, vt exterior pars AE. Interiori BVV æquetur. Habeo autem demonstrationem (prolixitate sua hîc tædiosam futuram,) quod eius proportio situs inter extremas vicinas sit eadem, quæ notorum PO ad PM. Trahatur ergo AM & parallela LH inde Orthogonalis supremæ HK denique ex puncto sectionis IF ea monstrabit apud F transitum quæsitæ. Hinc innotescunt omnia reliqua. Nempe, (supposita diametro ☽ BN min.30.) qualem hunc obseruasse refers,) semidiameter vmbræ BO $39\frac{1}{2}$ (quippe vniuersis altior ibat ☽ quàm vulgò creditur.) Et distantia centrorum, siue latitudo ☽ in medio deliquij OF min.8.tantum. Sapienti satis, &c.

Hæc Epistola præ morte non finita fuit.

CONSTANTINVS GASSENDO *Suo* S.

Ægrè molestéque fero te tandiu versari in Prouincia, nec posse te vllis precibus oblectari vt te cóferas in vrbem nostrã, in qua ostendisti lumen ingenij tui, quod facit nobis absentiam tuam plenã desiderij & sollicitudinis, quo fit vt non cessem te inanibus appellare literis, & ad te mittere quæ apud nos gerũtur, vt habeas, quos superioribus meis tibi pollicitus fueram, libellos, in quibus nonnihil rei est, quæ te ad eorum lectionẽ accendat, & scenam vitæ humanæ tuis subiiciat oculis. Facerẽ imprudenter, si putarem illam te non propiùs inspexisse, qui optimis disciplinis institutus, cognitas habes eorum artes, qui gloriantur arbitratu suo cælum licere, & Deos præberi faciles, eâque opinione capi imperitos, quos fracto & abiecto animo sub suũ iugum mittunt, vt arbitrio careant suo. Hæc per se nota sunt, nec tutum est Poëtarum μυστήρια ni mauis, μυθήματα aperire. Lugent enim Athenæ Socratem suum, qui Poëtarum insidiis in vincula coniectus, Areopagi venenũ hausit. In eo viuunt homines, vt omnium qui horum partibus non se dederint, perturbent animos, & quos non possunt ingenio, metu assequãtur. Plangore & lamentatione domos complent, ac queruntur Deorum Sacra violari, quæ res apud eos perpetuò recinit. Non norunt cæci tantum scelus suo dari vitio, quod cælum scenam, & Deum drama faciant. Vetera sibi prætendunt, vt plus authoritatis habeant, nec patiuntur illa antiqua commenta ex æquo & bono rescindi, neque se veritate & ratione conuinci. Nihil pensi habent, si suis consiliis Remp. concitent, ad cædes & incendia homines acuant, & nomen Philosophi in commune vocent odium. Nihil nisi subdolè & versutè agunt, qui si reuincuntur mendaciis quærunt latebram. Nostra ætas tantã effudit Poëtarum copiam, vt in oppidis tumultuentur homines plus æquo sui studiosi per sectas & hæreses dissideant, qui dum se impeti sentiunt, veniunt in belli societatem, & ciues occupant, è quorum marsupiis non deiiciunt oculos, donec exhausetint. Quod in causa est, vt florentissimas vrbes faciãt ingenij sui theatra, vbi suis Apologis deludunt homines, qui cæco quodã timore hotũ partes sequuntur,

Et veluti pueri trepidant, ac omnia cæcis
In tenebris metuũt, nec somnia cernere cessant,
Sollicitamque gerunt cassâ formidine mentem.

Vetus est clarissimorum Philosophorum querimonia paruulos tradi imperitis mulierculis, quæ eorum animum ad res humiles abiiciant, vanisque frangant terroribus, deinde tradi institutoribus, qui bonarũ rerum rudes falsum, aut verisimile pro vero doceant, suaque somnia, quibus, etiamsi in viros euaserint, delusi, facilè se credunt Poëtis, qui horum ignoratione ad perniciem abutuntur, & optimates in quibus gratiæ & præsidij est plurimùm suis laqueis irretiunt, vt iis qui secũ non consentiunt, vncum impingant. Hæc palã aguntur, & nemo audet hiscere, quin vocetur in crimen. Felix nimium prima ætas, quæ iis præstigiatoribus caruit; nam antè Orpheum & Linum nulla est litera. Poëtas etiam tollunt è sua Rep. viri pij; quia Poëtæ est fingere & versari in nugis, quibus euertendis operam posuit Seneca in eo libello, qui de superstitionibus inscribitur, & quem periisse dolemus. Aduersus Poëtarũ furorem & audaciã Varro vim eloquentię ostendit, & eorum dãnauit μυθικὴν θεολογίαν, vultque hos homines omninò extingui, & eorum memoriam sempiternã obliuione deleri. Plura dicerem, nisi scires, quos hæc omnia attingunt, quique rem eandem versant, cùm vnaquæque gens habeat suos Poëtas, quorum nutu & artibus optimorũ ciuium fortunas tentari, famam lædi, ipsumque caput in discrimen vocari legimus. Vterer exemplis nisi ea nosses, & eorum technas, qui Poëtarũ mysteriis initiatos se esse venditant. Nos verò ab eorum moribus & ingenio sumus alieni, qui dissidiis æternum Vale diximus, nihilque beatius ac antiquius habemus animi quiete, quæ facit, vt gaudeas in sinu tuo, & felici otio fruaris. Vale.

Maximè Reuerendo summoque Viro PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Præposito, Domino & fautori honoratissimo,* S.

Plurimum Reuerende Domine virorum eximie.

Parum abest, quin à redditis tuis ad me literis, humanitate singulari, hoc est, nationi vestræ propria refertissimis, quintus iam mensis effluxerit. Et quia respondendi officium eò vsque differre visum est, dum excellens carmen tuum cæteraque in honorẽ Schikardi τοῦ μακαρίτου parata, ex officina Typographyca vnà irent, ita factũ est, vt expectatione tardior esse cogerer. Modicũ hanc vrbẽ inter atque Tubingam, nec nisi bidui interuallũ interiacet. Et quia tamen propter itinera militaribus vndique latrociniis infessa, vltrò citroque cómeare tuto non licet, omnia lentè processerunt, & quod valdè doleo, exempla parentationis, quorum vnum ab illustri D. Luillerio accipies, non saltẽ sub finem nostri mercatus, vbi commodissima erat occasio, rectà Lutetiam ea transmittendi, sed nunc demùm, Lansio nostro mittente, allata fuerunt vt non nisi cum mora longiore

giore & per viarum ambages peruenire possint. Dabis igitur huic tarditati, sed & literarum mearum breuitati veniam. Nihil poterat exoptatius accidere mihi, quàm vt prolixam & pridem admiratione diuinorum ingenij monumentorum, in animo conceptam tui obseruantiam, prolixa item epistola explicare, & vltrò oblatæ tanti Viri amicitiæ captare fructus vberiores mihi liceret. Verùm exhaustæ quatrimestri morbo, & prostratæ vires, vix pauculis hisce scribendis suffecerunt. Vt primùm valuero rectius (id quod ope Dei Medicorumque breui futurum spero) resumpto calamo, si permittis, amplioribus verbis vlteriori me gratiæ tuæ insinuare conabor. Vale, Vir summe, scribebam Argentorati, 19. vel 29. Ianuarij 1637.

Tuæ Reuerendæ dignitatis cultor obseruantissimus MATTHIAS BERNEGGERVS, *Historiarum Professor in Academia Argentoratensi.*

Doctissimo Viro PETRO GASSENDO *Theologo*,

ATHANASIVS KIRCHERIVS S. P. D.

Morem tibi geram, mi GASSENDE, & tantò quidem libentiùs quantò iussio tua mihi gratior & occasio tibi gratificandi oportunior, hâc enim futurum spero, vt quam dulcissimi Peiresij nostri operâ quondam Aquis-Sextiis tecum contraxeram necessitudinem, vti locorum intercapedine, ita occupationum itinerumque complurium distractione penè extinctam è fauillis resuscitem, & quanti te tuaque studia faciam, quamque dicto iussis tuis sim obediens hocce breuiusculo testarer epistolio. Iussisti vt Eclipsin quam die prima Iunij currentis annis Sol subiturus erat, obseruarem; feci quod iussisti & ea quidem diligentia quàm iubentis merebatur authoritas; quod si exspectationi tuæ non vsquequaque sit satisfactum, non meæ id in negotio exequendo, promptitudine, sed iniuriæ Cæli quòd eo ipso die adeò se contumax ac turbulentum exhibuit; vt facilè monstraret id se nobis inuidere, quod videre à tot annis plerique optârant Mathematici. Rem igitur eo quo sequitur modo & methodo aggressus sum prima die Iunij hora 2. pomeridiana, instrumenta obseruationi destinata loco oportuno exposui. Tubum opticum loco particulari per obscuratæ fenestræ relictum foramen, fulcris quæ vertebris suis ad tubum in omnem partem situsque differentiam facilè contorquendum instruebantur, nixum in subnexam Tabulam, in qua futuræ Eclipseos in suos digitos & minuta distributæ schema delineâram direxi. In contiguo loco duæ aliæ fenestræ erant in quarum vna Quadrans Azimuthalis in horizontis centro circumuolubilis in gradus & minuta summo studio distributus ponebatur, in altera sciotericum duplex, Astronomicum videlicet & Italicum in quadrantes & minuta à Clauio quondam exactè distributum Soli exponebatur. His igitur omnibus ita ritè instructis adscitisque in operis executionem duobus aliis Patribus multum exercitatis; ego tubo ad punctorum Solarium obscurationem indagandam dirigendo, alter altitudini Solis, horis denique metiendis tertius intentus vnusquisque ad commisso sibi munere probè fungendum, tempus rei bene gerendæ oportunum operiebatur. Primum itaque Solis obscurati punctum, quantum nobis quidem nubes earumque lucida interualla permiserunt, ope vitrorum viridium obseruauimus incidere in horam 5. à meridie & min. 33. quibus in quadrante respondebant 18. gradus altitudini Solari & min 24. Hisce nobis occupatis veluti succensens Cælum, Solem adeò enormi nube texit, vt de obseruatione perficienda penè desperaremus. Post nubila tandem aliquandiu desideratissimus nobis illuxit Phœbus; cuius faciem ego tubo excipiens 4. punctis & 15. minutis obscuratam inueni, eodem tempore in Quadrante altitudo Solis inueniebatur graduum 18. min. 36. & in horologio, hora 5. à meridie & minut. 48. hora 6. & min. 10. denuò discum Solarem 8. circiter punctis obscuratum inueni, Sole alto gradibus. 9. minut. 43. Posthac luminaria adeò profunda nube se abdiderunt, vt imposterum videri ampliùs non potuerint. Atque ex hac nostra obseruatione, mi GASSENDE, facilè colliges Argolum ferè mediam horam à vero aberrasse, magnitudinemque Eclipseos puncto integro à vero defecisse cognitum est. Sed hæc omnia tibi exactius exploranda relinquo.

Cæterùm multa mihi de calamitoso itineris mei Melitensis successu tibi scribenda forent. Mira quoque quæ dum Æthnam & Vesuuium conscendi, huius voraginem quoque dum Liparis adij, dum inauditis Terræ motibus in Calabria præsens interfui, communicanda essent. Verùm quandoquidem de iis particulari libro forsan tractaturi sumus, superuacaneum esse ratus sum, iis recensendis tempus perdere. Modò Romæ dego in gratiam cum pristinis Musis reuersus. Hieroglyphico operi noctu diuque intendo, in quo si aliquid laude dignum præstitum fuerit, post Deum D. Peiresio acceptum fero, hic enim fuit primus huius operis adeò per totam Europam exoptati promotor, nec enim ego vnquam tantæ molis opus humeris meis imponi mihi passus essem, nisi is authoritate sua, quâ pollebat maxima, me fulciuisset. Opus ipsum pecunia clam suppeditata, libris, aliisque ad rem bene gerendam necessariis abundè animasset. Imò alios quoque ad opus quacumque tandem ratione promouendum, præsertim Mecænatem meum continuis stimulis incitasset. Huius Viri inexplicabilem peritiam atque in promouendo literario negotio feruorem ego 80. epistolis prorsus longis omni

recon

reconditioris eruditionis genere, atque veteri ſapientiæ arcanis refertis, quas ad me de Hieroglyphico negotio dedit, teſtari poſſum. Atque hæc de ſtudio Hieroglyphico. Interim ſubceſiuis horis aliud opus molitus ſum, quod dum hæc ſcribo ad Coronidem perduco. Eſtque de arte Magnetica Opus ripartitum, cuius primus liber intitulatur Magnes, ſiue de effectibus raris & prodigioſis Magnetis; alter Magnes applicatus, in quo quæ miranda in Geometria, Catoptrica, Statica, Aſtronomia, Gnomonica, Mechanica, Steganographia, Thaumaturgica, Coſmographia, ſimilibuſque Magnetis ope fieri poſſint variè oſtenditur. Tertius liber Catena Magnetica dicitur quâ totum Mundum ſingulaſque eius partes μαγνητίζειν oſtendo. Opus, ni fallor, placebit, cùm omnia in eo varia probatiſſimorum experimentorum demonſtratione, ſine qua omnem Philoſophiam non immeritò mancam atque inutilem exiſtimo, comprobantur. Mox vbi impreſſus fuerit, dabo operam, vt te eius participem faciam. Atque hæc ſunt, quæ tibi breuiter, mi GASSENDE, communicanda duxi. Quid tu porrò modò moliaris ſcire aueo, non dubito omnia vt ſoles magna & ardua; quæ vt ad finem deſideratum perducas, Deum Optimum Maximum obnixè deprecor. P. Scheiner impreſſit modò Opus nouum contra coniectores Aſtrologos, quod tamen ad manus meas nondum peruenit. Vbi Romam appulerit, dabo operam, vt tibi propediem exemplar tranſmittam. Cætera D. Naudæus vtriuſque amicus optimus ita & integerrimus perſcribit. Ignoſces manus volantis errores, valdè enim timeo, ne inconditis hiſce literis meis bilem tibi potiùs quàm cor moueam. At cùm occupationes meas nôris, multáque ſcribendi materia, literis formandis inhærere non me permittit facilè feſtinationis meæ veniam à te me impetraturum confido. Vale, amicorum optime, meque vt ſoles, amare ne deſiſtas. Datum Romæ 2. Iunij 1639.

Tui quem noſti amantiſſimus
ATHANASIVS

Clariſsimo & Nobiliſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, HIERONIMVS BARDIVS S. P. D.

IN doctiſſimi mei patrio ſolo plurimum coniuncti, & indiſſolubilibus amicitiæ vinculis obſtrictiſſimi Liceti typis datis Epiſtolis tuam vaſtiſſimam eruditionem doctrinamque ad Sidera extollendam contemplans me tibi maximè oppigneratum opperi quod factum eſt. Vt me in amicorum tuorum album inſcribi curarem, quod quidem ſi feceris mihi gratiſſimum erit, qua de re plurimum te etiam atque etiam exoro. Scirem libenter an Petrus Ioannes Faber Medicus Monſpellienſis Caſtrinodaneri Medicinam iam faciens viuat, quo loci degar, quid agat, quid meditetur, an ſuum Panchymicum & Philoſophiam reformatam euulgauerit, habeo enim præ manibus multis ab hinc annis opus, in quo Philoſophiæ libertatem cum ipſa Iatrochymia vindicare contendo in genere, & in ſpecie, eorum propriis cauſis & Elementis, qualitatibus & paſſionibus in lucem euocatis, & iam primam partem habeo, ferè ad vmbilicum elaboratam, ſed actum agere ita ſemper iniquum fuit, admoneas quæſo, Vir Eruditiſſime, an aliquod conſimile opus ſubolfeceris à quoquam meditari, multa in tenebris conſepeliui quæ omninò noua, & ratione methodi & rerum pertractandarum digeſtione non erant, illaque Endimioni conſecraui huic me operi addixit mea aduerſa corporis valetudo, & medicamentorum craſſa farrago exhibita, quæ mihi natiuum calorem humidumque fixum ferè conſepeliuit; quapropter noua viuificatione indigerem. Scire præterea vellem cui morbo expellendo Aquæ Sextiæ comprobentur. Diu Mantuæ huic Scientiæ ſedulam diligentiam nauaui, & poſtremo Piſis quo in loco Ariſtotelem & Platonem poſt Eruditiſſimum Mazzonium poſtremus per aliquot annos ſum interpretatus, & occaſione amplæ Pharmacopææ Chymicæ, Medicææ Florentinæ conſimilis multa ad actum practicum experientia circumvallatum produxi, ſed præ imbecillibus viribus vſque adhuc omnia experiri non licuit. Habeo enim ego ſolus doctiſſimi Viri Vincentij Thornei Angli arcanum Philoſophicum, quod quidem ex eius epiſtolis Syngraphis & eiuſmodi ſcriptionibus conſtat Ferrariæ & Venetiis ad actum practicum eduxiſſe: præſertim verò ex Ædis Monetariæ Ferrarienſis reſcripto, & quidem patet lucrum 80. pro quolibet 100. rediſſe Duci Alphonſo de cuius mandato opus aſſumpſerat exequendum, quod quidem arcanum habeo eius manu ad amuſſim exaratum, & duorum menſium ſpatio perficitur, & facili negotio à Viro in his negotiis experientiis comprobato, in actum practicum educeretur, & ex his quorum vidi Myriadas mihi plurimum arridet, eo quod præſertim rationibus Philoſophicis innitatur, & Phanaticis imaginationibus non adhæreſcat, & quia in his regionibus multos huic operi addictos perſentio, libenter cum aliquo fido Achate me coniungerem, ne palinodiam canere mihi eſſet neceſſarium.

At enimverò quòd opus vrgeas & quid mediteris Typographiæ commendandum admoneas velim, præſertim verò de his quæ Epicuri Philoſophiam reſpiciunt. Ego enim etiam Platonicam prædicare & à tricis & nodis extricare contendo, & quæ omninò noua in Phaſibus & Phenomenis Cæleſtibus obſeruaris ſcribas. Mitto ad te opuſculi Exemplar de quo iudicium tuum elucidare ne graueris. Typis excuſus eſt liber Galilæi de motu quatuor dialogis Italicis

Italicis suo more expeditus de quo quidem Senis apud ipsum decem dialogos viderām, multa quidem noua, sed libellâ Physicâ & Mathematica lance æquilibranda proponit. Vale magnum Matheseos incrementum meque tuis iussis paratissimum persentias. Datum Rapalli 11. Kalendas Octobris 1639.

Clarißimo, Doctißimoque Viro Domino
PETRO GASSENDO
FORTVNIVS LICETVS B. A.

Accepi luculentissimam epistolam tuam, PETRE GASSENDE, Vir omniscie, quæ tantum abest vt longitudine sua, volumen integrum exæquans, vllo me tædio molestauerit, quod potiùs ingeniosis digressionibus, & argutis admodùm paradoxis, in ea subinde se se consequentibus, me adeò delectauerit vt eam legere aggressus, nequiuerim nisi tota perlecta, singulisque partibus eius attentè consideratis, de manu deponere. Suspicio miram ingenij fecunditatem, in omni doctrinarum genere tam docta scribentis solertiam, abditas rationes è rerum natura tam promptè depromentis; & felicitatem, difficilia & obscura tam expeditè dilucidéque proponentis. Osculor insuper insignem animi modestiam tam vrbano liberalique more cum Antagonista controuersias agentis. Quamobrem est vt ingentes tibi gratias habeam de tam ingenua comitate, quâ mecum disputas &, de multi-iuga doctrina rerum occultiorum, quâ me cumulare voluisti. Meum verò responsum ad ea, de quibus tecum nequeo consentire, non est cur vnica disceptatione breuiter absoluenda comprehensum expectes; tot enim ea sunt, tamque difficilia, vt neque sub vnius libri titulo singulari contineri valeant concludive debeant; neque breui temporis tractu satis expediri possint, à me præsertim in aliis occupatissimo. Quia verò mihi necessitas ingruit in præsentia respondendi Cl. Galilæo de candore Lunæ, cogitaui simul in ea disceptatione perpendere, quæ tu illi consentiens contra meas rationes affers ad calcem epistolæ; quorum exemplar ipse transmisi nuper ad inclytum Virum, quod ex tuis ad optimum Naudæum datis agnouerim, te percupere cogitationes istas tuas earum cupidissimo Viro communes fieri. Reliqua capita superiora tuæ disputationis decreui seorsim expendere in altero Volumine de quæsitis per epistolas à CL. Viris, quod iam adornare cœpi. Interim mittam ad te vel per Clarissimum Naudæum, vel per Bardium nostrum, quæ post Litheosphorum è typis hactenus mihi prodierunt opuscula. Tu verò me amare ne cesses, vt ego te plurimùm colo, Vale. Dabam Bononiæ 6. Idibus Nouembris 1640.

PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Diniensis Præposito dignißimo,*
ANTONIVS GODEAV *Episcopus Grassensis* S. P. D.

INgratus & inhumanus essem, Vir Doctissime, si Clarissimi Viri historia absque voluptatis quàm ex illius lectione cœpi, ingenua significatione in manus tuas rediret. Cùm primùm audiui ab amicis tuis, te hanc Spartam excolendam suscepisse, non dubitaui, quin exornates. Sed, vt verum fatear, non existimabam literati hominis mores, & studia, istam posse conficere historiam. Dij boni! quàm nobilem, quàm omnibus numeris absolutam, quibus, quantisque scientiarum, artium ornamentis illustrem fecisti? Ita Nobilissimi & suâ famâ maioris hominis præclaram indolem, ingenij vim, memoriæ felicitatem, inexhaustam discendi cupiditatem in scientiis & disciplinis illustrandis, ab omnibus vindicandis & compendiosiori via explicandis, indefessum studium, ita miram in naturæ miraculis explorandis, variisque experimentis probandis diligentiam; ita generosum opum contemptum, morum innocentiam, in amicitiis retinendis constantiam, in omnibus bonis iuuandis, & colendis alacritatem & sollicitudinem, ita, inquam, hominem ad viuum exprimis, vt Peiresium audire, & præsentem contemplari, mihi viderer, cùm eruditissimos, & tersissimos tuos commentarios legerem. Dignus sanè ille Vir, qui posteritati commendaretur, sed fœlix, qui GASSENDVM laudum suarum præconem inuenit. Quidquid librorum, gemmarum, Iconum, numismatum & cæterorum id genus, summa cum diligentia, nullisque parcens sumptibus, in vnum colligere potuit, iniuria temporum vel alio casu, distrahi facilè potest. Sed tu illa omnia in tuto collocasti, cùm ita accuratè de singulis, posteros voluisti certiores facere. Mirus Styli candor, infinita eximiæ eruditionis argumenta, exquisitæ de rebus occultissimis coniecturæ, omnia, vt vno verbo perficiam & Peiresio, & GASSENDO & melioribus sæculis, & æternâ hominum memoriâ, dignissima. Scis quàm procul sim ab adulatione, itaque, mi GASSENDE, crede me ex animo tuum opus laudare. Quas moras nectis, quare literatis hominibus, literarum Decus & præsidium in tuis scriptis rediuiuum, exhibere procrastinaris. Hoc à te manes Peiresij postulant, hoc à te Respublica literaria expectat, hæc currente calamo scripsi, non dubito, quin barbarè. Sed tibi, tuisque Musis loquor, quæ styli barbariem vt sunt humanissimæ, facilè excusabunt. Saluta meo nomine, illustrissimum Comitem, nec ita illum tibi totum serua, vt illius amantissimo & obseruantissimo, copiam non facias. Pluribus amicis tantus Vir potest sufficere. Vale, & nos ama, idipsum

vt

vt faciant, Clariſſimi amici noſtri D. de Beaurecueil & de Beruille opto, enixè peto, & facturos ſpero. Fruere dulciſſimo illorum conuictu, nos rupibus noſtri affixi, animi tædium & ſolitudinis moleſtias, ferre conabimur iucundius tui gratiſſimi aduentus expectatione. Vale iterùm, & loquacitatem excuſa. Thononi. die IX. Decembris Anno Incarnationis 1640.

PETRO GASSENDO
PAVLVS DV MAY S.P.

QVi conſuetudinem, imò potiùs arctiorem amiciæ inter nos neceſſitudinem anteſtor (Vir Clariſſime) vt in eminenti litis futuræ periculo, illuſtriſſimi Prouinciæ Prouinciarum Proregis oraculum, ex Tripodis tui cottinâ conſulere mihi liceat, ne domeſticis laceſſitus negotiis, quæ fratris & nepotis ex fratre animos neſcio quo fato diuidunt; calamitatem priuatam ingemiſcere feſtinem, illi ſiquidem Toloſani Senatus Tribunali ex programmatis Regij formulâ abdicati, & Aquenſis iuriſdictionem ſortiti forſan litis ordinem in iudicio proſequentur, quem nihilominus intertutbant ex priuato voti noſtri ſuffragio Illuſtriſſimus Princeps Condæus cùm nuper Idibus Nouemb. Toloſæ ageret; etenim agnatos circa negotiorum tricas in ſinu dulciſſimæ patriæ arbitrum calculo addixit, qui alterum ſi diſſentiant in dirimenda lite deſtinent: crediderim illos (Vir Erudite) circa mandati tantæque gratiæ religionem obſequij gloriam ſectari, attamen inter ſpem merumque dubius, Illuſtriſſimum Principem Comitem D'Aletz tui ope & auxilio ſuplex adire feſtino; ne ſcilicet alterum cognatorum priuatâ authoritate in Senatu commendet, ſed ex amuſſi & trutina tranquillo vultu vtriuſque deliria pendat & Illuſtriſſimi Principis Condæi genio morem gerere obluctanti perſuadeat, & Toloſam redire iubeat; ne rei domeſticæ commodis litigandi procax libido dertimentum pariat, & inſano litis, itinerîſque labore rationes expenſi ſera in fundo parcimonia computet. Bene Vale, dum mandatum ex epiſtola Heroïs, qui te amicum è re nata nouit expecto. Diuione pridie Kalendas Febr. A.D. 1641.

Robertum bene-valere te noſſe velim, grataque recordatione Sacros cineres Lazari & Magdalenæ lucubrationibus tuis ex pignoris formula appone.

Reuerendo Clariſſimoque Viro Domino
PETRO GASSENDO,
SAMVEL PETITVS S.P.D.

INuitus penè iuſſi tibi dari, Vir Summe, cum hoc epiſtolio exemplar obſeruationum noſtrarum, nollem enim doctiſſimum Perſium, id eſt te iſta legere, ſed quia iacta eſt alea, vide, & ſi me amas mone atque emenda; hîc enim vnicus finis eſt, cur ad te mittam: nihil certè magis pro amico feceris, nihil mihi gratius, quod vt à te impetrem enixè te rogo Vale, Vir Eruditiſſime, & nos amare perge. Nemauſi ad diem Kal. Sextil. anni Dionyſiani 1641.

Clariſſimo & Doctiſſimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,
HIERONYMVS BARDIVS S.P.D.

A Naudæo intellexi te Pariſiis prô commoda occaſione edendorum tuorum librorum commorari, teque meas ſimul cùm clari noſtri Liceti dialogis recepiſſe, quod mihi quidem gratum maximè fuit. Opus meum typis etiam excudendum promptum erit. Ideoque aliqua commoda ſedulaque Typographi tibi familiaris operâ vti vellem, pro qua ruam humanitatem vehementer imploro, & deprecor. Iuſtum quidem Volumen erit duobus vel pluribus Tomis, provt illi ſatiùs videbitur diuidendum, deque Philoſophiæ libertate ad Platonis aures, & de Iatrochymia, vt quarto & præcipuo Medicinæ inſtrumento, ac de Medicina ſacra inſcribibitur. Opus quidem nouum erit non rerum tractatione, ſed iucunda Encyclopædiæ permixtione, qua curioſum erit, ideoque (vt me clarus Licetus & Naudæus admonent) ab omnibus exſpectatum, & facilem exitum omninò præſtolatum. Claro Gaffarello multas meas de literas, de quibus nullum mihi gratum reſponſum accidit. Idem & claro noſtro Liceto euenit. Scire vellem an librum de erroribus Medicorum ex Hebræo manuſcripto Codice, quem in præfatione ad Medicinalia Campanellæ promittit, euulgauerit, & curet vt eius opera ad nos tranſmittantur, ne tanti Viri laboribus diutiùs ieiuni ſimus, quod & de tuis à te factitatum iri peroptarem. Ab eo vellem literas valdè commendatitias pro claro Gauffrido Sereniſſimi Ducis Parmæ, &c. à ſecretis pro meis negotiis cum ipſo pertractandis, vel quæ tuæ eſt aura beneuolentiæ illas mihi percommodas cures. Inſudar Licetus noſter in reſponſione ad epiſtolam Galilæi, aculeis omninò & ſalibus ſine ſale conditis refertam, quæ propediem lucem expectat. Vale mi amantiſſime GASSENDE, meque tuis iuſſis ac nutibus à me valdè peroptatis paratiſſimum perſentias, & cognoſcas. Genuæ 12. Iulij 1641.

Doctiſſimo Clariſſimoque Viro Domino
PETRO GASSENDO,
PHILIBERTVS DE LA MARE,
in ſupremo Burgundiæ Senatu Regis Conſiliarius. S.P.D.

GEſtiuit animus ex quo te Cl. Peireſij vitam ſcribendam ſuſcepiſſe accepi, nemo enim

enim erat, qui elegantiùs concinnaret, nemo qui Virum omni hominum memoria dignum propiùs obseruasset quàm tu, qui tum communis patriæ cum studiorum ratione arctissimam cum eo necessitudinem habuisti; & si Alexander edixit olim ne quis ipsum alius, quàm Apelles pingeret, quàm Pyrgoteles sculperet, quàm Lysippus ex ære duceret, quidni & solius GASSENDI opus est vita Peiresij, cùm te Virum omniscium literatus orbis suspiciat & demiretur. Iampridem mens mihi eadem fuerat, quæ huncce tibi laborem suggessit, & ob id à Cl. Viro Riantio Senatore Aquensi poposceram nonnullos in eam rem commentarios, sed vt ille monuit te huic operi ab aliquot mensibus incumbere animum à proposito reuocaui tum propter meum in te studium cùm quia tenuitatis meæ conscius vererer ne malè habita esset Peirescij fama posthuma si me scriptore vulgaretur; tibi ergo hæc Sparta incumbit & tuâ gloriâ & Peiresij memoriâ digna, ergo neque tantum hoc nomine beatum illum dixi, quod res cedro dignas gesserit, sed quod eum GASSENDVS celebrare instituerit, magnum ergo erit quod debeat tibi Respublica litterarum si susceptum opus fœliciter (vti speratur) confeceris; ego gratiam habebo nullo vnquam modò rependendam, eoque strictiorem quod Cl. illius Musagethæ virtutem & doctrinam perpetuò cultu prosecutus fuerim, præter-quam quod mihi ad te Virum toto orbe celebrem aditum fecerit; quod si te meis votis secundum recepero, tuamque demereri beneuolentiam valuero, nihil vltra conatus meos erit, quo æternam obsequij in te mei fidem testatam relinquam. Vale, Diuione 5. Kalendas Augusti 1641.

Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologiæ Doctori, & Ecclesiæ Diniensis Præposito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS S. P. D.

ETsi tardiùs Musas nostras ad te peruenisse credideris, qui illas cum edita à te Peiresij nostri vita, publicas faceres, dum iam prælo excussum opus in lucem prodiit, dum consignata tibi exemplaria exegêre forsan, vt iam communia fierent, provt me Baronis inclyti literæ certiorem reddiderunt; adhuc tamen tempestiuè se se offerunt tibi; vt se tuæ mancipent clientelæ; vt tuas, amicitiæ vinculo, Charites sibi deuinciant. Nimirum aliam nusquam mentem habuerant, quàm vt tibi sua amoris & honoris pignora traderent, dicata tuæ virtuti obsequia nunciarent; lætamur quòd citiùs quàm crederemus conscriptum è typis opus exierit, cùm inde citiùs in publicum prodire debuerit, vt noua admirationis argumenta, nouæ laudis accessione commendent authoris merita. Expectabam in dies partum ingenij, quem mihi, notus tibi Sangenesius promiserat de tuis & Peiresij laudibus editurum, eâ mente, vt mei ruditatem styli, politioris cuiusdam manus industria leniret, temperaret ingenij peritia, sed nescio quis animi scrupulus, vt palinodiam canerer, impulit, aut quis genius, vt fœtus emergeret, impediuit: ita vt elusa sic expectatio nostra moras rumpere debuerit transmisso ad te hoc epistolio, contenta scilicet vt ignorantiam nostram agnosceres, dummodò affectum in te nostrum probares, ingenuitatem mentis gratam haberes. Vnum addo vt si quid aliquando supersit otij aliqua ex obseruatis communicare memineris, vt promiserunt tuæ ad nos gratiarum manu conscriptæ literæ, nec non etiam si quid noui fuerit super acus Magneticæ declinatione deprehensum; de qua dum scripsi aliàs P. Athanasio Kirchero Soc. IESV in vrbe Roma Mathematum Professori tibi noto, is mihi responsum dedit fusè de ea scripsisse in libro, quem nouiter ipse in lucem edidit & Magneticum opus nuncupauit, in quo tui nominis & doctrinæ mentionem vt decet fecisse rescripsit. Cæterùm finire nequeo quin meritas tibi grates rependerim, de humanissima quam habuisti de me, in Baronis inclyti literis, recordatione; quæ me inde tanto obligationis nexu deuincit vt me in æuum omne memorem simul & debitorem reddat; nusquam ergo tanta tibi beneficia rependam, vt immortaliter à te pendeam; salutem illam quam iussisti tuo nomine, dedi Eximio nostro San-legerio, qui tua obseruans merita, exegit à me vt reciprocas eius nomine salutes hæc carta rependeret. Vale Vir Celeberrime ac Doctissime, & amore, quo cœpisti immeritum prosequi perge. Datum Auenione postridie Kalendas Octobris 1641.

Nobilissimi ac Excellentissimi Viri NICOLAI FABRICII FABRI *Toparchæ* PEIRESKII, *& in Supremo Senatu Aquensi Regij Consiliarij,*

EPITAPHIVM.

PEiresci quid Parca dies præscindis? an illi,
Quod nulli parcas, parcere sæua negas?
Falleris? & dirâ tentans abrumpere falce
Fata Viri, falsis ludis imaginibus?
Viuit Peiresij, viuit sub marmore nomen,
Viuent Fabritij nescia facta mori.
Munere Peiresii vixit dum Pieris ipsa,
Viuet Peiresius munere Pieridis.
Quid mirum! Musas aluit, pro munere vitam,
Quæ vitam accepit, reddere Musa potest.
Viuit in illustri, virtus transmissa, Nepote,
In quo pars superest magna relicta sui.
Officiosè nimis, tumulo secede, viator?
Peiresii fatis Parca nocere nequit.
Nempe vices hominis superat Peiresius Heros,
Inde suas voluit fallere Parca vices.

Clarissimo

Clariſſimo ac Reuerendiſſimo Viro PETRO GASSENDO *Philoſophicæ ac Theologicæ Facultatis Doctori, Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito, &* PEIRESKII *Vitæ ſcriptori facundiſſimo,*

ELOGIVM.
PALLADIS ET PHIDIÆ ICON ALLEGORICA.

Sic Palladem Phidias expreſſit, vt etiam ſui ſpeciem impreſſerit,
Ne venerari liceret formam illius,
Quin raperet admiratio alterius.
Eâ inſeruit arte vnam alteri: vt eadem vtriuſque referret effigiem,
Ac ſi ex immortali Pallade, immortalem fieri poſſe crederet:
Æternique operis gloriâ æternum Authorem referret.
Sed tu GASSENDE*? dum ſtylo pœnè cæleſti*
Peireſcij vitam exprimis: tuam imprimis
Simúlque immortalem reddis.
Dum vitam, quam ſcriptis deſignas,
Tuis etiam factis ad viuum repræſentas;
Peireſcium in te rediuiuum facis.
Et meliori quàm Phidias æternitate
Tuam ex Peireſkij gloriâ gloriam auges.
Scilicet Phidias tempori: tu æternitati pinxiſti,
Decuit ergo illum periſſe tempori: dum tu viues æternitati.

VOTVM.

Perge Vir inclyte? perge? & ille qui te prouocauit amor,
Vt Peireſkij noſtri vitam, tuis & ſcriptis, & factis expreſſam
Duplici gratitudinis fœnore, publicam faceres,
Ille idem excitet te, ad ſublimia natum;
Vt quæ de incognita Epicuri ſapientia
Quæ de Solis, & Lunæ diametris,
Quæ de Mercurij motibus tibi vni notis
Viuente, imò vidente Peireſcio,
Perdius, & pernox obſeruaſti,
Meritam in lucem edas.
Non poteſt Mercurius ſemper ſub Solis radijs deliteſcere,
Erumpere tãdem in lucem debet auſpicijs tuis;
In neceſſarium Aſtronomiæ Reipublicæ commodum ac votum.
Indigebat quippe nouo Tychone Aſtronomia,
Qui præcoci morte præuenti Brahæi vices expleret,
Parallaxes, refractiones, Solis Lunæque diametros corrigeret,
Aſtronomiam numeris omnibus impleret.
Quid mirum! te iam alterũ Tychonẽ agnouerat,
Schickardus ille totius Germaniæ laus, & Aſtronomiæ decus
Ille te, hac de re, ſuis ad tuum in Sole Mercurium literis interpellauit,
Hoc velut ex Tripode Tubingenſis Orator
Etiam inter Schickardi funera effudit oraculũ,
Scriptis confirmauit Lansbergius,
Tuis dum ſuas hypotheſes firmauit, Phænomenis.
Quid plura? dum Galliæ caput Lutetia
Muſarum Parnaſſus, literarum Athenæum, Orbis Epitome
Te talem proclamat.
Prædicat Germania, venerãtur Aquæ-Sextiæ,
Admiratur æmula Romanæ vrbis Auenio,
Fatetur omnis regio Solis illuſtrata radijs,
Tuæ conſcia virtutis.
Hoc vnum ſupereſt
Vt dum tuam laudibus Peireſkij hinc vſque ad Sidera noti Pieridem animas,
Reſonet apud omnes, perennis tui nominis gloria.
Decet nimirùm omnes, quibus ſe ſe præbuit familiarem tua virtus,
Admiratione raptos, ad Peireſkij nominis, tuique famam,
Velut ad Orphei Lyram exilire.
Mutuóque laudum certamine, victoriam ambientes,
Tuis meritis applaudere
Et vtriuſque gloriæ perennitatem
Æternis vtriuſque geſtis modulari.

I licet Viator hoc priùs Carmen lege

Dvm mea Muſa canit GASSENDI *carmine laudes*
PEIRESIIQVE *fugit, cui ſua dona ferat,*
Siſtat Muſa gradum: Muſas tractauit vterque
Sic vtrique poteſt, laus vtriuſque dari.

A. F. P.

PETRO GASSENDO *Suo*, PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

Tantum abeſt vt mihi periculum in mora fuerit, quod meis ad te datis maturiùs non reſponderis quin-imo tui beneficio Cl. V. Peireſcij vitam à te nuper ſcriptam accepi, legi, pellegi, nam illa eſt, cuius contemplatione quiſque ad virtutem, & capeſſenda feriò ingenuarum artium ſtudia fingi poteſt: Sed quod pluris eſt, acceſſit huic muneri beneuolentiæ tuæ ſponſio omni munere maior, de qua grates referre non opis eſt noſtræ, nam mutuum non repoſcit tanti beneficium, agere autem omninò animi mei eſt omni ſtudio tibi deuotiſſimi. At nemo ne poſt deſcriptam magni illius Muſagethæ vitam, Pinacothecam illius refertiſſimum omnis antiquariæ ſupellectilis penu deſcribet? certè Reipublicæ literarum nimium intereſt ne tot laboribus & ſumptibus, quibus non pepercit Vir ille Heroïci ſpiritus, comparata antiquæ hiſtoriæ documenta puluere, & ſqualore ſepulta dormiant (vt ita dicam) penes hæredem; illud mihi in votis fuit, & etiamnum totis animis exopto, vt ab eruditò quopiam id operis ſuſcipiatur, qui grauiſſimis clarorum ſcriptorum teſtimoniis res illas priſcæ ætatis illuſtret, præſertim eas quas de ponderibus, & menſuris veterum ſibi comparauerat Peireſcius, à cuius Schedis non leue auxilium ſuppetet, nam illum accepi paucis ante obitum annis operam poſuiſſe huic

huic rei inter absoluti æui ambages meo sensu difficillimæ. Ab Amico tuo qui epistolam dedit audiui te illustrandæ Epicuri Philosophiæ totum esse, bene erit, tu nempe falsam imperiti vulgi sententiam haud sanè huic Philosopho æquiorem radicitus euelles, scilicet cùm de illo mentio habetur, circumfertur tanquam omni vitiorum genere corruptissimus, at prauis licet nonnullis erroribus imbutus, veri tamen Philosophi speciem in multis præ se fert, neque adeò Epicurus est, quàm populari dicterio iactatur, tantúmque illi tribuit Lucretius, vt crediderit Epicurum cæterorum omnium Philosophorum lumen obscurasse; tuum erit, vt probatas Epicureæ Sectæ sententias sententiæ tuæ pondere, & calculo firmare, ita & illius næuos pro acerrima ingenij tui acie repellere. Ego autem Iacobi Guyoni rerum apud Æduos nostros capitalium quæsitoris opera vulgare cogito, hominem si non vultu, famâ saltem tibi notum fuisse opinor, nam ille τῦ μακαρίτυ Casauboni, & Clarissimi Viri Salmasij familiaris non pauca reliquit fœlicis ingenij monimenta, si quæ apud te sint illius stylo, stricta vel soluta oratione, Græco, vel Latino idiomate exarata, copiam facias velim, nec non eorum quæ de vita, & moribus illius acceperis. Vale, & me ama tui studiosissimum. Scribebam Diuione 9. Kalendas Nouembris 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *literatorum Primipilo meritissimo,*

HIERONYMVS BARDIVS S. P. D.

QVam admirabilem experientialem Philosophiam Typis exaratam esse intelligo, quæ tamen adhuc ad nos non peruenit, meam tamen ideam Medicinæ Sacræ Claro nostro Naudæo commissam tuas manus cum meis literis occupasse mihi persuadeo, cui quidem scribo quid prò meorum opusculorum permutatione magna tuorum manus habeatur. Typis Romanis imprimitur Meteorologia Parris Nicolaï Cabei Societatis IESV, in quo volumine vnam experientialem Philosophiam promittit. Pater Mersennius cùm Claro Ioanne Baptista Baliano diutiùs est commoratus. Et ad meas aures non peruenerat cum tamen eius Religiosis Patribus, eius aduentus notitiam mihi iusserim manifestandam. Vale diutiùs incolumis tibi, & Reipublicæ literariæ, méque redamare satagas. Genuæ Kalendis Nouembris 1641.

Literæ Illustrissimo Domino Ioannetino Iustiniano pro Rege Christianissimo agenti committantur.

PETRO GASSENDO *Suo,* PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

QVoniam de Guyonio nostro nonnulla cognoscere cupis, paucis habe. Patria illi Augusta Æduorum, genus omnino literatum, bini nempe illius fratres politioris literaturæ studio inclaruerunt, eorum vnus præter huius gloriæ decus etiam & sanctitatis famam addidit, eo celebriorem quod vrbis patriæ infulas sibi oblatas reiecerit quasi irritamenta malorum tenui in Lexouiis Sacerdotio contentus; Iacobus autem noster rerum capitalium apud suos quæsitor pangendis carminibus delectatus imprimis neminem suo æuo habuit, quicum eo de Poëticis studiis iure posset contendere, nam neque quæsitus verborum ambitus, neque molles sermonis lusus in illius operibus animaduertuntur, sed concinna oratio repit cum leuioribus, & cum grauioribus assurgit ad rei dignitatem; omnium instar esto iudicium Nicolaï Borbonij inter melioris notæ Poëtas Doctissimi, qui cùm nonnulla Guyonij opera legisset, ea Cedro digna renuntiauit, mitto illum Arabici sermonis scientia celebrem Isaacio Casaubono innotuisse, quorum cùm vterque Grammaticam huius idiomatis texuisset, hæredum incuria periit ea, quam confecerat Guyonius. Multa quoque in Græcos Patres molitus adnotauerat, sed indigesta, vetùm omni opera Poëticæ data, hoc scribendi genere potissimum ingentem sibi famam quæsiuit. Hæc habui quibus te de Guyonio nostro monitum vellem, quem mortalium rebus subduxit annus 1625. Quod non omnino desperata sit Peirescianæ Pinacothecæ descritio maximè gaudeo, si modò is, qui se digesturum recepit, partæ huic par sit, nam res est non ardua tantùm, sed omni ferè conatu superior propter immensam omnis Chartaceæ, & Antiquariæ supellectilis congeriem, cui illustrandæ non modò coniecturis opus est, verùm exquisitis veterum Scriptorum testimoniis: Sed ægrè fero quod variis casibus actus à suauissimo Musarum consortio abstractus fueris hactenus, deinceps verò restituedus sedulo, quoniam, vti me monuit Robertus tuus meúsque Lutetiæ Penates posuisti, ita aueo & voueo tum mihi, tum Reipublicæ literarum quam ornare & iuuare non desines quandiu GASSENDVS eris. Naudæum tuum hunc auitate tua fretus literis adire placuit, tu, ni graue fuerit, scribenti præibis, meúmque in illum studium significabis, rémque longè suauissimam feceris, si quam ad illum scribo mittendam curaueris Romæ illum agere præsentiarum opinor apud Mæcenatem suum Cardinalem Barberinum. Vale, & me vt facis semper ama. Diuione 8. Idib. Decembris 1641.

Si quæ tibi nota sint de prælio Lepanthino indicare velis oro atque etiam oro, nam exactam illius, seu pugnæ dixeris, seu belli (quia tantum sanguinis fusum est quantum cruen-

tissimo

tiſſimo quoque bello) hiſtoriam ſcribere animus eſt, ſinguli enim qnique authores nonnihil habere circa eam rem peculiare, neque eorum vnus omnia ſcripſit, ego modis omnibus conabor, vt tam celebris licet non adeò vtilis, Chriſtiani nominis victoria reſtituatur in integrum. Iterùm Vale.

PETRO GASSENDO
PAVLVS DV MAY, S. D.

Pellegi Panegyricum Amici noſtri (Vir Erudite) cuius elegans ſeries calami tui natiuâ pulchritudine aſſurgit, & alterum Plinium naturalis hiſtoriæ aſſertorem ſibi vindicat; doleo Clariſſimi Peireskij vicem, ſed dum adhuc ſpirantem in tua pagina contemplari licet, fato ſuperſtes inter eximios viuit quamuis genius commendatus ſit. Noui quo beneuoli propensè animi affectu illuſtriſſimus ſacri Palatij Quæſtor eruditionis tuæ delicias proſequatur ex occaſione noſtri apud illum fiat mentio, iterùm atque iterùm rogo: quod ſi dies nouerca conſilio noſtro aduerſetur, aliam quæ ſit fauens amplexare? Carmen quod aliquando in ſui gratiam effinxi, è re natâ κατὰ πόδα comminiſcere colore quæſito, quod ante diſceſſum eiuſdem copiam tibi fecerim, quia meas eſſe aliquid putas nugas. Ἠθικὴν Epicuri prima quoque die tua induſtriâ explanatam videre mihi videor: vnà cum Fabroti noſtri lucubrationibus ad Βασιλικὰ Iuris quæ Petri Fabri Sanloriani monumentis conſignata, poſt obitum magni Cuiacij Toloſatis noſtri, Luteriam tranſlata interpretem celeberrimum ſibi deſtinarunt, eiuſdémque Quæſtoris & Herois (cui bene ſit) auſpiciis in lucem prodire feſtinant. Clariſſimi Bocharti Champinij Abbatis gratiſſimam recordationem abſenti illibatam conſerua & de te illóque vicino tuo, epiſtolam exhiberi iube à Roberto tuo neceſſitudinis ineundæ conſilium obteſtatus ſum conſuetudinis tuæ illiúſque eruditionis patrocinio ſuffragante. Bene Vale, & me ama. Diuione 6. Idibus Decembris A. D. 1641.

Illuſtriſſimo Viro Domino Domino PETRO SEGVIERIO *Franciæ Cancellario,*

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ.

Stemma genúſque tuum gens imperterrita bellum
Vaſconidûm, illuſtri ſanguine prima tulit.
Inſignita dein proauorum purpura faſtis
Claruit, inſontis murice tincta toga
Præſidis hic vbi ſub trabeâ, maioribus atque
Inter auos geſtis, te SEGVIERE, *colit.*
Téque Palatini Comitatus culmen adeptum
Nouit, vt arcano nomine cuncta iuues.
Dum tua cæruleo diſtinguit fata colore
Torquis, & in gemina ſorte ſigilla geris.
Queis bullata vigent Orbis monimenta, ſub armis
Regis, & imperij quà via lata patet:
Sic dum conſilio Germani Eccleſia ſurgit,
Labantem populi firmat vterque fidem.
Fortunata nimis tantóque Lutetia partu
Aucta, tuum bino Sidere cinge caput,
Vt iactata diu nondum ſubmerſa ſuperſit
Nauis, & attonito turbine ſiſtat iter:
Arma licet tractent Proceres ſub fulmine belli,
Quorum Richelij dextera fræna premet.

Lutetiæ vouebam Heroï 16. Kal. Aug. A. D. 1641.

Doctiſſimo Clariſſimóque D. Domino PETRO GASSENDO *Theologiæ Doctori Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS, S. P. D.

Licet tardius quàm deberem, aut ſeriùs ac optaſſem tuis hæ noſtræ reſpondeant literis, ingenita tibi humanitas innocentis negligentiæ crimen condonabit aut potiùs æquitas tua librato cauſæ pondere, quæ me à debito prohibuit ſcribendi munere, non iniuſtè repellet iuſtiſſimam accuſationem tuam, Ea nimirùm fuit ſilentij noſtri ratio quod excitata de monetis celebris controuerſia me elapſis proximè feriis Lucalibus ad publicum in Vniuerſitate noſtra legendi munus prouocauit, quod ne perfunctoriè tantum implerem, néve à forenſibus propterea curis recederem, ſed vtrumque penſum abſoluerem, adeò temporis ſolicitus eſſe debui, vt vix aliquid ſupereſſet otij, quod intentum curis animum recrearet, vel intenſam mentis aciem remitteret: Sed ne maior me contumacia reum faceret, aut ne Dominus San-Legerius eximij Patris tibi noti filius ad te ſine epiſtolio aduentaret, decuit purgare moram, ſi tamen adhuc facere ſatis poſſim, dum tot vrbanitatis tuæ nominibus adſtrictum ſuperaddita vincula ex acceptis nuperrimè literis ſtrictiori me nexu obligarunt, vt fateri cogar inuitus me non ſoluendo factum, qui poſſim æquâ lance contractum æs exſoluere. Quod verò aſſeris ne tua παραδόξως deprædicaſſe merita, ac ſi vitro quodam connexo in te noſtra reſpexiſſet oratio, da veniam ſi re tibi ipſi impoſuiſſe dixerim, qui tua per Myoptram intueris merita, dum te tanpere deprimis, vt mihi te nullum ferè perſuadeas, vt te ad punctum penè redigas; qui tamen Galliam omnem, ne dicam orbem ſplendore nominis imples, ac emines vt hoc Homeriſſem Παντὶ ἀρέτῃ κεκάσμενος; & licet ea mihi tribuas, quæ quidem optarim ſemper ſed nunquam fuerim aſſecutus quæ nec ego ob ingenui mei tenuitatem ſuſtinere, nec tu propter iudicij tui dignitatem pertinacius tueri poſſis. Capior tamen falſis

huiusmodi gloriæ imaginibus, & ferè conditionis meæ oblitus inter huiusmodi phaleras, & ornamenta cresco; saltem non audeo ne à te omninò dissentiam, & authoritati tuæ nimis detraham, me ipsum prorsus contemnere, quod vt maiori cum fiducia, & minori cum iactantia fiat, enitar omnibus viribus, & continuis laboribus efficiam si potero vt des aliquando veritati, quod modo amicitiæ largiris. Interim dum fidem liberasti transmissis ad me optatis obseruationibus tuis de Mercurio, Marte, Venere, & Ioue, aliisque me grauiori obligationis onere, deuinctum iam, oppressisti, vt debitam à me tibi fidem exsoluere non valeam; dum studiis, & curiositati nostræ proximis hisce natalitiis feriis fecero satis, an Argolicæ, vel Coperniceæ, an Lansbergianæ, vel Rudolphinæ exactiùs Cælo respondeant transcriptas ad te, vt indicasti remittam obseruationum Schedulas, calculique nostri rationes, tuum super his iudicium expectaturus. Cæterùm quoad nuperæ Eclipseos Lunaris obseruationem à te factam cum eximio Bullialdo cuius nominis fama, & virtus non me latet, dolui quam-maximè quod Cælum nobis fuerit minùs propitium quàm tibi, cùm ita crassis obscurum nubibus nobis extiterit, vt ne quidem vel minimam inter rimas phasim à nobis obseruari licuerit; accincti eramus cum Illustrissimo Domino San-Legerio nostro, vt optata nobis obseruatio fieret tibi communis, sed elusit infidum Lunæ Sidus expectationem nostram, quæ Terræ vmbram indignata ne nobis orbata lumine deformis appareret, maluit nubium velum induere, vt verecundiam tegeret; vel obseruatoris tenuitatem aspernata subtracto elegit aspectu delitescere in nubibus, vt temeritatem plecterer. Proximo Aprili mense Deo dante conabor insignem Lucinæ defectum obseruare, si Cælum vt spero fœliciùs fauerit, & quia instrumenta nobis sunt minùs apta, vt opinor, vix enim palmos tres Quadrantis Astronomici diameter excedit, ita vt sola scrupula prima quinario numero distincta intercipi possint, acceptum haberem, si requisitam longitudinem dum tibi liceret per otium, notares; aliáque pro fulcro firmando necessaria, ne vel minimus in obseruando supersit inde scrupulus, tam in Phasibus, quàm in totali immersione, vel emersione, principio vel fine, & altitudine fixarum, ac quæ sit habenda ratio refractionis in obseruanda oræ Lunaris altitudine, vel fixæ de tempore obseruatæ Phaseos, nec non secundarij luminis oræ Lunaris pro determinando eius limbo, cæteráque ad hanc rem scitu digna pro exactè peragenda obseruatione; si tamen seria quibus detineris negotia patiantur, rem gratam facies, cùm à magnis Viris tibi similibus ediscere in gloriæ parte reponam, vt obseruationibus tuis nostræ respondeant pro definienda illa Meridianorum differentia in publicam cui laboras totius orbis vtilitatem. Nestoreos ad hoc, & alia quibus natus viuis tibi deprecor annos quales mereris, quales exigit Astronomiæ restitutio. Vale, Vir Celeberrime & Doctissime, addictúmque ex asse tibi, amore prosequere. Dabam Auenioni 3. Id. Decembris 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,

HIERONYMVS BARDIVS
S. P. D.

Inaudiueram iam à Cl. Meyssonnerio te Lutetiæ commorari pro editione Heroïcarum virtutum ostentanda Viri Illustris Domini Fabricij, & cuius tui operis duo exemplaria hac die habeo, & Liceto nostro destinatum nunc quidem mihi data commoda occasione transmitto. Huius autem meum tibi sensum aperire non possum cùm ab exemplarium latore pro responsione Domini Valauez, illique cui commendata, pro debita cura facere nimis vrgear. Prima autem fronte videtur mihi magni Viri argumentum, quod ipsi operi complementum præoccupat, at quidni maximè cuique arridere debeat? Cùm ab illo maximo Philosopho, & Eruditissimo Viro Apollini, & Musis consecrato, & Mineruæ, & Mercurio dicato omnium scientiarum vastissima arce dependeat, & originem ducat non est profectò qui possit inficiari. Sed hæc pauca pro magna laudum mole tibi dicam. Si haberem Doctissimi Allatij elogium pro nostro Liceto, cuius multa exemplaria à nostro Librorum vastissimo Hellnone, & præstantissima tinea Gabriele Naudæo missa sunt. Vnum tibi transferendum hac occasione curarem, sed ab Amicorum hic manibus omnia mihi auulsa fuere. Expecto à nostro Liceto velitationem, & Theoriam quam discurit ex tuis obseruationibus de Lunæ luce, &c. cum Claro Galilæo quam statim ad te mittam.

Vrgeo nunc transcriptionem ideæ Medicinæ sactæ typis hic excudendæ in 16. quod opus erit Prodromum Iatrochymiæ meæ in generali, & particulari, & vestigij libertatis Philosophiæ in Platonis Timæum. Et cùm his subsequetur Medicina sacra in particulari in vnoquoque Sacræ Scripturæ loco dignum punctum faciens, & adoptata methodo cuncta euentilans. Encyclopædiæ tum Prophanæ, tum Sacræ consecrata, & Physicomedicis animaduersionibus corroborata. Scire auerem à te quod opus præ manibus habeas, neque enim vnquam te otiosum intellexi.

Occasione autem studij Iatrochymici Medici, cui me plurimum deditum esse profiteor mihi communicata fuerunt quædam non ingratæ notæ scripta Vincentij Thornei Angli, qui etiam de Philosophica sublimatione perscripsit. Ex cuius scriptis, & relationibus mihi constat fuisse, virum quidem in hac arte insignem, & plurimam molem auri tempore Ducis Alphonsi Ferrariæ ope multi

multiplicationis compaginaſſe. Quod mihi conſtat ex ſyngraphis, & ædis monetariæ illius vrbis calculis digna obſeruatione peractis. Cuius quidem apud me arcanum eſt dignum, vt experimento comprobetur. Enimverò lucrum centum 80. pro quolibet 100. dat. Et quia in his regionibus tuis Viri adſunt huius artis peritiſſimi optarem, vt de hoc me certiorem faceres, vt cum illis totum arcanum communicarem ad maiorem ſaltem Dei gloriam iuxta Salomonis inſtitutionem in Templorum ædificatione eiuſmodi oſtentandam, vel cum ipſis experimenti trutinam ſubire poſſem. Certus enim ſum hoc mihi tantum ſecretum eſſe cum Dei benignitate eius ſcripta ab vxoris eiuſdem quam hîc ſenex accepit manibus habuerimus, & ad amuſſim ab eo reſcriptum eſſe in ſuis ſcriptis, in quibus ipſe aiebat habere theſaurum recluſum, & hoc in actum practicum eduxit. Nam primo diues Londini, dein tota gaza in huiuſmodi Sophiſticis operationibus depopulata peregrinabundus has noſtras regiones petiit, & vt vero Philoſopho Deus huiuſmodi ſecretum communicauit, quo ſibi duodecim millia ſcutatos comparauit, quibus vitam commodè ducere ſibi perſuadebat quos vxori reliquit, vt poſt eius mortem in pia opera ab ipſo deſtinata remanerent. Cæterùm me ama, Vir Clariſſime, & tuis me iuſſis condecorare ne graueris. Viue Neſtoreos annos Reipublicæ literariæ magnum Decus & Ornamentum. Vale, Genuæ 23. Ianuarij 1642.

De operibus tuis ad me tranſmiſſis quantas tibi poſſum animo non niſi gratiis tuis grato rependo.

Magno in literaria Republica Senatori inclyto ac perilluſtri Viro PETRO GASSENDO,

SEBASTIANVS BALDVS *Genuenſis Medicus,* F. P. P.

EN tibi mitto, Vir Clariſſime, elogium, quod ſapientiæ Præſuli eximio Liceto noſtro, veluti donarium, & anathema conſecrat Leo Allatius. Virum loquor, in cuius pectore nidulatur ſapientia ipſa, & quem Muſæ mellitiſſimæ in humanitatem adornarunt. Licetum ſcis qualem Virum, quem ſcio te vnicè diligere, admirari eius laudibus ſenſu miro affici, & cuius dotibus ita excultis vileſcat omnis laudatio. Mitto ego manu ruſticâ, ſed animo omninò diſpari erga tuam humanitatem, doctrinam, & in re vtraque excellentiam, quibus mirificè ſum obſtrictus, mitto inquam flores hoſce amœnitatis, quibus fructus magnæ doctrinæ veluti rediguntur.

In his habebis, vnde minus repudies inanitatem animi mei, quem ſi minùs comptum, & excultum deprehendes, ipſe ſibi animus nihilominus candore, & obſequio munitus ſibi feret ſuppetias, & tibi litationes mouebit. Sin minùs accipe proxenetam eundem Licetum, magno mihi amicitiæ nexu deuinctum, & in paucis mihi carum. A me qui iubar doctrinæ adeò eximiæ non queo ferre, quid aliud expectes niſi animum tibi omninò addictum, & veluti ligamine vinctum, ne laudum tuarum molitionem, quibus ſum omninò impar, adeò vt admirationi locus ſupereſſe tantum videatur. Sed ecce dum GASSENDVM hac epiſtola conuenio, ruditatem animi explicatam calamo patefacio, Viro nimirum qui apes in ore, in pectore Charites habet, qui volucrem famam vbique Terrarum vbi theatrum poſuit eximiis doctrinæ ornamentis, ſed nunquam caſuram poſſidet, cuius monumentis literariis gaudet Apollinis Curia vniuerſa, proficit in dies, & incrementum capeſſit.

Cùm Hieronymo Bardio, ac promeritorum eius fulturis metuet minùs mea infantia, minùs exhorreſcet doctiſſimi Viri conſpectum: is mihi auctor fuit, vt tibi non tam hanc ſcriberem epiſtolam, ſed elogium Liceti inſuper tranſmitterem: arripui omnibus votis hanc iucunditatis plenam occaſionem, ſcripſi propterea, à ruditate haud timens, ſciens tibi non defuturum ſpiculum illud humanitatis, qua mea ſenſa in bonum acciperes, & opus impolitum veluti lima ac ſcalpro perpolires; non quidem in cordis tabulis, in quibus plenitudinem dilectionis inſculpſi: nam animus, ab amore non patitur inanitatem.

A Trium-viratu magnorum Virorum Liceti, Pauli, Areſij Deuthenenſis Epiſcopi, & Syluestri Petra-Sanctæ è Societate IESV, quos vnicè veneror à doctrina, monumentis æternis, morum integritate, & quos familiares habeo; id etiam mihi vti ſpero acceſſerit, vt à te Viro herclè eximio, in tuam amicitiam dicam, an clientelam? aſſumar & veluti inſitus ramuſculus propago magnæ arboris efficiar.

Sed dum Bardium tibi appello, opus Medico-ſacrum, quod in lucem parat, & æternitatem circumſcribere debeo: in eo ſublimiori obtutu Medicinæ arcana, Philoſophica praxide diſcludit Vir egregius: Sacros Scripturæ ſenſus defoſſor induſtrius eruit Iatrochymiam ad Hippocratis normam ita ſolidè, eruditè, floridè explicat, vt remotis Sectarum diuortiis, iam Medicina vnitatem agnoſcat: Nobilitatem eius, fructus vberrimos diffundit vbique, & breui compendio magnas opes includit. Quod aliàs ſcripſi, rurſum repeto, habet ibi vnde Medicinæ Apotheoſim ſapientiæ calculo commendet. Vale, & Neſtoreos impleas annos, vt tui perennitate floreat literarum Reſpublica. Genuæ 28. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO *Suo*, PHILIBERTVS DE LA MARE, S. D.

ROBertus ille noster benignior est etiam leuissimorum officiorum æstimator, quandoquidem cùm commendat officia, quæ abs me experiri dicit, veris maiora tibi retulit; vtinam daretur vtriusque vestrûm ratione meum in vtrumque studium, provt est, exhibere, videret equidem ille si non vtilem me, saltem rerum suarum apprimè studiosum. Cæterùm erupit nouissimè penè me inscio Commentarius de bello Burgundino,illum à Marnæo nostro Senatore Diuionensi meo nomine accipies, nefas putaui, si te illo quamquam leuissimo, & rudi, quod aiunt, Minerua scripto indonatum vellem, & Amici, non Amicum in eam rem iudicium exposcerem, probè quippe mihi notum est cùm tu illi calculum adieceris, à censoria aliorum virgula immunem fore. Naudæum Lutetiam iam-iam venturum gaudeo, & quas possum gratias ago, quod eam quam scripsi epistolam transmitti curaueris, minùs certè Eminentissimi Mazarini famam augebit noua, quæ nunc fulget purpura, quòd si Naudæum in familiam suam adsciuerit: desinet tunc aliquomodo Gallorum querela qui stirpes apud se enatas in alieno solo radicem agere queruntur, sed omninò desinat, velint Superi, breui Salmasij, & Cartesij reditu, quorum prior apud nos agit proximo Vere in Batauiam migraturus, vterque vt post-liminij iure parenti suæ Galliæ reddatur & opto, & cordatorum quotquot sunt hominum votum est. Vale, Diuione Kalend. Februarij 1642.

Admodum Reuerendo atque Amplissimo Viro ac Domino D. PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, atque Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo Amico cumprimis colendo*, S.

ADmodum Reuerende atque Amplissime Vir,

Magnorum Virorum ardentibus sollicitus precibus fores benignitatis humanitatisque Reuerentiæ vestræ denuò pulso; si importunior sim ignoscas rogo. Causam petitionis meæ breuibus aperio, cùm magneticarum declinationum obseruationes, in arte mea magnetica propositæ per vniuersam Europam ab insignibus Mathematicis factæ, eximiis quibusvis hîc Romæ viris mirum in modum arriserint, atque hoc ipso experimento, quantum vnanimis mentium in vnam rem indagandam conspiratio possit, compererint. Magnum haud dubiè Reipublicæ literariæ, si similes obseruationes simili animorum cum pari industria coniuncta conspiratione instituerentur, augmentum accessurum credebant; dum igitur felix dictarum suspiciunt obseruationum auspicium, ad aliorum similium obseruationem oculis, animisque adspirant. Me igitur continuis sollicitantes precibus, & præ cæteris ipse Eminentissimus Cardinalis Barberinus instanter vrget; vt qua industria magneticas declinationes obseruari curassem, eadem & duarum huius anni futurarum Eclipseon obseruationes institui curarem; quorum quidem æquæ & laudabili postulationi refragari nefas esse duxi.

Horum itaque nomine R. V. obnixè rogo, vt memoratorum Virorum votis annuens in hoc ipso ad boni communis promotionem instituto negotio se impigrum gerat, id est, Eclipsin alterutram omni diligentia, ac industria obseruare non grauetur. Ita autem eam obseruari velim cùm vtraque Eclipsis totalis sit, præcisa temporis momenta singulorum 4. punctorum incœptionis totalis obscurationis, ex vmbra emersionis, & totalis definitionis vnà cum eiusdem Lunæ iisdem momentis, sicut & alterius Stellæ fixæ ab horizonte altitudine summo studio obseruet. Quo facto obnixè rogo, vt pari studio singulas obseruatæ Eclipseos circumstantias, vnà cum eorum, qui præsentes, & dictæ Eclipsis indices, testésque fuerunt, Mathematicorum nominibus comprehensos Romam transmittere dignetur. Faciam enim vt eæ propediem hic publici iuris fiant. Quamobrem, si quos peritos Mathematicos Amicos noueris, eos ad eandem obseruationem faciendam omni studio exstimulare non omittas. Sic fiet vt opus in bonum publicum cedens communibus etiam suffragiis instituatur. Nihil portò restat, nisi vt me R. V. SS. PP. & SS. commendem. Romæ 13. Februarij 1642.

Reuerentiæ Vestræ Seruus in Christo
ATHANASIVS KIRCHER.

Reuerendæ Dominationi Vestræ gratias habeo, de honore & splendidis testimoniis, quibus me in vita D. Peirescij exornauit. Rependam ego R. D. V. similia in operibus meis. Si aliquid in arte mea magnetica correctione necessarium, vel ad augmentum operis iam denuò Coloniæ imprimendi conferens nouerit, id mihi propediem significare non grauetur. Cæterùm vti magneticas declinationes summo studio obseruauit, ita & Eclipseos accuratam obseruationem mihi non denegaturum confido.

PETRO GASSENDO PAVLVS DV MAY, S. D.

NOn ingratus grates ago (Vir Erudite) vrbanitatis tuæ officio propinquis in acerbiori litis ordine opportuno; cuius illecebris irretitum videre videor Illustrissimum Principem Valesium Pro-regem Patriæ, quæ tuis cunabulis gaudet, cui epistolæ tuæ copiam faciam, quam-primum intellexero alterutrum affinium contumacem aduersus mandatum

datum Illuſtriſſimi Principis Condæi, ex cuius formula totum iſtud negotij ſine ſtrepitu fori viâ leniori definiri debet: ſi quid inuicem de Roberto rependere poſſum pro modulo virium parturienti obſtetticabor. Bene Vale, Vir Erudite, obſequiique noſtri pignus D.Abbati de Champigny, vt vtar verbis I.ćti. opponas iterùm atque iterùm rogo. Diuione 12.Kal.Martias A.D.1642.

Viro Maximo, incomparabili PETRO GASSENDO, S.

VIr Clariſſime,

Cùm primùm veni Amſtelodamum, nihil priùs habui, quàm vt Elzeuirium conuenirem, & de tuis libris excudendis mentionem facerem: nec multis opus fuit vt perſuaderem ſi quos ad me mitteres elegantibus illis typis adornaret. Quare non eſt iam quod diutiùs detineantur penes te, inuideáſque theſauros tantos eruditis, quos omnes puta vno ore per me Virum eruditionis amantem grauiter expoſtulantes tecum de tam longa procraſtinatione. Non immemor eſt Voſſius ante decennium te ſpem ipſi tunc feciſſe breui proditura in lucem commentaria in Epicuream Philoſophiam. Non ignoro quid præſtiteris, & quid præſtare poſſis, Riuetus, Barlæus, Heinſius, Regius, alij, quos omnes audiui, non ſine magna animi voluptate, de te vt par erat verba facientes. Mitte igitur ad nos quæ priora publici iuris facienda conſtituiſti. Ego prouinciam libenter ſuſcipiam ſpecimina typographica corrigendi, & opera vrgendi. Periculum fac vel in reſponſione ad Carteſium, cuius expectationem feci, illi ipſi viro, cùm viderem ſcilicet opinione tanta ingenij ſui tumentem vt minimo te prouocaret: nam quod in poſtrema Metaphyſicæ ſuæ editione fortè legiſti de iis, qui ſcripta in ipſum clanculum legenda tradunt inimicis, id de te mihi expoſuit, vt de animaduerſionibus tuis nondum excuſis, quamquam ſcio eâ te eſſe manſuetudine, vt miſſa ſpontè facias quæ ad hominem militem, cedere neſcium ſpectant, dum ad rem ipſam in qua latet vitium properas: Sed hæc in autem tibi vni dicta velim. Cæterùm, quæſo ita cenſeas neminem eſſe, qui te pluris faciat, ſuſpiciat magis, veneretur, & amet quàm ego. Itaque nulla ſunt beneuolentiæ, & obſequij officia quæ à me, quoties ſe dabit talia præſtabit occaſio, expectare non debeas. Vale, & nos, Vir Clariſſime, viciſſim ama, Amſtelodami 8. Iunij 1642.

Tui obſeruantiſſimus & addictiſſimus
SAMVEL SORBERIVS.

R. P. Merſennum plurimùm ſalutatum velim. Pratæo noſtro ſub diſceſſum tradidi libros tuos, & Diſſertatiunculam noſtram, quæ puto in manus tuas veniſſe.

Viro Maximo, incomparabili PETRO GASSENDO, S.

VIr Eximie,

Iterabo quod in prioribus meis iam indicaui; quidquid operum tuorum ad nos tranſmittes prælo ſine mora committetur. Suaſi Blauio Typographo vt Paradoxicarum exercitationū tuarum in Ariſtoteleos nouam editionem curaret; ſed te priùs conſulendum cenſui, vt ſi quid mutati addive oporteret indicares, & prætereà copiam faceres exemplaris quod nullum hîc reperiri potuit. Ego Hagæ Comitis nunc dego apud D. Rhingrauium, vnde Sluſam ſum profecturus circa brumam: quare ſi quid mittas poſt illa tempora ad nos, dirigendum erit ad D.Riuetum, vel ad D.Guillelmum Grotium per quos tutò accipiam. Vale, & perge me amare, Hagæ Comitis 25. Auguſti 1642.

Vir Eximie,

Tui obſeruantiſſimum tibique addictiſſimum
SAMVELEM SORBERIVM.

PHILIBERTVS DE LA MARE, PETRO GASSENDO *Suo*, S.

NVnquam-ne deſines, mi GASSENDE, & rem literiam tuis lucubrationibus promouere, & me nouis in dies cumulare beneficiis? Nunquam ſanè, nam vt inexhauſta eſt ingenij tui vis, ita & humanitas tua minimè ſibi temperare poteſt, quin alia ſemper veteribus audat beneficia, quamobrem de munere tuo, quod tranſmitti ad nos curauit Cl.Du Maius noſter, gratias ago quas poſſum, ego autem quàm maxumas; mirè præſertim placuere in eo epiſtolæ illæ de motu, ſed maximè vbi de Terræ motu diſſeris. Rem verò longè ſuauiſſimam feciſti, cùm vniuerſa Epicuri dogmata breui à te fore illuſtrata pollicitus es, quibus vt citò colophon addatur, & ſuadeo, & opto. Interim Vale, breuique Rempublicam literarum tam præſtanti opere locupletem velis, iterùm Vale, & me, quod facis, æternùm ama. Scribebam Draciaci in Eduis 16. Kalend. Nouembris rebus prolatis 1642.

PETRO GASSENDO, PAVLVS DV MAY, S. D.

LIbros de motu & apparitione Solis humilis eruditionis, & Phaſeos elegantiâ ſparſos accepi (Vir Clariſſime) quo nomine tibi gratias ago, méque tibi ex aſſe deuinctum profiteor: Eoſdem Domino Bouchu Curiæ primo Præſidi, legendas commodaui, poſtquam in Palatio Regis Senatores Collegæ contrectatunt, dum à te Domino de la Mare exemplar deſtinatum dedi, quorum ſententiâ politi, & reconditæ doctrinæ pignora habentur. Quod ſi Bibliopolæ eorumdem copiam præſtitiſſent, vnumquemque Bibliotecæ priuatæ tractatus tuos è re nata inſeruiſſe velim credas:

Etenim materies, eiusdémque partitio, & enucleatio calami tui sorte accuratâ sic elucescit, vt vnusquisque in tui admirationem à tuo genio motore primo impellatur; & in Solis licet humilis irradiatione obstupescat, quod si meridiem ignibus illustraret; de oculorum, & ingenij cæcitate dubitarem inter delectationis illecebras & irritamentum. Bene Vale, Vir Erudite, Diuione 16. Kalend. Nouembris 1642.

Clarißimo Sapientißimóque Viro D. D. PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

PETRVS CAZRÆVS *Soc.* IESV, P. S.

1. QVas ad Nobilissimum Clarissimúmque Senatorem Dominum de la Mare de motu impresso à motore translato epistolas tuas beneuolentiæ nomine transmisisti, easdem ille pari beneuolentiâ mihi communicatas esse voluit: quas ambas tantò auidiùs decurri, quantò præeunte tui nominis famâ iam altiùs animo meo insederat, fœtus omnes ingenij tui non posse à tanto parente esse degeneres. Neque certè expectatione mea delusus sum: plurima enim ingenio tuo, & publica luce dignissima in iis aduerti, & maximè quæ ferè tota epistola experimenta profers, quibus etiam clarè euidentérque concludis quod initio probandum assumis. *Si id corpus cui insistimus transferatur, motus omnes nostros, rerúmque à nobis mobilium perinde fieri, apparerèque, ac si illud quiesceret:* vnde vlteriùs quoque euincitur, nihil contra motum Telluris ea argumenta concludere, quæ à proiectilium motu vulgò deducuntur. Ego certè ante annos plus viginti, cùm in Academico puluere desudarem, eadem argumenta omnia, quamuis non tam præclaris inductus experientiis, vt inualida, nulliúsque momenti abieci. Hoc itaque cùm citra omnem dubitationem à te euidenter constitutum sit, patiêre (vt mihi quidem persuadeo) etiam perlibenter, vt de quibusdam aliis, quæ mihi passim in ipso vtriusque epistolæ decursu minùs probata sunt, amicè tecum agam; non sanè altercandi studio, multóque minùs reprehendendi gratiâ, sed vt tu ipse de te profiteris, solius in re magni momenti veritatis inquirendæ voluntate.

2. Atque vt relegam vestigia tua, non ante præcipuam de Telluris motu quæstionem attingam, quam ea quæ tu quoque præmisisti in examen adducam, illúdque in primis, quod à Galilæo excogitatum, pro vrbanitatis tuæ ingenuitate, non sine authoris laude pag. 20. assumis, & pag. rursum 70. ingeniosè sanè illustrare contendis; grauia scilicet dum sponte naturæ descendunt, temporibus æqualibus spatia continuò maiore decurrere, & in ea quidem ratione Arithmetica, quæ secundum numeros omnes impares, ab vnitate incipientes perpetuò procedat. Equidem mihi planè persuadeo, nunquam id à te Galilæi decretum in examen adductum fuisse: Si enim fecisses, proculdubio falsum illud esse, & quam longissimè à veritate alienum pro ingenij tui sagacitate reperisses, satisque perspexisses illud è Galilæo colligi ex principiis falsis, & non nisi euidente paralogismo confirmatis, dialogo 3. de motu accelerato pag. 164. quod nos fortassis suo tempore aliàs, & quod consequens etiam est, cætera quoque omnia, quæ toto illo Dialogo tertio ingeniosissimè alioqui concludit, falsa esse demonstrabimus. Sed quoniam ad propositum tuum nihil refert quâ tandem, Arithmetica-ne an Geometrica ratione grauium acceleratio procedat, diutiùs hoc loco non immoror. Rectiùs de motu parabolico philosophatus est Galilæus, modo quæ à motore translato impelluntur, nec à ventorum incursu, nec alio quopiam aduentitio motu atque impulsu impediantur, quod meritò supponitur.

Tuum verò iam illud est, quod pag. 24. tertio loco ex superioribus elicis, vim scilicet sursum impellentem, à virtute in latus deflectente, non modò non destrui, sed ne vllâ quidem etiam ratione imminui. Vnde vlterius item Corollario 6. & 7. supponis, quod clarè ac distinctè Corollario 10. & 11. iam exprimis, nempe, si pro inæquali velocitate translati motoris, linea parabolica, eiusdem semper altitudinis, nunc contractior, nunc latior atque apertior fiat, eam nihilominus æqualibus semper temporibus transcurri, & iisdem etiam præcisè, quibus inquiete eandem altitudinem, per rectum parabolæ axem, ascendendo ac descendo idem mobile decurret. At ex præ assumptis non inferuntur ista necessariò, & nisi aliis experimentis fulciantur, etiam apud harum rerum peritos non inuenient fidem. Receptum enim est, mobile quodcumque duobus motibus in diuersas partes actum, tantò segniùs in vnum terminum deferri, quantò fortiùs in alterum tendit, quod experimentis palam obuiis ita contestatum est, vt tanquam effatum vulgò habeatur. Accedit quod in motu proiectilium, & vniuersim in quolibet motu, medium semper aliquid resistat; quò maius igitur ac longiùs perrumpendum est medij spatium, eò resistentia efficitur maior. Cùm itaque linea Semi-paraboles maior sit axe, & tantò quidem maior, quantò apertior est; difficiliùs per curuam illam, decuplo fortè, & si placet etiam centuplo longiorem, proiectile mouebitur, quàm per axem multò breuiorem. Ratio igitur postulat, vt neque ab eadem vi, neque eodem tempore ad eandem altitudinem aut distantiam idem mobile in motu, & in quiete transmittatur. 3.

Vide tamen quantum tibi deferam, & quàm non obstinatè meis rationibus, aut receptis etiam vulgò decretis adhæresсam. Tu qui non ita longè distas à mari, fac iterùm pro tua opportunitate huius rei periculum. Hunc in finem arcu-balistam para, quæ globum potiùs eiaculetur quàm sagittam, & ad eam solùm altitudinem quæ nauis aut triremis malum non excedat, vt ascensus globi distinctiùs notetur. 4

notetur. Hoc instrumento cum pari semper impetu globus idem emittatur; experire primùm accuratè ac diligenter, quiescente nauigio, ad quam altitudinem emissus ascendat globus; ac deinde iterùm, dum concitatissimo cursu idem nauigium mouebitur, vide an idem globus ad eandem nihilominus altitudinem ascendat. Et si tuis decretis hæc quoque experientia suffragetur, magnum sanè paradoxum probaueris, idem scilicet proiectile ab eadem, & æquali virtute emissum, per vias longè admodum inæquales posse eodem tempore peruenire ad eundem terminum, simúlque rem nihil periucundam gratissimámque feceris, cùm me à contrario errore etiam abstraxerit.

5. Est & aliud in quo tuam quoque eruditionem imploro: Cùm enim tecum ego quoque sentiam quod Corollario quarto, & quinto asseris, tempus quo proiectilia ascendunt æquale esse tempori quo descendunt, & consequenter velocitatem quoque motu ascendendo, ac descendendo esse reciprocè æqualem: dum tamen etiam inde cogor concludere, pari omninò impetu, & quod consequens est, æquali etiam effectu, globum ex aëre decidentem percutere, quo idem igne sulphurato è catapulta emissus feriret; id sine scrupulo non concedo. Et si enim non ignorem, globi decidentis ingentem, & si ad calculos exigatur, penè incredibilem esse impetum: refugit tamen; hærétque animus, cum recidentis, atque è catapulta emissi globi, æqualem impetum atque effectum pronuncio.

6. Nunc ad tua redeo, & occasione quidem motus naturalis pleraque meo quidem iudicio nimia facilitate pag. 34. & aliquot sequentibus admittis, quæ Viris eruditis ac piis minùs placitura videantur: vt quod motus omnes, ortus, & interitus, incrementum, & decrementum, omnisque alteratio; quâ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videantur, quàm motiones quædam locales, quibus rerum principia tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excernuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur, &c. Item quod incessus tibi naturalis videatur, saltatio violenta; & similiter volutio globi supra planum naturalis, quia nihil repugnat; descensus grauium violentus, quia inæquabilis est. Motus cœlestis maximè omnium tibi naturalis videtur, quia præ cæteris æquabilis est ac perpetuus; contra motuum omnium violentissimum putas descensum grauium, quòd (vt tu quidem censes) à causa externa necessariò esse debeat, & summam habeat inæqualitatem. Hæc porrò omnia, ex occasione potiùs à te adducta, quàm quod ad institutum finem necessaria viderentur, vereor ne eam approbationem non inueniant, quam eruditio tua, & fama nominis tui mereantur.

7. Atque vt à minoribus initium ducam; cur tibi saltatio violenta, incessus verò naturalis videatur? Vterque enim motus ab eodem interno principio est, nempe ab anima; & si pondus corporis saltationi obsistit, incessum quoque impedit; & vt ipsemet postmodum aduertis, violentiam defatigatio euidenter concludit. Vterque igitur motus, partim naturalis est, partim violentus, neuter absolutè naturalis, neuter absolutè violentus.

Mirum etiam est, quomodo volutionem globi supra planum, naturalem velis, quam à solo principio externo non dubitas oriri. Idémque de ipso quoque cælestium corporum motu statuendum fuerit, nisi fortè ea decernas à propriis singulorum formis, aut naturis cieri. Quod enim motui nihil repugnet, aut æquabilis sit, non statim naturalis dicitur, nisi præterea ab interno principio, ipsáque rei natura effectiuè procedat. Quamquam si aduertere etiam volueris, in volutione globi supra planum, partes alias descendere, alias præter inclinationem ascendere agnosces. 8.

Descensus quidem grauium, si vt ipse contendis, à principio externo procederet, non esset sine dubio naturalis; non continuò tamen propterea violentus censeri deberet, nisi reluctante etiam naturâ fieret; quod opinor non affirmaueris, si pro tua sagacitate, descensum ab eius acceleratione secreueris. Neque propterea te ad Academiam reuoco, vt de distinctionis modo inquiramus: satis nobis fuerit, quod motui maior minórve acceleratio superueniat, vt descensum ab acceleratione adueniente, mente atque animo secernamus. Hanc tibi eruditi omnes violentam concedent, non descensum, nisi hunc, ab eius acceleratione, mente vt dictum est seiunctum, à principio externo, & contra naturæ inclinationem procere euidentiùs ostendas. Accelerationem quidem violentam satis euincis, dum eam naturæ dissolutionem moliri aduertis: & descensum ipsum natura reluctante fieri nuspiam probas, & opinor non credis. 9.

Multa profectò mones, vt grauia non à propria natura, sed à Terra, diffusis circumquaque corpusculis illecta atque etiam illigata deorsum trahi persuadeas: quæ quomodo à te serio scripta sint, vt verum fatear vix intelligo. Primum enim quid profers, cur grauia deorsum non possint naturâ moueri? aut quid in ea re absurdum, vel impossibile agnoscis? Tellus ipsa si loco tantisper dimoueatur, vt in vehementioribus eius commotionibus, à qua alia Tellure in pristinum locum retrahitur? Etsi fortassis Diuinâ aut Angelica vi à propria sede dimota, versus Lunam milliaribus aliquot attolleretur, illic-ne sponte naturæ consisteret, an ad pristinum potiùs locum reuerteretur? Si primum credis, quâ tandem inductus ratione? aut cur ita nunc suum locum affectat, vt nullis concussa motibus ab eo dimoueri valeat, siquidem vbiuis locorum perinde bene, & æquè commodè se habeat? Quod si proprio loco ac situ expulsa, ad illum reuerteretur, à quo tandem attracta id faceret? Finge verò in Terræ meditullio cauernam, aëre vel aqua plenam, vt vacua non sit; in 10.

in eâque, sed extra eius Terræque centrum lapidem constitutum. Quid in eo casu futurum puras? ascendet-ne lapis ad concameratum cauetnæ fornicem attractus à Terra, an ad cauetnæ, ipsiúsque Terræ centrum descendet? Si hoc secundum; cur illic Terræ magnetismus non viget? cur à viciniore Terræ parte lapis ille non corripitur, atque illaqueatur? Sed à quo lapis idem deorsum trahitur, & longiùs à Terra remouetur? An potiùs igitur dices ascensurum lapidem, à Terra viciniore magneticè attractum? Cur igitur per. puteum demissus lapis à viciniore item Terra illectus, attractúsque ad putei latera non adhæresit? Sed ipsamet Terra, rupto fornice, ad centrum descenderet, leuiotáque que inde corpora expelleret: quanto magis separatus iam lapis id faceret? Putas enim disrupto fornice, totáque si placet Terrâ in arenulas redactâ, eam non confluxuram ad centrum? Confluerent sanè, & quidem non ab alio corpore attracta, sed spontè naturæ, & à principio interno atque innato. Cur de cæteris igitur grauibus, idem simili ratione non dicatur?

11. Rides opinor & tu ipse in sinu, cùm inuisibiles illos vncinos, harpagones, aut etiam chelas, si velis, & tensos illos funes tuos tractorios fingis, imperare enim mihi non possum vt credam hæc à te dici, quod vera putes, sed vt ne nihil dicere videare, vt tu ipse satis insinuas. Sed neque est cur magneticam fieri vulgò dictam attractionem in exemplum adducas: magnes enim & ferrum non fictis illis tuis harpagonibus aut inuisibilibus catenis quasi vi adducta, sed vtrimque sponte naturæ incitata in mutuos amplexus accurrnnt: nec propterea timendum tibi est, ne cum Thalete admittere cogatis in rebus omnibus animam, imò & sensum. Si enim ne vincula ipsa, quibus omnia trahi putas, sensibilia sunt, vt passim inculcas, cur qualitatem magneticam, minùs vtique corpoream, neque adeò rigidam, à ferro sentiri times? Quo enim tu sensu catenas illas tuas percepisti, quibus ne sursum auoles Terræ alligatum te censes? Cur ergo vereare ne grauia deorsum, & ferrum ad magnetem cæteráque corpora ad electrica, sine sensu concurrere non possint? Ad hoc certè effectus abundè sufficit rebus omnibus à Sapientissimo earum opifice indita, naturalis inclinatio ad conseruationem perfectionémque propriam; adde si velis, ad conseruandum Vniuersi ordinem, vt opus non sir ad figmenta hæc tua confugere. Si enim eam tibi vim concedit, vt proiectilibus inclinarionem (voca motum, voca impetum, aut aliter vt volueris) imprimere talem possis, quæ recedentibus à te iisdem proiectilibus, diutiùs in illis perseueret, & in quamcumque partem destinaueris eadem deferat atque impellat; imò, quæ obuio etiam impedimento, non statim tota destruatur, sed aliam in partem proiectilia abducat, vt in reflexione tu ipse contendis: eris-ne tam parùm æquus rerum arbiter, vt à sapientissimo, ac præpotente Vniuersi conditore, rebus quibuslibet inclinationem longè perfectiorem imprimi posse addubites? Finge vim à te impressam esse eiusmodi, quæ obuiis impedimentis sisti quidem possit, sed non destrui, aut etiam minui: An non sublato impedimento motum redintegraret? Talis omninò naturalis rerum inclinatio est, nec habet vnde impossibilem, aut ipsis etiam grauibus reipsa inditam non esse concludas. Cur eam ergo agnoscere detrectas, vt ad inania tua illa figmenta recurras?

Infinita quidem sunt quibus illa conuelli possint, sed malo rem ipsam paucis, quàm modum explicandi pluribus adoriri. Si grauia deorsum à Tellure magneticè traherentur, necessarium esset, vt quo Terræ viciniora essent, eò fortiùs ab ea traherentur, vt in ferro ac magnete euidenter contingit. Deberet igitur corpus graue quodcumque iuxta Terram suspensum aut ipsi etiam Terræ insistens maius exhibere pondus, quàm longiùs à Terra suspensum; itémque per centum pedes Terræ vicinos velociùs descendere, quàm per totidem alios pedes à Terra remotiores. Vtrumque autem quotidianæ experientiæ euidenter repugnare non ignoras, eiusdémque semper corporis idem vbique pondus exhiberi; aut si quid vspiam discriminis intersit, iuxta Terram potiùs, quàm in superiore aëris parte leuius inueniri; atque per æqualia item spatia, altiora, aut depressiora, æquali omninò velocitate corpus idem descendere. Euidens est igitur grauia magneticè deorsum à Terra non trahi. 12.

Sed amabo te, Vir Doctissime, quid est quod ais, ortum, & interitum, incrementum, ac decrementum, omnémque alterationem, quâ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil videri esse aliud, præter motiones locales, quibus rerum principia, tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excernuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur? Ergo-ne Epicuri ac Democriti Atomos, tanto iam tempore à regno philosophico, merito suo exulantes, & tot iam sæculorum ac sapientum omnium præiudicio damnatas reuocare ab exilio, itérúmque in Academiam retrudere moliris? Audio certè tibi etiamnum in manibus esse iustum volumen aliud, quo hæc Epicuri ac Democriti somnia illustrare labores. An igitur sagacitatem tuam fugit quo tandem vsque semel inducta hæc persuasio processura videatur? Si ortus atque interitus nihil aliud videntur, præter locales Atomorum, vel vt mitiùs loqueris, tenuissimorum atque insensibilium principiorum motiones; de formis rerum substantialibus conclamatum est. Sed maius etiam aliunde imminet malum: Si enim alterationes quoque omnes, quibus calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videntur, præter locales tenuissimorum corporum motiones; formæ igitur accidentariæ nullæ sunt, multóque minùs inueniri, & esse possunt ab omni substantia separatæ. Quid sanctioribus igitur nostræ Religionis mysteriis fiet? Vix per Deum immortalem 13.

immortalem ne tui nominis authoritate, infirmioribus quidem errandi, cæteris verò præ conceptam ingenij tui ac iudicij ſagacitate opinionem imminuendi præbeas occaſionem. Nemo certè negauerit è pleriſque corporibus halitus calidos, frigidos, humidos, odoratos, ac ſapidos expirari: ac inde vniuerſim concludere alterationes omnes, quibus hæ atque aliæ qualitates gignantur, ortúmque ipſum atque interitum nihil eſſe aliud, præter locales Atomorum, atque inſenſibilium corporum motiones non videtur eſſe ſapientiæ atque eruditionis tuæ. Omitto cætera, quæ in priore tua epiſtola inquiſitione indigerent, vt tecum aliquando ad primarium totius diſputationis tuæ inſtitutum, de Telluris motu accedam.

14. Ais igitur initio poſterioris epiſtolæ, videri ex obſeruatis circa motum à motore tranſlato impreſſum, infirmum reddi argumentum, quo vulgo ſolent Philoſophi quietem aſſerere globo Telluris. Plus dico, idem argumentum etiam inde nullum conuinci. Addis non eo te proptereà adduci, vt inde pronuncies moueri haud dubiè Tellurem, ſed vt inſinues conquirendam eſſe rationem veriſimiliorem. Bene habet; ſi ſcopus iſte tuus eſt, collimaſti; pluribus opus non eſt, adeptóque iam fine fruſtra atque inutiliter laboras. Tamen ſi amplius aliquid non quæris, quid eſt quod pag. 108. præmiſſa plurimorum ſimilium conglobatione interrogas. Cur non ratione eadem ſuadente fiat veroſimiliùs, probabilius magis conſentaneum moueri Terram verſus ortum, ac totam Mundi machinam, Sideráque omnia ſalutare ex ordine, quàm totam illam machinam, tótque & tanta Sidera circum ipſam ire, eámque ſalutare? Quid eſt quod tantopere etiam vrges atque exaggeras, maiora ex cœleſtium corporum, quàm ex Telluris motu abſurda ſequi atque incommoda? Cur adeò ſtudioſè cætera quoque omnia Copernicanorum argumenta congeris, ſi hoc ſolùm contendis vulgatum illud aliorum Philoſophorum à proiectilium motu petitum argumentum infirmum eſſe atque inualidum? Cur verò etiam de Telluris eiuſdem circa Solem motu tam prolixam, nec ad prædictum finem, neceſſariam adiungis diſputationem, in qua non modò Copernicanorum argumenta omnia, & rationes quâ potes, & vales dicendi facultate ſtabilire & confirmare, ſed aliorum quoque obiectiones infirmare, pari ſtudio, & contentione moliris? Quid amabo te amplius eras facturus, ſi eam ſententiam animo deſtinato aſſerendam propugnandámque aſſumeres? Tolerandum fortaſſis, & certè non ita inconueniens videretur, ſi cum Heraclide Pontico & Ecphanto Pythagoræo Terram in medio Vniuerſi conſtitutam, quotidiano tantum motu circa proprium axem moueri contenderes: Sic enim concitatiſſimum illum Siderum motum, qui pleriſque Copernici Sectatoribus diſplicuiſſe viſus eſt maximè, tolleres; & ſatis moderatum, quo ſacris literis faciliùs ſatisfaceres, tam errantium, quàm inerrantium Siderum motum, quem proprium vocant, retineres; atque in portentoſa, quæ ex Copernici opinatione ſequuntur incommoda atque abſurda non incideres. Nempe meminiſſe ſemper oportet, nos non Philoſophos tantùm eſſe, ſed etiam Chriſtianos, Philoſophiámque noſtram nec debere, nec verò etiam poſſe à Chriſtiana Fide diſcrepare.

Cogita igitur non quid tu fortè ipſe ſentias, ſed quid æſtimaturi ſint plerique alij, qui tuâ vel authoritate, vel rationibus inducti ſibi perſuaſerint Telluris globum inter Planetas moueri. Concludent primùm vnum è Planetis ſine dubio eſſe Terram, quæ cùm incolas habeat, procliue erit deinde etiam credere, in cæteris quoque Planetis, atque adeò in ipſis item inerrantibus Stellis incolas non deeſſe, & tantò quidem præſtantiores, quanto reliqua Sidera Terram magnitudine ac perfectione excedunt. Hinc Geneſis in ſuſpicionem vocabitur, dum ait Terram ante reliqua Sidera factam, illáque quarto tantum poſt die condita, vt illuminarent Terram, temporáque & annos metirentur. Inde tota Verbi Incarnati Oeconomia, atque Euangelica veritas ſuſpecta reddetur, imò & tota fides Chriſtiana, quæ & ſupponit, & docet Sidera omnia, non ad hominum, aut aliarum creaturarum habitationem, ſed ſolùm vt Terram ſua luce colluſtrent, fœcundéntque, eſſe à Deo conditore producta. Vides igitur quàm iſta periculoſè in publicum diuulgentur, & à viris præſertim qui ſua authoritate fidem facere videantur; & quàm non immeritò iam inde à Copernici tempore Eccleſia ſemper huic ſe errori oppoſuerit, eúmque etiam nouiſſimè, non Cardinales tantùm aliquot (vt ais) ſed ſupremum Eccleſiæ caput; Pontificio decreto in Galilæo damnauerit, & vt ne in poſterum verbo, aut ſcripto doceretur ſanctiſſimè prohibuerit. 15.

Miror autem quâ fronte communi ſaniorique ſententiæ, erroris iſtius ſectatores exprobrent, quaſi abſurda quædam inducere videatur, cùm illi abſurditatum portenta propemodum infinita admittant, excolantes culicem, & elephantos deglutientes. Tangis eorum nonnulla, ſed diſplicet quòd ea etiam excuſes. Agnoſcis certè motum Terræ circa Solem ſuſtineri non poſſe, niſi etiam admittatur magnum illum orbem per quem Tellus deferri fingitur, inſtar puncti reſpectu Cæli obtinere, (quod de Telluris corpore communis ſententia concedit) alioqui non ſemper integrum Cæli hemiſphærium è Terra proſpiceretur, quod experientia tamen cogit fateri. At diſſimulas, aut certè eleuas quæ inde ſequuntur abſurda; vt quod inerrantia Sidera propemodum omnia tam prodigioſæ molis admittenda ſint, vt eorum ſemidiameter, interiectam à Terræ centro ad Solis centrum diſtantiam excedat. Quod ſi tibi abſurdum, atque ab omni ratione abhorrens non videtur, quid amabo iudicabis abſurdum? Eleuas certè pleraque alia quæ ex eadem Telluris circa Solem tranſlatione vlterius ſequuntur abſurda, à quibus tamen vt te expedias, fingis alia fortaſſis adhuc abſurdiora, vt quod illuſtriora illa quæ in Firmamento ap- 16.

parent

parent Sidera, credi possint vt mole maiora, sic etiam Sole ipso longè lucidiora: adeò tibi facilè est, tot támque ingentes in Cælo, pro tua voluntate, verbo vnico creare Soles. Similiter quod etiam ais fieri posse, vt Sol hic noster, quamuis comparatione superiorum Siderum adeò exiguus ac penè nullus admittatur, ab immensa tamen illa Siderum distantia conspicuus nihilominus appareat, ac tantæ etiam magnitudinis quanta est tota regio Planetaria, idque ob lucem eius vegetam diffusósque ipsius radios quibus oculus afficiendus esset, ea ratione qua flammula candelæ noctu spectata ignis ingens apparet: id inquã ingenij tui admirabile quidem, sed incredibile figmentum est, quod exemplo candelæ commodè non pateat. Et ratio quidem discriminis in promptu est, quod è flamma cõtinuò diffugiant halituosæ partes nõ paucæ, minùs ad inflammationem dispositæ, quæ luce nihilominus eiusdem flammæ illustrentur, & è longinquo quidem atque in minore lumine aspectabiles fiant, cùm è vicino ab eximio flammæ splendore occultentur. At nihil in Sole, aut Sideribus tale repetitur; alioqui quales & quanti nobis apparerent ingentes illi tui quos nobis narras Firmamenti Soles! Sed satis tibi etiam constat Lunam ac Martem cùm propiùs ad nos accedunt, non minores videri, sed maiores: vbi verò longiùs à Terra remouentur, non maiores conspici, sed apparere minores. Præscindo cætera, vt ad tuam rationem accedam, quam cum Galilæo ab æstu maris deducis.

17. Dicis, atque audacter affirmas Galilæum ex assignatis Telluris motibus ita maris æstum exposuisse, vt videatur denique causam eius germanam adinuenisse. Equidem nescio an ex tarditate ingenij mei, an aliunde accidat, vt longè aliter quàm tu hactenus hac in re senserim. In primis enim ignorare te non arbitror, etiam ex illis Terræ motibus causam sufficientem non reddi, cur circa Æquinoctia æstus fiãt adeò magni præ cæteris, cùm illis temporibus vix inæqualitas vlla in Telluris motu appareat, & ea quæ minima in punctis Æquinoctialibus notatur, non subitò aut vnâ tantùm die exoritur, sed paulatim diuturnóque tempore accrescit, ac postmodum etiam paulatim decrescit, cùm æstus illi tamen neqꝫ ita sensim, & successiuè vsque ad aliquem maximum accrescant, parique deinde successione paulatim decrescãt; nec maiores item eo tempore æstus fiant, quo Tellus in punctis Æquinoctialibus constituta maiorem illam motus inæqualitatem patitur, sed in Plenilunio solùm proximè insequente. Rursum ex imaginariis illis Telluris motibus causa non redditur, cur in Pleniluniis mare vehementius æstuet, quàm reliquis temporibus, cogitúrque Galilæus ipsemet in societatem causæ Lunam adsciscere: multò minùs ex iisdem motibus assignari potest cur in Europa Plenilunio, in India verò Orientali Nouilunio maiores æstus excitentur. Neque profectò statim acquiescit animus, cùm ad ea quæ aliter explicari nequeunt, vno verbo respondetur hæc & similia ex particularibus locorum affectionibus oriri. Sed vide etiam si placet an ipsemet quotidianus maris æstus duplex, satis ex quotidiana Telluris reuolutione explicetur. Nam cùm Tellus viginti quatuor horarũ spatio proximè reuolui supponatur, necesse est, vt quæ partes hoc momento celeriùs, tardiusve moueri incipiunt, iterùm post horas viginti quatuor, simili celeritate, aut tarditate moueantur, vt manifestum est. Si hæc igitur diuersitas motus causa esset quotidianorum æstuum, deberent præcisè post horas 24. recurrere, cùm vna ferè hora quotidie tardiùs recurrant: Quo fit vt singulis mensibus, tum mare maximè quiescat, cùm habita ratione motus Telluris, summè feruere deberet; & contra, tum vehementiùs ferueat, cùm illud pacatè quiescere oporteret. Hæc quidem omnia accuratiorem sine dubio exigerent operam: sed vereor ne primâ hac vice nimis importunus inueniar. Cæterùm si candor animi tui non displiceat, nec graue aut tædiosum fuerit meas quandoque literas percurrere, ingentis gratiæ loco semper ducam, mea quoque tecum etiam quandoque communicare sensa, tuæque censuræ subiicere: Bene & fœliciter Vale 3. Nonas Nouembris 1632.

Tuus ex animo ac sincero affectu
Petrvs Cazræus.

PETRO GASSENDO *Suo*, PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

POst vltimam ad te non ita pridem datam ecce iterùm aures tuas verbero, mi Gassende, importuna forsitan scriptione nonnihil tibi otij suffuraturus. Vbi tuum de motu Commentarium accepi, illius statim copiam facere pro more, Viro Cl. R. P. Cazræo Soc. Iesv Collegij apud nos Rectori non cunctatus sum, tum quia id à me officij postulare videbatur, quæ intercedebat inter nos necessitudo, cùm quia aliqua iam pridem illum meditari de motu acceperam, legit ille, perlegit, & vbi ad me retulit Commentarium, simúlque aliqua in hanc rem disputauimus, subiunxit ille nonnulla esse, quæ tuæ sententiæ aliquid aduersarentur de quibus summè optaret tecum agere, si è re ducerem daturum ad te epistolam, quæ sua tibi dubia aperiret, non abnuit propositum, imò probaui ratus nullam non esse tentandam viam, quæ ducat ad notitiam veritatis, téque haud graue laturum, vt si quis non conueniret tecum is suæ sententiæ rationes amicè declararet; his itaque nixus scribit ad te Cazræus noster de quo hoc apud te præstare possum eum esse qui hæc ad te scripserit non seueriori Catholicæ fidei tuendæ studio adductus (quam nonnulli putarunt summopere concussam fore si sententia de Terræ motu vim haberet rei iudicatæ) sed vnius veritatis inquirendæ ratione, vir alioquin maximæ inter suos existimationis, & philosophicis Mathematicisque disciplinis largè imbutus, vt tu meliùs aliquando ex illius scriptis noueris, quæ non pauca habet de motu. Cæterùm is est illius erga te cultus vt te non dubitet sibi in posterùm Censorem imponere. Vale & me, & Cazræum meum ama. Diuione 7. Idib. Nouembris 1642.

Doctissimo,

Doctiſsimo, Clariſsimo, Celeberrimo Viro *D.* PETRO GASSENDO,

IOANNES BOCHARTVS SARONIVS S.

PERIVCVNDÆ mihi fuerunt tuæ literæ, quibus intellexi te perſpicere meam in te pietatem, quid enim dicam amorem cùm illud ipſum grauiſſimum & ſanctiſſimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis eſſe videatur. Quod autem chariſſimam habueris quam nuper meis ad patruum literis teſtatus ſum memoriam tui facis tu quidem abundantiâ quadam amoris vt etiam ea grata ſint, quæ prætermitti ſine ingrati animi labe non poſſunt. Cæterùm hortaris me ad literarum ſtudia & magnam de me ſpem teſtaris, quorum alterum mihi facere neceſſe eſt ſi volo is eſſe, quem tu me eſſe voluiſti, altero verò magnopere gaudeo quod te ſpei, quam de me concepiſti ſponſorem habeam. A me profectò omnia ſumma in te ſtudia officiáque expecta, non fallam opinionẽ tuã, Vale. Lugduni 3. Idus Martij 1643.

Viro Maximo, Incomparabili PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

VIr Eximie,

Legi commodante Cl. Hugenio Epiſtolas tuas de apparente magnitudine Solis & de motu impreſſo duas, quas non poſſum, vt cætera omnia tua, non ſuſpicere, atque adeò impenſius efflagitare vt reliquum theſaurum Commentationum tuarum Epicurearum nobis aperias. Nam ſi nos tantoperè delectant riuuli, quid cùm ad fontes ipſos acceſſerimus? Id in primis mirè artiſit quod de attractionibus Magneticis ita philoſopharis vt nihil vero ſimilius, ne dicam verius & ratione comprobatius, vnquam legerim. Sanè putaram cauſam huiuſmodi affectuum humanæ menti eſſe imperuiam, cùm deficeret fortaſſe ſenſus aliquis. At tu rem acu tetigiſti, & ſolertiâ tuâ effeciſti ne id ampliùs ignoraremus, quo nihil in tota natura ſcitu dignius & cuius cognitio innumera alia myſteria reſerat. Ferax eſt ſæculum iſtud magnorum Virorum; ſed duos jactabit meritò cæteris præfulgentes, velut inter ignes fulget Luna minores, Galilæum & Gaſſendum, quibus debetur ſcientia æſtus marini (quidquid obſtrepat Thomas Anglus) & cauſæ cur magnes trahat ferrum, cur decidant quæ grauia vocamus. Ego me fortunatum duco qui viam monſtrante olim Bonello Medico & Mathematico acutiſſimo Monſpelienſi, nugamentis cæterorum philoſophantium maturè relictis, defœcatioribus animum appuli ratiociniis, & Lutetiæ R. P. Merſenni familiaritate ſuauiſſimâ doctiſſimáque biennium vſus, in te Virum tantum incidi tandem. Nam licet parciùs adfuerim tibi, fieri tamen ſolet neſcio quod è Viris tui ſimilibus bonæ mentis effluuium, vt gloriari libeat exinde multum acceſſiſſe mihi vnde melior, moderatior, & in indaganda veritate naſutior euaderem. Quæ quidem magna inter beneficia repono, ſed pretio quoque ſuo æſtimare noui amicitiam, quâ pro inſigni humanitate tua, dignaris me complecti, tibi ætate, ingenio, doctrinâ, tanto interuallo inferiorem, nullóque commendabilem titulo, præterquàm affectu ſincero, cultu & veneratione quâ te ſimileſque tui proſequor, & quandiu viuam proſecuturum nunc ſpondeo. Vale, Vir Eximie, & perge nos amare. R. P. Merſenno ſalutem, quæſo, plurimam. Hagæ Comitum. prid. 9. Maij 1643.

Rogo te ſi quid ad nos ſcribas, indicare velis rationẽ cur pyxidis nauticæ acus vertatur verſus polum borealem, item quid ſit calor, quid frigus, & in genere vnde ſenſus doloris.

Clariſsimo Viro PETRO GASSENDO, *Dinienſi Præpoſito*,

GOTIFREDVS VENDELINVS S.

NON de nihilo eſt, Virorum Maxime, quod nihil me iam factum credidiſti, qui poſt tuas anno 1636. perſcriptas & cum ipſis Regalibus 1637 Condati traditas nihil à me viciſſim exire curauerim. Et tamen grates tibi gratias ſcito ſi non actas, at certè habitas in Collectaneis meis Eclipſium ab anno 1600. ad hunc vſque a me aliiſque obſeruatarum, ob tranſmiſſas ad me illas orientales Cahiri atque Aleppi: maximè autem ob illam tuam anni 1636. quam ego Condati nulla ex parte mihi conſpectam, tantò majoris feci, & propter ſtupendam tuam illam diligentiam, Eclipſium omnium Reginam indigitaui, magis etiam, quoniam ea collata cum Eclipſi 1641. die 18. Octobris, certiſſimum mihi dedit argumentum eliminandæ omnis dierum æquationis. Vtrobique enim eadem proximè Anomalia proſtaphæreſeſque ☽ magno commodo nos beant, ad arcanum hoc citra hæſitationem intelligendum. Hoc ergo in opuſculo quoniam tu partem longè maximam habes; patere me ſic de ceſſatione iſta mea ſatisfacere, & ſilentio non inuidendo: ſi aggrediar contexere malorum interim meorũ Iliadem, quorum obliuionem præſẽtibus lachrymis ſepelio. Sed miſſa hæc, quoniam viuum adhuc ecce me vides, & tui quàm memorem, tam cultorem, admiratorémque ſummum. Quem vt ampliùs beare velis, hoc oro mihi indulgeas, vt me in colligẽdis antequã edantur Eclipſibus Lunaribus adjutare velis, voles autem ſi poteris nanciſci Meſthlini libellũ ſuper Eclipſi Lunæ an. 1605. die 3. Aprilis quam ego Forcalcarij ab initio ad maximum vigorem obſeruaui nubibus reliquum eripientibus, ille totã dedit. Eius ergo Phaſes anhelo anxiè propter Lanſbergianas affanias (& ex αὐτοψία mea conuicta mendacia) pleniùs iſto etiã teſtimonio cõuincendas. Sic & Eclipſin an. 1620. (quæ tuarũ prima eſt) edito Argentorati libello *VVelperus*, fruſtrà à me vbique terrarũ quæſitus, deſcripſit, vtinã &

& harum ex illo phasium compotem facias! Ego enim Hercij nubibus obstantibus phasin vix vnam aut alteram obtinere potui. Eclipsis anni 1623. die 15. Aprilis nulla mihi ex parte patuit. Tu illam obseruasti ad occasum vsque Lunæ. Hîc verò memoriam quæso aduoca quot superfuerint digiti cùm occumberet, nam vel rudis eorum æstimatio mirum quantũ me beabit. Eclipsis anni 1628. die 20. Ianuarij Bruxellæ mihi patuit finiens hor. 11. min. 15. aut 16. summum. Mei fratres Bethasiis initium nacti sunt ex hora 7. min. 40. paulò plus Immersionem hor. 8. m. 40. Emersionem hor. 10. min. 20. ferè, Finem hor. 1. min. 19. ad summum, quæ omnes phases ad miraculum paria faciunt cum Keplerianis, & Pragam Bruxellæ in ortum temouẽt minutis horariis 44. circiter quot idem ego ex Eclipsi 1603. verna Valentiolæ à me obseruata deprehendo distare Pragam Aquis-Sextiis: vt alias interim taceam planè vt certissimus sim Aquas-Sextias & Bruxellam substerni eidem Meridiano, itidem vt Massiliam & Antuerpiam, Diniam & Hercium seu mauis Ducis-Siluam. Quæ cùm clara sint, tum verò istud Cimmeriis tenebris obscurius est, quî factum sit, vt Eclipsin de qua hîc ago 1628. Peirescius noster Aquis-Sextiis denotauerit his phasibus Initium hor. 7. min. 49. Immersionem hor. 8. min. 48. Emersionem hor. 10. min. 25. Finem hor. 11. min. 24. Omnes enim istæ phases totis 10. minutis postumant. Ego culpam confero in Intermorium viro illi solemne dum nimis anxiâ curâ non rapit occasiones, sed prensat, & cum mora indicat. Idem enim aduerto & in Eclipsi 1635. die 28. Augusti. Sed ἐπέχω & iudicium tuum præstolor. Anne autem docere me poteris de initio Eclipseos conspecto vspiam anno 1630. die 25. Maij? Nam ego an Bethasiis occidente Luna quidquam viderim vti affirmare non audeo, ita pertinaciùs negare non velim, & in hanc ergo te mihi opus est Theseo, & in eam quæ Nouembri secuta est. Eclipsin anni 1631. die 15. Maij vespère nusquam toto Belgio quod sciam patuit, ita perpetua nubes Cælum obduxerat. Narrauit mihi R. P. d'Auxon Societatis Iesv Mathematicus Lugduni vbi tunc rexerat cum curâ denotatã Emersionem paulò antè octauam, repletionem Semiquadrante circiter in nonam reliquo, promisítque missurum se mihi & huius & aliarum obseruationes scrupulosas, tu si quid & huius nactus es, item & sequentium promus esse malis quàm condus, atque ita tecum decernere, scriptorum tuorum me esse Amanuensem & Logistam, si vspiam certè in calculo Eclipseos illius tuæ 1636. ad miraculum fœlicem, simul enim illam nactus fui, & ad Tabulas meas exegi, inueni Initium Diniæ hor. 9. min. 43. sec. 30. Medium hor. 10. min. 39. sec. 15. Finem hor. 11. min. 35. sec. 0. Qui est consensus cum obseruationibus tuis prodigiosus. Atque adeò auro supra carus, quoniam plurimum fido alienæ diligentiæ, minimum semper meæ, ideóque ad singulas Eclipses congero quotquot nancisci possum testimonia, ne posteritati φιλαυτία mea fucum facere voluisse judices, quò magis etiamsi potes impertire Eclipsin anni 1638. & 1641. quam supra memoraui. Vtique autem & illam quæ contigit 1642. die 15. Aprilis cuius ego phases omnes accuratissimè obseruaui Hercij. Vbi Initium fuit hora 12. min. 3. Finis hor. 3. min. 41. Medium hor. 1. min. 52. præcisissimè, provt eam pleniùs repræsento. Quæ secuta est die 8. Octobris mane nulla mihi ex parte aut Belgæ cuiquam patuit. Hec ergo te expectat vindicem. Vt & ista quæ jam in diem 27. Septembris instat. Atque hæc quidem de Eclipsibus Lunaribus; nam de Solatibus alia erit scribendi occasio, cui viam sternat responsio tua, si qua me dignum censebis. Hanc dum præstolor, interim ad Stellas Patris Antonij Reitæ quod attinet, legi ac stupui Iudicium tuum tam accuratum, tam elimatum super nouo illius Telescopio; quod reuera ipsissimum est cuiusmodi tu censuisti. Omnia enim permutatim exhibet, dextra sinistris, supera inferis opposita. Venerat ad me optimus Pater mense Octobri instante vt mecum communicaret de suis quorum editionem molitur scriptis, vbi cùm sermo esset de ansulato Saturno, & Marte montuoso ac monstroso, quomodo Parisiis ad nos peruenerant Schémata Campanellam auctorem præferentia, cœpimus inter nos agere de Telescopij modulo & fabrica, tandémque conuentum est, vt simul redisset Coloniam aliquid in eo genere curaret apud Chrystallarios, quod & præstitit, sed eo quo dixi successu vt permutatim species rerum influerent in oculos, itaque lætus rei nouitate gaudium suum statim omne, sed crudum effudit in sinum Puteani nostri. Cùm verò deinde redisset ad nos, maxima cum doloris significatione deprehendit me absentem domo (eram enim Bruxellæ) atque ita datis inde è Musæo meo ad me literis significauit se mox adfuturum. Neque tamen rectà huc venit, sed Antuerpiam abiit, dum ego ad Pentecosten domum repeto. Illic ergo vix tandem potitus charo capite Crystallis ab eo donatus sum, Idem præstantibus quod iam dixi, & quia fidem ei obstrinxi meam pressurum rem silentio donec ille sua edat nondum edoceo Vitrorum rationem. Hoc interim addo, me inuenisse insuper quo dextra dextris, reliqua reliquis respondeant secus ac aliis hactenus Telescopiis vsu venit, quod tamen cum illo nondum communicaui. Cæterùm dum simul sumus, legimus studiosè Iudicium illud tuum; & cùm dolorem optimi Patris non obscuris iudiciis persentiscerem edocui illum, & qui vir esses, & quàm alienus ab aliorum moribus, qui de alieno contemptu existimationem suam metiuntur. Itaque & lenire illum visus sum, & vt apud te excusationem sui instituerem orauit, significarémque non eo consilio scripsisse ad Puteanum vt publici iuris fierent, sed vt tantisper rerum nouarum (si nouæ essent) expectatio arrectos faceret animos donec certiora dies

docuisset;

docuisset illum verò vix dum conceptum fœtum, immaturo nixu edidisse in lucem, sed allisisse in tenebras. Interim autem & venerari eruditum istud iudicium tuum, & agnoscere non vnius æui spatium ad tanta constituenda idoneum. Inter hæc non dubito & tibi & Mersenno nostro factam copiam Lampadis meæ, quam sub finem Maij extuli in publicum, præbita mihi occasione de scripto Puteani mei super Anagrammatismo. Slingelantius certè misisse Lutetiam exemplaria aliquot ad Naudæum affirmat. Censete seuerè oro atque obtestor: nam blandiens medicina venenum est. Tu verò, Optime ac Doctissimè Mersenne quem simul hac epistola alloquor à me prope diem expecta de casu lapidis quod scio te expetere auidissimè. Heri demùm (in Conuentu vestro Bruxellensi apud opt. Patrem Coëmans pransus) opus tuum Harmonicum videre ac legere datum est. Atque illic opinationem meam agnoscere super celeritate increscentis motus iuxta rationem quantitatis media & extrema ratione sectæ, à qua scito dudum me abiisse, & ad rationem duplicatam deuenisse, antequàm Galilæus sua edidisset. Inde enim habeo casum lapidis hinc ad centrum minutis horariis 12. ex Lunæ concauo sesqui-horâ, ex Sole (quem Semidiam. terrestribus 14400. submoueo) die vno præcisè, prout hoc problema iam pridem peruagatum est. Batauos atque (vti intelligo) etiam in Gallias penetrauit, fors & Italiam. Ex hinc ergo non est mera libera nobis. Poscimur, & quod poscor præstabo si me vterque vestrûm iuuabitis vestris sanctis precibus ac sacrificiis. Bruxellæ 11. Iulij 1643.

Ex æquo vtrique deuinctum GOTIFREDVM VENDELINVM, *Pastorem Hercanum & Canonicum Condatensem.*

Salutem plurimam optimo Naudæo, & si illic est Petauio illic meo impertite.

Clarissimo & Eruditissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Philosopho & Mathematico Celeberrimo* S.

PErnobilis & Clarissime Vir

Iam multum temporis effluxit, à quo tuas non habui. Causam autem nonnisi in meæ pessimæ fortunæ sortem refundere non debeo. Quid noster Licetus agat tu ipse ex eius literis & libro pro responsione ad Clarum Galilæum optimè nosti, qui totus in tuas debitas laudes excurrit. Ex primo præinserto mei operis folio tanquam ex eximio quid repræsentet re ipsa cognosces. Quare tuum pro eo iudicium vehementer exopto, etsi in aliqua me re aptum videas promptissimum ac paratissimum me omninò recognoscas, tuísque nutibus excipiendum habilem tuæ maximæ humanitatis stimulis omninò facias. Valè iterùm atque iterùm. Genuæ Idibus Iulij 1643.

Excellentissimæ Dominationis tuæ humillimus & deditissimus seruus HIERONYMVS BARDIVS.

Præclarissimo D. PETRO GASSENDO, S.

ILlustrissime Domine

sapientissimum te naturæ Mystagogum diutiùs latere portentosum eius Arcanum existimassem nefas, quem ab illa fœliciorem fatentur omnes accepisse, quo id nobis citiùs referares. Pones fortè calamum, hunc si pro tua benignitate assumpseris, aut illum sanè è manu extorquebit præceps, ad ignotum hominis nomen, admiratio; haud scilicet potui facilis, magnâ tenerioris ætatis parte, secretiorem Medicinam adipiscendi consilio, apud Germanos transactâ, à te ipsus ignorari non credere, illis licet Gassendium notissimum, & ipsus non semel gloriatus fuerim agnouisse. Litteras attamen accepisti forsan nostro nomine, à quibus te ne dum excusationem meam approbaturum spero, sed & concessurum confido licentiam: admitti siquidem ad altaria non solùm passum est Numen homi

homines, verùm & ad penetrale iussit, neque sciscitanti negauit vnquam aniculæ respondere. A te per Epistolam semel atque iterùm visum rogaui Abaci antiqui, cuius protypum etiam commiseram, vt facilior vterer impertito: Rescriptionem sperarem, hanc si sciscitatus fuissem de te semel saltem benemeritus, non tamen moræ impatiens despero, quia de omnibus ipse bene meritus gloriari potes. Intereà spem interpositus & fiduciam, propositæ portenti Historiæ accommodabo, quo potero calamum artificio, vt certior vel Physicus, vel Augur de illo pronuncies. Veritus tibi litteris obstrepere, abstinuissem fortè etiam à scribendo consultus, nisi Reuerendissimus Episcopus Dignensis, (quo cum in multam cœnam sermonem produxi nostris nunc aquis vtente), timorem vincerem meum, & ad te quam-primùm per otium licuisset impiger scriberem, iussisset rei euentum admiratus. Mensis vigentis die 2. manè horam proximè ad nonam apud Illustrissimum Dominum Præsidem de la Roque conductitiâ nunc temporis Domini Franc Medici Illustris Viri Domini Peireskij domo vtentem, Gallina domestica ouum enixa est ab illis, quæ diebus singulis assiduè pepererat ante nihil omninò discrepans in mediâ interioris domus areâ, è quo, quum illud aggressæ vnâ pascentes Meleagrides quinque frequenti rostro concerpsissent in frusta, Anas numeris omnibus absoluta, viuens, & ad vulnus (à quo hora ab ortu alterâ occidit) altius capiti inustum pipiens prodiit, adstantibus obstupescente Domûs Oeconomo, cubiculario ministro, cæterísque ferè omnibus domesticis, quam vno omnes spiritu ad Dominum immorati obtulerunt: Illum tamen contemptorem primò, mox obiurgatorem habuerunt. Verùm enim-verò me vnâ & pluribus occurrentibus magni etiam nominis Viris, multis vltrò cittóque propositis dubitationibus, iísque per ipsum rei euentum eliminatis, protinùs, Dominus admirationem sincerâ narratione prodidit, nec tacitus conceptum de Augurio timorem, leuissimum licet, occultauit, quem facilis tamen diuinâ, qua donatus est, sapientia sua oppressit minùs nihilo religiosus. Anatem hanc parenti meo commissam, mihi asseruo in liquore Balsamico: atque hæc est rei series, admirationis causa plurium, paucorum disquisitionis. Ipse, pro ea, quam sortitus es Deorum & laboris ope, ingenij sagacitate si quid inter tot tenebras exprompum compereris, futurum aliquando virtutis tuæ panegyristam diligentissimum, nunc seruum tuum deuotissimum edoce Tuum. Dabam Aquis-Sextiis.

Ioan. Gautierium,
Doctorem Medicum.

Viro Clarissimo, Maximóque Domino Petro Gassendo,

Samuel Sorberius
S. P.

Fasciculum Librorum tuorum accepi, Vir Eximie, quorum gratiam tibi maximam habeo. Perlectâ autem Disquisitione tuâ (Deus bone! quantâ solertiâ, quanto iudicio condita?) Amstelodamum me contuli vt quàm elegantissimis typis excudatur, eáque formâ quâ Epistolæ tuæ sunt excusæ. Reuerendus Senex Dominus Courcellæus curabit ne quid possis desiderare in ista editione, mittétque specimina Typographica, rectè ad te vel per Martellum nostrum. Vix potui perlegere, adeò me tædebat ineptiarum, Morini velitationem. Non putabam te responsurum: gaudeo tamen natam inde occasionem vt plura exstent tui scripta, æqué immerso eruditionis tuæ aceruo aliquid depromas plus vno mansurum perenne sæclo. Ne quid autem mihi desit operum tuorum, rogo te mittas per Courcellæum nostrum exemplar, tum exercitationem Fluddanam, quam hîc frustrà quæsiui. Vides quam frontem perfricuerim, Tu si quid velis quod possim impera. Vale, Vir eximie, & perge me amare, Reuerendo Patri Mersenno salutem, quæso, meo nomine plurimam. Slusis Flandriæ 15. Octobris 1643.

Reuerendo

Reuerendo admodum Clariſsimóque Viro D. Petro Gassendo Dinienſis Eccleſiæ Cathedralis Præpoſito,

Gotifredvs VVendelinvs S.

ANte menſem iſtum proximum, cùm in hanc vrbem veniſſem ad Chiphletios meos, accepi à te miſſas jam aliquanto ante literas multi erga me affectus, pleniſſimi officij in immerentem teſtes. Itaque quod vnum licuit, dedi operam vt ſi non reſponderem ſaltem ne tacerem. Et meditatas quidem dudum atque affectas habeo, prælo etiam dandas ad te, quibus te omnémque poſteritatem beem Eclipſibus nuper mihi compertis anni 1580. in Ianuario, 1581. item Ianuario, 1584. in Nouembri, 1588. in Martio, 1591. in Ianuario; & denique eodem 1591. in fine Decembris, annotatas ad Corneliũ Gemmam pro Meridiano Leodienſi, & quidem manu Viri (quantum ego judico non indocti, certè cum meis Tabulis tam partiliter paria facientes, vt vix minuto vno aut altero vacillent vſpiam. Vtinam ſequentium annorum plures ſuppetant! Cærùm ad Eclipſes, Gaſſende, tuas, vt guſtulum meæ ſententiæ promam exiſtimo plæraſque illarum deriuatas Cælo per quadrantes ſeſſiles ſeu azimutales Amuſſio ſuo inſidentes, quos eapropter (miſſo facto Arabiſmo) Amuſſiales malim indigitari. In his perpetua eſt mihi diffidentia, quoniam ſcilicet tum fallunt inſidioſiſſimè faſtidioſiſſima hallucinatione cùm te credis tutiſſimum. Atque adeò cùm Pariſiis te eſſe pronuncias Amuſſium tuum tantillo inclinatum interim te ſiſtit vel in Belgio, vel in Aremoricis. Schicardum certe cum ſua Tubinga non ſemel exhibuit in Burgundia, vel ipſo Dinienſi Meridiano δυτικώτερον. Camillum Glorioſum venor & inuenio, vel in Epiro exulantem.

Igitur vt ad te veniam Eclipſis tua anni 1620. in Iunio tres primos digitos largitur (pro narratione tua) hora Aquenſi 11. minut.32. circiter, vt fuerit Hercij hora 11. min.37. Ego tamen illos hor.11.min.27. habui, clarius idem adſtruit Eclipſis anni 1628. cuius Phaſes omnes linita vtraque mora, duratio tota meis calculis reſpondent ad miraculum excepto quod alterius ſint horizontis & in 10. tota minuta orientalioris. Itaque medium quod tu cenſuiſti Aquis-Sextiis ad horam 9. min.36. reuera non exceſſit hor.9.min.26. quod τὰ ἰσορύμβια Pragenſia, Bruxellenſia, Pariſienſia, (vt de Bethaſienſibus nihil dicam) jam dudum apud te confido peruiciſſe, nam nihil ſuper his meas ad te datas ſugillaſti.

Alia ſubinde ſed minora jam diſſidia intercurrunt, illâ exceptâ quam tu cum Doctiſſimis illis Viris Furnerio, atque Iſmaële Bullialdo Cælo deriuaſti. Sed inclinatione Amuſſij prodigioſa, & quæ Pariſios exhiberet Hercio, iam orientaliores ad 2. vel 3. minuta. Et meis ergo verbis & poſteritatis omnis votis rogati eſtote omnes vos *Trium-Viri Rei Aſtricæ conſtituendæ*, vt (quod commodo veſtro fiat) redeatis ad eundem locum vbi peracta fuit obſeruatio, aduocetíſque velut in re præſenti memoriam quiſque ſuam, quibus ſeu ædibus ſeu pinnis, ſeu turribus imminuerit Luna, ſaltem vnâ aliqua ex præcipuis phaſibus audeo ſpondere vos inuenturos initium factum horâ 11. min.45. Immerſionem horâ 12. min.44. Emerſiſſe horâ 14. min.25. deſiiſſe horâ 15. minut.24. planiſſimè quod ipſum cuiuſmodi fuerit auidè expectabo.

In Eclipſi 1641. die 18. Octobris admiror conſenſionem Bullialdi cum calculo item & obſeruatione mea ſtupendam. Scribit enim defectum habitum digitorum 6. *Satis præcisè* hora 7. min.33. Calculus meus a ſummo defectu ad Digitos iſtos 6. minuta colligit 24. non plura planè vt medium fuerit Pariſiis hora 7. min.10. ad ſummum ac pro- in Hercij hor.7.min.28.quo nihil poteſt concinnius cogitari.

Poſtrema Eclipſis 1643. die 27. Septembris vide quàm conſpiret inter nos & Bullialdum in momenta ipſiſſima. Digitos 5. habuit Bullialdus horâ 7. min.12. nos Antuerpiæ hora 7. min.25. Rurſùm Digitos 4. ille quidem hora Pariſiis 7. min.23 Nos in Commentarios retulimus ſicut legis hor.7. min.36. Digitos 3. Bullialdus exhibet hora 7.min.31. nos Antuerpiæ damus horam 7. min.44. Vt denique Digiti 2. cadant in hor.7. min.51. conſenſione hactenus manente in Meridianorum differentia, & Tabularum mearum calculis ſtupenda.

Sed nihil ago niſi & futuram proximo Februario Eclipſin exhibeo. Eam ergo meæ Tabulæ in Atlantico ſic exhibent

Hor.	Min.	Sec.	Digiti.	Hor.	Min.	Sec.
3.	53.	27.	O.	6.	53.	57.
3.	59.	40.	I.	6.	47.	44.
4.	6.	3.	II.	6.	41.	21.
4.	12.	40.	III.	6.	34.	43.
4.	19.	36.	IV.	6.	27.	48.
4.	26.	57.	V.	6.	20.	27.
4.	34.	52.	VI.	6.	12.	32.
4.	43.	42.	VII.	6	3.	42.
4.	54.	27.	VIII.	5.	52.	57.
5.	10.	51.	IX.	5.	36.	33.
5.	23.	42.	O.15.mi.	5.	23.	42.
Ab initio ad medium.				A medio ad finem.		

Tota duratio hor. 3. min.0. ſec.30. præciſiſſimè.

Parisiis ergo
Principium Hor.5. min.29. ſec.5.
Medium Hor.6. min.59. ſec.20.
Finis Hor.8. min.29. ſec.35.

Aqvis-Sextiis.

Brvxellæ.

Antverpiæ.

Principium Hor.5. min.42. ſec.25.

Medium Hor.7. min.12. sec.40.
Finis Hor. 8. min.42. sec. 55.

Atque ad istum modum per alia loca deinceps.

Tu quid illic obseruaetis mecum communicatum velis, Ego certè mihi non deero si adhuc ero.

Dum autem hæc præstolamur, interibi fac reciscam ecquid super Oscillationum Hibernarum ab æstiuis differentia cœperis experimenti? Ego satis totam æstatem sedulus fui. Et quod Oscillum mihi Iactationes Hibernas seu Perigæas dedit 473. Idem ipsum æstiuas largitum est 458. ad summum horarias. Sciat hoc & ringatur qui te non amat sapienti dictum sat esto, & sat in præsentiarum sctiptum. Nam hora me ad quietem vocat, cras hinc discessurum apud te semper mansurum. (Btuxellæ 20. Octobris Hora pomeridiana 10. in Musæo *Iulij Chiphletij* Ιέλυ Χιφιλλήτε floris, nostri si flores sunt, & quidem certi fructus *Iuli*)

Tuum integro desiderio
VVENDELINVM.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensi Præposito.*

GOTIFREDVS VVENDELINVS S.

FACTVM optimè, Optime Doctissiméque Virorum, quod eodem admodum biduo abs te fasciculos litterarum accepi duos, alterum ex Idibus Iuniis datum, alterum ex III. Kal. Augusti: ab his tamen abfuit exemplum earum quas ante septennium scriptas (fortunâ nescio quâ librante) acceperam Condati, ad vtrumque vnicâ scriptione respondebo. Atque ad illum primum quod attinet; gaudeo sanè Massiliæ latitudinem satis iam accuratè deprehensam gr. 43. min. 19. summum quod alioquin ex obseruatis illis tuis dudum confeceram. Si ergo Pytheas centrum Solis Solstitialis habuit à suo vertice remotum grad. 19, min. 27. sec. 0, sicut ad te scribere memini; necesse est profectò vt obliquitas illi fuerit grad. 23. min. 52. quam tamen Loxias meus $54\frac{1}{2}$. daret. Et neque retracto. Ecquem enim sponsorem habeo qui fide iubeat meridianam lineam illi accuratiùs fuisse exploratam, quàm hactenus tanto Tibi? Sanè si vel tantillum vltra citráve pronunciauit meridiem Pytheas, si horas aliquot atque adeò etiam diem ipsum suspicioni suæ indulsit; si denique extra vrbem peracta est obseruatio; imò enim-verò si hæc omnia concurrerunt, vides vt gradus illi 19. min. 27. reuocandi sint vel ad grad. 19. min. 24. planè vt de obliquitate illâ mea grad. 23. min. $54\frac{1}{12}$. *pellibus incumbam stratis.* Tu tamen iudicium tuum interpone, & sententiam pronuncia. Venio ad posteriores literas in quibus me tot Eclipsium donis beasti. Quas ego (qui hoc iam hic ago) publico proponam. In his illa 1628. cur à meis fratribus discrepet minutis totis 10. vel etiam 12. causas intelligo, & Intermorium interpretor Aquis-sextiis tuum. Ecce enim Doctissimus Petauius perscribebat initium Parisiis conspectum hora 7. min. 27. ab iis autem qui Telescopium adhibuissent, animaduersum hora demum 7. min. 35. similia & ego expertus sum non semel, & plenus istis est Keplerus. Idem Petauius addidit paulò post finem deliquij fuisse Arctutum altum 9. min. 30. ideóque horam tunc fluxisse 11. minut. 7. Non addit, quantò ante desierit; hoc tamen aufero, non potuisse multò post horam 11. min. 0. desiisse, si iam tum caruit penumbra. Hæc & meo fini Bruxellæ ante horam 11. min. 10. pronunciato, & meorum fratrum Bethasiis horam 11. min. 19. nactorum & ad extremum Pragensi repondent ad miraculum. Cùm certum habeam abesse Pragam Bethasiis & Dinia Tua minutis 38. satis præcisè, Bruxellæ & Aquis-Sextiis saltem min. 42. Parisiis denique min. 56. exactissimè exploratis prout ea iam do. Reliquarum Eclipsium, tum vel maximè anni 1638. mira est mecum consensio, & quæ tantùm abest à dierum exigenda peræquatione, prostaphæresibúsque extra lineam oscillatoriam computandis, vt potiùs in contrarium nonnihil niti videatur. Sed hæc calculi mei repræsentati clariùs euincent. Vnica est anni 1642. verna cuius tu initium largiris hor. 12. min. 10. Immersionem hora 13. min. 10. admodum (nam hora 13. min. 11. iam erat, ais, immersa) emersionem hor. 14. min. 47. Finem hora 15. min. 48. summum. Tota vt durtatio fuerit hor. 3. min. 38. Mora hor. 1. min. 37. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 59. Tabulæ meæ dant eandem durationem hor. 3. min. $38\frac{1}{4}$. Moram hor. 1. min. 40. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 34. tantùm. Quid hoc prodigij? Dices tu, dico & exclamo ego. Quid ego Hercæ obseruanerim exhibeo fideliter. Scito ergo me nullas vnquam obseruasse Eclypses Lunares, aut obseruare voluisse per altitudines Stellarum aut ipsius Lunæ, si possem aliter; eò quod lubrica instrumentorum tractatio & plerumque infida semper mihi suspecta fuerit; Scioterica ergo capio, lapidæa, magna, pedalibus non minora, quæque singula minuta, minutorúmque partes aliquantas largiri queât. Ea verò colloco quàm pote exactissimè, vt in illis vmbra Lunæ horam ac minuta indicet, de facili (vt tu scires) reducendâ atque omni nos & corporis & animi tranquillos titubatione ac sollicitudine absoluturam, præ quâ simplicitate implexus est omnis labor. Sed neque Telescopio cælum aggredior propter illud quod iam commemoraui solemne intermorium; dum Luna peruidetur etiam dudum post inchoatam Eclipsin, dudum postquam vmbra iam immersa est. Adhibeo mihi adolescentes aut amicos acuti visus, & harum rerum si non peritos, at saltem quantum à me moneri possunt non omninò rudes. Meridianos designatos habeo semper, & Herca quidem duos certissimos per Templi mei turrim vtramque. Adhibeo & Clepsydras arenarias durationibus emetiendis commodas, & Horisoniis si non ausculto, audio.

audio. Obseruationis ergo vniuersam historiam hanc vide, vt se habuit Hercâ.

Horisonio Templi. Hor. min.	Horâ cœlesti. Hor. min	Culminationes & Phases.	Parisiis Ergo. Hor. min.
12. 0.	11. 55.	Luna stringebat Meridianum limbo occiduo.	11. 37.
12. 5.	15. 0.	Nadir in Meridiano. Ergo Media nox.	11. 42.
12. 8.	13. 3.	*Initium deliquij* manifestum omnium indicio.	11. 45.
12. 15.	12. 9.	Sextans peripheriæ. Amplus digitus, rubens clarè.	11. 51.
12. 30.	12. 23.	Digiti quatuor non minus, insigniter rubentes.	12. 5.
12. 45.	12. 37.	Digiti 7½. Plus-semicirculo. Obscuritas languescens.	12. 19.
13. 0.	12. 51.	Digiti 10. aut non multo minus tenebrosi.	12. 33.
13. 7½.	12. 58.	Culminabat lanx Australis Digiti 10½. tantùm.	12. 40.
13. 11.	1. 1.	Debebat immergi per calculum meum.	12. 43.
13. 15.	1. 5.	Adhuc tenuis limbus Digiti 11. min., 0. tantùm.	12. 47.
13. 30.	1. 19.	Iam erat Immersa: lanx Borea aberat adhuc 1½. grad.	13. 1.
14. 0.	1. 47.	*Culminabat corona* præcisè ☽ disparuerat.	13. 29.
14. 45.	2. 29.	Manus Ophiuchi transierat culmen grad. 1. min. 15.	14. 11.
15. 0.	2. 43.	*Emergebat* cum ipsissimo Sono tertiæ.	14. 25.
15. 15.	2. 57.	Lucebant digiti tres minimùm.	14. 39.
15. 30.	3. 11.	Lucebant Digiti sex, satis præcisè, plusquã semis peryph.	14. 53.
15. 45.	3. 25.	Lucebant Digiti 9. culminabat caput Herculis.	15. 7.
16. 0.	3. 39.	Adhuc deerat aliquid minimum. Fere Finis.	15. 21.
16. 2.	3. 41.	*Finis.* Et post 4. minuta culminabat caput Ophiuchi.	15. 23.

Hæc est via mei processus tota, etiam Scioterico penè stante & Clepsydris fluentibus complanata, quibus inter se consentientibus potuit Horisonium horas suas habuisse minutorum 56. tantum singulas. Meridiani mei dudum certissimi sunt; & tam vasti vt si velim, etiam ad secunda possim descendere. Itaque tempora mea indubitata habenda sunt. Certè Louanij Gutiscouius Mathematicus initium obseruauit hora 12. min. 0, quod cum meo momento Herceno congruit ad miraculum. Idem immersionem notauit hora illic 1. minut. 16. iuxta mecum paria faciente. Itaque cùm hæc ita se habeant; cùm inquam ego αὐτοψίαν meam meorúmque incusare non possum prodigij mihi simile est nos totis 25. minutis discrepare. Quod ergo te deinceps oro, illud est; vt velis per Scioterica & culminationes quàm fieri potest vastissimas (turrium puta vel ædium) instituere obseruationes. Nunquam te consilij mei pœnitebit.

Eclipsis Ilerdensis incredibile dictu est quàm ad vnguem respondeat meis calculis; quam (dico) mei calculi cum illa conspirent. Madritum inter & Bruxellam exquisitè intercipiuntur minuta horaria 29. quod Eclipseis me docuerunt vtrobique obseruatæ perquam luculenter. Ilerda est Orientalis Madrito minutis 18. circiter, nisi nos fallunt omnes Tabulæ Geographicæ. Ilerda ergo abest Bruxellâ in Occidẽtem minutis 11. planissimè: Quâ ex hypothesi colligit meus calculus Ilerdæ Initium hora 2. min. 10. post mediam noctem, Digitos 2. hora 2. min. 20. Digitos 2. & eò plus hora 2. minut. 21. Digitos 7. hora 2. min. 47. Digitos 10½. hor. 3. min. 3. quæ omnia fulciuntur accuratè Agarrati tui obseruatis. Emersio in altitudine Lunæ grad. 18. minut. 0. horam indicat 4. min. 50½. Ego 4. minut. 50. supputo consensione in his stupenda. Scripseram hæc ante Eclipsin instantem: Ea verò hic Antuerpiæ in ædibus Cl. Viri Iacobi Edelerij præsentibus aliis item Clarissimis Viris Casperio Geuartio, Iacobo Eychio, ipsóque quem supra nominaui Gustisconuio Medico atque Mathematico atque aliis viris præstantibus à me est obseruata diligenter & maxima omnium expectatione, anne (quod prædixeram) desitura esset cum ipsissimo momento quo Sciotericum indicaret horam 8. min. 0. præcisissimè? Illud verò jam illic confectum est ab eodem Gutiscouio murale, magnum, accuratum, cum Meridiano quem & ego pridie diligenter examinaui, duxíque per hortum in culmen remotioris domus exactissimè consentiens. Aderant Automata, & Horisonium vrbis fortuitò quidem labens, sed quod ipsissimam signaret octauam, cùm & vmbra Lunæ eandem declararet in Scioterico. Ergo cùm audiremus hor. 6. min. 30. Luna eluctata est per nubes, deficiens Digitis plusquam 6. cornua nondum erant parallela suæ orbitæ multóque minus Eclipticæ nondum ergo erat medium. Rursum inde nubes vsque ad Horisonium hor. 6. min. 55. cùm jam Luna victrix nubium se liberam exhibuit. Cornua jam fuerant parallela Eclipticæ, sed Arcus per Centra tendebat supra caput Andromedæ. Iam ergo peractum erat medium. Horisonio hor. 7. min. 0. deficiebat adhuc plusculum dimidio. Arcus per Centra tendebat in extremam alam Pegasi. Iam ergo ante 4. minuta fuerat commissa oppositio, ac proin maximus ἀντικλισμός antè, minuta 12. hoc est Horisonio hor. 6. min. 48. satis præcisè. Horisonio hor. 7. min. 15. culminabat aquila, imò culminauerat. Iam Arcus per Centra admouebatur Armo Pegasi

quod iterùm Horisonium illud hor. 6. min. 48. confirmat, Horisonio hor.7.min.30. deficiebant digiti adhuc quatuor vel plus tantillo. Horosonio hor.7.min.45.cùm iam ante tria minuta culminasset cornu Capricorni, aberant adhuc digiti duo satis præcisè. Gutiscouius pronunciabat quintam partem Circuli, Horisonio hor.7.min.50. Digitus adhuc hor.1.min.30. Culminabat clara Cygni, Horisonio hor.7.min.58. nondum finis omnium iudicio deerat adhuc aliquid, Horisonio hor. 7. min.59. Telescopio conspicuus erat totus limbus. Horisonio hor.8. min.0. cum ipsissimo primo ictu omnes pronunciarunt depuratum limbum. In Scioterico Lunæ indicabat horas 8. min 0. vel tantillo minus quantum possit esse semi-minutum. Parallaxis Lunæ Ascensionalis eiusque centrum à centro vmbræ digressum ostendunt fuisse horam veram ac cælestem 8. min. 4½. aut ad summum min. 5. Metus ergo finis incidit in horam Antuerpiensem 8.min.3. iuxta meum calculum, à quo nihil luxatur obseruatio ad verum suum tempus reducta. Et medium planè quadrat in horam cælestem 6.min.51. Quid tu Parisiis (vel vbi vbi es) obseruaueris aueo discere impatienter. Hoc dico interim. Finem Parisiis debere intelligi horâ 7. min. 50. satis præcisè. Ex te fac, quid huius sit, intelligam.

Casum lapidis seu ponderosi cuiusvis non patiar à te diutiùs ignorari. Sic ergo habe, vt se habet quadrans ad radium, ita se habet oscillatio, ad casum æquè altum, hoc est vt 7. ad 11. seu mavis 226. ad 355. Iam verò Oscillatio de suspensura 42. pedum, habet jactationes horarias 543. in media Telluris à Sole distantia (plures Sole Perigæo, pauciores Apogæo.(Et sunt huiusmodi suspensuræ hinc ad centrum Terræ 447600. non plures. Quoniam ergo interualla sunt ad tempora Oscillationum in ratione semisse Radix tot istarum suspensurarum (cùm sit 670. ad summùm,) si diuidas per 543. horæ vnius, emerget Oscillatio hor.1.min.14. quod esset tempus Oscillationis suspensæ de filo hinc ad centrum Terræ longo. Quadrantalis ergo Oscillatio erit minutorum 18½. ideóque casus erit minutorum 11. sec. 46. aut min. 12. sec. 0. si Telluris semidiameter est quantam facit Snellius. Idem tibi dabit Mersennij nostri ratio, de suspensura pedum 3⅓. cuius Oscillatio dat jactationes horarias 3600. seu meo more 1800. vtique minuta 12. non excedet. Multa habeo & quidem prodigiosa circa hanc rem, & quam propediem molior edere sub Titulo Lampadis Arcanorum Terrestrium, quorum nucleus hac nuce tegitur

Sum cor tam multis, quare via separet vlla?

Qui ex hoc versu versum alterum exsculpserit. Is nucem recluserit, enucleauerit. Keplerus vbinam Solem extulerit ad Semidiametros Telluris 13876. nondum legi, & neque omnium eius scriptorum copia est. Tu quæso indica. Nam meas 14400. videor stabiliuisse satis bene cùm ex Parallaxibus quas non inuenio excedere sec.14. tum ex Dichotomiis Lunaribus paulò accuratiùs pensitatis, tum vel maximè ex casu quem puto me deprehendisse futurum vnius diei præcisè, si hinc caderet Tellus in Solem. Denique autem ex cursu quotidiano Centri Telluris (in Systemate Pythagoreo) quod senis quibusque minutis naturalissimè absoluet semidiametrum, dietim verò semidiametros 240. non pauciores. Vt ptoin necesse sit distantiam illam sic constitui. Sed hæc altioris sunt contemplationis, ac prolixiotis quàm vt hîc paucis possint explicari, aut debeant ne non identidem occuper quoties ad te scribam, ac tu etiam rescribes, siue hoc facies destinatis literis Antuerpiam ad Clariss. Geuartium inpræsentiarum hospitem meum, siue ad Slingelantium, siue etiam ad Patrem illum optimum Cœmans Minimum Bruxellensem, aut quâ censebis. Quas inclusas mitto, istæ ad Mercatorem destinantur qui solis meis literis ad se datis numerauit pecunias quasdam captiuo apud Senonas, velim autem scire cuinam Bruxellæ vel Antuerpiæ sim easdem restiturus. Pessimè enim me habet plus illum de me censuisse quàm sensisse. Si quid etiam tua potest authoritas (quæ certè gratiosa est) quod in captiui liberationem fieri possit, non expectabis quàm mox dicam, oro te. Prodiit iam hîc mensis Ianuarius Vitarum Sanctarum. In iis est & Marij Abbatis Bodanensis, Boscoden vocant, eius reliquiæ seruantur Forcalcarij, & illic in Legendario eius vita scripta per Dynamium stylo sanè bono, quam ego exscriptam illic reliqui atque vt ad me mitteretur Arnaudum meum rogaueram τῷ μακαρίτῃ. An missam casus malus interuertetit nescio, vnum scio dignam esse quam tu cures, ita res, anni 523. Francicas illustrat. Sollicitor eo magis hoc petere, quoniam nomen quoque meum istic fideinbet, quo me fasce tu leuare potes. Cùm tibi scribo, scribo etiam Doctissimis illis Galliæ luminibus Petauio, Mersenno, Naudæo, & quem prenso Bullialdo me his tu assere, illis téque plenissimum. Antuerpiæ 25. Octobr. 1643.

GOTIFREDVM VVENDELINVM.

Clarissimo & Eruditissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Mathematico Celeberrimo,*

HIERONYMVS BARDIVS F. P. P.

TANDEM gratissimæ tuæ ad me litteræ peruenere, quibus recreatus sum, tum ab animi tui maxima modestia, qua me afficis maximopere, cùm excusationes non debitas in medium affers, tum etiam ob eiusdem affectum, quo me persequeris. Gratissimum fuit audire de te tuísque laboribus, quæ Naudæus noster renunciauit, vtinam tibi omnia prospera eueniant. Meum opus quod mox prælo supprimitur, caudæ duritiem in vltima excoriatione experitur Typographi incuriâ, & duplici lingua. Mitum est quot ambages, quot dolores expertus fuerim, technásque & dolos oculis hisce viderim,

derim, neque vnquam patiar huiusmodi meum cor subire laborem, potiùs alia opera in tenebris sepelientur. Spero tamen plurima isthac exemplaria transmittere medio Legati nostri Lutetiam aduentur, cum quo & Liceti nostri Librum habebis. Si autem secus acciderit tua jussa capessam. Vale interim, & me ama amicósque omnes plurimùm meo nomine saluere jubeas. Præsertim verò Cl. Naudæum, Gaffarellum, Mersenium,&c. Genuæ Kalẽdis Nouembris 1643.

Studiosorum Litteratorum Patrono Patri Sautino me plurimùm debere profiteor, tibíque quòd tuis mihi illi litteris amicitiæ vinculis obstrinxeris. Aliquot mei Operis folia Cl. Naudæo nostro misi, à quo responsum expectabam.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

M. NEVRÆVS S. P.

ITERATÒ cur insolens Idioma consuetum illud nostrum interpellat epistolare commercium, non vltrà mirabere, Vir Inclyte, vbi noueris præsentis epistolæ argumentum esse quàm procul à vulgo remotum. Angustus profectò nimis mihi visus est & profanus sermo nostras, quàm vt augustum adeò, pro majestate hoc tractare valeret arcanum. Non hîc familiare, non officiosum,non de negotiolis nostris, ne quidem de ipsa Philosophia instaurare vacat colloquium: aliud quid maius occurrit,quod tibi significare non solùm volui, sed jussus sum. Illa autem intelligentia quæ te primoribus priscæ sapientiæ sociauit Heroïbus in tantùm famam tui exciuit, vt si quid inusitatæ rei arduæ-ve quæstionis oriatur, protinùs ad te vt ad tripoda aut adipoda referre juuet. Vtinam ille, cui contigit videre portentum, quod nunc tibi communicatum esse vult, parem sibi nactus fuisset scriptorem? tunc reuera longè concinnior euidentiórque huius tibi mysterij pateret historia;non tantum quod plurimum intersit sua narret aliquis an aliena, sed quia neminem vsquam repertum sit, qui eadem quâ ipse elegantia, congruentia, fidelitate, ac perspicuitate rem ab eo visam queat enarrare. Nec tu sanè refragaberis, imò in hanc confestim pedibus ibis sententiam, cùm tibi quis ille sit aperuero. Si dixerim, Vir est ingenij præstantia sublimis: fulgurat in nullo (vt secundus de Imperatore suo) vnquam veriùs dicta vis elo[illegible]entiæ Doctissimorum hominum eruditionem au[illegible]quat aut superat, procul dubio vtcumque tu[illegible] poteris subodorari hominem, at tum demum [illegible]fectissimè, si subiiciam eundem esse & Princ[illegible]em; hæc enim nota eum ab eruditorum grege v[illegible]egregium segregat; non secus ac ipsa scientia à Principum turba. Scias igitur mihi nuper Massiliâ redeunti contigisse, vt eadem quæ Regium illum Principem (quem iam agnoscis tu, & ego ab insigni comitate, si non aliunde, Comitem dici velim) me rheda vexerit. Ille verò me suo dignatus alloquio, cùm vltrò citróque verba mearent, ac tandem nonnulla περὶ τῶν πολυθρυλλήτων διὰ νύκτα φασμάτων, intercidissent fassus est, se hactenus eiusmodi aparitionum narratiunculis nihil semper aut minimum fidei impertitum,im præseutiarum verò nonnihil; plurimum verò deinceps, dum sibi liquidò non constabit manifesto fuisse errore delusum. Asserit itaque se constantissimam certissimámque habuisse visionem, non solitarium, non dormitantem, nec semel atque iterùm, sed per juges quinque noctes, dum vnà cum nobilissima ac solertissima Conjuge vigilantibus oculis in lecto jaceret; hanc autem ferè sic refert. Massiliæ hospitabatur propter ædem Ciuitatis publicam, inque conclaui dormiebat nonnihil vt postea rescíuit, infestatione Cobalorum aut Clusiorum infami. Noctium igitur prima vbi vterque decubuere, obducta, vt mos est, suis velis sponda, in interiore conopeo lumen quoddam micare visum: id suspicatus sagacissimus Princeps, è candela haud procul accensa fluere, excitatis Cubiculariis eam remoueri iubet: nihilominùs idem splendor perseuerabat. Verùm, quoniam suspicio etiam tum suberat, ne aut è lucernis domus, aut è prætereuntium in platea facibus ea lux deriuaretur, placidissimæ quieti vterque se dedere.Sequenti verò nocte priusquam decumberent secum reputantes, quidnam tandem esset & vnde hesternus ille radius, geminis papilionibus totum cubile exactissimè obuolui curant: candelam in proximo sed apptimè clauso cubiculo amandant,quam etiam densissimo stragulo obnubi voluerunt; fenestras qnoque crasissimis obturant pannis. Sic quaquaversum lumen abigunt, ac subtilissimos quosque & cuiuscumque lucis arcent radiolos: atque hunc in modum accersitis vndecumque tenebris, cuncta opacant; & subinde suo se componunt grabato; in quo primùm cùm nihil præter cæcam caliginem obiiceretur, iam gratulabantur sibi, quòd à dormituris oculis importunum illud iubar depulissent. Ast oppidò diuturnum gaudium hoc non fuit, nam sensim se fundere cœpit pridie visum lumen. Quod ambo quidem eadem planè sedulitate lustrasse eodémque semper modo sibi apparuisse affirmant; & ita fermè describit eloquentissimus Princeps. Splendor est inquit infra Solis quidem fulgorem micans, sed etiam supra Lunæ nitorem fulgens. Figuræ vt & intercapedinis ambiguæ: modò enim angularis rhombum, modò verò circularis & oblongus Ellipsim exprimebat: nunc ad communis manus exporrectus latitudinem, nunc ad vnguis minimi areolam contractus, ac denique in tantam arctatus angustiam vt exilitate sua inimitabilem repræsentaret puncti imaginem. At viuido nitore semper, qualis sufficiat legendis litteris præsertim cùm dilatatus vberiùs lumen funderet, mobilis tamen ac perpetuò fluitans.

Sicut aqua tremulum labris vti lumen ahenis

Sole

Sole repercuſſum aut radiantis imagine Lunæ
Omnia peruolitat latè loca : iamque ſub auras
Erigitur ſummíque ferit laquearia tecti.

Haud aliter ille ; præterquam quod non ita velociter ſedem mutabat in eámque ſemper lecti partem, quam ego occupabam vergebat, ſiue ad ceruical accederet, ſiue ad pedes recederet. Vbi verò conſtantiorem nactus typum, tranquilliùs ſedebat, conſpiciebantur in eo natantes vmbellæ,quæ nonnullos vtcumque efformare videbantur characteres, ſed tranſuerſum præcipuè tigillum, diagonalium illorum inſtar, qui hodierna ſtemmatum ſcuta dirimunt : qui cùm tenebricoſus eſſet quaſdam tamen ſublucidas etiam admittebat notulas. Aſpectu autem totus ille ſplendor jucundus adeò & blandus eſt vt intuentium oculos veriùs exhilaret quàm terreat : vt in cuius contemplatione acies intenta ſemper delectetur, & nunquam fatiſcat. Nihil habuit horridi, fœdi aut ſordidi nihil, murmur aberat, & placidiſſimo migrabat meabátque ſilentio ; quo ſemel à me data opera rupto continuo euanuit. Manum enim in ipſum cùm validè impegiſſem, exploraturus ſcilicet num aliud quàm ſericum, in quo fluitabat palparem acturùm velut ſtrepitu exceſſus aut plaga obliteratus vltrà non comparuit. Verùm non in perpetuum, nam ſequentibus proximis noctibus redux eodem prorſus tenore quo ſuperioribus conſpicuum ſe nobis poſtliminio reſtituit. Noſtrûm autem qui prior expergefactus eum cerneret, alterum cubito feriens excitabat in viſionis ſocietatem : vt ex alienæ ſpeculationis collatione, propriæ hallucinationis ſuſpicium emendaret. At in omnibus ſemper vtrique ita concors fuit repræſentatio, vt poſt accuratiſſimum ſuſpectæ illuſionis examen, omne prorſus erroris dubium faceſſat neceſſum ſit, & nihil non vel ſuperſtitioſa ſollicitudine, expertis rariſſimi æquè ac veriſſimi prodigij fides relinquatur, ſic ille. Tuum verò nunc eſt, Vir eximie, pro altiſſima quâ polles ſapientia quid portentoſa ſibi velit hæc apparitio rimari. Nam ego ex tam ſcrupuloſa Viri vel ipſo Lynceo perſpicacioris obſeruatione nullatenus ambigo, quin ea lux in omen aliquod cælitus expreſſa ſit ; & quidem fauſtiſſimum, ſi mihi quoque ariolari fas eſt. Quid enim aliud portendit leniſſima hæc claritas, quæ tanta cum ſuauitate radiauit ? Mitto profanorum fabellas : non me mouent ab eiſdem excogitata Regiæ dignitatis præſagia ; nec

——— Summo de vertice viſus
Fundere lumen apex : tractúque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.

Aſt cùm occurrit vbique gentium, lumen ſemper habitum fuiſſe propitium ac naturæ ita beneficæ,vt nonnulli Philoſophorum Dei partem eiſe corpoream opinari ſint luménque dictum quaſi Numen, nec hoc videam à doctrina melioris notæ, hoc eſt Chriſtiana abhorrere, in qua Deus ipſe non ſemel lux vera appellatur, pater luminum, lumen de lumine : qui ſuis tam frequenter apparuit amictus lumine ſicut veſtimento vt Moyſi in rubo,Salomoni in Templo,&c. Boníque Angeli, Lucis dicantur : vt contra, mali, tenebrarum ; quid mihi aliud de hoc iubare coniiciendum relinquitur, quàm dextrum aliquid lætúmque eſſe optimi cuiuſdam euentus ſignum ? Nihil enim habuit triſte, nihil terrificum : imò Celſiſſimus Princeps eò tantopere delectatus eſt, vt quamprimùm Maſſiliam repetendi deſiderio maximè flagret, in diéſque reditum paret, quo ſibi tam grati luminis aſpectu iterùm frui contingat. Quod quidem minimè appeteret ſi aliquid illorum fulgorum habuiſſet, qui tetrica vtplurimùm aut comitari,aut ſequi ſolent portenta. Non eodem ſanè rursùs afflari optaſſet Commenus Imperator, qui circa Neapolim venando perculſus ; qui poſtquam immanem aprum, vſque ad mare in quo ſe præcipitem egit,inſecutus eſſet, extemplo ſubita adeò, ac valida coruſcatione perſtrictus eſt, vt excuſſus equo ſemianimis jacuerit. Apage talia fulgoris monſtra, nihil hîc ſimile memoratur.

Hæc ſunt quæ voluit vt ad te ſcriberem tui ſtudioſiſſimus Princeps : qui pluris-ne te faciat quàm amet, neſcio. An verò quantum merearis, vtrumque penes ipſum iudicium eſto. Vale Aquis-Sextiis 3. Non. Nouembris 1643.

Viro Maximo, Incomparabili PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S.

VALDE me recrearunt litteræ tuæ, reliquiis morbi bimeſtris adhuc ægrè reluctantem. Indubium enim facis, Vir ſumme, quàm tibi altè in pectus deſcenderim, quæ fuerat votorum meorum ſumma ; nam cùm à puero vehementer magnorum Virorum amicitiam expetierim, quibus vel innoteſcere magno mihi futurum emolumento, vt melior fierem, optimus auunculus ſuadebat, non potui ſanè quin ruam, vt primùm obtulit ſe occaſio, ambirem. Et bene ſe habuit quod humanitas tua nihil ſpectare voluit aliud præter ad res bonas procliuitatem & in bonos affectum puriſſimum ; quem vt quandiu ero ſuperſtes, Deo fauente, conſeruabo, ita ſpero tuæ erga me beneuolentiæ perennitatem. Gaudeo tibi probari ſpecimina Typographica Diſquiſitionis tuæ, neque iniucundam fuiſſe præfariunculam noſtram. In Carteſium, hominem [illegible] [illegible]ere : nam inſaniæ, nolui quid aſperi[illegible] [illegible]poſui. Cæterùm exemplum tuum mih[illegible] [illegible]cubi profiteris diſquiſitionem e[illegible] [illegible]ficillimam, viribúſque parce[illegible] conſultò rem non aggrederis, ſubiit ſententiam tuam tantâ de re expoſtulare, atque vnà mittere nugas quaſdam cùm vacabit refutandas, niſi vna litura expungere malis. Vale, Vir ſumme, & me tui obſeruantiſſimum obſequen

obsequentissimúmque amare perge R. P. Mersennum, quæso, plurimùm à me salutes. Slusis Flandriæ 10. Kalend. Ianuar. 1644.

De Tempore.

Res sunt ex quo è nihilo, secundùm hypothesim, creatæ fuerunt; & quoniam nihil hodie creatur, nihil etiam incipit esse; sed tantùm fit vt quod erat hîc & hoc modo, alibi alio fit. Mutatio autem ista nullam infert nouam entium in rerum natura positionem. Inde tamen desumuntur variæ temporum differentiæ, quibus ad mutationum distinctionem vtimur. Nam etsi diuersa dispositio entium in situ, loco, & diuerso aliorum entium appulsu & conjunctione. Reuera nihil fit solidi & quod entis nomen mereatur; tamen entia, quæ per generationes & corruptiones, quas vocant, perpetuò mutantur, ita sensibus nostris diuersa apparent, vt vera de nouo entia fieri plerique existimemus. Atque hæ nouæ creationes à nobis in eo maximè distinguuntur, quod vna post aliam fiat, cùm animaduertamus ens quoddam exstitisse alio nondum existente. Sed fallimur longè, meâ quidem sententiâ, qui mutationes istas pro creationibus habemus: nulla enim fit creatio, præterquam animæ humanæ. Nos igitur cùm tempori differentias assignamus, nihil aliud facimus quàm mutationem vnam alteri comparare, in eo quod illa erat antequam hæc esset. Itaque si nulla superueniret vlli enti mutatio, idque in eodem situ & dispositione permaneret, nihil dici posset præteritum. Cui opinioni nostræ fortasse fauet quod non quæ in somniis destituta fuit breuissima nobis apparet, tota simul presens; quasi nihil intermedium inter primum somni & exsuscitationis punctum fuerit. Mutationes nullæ nostro respectu fuerunt, qui eas ignoramus, & sine eis non potest dici aliquid prius, aliquid posterius fuisse; nulla, inquam, assignari possunt præteriti & futuri distinctiones. Quare si non tantùm nostro respectu, sed reuera nullæ omninò essent mutationes in rerum natura, præsens esset sine vllo præterito & futuro. Hæc cùm asserimus inter mutationes de quibus loquimur reponimus mentis cogitationes, ad quas fit nonnunquam vt respiciamus, cùm nullæ sint aliæ insigniores quibuscum vel alias vel ipsam Entis cuiusdam permanentiam comparemus. Ita nox insomniis multis agitata longior videtur; & si quis sensibus priuatus esset atque motu omni animali, is temporum intercapedinem non cognosceret, nisi cogitationum suarum beneficio, posteriorem scilicet priori comparando.

Admodum Reuerendo atque Clarißimo Viro D. D. PETRO GASSENDO, *S. P.*

IAMPRIDEM, Vir Excellentissime & Clarissime, tecum per literas agere affectaui; sed verecundiâ impeditus quominùs ausus fuerim inani scriptione grauissimas tuas occupationes interpellare: Iam verò ex animo quidem lætor per T. Cl. iudicium de nouem Stellis circa ♃ visis mihi oblatam esse ad te scribendi occasionem, nihilominùs te per fas humanitatis obtestandum putaui, ne hanc peregrini hominis temeritatem in segniorem partem interpreteris, quod cùm impetrauero, certè imposterùm habebo cur non solùm gloriari, & felicitati meæ gratulari potero, quod fata mihi aditum ad illustrem tuam gratiam, amicitiámque tecum ineundi patefecerunt, quem consentiens fama celebrat, tanquam primarium sæculi virum ingenio, doctrinâ, iudicio & amore omnium laudum atque rerum honestarum; sed & nihil erit vsquam tam promptum ac paratum, quàm ad omnia quæ T. Clarit. voluerit humile obsequium atque officium meum. Quemadmodum, Vir Eximie, ingentem cumulum lætitiæ ex litteris Reuer. P. Antonij M. de Reita hauserim, si nimirùm nouem Erraticas animaduertisse circa ♃ Stellas, ita non parùm contristaris, me illas anteà nunquam vidisse: præsertim cùm diligentissimè pro mea tenuitate hactenus inuigilauerim obseruationibus, tum circa Iouem Iouialium quàm Stellarum Fixarum, Anno nimirùm 1642. Mense Augusto, Septemb. Octob. & Nouemb. & quidem continuè, singulis diebus, quando Cæli serenitas id permisit, & nunquam plures quàm illas quatuor Erraticas, iampridem à Viro illo magno Galilæo detectas deprehendisse, quamuis adminiculo tubi optici non vnius, sed quamplurimorum haud vulgarium, Fixas autem memini me multoties vndique circa Iouem diuersæ magnitudinis, & sæpenumero in ipso ordine Siderum Medicæorum vidisse & annotasse, sicuti & circa illas quinque in effusione aquæ quintæ & sextæ magnitudinis, quas T. Clar. delineauit in suo iudicio, triginta duas diuersæ magnitudinis, quas omnes pro viribus longo tẽporis interuallo, ac quotidie obseruationibus iteratis cũ eorũ lõgitudinibus & latitudinibus delineaui, inter quas & hæ quinque obseruatæ sunt, quas Reuer. P. Ant. M. de Reita in numerum Erraticarum Stellarum adoptare voluit, cùm tamen nullæ aliæ quàm Fixæ absque tubo inuisibiles in schemate præsenti cum CH; KL notatæ, inter quas Iouem degentem, & ego anno 1642. die 2. & 4. Septemb. conspexi, planè in ipso loco vbi die 29. Decembr. R. Patri visus fuit, mihi autem austtalior tunc temporis erat, & die 28. Augusti in illo loco vbi die 4 Ianuarij ipsi apparuit, quod præsens delineatio fusiùs declarabit. Inueniet enim T. Cl. Reuerendum Patrem solummodò vnam C, ex illis quinque hactenus in globo annotatis pro Iouiali acceptassẽ, nimirùm in primo fluxu aquæ, duarum sequentem, reliquas fuisse H I K L Fixas hactenùs incognitas, quas omnes si cum illius schemate collationaueris, præsertim si tale ex meis Fixis construxeris, deprehendes illas ipsas fuisse quas Erraticas esse putauit, vt & motui illarum

illarum quem intra spatium aliquot dierum secundùm illius opinionem confecerint, ex Iouis motu directo satis superque patebit. Ne autem quis existimet illas quinque nihilominùs fortasse nouas fuisse Iouiales; sciat me illas prænominatas posteà non solùm per quatuor menses ferè quotidie, sed & nuperrimè iterùm anno 1643. mense Nouembri aliquoties obseruasse, in illo ipso loco vbi tum temporis obseruatæ, simúlque adhuc aliam minutissimã,à Fixa 1.gr.min.5. distantem cum *w* notatam inueni, ex qua colligitur tubum R.Patris non adeò excellentem esse vti sibi imaginatur, cùm illam minimam non viderit, aliàs decem Iouiales in ordine annotasset, neque reliquas Fixas, quas ego circa has Stellas detexi, quemadmodum & nuperrimè meliùs alias Fixas,inter quas quotidie ♃ deprehensum annotaui, sæpenumero in vna linea recta cum Iouis Comitibus tepertæ, & nisi illas probè nouissem, fortè & ego fortassis deceptus fuissem, sat autem hac vice dictum de illis falsis Iouialibus.Iam verò quia certus sum tibi tanquam obseruatori accuratissimo & diligentissimo non ingratum fore obseruationes Eclipsium si tecum communicentur, idcircò quasdam hîc apponam, & si in posterùm tibi eiusmodi obseruationibus, vt & aliis, Macularum nempe Solarium (quarum aliquot centum obseruatas habeo) vt & Iouialium quàm aliarum Planetarum gratificari potero,promptum,paratúmque me semper habebis.

Prima anno 1639. die 1. Iunij styl. Greg. obseruata est à me Eclipsis Solis hîc Dantisci; Initium quidem secundùm approbatum & correctum Horologium hora 5. min. 20. sec.41. vesperi, maximam obscurationem hora 6.min.21.sec.31.Finem hora 7.min.14.sec. 55. Magnitudo Eclipseos erat digit.10. min. 48.Cùm autem hanc Eclipsin per nudum foramen solummodò obseruauerim, idcircò mihi etiam minor apparuit quàm reuera extitit, necesse igitur erit vt ab hac obseruatione detrahatur fimbria, vti Doctiss. Keplerus monet in Astron. Optica, ita prodibit vera quantitas Eclipseos circiter digitorum $11\frac{1}{2}$. Si omnes phases videre placuerit quas tum temporis annotauerim, habebis illas in hisce schedulis.

Secunda anno 1641. mense Aprili Cælo admodum sereno Eclipsis ☽ obseruata est, Initium quidem hora à media nocte 1. min. 13. sec.42.Initium totalis obscurationis hor. 2.min.22. sec. 0. Recuperationem luminis hor.3. min.53. sec.20. Occidebat lumine restituta quatenùs id colligere potui hora 4. min.55.sec.30. Colorem quod attinet,statim ab initio atrâ caligine fuit obducta & infuscata; circa medium verò Eclipseos planè nobis in cælo euanuit & visui sese subtraxit,ita vt vix indicium aliquod supererat, & nisi locum ex Fixis nouissem, quæ durante Eclipsi satis superque tam quartæ quàm quintæ magnitudinis cernebantur, sanè nec per tubum Opticum (quod aliquibus ex nostris spectatoribus obtigit) Lunam ipsemet inuenissem.

Tertia, præterito anno 1643. mense Septembri iterùm Eclipsin Lunæ hîc Gedani obseruaui, cuius initium contigit secundùm correctum Horologium (quod singula secunda & dena tertia indigitat)hor.6.min.36. sec.30. Hora autem 6.min.48. sec.30. obseruata est altitudo Arcturi grad. 25. min.0. per quam inuenitur hora 6. min. 48. sec.44. hora 7. min. 14. tempore Eclipseos centralis min.9. simul ☽ & ♄ obseruata est, distabat versus Austrum sub ☽ circiter min. 45. erat sanè spectaculum iucundissimum. Hora 7. min.35.sec.30. circiter 6.digiti erant eclipsati. Hora 8. min. 59. sec. 30. finis huius Eclipseos obseruata est, simul etiam altitudo Aquilæ grad.20.min.20.ex qua liquet horam fuisse 8. cum min.58. cùm autem hæc Stella admodum vicina meridiano tum temporis esset, idcircò adhuc semel obseruata est altitudo Lyræ grad.56. min.0. hora nempe secundùm prænominatum Horologium 9. min.7.sec.30. ex altitudine inuenitur hora 9. min. 7. sec. 0. patet igitur Horologium satis accuratè tempus indigitasse, & vix emendatione opus habeat, digiti fuerunt eclipsati circiter $6\frac{1}{2}$.

Quarta, anno 1630. die 19. Iunij vesperi post ☉ occasum circa horam vndecimam in Dania non procul Vraniburgo, obseruatus est à me Saturnus à ☽ tectus, ipsum quidem momentum temporis occultationis, tum quâ parte præcisè Luna illum texerit, accuratè obseruare nequiui idoneis instrumentis destitutus. Si autem imposterùm tale quid obseruandum vel etiam Eclipsis ☽ occasio daretur, multò accuratiùs id perficerem, non solùm annotarem qua parte Lunam iniret, sed & exiret; in Eclipsibus quâ defectus inciperet, quâ desineret, tum etiam Diametrum vmbræ, quæ omnia ex Iconismis meis Lunaribus facillimo negotio indigitare possum, quos nuperrimè summâ diligentiâ ac patientiâ non solùm quidem Plenilunium quadraturásque tam extra quàm circa nodos, sed & Phases Lunæ varias, varietatésque, viuis suis coloribus, ptopositionibusque, & situ seruato depinxi, ex quibus iam triginta, quarum Diametrorum magnitudo est sex pollicum Parisiens. maximâ curiositate delineaui, decem adhuc restant, quæ breui, quam-primùm serenitas cæli id permittet, & auxiliante Deo perficiam. Non ignoro T. Clarit. cum illo nunquam satis laudatissimo Peitescio jamdudum in votis habuisse talem speciem Selenographiæ instituere, num autem id præstiterint, nondum intellexi, idcircò optarem vt hanc meam vidisset, quo simul iudicium tuum hac de re perciperem. Quod si scirem rei literariæ ex hoc opusculo aliquid emolumenti redundare posse, tum Astronomiæ cultoribus id non ingratum fore, operam darem, quamuis in obseruando & delineando iam incredibilem habuerim laborem, nihilominùs & ipsemet has Phases si vita & otium suppeditet, æri inciderem,certus enim sum nullum Cælatorem tam accuratè illas posse cælare & mentem obseruatoris exprimere, tum quoad colorẽ valliúmque profunditates,vmbrásque quàm

quam obſeruatorem ac delineatorem ipſum, qui harum rerum notitiam ex crebris obſeruationibus ſibi comparauit. Sed de his tantùm & fortaſſe plus ſatis, vnam atque alteram notabilem adhuc obſeruationem Iouialium hîc apponam, vt & periodum vnam Macularum & facularum Solarium; (quæ modo longè faciliori, quàm Scheineri obſeruatæ ſunt) quæ omnia cum annotationibus in hiſce literis inuenies. Intereà iterùm T. Clarit. etiam atque etiam rogatam velim, vt mihi ignoſcet, quod tam licenter tua benignitate abutor, haſque meas obſeruatiunculas, quamuis parui momenti, vltrò confiteor, nihilominùs æqui boníque conſulas, méque gratia amicitiáque tua complecti non dedigneris, officia mea tibi iterùm prompta paratáque ſemper offero. Vale Vir eximie, multiſque nominibus mihi plurimùm obſeruande. Dabantur Gedani anno 1644. die 14. Ianuarij ſtyl. Greg.

T. Excell. & Cl. obſeru. IOANNES HEVELIVS *Dantiſc. Reip. Palaeop. Scabinus.*

Schema ♃ excidit.

Ampliſsimo & Perilluſtri Domino D. PETRO GASSENDO, *S.*

Vir Eximie ac Celeberrime,

Subibit haud-dubiè animum tuum admiratio, quod ego de facie pariter ac nomine tibi ignotus haſce ad te dem litteras: ſed enim ita facere impulit affectus, quo te iam multos annos proſequor: Ex quo enim tuas in Ariſtotelem Exercitationes Paradoxas vidi ac legi, cœpi vnicè te & libertatem in philoſophando tuam adamare: cui amori & affectui in te meo incrementum dedit lectio tuæ exercitationis in Fluddum, & diſſertationis de Mercurio in Sole viſo: at poſtquam incidi in tuum, de apparente Solis magnitudine & de motu impreſſo à motore tranſlato, tractatum, & nuperrimè in dubitationes tuas & inſtantias aduerſus magni Viri Renati des Cartes Metaphyſicas meditationes ibíque deprehendi, tantâ modeſtiâ, tam facili & leui ſtylo, tam dextrâ analyſi, ac tanto iudicio concinnatum omnium ſectionum ac punctorum examen, ita me Deus amet, vt ego totus fui abreptus, tui amore atque admiratione. Macte iſto animo, Vir maxime, ac bene de Republica Philoſophica mereri perge, ac ne diutiùs inuideas ſæculo noſtro, quas à longo iam tempore multíſque annis promiſiſti, exercitationum in Ariſtotelem Paradoxarum reliquas ſectiones: facito nobis quoque copiam Philoſophiæ tuæ Epicureæ, quam confectam iam à te nobis expoſuit elegantiſſimi ingenij iuuenis D. Henricus Bornius, tuarum virtutum admirator ac buccinator maximus: non ſunt illa, quæ veritatem promouere poſſint, inuidenda poſteritati. Si quid mutuas periculi aut detrimenti ex illorum editione apud veſtros, ad nos ingenij tui fœtus tranſmitte, qui Typorum nitorem & elegantiam promittimus, curam ac fidelitatem in corrigendo, cùm ſub prelo ſudabunt, vltrò pollicemur, ac quicquid à nobis præſtari poterit lubentes præſtabimus. Vale & amantem redama. Deus te diu ſeruet incolumem. Lugduni Batauorum 1644. Februarij 15. ſtylo Gregoriano.

Tui obſeruantiſſimus ADRIANVS HEEREBOORD *Philoſophiæ in Academia Lugduno Batauorum Profeſſor.*

Dum hæ litteræ acceſſum D. Bornij aliquot dies expectant, incidi in Libellum Louanio ad nos tranſmiſſum, qui continet refutationem tuæ Epiſtolæ de IX. Stellis circa Iouem, ſex circa Saturnum, aliis circa Martem obſeruatis à P. Antonio Reita: idem Libellus adiunctum habet examen tuæ ſententiæ de Perpendiculorum inconſtantia. Author vtriuſque eſt vir doctus, Ioannes Caramuel Lobkovvitz. Hoc te neſcire volui.

Ampliſsimo & Perilluſtri Viro Domino PETRO GASSENDO, *S.*

Louanij, Sapientiſſime Vir, ad te ſcripſi, imò & mittendas edidi in Libello de ſeptem Stellis Iouem circumuenientibus: nondum tamen ambitionem meam tuis beate litteris dignatus es. At quia te vrbaniſſimum veneror, vel meas tibi non fuiſſe traditas, vel tuas periiſſe exiſtimo; quorum vltimum probabilius eſſe, meus excurſus in Germaniam perſuadet. Diſceſſi ipſo cinerum die, Regis Catholici liberalitate ad Diſembergenſem Abbatiam promotus, & Crucinaci in inferiori Palatinatu habito, vbi Tuas expecto. Te curioſum Hiſtoricum & Aſtronomum iam ego à multis annis; nec videbatur mirum, Hiſtoria enim & Aſtronomia, ſi bene examinem, vna & eadem ars. Principes, Cæli politici ſunt Sydera; Sydera militiæ cæleſtis ſunt Principes, adeóque arte Aſtronomica politicorum Syderum curſus, & Hiſtorica Planetarum & aliorum Syderum motus, periodi, Synodi, & comitia deſcribenda ſunt. Sed quod præter eloquentiæ ſuauiſſimos flores, quibus illuſtria amicorum facinora tranſtuliſti ad Sydera, & Syderum clandeſtinos congreſſus, ad amicorum oculos, etiam Metaphyſicas ſubtilitates eximius & ſubtilis peruaderes, & obſcuriſſimas controuerſias diuinitate tui ingenij illuſtrare liberet, non credidiſſem referenti, & tamen crediturus ſum. Ad nundinas Francofurtenſes curioſitatis gratia veni; multos quæſitos ſcriptores non repeti, adeóque meum illud iter iudicaturus ſuperfluum aut infœlix ni mihi non quærenti occurriſſes. Speculationes illas tuas in Carteſium Blauiana officina non ſine Simoniæ ciuilis ſuſpicione ambitioni meæ vendidit, admirabundæ quidem, quod viderit pretio commutari tametſi di-

uinas & cælicas. Rem faltear; non cognoſco Carteſium, amo tamen propter viuacitatem ingenij; ſed quod abſit ab vniuerſitate, viro magno condoleo; acutæ enim menti cos deficit, & exercitium Academicum menti magnæ eſſet coti. Nauſeabundus ille ſuperbuſque ſcriptitandi modus omnino diſplicet; cùm enim nec puræ mentes, nec puræ carnes ſimus, plus carnis quàm mentis nos habere conuincimur, cùm euomimus, quæ mens ciuilis & vrbana concoqueret. Quercus decrepita altas radices egit, nec baculo tametſi toroſâ manu acto deiicitur, ſed ſoli cedit bipenni: & peripatetica Philoſophia, quernea quidem & ruſtica, ſed quæ per multos annos in ſcholis obtinuit, & radices immiſit profundiſſimas, deiici & eradicari poterit, non tamen baculo & fuſte, ſed bipenni & ſecure; non inurbanitate inciuilitateque, ſed accutiſſimis rationibus forti mente conceptis, ſcriptis calamo ſuaui & vrbano. Tu igitur cui acre ingenium conuerſationis elegantiâ conditum Deus indulſit, progredere, & rem Metaphyſicam tuis inuentis illuſtra. Prodibo & ego, multaſque Carteſij ſpeculationes proſequar, multas perſequar; habet enim nonnullas quæ ſunt mentis ſublimis indices, aliquas quæ inſinuant debere Authorem exerceri, vt vrſæ ſimilis abortiua acumina perficiat & reformet. Vtrùm mihi vrbanus futurus ipſe ignoro; ſed ſi tam bene Politica quàm Metaphyſica ſapiat, aderit vrbaniſſimus, mihi vnam & ſolam veritatem quærenti ipſumque vrgenti & exercenti, quod magna mente cælitus donatum credidero, aliàs enim contemnerem, nec loquentem tacentem-ve morarer. Iudicium tuum in hac materia magni facio; libera tamen, ſeruatâ debitâ reuerentiâ aut intendo, aut remitto, & fundamentis demonſtratis accommodo; quod vt exiſtimo, tibi erit gratum; Ego enim libenter examinor, vt accedente amicorum calculo ſciam, quid poſſim ſecurè proferre, quid debeam ſecundò examinare. At tuo, tuorumque Pariſienſium iudicio in materia digniore & ſublimiore indigeo. Controuerſias ſcriptito & has theſes apud Viros magnos reperio, *I. Concilia Generalia errare non poſſunt, II. Summus Pontifex extra Concilium Generale (hoc eſt ſolus, aut in Conſilio Nationali) imò & ipſa nationalia Concilia errare poſſunt.* Vtramque tuetur Adrianus Papa VI. *in quæſt. de confirm.* Cardinalis Cameracenſis, Cuſanus, Panormitanus, Florentinus; primus *de authorit. Eccleſ.* ſecundus, *de concordia Catholica lib. 2. cap. vltim.* tertius, & ipſe qui nomine Abbatis citatur, *cap. ſignificaſti extrau. De electione.* Vltimus *ibidem,* quibus adhæret magnus ille Doctor Hiſpaniæ, Alfonſus Toſtatus, Abulenſis Epiſcopus *in cap. 18. matth. quæſt.* 108. & ne quis dicat inconſideratè & obiter difficultatem reſoluiſſe eandem theſim reſumit *in defenſorio part. 2. c. 69.* in maiori Salmanticenſi Collegio, quod S. Bartolomæo inſcriptum, Profeſſor & Collega olim fuit, & exiſtimo tanti à ſuis hodie fieri, vt vix reperiendus ſit qui affirmet eum docuiſſe ſententiam improbabilem. Einſdem opinionis fuerunt Ioannes Gerſonius, Ioannes Maior, Ioannes Pariſienſis, Iacobus Almainus, & alij *in ſuis tractatibus de poteſtate Eccleſiæ.* Franciſcus de Victoria in Salmanticenſi Academia eximius, S. Theologiæ Profeſſor (ſic eum appellat Poſſeuinus in ſuo indice) *Relectione 4. de poteſtate Papæ & Conciliorum, propoſ.* 32. Sic inquit, *de comparatione poteſtatis Papæ eſt duplex ſententia. Altera eſt S. Thomæ & ſequacium multorum, & aliorum Doctorum, tam in Theologia quàm in Iure Canonico peritorum, quod Papa eſt ſupra Concilium; altera eſt communis ſententia Pariſienſium & multorum etiam Doctorum in Theologia & Canonibus, vt Panormitani & aliorum contraria, quod Concilium eſt ſupra Papam. Non eſt locus hic diſputandi, quæ illarum ſit verior; puto vtramque eſſe probabilem opinionem:* idem omninò docet Nauarrus tametſi ſcrupuloſiſſimus Doctor, qui cùm vbique ſtrictiſimas ſequatur ſententias, cenſendus hanc crediđiſſe ſtrictiſſimam & ſecutiſſimam. *Eſt maxima diſcordia Romanorum & Pariſienſium,* ait Nauarrus citatus ab VVidringtono, *cui principalius poteſtas Eccleſiaſtica fuerit à Christo collata, An Eccleſiæ toti, an verò Petro? Illi enim (nimirum Romani) atque ideò Papam Concilio eſſe ſuperiorem, hi verò (nempe Pariſienſes) quibus Gerſon adhæret, totam datam eſſe toti Eccleſiæ, licet exercendam per vnum, atque ideo in aliquot ſaltem caſibus Concilium eſſe ſupra Papam. Quarum illa ſcilicet Romanorum videtur placuiſſe Thomæ à Vio, vbi altius omnibus & profundius hoc demonſtrare conatur. Altera verò placuit Panormitano, qui pro Pariſienſibus eſt, quem frequentius noſtri ſequuntur, vt tradit Decius, quam mordicus tuetur Iacob Almainus è Sorbona Theologus, qui reſpondit Thomæ à Vio Libello iuſto, & Ioannes Maior qui idem facit, ait, Romæ nemini permitti tenere Pariſienſium & Panormitani ſententiam nec rurſus Academiam illam Pariſienſem (* notetur bene *) pati vt contraria opinio aſſeratur in ea.* Et ille qui Nauarrum recognouit, & additiones aliquot contextui adſcripſit quem *Additionatorem* Sáchez *de matrimonio* ſæpiſſimè, & VViddringtonus *in Apologia num.* 29. nuncupant, tametſi velit remittere pauliſper ſui Authoris ſententiam, Pariſienſium opinionem probabilem, & Romanorum probabiliorem clarè affirmat

affirmat, cùm verum ſit in moralibus ſufficere probabilitatem. Tomo etiam quarto Conciliorum, referente Petro Molinæo *Libro de Monarchia temporali Pontificis Romani cap.7. pag. mihi* 106. Bulla recognitionis reperitur, in qua Æneas Syluius, qui & Pius II. agnoſcit ſe in tenebris ambulaſſe, & procul à vera luce receſſiſſe, quando ſcredidit. Concilium eſſe ſupra Papam: & ne temerè credidiſſe diceretur, ſuæ credulitatis rationem & occaſionem expreſſit dicens, *contra Concilij dignitatem mutire, crimen hæreſis fuit*. Vnde colligo ante huius Pontificis promotionem, adeò fuiſſe communem Pariſienſium ſententiam, vt haberentur omninò hæretici, qui docerent contrariam. Pariſienſibus re bene examinata intrepidè ſubſcripſit Rogerus VViddringtonus Catholico-Romanus Anglus *in diſputationis Theologicæ de iurament. fidelitat. cap.3. ſect.1. n.8. & cap.10. n.27. & in reſponſ. Apolog. num.28.* Hanc videntur ſupponere Louanienſes Doctores, cùm Ianſenij in Bayo olim à duobus Pontificibus, condemnatus opiniones defendunt, hanc cum Vrbano VIII. Ianſenianam doctrinam condemnanti hoc vel illo prætextu quæſito non adquieſcunt.

Certè, Vir Optime, ſi hæ duæ Theſes à Pariſienſibus publicè defenduntur, probabiles ſunt, quidquid in contrarium Bellarminus inclamet; & ſi probabiles, faciliùs ad nos reducere poſſumus Germanos errantes, & tyrannidem Pontificiorum, (ſic nos vocitant) perhorreſcentes. An verè hodiè Pariſiis permittantur & defendantur, neſcio, tu ſcis, & ex te reſciam. Quid ſi ipſe, vtpotè majori Gallorum Authorum copiâ inſtructus, velis aliquos juniores ſenioreſve recognoſcere, & ea adnotare, quæ meæ intentioni fauere videbuntur? Quid ſi Sorbonicos aut alios Doctores eximios, adhuc viuos, dignareris conſulere? rem ſanè mihi gratiſſimam faceres; Ego enim ſtante bello ſcribere in Gallias non poſſum ſtrepentes epiſtolas, & conſultationes Academiæ ſemper fiunt cum ſtrepitu, præcipuè ſi cogantur Doctores ad petitionem peregrini. Multùm tibi debebo, ſi me adiuues, imò, ſi meos; *Hanc ſententiam verè eſſe probabilem deſidero, & ſi Pariſienſium vt circumfertur, ſit, non jam probabilis, ſed mihi probabilior futura.* Tu meis conatibus magnus Apollo ſis. Si tempore conſultatio ipſa indigeat, patienter expectabo, modò ſtatim ſcribas te rem habere cordi, velléque meæ petitioni ſatisfacere. Vale Humaniſſime & Sapientiſſime Vir, & tuis famulis adnumera

Tuæ doctrinæ & perſonæ perilluſtri addictiſſimum,

I. CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Abbatem Diſembergenſem.*

Epiſtola ad Gaſſendum.

Sapientiſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

M. NEVRÆVS S.P.D.

NOnnulla de Phoca veſtro in mari nuper capto prælibaueram tibi, Vir Sapientiſſime, eáque pauca, & malè fida, quia ex auditu tantum: Nunc verò, quoniam te his aliquanto delectatum ſignificas, & eiuſdem mihi quoque licuit eſſe αὐτόπτην, quæ in eo obſeruaui curatiùs, fuſiore Epiſtola tibi narrare conſtitui; vt intelligas me nihil velle mirari ſine te, per quem non licet inani admiratione torpeſcere. Noſti quale ſit animalium, vt ſpecie ambiguum, vt biforme, Cherſothalaſſium, & alia id genus de quibus paſſim apud veteres; quibus fortè eius non fuit, vt mihi, in promptu copia; & quorum plerique varia referunt Geographorum ritu, qui vt plurimùm vix ſuas greſſi tabernas, immenſos terræ maríſque tractus delineant, non vt ſunt, ſed vt ab ipſis exiſtimantur. Sed enim quod æuum ſufficiat luſtrandis tot infinitæ naturæ miraculis? Et quotuſquiſque qui ſic abdicatis quibuſlibet aliis vitæ negotiis, omnem in ruſpandis tam diuerſarum rerum formis curam & ætatem ponat? Scio innumera quidem ſcripſiſſe Authorem illum de quo tuarum ad me nouiſſima, pluráque ſolùm quàm omnes ſimul: ſed amabo, vidit ne ſingula? Et ſi vidit, peruidirne? Quamplurima ſæpè fruſtrantur, vel intentiſſimam oculorum peſpicacium aciem! Aſt ille, vt & alij, obuios habuerint Phocarum greges, eiſque notiores ſint quàm ipſi Proteo; ac denique ſic huius feræ indolem, formam ac diætam depinxerint, vt nihil neoterico ſcriptori ſuperſit: quid ad me? In eorum meſſem falcem iniicere non eſt animus. Tibi vni annotata à me, loquuntur: nec Theriographum ago. Epiſtolium tibi ex officio condictum aut veriùs reſponſum conſcribo. Cuius argumentum eſt de viſo à me Phoca. Hûc igitur tandem aduectus eſt ab agyrta quodam, qui inde maximam pecuniarum vim conflare agitat: nec diffiteor ſi Luteriam vſque viuum perduxerit; hunc ex piſcatoribus vili redemiſſe ferunt, qui iuxta Stæcades infeſtum piſcationi ſuæ animal retiis intricatum, in ſiccum protraxerant. Solent enim eiuſmodi Phocæ piſcantibus inſidiari, eorúmque retia piſcium turmis oppleta ſenſim exinanire: non vt captos liberent, ſed vt ibidem enecatos indéque protruſos poſtmodum deuorẽt. Nam ipſi quâ ſe inſinuant, elabi norunt, miráque ſolertia poſt excuſſam prædam ſe tricis expediunt. Haud præcipua indidem piſcatui labes: plus enim prædæ territando abigunt, quàm corripiendo aſſumunt.

Quod non sine graui jactura frequenter experiuntur Tynnorum captatores. Quoties enim eorum indagines peruadunt (madragas vocant) conclusa turba confestim dilabitur, hostémque protinus horrescens eius metu vsque adeò vrgetur, vt obiecta plagarum claustra vel impingendo perrumpat, vel resiliendo præteruolet. Hæc de Phocis piscatores: quos irretitos in mari quandoque capiunt sæpiùs in littoribus altissimo sopore mersos, prodente ipsos stertore vitulino mugitui proximo, vnde vituli nomenclatura inquit Plinius. Nam corporis habitus parùm congruit, si pilos demas. Hi per totam animantis cutem fruticant palpantibus blandi; vt qui leui mollitie tactum suauissimè demulceant: bicolores, nam in capite & perpetuo tergo hypoleucophæi bombicinos pannos æmulantur, quos vulgò auellanæ nuci concolores dicimus; subtus ventrem, & per ilia albicantes, sed vbique ita conferti ac complanati vt talpam contrectare putes, nisi qua corpus abit in piscem: vbi etsi non rariores, sunt tamen rasiores, & quodam semper velut glutine inuiscantur. Licet enim villosa pellis, vel breui post emersionem sicco tepore caleat, tamen circa alas imámque caudam æquoreum virus exudat, cuius nidor grauis, dum ingrato nares fœtore afflat, stomachum identidem tentat. Caput habet planè ferinum, & molossi Canis aut si mauis Britannici, cui detractæ aures, vnde nullæ illi creditæ, sed perperàm, nam etsi erectæ prominentésque auriculæ desint, meatuli tamen bini vtrinque hiant, lanugine contecti, quæ nonnihil à reliquo colore desciscit. Nec par erat vt tam acuto auditu pollens animal acousticis destitueretur organis. Grandes illi oculorum orbes mobilibus obducti palpebris, quibus rara cilia. Pupilla qua versum volubilis, cui adnatum coniunctiuæ inuolucrum albo circulo nigerrimum & & versatilem circumscribit globum. Patulæ nares cum meanti spiritui diducit, aliàs occlusæ & jacentes, quibus quandoque sternutanti similis altè resilientem mucum explodit. Ritus immanis, gemino dentium ordine minax, quos dum irrito morsu collidit, horrificum ciet strepitum, præsertim si vna vox quoque admurmuret, vt ferè semper. Ea autem qualis sit, quanta, quàm horrenda, non satis edisseram. Balatus non est, non boatus, non latratus, sed simul omnes. Exoriens enim incohat à priore, adulta vegetat insequenti ac in postremo senescens tandem ab incondito fremitu suffocatur. Memini confixos à me Ceruos olim gemitum huic borborysmo haud absimilem, identidem emisisse donec expirarent. Ceruix quieto breuis, ac tenui discrimine caput à corpore dirimens, sed longè porrectior vbi incedit, aut *lubrica conuoluit sublato pectore terga; attollitque iras arduus:* Tunc enim ea penitus exerta, ac in longum extenuata δολιχόδειρος dici potest, pendulas habet ex humeris hinc & inde pinnas, alas diceres si toti corpori magnitudine responderent. Harum infimus limbus vnguiculis distinguitur, fortè sulcandis faciliùs aquis; etenim eas humi, ad armos reductus sempérque contractus gerit, quas natatui tantum explicat. Reliquum corpus cauda tenus in conum acuminatur, in quo nihil præter villos, non vmbilicus subsidens, non protuberantes papillæ, id negante forsitan ætate talibus nondum matura signis. Obesa terga, mollis aluus, & qua iuxta caudam desinit, rima satis ampla cernitur, qua excrementa deiicit, lotium, fæcésque, quas more canum egerit. Credibile est huic quoque inesse genitalia cùm alibi nusquam appareant, idcircò huic nulla firma satis nota sexus; & quia nihil prominet, suspicio est esse fœminam. Cauda illi trifida nisi dixeris affixas ei insitásque vtrinque pinnas remorum instar passas, quæ dum vndas aut verrunt aut impellunt ipsa media & posterior vice claui natatum regit. Quod si ita sit permodica sanè est, pinnæ verò latissimæ & vtraque consimilis caudæ illius vilissimi piscis, quem vulgò *Moruam* indigitamus, aut etiam milui, aëris liquidum iter radentis aurasque circinantis, hic enim simili modo & figura ὀρροπυγία pennas aperit, quarum varia inflexione volatum moderatur. En quoad belluæ typum, deinceps de eius vitæ ratione nonnihil. Vixerat iam extra mare 30. dies primos à captura ieiunus, captiuitatis tædio: cæteros, strenua voracitate ieiunia pensans, vno enim prandio plusquam octonas variorum piscium libras deglutit nec satiatur, nulla illi esca præter pisces, quos in aqua sumit, tantùm humi quamlibet respuit, eius tamen custodi spes est vt carnes etiam quandoque edat, nam & veruecinum iecur semel absorpsit. Anguillæ polypi canes marini ei sunt in pabulum, quos in imis repertos aquis sursum attollit, & capite summam vndam exsuperante, diu multúmque quassatos, dein leuiter præmansos aut qua obduruêre contusos, ingenti conatu, crebráque totius corporis succussione inguttarat. Subinde protinus mergitur, & sæpiùs resupinato corpore necdum emergit nisi præda potitus, ídque tandiu iterat quandiu aquis immoratur. Vbi etiam lasciuienti quadam gesticulatione ludit; nam & vocanti se adnatat, manum prætendenti adlatrat, cibos porrigentibus blanditur, quos feruidus obmurmuranti anhelitu sibi postulat, sexcenta alia eiusmodi intra latices ludrica exhibet, quæ circundantem turbam mirum in modum exhilarant. Donec ipse aut satur, aut aquatum vltra impatiens, piscinæ margini adlabitur, & in inclinato ad id assere humi se proripit, nullo pinnatum nisu

recla

reclamante licet Plinio, nam certum eſt eum extra aquas iis nullatenus inſiſtere, nec quouis modo ingredi, ſed ſerpere adducto, reductóque pectore tantùm,

——pars cætera terram
Pone legit ſinuátque immenſa volumine terga.

Haud ſegniter repit tamen, nam & agmine ſatis propero & repetitis crebrò velocitérque orbibus peruoluitur.

Addere plura poteram, ſed nox vrget, & ſpes eſt te quoque belluam tandem aliquando viſum ire. Vale. Aquis-Sextiis Kalend. Martij 1644.

Ex Poſtſcripto: Longitudo 42. circiter pedum. Craſſitudo qualis corporis humani. Pondus librarum circiter centum.

Viro Clariſſimo, Maximóque D. PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P. D.

QVæ ad me in ſuperioribus tuis de Tempore ſcripſiſti ea ſunt, vt nullum planè dubitationi locum relinquant. Euidentiſſimè enim oſtendiſti quæcumque erant à me de Motu dicta, non ad eſſentiam Temporis, ſed ad eius notitiam referri debere. Itaque manus libenter do, & pro eo labore, quem in me dedocendo ſuſcepiſti, deuinctum me tibi fateor. Vtinam autem auderem & alia bene multa te vindice digna proponere, quæ cùm tu tanto acumine peruideas, mihi & cæteris conſimilibus denſiſſima caligine inuoluta jacent prorſus incomperta, qualia ſunt quæ aduerſus Carteſianum illud dogma dici poſſent, *Nullum dari Vacuum*, ſed omnia eſſe plena, quia eſſentia materiæ conſiſtit in extenſione, adeò vt vbicumque erit ſpatium aliquod menſurabile, ibi ſit futurum & corpus, proindéque nec concipi quidem poſſe Vacuum in rerum natura, cui etiam introducendo par non eſt diuina potentia. Quàm vellem & illud mihi expedires *de Dolore*, an ſcilicet poſita ſit in diuulſione particularum noſtratum; quid autem referat illis vt in ſpatio Mundano hoc vel illud ſpatium occupent, vnde tam ægrè diſcedant diuellantúrque? An verum ſit quod ſomniabam paradoxum ferrum candens, imò ignem ipſum non eſſe calidum, cùm inanimatum tale dici poſſit, & ſit calor non tantum certus quidam motus particularum corporis alicuius, ſed perceptio motus illius, quam perceptionem habere non poteſt corpus anima & ſenſu non præditum. Verùm etſi de tua comitate & propenſo in me animo nequaquam dubitem, importunus eſſem ſi efflagitarem vt mihi tantulo homuncioni reſpondere dignareris, auocarémque oraculo ore facundiſſimo fundentem tot eruditiſſimis viris, qui te quotidie de rebus grauiſſimis, tanquam naturæ interpretem, conſulunt. Vnum voueo, vt quàm diutiſſimè ſoſpes & incolumis ſcientiæ naturalis limites promoueas. Quod te ſumma felicitate præſtiturum confido, in illo immortali opere, de cuius editione ſpem fecit Typographus lectoribus Diſquiſitionis tuæ. Id niſi iam ſit adfectum, poſſes tamen partium quas continet quatuor aliquam præmittere, provt videretur conſultius. Quæ quidem puta mecum bonæ mentis ſtudioſos omnes expetere: at imprimis Bornius ille, quem cùm à candore, ab eruditione, & prono in me affectu vehementer diligam, eo nomine pluris facio, quod tui ſummus eſt admirator; & ſanè cùm nudiuſtertius Leidæ primum inuiſiſſem diuelli vix poteram, adeò me deliniebat virtutum tuarum præconium, quo ſermones orſi poſt aliquot horas ægrè deſiimus. Vale, ô Decus meum, & perge me amare. R. P. Merſenno ſalutem, quæſo plurimam. Hagæ-Comitum 18. Aprilis 1644.

Viro Maximo, Reuerendóque Domino PETRO GASSENDO, *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito*,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

VIr Maxime,

Reſponſum tuum ad quæſita mea accepi, quo mihi ſatis abundè factum, etſi paucis veriſſima tam multa complexus fueris; quare gratias nunc ago quantas poſſum maximas. Huc venerat Carteſius, in Galliam profecturus cùm primùm edita erit pars Phyſiologiæ ſuæ, quæ de rebus inanimatis diſſerit: accepto itaque Epiſtolio tuo tanto libentiùs incunctantiúſque adij. Ad ea autem quæ objeci, deſtructo ſcilicet quod intra cubiculum eſt corpore, non deſtrui tamen ſpatium, quod proinde arguitur ab occupante corpore non pendere; pernegauit ille, coïtutóſque tunc parietes prædixit. Cùm vrgerem, an motu aliquo coïtio illa fieret, ita vt adinuicem parietes accederent, medio vtrinque ſuperato ſpatio; reſpondit vir ille acutiſſimus, nullo opus motu futurum, ſublato nempe cum materia ſpatio, quo parietes, dum corpus maneret, diuellebantur. Verùm cùm non ſatis conſtringere hominem nodo illo poſſem, alia via inſtiti, petiíque an nulla fuiſſent ſpatia corpore vacua ante Mũdi creationem, quam materiæ è nihilo eductionem vulgò exiſtimamus, rurſum pernegauit, & vnà cum corpore aſſeruit creata fuiſſe ſpatia, quæ nulla erant anteà. His opinionum portentis alia adiecit circa flexilitatis & duritiei, raritatis & denſitatis naturam (quam ego ad Vacui minorem vberioremve intermiſtionem referre ſolebam) quaſi rarum & flexile fia aliquid,

aliquid, dum partibus eius interponuntur corpuscula alia moueri aptiora, & quæ iam reuera agitantur externo appulsu auræ ætheris, vnde fit vt manui v. g. spongiam prementi resistentia tantò minor quantò ocyus moueatur iam aër, quem manus pellere perseuerat.

Habiti deinde sermones de te, & de Disquisitione tua, ex quibus cognoui nihil illum repositurum, seu propriæ tenuitatis conscientiâ, seu excogitatorum amore deceptus putet nullo momento infirmatum fuisse meditationum suarum pondus; quod tamen non ita videtur Viris doctissimis permultis, & imprimis Samsono illi Ionssono Serenissimæ Reginæ Bohemiæ concionatori, qui cùm ante lectam Disquisitionem tuam esset Cartesianis dogmatis addictissimus, nunc sæpius coram me pronunciauit, eneruatas à te omninò demonstrationes Cartesij; ita vt restitui in integrum non possint, & aliæ recudendæ sint meditationes, tum solidiores veritati stabiliendæ, tum ad assensum extorquendum enucleatiores. Missum est hodie ad me Amstelodamo Caramuelis examen iudicij tui circa obseruationem Astronomicam Reitæ Louanij editum, cuius auctorem amo quòd agat tecum vt inter eruditos & sapientes decet, quamuis in nonnullis defœcatiorem stylum requiram.

Prostat eiusdem audax Mathesis, quo in scripto nititur superstruere principiis Arithmeticæ & Geometriæ quæcumque ad Logicæ præcepta, ad Metaphysicam & ad Theologiam spectant: vnde probat æqualitatem Filij & Spiritus Sancti cum Patre, quia Sanctissima Trinitas triangulum æquilaterum constituit, quod nisi æquales essent personæ scalenum aut isosceles euaderet. Ita, si bene memini, Remundus ille Sebunde probat Trinitatem ex eo quod vulgò dici soleat, Tres faciunt collegium, quibus argutiis nihil inanius, sed illud tuum immortale circa Philosophiam Epicuream opus ecquando ad nos transmittes? Quid de te tam malè meritum est genus humanum, vt tantæ frugis libro diutiùs carere debeat? Imperitos quid moraris Vitiligatores, næniis assuetos, nil solidum crepantes, quibus solis erudiendis operam perderes? at æterno deuincies tibi beneficio bonos omneis, qui partem illam, quâ homines sumus colunt, nec pecorum instar proni degunt, ventri, & pessimæ corporis parti obedientes. Epicedia Peireskiana cur premantur adhuc miror. Nisi habeas, copiam faciam Epigrammatis Græci, quo deflet obitum Heroïs illius, Iustus Rickvvsardus, Medicus Roterodamensis, Vir φιλωικώτατ☉, nec minùs rarâ virtute, quàm doctrinâ conspicuus. Vale ô meum Decus, & perge me amare. *R. P. Mersenno* salutem quæso plurimam. Hagæ Com. ad 6. Eid. Maij Anni Dionysiani 1644.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro D. D. PETRO GASSENDO, *S. P.*

QVantum lætitiæ hauserim, Vir admodum Reuerende & Clarissime, perlectis literis tuis, vix verbis exprimere possum; præsertim cùm intellexerim, scriptionem meam tibi vehementer gratam accidisse, tegi amicitiam meam non respuisse, sed ex animo me complecti non fuisse dedignatum: quaptopter magnis pignoribus me tibi deuinctum tenes, gratiásque ingentes me tibi & habere & debere profiteor, nec vllam sanè prætermittam occasionem, vbi in hoc amicitiæ munere tibi iterum gratificari potero, sed illum me semper præstabo, quem amicitia infucata efflagitat. Satis superque Vir amicissime conicere possum, te non minus vnam ex illis Fixis priùs inuisis in Aquatio obseruasse; & hoc ex obseruatione quam 2. Septembris hora 8. vespertina cum semisse habuisti: quatuor enim Mediceos à te visos affirmas, & quidem hoc ordine: duos ad Ortum propiorem distantem à ♃ Diametris $2\frac{1}{2}$. remotiorem 11. duos ad Occasum, &c. Eadem die etiam à me hîc Dantisci obseruatos esse scias; quod autem de illis & quibus verbis in aduersariis meis annotauerim hîc apponam: (vt tibi demonstrem Orientaliorem fuisse Fixam priùs inuisam quam ego in illa delineatione, quam tibi transmisi cum *m* notaui, non Iouialem vti existimas) die 2. Septembris hor. 10. min. 0. Orientalis vicinior habebat latitudinem Borealem, erátque omnium minima. Reliquæ splendidissimæ, Intercapedines inter ipsas & Iouem erant æquales nempe vnius & dimidij minuti, præter illam Orientaliorem quæ à ♃ min. 13. & ampliùs distabat; num hîc fluuij ♄ ex Iouialibus vix credibile (ante quatuor enim dies, die nimirùm 29. Augusti ♄ intermedius erat in Occasum) nam tam ingens spatium in istis quatuor diebus peragrare nō potuit; hæc ex obseruatis meis. Illa Orientalior quæ mihi circiter min. 13. à ♃ remota. Iam die 29. Augusti hor. 10. min. 27. videram, & quidem in hoc ordine, quatuor Stellulæ tum temporis cernebantur. In occasum tres, quarum media erat maxima, propinquior adeò exigua vt vix cerneretur, extrema versus Austrum declinabat, Orientalis distans à ♃ min. 5.

	A	B		C	D
*	O	*		✳ ♄	* fixa.

Distantia { A B min. 2. / B C min. 6. / C D min. 7.

Eadē die eram quidem etiā in illa opinione, omnes quatuor Iouiales me obseruasse, sed postea

postea ex Obseruationibus antecedentibus & subsequentibus satis supérque colligere potui, intermedium in Occidente fuisse ♄ Iouialem, & occidentaliorem Fixam ♒, quæ propter motum ♃ retrogradum satis velocem ex Occidente in Orientem, & quidem tam longissimè à ♃ peruenire potuit, quod nullo modo fieri potuisset si ex numero Medicæorum fuisset; secundo illa orientalis die 29. Augusti aliquam etiam habuit latitudinem quæ nunquam, alias in maxima Elongatione Mediceorum animaduertitur; Tertio, & ex Obseruationibus subsequentibus, die nimirum 4. & 6. Septembris satis constabat Fixam esse, quia semper longiùs in Orientem recedebat, ita vt die 4. Septembris hora 9. vespertina, iam circiter min. 30. à ♃ distaret; in quali distantia Iouiales nunquam spectantur: quod & ipsemet deprehendes, si motum Iouis collationaueris cum illa Fixa ♒ in mea delineatione Fixarum: ita vt verissimum, Stellam illam orientalem remotiorem, quam die 2. Septembris obseruasti, non fuisse Mediceam, sed fixam, vnam ex illis quas Reuerend. Pater Antonius Maria de Rheita pro errone habuit. Cæterùm gratias tibi habeo ingentes pro communicato Plenilunio, non minus vltimâ Quadratura, quæ mihi gratissimæ fuerunt: Nam pridem scire desideraui, num etiam aliquæ phases æri incisæ fuerint; fateor te multum hac in parte præstitisse, quantum hactenus à nemine quod sciam factum, laborémque habuisse, non exiguum, præsertim in rectè constituendis ordinandísque maculis, quas nemo equidem colligere potest, quàm qui ipsemet id tentauerit: Video te multas maculas, montes, valles, lacusque in ☽ bene vidisse & obseruasse, nisi quod Pictor & Sculptor, non ita fortasse vt debuerit, delineauerit, tum quoad situm, distantiam & geminum colorem, vti imprimis in Quadratura apparet: Optarem num hæ Phases ante annum antequam obseruare incœperim ad manus fuissent, certè non parum auxilij initio ex illis petiissem. Meas quod attinet, quarum circiter quadraginta iam delineatas habeo (tam crescentis ab ipsa prima die, quàm decrescentis ad vltimum vsque cum quibusdam Pleniluniis & variis quadraturis) tum etiam quindecim iam æri ipsemet manu mea, quantum pro viribus licuit incisas; ex quibus has duas Phases, & hesterna die primùm excussas tibi transmitto, vt aliquo modo tuas recompensem, téque rogo vt Iudicium tuum de his communicare non graueris. Phasis Lunæ falcatæ crescentis, obseruata est anno 1644. die 10. Aprilis horâ 8. à Meridie numerata, à conjunctione verò 16. diei 4. currentis. Altera Phasis Lunæ lunatæ crescentis obseruata est die 11. Aprilis horâ 9. à Meridie numerata, à conjunctione verò 17. diei 5. currentis. Omnes maculas quascumque saltem obseruare licuit, quoad figuram, quantitatem vt & præsertim quoad colorem pro viribus expressi, tum quotidianam variationem vallium (quæ imposterum ex subsequentibus Phasibus luculentiùs patebit) quàm etiam ☽ variationem & librationem ipsam, quæ me maximè diúque excruciauit, de qua in Selenographia mea fusiùs. Lætor porrò me tibi gratificari potuisse, participem te reddendo obseruatiuncularum mearum, & quod viro illo eximio & egregio Ismaëli Bullialdo (cui meo nomine plurimam salutem vnà cum promptа officiorum meorum oblatione, referas velim) propter differentias Meridianorum non minùs vtiles esse posse; idcircò vnam atque alterum adhuc Eclipseos obseruationem tibi transmitto, vt & 12. obseruationes Eclipsium ☽ habitas Regiomonti per Doctissimum M. Albertum Linnemannum Professorem Mathem. Academ. Regiomont. tum etiam copiam literarum illius viri, quæ tibi haud ingratæ erunt, quia de diuersis differentiis Meridianorum in illis differitur; rogo itaque humanissimè has ipsius literas prænominato Doctissimo Bullialdo communices, fortassis & aliquid certi ex ipsis excerpere poterit.

Prima Eclipsis ☽ obseruata à me hîc Gedani anno 1641. die 18. Octobris Initium quidem hora 7. minut. 1. sec. 15. secundum correctum Horologium. Finis hor. 9. m. 51. sec. 0. Maxima obscuratio horâ 8. minut. 26. sec. 15. Tota duratio horâ 2. min. 50. sec. 0. Quantitas 7. digitorum. Tempore maximæ obscurationis obseruata quoque est distantia ☽ à ♄ horâ nimirum 8. min. 27. sec. 10.

Secunda Eclipsis ☽ anno 1642. die 15. Aprilis cuius obseruationem hîc Dantiscanam jam tibi transmissi, etiam à Domino Eichstadio Stetini Pomeranorum obseruatam & quidem principium deliquij ex altitudine caudæ ☊ in plaga occidentali grad. 39. min. 12. Principium totalis obscurationis cum Spica eleuaretur grad. 20. minut. 18. circa principium recuperationis luminis altitudo Arcturi erat in eadem plaga grad. 41. min. 9. Et proinde Initium Eclipsis ☽ in Stetinensi Meridiano hor. 0. minut. 58. à media nocte, principium totalis obscurationis h. 1. min. 56. Principium recuperationis luminis horâ 3. min. 40. Finis Eclipsis hor. 4. min. 38.

Cæterùm libenter à te perciperem num tale quid inuentum à Campanella, quod ad nos ante aliquot annos his verbis perscriptũ fuerit: Thomas Campanella circa illud tempus quo Delphinus in Gallia natus est, Instrumentum inuenit tubo Galilæi longè ingeniosius: Huius beneficio obseruatum est, Lunam bis majorem apparere, quàm locus ille est, qui Parisiis *la Place Royale* appellatur Iouem & reliquorum Planetarum incrementa & decrementa ☽ instar habere. Martem & Saturnum non modò longè majores, quàm nobis apparent esse, sed & formam & structuram habere hactenus inauditam, Mars quippe in medio sui habere montem nigricantem non consistentem, Lunæ montibus quæ Terræ montibus altiores sunt, excelsiorem: cingulum item rotundum colore ad

Iridem proximè accedens, ſed paulò rubicundius pedem iſtius montis circundat, & reliquum diſcum huius Planetæ abſoluit. Saturnus non immenſæ magnitudinis Planeta ex tribus corporibus compoſitus apparet: Vnum oualis eſt figuræ in medio: duo ad latera inter quorum extrema duæ aperturæ ſeu hiatus, per quos Cælum videtur. Hoc mirum quod beneficio huius Teleſcopij Stellæ Firmaméti majores non appareant, ego puto propter nimiam ipſarum à nobis diſtantiam, vnde maximè Copernici ſententia de Firmamenti immenſa à nobis diſtantia confirmatur. Hæc ille. Primùm rogo perſcribus haud grauatim, ſi tale Teleſcopium inuentum, num id fuerit ex ſectione Sphærica vel Hyperbolica præparatum, & qualis proportio ſtructuráque fuerit; magnopere enim delector illis rebus, præſertim præparandis vitris Dioptricis manu propria: vti & nuperrimè tubum opticum conſtruxi cuius beneficio Stellas Fixas tam primæ quàm ſecundæ, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis abſque crinibus & radiis aduentitiis exactè rotundas & minimè hirſutas vel ſcintillantes inuariatis coloribus obſeruare licet, tum quoque in vera proportione erga reliquos Planetas Iouem Venerem, &c. Miror ſanè Galilæum, Hortenſium & Campanellam, per Teleſcopium nunquam id præſtitiſſe vti verum. Nuperrimè cùm illas obſeruarem, inueni non equidem tam exiguæ paruitatis eſſe, vti Galilæus & Hortenſius exiſtimant, ſed longè majores ita vt Stella primæ magnitudinis circiter tertiam partem Diametri Iouis adæquet, cuius rei D. Eichſtadium ocularem teſtem habeo. Canis major licet appareat nudo viſui admodum magnus ac ♃ ferè major, nihilominùs vix notabilis particula major quàm Aldebaram aut alia Stella primæ magnitudinis. Quod ſuperest Domino Eichſtadio amico meo haud vulgari plurimam à te ſalutem dixi, vti petiiſti qui iterum te quàm officioſiſſimè reſalutare data occaſione iuſſit, quod ſatis ſupérque ex illius literis præſertim ex his verbis patet: *Illud enim voluptate non mediocri ſenſi, in animo tanti Herois, in omni re literaria exercitatiſſimi, & quod Aquilæ inſtar Cælum petit, me tantillum quoque hærere. Tam diuino Viro data occaſione amiciſſimam à me referas ſalutem velim. Vtinam liceret mihi hanc affectionem mutuo literarum officio fouere & conſeruare, certè ſi minus poſſem ingenio, modeſtia tamen iudicium eius promererer. Deus optimus maximus Ipſum Reipublicæ literarum diu præſtet incolumem.* Hæc ille. Edidit nuperrimè prænominatus Dominus Eichſtadius Tabulas Harmonicas cæleſtium motuum in folio Stetini Pomeraniæ vt & tertiam partem ſuarum Ephemeridum hîc apud nos Dantiſci, quarum exemplar tibi per noſtrum Gaſparum Forſterum à Domino Cramoiſy Bibliopola tranſmitto; quas acceptare non dedigneris. Si apud vos nuperrimè aliquid noui prodiderit, quæſo ſi libet certiorem me facias, præſertim num hi libri editi ſint nec-ne. Primò Gaffarel cribrum Cabaliſticum. Secundò Gaffarel *aduertiſſement aux Doctes. touchant la neceſſité des Langues Orientales.* Tertiò Gilberti Gaulmin Liber de Ritibus Iudaïcis Noui Teſtamenti. Quartò de Theologia Muhammedis. Quintò Gaulmin Diatriba de Apocryphis Hebræorum Libris. Sextò Gaulmin Aramicæ Parabolæ Turcicæ, Æthiopicæ & Hieroſolymitanæ. Vale Vir Honorande & literis reciprocis exhilara (Dabam Dantiſci 1644. die 23. Iunij.)

Tuum

IOANNEM HEVELIVM.

Anno

Anno 1639. 1. *Iunij Stylo nouo obſeruata eſt Eclipſis Solis in Camera obſcura per vnicum vitrum conuexum, Regiomonti Pruſſorum.*

Creſcentis obſcurationis Phaſes.		
Horologium accuratum.	Inſtrumẽtum Electorale. Altit. ☉	Enucleata Tempora.
Initium proximè hor.5.min.21.Medius Digitus hor.5.min.25. Hîc acuminatus non rotundus apparebat.	grad. min. 22. 20.	Hor.min.ſec. 5. 25. $\frac{1}{2}$ 5. 29. $\frac{1}{2}$.
Digiti. hor. min.		
1. 5. 27.		5. 31. $\frac{1}{2}$.
1$\frac{1}{2}$. 5. 30.		5. 34. $\frac{1}{2}$.
2. 5. 32.	21. 20.	5. 36. $\frac{1}{2}$.
2$\frac{1}{2}$. 5. 36.		5. 40. $\frac{1}{2}$.
3. 5. 39.	20. 15.	5. 43. $\frac{1}{2}$.
3$\frac{1}{2}$. 5. 41.		5. 45. $\frac{1}{2}$.
4. 5. 43.	19. 40.	5. 47. $\frac{1}{2}$.
4$\frac{1}{2}$. 5. 45.		5. 49. $\frac{1}{2}$.
5. 5. 50.	19. 20.	5. 54. $\frac{1}{2}$.
Hîc apparebat cornibus valde denſis & craſſis.		
VI. 5. 52.	18. 0.	5. 56. $\frac{1}{2}$.
6$\frac{1}{2}$. 5. 55.		5. 59. $\frac{1}{2}$.
7. 5. 57.	17. 50.	6. 1. $\frac{1}{2}$.
7$\frac{1}{2}$. 6. 0.		6. 4. $\frac{1}{2}$.
8. 6. 2.	17. 0.	6. 6. $\frac{1}{2}$.
8$\frac{1}{2}$. 6. 4.		6. 8. $\frac{1}{2}$.
9. 6. 5.		6. 9. $\frac{1}{2}$.
9$\frac{1}{4}$. 6. 7.	16. 5.	6. 11. $\frac{1}{2}$.
9$\frac{1}{2}$. 6. 9.		6. 13. $\frac{1}{2}$.
10. 6. 11.		6. 15. $\frac{1}{2}$.
10$\frac{1}{4}$. 6. 13.		6. 17. $\frac{1}{2}$.
10$\frac{1}{2}$. 6 15.		6. 19. $\frac{1}{2}$.
10$\frac{3}{4}$. 6. 16.		6. 20. $\frac{1}{2}$.
11. 6. 17.		6. 21. $\frac{1}{2}$.
11$\frac{1}{4}$. 6. 19.		6. 23. $\frac{1}{2}$.
XI$\frac{1}{2}$. 6. 20.		6. 24. $\frac{1}{2}$.

Decreſcentis obſcurationis Phaſes.		
Horologium accuratum.	Inſtrumẽtum Electorale. Altit. ☉.	Enucleata Tempora.
Digiti. hor.min.ſec.	grad.min.	Hor.min.ſec.
XI. 6. 23. 0.	14. 0.	6. 27. 0.
10$\frac{1}{2}$. 6. 26. 0.		6. 30. $\frac{1}{2}$.
10. 6. 28. 0.	12. 55.	6. 32. $\frac{1}{2}$.
9$\frac{1}{2}$. 6. 31. 0.		6. 35. $\frac{1}{2}$.
9. 6. 34. 0.		6. 38. $\frac{1}{2}$.
8$\frac{1}{2}$. 6. 36. 0.		6. 40. $\frac{1}{2}$.
8. 6. 39. 0.		6. 43. $\frac{1}{2}$.
7$\frac{1}{2}$. 6. 40. 0.		6. 44. $\frac{1}{2}$.
7. 6. 43. 0.		6. 47. $\frac{1}{2}$.
6$\frac{1}{4}$. 6. 45. 0.		6. 49. $\frac{1}{2}$.
VI. 6. 47. 0.		6. 51. $\frac{1}{2}$.
5$\frac{1}{2}$. 6. 50. 0.	10. 27.	6. 54. $\frac{1}{2}$.
5. 6. 52. 0.	10. 0.	6. 56. $\frac{1}{2}$.
4$\frac{1}{2}$. 6. 55. 0.		6. 59. $\frac{1}{2}$.
4. 6. 57. $\frac{1}{2}$.		7. 2. 0.
3$\frac{1}{2}$. 7. 0. 0.		7. 4. $\frac{1}{2}$.
3. 7. 2. –	8. 20.	7. 6. $\frac{1}{2}$.
2$\frac{1}{2}$. 7. 4. 0.		7. 8. $\frac{1}{2}$.
2. 7. 7. 0.		7. 11. $\frac{1}{2}$.
1$\frac{1}{2}$. 7. 9. 0.		7. 13. $\frac{1}{2}$.
1 7. 11. 0.	7. 20.	7. 15. $\frac{1}{2}$.
0$\frac{1}{2}$. 7. 13. $\frac{1}{2}$.		7. 17. $\frac{1}{2}$.
0$\frac{1}{4}$. 7. 15. 0.		7. 19. $\frac{1}{2}$.
Finis. 7. 16. 0.		7. 20. $\frac{1}{2}$.

In momento quaſi euaneſcebat hîc margo lucidus in Camera ſcilicet inferior & fiebat ſuperior non aliter ac ſi fulgur abortum fuiſſet, tuncque notaui lucida cornua cum lucida parte reliqua in circulo deſcripto poſſidere 212. gradus proximè.

Cùm Horologium oſtenderet horam ſeptimam cum 18. minutis, Electorali Aſtrolabio capta eſt altitudo ☉ grad. 6. min. 25. Cùm Cameram obſcuram inſtituere vellem hor. 1. circiter, ingens Halos circa Solem obſeruabatur à me cuius Diameter comprehendebat 413. gradus proximè, altitudo marginis inferioris Halonis erat 33. gradus circiter. M. Albertus Linnemanus Regiomonti hæc candidè ſcribit 6. Iunij.

Sub eodem mediæ obſcurationis tempore ſpecioſè viſa eſt Venus, quæ poſt 10$\frac{1}{2}$. digit. decreſcentis obſcurationis euanuit. Per medium foramen alij obſeruarunt partem deficientem in maxima obſcuratione vix excedentem $\frac{2}{3}$. partes ipſius Solis, notetur. Per obſeruationem ſecundi & tertij digiti inuenitur tempus addendum Horologio min. 4. ſec. 30.

Eclipſium Lunarium obſeruationes Regiomonti per Aſtrolabium electorale adminiſtratæ, prout ſubſequenti die qualibet ſunt aſſeri publico affixæ.

PRima, anno 1635. intra 3. & 4. Martij, Eclipſis ☽ totalis cum mora obſeruabatur: iuxta horologia incepit ante octauam & deſiit ante nonam. Phaſes Aſtrolabio Electorali

ctorali obſeruatæ ſunt hæ : Eclipſeos Initium ob Cælum nubilum obſeruari non potuit: Digitis vero 6. proximè eclipſatis (ſiquidem naſus monſtroſi viri in Luna maculari apparentis cum vmbra communicabat) Iupiter, Fixis non apparentibus ſupra Horizontem eleuatus erat grad. 56. min. 50. ad Occidentem Moræ initium ſereno Cælo apparebat, cùm Procyon ſiue Canis minor altus erat grad. 41. min. 0. ad Occidentem.

Recuperata particula lucis dimidij Digiti ♃ eleuatus erat grad. 51. min. 40. Finis Eclipſeos offerrebatur cùm ♃ altus erat grad. 44. minut. 40. color erat ex rubro, flauo & ſubuiridi mixtus, ita vt rubor cæteris antecelleret. Præterea ſub obſcuratione totius, ſeu Moræ initio pars ☽ dimidiæ occidentalis multum lucida aliquandiu manebat, ſucceſſiuè decreſcens verſus Boream; albicans hîc color ſeu pars lucidior circa dimidiam Lunæ circumferentiam ab occidentali parte per Auſtralem plagam, vſque ad Orientalem partem, qua luminis recuperationis initium capiebat Luna, circumuehebatur continuè, parte plagâ boreali obſcuro colore infectâ.

Secunda Anno 1635. nocte ſequente 27. diem Auguſti Eclipſis Lunæ totalis obſeruata eſt, Phaſes ſunt ſequentes: Initium Eclipſeos oſtendebat altitudo Stellæ Aldebaram grad. 35. min. 40. Color ☽ mutari incipiebat in fuliginoſum, & ipſa vmbra & lux dentatam faciebat ſectionem. Cùm tres Digiti ferè eſſent obſcurati Aldebaram eleuabatur grad. 37. min. 25. color idem qui prior. Cùm Digiti quinque circiter in vmbra verſarentur Aldebaram alta erat grad. 38. min. 25. colore nigro & ſubruffo, ſub hoc tempore Venus oriens rubicunda abundè ſcintillabat. Cùm Digiti ſex in vmbra eſſent (cùm ſcilicet monſtroſi viri naſus ab vmbra lamberetur) Aldebaram alta erat grad. 39. minut. 20. color erat flauus cum fuliginoſo participans. Cùm 2 ½. Digiti lucerent adhuc eleuabatur Aldebaram grad. 40. min. 40. Color in Luna apparebat ruffus. Moræ Initium notabatur cùm Aldebaram obſeruabatur grad. 42. m. 30. alta. Color ex parte boreali erat ſemper lucidior, ac notabilior, quàm qui erat in parte Auſtrali, hîc enim perpetuò craſsè ruber, vel omnino niger conſpiciebatur. Cæterùm cùm Luna eſſet adhuc aliquot gradus eſſet ſupra Horizontem euanuit ita, vt nec nudo viſu, nec etiam perſpicillis eam perſequi liceret. Horizon autem fœculentiorem aërem denotabat.

Tertia Anno 1636. nocte ſequente 20. diem Februarij Stylo nouo. Eclipſis partialis habita. Sub initium quod accuratè ſatis obſeruatum eſt per tubum: Arcturus ſupra Horizontem eleuabatur grad. 26. min. 0. Occidentalis. Cùm quaſi medium erat: vbi à 2 ½. ad 3. Digitos, obſcurata eſſet Luna Arcturus altus erat grad. 30. minut. 20. Finis Eclipſeos èſt exhibitus cùm ♃ (nam nulla fixa apparebat) grad. 48. min. 20. præter propter altus erat, ſiquidem totum ferè Eclipſeos tempus nubila occuparant.

Quarta Anno 1641. intra 18. & 19. Octobris Stylo nouo. Eclipſis partialis obſeruabatur, cuius Phaſes

Initium contigit cum Aquilæ eleuaretur grad. 41. min. 20. ita tamen in dubium ſit inter grad. 41. min. 10. & grad. 40. min. 50. ob penumbram magnam.

digiti.		grad.	min.
2 ½.	Aquila lucida alta	40.	40.
3 ½.		40.	20.
4 ½.		38.	10.
5.0.		37.	0.
5 ½.		36.	0.
6.0.		35.	18.
6 ¼.	Digiti cùm vmbra raderet medium lucidioris maculæ, ſub maximè al bente circello naſi Lunaris; nec enim vlteriùs creſcebat vmbra, hinc medium. Eclipſeos concludebatur cùm eleuaretur Aquila grad. 33. min. 36.		

Digiti.		grad.	min.
6.0.	Aquila alta	32	30.
5 ½.		30.	43.
5.0.		30.	0.
4 ½.		29.	55.
4.0.		28.	48.
3.0.		28.	7.
2 ½.		27.	40.
2.0.	Digiti cùm obſeruaretur altit. ♃	7.	10.
	altitudo ♄	23.	55.
1 ½.	altirudo ♄	24.	0.
0 ½.	altitudo ♃	5.	27.
Finis exactè capiebatur cùm Aquila eleuaretur		23.	45.

Quinta, Anno 1642. intra 14. & 15. Aprilis Eclipſis ☽ hora 12. noctis horologio ingruebat denſiore nebula vbi lucida Lyræ eleuaretur grad. 52. min. 30. aſt ☽ grad. 28. min. 5. in hiſce nebulis fœtidis obſcurata ☽ nullatenus apparuit.

Clariſsimo, Doctiſsimóque Viro Domino
PETRO GASSENDO, *S. P.*

VIr Ampliſſime, Fautor & Amice multum honorande,

Dulciſſimæ noſtræ confabulationes diu ſatis ſiluerunt, hinc tribus efficiam vt turſus ſubmurmuranter audiantur noſtri ſuſurri ex colloquiis noſtris variis & mihi maximè gratis Danriſci habitis, cùm nuper relegerem Diarium, ſeſe offerebat dubium ventilatum de vera differentia Meridianem Dantiſcani & Regiomontani, quam denuò ventilaui & adhuc dum majorem 7. minutis temporis conſtitui non debere affirmo, quod euincam ex tribus Eclipſibus Dantiſci & Regiomonti habitis: quæ ſimul anſam dabunt inueſtigandi differentiam meridiani noſtri & Steti-

nenſis

nenſis & Amſtelodamenſis & Maſſilienſis, prout nunc ex ſubjectis pateſcet.

Prima Eclipſis ☽ contigit anno 1635. 3. Martij, in qua moræ initium diuerſis locis obſeruatum eſt. Amſtelodami ab Hortenſio cùm Regulus ad Ortum altus erat grad. 52. min. 36. ex litteris Hortenſij ad M. Crugerum. Stetini à D. Eichſtadio, cùm idem Regulus ad ortum altus eſſet grad. 41. min. 13. In Pædia Aſtronomica pag. 128. Dantiſci à M. Crugero P. M. per accuratum Horologium ad Solem rectificatum horâ 8. min 47. in litteris Domini Crugeri ad Linnemannum. Maſſiliæ à Doctiſſimo Gaſſendo & Peireſcio medium obſeruatum eſt horâ 8. min. 45. In vita Peireſcij pag. 307. Regiomonti à memetipſo cùm nempe Procyon altus eſſet ad Occaſum grad. 41. min. 0.

Hinc Inſtituto calculo.	
Amſtelodami contigit	hora 7. min. 51.
Stetini	hor. 8. min. 27.
Dantiſci	hor. 8. min. 47.
Regiomonti	hor. 8. min. 54.
Maſſiliæ (dimidia morâ 52. min. ſubtractâ.)	hor. 7. min. 53.

Ergo differentia Meridianorum.	
Regiomonti & Dantiſcani	min. 7.
Regiomonti & Stetinenſis	min. 27.
Regiomonti & Amſtelodamenſis	h. 1. m. 3.
Regiomonti & Maſſilienſis.	h. 1. m. 1.

Secunda Eclipſis Lunaris accidit 1641. 18. Octobris, cuius finis obſeruatus eſt Dantiſci per temetipſum, Honoratiſſime Amice, Horologio ad Solem correcto horâ 9. min. 51. Regiomonti verò à memetipſo cùm Vultur volans ſiue Aquila ad Occidentem eleuaretur grad. 23. min. 45. ſcilicet horâ 9. min. 56. ſec. 32. in quibus 7. minuta temporis nondum concluduntur.

Tertia Eclipſis Solaris eſt obſeruata anno 1639. 1. Iunij in diuerſis locis. Leydæ in ſpecula Academica, Finis Eclipſeos cùm Sol eleuaretur grad. 6. min. 27. ſec. 19. Hor. 6. min. 28. Ryper in literis.

Hor. 7. min. 15. Dantiſci finis eſt obſeruatus ex literis tuis.

Hor. 5. min. 26. Regiomonti initium.

Ex hiſce obſeruatis iuxta præcepta 175. & 176. Kepleri in tabulis Rudolphinis eliciuntur.

Primò ad initium Regiomonti.				Secundò Dantiſci finis.			Tertiò Leydæ finis.		
	grad.	min.	ſec.	grad.	min.	ſec	grad.	min.	ſec.
Locus ☉	20.	49.	4. ♊	10.	52.	25. ♊	10.	51.	32. ♊
☊	19.	24.	0. ♊	19.	24.	0. ♊	19.	24.	0. ♊
Diſtantia ☉ à ☊	8.	35.	0.	8.	32.	0.	8.	32.	0.
Latitudo ☽ Borealis.	0.	47.	23.	0.	47.	7.	0.	47.	7.
Summa Semidiametrorum.	0.	30.	35.	0.	30.	35.	0.	30.	35.
Tempus Anom. 6. d. 11. h.				6. d. 13.			6. d. 13.		
Parallaxis ☽ à ☉ Horizõtalis.	0.	59.	25.	0.	59.	38.	0.	59.	38.
Parallaxis ☽ à ☉ longitudinis.	0.	39.	48.	0.	39.	29.	0.	42.	20.
Parallaxis ☽ à ☉ latitudinis.	0.	37.	53.	0.	43.	59.	0.	39.	44.
Latitudo ☽ viſa Borealis.	0.	9.	30.	0.	3.	8.	0.	7.	23.
Diſtantia Centrorum.	0.	29.	4. ſubtr.	0.	30.	26. Add.	0.	33.	25. add.
☽ locus elicitus.	10.	59.	48.	12.	2.	20.	12.	7.	17.
Superatio ☽	0.	10.	44.	1.	9.	55.	1.	15.	45.
Motus Lunæ horarius ☽ à ☉.	0.	30.	41.	0.	30.	45.	0.	30.	45.
Superatio in tempus verſa.	0.	20.	59.	hor. 2.	16.	25.	h. 2. 0.	27.	48.

Differentia ſuperationis Regiomonti & Dantiſci, hor. 1. min. 55. ſec. 26.	Differentia ſuperationis Regiomonti & Leydenſis, hor. 2. min. 6. ſec. 49.
Initium apparens Regiomonti, hor. 5 m. 26. ſec. 0.	Initium apparens Regiomonti, hor. 5. min. 26.
hor. 7. min. 21. ſec. 26.	hor. 7. min. 32. ſec. 49.
Finis apparens Dantiſci, hor. 7. min. 15. ſec. 0.	Finis apparens Leydæ, hor. 5. min. 26.
Differentia Meridiani Dantiſci & Regiomonti, hor. 0. min. 6. ſec. 26.	Differentia Meridiani Regiomonti & Leydæ, hor. 1. min. 4. ſec. 49.

Hiſce tribus argumentis accedit relatio quorumdam Nautarum, qui per Mare Balticum Dantiſcum proficiunt, quorum quidam 14. milliaria, quidam 16. audacter: quidam 18. milliar. meticuloſè directum hoc iter conſtituunt: ſed 7. minuta in tali ductu paralleli exhibent $15\frac{1}{2}$. milliaria quæ omninò egregiè conueniunt: Hinc minus dubitanter aſſero vltra min. 7. pro differentia Meridiani in tempore ſiue grad. 1. min. 45. aſſumi non debere: ex quo patet differentiam Meridiani Regiomontani & Vraniburgenſis minorem min. 38. conſtitui debere. Vale Amice optime. Dabam Regiomonti die 10. Ianuarij. 1644.

M. Albertvs Linnemannvs
Math. P. P. Facultis Philoſophicæ pro tempore Decanus.

Ampliſſimo

Amplissimo & Perillustri D. D. PETRO GASSENDO, S.

AMplissime Domine

Tuas literas humanitate plenas iam tandem aliquando recepi,& in ipsis mentem illam tuam, quanta est, admiratus & veneratus sum. Faues & gratias agis, & vis videri honoratus quod honorem impenderis. De satellitibus Reithanis non multum disputo, auritus omnino testis, vt in Iudicio expono, vbi ex hypothesi locutus sum. Sed an illa ipsa hypothesis debeat admitti, non bene valerem decidere. Ad Illustrissimum Ghisium sic scripsi, *Demonstraturus sum vel Reithanas obseruationes infideles vel Stellas obseruatas circa Iouem Erraticas.* Et sub finem, *de illis* (nimirum Satellitibus *nihil possum adstruere aut destruere; hac enim scribo secundâ post Plenilunium die, & tametsi Iouis Galileanos satellites clarè conspiciam, nouos istos, sed neque minutissimas Stellas Firmamenti sub Nouilunium obseruabiles ipse reperio. Reithanæ insisto obseruationi, quasi exacta, &c.* Et meus Discipulus Franciscus Csenneman, cùm ad Bottynum librum mitteret, sic inquit, *Nihil hodie celebrius in Europa Saturnino & Iouiali Satellitio nuper inuento....... Asserit Vranoscopus vigilantissimus Antonius Reitha, negat Doctissimus Petrus Gassendus: Medius interest Ioannes Caramuel....... Ille se Saturni & Iouis Satellites videre & obseruare constanter affirmat, alter hos ipsos Fixas Stellas suspicatur: at mediâ viâ Caramuel, vel Rheita obseruationes falsas, vel Gassendo non standum demonstrat.* Ecce vides me obseruationem illam velle supponere non examinare: Quî enim alienas tueri vellem, qui proprias ante limam collationem & priuatam censuram amicorum non audeo? Nec temerè Rheitæ creditur: hominem enim cognosco familiarissimè, sanctum & doctum; sed qui decipere non vult, falli potuit, & hac via vel inuitus decipere. Dabit Deus vt suos ipse oculos nobis concedat, nam tubum habui, & nouos illos satellites non vidi; fortè etiam in Syderibus sicut in altis nominibus requiritur sua fides & affectus pius, sine quibus nemo adsensum præbeat, aut effectum obtineat. Et quidem vt existimo, stabunt mea illa duo Theoremata, & tua etiam vigebit suspicio; & si sit error aliquis, erit ex parte obseruationis, quam nunquam defendere libuit. Sed neque hunc libenter admittam, maximè cùm & Scheinerus plures plures Satellites quàm quatuor à multis annis obseruauerit.

Diametri visæ & veræ in Planetis proportio pulchra est, & tota tibi debetur, quia tota ex tuis obseruatis eruta; Mihi solùm illationis gloriam adtribuo, & illius veritatis notitiam ex tuis obseruationibus feliciter diduxisse congratulor.

De motu Veneris aliqua specialia suo tempore, & ideò nihic hîc reponam, maximè cùm omnes obseruationes eius difficiles & videantur arguere eam esse Soli valde excentricam, & per consequens Tellurem quiescere, quod non omnes admittunt.

Calignoni authoritati multum detuli; nam & ego homo qui erro sæpè, & corrigi desidero, non carpi. Ipse Angelus haberi non vult, nec ego illi viros magnos præponi; satis doctus qui in re tam subtili errare potuit. Illud enim ipsissimum periculum, quod instituit sine magna Geometriæ & Astronomiæ notitiâ non incipitur. Rhombum pro quadro in lapidis Herculei superficie, quam respiciebamus, expressim notauimus nonnulli à multis annis coram expertissimo adamanticidâ. Et ille non erat artis suæ ignarus, inquit, qui hunc errorem commisit. Et meritò, magna enim industria & arte opus, vt eo adamantem promoueas poliásque, vt possis de laterum inæqualitate tantùm argui. Hoc idem de nobili illo Delphinate sensi dum scriberem, hoc ipsum etiam nunc de eius eruditione sentio.

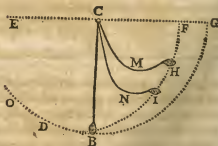
Sed quia duo gratularis, illa hîc tametsi breuissimè resumam; sub onere tamen, quod recognoscas, & liberrimam censuram remittas. Herculeos frustrà labores Tycho Brahe in multis occasionibus perdidit, quod innixus hypothesi dubiæ aut falsæ. Esses mihi crudelis si methodum meam, quæ magnis mihi laboribus, incommoditatibus, imò & morbis stetit & stat, non corrigeres, non facilitares, si me vel errare, vel exorbitare animaduerteres. Lege, relege, examina, & hominem errori obnoxium Angelico tuo ingenio dirige.

Modus mensurandi Tempus.

MVltos habuerunt veteres omnes tamen dubios incertósque; incapaces, qui possent astronomico rigori seruire. At nostro æuo oscillationes sunt inuentæ quibus tempora exactè metimur.

Provt à suo Authore traditæ, bonæ & securæ sunt, vix sensibili errori obnoxiæ; at provt à me promotæ, videntur inæqualitatis omnem causam vitare, omnem suspicionem effugere. More meo breuitati studebo, oscillatoriúmque ab ipsâ conceptione & embryone in perfectissimam figuram diducam.

Inuentio.

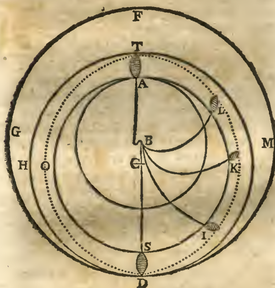
PRimum pendulum quo sumus vsi, filo & pondere, constitit, vt præsens figura manifestat, in quâ à puncto C. plumbum B. filo C B. appenditur.

Pronun

Pronuntiauimus omnes excurſus eſſe Iſochronos, hoc eſt, fieri eodem omninò tempore, vnde ſeu pondus à lineâ perpendiculari extraheres ad D, ſeu ad O, ſeu ad E, Iſochrono motu ad B, excurſurum. Sed tametſi experientiæ viderentur ſuccedere in inferioribus ſemicirculi gradibus, hoc eſt prope B, in ſuperioribus, nimirum prope E & G non ſuccedebant. Inquirentibus cauſam occurrit plumbum B, non formare lineam Sphæricam, ſed quaſi Ellipticam. Nempe F H I B. nam conſtituto in I, filum E N I, non tenditur per lineam rectam ſed arcuatur ſuo pondere in N aut etiam in M, plumbo in H, conſtituto.

Hæc motus varietas etiam tẽpora alterat; certum eſt enim, ſi paria ſint reliqua, velociùs caſurum plumbum ab F quàm à G.

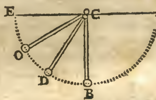
Lineas has deſcribenti occurrit excentricitatis & Ellipſeos Planetariæ ſaluandæ aut ratio aut ſuſpicio. Nam Errones nec moueri in concentricis nec in circulis iam ſatis notum eſt; Periodis ſuis Ellipſes imperfectas deſcribunt, & plus à terrâ aut centro ſuo diſtant in Apogæo; minus in Perigæo, & in locis mediis nonnihil à circuli perfectione deficiunt, ſed an hæc ipſa mechanicè ſaluari poſſint periclitaberis in delineatione ſubſequenti,

Sit in præſenti Figura B oſcillatorij cẽtrum D plumbum: ſi integram periodum conficiat, non deſcribet circulum D M F G, ſed lineam DIKLAOD, filum enim ſuo pōdere incuruabitur, & pũlbum coget cẽtrũ verſus. Lineam A S diuide in duas partes æquales in C. Et centro C, radio CA vel CS, duc circulum A V S A, & T H D K T, qui Ellipſin in duobus punctis T & D continget. Poſtea centro B & radio BA duc circulum AERS. Et centro iterum B, & radio BD, circulum FGDMF. His perfectis ſi ponas oculum in B non-ne habebis delineationem Theoriæ Solis? aut ſi Solem in B non-ne iter Saturni, Iouis, aut Heliocyclij cuiuſcunque? An non B erit centrum, BC excentricitas, D Apogæum, A Perigæum, AERSA concentricus concauus, FGD M F concentricus conuexus K D craſſitudo orbis deferentis augem, AF eius complementum. T A, aut S D craſſitudo orbis deferentis? An non plumbi Diameter in I, K, & L obliquè incidens circulum in latera contrahet, & Ellipſi ſimilem arcum formabit? Puto omnia ad oculum oſtendi. Planeta erit in D Apogæo tardior, in T velocior, non ſolùm reſpectu oculi poſiti in B, ſed etiam reſpectu poſiti in C; quia quò à centro B remotior eo ipſe tardior; quod & etiam in ſuo Marte olim Keplerum obſeruaiſſe memini.

Quid ſi cæleſtia ſic? Sed quali filo ipſa librata? Radio viſuali ſimili, quem non eſſe rectum ſed in medio vaporoſo graueſcere & incuruari ipſemet refractiones manifeſtant. Non enim iis adſentior, qui in ſola ſuperficie illas concipiunt, nam ſi radij in ea refringerentur, æquales eſſent in eadem ſuperficie, at in vino maiores refractiones fiunt quàm in aqua tametſi ſuperficies ſit eadem: Ergo præter ſuperficiem etiam datur ipſa materiæ qualitas radium inficiens & incuruans & eleuans. An non & in Magnete ſuos etiam radios & hos inuiſibiles, imò & malè rectos percipimus? Ergo hinc non ſuborirur vrgenda repugnantia; nulla igitur ſublatet, aut veniet aliunde quærenda.

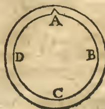
Correctio Prima.

Obſeruauerimus filum inflecti diſtantias centri & plumbi contrahi, motum verſus F intendi, & vt exorbitantiæ occurremus ex ſolida materia fudimus oſcillatorium, cuius pondus B eſſet adnexum virgæ ferreæ tantæ craſſitudinis quanta inflecti non valeat. Et onus hac linea delatum tantum diſtabit à C in B, quantum in D aut in O.

Sed & hæc oſcillatorium tamet in inferiori arcus parte non deuiaret ab æqualitate quæſita non ſatisfaciebat voto dimiſſum ab E, aut aliquo gradu illi proximo, adeóque ne ſemper teneremur cautè illud à D aut O dimittere ſpeculandum fuit, quî poſſet corrigi hæc inæqualitas oſcillatorij?

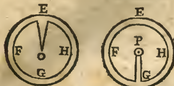
Correctio Secunda.

Iuſſit fundi æneũ circulum Digito craſſum; cuius radius ſeu Semidiameter eſſet Digitorũ quinque, nẽpe ABCD. & in acie cultro ſimillimâ ſuſpẽdi ab A, & expertus ſum adhuc ſuperiores gradus meliùs ad æqualitatem reduci. Sed quia etiam varietas impulſus & formæ debebat

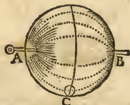
debebat aërem frangere & frangendo impediri, quærenti, quî fieri oscillatorium posset, quod aërē non frangeret, hæc idea occurrit.

Correctio Tertia.

Circulos æqnales priori ex bene purgato metallo binos apparo, & ita omnia dispono, vt vnum & idem sit centrum figuræ & motus, vel dente superposito vt in O, aut radio dependente vt in P. sed quia maius pondus inferior requirebat pars, vt oscillationes excurrerent, paraui binos alios ex ligno & in G partem plumbi fudi vt illac ponderosiores essent. Et optimus successus fuit.

Correctio Quarta.

Tandem rebus omnibus consideratis, placuit oscillatorio vltimam perfectionem tribuere, & curaui ex materia leui (pinum elegi) Sphæram exactissimam tornari, iam perfectæ acus polares AB. posui, quibus liberrimè moueretur, & latere ad perpendiculum perforato in C. plumbi libram inseri vt latus lateri præponderaret. Hoc, vt existimo perfectissimum oscillatoriū est, in quo centra motus & figuræ coincidunt, aër non frangitur, & omnes excursus Isochroni, & exactissimi videntur esse. Globus iste, vel leuiter motus, longissimo tempore nutat, vacillatque & si in C aut puncto eidem aduerso pingatur notula obscurioris coloris, poteris clarissimè & distinctissimè oscillationes, etiam in parua Sphærâ numerare. Tantæ molis erat præcisè noscere tempus, sed quo præcisè cognito in reliquis non possis errare.

Modus mensurandi Lunæ Diametrum.

SÆpè Quadrante, sæpè Radio etiā 30. pedū ad hoc solum parato, sæpè aliis instrumentis fuimus vsi, at semper dubij de tribus, imò de quatuor minutis. Lux Lunæ viuida; oculi debiles, nec vnquam sufficientes eius extremam peripheriam distinguere. Radius transmissus per foramen ambiguus & obscurus, per tubum multo incertior; & tamen me tenet obseruandi ambitio, & præcisionem non despero.

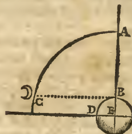
Appenditur chorda bene rotunda, bene tensa perpendicularis, crassa medio digito. Et in azimutho noto oculus constitutus & tubo Batauico armatus percipit Lunæ ad huiusmodi chordæ appulsum. Cùm Contactus percipitur, manu plauditur, & minister numerare oscillationes incipit, quovsque tota Luna transiuerit. Sic non solùm totam Lunæ Plenæ Diametrum, sed & multarum macularum loca determinaui. Cognito oscillationum numero tempus cognoscitur, quod cùm Lunæ azimutho & altitudine collatum exactissimè dat magnitudinem.

Sed quia Luna non semper perfectè est Sphærica quantum deficiat, & qualiter potest exactè definiri, si diuersæ chordæ ponantur, & intra eandem horam (Diameter non potest imitari sensibiliter tam breui tempore) diuersæ obseruationes fiant. At quia funiculus triplex difficile rumpitur, tres ponamus. Prima chorda decidat perpendiculariter; secunda sit axi terrestri parallela, tertia per Meridianum ducta parallela Horizonti distet à Terrâ aliquot vlnis. Notato bene tempore obseruo primò quot oscillationes in transitu suo impendit vt azimuthum determinatum Luna superet, quot vt polarem, quot vt alteram lineam (quam placuit domesticam dicere, quod circulo magno respondeat, ibi Horizontem procedenti vbi ipse & Meridianus à circulis domorum diuiditur) & postmodum collatis diuersis obseruationibus diuersæ malè rotundæ Lunæ noscuntur Diametri.

Sed semper aduertendum, Parallaxim refractionemque in medij gradus differentiâ (non est Luna maior) non multum alterare obseruationes posse; sed ab huiusmodi etiam paruulis scrupulis immunes obseruationes illas, quæ vtuntur perpendiculo, oculò in noto azimutho composito, quoniam nec refractio nec Parallaxis perpendiculum variant.

Loco chordæ non æquè securè vteris ædificio, nam anguli non ita acuti & perpendiculares vt velis, & lapides non semper cohærent ad amussim, adeóque tutiùs & faciliùs chorda, modò eius locum priùs mediocriter exploratum habeas. Mediocriter inquam, quia si in Meridiani designatione, aut cuiuscumque alius azimuthi definitione medio gradu erretur non alterabitur Diametri Lunaris obseruatio.

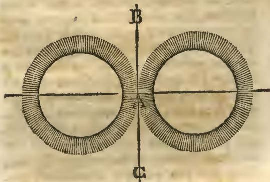
Magnitudinem visam ad veram reduces,

adnotando Lunam in vertice sexagesimâ suæ distantiæ parte aut circiter propiorem, adeóque maiorem videri, quàm si esset in Horizonte constituta, vt patet in præsenti schemate: Nam linea C B, est maior linea A B, quasi integrâ Telluris Semidiametro, vnde si Luna in C distet à B Semidiametris 60. distabit in A solummodò 59. si in C videatur min. 30. in A videbitur min. 30. sec. 30.

Modus mensurandi Solis Diametrum.

RAdio transmisso per tubum, vitrum, aut nudum foramen assequi magnitudinem Solis impossibile est, semper enim aut radij refringuntur aut vltimi Regionem vicinam illuminant & Solem exhibent multo maiorem vero. Sed non omnino eius quantitatem ignoras, si scias esse tantâ minorem. Quadrante vix quidpiam assequimur, nimio enim sese ipse splendore tuetur & defendit. Hac ego vtor methodo, Chordâ (aut ædificio perpendiculari, si lapides bene cohæreant) vsurus, oculum in azimutho determinato constituo, & transitum Solis obseruo. Si transmittere radium libeat (hoc enim faciliùs est) nemo negare poterit percipiendum esse in transmisso radio cùm primum Sol ædificium aut chordam perpendicularem attingat; ab eodem puncto incipiant oscillationes numerari, quovsque Sol totus immersus sit, & cognitis tempore, azimutho, declinatione, & altitudine, nemo puer Diametrum poterit ignorare, præcipuè si Meridie obseruet.

Modus hîc à Langreniano sicut & arte, sic etiam securitate & præcisione dissidet: Ipse enim Solem tubo transmittit, ita vt in area aduersa limbo anteriori lineam BC tangat in A & oscillationes numerat, quovsque posteriore eandem tangat, sed quia vitri fallaciæ satis tibi sunt notæ, non est cur immorer in hoc modo impugnando. Melius adhuc esset per nudum foramen vt Keplerus faciebat radium promittere, sed vt notauimus superiùs reperiremus Solem multò maiorem vero. Ergo bene ad submersionem per ædificium aut transitum per chordam recurritur: quia siue Sol appareat in radio magnus siue non, incipiet deficere cùm primùm ad perpendicularem appulerit, nec prius abvmbra explicabitur in radio transmisso, quàm in Cælo.

Modus mensurandi Diametros Planetarum & Stellarum.

PRaxis eadem quæ in Luna, tubus alter. Non sufficiunt Batauici huic ministerio; sed dabo nouum, cuius fabrica facilis sit. Ex optimo vitro circulum quasi quatuor digitorum latum excide, & cura ita ex vno tantum latere potiri, vt conuexum maneat, & respondeat portioni circuli, cuius radius sit quasi trium pedum. Appone tubo ductili, & in parte aduersa tubi laminam perforatam sed carentem vitro. Paulatim tubum produc, quovsque Stellæ imago rarefacta incipiat sinuosa & malè circinnata videri; tunc cessa, sinus enim, si magni, obseruationi officerent. Erit igitur tibi Iupiter similis palmæ manus, Mars Terræ æqualis, Sidera primi honoris satis magnæ & reliquæ vt crassissimus. Digitus. Si igitur in Meridiano constitutus contactum Iouis & ædificij perpendicularis obserues, & à puncto contactus Oscillationes numeres, certo scies quantum temporis in occultatione impendatur, quod si oscillatorium trium aut quatuor Digitorum radium exæquet, erunt tam frequentes recursus, vt in vnius Planetæ occultatione quadraginta aut plures numeres & possis de vnico iudicare. Hac etiam methodo distantias Iouis & satellitum aliquoties securissimè dimensus sum.

Condona, Humanissime Vir, breuitatem homini occupatissimo, non enim vberius debuerunt deduci quæ ad expertissimum doctissimúmque mitterentur. Omnia scripsi quia satis scripsi, non enim debebam rebus notis vulgaribúsque aut te onerare aut tempus sine causa consumere. Vnum superest, vt singula digneris examinare, singula alta mente perpendere; Obseruationes aliquot (paucas quidem, octo vel decem de singulis Planetis, si Lunam excipias de quâ plurima) habeo, & obseruandi difficultate terreor, mihi minus confidens, ne olim errorem in methodo visurus sim qui hodie latet, & perditurus sum oleum operámque fauebis si nihil vrbanitati, nihil amicitiæ, nihil personæ meæ deferas; sed potiùs liberè aut corrigas, aut reiicias, quod expositum errori appareat, non enim ambio doctus apparere, sed esse, & Parisios vsque excurrerem, vt vel vnam discerem veritatem.

Te ante annos aliquot, imò etiam Peireskium, qui magnus fuit & à te depictus iam est maximus, Selenographiæ vacasse à meo Puteano accepi, & desideraui aliquid obtinere, quod posset meum opus exornare; si dignus videar cui delineationes mittas, articulis cuiuscumque pacti stabo. Primò æri incisæ facili negotio in chartâ excudi possunt, & in Epistola per Tabellarium ordinarium transmitti. De nondum exsculptis, sed pictis maior videtur difficultas, sed quæ vinci eodem modo posset, si duæ vel tres præcipuè mitterentur, vt ego curarem exscribi & remitterem post paucas septimanas. Celebrabimus obseruationes tuas in nostro opere, & quia Cælum Cælo correspondet, inde etiam nostra confirmabimus. Occultationem Quadrilateri Pleiadum non poterit cõmunicare VVendelinus longè absens, facilius erit tibi præcipuè Amanuensi, vt vnam copiam ad me mittat. Nominibus amicorum Promontoria, Insulas, & Valles hucvsque distinximus, tibi nec-non Peireskio tuo, Mersenno & Naudæo, aliisque viris magnis loca competentia adsignauimus, placet enim Illustrium Hominum famam prouehere, imò & Cælo donare. Sed & nomina

mina illa à te transmissa placuerunt omninò, & quantum liceat pleraque retinebo, eroque in omnibus ingenij tui admirator & laudum præco. Vale Spiræ 8. Iulij 1644.

Amplissimæ & Perillustris Dominationis tuæ seruitor addictissimus, I. CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Abbas Disembergensis.*

Amplissimo & Perillustri Domino, Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, Domino suo colendissimo, S.*

RIdeas mecum, Amplissime Vir, Gallos absentes amo, diligentiùs quàm alios veneror suspicióque, præsentes timeo & fugio. Spiræ eram, & irruente Christianissimi Regis exercitu excessi, & Francandalian appuli, vbi literas tuæ Dominationis auidè expecto. Duas scripsi; alteram de sententia illa Parisiensium, quæ Pontificem Concilio Generali supponit; alteram de modo obseruandi Diametros Planetarum, & Stellarum distantiam. Priorem dederit, vt opinor, Reuerendissimus D. Mersennus, & Tabellarius posteriorem. Has addo, ne fortè contingat, vt responsum Spiram destines, & recuperare inde non possim, quia inter Spirenses & Francandalienses nulla communicatio, tametsi distemus quatuor leucis. Viue, & Vale, Vir Optime, & me Deo & amicis commenda. Francandaliæ, quæ Palatinatûs inferioris Metropolis; die 10. Septembris 1644.

Amplissimæ & Perillustris Dominationis tuæ famulus ad me omnia paratissimus, I. CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Abbas Disembergensis.*

Cereberrimo Viro, fautori suo, Optimo D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S. P. D.

IMmane quantum doleo, Magne Vir, quod vltimæ, quas ad te ipsis Kalendis Maijs dedi, literæ, Tabellariorum incuria alicubi oberrantes, in manus tuas non peruenerunt, non adeò quia sic iure merito tibi visus fui officio meo defuisse, quàm quia per illas te certiorem reddideram quorumdam, quæ scire tua intererat, illorum nimirùm quæ impressionem Epistolarum tuarum fidei meæ commissarum, spectabant; scripseram enim Elzeuirios qui Leydæ degunt operam in se suscepisse & fidem dedisse se absoluto incomparabilis Salmasij *de Cæsarie Virorum & mulierũ coma scripto*, scripta tua statim prælo esse subiecturos, addideram Dominum Heereboord summopere gauisum fuisse, quod illum tanta humanitate resolutasses, & nisi me fallit memoria, aliquid etiam notaueram de Thrasonicis Cartesij super vltimo tuo contra illum scripto, dictis, scilicet illum sciscitantibus discipulis quando se ad refutandum illud accingeret, nihil aliud solitum esse responsi dare, quàm te mentem illius non cepisse, se tamen vt illis morem gereret aliquid annotaturum in noua sua Philosophia (quæ iam in lucem prodiit) ex quo vel puer minimus illorum nodos, quos ipse nexueras, posset soluere. Summum viri ingenium exosculor, sed hunc agendi modum præsertim in causâ mala vbi ipsi semper hærebit aqua, eáne peius, & angue odi, non Philosophi, sed profani vulgi illum esse iudicans, effutiat, quæcumque in buccam venerint, nunquam tamen efficiet quominùs illius Metaphysica inposterùm à solidè eruditis sibilis & cachinnis non excipiatur, & nullus dubito quin nisi hac nuper edita Physicæ parte, damnum, quod ex nominata Metaphysica passa est eius fama, resarciat, Philosophi nomine apud multos excidat. Tuarum sanè videtur esse partium, Virorum Optime, & illam examinare, & quos ibi fortè an reperêris errores Mundi oculis subiicere, hoc mecum à te flagitant summi & principes Bataujæ nostræ Viri: qui quotidie vota illa concipiunt, quibusdam ex illis promittere debui, me submisse à te illud esse petiturum, præsertim cùm me non omninò desperare significarem te fortasse an pro tua in me benignitate, & summo erga omnes, quicumque tandem sint, qui veritati litant affectu, nos voti non esse damnaturum. Vt itaque promissis stem, illud à te oro petóque ardentissimis precibus, dummodò res tuæ illud ferant, certus te æternum hoc nunquam obliuiscendo beneficio nos omnes obstricturum esse. Cæterùm cùm me iam mihi vindicarim ex negotiorum illorum fluctibus quibus miserè, postquam peregrinabundum pedem in patriam retuli, implicitus hactenùs fui, méque relictis cæteris omnibus, quæ vulgus curare solet, veritati inquirendæ consecratum tu sat scis, Summe Vir, æqui boníque consules, si tuam subinde mihi operam poscam, quam si mihi concedere digneris, conceptissimis tibi iuro verbis te summa illa beneficia non esse perditurum, verùm me id operam esse laturum vt aliquando scias cui illa dederis. Vale interea, rerum mearum dulce decus, & me tui summâ cum veneratione amantissimum amare ne desine. Dabam tolutim Trajecti ad Rhenum anno à Christo nato 20. Septembris 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO, *Viro verè Sapienti, & Philosopho Lynceo,*

A. PRATÆVS S.

EA semper fuit animi mei in te propensio, & vt ita dicam, impetus, ex quo diuina illa tua & plusquam magnetica virtute tactus fui, vt præ te, nullum ex tot claris Viris qui literatium orbem scriptis illustrant, aut amem impensiùs, aut colam studiosiùs, aut mente & oculis geram sæpiùs & iucundiùs. Tu certè iam factus mihi videris melior pars mei, quippe qui licet absens, præsens & præses & consiliarius intersis omnibus consiliis cogitationibúsque meis omníque vitæ meæ rationi, quam tu moderaris & temperas præceptis & exemplo, dum ad illa pro ingenij tenuitate me compono. Vix prima lineamenta magni illius capitis, & fortis illius Philosophíque pectoris, quo tu præ cæteris vales, me expressisse scio, ita mihi aduersatur mea Minerua: mihi tamen valde gratulor, quod in mente, tanquam in tabula, tui quædam vestigia agnoscere videar, aut saltem vmbrulæ quandam speciem, hanc ita amo, ita deosculor, vt qui me semper, vt par fuit, parui fecerim, iam illius causa, me aliquo in pretio habeam. Amore quidem & intimo cordis affectu, Gassendum alterum me iamdudum factum sentio: Quod & omnes agnoscunt ex ore dictísque meis, quoties nomini tuo insetuiendi datur occasio, morum tuorum suauissimorum factâ rudi quadam imagine, datáque doctrinæ tuæ leuissima idea iis qui tui desiderio & admiratione tenentur. Hinc intelligere potes, Vir Clarissime, quæ causa me ad scribendum impulerit: nempe, dum multa tui virtus noctu diúque animò recursat, hæréntque infixi pectore vultus verbáque: non potui me diutiùs intra silentij limites, quos mihi propria verecundia, tuarum occupationum grauitas, & studiorum dignitas, præscripserant, continere. Accipe igitur æquo animo hæcce incorruptæ reuerentiæ & nunquam intermorituri cultus, sincera testimonia. Beaueris certè, si Pratæum tuum χρύσεα χαὶ κλίσεα factum, quasi tuum beneuolentia fouere & amplecti pergas. Sed hæc plus satis tibi virorum optimo: non tamen finem facio, etsi sciens vidénsque prætergrediar omnem reuerentiæ modum. Scias velim, quod cum institutionibus anatomicis Casp. Bartholini Lugduni Bat. excusis, Gallicis faciendis nuper operam dedissem, totus gaudio perfusus fuerim vbi perueni ad eam Ioannis VVallæi Medici Epistolam de motu sanguinis ex mente Haruei, quæ huius operis Anatomici seriei fuit intexta, in qua tui mentio facta est hisce verbis: *Refert Petrus Gassendus, Vir eruditus & candidus exercitat. in. Fluddan. Philosoph. part. 3. cap. 17. vidisse se Payanum ostendentem septum cordis intermedium per varios meandros, flexuosósque quasi cuniculos peruium esse: eósque posse inueniri, si stylo in foueam aliquam leuiter immisso, eum sursum deorsum & ad latera patientissimè contorqueas & vlteriorem aditum semper explores, vsque dum eius extremum inuenias. Et reuera id non rarò succedere sumus experti; sed obseruanimus simul eas vias, eos meandros nequaquam à natura factos esse; sed à stylo aut crispide cultri, dum facta viam aperimus aut vlteriorem quærimus: caro enim cordis ita tenera simul & consistens est, vt minimo rei perforantis attactu statim disrumpatur, & cauitatem relinquat; adeò vt & latera cordis ita potuerimus peruia inuenire.* Tu si quid habes aut experimentorum, aut rationum, quibus sententiam tuam tueri possis & velis, ad me perscribito, vt si per te liceat, instar appendicis operi anatomico attexam. Chyli viam ad epar per meatum bilarium; tùm ex Vita Peireskiana, tum ex sermonibus familiaribus te aperuisse, antequam Asellius lacteas venas demonstrasset, probè memini. Ego qui in re Anatomica nullam opinionem temerè reiiciendam puto, præsertim si à viris grauissimis, & ingenij acumine iudiciíque pondere præstantissimis, proponatur, tuam pervelim pleniùs hac in re nosse. Si quid pro tua in perspicientia viri, solertia, in corpore humano obseruaueris, hactenùs aliis incompertum, communicatum mihi non dedigneris, qui indicato Authore, & veluti fonte, ad communem vtilitatem sum adlaturus. Scio te in vtroque Mundo, magno & paruo oculatissimum. Noli te minùs liberalem in parui amantes & cultores gerere, quàm te præstas erga magni studiosos; quippe magnam laudem & æquam gratiam ab vtrisque reportaturus. Nuperrimè accepi, te prælo Philosophiam illam egregiam toties & tam auidè à me expetitam, commisisse. Tu nisi Galliam nostram tuis doctrinæ luminibus & Thesauris minimè ornandam & locupletandam, censuris, patere vt in tanta bonæ mentis esurie, & vtilium librorum inopia, sublimem illam tuam Sapientiam, sermone peregrinam, sermone Gallicam faciam, vt quæ iam nostras est Cælo & Solo, Patria & Parente, ex omni parte nostras dici possit, & vt ex illo immensæ frugis opere, ea patria nostræ pars major, quæ peregrini est idiomatis nescia, aliquid fructus percipiat. Magna peto, magna posco, sed magna possum duce & regente Gassendo. Doctissimus Medicus, tuíque amantissimus Carolus Sponius, te salutat. Vale & ama diligentem te,

Dabam Lugduni pridie
Kalend. Octobris
1644.

PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S.

IMmane quantum doleo, Gassende Doctorum decus, quod tam miserè ab Elzeuiriis, qui mihi, præsente communi nostro amico Heerebordo, fidem dederant se literas tuas, absoluto Salmasij de coma opere, prælo esse subiecturos, deceptum esse. Nullam aliam, quominus dictis starent, allegerunt causam quàm se magnam satis exemplarium, literarum iem impressarum, copiam, Perisiis accepisse, ac se proinde vereri ne impressio, quam iam diu vrgebam sibi damno esset futura. Spe itaque mea frustratus, me contuli ad *Le Maire*, celeberrimum etiam Typographum, qui promisit se manum operi esse admoturum simul ac sibi constabit de priuilegio Epistolis iam impressis, in fauorem *Heugueville*, præfixo. Poteris me proxima occasione certiorem de omnibus reddere, & iussa tua pro virili meo exæquar. Si hactenus negotium hoc votis & conatibus meis non responderit, quæso, virorum optimè, ne illud incuriæ meæ imputes. Summum rerum arbitrum ad testimonium cito, me ter vt prouinciæ quam in me susceperam vacarem, Leydam petiisse, & omnia molitum vt testatum darem, quanti facerem tibi inseruire. Vale magne Vir, & tuum Bornium, qui summa cum reuerentia te suspicit, amare ne define. Dabam summa cum festinatione Vltraiecti, ipsis Kalend. Nouembris Styl. veter. 1644.

Doctissimo ac Clarissimo Domino PETRO GASSENDO, *Doctori Theologo, ac Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS, I. V. D. addictissimus ex asse S. P. D.

ETsi ea, quæ tibi mittitur oratio, roseo quasi pudore suffusa iudicium tuum effugiat, ruditatis suæ conscia; audet tamen interrita se tibi sistere, & sua quamuis leuitate, tremula copiam sui facere, tuis innatæ beneuolentiæ secura præsidiis. Neque verò cogitat propriæ quæ te non latet, ignorantiæ laruam obtendere, & simulato quodam ingenij conatu fucum pigmentis inducere; puderet sanè histrionicam agere, qui nihil nisi serium sapis; pœniteret sese tibi ridiculam exhibere, qui tales plectis silentio, & gratissimâ tui cõsuetudine mulctas quasi pœnâ cæteris grauiori. Nec etiam ea mens est, vt hîc aliquid noui, quod iam non scíueris legas: qui omnia tenes; vel vt ostentationis gratiâ gloriolam ex approbatione tua aucupari contendam. Absit à me vel ipsa tanti sceleris rea cogitatio. Sola nimirum animi in me tui innata propensio impulit me hunc ingenij fœtum quantuluscumque sit ad te mittere, in amoris erga te mei certa pignora, & idonea honoris quo te prosequor, argumẽta. Interim scias apud me Mathematicas ab aliquo tempore siluisse Professorio Iuris munere mentem aliò auocante. Rem tamen gratissimam faceres si certiorem me redderes vtrùm secunda Philolaï pars à Bulialdo, qui editâ primâ parte, secundæ desiderium omnibus fecerat, è typis emerserit, quâ de re susurrus nescio quis aures excussit. Hoc à tua humanitate obtenturum me non dubito. Vale, & mihi qui tibi addictissimus ex asse viuo, faue, repetitâ aliquando apud te mei recordatione. Datum Auen. postridie Kalend. Nouembris 1644.

Viro Celeberrimo ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO,

ADRIANVS HEEREBORD S. P. D.

NOn defuimus officio nostro in procurãda editione tuarum apud nos Epistolarum, neque ego, neque communis vtriusque nostrûm Amicus, præclaris animi dotibus ornatissimus Bornius: Sed enim fidem datam violarunt post moram aliquam interiectam, qui impressionem susceperãt Elzeuirij, quod nonnulla nuper exemplaria tuarum, de apparente magnitudine Solis humilis & sublimis, ac de motu impresso à motore translato Epistolarum: Parisiis ad se essent delata: itaque egimus cum alio non minus celebri Typographo Ioanne le Maire, qui nihil detrectat totum hoc Epistolarum, partim excusarum, partim excudendarum, opus imprimere, modò Priuilegium Regium, quod ex summa eius præfixa Ludouico de Heugue-ville videtur concessũm, non obstet, aut in se possit transportari, quod fieri posse Bornius noster existimauit, quandoquidem in vestra hoc esse manu, & vobis, non Typographo, indultum significauit idem Bornius. Cætera curæ nostræ committe, qui omnium ad editionis nitorem requisitorum ratione habebimus, ac te plurimum saluere iubemus, diuturnam ac felicem vitam ad Reipublicæ literariæ bonũ te viuere, toto animo exoptamus. Lugduni Batauorum postridie Kal. Nouembris 1644.

Admodum Reuerendo Clarissimóque, Viro D. PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

QVo die postremas ad te dabam Gassende Clariss. duplicatâ felicitate auctus fui; Nam & hîc Bruxellæ ad manus meas venerunt Tabulæ quædam membranaceæ Ioannis de Lineriis Ambianensis, confectæ anno 1332. quamquam Epochas suas ordiantur ex anno 1320. & ex Alphonsinis sunt expressæ totæ, & eâdem vesperâ Louanij accepi admirandas tuas literas (dicam an commentarium? quas ad me fecisti iam inde primùm

primùm ex anno 1636. turſumque ante annum deſcripſiſti, ſed quæ apud Nobiliſ. Slingelandum iacuerunt abditæ in ſcrinio, dum ille ex Batauis vxorem petit. Verba me deficiunt quibus gaudium meum explicem, maximè ſuper honore mihi habito Maſſiliæ; cuius ego ἔξαρμα tandem conſtituo grad. 43. min. 18. præciſſimè. Nam quia ratio Gnomonica dedit à vertice ad limbum Solis Borealem gradus obſeruatos 19. min. 34. ſec. 1. ſed correcto poſteà tibi ipſi meridiano ad min. 1. ſec. 1. planè iam confecit grad. 19. min. 33. ſec. 0. vides profectò ſubtractâ Parallaxi meâ ſec. 5. (poſtremâ, eadémque tandem veriſſimâ) ſupereſſe grad. 19. min. 32. ſec. 55. additáque ſemidiametro Solis (item meâ) min. 14. ſec. 45. ac denique ab inde ad æquatorem grad. 23. min. 30. ſec. 20. colligi exquiſitiſſimè gradus omnes τοῦ ἐξάρματος grad. 43. min. 18. ſec. 0. idque ad ipſum Collegium ac Templum primarium: nam alioquin eadem vrbs etiam grad. 43. min. 18. ſec. 30, forſan dare poteſt ſi rectè poſitionis memini. Non eſt huius paginæ adſtruere Parallaxin maximam ſecundorum 14. quantam in Eclipſibus meis repræſento, vt neque Diametrum Solis quantam aſſerui, alius hic locus aliud tempus debetur. Hoc tamen te admoneo; quam per pinnacidia nactus es Solis Semidiametrum min. 15. ſec. 4. reuerà minorem habendam, eò quod (læuor, fortè an & candor) inferioris, radios Solares illiſos repercutiens reliquam vmbram ſeipsâ minorem exhibuerit oculis, ac ptoin Semidiametrum Solarem ſeipſa maiorem. Et verò mirabile eſt ac ſtupendum quod inter Diametrum meridianam min. 30. ſec. 8. eandémque decliuem maximè min. 28. ſec. 52. medium feriendo exhibes ipſiſſimam meam min. 29. ſec. 30. præciſiſſimè, hoc eſt ſemidiametrum min. 14. ſec. 45. conſenſu prodigioſo, de quo toto argumento, ſimul & Lunari plenius agetur.

Inter hæc autem quod ſuper æuo Pytheæ ſentiendum exiſtimem ſic habe. Scripſi ad te vixiſſe illum Alexandri Magni temporibus, nec retracto. Nam præter Dicæarchi cauillos in virum Philoſophum ac Mathematicum contumelioſos neſcio quâ interpretatione Peireſcij noſtri (non enim tuâ) aliorſum flexos; Plinium adi atque audi, de Succino loquentem verbis Pytheæ cuiuſmodi, hodiéque vera ſunt, & quibus Timæus credidit. Agathoclis inimicus exſulans mirum in Maſſiliæ, atque in quotidiana frequentatione Pytheæ. Ecce ergo vt Pythæas noſter vixit etiam ante Agathoclem, & omninò per æuum Dicæarchi, hoc eſt, per Olympiadem ſaltem 117. Illo tempore ex calculo mei Loxiæ fuerit Anomalia obliquitatis grad. 280. min. 30. ideóque λόξωσις grad. 23. min. 54. ſec. 32. Iam verò tu tale nihil cogitantem admonuiſti veri Gnomonis Pythæani 60. ad vmbras grad. 20. min. 50. vnde diſtantia limbi Solaris borei à vertice Maſſilienſi fuerit grad. 19. min. 8. ſec. 53. Hinc ergo examinemus. Parallaxis mea adhibita relinquet grad. 19. min. 8. ſec. 48. & Semidiameter Solis tunc min. 14. ſec. 47. commonſtrat ecce à vertice Pytheæ ad centrum Solis æſtiui grad. 19. min. 23. ſec. 35. ſuperfuerint ergo pro complemento latitudinis à te inuentæ gradus 23. min. 54. ſec. 25. Eſt-ne hæc ſcripti mei vel felicitas, vel diuinatio, vel diuinitas? Nec eſt cur fidem Pytheæ velut ſubleſtam aut ὁλοσχερῆ ſugilles non ſine quadam in comprouincialem iniuria: ecce enim poſt annos circiter 30. Timocharis, cùm obſeruauit anno Adami 3686. (meo) τὸ νότιον μέρος ἥμισυ τῆς Σελήνης ἐπιβεβηκὸς ἐπὶ τὸ ἑπόμενον ἤτοι Γ'', Η', ϛ''. μέρος τῆς πλειάδος ἀκριβῶς planè me docuit mediam Pleiadum tunc obtinuiſſe latitudinem grad. 3. min. 48. quæ nunc eſt grad. 4. min. 0$\frac{1}{2}$. vnde conſectarium habeo Timocharidis obliquitatem non fuiſſe minorem quàm grad. 23. min. 54. circiter, pro eo ac in Loxia meo factum habes indicium. Si ante totos iſtos 8. & quod excurrit annos licuiſſet mihi potiri tuis literis, iam erat vt Loxiam meum, tuúmque ex curis ſecundis legeres quatuor libris explicarum, & S. P. Q. Maſſilienſi (cui ſanè & debetur & adornatur) inſcriptum cuius tamen faciendi tu mihi auctor eſto, vel dehortator, vel diſſuaſor.

Neque verò tibi nunc commemoro vt ſub Artemidoro, hoc eſt Auguſti primo æuo λόξωσις fuerit grad. 23. min. 49. præciſiſſimè, eadémque imperante Seuero grad. 23. min. 45. In Geſneri Bibliotheca legiſtin' quendam Agatetimiz? Agathemerus is eſt ſcriptor Geographiæ antiquus Græcus Ptolemæum profeſſus in quibuſdam corrigere quem de M.S. codice Chiphiletiorū ter adeò iſta mea manu deſcripſi ſemel & Latinè verti. Exemplarium vnum ſecum Romam Dormalius abſtulit, alterum eſt penes me, tertium vnà cum verſione Latina aſſeruant Chiphiletij vbi reſciuero ecquid probes conſilium meum ſuper dedicatione Maſſilienſibus deuota pleniùs hæc dabo. Felicitatem mei Loxiæ ſupra omnem expectationem ac fidem (ſpero) tibi hoc eſt omnibus per te doctis approbaturus.

Venio ad Epiſtolam tuam poſtremam quam Louanij accepi die 25. Nouemb. In ea gaudeo me legere quod alioquin quotidie mecum replico & hominem eſſe me, & errare poſſe. Enimverò, quoties intra me hominem quæro, toties valdè hominem inuenio: vnde hoc aufero, vt ſi quid humanum mihi excidat interdùm neque eius valdè me pudeat, neque ſi quid vltimæ diligentiæ ſuperſit reliquum valdè me pœniteat. Ad meridianam tamen lineam inueniendam quod attinet, eius rationem iam editam legis, per Stellas ſcilicet circumpolares, quâ methodo quid tutiùs poſſit aut compendioſiùs inſtitui, ego ſanè non video. Sic ergo comparatus & Eclipſes omnes alias, & illam anni 1642. obſeruaui ſummâ religione, & quod obſeruatum habui religioſiſſima fide retuli.

Ar enim tu quoque nec ſolus eandem ſummâ curâ deduxiſti, vnde ergo inter nos rota 25. minutorum diſſenſio: Cùm de fide déque induſtria tua omniúmque veſtrum trium dubitare mihi religio ſit, quippe qui ſemper, quidquid à te profectum venit ora-

culi vice habuerim. Eclipsin verò istam Triumuiralem si sollicitem sacrilegij me reum faciam in Tripodem irreligiosus: altiùs quid ac penitiùs hîc latere deprehendo. Vides ipse quàm anxiè circumspexerim Amussiorum perfugia, & hoc puto ac confido te sentire de me, non eum esse qui per meridianorũ fucos grassari velim in laborũ alienorum gloriã. Atque adeò vbi descripto mihi quadrãte tuo pendulo, somnia illa mea excussisti. Tandem multa versans animo totasque noctes trahens insomnes, tandem inquam tenebras istas densissimas dispuli, & nouam rebus cælestibus facem exhinc spero prætendi, & lampadem quam tibi exhinc trado. Refractionum non vna est ac sola ratio, quam nobis Tycho commonstrat; duorum profectò sunt generum. Sunt Anaclasticæ atque illæ hactenus cognitæ; sunt & Cataclasticæ, Sidera interdum horizonti viciniora exhibentes, quàm reuerà cælum agnoscit. Vidi ego non semel (vidisti credo) & tu Lunam interposita longa nube velut trabe quadam secari mediam, tumque velut in eculeo sic extendi vt pro 30. minutis diametri spectetur, longa etiam gradus duos aut amplius, quorum superior est Anaclasticus, inferior Cataclasticus. In Eclipsi anni 1642. subter Lunam ac supra hoc nostrum Belgium ac Parisios tuos ingens vis pependit vaporum, in Frisia atque Vltraiecti nubilorum Bruxellæ etiam nubium apud vos saltem nebularum; quæ scilicet vera demum causa fuerunt, cur Luna penitus extincta videri non potuerit. Hinc vaporum glomus etiam tibi venit in mentem, dum suspicaris *nubila quadam tenuiora* effecisse vt pars Lunæ deficiens semper fuerit inconspicua. Neque verò is totum Cælum oppleuit, sed Lunari plagæ adhæsit, estque hæc vera tandem atque vnica caussa, cur interdum Luna planè emoriatur fugiatque conspectum omnem. Hi vapores circa plagam Lunæ in glomum suum adunati refractiones Stellarum à Luna remotiorum faciunt Cataclasticas & quidem si obseruentur ad Orientem tempora exhibent maturiora, si ad occidentem (quod vobis contingit) tardiora. Et quantò quidem propriores Stellæ sũt ipsi glomo mihi asserto κατάκλασιν sentiunt maiorem, senseruntque vobis tantam, vt initium deliquij signauerint ad horam 12.min.10: quæ posteà minùs aliquantò affectæ hoc incommodo, ea tempora dederunt eosque digitos, qui necessario initium reponant in horam 12 min.4.tantum.

Habes iudicium super discrepantibus inter nos rationibus non etiam temporibus meum. Quod sicut hactenus tibi videbitur inauditum, ita magis etiam accendet studium redeundi ad eundem locum atque recensendi, quibus seu ædibus, seu pinnis, seu turribus imminuerit Luna per φάσιν vel vnam aliquam confido fore vt quod, hactenùs tantùm suspicor euentus sit comprobaturus. Dignus est nodus Gassendo vindice; hoc est homine, quo ego scio nominem hodie viuere solertiorem, aut veri sollicitiorem: aut cui plus eruditio debeat, cui nemo minus sit soluendo, Bruxellæ postrid. Kal. Decemb. 1644.

Me vsquequaque impare
GOTTIFREDO VVENDELINO.

Iniecisti mentionem aliquando Philolaïcæ Astronomiæ, quam Ismael Bullialdus sub prælo haberet. Illam ego videre velim illum à me saluere. vnà cum Patre optimo Furnerio, quibus me tu contessera, oro. Vidi apud Langerenum istud scriptum sub Aristarchi nomine, doctum sanè & reconditæ Physicæ plenissimum auctorem, quisquis is est deueneror. Petauium πολύσοφον stupeo & saluto. Scriberem ad amicos in Prouinciam, Arnaudum imprimis meum vt ita loquar postumum, sed maioris est otij, ideoque differendum inpræsentiarum. Iterùm iterumque Vale.

Celeberrimo Doctissimóque, Viro Domino
PETRO GASSENDO, *Philosopho longè præstantissimo,*

ANNA M. SCHVRMAN S. D.

Adeò gratiosè me nuper humanissimis tuis literis ad ipsius exemplar virtutis effinxisti, Vir Clarissime, vt non aliam æternæ mei memoriæ statuam decerni postularem; siquidem hîc gratiæ ac veritati per omnia bene conueniret: verùm, quando te cætera accerrimum veritatis vindicem, vel famæ blandientis aurâ, vel nimio quodam in nos studio eò abductum intelligo, vt meis laudibus cumulandis, animi potiùs tui candorem, quàm meam effigiem expresseris, non leuiter in genium tuum peccarem, nisi te hoc qualicunque errore, quam primùm possem, liberarem. Video te nostram de politioribus Virginum studiis Dissertatiũculam tàm beneuolè excepisse, vt inde non parum tuæ de me existimationi accesserit. Atqui quid obsecro in hoc scripto magnopere prædicandum, præterquam quod causam liberaliorem, &, meo quidem calculo, æquissimam, quantùm per modestiam licuit, actiter agere conata sum. Illustre verò tui in veram sapientiam amoris argumentum est, quod etiam in nostro sexu qualemcunque eius scintillulam adeò non contemnas, vt eam vel insigni tuo fauore fouere atque inflammare non dubites. Quare, tametsi variis de causis nihil literarum ad extraneos dare iam antè in animum induxerim: tamen, quia meritò te virtus tua summáque benefacta in vniuersum orbem literarium collata de horum numero eximũt, omnes mihi Gratias iratas haberem, si non aliquo saltem monumento testarer quantopere mihi gratuler, quod vitæ meæ institutum suffragio tuo comprobare dignatus sis. Paucis equidem quando τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς σοφοῖς ἀπαρέσκειν ἐστὶ, bonísque placere cupio; tibi verò in primis, quem ego tot armis copiísque instructum video, vt, quemadmodum nuper antiquæ Philosophiæ decus suum egregiè asseruisti: ita, si opus sit, communem bonarum

bonarum artium ſiue literarum cauſam contra profeſſos eius hoſtes, aut certè fœminei nominis contemptores, tutari facile poſſis. Vale Vltrajecti, 12.Kal.Ian.1644.

Clariſſimo & Doctiſſimo viro, D. PETRO GASSENDO, *Philoſopho Excellentiſſimo Dinienſi Præpoſito S. P.*

VIr Clariſſime & præſtantiſſime,
Acceptis à Schurmanna mea hiſce literis ad te curandis, non debui hanc occaſionem negligere, quâ non intermortuam, ſed aliquandiu ſopitam, noſtram communicationem renouarem. Non mihi excidit memoria beneuolentiæ & amicitiæ quam mihi vltrò detuliſti dum hîc eſſes; quam poſteà aliquoties fouiſti, tam gratiſſimis literis tuis, quàm opera noſtri Merſenni, qui ſubinde mihi ſignificabat quàm conſtans eſſes in tuo propoſito de me bene merendi. Sorberius etiam tuus, qui factus eſt meus, ſæpiſſimè de te & ſtudiis tuis mecum verba commutauit, deditque elegantiſſimum & acutiſſimum Opuſculum contra Philoſophiam Carteſianam. Habes nunc ipſius fundaméta in opere nouo, quod iudicium tuum & cenſuram expectat. Ego id mihi non arrogo, qui vltrò fateor me non capere Viri illius, alioquin eruditi & acuti, principia & placita, nec in eis eruendis vacat plurimùm temporis & operæ inſumere, aliis curis intenta. Id tibi & ſimilibus qui poſſunt, relinquo, & à te peto vt de me cenſeas ſemper, tanquam de eo, qui tuam eruditionem & humanitatem magnifacit, tibíque hunc inchoatum annum felicem & proſperum precatur. Vale, Hagæ-Comitis in Batauis poſtridie Kalendas Ianuarij 1645.

Tuus omni officio ANDREAS RIVETVS 73. *ætat. anno.*

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO, S. P.

VIrorum Clariſſime,
Haud ita pridem, literas tuas, Idibus Octobris Pariſiis datas, me accepiſſe ſcias; ex quibus æquum tuum, de phaſibus meis Lunaribus, iudicium, ſimúlque exinde, ſincerum erga me tuum, miniméque ſimulatum affectum, ſatis ſuperque cognoſcere licuit: quam beneuolentiam vti merito exoſculor, ita nil magis exoptans, quàm vt occaſio iterûm ferret, animum meum gratum tibi teſtandi. Rectiſſimè ſentis ſi illud tempus ſolummodò, antehac indicatum phaſibus apponeretur, aut me hallucinatum exiſtiment, aut certi nil quicquam adiutentur ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus eædem phaſes fuerint inſpectandæ. Tales autem nudas inſcriptiones nunquam apponere animus fuit, licet in literis prioribus temporis, fortaſſis parcendi gratiâ reliqua omiſerim. Non ſolùm enim propter vnicum illum librationis motum, confinia lucis & vmbræ, ſed & propter alios in Luna diuerſiſſimos motus, maximè variant; hinc centrum Lunæ mox ſurſum, mox deorſum, mox ad latera, certo tamen tempore fertur. Hæc cùm apprimè nouerim, idcircò tales inſcriptiones Phaſibus apponere placuit, ex quibus ſimul omnia illa, quæ ad veram cognitionem harum figurarum neceſſariò requiruntur, vnicuique (attamen rerum Selenographicarum non planè ignaro) ſtatim innoteſcerent: quin fieri etiam poſſit, nullus ſanè dubito, neceſſe autem erit imprimis, vt deſcriptiones & annotationes Selonographicæ, priùs ſint in promptu, quorum adminiculo, tum motus librationis, quum reliqui omnes in Luna apparentes, intelligantur. Proferam, Deo dante, aliquid certi de his rebus, præſertim de mirabili illo motu centri ☽ vnde tanta Phaſium diuerſitas; quo vſque ſeſe termini illi variationis extendant; quo tempore maxima vel minima libratio ſit expectanda; ac quanta differentia tum inter quadraturas quum Plenilunia ipſa obſeruetur, quæ differentia neceſſariò requiritur, ad obſeruationes Eclipſium rectè inſtituendas. In Phaſium itaque titulis primò indicabitur, in quo Eclipticæ gradu Luna ſit obſeruata; ſecundò, num circa nodos, vel limites Boreum nempe vel Auſtralem; circa abſides aut in punctis intermediis tum temporis viſa fuerit; reliqua omnia ex his vel ex Ephemeridibus vel ex animaduerſionibus & notis, patebunt. Videris præterea tibi præterea tibi perſuadere, maculam illam, quam tu mare Caſpium, ego verò paludem Mœotidem nomino, ſemper vnam eandémque, tam figuram colorémque præſeferre; longè autem aliter experientia, obſeruationéſque teſtantur: ſcis enim propter motum illum librationis, nunc maculam prænominatam eſſe viciniſſimam limbo, nunc ſatis etiam longè abeſſe; in priori diſtantia longè tenuior, acutior, debilior, languidiorque quoad colorem obſeruatur, in poſteriori verò multò latior, obtuſior, nigricantior, viuidiórque ſpectatur. Huius rei rationem ex Opticis in promptu habemus: Quò obliquiùs enim quid ſpectatur, eò magis comprimitur, coarctatur, minúſque videtur; quo autem directiùs opponitur, eò magis dilatatur, extenditur, atque perfectiùs conſpicitur: hinc patet, cùm Palus Mœotis, circa maximam librationem vel elongationem à limbo verſetur, cur obtuſior, nigricantior, viuidiórque appareat, ſicut in viciniſſima diſtantia, quò vicinior eò tenuior, debilior, acutiórque cernitur. Hæc mutatio de die in diem creſcente Luna, præſertim quando macula eſt viciniſſima limbo, variatur. Quam variationem etiam, quantum fieri licuit, pro viribus expreſſi, cuiuſmodi exemplum, quod circa librationem maximam obſeruatum eſt, iam anteà à me accepiſti, & vt habeas etiam phaſim aliquam circa minimam remotionem, ſeu potiùs intermediam, ecce tibi offero Lunam falcatam, ex qua differentiam videbis, tam

formæ

formæ quàm coloris paludis Mœotidis (quã-uis hæc palus adhuc tenuior certo tempore conſpiciatur) ſimúlque cognoſces, me illa lucida puncta, vltra cuſpidem auſtrinam, ac in ipſo limbo, equidem vidiſſe & obſeruaſſe; quod autem in Phaſibus prioribus non fuerint annotatæ, tempori aſcribendum, quod minimè tum affulſerint. In Phaſibus delineandis huic rei imprimis operam dedi vt omnia punctula, quæ ſolummodò conſpexerim, annotare minimè intermiſerim, nec vnquam vllas inæquabilitates, tam in ſectionibus vmbræ, quàm circumductu macularum volens prætermiſerim, quas ſaltem depingere & adumbrare licuit, vbi autem nullæ inæquabilitates repertæ, (vti ſæpiſſimè contigit) ibi quoque nullas delineaui, nam nihil quicquam fingere ac pro libito apponere volui. Videtur porrò circumductus Paludis Mœotidis paululũ laceratior pingi debere; fateor interdum ſuperiùs atque inferiùs lacerationem me conſpexiſſe ac delineaſſe, ſicut in poſterum patebit, attamen non ſemper æquè diſtinctè conſpicitur. Quod maculas majores tam nigricantes ſculpſerim, id ſummo ſtudio à me peractum, niſi enim eiuſmodi colorandi modum arripuiſſem, nunquam illos diuerſiſſimos colores in ſuperficie Lunæ expreſſiſſem, præſertim in Quadraturis, Gibberoſis & Pleniluniis. Adhæc quod Maculæ eædem mihi aliquantulum nigricantiores appareant, quàm fortaſſis tibi, hoc fortitudini mei Teleſcopij adſcribo, nam quò fortior tubus, eò partes in Luna luminoſas, clariores, maculas verò nigricantiores, diſtinctioréſque offert. Cæterùm gratias tibi habeo ingentes, quod typum Phaſeon quinque Lunarium Antonij Fabri, num cum tua primaria delineatione tranſmiſeris; ſicuti profectò mihi ſunt cariſſimæ, ita tibi iterùm par pari vt referam, vnam ex meis decreſcentibus tranſmitto, reliquas omnes vt & Selenographiam ipſam, quamprimùm ad finem fuerit perducta, quod proxima Deo volente, ſpero æſtate habebis. Intereà ignorare te nolo, me equidem talem primatiam Ichnographicam delineationem, iam dudum conſtruxiſſe, aliàs certè labor me oppreſſiſſet, facilè autem colligere potes, me ſtatim ab initio, cùm obſeruationes inſtituerem, talem delineationem nondum habuiſſe, nam per crebras, diuturnáſque obſeruationes & Phaſes permultas, illam primùm conſtruere & corrigere oportuit, iam verò talem habeo, præſertim quoad diſtantias proportionéſque macularum, qualem diu deſideraui. Porrò non parùm contriſtauit, operam planè perdidiſſe, quicumque elaborare vitra hyperbolica tentauerint; attamen nondum deſpero, priuſquam id ipſemet expertus, breui opus illud aggrediar, viâ planè aliâ, quàm Carteſianâ. Intereà D.O.M precor, vt conatus meos ſecundet. Vitra mea Dioptrica quod attinet, tam vtrimque conuexum, quàm concauum, ex nulla alia ſectione quàm ex Sphærica, niſi quod ſummâ diligentiâ ſint elaboratæ; conuexum quidem ex ſegmento Sphæræ magnæ, cuius radius æquatur pedibus 6. Gedanenſibus qui ſe habet ad Pariſienſem Regium vt 914. ad 1055. Concauum itidem ex ſectione Sphærica, cuius Diameter circiter ex $4\frac{1}{2}$. pollicibus conſtat Pariſienſibus. Rogas inſuper vt tranſmitterem par vitrorum meorũm, quorum auxilio experiri liceat deradiationem Fixarum, quod lubens voléns-que promitto, quamprimùm dumtaxat occaſio perferendi ſe exhibuerit, ac tantillùm otij à Selenographicis laboribus reliquum erit: Intereà quo idipſum, etiam abſque meis vitris, ſolummodò per tuum Teleſcopium præſtare poſſis, modum tibi communicabo: hic modus quamuis ſit facillimus, réſque parui momenti, ſcienti, vti apparebit, nihilominùs ne diuulgetur priuſquam Selenographia mea in lucem prodierit, rogo. Conſiſtit planè, vt breuibus me expediam, in radiorum coarctatione, illorúmque aduentitiorum abſtractione, & luminis ſuperflui prohibitione; quod fieri feliciter poterit, ſi conuexo, foramen minutulum certæ proportionis, alio vſitato ſuper-imponas. Neceſſe autem vt habeas in promptu foramina aliquot diuerſæ magnitudinis, alio enim, aliquantulum nempe minori vti oportet ad ſtellas primi honoris, præſertim lumine viuidiore præditas, alio paululùm maiori ad ſtellas tertiæ, quartæ vel quintæ magnitudinis, nempe debiliores. Si ſcirem, qualis & cuius fortitudinis tuus eſſet tubus, certam quantitatem foraminis determinare poſſem, hoc cùm minimè conſtet, idcircò prima vice huius circiter magnitudinis foramen applica, quod ſi nondum ſufficienter radios aduentitios abſtrahat, cum alio atque alio minori fac periculum vſque dum veram deſiderатam inueneris proportionem: certiſſimè ſcio, ſi tubus opticus ſaltem tantæ erit fortitudinis, vt Iouiales diſtinctè repræſentet, non ſolùm te Stellas Fixas rotundas maioréſque, ſed & Martem ac Mercurium rariſſimum hoſpitem (quod multoties expertus) qui alias vix vnquam abſque crinibus cernuntur, conſpecturum, fabulámque meram eſſe deprehenſurum, Martem ſpeciem alicuius montis, cum cingulo rotundo colore ad inuicem proximè accedente, referre; quod autem Neapolitano nobili ita apparuerit lumen ſuperfluum & radij aduentitij id cauſarunt. Hoc notandum aperturam tubi nihil decreſcere, ſed tam Iouiales quàm Iouem, Saturnum, Lunámque ipſam, licèt ſint longè viciniores minimè conſpici poſſe, per illa minora foramina, ſed Fixas ſaltem Martem, Venerem & Mercurium, de quibus fuſiùs impoſterùm in prænominata Selenographia: cùm itaque per modum indicatum Fixas contemplatus fueris, quæſo iudicium de illarum magnitudine Diametrorum, & quicquid inſuper notatu dignum occurrerit, communicare haud graueris, ſicuti gratiſſimum mihi feceris, ita nullam iterùm occaſionem

prætermittam

prætermittam tibi inseruiẽdi. Vidisti proculdubio censuram Lobkovvitzij in qua annititur obseruationes Rheitanas conseruare, verùm cum suis propriis argumentis, contrarium demonstrari haud difficilè posset; quid de illius circum Saturnales & circum Martiales sentias, quæso fac me certiorem, ego vt verum fatear, nullas Etraticas nouas tam circa ♄ quàm ♂ inuenire possum, sed Fixas nouas hactenus incognitas, circa illos quotidie quamplurimas, quales obseruationes non paucas paratas habeo, si tu nihil ampliùs ad censuram illam replicare decreueris, fortassis pro mea tenuitate aliquid in medium proferam, vt cuique pateat R. P. Antonium de Rheita nullos nouos errones hactenus inuestigasse; gratum esset, si oculus eius Enochianus tandem in lucem prodiret, de quo num aliquid tibi constet, fac vt sciam rogo. Quod superest commendo tibi majorem in modum, optimæ spei Iuuenem Ioannem Heckerum Dantiscanum Consobrinum meum, rerum Mathematicarum aliàs amantissimum, quem spero breui ex Hollandia Galliam petiturum; qui vti certissimè te salutatum veniet, ita rem mihi non solùm feceris gratissimam, si illum amicitiâ, beneuolentiâ, & humanitate tuâ complecti non dedigneris, sed tum me, tum illum summo beneficio in perpetuum tibi deuinxeris. Plurima salute saluere jubebis Nobil. Dan. Aubertum, ac Celeberrimum Bullialdum, quem vt & Te non minùs officiosè saluere iusserunt Clarissimus Linnemannus & Eximius noster Eichstadius, qui nuper ab Amplissimo nostro Senatu hic Gedanum vocatus, tam Mathesin quàm Medicinam in Gymnasio nostro professurus. Vale Vir obseruande, & me tui amantissimum solito more fac prosequare. Dantisci anno 1645. pridie Nonarum Ianuarij.

IOANNEM HEVELIVM.

Amplissimo & Perillustri D. D. PETRO GASSENDO, *Diniensi Præposito, & Domino suo colendissimo*, S. P.

PEr-illustris & Clarissime Vir,

Te confidentissimè adeò, Vir Maxime, ita securus ac si Religio omnem dubitationem excluderet. Vacat Moguntiæ Episcopi Suffraganei dignitas, quam mihi per literas Eminentissimus Princeps promisit, at diploma hæret, & vt audio esset gratum Principi vrgeri & orari à Natione victrice. Si dignateris vnum quemcunque Principem Gallum (multi honorant Parisios suâ præsentiâ) tibi amicum mihi deuincire, & suadere vt Electori Principi commendatitias litteras scriberet, res esset Electori grata, & mihi omninò vtilis, & tibi facilis. Tenor Epistolæ esse posset,

Ioannem Caramuel omnem promotionem hucvsque habuisse ex Gallorum fauore, Christianissimæ Reginæ Matris mandato ad Disembergensem Abbatiam promotum, à Reuerendissimo Abbate Claravallensi Vicarium Generalem denominatum, à Reuerendissimo Domino Abbate Morimundensi ad Disembergensem adsumptum, matre Bohema & Patre Lutzelburgensi natum victrici nationi amicum, dignúmque vt suæ Eminentiæ commendetur, vt ad Suffraganei Dignitatem promoueatur, &c.

Sed & tuas Eximie & Perillustris Vir, ad eundem Principem Moguntinum in eundem sensum scriptas adjunge, viros enim doctos ipse diligit, & tu in eius opinione, vel me testificante, doctissimus: Rem præstabis candore tuo dignissimam, méque æternùm iam tibi deuinctum, nouo fauore obstringes. Vale Francofurti ad Menum 25. Ian. 1645. volanti calamo.

Eximiæ & Per illustris Dominationis tuæ addictissimus seruus,
I. CARAMVEL LOBKOVVITZ,
Abbas Disembergensis.

Eruditorum Optimo GASSENDO *suo*,

M. NEVRÆVS S. P. D.

IAm nunc tibias ocreis libero, Vir Maxime, vt actutùm epistolari officio me apud Te liberẽ. E Massilia redeo, quò me miserat Illustrissimus noster Campinius Regis & Regiorũ obseruãtissimus si alius vnquam. Literas acceperat à Supremo Galliarũ Cancellario, quibus eum monebat Vir summus, vt si qua posset jacturæ quam se passum iri metuebat, intercederet. Quærebatur se per Eoum Orbem peritum emisisse Virum, qui sibi manuscriptos Græcos conquireret, sed frustrà, quia conquisitos in Galliam transmittere nequiret; resciuisse tamen quosdam eius notæ libros Massiliam aduectos, quos sibi destinatos augurabatur, iamque prostare venales, & ni quis maturè occurrat periculum esse ne distrahantur. Hos ego iampridem subodoratus, me reuelaturis emptorem spoponderam. Sed quia venditor sibi fortè nonnihil Sycophantiæ conscius erat altissimo in posterum silentio mercem premere tutum duxit, donec tandem alios subinde & clam quæritando emptores ipsi Domino præter spem aperuit; non penitùs tamen: verùm ego rem vt opinor, confeci, & quam nulla hactenus sagacitate vestigare potui, arte nunc aut astu retexi, Vrbem ingressus Bibliopolam mihi vtcunque notum compellaui, tanquam aliquid Librorum licitaturus. Ille roganti mihi nunquid noui? nunquid vetusti? reposuit se nihil impræsentiarum habere; scire tamen vbi Manuscriptorum Græcorum laudabilis congeries venalis esset at non sibi, quia nimio: Mihi ergo, inquam, si lustrati codices alicuius esse momenti aperuerint. Ille continuò se mihi ducem offert, accipio, sequor & ignotus venundatoris tectum subeo, qui auditâ aduentus mei causâ extemplò voluminum fecit mihi copiam. Vidi, sumpsi, & euolui, at non quâ optassem accuratione, quia non aliam librorum peritiam

peritiam fateri volebam quàm quæ Librario Mercatori congruere visa mihi; tum quod Tractatuum Elenchus, quem excerpere velle causabar, mihi statim oblatus est barbatè quidem adstructus, sed illustrando negotio non omninò ineptus. Rumor est actuariam nauim, quæ horum sagma Librorum vehebat in Piratas Corsos incidisse qui distributâ inter se prædâ partem hanc vt infrugiferum sibi mercimonium consortibus suis Massiliensibus remiserunt.

Hæc autem omnia præfari libuit vt fidem facerem quam minimum superfuisse temporis multa de nouissimo Lunæ defectu tibi scribere, paranti illuxit tandem Eclipseos dudum expectatæ dies, non modò vt optaueramus serena, sed etiam supra votum limpida, adeò vt quem insuperabilem dixeram antecedentium nitorem longè superauerit. Cæli nunquam magis aperta facies, nunquam aura blandior nec asperiùs quicquam habuit, quàm torrentiorem pro tempestate Solem, qui iam per mensem hîc æstiuis propè sæuit feruoribus, non sine præcocium frugum labe si nocturni frigoris rigor minus diurnos temperaret æstus.

Locum autem Vranoscopiæ peroportunum delegeram speculam bipatentibus fenestris quatuor ad amussim cæli plagas admittentem, summísque sub Astra eductam tectis. Illuc conscenderamus vergente iam Sole, vt orientem Lunam anteuerteremus, sed vbi Astronometrum Quadrantem expediuimus humilior fenestra apparuit, quam vt liberum per Dioptram quantum satis exaltandam sineret prætertendere oculum. Hinc ideò confestim digressi, ad Peirescij tui properauimus ædes, amicis tuis nunquam non patentes. Olympum illicò scandimus tibi & designatione tua exstructum. Vbi Astronomica nostra sustentaculis aptando, Solem condidimus. E vestigio conuersi ad Orientem breui post emersuram oculis per opposita montium iuga volitantibus venabamur Phœben; quæ tandem summam vmbonis marginem exeruit, qua Caspia inficitur macula, tum maximè conspicua. Et sensim integer Μόρφος ac mirum in modum candicans euasit; integer quidem sed non oculo saltem nudo, infernè enim aliquantò versus Aquilonem absoluta orbis rotunditas desiderabatur, & nonnihil reducto sinu ora illic apparebat obtusior; suspicabar hac adhuc parte latere Sidus, nondúmque toto orbe recreuisse. At sibi non constabat oculus, admoto nempe Telescopio ex asse reparatam agnoscebat lampadem: sed qua truncari priùs sentiscebat non ita tersam. Hinc mihi suborta suspicio, interjectæ iam tum Telluris vmbra affricari, aut viciniori tenebrarum confinio impallescere. Conjecturæ suffragatus est labor illac pedetentim serpens, qui manifesta demum obscuratione particulam illam labefactare cœpit; quo autem momento hîc habes in subjecta computi recensione. Non sine voluptate verò caliginem mirabamur se orbiculariter per incrementa diffundentem, sensimque ad superiorem disci limbum enatantem, donec reduci penitus lumine ad maculæ Caspiæ propiorem euanesceret crepidinem. Phases autem quâ potuimus diligentiâ indagauimus, & Stellarum altitudines eo vsi organo cuius semidiameter quadripedalis est, & quilibet gradus in 60. min. diuiditur, quodque Capularis amicus tuus Galterius in ipsa ætate iam decrepita exstrui curauit, in cuius effœto corpore mens vegeta nihil non adhuc scientiarum molitur. Viuat ille, viue Tu, nec vnquam valere desine. Aq. Sextiis 16. Kal. Mart.

Lunæ Eclipsis quæ contigit anno 1645. die 10. Februarij obseruata Aquis-Sextiis.

digiti.	grad. min.	hor. min.
Nudo oculo deficere priùs visa Cane maiore eleuato adhibitis	16. 23.	5. 42.
etiam perspicillis, eodem Cane exaltato	17. 25.	5. 50.
I.	18. 15.	5. 56.
II.	18. 35.	5. 59.
III.	19. 30.	6. 6.
IV.	20. 10.	6. 13.
V.	20. 50.	6. 18.
VI. exactè explorato.	22. 28.	6. 32.
VII.	23. 10.	6. 39.
VIII.	23. 58.	6. 47.
IX.	24. 40.	6. 54.
X.	26. 30.	7. 15.
Cane autem maiore segnius se mouente ad Procyonem dioptra conuersa est quo eleuato grad. 26. min. 30. luci restituta fuit Lunæ medietas.		
Ex Dodrante.	49. 10.	8. 26.
Absolutè restituta.	50. 48.	9. 0.
Corde etiam Leonis existente in	38. 50.	8. 49.
Lunáque ipsa	39. 0.	8. 56.

Et

Ampliſſimo & Perilluſtri D. D. PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito, Domino ſuo* S. P.

AMpliſſime & Perilluſtris Vir Petij ab ampliſſima Dominatione veſtra vt mihi commendatitias literas ad eminentiſſimum Principem Moguntinum procuraret, quod ſi obtentæ mittantur, aliàs potuerunt intermitti, nam quod petebatur obtentum iam enim ipſe Vicariatum ſuum mihi contulit, & monitoribus nobis non indiget. Interim ſi quid pro me aut voluerit, aut fecerit gratias immenſas ago.

Eclipſis hîc feliciter eſt obſeruata, ſed & Pariſiis fuiſſe puto. Meus amanuenſis tardus eſt, & qui cornua militaria audire & ſcribere neſciat, illam tamen provt à nobis viſa per primum tabellarium tranſmittam. Epiſtolæ ſecuriſſimè veniunt Francofurtum ad Menum. Eò poterit ampliſſima Dominatio tua ſi quas velit dirigere. Vale Optime Vir, & diligere perge. Francofurti 15. Februarius 1645.

Addictiſſimum tuum IOANNEM CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Denominatum Epiſcopum Miſtenſem Sanctæ Sedis Moguntinæ Suffraganeum.*

Admodum Reuerendo Eruditiſſimóque Viro D. D. PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS, Vniuerſitatis Auenionenſis Regens ac Profeſſor publicus, S. P. D.

HVmaniſſimæ tuæ literæ quibus me nuper donaſti, eo gratitudinis nexu amorem in te meum deuinxerunt, vt ne ingratus diutius videar hũc ingenij fraterni conatum quantuluſcumque ſit ad te tranſmittere voluerim, non vt me tibi ex aſſe ſatisfacturum mihi perſuadeam, ſed vt quoddam veluti pignus noſtræ gratitudinis offeram; noui eam quæ tibi innata eſt beneuolentia, quâ muneris pretium ſoles ex offerentis animo potiùs quàm ex rei merito æſtimare, ſic ſe tibi commendat frater, vt in eo fratrem referat, qui te pari cultu proſequitur, tuámque humanitatis iure depóſcit amicitiam. Eximio Sàn-Legerio quam mihi ſalutem iniunxeras, reddidi, qui te viciſſim ſalutat. vidi ἐν παρόδῳ ſecundam Philolai partem, ſed ni fallor non æquat primam, aut vt veriùs loquar, nec dum mihi per otium licuit eam vt decet attentiùs expendiſſe; Vale, & me fratrémque qui te ſalutat animitùs amore proſequere. Auenione 9. Kalend. Maij 1645.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Celeberrimo Clariſsimóque D. D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS, S. P.

INmane quantum doleo, Summe Vir, quod prouinciam quam in me ſuſceperam; procurandæ ſcilicet impreſſionis Epiſtolarum tuarum, mihi ornare nõ licuerit, vnum eſt quod me conſolatur, me nimirum officio meo non defuiſſe literis, amicis, iiſque alicuius etiã authoritatis, ſæpiùs vſus ſum, vt Typographos datę fidei admonerẽ, imò ter quaterve ipſe Leydam petij vt viderem quid ſpei eſſet reliquum, verùm comperi homines iſtos ſpecioſa promittere, ſed pauca præſtare. Ne itaque ſolidæ Phiſolophiæ amatores meditationibus tuis diutius carerent placuit tũ mihi, tum communi noſtro amico D. Heereboordt Epiſtolas tuas, vt petis, ad te remittere, ambo ſperantes te pro ſumma tua æquitate æqui boníque conſulturum ſi euentus conatibus noſtris non reſponderit: Ego Deum teſtor me maiorem diligentiam ne vel ipſi proprio parenti adhibere potuiſſe. Non etiam tibi mihíque defuit optimus noſter Heereboordt qui ſe Typographorum leuitatem, ſi occaſionem nanciſci ipſi datum fuerit, præſertim Elzeuiriorum qui miſerè nobis impoſuerunt, vindicaturum vltimis ſuis mihi ſcripſit. Nobiliſſimus Iuuenis Dominus Turretinus magni parentis magnus filius, illas tibi eſt redditurus, quem quæſo meo non tantum nomine, ſed excellentium præcipuè virtutum quibus præditus eſt, tibi commendatum habeas, non pœnitebit vnquam collatorum in illum beneficiorum, iam enim dudum illi nomen tuum ſummo in pretio fuit, maiori futurũ, ſi incõparabilem illam humanitatem qua tuam familiaritatem expetẽtes amplecti ſolitus es, erga ſe experiatur. Carteſius adhuc propè Almariam degit, nocte diéque abſque intermiſſione rerum naturam ſcrutans, verſatur in animalium herbarúmque indole explicanda, promittit ſe omnia per ſua principia Mundo iam nota, explicaturum, ita vt tota philoſophantium cohors videat, quantis in tenebris Ariſtoteles, illiúſque ſectatores rerum naturam inuoluerint. De reſponſione ad refutationem tuam ne verbum quidem amplius loquitur Dominus Regius Vir Summus in Phyſicis ante dies aliquot ipſum ſalutatum iuit qui petiit ab illo vt vellet ſcriptum tuum refutare ſe certum eſſe, quod ſi demonſtrare poſſet rationes tuas nullius eſſe momẽti magnam famæ illius partem additum iri, verùm dixit ſibi ad illud non ſatis iam éſſe otij, ſéque aliis iiſque præſtantioribus curis, occupatum eſſe. Poſtquam ſcriptum tuum in omnium manibus verſari cœpit, tam altum de ipſius Metaphyſicæ laudibus ſilentium, vt putares ſomnium eſſe illam tantis acclamationibus olim exceptam fuiſſe. Fama eſt Lobkovvitz aliquid etiam contra Carteſij Metaphyſicam ediđiſſe, ſed quid præſtiterit nondum licuit examinare. Antequam finiam te ſumma animi cum veneratione rogo atque obteſtor, vt mihi amorem continues, dabo operam vt quoad fieri poterit me illo dignum præſtem. Literarum commercium

iam aliquandiu intermissum quæso reiteretur vt hîc saltem liceat calidissimum purissimúmque illum in te affectum, quem summa tua, quâ me amplexatus es humanitas incomparabilísque tua virtus tibi peperit in sinus tuos effũdere. Vale Magne Vir, amicitiæ meæ dulce decus, & me amare perge. Dabam tolutim 16. vel 26. Iunij 1645. Vltraiecti.

Quæso, nisi graue est, mihi scribas vbi communis noster amicus optimus Martellus iam degat vt intermissum literarum commercium cum ipso redintegrare possim, tantam enim Nobilissimi Iuuenis virtus tui animo meo impressit memoriam, vt nulla dies mihi vix prætereat quin grata ipsius olim cõuersatio mihi non obuersetur. Iterùm vale.

Reuerendo ac Nobilissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, S.

ADmodum Reuerende ac Nobilissime Domine,

Perquàm abundè commendationi R. D. tuæ gratia Principis Illustrissimi respondit. Quod quo genere officij R. Dominationi tuæ compensem in curta supellectile non inuenio; saltem vt arbor infructifera fertili solo excepta quâ foliorum viriditate, quâ vmbræ opacitate plantatori suo placere consueuit: sic ego immerita Reuerendæ Dominationis tuæ opera in gratiam Illustrissimi Principis insertus, cùm dignos gratitudinis fructus referre nequeam, ad minus leuissimorum officiorum promptitudini non indormiam. Quòd verò tibi Fautori, & benefactori meo gratias agam seriùs haud negligentiâ, sed partim itineris mora, partim repentina corporis ex caloribus huius patriæ intensissimis orta mutatio; partim denique Illustrissimi Principis votorum de me ignorantia: non animum à proposito, sed manum tardauêre à calamo. Nunc verò status mei gnarus commodâ potitus occasione humillima obsequia, méque ipsum singulari fauori ac beneuolentiæ Reuerendæ Dominationis tuæ commendo: cuius vt suauissima & desiderabili præsentia quantocius frui possim ex animo opto Deúmque precor. Aquis-Sextiis, 1645. Augusti.

Admodum Reuerendæ ac Illustrissimæ Dominationis tuæ obsequentissimus ac minimus, IOANNES MICH. OVGEVIGNI ROXOLANVS.

Clarissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, ac in Facultate Theologica Doctori Eximio*,

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS S. P. D.

REus sanè extitissem, nisi te de discessu, quẽ meditor Romam, ab Vniuersitate nostra Legatus pro rebus Collegiorum alendis Sabaudis Scholaribus fundatorum, certiorem redderem; hinc ad Kalend. Septembris expectabo lubens hîc Auenione, donec quæ mihi illuc agenda, obsequij tui causâ significaueris, qui tibi ex asse addictus viuo. Interim quia decet, amicitiæ Lege omnia tecum esse communia, tibi legales has, quas huic epistolio iunxi Theses, offero quibus inspicias ac legas primos contentiosæ nostræ Iurisprudentiæ conatus in lucem editos, contra quas Archiepiscopus noster ac Prolegatus publicè argumentatus est, quod non tam cessit in admirationem insignis quâ tantus Præsul coruscat eruditionis, quàm in laudem nostrarum Theseon ac omnium communem applausum. Nescio an oratiunculam de B. V. Annunciatione à Fratre meo editam & Cardinali Sfortiæ dicatam acceperis à mense Maio proximè elapso, quam alicui è meis amicis consignaueram, vtcumque sit spero quod singularis tua ac continua beneuolentia nusquam erit mihi defutura. Vale, & viue mihi, Vniuersitati nostræ, & toti demùm literariæ Reipublicæ. Datum Auenione 9. Kalend. Sextiles 1645.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO, S. P.

LIteræ tuæ exspectatissimæ Kalendarum Aprilis Parisiis datæ, Vir admodum Reuerende, non ita pridem mihi traditæ sunt, vna cũ exoptatissima Astronomia Philolaïca & Aristarcho, quibus me donare voluisti; quãobrem non solùm gratias tibi ago quas possũ maximas, sed & omnem adhibebo operam, vt hanc erga me beneuolentiam prima data occasione recompẽsare possim. Rem mihi quoque fecisti gratissimam, quod me participem reddere volueris accuratissimæ obseruationis Eclipseos Lunaris: Vtinam! Cælũ nubilosum tum temporis hanc eandem obseruationẽ hîc apud nos non impediuisset, animo lubentissimo illam iterùm transmitterem, verùm nihil quicquam, propter aërem cõtinuò turbidum, tum hîc tum Stetini Pomeranorum tum Regiomonti Pruss. obseruatum. Intereà vt aliquo modo nihilominus par pari referam, en tibi obseruationem Eclipseos Solaris nuperã. Hîc Dantisci à me adminiculo Telescopij peractã, vnà cum typo eius æri inciso, ex quo videre licebit, quas & quot Phases Cælũ induLerit; animus quidem erat, in quolibet quadrante cuiuslibet Digiti, Phases & tẽpora annotare, altitudinémque Solis per Quadrãtem meum Orichalcicum sesqui-cubitalem, singula minuta monstrantem inuestigare, verùm nubes densissimæ Solem sæpissimè obuelantes, intentionem meam perturbabant, ita vt præter has nullas obseruare potuerim, quas autem licuit summa scio diligentia esse peractas Insuper simul communico obseruationes eiusdem Eclipseos Virorũ Clarissimorum Doctorum nẽpe Eichstadij & D. Linnemãni, quæ nuperrimę ad manus venerũt, spero tibi obseruatori vigilãtissimo haud fore ingratas. Si modò antehac perscripto periculũ feceris Stellas Fixas absque crinibus & radiis aduẽtitiis detegendi, rogo iterũ quã officiosissimè iudicium tuum hac de re data occasione vt percipiam. Obligare me quoque poteris, si me certiorem feceris, num Claudius Mydorgius quatuor posteriores libros de sectionibus Conicis in lucem

lucem ediderit. Præter hæc nihil occurrit ſcriptione dignum, niſi quod te non neſcire velim Clariſſ. D. Laur. Eicſtadium (qui te plurimum ſaluere iuſſit, ante aliquot dies habitationem ſuam hîc Dantiſcum tranſtuliſſe, cùm vocatus ſit ab Ampliſſimò noſtro Senatu Profeſſionem tam Medicam quàm Mathematicam ſuſcipiendam, cuius aduentus mihi præ cæteris gratiſſimus, quod amicitia eius amabili coram frui dabitur occaſio. Celeberrimo ac Doctiſſimo Bullialdo meis verbis ſalutem impertiar velim, quæque in me proficiſci poſſunt omnia pollicearis ac deferas, cui multum me debere profiteor, quòd exteras gentes Aſtronomia ſua Philolaïca inſertum meum nomen innoteſcere voluerit. Vale & tui amantiſſimum viciſſim ama. Dabantur Dantiſci die 7. Iduum Septembris, anno Chriſti 1645. St. N.

IOANNEM HEVELIVM.

Obſeruatio Eclipſis Solaris in Stetino veteri Pomeranorum inſtituta, quæ accidit anno Æræ Chriſtianæ 1645. die 21. Auguſti, per Doctiſſimum Eichſtadium.

Tempus in horis à minutis.			Phaſes in digitis ſeu punctis Eclipticis.
hora	min.		Digiti.
XI.	8.		Principium Eclipſis Solis.
	15.		1.
	22.		2.
	30.		3.
	37.		4.
	45.		5.
	55.		6.
XII.	6.		7.
	16.		$7\frac{1}{2}$.
	25.		7.
	35.		6.
	48.		5.
	56.		4.
	3.		3.
	10.		2.
	17.		1.
	24.	Finis Eclipſis.	0.

Obſeruatio Nouiluny Ecliptici Regiomontana M. Alberti Linnemanni, anno 1645. die 21. Auguſti.

Ob Horologium rectificandum obſeruatæ ſunt altitudines Solis ſequentes.

Cùm Sol eſſet altus.		Horologium quod ſingula minuta habet commonſtrabat.		
grad.	min.	hor.	min.	
42.	30.	X.	$19\frac{1}{2}$.	
43.	35.	X.	$33\frac{1}{3}$.	verior.
44.	35.	X.	$45\frac{2}{3}$.	
44.	45.	X.	$49\frac{1}{3}$.	
45.	45.	X.	3.	variab.
46.	45.	XI.	19.	Margo ſuperior.
46.	$47\frac{1}{2}$.	XI.	22.	Margo ſuperior.
47.	$17\frac{1}{2}$.	XI.	38.	Centrum.
47.	$47\frac{1}{2}$.	XII.	24.	
46.	10.	XII.	42.	Margo inferior.
46.	0.	XII.	50.	Margo inferior.
45.	45.	XII.	56.	Margo inferior.
44.	$47\frac{1}{2}$.	I.	9.	Margo inferior.
43.	$47\frac{1}{2}$.	I.	25.	Margo inferior.
43.	$12\frac{1}{2}$.	I.	31.	Margo inferior.
42.	55.	I.	$33\frac{1}{2}$.	Margo infer.
41.	55.	I.	45.	Margo inferior.
41.	40.	I.	49.	Margo inferior.
39.	20.	II.	11.	Centrum.
39.	30.	II.	$12\frac{1}{3}$.	Centrum.
39.	40.	II.	$17\frac{3}{4}$.	Margo infer.
36.	30.	II.	$38\frac{1}{2}$.	Centrum.

Horologium anticipat minutum vnum in ſingulis obſeruationibus, ex. g. cùm Sol eſſet altus grad. 42. min. 30. Horologium monſtrabat horam X. & $19\frac{1}{2}$. min. erit ergo hora X. & $18\frac{1}{2}$. minut. & ſic in cæteris.

Quæ hîc dicuntur margo ſuperior, margo inferior, centrum, reſpiciunt gradus ac minuta altitudinum Solis in ſiniſtra parte poſitarum.

Cùm obſcurati eſſent Horologium monſtrabat.

digiti.	hor. min.	digiti.	hor. min.	
$1\frac{1}{2}$.	XI. 48.	8.	XII. 47.	
2.	XI. 53.	$7\frac{1}{2}$.	XII. $55\frac{1}{2}$.	Plurimæ nubes perpetuò interuenerunt hinc finis conſpici haud potuit.
$2\frac{1}{2}$.	XI. 55.	7.	I. 3.	
3.	XI. $58\frac{2}{3}$.	$5\frac{1}{2}$.	I. 18.	
4.	XII. 6.	5.	I. 23.	
$5\frac{1}{2}$.	XII. $18\frac{2}{3}$.	$4\frac{1}{2}$.	I. 27.	
6.	XII. $24\frac{1}{2}$.	4.	I. 31.	
$6\frac{1}{2}$.	XII. 28.	$3\frac{1}{2}$.	I. $33\frac{1}{2}$.	
7.	XII. 33.	3.	I. 37.	
$7\frac{2}{3}$.	XII. 41.	2.	I. 45.	
		$1\frac{1}{2}$.	I. $47\frac{1}{2}$.	
		$\frac{1}{8}$.	I. $55\frac{1}{3}$.	

Eclipſis Solis obſeruata Gedani Anno Æra Chriſtianæ 1645. die 21. Auguſti.

Creſcentis obſcurationis

Phaſes. Initium. digiti.	Secundum accuratum ſciatericum lineæ Meridianæ applicatum. hor. min. ſec.	Altitudo Solis quadrantem orichal. ſeſquicubitalem. grad. min. ſec.	Tempora inde ſupputata. hor. min. ſec.
	11. 23. 45.		
$\frac{1}{2}$.	11. 27. 0.		
	11. 31. 30.	47. 15. 0.	11. 31. 6.
$1\frac{1}{2}$.	11. 33. 30.		
2.	11. 38. 9.		
$2\frac{1}{2}$.	11. 42. 30.		
$3\frac{1}{8}$.	11. 45. 30.		
$4\frac{1}{4}$.	11. 56. 0.		
5.	12. 1. 30.		
$5\frac{1}{2}$.	12. 7. 30.		
6.	12. 11. 30.		
$6\frac{1}{2}$.	12. 16. 30.		
$6\frac{7}{8}$.	12. 21. 0.		
7.	12. 22. 0.		
$7\frac{1}{8}$.	12. 25. 0.		
$7\frac{1}{4}$.	12. 27. 0.		
$7\frac{3}{8}$.	12. 30. 0.		
$7\frac{1}{2}$.	12. 31. 0.		
	12. 36. 30.	47. 0. 0.	12. 37. 13.
$7\frac{3}{4}$.	12. 41. 20.	46. 50. 0.	12. 41. 52.
Decreſcentis obſcurationis.			
$7\frac{1}{2}$.	12. 45. 30.		
$7\frac{11}{4}$.	12. 50. 40.		
7.	12. 54. 45.		
$6\frac{1}{2}$.	1 1. 50.		
6.	1. 6. 0.	45. 40. 0.	1. 6. 8.
$5\frac{3}{4}$.	1. 8. 30.		
$5\frac{1}{4}$.	1. 12. 20.		
5.	1. 15. 30.	45. 5. 0.	1. 45. 36.
$4\frac{1}{2}$.	1. 20. 0.		
4.	1. 23. 45.	44. 20. 0.	1. 24. 25.
3.	1. 31. 30.		
$\frac{3}{4}$.	1. 47. 30.		
$\frac{1}{2}$.	1. 49. 0.		
Finis.	1. 53. 0.		
	1. 56. 0.	41. 55. 0.	1. 55. 50.
	2. 26. 0.	38. 46. 0.	2. 26. 40.
	2. 30. 0.	38. 24. 0.	2. 30. 0.

Admodum Reuerendiſſimo ac Nobiliſſimo Viro PETRO GASSENDO, *S.*

ADmodum Reuerende ac Nobiliſſime Domine,

Prima Epiſtola gratitudinis & obſeruantiæ meæ erga Reuerendam Dominationem tuam teſſera, benigna fronte potuit admitti: ſecunda ne importunitatis anſam habeat vereor: Reuerendæ enim Dominationi tuæ rerum grauiſſimarum occupationi intentæ, accerſere leuioris negotij laborem eſt planè eſſe importunum; verùm importunitatis venia ab innata tua humanitate impetratâ, votorum meorum deſiderium aperio. Paucis ante diebus incidi in humaniſſimum & doctiſſimum D. Neuré, quem cùm poſt mutuam ſalutationẽ & amicũ colloquium ex numero R.D. tuæ intimorum intellexiſſem, quãuis ab eo multa beneuolentiæ ac humanitatis ſymbola expertus ſim ſæpiſſimè experiar: ad illius tamen bonum animum magis promerendum, humaniſſima R.D. tuæ commendatione opus exiſtimaui: quàm humillimè expeto & auidè expecto; Aulicus enim ex improuiſo factus ducentium & trahentium aulæ fatotum nõn neſcius tempeſtiuè de aſylo prouidendum ſtatui: quod quidem licet principale ac ſingulare in liberaliſſimo R.D.T. patrocinio audeam collocare: Tui tamen amiciſſimorum gratia quoque officioſo obſequio reſtat inuitanda. Nec dubito quin votis mei beneficentiſſima R.D.T. voluntas faueat: qui enim viuam ſempiternámque in pectore meo R.D.T. imaginem nec mutum in ore nomen quotidie ſtudeo retinere; beatum me fore autumo ſi hoc idem cæteris etiã optimæ notæ hominibus debere, te auctore valeam. Aquis-Sextiis Sept. 20. an. 1645.

Obſeruantiſſ. & obſequentiſſ. I. M. VGEVIGNI.

Reuerendo admodum Clariſſimoq́ue Viro PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito digniſſimo,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

MAgna fuit illa pernicitas (virorum maxime) quæ literas tuas poſtridie Lunaris deliquij datas intra octiduum, hoc eſt ad 19. Februarij mihi tradidit in manus: lentior fuit mora quæ alteras extremo demum Maio pertulit. Reſpondere vtriſque diſtuli hactenus, dum Bullialdi liceret Aſtronomiam inſpectare de qua inaudieram, quæque nonniſi curſim eſt mihi viſa: dúmque præſtolarer Eclipſim Solarem, vt ſimul tranſderem quidquid tibi gratum fore iudicarem. Et quidem ad tuam Lunarem Eclipſim quod attinet, eam ego Hercij obſeruaui ſi vnquam vllam aliàs accuratiſſimè. Cùm ſub occaſum Solis omnia compoſuiſſem, Horiſonium iam affabrè correctum, ſciotericum ſeſquipedale, Clepſydras duas, Teleſcopia quatuor, Schemata duo cum variarum magnitudinum ſemicirculis vmbralibus, adeſſéntque in area mei cœmeterij ſpectatores ſupra 50. viri, iuuenes, adoleſcentes, ne meis oculis fiderem, faueret verò cœlum defæcatiſſimum, Sole iam Horizontẽ attingente (hoc eſt ſine Refractione iam infra eum depreſſo) horâ vtrique 4. min. 48. emiſſa eſt in fluxum Clepſydrarum altera, qua fluente dudum poſt auditam hor. 5. min. 15. vnà cum hor. 5. min. 20. limbus inferior ad ſiniſtram viſus eſt imbui colore peregrino luteo illo, ſiue autem Xerampelino: quo magis magíſque inualeſcente, manifeſtè pars illa cœpit remetari ac rubore quodam ſuffundi donec poſt 16. min. ſonante hora 5. min. 30. poſt muſſatum ſæpius habet, iamdudum limbus heberatus fuit lurore pallido ac fuſco.

hor.	min.			Culminationes.	Horæ Pariſienſes	
5.	35.	Pallor vergere cœpit in fuliginem craſſiorem.	digiti.		hora.	min.
5.	41.	Fuligo denſior, magis magíſque viſa intendi.		Iupiter.	5.	23.
5.	45.	Fuligo denſiſſima, limbus adhuc conſpicuus.			5.	27.
5.	47.	*Merum ac verum initium.*		Media Pleias.	5.	29.
5.	48.	Verſa vtraque Clepſydra primùm.	$\frac{1}{4}$.		5.	30.
5.	53.	Sextans Peripheriæ. Obſeruatio certiſſima.	I.		5.	35.
6.	0.	Quinta pars circuli Lunaris.	I I.		5.	42.
6.	1$\frac{1}{2}$.	Quadrans fermè circuli certiſſima Obſeruatio.	I I$\frac{1}{4}$.	Palear. ♉		
6.	6.	Plus quadrãte deficiẽs obſcuriſſima.	III.		5.	48.
6.	15.	Plus Triente Peripheriæ.	IV$\frac{1}{4}$.		5.	57.
6.	20.	Pars deficiens atra valdè præciſè	V.		6.	2.
6.	29.	Nondum ſemis Peripheriæ.	VI.		6.	11.
6.	30.	Cuſpides in Perpendiculo Pariſiis.	VI$\frac{1}{4}$.		6.	12.
6.	36.	Cuſpides mihi in Perpendiculo.	VII.	Aldebara.	6.	18.
6.	37.	Digiti VII. magis præciſè.			6.	19.
6.	45.	Plus ſemicirculo. Pars deficiens atra valdè	VIII.	ferè.	6.	27.
6.	48.	Verſa Clepſidra iterum.	VIII.		6.	30.
7.	0.	Fides Horiſonio ex ſciotetico. vix	IX.		6.	42.
7.	12.	Cornua Parallela Eclipticæ.	IX$\frac{1}{2}$.		6.	54.

hor.	min.		digiti.	Culminationes.	Horæ Pariſienſes. hoia	min.
7.	18.	Cornua Parallela via Lunari & arcus per centra tendebat in pectus leonis, vnde *Medium ipſiſſimum* & digiti $9\frac{1}{2}$. accuratè admodum obtenri.	$IX\frac{1}{2}$.		7.	0.
					1.	1.
7.	$27\frac{1}{2}$.	Digiti $9\frac{1}{4}$. ad ſummum certè non ampliùs.	$IX\frac{1}{4}$.	Siniſter humerus Orionis.	7.	$9\frac{1}{2}$.
7.	30.	Digiti 9. tantùm indicati ſunt, & quod mirati ſumus omnes, tantillo incremento luminis tantillo decremento deliquij, iam Lunæ fulgor ſplendebat auctior, diſcrimine claritatis manifeſto in rebus adſpectabilibus.	IX.		7.	12.
7.	36.	Obſeruatio digitorũ certiſſima nõ toti	IX.	Caput Orionis.	7.	18.
7.	45.	Cuſpides in Baſiliſcum.	VIII.		7.	27.
7.	48.	*Verſa Clepſidra tertiùm* digiti ſatis præcisè	VIII.			
7.	56.	Semis Peripheriæ obſeruatio certiſſima. Confide	$VII\frac{1}{4}$.	Humerus dexter.	7.	38.
8.	0.	Fides rurſum Horiſonio ex ſcioterico.	VII.		7.	42.
8.	8.	Obſeruatio certiſſima digitorum paulò minus.	VI.		7.	60.
8.	15.	Obſeruatio certiſſima digitorum ſatis præcisè.	V.		7.	57.
8.	22.	Certiſſima obſeruatio digitorum ſatis item præcisè.	IV.		8.	4.
8.	30.	Satis bona. Vtique non ampliùs quàm	III.		8.	12.
8.	37.	Optima. Minus aliquantillo quàm	II.	Pes Geminorum.	8.	19.
8.	43.	Digitus vltimus ſatis præcisè denotatus.	I.		8.	25.
8.	45.	Plus ſemiſſe digiti paulatímque ferè finis. Dum interim muſſatur inter ſpectatores. Nondum. Nondum. Nondum, adhuc, adhuc, aliquid, aliquid, aliquid, ac denique.	$0\frac{2}{3}$.		8.	27.
8.	49.	Tandem exclumatur ab omnibus ACTVM EST. *finita iam tertia Clepſidra præcisè.*	o.	Nondum Syrius.	8.	31.
8.	50.	Limbo iam conſpicuo nudis etiam oculis poterat tamen adhuc quibuſdam iudicari adhuc deficere, iſque haberi finis ſpurius.		SYRIVS.	8.	32.
8.	55.	Fuligo adhuc denſa, ſenſim dilutior.			8.	37.
9.	0.	Penumbra paulatim langueſcens atque euanida, finis ſecundarius ſpurius.			8.	41.
9.	15.	Vltimum veſtigium Penumbræ oculis etiam meis.			8.	57.

Omninò ergo huius deliquij duratio à prima eius ſuſpicione ad ſupremum Penumbræ veſtigium tenuit horas 3. min. 36. ab initio ſpurio ad finem item ſpurium hor. 3. min. 6. à mero initio ad merum finem hor. 3. m. 2. ad ſummum. Quæ ritè ac rectè à me ſic obſeruata fuiſſe aliunde ecce conſtat.

Leodij doctiſſimus *Linus* obtinuit initium hor. 5. m. 48. quod (ſi verus ego fui) non exceſſerit h. 5. m. 49. tanta eſt hæcce inter nos conſenſio. Reliquã obſeruationẽ non peregit occupatus precibus tunc quadragenariis indictiuis. Antuerpiæ *Gutiſcovius* vnà cum Optimatibus in Ædibus Edelherij magno apparatu huic obſeruationi operatus, finem pronunciauit hora 8. min. 45. ad ſummum. Et ſi ſpectatorum alij ſubmuſſarẽt nondum, Nondum nondum, ac denique vbi omnium conſenſio fuit ſuper fine, Oſcilli iactationes adhuc numerauit Præfectus 42. hoc eſt minutum fermè vnũ donec culminaret Syrius: ita nemo illic finem extendit vltra horam 8. min. 49. Cæterùm Gutiſcovio pronuntiatus finis ad miraculum conſpirat cum meo. Iam verò & Francofurti ad mœnum *Caramuel* hæc fermè ſcribebat quæ ante iſtud biduum nactus ſum. Vſi fuimus (inquit) Inſtrumento oſcillatorio (ego dixerim oſcillo) modo ſpeciali approbato. Quod intra horæ ſpatium 2818. recurreret. Nam inter horam

vrbis

vrbis publicam VI. & VII. dedit oſcillationes 2816. inter VII. & VIII. 2824. denique inter VIII. & IX. 2816. vnde hanc ipſam obſeruationem cum prioribus componendo ſecurè ac confidenter ſuppoſui oſcillationes horarias 2818. aut vt plurimum 2819 ſæpiùs exploratâ Lunâ, viſa eſt ea tum primùm deficere cū audiretur primus ictus ſextæ. Hinc oſcillationes percurrerunt & dederūt vltimū Eclipſeos finem oſcillatione 8705. Nam oſcillatione 8700. adhuc percipiebatur nonnihil obſcuritatis in Lunæ limbo ſupra mare Caſpium, & tandem oſcillatione 8710. Eclipſis euanuerat. Sumēdo ergo medium 8705. prodiit hora 9. min. 3. ſec. 13. & tota duratio horarum 3. min. 3. ſec. 13. Maxima obſcuratio Digitorum 10. min. 15. circa hor. 7. min. 30. ſed ne videremur horologio publico fidere tametſi bono, & illa die ſpeciali cura gubernato iuſſimus oſcillationes procurrere: reperimúſque oſcillatione (quæ ab hora ſexta horiſonij erat) 9000. Dubben & penultimam Caudæ in eodem azimutho ſeu perpendiculo, & quia illa oſcillatio dat horam 9. min. 15. ſec. 18. poterit ex doctrina Triangulari tempus indicari. *Hæc ille.* De cuius verbis ego quidem conficio horam reuera fuiſſe 9. min. 12. non amplius: atque ita cœpiſſe Francofurti hora 5. min. 57. deſiiſſe hora 9. min. 0. mediúmque incidiſſe in horam illic 7. min. 28. quod cum Hercana mea obſeruatione conſpirat ad ſtuporem. Et quod mihi omni auro eſt carius cum Tabulis meis ſupra votum & ad miraculum. Eæ ſanè momenta hæc omnia repræſentant exquiſitiſſimè, & durationem largiuntur horarum 3. min. 2. omninò, quod ideo adiicio, quoniam in prænunciatione ad te data neſcio quo erroculo non niſi horas 3. & minutum ferme 1. collegeram, cùm Digitis 9. min. 24. qui retractatis calculis 9. min. 30. fiunt exquiſitiſſimè.

Cæterùm hæc cùm ita ſe habeant, tum illud mihi gratulor quod vobis Pariſiis iam inde à tertio digito ad ipſum vſque medium omnes Phaſes ita conſpirant cum meis vt nec ouum ouo ſit ſimilius. Nam initium ipſum poſtumat vobis aliquantillo: quod ego interpretor oculorum conſtitutioni adſcribendum: qui Plenæ Lunæ lumine ſemel perſtricti idolum impreſſum tardiùs patiuntur expugnari. Vnde & eadem ratio finem tardiùs patitur ſentiri, qui cùm vobis debuerit obtiueri hora 8. min. 31. vix hora 8. min. 40. ſe inſinuauit. Et ſi hoc intermorium eſt exiguum, & medium deliquij vix vltra hor. 7. min. 4. protelat.

Atque vtinam tam prope mecum paria feceritis in Eclipſi 1642. neque Doctiſſimus Bullialdus illa deluſus ſibimet illuſerit? Vtinam inquam hoc abs vobis impetrare mihi licuiſſet, quò rediretis ad eundem Ædium Thuanarum locum, aduocaturi memoriam quiſque veſtram quibus ſeu ædibus ſeu pinnis Templorum imminuerit Luna per vnam aliquam phaſin! certè, ac certo certiùs deprehendiſſetis initium illius commiſſum Pariſiis hora 11. min. 45. non (quod retuliſtis) hor. 12. min. 10. vel vti ex Digitorum rationibus eruo 12. minut. 4. Nam vt fidem meam (mihimet ipſi moleſtam) alieno teſtimonio liberem: Ecce Gutiſcouius Mathematicus vt & Medicus ſanè egregius & quod eſt palmarium Mechanicus excellens, cùm pridie illius diei in area ſuarum Ædium Louanij diſpoſuiſſet omnia comparaſsétque lapidem ſatis magnum læuem ac bene politum & ad Horizontis planum libellatum, cui induxiſſet lineam Meridianam per altitudines Solares ſemel iterum tertiò ac ſæpiùs comprobatam ſumpſit ſibi perpendiculum, vmbrámque fili accuratè cum ſocero ſuo item Mechanico in lapide illo denotauit, vt angulum azimuthi nanciſceretur déque illo tempus admetiretur. Cúmque ego poſt aliquantùm temporis compos eſſem factus peractæ ab illo totius obſeruationis & induſtriam exoſculatus ſum, & conſenſum inter nos ſupra quàm dici poteſt admiratus. Cæterùm quam mihi ſchedam tranſdidit, eam vt tu quoque examines lubens voléńſque hîc repræſento: quam dum traderet Puteano deſtinandam ad me, prorupit in hæc verba. Profecto D. VVendelini calculus fuit admirabilis!

Schema & verba Gutiſcouij.

Meridiana ecce linea cùm lineæ vmbræ Lunaris intercipiebant angulum grad. 13. min. 10. cùm deficerent Digiti ſaltem ſeptem, Peripheriæ ſemis ſcilicet. Et quidem ſi Nadir vmbram illam daret ſine vlla Parallaxi occidua item & latitudinaria in Auſtrum

tempus erueretur hor.o.min.45.post mediam noctem: at quia decedit quid à centro vmbræ ad medium Menisci, lucem & vmbram fundentis, vnà cum Parallaxibus iam memoratis; manifestum est angulum interceptum non attigisse gradus 12. vixque etiam $11\frac{1}{4}$. superasse. Vnde consectarium est fuisse horam Louanij o. minut.39. vel 40. ad summum cùm iam deficerent Digiti 7. & amplius. Cœperat ergo deliquium hora saltem 12. min.3. siue autem (vt Ipsus mihi denarrauit) cùm ipsissima nocte media. Quod admirabiliter cum obseruatione mea conspirat qui Hercij obtinui principium hor.12.min.3. ac certè nimis mihi mirum visum semper fuit si errare hîc potuissem in obseruando, si mei calculi possent in numerando qui vt omnes taceam aliàs Eclipsin illam tuam Diniensem 1636. tam partiliter ad vltima momenta exhibuerunt. Quare tertiùm iam oro te atque obtestor vt præsentem Ædium Thuanarum locum tandem aliquando reuisere digneris & quod dixi memoriam aduocare, Beabis (mihi crede) posteritatem, cuius æternus εὐφημισμὸς radius erit parte in Cælis & de cælis gloriæ ac beatitatis tuæ. Si verum est istud Δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι, non verebor addere Τρίται φροντίδες σοφώταται quod dum facio te tui ipsius admoneo; de nominis inquam tui Anagrammate neque insubido illo atque (vt sunt pleraque eiusmodi) insulso, sed seria Γνώμη quid à te res ipsa postulet inculco,

Si ter dispensas pondus, sapientius vrges
Vastius dispessus pennipotens graderis.

Non simul quia semel te obseruatione perfunctum existimo. nisi & iterum, & tertiùm & sæpiùs sæpiúsque recolendo tandem eò peruenias, vt quo altiùs euoles, quod latiùs euoluas non supersit. Sed heus! vbi locorum sum! vnde! quo! quà exerraui. Reduc in viam obsecro, & ignosce vel ideo peccanti vt sit cui ignoscas.

Ad Eclipsin Solis venio die 21. Augusti 1645. conspectam. Eius initium non puto per Belgium conspectum vspiam ita nubibus obsessus Sol delituit. Antuerpiæ *Gutiscouius* finem obtinuit in corona Optimatum cum hora 12. minut.33. sec.2. *Ego* Hercij cùm hora 12 minut.$37\frac{1}{2}$. quantum tempora potui rapere per vmbram azimuthi. Et est consensus iste admirabilis cui & meæ Tabulæ adstipulantur scrupulosissimè. *Caramuel* Alderspachij ad Danubium quatuor leucis à Passauio in Occidentem scribit se nactum initium hora 11. min.o. sec.9. finem hora 1. min.20. sec 18. Durationem totam hora 2. min.20.sec.9. medium hor.12.min.10.sec.13.

Digitos obscuratos ad Septentrionem hora 5. min.45. sec.o. ab igne Lunari hora 5. min.20. sec.o. aëre Lunari. hor.5. min.5. sec. o. à Terra Lunari.

Tres (inquit) semper vmbras habui, quarum minimam quæ nigerrima erat Meditullij solidi Lunaris fuisse existimo; mediam quæ sanguinea Lunaris aëris; extimam, quæ crocea, fuisse Lunaris ignis. Crocea semper fuit duplo latior quàm sanguinea, & medium ipsa Digitum comprehendit exactè. Si fides meis Tabulis sua stabit Parisiis, eadem cœpit hor.10. min.9. ad summum; desiit hora 12. minut.16. satis præcisè cum defectu Digitorum 5.|min.o. nullus dubito quin quidquid eius fuerit apud vos obtentum ad me sis destinaturus illicò, ad eum modum quo Eclipsin illam præpetibus pennis transmisisti quæ conspecta fuit postremo Februario, sic tamen vt simul etiam mittas conspiciendam Ianuario proximo, cuius Phases Cardinales tres vobis patebunt aliquantò quàm nobis pleniùs.

Anno 1646. *die* 30. *Ianuarij conspicietur Eclipsis Lunæ totalis, cuius*

	Parisiis.	Æquatio daret.	Hercij.	
	Hor.min.sec.		Hor.min.sec.	
Initium.	4. 6. 25.	3. 50.	4. 24. 25.	Penumbra anteuerteret fortè ad 30.m.
Immersio.	5. 3. 32.	4. 48	5. 21. 32.	Optica fallacia extendet fortè ad m.5.
Medium.	5. 53. o.	5. 37.	6. 11. o.	*Post mediam noctem.*
Emersio.	6. 42. 23.	6. 27.	7. o. 23.	Iudicari poterit citiùs emergere.

Hæc tempora æquatio Dierum daret totis 15. vel 16. minutis maturiora, magno discrimine.

Erit hîc Exeligmus anni 1628. quod ideo admoneo, vt de huius experimento constet an non illic vobis Aquis-Sextiis postumarint tempora totis 10. minutis sicuti scribebam.

Interim autem sciendi desiderio torqueor quid cogites tu super vitis Sanctorum Prouincialium edendis Marij Donati atque aliorum? quorum sunt præclara monumenta in Codice illo Forcalcariano, qui nunc est penes Episcopum Sistaricensem. Qui tanta patriæ tuæ præstitisti, præsta hoc quoque quo nihil est præstantius.

Lego in vita Peireskij accepisse illum aliquando Babylone antiquâ, laterculorum fragmentum, inscriptum literis ignorabilibus. Ego quidem quos Plinius commemorat certus sum complexos Epocham Diluuij 480. annis ante Phoroneum hoc est ante

Christia

Chriſtianam Epocham annis 2310$\frac{1}{2}$. fetmè, eáque eſt diluuij mei tandem aliquando prodituri materies. Velim ergo (quod tuo commodo fiat) exemplum illorum ad me tranſdi, vt vel lucis aliquid illis afferam vel ab illis auferam, ſiquidem iidem ſunt cum plinianis. Infinita alia lego in vita illa quæ vitam mihi breuem faciunt. Ita coràm de iis tecum agendi amore langueo, ſed hæc Deus aliquis fortè dabit, & beata pax; quæ ſi Europam noſtram ſemel reuiſerit, non retracto de reuiſendo te meaque altera Patriâ Prouinciâ fortè illic me relictutus.

Loxiam meum toto hoc anno recudi nec ſemel, atque ad eam certitudinem perduxi vt non exiſtimem ſuperfore de quo dubitetur, at enim delibero mecum de Titulo inſigniendo Paraſtatis Illuſtribus Te ac Pythea. Quare oro, velis ad me Iconem tuam deſtinare, item & Pytheæ, concipiendam pro modulo præſtantis alicuius Maſſilienſis & cordati literatique viri. Interim autem hoc habe. Deprehendiſſe me ἴξαρμα Norimbergenſe atque in illa vrbe VValteriani obſeruatorij graduum 49. min.27. ſec.4. vel 5. vnde conficio obliquitatem anno 1488. & 1491. fuiſſe grad.23. min.30. ſec.52. quæ nunc eſt grad.23. min.30. ſec.15. tantum, decreſcens etiam-num, etſi eam Bullialdus iuxta cum Phocylide faciat increſcentem.

Et ad Bullialdum quidem erant quæ ſcriberem, vt literatum commercio amicitiam cum illo viro (quem pro eo ac meretur ſuſpicio) conteſſerarem: ſed audio abiiſſe illum in Italiam ac Venetias, an fortè petiturus Byzantium aut Alexandriam, aut vtrumque? & certum nobis daturus ἴξαρμα vtriuſque loci? dignus profectò eſt iſto vindice hîc nodus, ſi minùs plenè ſoluit illum Bartholomæus Creſcentius, & relationes quædam Nautarum quarum mihi ante 35. annos copiam fecit Galterius noſter Aquis-Sextiis, & de quo videor retinuiſſe gradum Alexandriæ 31. min.12. Nam poſteriùs Batauorum relatio inter grad.31. minut.10. vel 31. 12. me incertum reliquit. Ac miror Bullialdum retinuiſſe gradus antiquorum Gnomonicos Ptolomæi ac Pappi 30. minut.58. cùm neque tu quidquam certius de obſeruatione vlla perſcripſeris ad me, neque gradus illos meos 31.m.10. credam erroris conuictos. Poſt tantum temporis ex quo Loxias meus primùm prodiit. Cuius non dico aſſertio, ſed vel ſola admonitio excitare prouinciales omnes debuit ad aliquid tentandum. Multa erant quæ ſcriberem alias, niſi alia me premerent; ſimul vt ſit reliquum aliquid in aliarum literarum argumentum, finem ergo facio, ſed cum altero tui nominis Anagrammate Γνωμικωτάτῳ eccisto.

Sis proſper nudis: at ſit genuina DEVS ſpes.
Vis Sidus penetres? Spes tuas grandis INOPS.

Digno (me DEVS) quod tumulo tuo inſcribatur, nam & morum eſt tuorum Elogium & deſponſæ tibi æternitatis εὐλόγιον. Quàm ego cum inituro 9. Anno feram tamen nec niſi poſt multos Ianos viſendam ad precor. Bruxellâ 25. Nouembris 1645.

Tui Plenus,

GOTTIFREDVS VVENDELINVS.

Quoniam quæ iam ſcribebam non ſunt deſtinata cum ſui diei curſore, addam quod te magis etiam obſtringat ad laterculos illos Babylonios mecum communicandos. Cameum illud ſacelli Regij quot Interpretes nactum ſit tu ſcire potes, mihi diuinandi poteſtas ſupereſt. Qua ad interpretamentum vſus. Video (ſi quid video) expreſſam illo adoptionem Tiberij quàm Reſpublica ſiue autem Roma admouet Auguſto inter Scriboniam & Liuiam ſedenti & ſerpentinæ ægide amictum, qua indicatur Ciuilia bella, & in eius Caput coniurationes ſublatas. Qui adſtat poſt tergum Mars & Gradiuus, pone quem Rhea Syluia ſedet in δίφρῳ. Is Iouem affatur vt ſicut volens libénſque Romulum ex ſe genitum non Pegaſo Bellerophonteo ſed equo ſuo ſubuectum in Sidera in Deorum numerum admiſit ita porrò & altera ex parte Iulium pone ſubeuntem Diuum admittat, Orbémque Terrarum Anchiſæ ſiue autem Æneæ Poſteritati gubernandum æternùm decernat. Deuictarum, ſub iſto Auguſtæo Cælo gentium imagines videor agnoſcere Sicambros illos quos apud Strabonem & Paterculum legere eſt. Actuarius ille qui Poſterganeus ſedet, Parthus Rex videtur. Omine deſumpto à Perſe Macedonum vltimo Rege cuius filius ſcriptum Romæ fecit, quale quid de Partho ſibi pollicetur adulatio. Poſt Tiberium pueruli, Cajus mihi sũt & Lucius: quibus nimirum mortuis ille adoptionem meruit. Hæc an feliciter interpretatus ſim tu iudica; & iudicij tui me participem facias, facies verò ſi laterculorum quos dicebam exemplum aliquod tranſdas.

Dum hîc ſum, nactus Doctiſſimi Merſenuij nuperum opus, reperi paginâ 369. factam mei mentionem ſanè quàm honorificam. Quo nomine me debitorem illi profiteor ſupra quam ſim ſoluendo. Quod autem illic miretur afferi à me hibernas oſcillationes horarias plures eſſe quàm æſtiuas; ſciat (oro) me experimentis innumeris hoc deprehendiſſe. Etenim ſumpto Oſcillo ferri ponderis libratum 52. de ſuſpenſura pedum 45. in Templo meo neque autem conſulto horiſonio, ſed Clepſydris vſus duabus, deprehendi iam annis aliquot continuis & obſeruationibus iteratis ac repetitis ſæpiſſimè hiberno Cælo ſeu ſudo illo ſiue humido ſiue gelido ſiue tepido iactationes ſemper 495. vel 494. conſtantiùs quàm vt caſus credi queat, eiuſdem oſcilli ac ſuſpenſuræ iactationes æſtiuas Sole Apogæo habui in iiſdem Clepſydris & quocumque item Cælo habitu 473. vel 474. continuis iam aliquot annis diebuſque ante & poſt Solſtitium aliquam multis. Ea res me perpulit vt iam etiam demonſtrari poſſe confidam, & Terram moueri. Et quotenis minutis ſuam Diametrum per auram æthercam peruolitet. Nam quia certo certiùs depræhendi caſum hunc ad centrum telluris ea celeritate

leritate increscente tuere vt lapis peruenturus sit illuc intra 12. minuta ad summum, illícque habiturus eam hormam, quam si habuisset iam inde à principio casus totam Semidiametrum peruolasset minutis 6. ad summum, quantam habet ipsissimum punctum centri, quamque ipse (pars magnæ matris homogeneæ) quærit & affectat. Profectò sicut centrum Telluris Sole Perigeio celeriùs mouetur quàm Apogeio, mirum non est, si casus lapidis illud ipsum æmulatur. Rursum autem hinc conficio centrum illud spatio minutorum 1461. percurrere medio motu Semidiametros suæ telluris 244. vt minimum quantisper Sol Semidiametras suas 4. percurrere videtur planè vt Diametri Telluris & Solis hinc colligantur sicut 1. ad 62. vt nimimum, vel vtrique 64. quod aliunde probatum dabo etsi adhuc hæsito de 1. ad 60. propter rationes alias bene multas. Cogitata illa Mathematica vt sublimia sunt & mentis valde erectæ ac depuratæ, ita vt & ille & Tu me ex æquo purissimis vestris precibus ac sacrificiis complectamini ardentibus votis opto. Idem ego qui heri. Scribebam hæc 26. Nouembris in Ædibus Chifletianis. Vndidem saluto amicos in Prouincia meos, ac nominatim amplissimum Arnaudum Miræ-Vallis Toparcham. Ad quem literas istas feci, sed à te legendas, præbendas, destinandas, cum inscriptione cuiusmodi ad illum pertinere tu scires.

Reuerendo, Clarissimo, Doctissimóque Viro D. D. PETRO GSSENDO, *Theologo, Philosopho, Mathematico Summo*, S.

REuerende, Clarissime, Doctissime Vir, Cùm Traiecto Lugdunum abiturus tuus meusque Bornius Vale mihi diceret, multus de te nobis sermo incidit occasione libri de Proportione quâ grauia decidentia accelerantur, &c. nuper à te editi; quem, vt erat ad me missus, incompactum manu tenebam. Hìc ego multiplicem & solidam tuam eruditionem, ille singularem tuam comitatem, vterque liberam tuam dexterrimámque philosophandi rationem nobis mutuo commendare cœpimus. Quo factum, vt cùm ille post biduum triduum-ve scripturum se tibi subiungeret, paratúmque si quid & mihi placeret, suis inclusum literis ad te bona fide transmittere, conditionem mox arripuerim. Hinc natæ hæ ad te, Clariss. mi Gassende, literulæ: quas vt verecundiori, dummodo in Gassendum modo in me oculos mentis defigo, scribere tamen ausus sum. Tua enim tantopere deprædicatâ mihi comitate fretus, in sinum quoque tuum deponere quid verear & affectum illum meum quo te prosequor, & obseruantiam quâ te semper colui? Verùm ne me Parasitastrum credas, plura de his addere supersedeo. Ad alium te nunc vocabo puluerem. Ex appendice Exercit. Fluddisticarum, ex Epistola de ☉ humili & sublimi ad F. Licetum, ex alia ad Gabrielem Naudæum de 9. Planetis circa ♃ detectis, ex Bullialdi Astronomia Philolaïca, ex ☿ in ☉ viso Hortensij (tuum enim videre nunquam licuit) aliisque satis perspectum habeo, continuâ te operâ Cælo inuigilare, nec si quid obseruatu occurrat dignum, facile inexpertum relinquere. Non est itaque vt dubitem, quin Eclipsin Solis præcedenti anno mensis Augusti die 11. St. Vet. visam obseruaueris, modò Cæli vobis clementia fauerit. Beabis me, si quæ ad illam tibi certa, communicare non dedignaberis. Nam & ego obseruaui partim immisso per Telescopium in cameram obscuram Solis radio, partim per amplum sextantem, quo Solis capiebatur altitudo: sed finem tantum. Initium enim & quantitatem denegauêre nubes; fato harum regionum nescio quo, non nescio quanto. Eædem nobis inuidêre nuperam Lunæ Eclipsin quæ in 21. Ianuarij St. Vet. incidebat. Vix dubito (nam id calculus postulare videbatur) quin circa medium in Cælo Luna prorsus euanuerit, vti contigit Keplero an. 1621. & nobis hîc anno 1642. interim tamen siquidem in demonstratione hîc non verser Geometrica, ἐπέχω, donec vel à te, vel ab alio Viro Docto, quid hac in re factum sit edocear. Pluribus mi Gassende (patere vt ita te compellem) hac vice te non detinebo. Finiam (nam id charta monet) si hoc vnicum te rogauero, vt redames Tui amore ebrium IACOBVM RAVENSBERG. Solutim Traiecti ad Rhenum 2. Maij Iuliani, anno 1646.

Summo, Clarissimóque Viro D.D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS, S.P.

MAgnas tibi habeo & ago gratias, Vir Magne, quod mei memor doctissimas tuas Epistolas vnà cum gemino inauguralis tuæ orationis exemplari mihi dono miseris. Donum hoc tuum vehementer mihi gratum fuit, at gratius sanè fuisset si epistolio concomitatum ad manus meas peruenisset. Nihil enim mihi gratius vnquam fuit, quàm ex literis à te mihi redditis de rerum tuarum statu, tuóque in me continuo affectu certior fieri. Verùm quemadmodum plurimis iam detraheris & inquietaris vndique curis, ita in aliam occasionem literas, ad me pro tua in me beneuolentia exarandas, differre necesse habuisti. Nihil tibi impræsentiarum gratitudinis testandę ergo remitto, verum simul ac Regij Physica (de qua pluribus ad Marrellum nostrum) typis descripta fuerit, exemplar illius vnum, aut (si placet) alterum tibi transmittam. Literas quas meis inclusas inuenisti dedit ad te Vir Doctissimus Rauensberg. Matheseos in Vtraiectina Academia Professor, cui cùm plurimus de te quotidie mecum esset sermo, scire ex me tandem voluit, num in graue tibi esset, si tibi pro summo suo in celeberrimum tuum nomen studio Epistolâ aliquâ salutem diceret. Iussi Virum Doctum,

Doctum, ac tua amicitia planè dignum, ſecuro eſſe animo, tibique nihil gratius euenire poſſe affirmaui, quàm ab illius ſimilibus, qui ſolidè bonam mentem amant, humanè ad literarum vltrò citróque mittendarum commercium ſolicitari. Quæſo te itaque, Vir Magne, vt Viri Docti ſummi tui cultoris haſce literas, niſi graue eſt, reſponſo aliquo dignetis. Cæterùm beauit me Sorbetius noſter quod duas ſimul tui imagines oculis meis obiecerit, mentis ſcilicet & corporis, quarum tamen alteram, quippe à te ipſo profectam, alteri, à pictore valde mediocri delineatæ multùm præfero: Qualiſcumque tamen illa fuerit, primâ data occaſione, vt deſiderium abſentiæ tuæ, quocumque poſſum, ſolatio leuem, illam à pictore depingendam mihi curabo, donec ſubtiliori alicuius artificis manu huic venerandi tui vultus vmbræ, imò vix vmbræ, meliùs ad ſimilitudinem tui præciſa imago, qua muſæum meum, dum viuam, condecoretur, ſuccedat. Summopere etiam mihi totíque bonæ menti operam nauantium choro, gratulor, quod tandem animum appuleris ad Epicuri Philoſophiam, tantis votis à nobis expetitam, prælo ſubiiciendam. Iam animus eſt in Doctiſſimo illo tuo ſcripto euoluendo occupatus, quippe in ſolidum perſuaſus magnos inde ad ſe redituros fructus. Vrge ſolummodo operas, ne moras nectant, & gaudia noſtra morétur. At tu interea, Vir Magne, amicitiæ meæ ſummum decus, Vale, & me quem hactenus tanto affectu complexus es, rogo, amare pergas. Dabam tolutim Hagæ Comitis 28. Maij 1646.

Clariſſimus Heerebordius cui alterum orationis tuæ inauguralis exemplar dedi petiit à me vt peramicè te ſalutarem, tibíque ſuo nomine omnia ſua offerrem. Iterùm Vale, Eruditorum decus.

Reuerendo ac Nobiliſſimo Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

IOANNES OVGEVINI S. P.

Qvod imbecillæ preces meæ apud Excellentiſſimum Principẽ obtinere non valuẽre, id grauiſſimæ mihíque gratiſſimæ intercesſioni R. D. T. vltrò conceſſit. Deus Opt. Max. beneuolentiſſimo & promptiſſimo Reuerendæ D. T. in afflictos patrocinio per præmium reddat; ego æternæ gratitudininon indormiam; adhuc tamen ab Excellentiſſimo Principe propter aliqua negotiola præſtanda, duorum fortè menſium ſpatio humaniter ad manendum inuitatus, te Patronum meum continuâ debita, etſi minùs dignâ gratiarum actione, diſceſſurus, non fruſtrabor; valeat diu feliciſſimè Iunij 5. 1646.

Reuerendæ ac Nobiliſſimæ D. T. minimus obſequentiſſimus IOANNES OVGEVINI, ROXOL.

Summo ac Celeberrimo, Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S. P. D.

CVm amico meo nuperrimè intellexerim Carteſium hortatu quorundam aggreſſum eſſe refutationem poſterioris tui contra ipſius Metaphyſicam ſcripti, non ingratum tibi fore iudicaui, te illius à me certiorem fieri. Latinè tibi non reſpondit, ſed Gallicè; quia tota illa Metaphyſica cum omnibus obiectionibus & reſponſionibus in vernaculum veſtrum ſermonem verſa iam in Gallia typis deſcribitur. Verùm, vt ſincerè tibi meam de hoc Carteſij molimine ſententiam aperiam credo ipſum Æthiopem dealbare, nunquam enim ſe ex illis, quibus illum, irretitum tenes, laqueis expediet; ſic mecum iudicat optimus Regius cui propter editionem Phyſices Carteſius etiam non parùm eſt infenſus. Subolfecit, credo, ibi quædam lectum iri, quia ſuis placitis abludunt. Vtinam Optime Gaſſende, eximius alioquin ille Vir mitiori eſſet erga diſſentientes ingenio, morémque tuum æmularetur. Regij illa Phyſica ad finem properans, & iam ad vmbilicum perducta fuiſſet, niſi ſculptor operas moratus fuiſſet. Simul ac publici erit iuris ad te exemplar tranſmittam, in ſignum gratitudinis meæ erga te beneficiáque, quibus tibi obligor. Intereà te ſubnixè rogatum volo, vt literatum vltrò citróque mittendarum commercium, iam aliquandiu mea culpa interruptum; iterùm inter nos ferueat. Non enim tua mihi nota virtus patitur, vt verear, ne ægrè tuleris, quod te infecta, Epiſtolas, quas imprimendas me curaturum promiſeram tibi remiſerim: cùm incuriæ meæ imputari non debeat, quod fallacibus Typographorum quorumdam promiſis eluſus fuerim. Commendaueram tibi tanquam de meliori nota doctiſſimum, & tua amicitia digniſſimum, iuuenem Ioannem Merryvvater neſcio an literas meas tibi tradiderit. Iterùm te quæſo & rogo, Summe Vir, vt hunc meum amicum omni virtutum genere ornatiſſimum, ac bonæ mentis indefeſſum cultorem, aliqua fauoris tui parte dignẽre. Intereà Vale, & immortalis tui nominis ſolidiſſimum cultorem redamare perge. Dabam tolutim Lugduni Batauorum 9. Iulij 1646.

Viro Maximo, Incomparabili, Domino
PETRO GASSENDO, *Theologo, & Profeſſori Regio,*

SAMVEL SORBERIVS εὐπράττειν.

DVdum eſt quod ad te nihil literarum ſcripſi, quamuis ab appulſu iucundiſſimas tuas acceperim, quibus de Libro Viri Summi ſententiam tuam exponis. Sed quæ mihi peragenda fuerint, quantíque momenti negotia non ignoras. Nunc Leydam concedo,

cedo Lares ibi fixurus, quod faustis vtinam auibus fiat, atque ex vtilitate sit mea, aliorumque, quibus bonæ mentis studiosis domus nostra patebit. De editione Apologiæ Epicuri audio lentè & tardissimo passu rem procedere. Quàm vellem codicem tuum tradidisses? Effecissem enim vt Blauius posthabitis cæteris omnibus opus illud desideratissimum velocissimè promouisset. Sed de reliquo opere, quæso, cogitemus. Affinis quidam meus est circa Brumam huc reuersurus; iuuenis est qui Sapientiæ & mercaturæ studia coniunxit; cui proinde tanto incunctantiùs librum committere posses. Scribe igitur quamprimùm Hagam apud D. *Renaud* quid tibi animi sit, vt moneam affinem cum Luteciam redierit, & Typographo, tnique nominis cultoribus spem iniiciam, aut dilationem spei æquius sanè illi ferant consilij tui facti participes. Vale, Vir seculi nostri primarium decus, & me amare perge qui te semper, seu mortali in corpore diuum καὶ σῶμα σοφίας colam & venerabor. R. P. Mersenno salutem plurimam, atque versus tradas, quæso, amici cuiusdam filiorum D. Hugenij Præceptoris eruditissimi. Hagæ Com. Kald. Septembris A. S. 1646.

Scire velim an ad Guiraudum nostrum rescripseris, Vir est non spernendi acuminis, quem si responso digneris vel breuissimo, ad maiora, quibus impar non est, simulabis. R. P. Mersennus nouit hominem & apud Rozellum vidit Nemausi.

Reuerendo admodum, Clarissimóque Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, & Matheseos Professori Regio,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS ὑγιαίνειν καὶ ζῆν.

DVM hîc sum Virorum summe occupatus (vt soleo) rebus priuatis amicorum quos tueor: ecce die 17. huius mensis hora matutina inter secundam & tertiam ereptum mihi *Erycium Puteanum* quem sanũ & incolumem die 4. Septembris reliqueram: Ecce alterũ de te nunciũ, qui eminus his exploratum Cælum cominus peruadere voluisse narrabaris. Ego qui sexagesimum & sextum iam annum numeraui quàm penè Puteanum vbi est lætum mœstus adij! Sed recreauit me melior de tua valetudine fama, itaque tecum hactenus viuere opto, donec saltem sarcinas colligam, & quod est sub manibus perficiam. Tantò id cupidiùs quantò me video postulari vltrò à Bullialdo: cuius ego totum opus totis his octo mensibus studiosè perlegi. Si quid de illo censeam quæris: absolutæ subtilitatis Astronomum loquitur & Geometram artis reconditissimæ. Vnum doleo, cùm cæteras meas obseruationes non improbet in Eclipsi anni 1642. se inscripsisse aduersum me Actione Falsi, quasi ego tantus natu hoc profecerim vt cum splendore existimationis discerem mentiri. A quo certè crimine me absoluunt Lugdunenses Batauí, vbi Golius in obseruatorio Academico Initium factum scribit (ex altitudine Reguli grad. 31. min. 22. sec. 50.) cum hora 12. min. 0. sec. 12. Digitos sex obtentæ, & (ex attitudine caudæ ♌ grad. 42. min. 35. sec. 40. cum hor. 12. min. 37. sec. 34. Istos tamen ego propter Opticas fallacias in septem totos facile extendo more solemni. Quæ quidẽ vtraque, sed principium insignitè cõspirat cũ obseruatione mea supra omnem fidem, & ad miraculum industriæ. Obseruationem hanc cum hoc mense Iunio demum nactus sum, & quidem adnitente hanc in curam Hugenio Magni Principis Camillo iámque Selcheimi Toparchæ, cuius in me affectum Epigramma (quod eius in libris est nuper editis) testatur. Multa sunt alia quæ cum Bullialdo communicanda in præsentiarum cogor, differre, quod non sum apud meos Libros. Itaque nec plenè respondeo ad illas quas abs te missas die 6. (ni fallor) Martij accepi Leodij: & simul rediero domũ dabo operam sedulam vt expectationi tuæ fiat satis. Hoc interim inter fatus, Eclipsin Ianuarij postremi propter nubes nulli Belgarum conspectam. At in compensationem illius, vidimus nos Hercij finem Eclipseos Lunaris die 27. Iulij, qualem penumbra repræsentauit euidenter ad hor. vsque 7. min. 55. circiter: ascenderam Templi mei turrim, tantillum saltem de Parallaxi ☽ lucrifacturus, vnà cum aliis vegeti visus amicis, qui priores me quamquam Telescopium vsurpanti, viderunt Lunam per aërem ἀτμώδη superiore parte (contra quam oporteret aliàs) multò hebetiorem quàm inferiore meus Calculus finem dabat (si rectè memini) hora 7. min. 25. ita penumbra tenuerit min. 30. quomodo tibi iuxta mecum idem contigit anno 1638. Eclipsin quæ futura est mense Ianuario proximo & quidem in ipso Lunæ Perigeio tandem aliquando decidet quidquid super dierum æquationibus inter Bullialdum & me controuertitur, quamquam ipsa horna, à te obseruata toto ferè Semi-horio posterior calculo Bullialdo, meo non nisi 9. minutis postumat, paucioribus etiam si præter intermorium captatum tibi tempus ex altitudine Lunæ aliis præfero, sic enim consensio est inter nos stupenda. Plura non addo in præsentiarum, quàm vt intelligas me tum demum videri valere, cùm te valere cogito & (spero) quantocyus intelligam sic futurus tam hospes quàm te valente valens, in tui recordatione vnicè viuus. Gottifredus VVendelinus. Bruxellá 20. Septembris 1646.

Saluta (oro) P. Mersennum Petauium, Furnerium, & quem iam commemoraui Bullialdum futurum aliquando Sosigenem nisi me ratio fugit & illum φιλαληθέστατον. Interim processum Apheliorum Veneris & Martis (fermè & ☿) quam partiliter ille mecum! docebo, quid illum fugerit in ♄ & ♃.

Meus Calculus Eclipsin hanc posteriorem exhibet Massiliæ adhuc conspectam totũ ferè quadrantem horæ post occasum Solis. Nec dubito super ea re iam ad te perscriptum, oro,

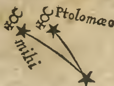
commu

communica. Vt & quidquid ſuper priore acceperis vndecumque. Itetũ ac ſolidum Vale.

Reuerendo admodum Clariſſimóque D. PETRO GASSENDO, *Cathedralis Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito, Regio Matheſeos Profeſſori,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S. P. D.

OCtauus iſte eſt dies, Vir Clariſſime, cùm ad te ſcripſi. Et quamquam præter id quod tunc ſcripſi nihil admodum aliud habeo quo te occupem, nõ potui tamen non teſtatum facere quantum te vnum ſemper cogito, qui de hoc ſolo argumento materiam ſcribendi ſumo: ſterilem quidem dices, quod in me verum eſt, ſed in te Gargara ſunt & meſſis plena. Credo iam inductum tibi, vt credere velis, non oſcitanter me obſeruaſſe Eclipſin illam 15. Aprilis 1642 & circumſpicere vos omnes quid lateat fallaciæ non quidem in Meridianorum interuallo, quod vtcumque certum eſt, ſed in ipſis inſtrumentis, quibus vſi eſtis; quod vt seriò examinetis, res ipſa vos orat & poſteri. Quod ad Lunares Proſtaphæreſes attinet ex æquo imas cum ſummis æquales, id mõſtri ne ſollicitum habeat Bullialdũ, cogitet, me prima illa meæ lampadis face. *In cælis par eſt hodiernæ craſtina ſumma*, me dimidium tantum eius quod dicendum habui dixiſſe. Duo ſunt magna Mundi corpora ſuos dies noctéſque alternantia, Luna & Tellus, hæc quidẽ hor. 24. præcisè, illa hor. 708. m. 44. ſec. 3. ter. 12. præciſiſſimè ſemper, nullâ ingeſtâ varietate, quantumuis Anomaliæ videantur reclamare. Longa multiplicíque obſeruationum fide ſum edoctus: qui vmbilicus aut cuſpis in Luna circa quadraturam (hoc tempus eſt commodiſſimum) incipit illuminari hodie, cui ſcilicet Sol incipit oriri, ſemper ac conſtanter relatis diebus 29 hor. 12. min. 44. ſec. 3. tert. 12. rurſum eodem modo illuminandum. Itavt Lunares Creaturæ dies item ſuos ſentiant æquabiliſſimos. Nunquam vt alia dies, ſit horarum 700. alia 720. quod neceſſe foret Anomalias expendenti, profectò *Spiritus vitæ eſt in Rotis*. Tibi non addo plura. Quoniam ergo Luna æqualibus temporibus ſuo Sole frui vult æqualiter, hinc prodigioſa illa, & in ſpeciem ἀγεωμέτρητος Proſtapherеſeon oſcillatio cogitationes noſtras in corticem Geometricum defixas iactat omni oſcillatione vacillationes, ne cogitemus viam Lunarem ſuàm orbitam longè aliam facere ac nobis φροντίσι occupatis in mentem venire patimur. Ea enim neque circulum deſcribit, neque Ellipſin, ſed Oualem planiſſimè, vt ſcilicet ab Apogeio ingrediatur intra Ellipſin vſque ad diſtantiam mediam, inde Ellipſin egrediatur. Vnde fit, vt ſupra medias longitudines Ellipſis media ſit inter Oualem & Circulum, infra eaſdem Oualis iam media incedat inter Circulum & Ellipſin. Atque ita etiam Geometricè Proſtaphæreſes oſcillato demonſtrentur, ſi ſemel Oualis Geometricè ſit cõſtructa, quod Bullialdum ſcio momento effecturum pro illa fœcunditate ingenij quam in illo elucentem ſtupeo. Cui & hoc (à me ſalutato) ſuggeres, obſeruationem Saturni antiquiſſimam illam non cadere in diem 1. Martij (quod Ptolemæus doceret) ſed in diem 31. qui reuera illo anno fuit 5. Xanthici. Quo ſemel agnito (ſicut & alij ſunt in Ptolem. παραχρονισμοὶ) & ſitus Lunæ quem Ptolemæus æuo ſuo ſe obſeruaſſe ſcribit ad vnguem paria facit cum Cælo, & Annus Saturni Tropicus dies habet 10747. hor. 22. min 11. & Aphelij proceſſus annos habet illos meos ſanè quàm exquiſitè, & de hoc ſemel cõſtituto Iouis quoque Aphelium quem ſeruet motum eluceſcit, iuxta mecum: Et ad Mercurium quod attinet; in antiquiſſima illa obſeruatione nimis itèm credulus fuit hallucinanti Ptolemæo, nimis eidem diffiſus eſt obſeruationem ſuam Lunarem cum ☿ comparanti. Rectiſſimè ſanè Aphelium Mercurij ſub Ptolemæo defixit in gr. 3. vel 4. ♏ illud non rectè quod obſeruationem antiquiſſimam habitam anno Dionyſij 21. ſic

interpretatus iuxta cum Ptolemæо, quaſi ☿ fuerit comparatus cum Boreali & media frontis ♏, cùm reuera fuerit facta iſtæ comparatio cum media & Borealiſſima frontis, ſtante tunc Mercurio non in grad. 1. min. 57. ſec. 30. ♏ ſed ſupra 6. gr. eiuſdem ſigni. Vnde & latitudo eius maior, & nodus aliorſum reponendus eſt atque etiam hic vna cum omnium Planetarum Nodis aliis contra ſignorum ordinem retrocedit, & denique lampadis meæ tertium lumen elucet. Doleo atque adeò indignor ſolertem Virum Lunares Ptolemæi conſignationes vitaſſe pro ſcopulis qui reuerà pharus erant & portus tutiſſimus. Sed viuit adhuc vegetus & valens, & qui vt nuper ſcribebam tibi ſuus erit Soſigenes. Hæc cùm ad te ſcribo, ad illum quoque me ſcribere exiſtimo, & an falſus ſum ipſe vel ſilentio indicabit vel ſcripto, quo ſi me cohoneſtet, beabit vtriuſque veſtrûm plenum Gottifredum VVendelinum.

Scribo vtcumque feſtinò, quæ omnis erit mea culpæ deprecatio ſi quid (quod non pudet) peccauero, Reuerendum Merſennum & Furnerium, ſed & Eximium VVaffelarium à me quæſo ſaluta. Bruxellæ 28. Septẽb. 1646.

Admodum Reuerendo, ac Nobiliſſimo Viro D.D. PETRO GASSENDO, S.

NObiliſſime ac admodum Reuerende Domine,

Neſcio quid me magis promiſſorum fecit contumacem: tuæ-ne humanitatis & beneuolentiæ

uolentiæ candor, an mei obsequij & gratitudinis in te continuanda materies? vt tertium fierem importunus; quicquid sit, vt amici ita & clientes musicis non absimiles non semper tempestiuos audientibus ferunt sonos;meas tamen literas Reuerendæ Dominationi tuæ accipio non ingratas; tuæ verò sunt mihi delicium:quibus testaris quicquid me rerum attineat Reuerendæ D. tuæ esse cordi:Vnde & illa beneuolentiæ plena apud humanissimum Dominum Neureum processit mei recommendatio. Quis Deorum immortalium te fabrum fortunæ & gratiæ apud tuos, mihi extraneo, nisi singularis virtus & innata tua fecerit humanitas? Abeunti ignoto viaticum credidisti: commendatione apud Illustrissimum Comitem auxisti: & vlteriorem si qua in re expediret humanissimè promisisti; meis ergo officiis, adhæc, sterilescentibus, sit tibi merces pulcherrima virtus. Nunc quibus fortunæ velis nauigem Reuerendæ Dominationi tuæ fautori meo paucis aperio. Studium linguæ nostræ negotiorũ mole Illustrissimum Principem aliò auocante,æstate quidem tepebat, hyeme verò penitùs obriguit & conticuit, me interim panem otiosè comedentem pudet, & Lupum (vt aiunt) auribus tenere pœnitet. Aliquot ante Septimanis ab humanissimo Domino Neureo de conditione mea cum Illustrissimo Principe peragente amicum accepi responsum: vt linguæ Gallicæ incumberem;& si rebus meis consulere melius vellem: Reuerendæ Dominationis tuæ vlteriorem apud Principem Illustrissimum vrgerem recommendationem; verùm ego Reuerendam Dominationem tuam, vlla abstineat, obnixè precor; quid enim absente promerendi per laborem occasione, importunas ab hominibus velim extorquere eleemosynas; otioso interim panis (& si contra Diuum Paulum) & spes excusandæ ignauiæ ex instructione leuissima Illustrissimæ Virginis gliscens sufficiunt; taii statu gaudendum, qualem ipse certa incertis postponens acceptaui. Verùm tamen, Κνειε qui senuere canant ελεινον in aula: Ego verò breui ab hoc choro me expediam, nec in longum aulica spe abripiar. Nunc quia sic fata sortem meam conglutinauere, præsens vita(donec quo titulo vocatus fueram id saltemscripto etsi non docendo præstitero) transigenda: & Reuerendæ D. tuæ beneficentissima voluntas, ac immeritum patrocinium intimo pectore æternùn retinenda. Pro illa porrò liberalissima apud Doctissimum & humanissimum Dominum Neureum mei recommendatione Reuerendæ Dominationi Tuæ gratias ago immortales: eâ me prosequitur beneuolentiâ, quæ ab homine literarum gloria & morum sinceritate ornatissimo possit expectari. Da tandem importuno veniam, viuéque felicissimè ac diutissimè Deo, literis & amicis: nec non minimo ac humillimo Reuerendæ Dominationis tuæ

Clienti Ioanni Ogvgevignio Roxolano.

Admodum Reuerendo Clarissimo Viro D. Petro Gassendo, S.

Clarissime Virorum Gassende,

Accipe, quod hîc nobis Cælum nuper dedit,Pluuiam purpuream;cuius iam scio ad vos peruolasse famam. Huius verò à me habe Historiam (quoad eius à me præstari potuit) totam vbi eam perlegeris, si iudicium tuum promes, illud vnum totius Galliæ instar apud me quidem erit sicut apud Tragædum quemdam solus spectator Plato instar erat omnium Atheniensium. Quò magis etiam te oro,vt sicut ille suis non inuidit statuam sui,tu item effigiem tui sæculo non inuideas. Non est (mihi crede) vanitatis ostentatio saltem pati vt hoc à te impetretur: & ingratitudinis nota nostra tota sit hoc à te non petiisse meritò vt nos culpat posteritas. M. Antoninus Boionius Imperator cùm aliquando esset Niceæ in Bythinia. Vidit in vrbe Græcula Græculas ineptias populum statuarum. Et cum inter omnes vnam requireret omnium reliquarum populum, Hipparchi Astronomi neque is vsquam compareret, quàm viri istius admirator, tam Nicænis infensus, quod Ciuem suum fuisse nescirent aut ignorarent, grandi mulctâ millenorum aliquot modiorum frumentatione annua quam Populo Romano penderent afflixit vltima meritos. Digni erant & Massilienses pari pœna, nisi Pytheæ sui statuam possent ostendere, quam ego certum habeo illam esse eandem cuius tu mihi Iconem curasti. Ita & prismati suo insistit more illarum omnium quarum apud Ful. Vrsinum aliósque expressæ sunt imagines, Sophoclis, Demosthenis, Platonis & aliorum: Hoc ergo toties oratus, exoratus tandem esto: Loxias meus iam prodiisset, si à Magistratu Noribergensi obtinuissem maximam Solis æstiui altitudinem in illa domo VValteri quam incoluit ante annum 1495. Etsi enim iam certus sum Poli Noribergensis ἔξαρμα esse grad. 49. min.27. non tamen hoc mihi satis est, qui vrbem illam scio, & recordor facilè occupare minutum totum, vt ex æquo verum sit & esse latitudinem eius gr.49. m.26. & gr 49. m.27. Sed enim quoniam circa minutissima λεπτολογίαν non possumus esse satis anxij,qui etiam de secundis sollicitamus calculis, scripsi ad illos, vt vellent eum mihi honorem habere quem tam prolixè exhibuit Massilia vt certò posset constare de domo Vvalteri. Et si alioquin vel omnia me fallunt, vel eius latitudo est grad.49. min.27.sec.4. vel 5. neque plus neque minus. Porrò enim maximam Solarem Prostaphæresin esse gr.2. m.o. sec.o.præcisissimè.Ideóque excessum Semicircularium temporum esse dierum 4.hor.1. m.34. sec.36. qui additi vel subtracti de 182.h.14.m.54.sec.33. componunt

ponunt maximũ tempus Semicirculare dierum 186. hor.16. min.18. ſec.10. iſque fuit Semicirculus æſtiuus ab ♈ ad ♎ anno noſtro 1268. quando Apogeius ☉ fuit in hor.0. min.0. ſec.0. ♋ Rurſum dico exceſſus Temporum Semicircularium ſe habere ad inuicem vt ſinus Apogæi eleuati ſupra lineam oppoſitorum cardinum. Itaque ſi Apogæus ſit in grad.30. ♈ vel in grad.30. ♌ tunc verò exceſſus dierum tantùm 2.grad.0. min.41. ſec.48. diéſque æſtiuos fuiſſe & fore 184. hor.15. min.36. ſec.21. atque ad eum modum proportione. Quoniam erga ſub VValtero anno 1488. Apogæus ☉ ſtetit in grad.3. min.48. ♋ hoc eſt grad.86. min.12. ſupra lineam oppoſitorum Æquinoctiorum cuius ſinus eſt 99780. fuerit exceſſus totus dierum 4. hor.1. min.14 ſec.16. Semicirculus ergo æſtiuus fuit dierum in vniuerſum 186. hor.15. min.38. ſec.40. admodum.

Hunc autem Semicirculum æſtiuum vt eliciam ex chordis VValteri (cum Parallaxi mea ſcilicet) non inuenio aliud ἔξαρμα VValteriani obſeruatorij quàm grad 49. min.27. ſec.5. Qua ſemel dato, Solſtitiales chordæ exactiſſimæ, & certiſſimæ omnium dant declinationes maximas grad.23. minut.30. ſec.52. præciſiſſimè, quæ nunc eſt hor.23. min.30. ſec.14. vel 15. ad ſummum. Sed de his alibi & id nominis quoque tui gloriam in poſteros tranſdēdam. Gaudeo Bullialdum præclariſſimam peregrinationem ſuſcepiſſe Bizantium, vbi poli ἔξαρμα inueniet grad.43. min.17. ſec.45. ſi explorabit in Serralio, alioquin Peræ habebit ſupra grad.43. m.18. Faxit Deus vt hoc ab illo diſcere mihi liceat. Tum & illud de Poli Alexandrini certitudine, ſed & Portus Rhodienſis quem certus ſum eſſe graduum 36. min.20. nihil aut plus aut minus. Atque adeò tu ſi ad illum ſcribes, vt & hoc agat meo nomine moneas. Inter hæc Eclipſin Ianuarij proximi mei calculi ſupputant Pariſiis cœpturam hor. 8. min.3. ſec.20. deſituram hor.10. minut.15. ſec.44. Medium vt in hor.9. min 9. ſec.44. ſit caſurum. Si tu ſolitum obtinebis captandis altitudinibus habebis forſan hor.8.m.7½. circiter, & finem circa hor.9. minut.15. & propter oculos tuos vmbræ factos facilè h.9. min.20. Sed quæſo auſculta vel hîc mihi, & culminationes adhibe in conſilium, experieris me non falli, ſi item oculos plurium aduoces qui de fine pronuncient vno ore ſicut apud nos factum perſcripſi. Non dubito quin R. P. Merſennus iam periculum fecerit oſcillationum abs ſe inſtitutarum per vtrumque tempus tropicum ſeu potiùs Apogæum & Perigæum ☉ ſucceſſum præſtolor auidiſſimè. Tu intereà Vale mea anima & ama vero pectore. (Raptim Bruxella 19. Octobris 1646.)

Tuum

VVENDELINVM

Admodum Reuerendo ac Nobiliſſimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO,

IOANNES OVGEVIGNY ROXOLANVS S. P. D.

Tandem Aulico ſtadio peracto: in quo cum toties cæſpitantem me ſingularis fauor & immeritum Reuerendæ Dominationis tuæ patrocinium benignè erexerint: gratias Reuerendæ Dominationi tuæ licet impares, ago & habeo immortales. Non minus interim gaudeo, mihíque gratulor Galliam vidiſſe, ac in ea vixiſſe, quàm quòd eo tempore viderim & vixerim, quo Gaſſendi rara modeſtia, matura prudentia, & exacta ſapientia, in orbe Sorbonico fixa, non modò toti Galliæ, verùm vniuerſæ Europæ clarè reſplendebat. Infelix ego, qui huic lumini Pariſiis degens fueram ignotus: dein factus notus, ab eo in Prouinciam elongatus, nunc adhuc longius Venetias ſecedo. Ædepol ducant an trahant fata homines neſcio! Mihi nihilominùs abſenti ſupereſt indelebilis beneuolentiæ ac beneficentiæ tuæ imago, grato animo & pectore æternùm retinenda; Tu modò diu feliciſſimè viuas atque valeas, Aquis-Sextiis 1646. die 2. Nouembris.

Admodum R. D. tuæ minimus ac obſequentiſſimus ſeruus I. OVGEVIGNY.

Admodum Reuerendo, atque Clariſſimo PETRO GASSENDO, *S. P.*

Qvemadmodum literas meas vltimas menſe Septembri Anno 1645. exaratas, cum obſeruatione & typo Eclipſeos Solaris tranſmiſſo, te accepiſſe haud dubito, ita & tuas, eodem anno, & menſe daras cum obſeruatione accuratiſſima Eclipſeos Lunaris communicata, mihi perquàm gratiſſima, licet admodùm tardè, ad manus meas perueniſſe, ſcias: Vtinam par pari rependere poſſem! Sed nihil quicquam hactenus ſingulare in Cælo deprehenſum. Ad illam ipſam Eclipſin Lunæ præteritam, vigilantiſſimum quidem oculum, tum temporis direxeram; ſed fruſtrà penè fuit, eo quod Cæli inclementia, nubéſque denſiſſimæ Lunam obuelantes, id impediuerint, ita vt nihil omninò, præter initium & Phaſes ſequentes deprehenderim. Primò initium ingruebat circiter, cùm lucida Lyræ ad ortum eleuaretur gradibus 46. min.8 horâ ſcilicet 5. min.21. ſec.4. Secundò vmbra cùm Lunam ad 4. Digitos inuaſiſſet, altitudo eius Lyræ capta fuit 42.grad. 57. min. ex qua elicitur hora 5. minut. 33. ſec.36. Tertiò cùm vmbra ad dimidium Digitum vlteriùs Lunam terminaret, eleuabatur Lyra 49. grad. m.0. hinc horam tum fuiſſe 5. m.40. ſec.48. certò deprehenditur. Quartò Luna cùm vndecim circiter Digitos obſcurata appareret, altitudo Stellæ in pectore Cygni deprehendebatur gr.39. m.0. ex qua

iterùm inuenitur, fuisse hor.6.min.12.sec.52. Nunc obseruationibus Iouis scilicet & Lunæ, obseruatu longè dignissimis iam iam instantibus nos accingamus : quod si quicquam mihi annotare & obseruare continget, non deero quin primâ occasione tuam R. Dign. illarum rerum participem reddam ; id quod de te mihi vicissim polliceor. Selenographia mea adhuc sub prælo sudat, de qua maturanda, licet maximè sim sollicitus, omnemque adhibeam operam, nihilominus ante tempus vernale, cùm opus illud præter spem,in molem creuerit,vix vltima manus illi imponetur. Literas has inclusas admodùm R. P. Mersenno tradas rogo : si quid iterùm erit,quo tibi gratificari potero, animo lubentissimo atque paratissimo, id facturum promitto. Iterum vale, Virosque Clariss.quàm humanissimè saluta imprimis Eximium D. Bullialdum, nomine

Tuæ Reuerendæ Dignit. Deuinctissimi
IOANNIS HEVELII.

D. Laurentius noster Eichstadius nominis virtutisque tuæ admirator te iterùm quàm officiosissimè resalutare iussit.

Dabantur Gedani Anno 1646. die 15. Nouembris.

Clarissimo, Excellentissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, & in Academia Parisiensi Mathematum Professori Dignissimo S.*

TRansmissum mihi fuit, Clarissime Gassende, ipso ferè anni initio, egregium illud tuum de motûs acceleratione contra Cazræum, opus : quod quidem quanta cum animi voluptate legerim, effari pro rei veritate non possum ; adeò mihi arrisit tum perspicua Galileanorum decretorum explicatio, tum subtilissima opinionis contrariæ refutatio. Constitueram autem & ipse tunc temporis aliquid ea de re scribere in Galileanæ sententiæ confirmationem, collecturus scilicet aliquas spicas, quæ tuam ipsius metentis manum fugerunt, vberioris exspes messis, quam aliis præripuisti. Verùm quoniam Nannetis degebam amœnissimæ vrbis delitiis irretitus, quibus non mediocriter afficiebar è molestissima nauigatione redux ; nunquam mihi per otium licuit, quamuis per totum illud tempus otiosissimo, manum operi admouere, quoad vsque post meum à duobus circiter mensibus in hanc Prouinciam secessum intermissa diu studia resumpsi, relectisque noua cum admiratione tuis Epistolis præ-conceptam disputationem scriptis tandem mandaui, Cazræoque inscribendum esse duxi, responsum ipsius expectaturus, si quid fortè respondendum, ei succurrerit. Addidi autem aliqua de motu Telluris propter primam tuam ad eum Epistolam ; in qua quoniam rationes contra opinionem affirmatiuam ab ipso adductas, satis supérque probasti nihil necessariò concluderè ; meum esse existimaui idem etiam de Sacris Literis (quæ est altera contra Copernicum machina) demonstrare. Erciscundi igitur Philosophi partes agens, eas in hac controuersia esset, quoque Erciscundas ostendere conatus sum ; frustraque à Ptolemæi & Copernici asseclis pro suis opinionibus allegari, cùm & vtrique parti faueant & vtrique aduersentur, ideoque nihil certi ex illis quoad huiusce controuersiæ decisionem inferri possit. Visum autem hæc qualiacumque sint, tibi communicare, & censuræ iudicióque tuo submittere, vtpotè quorum author præcipuus extitisti, & quibus ortum dedit iucundissima scriptorum tuorum lectio. A te igitur peto Humanissime Gassende, vt hasce meas cogitatiunculas boni consulere, & (quod ardentiùs cupio) amicitiam tuam,quâ olim beare me voluisti, & (quæ tua bonitas fuit) suauissimis etiam monumentis confirmare, semper inuiolatam conseruare mihi velis. Vale, Vir Clarissime, diúque viue tibi tuísque amicis, tum etiam totius Philosophicæ Mathematicæque Reipublicæ bono. Gergouiæ Aruernorum 8. Kalend. Decembris 1646.

Tuus, tibique obsequentissimus & inutilis Seruus IACOBVS ALEXANDER TENNEVRIVS, *Patricius Parisinus.*

Tuam super hisce meis nugis sententiam summoperè desidero, sed veram eam sincerámque sicut & Mersenni nostri, cui idcircò rogo te illas vt communices, quamuis optimè sciam non esse hîc Iliadẽ Attî ebriam veratro. Cæterùm an, & quid responderis ad ea quæ scripsere Caramuelius & Reitanus circa tuum de nouis boni istius Capucini phænomenis,iudiciũ rescire nondũ potui.Ea de re si me certiorem feceris,habebis vel hoc solo nomine me tibi deuinctissimum.Literas autẽ tuas,fratri meo præsentiũ latori dare poteris,eas enim mihi certissimè reddi curabit.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

IACOBVS ALEXANDER TENNEVRIVS. S. D.

SErò respondere videbor ad tuas literas datas postr. Id. Decemb. prius tamen non licuit cùm eas à sex dumtaxat diebus acceperim. Quod in illis miraris differre me tibi plenam in disputatione de motu accelerato messem, mihique tantum tribuis quantum nec postulare possum, nec alij concedent, facis amicè magis quàm iustè, Nemo enim nostra vtriusque scripta legerit, qui non facilè aduertat, si quid in meis laudibus dignum reperiatur, id me totum debere tibi, & ex tuorum lectione ortum esse. Nam vt cætera taceam argumentum illud quo vsus sum vt probarem frustra laborasse Cazræum in efformando suo decreto de continua proportione dupla ex eo quod idem dici de qualibet alia

propor

proportione poſſit; manifeſtum ſe præbet in Epiſtola tua prima, ſicut & illud aliud quo probatur longius fore ex Cazræanis decretis primi ſpatij tempus quàm reliquorum omnium ſimul. Quod reliquum eſt in diſputatione de motu Telluris, non ignoras id partim ex Galilæo deſumptum, quamuis affirmare auſim Cazræo nouum & inauditum. Ea propter adduci facile non poſſum, optime Gaſſende, vt, quod optare te teſtaris, opuſculum illud in qua vix quicquam meum agnoſco præter verborum texturam, publici iuris efficiatur; vt tui autem, libentiſſimè; quandoquidem tuum eſt potiusquam meum, & tuum fieri deſideras. Exemplar igitur illud quod tua lectione honorare voluiſti reddi tibi curabo, ſatis vberem laboris mei fructum cõſecutus, quod & tibi gratum fuerit & ipſum aſſeruare velis. Vereor tamen ne non ita gratum tibi fuerit, quando, dum eâ in me fuiſti bonitate vt illud vno tenore hauſeris, valetudinem tuam non ſatis firmam commouere, morbúmque exaſperare potuiſti. Abſit vt ſimile quidquam contingat; plenam potius Cazræo victoriam ceſſerim, aut à contradicendo abſtinens liberum ipſi campum reliquerim, quam valetudinem læſerim tuam mihi ſummè caram reíque publicæ literariæ tantoperè vtilem. Quædam igitur alia de motu accelerato proponere tibi decreueram, verùm ſuperſedendum eſſe duxi cùm tibi fortaſſe nunc per ægritudinem tuam non liceat eiuſmodi ſtudiis incumbere. Cæterùm mirum quàm impoſueris aduerſario ſilentium, debebat enim ſtare ſaltem promiſſis, & eam inſtantiam proferre quam pollicitus fuerat, quandoquidem id ipſi conceſſiſti propter quod aſſerebat ſe acrius inſtiturum. Verùm ſatis ipſi fuit minas, vt ais, intentaſſe; & poſt infelicem congreſſum maluit Theatro verboſus haberi quàm fidem exſoluere, verſúſque fortunam experiri quam parùm amicum habuerit. Inſinuauit mihi Merſennus noſter eſſe aliquem alium, quem totius Societatis acutiſſimum vocat, qui aliquid etiam aduerſus Galilæum molitur, gloriatúrque ſe demõnſtraſſe ſpatia æqualibus temporibus in deſcenſu grauium emenſa eſſe inter ſe vt ſeries naturalis numerorum 1. 2. 3. 4. 5. Monuit autem bonus ille noſter vt ad illam me pugnam accingerem. Verùm hæc tibi gloria debetur, neque quemquam haud dubiè deceret niſi te recuſante, illud inire certamen in quo tam ſtrenuè te geſſiſti. Fac igitur quam primùm valeas, vt cum nouo illo hoſte dimicare, victoriámque reportare poſſis, méque ſemper ama, & crede tui obſeruantiſſimum 17. Kalend. Februarij 1647.

In cauſa procul dubio fuit ægritudo tua, cur non reſponderis ad ea quæ rogabam prioribus literis ſuper Caramuelio & Rheitano. Rem itaque non iam vrgeo, ſperans cùm firmiore valetudine fueris, id te libenter præſtiturum.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito*,

I. A. TENNEVRIVS S.

Heſterno die allatum mihi fuit præter expectationem Cazræanum ad diſputationem meam reſponſum; quo quidem auidiſſimè lecto, prorupi in hæc verba Baſilij ad Gregorium quaſi Cazræum alloquens; Ἐπέγνων σου τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ οἱ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ἐκ τῆς ἐπιφαινομένης αὐτοῖς πρὸς τεκόντας ὁμοιότητος ἐπιγινώσκουσιν. Adeò quippe ſui ſimilis vbique Cazræus, adeò manifeſtum ſe præbet in ſuis ſcriptis, vt abſque vlla ſcriptione alio quolibet iudicio præter ipſa verba, audenter affirmare poſſis eſſe Cazræanum fœtum. Vno verbo, vix quidquam in illo agnoſcas præterquam quæ iam ab eo ad te conſcripta ſunt, vnde non magno labore refutari poterit. Quam-primùm autem accepero te firmiore eſſe valetudine, Cazræanum ſcriptum ſimul & reſponſionem meam mittam tibi, tum quod credam tibi rem gratam fore, tum quod ipſe-met Cazræus in Epiſtola Gallica ſeparata cupere videatur ſuum illud opuſculum à te legi.

Cæterùm monitum te velim (id enim excuſare vix poſſum) de lapſu quodam à me admiſſo, quod quidem ante lectionem Cazræani reſponſi non animaduerteram, & quod magis miror ipſe-met prætergreſſus es, ſaltem de eo nihil ad me ſcripſiſti. Id autem hoc tandem quo ſequitur modo detexi. Cazræus vt probet non rectè determinari à Galilæo ſpatia temporibus æqualibus decurſa, præmittit hæc duo.

1. Si mobile quodlibet temporibus diuerſis æqualibus duo pertranſeat diuerſa ſpatia; erunt ipſa ſpatia inter ſe vt velocitates. Et ſi ſpatia diuerſa in eadem fuerint ratione quâ diuerſæ velocitates quibus percurruntur: tempora erunt inter ſe æqualia.

2. Si ſpatia & velocitates quibus percurruntur, in diuerſa fuerint ratione; æquali tempore non percurrentur.

Vt ſcilicet concludat ex primo, ſpatia dumtaxat duo, non autem tria vult Galilæus, ſecundo tempore decurri. Atque vt vides, Clariſſime Gaſſende, reſponſio in promptu eſt, dicendum enim hæc duo effata vera quidem eſſe in motu æquabili non item in motu accelerato. Verùm tunc inſtabit Cazræus fruſtra me probare velle ex ſecundo meo Corollario duplicatâ celeritate quâ decurſum fuit aliquod ſpatium, æquale poſteà ſpatium intra dimidium temporis primi decurſum iri, cùm verum non ſit niſi in motu æquabili tanto diminui tempus decurſus in æqualibus ſpatiis decurrendis quantò creſcit celeritas. Quod tamen generaliter enuntiaui abſque vlla diſtinctione, neque verò mihi quidquam prodeſſet quod de ſolo motu æquabili verificaretur, quandoquidẽ diſputatio noſtra eſt

est, de motu accelerato. Vides igitur quemadmodum

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Hæc te volui vt videas si quoquo modo saluare possim Effatum meum. Vale 15. Kalend. Februarij 1647.

Clarissimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

I. A. TENNEVRIUS S.

Vellem equidem amplius molestus non esse tibi circa quæstionem de motu accelerato, tùm propter inualetudinem tuam, tùm etiam quod eiusmodi studiis animum iam non adhibeas. Verùm quoniam significauit mihi Cazræus desiderare se (quod ex eius Epistola Gallica ediscere poteris) vt ipsius ad meam disputationem responsio tibi etiam communicaretur; veniam dabis, humanissime Gassende, quod in causa sim cur nouus tibi labor accedar. Eam quippe, quamuis inuitus, & post longam dilationem, examinandam ad te mitto, & ipsi morem gerens, & auxilio tuo egens. Profert enim ipse nouum, quod ait experimentum bilancis, tactúmque in mei gratiam, de quo cùm iudicium ferre non possim obseruatorum imperissimus, tuo illud examini subiiciendum esse duxi. Ad reliqua autem responsionis eius capita, iam ab aliquot diebus rescripsi; tuúmque consilium secutus palinodiam cantare non erubui, circa æquiuocationem à me admissam, cùm id vitare non possem. Scriptum istud, lectione tua honorare si velis, communicabit tibi Mersennus noster; illud autem ad te mittere ausus vtique non sum; ne, fortè nondum satis firmo non valde gratum foret. Cætetùm habet & ipse Librum illum Rheitæ de cælestibus quem insinuas, cuique *Oculus Enoch* pro titulo est. E duobus enim exemplaribus è Belgio accersitis vnum ipsi donum dedi. Miror autem illum te nondum vidisse, cùm habeat inter alia, Epistolam vnam Authoris ad te datam. Valetudinem tuam cura diligenter, Suauissime Gassende, tibique addictissimum amare perge. 14. Kalend. Aprilis 1647.

Admodum Reuerendo, Clarissimo, atque Excellentissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Præposito Ecclesiæ Diniensis, amico singulari,* S. P.

Iam tandem ad literas tuas, 2. Kalendarum Februarij datas (quia citiùs fieri ob grauissimas occupationes haud licuit) respondeo; simúlque opusculum meum Selenographicum, cùm oculis, tum præclaro accerriméque tuo subiicio iudicio; idque quamuis minusculum sit perexiguum, ab amico tamen tibi addictissimo beneuolè accipere ne recuses, etiam atque etiam rogo. Ex tribus verò reliquis exemplaribus hîc adiacentibus, vnum Eximio Ismaëli Bullialdo, cum promptâ officiorum meorum oblatione, domum si Byzantio redierit, offeres (secùs, ad eius vsque aduentum id reseruabis) alterum exemplar R.P. Mersenno, Viro omnigena eruditione Clarissimo, atque tertium Celebertimo Roberuallio, ex instinctu Nobilissimi Viri D. de Noyers, Secretarij Serenissimæ Reginæ Poloniæ, literis itidem compellato, tradas velim. Cæterùm gratias sanè debeo, quod obseruatione tam Eclipseos Lunæ, quàm Iouis me beare volueris; vtinam illarum & iam obseruationum, quas Eximius Bullialdus ex Oriente adferet, particeps fieri possem! Nihil gratius, crede, mihi accederet vnquam. Meas quod attinet obseruationes hactenus habitas, quas tuâ scire interest, cùm Eclipsium Lunarium, tum Palilicij, tum Iouis, nec non transitum eius notatu, & iudicio dignum, vnà cum earum Schematismis, in Selenographia inuenies, ibidémque modum tales obseruandi simul percipies; qui, num omninò arrideat necne? quæso liberè, datâ occasione, detegas. Præter dictas autem obseruationes, opere meo comprehensas, adhuc alium transitum Lunæ & Iouis nuperrimè, die scilicet Iunij à me animaduersum, ærique incisum, tibi transmitto, quem & aliis Viris Mathematicarum peritis, præsertim Mersenno, Bullialdo, atque Roberuallio exhibebis. En ecce igitur aliquot obseruationis illius icones. Insuper autem figuras aliquot primariæ meæ delineationis Lunares ad varias obseruationes accommodatas, hîc habebis, vt (dummodo ratio obseruandi non planè displicuerit) imposterùm ad contemplationes cælestes adhibeantur. Quarum plures si expetantur, verbulo tantum significanti mittentur. Promissa de Tubospicillo manu mea perficiendo, & ad te perferendo, adhuc probè vigent in memoria; quibus certè iampridem stetissem, nisi curæ Selenographicæ obstaculo fuissent: iam verò cùm aliquantulum otij concessum, opere videlicet nostro cum Deo ad finem iam perducto, adnitar, vt breui id fieri possit. Restat igitur nihil amplius scribere, nisi quod voluptati erit à te percipere, quid noui Parisiis, vel alibi locorum in Gallia, in re literariâ scilicet opera edita, vel breui edenda sint, &c. de quibus si me certiorem feceris, vt nullus dubito, profectò plurimùm me tibi obstringes. Interim opto te valere & me amare. Dabam Gedani Anno Salutis 1647. die 15. Iulij.

Tuæ R. D. Cultor IOANNES HEVELIUS,

Clarissimus noster Eichstadius, iussit tibi multam adscribi salutem, Vale iterùm.

Claris

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito,*

I. ALEX. TENNEVRIVS. S. D.

NOn ceſſas bene mereri de omnibus, Clariſſime Gaſſende, dum eximias tuas lucubrationes in lucem emittis; de amicis autem optimè, dum iis operum tuorum exemplaria benignè communicas. Paucis abhinc diebus redditum mihi fuit Inſtitutionis tuæ Aſtronomicæ exemplar; in quo operis præſtantia an beneuolentia tua me magis affecerit, haud facilè dixerim; quandoquidem & clarorum Virorum ſcripta legere ſuaue eſt; & eorum amicitiâ beari non minùs iucundum. Ago equidem tibi, mi Gaſſende, de tanto munere gratias: verùm vtinam referre poſſem. At qui-nam illi par rependere mihi liceret, cui ætas noſtra parem non agnoſcit? Gratitudinem itaque meam quam inuiolatam ſeruabo ſemper, boni conſule, nihilque ampliùs à nihil ampliùs petente deſidera, quàm quod habebis me tibi ſemper deuinctiſſimum. Vale 6. Kal. Sept. 1647.

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, *Præpoſito Eccleſiæ Dinienſi, amico honorando S. & officia.*

NVllus certè dubito, Vir honorande, quin literas meas, die 15. Iulij datas, vnà cum quatuor Exemplaribus meæ Selenographiæ, per Dominum Cramoiſium, rectè acceperis. Cùm verò nuper nimium mihi feſtinanti euenerit, vt obſeruationem ♃ & ☽ die 6. Iunij hîc Gedani à me inſtitutam non addiderim; idcircò hac occaſione, & illius obſeruationis aliquot icones, & ſimul paruæ Ephemeridis D. noſtri Eichſtadij ad annum proximum ſupputatæ aliquot exemplaria, cum eiuſdem oratione, beneuolè accipe. Scire te autem inſuper cupio, ad manus meas, nuperis diebus veniſſe obſertiones Fontanæ, qui valdè extollit Tubum à ſe adhibitum, quaſi infinitis partibus vincat omnes, qui ſunt, aut quotquot vnquam fuere, perſuaſus & perſuadere volens, ſe primum eſſe, eiuſcemodi, ſi vllus aliquis ſimilis apud alium reperiatur, auctorem. Mirari autem ſatis nequeo Fontanam, tam profectò (vt ipſi videtur) Teleſcopio inſtructum, nec accuratiores phaſes delineaſſe, nec ſatis certi quicquam ex ſuis obſeruationibus prodidiſſe: ſiquidem meo iudicio, lectores, præſertim Mathematicarum rerum non vſque adeò gnaros, ancipites potiùs perturbatóſque, quàm certos aut benè doctos dimittit. Vix ipſi certè rerum Cæleſtium bene expertes, mentem eius percepturos puto; dum ſcilicet variis in locis (quantum mihi obiter iſtas obſeruationes euoluenti viſum) ſibimet ipſi contradicit, & prætereà tam obſcurè loquitur, vt obſcuriùs non potuerit. Niſi fortè ego nimis rudis ſum & profanus, vt myſteria hæc me fugiant. Sed abſit vt malo animo hæc protuliſſe videar, quaſi iſtius auctoris occupationes vilipendam, quò noſtræ qualeſcumque maioris fiant. Tua potiùs Tuíque ſimilium (ſi quos ſimiles habes) hoc eſt communium noſtrorum amicorum, vtpote Merſenni, Bullialdi, atque Roberuallij à me amiciſſimè ſalutatorum, audiatur ſententia. Quo verò in te ſum animo & affectu, eodem te proſequi credas Dominum noſtrum Eiſtadium, vt & M. Albertum Linnemannum Profeſſorem Mathematum in Academia Regiomontana; quorum ille ſemper eſt in noſtro complexu, hîc ſe nobis hoſpitem breui ſiſtet, ad confabulationem literatam, cui tu quoque certè à nobis iterùm iterúmque honoris, amoríſque cauſa nuncupatur intereris. Vale. Dabam Gedani die 31. Auguſti, anno 1647.

Tuus ex animo IOANNES HEVELIVS.

Admodum Reuerendo Clariſſimóque Viro PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

ANnus iam eſt, aut eo quid minus vnicum eruditionis Decus Gaſſende mi, Decus idem meum, ex quo ad te poſtremas hinc dedi, vnde nunc iſtæ ad te veniunt, ſatis confidentes de parabili abs te venia ſi ſcies quid illud fuerit, quod me à ſcribendo retinuit. Hinc poſtqaam diſceſſi per diem 17. Decembris, variis modis atque iis incommodis me non vnum infortunium exercuit maximum id, cùm rediens foris à functionibus Paſtoralibus ſternax alienus equus me excuſſit alliſitque caſu graui, vnde & poſteriores coſtas adflixit. Méque adfixit lecto aliquandiu. Commodum ad me tranſmiſſæ fuerant tuæ literæ tunc primùm poſt longam 4. menſium moram, quibus hîc aduentum meum fuerant præſtolatæ. Habes quod ego dolui, quod doluiſſe tantùm tu (credo) gaudeas. Habes ſanè me ſoſpitem, & hactenus incolumem. Ad obſeruationem Eclipſeos Lunaris tuam quod attinet, incredibile eſt quantum mihi gratulatus ſim de te tuáque obſeruatione Pariſienſi. De qua ſtabilienda eſt omnis fides, quando nemini (quod ſciam) mortalium per Belgium noſtrum illa patuit. Non eſt ea mihi conſpecta Hercij, non Patri Lino Leodij, non Louanij, non Bruxellæ, non Antuerpiæ. Tua fuit iſta felicitas, & Cæli fauentia, vt & initium, & medium, & finem obtineres. Quam ſcire velim ecquid eius atque vbinam terrarum Bullialdus noſter obſeruauerit? Quid interim tu de Byzantij latitudine, quid de Alexandriæ certi didiceris? Ego quidem ex Menſe Maio medio datis ad Senatum Noribergenſem literis inſtiteram vt hanc vellent non mihi, ſed Reipublicæ literariæ dare opellam, quâ exploraretur in iiſdem quas olim

olim VValterus incoluit ædibus per annos 1488. ad 1492. quanta eſſet Solis æſtiui altitudo maxima, & an non iam obliquitas decreuerit adhuc ad ſecunda forſan 40? Vereor autem vt literæ peruenerint ad manus; nam apud Veredarium jacuerunt in ipſum vſque Iunium. Neque autem quidquam reſponſi hactenus retuli. Quare & hinc ante iſtos dies alteras niſi vel ſaltem habeam ἔξαρμα VValteriani obſeruatorij per Stellas quod ſpero me obtenturum, ac ſimul ero potitus tecum communicabo. Audeo interim mihi perſuadere iſtud ipſum eſſe gradum 49.min. 27.ſec.5.dies docebit. Hoc vnum reſtat, vt Loxiam tuum iterato prælo ſubiiciam. Ad alia venio, ad id quod tu aliquando ad me ſcribebas, diſpicerem an non aliqua ſit in definiendis Meridianis Pariſios inter & meam Hercam oborta mihi hallucinatio? Rectè admonuiſti, & eſt ſanè decumana. Interuallum iſtud ego ſtatui vt ſcis minutorum horariorum 18. Bullialdus etiam in min. 21. extendit. At enim longè eſt breuius. Nam quia Herca mea latitudinem obtinet grad. 50. min.53.ſec.25. Vltrajectum verò grad.51. min.7. ſub eodem proximè vterque locus Meridiano; manifeſtum eſt differentiam eſſe grad.1.min.14 ad ſummum. Sunt verò leucæ mediæ vel 24.vel 25. pro æſtimatione omnium itinerum & viatorum. In gradum ergo imputantur leucæ noſtræ 20. ſatis præciſè. Ideóque in parallelo meo leucæ $12\frac{5}{10}$. colligunt gradum. Iam verò Herca Grauelingam ſunt leucæ in directum 40. Dunchercham 38. exploratiſſimæ qui iam eſt Meridianus Pariſienſis. Ecce ergo vt Herca in Meridianum tüum Pariſienſem gradus habemus 3.min.0. nihil ampliùs. Et quod huius eſt conſectarium Pariſios inter & Bruxellam atque Antuerpiam minuta interjacent 8. nihil ampliùs. Quo cognito vide nunc & obſtupeſce in Eclipſi anni 1643. obſeruationum habitarum conſenſum. Bullialdus finem habuit Pariſiis hora 7.min.59. Tu Sucij hora 8.min.1. ſecundum quæ debuerit Antuerpiæ obtineri finis cum hora 8.min.7. quem ego hor 8. min.6. inueni. Quid conſpiratius? Rurſum in Eclipſi 1645. die 10. Februarij, quàm eſt arctus inter nos conſenſus? Tu medium obtinuiſti Pariſiis hora 7. min. 6. aut tantillo plus, ego habui hor.7.min.18. admodum dicas nos de compacto inter nos conſenſiſſe. Iam & illa anni 1642. non quidem ſanatur tota, ſed tamen propius redit in gratiam. Scribit ad me Magnus ille Ricciolius Auenione conſpectum eius initium hora 11.min. 59. Iſtud ergo Hercij datet hor.12.min.4. ad ſummum, ego hor.12.min.3. inueni. Hæc ergo nobis gratulemur, de quibus eſt quod Eruditiſſimus Bullialdus ſibi quoque aliquid gaudeat cum Soſias Soſiam, Soligenes dico Soſigenem tractabit; quod iam ſcio poſci, quoniam vtcumque exemplaria procuſa ſint plurima, pauciora tamen auguror eſſe quàm quæ Europæ ſuffecerint, ita longè plurima iam ſunt etiam in hoc Belgio. Et quantum eorum arbitrabor eſſe in Italia, in Germania, in Pruſſia, in Dania, in Anglia? Omninò ergo iteranda eſt editio; quam ſi adornabit tum verò inter Aſtronomíæ Principes ne omiſerit Ioannem de Lineriis de Montefort Picardum Ambianenſis Diœceſis, qui anno 1320 floruit Pariſiis, & longitudines ad annum 1350. Stellarum habet iſtas

		grad.	min.			grad.	min.
Flumin.	♈	18.	20.	Alramech.	♎	14.	7.
Aldebaram.	♊	0.	50.	Alchimech.	♎	14.	50.
Alharat.	♊	13.	10.	Pes Cẽtauri.	♎	26.	30.
Pes Orionis.	♋	8.	0.	VVega.	♑	5.	30.
Alhabor.	♋	5.	50.				
Algomeiſa.	♋	17.	20.				
Cor ♌	♌	20.	40.	Piſcis Meridionalis.	♒	18.	10.
Duæ in Vrſa minori.	♌	5.	20.				
	♌	14.	20.				
Cauda ♌	♌	22.	40.				

Liber hic adſeruatur in Bibliotheca PP. Soc. IESV.

Ex quo etat vt alia tranſderem, exſcripta dudum à me & tibi deuota, ſed neſcio quomodo ea domi reliquerim inter ſchedas certè meas hîc non comparent. Tu me illum habe quem me haberi apud te opto ſimul optimas animas Petauium, Merſennium, Furnierium ſi iſtic eſt & Bullialdum ſaluta à tuo VVendelino. *Bruxella* præfeſtinè ipſo D.Lucæ.

Viro Maximo, Incomparabili Domino
PETRO GASSENDO, *Theologo & Profeſſori Regio,*

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν.

SÆpiùs à me petierunt amici vt ſemel narrarem, rogauit verò Pr●æus noſter vt perſcriberem dubitationes à te olim inſtitutas aduerſus chyli trajectionem per venas lacteas, & ſanguinis per arterias circulationem; cùm ſcilicet referrem iis de rebus me audiuiſſe te aliquando fusè diſſerentem,

atque

atque inſuper commentationem quandam tuam vidiſſe vnde præclara multa excerpſeram. Morem tandem geſſi, Vir maxime, ratus æqui te boníque libertatem noſtram conſulturum; præſertim cùm nomen tuum velitationi iſti non oppoſuerim, & profeſſus fuerim tamen, non mihi, ſed viro cuidam magno, cuius ſermonibus ſapientiſſimis interfueram, acceptas referri debere objectiones doctiſſimas, quas quidem auctor protuliſſet vt anſa diligentiori inquiſitioni præberetur, non vt opinionem veriſimillimam inde labefactatam euersámque putaret. Et ſanè diſſertationẽ iſtam Scepticam nominaui, appoſito huiuſcemodi titulo, *Diſcours Sceptique ſur le paſſage du chyle & ſur le mouuement du cœur, où ſont toucheés quelques difficultez ſur les opinions des veines lacteés, & de la circulation du ſang*, atque orationem meam ita temperaui, tam cautè & reuerenter me geſſi, vt nihil ſit quod famæ & exiſtimationi tuæ obeſſe poſſit, quod etiam probare omninò non debeas. Si quæ ſint autem quibus cum inſigni modeſtia tua minùs bene conueniat, affectui noſtro in te & eximia opera tua condonabis, neque me beneuolentia ideò minùs dignum cenſebis. Vale, Lugd. Batau. 10. Nouembris 1647.

Clariſſimis Viris & Amicis, PETRO GASSENDO, & ISMAELI BVLLIALDO,

GOTTIFREDVS VVENDELINVS Sal. max.

QVem toties ex obliquo ſum affatus Bullialdum ſequeſtro affectus in illum mei Te Gaſſende: aliquando aggredi audeo ſcriptione directa, maximè poſtquam Tu Bullialde ἦλθες ἐκ περάτων γᾶς, quem reditum tibi reíque Aſtronomicæ fauſtum ac ſoſpitem me quoque par eſt gratulari. Beaſti Europam cùm Smyrna obſeruationes duas deliquiorum Lunarium aduexiſti: de quibus eſt quod tecum agam. Eclipſin anni ſuperioris 1646. die 27. Iulij, & ego ſpectaui ex parte, ſi penumbra pars eſt ſpectaculi. Cùm mei calculi abdicarent omnem eius conſpectum Hercij, finiendæ quippe antequam horizontem Luna conſcenderet. Volui tamen adtendere, adſumptis mecum pluribus an iſtas ſaltẽ reliquias daretur cõtueri: cúmque is dies fuiſſet ſerenus ſuis, ſpes erat aliquid oblatum iri, quod vel ſatisfaceret expectationi meæ, vel calculos meos refelleret. Fauit caſus, & de ſumma noſtra turri quam conſcenderamus, vidimus eluctantem ex atmoſphæra & vaporibus horizontalibus Lunam ſuperiore margine lucidam atque obtuſam fuligine arcuata pro eo ac ferr vmbræ ratio, & quamquam vapores eſſent ſatis denſi vix vt Luna peruideretur; illud tamen atrum nobis omnibus patuit in ſuperiore diſci parte, non inferiore: quia tamen vapores denſiores debuerant diſcum ☽ oſtentare multò hebetiorem. Fuliginis iſtud craſſamentum ſenſim dilutius, (& quò Luna magis attolleretur magis diſcerni ac notari commodum) deſiit porrò vniuerſum cum ipſa hora 7. min. 55. aut minimo quo poſt, idque fuit poſtremum penumbræ veſtigium.

Deliquium iſtud fuit digitorum $10\frac{1}{2}$. proximè, digito admodum vno maius illo quod dedit annus 1645. die 10. Februarij: quod meus item calculus repræſentauit digitorum $9\frac{1}{2}$. conſenſu præclaro, cum eo quod fuit obſeruatum, & Pariſiis & Hercij, & in Germania cuius medium fuit Pariſiis hor. 7. min. 7. Hercij hora 7. min. $17\frac{1}{2}$. Francofurti obſeruante Caramuele hor. 7. min 29. circiter, Altorfij hor. 7 min. 43. prout iam ad me reſcribi curauit Magiſtratus Noribergenſis per Matheſeos Profeſſorem illic ſuum M. Abdiam Trevv. Huius autem deliquij penumbram vtrinque habui minutorum 27. ad ſummum: quare ſi & in hac Eclipſi anni 1646. penumbra tantum temporis impendit, nóſque illam notauimus vltra hora 7. minut. 55. admittimus penumbram totidem minutorum, profectò finis deliquij contigerit Hercij cum hora 7, min. 30. circiter. Et verò mei calculi largiuntur horam 7. min 31. ſec. 50. ac tanta erit meorum numerorum fides. Hinc iam quid colligendum ſit deſpiciamus. Refers Bullialde Doctiſſime, Smyrnæ oblatum finem cum hora 8 min 3. ergone Smyrna diſtabit Hercio vix horam vnam totam? Profectò, tunc ille Ioannes Faber Maſſilienſis in Automato ſuo ad ſemiſſem horæ hallucinatus fuit, quod quàm procliue ſit in lineolis horas ſemihoriáque malignè diſpungentibus nõn es docendus. Itaque reuera merus finis obtentus illi fuit in ſigno lineolæ, ſed horariæ, horâ dico 9. min. 0. forſan etiam tantillo plus, ſi quid oculi potuerunt peccare ampliùs. Omninò ergo Smyrnam inter & Hercium erit ſeſquihora proximè: cúmque Hercium meum abſit mihi à Meridiano Atlántico grad. 28. min. 24. aberit ſecundum iſta Smyrna gradibus ſaltem 50. min. 30. præter propter.

Longitudinem hanc Smyrnenſem definiet porrò magis partiliter obſeruata illic abs te ipſo Eclipſis Lunæ poſtrema, quam de cælo ſeruaſtis ab hora 9. min. 55, ad hor. 12. min. 7. tota vt duratio tenuerit horas 2. min. 12. quotidem ego ante annum prænunciaueram ex meis Tabulis magna illarum etiam hinc commendatione & conſenſus iſte tam arctus cum eo quod eſt obſeruatum incredibile eſt quanta me voluptate profuderit. Huius ego medium ſupputabam Hercij fore cum hora 9. min. $27\frac{1}{2}$. Iſtud verò vos iſtic habuiſtis horâ 11. min. 1. Inter Hercium ergo & Smyrnam interjacent hor. 1. m. $32\frac{1}{2}$. Siquidem rectè ſe habent meæ Tabulæ prorſus vt Smyrna ſit abſututa à Meridiano Atlantico mihi præſumpto hor. 3. min. 26. cuiuſmodi ego Alexandriam definio hor. 7. m. 36. quaſi iam inter Smyrnam & Alexandriam media ſint minutâ 10. admodum.

Quia verò deliquium iſtud & Pariſiis obſeruatum eſt & Dantiſci, Hercij verò nec mihi, neque autem vlli toto Belgio patuit, diſpi

dispiciamus (oro te) quanta sit Meridianorum Pariensis, Hercani, & Dantiscani, denique autem & Regimontij differentia? Primùm ergo leucæ nostrates Austrasiæ constantis satis magnitudinis Folcalcario Hercium vsque mediæ sunt 140. satis curiose à me ac pedibus istis meis permensæ, nempe Forcalcario Gratianopolim 25. Inde Vesontionem 37. Hercium denique 78. Atque hæ quidem sub eodem Meridiano quàm proximè, planè ergo in gradum leucæ istiusmodi quadrant 20. præcisè. Idem interuallum quod est Hercio. Vltrajectum leucarum 25. saltem non ampliùs, cùm medius sit grad. 1. min. 14. tanquam sub eodem Meridiano, quo rursum firmatur 20. leucas Austrasias imputari in gradum. Iam verò Hercio Parisios non sunt leucæ 54. saltem nihil amplius. Sunt ergo maximi circuli grad. 2. min. 42. qui iam in longitudinem minuta horaria 11. non excedunt, quod sanè exile est interuallum præ illo 21. minutorum quæ tu definiuisti. Rursum Bruxellâ Parisios leucæ numerantur 50. ad summum, quarum postremæ sunt multò nostris Austrasiis breuiores, prorsus vt ipsas 45. non excedant si tamen etiam attingunt. Denique autem cùm Tabulæ omnes Geographicæ Meridianum Parisiensem per Ambianum protendant in ipsam Dunchercham, vel etiam Orientaliorem statuant tantillo: ego quidem Hercio Dunchercham leucas nostrates permensus sum accuratissimè 54. quarum in isto Parallelo 38. constituunt 3. gradus seu minuta horaria 12. leucæ ergo istæ 34. nec totæ ad Meridianum Parisiensem dabunt min. 10. sec. 30. atque istud est verissimum interuallum nostrorum, cui obseruationes adstipulantur hactenus vt stupere oporteat.

Tu ipsemet Bullialde, anno 1638. nactus es medium Eclipticum die 21. Decembris mane Lutetiæ hora 2. min. 10. sec. 10. quod ego Hercij habui hora 2. min. 21. perquam præcisè.

Anno 1643. die 27. Septembris habuisti finem Eclipseos hora 7. min. 59$\frac{1}{2}$. magno consensu cum eo quod Sucij obtinuit Gassendus, atque alibi Agarratus, prorsus vt fine isto nihil sit certius. At enim eundem istum nos obtinuimus Antuerpiæ hor. 8. m. 6. ad summum, Louanij Caramuel cum sociis hora 8. min. 8. perquàm concinnè mecum: Finis ergo iste fuerit habendus Hercij hor. 8. min. 10. planissimè Rursum ecce Parisios inter & Hercium min. 10. sec. 30. Denique anno 1645. die 10. Februarij Gassendus medium Eclipticum obtinuit Parisiis hora 7. min. 7. accuratissimè: id verò ego Hercij exquisitè nactus sum hora 7. min. 17$\frac{1}{2}$. quo nihil cogitari potest cum superioribus consonum magis.

Maneat ergo Parisios inter & Bruxellam siue & Antuerpiam esse minuta horaria 6. admodum, aut vt verius enunciem Antuerpiam quidem 6$\frac{1}{4}$. Bruxellam 6$\frac{1}{2}$. Hercium min. 10. sec. 30. ad vnguem, idque semel ratum ac certum esto. Nam quod ego alioquin 18. hactenus constanter asserui, hoc tu mihi præiuisti Bullialde, cui ego tantùm semper detuli vt errare tecum duxerim etjam gloriosum. Quoniam enim in Eclipsi anni 1635. sex digitos restitutos pronunciabas hora Parisiensi 4. min. 12. quos ego eosdem Hercij certus eram me habuisse hor. 4. min. 30. præcisè, non dubitaui quin essent inter nos min. 18. ipsissima. Rursum cùm anno 1643. haberes in Septembri digitos decrescentes V. hora 7. min. 12. IV. hora 7. m. 23. III. h. 7. m. 31. qui fuerant Antuerpiæ h. 7. m. 25. hor. 7. min. 36. hor. 7. min. 45. obseruati, quid supererat, nisi vt Parisios inter & Antuerpiam tota minuta statueremus 13. vel 14. Hercam denique 18. Hoc ergo interuallum sic interpretare tanquam à te ipso proditum.

Et Parisiis quidem Hercium vsque complanata est via; pergamus hinc Dantiscum, atque inde Regimontium. Interque duo Prussiæ loca tabula Geographica, magnum artificem atque industrium insinuans (& cui planè confido) minuta horar. 9. sec. 20. non plura. Iam verò inter Regimontium & Lugdunum Batauorum Linnemannus de Solis deliquio 1639. eruit horam 1. min. 4. sec. 49. quod esset Hercium vsque hor. 1. m. 0. sec. 49. an proin Dantiscum abesset Hercio min. 51. sec. 29. & certè per alias obseruationes inuenio ego Hercio Dantiscum minuta 50. tantùm satis accuratè. Ecce enim Eclipsis anni 1635. in Martio, Medium suum habuit Hercij mihi hora 8. min. 49. ad summum. Dantisci hor. 8. min. 39. Emersio mihi notata est hora 9. min. 40. Heuelio hor. 10. min. 30. ac denique Eclipsis 1643. desit nobis Antuerpiæ hora 8. minut. 5$\frac{1}{2}$. admodum Dantisci verò hor. 8. min. 59. vt inter hæc duo loca media sint min. 54. ferè vnde & hoc conficitur Dantisco Parisios numerari horam 1. min. 0. satis præcisè. Sanè si Eclipsis ista 1643. desiit vobis Parisiis hora 7. min. 59. Dantisci verò hor. 8. min. 59. vides certitudinem constantiss. his ad hunc modum cognitis veniamus nunc ad Eclipsin postremam Ianuarij 1647. Huius medium Gassendus habuit hor. 9. min. 12. Parisiis, Heuelius Dantisci hor. 10. min. 23$\frac{1}{2}$. vel Gassendo ergo adiiciendum est tempus, vel detrahendum Heuelio. Ego in tam lecto pari artificum partitionem arbitratus ex æquo Gassendo quidem adstruo hor. 9. min. 17. Heuelio hor. 10. min. 18. ad summum. Vnde conficio Hercij medium fuisse reuera per horam 9. min. 27$\frac{1}{2}$. pro eo ac mei calculi largiebantur. Atque ita tandem pronuncio Smyrnam abesse Hercio meo hor. 1. min. 33$\frac{1}{2}$. satis præcisè, hoc est Meridiano Atlantico hor. 3. min. 27. ad summum, aut saltem quà minimum hor. 3. min. 26. In quo acquiesco. Hæc sunt quæ super Smyrnæ longitudine meditanti longitudinum quoque aliarum mihi alluxerunt facem, quæque ad te interim transdere visum est, vt si contingat iterato Tabulas tuas Philolaïcas prælo subiici (quod ego mihi persuadeo fore prope diem necessarium, & iam esse exemplarium penuriam) quid super his cogitandum sit amplius interim deliberes. Atque etiam

etiam cum amiciſſimo vtrique noſtrûm Gaſſendo in conſilium eas, ad illa quæ ante annum cum illo communicaui, quæque tua ſcire perintereſt. Etſi nullus dubito quin iam tecum ſint communicata dudum poſtquam illuc rediſti. Vtique in his leges affectum in te meum: ſtudium in exiſtimationem tuam interpretaberis. Atque id quidem hactenus.

Ad latitudinem illam tuam Byzantij grad. 41. min. 30. fando tibi tantum non experiundo compertam quod attinet, ante iſtos 15. annos inſtiteram apud Conſtantinum Hugenium Arauſienſi Principi ab Arcanis, vt hoc mihi ageret apud Legatum Ordinum ad Portam Ottomannicam, vt reſcire tandem poſſem an non Byzantij latitudo eſſet gr. 43. min. 17. vel 18. Quid ille reſcripſerit repræſento tibi ex Teutonico Latinè.

Mi Domine,

Præſtiti quidquid eius potui, cuius me admonuiſti: ac tandem intellexi ex Aſtronomo huius vrbis celeberrimo, itémque ex Fautore harum artium, Viſiro vno; Sultanum Amurathem tertium, perquàm ſedulò curaſſe inueſtigari longitudinem ac latitudinem huius vrbis; & quidem in Topchana: deprehensámque organis idoneis latitudinem quidem grad. 41, min. 30. longitudinem gr. 56. m. 47. præciſiſſimè, certius nihil aut verò propinquius obtinere licuit. Scio quidem longè hoc abeſſe ab opinione communi, quantum ad latitudinem attinet, (quæ paſſim hîc degentibus aſſeritur grad. 42. m. 30.) longiſſimè verò ab eo quod ad me tu præſcribis. Nemo hîc eſt ab Aſtrolabiis idoneis inſtructus, quibus experimentum capi queat. Et ſi mihi eſt ſpes vnius facta. Quotquot hîc ſunt Arabes Matheſeos Profeſſores in id conſentiunt quod retuli. Quotquot extra hanc vrbem ſcripſerunt, euariant; prorſus vt ego quidem cenſeam ſtandum experimento Imperatorio. Super his expectabo reſponſionem tuam auidè. Conſtantinopoli, vltima Aprilis 1633. C. Haga.

Atque ita quidem ille; poſt quæ fruſtrà Te Bullialdum Aſtronomorum Principem, ita fruſtra fuiſſe Byzantij vt non venerit in mentem Rationis Gnomonicæ, apud Legatum Regium, apud tot alios præſtantes Viros Gallos Peræ agentes & Galatæ. Vbi intra priuata tecta nullum à Vaniis Turcicis periculum, indignor, vt grauiùs nihil dicam. Interim tamen me conſolor, quod hæc ipſa te obiurgandi libertas adiget te ad aliquod facinus, tandem iſtud eruendi viâ quacumcumque aliâ.

Cogitaui mecum ſæpè an non in Sultanicis iſtis numeris Arithmetici Characteres ſitum permutauerint, in quem ſint reſtituendi? Et profectò tale ſubeſt quidpiam. Nam ad longitudinem illam grad 56. min. 47. quis nnon videt delirium? omninò ergo τὸ 7. aliò eſt referendum, & ſic quidem etiam vt ſitum habeat in fine aliquo non rectè graduum longitudinis non etiam latitudinis, ſed omninò finem claudat minutorum atque illum latitudinariorum vt nimirùm totidem hi characteres 5647.4130. componant grad. 56. min. 40. & grad. 43. min. 17. quo nihil iam manifeſtius. Et fauet huic inuento Strabo: qui Byzantium aſſerit abeſſe ab Æquatore ſtadiis 30300. qui ſunt ipſiſſimi noſtri gradus 43. min. 17. ad vnguem ab Hipparcho proditi ſcilicet, vnde Strabo ſua.

Et hæc quidem ſuper iſto Byzantij climate. At quod gauiſurum te confido. Scito iam me nactum eſſe die 23. Nouembris ἔξαρμα Noribergenſe graduum 49. min. 27. & amplius. Et Altorfij quidem eleuatio ex circumpolaribus deprehenſa eſt grad. 49. min. 26½. Noriberga verò cum ipſis oculis teſtibus eminùs conſpecta diſcernatur ſeptentrionalior, firmatur mea adſertio, qua ſcribebam ad Magiſtratum inclytæ illius vrbis videri mihi latitudinem domus & Obſeruatorij VValteriani grad. 49. min. 27. ſec. 5. Abdias ille Trevv ad me iuſſu Magiſtratus ſcribens, poſtquam Altorfij latitudinem definiuit gr. 49. min. 26. ſec. 30. hæc ſubjungit,

Quia itaque Noriberga Altdorffio Septentrionalior eſt (licet non multum. vt ſitus eius eminùs è monte iuxta Altdorffium conſpectus indicat) colligitur ex hac obſeruatione rectè ſentire D. VVendelinum in eo, quod latitudinem loci Noribergæ non æſtimet tantùm grad 49. min. 26. aut grad. 49. min. 24. vt alij, ſed vltra grad. 49. min. 27. quidquid ſit de ædibus VValterianis.

Obſeruationem pleniſſimam promittunt mihi per Solſtitium æſtinum proximum. Inter quæ ſi quid Conſtantinopoli nactus es quod nos amplius inſtruat, eius oro te fac indicinam. Tum, quid in Mercurio adeptus ſis quo triumphes magis, ad cuius motum, vt ſymbolam quoque meam conferam, ecce tibi in Chronico Colmarienſi verba iſta expendenda. *Anno 1284. die 17. Kal Decembres Venus & Mercurius ſimul fuerunt.* Tu iſta examina, & quid ſuper his, aliiſque dudum ad Gaſſendum tranſditis iudices (ſi mereor) verbulo ſignifica. Valete carorum Capitum par lectiſſimum, & amate amantem vos ſuſpicientem, colentem, venerabundum Gottifredum VVendelinum. Bruxella 29. Nouembris 1647.

Perquam Reuerendo, Præclariſſimóque Viro Petro Gassendo *Præpoſito Eccleſiæ Dinienſis, amico obſeruando,* S.

Miror ſanè altum ſilentium tuum. Nam minimum octo lapſi ſunt menſes, à quo binas (alteras ſcilicet die 15. Iulij, alteras 13. Auguſti datas) cùm Selenographiâ, rebúſque quibuſdam aliis, ad te tranſmiſi; ad quas hactenus reſponſum tuli nullum. Id tamen tibi imputare nefas eſſe duco: quippe animum erga me tuum, nullo non tempore ſtudioſiſſimum, pluſquam ſatis perſpectum habeo, ſed mercatoribus nautiſque id adſcribo, quibus tuæ concreditæ ſunt reſponſoriæ; quas intra manus alienas etiamnum hærentes, mirum in modum expeto, cùm ob iudicium tuum ſuper Selenographicis

phicis meis laboribus, quod mihi in illis certò pollicitus sum, tum vt perciperem, quâ fronte Præclarissimus Bullialdus & Robernallius eam ipsam Selenographiam exceperint. Sperassem insuper, ex illis ipsis literis, me intellecturum quædam de itinere Bullialdi, déque acquisitis in Oriente obseruationibus, atque aliis scitu dignissimis rebus; verùm si dictæ literæ perierint frustrà hæc à me expectantur omnia, nisi fortè illa ipsa datâ occasione repetere placeat. Cæterùm diu est, quod sum, ratione lentium promissarum, in ære tuo, nunc verò satis paratus ad soluendum, postquam paululùm nactus sum otij: siquidem eas omninò iam expolitas habeo; nec quicquam deficit, nisi optima transmittendi occasio. Quod si autem intra paucissimas septimanas, per amicum quendam, opportuna nulla sese offeret curabo illas ipsas lentes, inclusis literis, absque tamen fractionis periculo, per tabellarium ad te perferri; túmque te pluribus certiorem faciam, de omnibus quorum tua scire interesse putabo. Denique fac, quæso, vt primo quoque tempore sciam, num qui sint Parisiis (vt mihi quidem perscriptum) qui Selenographiam nostram desiderent? Quod si ita est, non deero, quin quàm certissimè, tot exemplaria, quot opus erit, (quodlibet scilicet 12. Imperialium pretio redimendum) ad vos transmittam. Sin verò quidam modò dictam Selenographiam hîc Dantisci redimere mallent; atque suo periculo illam mari committere, iis pro 10. Imperialibus concedetur. Quâ de re etiam nisi graue erit cum Domino Cramoisio, vel cum quibusdam aliis Bibliopolis loquatis, rogo. vt indicent num aliquot exemplaria, pro modo dicto pretio cupiant necne? Quod officium vt magni beneficij loco ducam, ita vicissim seriò tibi persuadeas velim, si quid possim tui caussâ, nunquam non effecturum, vtpote qui sum, quique ero. Gedani die 14. Aprilis, 1648.

Tua Reuer. Dignit. semper studiosissimus
I. HEVELIVS.

Reuerendo admodum Clarissimóque Viro, PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S. P. D.

Qvinque iam sunt menses. Optime, Doctissime, Præstantissime Gassende, ex quo discedens Bruxellâ postremas ad te simul & Bullialdum in medium communes feci. Interea dum absum perlata sunt ad Amplissimum Chifletium duo Volumina quæ tu ad me transdidisti, Astronomicum alterũ, alterum de vita & moribus Epicuri. Sed sine literis vllis aut Bullialdi aut tuis, vt dubitare subeat anne illas meas postremas accepetis? in quo si quid peccatum est à Veredario, nolim hercle factum: sed tamen si factum est; indignationem meam paro, quod scripti mei seruauerim (nescio quo fato præter morem meum bono) ruere exemplar quod ipsum si de te verum rescíam communicabo, atque adeò vel hinc summam eius communico; quâ Smyrnam inter & Hercium meum interuallum adstruo hoc grad. 1. m. 33. quod ipsum magis quoque iam confirmatum de illa eadem Eclipsi per obseruationem habitam Maioricæ (cuius Polus est grad. 39. min. 35.) ab hora 8. m. 16. ad hor. 10. min. 31. Medium vt fuerit horâ 9. min. 23$\frac{1}{2}$. quæ tempora Smyrnæ Bullialdus habuit hor. 9. min. 55. & hor. 12. m. 7. vnde Medium eruitur hor. 11. min. 1. planè vt Maioricam inter & Smyrnam intercedant hor. 1. m. 38. ad omnem ἀκρίβειαν sensuum. Eclipsin hanc communicauit mecum Doctissimus Ricciolus Soc. IESV Professor Mathematum Bononiæ habitam Maioricæ per P. Vincentium Mutium secundum altitudinem Procyonis grad. 39. min. 10. & Capellæ (ad Occasum) grad. 68. min. 28. Addebam illis Parisios inter & Hercium non intercipi minuta plura 10$\frac{1}{2}$. satis præcisè, ídque & de itinerariis interuallis, & de Bullialdi ipsiusmet obseruatis euincebam. Adferebam denique quod mihi videretur statuendum super Exarmate Byzantij conjectura correctoriâ illius obseruationis, quam iussu Amuratis III. factam transmisit ad me Haga Legatus Ordinum Batauorum ad Portam Turcicam.

Quæ omnia quæque de Noribergæ Polo iam certiore, & grad. 49. min. 27. superante anne acceperitis simúlque quid desideretis ampliùs, discam de proxima vestra scriptione. Nunc in agendas gratias pro munere conuersum me, ac quomodo eas explicem implicatum, vix inuenio: vnum visum optimum, *Retaliare.* Habe ergo à me hoc ἀντίδωρον. *Ioannem* ipsum *de Lineriis*, pro cuius indicato solo nomine tu nuper voluptatis dedisti significationem. Exhibeo tibi illum quantum potui vero vultu, atque etiam cum Thesauro quem possidet toto. Is verò est fiscus 15. nobilium Stellarum constipatus paucarum de pluribus, & quas ego video fuisse 48. sed reliquis 33. deperditis gratulandum est nobis quod saltem has adhuc habemus Lineriani laboris relquias, quas ipsas pleniùs conseruauit Codex Arnaudinus, qui post annos à Linerio 14. omnes (saltem 47.) repræsentat: quasdam ex iis etiam Rectificatas pro anno 1364. Agnosco in his Magistrum Linerium Prouincialem discipulum & est operæpretium hos inter se componere.

Anno

Anno 1350. | Anno 1364.

	grad.	min.		grad.	min.
Fluminis vltima.	18.	10.	♈	18.	20.
Aldebaran.	0.	50.	♊	1.	0.
Alharath.	13.	10.	♊	13.	10.
Pes orionis.	8.	0.	♊	8.	0.
Alhabor.	5.	50.	♋	6.	0.
Algomoïsa.	17.	20.	♋	17.	20.
Cor Leonis.	20.	40.	♌	20.	40.
In Vrsa Minore.	5.	20.	♌	5.	19.
Altera.	14.	20.	♌	14.	19.
Cauda Leonis.	12.	40.	♍	12.	45.
Alramech.	14.	7.	♎	14.	10.
Alchimech.	14.	50.	♎	15.	0.
In Centauri pede.	26.	30.	♎	26.	30.
VVega.	5.	30.	♑	5.	30.
Piscis Austrinus.	18.	10.	♒	15.	10.

Quinque Stellæ nobiles, vltima fluminis, Aldebara, Alhabor, Cauda Leonis (præter cæteras) & Alchimech satis indicant artifici posteriori (Linerium cætera experimenti) circa istas saltem non defuisse curam aut fefellisse solertiam. Etsi enim alias Stellas non aliis longitudinibus signauit quam eas signauerat Linerius, (quem vtique manifestum est eum exscripsisse) in istis tamen fuit quod illum mouerit vt diligens esse vellet. Et quidem cùm inter caudam Leonis & spicam definiuerit interuallum grad. 32. m. 15. quod Tychoni est grad. 32. min. 13. clarum est magnam hîc adhibitam industriam ac de Cælo deriuatum quod prodidit. Ideoque certum mihi est Spicæ locum ante omnia illi fuisse definitum ex latitudine grad. 2. m. 0. & ea declinatione quam deprehendit. Atque ab hoc jacto fundamento molitum retrò ac porrò rectificationes si non omnium, certè nobilium Stellarum aliquot.

Et verò videamus quàm hæc sint accurata. A Linerio ad Tychonem mediis annis 250. præcisè motæ sunt Stellæ mihi quidem grad. 3. min. 31. sec. 36. Keplero & Bullialdo grad. 3. min. 32. sec. 30. hoc est ad omnem sensum grad. 3. min. 32. vnde ab anno 1364. ad Tychonem motus colligitur gr. 3. min. 20. satis præcisè. Iam verò quoniam inter Cor Leonis & Spicam interuallum sumitur Ptolemaïcum grad. 54. min. 10. quod est solum grad. 53. min. 59. profectò si hoc istud fuisset artificibus istis exploratum definiuissent vtique loca hæc, Reguli grad. 20. min 45. ♌ Spicæ grad. 14. minut. 44. pro anno 1350. Linerius, Reguli grad. 20. m. 47. Spicæ grad. 14. minut. 56. pro anno 1364. Prouincialis, quo nihil dari poterat accuratius.

Expende hæc Doctissime Gassende, & Linerium iam postliminio Galliæ suæ redditum suscipe ac suspice. Ac mecum etiam istud considera quod ad annum 1332. obliquitas Zodiaci allinitur grad. 23. minut 31. sec. 45. Hoc enim Parisiis obtineri non potuit vbi refractiones hibernæ angustius debuerunt exhibere interuallum duorum Tropicorum. An ergo Prouincialis ipsemet hoc ex prouincia detulerit Parisios quod Linerio alliuerit? Quid vos circa hibernum Solstitium, cuiusmodi Refractiones subinde aduerteritis scire peruelim. Atque etiam (si ad vos illæ meæ peruenerunt) à Bullialdo intelligere ecquid me amet. Bruxella 23. Maij 1648.

Ex æquo vtriusque vestrûm plenum
GOTTIFREDVM VVENDELINVM.

ExCodice Membranaceo qui fuit ciuis Atrebatensis, seruatur verò nunc Bruxellæ in Bibliotheca Societatis IESV.

Exscripsit hæc quæ iudicauit scitu digniora (Gallis vtique) GOTTIFREDVS VVENDELINVS, imitatus manum.

Incipiunt scripta Domini Ioannis de Spira, Alamani super Canonis Almanach Magistri Ioannis de Linerijs Picardi Ambianensis Diœcesis.

Circa Canonem de Inuentione augium tria sunt intelligenda, primum est de tempore Tabulæ non definentis. Secundum de opere. Tertium de causa operis. ¶ Tabula isto modo componitur in prima enim linea proponuntur anni Christi collecti & incipiunt à 1320. completis & colliguntur prosque ad annos 1520. completos vt pater in fine lineæ. Præterea in directo cuiusque ponuntur ista per ordinem, primo ponitur aux Solis pro principio anni 1321. præterea aux Saturni pro principio eiusdem anni dein aux Iouis, pòst aux Martis. Priùs aux Mercurij demum dicitur vltimo ratio differiæ aux vero Veneris non ponitur ibique est eadem cum auge Solis vt patet ex Theorica illius atque ad hunc modum pergit iste Ioannes de Spira totis sex foliis donec sexto folio verso finem facit suæ Isagoge his verbis, *Expliciunt Canones super Almanach Magistri Ioannis de Linerus Ambianensis Diœcesis.*

Interiecto deinde spatio duorum Pollicum sequuntur ista,

Radix Mediorum motuum subscriptorum ad tempus Christi Parisius.

	S.	G.	M.	S.	T.
Radix Solis.	9.	8.	19.	2.	14.
Radix Lunæ.	4.	2.	20.	29.	7.
Radix centri Lunæ.	1.	18.	2.	54.	0.
Radix argumenti Lunæ.	6.	18.	34.	7.	0.
Medius motus capitis.	3.	1.	55.	46.	20
Radix Saturni.	2.	14.	5.	16.	11.
Argumentum Saturni.	6.	24.	3.	46.	0.
Radix Iouis.	6.	0.	37.	10.	45.
Argumentũ Iouis.	3.	7.	41.	51.	0.
Radix Martis.	1.	11.	24.	26.	50.
Argumentum Martis.	7.	28.	54.	45.	24
Argumentum Veneris.	4.	9.	24.	49.	0.
Argumentum Mercurij.	1.	15.	17.	45.	11.
Radix Mediæ elongationis Parisius tẽpore Christi.	6.	24.	1.	29.	42.
Radix motus accessus & recessus.					
Parisius Tempore Christi.	11.	29.	12.	34.	0.
Radix augis Solis sine motu.	2.	11.	25.	23.	0.
Radix augis Saturni.	7.	23.	23.	42.	0.
Radix augis Iouis.	5.	3.	37.	0.	0.
Radix augis Martis.	3.	25.	12.	13.	0.
Radix augis Mercurij.	6.	10.	39.	33.	0.
Radix mediæ elongationis Solis & Lunæ.	6.	24.	1.	77.	0.
Radix argumenti latitudinis Lunæ.	7.	24.	6.	15.	0.

Radix Mediorum motuum ad an. 1320.	S.	G.	M.	S.	T.
Radix Solis.	9.	18.	0.	54.	14.
Radix Lunæ.	9.	27.	30.	48.	13.
Centrum Lunæ.	1.	18.	59.	47.	0.
Argumentum Lunæ.	10.	1.	27.	5.	0.
Medius motus capitis.	1.	2.	46.	5.	54.
Radix Saturni.	0.	23.	52.	5.	29.
Argumentum Saturni.	8.	24.	8.	49.	0.
Radix Iouis.	9.	28.	41.	5.	44.
Argumentũ Iouis.	11.	19.	19.	49.	28.
Radix Martis.	11.	20.	16.	4.	0.
Argumentum Martis.	9.	27.	45.	[illegible]	24.
Argumentum Veneris.	0.	10.	4.	50.	14.
Argumentum Mercurij.	9.	9.	42.	29.	0.
Motus accessus.	2.	7.	5.	43.	0.
Media elongatio Solis & Lunæ.	0.	9.	29.	53.	19.
Radix argumenti latitudinum.	0.	0.	16.	14.	7.
Radix augium sine motu ad annos 1320.	S.	S.	M.	S.	T.
Aux Solis.	2.	21.	9.	10.	39.
Aux Saturni.	8.	3.	5.	54.	42.
Aux Iouis.	5.	13.	18.	52.	43.
Aux Martis.	4.	4.	54.	5.	43.
Aux Mercurij.	6.	20.	21.	25.	43.
Ergo motus octauæ Spheræ.	0.	8.	17.	6.	48.

Atque hactenus quidem folium istud sextum versum concluditur : abinde incipiunt Tabulæ sanè quidem operosæ ; sed in quibus nihil vllarum est obseruationum, donec folio 33. Incipit alia manus charactere maiore & quantũ iudico antiquiore cum hoc titulo.

Tabula Semidiametrorum Solis & Lunæ & vmbræ & pertinet ad Eclipsas. Eadem omnia repetit folium 34. manu non multum diuersa quod miror.

Folio 35. verſo duæ ſunt Columnæ.

Declinationes			Nomina Stellarum		Longitudo grad.	min.	Latitudo grad.	min.	
1	31	61	Aries	Mirach.	7.	0.	14.	0.	S.
2	32	62		Cinit.	22.	0.	32.	30.	S.
3	33	63							
4	34	64	Taurus	Menkar.	6.	0.	1.	0.	S.
5	35	65		Aldebaran.	29.	0.	14.	20.	S.
6	36	66							
7	37	67	Gemini	Regel.	11.	0.	10.	0.	M.
8	38	68		Alhageth.	6.	0.	43.	40.	S.
9	39	69							
10	40	70	Cancer	Alhabot.	3.	0.	15.	30.	M.
11	41	71		Algomoïſa.	13.	0.	7.	9.	S.
12	42	72							
13	43	73	Leo	Alforac.	9.	0.	15.	30.	M.
14	44	74		Cor Leonis.	19.	25.	15.	51.	S.
15	45	75		Vrſa.	20.	0.	35.	0.	S.
16	46	76							
17	47	77	Virgo	Coruus.	1.	0.	11.	30.	M.
18	48	78		Algarab.	22.	0.	13.	30.	M.
19	49	79		Cauda leonis.	5.	0.	19.	30.	S.
20	50	80							
21	51	81	Libra	Alchimech.	13.	50.	24.	10.	S.
22	52	82		Alramech.	18.	0.	2.	0.	M.
23	53	83							
24	54	84	Scorpius	Yeth.	14.	0.	13.	0.	S.
25	55	85		Alpheta.	2.	0.	37.	0.	S.
26	56	86							
27	57	87	Sagittarius	Alhanc.	21.	15.	7.	0.	S.
28	58	88							
29	59	89	Capricornus	Vega.	10.	0.	50.	0.	M.
30	60	90		Alcayr.	21.	0.	7.	0.	M.
			Aquarius	Aldirab.	10.	0.	50.	0.	M.
				Scheat equi.	30.	0.	19.	0.	M.
			Piſces.	Humerus.	6.	0.	24.	0.	M.
				Cauda ceti.	30.	0.	22.	0.	M.

Maximam declinationem gr. 90. exhibeo. Neque enim fuit viſum repræſentare omnes alias & ſingulorũ graduum declinationes expreſſas dare.

Imò grad. 47. m. 3. ſec. 30. dimidiũ pro anno 1332. grad. 23. m. 31. ſec. 45. eſt veriſſima declinatio huius temporis.

* * * * Hæc legi non potuerunt. 1256.

Apparet eſſe Catalogum aliquot Stellarum rectificatarum ſub Alphonſo an. 1256. quando reuera cor leonis fuit in grad. 19. min. 25. ♌ in quam Stellam videntur artifices illi curioſiùs inquiſiuiſſe vnde reliquarum loca inuenirent. Latitudines verò cum declinationibus confunduntur.

Folium 44. Verſum poſt Tabulam Retrogradationum, Stationum & Directionum hæc habet.

Prima dies Arabũ Iouis eſt ſed tertia Perſis,
Sexta quidem Græcis..... Saturnique Latinis.
Epiſtolæ ad Gaſſendum.

Folium 46. verſum ſic incipit manu triplici.

Prima Manus, Tabula ad ſciendum motum Solis & Lunæ in vno minuto, diei & minuto diei Lunæ.

Secunda Manus, includitur æquatio centri.

Tertia Manus, & eſt compoſita anno Domini 1332. incompleto menſe Ianuarij per Magiſtrum Ioannem de Monte-forti ſecundum calculationem Tabularum Alfoncij.

Num. annorum.	Tempus coniunctionis & oppositionis & quatuor aspectuum.				Motus Solis & Lunæ.				Augmentum Lunæ.				Argumentum latitudinis Lunæ.			
1	9.	0.	50.	54.	4.	58.	28.	10.	4.	17.	33.	32.	3.	12.	52.	55.
2	27.	54.	42.	33.	5.	14.	52.	5.	3.	48.	10.	39.	3.	51.	35.	54.
3	16.	16.	44.	5.	5.	4.	8.	55.	2.	57.	58.	46.	3.	59.	38.	39.
4	5.	38.	45.	36.	4.	53.	25.	45.	2.	7.	46.	53.	4.	7.	41.	24.
5	24.	32.	37.	15.	5.	11.	49.	0.	1.	43.	24.	1.	4.	46.	24.	23.
6	13.	54.	38.	47.	5.	1.	5.	50.	0.	53.	12.	8.	4.	54.	27.	7.
7	2.	16.	40.	18.	4.	50.	22.	41.	0.	3.	0.	15.	5.	2.	29.	52.
8	21.	11.	31.	57.	5.	8.	45.	55.	5.	38.	37.	22.	5.	41.	12.	51.
9	10.	32.	33.	29.	4.	58.	2.	45.	4.	48.	25.	29.	4.	49.	15.	37.
10	29.	16.	25.	8.	5.	18.	26.	0.	4.	24.	2.	37.	0.	27.	56.	36.
11	17.	48.	26.	39.	5.	5.	42.	49.	3.	33.	50.	44.	0.	36.	56.	22.
12	7.	50.	28.	11.	5.	54.	59.	40.	2.	43.	38.	51.	0.	44.	4.	6.
13	26.	4.	19.	50.	5.	13.	22.	54.	2.	19.	15.	59.	1.	22.	47.	55.
14	15.	26.	21.	22.	5.	2.	39.	44.	2.	29.	4.	6.	1.	30.	49.	50.
15	3.	48.	22.	53.	4.	51.	56.	35.	0.	38.	52.	13.	1.	38.	52.	35.
16	22.	42.	14.	33.	5.	10.	19.	49.	0.	14.	29.	20.	2.	7.	35.	34.
17	12.	4.	16.	4.	4.	59.	38.	40.	5.	24.	17.	27.	2.	15.	28.	20.
18	1.	26.	17.	36.	4.	48.	43.	30.	4.	34.	5.	34.	2.	33.	41.	6.
19	19.	20.	9.	15.	5.	7.	16.	44.	4.	9.	42.	42.	2.	14.	24.	5.
20	8.	42.	10.	46.	4.	56.	33.	35.	3.	19.	30.	49.	13.	20.	26.	49.
21																
22																
23																

& sic ad annum 1373.

Nota quod hæc capſula incœpit anno Domini 1330. completo 9. die menſis Ianuarii completo, prout in prima linea continetur & , hæc fuit prima coniunctio in anno 1331.

Nota diſtantia inter Toletum & Pariſius longitudo 12. grad. quibus correſpondent duo minuta dierum.

Nota, inter Pariſius & Magdeburgum ſunt variatæ per tres gradus longitudinis hoc eſt per 12. minuta horæ quibus correſpondent diei 30. ſecunda. Et ſi ſecundum hæc volueris mutare tempora hîc reperta, ad tempus adde 30. ſecunda diei pœnitùs omnes motus debent teneri ſecundum quod hîc reperiuntur. Quoniam ſi cum radice cuiuſque Regionis intretur. Idem proueniret.

Atque ad iſtum modum denique per annos 43. totos pertexuntur calculi motuum quibus hæc pagina impletur, quam totam repræſentare laborioſo tædio nec vtili non putaui magnum operæ-pretium , quæ ad marginem columnarum iſtarum annotata ſunt quoniam ætatem Linerij cõfirmant annumque 1331. cœptantem non potui omittere quin repræſentarem quàm pote religioſiſſimè. Vt etiam hinc appareret ſupinitas & imperitia librarij interualla inter Toletum Pariſios & Magdeburgum (patriam credo Ioannis de Spira) permutantis. At verò folium hoc ipſum 48. verſum Theſaurum ecce nobis offert immenſæ iam æſtimationis. Quamquam (heu !) abiectum in ſtercus ſcriptoris imperitiſſimi : quique fœdiſſimè dehoneſtauit hos atlantæos labores Linerij neque ex 48. Stellis Fixis quas rectificauerat Linerius plures exſcripſit quàm 15. omnes pleno ferè numero ſunt in Codice Arnaudino quædam etiam rectificatæ poſt annos 14. pro anno 1364.

grad.

Folio 48. verſo è medio paginæ.

	grad.min.	latitudo.	Partes.	Magnitudo.	Complexiones.	Nomina.
♈	18. 10.	13. 10.	M.	1.	♃	fluminis vltima.
♉						
♊	0. 50.	5. 10.		1.	♂	Aldebaram.
	13. 10.	22. 30.	S.	1.		Alharath.
		31. 0.	M.	1.	♃ ♄	Pes Orionis.
	8. 0.	39. 10.	M.	1.	♄ ☿	Alhaboz.
♋	5. 50.	16. 10.	M.	1.	♂ ☿	Algomoiſa.
	17. 20.			1.		
				1.		
	20. 40.	0 10.		1.		
♌			S.	1.		
	5. 20.	72. 50.	S.	1.	☿ ♃	Cor Leonis. [ne
		74. 50.	S.	2.	♄ ♀	Duę in ſtellatio
	14. 20.			2.	♄ ♀	Vrſæ minoris.
♍	12. 40.	12. 50.	S.	1.	♄ ♀	Cauda Leonis.
♎	14. 7.	31. 30.	S.	1.	♂ ♃	Alramech.
	14. 50.	2. 0.	M.	1.	♀ ☿	Alchimech.
	26. 30.	41. 10.	M.	1.		In Cẽtauri Pede.
♏						
♐						
♑	5. 30.	62. 0.	S.	1.		VVega.
♒	18. 10.	23. 0.	M.	1.	♄ ♃	Piſcis auſtrinus.
♓						

Hæc Tabula Stellarum Fixarum æquata eſt ex Tabula Stellarum Fixarum quas Alfoncius Rex verificauit anno Domini 1350.completo. Longitudo earum eſt gradus circuli ſignorum per quæ tranſit circulus tranſiens per Polos Zodiaci & centrum Stellæ. Latitudo verò earum eſt arcus circuli prædicti cadens inter gradum & centrum Stellæ.

Clarissimo & Excellentissimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, *Mathematico Parisiensi celeberrimo, amico meo, S.*

GRatulor tibi veréque gratulor, Clarissime Gassende, illustrem quam in te suscepisti prouinciam celebrandi Nobilissimum nostrum Tychonem. Dignissimus sanè est si quis alius, cuius famam, laudémque ab obliuione hominum ac silentio vindicent omnes illi qui de litteris bene mereri cupiunt, ad hoc laudabile tuum institutum promouendum, quæ ego promisi, documenta mittam intra pauculas septimanas. Hoc tempore iis, quæ tecum communicat Celeberrimus noster VVormius, adjungere mea non potui, veritus, ne fasciculus in nimiam excresceret molem. Hoc verbulo tibi indicare iam volui, ne de meo in te animo dubitares, neue de cessatione hac meâ quicquam sinisterius judicares. Vale Celeberrime Gassende, & me inter eos numera, qui te, vti ius fásque est, colunt ac venerantur. Scripsi festinanter Hafniæ die 9. Iunij styl.vet. 1648.

Tuæ dignitatis addictissimus
GEORGIVS FROMMIVS.

Viro Clarissimo & Excellentissimo D. PETRO GASSENDO,

OLAVS VVORM. S. P. P.

SCripsit ad me non ita pridem amicus meus grata familiaritate conjunctissimus Dominus Isaacus Peyrerius te constituisse vitam Tychonis Brahæi nostri conscribere, & in honorem tanti viri apud vos typis edere, vt si quid haberem, quod ad rem facere possit, communicarem. Addidit prætereà chartam in qua consignata erant, quæ desideras; simúlque amoris & beneuolentiæ tuæ erga me testimonium, eruditum tuum de vita Epicuri commentarium. Quem licet nondum acceperim, tamen & pro beneuolentia affectu prolixo, & munere gratias vt ago maximas, ita optarem me par pari reddere & votis tuis ita respondere posse, vt meam operam te haud frustrà expetiisse agnosceres. Nihil intermittens quod huc spectare posset, rem cum amicis communicaui, in primis Mathematico nostro Frommio, quem non pauca tenere sciebam, quæ tuo instituto seruire possent; vt Craigij Scoti scriptum contra Tychonem cum sua Apologia, & vitam Tychonis à se elaboratam. Nuper in publica Panegyri recitatam, Epistolas prætereà quasdam, hocque ab eo obtinui, vt tuam ambiens amicitiam & fauorem tecum per literas ageret ipse, atque quæ haberet communicaret, à quo spero te habiturum quæ in meis hisce schedis desiderantur. Accipe verò hîc à me, quæcumque in temporis hac angustia corradere valui, eáque in meliorem interpretare partem, ea hinc seligens, quæ propalanda ex vsu & honore ipsius Tychonis & patriæ nostræ fore existimas. Ac vt nihil prætermisisse videar eorum quæ expetiis ad singula chartæ tuæ momenta breuibus respondebo.

Quo præcisè anno natus sit Tycho docent schedæ meæ num. 6. Oratio item Funebris Tychoni à Iessenio Pragæ dicta, anno nempe 1546. die Decembris 15. inter hor. 9. & 10. matutinam, in Auito prædio Knudstrup in Scania sito.

Fratres habuit Georgium, Axelium, Stenonem, Canutum, omnes magnæ in patria authoritatis & ex parte Ordinis Senatorij Regni, Sorores habuit Ingeburgam, Elizabetham, Sophiam, hæc verò Astronomiæ non planè inerudita, sed in Thematibus erigendis expedita. Reliquit eadem filium Daniæ Senatorem inclytum, Dominum Tagonem Tot de Ericsholm, Equitem Auratum, literatorum fautorem summum, cui ego monumentum Steoense dicaui. Vide numero 3. 24.

Quando Vandesburgum appullerit, & quo nomine vxor (quæ Pragæ obiit) fuerit, docebit Frommius.

Qui ex liberis mares, &c. ab eodem habebis. Interim consule num. 6. 11. 18.

Quæ vera fuerit eius annua pensitatio colliges ex num. 24. dum hîc fuit. Illa omnia à Rege Christiano IV. P.M. ipsi fuere concessa, quæ à Parente habuit, dum Magnates sibi habuit fauentes, num. 24.

Alios ex proprio non videtur habuisse reditus, quàm quos Knudstrupium ipsi suppeditauit.

Roeschildensis Canonicatus vulgò Præbenda Regum vocatur num. 24. cuius annuus reditus mille Daleris Imperialibus æstimatur, nullis obnoxius est oneribus, præterquam quod eius Possessor Sacelli huic additi, in quo Regum ex familia Oldemburgica Mausolæa extant tecta sarta seruare teneantur. Iam ordinariè Cancellario Regis confertur.

De causis discessus vide num. 8. 21. 29. discessit autem anno 1597. Rege nec inuito, nec inscio; eiùs scitu organa absportauit, nullo aut Regio, aut Rantzouiano nauigio. In Huena nihil reliquit instrumentorum num. 18. Insula post abitum semper in feudum data Nobili cuidam, siue viro, siue fœminæ; in qua iam campus vbi Vraniburgum fuit. Iam feudi titulo vidua quædam nobilis eam tenet Insulam. Quo tempore ad Rantzouium accesserit, &c. diem & annum litteræ quas mitto docebunt, VVandesburgi eum fuisse apparet in Aprili anni 1598. vide num. 13. Inde discessit VVittebergam, vbi adhuc commoratus fuit vltimo die eiusdem anni & 11. Ianuarij 1599. vt vides num. 14. 15. Hinc ad Rudolphum Imperatorem concessit, euocatus, num. 15. Quem Pragæ inuenit, vbi in ædibus Curtianis aliquandiu substitit num. 16. 24. priùs Pragæ fuit, quandiu collige ex num. 18. Benaticæ quis situs & conditio num. 17.

Incidit

Incidit in morbum 13. Octobris, obiit eiusdem mensis die 24. anni 1601. vt patet ex Oratione funnebri à D. Iessenio habita & numero 13. sepultus Pragæ in Templo Veteris vrbis Primario 4. Nouembris Ritu Equestri honorificentissime. Oratio Funebris habita à D. Iessenio à Iessen, quæ excusa Pragæ typis Georgij Nigrini anno 1601. si apud nos vænalis extaret mitterem; vnicum saltem eius exemplū apud amicum vidi. De Tumulo & Epitaphio nihil habeo, præter ea quæ vides numero 22. apposita Orationi Iessenij. Ibidem Elogia quædam extant Ioannis Kepleri & Pauli Coldingij Cimbri qui Tychoni morienti adstitit, cuius etiam quædam vides nu n. 14.

Mortuo Tychone organa omnia Pragam sunt translata, & asseruata in Ædibus Curtianis, vbi, militum sæuitia (vt ferunt) occupata à Palatinis vrbe sunt distructa & distracta. Seb Globus antea Iesuitis in Collegio Niessano dono datus. Niessa autem Silesiæ est non ignobilis vrbs, ad Nissam fluuium sita, Sede Episcopali clara, (vide Mappam Silesiæ quo tempore Princeps Vldaricus eam cepetit vide num. 4.

De obseruationibus nil est quod dicam, nisi quod ferunt Pragæ apud Virum doctum extare, sed de iis forsan Frommius.

Synopsin obseruationum, cuius mentionem facis, inter Schedas Longomontani inuenire non potuimus, Credo non aliam fuisse, quàm quæ sparsim in eius Astronomia inuenitur.

De Epistolis & aliis quæ Frommius tenet, ipse responsurus est. Quæcumque ego congerere potui, vt & Discipulorum Catalogum, aliaque ex meis chartis hîc habes omnia. Si quid prætereà progressu temporis nactus fuero, quod huc spectare videatur, transmittam, vt studium meum tam laudabiles conatus promouendi agnoscas. Interim publico nomine gratias ago, quod hoc honoris Ciui nostro exhibere volueris, tuóque calculo eius studia orbi litterato probari quin amicis hîc in Dania rem gratam, & omnibus qui eius laboribus (cuiuscumque tandem sint nationis) oblectantur, fis præstiturus non dubito. Valetudinem (quam ex literis Peirerij lubricam tibi esse intellexi) precor firmam, vt diuinis ingenij monumentis publico bono diu prodesse valeas. Hafniæ. 5. Iduum Iunij 1648.

Admodum Reuerendo, atque Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO, S.

REuerende admodum, & Præclarissime Vir, amice officiosè honorande,

Iam tandem expectatissimæ, atque exoptatissimæ tuæ literæ 8. Kalend. Nouembris anno præterito datæ, quas iam dudum periisse putabam, mihi cum aliis 4. Eidus Martij, hoc anno currente exaratis, optimè traditæ sunt. Eæque profectò tantò fuere gratiores, quantò plenius in illis ipsis Beneuolum affectum erga me tuum, exprimere haud fuisti grauatus; id quod ex tam præclaro tuo judicio, super opusculo meo, super addiroque isto munere egregio, abundè satis videre est: pro quibus tam egregiis animi tui restificationibus, non solùm debitas habeo gratias sed & tibi vicissim quauis occasione & tempore me totum dabo. Lentes illas, quas dudum sum pollicitus, manu mea expolitas, nunc domum hisce adiunctas transmitto citius certè, vt vt maximè etiam voluerim fieri, ob varias occupationes haud licuit. Tubus cui hæ lentes inserendæ; sit 4. pedes, pollicésque 4. vel 5. Parisiens. Regio circiter longus; circiter inquam: nam accuratè indigitare longitudinem illius tubi nequeo, vti scis, propter diuersam oculorum aciem; nullo tamen negotio à te rerum harum optimè gnato inuenietur genuina, Telescopij extractio. Habes verò hîc quoque foramina ista, quæ tàm conuexo, quàm concauo super-imponi debent. Sed imprimis suadeo, vt tibi compares tubum, qui paucissimis constat ductibus, atque si possibile duobus, vel summùm tribus: vt tantò minùs à recta abludat linea. Nam si vel tantillùm incuruatur, tum profectò, etiamsi omnium optimæ sint lentes, vel quicquam distinctè accuratéque earum ope apprehenditur. Cæterùm Telescopium ex hisce lentibus probè adornatum, vt opinor, imprimis ad Maculas Lunares Eclipses, Mercurium, Venerem, Martem & Iouem, Saturno excepto (ad quem accuratè discernendum multò longior requiritur.) suum satis præstabit officium. Et melius quidem hoc accepisses, si nitidius chrystallum artificiale fuisset in promptu, & nec vires, nec tempus defuissent. Si tamen hoc ipsum clarius esse exoptas, verbulo tantùm significes, rogo, statim aliud concauum conuexo anieponendum sum transmissurus; cuius beneficio rerum visibilium species multò lucidiores, sed minori formâ animaduertes. Intereà qualescunque lentes hasce æqui bonique consule, iisque cùm in rei literariæ commodum, tùm tui ipsius oblectationem quàm diutissimè fruere, quemadmodum istud à Supremo Numine animitùs tibi comprecor. Miror de cætero valde, Patres Societatis intrepidè pronunciare, se obseruationes Tychonicas ex dono possidere Imperatoris: cùm tamen certò certius sit, Dominum nostrum Keplerum hîc Regiomonti degentem, ipsa habere autographa, cum variis optimi sui Parentis Posthumis scriptis luce dignissimis; quæ partim ipse ego, partim Clarissimus Dominus Eichstadius peruolutauit perspexitque. Hincque iterùm iterúmque miror, quomodo exemplum dictarum obseruationum nancisci potuerint? cùm optimè sciam has in Patrum manus nunquam incidisse, vt vt illis insidias (quemadmodum Dominus Keplerus me docuit auidè struxerint. Iam quod ista attinet quæ scire percupis, de quibusdā Tychonem Keplerumque concernentibus, cùm ad Linnemannum, tum Kepleri Filium scripsi quid

quidquid innotuerit, primâ occasione quàm lubentissimè te scire faciam. Interim tene ea; quæ à Domino nostro Eichstadio, aliisque accepi. Nobilissimus Dominus Bernerius, auditor, amicúsque tuus, quem ob necessitudinem, quæ ipsi tecum intercedit, quàm humanissimè nullo non tempore excepi, die 15. Iulij VVarsouiam profectus est; inde autem breui, vt percepi Germaniam Italiámque suo cum Comite petiturus. Doleo verò maximè tum eius, tum imprimis Illustrissimi ac Excellētissimi Legati causâ, qui aliquoties ædes meas intrare, speculámque meam Astronomicam ascendere, nec-non omnis generis honore me afficere fuit dignatus; quod Cælum nostrum Gedanense minimè ipsis fuerit propitium; sic vt nec maculas Solares, nec Lunares, vt taceam reliquos Planetas, illis hic præsentibus exhibuerit vnquam. Solares quidem ab initio Maij huc-vsque nullæ prorsus (id quod admirabile!) in Sole extitere; Lunares verò non apparuere ob cælum ferè semper nubilosum. Denique Præcellentissimus D. noster Eichstadius te multùm saluere iubet, mittitque aliquid de suo auro fulminante, cuius vires explorare, cumque tuo conferre poteris. Tu verò vicissim, nisi graue est, de tuo auro, nec-non pauxillum Chalybis fulminantis, quem te habere percepimus nobiscum communicabis; vt & nos de illius vi certi esse possimus. Namque valde dubitamus, simile quiddam ex Chalybe, siue aliâ quavis materia, dari posse. Itémque cupidè expectamus tuam Philosophiam Epicuream: quæ vt reliqua omnia penè à te confecta, quamprimùm prodeat in lucem, faxit Deus Optimus Maximus. Quod, vt eò felicius consiat, vires tibi restitui, téque saluum ac incolumen seruari quàm diutissimè optamus. Vale. Dabam Gedani 1648. die 31. Augusti.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis toto animo I. HEVELIVS.

Mihi has obsignanti, literæ à Domino Keplero traduntur, ex quibus percipio, se curaturum, vt breui vtriusque vitam, Tychonis scilicet & Kepleri, vt & originem, cum omnibus circumstantiis typis exscriptam habere possis. Vale iterùm.

Clarissimo & Doctissimo Viro PETRO GASSENDO, *Philosophio & Mathematico Celeberrimo,*

HIERONYMVS BARDIVS B. S. P.

Quæ à me diutiùs exspectatæ literæ ad manus meas non perueniunt, cùm tamen meas tibi consignatas fuisse mihi persuadeam. Tibi etiàm exemplar mei opusculi Ideæ medicinæ sacræ mediantibus. PP. soc. Iesu Lugdunum transmittendum esse curaui, & cùm noster Naudæus doctissimus cum ipsis peregerit mihi persuadeo tibi fuisse consignatum, quod certo scire peroptarem, cùm mea vilia spernere non debeas, cum tua maxima, præsertim verò vitam D. de Peiresck mihi dono à te missam maximi faciā de qua & de quàm summo Viro quid sentiam ad te nunc perscripsi; nunc totus in prophanis versor vt à nostro amantissimo Naudæo intelliges, tuam Philosophiam experientiis comprobatam valde peropto, & scire etiam quo in opere compaginando detinearis, cùm tuum vastissimum ingenium nunquam possit fetiari, præterea quod ego scribo nostro Naudæo tibi erunt communia, ne tibi omninò molestus sim. Vale sæculi nostri Iubar præfulgidum, & Reipublicæ literariæ maximum incremen tum & me tua quærentem mea exspectantem te videre mihi persuadeo, cum totus quatenus sis amicorum tuorum sis. Vale terùm atque iterùm Vale & me tuis iussis paratissimum esse certò scias. Rapalli ex meo Musæo Kalend. Septembris 1648.

Illustri & admodum Reuerendo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Theologo, Philosopho, Mathematico, Professori Regio nec-non Præposito Ecclesiæ Diniensis Dignißimo, Domino Fautori suo deuenerando,* S.

Verus affectus ex lectione tuorum eruditissimorū modestissimorúmque Librorum in te mihi natus est, ísque etiamnum in penetrali animi mei hæret, & ad extremum vitæ halitum hærebit, iámque vetus est. Proinde cum ab anno æræ Christianæ 1636. Ephemeridas quasdam euulgauerim, eásque nonnullis Præclaris Mathematicis dedicauerim, hosce fastos exiguos ad instantem annum Æ. C. 1649. (quem tibi & vniuerso Orbi Christiano faustum, salutarem & pacificum precor) vltrò inscribere debui & volui præsertim non abnuente Amplimo Viro Domino Heuelio, communi nostro Amico, interprete ac conciliatore mutui affectus: Rerum namque cælestium necnon naturalium crebram meditationem, cum Clemente Alexandrino lib. 6. Στρωματέων ὑποβάθραν τῆς κατὰ χριστὸν φιλοσοφίαν esse iudico. Etsi enim Biblia quoque Sacra libenter voluam, vt me in pietate & fide instruam & vitam emendem: tamen & gestio Ζητεῖν τά τε ὑπὸ οὐράνια καὶ ὑπὸ τὴν γῆν, in qua disquisitione, Illustris & Sapientissime Vir, dextrè nobis præiuisti, qui subnixus huic innocentissimo naturæ studio mihi Σοφώτατον τὴν κατ' ἄνθρωπον σοφίαν videris agere. Nihil autem mihi gratius poterit accidere, quàm si tanti Viri admonitionem & censuram tum de Diario meo, tum de nostris obseruationibus Astronomicis audiam, & mihi sicubi lapsus fuero, non saltem corrigi, sed & corripi contingat: siquidem meæ tenuitatis probè mihi conscius volo inter eos esse, qui non solùm possunt labi; verùm etiam gestiunt resurgere & emendari. Reuerendum Patrem Mersennum ad τῶν μακάρων sedem raptum nobis nuntiatum est, cuius equidem vicem haud queo dolere, dum hanc cum meliori

vita

vitá commutauit; ſed meæ ſotti ingemiſco, quòd mihi tantùm ſemel humaniſſimis ipſius literis gaudere & frui contigerit. Interim publicum me vrget commodum de tua valetudine ſolicitum eſſe, cùm ſciam Aſtronomiam & Philoſophiam noſtram paucis illuſtribus Viris, Tui ſimilibus inſtructam eſſe & tantos Atlantes perquam paucos reperiri: ideóque Deum Opt. Max. ſupplici prece veneror, vt Te magnum Virum nobis adhuc in multorum annorum decadas ſeruet & ſemper incolumem præſtet ad exantlandum feliciter affecta opera. Gedani Kal. Nouemb. 1648. properante calamo, animo deuoto & ſubjecto LAVRENTIVS EICHSTADIVS, D.

Viro Clariſſimo Domino PETRO GASSENDO, *Mathematico Pariſienſi Regio, Amico, S.*

SApientiſſime & Excellentiſſime Gaſſende,

Dudum audiui à te, me inſcio, compilatis ſcriniis perſcripta eſſe, quæ ego tibi promiſeram ad illuſtrandam vitæ Tychonis noſtri deſcriptionem. Non ſoluiſſent iſti mortales, mihi crede, tot ænigmata, niſi, vt ſacrum habet Adagium, in vitula noſtra arâſſent. Vides quantoperè contendamus tibi vt gratificemur. Diſco apud riuales eſſe minùs apto animo. Si quid prætereà deſideras, Gaſſende Eruditiſſime, id verbulo velim indices: ſtudebo quoad potero, vberrimè tibi ſatisfacere. Affini meo perdilecto, qui has tibi tradit, id negotij dedi, tecum vt de ſingulis maximis minimis conferat. Ei faueas, quæſo, ipſiúſque conatus ac ſtudia tibi habeas commendata. De Inſtitutionibus tuis Aſtronomicis, luculento opere, ſanè, vt debeo quàm maximas tibi ago gratias. Gratior ero; vbi quid habuero, quod redhoſtimenti loco remittam. Deus te ſeruet bono publico & in primis Siderali ſcientiæ, quæ à te vitam exſpectat & ornatum. Dum affinis meus Petrus Scauenius apud vos erit, ſcribam ſubinde, & ſæpius alias. Tu intereà, Gaſſende Clariſſime, explica & fac ſciam, qua in re mea opera tibi tuóque inſtituto vtilis eſſe queat. Vale quàm diutiſſimè, & me iis annumera, qui te colunt æſtimántque pro meritis. Scribebat Hafniæ die 11. Nouembris 1648.

Tuus ex animo GEORGIVS FROMMIVS.

Domino PETRO GASSENDO, *Sæculi præſentis Philoſophorum Principi,*

C. E. L. CAPELLA χαίρειν.

QVod inſolito te affari velim idiomate, tum naſcentis anni audentem facit origo, tum obſeruantiæ erga te meæ ſummæ recordatio, imprimis incomparabilis animi tui, cuius æternas opes dum conſidero inſuſurrare illud ad Ianum venit in mentem

O Tu principium, ſimúlque finis
Lapſu continuo fluentis anni
Æui ſancte Parens, bifrónſque Iane,
Cui Vates duplicem dedere vultum,
Vt poſſes duplici videre vultu
Et qua præteritis fuere ſaclis
Et qua ſunt aliis futura in annis;
Dicas Iane Pater rogamus omnes,
Dicas te rogat vniuerſus Orbis,
Viderúntne parem patres ſepulti,
Videbitne parem futura proles
Gaſſendo Phyſica inclyto Patrono
Verarúmque Patri Scientiarum?

Hæc quæ paucula Muſa dedit carmina ſuſcipito, & amare perge quem tot grauare dignatus es beneficiis. Vale. Dabam Monſpelij Kal. Ianuarij 1649.

Domino D. PETRO GASSENDO, *Amico ſingulari, S.*

PErquàm Reuerende ac Clariſſime Vir, Amice Chariſſime,

Hac commoda vſus occaſione, has ad te dare volui literas; tum, vt optem tibi commodam valetudinem, tum, vt rogem, quo nunciare haud graueris quamprimùm, num poſteriores meæ, de die 21. Auguſti, cum lentibus per Dominum Cramoiſium tranſmiſſis, peruenerint ad manus? De Te namque nihil quicquam literarum 8. menſium ſpatio, & amplius, me vidiſſe ſcias; quod quî factum ſit, Tu omnium noueris optimè. Communi noſtro amico, optimo Merſenno, humanum illud contigiſſe, nuper quidem inaudiuimus; (quod me certè non parùm excruciat; præſertim, cùm non ignorem; quantum ſimul cum illo deceſſerit rei literariæ) ſed vtinam res ſeſe habeat aliter, & ex tuo relatu certiora, lætioráque percipiamus! Clariſſimus noſter Eicſtadius, qui te multùm ſaluere iubet, tibi ſimul paruam ſuam Ephemeridem, cum noctibus noſtris Gedanenſibus, tuo nomini inſcriptam, mittet; quod quidem multò citiùs fieri debuiſſet; verùm deficiente occaſione, id excuſabis facilè. Me quod attinet, ſperaſſem itidem, vacuis haud te compellaturum manibus, ſi cælum duntaxat noſtrum Boruſſiacum, tempore Eclipſeos nuperæ Lunaris; nobis magis fuiſſet propitium: ſed ob aërem continuè nubilum, ne gry quidem obſeruare licuit, vt vt maximè oculum mentémque in id intenderam. Cùm igitur ſpe hac vice exciderim, nauabo operam, vt currentis huius anni Eclipſes; cum Deo, felicius delineare non nequeam. Intereà has accipe pagellas, ab amico meo ſingulari, Chriſtiano Otlero, Viro egregio, atque Geometra Mechanicóque inſigni, vulgatas. Si quædam viciſſim habes, quorum meâ ſcire, vel poſſidere interſit, fac, obſecro, vt teneam, habeámque officia paratiſſima, vt ſemper, iterùm ſpondeo. Vale amice chariſſime, atque annum hunc, quem, vt ſpero, optóque feliciter

citet es ingressus, cum Deo secundissimè absolue. Gedani die 28. Ianuarij 1649.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis cupidissimus
I. HEVELIVS.

Viro Clarissimo Domino D. PETRO GASSENDO, S.

DOmine, Libellum hunc *de Seirio*, Antuerpiâ ad me misit Dominus Cauendyshe, mittendum tibi si tanti putarem, Ego verò an tanti sit necne tui potiùs quàm mei iudicij esse volo. Promittunt etiam nescio quid nomina illa Vlug Beigus, & Tamerlanes Magnus, & incogniti illi characteres. Itaque omninò mittendus erat. Quid de eo censeas scire velim, si tibi vacat, vacare autem videtur. Nam Philosophiæ tuæ finita est impressio, & exemplaria eius huc aduecta nunc sunt in Telonio. Quorum exemplarium vnum, quamprimùm potero, missurus sum Hagæ Comitis Domino Sorberio expetenti, à quo etiam iussus sum te salutare. Ego pro ætate satis bene valeo, & mihi nimium indulgeo, seruans me, si fortè contingat, reditui in Angliam. Opto intereà præsentiam tuam, quâ si cariturus sum, cupio non modò vt valeas, sed vt id ipsum te valere sciam, qui quantum ego in hominem inspicere possum, scientiâ omnes mortales, & scientiam virtute superas. Parisiis 22. Septembris 1649.

Seruus tuus THOMAS HOBBES.

ROLANDVS PALVDANVS PETRO GASSENDO, *Mathematicarum Scientiarum Regio Professori S.*

LInguarum & Historiarum accurata cognitio quin vtilissima sit & præstantissima nemini dubium est. Linguarum enim beneficio ad optimos Scriptores nobis aditus patet: ex historiis præter prudentiam, quæ per has præcipuè petitur, ordo temporum & rerum ab orbe condito maximè memorabilium, notitia colligitur: quo studiorum genere nullum iucundius aut fructuosius esse potest. Verùm vt quis absolutè doctus appellari possit, longè alia, & maiora requiruntur, Philosophiæ nimirùm, Mathematicarúmque disciplinarum, & aliarum subliniorum artium cognitio. Per has enim res addiscuntur, in quibus scientia propriè consistit. Per linguas verba tantùm: quas licet penè omnes, vt Iosephus Scaliger, calleas, & sis insuper humanis, & ingenuis artibus excultus, tamen si hîc subsistas, non magnos profectus feceris, etenim hæ artes circa sermonem solùm versantur, & ad reliquas aditum præbent. Si verò etiam historias scias omnes tanquam vngues, digitósque tuos, noueris quidem quidquid vnquam sit gestum historia dignum, quamquam quot res memorandæ hominum memoriam fugerunt, sed quamplurima restant addiscenda: historia naturalis, quæ propè infinita est, Mathematicæ disciplinæ, quæ tam vastè patent, Theologia quæ primo loco nominanda erat, Medicina vnicuique ad tuendam propriam salutem tam necessaria; Ius denique non tam Græcorum, & Romanorum, quàm naturale, & omnium gentium commune. Igitur vt aliquis eruditi nomen meritò sibi vindicare possit, orbem illum doctrinæ attigisse debet, sine quo perfectè doctus non dicetur, quantumuis elegantioribus literis expolitus. Eapropter iure meritò, Vir Clarissime, doctus ab omnibus existimaris, vtpote qui Philosophiam, & Mathematicas scientias calles, eásque longè aliter quàm vulgus Professorum doces. Relicta enim illa via, quæ ab aliquot sæculis obtinuit, & in Scholas barbaram quamdam Philosophiam induxit, de rebus pulcherrimis eleganter, quantum materiæ difficultas patitur, disseris, nec rerum sublimitatem verbis sordidis dehonestari finis. Quod testantur egregia tua monumenta, ex quibus altiorum scientiarum notitiam cum politioribus literis te conjunxisse manifestè apparet. Istiusmodi verò rerum mediocri cognitione minimè contentus fuisti, sed eas penitissimè peruidisti, & inuentis à priscis illis Thalete, Anaximandro aliisque primis Philosophiæ & reliquarum artium auctoribus noua quotidie addis: quæ laus fortasse non multò minor est, quàm inuenisse: quibus quidem summis Viris eò tantùm cedere videris, quòd te tempore præcesserunt. Quæ cùm ita sint, non mirum, si à nostro Principe tibi Regiæ Professionis munus delatum est, quod quondam honorificum, nunc tamen meritis tuis non satis congruit. Auditorium enim eruditione tua dignum tibi non contingit: adeò præclara illa studia frigent, & tanta est Academiæ vastitas, quam pueri tantùm incolunt, qui primis literis dant operam, idque non valdè seriò, nec vlteriora attingere admodum curant: ij sanè ad percipiendam eximiam tuam doctrinam non satis idonei sunt, & optandum erat, vt discipulos te dignos haberes. Verùm huic querelæ, non est hîc locus. Itaque Vir Doctissime, valebis.

PETRO GASSENDO, *Viro Eruditissimo,* MORISOTVS Sal.

CVm ruri essem & in lectione Epicureæ Philosophiæ à te illustratæ, noctes diésque exigerem, tantus amor discendi erat tantus ardor explendi me vtilissima lectione; aliqua annotaueram, quæ mihi ex opinione tua non videbantur, quæ tamen olim mihi contigerant, eáque Epistolâ ad te scriptâ mandaueram, sed illa, quia Lugduni vbi te esse existimabam, inuentus non es, periit, nec mihi nec tibi reddita, nulla alia jactura, nisi quòd citiùs tu quàm per Barancium cognouisses, quantum eruditioni tuæ, quantum virtuti tribuam. Fastos Ouidio per me suppositos, quia ostendis velle perlegere, ad

te mitto. Tantùm opus doctissimos quosque allicere debuerat ad hoc supplementum, vt quòd omnium ignauissimus temerè aggressus sum, ipsi cum honore exequuti essent: nam & ea pars Fastorum, quæ antiquam Astrologiam tangit, ingenium tuo simile poscebat, & fluiditas styli argumentorúmque & rerum soliditas, meliorem & doctiorem, quàm ego sum, Poëtam. Tu qui grandia in publicum dare soles, & maiora polliceris, exiguis, si mea legis, tenebere, sed si pluet hic impetus, breui alia accipies dummodò eâ mente sis erga me, quâ ego erga te sum, quem vt ingeniosum, vt eloquentem, vt eruditissimum, & colo, & amo. Vale. Diuione 24. Decembris 1650.

Sapientissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

MORISOTVS Sal.

Barancius ille, quem ab æstimatione tua metiebar, partem mihi in amicitia sua & epistolarum commercium pollicitus, circa finem Nouembris hac vrbe exiuit. O Dî, quàm frigidus & obliuiosus amator; puto flumine lethæo potus nihil promissi meminit, etiam literis meis sollicitatus in recordationem mei: num ille de genere glirium est? nequaquam; vere iam adulto excitatus non vltrò obdormiret, euigila quæso eum cui Epicurum tuum tradidisti ne credatur cum eo inter hortenses voluptates sepultus.

Quod autem tardè Fasti mei ad te peruenerint; tota illius culpa est, cui mittendos ad te commiseram. Vellem & mandata typis forent Commentaria mea in duodecim libros, illicò ad te majori cum cura mitterentur, & si quid aliud ex me vnquam nascetur dignum lectione tua, quod vt faciam sedulò enitar, ne me indignum amicitia tua existimes. Vale. Diuione 11. Kalendas Maias 1651.

Reuerendo, Nobilissimo, ac Doctissimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO,

IOANNES MICHAEL OVG. PINAVI, S. P. D.

Non est gratitudo in pectore meo extincta, quamuis consuetudo testandi ipsam per literas nonnihil intermissa videatur. Accepisse beneficium à Te, Vir Doctissime ac Nobilissime coram tui nominis amantissimis & famæ studiosissimis altissima vbique voce profiteor: illud ne minimâ quidem ex parte rependisse erubesco: sit tua beneficentia ipsa Tibi pulcherrima merces. Maneo Romæ studio Matheseos, pro virili deditus; quò nuperrimè Philosophiam Reuerendæ Dominationis tuæ triumphali laureâ ornatam intrasse vidi, ab omnibúsque Viris doctissimis honorificè exceptam, & in arce Mineruæ Phidiæ collocatam gratulor; hac ita Franciscus Slusius Leodiensis Vir omni scientiarum & linguarum peritiâ instructissimus, Geometra præstantissimus, delectatur: vt quotiescumque familiaris ipsi cum sui similibus congressus contingat; toties Gassendi dotes admiratur, amat & deprædicat: optátque ex animo, vt quem per speculum & in ænigmate cognoscit, eundem facie ad faciem aliquando intueri valeat: cuius Ego nomine Reuerendæ Dominationis tuæ officiosissimè salutato. Pater Sanctinius Lucensis angulum non vltima opera trisecuit, ideóque multis obstrepentibus & contradicentibus. Pater Athanasius Kircherus Obeliscum Pamphilium edidit, dolet se non quamprimùm Reuerendæ Dominationi Tuæ, transmisisse. Literas ad Excellentissimum Principem Valesium & ad Dominum Neuræum mitto: nutu & fauore Reuerendæ Dominationis Tuæ dirigendas precor. Vale, vinéque quàm diutissimè & felicissimè literarum ac literatorum Decus. Dabam Romæ 6. Maij, anno salutis 1651.

Nobilissimæ ac Reuerendissimæ Dominationis Tuæ, promptissimus ac obsequentissimus seruus,
IOANNES MICHAEL OVG. PIN. SCLAVONVS.

Portatorem præsentium Iuuenem optimæ spei, mihi amicissimum Reuerendæ Dominationi Tuæ commendo, si qua in re tuo salutari consilio & adjumento indigneerit. Dignetur illum nominis & virtutum tuarum præconem socium mihi adjungere. Is tamen non alius quispiam, sed Ambrosius Vaysius Excellentissimi Ducis Longavillæ seruus est.

Clarissimo Eruditissimóque Viro Domino PETRO GASSENDO,

IACOBVS ALEXANDER TENNEVRIVS, S. D.

Cvm non me lateat, Clarissime Gassende, diuertere te non rarò è viridariis Mathematicis ad amœnos Historiæ campos; necnon è syluis Philosophicis ad Genealogicos etiam saltus quandoque te conferre: non iniucundum vtique tibi fore existimaui veritatem vindicatam, quæ in Historiis

Historiis Genealogiisque tota ferè versatur. Accedit etiam, quòd, cùm vnus sit scientiarum, (quas assiduè colis) scopus, veritatis inuestigatio; patriæque studio teneamur omnes: fieri non posse videatur, vt tibi per-charum non sit, quod ego aduersus virum mendacem, Franciæque osorem, suscepi veritatis Franciæque patrocinium. Quas igitur ad te mitto, vtriusque vindicias boni consule; quique non multùm authore suo, at certè argumento commendatur liber, singularis in te meæ obseruantiæ monumentum puta; si non aliud, saltem conatum lauda; méque, (quòd pro innata bonitate non semel pollicitus es) amare perge, & diu vale. Parisiis prid. Id. Iul. 1651.

PETRO GASSENDO *suo*,

PHILIBERTVS DE LA MARE S.

QVod tamdiu literarum ad te mearum officium intermiserim duo fuere, primum minus prospera quâ vsus sum valetudine ab eo ferè tempore, quo ab Epistolarum commercio cessauimus, maximè verò variæ Burgundiæ nostræ commotiones, quæ singulis annis nouum nobis bellum debere videntur, vtrumque puto pro ea qua vales humanitate tibi facturnm satis, intereà hoc habe me à virtutis tuæ demiratione perpetua non recessisse, doleo vnum quod nullam mihi ansam præbueris quà meum in te studium testatum probatúmque facerem. Nactus sum æstate proximè elaps« nummum æreum cuius Iconem ad te mitto, quem ideò vulgaui, quia cùm variè de Popeonano illo inquisiuissem nihil tamen à me hactenus de illo compertum sit, seu apud Romanarum rerum & Byzantinarum Scriptores, seu apud eos qui rem nummariam Commentariis illustrarunt, tuum erit, quod à te deprecor, nodum hunc resoluere pro ea quam cum Nicolao Claudio Fabricio Peireskio (quem nominare, laudare est) communem habuisti rei nummariæ atque adeò antiquariæ peritiam. Intereà me totum esse scito in colligendis ex consilio illustrium Puteanorum Leonardi Aretini operibus seu editis, seu nondum editis, vt omnia illa simul prodeant præmissa authoris vita & grauissimorum de eo scriptorum testimoniis; si quæ sint apud vos, nam plurima illius scripta nondum fuisse edita qnotidie comperio, quæ ad institutum meum faciant, moneas velim. Vale & me tui studiosissimum amare perge. Vale iterùm, Diuione rebus ptolatis pridie Nonas Nouembris 1651.

Doctißimo & Ornatißimo Viro PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito*,

IOANNES LVDOVICVS CASTANÆVS S.D.P.

SVaue inter Doctos commercium ex eo semper conjectaui, Vir Ornatissime, quod grandiores animi contactu mutuo fulgurant cælestem, quâ viuunt flammam; perindéque ingratum & rude quod rudes cum doctis consortrium tentant, infimo siquidem illi oberrant aëre, quam par sit istis infectari. Quamobrem nescio quo te primùm nomine salutem, qui nec doctrinæ priuilegium præferam, quo præcipuè omnes studiosi te facilè compellare possunt; nec iis studiis sim addictus, quæ tuâ aliqua similitudine interpellare confidant. Sed his difficultatibus occurrit blanda Musarum indoles, quæ mitè, si aliàs vnquam conueniens cum genio tuo, æquali temperie inferioribus ad ædificationem, & æqualibus (si qui tamen sunt) in admirationem animum tuum vltrò exhibet & aperit. Accedit & amor tuus in Patrem, cuius & hoc bonum natura mihi offerre videtur. Igitur ingenium meum explicare tibi vellem, non quâ iudicij sagacitate omnia discernis, sed quâ benignâ humanitatis luce cum hominibus conuersaris, amplectendum. Philosophiam ne primis quidem labiis degustaui, tamen propter necessitatem amo Philosophum. Suspicor autem Philosophiæ necessitatem ex eo quod mens humana continuis & succedentibus rerum radiis ita vrgeatur, vt iis tanquam contubernali luce & flamma sensim informetur, foueatur & quasi accincta vigeat, habeátque insitam facultatem extenuandi omnes rerum species, & in intellectualem figuram redigendi: Deinde assumat artem, quæ conseruet omnem naturæ probum vigorem, augeat lucem, sapientiam confirmet. Hanc Artem quis te luculentiùs hoc sæculo profitetur, Vir Doctissime? quis suauiùs delineat & scriptis & colloquiis? quis ad amussim humanitatis magis collimauit, qui Epicurum propter commune voluptati nomen infamem, & insepultum euocasti in officinam intellectualis voluptatis: hanc animorum disciplinâ fortè dictam Astra, quod videamus mentes hominum excultas & sublimes impatienter ferre distantiam Intelligentiarum, &, vt ita dicam absentiam. Amant pererrare connaturale hoc pelagus (est enim firmamentum Oceanus, cuius agitationes & reuolutiones ex substantia spirituali & subjectione animali experiuntur) sunt qui gaudent legere Sideralem contextum ingenuæ exercitationis amore; alij dominationem cælorum, quâ mobilem intellectus humani mansionem reuolui, & in diuersas quotidie positiones transferri sentiunt obseruare delectanrur. Alij denique student vinculum illud quo Planetæ hominem vellicant, impetum quo vrgent, rependentes

vicem

vicem auctoritatis intellectualis, quâ omnia cælorum officia deducunt in permanentem vtilitatem studia tua cum his postremis recenseo, & si quid in meteorologicis tuis simile tractasti, moneas obsecro, item de Marsilij Ficini mente, & intentione iudicium tuum proferas, nisi importunus videar occupationibus tuis. Optarem legere in aliqua Planetologia hæc aut similia. In Luna contubernium animæ rationalis & naturæ, Intellectum naturæ practicum, speculum vitæ & mortis rationis humanæ exscriptam è Luna imaginem: in Venere ingenium vitæ rationalis, sympathiam animæ cum inferioribus, concentum & harmoniam animarum: in Marte necessitatem actionis quâ quisque suo Marte gaudet, Antipathiam vniuersalem & particularem, animorum dissidia cum aduersis coruscationibus tonant: ex Mercurio Veneris & Martis satellitium, quod vtrisque artem & solertiam subministret. Quatuor illi Planetæ inferiorum rectores, & animos inferioribus contemperantes multarum rerum doctrinam exhibent. Tres reliquos subintelligo, informare mentem ad superiora. Iuppiter prouidentiam, Sol Religionis lucem, Saturnus immortalitatis reuelationem & quasi denudationem insinuant. Nimis vrgeo pudorem meum majori quàm par est, benignitatis tuæ confidentia. Sed memoria beneuolentiæ quâ etiam olim prouocabas nascentia studia remouet metum vt ingenuam studiorum licentiam comparem cum humanitate tua. Bene vale, & bono litterariæ Reipublicæ semper feliciter labora. Sistatici 6. Idus Februarij 1652.

Doctissimo, Clarissimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALES Baro de Bras, Senator Aquensis, S. D.

MAximam quidem lætitiam mihi tua attulit Epistola, Vir Doctissime, tum quia perpolita est, tum quia te mei amantissimum esse scio, eam indesinenter lectito, quippe quæ elegantissimè ac lepidissimè structa sit, nulla in ea inutilia verba, nihilque necessarij deest; & sæpissimè similes peroptarem nisi hoc tibi graue onus esse existimarem; tanta voluptate molestiæ quibus vexor è mente depulsarentur; paucas inertiæ meæ hoc vnicum te rogo, nec me absque causa laudibus immeritis efferas. Sequitur de rebus nostris vt loquamur, hostes Aqui-Sextienses quos vt solet victoria superbos fecit (si tamen victoria sit vincere non repugnantes) pacem cupiunt, eámque facillimam arbitrantur, sed hoc à natura insitum nobis est, vt è quorum insidiis euaserimus hos semper odio habeamus, ita vt sola spes sit bellum olim nobis horrendum, hodie verò carissimum. De rebus Parisiensibus Sacrista vester Gaillardus te participem faciet. Reditum Ducis Inculismensis maximopere expectamus, faxit Deus Omnipotens vt citissimè promissis stet; nunc valetudinem tuam jucundissimam diuturnissimámque exopto; cùm ab ea gaudium & lætitia mea pendeant. Vale sæculi prodigium ac patriæ tuæ Decus & ornamentum. Dabam Ansuisio 10. Kalend: Iunij 1652.

Clarissimo, Doctissimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALES S. D.

NOn immeritò sanè tibi Epistolam tremebundâ manu scribo, Vir doctissime, cùm & à peritissimo hominũ atque eruditissimo conspici debeat, sola ad hoc me inuitant & summa eloquentia, & insolita tua benignitas. Quamobrem doctissimorum magistrum, meum fateri non dubitarim; sed vt ad huius sæculi res deueniamus, scies Ducem à *Mercœur* quibusdam huiusce Prouinciæ nobilibus comitatum Aquis-Sextiis insolito populi applausu, inauditóque Magnarum gaudio fuisse exceptum, pacem se facillimè introducturum existimat, quod mihi, cunctisque amicis difficillimum omninóque ἀδύνατον esse videtur; *D. Daiguebonne* aulam petit, & ius nostrum apud Regem fortiter defensurum asseruit; Senatus Parisiensis legati rediêre, nec fuit ista legatio primâ fructuosior, nunc Rex est apud S. Germanum, suas copias hîc causâ omnibus ignotâ expectans. Inter hæc Dux Lotharingius tempus ad suas res accommodans, pro Tullense Ciuitate, Stenai, & Iamets suas copias ad Principum exercitum ipsemet adduxit numero 8000. hominum; ita vt omni pacis spe sublatâ ad bellum gerendum quisque suam mensem vertat; hæc signa ruentis Imperij, ô inaudita cupido quâ tantum, tantíque Principis imperium ferè subuertitur! De rebus nostris nil noui, D. Dux Inculismensis subitaneum reditum semper pollicetur quâ de causa mutuas pecunias sumpsit. Iam tempus adest quod si perdamus, irreparabile, hostem fieri fortiorem ne sinat; efficiatque redeundo vt promissa appareant. Illud vnicum superest remedium. Vale sæculi prodigium, ac Prouinciæ tuæ decus & ornamentum 14. Maij 1652.

Clarissimo, Peritissimóque PETRO GASSENDO,

H DESCALES S. D.

QVâ efferor lætitiâ, tam suauissimarum tuarum literarũ aduentu, Vir Doctissime, nullo modo exprimere queo, quemque faciam in earum lectione progressum, omninò incredibile dictu; quis enim in Terrarum Orbe te meliùs sua imitatione instruere quemque potest? auget desiderium tuos sequendi tramites, & mirifici ingenij & tuarum virtutũ recordatio; enim verò honestatis ac humanitatis exemplũ in te elucescit, pietas & mens ad æternum Deum incredibi-

lis, atque ita Philoſophicis cæteriſque pulcherrimis ſtudiis deornatus es, vt veteres celebetrimorum imagines non ſolùm expreſſurus, ſed longè ſis ſuperaturus. Vt verò quod quotidie agam, quodque è tua tam ſuaui ſocietate acceperim, noſcas, ſolius Plutarchi pertractationem elegi, quippe quod deditum varietati animum non valdè tranquillum cenſeant, ſæpiſſiméque accidat vt è tam diuerſis librorum ſtudiis nihil omninò retineamus, opinor; illum ergo excellentem authorem libentiſſimè lego, quem tecum in vno conformem notaui, quòd ſcilicet nihil tempore carius ſit, ipſum tamen pro nihilo ductum, quia exitus ſemper à nobis remotiſſimus conſideratur, nec ad monumentum indeſinenter nos accedere præuidemus, quamobrem ad benè beatéque viuendum tempus adimpleamus, cùm eo ſolo tantùm certiſſimè fruamur, de quo præcipuè rationem præſtituri ſumus. Vnaſquaſque res nouas Sacriſtam veſtrum Gaillardum tibi oſtendere rogaui, quod ſupereſt (Vir Doctiſſime) Deum Optimum Maximum ſupplex veneror vt te incolumem & florentem conſeruet. Vale ſæculi prodigium, & patriæ tuæ Decus & ornamentum. Dabam Anſuiſio 3. Kal. Iun. 1652.

Incomparabili Viro Domino PETRO GASSENDO, *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito,*

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν ϗ εὐπράττειν.

NOn ego ſolus & ſine riuali mea amare velim, Vir maxime, nec defendere delicta quàm vertere malim. Tecum itaque ſentio malè tornatam incudi reddẽdam eſſe Verſionem noſtram Syntagmatis tui. Quòd bis térque expertus fruſtra, meliora reponere ſi nequeam, lubens delebo, nec vltrà ſumam operam inanem. Palmam aliis non inuidebo, nec pœnitebit me tamen omninò emenſi, quamuis non ſine lapſu, ſtadij. Cadet forſan & qui nos ſequetur, nec ἀναρμάτιστος vilus erit, ſi ἀκρίβεια illa adhibeatur. Nullum eſt ouum ouo adeò ſimile, quin diſcriminis quid intercedat, ſi propius intuearis. Poſſem quidem opus refingere: ſed ſeponendum potiùs videtur, cùm tibi nec mihi forſitan expediat, vt publici iuris fiat. Alia nunc agito de quibus ſub diſceſſum paucis egi tecum, & quæ, ſi Deus bene vertat, aliò me vocabunt. Nec famàm quæro, quam ſi vllam nactus ſim, vt ais, totam amicitiæ tuæ acceptam refero, nec prorſus contemno, ne virtutes contemnere videar. Mentem opto ſanam in corpore ſano, & tuam ſapientiam pietarémque, æui quod ſupereſt, imitandam mihi propono, modò faueat ille πάντων ἐάων δοτήρ, apud quem rogo precibus intercedas tuis. Plura ſi negotium vlterius proceſſerit ſcribam. Hæc autem paucula vni tibi dicta velim. Intereà vale, & me ſemper ama, Vir Reuerendiſſime, tibi obſequentiſſimum.

Fuſius ad Nobiliſſimum Dominum Conradum circa editionem verſionis noſtræ ſcripſi, quæ tecum communicabit, vt quid conſilij capi queat vnà cum Domino Capellano videat. Scio enim vos omnes in me bene affectos, & rebus meis probè conſulturos. Iterum vale, Arauſioni 18. Iunij 1653.

Viro Celeberrimo Domino PETRO GASSENDO,

OLAVS VVORM. S. P. D.

QVantum lætitiæ tuæ mihi attulerint effari nequeo. Tum quod ex iis intellexerim Te viuere, valere, & in Tychonis noſtri vita conſignanda ſtrenuè pergere: tum quod ſincerum tuum in me affectum & beneuolentiam abundè declarauerint. Ego quidem diuina gratia; variis morbis & difficultatibus conflictatus, ſenio & curis fractus, Tibi ad quæuis amici officia paratus vtcumque valeo. Cæterùm de Keplero aliquid de Tychone noſtro meditante, hactenus nihil percepimus; nec credo iis inſtructum eum ad hoc negotium accedere, quibus tu abundas. Niſi velit poſt Homerum Iliada condere. Rectè igitur facis quod à propoſito te abſtrahi non patiaris, quo Tibi Illuſtris familiæ gratiam, omnium fauorem concilias. Me quod concernit, ex quo ad te ſcripſi, nihil peculiare in hoc genere expiſcari potui, præter epiſtolam quandam ad Imperatorem Rodolphum, quâ ei ſecretum ſuum inuentum detegit, contra peſtem & morbos malignos, quam ante annos aliquot publici iuris fecit Clariſſimus Dominus D. Caſparus Bartholinus in eleganti tractatu de aëre peſtilenti corrigendo. Quia verò dubito an ad vos ſit delatus, epiſtolam deſcribi curaui & his addo. Credo hoc ipſum eſſe medicamentum de quo tecum egit Nobiliſſimus Dominus Retzius. Nam hoc nobis familiare, & in Pharmacopoliis noſtris titulo *Elyxiris Tychonis* venditur. Ego creberrimè in morbis malignis vſus ſum, magno ſucceſſu ſudores potenter mouet, malignitati reſiſtit. De eius vnguento nunquam quidpiam percepi. Nobiliſſimus Dominus Petrus Retzius iam Theſaurarius Regius, eiúſque frater Georgius Secretarius, hîc iam non ſunt, nec ante dies quatuordecim hîc expectantur, alioquin hac de re cum iis egiſſem, tuáſque literas legendas dediſſem, ſunt enim mihi amiciſſimi. Quia verò feſtinato opus eſſe ex literis tuis intelligo, nolui in aduentum eorum reſponſum differre. Vbi redierint, ſi peculiare quid habuerint, Te faciam certiorem. Quia verè tam ſubito deſcribi Oratio Ieſſenij non potuit, cum poſſeſſore egi mihi, vt concederet, promittens ipſi viciſſim vitam Tychonis à Te deſcriptam, & eandem hanc orationem Pariſiis nitidiùs editam. Cape igitur & tuis vſibus accommoda. Neſcio an tibi

ſcripſerim

ſcripſerim de fatuo illo, quem Vraniæburgi alebat Dominus Tycho, *Leppe* nomine qui ipſi valdè fuit in deliciis. Pranſurus ad pedes hunc habebat diſcumbentem, cui ex quadra ſua delicatiores cibos offerebat, aſſiduè garriebat multa ridicula, malè cohærentia, & quandoque quædam alicuius momenti. Quocirca eius eloquia curioſius obſeruabat, cùm viſus ſit quandoque vera quædam prædicere. Referam quæ de eo ex ore Domini Longomontani P. M. ſæpiùs audiui. Abiit Hafniam Tycho, nec reditus eius tam ſubitò exſpectabatur. Cœperunt ſtudioſi quos Vraniæburgi alebat, hilarius genio indulgere, quibus aderat hîc Leppe, qui inter reliquos garritus ex improuiſo exclamauit *Dominus adeſt*. Illi ſcientes ipſum quandoque vera nunciare, quemdam ad obſeruatorium ablegarunt ſpeculatum, qui rediens nunciauit Tychonem iam in littore conſiſtere, vnde turbati omnes ad ſua ſe penſa ſubitò contulere. Alio tempore amandauit Tycho duos ex ſuis diſcipulis Hafniam, negotia quædam curaturos. Quos præſcripto die redituros cùm ſciret, ipſo prandente hic idem inter reliqua exclamare cœpit: Ecce vt tui iam in mari ſe lauant. Quo audito ſuſpicabatur Tycho quod res erat, ablegatos nempe naufragium paſſos. Iuſſit igitur vt ad obſeruatorium ſe conferret quiſpiam, viſurus an in mari ſcapham cum ſuis videret Hafniâ redeuntem. Qui retulit vidiſſe ſe in littore quoſdam madidos & malè diſpoſitos, ſcapham verò quâ vehebantur ſubuerſam. Si quis in familia ægrotaret, idque fatuo huic indicarent, perquirentes an moriturus eſſet æger, vera ſemper dedit reſponſa. Plura eius generis, quibus ipſe interfuit, narrare ſolitus erat Collega meus conjunctiſſimus; ſed an eiuſmodi digna ſint quæ eius vitæ inſerantur, tute meliùs me iudicaueris. Saluta quæſo, meo nomine officiosè Clariſſimum Dominum D. Patinum, cuius in ignotum, amorem & beneuolentiam toto pectore exoſculor. Vale, ac bono publico diu vige, mi Gaſſende. Hafniâ pridie Kalendas Octobris 1653.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Domino D.
PETRO GASSENDO,
S.

CLariſſime ac Excellentiſſime Vir,

Cùm in Lyguriam æſtiuis ſtudiorum vacationibus ineuntibus Bononiâ veniſſem, & ex iis, quæ Vir Clariſſimus Iſmaël Bullialdus de nouiſſimo Cometa ediderat, te Diniæ morari intelligerem; ſtatueram ante reditum meum ad te venire vt tecum coram de communibus ſtudiis diſſererem opémque obſeruationum tuarum ad opera Aſtronomica, quæ jamdiu molior, implorarem. Iámque Niceam veneram menſe Septembri iter ad te proſequuturus, cùm forte incidi in Ioannem Bouis Curatum Interuallium, qui ſe tuum olim familiarem, tuíſque obſeruationibus aliquando adſtitiſſe teſtabatur, à quo audiui incertum eſſe Diniæne an potiùs Aquis-Sextiis per id tempus degeres. Quamobrem donec in incerto eſſem tempori & labori itinerum parcendum duxi, miſſoque qui de te mihi certa referret, poſt obſeruatam ibi altitudinem Poli, Podium Raynaldi meam in Liguria habitationem redij. In reditu cùm Monœci Principem ſapientiſſimum omníque profundioris eruditionis genere ornatiſſimum, noſtríſque etiam ſtudiis dediti ſſimum, à quo in tranſitu fueram clementiſſimè exceptus, déque locorum ſitu rebúſque notatu digniſſimis liberaliſſimè inſtructus, iterùm reuererer; conſiliumque meum Viro Clariſſimo eruditiſſimóque Domino Carolo de Venaſque ſuæ Celſitudini à ſecretis expoſuiſſem, is mihi humaniſſimè exhibuit ſe facturum, vt quocumque in loco eſſes, meę ad te literæ tutiſſime perferrentur. Cùm igitur iam intelligam, te nec Diniæ, nec Aquis-Sextiis, ſed Pariſiis eſſe; per eum has tibi litteras tradere conſtitui. His ego te etiam atque etiam rogo (quamquam audax nimium in rogando videri poſſim) vt pro tua benignitate me tibi iam diu addictiſſimum in tuam conſuetudinem digneris excipere, tuúmque ad ea, quæ paro auxilium, quod facilè potes, ne deneges. Ea eſt oratio operis quæ te facilem ad hoc indulgendum præbere poſſit. Problema ad Aſtronomiam ſummè neceſſarium, quod tamen nemo hactenus mortalium, quamquam multi iique doctiſſimi atque ingenioſiſſimi adnixi ſint, ſoluere potuit; immò prorſus inſolubile pronunciant Keplerus de motu, & Bullialdus in Aſtronomia Philolaïca duo magna Aſtronomiæ lumina: ipſe tamen omnium poſtremus ſolui. Problema eſt ex datis vnius Planetæ duobus interuallis mediis, & veri motus, inuenire Geometricè Excentritatem æquantis, & lineam abſidum ſeu vt proponit Bulliadus ex datis quatuor angulis ad vmbilicum Ellipſis deinceps, Ellipſim deſcribere. Huic, & ſimilibus inuentis nouam Aſtronomiam ſuperſtruo ad quam neceſſariæ mihi ſunt exactæ obſeruationes; quales ego per ætatem adhuc mihi comparare non poſſum, ſed à ſenioribus, qui in hoc ſtudij genere ætatem conſumpſere, hoc eſt à te fermè ſolo ſunt requirendæ. Ergo, ſi tu ſaltem præcipuas earum, quas his poſtremis temporibus non adhuc vulgatas habuiſti mihi indulgere velles, immortali me beneficio afficeres. Poſſes ab oppoſitionibus ſuperiorum Planetarum incipere, & ternas vnius Planetæ tranſmitterre, quæ meæ Methodo opportuniſſimè acciderent, ſi omnes in eadem eſſent excentrici parte, ſed in notabili ad inuicem diſtantia. Tuum ergo de hac re reſponſum impatienter expecto.

Quod reliquum eſt, Vir Clariſſime, Chriſtophorus Storanus Canonicus Anconitanus

exposuit mihi per litteras opinionem suam singularē de Cometis quas existimat esse ex Stellis præexistentibus de nouo incensis, petiitque à me, vt illi ad te venirē, aut scriberém, iudicium de ea tuum extorquerem. Eius fundamenta ad Bulialdum transmisit, quæ habere ab eo poteris. Quamobrem te rogo, vt quid de ea sentias, mihi exponas. Vale, Vir Clarissime, & me tibi addictissimum commendatum habe. Scribebam, Podij Raynaldi die 21. Octobris 1653.

Excellentiæ Tuæ Studiosissimus
Io. Dominicvs Cassinvs.

Sapientissimo & incomparabili Viro Domino Petro Gassendo *Ecclesiæ Diniensis Præposito Reuerendissimo,*

Samvel Sorberivs χαίρειν καὶ εὐπράττειν.

EPistolas meas ad diem mensis superioris nonum datas per Dominum Conraidum in manus tuas peruenisse puto, quibus scilicet significabam secessum meum Vasionem, vt me in Ecclesiæ Catholicæ sinum reciperem; quod sanè pridem auebam, nec sese præstandi obtulerat occasio. Qui me triplici illigatum chimeræ demùm expediret adfuit Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus Iosephus Maria Suaresius Vasionensium Episcopus, cuius nomen eruditis notissimum, tum ob stupendam disciplinarum omnium, sed rerum in primis ad Ecclesiam spectantium cognitionem; tum ob illam quâ cæteris præfulget Præsulibus pietatem. Is me benignè & familiam meam excepit, fouétque donec mihi de munere prouisum fuerit Ecclesiastico ab Eminentissimis Cardinalibus Barberino & Bicchio, quorum diuinâ prouidentiâ iam mihi paratum est patrocinium, vt Antistites taceam quamplurimos, qui mihi volunt ex animo. Itaque spero futurum breui vt resarciatur bonorum omnium meorum jactura, quam veritatis caussâ alacriter feci. De te, Vir Sapientissime, mihi cum illustrissimo Patrono meo pluririmus sermo fuit. Voluit itaque quid tecum instituere commercij literarij, cùm spopondi te inchoādo fore paratissimū. Sed non sustinuit niueum illud pectus lōgiores moras, & prior en ad te scribit. Responsum tuum Auenionem si mittas per Veredarium ad Dominum Suares Præpositum Ecclesiæ Domini Episcopi fratrem, tutò & breui Vasionem perueniet. Bernerium nostrum vidi paulò ante discessum meum, & festinantem domi totum biduum detinui. Pratæum vtinam ad partes nostras pertrahere possemus. Tu quâ insigni pietate & doctrinâ rerum diuinarum polles vrge, quæso, vt animam illam Christo lucri facias. O vtinam ego possem semel caput charissimum alloqui! Lugdunum intra mensem cogito prælo scriptiunculam quandam cui nunc incumbo traditurus, vnde lubenter Lutetiam excurrerem. Nam si Romam ineunte Vere proficiscar, amicis longum erit fortasse vale dicendum. At æterna nos manet patria, in quam audio Celsissimum Principem Valesium Mœcenatem tuum nuper concessisse. Durum illud tibi, sed animo ferendum quo decet non mollem virum. Deus Optimus Maximus te diu superstitem & incolumem seruet, vnà cum delibato illo eruditorum flore Monmorio, Capellano, Neureo, qui tuam virtutem colunt. Vale igitur, Vir sæculi nostri Decus primarium, & me quod hactenùs fecisti semper ama. Vasioni 11. Kalend. Ianuar. 1654. quem tibi faustum voueo.

Domino Petro Gassendo *S.*

PErillustris, & admodùm Reuerende Domine,

Memini ante annos 21. Romæ à me oblatam Eminentissimo Cardinali Barberino Mœcenati meo Tuam obseruationem de Mercurio in Sole viso, & Venere inuisa, quin alia obsequia deinceps præstita suggerente viro incomparabili Peirescio. Diu post Aquas-Sextias dum pertransirem cum Eminentissimo Cardinale Bichio, Romámque repeterem, conciliauit me tibi coram ipse Peirescius. Te itaque vidi, & salutaui, tecúmque amicitiam sanxi, quam tamen mihi, Aulicis, & Episcopalibus curis distracto excolere huc vsque non licuit. Verùm Clarissimus Vir Samuel Sorberius singulari Dei beneficio ad Ecclesiam Catholicam, & in ædes meas receptus in sua litteratissima consuetudine, quâ fruor ad votum, præstantissimos ingenij tui fœtus mihi exhibuit. Silentium igitur confestim meum damnaui, vsque amissi temporis dispendia compensérem crebris Te litteris adire, initámque amicitiam sancire, atque instaurare constitui. Quamobrem rogo Te iterùm, iterúmque vt excipias perlibenter hanc Epistolam mei veteris erga Te affectus recentem indicem, & me tuæ veræ pietatis, & solidæ doctrinæ admiratorem in tuæ beneuolentiæ sinum admittere, inque amicorum tuorum prima ceta vti priorem tempore locare ne renuas. Certè non possum non admirari tuæ mentis perspicacissimam aciem, acutissimámque solertiam in arcanis naturæ penitius, & certius indagandis; sinceras insuper, & puras de auctore naturæ Deo religiosè colendo, déque rectissimis Ecclesiæ Catholicæ Dogmatis tuendis sententias, quantumuis obganniant nonnulli scioli, qui disciplinis liberalibus leuiter tincti tenebras inscitiæ suæ quasi nebuculas offundunt; sed Tu scientiarum ἐγκυκλοπαιδείαν complexus dispellis illas, & diffundens longè, latéque radios eruditionis tuæ, promicas, & caligantes harum noctuarum ocellos luce majore perstringis. Viue felix (Vir perillustris) Ecclesiæ ac Reipublicæ litterariæ bono, & decori, eásque lucubrationibus tuis ornare, ac illustrare perge. Operam quidem meam omnem quantulamcumque

denuò

denuò Tibi ex aſſe offero, &, vbicumque res feret, ſtrenuè nauabo, nec vllum amantiſſimi, ſtudioſiſſimique Tui officium prætermittam. Vale. Vaſioni 6. Kalend. Ianuarias 1654.

Perilluſtris, & admodum Reuerendæ Dominationis tuæ addictiſſimus ſeruus IOSEPHVS MARIA Epiſcopus Vaſionenſis.

Perquàm Reuerendo ac Eximio Viro PETRO GASSENDO, *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito Digniſſimo, necnon Philoſopho ac Mathematico noſtri Sæculi Celeberrimo, amico plurimùm colendo, S.*

PRæclariſſime ac Celeberrime Vir amice plurimùm colende,

Quò rariores hactenus ad me dederis literas, eò certè, iucundiores, gratioréſque mihi tuæ 4. Kal. Nouembris anno 1652. datæ extiterunt. Vix namque verbis exprimere poſſum magnitudinem lætitiæ, quâ ſum affectus, iiſdem viſis, perlectíſque: cùm non ſolùm de valetudine tua, de qua admodùm eram ſollicitus, quævis proſpera ac exoptatiſſima nunciarent; ſed & priſtinum amorem fauorémque ſpirarent. In primis verò quod tam humaniter ac beneuolè, præter exſpectationem, publicam meam meam qualem qualem exceperis interpellationem maximoperè mihi gratulor. O vtinam occaſio daretur adhuc clariùs oſtendendi meam tibi inſeruiendi promptitudinem. Non eſt autem cur tam ſollicitè, ac prolixè diuturnum tuum depreceris ſilentium: amicitiam enim non ex crebris literis; ſed ex animo tuo ſincero, mihíque addictiſſimo æſtimo. Profectò, neceſſitudo, quæ inter nos conuenit, adeò altas iam egit radices, vt nonniſi morte ipſa diſcindi valeat. Nec ſanè eſt cur tam ampliſſimas mihi referas gratias pro Nobili Domino Bernerio exhibito honore; cùm, crede, eruditio virtúſque eius optimè id mereatur, ac quicquid tum factum fuerit, Tui præſertim gratiâ, atque ex amimo ſummè erga te beneuolo profectum ſit; immò; ſi curta mea non obſtetiſſet ſupellex, lubentiſſimè maiora exhibuiſſem, tam ob arctiſſimam animorum noſtrorum conjunctionem, quàm ob tot ac tanta præclariſſima, nunquámque intermoritura tua erga rem literariam merita, quæ certè nemo mortalium vllo valet rependere modo. Cæterùm à Domino Bernerio (quem humaniſſimè ſalutes velim) vitra iſta Venetiis tranſmiſſa optimè accepi, gratáque fuerunt quàm quæ maximè: quemadmodùm etiam literis ad ipſum breui deſtinandis declarabo. Dominus noſter Eichſtadius, qui multam tibi adſcribere iuſſit ſalutem, pro puluere iſto fulminante gratias agit ingentes; præſertim quòd beneuolētiâ tuâ eum complecti nō dedigneris: profectò, dum viuet tibi obſtrictū eſſe fatetur. Deinde memini me perſcripſiſſe, Kepleri filium Regiomonti commorantem Tychonis vitam edere voluiſſe: Sed haud ſtetit promiſſis; imò dubito an vnquam faciet. Idcircò nomine publico; ſi quid poſſum te obnixè rogo, vt Tychonis vitam aliorúmque nobis haud deneges, facies certè, præſertim literatis, rem gratiſſimam. Adhæc tam Tycho quàm Copernicus optimè id meriti ſunt, vt à Te laudatiſſimo Viro ſempiternæ gloriæ ac memoriæ hoc modo commendentur. Gratias inſuper habeo pro communicata Eclipſeos Lunaris die 17. Septembris anno 1652. obſeruatione; non dubitò quin etiam Dominus Bullialdus tibi tranſmiſerit excerpta quædam ex obſeruatione eadem mea, integram obſeruationem ſuo tempore, cum aliis quibuſdam notatu dignis adhuc reſeruo. Multum quoque tibi debeo pro tranſmiſſa Optica Clariſſimi Viri Zucchij, vellem vt par pari referre poſſem. Iam nihil perſcribere reſtat ampliùs, quàm Te non neſcire velim, optimum & doctiſſimum Virum M. Alb. Linnemannum fato, præterito autumno, conceſſiſſe; quem caſum admodùm doleo: tum quod intimum amiſerim amicum, tum quòd tota res literaria ex hoc capite haud mediocrem fecerit jacturam. Sed ſic nobiſcum eſt comparatum, tum denique omnes, noſtra intelligimus bona, loquente Plauto, quum quæ in poteſtate habuimus ea amiſimus. Vale ô chariſſimum caput, ac amicitiæ meæ decus! méque porrò fauore tuo complectere. Dabam Gedani die 10. Aprilis 1654.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis ac Præclaritatis addictiſſimus I. HEVELIVS Conſul Gedan.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

SAMVEL IOS. SORBERIVS S.

ETſi non tanti erat, Vir Clariſſime, Epiſtola illa ad Pecquetum, vt ex libro obſeruationum Anatomicarum deprompta ad te mitteretur; exiſtimaui tamen officij mei eſſe, vt datâ exinde occaſione monerem, adeò plenè confirmatam noſtris oculis patuiſſe illam chyli in ſubclauias venas, & in cordis ventriculum dextrum deriuationem, vt nullus planè locus dubitationi ſuperſit. Vtinam autem ad nos tu redeas antequam in Occitaniam proficiſcamur, quo poſſis rem illam oculis ipſe tuis vſurpare? quippe quæ maximi momenti, & digna videtur omninò quæ calculo tuo comprobetur. Certè ne ſpes daretur te in vrbem breui reuerſurum, qui per triduum iter infeſtum imbre lutóque olim ſuſtinui vt te Diniam inuiſerem, libenter nunc ad te non tam procul à nobis diſſitum aduolarem vnà cum Pratæo Martellóque Viris tui iuxta mecum amantibus: neque enim aliis facilè concederem vt paria mecum in te amando colendóque facere contenderet; quidquid ſe Bornius veteris notæ amicis illis immiſcere velit in ſcriptis nuper ad me humaniſſimis literis

literis Lugd. Bat. Idib. Augusti. *Ex te (ait) vicissim intelligere percupio supra omnia quid agat incomparabilis ille communis noster praeceptor Gassendus quem ex Hagiensi Typographo Vlaquio aura adhuc frui aetherea ante dies aliquot intellexi, & maiori cum gaudio; quò acerbior de eius immortalis Viri obitu rumor hic sparsus mihi fuerat. Rogo virum illum inclytum plurimùm salutes, ipsique simul significes, eius honorem noménque illustre semper vt in animo indelebile, ita & in ore futurum.* Verùm admittatur & Bornius noster, vt quadriga fiat clientum & discipulorum tuorum haud postremo forsan ordine recensendorum, tum propter laudandam virtutis tuæ & eruditionis æmulationem: tum (quæ meæ potissimùm sunt partes) propter affectus sinceri, & iugis obseruantiæ, pluribus lustris eodem tenore præstitæ, constantiam. Quo quidem nomine audeo nunc efflagitare, vt ad Reuer. Episcopum Constantiensem perscribas me tibi interioris notæ amicum esse, & cuius caussa cupias vtatur illâ quâ pollet apud Eminentissimum Cardinalem gratiâ. Nempe in me bene affectus existit summus ille rerum moderator, & sæpius pollicitus est se mihi de beneficio Ecclesiastico prospecturum. Egeo itaque tantùm monitore qui promissa in memoriam subinde reuocet, qui bona verba spargat, & me non indignum virorum magnorum, tui similium, iudicio prædicet, in quem munificentia exerceatur. Scis quàm forti pectore, téque hortante, quasi naufragus emerserim, atque fortunæ dulci repudium spontè miserim, quò receptus ille meus in Ecclesiam illustrior euaderet. Scis quo animo sim in bonas literas, quas vt deinceps excolere, tuis insistens vestigiis, vnicè cupio. Id vnum superest, vt Dominus qui pars esse voluit hæreditatis meæ & calicis mei sit qui restituat hæreditatem meam mihi. Hac de re vt seriò & amicè quamprimùm scribas ad Illustrissimum Episcopum rogo. Expectabo itaque literas tuas antequam Aula discedat tradendas, vel confestim mittendas. Vale, Vir summe, & me semper ama Lutetiæ Parisiorum Eid. Septembris 1654.

Sapientissimo ac Doctissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

IACOBVS GAFAREL S. P. D.

CVm meditatum in Hollandiam iter ex quo Doctissimus Sorberius ab hoc consilio deflexerit perficere amplius non cogitauerim, Parens meus carissimus Italiam mecum inuisere in animo habuerat. Sed & valetudo non satis firma & rerum domesticarum cura ipsum à domo sua tam procul discedere non sinunt. Itaque cùm me solum ei regioni permittere nollet, in qua & sapientiores & ætate prouectiores vix tam insueti aëris contagium effugiant, Lutetiam me nunc rediturum decreuit. Nutantem adhuc & dubium omninò persuasit nuncius quem nuper accepit te tam citò Parisios non relicturum, & beneuolentia qua in ipsum propendes, quam in me deriuari aliquantulum posse existimat. Nihil enim æquè mihi conducere existimauit quam vt conspecta tanti viri frui & satiari liceret, mihíque sæpè ante oculos posuit Doctiores Europæ illuc confluere quos tui nominis fama & tuorum operum admiratio potentiùs alliciat quàm desiderium inclytæ vrbis & celeberrimæ orbis curiæ inuisendæ. Et quamuis ex eo quod sit tibi totus iampridem addictus, Vir præstantissime, Parens meus hanc mihi polliceri posse felicitatem videar: ne tamen in temeritatis vitium vererer si ad tantam adolescens ego aspirare amicitiam alia spe quàm summæ bonitatis tuæ innixus auderem. Nunquam certè tanta lætitia perfusus sum quantam mihi vltimum istud propositum attulit, quod tui videndi, amplectendi, & viuam vocem audiendi facultatem dabit, præsertim cùm te non ægrè viam quæ in studiis meis sectanda erit designaturum putem. Quibus aut nullam vnquam operam dedi aut certè incœpi dum Philosophiæ tuæ lectioni incubui, sed vale Vir Illustrissime, timor namque ne pretiosum aliquod momentum tibi vberior epistola surripiat calamum è manibus excutit, mihíque tantùm otij solummodò concedit quantum ad audaciæ meæ veniam rogandam par est. Datum Manæ 15. Septembris 1654.

Clarissimo Viro PETRO GASSENDO *Præposito Diniensi,*

IO. HENRICVS BOCKLERVS S. P. D.

PErtinebit, si quid hæ literæ perpereant, culpa ad Illustrissimum Equitem Scipionem Scaligerum; qui mihi auctor fuit, vt cultum deuoti tuis meritis animi, non dubitarem propiori obsequio profiteri. Gratulatus mihi sum plurimùm de tanto patrono: cuius vel solum nomen apud Te, Vir Clarissime, ad absoluendam meam audaciam valere posse, omninò confidebam. Addet autem, spero, optimus mei desiderij interpres quanto studio concupiscam amb iámque vt dignus videar, qui mandata tua excipiam. Ea mihi occasio erit, vberiùs insinuandi obsequia. Vale, illustre sæculi Decus, & faue. Scribebam Argentorati 4. Nouembris 1654.

Ornatissimo Viro PETRO GASSENDO *Præposito Diniensis Ecclesiæ.*

IOANNES LVDOVICVS CASTANEVS S. D. P.

QVod exercitationis amore, antequam Parisios abires, tibi proposueram, Vir Doctissime, hoc idem ad aliquid serium me iam diu excitauit; licet autem priuatis primùm studiis concludendum videretur, tamen iam

iam vrget me ad lucem, si non publicam saltem priuatam apud cordatos aliquot, qui fortè fouere possent & promouere ad bonum publicum. Tibi primùm declaro mentem meam, quod ex humanitate tua sperem sincerum iudicium an probari possit ex contextu & dispositione orationis Dissertatio, quæ ab omni æuo puriorem dedit humánæ menti contemplationis materiam; quæque insunt hæc tempora exercitatis & illuminatis ingeniis plena, omnem scientiæ ambitionem in pristinum restituat humanæ modestiæ candorem. Sed non possum vincere pudorem meum, quòd impari ingenio & doctrinâ tam magnum præferam; nisi priùs beneuolentiæ tuæ examinandum proponerem; vt si vel paululùm degustare possis hortatu tuo huc omnia studia mea conferas, vel intercessione tuâ veniam in communicatione hominum, qui parturienti calamo obstetricentur. Hoc enim mihi est ingenium (confidenter tibi explico) quod priuatis studiis parùm in sese incalescat; externis jaculis exponitur, auidèque iis excitari & feriri gaudet, iis ad laborem accingitur, ad lucem componitur. Vici pudorem meum, Parisios suspiro vbi illustrem bonæ mentis palæstram Illustrium Virorum ope & operâ aperire me posse confidam, eorúmque animos succendere, qui ad id præstandum prudentiâ & ingenio præualent, ibi totam supellectilem sibi suam auguratur ingenium meum, procura mihi aliquam Mœcenatem. Audio multos ludicras illas humanæ vitæ tabulas theatro conclusas ardenter fouere: numquid non excipient qui veram animorum palæstram nouis coloribus adumbrare delectetur; fortè meliùs dicam nouâ luce (cùm enim omnia noua placeant nouam dixi licet æternitati coæuam) sed inuisa est hoc sæculo huiusmodi præfatio. Idcircò tibi tantùm exhibeo, qui virtutis priuilegio & multa studiorum fœlicitate nosti captare omnes quotquot literarum amore aliquid agunt, Musarum gratiâ beneuoli fiunt. Hæc ferè inscio Patre scribo; licèt aliunde gaudeat me sollicitare veterem cum illo amicitiam tuam. Quippe timeret, corpusculo obiiceret etiam deesse mihi illam in colloquiis familiaribus facundiam, sine qua nulla commercij literarij laus, tardus progressus. At sicut palæstram in vmbra designo (donec generosior aliquis aperto marte, Academicis (vt vocant) conuentibus interserat) ita me sub vmbra exercebo, procurabo mihi ignes quibus lubenter fouetur animus meus. Alterum tollet amicitia tua si Patri persuadeas, quod ego tibi persuadere vellem: scilicet in corpusculum præualere animum meum si aduenerit suprema sua delectatio. Interesse magnorum hominum cœtibus, dissertationes audire, in iísque degustare suauem illam doctrinæ & morum temperaturam, sapientiæ & comitatis harmoniam; hæc enim sicut pulchritudo in alieno corpore non habentes etiam delectant: prætereà obseruare tot artes tot studia hominum; admirari aulæ nitorem, vndeadeò elegans humanum commercium, & magnificentia vnde bonis artibus multa lux, plena fœcunditas, lege si per otium liceat, nam majoribus te affixum audio, designationem meditationis meæ. Aliam præfationem composui: Lunam & Venerem meo gradu emensus iam Martem suspicio sine specillo Batauo, est enim hoc sæculum dissimilitudine multum spectabile. Mercurij contemplationem ad mercurialium contactum transfero, si adsit copia aut vere pro ximo, aut aliàs. Porrò nulla ambitione voluitur hic ingenij mei riuulus; aquarum affluentiam aliunde quærit, quibus ad aliquam iustæ abundantiæ exigentiam accrescere, perindéque æternam veritatem sitientibus æstum leuare, animum humectare possit. Et quidem materiæ dignitas hoc exigit, vt quod opus fortium temerè ferè suscepi, eorum saltem operâ prosequar. Hominem non habeo in iis, vt ita dicam, cantibus. Cùm enim præ laboris & studiorum infrequentiâ rude mihi sit ingenium, non possum iam me committere, vt vulgò Tyronibus imponitur ad lustrandum Platonis amplissima spatia, nec Aristotelis Eurippos transfretare, nec etiam D. Thomæ etsi tranquillissimum mare conscendere. Hominem quæro qui sicut Epicurus à te restitutum nullam eruditionem esse duxit nisi quæ beatæ vitæ disciplinam iuuaret; ita naturalis scientiæ Disciplinæ Ciuilis & morum summam continuò gloriæ Diuinæ vinculo velut aureâ Homeri catenâ coll g re noueris hominem quæro qui in illo lucis æternæ immenso Globo (velut peritus Cosmographus in Mundo) distinguat terras, animalia, plantas, vrbes, nemora; mare, eiúsque secretas diffusiones, & in ipsum præcipitia aquarum; aëra, eiúsque effusissimam naturam vitæ beneficia, cælorum vires digerentem & in inferiora transpirantem; ignem beneficum, quia ab infinito hoc lucis corpore excisum. Te solùm conuenio qui seriem rerum & pulchritudinem, & Vniuersi historiam distinctè explicâris, omniúmque connexionem perfectissimè calles. Nosti quàm promptum conciliandi homines vinculum sit literarum studium, eo nomine sollicito genium tuum; & licèt in me deprehendam næuos Amico vinculo ineptos, tamen exurgit in me quoddam desiderium admirandi, obseruandi doctos, vt perinde non inutilem naturæ impetum auspicor. Cùm maximè tui obseruantissimum me vbique & semper reddiderit, bene vale, & ex voto meo citò prosperentur bono publico omnes labores tui. Sistarici Nonis Decembris 1654.

Palæstra bonæ mentis designatio.

Neque cum doctis scriptionis laudem æmulor, neque cum indoctis inuidiam deprecor, sed cum omnibus necessitatem bonæ mentis confector (candide lector.) Voco bonam mentem quæ inhærentem nobis erroris ambitionem frangat; quæque Dei suam. essentiam imitantis opus sic se intelligat, vt omnem mobilitatem

suam componere possit iuxta eam, quæ æterna est in Deo, consistentiam. Quod ita fieri potest si quæ continuò ipsi obiicitur gloria conditoris, eam sibi in omni progressu familiarem reddere contendat. Nimirùm si ad vniuersalem de vno omnium opifice sententiam addat, rerum commercia manu Dei distincta, naturam velut experimentum sapientiæ, & virtutis diuinæ, rationis cum æterna prouidentia consensum necessarium. Similiter ab eodem principio deducat naturæ auctoritatem & liberalitatem, hominúmque artes quibus illam sibi conciliant, istam sibi longiùs producunt; & in conuictu humano quod virtute probatur vel vitio diffamatur à Deo illud decorum conseruari, istud indecorum expungi. Quæ omnia quoniam exercitatione addiscuntur, & exercitationis propter libidinem ingenij compendiosa simul & lucida via vix pateat; ego certam & vniuersalem liberis animi progressibus disciplinæ viam describo in gloria Dei, quippe cuius vniformi luce Mundi varium temperamentum suis numeris distinguatur; quæque quod ad eius contagium animus noster præcipitium patitur semper contineat & moderetur donec suæ immutabilitatis pleniùs participem reddat; quæ denique necessariò præfertur vniuersalis disciplina sub qua reliquiæ instituendi animi rationes velut species sub genere comprehenduntur. Propterea palæstram vsurpaui antiquis nomen vniuersale, quod omnibus cùm animi tum corporis exercitationis erat commune, affinitas enim vtriusque alterius in alterum commoda transpirat. Et certè quæ in Academia porticu horto Epicuri florebant exercitationes vegetationis corporum rationem & praxim continebant; & quæ in Gymnasiis edebantur spectacula animi dignitatem & spectatoribus explicabant, & Athletis conseruabant. Itaque quot modis natura & ars nos exercent, iis (quantùm facundiâ consequi potero) procurabo fidem ex gloria Dei; quæ cùm vtramque inter se complicauit vt ars naturam sequatur, artem verò natura admittat; inde pleniùs nos sibi obligauit: natura enim sæpiùs arte sollicitari gaudet, vt se æterna arte compactam exhibeat, ars verò in natura sequitur constantem & æternam, in qua fundata est, Legem.

At stadium tandem aliquod componendum est, in quo omnes tum artis tum naturæ classes distinguat animus noster, & suo singulas gradu percurrat. Quòd quia ex antiquis imitandum habeo, ipsi Circi maximi dispositionem affingere ingratum non erit. Etenim Romani fœlicius vniuersalem aliquam naturæ imaginem edere potuerunt qui totius orbis compendium vrbe ædificarunt. In hoc sic factum est, inquit Cassiodorus, vt naturæ mysteria luderentur. Et quoniam illic totum Concilio gerebatur, vt tota illa Epistola eleganter idem prosequitur, ex cæteris conuenit orationi meæ quòd Chaboti, in Satyr. Horat. erat ouatâ figurâ instar Cœli, & in medio habebat Obeliscum pro Sole & vtrinque ternas metas pro reliquis sex Planetis quasi stadium animo decurrendum sit Cælum in quo spatia distinguant sex Planetæ: Scilicet tres priores, Luna, Venus & Mars secretam naturæ vim & lucem; posteriores Mercurius, Iupiter & Saturnus, Artis vniuersa instrumenta in institutione generis humani explicent, & sicut illi in Cælo Iulian. circa Solem choreas agunt; ita & tota naturæ vis & rationis humanæ auctoritas circa Deum, cuius magnificum Symbolum est Sol, semper reuoluuntur. Hoc itaque in hoc curriculo assequendum propono vt naturæ secreta suggestio, & rationis humanæ apertæ definitiones in Deum semper desinant. Quod licet omni tempore à multis rectè demonstratum sit; tamen non malè audiam, sicut qui disciplinas rectè inuentas ac feliciter propagatas nouis ornamentis augent, vel qui olim in circo noua spectacula nouas decertationes amplioraque ad currendum spatia producebant. Planetarum symbola vt ferè Poëtæ & ad illorum imitationem Philosophi præsertim Platonici hîc tantùm prosequor, non vt Astrologi physicos effectus. Iucundius enim fuit pulcherrimis Phænomenis diuidere sua menti ad discurrendum & philosophandum stadia, quàm ex affectionibus corporum, quas illi inurunt, multa dignitatis animi tractare dispendia. Quæ itaque Mundi conuersatio natura & arte comparanda mentem occupat ex huiusmodi Planetologia multam lucem accipiet. Naturæ quidem in vniuersum progressus (rationis humanæ proximâ materiam) Luna adumbrat sicut mutationes librare videtur, deinde similitudinis in ea & dissimilitudinis siue conuenientiæ & disparitatis consequentiæ Venere & Marte velut quibusdam Asteriscis notantur, ex quibus mihi apparet cohærentia lucis æternæ, sicut D. Augustino ex pulchris & deformibus in Mundo ordinis tenor. Artis autem subsidia reuelant Mercurius, provt sensibili magisterio traduntur, Iupiter, quatenus inuisibili prouidentiæ virtute naturæ adæquantur, Saturnus, vt super continua rerum successione monumenta æternitatis ædificant. Sol autem religionis, vt vt ita dicam, Magister in medio naturæ & artis positus illius fœcunditatem conseruat, huius ornamenta componit. Et hæc tantùm mihi imposui vt dilatarem dicendi carceres. In hoc enim examinationem tuam præuenio (Lector) quod non dicendi Magister, sed Tyro tibi occurram, ne in nobilissimo dicendi genere vlla rudis & informis calami inuidia vel meditationem meam tibi subducat, vel tuam intercipiat aut retardet. Nec repetitum verbum (Gloria Dei) siue per se, siue per synonima tibi nauseam pariat, nam præter quàm quòd est vinculum orationis meæ quod fractam dictionem quodammodo connectat, est etiam internum mentis verbum perseueranter reponendum donec Verbo æterno adæquari possit. Quæ autem plurima desunt compone animo tuo quia iucunda, quia necessaria, scriptis etiam explica, quia & hoc summum charitatis præceptum mihi est vt alter alteri exponat quas in animo habet

L. 3. Var. Ep. 51.

habet vel communes, vel singulares gloriæ diuinæ lineas, quamdiu loquor, imagines. Titulum acceptum refero spectabili Viro Ericio Puteano qui Palæstram bonæ mentis pro munere suo Oratorio instituerat in qua (*hoc ago*, inquit *vt qui sapere supra vulgum destinarunt; promptam & exercitatam ad superiora studia eloquentiam adferant, scilicet ad magna literæ mentem præparant non occupant.*) Sic enim hoc ego obtinere vellem, vt qui vndique diffusum gloriæ diuinæ lumen familiare sibi reddere contendunt, consentientem ipsi rerum omnium scintillationem obseruent, colligant scilicet ad id omnia siue subiecta oculis, siue commercio destinata mentem præparant non occupant. In re publica & priuata notum est quantùm hunc lucem præferant, quantùm consequantur; & hoc omnium sæculorum fuit negotium vt directio humani generis proximè intelligeretur accedere ad mentem rectoris inuisibilis. Hoc non prosequor, quia vbique rectè & doctè in Republica Christiana tractatum est. Priuata tantùm studia illa scilicet humani ingenij solatia (vt Philosophiam vocant) siue sensum quo quisque percipit obiecta & ad illa afficitur, quo in secessu, vel in turba componitur, quo successiones rerum colligare pertentat, æternæ huius lucis communicatione vigere, vellem demonstrare. Ea tamen mihi non est temeritas vt omnium hominum rem agere præsumam, non enim noui tot hominum artes, animorum classes, ingeniorum molimina, quæ hic exscribere possim; menti tantum in peramœnum lycæum tanquam equo in planitiem cursum cōcedo vt fortè aliorum fœliciorem genium excitare possim. At quoniam (benedicere ad paucos, bene autem viuere ad omnes pertinet) nec omnes quorum vnà interest mentem habere bonam, artium & scientiarum, quibus illa excolitur, subsidia assequi possim. Porrò vna videtur necessaria exercitatio quæ omnibus bene viuendi artem conferat, quæque etiam artium & scientiarum instrumenta admittat, tamen etiam sine iis bonæ mentis progressus prosperè deducat. Vide (Christiane Lector) an alia occurrere possit quàm perpetuus circa gloriam Dei syllogismus, quo rationis humanæ primùm & æternum officium vertitur. Vale.

Orat. de Palæst. bonæ m. circa studium.

...ct. l. 1. ...lit. c. 1.

Clarissimo Viro, Philosophorum huius æui longè Principi, D. D. PETRO GASSENDO,

τρίκυνον.

HIs Literarum tuarum muneribus, Vir Magne, quibus vniuersum orbem literatum demeruisti, mirum in modum tu me tibi deuinxisti. Per ea discipulus tuus factus sum, tuus debitor atque amicus tibi: satis iam tuâ liberalitate, tanquam ἀχάρις in sinu gauisus sum. Proinde gratiam acturus ad te proficiscor, spe pellectus & ductus humanitatis tuæ. Quod huc vsque silui, meus pudor effecit, cùm æquitas quidem rei ac officium meum, maturiùs agi tibi gratias postularent, méa verò reclamaret inscitia. Audeam ne te tantum Virum alloqui, ego homuncio tantum Doctorem, ego nouitius, reddam-ne tam liberali Domino talentum rubigine corruptum potiùs quàm auctum meâ diligentiâ? Si fecerim, inquam, perierit mihi frons. Et hæc quidem olim, cùm nihil præter doctrinam atque amplitudinem tuam de te cognitum haberem. Iam per tempus doctior effectus, audacior itidem euasi, postquam & de tua humanitate ea accepi, quæ me propè demersum tædio τῆς ἀχαρισίας, non parùm erexerunt. Intellexi enim tum à Patre, tum ab Auunculo quâ me fratrémque beneuolentiâ digneris, etiam in summa valetudine nostri non immemor: Quo quidem nomine, singulares tibi gratias habeo; Magnum autem mare ingrediar & insuperabile, si quot prætereà quantisque beneficiis tibi obstrictus sim, incipiam oratione prosequi. Debere me tibi profiteor singulari nomine quicquid vnquam in commune bonum scientiæ profudisti. Et quoniam innumera sunt tua in nos bene merita, omnium in vno gratiam accipe. Tuas in Epicuri Philosophiam lucubrationes, quando cogito, videre mihi videor nouum quemdam orbem doctrinæ, tot sunt in hoc opere magno, Physica, Metaphysica, Ethica, Theologica documenta magna, eaque noua. Huius orbis quasi Cælum efficiunt tuæ præclaræ virtutes, in quibus præfulget pietas insignis, quæ vel illum ipsum Epicurum pro quo alioqui certas (& tecum ratio) sicubi errat seuerè castigas: τῇ ἀρετῇ τὸν λόγον κοσμῶν τὴν ἀρετὴν δὲ τῷ λόγῳ; ῥήτωρ ἂν ἀγαθὸς τοῖς νόμοις ὑλομαίνη. Tuo cantori debemus, quod nos ratione, non authoritate obstringis, quódque iis in rebus quæ versantur in dubio integram tuo Lectori libertatem conseruas; Tuæ ἀγχίνοιᾳ, ingeniíque acumini tuo, quod dubia multa certa fecisti, erronea antiquasti, rudia & impolita adornasti, incognita prodidisti. Tuæ diligentiæ, fortitudini, μεγαλοψυχίᾳ, tuis denique laboribus, quod non vulgares tuæ literæ, sed interiores quædam & reconditæ tanquam ex arce Parnassi prodeunt. Super his, Vir λογιώτατε καὶ φιλοσοφώτατε æternum tibi tua virtus monimentum condidit, ære longè perennius viues, Vir Clarissime, per omnia sæcula tibi superstes, nunquam intermoriturus, nisi cùm eruditio, virtus, pietas peribit & exulabit è Mundo; Tum & ego velim perire & tecum cumque virtute φυγαθένειν, Interim viue, vige, Vale, ab omni liber ægritudine, longos annos. Tecum viuet & vigebit vniuersa res literaria: Valebit verò imprimis, qui sic ἐκ τῆς καρδίας καὶ ἐξ ἀκροῦ μυέλου vouet tibi in æternùm, Vir Clarissime,

Addictissimus obsequentissimus
FRANCISCVS PRAIÆVS.

Scribebam Dangæi in ora Belsiæ Anno 10. Dinysiano 1654. ἄχοντος Δεκεμβ. 6.

Clarissime,

Clarissimo & Spectatissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO, *Matheseos Professori Parisiensi*, S.

CVm Literato Orbi innotescat (Eruditissime Vir) quantos in re Astronomica labores & suscepisti & continuè suscipis, tam instituendis Cælestibus Obseruationibus, quàm alibi institutis colligendis: rem tibi non ingratam fore iudicaui si Eclipseos Solaris obseruationem à me Oxonij anno præterito institutam tecum communicauero. Ausus sum igitur Clarissimum Virum, quanquã nõ aliunde mihi magis quàm ex scriptis tuis notum, hac ansâ datâ interpellare; paucis tamen, ne importunus videar, tuisque seriis molestus. Id saltem orans, vt obseruationem illam quam tibi cum his literis mitto, candidè digneris acceptare: Et quidem, si per tua negotia id commodè fieri possit, vt exemplarium alterum Clarissimo Domino Ismaëli Bullialdo (mihi pariter ignoto) tradendum cures. Ideò autem seriùs aliquantò, propter aliam, quam nudius tertius expectauimus exiguam Eclipsin Solarem, vt nempe ipsius simul aliquam si fieri possit rationem acciperes. Verùm nubilus & pluidus aër, qui per aliquot dies præcedentes Cælum obscurauerat, etiam tunc temporis aspectum Solis penitùs impediuit, vt nihil prorsus eâ de re referre valeam. Superest, vt salutatione officiosè præstitâ, omnimodam tibi fœlicitatem precatus, valere iubeam. Dabam Oxonij 29. Ianuarij 1654. Stylo Angliæ, 1655. Stylo Iuliano. Februarij 8. 1655. Stylo Gregoriano.

Tui obseruantissimus
IOANNES VVALLIS.

PETRO GASSENDO

PETRVS MARIDAT S.

CVm te nuper Lutetiam vita sospite reducem vidi, risi planè Morini deliria, qui tuum in caput conspirasse Astra omnia tuæ geneseos multò antè iurauerat; & risi quidem non tuâ modò causâ, quem inter viuos esse diu omnium interest; sed etiam meâ, quippe quem pariter (si quæ Morino fides) ex aduerso Siderum aspectu defecisse vita tunc debuerat. Typum ecce natiuitatis meæ mitto, quem ille erexerit ac scrupulosè versarit, reuersarit, expenderit: Cæterùm quod vt pondus nugis inanissimis apud æquos iudices esse debeat, vel ex me cognoscas, quædam exponam, quæ de me ille commentus est; ne tamen existimes me nimiùm plus & Arti, & Doctori tribuisse, qui Morinum tanquam fatorum interpretem adierim, aperio primùm quid causæ fuerit cur ipsum consulerim; ardebam amore Puellæ nobilis, iámque de Hymenæo cogitabatur, cùm auidum me cepit cupiditas euentum rei è Sideribus nosse, leuauit impatientiam D. Monconisij mihi perfamiliaris vrbanitas; hoc deductore Morini fores pulso, meam ac puellæ porrigo genesin, ille vtriusque spondet Horoscopum, de pretio (quod sanè coëmendis nugis non permodicum fuit) conuenitur; diebus exein post aliquot, Sybillinis plenas foliis chartas refert; & primo quidẽ puellæ Horoscopus toto Cælo aberrauit, de meo quid dicam? Sidera se tetigisse digito putabat, assequutus nempe aliquid, quo rebatur apprimè rectificatum natiuitatis meæ momentum: Quis proinde non crederet locuturum è Tripode? At vide quàm parùm fuerit *præsaga mali mens*: Inditum vult mihi ab Astris procliuem ad Artes Diuinatrices animum, cuiusmodi est Astrologia, *Mercurij enim & Veneris*, inquit, *Coniunctio dum maxime Venus est Domina primæ Domus, vt mihi ferè semper hanc ingenij famem excitat*; at hac fame confectum, tabidúmque me hactenus omninò non sensi, siquidem ea, quæ curiositatem irritant tantum inutilibus nunquam non accensui, & Iudiciaria apud me semper habita est tanquam sortes, vel aleæ lusus, vbi anus, quam Zingaram Itali, nos Bohemam appellamus, sæpè de futuris fœliciùs quovis oculatissimo Astronomo vaticinabitur. Diem Octobris 24. inauspicatum mihi in resolutione 27. pronunciat; ego iucundissima venatione totum exegi, nec quidquam in illo periit mihi præter feram; idem puta de cæteris diebus, quos tanquam Ægyptiacos notauerat, præterea annus ille ex coniunctione Martis, Mercurij & Solis in opposito Saturni, morborum inter, hostiúmque assultus mihi esse luctuosissimus debuit; & eo tamen anno mihi constans à morbis atque hostibus quies. Bilem in me flauam humorum principem constituit; & atræ me plus habere sentio. Quam-pluribus me morbis ac diuturnis obruit; & ab anno ætatis 14. vix breuem Ephemeram sensi, præter morbos, quos illi enumeraueram. Vitæ demum non longos terminos ponit; sentio tamen Patrui & Auunculorum in me vires, quis credat! ex his sex etiam-num incolumes quinque sæculorum annos implent.. Cùm de coniugio hæc habet, *Si natus trigesimi primi anni tempus absque coniugio præterierit, vix vnquam nubet*, & alibi, *Signum Domus septimæ, quæ est coniugij neque fœmininum, neque fœcundum est; deinde Mars Dominus septimæ est peregrinus in loco sterili & duodecima Domo; tertio, Saturnus coniugij præcipuus hostis inter Planetas cuspidem septimam occupat, damnatus in Ariete & oppositus Horoscopo, quæ constitutio vel nati animum auertet à matrimonio, vel ne contrahatur, impedimenta & infortunia varia concitabit; quarto, ambo Planetæ fœminini, Luna & Venus, quos in virorum coniugijs præcipuè spectandos esse volunt Astrologi, hic etiam prauè afficiuntur; Luna quidem obsessa oppositione Martis Domini septimæ ex duodecima, & coniunctione Saturni damnati in cuspide septima; at Venus peregrinatione & combustione, neutráque dignitatem sortitur in septima, imò Venus interdiu spectanda, vt volunt*

lunt pro vxore , eſt inimica ſeptimæ ob Signum Arietis exilium Veneris , cùm igitur ſic ſe habeant ſupradicta , coniugium ab Aſtris denegari dicendum eſt. Subdit non multò pòſt, *Si natus vi proprià libertatis vxorem duxerit, vxor illa vel erit deformis vel conditionis infimæ, vel ſordidorum , prauorúmque morum, ſuperba, arrogans , malitioſa , ac nato inimica , quòd Saturnus ſit oppoſitus Horoſcopo , Mars autem in duodecima; multáque mala, lites , iurgia, animi triſtitias , zelotypiámque ipſius mulieris cauſa patietur inuitus , nec talia effugere erit in eius poteſtate , ſed dumtaxat ferre patienter , etſi à coniuge ſemper abhorreat ob Saturnum prauè affectum in cuſpide ſeptima* ; amabo , Gaſſende mi, tam fœdo omine deterritus an eſſe mihi pronubus ac paranymphus voluiſſes? quis non amens coniugales tædas execratus non eſſet ? & nupſi tamen reclamante Cælo ac Morino. quo euentu ? vix de Coniuge cogitaui cùm ea mihi obtigit , qualem & optare ſapientiſſimus, & obtinere fœliciſſimus potuiſſet: forſan inclamaſſet etiam Poëta ,*fœmina nulla bona eſt*, at mihi *neſcio quo fato res mala facta bona eſt* ; adeò concordem ducimus vitam, vt etiam nobis aliquando conueniat vetus illud Epitaphium , *vixerunt ſimul annos 30. ſine iurgio & querela.* Cùm de liberis , hæc refert , *Siue natus nupſerit ſiue non , geneſis hæc aut nullos , aut ſaltem perpaucos liberos pollicetur , primò enim Signum quintæ Domus , quæ eſt liberorum ſterile eſt, que Saturnus eius Dominus naturâ ſuâ ſterilis deprimitur in Ariete, Signo minimè fœcũdo; Mars autem Dominus Saturni & ſeptimæ etiam naturâ ſuâ ſterilis peregrinatur in Signo quoque ſterili; hæc verò nullos , aut ſaltem perpaucos ex matrimonio liberos præſagiunt.* Minaris ſteriles Thalamos ac domeſticam ſolitudinem , Morine , & tamen annus coniugij ſine Lucina nullus penè hactenus fuit ; mihi ab hærede nullo metum facis, & tamen liberi ſuperſunt plures quàm neceſſe olim fuerit in Prouincia ad excuſationem Tutelæ; ſed hoc mitius fero , quàm quæ addis , dum concubina torum fœdas , impléſque ſpuriis Domum ? Apage Sideritum Sycophantem, hæc enim familiarum carcinomata odi , atque execror, nec odium aliquando fauentibus Superis ponam. Variis in locis Stellas præire monet ad Clericatus apicem , & Clauſtrorum ſepta ; & tamen Leuiticas infulas reueritus ſemper,nunquam ambiui ; de Monachatu verò & cucullo vel cogitaſſe me aliquando non memini. Sororum mihi odia comminatur , quamuis domeſticæ charitati ne gutta vnquam fellis inſperſa ſit. Parentum hæreditatem aditurum me ægrè pronuntiat , ex qua tamen mihi nihil vi , nihil lite decerptum eſt. Cantotibus , Pictoribus, Poëtis addictum me fore dicit ; ego Viros induſtrios vt non odi , ita Morinos ac Moriones plus æquo non diligo. Ab Alchymiſtis imminere grande fortunis meis periculum putat ; mihi verò ſtat animus cum Ciniflonibus æris nec temporis quicquam perdere. Quadrageſimum annum exitialem fore admonet , qui ægritudinis & timoris vacuus fuit. Demùm vt improſpera fœlicibus condiat , ex directione medij Cæli ad Solem; mihi in ſinum congerit honorum, opúmque cumulos ; verúm qui ad credulitatem minis non flector, pollicitationibus non adducar; & qui altum fecit ſilentium de Magiſtratu; quem adeptus ſum anno 1640. & de Coniuge quam nactus ſum 1646. meliora videre haud potuit. Magnatum beneuolentiam vt tperem admonet; ego Virorum Principum fauorem penè non minùs quàm odia pertimeſco. Familiam mihi amplam ac ſplendidam ſpondet ; ego quod honeſtæ neceſſitati ſuperfluit nec expeto , nec expecto. Quæres modò , Gaſſende mi, quo in Muſæi loco deliri ante ſilicernium hominis gerras repônam ? planè non longè à tuis lucubrationibus ; nimirum vt Nepotes in vtroque videant cui reuerentiam, cui ſibilos debeant & à talibus nugis auertantur Horatiani illius memores :

Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus
Ridétque ſi mortalis vltra
Fas trepidet. ———

Plura hac dere non addam ne *Sus Mineruam*; quæ mihi non acciderunt expoſuiſſe ſit ſatis. Vale , dabam Lugduni ad 7. Kalend. Nouembris. 1654.

Præclariſſimo ac Doctiſſimo Viro, Domino PETRO GASSENDO , *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito, ac Regio Matheſeos Profeſſori, amico ſuo ſingulari , S.*

VT magno certè perfuſus ſum gaudio acceptis perlectíſque binis tuis deſideratiſſimis literis, ita ſanè viciſſim maximo mœrore ſum afflictus , cùm nuper ad nos perlatum fuerit, Te amicum ſingularem noſtrum adeò decumbere grauiter , vt vix ſpes aliqua ſuperſit conualeſcendi. Sed poſtquam diuinâ gratiâ quemadmodum per Dominum Nucerium certò reſciuimus, priſtinæ iterùm es reſtitutus valetudini , meritò gaudemus, exultamus , ac Deo Optime Maxime ex toto pectore agimus gratias; cumque ſupplices inſuper rogamus , vt Te , qui cum paucis admodùm hoc ſeculo famam rei literariæ adhuc ſuſtines, quam diutiſſimè ſaluum & incolumem conſeruet. Aureum tuum libellum , vitam ſcilicet Tychonis , Copernici, Peurbachij & Regiomontani, munus perquàm carum , optimè tandem accepi, alterum exemplar mihi teſeruaui ; alterum verò iuſſu tuo , Domino noſtro Eichſtadio tradidi , qui mecum maximas tibi agit gratias; nobíſque gratulamur ſummoperè , quod horum eximiorum Virorum & laudatiſſimorum , de Vraniâ optimè meritorum memoria poſteritati adeò diligenter ac doctè , à laudatiſſimo pariter Viro commendata fuerit : qui profectò dignus , vt ſuo tempore à quopiam præſtanti Viro pari beneuolo excipiatur affectu. Rem prætereà feciſti nobis gratiſſimam , quod diligentiſſimâ tuâ vtriuſ-

que

que Eclipseos anni præteriti obseruatione nos beasti. Quid verò de illis ipsis & ego deprehenderim, & in qaantum negotium successerit, iam Typis mēse circiter Octobris mandaui cum alio quodam opusculo de motu Lunæ libratorio quæ omnia per Generosum Dominum Nucerium tibi iamdudum fuerunt transmissa; non dubitans, quin ea etiam rectè acceperis. Num verò bene ad scopum nec-ne collimauerim, in definiendo nimirùm memorato illo motu, penes te, aliosque rerum expertos esto iudicium, id quod haud grauatim mihi detegas officiosè rogo. Vtinam quod attinet Eclipsin partialem Solis, quæ in diem 6. Februarij nuper incidit, nequaquam, ob aërem toto illo die turbidum, animaduertere potuimus: Vos autem quid in Gallia conspexistis, propediem exspectamus. Edidit nuper Ioannes Placentinus Professor Matheseos in Almâ Viadrinâ, nouum & accuratum longitudinis locorum scrutinium, vti quidem titulus promittit; sed vereor quin rem acu tetigerit; quas pagellas, vti ab auctore eas accepi, Tibi hisce transmitto. Vale, mi Gassende, ac Doctissimum Dominum Bernerium datâ occasione meo nomine peramanter saluta, méque amare non desine. Dabam Gedani, Anno æræ Christi 1655. 31. Martij,

Tuus ex asse IOANNES HEVELIVS, Reip. Patr. Gedan. Consul.

Doctißimo & Spectabili Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensi Præposito*,

I. LVDOVICVS CASTANEVS S.

QVod humaniter exceperis litteras meas ex tuis noui; & gaudium inde natum iam accingebat me ad laborem, & opes communicationis tuæ fœlicitatem auspicabatur, cum intercepit animi dilatationem nascens tum temporis hydrops in amantissimo patre, nascentem dico quia hucvsque ignotum, etiam tuo sagacissimo Lautaretio exercuit per totum Februarium & Martium, tandem inundauit altera die post Pascha, & simul, proh dolor! Sustulit delitias meas, cytharam meam fregit, amaritudinem tamen temperat memoria gratiæ diuinæ, quæ illum per id tempus tam suauiter deduxit fortitérque protexit, vt quod à viro prudente & Christiano requiritur, fœliciter exequutus fuerit rem domesticam composuit eâ prudentiâ & æquanimitate, quæ in patre-familias expetenda venit. Animum, vt in ea districtione imbuendus est æternis, sic applicuit ad extrema vitæ momenta æternitati colliganda, vt vltrà nil desiderarent qui circumstabant & mirarentur quomodo qui innumeris rerum speciebus onustam, (vt ita loquor) gerebat mentem, tum citò onus abiecerit quò expeditior curreret ad suum principium. Sic qui intellectu vixit, intellectu quoque præualuit vsque ad finem aspirante gratiâ Dei; & vbi incœpit deficere cerebrum, scilicet exundatione spirituum animalium vehicula occupante, adeò tranquillè & tranquilla voce affectúque superstites quatuordecim horas peregit vt videretur desiisse in primam infantiam, priùs tamen immediatè (sicut aliàs sæpè) hac confessione delectatus, se maximas & multas Deo gratiarum actiones debere & reddere, præsertim de prouidentia, quam mihi præsentem, dicebat semper palpaui. Maximum sanè vigentis intellectus donum, vt erat impiger ad laborem, nam non omnis industria hodie reflectitur super secretas prouidentiæ artes. Porrò nec inquieta fuit suprema eluctatio, etiam animalis. Hanc communem volui tibi ex amicis illius cum familia consolationem, ad iucundam redeo Epistolam tuam. Quod meæ alterum caput suauissimè reponis, felicissimum, illéque etiam de tuo laudis genere acceptissimus ad currendum stimulus; quod alterum siles, consultissimum videtur. Nam ex tardo in priuatis studiis ingenij gradu, bonum erit longiùs producere vtilissimum laborem. Ne tamen his temporibus appositam meditationem contineam, breuius quid nuperrimè excogitaui, quo excitari possint ad id citiùs & fœliciùs exequendum qui doctrinâ & eloquentiâ maximè vigent; nam nulla me tenet scripturitionis ambitio aut cupiditas, nisi vt aliquos studiorum gratiâ amicos mihi lucrifaciam, in te primum intendo, & intercessione tua accedent alij vbi elaboratius quid labor improbus obtinuerit. Darem exemplum nisi sperarem me adornare posse quod ineunte Iunio beneuolentiæ tuæ committam, si significatum fuerit me non obstrepere grauissimis occupationibus tuis. Posteà me accingam ad propositum studium, cuius iam præconceptum animo ordinem tibi declarandum, sicut omnia mea, existimo. Primùm quidem eos, qui ex physicis ad similitudinem diuinorum subtiliter ducti radij nos feriunt, colligendos destinaui ex vno quem Illustrem vocas, Gerardo Vossio de origine & progr. Idol. habeo præ manibus, deinde quæ ex moralibus & obuia ingenij artísque obseruatione congerenda sunt eâ industriâ colligare vellem, quâ tu Philosophiam Epicuri, scilicet sicut ad illius imitationem omnem Philosophiam quasi ad bene viuendum artem ornasti, ita fœlicitatis nostræ officinam demonstrare vellem in illa luce diuinâ, quæ nos ad sui contemplationem semper allicit. Procura vt copiam faciat egregius tuus Dominus Tornator minùs quàm par est importunum me sentio, siue quòd Musarum in te effusissimum cor nouerim, siue quòd amicitiæ tuæ fides sit apud me certissima benignè excipe quas interdum ad te destinabo literas quod vel saltem obseruatissima tui imago tunc animo obuersans inspirat vim elaboratè loquendi,

quendi, & vbi conſopitum videbitur ingenium, excitabit, vt nunc experior; niſi enim ſubiiſſet mentem tui memoria, diu de libris non cogitaſſem. Bene Vale, Vir Suauiſſime, & quod maximè in votis eſt, me ama. Siſtarici Kalend. Aprilis 1655.

Admodùm Reuerendo ac Spectabili Viro Domino PETRO GASSENDO *Præpoſito Dinienſi,*

I. LVDOVICVS CASTANEVS S. D. P.

QVamuis ignorem vtrum literæ meæ otio tuo conueniant nec-ne, tamen nihil cogitare poſſum quod ad te non perferam. Vide, Vir humaniſſime, vtrum benigna quæ in præcordiis, tuis ſpirat Muſarum indoles iſtas à me perturbationes inſinuare poſſit maioribus tuis curis. Donec acceſſerit animi tui ſincera (qualem vbique noui) explicatio, non poſſum me continere quin mea grauioribus tuis ſtndia interſeram. Hoc idem quod nuper ſaxum voluo (vtinam vtiliter) & quod ad illud coràm mouendum me vrget, te ſolum teſtem & Iudicem requirit. Repone quod ex iudicio, doctrinâ & noſtrorum temporum experientiâ præuales, longiora mea ſtudia ſemper ſuſpicio, abbreuiare tamen cogito. Primum compendium videbis in exemplo eorum, quæ deſtinaui ad ſummum Pontificem; & quia de illius promotione nondum apud nos innotuit, intereà conſilium tuum accerſere volui. Vnum permetuo ne quaſi temporum ruſticus compoſitor accedam. Propptereà eum iam Secretario Apoſtolico committere cogitarem, priùs te conueniendum exiſtimaui de cæteris non multùm anxius; mone num in ipſo cenſuram maiorum præſentias, ſimúlque da literas Romam ad aliquem ex amicis tuis (non dubito multos fore præſertim eorum qui ſtudiorum gratiâ liberali genio gaudent) qui interceſſione tuâ non recuſet laborem perferendum codicem meum ad Cardinalem præfectum Sacræ Rituum Congregationi & procurandi gratiam Apoſtolicam, cuius exemplum hîc adiunctum videbis. Relatum fuit à Secretario Apoſtolico Auenionenſi me viâ ordinaria obtinere non poſſe. Tamen gratiam tentate non nocebit, quam mihi maximè præuidet neceſſariam ſaltem pto hyberna remiſſione? Propterea ſollicitare vellem in gratiam huius propoſitionis meæ, quam ſpero non fore inuiſam licet in meis cæcutire poſſim.

Da quæſo de ſingulis ex animo iudicium tuum & me ama.
Vale, Siſtarici 8. Kalend. Maias
1655.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Clariſſimo Viro, Domino Domino PETRO GASSENDO, *Præpoſito Dinienſi, & Regio Matheſeos Profeſſori, S.*

VIr Spectatiſſime,

Quoties de tua ſingulari doctrina, cæteríſque tuis ornamentis, incredibili qua quemcumque capis, comitate, conditis, attentiùs apud me cogito, (cogito antem ſæpiſſimè) toties mihi venit in mentem tui, meíque perinde ac veritatis amiciſſimi *Gabrielis Naudæi*, cùm de literis litteratíſque omnibus, tum hoc præſertim nomine de me optimè meriti, quod mihi primum olim aditum patefecerit ad te contuendum atque deuenerandum, è quo & Hiſtoriæ & Phyſices, & Matheſeos peritiſſimi, quique nullo non die certiſſima petunt Oracula. Tibi autem ego iam adſcriptus amicus, ex eoque ad grauem iſtum morbum, qui tuo pulmoni, corruptelæ, ac proinde tibi præſentiſſimum vitæ periculum intentabat, profligandum (ſi quid arte fieri poterat) ante annum accitus; exultaui lætitia, gaudioque tum demum triumphaui, cùm eam, quam tibi nauabamus operam ſic fortunauit Deus, vt literatorum omnium ex tibi reddita valetudine, (pro qua votum fecerant) communis hilaritas, in nos quoque redundaret: & qui ex variis Europæ regionibus, ad quos iam pridem ſummæ tuæ eruditionis, nuper tuæ ægritudinis fama permanarat, tibi ſuperſtiti tum per literas gratulabantur incolumitatem, ſibi non ſatis putarent factum, niſi & nos certatim, nunc ſoluta, nunc certis adſtricta numeris oratione collaudarent, ob noſtram qualemcumque induſtriam atque ſtudia in te Eruditorum Principe conſeruando collata.

Quo igitur & elegantioribus diſciplinis maximum te ſublato detrimentum paſſuris, & tibimet ipſe conſulas, principem in eo curam ſtatuito, & quem nactus es pulmonem, à primo quidem ortu infirmiorem; at vigiliis, & nimia literarum meditatione propè quaſſatum, lactis aſinini puriorîſque aëris hauſtu ruſticando reficias, recrees, atque corrobores: ne alioquin impendentis hyemis vim atque iniurias ſuſtinere minus poſſit: quod enim magnus docet Hippocrates, refertque ex Euripide Cicero, ψυχὴ ἡ λεπτῷ χωλῇ πολεμιώτατον, notius eſt quàm vt te fugiat, ſiue autem primo quoque die rus profecturus es, ſiue adhuc aliquandiu Lutetiæ remanſurus; antequam locorum interuallo diſiungamur; id me ex Veterum monumentis doceas velim, quid veneni & quale potionis genus fuerit illa cicuta, quâ exſtinctus eſt Socrates, quæque in maiotibus ac primæ notæ Vrbibus Magiſtratuũ Edicto proſtabat. Quemadmodum ex Theramenis ac Phocionis morte colligere eſt. Solo noſtratis herbæ cui Cicutæ nomen eſt ſucco ſuaptè naturâ per-

 nicioſo

nicioso deletos fuisse tot claros Viros, multorum quidē fuit opinio: sed quā qui animo imbibêre libenter sint remissuri, si tantisper expenderint validissima rationum momenta, quibus conuelli solet. Placet pluribus Atheniensium cicutam longè à nostra fuisse diuersam: at cuiusmodi venenum fuerit, qui expediret repertus est nemo; adeò tota res ab eorum cognitione fuit remota. Verosimillimum mihi videtur quidquid hoc erat veneni quod *Cicutæ* nomine circumferebatur, *Narcoticum* quidpiam fuisse; nec forsan aliud ab eo quod describit *Theophrastus*, circa initium *libri noui historiæ Plantarum capite decimo septimo*, vbi de *Thrasia Mantinensi*: constat enim *Socratem, Theramenem, Phocionem*, imò & ipsum *Senecam* Neronis præceptorem, & constat ex *Cornelio Tacito lib. 15. Annal.* & multos alios eodem modo è viuis esse ereptos, quo multi hodie apud nos pereunt ex Opio, vel Laudano ab imperitis ac temerariis de Paracelsi grege nebulonibus propinato. Tu Vir Clarissime, qui vnus totam tenes, atque illustrare potes antiquitatem, quid in re tam dubia & abstrusa constituti habeas, & quid sentiendum sit, vbi commodum erit per literas, mihi quæso declara. Vale. Lutetiæ Parisiorum 24. Iunij 1655.

Tuus ex animo GVIDO PATIN *Bellouac. Doctor Medicus Parisiensis, & rei Anatomicæ, Botanicæ atque Pharmaceuticæ Professor Regius.*

Celeberrimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO, *S.*

AMplissime & Clarissime Vir,

Te quem inter primos, postquàm Lutetiâ profectus sum, literis meis colere ac adire debueram, tamdiu venerari distuli non obliuione aut incuriâ, sed studiorum tuorum intuitu, quibus te pro bono publico & literarum occupatissimum priuatis amicorum alloquiis interpellari intempestiuum duxeram. Ne tamen silentium meum longiore temporis tractu in inciuilem modestiam degeneraret, rumpendum tandem fuit, præsertim cum humanitate tuâ fretus nihil metuendum habeam ne fortasse literæ meæ tibi aut importunæ aut ingratæ videantur. Inter eos enim, qui summam virtutem cum summa eruditione arctissim. societate copularunt, Tu Vir Clarissime, Principem hac ætate locum tenes, in quo maior ne sit doctrinæ amplitudo, an comitatis gratia nemo facilè dispexerit. Me certè faciliùs tuâ quâ me ignotum tibi anteà & in Illustrissimi optimíque Puteàni nostri ædibus semel iterúmque fortè visum, cum Hadrianus Valesius Vir Clarissimis & communis amicus noster me tibi commendasset, excipere dignatus es adeò tibi obstrinxit, vt illius diei quo tecum domi tuæ collocutus sum, dulcissimam recordationem nunquam ex animo sim depositurus. Ex eo tempore cum ante hac tot scientiarum in te concursum admiratus essem, ad suauissimum morum tuorum concentum obstupescere, eóque pluris te facere cœpi, quò comitas tua communicabilem eruditionem tuam pluribus reddidit copiámque eius latiùs diffundit. Nostra Germania paucos habet eruditos, pauciores alit claros ac celebres Viros, triginta enim annorum quæ gentem nostram tantùm non confecêre, bella non minùs ciuilia quàm externa bonarum artium cultum simul & cultores tantoperè extinxit, vt si quod olim Literarum studium inter Germanos floruit, eius nunc vix vestigia supersint. Feliciorem hoc nomine Galliam tuam, Vir Amplissime, quæ insignes Viros per media ciuilium dissidiorum hostiliúmque tumultuum tempora genuit, produxit, conseruauit! Domus quam Lutetiæ colis, quid aliud quàm Sapientum est Concilium, quò quicquid in tanta vrbe egregium est agmine facto confluit? Musæum tuum appello in quo cùm Tu Vir maximus assiduè verseris, nunquam ferè solus ac sine magnis amicis agis. Hanc felicitatem gloriámque tuam neque capiunt nostri Germani, neque si caperent consequi possent in tanta meliores disciplinas amantium paucitate. Illud tantum boni omnes, Deum vnicè precantur, vt valetudinem tuam crebra è summis laboribus tuis incommoda ferentem curet, & ab omni morborum impetu protegat. Hoc vt seriò voueamus quotquot studiis fauemus iubent ac exigunt à nobis merita tua quibus tibi, quicquid vsquam est eruditorum deuinxisti, postulant hoc fugitiuæ toto orbe literæ, quibus retinendis, & à barbarie passim ingruente defendendis tu cum paucissimis par es. Verùm desino horas tuas melioribus dicatas literarum mearum garrulitate morari. Vale, Amplissime & Clarissime Vir ac constanter ama, Celeberrimo nomini tuo (Ratisbonæ postrid. Non. Iulij 1655.)

Deuotissimum I. A. PORTNERVM.

Lettre de Monsieur le Grand Maistre de Dannemark à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR

Au retour de la Cour qui a esté absente prés d'vn an & demy à cause de la peste dont cette Ville a esté miserablement affligée, vn pacquet m'a esté rendu par les heritiers du feu D. Olaus VVormius *(qui durant ladite maladie contagieuse est mort d'vne fievre chaude) dans lequel*

lequel il y auoit quatre exẽplaires du Liure qu'il vous a pleu mettre en lumiere de la Vie de Tycho Brahe. *C'est vn bon-heur, Monsieur, à ma patrie d'estre obligée à vn Estranger si celebre comme vous, de l'honneur, qu'auec ledit Liure vous luy faites, & à moy particulierement y estant interessé par proximité de sang. Les Exemplaires ont esté distribuez selon le contenu de vostre lettre, & le Roy mon Maistre a eu pour fort agreable celuy que ie luy ay offert de vostre part. Mais deuãt de finir ma lettre, i'ay creu deuoir à vostre curiosité cét auis, à sçauoir que sa Majesté mon Roy a parmy d'autres & rares Manuscrits l'Autographe des Obseruations dudit* Tycho Brahe, *lesquelles seront imprimées icy, à quoy ie n'adiousteray plus rien que l'asseurance de l'estime que ie fais de vostre merite & le desir que i'ay de vous tesmoigner que ie suis veritablement*

Monsieur

Vostre tres-humble & tres-affectionné seruiteur REELTZ.

De Kopenhaguen ce 29. Iuillet, Styl. Vet. 1655.

Celeberrimo Viro, PETRO GASSENDO *Mathematico Regio*,

M. MEIBOMIVS S. D.

ERuditionis tuæ fama ac candoris, quam vtramque scriptis tibi comparasti, effecit vt te inter optimos simul & doctissimos nostri æui Viros censendũ putarim. Atque indefessum quidem de literarum studiis bene merendi animum tuum, déque Viris, qui nominis æternitatem illis sibi compararunt, etiam nuper admodũ ex Vita Tychonis à te scripta, perspeximus. Quæ cõmentatio Serenissimo Regi, atque Excellẽtissimis Dominis, Aulæ Magistro, & Regis Cancellario, cęterísque, qui literis exculti easdẽ æstimare possunt, tanto gratior fuit, quo magis ad gloriam gentis pertinere arbitrantur, ab extraneo & laudato Viro hoc encomiũ virtuti & sapientiæ fuisse factum. Et prudenter à te addita est προσφώνησις illa ad Regẽ inclytum, quem iustitiæ laus, sapientiæque omnis, diuinæ atque humanæ studium, verè magnum reddunt. Iamdudũ ad te de his perscripsissem, quod nihil ad te literarum datũ scirem, quibus edocerere, non tantum an exẽplaria à te missa rectè tradita essent, sed etiam-num argumentũ placuisset: nisi alia ex aliis mihi negotia nata essent, quæ hanc tibi gratificandi volũtatem meam distulissent. Nunc & aliã scribendi causam nactus sum, quã narrabo. Ante semestre Dialogum de *Proportionibus* hîc edidi, quẽ iam quinque annis parturierã. Magnum, si vitalis esse possit: quippe qui non tantum recentiores, qui de rationũ natura ac legibus scripsere, reprehendat, sed & veteres ipsos aggrediatur. Et leuiora quidem illa sunt, quæ ad veterũ loca accuratè restituta, & in Latinum sermonem versa, spectant. Illud alicuius momẽti puto, quod quid vocabulum πηλικότης Veteribus significarit; ante Nicomachum Gerasenum, Theonẽ & Eutocium; primus monstrarim. Theo enim p. 25. & 26. illud significare vult numerum, seu lineam numero effabilem; & Eutocius p. 16. fine, disertis verbis dicit, πηλικότης δηλονότι λεγομένης τ̃ ἀριθμοῦ, ὃ παρώνυμος, vnde Denominator recentiorũ originem habet. Ego autem tantùm quantitatẽ, seu magnitudinem illo vocabulo designari puto: adeóque in illa 6. libri 5. definitione per λόγων πηλικότητας, ipsos rationum addendarum terminos, qui saltem quatuor existunt, intelligẽdos censeo. Deinde docui accuratè, quæ ratio alterius esset dupla, sesquialtera, supertertia, & quocũque numero multipla, in quo Clauius, & recentiores, quantũ ego scio, omnes, ampliter errarũt: quamvis Cõmandinus, quem etiam p. 172. adduxi, rectè sensisse videri possit, nisi ex illo errore, quem sequente p. 173 notaui, aliud statuendum acutus lector cẽsurus esset. Hinc tamen Gregorij à S. Vincẽtio erronea Theoremata propullulatũt, quæ obiter refutaui. Palmarium est, quod Elementorum 5. propositionẽ 8. falsitatis damnare sustinuerim; adeóque 7. eiusdem libri definitionem repudiare. In quo examinando vtinam candida & acuta ingenia, qualia Mathesis requirit, occupata fuisse, aliquãdo intelligere possẽ! Legenda sunt quę pag. 137. de hac definitione scripsi, & p. 141. ista: Ex his autem omnibus illud primum constat, &c. Porrò in rerum natura fundatam censeo hanc assertionem; rationes vel esse nihili, vel excessiuas, vel etiam defectiuas; seu, si διχοτομίαν mavis; Rationes aut nihili esse, seu nullius magnitudinis, aut alicuius magnitudinis. Rursus si alicuius magnitudinis sint, aut excessiuas esse aut defectiuas, quod in Canone Harmonico monsttaui. Deinde nisi rationem nihili principium rationum statuamus, infinita erit rationũ progressio, & principio carens, à quo numeratio in alterutram partem progrediatur. Hinc igitur generale illud principium fabricaui, eò maiorem esse quamque rationem, quo maiore spatio à nihili ratione distet, quod in excessiuis rationibus tantum admisit Euclides; ego etiam in defectiuis, quas voco, verum esse probaui. Ex quo illud sequitur, rationẽ defectiuã, vti $\frac{1}{2}$ in suo genere, nempe defectiuo, maiorẽ esse, quàm sit ratio excessiua $\frac{2}{1}$ in genere suo excessiuo; vti infra vnisonũ ἡ διὰ πέντε συμφωνία maiore spatio distat, quàm supra vnisonũ ἡ διὰ τεσσάρων, quæ cõsideratio Canonẽ Euclidis Harmonicum interpretanti mihi hoc inuentũ produxit; nec concinniora exẽpla natura rerũ suppeditauit. Quamuis in mistis idẽ verũ deprehẽdimus: Etenim mistũ $\frac{4}{3}$ minore spatio supra nihili vitiũ mistũ $\frac{1}{3}$ ascẽdit, quã infra nihili mistũ descendat mistum $\frac{2}{3}$. Hinc autẽ clarũ, falsã esse 5. libri propositionẽ 8. quę excessiuas & defectiuas cõfundit. Sed hęc & alia, lõgè melius ex ipso Dialogo perspiciẽtur: quẽ, quantillũ etiam hoc inuentũ ingeniosi & cãdidi homines cẽsuri sint, immẽso labore mihi cõstitisse fateri debeo. Cęterùm omnia quę huc pertinẽt vno tractatu orbi examinanda proponere nolui; etiã vt sciolos torquerẽ. Vbi videro hæc nõ ineptè fuisse excogitata, ea prolaturus sũ, quæ ad literarię Reipublicæ (bene enim ominandũ est) vtilitatem pertinere nõ soli Mathematici iudicabunt. Cæterũ hęc ad te, Vir Celeberrime, scribere volui, misso

quoque ipso Dialogo, vt iudicio tuo, & accuratissimorũ Geometrarũ Parisiensium, noua hæc librata, si falsa sint reiiciantur, sin veritatis momenta quædam habeãt, calculo vestro approbẽtur. Vtrisque gratias sũ-acturus, qui vel solidioribus argumẽtis sine acerbitate hæc refutabũt, vel meis acquiescẽt. Eruditionis laude omnibus, veritatis amore nulli cedere me voluisse posteritas iudicabit. Quod tũ alibi, tum in illa antiquorũ Musicorum editione, vti puto elucet: de qua liberũ quoque Parisiẽsium Apollinei Senatus iudiciũ audire averem; & num, vti cõquetitur, iniquè Athanasij Kircheri errores, ex multis paucos, orbi monstrarim. Hoc tẽpore, instigante Excellentissimo D. Ioachimo Gerstorfio, Regni Daniæ Aulæ Magistro, literatorũ fautore maximo, in eo occupatus sũ, vt Hieroclis in Pythagoræ aurea carmina commentariũ, & Pythagoreorũ fragmẽta, quæ Laërtio suo adiũxit Henricus Stephanus, accurata editione in publicum proferã. Laboraui etiã in emendando Diogene Laërtio, sed fortasse, quod ante triduum ex tua ad Baranciũ, in Epicuri Philosophiã, præfatione didici, frustra; quod Vir Clarissimus Ægidius Menagius, cuius virtutes Samuël Bochartus, cũ in Suediæ Aula degeremus, mihi decãtauit, iam à multis annis in illo emendando fuerit occupatus. Omnium eruditorũ symbola auctori illi emaculãdo aduocanda censerẽ: sed togâ nõnisi Gallica indutum, hoc est, maioribus illis Græcis Latinísque, verè Regiis literis, quibus Nicænũ Conciliũ, & alia impressa sũt, in publicum prodire optarem. Sed cùm hoc optare tantũ liceat, nostrorum Typographorũ industriã interim accendere debemus. Eodem modo de Stoïcis vno volumine edẽdis, nisi alius, quod optamus, præuerterit, consilia agitauimus. Pro Hierocle nunc apud te intercederem, vt si quid illi exornando apud doctos latere scires, illud boni publici causa nostræ editioni ne inuideres. Nisi & hîc aliorũ industriã, quod gratulabundus audirem, nos præuertisse cognouisses. Dialogo illi examinando, si ipse vacare non possis, spero te alios excitaturũ. Hîc aliquos à meis partibus stantes habeo, nõnisi ab vno Mathematicastro adlatratus; qui Arithmeticã medietatem, seu, vt vulgo vocant, rationem, à ratione Geometrica distinguere ignorat, & impudenter illam rationẽ nihili esse negat, quæ millies sibi addita maior nõ euadit. Tu, scio, Eruditissime Gassende, profundius hæc inspicies. Longior esse nolo, ne librũ scripturus videar, cũ literas ad te exarare instituissẽ. Vale, atque inter illos, quod sẽper fecisti, nomẽ tuũ profitere, qui amicũ Platona habeãt, sed magis amicã veritatẽ. Hafniæ 18. Sept. 1655.

Tui Studiosissimus M. MEIBOMIVS.

Clarissimo Spectatissimóque Viro, Domino PETRO GASSENDO, *S. P.*

ACcepi, Vir Spectatissime, ante duos circiter menses, tuas simul cũ D. Bullialdi literis, mense Maio datas cum gratissimis vtriusque obseruatis: Quibus me admodũ vobis deuinctũ agnosco, quòd leue nostrum qualequale munus tãtâ dignati sitis remuneratione. Nobilis autem ille per quẽ misistis, D. Terraharius, nos ne accessit quidẽ, aduersâ valetudine (quod doleo) Londini detẽtus, vnde ad suos propterea rectà eundum duxit, vestrasque abiturus literas per Tabellarium ad me mittendas curauit. Cur vestris vtriusque citiùs non respõderim, in causâ fuit quod nil dignũ haberem (necdũ habeo) quod vobis reponam: quod ipsum etiã iam facit cur D. Bullialdũ non iteratò vacuis chartis onerem. (Cui tamen si me salutatum habueris, meásque, quod solum possum, grates me rependisse dixeris, facies quod mihi erit gratissimũ.) Rogo tamen insuper, si citra nimiã id fieri possit molestiam, vt alio me tibi fauore deuincire ne dedigneris. Nempe dũ D. Mersenni *Cogitata Mathematica* nudiustertius obiter inspexi, incidi ex improuiso in ipsius Præfationem quã libro *Mechanicorũ* præfigi fecit. Cúmque pũcto 3. cuiusdã *Viri illustris*, & deinde puncto 4. *Viri alius sũmi*, mentionem faciat; ego maximè, quidem aueo, quinam illi sunt intelligere. Id autem tibi, ob necessitudinem quam tibi cum D. Mersenno incoluisse audio, non ignotum esse arbitror: vel saltẽ id à D. Roberuallio rescire posse, cui eorum alter ignotus esse non potest, (siquidem ille, vti arbitror, *Geometra nostri* ibidẽ nomine indigitatur, quicum eorum alter cõmunicatis consiliis rem egit.) Oro itaque vt mihi velis id (si poteris) ocyùs indicare, cùm illud, ob tractatus aliquot quæ iam aliquãdo sub prælo habeo, scire desiderem. Item, quis sit ille *Vir doctus*, Coroll. 2. prop. 25. Hydraulicorum memoratus; & quænam illa recta quã ille spirali equalẽ putauerit. Vale, Vir Ornatissime, & perge, vti soles, huiusmodi ornare studia; & amare velis. Scribebã Oxoniæ 31. Aug. 1655. St. vet.

Tui Obseruantissimum, IOAN. VVALLIS.

Clarissimo Doctissimóque Viro D. D PETRO GASSENDO, *Digniensi Præposito*, IACOBVS GAFAREL S. P. D.

CVm tãta beneuolẽtiæ tuę signa mihi, Vir Illustrissime, Lutetiæ nuper concesseris, ea è memoria mea nusquam elabi posse existimes velim. Semper amor & obseruantia in te mea vigebunt, semper tibi fausta omnia precabor, & pro tua incolumitate vota faciã. Ideo acceptissimũ mihi fuit audire te febri amplius nõ laborare. Quod à familiari tuo Viro Doctissimo Domino Musnetio didici, cuius humanitas & beneuolentia in nos insignis fuit vt potè in tuos addictissimos clientes. Sic semper præsens vel absens bene amicis tuis facis, cùm solũ nomen illius nobis amicitiam conciliarit & apud inclytum Dominũ Balianum aditũ patefecerit. Feliciter hactenus in itinere degimus, in quo comes se nobis Niciæ adiũxit, vir integerrimus & doctissimus familiaris tuus Dominus *François*, cum quo sæpe de te sermonem habuimus. Nunc ad interiora Italiæ pergimus, Florentiam nempe & inde Venetias, quibus visis Romam versus iter flectemus, vbi aliquãdiu commorabimur, & cũ mihi certo cõstet freto patrocinio tuo doctos viros cognoscere & liberè ad eos accedere fas futurũ, me felicẽ, Vir Illustrissime, existimarem, si breuem aliquã ad amicos tuos velles Epistolam in mei gratiam exarare. Hoc ego mea bonitate tua quam iam summam expertus sum impetraturus confido. Vale; tibi salutem plurimam Parens meus impertitur. Datum Genuæ 10. Kalendas Octobris 1655.

Claris

Clariſſimo GASSENDO,

P. F. S. T. Sal.

PRonuntiauit Galileus motum vniformiter acceleratum eſſe eum, qui à quiete recedens temporibus æqualibus æqualia celeritatis momenta ſibi ſuperaddit.

Eum verò qui æqualibus ſpatiis æqualia celeritatis momenta ſibi ſuperaddit, adeò non conuenire motui grauium deſcendentium affirmat vt ex eo ſuppoſito motum in inſtanti fieri deducat, & vt ſibi perſuaſit facillimè demonſtret.

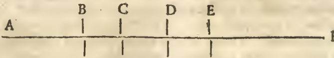
Sed concedatur, ſi placet, Viro perſpicaci & Lyncæo indemonſtrata concluſio dummodò ſit vera. Demonſtrationem enim dum primo ſtatim obtuitu

Aut videt, aut vidiſſe putat per nubila——

nihil mirum ſi lectoribus minus vtique Lyncæis parum videatur ſatisfeciſſe.

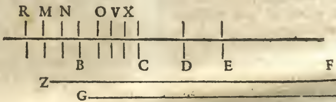
Vt igitur conſtet ſuus honor Galilæo, neque ampliùs de ipſius illatione ambigatur, aut rationibus tantum probabilibus diſputetur, propoſitionem ipſam more Archimedæo heic demonſtratam habebis.

Si quotlibet rectæ ad vnum punctum concurrentes exponantur in continua proportione, earum interualla erunt in eadem ratione, v. g.

Sint rectæ *AF BF CF DF EF*, &c. in continua proportione, erunt interualla ipſarum *AB BC CD DE* in eadem ratione. Eſt enim vt tota *AF* ad totam *BF* ita ablata *BF* à priore ad *CF* ablatam à poſteriore. Ergo ita reliqua *AB* ad reliquam *BC*, vt tota ad totam, hoc eſt vt *AF* ad *BF*, & ſic de cæteris. Eadem ratione demonſtrabimus vt *AF* ad *CF* ita eſſe *AB* ad *CD* & vt *BF* ad *DF* ita eſſe *BC* ad *DE*, &c.

Si intelligatur motus à puncto *F* verſus punctum *A* continuè acceleratus ſecundum rationem decurſorum ſpatiorum & exponantur quotlibet continuè proportionales vt *AF BF EF*, &c. tempus in quo mobile percurret ſpatium *DE* erit æquale tempori, in quo idem mobile percurret ſpatium *DC*. Denique ſpatia omnia *ED DC CB* eodem tempore ſingula percurrentur.

Demonſtrabimus primò ſpatia *CB BA* eodem tempore in ſuppoſito motu percurri.

Si enim tempus per *AB* non eſt æquale tempori per *BC* erit vel maius, vel minus. Sit primum maius ſi fieri poteſt. Ergo tempus per *AB* eſt ad tempus per *BC* vt aliqua recta maior ipſa *BF* ad ipſam *BF* ſit recta illa Z. Ergo eſt vt tempus per *AB* ad tempus per *BC* ita recta *Z* ad rectam *BF* ſumantur inter rectas *AF BF* tot mediæ in continua proportione, vt *RF MF NF* donec minor ex ipſis vt *NF* ſit minor quàm recta *Z*, quod quidem neceſſariò euenturum vel ex ſola mediæ inuentione, eiúſque iterata, quoties opus fuerit operatione, quis non videt?

Erunt ergo continuæ proportionales rectæ *AF RF MF NF BF*, cùm autem ſit vt *AF* ad *BF* ita *BF* ad *CF* & ita *AB* ad *BC*, ergo poterit continuari proportio ſub eodem numero terminorum, vt ſint etiam proportionales *BF OF VF XF CF* idque in eadem ſuperiorum ratione.

His ita poſitis & constructis conſiderentur & comparentur ſingula ſpatia *AR RM MN NB* ſingulis ſpatiis *BO OV VX XC* ſingula nempe ſingulis, hoc eſt ſpatium *AR* ſpatio *BO* ſi igitur per ſpatium *AR* fuerit motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto *R* acquiſitum, tempus per *AR*, ad tempus per *BO* componeretur ex ratione ſpatij *AR* ad ſpatium *BO* & viciſſim ex ratione velocitatis per *B* ad velocitatem per *R*. Quod notiſſimum eſt & Galileus ipſe demonſtrauit propoſitione quinta Tractatus de motu æquabili.

At vt ſpatium *AR* ad ſpatium *BO*, ita per primam propoſitionem recta *AF* ad rectam *BF*, & vt velocitas per *B* ad velocitatem per R, ita ex ſuppoſita motus accelerati iuxta ſpatia decurſa definitione, recta *BF* ad rectam *RF*, ergo tempus per *AR*, hoc caſu ad tempus per *BO* componeretur ex ratione *AF* ad *BF* & ex ratione *BF* ad *RF*. Eſſet igitur motus per *AR* ad motum per *BO* vt recta *AF* ad rectam *RF*, deinde ſi per ſpatium *RM* fieret motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto *O* acquiſitum, eadem ratione probabitur motum per *RM* ad motum per *OV* eſſe vt recta *RF* ad rectam *MF* ſimiliter conſiderando velocitatis punctorum *N* & *V* erit tempus per *MN* ad tempus per VX, vt *MF* ad *NF*. Denique conſiderando, velocitatis puncto-

punctorum B & X in vltimis spatiis erit tempus per RB ad tempus per XC vt NF ad BF. Sed omnes eiusmodi rationes nempe AR ad RF RF ad MF MF ad NF NF ad BF ex constructione sunt eædem.

Ergo tempus omnium motuum per totam AB ad tempus omnium motuum per totam BC in vtrisque spatiis, ita vt diximus, consideratorum est vt recta AF ad RF siue NF ad BF sed tempus motus accelerati per AR est minus tempore motus per AR vniformis iuxta velocitatem in R cùm enim à puncto R vsque ad punctum A perpetuò ex hypothesi velocitas crescat. Ergo à puncto R ad punctum A citiùs per motum acceleratum peruenitur, quàm si velocitas acquisita in R eadem & vniformis vsque ad punctum A perseueraret. Eadem ratione probabitur tempus motus accelerati per RM esse minus tempore motus vniformis per RM si velocitas ipsius vltimo ipsius spatij M puncto respondeat. Denique constat motum per totam AB acceleratum, vt fiet hypothesis minori tempore fieri quàm motum alium fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis vltimis spatiorum AR RM MN NB punctis respondentis compositum. At contra tempus motus accelerati per BO est maius rempore motus vniformis per BO considerati iuxta velocitatem puncti B quia velocitas à puncto B ad O semper crescit in motu accelerato iuxta hypothesin, & minor semper est velocitate, quæ respondet puncto B. Vnde pari ratiocinio concludetur motum per totam BC acceleratum, vt fiet hypothesis, maiori tempore fieri, quàm motum illum fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis primis spatiorum BO OV VX XC punctis respondentis compositum.

Cùm ergo tempus motus accelerati per AB sit minus tempore motus illius fictitij per eandem AB & contrà tempus motus accelerati per BC sit maius tempore motus illius fictitij per eandem BC. Ergo minor est ratio temporis motus accelerati per AB ad tempus motus accelerati per BC quàm temporis motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC. Sed vt tempus motus accelerati per AB ad tempus motus accelarati per BC ita posuimus esse rectam Z ad rectam BF & vt tempus motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC ita demonstrauimus esse NF ad BF. Ergo minot est ratio rectæ Z ad rectam BF quàm rectæ NF ad eandem BF. Quod est absurdum cùm recta Z sit maior recta NF.

Ergo tempus motus accelerati per AB non est maius tempore motus accelerati per BC. Eadem facilitate probabimus tempus motus per AB accelerati non esse minus tempore motus accelerati per BC sit enim minus, si fieri potest, erit igitur vt tempus motus per AB accelerati ad tempus motus acceletati per BC ita recta minor ipsa BF ad ipsam BF. Esto itaque recta illa minor quàm BF G & sit tempus motus accelerati per AB ad tempus motus accelerati per BC vt G ad rectam BF. Et inter rectas BF CF exponatur continuè proportionalium series, quarum maxima OF sit maior quàm G. Eodem quo vsi sumus in superiori demonstrationis parte ratiocinio conferendo spatia in ipsa AB inter similes proportionales intercepta. Cum spatiis BO OV VX XC mutemus solummodo velocitatis vniformis, & fingamus verbi gratiâ motum per AR vniformem fieri iuxta gradum velocitatis in puncto A acquisitæ, motum verò vniformem per BO fieri iuxta velocitatem acquisitam in puncto O & sic in reliquis spatiis in quibus patet omnes velocitates per AB vniformes augeri, velocitates verò per BC vniformes minui, contrà id quod in priore demonstrationis parte fuerat vsurpatum. Concludetur vt suprà tempus motus huiusmodi vniformis per AR ad tempus motus vniformis per BO esse vt recta RF ad rectam AF dum enim augentur velocitates, tempora motuum minuuntur, similiter tempus motus vniformis per RM ad tempus motus vniformis per OV erit vt MF ad MR. Denique tempus motus fictitij illius per AB ex vniformibus compositi ad tempus motus fictitij per BC ex vniformibus pariter compositi erit vt RF ad AF cum omnes rationes sint eædem, hoc est vt OF ad BF per primam propositionem.

Tempus autem motus accelerati per AB est maius tempore motus illius fictitij ex vniformibus compositi, cum supposuerimus in motibus vniformibus auctas fuisse velocitates, quæ nimirùm in hoc casu primis spatiorum AR RM, &c. punctis respondent. Sed & tempus motus accelerati per BC est minus tempore motus fictitij ex vniformibus compositi, quia heic velocitates minuuntur, & vltimis spatiorum BO OV, &c. punctis respondent. Ergo maior est ratio temporis motus accelerati per BC quàm temporis motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC. Sed vt tempus motus accelerati per AB ad tempus motus accelerati per BC ita est recta G ad rectam BF ex suppositione, vt autem tempus motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC ita recta OF ad BF ex demonstratione. Ergo recta G ad rectam BF maiorem proportionem habet, quàm recta OF ad rectam BF quod est absurdum, cùm recta G sit minor recta OF ex constructione non ergo tempus motus accelerati per AB est minus tempore motus accelerati per BC. Sed nec maius

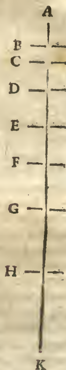
vt

vt ſupra demonſtratum eſt. Ergo eſt æquale. Eadem ratione patet tempus motus accelerati per *C D* æquari tempori motus accelerati per *A B* & tempori motus accelerati per *B C*. Et continuatis, ſi placet, in infinitum rationibus, omnia omninò ſpatia eodem tempore percurri.

His poſitis tertia propoſitione mentem Galilei reuelamus aut propoſitionis veritatem aſtruimus. Intelligatur motus

grauium deſcendentium à quiete ex punctô *A* vſque ad punctum *H*, verbi gratia, & ſupponatur, ſi fieri poteſt, velocitatem grauis cadentis accelerati iuxta rationem ſpatiorum decurſorum. Ponatur motus iam factus ab *A* vſque ad *H* tempore vnius minuti, aut altero quovis tempore determinato, & ſupponatur motus continuari vſque ad punctum *K*. Aio motum per *HK* fieri in inſtanti. Si enim motus per *HK* non fiat in inſtanti, fiet in tempore aliquo determinato, quod per aliquem numerum multiplicatum excedet tempus in decurſu ſpatij *AH* inſumptum. Ponatur numerus multiplicans 5. ita vt tempus motus per *HK* quinquies ſumptum excedat tempus motus per *AH* rectis *KA HA*. Sumatur tertia proportionalis *GA* & toties continuetur proportionalium ſeries, donec ſpatiorum interceptorum numerus excedat numerum quinque. Fiant ergo ex proportionalibus continuatis ſex, verbi gratiâ, ſpatia vltra punctum *H* quæ ſint *HG GF FE ED DE CB*. Ergo tempus motus per *HG* per præcedentem eſt æquale tempori motus per *HK*. Similiter tempus motus per *GF* eſt æquale tempori motus per *HK*. Denique

motus per totam *HB* fiet in tempore quod ad tempus per *HK* erit ſextuplum. At tempus temporis per *HK* quintuplum eſt maius tempore motus per *AH*. Ergo à fortiori tempus motus per *HB* tempore motus per totam *HA* eſt maius, quod eſt abſurdum. Ergo vera remanet Galilei Illatio quamuis eam ipſe non demonſtrârit.

Hæc ſuccinctè & familiariter, Clariſſime Gaſſende, ſcripſimus, ne tibi impoſterùm faſceſcat negotium aut Cazræus, aut quivis alius Galilei aduerſarius, & in immenſum excreſcant Volumina, quæ vnica demonſtratione, vel fatentibus ipſis Authoribus aut deſtruentur, aut inutilia & ſuperflua efficientur. Vale.

Nobili Præstantique Viro M. NEVRÆO *Amico singulari*,

PETRVS GASSENDVS S.

PLurima sanè sunt, mi NEVRÆE, quæ tibi, tuæque amicitiæ debeo, at illud non postremum est, quòd conceptum mihi dolorem ob mortem præclari *Naudæi*, capitis longè carissimi habere te mecum communem declaras; ac petuelle, si fieri posset eo me penitùs eximere, significas. Quippe cùm nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihílque adeò esse possit eius priuatione molestius, facis tu profectò per-humaniter cùm subire in te aut totam, aut certè molestiæ partem, quam mihi casus hîc flebilis necessariam fecit, exoptas. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quadam flere voluptas*, eatenus experior, vt molestiam malim ea suauitate temperatam, qua τοῦ μακαρίτου, consuetudinísque cum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illâ immunem fieri, si mihi simul suauitas huiuscemodi eripiatur. Nosti vt parentes, vt filij, vt coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbáque illorum, quos habuerint carissimos, & recordentur, & enuncient, nihílque fieri iis gratius possit, quàm si alij quoque eadem enarrent, aut enarrata gratè accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recolere, quibus aliàs σὺν τῷ μακαρίτῃ confabulati fuimus; adeò nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, considerationéque dignum. Supersunt adhuc fœlici fato, quos & tu ipse apprimè nosti eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius, quibuscum sæpe & congregari, & rusticari soliti fuimus, maximéque priusquam ille in Italiam discederet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsítque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximéque in *Syntagmate de Militari studio*; diceréque, cùm conuenissemus erat solitus parcere se Pythagoræ, si per talem quandam Tetradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam concederet; ex eo scilicet tempore institui nisi per literas nos inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ curandæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualetudo ne possemus toties conuenire obfuerunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totóque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cùm me iam reduce ipse proximè accederet, mutuorúmque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenerint, nimisquam est notum. Tametsi porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberrimum licebat ex eius conuersatione demetere; ea tamen semper seges erat, quæ magni prouentus loco haberetur; quippe ad me nunquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi molirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. Quæ quidem omnia nemo vsquam certiùs referre potuit. Quis enim alicubi vixit dum ipse viueret qui se insalutato Naudæo Musis litare posse sperauit? quis auspicatò librum aut condere aut euulgare, eodem non consulto? Ea nempe fuit in multiscio Viro Encyclopædiæ, cuius tanquam Mystes erat, prærogatiua vt multum scripturientis opus tutò prodire crederetur, nisi vno probante Naudæo, aut etiam promouente; nouerat enim si alius vnquam, cuiusque quanti futura esset indicatura. Nouimus & nos, tu, inquam, & ego quid de immani illa editorum volumina, quæ illi quoque præ manibus erat, sentiebat cúmque expostulares aliquando cur congerendis etiam futilibus non parceret, festiuè, vt scis, reposuit, in Medicorum Pharmacothecis, gemmas inter & aromata, sæpe fœda asseruari quoque vilissimorum animalium excrementa, ne exceptis quidem vel muscerdis, quæ cùm salutares nonnunquam haberent vsus, suis quoque nec carere putidos codices, ab eruditis quidem fastiditos, hoc est à perpaucis, at quamplurimis proinde haud ingratos. Subdebat autem se ob vnum duntaxat stomachari solitum, cùm obseruaret insanabile scribendi cacoethes vix alios tenere quàm scribendi peritia maximè vacuos; feriari verò interim litteratissimorum complures, qui consummatioribus bonarum artium scientiarúmque studiis exculti, necnon purioris elegantiæ stylo exercitatissimi, cum multis præclaris operibus petitam manum admouere possent, nihilominus earum rerum velut gloriam aspernati, in otio consenescerent, aut alienis occupationibus in diuersum acti ea negligerent quæ rudes & imperitos eadem ipsa, vel illotis manibus, tractantes, aliquatenus immortalitate donant. Cúmque hæc diceret non obscuro nutu significabat te quoque subnotare voluisse, singularémque ingenij tui polymathiam vt otiosam incuriosámque sugillare. Dolebat, nimirum, te in eorum censu esse, qui cùm appositè, scitè & ornatè scribere possent, quidvis aliud libentiùs aggrederentur, seséque alio facillimè paterentur auocari. Optabat idcircò vt curis solutior esses, & Magnatum negotiis minùs implicatus, hoc est aureis illis compedibus, quibus illaqueatum Diogenes ridebat Aristippum; sic enim fieri posse, aiebat, vt tui iuris aliquando factus animum Philosophiæ natum tandem ad philosophandum transferres appelleresve. Cúmque non ita pridem eum per literas monuissem te mutato Patrono ad aliud vitæ genus transiisse, quod

non

non eſſet à literis alienum; te videlicet ſapientiſſimi æquè ac celeberrimi Capellani ſuffragio Longavillæis Principibus cuſtodem eſſe datum, vt & morum ſtudiorúmque rectorem; continuò reſcripſit, ſe tibi quidem gratulari nouæ conditiones ſortitionem, oneris ſi modo quidpiam è ſeruitutis iugo detraheret, nec tibi in formandis tantorum Puerorum animis vberiùs ſudandum foret; non verò placere ſibi quod ita procul à doctiſſimorum cœtu, à ſolidiorum ſcientiarum ſede Lutetia eſſet viuendum tibi, licet non inter illiteratos, ſe vtique haud ignorare quamplurimos Cadomi eſſe, qui ſumma cura ſtudiorum amœnitates conſectentur, quorum ideò conſortium inamœnum eſſe nequiret. Cúmque iucundiſſimi ſui copiam breui facturus eſſet Vir eruditionis cumulatiſſimæ Samuel Bochartus, mox in Galliam ſecum rediturus, inde ſperare vt exilij tui aut ſolitudinis tædium minueretur, quod equidem non perexiguum modò ſed prorſus nullum eſſe auguror, vbi talium Virorum conſuetudine frui liceat qualium tu ipſe doteis ſuſpicis atque prædicas; quibus etiam æſtimandis ac iudicandis quam ſis falli fallereve neſcius ſatis ſupérque comprobauit Eximius ille Vir Monaſterienſis à Motha Cadomæus, qui mihi nuper literas abs te detulit; in ſuarum quidem virtutum commendationem ſcriptas, ſed eo conſilio vt ex eiuſdem congreſſu longè commendatiſſimas deprehenderem. Hoc ſanè quidem ſic experiri pronum fuit vt perſpectis illico felicis adeò ingenij leporibus, tum recordatus te inſuper totas habere in inclyto Gratemenilio Athenas, haud potuerim vltra non beatiſſimum illum reputare ſeceſſum, in quo tot tantorúmque Virorum ſuaui contubernio vti poſſis. Præterea ſi quid felicitatis cumulo deſit, nullo maiori fortunæ beneficio ſuppleri poſſe reor, quàm eâ beneuolentiâ, quæ tibi generoſum deuincit pectus Illuſtriſſimæ Virginis Mombazoniæ Sanctimonialium Cadomenſium Cœnobiarchæ. Illa etiam literas à te Ampliſſimo noſtro Monmorio reddidit, quibus ipſum æquiorem ſibi, acriorémque iuris ſui vindicem futurum meritò ſperauit: quæ cùm identidem ſuo me quoque dignari alloquio animum induxiſſet, Deum immortalem quanto tuas ore tonantem laudes audiuimus! O quoties fortunatos exclamauit Principes creditos tibi, quò talem nacti eſſent Moderatorem qui cunctis virtutum ac diſciplinarum luminibus perfuſus, moroſam; vt creditur, abſtruſarum ſcientiarum intelligentiam, ſic rerum ciuilium vſu, ſic vrbanitatis cultu temperaſſet; vt ingenuas politioris humanitatis artes, vt liberalem illam morum & officiorum, quibus nobilioris vitæ ſocietas decoratur, velut pædiam, necnon elegantiarum, quas Aula ſibi ſola vindicat, ſolertiam in numerato haberet. Haud ſilebat interim comitum vna, quæ ingenio & facundia longè præpollere videbatur dũ reliqua vitæ tuæ ornamenta erectæque mentis encomia haud vulgari eloquio proſequeretur: quo cùm delectarer conduplicatam protinus ſenſi lætitiam vbi ſignificatum eſt mihi, hanc eandem, Nobilis Blemurij eſſe filiam, cordati, inquam, optimíque ſenis illius, qui Principi noſtro Valeſio Engoliſmenſi erat vt noſti adeò charus. Nunc porrò ſi hæc omnia quorſum ſpectent rogites, vltrò fatebor. Videri me quidem tuæ moderationi ac verecundiæ vim afferre voluiſſe, nimis multa recenſendo quæ ad tui commendationem faciant; attamen ſi rei veritatem paulò attentiùs expendas, facilè percipies horum me nullo alio conſilio mentionem feciſſe quàm vt ea commemorarem, quæ opportuna videbantur ad amouendam ſuſpicionem illam qua ὁ Μακαρίτης noſter incolatum tuum velut inhoſpitum non bene conjecerat, nec etiam in ea ſententia diu permanſurus erat, illum ſi huic Ciuitati fata reddidiſſent incolumen: at Superis aliter viſum, Abbavillæ ſcilicet extremo menſe Iulio exſtinctus eſt; & tot Amicorum eius reditum impatientiſſimè præſtolantium ſpem deſideriúmque fruſtratus eſt. Quo nos autem in luctu reliquerit animus meminiſſe horret, tum noſtrûm vtrique communis dolor, ſi gemere ſinit, plura loqui vetat: cùm & plura expectare poſſis à Clariſſimo Collega Renaro Moræo Medicinæ Regio Profeſſore, qui τοῦ μακαρίτου vitam breui nobis ſperandam facit. Vale, Pariſiis 7. Kal. Nouembris 1653.

Huius Epiſtolæ autographum cùm reliquarum Syſtema ederetur, inchoatum dumtaxat repertum eſt, vnde nonniſi mutila prodire potuit, vt videre eſt pag. 325. Aliud verò quia integrum recuperare poſtmodum licuit, heic in integrum etiam reſtituere viſum eſt ne omiſſo quidem titulo, quem aliis præfixum Neuræus ſemper expungi voluit; cauſatus ſibi longè ſuauiùs eſſe eum ſi Gaſſendus Suum *tantùm nuncuparet. Conſtat multo-plurimas eidem eſſe ſcriptas, cur verò cum cæteris non prodierint, ipſe viderit.*

FINIS.